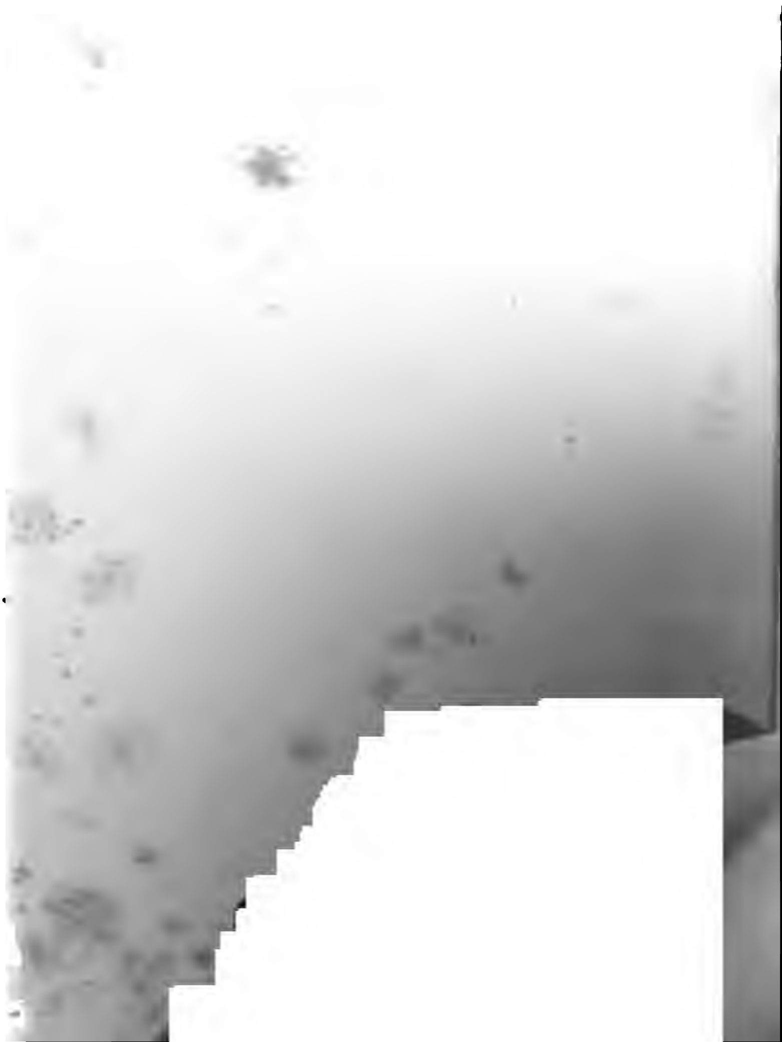

600025907T

A l'Université d'Oxford
Oxford
Angleterre

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

ΠΟΤΑΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΤΕΝΑ

Ὁδὸς Ἁγίου Κωνσταντίνου ἀριθ. 104

1883

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

ΠΟΤΑΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΤΕΝΑ

Ὁδὸς Ἁγίου Κωνσταντίνου ἀριθ. 104

1883

[redacted]

Athènes 27 Septembre 1883

Messieurs

Mes voyages en Asie et en Afrique, qui ont duré plus de quinze ans, sont déjà connus dans le monde scientifique.

L'université National de Grèce, prenant en considération que la relation de mes voyages, contenant de nouvelles connaissances sur la geographie, l'histoire, l'anthropologie et la physique pura donner de nouveaux horizons à la science, a décidé de faire à ses frais la publication de mes voyages.

Comme je crois que cette relation doit interesser le monde scientifique, j'ai l'honneur, Messieurs, de vous envoyer ci-joint un exemplaire, et en attendant votre opinion éclairée sur mon voyage je vous prie de recevoir l'expression de mes sentiments les plus distingués.

[illegible] Potagos

Athènes.

A l'université d'Oxford

ΤΩι ΕΘΝΙΚΩι ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩι

Π. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Πρυτανεύοντος καὶ Συγκλητικῶν ὄντων

Μ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ,

Ν. ΔΑΜΑΣΚΙΝΟΥ Δ. ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Σ. ΜΑΓΓΙΝΑ,

Ξ. ΨΑΡΑ, Κ. ΚΩΣΤΗ, Ν. ΚΑΛΟΓΕΡΑ

καὶ Γ. ΚΥΖΙΚΙΝΟΥ

ΑΦΙΕΡΩ ΤΟΥΣ ΚΟΠΟΥΣ ΜΟΥ

ΠΟΤΑΓΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τῶν πολυετῶν κινδύνων μοῦ τὰς ἐρεύνας, ὅπως καταστήσω εὐπροσιτοτέρας, καὶ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν διευκολύνω, συνώψισα εἰς δύο τόμους. Τούτων ὁ πρῶτος, ὅστις εἶνε ὁ ἀνὰ χεῖρας, ἐδημοσιεύθη δαπάναις τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου· διαιρεῖται δὲ εἰς βιβλία τέσσαρα, ὧν τὰ δύο πρῶτα περιηγητικὰ καλούμενα περιγράφουσι τὰ δρομολόγια ἀπὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μου μέχρι τῆς εἰς αὐτὰς ἐπανακάμψεως· καθ' ἃ περιγράφονται εἰδικῶς αἱ χῶραι δι' ὧν διῆλθον, γεωγραφικῶς καὶ κλιματικῶς, καὶ σχετίζονται πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων γεωγράφων, καὶ πρὸς αὐτὰς τοῦ Ὁμήρου, ὅστις πρῶτος ἐτόλμησε τὴν γῆν νὰ γεωγραφήσῃ (α). Τὸ τρίτον δὲ βιβλίον καθαρῶς ἱστορικὸν περιγράφει τοὺς συγχρονισμοὺς καὶ τὰς ἐποχὰς τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν· καὶ τὸ τέταρτον καθαρῶς φυσικὸν περιγράφει καὶ ἐξηγεῖ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα, διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς τρεῖς ζώνας καὶ σχετικῶς πρὸς ταύτας τὸν ἄνθρωπον εἰς τρεῖς φυλάς, καὶ δίδει θεωρίαν τινὰ ἐπὶ τῶν πρωτοθέτων φυσικῶν ἀρχῶν τοῦ πλανήτου.

Ὁ δεύτερος δὲ τόμος θέλει περιγράψει ἤθη, ἔθιμα, θρησκείαν, πολίτευμα καὶ ἱστορίαν ἑκάστου ἔθνους, δι' ὧν διῆλθον, καὶ περὶ ἑκάστου ὧν ἤκουσα· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τελειοποίησιν τούτου καὶ πρὸς ὑποστήριξίν μου ἐν τῇ συγγραφῇ ἐζήτησα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐφορείαν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, καὶ δὲν μοὶ ἐχορήγησε ταύτην, ἀναμένω ἵνα αἰτήσω αὐτὴν ἀπὸ τὴν Βουλὴν τοῦ Ἔθνους, ἅμα συνέλθῃ, καὶ ἀφοῦ διὰ νόμου μοὶ χορηγήσῃ ταύτην, νὰ τελειοποιήσω, καὶ νὰ δημοσιεύσω καὶ τὸν τόμον τοῦτον.

(α) Στράβ. 1. 2. 7.

Δὲν περιγράφω δὲ περιηγητῶν θαύματα, οὔτε στολίζω ῥωμαντικῶς δι' ἀνθέων τὰς ἐρήμους, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων μὲν μνημονεύω ὅσα εἰσὶν ἀναγκαῖα πρὸς κατανόησιν τῶν εὐκολιῶν καὶ δυσκολιῶν τῆς περιηγήσεως, ἐκ δὲ τούτων τὴν εἰδεχθῆ αὐτῶν κατάστασιν. Καθεὶς ὅμως ἐννοεῖ ὅτι περικλείονται διὰ κινδύνων, αἱ χῶραι, ἐν αἷς δὲν εἰσέδυσε μέχρι νῦν ἀνὴρ ἐπιστήμων ἢ κερδαλέος. Οἱ κίνδυνοι δὲ περιγραφόμενοι δὲν ἔχουσι σκοπὸν νὰ τέρψωσιν ἀναγνώστας· διότι δὲν διεκινδύνευσα χάριν τούτου, ἀλλ' ἵνα ἀνερευνήσω τὰς ἀληθείας, ἐξ ὧν αἰωνία ὠφέλεια προσδοκᾶται. Ἐπεδίωξα δὲ τὸ νὰ γίνωμαι καταληπτὸς ἐν τῇ ἐποχῇ μας τηρῶν ὁμαλὴν καὶ εὐκρινῆ τὴν φράσιν. Γινώσκω ὅτι δὲν θέλω εὐχαριστήσει πάντας, πλὴν χαίρω διότι εὐχαρίστησα ἐκείνους ὅσοι εἰς φύλλα λαμβάνοντες ἀνέγνωσαν τὸ ἔργον. Ἐὰν δέ που οἱ ἀναγνῶσται μ' εὕρωσι χολῆς γέμοντα, μὴ παρακαλῶ παροξυνθῶσι· διότι τί δύναμαι νὰ πράξω εὑρισκόμενος εἰς περίστασιν τοιαύτην; Ἢ πρέπει νὰ γράψω τὴν ἀληθῆ αὐτῆς εἰκόνα, ἢ νὰ τὴν ἀποσιωπήσω. Ἐὰν τὸ δεύτερον πράξω, χάσματα γεννηθήσονται παρέχοντα ὑποψίας. Προυτίμησα λοιπὸν τὸ πρῶτον, ἐξ οὗ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ μεταγενέστεροι πολλὰ ἐλπίζομεν νὰ ὠφεληθῶμεν.

Οἱ μὴ ἐπιεικεῖς μοι ὅμως πιθανὸν νὰ μὲ θεωρήσωσι δριμύν· πλὴν τοιοῦτος ἐγενόμην ἀποστρεφόμενος ξενισμοὺς καὶ μυθιστορίας, καὶ εὐχαριστούμενος εἰς τὰ συγγράμματα τὰ προγονικά, ἐν οἷς διαλάμπει ἀλήθεια, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη. Σῶφρον ἐν αὐτοῖς ἐστὶ νὰ χαρακτηρίζῃ τις ὅσον δύναται καταληπτοτέραν τὴν κακίαν· τὸ μὲν διότι ὅσῳ τις καλύπτει ταύτην, τόσῳ καὶ συνένοχος δύναται νὰ θεωρηθῇ, καὶ τὸ ἕτερον, ὅπως ἀρετὴ καὶ κακία δύο εἰσὶν ἐναντία, ὁ δὲ πράττων τὸ κακὸν κακὸς καὶ ἐναντίος τούτου ὁ αὐτὸν ἐλέγχων, τοιουτοτρόπῳ καὶ οὗτος τόσῳ ἐναντιώτερος ἐκείνου γίνεται, καὶ ἑπομένως ἐναρετώτερος, ὅσῳ καὶ τὴν κακίαν καταδηλοτέραν ποιήσει. Ἐπὶ πλέον ἡ τῆς ἀληθείας ὁδὸς εἶνε ἁπλουστάτη, ἤτοι ἡ πασῶν συντομωτέρα· ἐκτὸς δὲ ταύτης πᾶσα ἄλλη εἰς τὴν ἀλήθειαν δὲν

ἀνήκει. Ἐξ ἄλλου ὁ κλέπτων καὶ ὁ ψευδόμενος ἐμπίπτει εἰς αἰσχύνην, ἢ ὁ ἀποκαλῶν αὐτὸν κλέπτην καὶ ψεύστην; Μὰ τὴν ἀλήθειαν! δὲν θέλουσι ν' ἀποκαλῆται ἐκεῖνος οὕτως, ὅσοι κλέπται καὶ ψεῦσται ὄντες, καὶ βλέποντες τὴν αἰσχύνην ἐν ᾗ ἐμπίπτει ὁ ἀποκαλούμενος, φροντίζουσι νὰ φυλάξωσι τοῦτον, ὅπως καὶ ἑαυτοὺς φυλάξωσιν. Ὁ πράττων τὸ κακὸν, καὶ ὄχι ὁ ἐλέγχων τοῦτο εἶνε ἐν τῇ αἰσχύνῃ· οὗτος πίπτει ἐν αἰσχύνῃ ὅταν δὲν συνοδεύῃ τοὺς λόγους του μετὰ πραγμάτων, καὶ τιμᾶται ἐξ ἄλλου ὅταν μετὰ πραγμάτων αὐτοὺς συνοδεύῃ. Οἱ τοῖς ξενισμοῖς ὅμως πειθόμενοι θέλουσι νὰ χαρακτηρίσωσιν ἡμῖν τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀληθὲς, ὡς ἄτιμον καὶ ἀγενὲς, καὶ τὸ ἀνελεύθερον καὶ ψευδὲς νὰ περιβάλωσι μὲ τιμὴν καὶ εὐγένειαν· ἀλλ' ἔστωσαν οὕτω ταῦτα δι' ἐκείνους, δι' ἐμὲ δὲ καὶ τοῖς σὺν ἐμοὶ ἡ πορεία, ἣν ἄγω.

Πρὶν δ' εἰσέλθω εἰς τῆς περιηγήσεως τὴν περιγραφὴν ἀνάγκη νὰ γράψω τὰ ὠθήσαντά με πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης αἴτια· ἐπειδὴ ὑπὸ πολλῶν, ἂν δὲν εἴπω ὑφ' ὅλων, περὶ τούτων πρῶτον ἐρωτῶμαι. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἐκ τῆς Γερμανίας, καὶ ἐκ τῆς Γαλλίας ἐζήτησαν τὸν βίον μου, καὶ βίος μου πραγματικὸς ἡ περιήγησις εἶνε, ὀρθὸν εὑρίσκω, ὅπως ἀναπαύσω καὶ ἐκείνους, κατὰ τὰ ὑποσχεθέντά μου, νὰ προτάξω τῶν αἰτίων τὰ ἀφορῶντα ἐμὲ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς περιηγήσεως.

Ὀρφανὸς ἐκ πατρὸς ἐν ἡλικίᾳ μηνῶν ἓξ ἐγνώρισα μητέρα μόνον· ὁ ταύτης πατὴρ ἐκ Στεμνίτζης τῆς Γόρτυνος ἐκαλεῖτο Π. Λάλας· κατὰ δὲ τὸ ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου 1843 δοθὲν τῷ θείῳ μου πιστοποιητικὸν, ὅπερ ἀνὰ χεῖρας ἔχω, ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸ ὑπογεγραμμένων ἀρχηγῶν Π. Μαυρομιχάλη, Ν. Πετιμεζᾶ, Κίτζου Τζαβέλα, Νικήτα Σταματελοπούλου, Πάνου Νοταρᾶ, Ἀνδρέα Λόντου, Ι Κολοκοτρώνη, καὶ Ἀλ. Βλαχοπούλου, ὧν τὰς ὑπογραφὰς ἐπικυροῖ τὴν 12 Ἰανουαρίου 1844 ὁ Δήμαρχος Ἀθηνῶν Δ. Πετράκης, ἦτο εἷς τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἑταιριστής· ἐδαπάνησε διὰ τὴν ἐπανάστασιν πολλὴν ποσότητα ἐκ τῆς περιουσίας του ἐκτὸς ἐκείνων, ὅσα ἐξ ἰδίων

ἐπλήρονεν εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἀξιωματικοὺς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας. Παρευρέθη εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἠρίστευσεν εἰς τὴν ἐν Καρυταίνῃ, καὶ εἰς τὰς ἐν Τριπόλει μέχρι τῆς ἁλώσεως ταύτης, ὡς τὸ πιστοποιητικὸν βεβαιοῖ, καὶ ὡς ἐγένετο. Τότε ὁ Πάπος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δημοτῶν εἰσεπήδησε μετὰ τῶν πρώτων ἐν Τριπόλει, κατέλαβε δὲ κατὰ μὲν τὸν θεῖον τὸν οἶκον τοῦ Μαχμοὺτ ἐφέντη τοποτηρητοῦ τοῦ ἀποδημοῦντος ἐκ Τριπόλεως τότε Χουρσὴτ πασιά, κατὰ δέ τινας ἄλλους τὸν οἶκον τοῦ Κιαμὴλ μπεη, οὗτινος ἡ οἰκογένεια ἐκ Κορίνθου εὑρίσκετο τότε ἐν Τριπόλει. Ἐλαφυραγώγησε δ' αὐτὸν καὶ ᾐχμαλώτισε τὰς αὐτοῦ χανοὺμ τὸν ἀριθμὸν τρεῖς, αἵτινες εὑρίσκοντο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πάπου, καὶ κλαπεῖσαι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ διεξεπέμφθησαν καὶ ἐπωλήθησαν τοῖς αὐτῶν οἰκείοις. Τοὺς ἀδαμαντίνους αὐτῶν κόσμους καὶ ἄλλα τιμαλφῆ εἶδον καὶ ἐγὼ, καὶ σώζονται ἔτι ἐξ αὐτῶν εἰς τοῦ πάπου τοὺς κληρονόμους. Εἰς τοὺς αἰτοῦντας ἐκ τῶν λαφύρων μερίδιον ἀξιωματικούς του καὶ στρατιώτας ἔλεγεν: «Ἄμε φέρε κ' ἔπαρε.» Ἔν τινι ἡμέρᾳ οἱ γενναιότεροι συναθροισθέντες ἐπετέθησαν αὐτῷ ἐν τῇ ἀγορᾷ, σύρας δὲ τὸ ξίφος διεσκόρπισεν αὐτοὺς τῇδε κἀκεῖσε. Διηγοῦντο ἐμάχετο πρὸ τοῦ στρατοῦ ἐξερχόμενος τῶν προμαχώνων· σφαῖρα δὲ παρελθοῦσα ἔκοψε τὸ περιείλημα τοῦ αὐτοῦ πεδίλου χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ἐγγίσῃ τὸν πόδα. «Ἄ τὸν παλῃότουρκο, εἶπε, μ' ἐχάλασε τὸ τζαροῦχι,» ἐπειδὴ ἐφόρει τζαρούχια πλεγμένα διὰ μετάξης. Ἐπίστευε πολὺ εἰς φυλακτὸν, ὅπερ λέγεται εἶχε τίμιον ξύλον, καὶ ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς σφαίρας. Ἀσθενήσας ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπόλεως, ἢ κατ' ἄλλους ἐφαρμακεύθη, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοῦ, εὑρόντες καιρὸν, ὅταν αὐτὸν ἐνταφίαζον, εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀφήρπασαν πᾶν ἐκτεθειμένον. Τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας ὡς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἴδει εἶνε Ἀλβανικόν· διότι Δάλιδες ἐν Μπερὰτ λέγονται οἱ εἰς τὰ πεδία τῆς αὐτοῦ περιφερείας κατοικοῦντες συχνὰ δ' εὑρίσκεται ὡς ὄνομα οἰκογενείας ἐν Ἠπείρῳ τὸ Δάλας. Δὲν λέγω ὅτι

ἦτο ἀπὸ Μπεράτ, ἀλλ' ἦτο πιθανὸν πρόπαπός τις ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Ἠλείας Λάλα, ὅπερ ὑπ' Ἀλβανῶν κατοικεῖται καὶ κεῖται εἰς χώραν ἐπίπεδον.

Ὁ πατὴρ ἐκ Βυτίνης ἐμοὶ ὁμώνυμος ἐφονεύθη τὴν δωδεκάτην Ἰανουαρίου 1840 ἐξελθὼν εἰς καταδίωξιν τῆς τρομερᾶς τότε λῃστρικῆς συμμορίας τοῦ Κατζιαβοῦ καὶ Γυφτογιαννάκη. Ἀπὸ πολλοῦ προσεπάθουν οἱ λῃσταὶ νὰ κάμωσιν αὐτὸν φίλον, καὶ ἀφοῦ αὐτὸν δὲν ἔπειθον ἠπείλουν νὰ τὸν φονεύσωσι, καὶ τοῖς συνέβη τότε ἡ εὐκαιρία ὡς ἐπεθύμουν. Περίεργον ὅμως εἶνε τὸ τέλος ὅλων τῶν ἀδελφῶν τοῦ πατρός μου. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἑλένη ἐν ἐποχῇ τοῦ Ἰμπραΐμ, ὅτε ᾐχμαλώτιζεν ἐκ τοῦ δήμου Νυμφασίας περὶ τὰς δέκα καὶ ἑπτὰ νύμφας παρθένους πάσας, ἔχουσα ἐν ἀγκάλαις τὸν υἱὸν αὐτῆς Δημήτριον, ὃν δὲν ἐπείθετο νὰ ἐγκαταλείψῃ ὡς τῇ συνεβούλευον ἵνα σωθῇ, καὶ φεύγουσα τὴν αἰχμαλωσίαν ἀφίχθη εἰς τοὺς βορειοδυτικῶς τῆς Γρανίτζας βράχους μεταξὺ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ ποταμὸς τοῦ Μυλάοντος, ὅστις ποιεῖ τὴν θατέραν τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος· κατόπισθεν αὐτῆς ἀφίκετο καὶ ἱππεὺς Ἄραψ, καὶ ἐνῷ ἡτοιμάζετο αὐτὴν νὰ συλλάβῃ ἀφῆκε τὸν Δημήτριον εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βράχου, καὶ κατ' αὐτοῦ ἐκρημνίσθη. Ὁ βράχος ἐκ τῆς λουομένης βάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς του εἶνε λεῖος καὶ πανύψιστος, ὁ δ' ἀπέναντι τούτῳ ὅμοιος καὶ αὐτῷ πλησιέστατος· ὥστε σχηματίζεται πανύψιστον τῆς γῆς χάσμα, ἐν αὐτῷ ἡ φωνὴ καὶ ἡ βοὴ τοῦ ποταμοῦ ἀντηχοῦσι πολλαχῶς, ὁ δὲ πίπτων σβέννυται ἐκ τῆς φοβερᾶς ἐν τῷ ἀέρι καταφορᾶς. Ἔντρομος ἐκ τούτων ὁ Ἄραψ ἔλαβε τὸ βρέφος καὶ προστυχὼν γραῖαν ἐδωρήσατο κερμάτια, συνιστῶν ἵν' ἀποδώσῃ τὸ βρέφος τοῖς αὐτοῦ οἰκείοις. Τοῦτο ἐσώθη καὶ πρεσβύτης ἤδη ὢν ἀριθμεῖ ἐξ αὐτοῦ πολλοὺς Ἕλληνας καὶ Ἑλληνίδας. Ὁ θεῖος Λαμπρυνὸς ἐφονεύθη ὑπὸ φοράδος, ἂν καὶ ἄλλον ἀδελφὸν ὁ πατὴρ εἶχε πιθανὸν νὰ ἐφονεύετο καὶ οὗτος. Οἱ φόνοι ὅμως, ὡς φαίνεται, δὲν διεδόθησαν εἰς τοὺς υἱούς. Εὗρον τοῦ πατρὸς μαθηματικὴν γεωγραφίαν, φιλοσοφίαν, συγγραφεῖς Ἕλληνας, ἐκ

τῶν νομικῶν τὸν Ἀρμενόπουλον, καὶ ἄλλα. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Βυτίνης, ὅπερ ἡμιλλᾶτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πρὸς τὸ τῆς Δημητζάνης. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀμφότερα διατηρούμενα σώζουσι βιβλιοθήκας ὄχι εὐκαταφρονήτους, καίτοι τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων ἐχρησίμευσαν ἐν τῇ ἐπαναστάσει εἰς πυριτιδοβολῶν κατασκευήν. Ἀφῆκεν ὁ πατὴρ περιουσίαν κινητὴν καὶ ἀκίνητον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλην, καὶ ἐμὲ πρωτότοκον. Ἡ μήτηρ συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον ἐν τῇ αὐτῆς πατρίδι, καὶ παρέλαβέ με παρ' ἑαυτῇ, ἡ δὲ περιουσία παρεδόθη εἰς κηδεμόνας οἵτινες κατεχράσθησαν πάσης τῆς κινητῆς, καὶ ἀφῆκαν τὴν ἀκίνητον ἐκ τῶν προσόδων τῆς ὁποίας ἐξεπαιδεύθην εἰς τὸ ἐν Τριπόλει Γυμνάσιον, καὶ εἶτα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἔνθα καὶ ἐγενόμην εἷς τῶν ὑποτρόφων τοῦ ἀειμνήστου Δ. Μαυροκορδάτου, καὶ εἶτα ἀπελθὼν ἐποίησα πρᾶξιν εἰς τὰ νοσοκομεῖα τῶν Παρισίων.

Ἐπανελθὼν δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1866 ἐξήσκησα τὸ ἐπάγγελμά μου ἐν Στεμνίτζῃ μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1867. Τότε μετέβην εἰς Βυτίνην ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ, καὶ εὗρον τοὺς συγγενεῖς εἰς πάθη κομματικὰ κορυφωμένα· διῃρημένοι δ' εἰς δύο στρατόπεδα ἐναντία εἶχον τὸ χείριστον βοηθοὺς λῃστὰς καὶ φυγοδίκους. Τοιαῦτα βλέπων κατελήφθην ὑπὸ φρίκης, καὶ προσεπάθουν αὐτοὺς νὰ συμβιβάσω ὅπως πολεμήσωμεν τοὺς λῃστὰς καὶ φυγοδίκους. Μοὶ ὑπέσχοντο, ἀλλ' ἀνέβαλλον· ἔν τινι δ' ἡμέρᾳ ὅταν ἤκουσα χάριν ὑπηρέτου μου νὰ διαπληκτισθῶσιν οἱ θεωροῦντές με μᾶλλον αὐτῶν φίλον πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ ὁ ἀνεψιὸς νὰ θέσῃ τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν θείου, ἕτερος δ' ἀνεψιὸς νὰ πυροβολήσῃ κατ' ἄλλου θείου, καὶ ὁ γαμβρὸς δι' αἰσχρῶν ὕβρεων τὴν πενθερὰν νὰ ὑβρίζῃ, ἀπηλπίσθην καὶ συνεπέρανα ὅτι καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν ἑκὼν ἄκων θὰ περιεπλεκόμην. Χειρίστην μάλιστα τότε ἐντύπωσιν μοὶ ἔκαμεν ὅταν εἶδον ἱερέα Φώτιον καλούμενον νὰ ἐπιορκήσῃ εἰς ὅ,τι καλῶς ἐγίνωσκον, καὶ ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι πῶς ἠδυνάμην νὰ χρησιμοποιήσω τὸν ἑαυτόν μου. Κατηγωνίζετο καὶ τότε μετὰ πολλοὺς ἄλλους ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας ἡ

ἥρωϊς Κρήτη, ὅτε πρὸ μηνῶν λόγου ἐν Στεμνίτζῃ προτρεπτικὸν πρὸς ἔρανον ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων ποιήσας ἐνεθουσίασα ἐπιτυχῶς τὸν λαόν. Πολλοὶ δὲ νέοι ἀπεφαίνοντο ἵνα ἐκθέσω καὶ κατάλογον πρὸς ἐγγραφήν, ὅπως ἀπελθόντες συμπολεμήσωμεν, καὶ οἱ ἐπὶ πλέον ὀργῶντες(α) ἐφόβιζον ὅτι ἤθελον μὲ φονεύσει, ἂν δὲν ἐξέθετον κατάλογον· ἐπειδὴ ἀπέφευγον τὸ μὲν διὰ στρατηγικήν μου ἀνικανότητα(β), καὶ τὸ δὲ λέγων ὅτι τὸ ἡμέτερον στάδιον δὲν εἶναι διὰ νήσους, ἀλλὰ δι' ἠπείρους, πράγματι ὅμως διότι προελόγιζον ἀποτυχίας, ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ διπλωματία ἐνόουν ὅτι ἦγεν ἡμᾶς ὡς θῦμα ἐπὶ βωμοῦ, καὶ ἐσκεπτόμην ὡς καλὸν διὰ τὸν τόπον ἵνα ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτεροι εἰς τὴν θυσίαν περιληφθῶσιν.

Μοὶ ἦλθον δὲ πολλαὶ καὶ διάφοροι σκέψεις ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασίν μου ἀλλαχοῦ ἐντὸς τοῦ κράτους· ἀλλὰ πανταχοῦ ἔβλεπον τὴν αὐτὴν πεοίπου ἢ παραπλησίαν κατάστασιν τῇ τῆς ἐμῆς πατρίδος. Ἡ πολιτεία διῳκεῖτο φατριαστικῶς καὶ κομματικῶς, ἀλλ' οὐχ ἧττον τότε ἦτο καλλίτερον ἢ νῦν. Οὐδαμοῦ ὑπῆρχεν ἀρετή. Δὲν μ' ηὐχαρίστει δ' ἀποκατάστασις εἰς τὰ ξένα καὶ ἀπέληξα εἰς περιηγήσεις ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἂν ἐξ αὐτῶν σῶος διηρχόμην ἠδυνάμην ἠθικῶς ἐν τῇ πατρίδι νὰ χρησιμεύσω, καὶ ἂν ἐχανόμην εἰς ἔντιμον στάδιον ἤθελον ἀποθάνει. Προεσκέφθην τοὺς κινδύνους, τοὺς πόνους, καὶ τὰς δαπάνας, καὶ παρεδεχόμην νὰ ὑποστῶ τὰ πάντα· ἀλλ' ὅταν ἠρχόμην εἰς τὸ τῆς φυλακίσεως ἄρθρον, ἐφρικίων καὶ ηὐχόμην θάνατον ἀντὶ ταύτης. Εἰς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι εἶπον ὅτι ἀπέρχομαι εἰς Ἀθήνας ἵνα ἴδω τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασίλισσαν τότε μετὰ τοὺς γάμους των ἀναμενομένους, εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἔλεγον ὅτι ἀπέρχομαι εἰς Σῦρον, εἰς δὲ τοὺς ἐν Σύρῳ ὅτι ἀπέρχομαι πρὸς διασκέδασιν μέχρι

(α) Τούτων προεξῆρχεν ὀργίλως φοβίζων ὁ Δράκος Δ. Ῥοϊλός.

(β) Ἀλλ' εἰς τὴν διοίκησιν μ' ἐνεθάρρυνεν ὁ δημοδιδάσκαλος Κωνστ. Λέγγερης, ὅστις ἀφεὶς τὴν διδασκαλίαν προαπῆλθεν εἰς τὰ Καλαμπακικὰ μετὰ πολλῶν ἄλλων Στεμνιτζιωτῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἐκλεκτὸν σῶμα τοῦ Κωνστ. Πλαπούτα.

Σμύρνης. Ἐκεῖθεν δ' ἐνέπεσα εἰς τὸν ὠκεανὸν τοῦ κόσμου, καὶ εἰς οὐδένα ὤφειλον λόγον.

Ἀφοῦ δ' ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν τελευταῖον τῆς σταδιοδρομίας μου σταθμὸν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς μας ἐφυλακίσθην ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ σχεδὸν ἔτος ἀπάντησιν περιμένων διὰ τὸ σύγγραμμά μου, ὅπερ συνεπείᾳ ἐγγράφου αὐτῇ ὑπέβαλον, καὶ εἰς πέντε ἐπανειλημμένας ἀναφοράς μου οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔσχον, ἦλθον ἐνταῦθα διὰ φόβον μὴ ἀπωλέσθησαν τὰ χειρόγραφά μου, καὶ παρουσιασθεὶς τὴν ἐπομένην εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἔδωσα ἀναφορὰν, δι' ἧς ἐκθέτων τὴν ἀθλίαν ἡμῶν κατάστασιν, ἔλεγον: Πρὸς τί, Βασιλεῦ, τὸ Ὑπουργεῖον ἐν ἡμῖν τῆς παιδείας, ἀφοῦ εἰς ἐπιστημονικὰ συγγράμματα οὐδεμίαν προσοχὴν δίδει; Ἵνα ποιῇ παύσεις, μεταθέσεις καὶ διορισμούς; Δὲν εἶνε καλλίτερον ἀντὶ δι' αὐτὸ νὰ δαπανῶμεν, νὰ ἀφήσωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους; ἵνα μὴ ἐνθαρρυνώμεθα ὅτι ἔχομεν ὑπουργεῖον καὶ ἐμπιστευόμεθα εἰς αὐτὸ τοὺς ἀγῶνάς μας καὶ κινδύνους μας ἐλπίζοντες ὅτι φροντίζει διὰ τὴν πρόοδόν μας; Ὁ Βασιλεὺς καταπλαγεὶς ἅμ' ἤκουσεν ὅτι δὲν μοὶ ἀπήντησαν ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ σχεδὸν ἔτος, καὶ τὴν ὑποψίαν μου μὴ ἐχάθησαν τὰ χειρόγραφά μου, εἶπε' «καὶ δὲν σοὶ ἀπήντησαν! »... «Ἂν ἐχάθησαν! » .... Ἀφοῦ δὲ μὲ ἠρώτησε μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ περί τινων ἄλλων ἀφορώντων τὴν περιήγησίν μου μοὶ ὑπεσχέθη ὅτι ἐκείνην τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἤθελε πέμψει τὴν ἀναφοράν μου εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἵνα ζητήσῃ λόγον. Μετά τινας ἡμέρας ὁ ὑπασπιστὴς κ. Παπαδιαμαντόπουλος μοὶ εἶπεν ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ στόματος, ὅτι ἡ ἀναφορά μου ἐστάλη εἰς τὸ ὑπουργεῖον, καὶ ἀπάντησιν θέλω λάβει παρὰ τῆς αὐλῆς. Παρῆλθον ἡμέραι εἴκοσι καὶ εἶδον κατ' αὐτὰς τρὶς τὸν κ. Καλλίνσκην γραμματέα τῆς Αὐλῆς, πλὴν ἀπάντησιν εἰσέτι δὲν εἶχε λάβει, καίτοι ὡς μοὶ εἶπεν ἔπεμψε δὶς τὸν ὑπογραμματέα. Ἀπελπισθεὶς ἔδραμον μόνος εἰς τὸ ὑπουργεῖον, καὶ ἐξετάζων ἂν ἐσώζοντο τὰ χειρόγραφά μου ἔμαθον παρὰ τῶν τμηματαρχῶν, ὅτι ὁ μὲν ἁρμόδιος ἐπὶ τοῦ ἔργου μου τμηματάρχης ἐκηρύχθη ἀναρμόδιος, καὶ ἔπεμψεν

αὐτὸ εἰς τὸν ἕτερον, ἀλλὰ καὶ οὗτος, ὡς μοὶ εἶπεν, ἐκηρύχθη ἀναρμόδιος καὶ ἔρριψαν εἰς τὰ ἄχρηστα τὸ ἔργον. Ὁ δὲ ἁρμόδιος τμηματάρχης κωφὸς ὢν προσεποιήθη τότε καὶ τὸν τυφλὸν καὶ συλλέγων μηχανικῶς τὰς ἀναφοράς μου ἐποίει δι' αὐτῶν ἀρχεῖον, καὶ ἄφινεν ἐμὲ χωρὶς νά μοι ἀπαντᾷ φυλακισμέναν ἐν Ἀθάναις.

Ο ὑπουργὸς δέ μοι ὑπεσχέθη ἵνα μελετήσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ἔργον, ἀλλὰ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συνόδου τῆς Βουλῆς. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Βουλῆς ὅμως παρῃτήθη τοῦ αὐτοῦ σχεδίου· ἐνῷ δ' ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ συνδρομὴν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἔργου μοὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν ὑπάρχει Βουλὴ ἵνα ζητήσῃ πίστωσιν. Εἶτα ἔβλεπον ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ὅτι παρέτεινε διὰ τὸ μέλλον χιλιάδων δραχμῶν δαπάνας μέχρι τοῦ 1885 χάριν τοῦ κ. Σάθα, ὃν ἐπὶ δέκα καὶ ἓξ ὁλόκληρα ἔτη διατηρεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος· καίτοι ὁ κ. Σάθας, ὡς τῷ παρετήρησα, δημοσιεύει ἕτοιμα ἔργα, ἅπερ ἐγὼ ἢ ἄλλος ὕστερον θέλομεν δημοσιεύσει ἄνευ θυσίας τοῦ ἔθνους, ἐπειδὴ δημοσιεύοντες θέλομεν οἰκειοποιηθῇ αὐτὰ καὶ θέλομεν ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῶν· νέα δ' ἔργα διὰ πολυετῶν κινδύνων καταρτισθέντα δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα ἵνα ὑποστηρίξῃ. Ἐπρότεινα αὐτῷ διαφόρους τρόπους ὑποστηρίξεως ἐμοῦ πρὸς συγγραφὴν, καὶ πρὸς τελειοποίησιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ ἔργου, ἀλλ' ἐξέφευγεν ὡς συνήθως διεκφεύγει. Ἔν τινι ἡμέρᾳ εὗρον τοὺς δύο ὁμόφρονας ἑταίρους εἰς πάντα, δηλαδὴ αὐτὸν καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ ἐζήτησα παρ' ἀμφοτέρων τὴν ἐφορίαν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ὑποστήριξίν μου καὶ πρὸς τελειοποίησιν τοῦ συγγράμματός μου· ὁ πρωθυπουργὸς μοὶ ἀπεκρίθη: διὰ τοιαῦτα ἔργα δὲν παύομεν σπουδαίους ὑπαλλήλους. Δὲν πρόκειται νῦν περὶ τοῦ ἀτόμου τοῦ ὑπαλλήλου, κ. Πρωθυπουργὲ, τῷ εἶπον, ἀλλὰ περὶ ἔργου ὅπερ οὔτε αὐτὸς ὁ τόσον σπουδαῖος ὑπάλληλος, οὔτε ἄλλος τῶν Ἑλλήνων, ἢ καὶ εὐρωπαίων ἐν γένει, δύναται νὰ κάμῃ. Ἔμαθον εἶτα ὅτι ὁ σπουδαῖος τοῦ πρωθυπουργοῦ ὑπάλληλος εἶνε ὁ συγγραφεὺς τῆς Παππίσης Ἰωάννας, εἶνε ὁ ἀρθογράφος τῆς Ἐφημερίδος τοῦ πρωθυπουργοῦ «Ὥρας,» εἶνε ὁ γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ ἄρθρα εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας. Εἶδον δ' ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ὅτι ὁ κ.

ι΄.

πρωθυπουργὸς ἐκάλεσέ τινα διὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ ἐξετάσεις καὶ ἀντήμειψε διορίσας ὑπουργικὸν γραμματέα, δηλαδὴ εὗρεν ἄνθρωπον ὁ κ. Πρωθυπουργὸς νὰ περιθάλψῃ καὶ ἀμείψῃ. Πόσοι δὲν ἔδωσαν μέχρι τοῦδε λαμπρὰς ἐξετάσεις, καὶ πόσοι δὲν θὰ δώσωσι τοιαύτας εἰς τὸ μέλλον; καὶ πόσοι λαμπροὶ ὄντες κατὰ τὴν θεωρίαν ἐδείχθησαν μηδαμινοὶ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἔπειτα, κ. Πρωθυπουργὲ, ἔργον ὑπ' ἐθνῶν ἐκτελούμενον, καὶ εἰς ἔθνη ἀνῆκον διὰ τὸν μέγαν αὐτοῦ ὄγκον, καὶ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ δαπάνας, καὶ διὰ τὰς ἀνυπερβλήτους αὐτοῦ δυσκολίας· ἔργον, ὡς αὐτὸ ὠνόμασεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Στροῦμπος, ὑπεράνθρωπον· ἔργον τιμῶν τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν ξένων ἐπιστημόνων ὡς ἐθνικὸν καὶ Ἑλληνικὸν ἐχαρακτηρίσθη, δὲν χρήζει ὑφ' ὑμῶν ἀμοιβῆς, ὅταν ὑπ' ἀτόμου ἐκτελῆται; Ἐκτὸς τούτου, ὁ κ. πρωθυπουργὸς τοιαῦτα πράξας ἤνοιξε στάδιον εἰς τοὺς λαμπρὰς ἐξετάσεις δώσοντας ἵνα ἔχωσι παρ' αὐτοῦ ἀπαιτήσεις· ἀφίνει δὲ ν' ἀπελπίζωνται οἱ ἔχοντες ἔργα καὶ οἱ πεπειραμένοι ὑπάλληλοι· πιστεύετε δὲ τοῦτο νὰ ᾖ ἄνοια τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἢ δημοκοπία; Οὐ γινώσκει τὸ «πεῖρα ἄριστον»; Ἢ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον εἶνε ὅμοιον τῷ γεωργικῷ αὐτοῦ νόμῳ, δι' οὗ πρὸς περίθαλψιν τῶν γεωργῶν ἐτέθη φόρος εἰς τοὺς ἀροτῆρας βόας, καὶ κατηργήθη ὁ ἐπὶ τῶν κτημάτων; ἐνῷ τὰ κτήματα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς κτηματίας καὶ εἰς τοὺς γεωργοὺς οἱ ἀροτῆρες βόες. Μὴ καὶ ταῦτα δὲν εἶνε ὅπως ὁ ἄλλος νόμος, δι' οὗ ἐξασφαλίζει τοὺς τῆς φατρίας του ἄνδρας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἀφοῦ ἔρριψε, παύσας, εἰς τὰς ἀγυιὰς ἀρχαίους καὶ πεπειραμένους ὑπαλλήλους; Καὶ ἔπειτα πιστεύει ὅτι κυβερνᾷ Ἕλληνας ἢ Κάφρους καὶ Ὀττεντότους; Κατηγόρει ἐν τῇ Βουλῇ ὡς παράνομον τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Κουμουνδούρου, καὶ εἶτα ἀφ' ἑνὸς τῶν παρανόμων διαταγμάτων τοῦ Κουμουνδούρου, τὰ μὲν τοὺς Βουλευτὰς ἀφορῶντα, ἐπειδὴ πρὸς τὴν φατρίαν του εἰσῆλθον, ἐνέκρινε, τὰ δὲ λοιπὰ ἠκύρωσεν. Ἠρνήθη ἐν τῷ δικαστηρίῳ νὰ ὁμολογήσῃ ὅσα ἐν τῇ Βουλῇ περὶ καταχρήσεων τοῦ Κουμουνδούρου ἠγόρευεν, ἐν δὲ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἔρριπτε στεφάνους καὶ ἔπλεκεν ἐπαίνους, ἐνῷ πρὸ μηνὸς ἐχαρακτή-

ριζεν αὐτὸν ἐν τῇ βουλῇ ὡς προδότην. Καὶ ἔπειτα ἀνεχόμενοι τὰ τοιαῦτα εἴμεθα Ἕλληνες ἢ Ὀττεντότοι! Κυβερνᾷ ἡμᾶς ἐκεῖνος, ὅστις ἐπήδησεν εἰς τὴν ἐξουσίαν πράξας κακούργημα μετ' ἀσεβείας, δηλαδὴ ὁ γράψας τὸ «τίς πταίει,» καὶ ὅστις ἀπέδειξεν ὅτι εἶνε τοιοῦτος διότι ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν δὲν μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῶν ὅσων κατηγόρει, ἀλλὰ κατέδειξεν ὅτι ἔπταιεν ὁ ὑπ' αὐτοῦ αἰτιώμενος, διότι αὐτὸς δὲν ἐκυβέρνα. καὶ ἔπειτα ἀνεχόμεθα τὸν τοιοῦτον δι' ἡμετέραν ἀρετὴν ἢ κακίαν; Οὗτος εἶνε ὁ ἰδὼν πῶς ἀνακηρύττονται οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἐν Ἑλλάδι καὶ θελήσας νὰ ὑπερβῇ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἔτι εἰς τὰ τοιαῦτα μεγάλα ἔργα. Καταδιώκει τὴν ἀρετὴν καὶ περιθάλπει τὴν κακίαν, ἐπειδὴ ἐνισχύει διὰ θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων τὴν αὐτοῦ φατρίαν. Ἀντὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ κράτος οἰκονομίας, ἐδημιούργησε καὶ ἔπλασεν ἐπὶ θέσεων θέσεις πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς φατρίας, ἐπέβαλε δ' ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας φόρους δι' ἀνεφαρμόστων νόμων, καὶ προάγει τὸ ἔθνος εἰς ἐπαναστάσεις καὶ εἰς χρεωκοπίαν.

Ἀπελπισθεὶς ἔλαβον ἐκ τοῦ ὑπουργείου ὅσα τῶν χειρογράφων μου εὗρον διότι ἀπωλέσθησαν ἐξ αὐτῶν σημειώσεις ἱστορικαί, περὶ φωτὸς καὶ περὶ δημιουργίας μετὰ σχέσεως τῶν δυνάμεων τῆς ζωϊκῆς καὶ φυτικῆς ζωῆς πρὸς τὰς τῆς φύσεως πρωτοθέτους· καὶ δραμὼν εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἐζήτησα δι' ἀναφορᾶς μου παρὰ τοῦ Πρυτάνεως ἔγγραφον καὶ δημοσίευμα τῆς ἐν Παρισίοις Γεωγραφικῆς ἑταιρίας ὑποβληθέντα τῇ Πρυτανείᾳ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν πρὸς περίθαλψιν τοῦ ἔργου. Πάραυτα ὁ Πρύτανις κ. Κυριακὸς διέταξε καὶ εὑρέθησαν τὰ ἔγγραφα· ἀπετέλουν, ὑπὸ πολλῶν ἐπαναληπτικῶν ἀναφορῶν μου συνωδευμένα, ἀρχεῖον· ἀναγνοὺς δ' ὁ πρύτανις ὠνόμασεν αὐτὰ ἐθνικὸν θησαυρόν, καὶ ὑπέβαλε ταχέως ἐν τῇ Συγκλήτῳ μετὰ συστάσεων ἐνθουσιωδῶν, καὶ ἀπήλαυσεν, ὡς ἤθελε, τὴν ὁμόθυμον αὐτῆς ἀρωγὴν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἔργου. Ἔπεμψε δὲ ζητῶν τὴν ἔγκρισιν παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ συνιστῶν τῷ ὑπουργῷ τὴν ἐμὴν περίθαλψιν πρὸς συγγραφήν, καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου. Τί

ἀνέλπιστον ὅμως! ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἀπέφευγεν ἵνα καὶ τὴν ζητηθεῖσαν παρὰ τῆς Συγκλήτου πίστωσιν ἐγκρίνῃ, ὅταν δ' αὐτὸν παρεκάλουν ἵνα ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἤθελε ταχέως, διότι ἐκ περιηγήσεων πολυχρονίων ἠρχόμην καὶ δὲν ἠδυνάμην ν' ἀνθέξω διὰ τῆς δαπάνης, μοὶ ἔλεγε ἐπαναλαμβάνων· τόσα ἔτη, περίμενον ἀκόμη· δηλαδὴ ἤθελε νὰ μὲ ἴδῃ ἄνευ ὀβολοῦ, καὶ νὰ μ' ἐγκαταλείψῃ, διότι τοιοῦτο πνεῦμα εἰς αὐτὸν διέκρινα. Δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ κρύψῃ καὶ τὴν θέλησίν του· διότι ἔγραψεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλα σπουδαιότερα ἔργα νὰ περιθάλψῃ! δηλαδὴ ἔργα σπουδαῖα κατὰ τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας μας εἰσὶ βεβαίως ὅσα ἐκεῖνος περιθάλπει· καὶ ἐπομένως οἱ μουσικοὶ καὶ τραγῳδισταί, οὓς δι' ἀδρῶν τοῦ ἔθνους δαπανῶν εἰσήγαγεν εἰς τὰ σχολεῖά μας μεταβαλὼν εἰς θέατρα ταῦτα· καὶ ἐξαχρειώνει τὰ ἑλληνικὰ ἤθη· ἔργα σπουδαῖα κατ' αὐτὸν εἰσὶ τὰ ὑπ' ἄλλων οἰκειοποιούμενα· δηλαδὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ὁ ὅμοιος τὸν ὅμοιον, καὶ τὰ τοῖς αὐτοῦ ὅμοια περιθάλπει· καὶ ἔπειτα περιμένομεν βελτίωσιν καὶ πρόοδον; Καὶ τί πρὸς ταῦτα ὅσα ἐγὼ γράφω, καὶ οἱ ἄλλοι καθημερινῶς φωνάζουσιν; Οἱ κυβερνῶντες ἡμᾶς οὐδόλως φοβοῦνται ψόγους, δηλαδὴ εἴμεθα εἰς τὸν ἄκρον τῆς παραλυσίας καὶ ἐν καταστάσει οἰκτρᾷ· καθ' ἣν, ὡς ὁ Κλεόβουλος εἶπεν, οὔτε τὸν ψόγον οὔτε τὸν νόμον φοβοῦνται· ἐπειδή, ὡς ὁ Πιττακὸς προσέθεσεν, ἄρχουσιν ἀγύρται καὶ πονηροί· τῆς πολιτείας δὲ οὐδὲν εἶδος ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.

Ὁ Πρύτανις δὲ μετὰ χαρᾶς μοὶ ἀνήγγειλεν ἐπισήμως τὴν ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου καὶ μὲ ὑπεχρέωσε νὰ προτάξω τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου τὸ παρὰ πόδα δημοσιευόμενον ἔγγραφον τῆς ἐν Παρισίοις Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας, νὰ γράψω δὲ ὅτι τὸ ἔργον δημοσιεύεται δαπάναις τοῦ Πανεπιστημίου, ἅπερ ἐποίησα εὐχαρίστως καὶ εὔχομαι νὰ μὴ γείνῃ μοι μακρὸς ὁ χρόνος τοῦ νὰ ἀνταποδώσω τῷ Πανεπιστημίῳ διπλασίαν τὴν χάριν.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 22 Μαΐου 1883.

ΠΟΤΑΓΟΣ.

Κύριε Πρέσβυ,

Ἡ Γεωγραφικὴ Ἑταιρία τῶν Παρισίων ἔχει καθῆκον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Ὑμ. Ἐκλαμπρότητος. ἐπὶ τῶν ἐκτελεσθεισῶν ἀξιοσημειώτων περιηγήσεων ὑπό τινος ὑπηκόου Ἕλληνος τοῦ διδάκτορος Π. Ποταγοῦ.

Ὁ διδάκτωρ Ποταγὸς διῆλθεν ὁλόκληρον τὴν Ἀσίαν κατὰ τὰς εὐρυτέρας τῆς Ἠπείρου διαστάσεις, καὶ εἰσέδυσεν ἐν τῇ Τροπικῇ Ἀφρικῇ πολὺ πέραν τοῦ κ. Schweinfurth. Καί τοι ὁ κ. Ποταγὸς δὲν ὥρισεν ἀστρονομικῶς τὰς γεωγραφικὰς θέσεις, οὔτε ἐποίησε θερμομετρικὰς καὶ βαρομετρικὰς παρατηρήσεις, ἡ Ἑταιρία ἐκτιμᾷ ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἐν γένει καὶ ἐν μέρει περιγραφῶν ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὸ τοῦ Τολμητία (hardi) τούτου περιηγητοῦ, εἰσὶ φύσεως νὰ πλουτίσωσιν ἐπαισθητῶς (notable ment) τὴν ἐπιστήμην.

Ἤθελεν εἶσθαι μεγίστης ἐπιθυμίας ἄξιον ἵνα αἱ ἐκτελεσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Ποταγοῦ περιηγήσεις, γίνωσι γνωσταὶ καὶ ἐκτιμηθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἔθνους του, καὶ εὑρεθῇ παρὰ τοῖς συμπολίταις του ἡ ἀναγκαία ὑποστήριξις διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ δημοσίευσιν τῶν περιγραφῶν του.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι διὰ τῆς Ὑψηλῆς ἐπιρροῆς ἡ Ὑμ. Ἐκλαμπρότης θέλει ἐπιτύχει κατὰ ἐκτεταμένα μέτρα ἵνα παρασκευάσῃ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, καταδεχομένη νὰ συστήσῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἰς Ἀθήνας τὰς ἐρεύνας τοῦ διδάκτορος Ποταγοῦ.

Ἡ Γεωγραφικὴ Ἑταιρία θέλει δημοσιεύσει προσεχῶς περίληψιν τῆς ἐν Ἀφρικῇ περιηγήσεως τοῦ κ. Ποταγοῦ συνοδευομένην ὑπὸ γεωγραφικοῦ χάρτου· θέλει δ' ἔχει τὴν τιμὴν νὰ πέμψῃ ἀντίτυπα πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα(α), καὶ θέλει εἶνε εὐτυχὴς (se felicitera) τοῦ νὰ δυνηθῇ τοιουτοτρόπως νὰ συντε-

(α) Ἔπεμψε 15 ἀντίτυπα, ἀλλ' οὔτε ἓν εὑρίσκεται εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

δυνατὸν ἀνθ' ὧν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πατρίδος εἰργάσατο, τὴν ἁρμόζουσαν αὐτῷ ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν προστασίαν.

Εὐπειθέστατος.

Ὁ Πρύτανις	Ὁ γραμματεύς
Π. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ	Π. Κανελλίδης.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΜΕΧΡΙΣ ΕΡΑΤ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1867 ἀνεχώρησα ἐκ τῆς ἰδίας μου πατρίδος Βυτίνης καὶ περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ διερευνήσω τὰς κεντρικὰς τῆς Ἀσίας χώρας, καί, εἰ δυνατόν, νὰ σχετίσω αὐτὰς πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων μας Γεωγράφων. Προσωρμίσθην εἰς Ἀλεξανδρέταν, ἔνθα τὴν καλὴν τύχην ἔσχον νὰ ἐξακριβώσω τὴν περίφημον χώραν ἐκείνην, ἐν ῇ ἐβεβαιώθη ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία ἐν Ἀσίᾳ (α). Διῆλθον δὲ

(α) Τῆς Ἀλεξανδρέτας ἀνατολικῶς ἐκτείνεται ἐκ Βορρᾶ πρὸς νότον τὸ Ἀμανὸν ὄρος ἔχον νῦν διάφορα ὀνόματα κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ χώρας· ἤτοι ἀνατολικῶς τῆς Ἀλεξανδρέτας καλεῖται Μπεϊλάνι· βορειότερον τούτου Γκιαοὺρ Τάγ, δηλ. ἀπίστων ὄρος· ἐπειδὴ κατοικεῖται ὑπὸ χριστιανῶν καὶ πρὸ πάντων Ἀρμενίων. Τούτου βορείως καλεῖται Ὀσμανίε, ἔνθα ὑπάρχει κοιλὰς ὑπὸ Ταταρῶν καὶ Τούρκων Ἀσσιρὲτ κατῳκημένη, καὶ ὑπὸ τῶν προσφάτως συνοικισθέντων ἐκεῖσε Κιρκασίων. Τὸ ὄνομα

διὰ τῶν πόλεων Ἀντιοχείας, Λαοδικείας, Τριπόλεως ἐν

δ' Ἀμανὸν πιθανὸν ἐκ τοῦ Ὀσμανίε· ἐπειδή, ὡς θέλομεν ἴδῃ, ἐκεῖ καὶ ἐν Κιλικίᾳ οἱ Τατὰρ ἢ Σκύθαι πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφίχθησαν. Βορειότερον τῆς Ὀσμανίε· τὸ Ἀμανὸν συμπίπτει μετὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταύρου, ἥτις ὁρίζει τὴν Κιλικίαν ἐκ τῆς μεγάλης Φρυγίας καὶ ἐκ τῆς Καππαδοκίας. Ὁ δὲ Ταῦρος κατὰ διαφόρους χώρας διάφορα ὀνόματα ὁμοίως ἔχων διατηρεῖ εἰσέτι τὸ περίφημον ὄνομά του εἰς τὸ καλούμενον ὄρος Ὀκιοὺς γκιονί, δηλ. ταύρου δέρμα· ὀνομασθὲν οὕτως, ἐπειδὴ μακρόθεν ἡ αὐτοῦ κορυφὴ διακρίνεται ὡς ἔχουσα ἐπ' αὐτῆς δέρμα ταύρου.

Ἀπόκρημνος τὰ πολλὰ ἡ σειρὰ τοῦ Ταύρου οὖσα δι' ὡρισμένων χωρῶν ἐπιτρέπει μεταξὺ τῆς μεγάλης Φρυγίας καὶ Κιλικίας διάβασιν. Τούτων μία εἶνε ἡ δυτικῶς τοῦ ὄρους Ὀκιοὺς Γκιονί, ἡ καλουμένη Τουμπελέκι, καὶ οὖσα τῶν ἀπὸ Λυκαονίας διὰ Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ἡ συντομωτάτη· καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ ᾖ ἐκείνη, δι' ἧς ἡ Ἐπίαξα ἐκ Λυκαονίας εἰς Ταρσὸν κατῆλθεν. Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Α΄. β΄. 20 Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Ὀκιοὺς Γκιονὶ εἶνε ἡ ὁδὸς τοῦ Γκιουβλὲκ μπογάζ, δι' ἧς κακῶς ἐπὶ τῶν κατ' αὐτὸ λίθων γράφεται, ὅτι διῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος· ἐπειδὴ διέβη δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ὁ Κῦρος. Ἀρρ. Ἀλεξ. Ἀναβ. 2.4. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Γκιουβλὲκ μπογὰζ ὑψοῦται ὄρος καλούμενον Κιγιλ Τὰγ (ἐρυθρὸν ὄρος), καὶ ἀνατολικῶς τούτου ὑπάρχει διάβασις Φιστικλὶ καλουμένη, καθ' ἣν καὶ πύλη σώζεται Μπαϊρὰμ καπὰ (ἑορτῆς πύλη) ὀνομαζομένη, καὶ σημεῖα λιθοστρώτου ὁδοῦ· καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἀπὸ Τύανα ἢ Δάνα τῆς Καππαδοκίας εἰς Κιλικίαν ἄλλοτε ἄγουσα ἁμαξιτὴ ὁδός, ἥτις καὶ διὰ πύλης διήρχετο, Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. Α΄. β΄.21, δι' ἧς καὶ ὁ Κῦρος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διέβησαν. Ἀποτελεῖται δ' ἡ διάβασις Φιστικλί, καθ' ἣν χώραν τὸ Ἀμανὸν συμπίπτει μετὰ τοῦ Ταύρου, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ χρόνου ἀπετελέσθη τῆς τοῦ Γκιοβλὲκ δυσβατωτέρα· δι' ὃ καὶ κατ' αὐτὸ ποιοῦσι νῦν ἁμαξιτὴν ὁδόν.

Κατὰ τὸ Ἀμανὸν δ' ὄρος ὑπῆρχον αἱ Ἀμανικαὶ πύλαι, αἵτινες ἦσαν δύο, σταδίους τρεῖς ἀπέχουσαι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ καθίκουσαι διὰ τειχῶν ἀπὸ τὸ ὄρος μέχρι θαλάσσης, ὧν ἡ μὲν πύλη Συρίας, καὶ ἡ ἑτέρα πύλη Κιλικίας ἐκαλεῖτο. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἔρρεε ποταμὸς καλούμενος Κάρσος, Ξεν. Κυρ. Ἀναβ. Α' δ'. 4. Ταῦτα καὶ νῦν μεταξὺ Ἀλεξανδρέτας καὶ Παγιασίου παρατηροῦνται· τῆς μὲν πύλης τῆς Συρίας μεταβληθείσης εἰς φρούριον καλούμενον Κὶζ καλὲ (κόρης φρούριον), ἐξ οὗ σώζεται ἔτι προβαῖνον τὸ ἀπ' αὐτοῦ τεῖχος καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς θαλάσσης, τῆς δὲ πύλης τῆς Κιλικίας σωζομένης καὶ Ντεμὴρ καπὴ (σιδηρᾶς πύλης) καλουμένης, καὶ ἀπεχούσης ἐκ τῆς ἑτέρας ἐπὶ δέκα περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας. Ῥεῖ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ποταμός, ὅστις Καρὰ σοῦ (μαῦρον νερὸν) καλούμενος δέον νὰ ᾖ ὁ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος κληθεὶς Κάρσος.

Βορείως τοῦ Ντεμὴρ καπὴ ἐπὶ δύο ὥρας σχεδὸν ὑπάρχει τὸ Παγιάσι, καὶ ἐπὶ ὥραν βορείως αὐτοῦ ὁ χείμαρρος Τζιάη (ποταμός), καὶ τούτου ἐπὶ 1/2 ὥραν βορείως τὸ Σαρὴ Τζιάη (κίτρινος ποταμός), καὶ ἐπὶ 1/2 ὥραν τούτου βορείως τὸ Ντελὶ Τζιάη (τρελλὸς ποταμός), καὶ ἐπὶ δύο ὥρας βορείως τούτου ὁ ποταμὸς Μπουρνᾶς, μεγαλείτερος ὢν τῶν προρρηθέντων. Τούτου ἐπὶ δύο ὥρας βορείως ὑπάρχει μεταξὺ ὀρῶν πύλη καλουμένη Καρανλὶκ· δηλ. μαύρη, ἥτις ἀπέχει τῆς θαλάσσης ἐπὶ ὥρας δύο, μεθ' ἧς δὲν συνδέεται διὰ τείχους, ἀλλὰ χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ δυσβάτων ὀρῶν.

Βορείως δὲ τῆς Καρανλὶκ καπὴ ἐπὶ δύο ὥρας εὑρίσκεται τὸ Κιοὺρτ καλέ, δηλ. τῶν Κιουρτῶν φρούριον· καὶ βορειοδυτικῶς τούτου ἐπὶ δύο ὥρας τὸ Μισὶς (Μοψός), ἔνθα διέρχεται ὁ Πύραμος (Ντζιχάν), ἐκ τῆς Καταονίας κατερχόμενος, καὶ πολὺν χοῦν φέρων· ἐξ οὗ ἐπιστεύετο ὅτι θέλει δυνηθῇ ποτε δι' ἰσθμοῦ νὰ ἑνώσῃ τὴν Κιλικίαν μετὰ τῆς Κύπρου, Στραβ. 52, 53, 535. Ἄλλοτε ἐξέβαλε παρὰ τὸν Μαλλὸν (καρὰ τάσι). Νῦν καταχώσας

Μουσούλ, Μπαγδάτ, Κιρμανσιᾶς, Ἁμαδὰν (Ἐκβατά

τὴν πρώτην ἐκβολὴν μετετράπη ἐκβάλλων πρὸς τὸ Γιεμουρταλὶκ καὶ Ἀγίασι (Αἰγὰς) κείμενον παραθαλασσίως, καὶ οὐ μακρὰν τῶν μεταξὺ θαλάσσης καὶ τοῦ Καρανλὶκ καπὴ δυσβάτων ὀρῶν.

Ὑπὸ τὰ ὄρη ταῦτα παραθασσίως ἄγει ὁδὸς ἀπὸ Ἀγιάσι εἰς Παγιάσι, διερχομένη δι' ἐρειπίων ἀρχαίας πόλεως, κειμένης μεταξὺ τῶν ὀρῶν αὐτῶν καὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μπουρνᾶς. Πρέπει νὰ ᾗ ἡ ὁδός, δι' ἧς διῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ Αἰγὰς εἰς Ἰσὸν πορευόμενος, Ἀρρ. 2 6. Στραβ. 676. Ἑτέρα ὁδὸς ἀπὸ Ἄδανα καὶ Μισὶς εἰς Παγιάσι ἄγουσα διέρχεται διὰ τοῦ Καρανλὶκ καπή. Εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς διῆλθεν ὁ Κῦρος, Ξεν. Κυρ. Ἀναβ. Α'. δ'. 1. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ξενοφῶν δὲν περιγράφει ἡμῖν τὸ Καρανλὶκ καπή, πρέπει νὰ μὴ ὑπῆρχε τότε, ἐκτίσθη λοιπὸν ὕστερον, καθ' ὃν χρόνον οἱ κατὰ τὸ Γκιαοὺρ Τὰγ λαοὶ ἀνυπότακτοι ἔζων τοῖς Ῥωμαίοις ἐν ἐρύμασι, Στραβ. 676.

Βορείως δὲ τοῦ Καρανλὶκ καπὴ ὁδὸς πρὸς ἀνατολὰς ὁμαλὴ δι' Ὀσμανιὲ ἀπέρχεται εἰς Μαράσι, δηλ. εἰς Καταονίαν· καὶ νοτίως ἑτέρα διὰ τῶν φαράγγων τοῦ Μπουρνᾶς ἀπέρχεται εἰς Ὀσμανιὲ καὶ ἐκεῖθεν περὶ τὸ Γκιαοὺρ Τὰγ καταστρεφομένη εἰς Χαλὲπ ἢ εἰς Ἀντιόχειαν. Ἄλλη διὰ τοῦ Καρὰ σοῦ τὸ Γκιαοὺρ Τὰγ ἀνερχομένη, κατέρχεται ἐκεῖθεν ὁμοίως εἰς Χαλὲπ ἢ εἰς Ἀντιόχειαν. Διακρίνονται μάλιστα ἐν αὐτῇ σημεῖα λιθοστρώτου ὁδοῦ, καὶ ὁμολογεῖται, ὅτι δι' αὐτῆς ἐρχόμενοι εἰς τὸ Παγιάσι οἱ Πέρσαι εἶχον τοῦτο ἐπὶ τῆς κυριαρχίας αὐτῶν λιμένα. Ἑτέρα ἀπὸ Ἀλεξανδρέτας, καὶ ἄλλοτέ ποτε μικρὸν ταύτης νοτίως, ἤτοι ἀπὸ τῆς ποτὲ Μυριάνδρου πόλεως, ἀναχωροῦσα, καὶ διὰ Μπεϊλανίου διερχομένη, κατέρχεται ἐπίσης εἰς Ἀντιόχειαν ἢ εἰς Χαλέπ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἴδωμεν νῦν διὰ ποίων ὁδῶν ὑπερέβη τὰ ὄρη ὁ Δαρεῖος, καὶ κατὰ ποίαν θέσιν ἐγένετο ἡ περίφημος ἐκείνη μάχη, καὶ ποῦ πρέπει νὰ ᾗ ἡ Ἰσός. Εὑρίσκετο ἤδη, ἀπὸ Μαλλὸν ἐρχόμενος καὶ ταχέως διελθὼν τὰς Ἀμανικὰς πύλας

νων), Τεχεράν, καὶ τὴν 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1869 εἰσῆλ-

ὁ Ἀλέξανδρος, ἐν Μυριάνδρῳ πόλει, ὅτε ὁ Δαρεῖος λαθών, ὄπισθεν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένετο, ὑπερβαλὼν τὰ ὄρη κατὰ τὰς Ἀμανικὰς πύλας, καὶ ἐκεῖθεν γενόμενος ἐπὶ Ἰσόν, καὶ εἶτα ἐπὶ τὸν Πίναρον ποταμόν, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ὁποίου ἤτοι εἰς τὴν ἀπέναντι ἐκείνης, ἐφ' ἧς ἐπανακάμπτων ὁ Ἀλέξανδρος ἀφίχθη· ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ ὄρος παρέταξεν ὅσον στρατὸν τὸ χωρίον ἐχώρει, τὸν δ' ἐπίλοιπον κατὰ βάθος οὐκ ὠφέλιμον ἔθεσεν, Ἀρρ. 2, 6, 8, 10. Καθ' ἅ, ἐν ᾧ πρὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Μπεϊλανίου ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Μυριάνδρῳ ἐκάθητο, ὁ Δαρεῖος κατῆλθε διὰ τοῦ Καρὰ σοῦ ποταμοῦ εἰς τὰς Ἀμανικὰς πύλας, καὶ ἔβη ἐκεῖθεν εἰς Ἰσὸν καὶ εἶτα εἰς τὸν Πίναρον. Ὁ Πίναρος δὲ δέον νὰ ἦ βορείως τῶν πυλῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανακάμπτων διῆλθε ταύτας, Ἀρρ. 2. 8. καὶ βορείως τῆς Ἰσοῦ ἔτι· διότι ἀπὸ τὰς πύλας ὅπως ἀφιχθῇ εἰς τὸν Πίναρον ὁ Δαρεῖος διῆλθε διὰ τῆς Ἰσοῦ. Πρέπει ἔτι νὰ ἦ ποταμὸς μεγάλος παρέχων κατὰ τὴν διάβασιν δυσκολίας, ἃς ὁ Δαρεῖος ἐπηύξανεν ἀποκαθιστῶν τὴν ὄχθην παρ' ᾗ ἐστρατοπέδευσε κρημνώδη, Ἀρρ. 2. 8. 10. καὶ ἐπὶ πλέον ἡ ἐκβολή του εἰς τὴν θάλασσαν νὰ εὑρίσκηται παρὰ δύσβατα ὄρη, ἅπερ χῶρον μικρὸν μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐπέτρεπον. Ὡς τοιοῦτος λοιπὸν ποταμὸς εἶνε μόνον ὁ Μπουρνᾶς, ὅντινα Πίναρον ἐκάλεσαν οἱ Ἕλληνες. Εἶνε δὲ μετὰ τὸν Πύραμον, καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν ἐκείνην Τζιάη καλουμένην, καὶ ὁ μεγαλείτερος ποταμός.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Μπουρνᾶς εἶνε ὁ Πίναρος, Ἰσὸς πρέπει νὰ ἦ τὸ Παγιάσι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ μέχρι θαλάσσης ἐκτεταμένα ἐρείπια, Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. Α'. δ'. 1. Ἀρρ. 2. 7, ἅπερ καὶ μέχρι νῦν, ὡς προεμνήσθημεν, ὁμολογοῦνται ὅτι ὑπῆρξαν λιμὴν τῶν Περσῶν. Γράφει ἔτι ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ἡ Ἰσὸς ἀπεῖχε τῶν πυλῶν παρασάγγας πέντε, καὶ αἱ πύλαι τῆς Μυριάνδρου ἑτέρας πέντε, Ξεν. Κυρ. Ἀναβ. Α'. δ'. 4. 6. ἐν ᾧ τὸ Παγιάσι πέντε παρασάγγας τῆς Μυριάνδρου ἀπέχει· ἀλλ' ἴσως ἔγραψε θεωρή-

θον εἰς Μεσσιὲτ πόλιν, ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει τόπον τοῦ

σας ἐκ παραδρομῆς ὡς σταθμὸν τὸν ἀπὸ Παγιάσι εἰς τὰς πύλας, τῶν σταθμῶν ἀπεχόντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρασάγγας ἀπ' ἀλλήλων πέντε.

Ὁ Στράβων μετὰ τὰς Αἰγὰς παραθαλασσίως τίθησι τὴν Ἰσόν, καὶ εἶτα τὸν Πίναρον, Στραβ. 676. Φαίνεται μάλιστα ἐκλαβάνων ὡς Ἰσὸν τὰ δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μπουρνᾶς προμνησθέντα πόλεως ἐρείπια. Ἀλλὰ ταῦτα μὴ συμβιβαζόμενα πρὸς τὴν Ἰσὸν ἀνάγκη νὰ ὦσιν ἐρείπια πόλεως κτισθείσης ἐπὶ τῆς χώρας, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ περίφημος μάχη. Δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη Νικόπολις, ἣν ὁ Στράβων ἀναφέρει, ἀλλ' ἀτάκτως μετὰ τῶν πυλῶν καὶ ἄλλων πόλεων τοποθετεῖ ἐν τῷ Ἰσικῷ κόλπῳ, τῷ νῦν τῆς Ἀλεξανδρέτας ὀνομαζομένῳ, Στραβ. 676. Αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ τῷ Στράβωνι πειθόμενος καὶ ὁ κ. Κίπερ, γράφων βορείως τοῦ Πινάρου τὴν Ἰσὸν εἰς τοὺς ἐκτεθέντας δαπάναις τοῦ φιλογενεστάτου κ. Ζαφειροπούλου γεωγραφικοὺς χάρτας.

Εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Μπουρνᾶς παρὰ τὰς αὐτοῦ ἐκβολάς, ἐκ θαλάσσης πρὸς τὸ νοτίως τοῦ Καρανλὶκ καπὴ ὄρος, προὔφθασε νὰ παραταχθῇ ὁ Δαρεῖος, ὅτε εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ἀφίκετο ταχέως ἐπανακάμπτων ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐλέγχεται δ' ἐκ τῶν αὐτοῦ κινήσεων, ὅτι στρατηγικώτατα προσεπάθει τὸ χωρίον νὰ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὴν μάχην· διότι παρεφύλαττεν, ἵνα ἐκτελέσῃ, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Παγιασίῳ ἀφιχθῇ, διάβασιν ταὐτόχρονον διὰ Ὀσμανίε καὶ διὰ Καρὰ σοῦ, ὅπως κατακλείσῃ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν ἀδιεξόδοις χώροις, ὅτε, μάλιστα οἱ Πέρσαι ἐθαλασσοκράτουν Ἀρρ. 2. 13. 17. Ἀλλ' ἡ τύχη διέσωσεν αὐτὸν εἰς Μυρίανδρον προαφιχθέντα τῆς τοῦ Δαρείου διαβάσεως, καὶ κατέστησε τοῦτον μ' ὅλας προφθάσαντα νὰ ἑνώσῃ τὰς δύο τοῦ στρατοῦ του μοίρας εἰς κατάστενα μέρη· διότι τὴν ἕνωσιν τοῦ στρατοῦ του προσεπάθει ὁ Δαρεῖος νὰ κατορθώσῃ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν πυλῶν εἰς Ἰσὸν καὶ πρὸς τὸν Πίναρον πορείας του, ἄλλως τε ἠδύνατο νὰ πορευθῇ εἰς Μυ·

ὁρᾷν τὴν ἁγιότητα· διότι εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἰμὰμ Ῥιζᾶ, περὶ τὸ ὁποῖον ἐκ μεμακρυσμένων χωρῶν φέροντες οἱ Πέρσαι ἐνταφιάζουσι τοὺς αὐτῶν τεθνεῶτας. Ποιοῦντες, οἷα καὶ πρὶν γίνωσι πιστοί, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰς βασιλικὰς ταφάς, ἀλλ' εἰς πόλεις ἰδιαιτέρας· λ. χ. εἰς τὴν ἐν Πασαγράδαις πρωτεύουσαν (α), νῦν ὡς θέλομεν ἴδῃ Μπὰμ Ναρμοσσὴρ ὀνομα-

ρίανδρον ἔνθα ἐκάθητο ὁ Ἀλέξανδρος. Ἄδικον δ' ἔχουσιν οἱ ἀπερίσκεπτον τὸν Δαρεῖον κρίνοντες ὡς εἰς κατάστενον χῶρον κλείσαντα τὸν αὐτοῦ στρατόν· καθότι ἐξ ἀνάγκης ἐποίησε τοῦτο. Καί, ὅπως λάβῃ καιρὸν νὰ παρατάξῃ τὸν στρατόν του, ἐμπόδισε τὴν διάβασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου προπέμψας ἱππικὸν κατὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὅπερ μετὰ τὴν παράταξιν ἐκ συνθήματος ἀνεκάλεσεν, Ἀρ. 2. 8.

Ἄδικον ὁμοίως ἔχουσιν οἱ εἰς εὐτυχίαν τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποδίδοντες ἔργα, ὡς λαβόντος δῆθεν τὰ παράλια, ἀντὶ νὰ πορευθῇ διὰ τῶν ὀρῶν μεσογέως· ἐνῷ ἐκεῖνος, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐν Τύρῳ αὐτοῦ ὁμιλίας, Ἀρρ. 2. 17. προσεπάθει ἵνα, ὑποτάσσων μέχρι τῆς Λιβύης τὰ τῆς Μεσογείου παράλια, ἅπερ τοῖς Πέρσαις ὑπήκουον, καταστρέψῃ τὸ ναυτικὸν τῶν Περσῶν, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶδε, καὶ δὲν διῆλθε καὶ ἐκυρίευσε πολὺ φοβερώτερα ὁ Ἀλέξανδρος ὄρη ἐν Παταξιὰν, ἐν Ντχρβάζ, καὶ ἐν Βεζύροις, καὶ δὲν διέβη τὸ Ἰνδοκῶσι καὶ τὸ Ἀλῆ Χέλι ὡς θέλομεν ἴδῃ;

Ὁ Δαρεῖος δὲ κατὰ τὴν μάχην σωτηρίαν ζητῶν, καὶ ἐγκαταλείψας ταχὺ διὰ τὸ δύσβατον τὸ ἅρμα, διεσώθη ἔφιππος, Ἀρρ. 2. 11. ὡς ἐξάγεται, διὰ τῶν φαράγγων τοῦ Μπουρνᾶς εἰς Ὀσμανὶε· ἐπειδὴ ἡ βορείως τοῦ Καρανλὶκ καπὴ ὁδός, ἣν ἠδύνατο ἔτι νὰ λάβῃ, μέχρις Ὀσμανὶε καὶ ἐπιπλέον ἔχει ὁμαλῶς. Φέρονται δὲ κατ' αὐτὴν καὶ νῦν ἅμαξαι φορτηγαί.

(α) Στραβ. 728.

ζομένην· εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ Μεσσιὲτ πόλιν Νυσσιαούρ, Νυσαίαν ἢ Σουσίαν ὑφ' Ἑλλήνων καλουμένην (α), καὶ εἰς ἑτέραν ἐν Ὑρκανίᾳ ἐπὶ Πάρθων.

Τὸ Μεσσιέτ, κατὰ τὸν πληθυσμὸν ὂν ἐκ τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Περσίας, εἶνε πόλις νέα, μεγεθυνθεῖσα διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μνημεῖον τοῦ Ἰμὰμ Ῥιζᾶ, ἑνὸς τῶν δώδεκα ἀπὸ Ἀλῆ ἀπογόνων, καὶ διότι ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ τρομεροῦ Ναδήρ, τοῦ κατακτητοῦ τοῦ Ἀφγανιστὰν καὶ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ θριαμβευτοῦ κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ ναός, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἰμάμ, εἶνε πολυτελῶς κατεσκευασμένος. Οἱ μιναρέδες, δύο ὡρολόγια καὶ ὁ μεσαῖος αὐτοῦ θόλος ἐξέχων, εἰσὶν ἐπιχρυσωμένοι. Κατέχει δὲ μετὰ τῆς ἀγορᾶς, ἥτις ἀνήκει εἰς αὐτὸν πᾶσα, τῶν ξενώνων, καὶ νοσοκομείων, καὶ ἄλλων οἰκιῶν καὶ ἐργαστηρίων, καὶ τῶν παρ' αὐτῷ νεκροταφείων τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως. Ἡ ἐν αὐτῇ μεγαλειτέρα τῶν πιστῶν συρροὴ γίνεται κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, ὅτε, ὡς εἰς τὰ περὶ βίου, ἠθῶν, ἐθίμων, θρησκείας καὶ πολιτεύματος θέλομεν ἴδῃ, ἑορτάζουσι καὶ νεκρῶν ἑορτήν. Καὶ διὰ ταῦτα, καὶ διότι εἶνε πόλις ἐν κεντρικῇ συγκοινωνίᾳ, χρησιμεύει ὡς χώρα μεγάλης ἐμπορικῆς συναλλαγῆς διαφόρων χωρῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἰνδιῶν. Τῆς ἐγχωρίου αὐτῆς βιομηχανίας ἄξιον λόγου εἶνε μάλλινον ὕφασμα πεποιημένον κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Λαχώρ, καὶ ἐν Κασμήρ, ἀλλ' ὂν ἀξίας τούτων κατωτέρας. Ἡ πόλις δὲ διὰ χωματίου τείχους ὠχυρωμένη εἶνε, ὡς πᾶσα ἀνατολική, ῥυπαρὰ καὶ πνιγηρά· διασχίζεται κατὰ τὸ μέσον, ἐκ τῆς νοτίας τοῦ

(α) Ἰσίδωρος Ἀρρ. 3. 25.

φρουρίου πύλης μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰμάμ, ὑπὸ λεωφόρου, ἐν ᾗ ἐκτελεῖται ἰδίᾳ ἡ τῶν κτηνῶν ἀγορά.

Ἔφιππος ἐπὶ τοῦ ἵππου μου Μουνσίμπαση, καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἑτέρου μου ἵππου Κουσοὺλ προὐχώρουν ἐν τῇ λεωφόρῳ μόνος, ἐπειδὴ ἐγκατελείφθην ὑπὸ τῶν συνοδοιπόρων μου φοβουμένων μὴ ὁραθῶσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει συμβαδίζοντες μετ' ἀπίστου, ἐν ᾧ καθ' ὁδὸν συνεφιλοτιμοῦντο, ἵνα μετ' ἐμοῦ πορεύωνται. Οὐ μακρὰν τοῦ μνημείου τοῦ Ἰμὰμ συνηντήθην μετὰ τοῦ κ. Δολμὰζ Ἄγγλου ὑπηρετοῦντος πρὶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Περσίας, καὶ εἰς τὴν τῆς πατρίδος του ἤδη. Ἐν τῇ ἐκπλήξει τῆς συναντήσεώς μας, τὸν ἠρώτησα πρῶτος ποῦ ἠδυνάμην ν' ἀναπαυθῶ. Παρ' ἐμοί, μοὶ ἀπεκρίθη, διότι εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν δὲν συγχωρεῖται τοῖς ἀπίστοις ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς οἴκους, ἢ εἰς ξενοδοχεῖα. Καὶ διέταξε πάραυτα τῶν ἀκολούθων του ἕνα, ἵνα κατ' οἶκον μ' ὁδηγήσῃ.

Ἐλθὼν μετ' ὀλίγον μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ κυβερνῶν τὴν πόλιν πρίγκηψ Ἀσσμὲτ Ντοβλέ,ἐξάδελφος τοῦ νῦν βασιλεύοντος Ναστραδῆ ἐν Περσίᾳ, τὴν ἄφιξίν μου ἀκούσας ἐζήτησεν ἵνα τὴν αὔριον περὶ τὴν 8 Π. Μ. παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του. Παρεκάλεσα ἵν' ἀναβληθῇ ἡ παρουσίασις μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν ἐνδυμάτων μου, ἐρχομένων διὰ τοῦ Καραβανίου, οὗ περὶ τὰς ἓξ ἡμέρας προὐπορεύθην· ἀλλ' ὁ πρίγκηψ, καὶ γυμνὸς ἐὰν ἤμην εἶπεν, ἐπεθύμει νὰ μὲ ἴδῃ διότι τὴν ἐπομένην περὶ τὴν 9ην Π. Μ. προὐτίθετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Τουρκομάνων. Τὸν εὗρον σταυροποδητὶ καθήμενον καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ γονάτων κατέχοντα τὸ ἀδαμαντοκόλλητον καὶ ὁλόχρυσον αὐτοῦ ξίφος. Μοὶ ἐζήτησε πληροφορίας

περὶ ὅσων χωρῶν διῆλθον, καὶ περὶ κρατῶν διαφόρων· εἶτα περὶ τοῦ ἐξαδέλφου του, ἐν Κιρμανσιᾷ Κυβερνήτου, τοῦ πρίγκηπος Ἰμάμ, καὶ ἔχαιρε περὶ ὅλων ἀκούων. Μοὶ προέτεινεν ἵνα παρ' αὐτῷ μείνω, λέγων μοι, ὅτι πλείω ἢ παρὰ τῷ Ἰμὰμ θὰ ηὐχαριστούμην. Μοὶ ἀπηρίθμησε μετὰ τοῦ Δολμὰζ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἰσηρχόμην, καὶ ἐθεώρει τὴν καταστροφήν μου βεβαίαν. Βλέπων δ' ὅτι δὲν μετέβαλον γνώμην, μὲ ἠρώτησεν ἂν ἔφερον συστατικὰς ἐπιστολάς. Ἀρνητικῶς δ'αὐτῷ ἀφ'οὗ ἀπήντησα, ποῦ διευθύνεσαι ἄνευ ἐπιστολῶν, χακήμπαση (ἰατρέ); μοὶ εἶπε· καὶ διέταξε τὸν ὑποκυβερνήτην Ἀνουσιροὰν μερζὰ (πεπαιδευμένον), ἵνα μ' ἐφοδιάσῃ διὰ δύο ἐπιστολῶν, διὰ τῆς μὲν διατάττων πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του σταθμοὺς μέχρις Ἀφγανιστάν, ἵνα μὲ διαβιβάζωσιν ἀπὸ σταθμὸν εἰς σταθμόν, συνοδεύοντές με δι' εἴκοσιν ἱππέων, καὶ ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ καὶ διὰ περισσοτέρων· διότι ἡ ἀπὸ Μεσσιὲτ μέχρις Ἑρὰτ ὁδός, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ Σιαροὺτ μέχρι Νισσιαούρ, προσβάλλεται ὑπὸ Τουρκομάνων· διὰ δὲ τῆς ἑτέρας συνιστῶν με πρὸς τὸν Κυβερνήτην τοῦ Ἑρὰτ πρίγκηπα Φατῆ Μωχαμὲτ ἄκμπαρ χὰν (Δούκα), ὡς ἕλληνα φίλον των. Ηὐχαρίστησα καὶ ἐξηρχόμην μετὰ τοῦ Δολμάζ, ὅτε ἐφώνησεν αὐτὸν ἵνα ὑπομείνῃ, ἐμὲ δ' ὡδήγησαν εἰς δωμάτιον ἔνθα τέϊον μοὶ προσεφέρθη. Ἐκεῖ ἐλθὼν μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Δολμὰζ μοὶ εἶπεν, ὅτι ὁ πρίγκηψ μοὶ προσφέρει χρήματα. Δὲν τὰ ἐδέχθην· ἐπικαλεσθείς, ἵνα μὴ θελήσῃ ὁ πρίγκηψ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἀπόφασίν μου· διότι δέον ἡ περιήγησις νὰ ἐκτελεσθῇ ἐμαῖς δαπάναις· ἐκτὸς τούτου, εἶπον, μ' ἐφωδίασε δι' ἐπιστολῶν, ὧν ἡ ἀξία πᾶν χρηματικὸν ποσὸν

ὑπερβαίνει, ἐπειδὴ μ' ἐξασφαλίζουσιν ἐκ τῶν κινδύνων.

Τὴν 13 Νοεμβρίου ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν δι' Ἑρὰτ διευθυνθεὶς νοτίως ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἔχων δυτικῶς τὰ ὄρη τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἀνατολικῶς τὰ χωρίζοντα ὄρη τοὺς Πέρσας καὶ Τουρκομάνους. Διῆλθον τοὺς σταθμοὺς Ἀδδουλαμπὰτ καὶ Λογγέρ, καὶ ἀφίχθην εἰς Τουρμπὲτ χώραν, ἐν ᾗ ἐξαφανίζονται τὰ ὄρη τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἐπιμένουσιν, ἀλλὰ ταπεινότερα, τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν Περσίαν ἐκ τῶν Τουρκομάνων. Δυτικῶς τοῦ Τουρμπὲτ ἐκτείνεται ἡ Περσικὴ ἔρημος, δι' ἧς συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς περιφερείας Γιάσδ διὰ τριημέρου ὁδοῦ ἀνύδρου, ἀπόστασιν ἐχούσης τριάκοντα καὶ ὀκτὼ φαρσὲγγ (παρασάγγας). Ἡ χώρα ἐν ᾗ εὑρίσκεται τὸ Τουρμπὲτ καὶ Μεσσιὲτ καλεῖται Χορασάν, ὁρίζεται νοτίως ὑπὸ τοῦ Ἑράτ, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων, καὶ δυτικῶς καὶ βορείως ὑπὸ τῆς Περσικῆς ἐρήμου. Εἶνε ταπεινή, μὴ διατηρουμένης ἐν αὐτῇ τῆς χιόνος, καὶ καλλιεργημένη μόνον ἔνθα ὑπάρχουσιν ὕδατα πηγαῖα ἢ Καρίζ, δηλ. ἐπιπόλαια φρέατα πολλὰ συγκοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, καὶ διὰ διώρυγος δίδοντα πρὸς ποτισμὸν διέξοδον εἰς ταπεινοτέρας γαίας. Ἡ βορειοδυτικῶς τοῦ Μεσσιὲτ χώρα Καραμπὰγ καλουμένη ὑπάρχει καλλίτερον κατοικημένη καὶ καλλιεργημένη, ἐπειδὴ εἶνε ὀρεινὴ καὶ ἔχει πηγαῖα ὕδατα. Ἡ νοτίως ταύτης καὶ δυτικῶς τοῦ Μεσσιέτ καλεῖται Νυσσιαούρ· εἶνε δέ, ὅπως καὶ πᾶσα ἡ κοιλὰς τοῦ Μεσσιέτ, κατοικημένη καὶ καλλιεργημένη μόνον ἔνθα ὑπάρχουσι Καρίζ. Τὰ ὀπωροφόρα ἐν αὐτοῖς δένδρα εἰσὶν ὀλίγα καὶ σπάνια ἐν ταῖς κοιλάσιν, καὶ ἀφθονώτερα εἰς τὸ Καραμπάγ. Διαπρέπει δ' ἐν αὐτοῖς ἡ καρυά, ἡ μηλέα, καὶ ἡ ἄμπελος.

Ὁ Μάρκο Πόλο (α) λέγει ὅτι εἰς τὸ τέλος τῆς Περσίας πρὸς βορρᾶν, δηλ. εἰς τὰ βορειανατολικὰ τῆς Περσίας, ὑπάρχει τὸ Tonacain, ἐπαρχία Περσικὴ, ἔχον πολλὰς κώμας, ἔνθα εὑρίσκεται καὶ τὸ δένδρον Solque ἢ Sec, καθ' ὃ ἐγένετο ἡ τοῦ Δαρείου μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου μάχη. Ἐκεῖθεν, ἐξακολουθεῖ λέγων, ἀφικνοῦνται εἰς χώραν Mulette σημαίνουσαν θεοῦ γῆν, κειμένην δ' εἰς κοιλάδα μεταξὺ δύο ὀρῶν, καὶ ἔχουσαν οἴκους ὡραίους, καὶ κήπους μετ' ὀπωρῶν. Εἶτα ἀναχωροῦντες, λέγει (β), ἀπὸ Mulette διέρχονται καλῶς κατοικημένας πρασίνας χώρας ἐπὶ ἓξ ἡμέρας, καὶ εἶτα ἔρημον 60 μιλίων, μεθ' ἣν διέρχονται ἓξ πόλεις, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν Sapargan καὶ εἶτα εἰς πόλιν Balac. Ἐκ δὲ τοῦ Tonacain ἐξήγοντο μεγάλης ἀξίας ἵπποι (γ).

Τὸ Μπάλχ, λέγει ὁ Pauthier, εἶνε τὸ Balac τοῦ Μάρκο Πόλο, τὸ Tonacain ὅμως καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ. Ἐξ ὅσων ὅμως ἡμεῖς προεμάθομεν τὸ Mulette εἶνε τὸ Μεσσιέτ· καὶ ἑπομένως ἀφ' οὗ τὸ Balac εἶνε τὸ Μπάλχ, αἱ πράσιναι χῶραι δέον νὰ ὦσι τὸ Μαὸρ τῶν Τουρκουμάνων, ὅπερ κυκλοῦται σχεδὸν δι' ἐρήμου, καὶ ὁδὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἔρημον διερχομένη, καὶ διὰ Μεϊμενέ, ἢ δι' Ἀγχόης ἄγουσα ἀφικνεῖται εἰς Μπάλχ. Τὸ Μαὸρ δ' εἶνε ἡ Μαργιανὴ, ἧς τὴν εὐφυΐαν τῆ θέσεως θαυμάσας Σωτὴρ ὁ Ἀντίοχος, τείχει περιέβαλε κύκλον ἔχοντι 1500 σταδίων, καὶ πόλιν ἔκτισεν Ἀντιόχειαν (δ). Ἵπποι καλοὶ δ' ἐξήρχοντο ἄλλοτε, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐκ Νυσαίας (ε) δηλ. ἐκ τοῦ Νυσ-

(α) Ἔκδοσις Pauthier 1865· σελ. 94 καὶ ἑξῆς. (β) σελ. 105. (γ) σελ. 61. (δ) Στραβ. 516. (ε) Ἡροδ. III 106.

σιαοὺρ καὶ ἑπομένως ἐκ τοῦ Χορασάν. Νῦν ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Μαόρ. Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι τὸ Tonacain τοῦ Μάρκο Πόλο εἶνε αὐτὸ τὸ Χορασάν, ἀλλ' ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ πολλὰς δυσκολίας πρὸς ὁρισμὸν τῶν χωρῶν παρέχουσα, φαίνεται ἐκ πληροφοριῶν προελθοῦσα ὡς καὶ ἐξ ἄλλων καταφανέστερον δειχθήσεται.

Κατοικεῖται δὲ τὸ Χορασὰν νῦν ὑπὸ Περσῶν, καὶ ὑπό τινων Ἀράβων, οἵτινες λέγουσιν ὅτι ἑδρεύοντες ἄλλοτε εἰς Τουρμπέτ, ἐξουσίαζον τὴν χώραν. Κατὰ τὸν Στράβωνα κατῳκεῖτό ποτε ὑπὸ Ταπείρων, οἵτινες, ὡς ὁρίζει, εὑρίσκοντο μεταξὺ Ὑρκανῶν, Ἀρίων, καὶ Δερβίκων (α), ὧν οἱ μὲν Δέρβικες ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν Ὑρκανῶν ἦσαν (β), οὗτοι δὲ περὶ τὴν Ὑρκανίαν ἢ Κασπίαν θάλασσαν, καὶ οἱ Ἄριοι ἐν Ἑράτ. Ἑπομένως οἱ Τάπειροι εὑρίσκοντο εἰς τὸ νῦν καλούμενον Χορασάν. Εὑρίσκοντο ἔτι καὶ περὶ τὸν Ζάγρον πρὸς τὴν Ἀρμενίαν (γ), αἱ δὲ χῶραι αὐτῶν πᾶσαι ἀνῆκον εἰς τοὺς Μήδους (δ). Ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτοὺς εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρη τῶν πηγῶν τοῦ Σήρ, ἔνθα οἱ Κρυψιὰκ νῦν κατοικοῦσιν (ε), ἐν Μαργιάνῃ (ς), ἐν Μηδίᾳ (ζ), καὶ ἐν μικρᾷ Ἀρμενίᾳ (η). Καθ' ἃ οἱ Τάπειροι εὑρίσκονται ἔνθα οἱ Τοῦρκοι· δι' ὃ ἡ περὶ τὸ Ἀραρὰτ χώρα μέχρι σήμερον Τουρκομανία καλεῖται. Ὁ Ἰσίδωρος καλεῖ αὐτοὺς Ἀπαυαρκτικινούς. Τὴν δὲ Νυσσαίαν ἢ τὴν Παρθαύνυσσαν, ὡς αὐτὸς τὴν καλεῖ, ἀποδίδει εἰς τὴν Παρθίαν ἐνῷ ἀνήκει

(α) Στραβ. 514, 515. Ἀρρ. 3 21 24. (β) Στραβ. 512. (γ) Στραβ. 523. (δ) Στραβ. 514. (ε) Πτολ. VI. 14. 7. 10. 12. 13. 14. (ς) Πτολ. VI. 10. 2. (ζ) Πτολ. VI. 2. 6. (η) Πτολ. V. 7. 3.

εἰς τὸ Χαρασάν, ἐπειδὴ ὁρίζεται ἐκ τῆς Παρθίας διὰ τῆς ἐρήμου. Ἀλλ' ἕκαστος περιγράφει ὡς εἶχον τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐποχήν του, καὶ ὡς ἤκουσε περὶ ἑκάστων· δι' ὃ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος περιγράφεται ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, καὶ ὑπὸ διαφόρους ἱστορίας, καὶ διάφορα ἔθνη τοποθετοῦνται εἰς τὴν αὐτὴν χώραν. Σχετίζοντες ὅμως ταῦτα καὶ τὰς χώρας, καθ' ἃς οἱ Τάπειροι εὑρίσκοντο, εὑρίσκομεν ὅτι εἰσὶν αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τῶν Μήδων καὶ Περσῶν διαδεχθέντες ἀρχαῖοι Τουράν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν·οἱ ὑπὸ Σεμιράμιδος καταστραφέντες τότε κυρίαρχοι τῆς Ἀσίας Τουράν, ὡς ὕστερον διευκρινιθήσεται, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Ἀσσυρίων πρὸ Σεμιράμιδος καὶ Ἀμουραβὴ ἐπὶ ἔτη 200.

Ἐκ Τουρμπὲτ δὲ διελθόντες καὶ τοὺς σταθμοὺς Ἀμπασαμπὰτ καὶ Καρίζ, ἐν οἷς βίᾳ χάριν τῆς συγκοινωνίας κατοικοῦσί τινες, εἰσήλθομεν εἰς τὸ Ἀφγανικὸν ὅριον, ἔχοντες πρὸς δυσμὰς τὴν ἔρημον, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὰ μεθόρια ὄρη τῶν Περσῶν καὶ τῶν Τουρκομάνων, τὰ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Σέριφα καλούμενα (α). Ἐκεῖ δ' ὅπου ὑπάρχει νῦν ἡ μεθόριος γραμμὴ τῶν Περσῶν καὶ Ἀφγάνων, πρὸς ἀνατολὰς ὁρῶντες, διεκρίναμεν τὴν Ἀρείαν λίμνην ὑπὸ τοῦ Ἀρεία ποταμοῦ ἀποτελουμένην (β), δηλ. λίμνην ἀποτελουμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἑράτ, ἣν ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν καὶ περιγράφουσιν οἱ ἀρχαῖοι· ἀλλὰ περιορίζουσι τὸν Ἀρείαν ἐν αὐτῇ, ἐν ᾧ ἐξερχόμενος ἐκ ταύτης διατέμνει τὰ Σέριφα ὄρη, διέρχεται διὰ Μαόρ, καὶ χύνεται εἰς τὸν Ὦξον (Ἀμοῦ). Ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι τὸν διὰ Μαὸρ ὡς ποτα-

(α) Πτολ. VI. 10. 1. (β) Πτολ. VI. 17. 2.

μὸν ἰδιαίτερον, ὃν Μάργον ἐκάλουν, καὶ συμβάλλοντα πρὸς ἄλλον, ὡς συμβάλλει καὶ νῦν, νοτιόθεν ἐκ τῶν Σερίφων ὀρῶν σχηματιζόμενον (α). Διελθόντες δὲ τὸν ποταμὸν τοῦ Ἑρὰτ κατελύσαμεν εἰς Κουσοῦν, εὑρόντες αὐτὴν νεωστὶ λεηλατημένην ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων. Τὴν αὔριον ἀναστάντες, καὶ τὸν ποταμὸν διαβάντες ἐκ νέου, ἐβαδίζομεν εἰς ἀνωμάλους χώρας, καθ' ἃς μετ' οὐ πολὺ διέβημεν ἐπανειλημμένως τὸν ποταμόν. Τούτων αἱ ἀνωμαλίαι σχετιζόμεναι πρὸς τὰ Σέριφα ὄρη διευθύνονται δυτικῶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀποτελοῦσι σειρὰν ὀρεινήν, Παραχόαθρον καλουμένην ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (β), καταφανῆ δὲ γινομένην ἔνθα συμπίπτει μετὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Ζάγρου, καὶ χωρίζονται δι' αὐτῆς πρὸς βορρᾶν μὲν οἱ Πάρθοι, καὶ Μῆδοι, καὶ οἱ Κοσαῖοι ἔτι, καὶ πρὸς τὸν νότον οἱ Πέρσαι καὶ Ἐλυμαῖοι. Ὁ Στράβων μὴ περιγράφων τὰ ὄρη ταῦτα, Παραχόαθρον καλεῖ τὰ ἀπὸ Ἀρμενίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὤχου, δηλ· τοῦ ἀπὸ Μεϊμενὲ ῥέοντος καὶ διὰ Ἀγχόης διερχομένου ποταμοῦ (γ), μεθ' ὃν ἕπεται ὁ Καύκασος ὡς λέγει, δηλ. τὸ Ἰνδοχῶσι, ὡς τοῦ Ταύρου συνέχεια (δ) καὶ ἑπομένως Παραχόαθρον ὁ Στράβων καλεῖ τὴν ἀπὸ Ἀρμενίας μέχρις Ἰνδοχῶσι συνέχειαν τῶν ὀρῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Ταύρου, ἧς τὰ ἀνατολικὰ ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει, ὡς προείπομεν, Σέριφα, καὶ τὰ δυτικὰ Κόρωνον ὄρος (ε), μεθ' ὃ ἢ καθ' ὃ αἱ Κάσπιαι πύλαι, καὶ εἶτα τὰ Ἀρμενικὰ ὄρη. Διελθόντες δὲ διὰ Γοριὰν ἀφίχθημεν τὴν 30 μηνὸς ἰδίου εἰς Ἑράτ.

(α) Πτολ. VI. 10. 1. 4. (β) Πτολ. VI. 2. 3. 5. 1. (γ) Στραβ. 511. (δ) Στραβ. 490. Ἀρρ. 3. 28. (ε) VI. 5. 1.

Τὸ Ἑρὰτ μικρότερον τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἐπὶ πλατέος λόφου κείμενον, πολὺ πιθανὸν ἐξ ἐρειπίων πόλεων ἀποτελεσθέντος, εἶνε πεφρουρημένον διὰ χωματίου τείχους, ὅπως πᾶσαι αἱ ἐκεῖσε πόλεις καὶ χωρία ἔτι· ἔχει δ' ἀκρόπολιν τὰ πολλὰ τεχνιτήν, καὶ σπουδαῖα κτίρια, Μαστζιὲτ (ναὸν) ἤδη ἐρειπωμένον, καὶ τὸ Κυβερνεῖον, πενιχρὰ δὲ καὶ ῥυπαρὰ πάντα τά ἄλλα. Κατοικεῖται ὑπὸ τῶν διακρινομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑρατὶ δηλ. Ἑρατινῶν, τὴν περσικὴν ὁμιλούντων,καὶ ὑπό τινων Ἑβραίων, οἵτινες τελευταῖοι ὄντες κατὰ ταύτην τὴν διεύθυνσιν ἐφυγαδεύθησαν ὑπὸ τοῦ Σιὰ Ἀμπᾶς ἀπὸ Μεσσιέτ. Καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ Ἀρταχόανα (α), ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος Ἀρτακάηνα (β). Γράφεται καὶ παραδίδεται ὡς ἀνέκαθεν ὑπάρχον πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου αὐτῷ ἐπαρχίας. Ὁ καθηγητὴς δὲ καὶ συγγραφεὺς τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας ματυρεῖ, ὅτι ἡ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν Ἀρείᾳ Ἀλεξάνδρεια εἶνε αὐτὸ τὸ Ἑράτ, οὗτινος οἱ κάτοικοι διατηροῦσι τὴν εὐγενῆ τῆς πόλεως ἱστορίαν. Ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ ἐρωτώμενοι ἔλεγον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διέταξεν ἕνα τῶν στρατηγῶν του, ἢ ὡς αὐτοὶ τὸν στρατηγὸν Σαρτὴπ καλοῦσι δηλ. Σατράπην, ἵνα ὀχυρώσῃ τὸ Ἑράτ, καθιστῶν αὐτὸ ἀπόρθητον. Οὗτος δ' αὐτὸ ὀχυρώσας ἐπανέστη. Μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐκπολιορκηθεὶς ἠρωτήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἵνα τί ἐπανέστη. Ὅπως ἰδῶ, ἀπεκρίθη, ἂν κατὰ τὰς βασιλικὰς διαταγὰς ὠχύρωσα τὴν πόλιν. Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς εὐφυοῦς ἀπαντήσεως χάριν αὐτὸν ἠθώωσε. Παρὰ τῶν Γεωγράφων ὅμως γράφεται ὅτι ἐκτίσθη πόλις Ἀλεξάνδρεια

(α) 3. 25. (β) 516.

ἐν Ἀρείᾳ, ὁ δὲ Σράβων καὶ πόλιν Ἀχαΐαν γράφει ὑφ' Ἑλλήνων κτισθεῖσαν (α). Ἂν λοιπὸν ἡ Ἀλεξάνδρεια ᾖ τὸ Ἑράτ, τότε πιθανὸν αὕτη Ἑρὰτ καλουμένη μετωνομάσθη Ἀλεξάνδρεια, ὅτε ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὠχυρώθη.

Ἡ περιφέρεια τοῦ Ἑράτ, ὁμοίως Ἑρὰτ καλουμένη, ὁρίζεται νῦν βορείως ἐκ τῶν Τουρκομάνων τοῦ Μαόρ διὰ τῶν ὀρῶν Φιρισκουή, ἐκ δὲ τῶν Τουρκεστανῶν τοῦ Μεϊμενὲ διὰ τῶν ὀρῶν Ζιαμσιτί· ἀνατολικῶς δὲ ὑπὸ τῶν ὀρῶν τοῦ Ἀζαρέ, νοτίως ὑπὸ τῆς περιφερείας τῆς Κανδαχάρ, καὶ δυτικῶς ὑπὸ ἐρήμου, ἥτις κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἑρὰτ ἀποστενοῦται παρεμπίπτουσα μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν Περσικῶν ἐπαρχιῶν Γάεν καὶ Συστάν. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλεῖται Ἀρεία, ὡρίζετο δὲ κατὰ Πτολεμαῖον βορείως ὑπὸ τῆς Μαργιανῆς (Μαόρ) καὶ Βακτριανῆς (Τουρκεστάν), ἐν ᾗ τότε ἀνῆκε τὸ νῦν αὐτόνομον Μεϊμενέ· ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Παροπαμισάδων, νοτίως ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας δηλ. τῆς Κανδαχάρ, καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς Παρθικῆς διὰ τοῦ δυτικῶς τῆς ἐρήμου περὶ τὸ Σιαροὺτ εὑρισκομένου Μασδωράνου ὄρους (β), ὀνομασθέντος οὕτω πολὺ πιθανὸν ὡς ἐκτεινομένου μέχρι Μεσεντεράν. Ἀλλὰ φυσικὸν δυτικὸν ὅριον τῆς Ἀρείας δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ μεταξὺ τῆς περιφερείας Νυσσιαοὺρ καὶ τῆς περιφερείας Σιαροὺτ παρεμπίπτουσα ἔρημος, ἥτις βορείως ἑνοῦται μετὰ τῶν ἐρήμων τῶν Τουρκομάνων, καὶ νοτίως μετὰ τῶν Βελουχιστανικῶν καὶ Ἰνδικῶν ἔτι. Τὴν ἔρημον ταύτην περιγράφει κάλλιστα ὁ Στράβων καὶ μνημο-

(α) 516. (β) Πτολ. VI. 17, 1.

νεύει τὰς μέχρι νῦν κατ' αὐτὴν συμβαινούσας παρὰ τῶν Τουρκομάνων ληστρικὰς ἐκδρομὰς (α)· ὁ δὲ Ἡρόδοτος καλεῖ μέγα πεδίον κυκλούμενον ὑπὸ Χορασμίων (ὀργάντζι ἢ χυβὰ) Πάρθων (Σιαρούτ), Θαμαναίων καὶ Σαραγγαίων (κατ' Ἀρριανὸν Ζαραγγαίων δηλαδὴ Συστὰν) (β). Ὁ Πτολεμαῖος δ' ὁρίζων οὕτω τὴν Ἀρείαν περιλαμβάνει ἐν αὐτῇ καὶ τὴν τῶν Ταπείρων χώραν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἀνῆκεν εἰς τοὺς Βακτρίους Εὐκρατίδου βασιλεύοντος ἐν Βάκτροις, καὶ ἀφῃρέθη εἶτα ὑπὸ τῶν Πάρθων, οἵτινες προσέθεσαν αὐτὴν εἰς τὴν ἑαυτῶν (γ)· δι' ὃ ὁ Ἰσίδωρος τὴν Νυσσαίαν (Νυσσιαοὺρ) πόλιν τῶν Ταπείρων εἰς τὴν Παρθίαν ἔγραψεν. Ἐξ ἄλλου πάλιν ὁ Στράβων τὴν τῶν Ταπείρων χώραν περιλαμβάνει εἰς τὴν Ἀριανὴν τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐχώριζε ταύτην ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ἐπεκτείνει μέχρι μέρους τινὸς τῶν Περσῶν, καὶ Μήδων, καὶ τῶν πρὸς ἄρκτον Βακτρίων, καὶ τῶν Σογδίων ἔτι δηλ. τῶν νῦν Τζιαγατέοι, τῶν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σὴρ (Ἰαξάρτου) ἀφικνουμένων. Ἦσαν μάλιστα οἱ κατὰ ταύτας τὰς χώρας, λέγει, καὶ ὁμόγλωττοι παρὰ μικρὸν (δ). Ὁ Ἐρατοσθένης Ἀριανὴν καλεῖ τὴν βορείως καὶ δυτικῶς καθ' ἅπασαν τὴν κοίτην τοῦ Ἰνδοῦ κειμένην μέχρι τοῦ ζυγοῦ τῆς σειρᾶς τοῦ Ἰνδοκῶσι (ε)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἕκαστος περιέγραφε τὰ τῆς ἐποχῆς του, καὶ ὅσα ἱστορικῶς περὶ ἑκάστου ὀνόματος ἐμάνθανε. Συνάγεται δὲ ὅτι Ἄριοι καὶ Ἀριανοὶ εἰσὶν οἱ ὑπὸ τῶν Περσῶν νῦν καλούμενοι Ἰρὰν δηλ·

(α) 511. (β) Ἡροδ. III. 117. (γ) 517. (δ) Στραβ. 688. 516. 723. 724. (δ) Στραβ. 78. 84.

αὐτοὶ οἱ Ἀφγᾶνες, οἵτινες ὑπὸ τῶν Πάρθων ἐκαλοῦντο καὶ λευκοὶ Ἰνδοί, ὡς ὁ Ἰσίδωρος λέγει. Ὡς δ' ἱστορικῶς γινώσκομεν οἱ Ἄριοι εἰσὶ τὸ πανάρχαιον ἔθνος, ὅπερ ἐξελθὸν διὰ χειμῶνα ἐκ τῶν Ἱμαλαΐων κατέκτησε τὰς Ἰνδίας, καὶ ἐξήπλωσεν, ἐξ ὅσων εἴδαμεν, τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ μέχρι Μηδίας, καὶ ταύτης περιλαμβανομένης, καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σήρ. Σχετίζοντες δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς Ἱμαλαΐοις χώρας πρὸς τὰ ἐν αὐτοῖς ἔθνη, δὲν εὑρίσκομεν χώραν ἐκτενεστέραν τῆς τῶν Ἀφγάνων, ἵνα περιλάβῃ ἔθνος μέγα, οἷον ὑπῆρξε τὸ τῶν Ἀρίων ἢ Ἰράν· ὥστε οὗτοι, δέον νὰ ὦσιν οἱ νῦν Ἀφγᾶνες, ἄξιοι ἐκείνων ἀπόγονοι ὡς πρὸς τὸ γενναῖον· διότι οὐδὲν ἔθνος τῶν Ἀφγάνων γενναιότερον ὑπάρχει. Ἐκ τοῦ χειμῶνος δ' οἱ Ἄριοι, ὡς ἐκ τῶν Ἰνδιῶν μανθάνομεν, πρὸς τὰς Ἰνδίας ἐτράπησαν, καὶ ἐκ τούτων ὕστερον, ἴσως ἐκδιωχθέντες, ἐτράπησαν μέχρις Ἀσσυρίων καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σήρ.

Συγκοινωνεῖ ἀνέκαθεν τὸ Ἑρὰτ διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος κάλλιστα περιγραφομένων ὁδῶν (α)· μετὰ μὲν τῆς Παρθικῆς διὰ μιᾶς καὶ μόνης ὁδοῦ, ἥτις διὰ συντομίαν ἀπὸ Τουρμπὲτ κατ' εὐθεῖαν εἰς Νυσσιαοὺρ ἄγει, δηλαδὴ δυτικῶς τῆς κοιλάδος καὶ τῶν ὀρῶν τοῦ Μεσσιὲτ καὶ ἐκ Νυσσιαοὺρ διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Σιαροὺτ ἀπολήγει, ἐν ὅλοις ἀπὸ Ἑρὰτ ἐπὶ 18 ἡμέρας. Μετὰ δὲ τοῦ Μαὸρ συγκοινωνεῖ τὸ Ἑρὰτ δι' ὁδοῦ διερχομένης διὰ τῶν Φιρισχουὴ ὀρῶν ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ὧν τρεῖς ἐντὸς τοῦ ὁρίου τοῦ Ἑράτ· μετὰ τοῦ Μεϊμενὲ καὶ Μπὰλχ δι' ὁδοῦ διερχομένης διὰ Ζιαμσιτὶ ἐπὶ ἡμέρας δέκα ἕξ, ὧν

(α) 723.

τρεῖς σχεδὸν ἐντὸς τοῦ ὁρίου τοῦ Ἑράτ· μετὰ τοῦ Καβοὺλ διὰ τῶν ὀρῶν Ἀζαρὰ ἐπὶ ἡμέρας δέκα ἑπτά, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς αὕτη εἶνε δύσβατος προτιμᾶται ἡ διὰ Κανδαχάρ· καὶ μετὰ τοῦ Συστὰν δι' ὁδοῦ διερχομένης διὰ Φαρά, ἣν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβεν ὡς ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἀρριανὸς λέγουσιν (α), ἐκ τῆς Ὑρκανίας εἰς τὴν Παρθίαν κατελθὼν διὰ τῆς κατερχομένης βεβαίως μέχρι νῦν ἀπὸ Ἀστεραπὰτ εἰς Σιαρούτ. Ἐντεῦθεν δὲ προέβη εἰς Σουσίαν δηλ. εἰς Νυσσιαούρ, ὅπερ ἀνῆκε τότε τῇ Ἀρείᾳ, ἔνθα καὶ Σατηρβαζάνης ὁ αὐτῆς Σατράπης ἐξ Ἀρτακοάνων αὐτὸν προαπήντησεν. Ἐκ δὲ Ἀρτακοάνων ἐν ᾧ μετέβαινεν εἰς Βάκτρα, διὰ τῆς ὁδοῦ Μεϊμενὲ βεβαίως, ἐπανέκαμψε διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Σατηρβαζάνου (β) καὶ μετέβη εἰς τὴν τῶν Ζαραγγαίων χώραν, οὓς Δράγγας καλεῖ ὁ Στράβων (γ) δηλ. εἰς Συστὰν ἔνθα ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐφόνευσε τὸν Φιλώταν.

Αἱ εἰς τὸ Ἑρὰτ ἀνήκουσαι ἐπαρχίαι εἰσὶν ἡ ὁμώνυμος τῇ πόλει πᾶσα ἐν λαμπρᾷ κοιλάδι καὶ ὑπὸ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ διαρρεομένη· εἶτα ἡ Ζιαμσιτί, ἡ Φιρισκουή, καὶ Κοϊσοῦν, ἡ Γορυάν, ἡ νοτίως τοῦ Ἑρὰτ κειμένη Σαμψιβάρ, καὶ ἡ νοτίως ταύτης Φαρά· οὖσαι πᾶσαι παραποτάμιοι πλὴν τῆς Φιρισκουή. Ἐν γένει δὲ τὸ Ἑρὰτ εἶνε εὐφορώτερον τοῦ Χορασάν, καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ εἶνε εὐφορωτέρα ἡ ἰδίως Ἑράτ. Τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς ὀπωροφόρα δένδρα εἰσὶν ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ ῥοιά, ἡ μηλέα, ἡ δαμασκηνέα, ἡ μορέα ἐξ ἧς παράγεται μέταξα, τὸ

(α) Στραβ. 724. Ἀρρ. 3. 25. (β) Ἀρρ. 3. 25. (γ) 724. Ἀρρ. 3, 25, 26.

λίνον, καὶ ὁ βάμβαξ, εἰς δὲ τὰ ὄρη καὶ ἡ καρυά. Συλλέγεται δὲ κατὰ τὰ ὄρη Φιρισκουὴ καὶ Ζιαμσιτὶ ἡ μάννα, τὸ καρδάμωμον, καὶ ἡ ἀσσαφαῖτις. Ἡ κτηνοτροφία εἶνε ἀνεπτυγμένη, τὰ δὲ ἀπαντῶντα θηρία ἐκτὸς τῶν παρ' ἡμῖν συνήθων εἰσὶν ὕαιναι καὶ παρδάλεις. Ἡ ὕαινα μάλιστα ἀπαντᾷ εἰδικωτέρα, ἐπειδὴ εἶνε εὐμεγέθης καὶ φέρει τρίχας ἀφθόνους καὶ λευκοτέρας.

Τὸ κλίμα τοῦ Ἑρὰτ εἶνε γλυκύ, χιὼν σπανίως πίπτει, ἢ καὶ πίπτουσα δὲν διατερεῖται. Αἱ βροχαὶ εἰσὶ μέτριαι· ἀὴρ ὅμως σφοδρὸς ἀνὰ πᾶσαν ἐαρινὴν ἰσημερίαν διατηρεῖται ἐπὶ 40 ἡμέρας. Τοιοῦτος ὢν ἀνήκει εἰς τοὺς περιοδικούς, δι' ὃ μνημονεύω αὐτόν, ὡς ἐξηγηθησομένων ὕστερον τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων. Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἑρὰτ ἐν γένει εἶνε γαλήνιος καὶ καθαρός. Καθ' ἑκάστην κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου συμβαίνει λυκέσπερας παρατεταμένον, δι' οὗ ὁ ὁρίζων ἐρυθρίζει τὰ δὲ ὑπάρχοντα κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νέφη χρωματίζονται διὰ λαμπροτάτων χρωμάτων. Τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ὁρίζοντα τοῦ Νυσσιαούρ, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, δηλαδὴ ἐνταῦθα συμβαίνει παρατεταμένον ἐρυθρίζον λυκαυγές. Ταῦτα ὑπὸ τῶν κατοίκων παρατηρηθέντα περιγράφονται ὡς θεῖαι τῶν χωρῶν χάριτες κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς· δι' ὃ λέγουσιν ἡ ἑσπερινὴ προσευχὴ χάριν ἔχει ἐν Ἑράτ, ἡ δὲ πρωϊνὴ ἐν Νυσσιαούρ. Τὸ φαινόμενον ἔχει ἀναλογίαν, ὡς παρετήρησα, πρὸς τὸ ἐρυθρίζον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, γινόμενον, ὡς ὁ Στράβων λέγει (α), ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου κατακορύφου ὄντος, εἴτε

(α) Στραβ. 779.

ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐρυθραινομένων ἐκ τῆς ἀποκαύσεως. Συμβαίνει, ὡς ὕστερον διευκρινηθήσεται, διὰ τὴν σχηματιζομένην ἐξαιρετικῶς κατὰ τοιαύτας παρὰ ἐρήμους χώρας ἀτμόσφαιραν.

Ὁ ποταμὸς τοῦ Ἑρὰτ σχηματίζεται ἐκ τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Ταϊμενὶ καὶ ἐκ τῶν Ζιαμσιτί. Διαρρεῖ δὲ κατὰ μῆκος τὴν κοιλάδα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, εἶτα δυτικῶς τοῦ Γορυάν, καμπτόμενος βορείως παρέρχεται τὸ Κουΐσουν, καὶ ἐκεῖθεν ἀνατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ πρὸ τῶν Σερίφων ὀρῶν τὴν Ἀρείαν λίμνην· ἐξερχόμενος δ' αὐτῆς διαρρεῖ τὸ Μαὸρ καὶ εἶτα τὴν ἔρημον, μεθ' ἣν ἐλάχιστος ἀφικνεῖται εἰς τὸν Ἀμοῦ. Διαμοιράζεται τοιουτοτρόπως διὰ διωρύγων εἰς Μαόρ· ὥστε δύναται νὰ πλημμυρίσῃ τὰς αὐτοῦ γαίας, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς ἀδιαβάτους. Τοιοῦτον ποιήσαντες οἱ Τουρκομάνοι πρό τινων ἐκ τῆς διαβάσεώς μου ἐτῶν κατέστρεψαν τὸ στρατόπεδον τοῦ πρίγκηπος Ἀσσμέτ, αἰχμαλωτίσαντες ἐξ αὐτοῦ τοὺς μὴ δυνηθέντας στρατιώτας νὰ διαφύγωσι καὶ τὰ πυροβόλα.

Τὰ ἐν Ἑρὰτ δ' ἄξια λόγου βιομηχανήματα εἰσὶ κετζιέδες, ἤτοι τάπητες μάλλινοι διὰ στρώσεις καὶ ὄχι δι' ὑφάνσεως κατεσκευασμένοι, ὑφάσματα βαμβακερά, καὶ κάλλιστον πάντων ὕφασμα μετάξινον μονόχρουν, καὶ πρὸ πάντων ῥοδόχρουν (τουρκιστὶ τζιανφὲς) εἰδικῶς ἐν Ἑρὰτ παρεσκευασμένον.

Ἐκεῖ ἡμέραν τινὰ προσελθών μοι Κασμηριεὺς Σιὰ Σαντὶκ ὀνομαζόμενος, καὶ κλείσας τὴν θύραν μὲ παρεκάλει, ἵνα μὴ εἴπω τι ἐξ ὅσων μοὶ ἀπαγγείλει· ἐξαγαγὼν δὲ ἐκ τοῦ κόλπου του κόμβον, καὶ ἐκδιπλώσας, μοὶ ἐδείκνυεν ἀκτινοβολοῦντας πολυτίμους λίθους, ὧν τινες

ἦσαν κανονικῶς χρυσταλλωμένοι εἰς πολύεδρα, καὶ ἄλλοι εἰς ὀκταέδρους πυραμίδας, καὶ ἡμικρυσταλλωμένοι. Μοὶ ἐζήτει δὲ νὰ τῷ βεβαιώσω ἂν ἤξιζον, καὶ ποῖαι περισσότερον. Ἐπέδειξα αὐτῷ ἐκλέξας τὰς μεγαλειτέρας, καὶ τὰς μᾶλλον κανονικῶς χρυσταλλωμένας, ὧν μία ἦτο πολυεδρική, καὶ ἡ ἑτέρα πυραμὶς ὀκτάεδρος, ἃς καὶ μοὶ ἐδώρησε. Προσεπάθησα ν' ἀνταποκριθῶ ἀμείβων, εἴτε διὰ πραγμάτων, εἴτε διὰ χρημάτων, ἀλλ' οὐδὲν ἐδέχετο. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι αἱ πολυεδρικαὶ προήρχοντο ἐκ τῆς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ταϊμενί, ἡ δὲ ὀκτάεδρος πυραμὶς ἐκ τοῦ βορειοδυτικῶς τοῦ Καβοὺλ κειμένου ὄρους Ἀσμοί. Παρεκινήθη δ'εἰς τοιαύτην ἀναζήτησιν ἀκούσας εἰς Ἰνδίας ὅτι ἀπερχόμενοί τινες εἰς Ἀφγανιστὰν φέρουσι πολυτίμους λίθους, ὧν μίαν ἐπώλησαν ἀντὶ πέντε λὲκ ῥουμπιῶν, ἤτοι ἀντὶ ἑνὸς περίπου ἑκατομμυρίου φράγκων. Εἶχον ἤδη μέχρις ἐκεῖ πολύτιμον συλλογὴν ἀρχαίων νομισμάτων, ἐγγεγραμμένων καὶ ἀναγλύφων λίθων, καὶ χαλαίδων ἐκ τῶν ἐν Νυσσιαοὺρ ὀρυκτῶν, καὶ προδιετέθην ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κασμηριέως, ἵνα προσέχω κατὰ τὴν ἐπίλοιπον πορείαν μου.

Τὸν χειμῶνα δ' ἐκεῖνον διῆλθον εὐχαρίστως ἐν Ἑρὰτ ξενιζόμενος ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ πρίγκηπος Φατῆ Μωχαμὲτ ἀκμπαρ.χάν, τοῦ Κυβερνήτου τοῦ Ἑράτ, μεθ'οὗ περιπάτους ἐποιοῦμεν πρὸς τὸ βόρειον τῆς πόλεως, ἔνθα ποτὲ ὑπῆρχε, χρήσιμος διὰ σχολεῖον, Μεστζιὲτ εὐμεγέθης, τῆς ὁποίας μόνον ἐσώζετο μιναρὲς λαμπρός· καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸ ΒΑ. ἔνθα ὑπάρχει τὸ μνημεῖον τοῦ Χατζῆ Ἀμπτουλᾶ Ἰνσαρῆ ἐν Μεστζιέτ, ἐν ᾗ εὑρίσκονται καὶ τὰ μνημεῖα τῶν κατὰ καιροὺς βασιλευσάντων ἐν

Ἐράτ, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Ἐμὴρ Ντοὺστ Μωχαμὲτ Χάν. Ἄλλοτε δ' ἐποιοῦμεν ἱπποδρόμια, καὶ ἄλλοτε διημερεύομεν ἐν κυνηγεσίοις. Ἔφιπποι δὲ πολλοὶ μετὰ πολλῶν κυνηγετικῶν κυνῶν ἐκυκλοῦμεν τὰς χώρας τῶν θηρίων, ἅπερ ἐξερχόμενα εὑρίσκοντο ἐν πολιορκίᾳ, συνελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν κυνῶν, καὶ ζῶντα συνελέγοντο ὑπὸ τῶν ἐφίππων. Ζώσας δὲ καὶ τὰς πέρδικας ἱπταμένας συνελάμβανον μαθημένοι ἱέρακες ταχυπέται. Τοὐντεῦθεν κεκοπιακότες εὑρίσκομεν προητοιμασμένην ἀναπαυτικὴν σκηνήν, καὶ ἕτοιμον γεῦμα, ἢ εἰς τὰς θελκτικωτέρας τῆς κοιλάδος θέσεις, ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους Τὰχτ-Σέφερ, ἐξ οὗ, ὡς ἐκ λαμπρᾶς σκοπιᾶς, ἅπασα ἡ κοιλὰς τοῦ Ἐρὰτ καθορᾶται. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα ἤρχιζεν ἡ σκοποβολή, καθ' ἣν θέτοντες μακρὰν τεμάχιον χάρτου, ὅσον ἡ ὀπὴ τοῦ ὅπλου μεγάλον, ἔβαλλον ἐπιτυχῶς. Εἶχον ὀπισθογεμῆ ὅπλα, καὶ ἄλλα τῶν Εὐρωπαίων παντὸς εἴδους, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐθυβολίαν ἐπῄνουν τὰ Βυζαντινά, ἅπερ Ῥουμῆ ἐκάλουν.

Καχῶς ἐποίησας, μοὶ εἶπεν ἔν τινι ἡμέρᾳ, δι' Ἀφγανιστὰν νὰ διέλθῃς, ἢ διερχόμενον ἔπρεπε νὰ μὴ σε ἴδω. Ἐν ἄλλῃ· δὲν γινώσκω, μοὶ εἶπε, διατί, ἀφ' ἧς σὲ εἶδον συνεπάθησα πρὸς σὲ τοσοῦτον. Σερδάρ, (Πρίγκηψ), τῷ ἀπεκρίθην, ἀναχωρῶν ἐκ Μπαγδὰτ ἐπίστευον ὅτι δὲν θὰ ἐτύγχανον τοῦ λοιποῦ συμπαθείας ἢ φιλίας. Συνέβη μοι τὸ ἐναντίον· καί, ὅπως ἐννοηθῶ, σοὶ διηγοῦμαί τινας τῶν συναντήσεών μου. Ἐν Κιρμανσιᾶ, ἄνδρες τρεῖς ὑψηλοὶ ἐλθόντες πρός με ἐκ Κουϊστάν, Κοσσαῖον ὑπὸ τῶν προγόνων μου καλούμενον, καὶ ἀσπασθέντές με οἰκείως, ἐκάθησαν θαρραλέως, καὶ ἐζήτουν νὰ μάθωσι τὰ περὶ ἐμοῦ, καὶ τὰ περὶ ἐμῆς πατρίδος, ἐπειδὴ ἐπίστευον,

ὡς καὶ ὑμεῖς πιστεύετε, καταχεκλυσμένην ὑφ' ὑδάτων τὴν Ἑλλάδα· διότι οὐδὲν αὐτῆς ἄξιον ἀπὸ πολλοῦ ἀκούετε. Μ' εὗρον ἀπησχολημένον, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὁμιλία των ἐξετείνετο σφόδρα, ἀνέλαβον τὸ ἔργον. Εἷς τότε αὐτῶν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν ἐρχόμεθα, μοὶ εἶπεν, ἐπίτηδες νὰ σὲ ἴδωμεν· δὸς ἡμῖν λοιπὸν στιγμῶν ἔτι ἀκρόασιν· παρευθὺς τὸ ἔργον ἀφεὶς ἠρώτησα ἐὰν ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἦσαν. Μοὶ εἶπεν ὁ εἷς ὅτι κατῴκει τρία στάδια μακρὰν τῶν ἄλλων. Τὸ στάδιον ἀκούσας ἐφώνησα, εἴσθε ἀδελφοί μου! Τὸ γινώσκομεν, μειδιῶντες μοὶ εἶπον, καὶ ἤλθομεν διὰ τοῦτο. Τὸ στάδιον, Σερδάρ, ἦτο μέτρον ἑλληνικόν, ἀπολεσθὲν δ' ἐξ ἡμῶν εὑρίσκεται ἐν ἐκείνοις. Οἱ δύο πρίγκηπες ὁ Ἰμὰμ καὶ ὁ Ἀσσμὲτ ἐκ πρώτης ὄψεως μὲ ἠγάπησαν ἀδελφικῶς. Ὁ Ἰμὰμ πλέον ἢ τὰ αὐτοῦ τέκνα. Ἤθελε μάλιστα νὰ μὲ νυμφεύσῃ μετὰ μιᾶς τῶν αὐτοῦ θυγατέρων, χωρὶς νὰ μὲ ὑποχρεώσῃ θρησκείαν νὰ ἀλλάξω. Ἐκ τῶν τοιούτων ἐννοῶ ὅτι ἡ φύσις ἐξασθενεῖται, ἀλλ' οὐδέποτε σβέννυται. Τίς γινώσκει, Σερδάρ, ἐὰν κατάγησθε ἐξ ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων, τῶν βασιλευσάντων ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς ταύτας τὰς χώρας, ἢ καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα καὶ πολλαχοῦ ἀλλοῦ κατοικησάντων; Συναντώμενοι συναισθανόμεθα τὴν συγγένειάν μας, καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα μεμακρυσμένοι, καὶ ἐκ πολλῶν αἰώνων χωρισμένοι, εἴμεθα καὶ πλέον ἠγαπημένοι· διότι ἔχομεν τὴν αὐτὴν καταγωγήν, εἴμεθά ποτε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, συμπολῖται, ὑπήκοοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ μεγίστου καὶ εὐγενεστάτου βασιλέως. Ὁ Σερδὰρ ὑπερχαίρων καὶ σφίγγων μοι τὴν χεῖρα ἐβεβαίου ταῦτα.

Τῷ ἄφησα δι' ἐνθύμησιν ἀναχωρῶν τὸν ἵππον μου

Κονσούλ, ἐπειδὴ τὸν ἠγάπα ὡς ἥμερον, ὑπερήφανον καὶ ταχύν. Ἐνίκησεν εἰς ἱπποδρομίας πάντας τοὺς ἐκεῖσε ἵππους. Δὲν τὸν ἐδέχετο, προβάλλων μοι ὅτι καὶ ἐγὼ δὲν ἐδεχόμην τι ἐξ ἐκείνου· τὸν κατέπεισα ὅμως φοβίζων ὅτι ἐὰν δὲν τὸν ἐδέχετο, ἤθελον τὸν φονεύσει τύπτων τὴν κοιλίαν του διὰ μαχαιρίου. Δὲν ἐδεχόμην τι ἐξ ἐκείνου, τῷ ἔλεγον, διότι δὲν ἤθελον νὰ κινδυνεύσωσι μετ' ἐμοῦ τὰ αὐτοῦ δῶρα. Ὀνομάσας αὐτὸν παντοῦ ἀγαπητόν, ὡς εἶτα ἔμαθον, ἐστόλιζεν ὁλοχρύσοις στολαῖς, καὶ προέταττε τῆς ὁδοῦ ἐξερχόμενος εἰς περίπατον.

Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἤρχετο πρωϊαίτατα πρός με μετὰ τῶν τριῶν ἠγαπημένων του στρατηγῶν, οὓς ἰδὼν εἰς προϋπάντησιν ἐξῆλθον. Ἔρριψεν, ἅμα αὐτῷ ἐπλησίασα, ἔνδακρυς ἐπὶ τῶν ὤμων μου τὰς χεῖρας, μεθ' ὃ αὐτῷ περιεπτύχθην. Δὲν μὲ ἤρθρωσεν οὔτε μίαν λέξιν, ἀλλὰ στρέψας πρὸς τὴν θύραν ἐκ τῆς ὁποίας ἤρχοντο οἱ ἵπποι, ἐσήμανεν ἵνα ἔλθωσι ταχέως. Κεκαλυμμένος δὲ διὰ μανδύου ποδήρους ἵππευσεν, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του. Ἀπῆλθεν ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐσκυμμένην· τὸν ἠκολούθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου μέχρι τῆς ἐξόδου του ἐκ τῆς θύρας. Δὲν ἔστρεψεν οὔτε μίαν φορὰν ἔτι νὰ μὲ ἴδῃ. Μὴ ἐσήμαινέ μοι ἀσπασμὸν τελευταῖον; Θλιβερὸν ὑπῆρξέ μοι τὸ ἐνθύμημα τοῦτο, ὅταν τὸ δεύτερον εἰς Ἀφγανιστὰν ἀπερχόμενος ἔμαθον ἐν Βομβάῃ, ὅτι ὁ Σεδάρ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀζίζ, καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ ἀρχηγοὶ ἔπεσαν μαχόμενοι εἰς Ἑρὰτ κατὰ τοῦ Ἐμὴρ Μωχαμὲτ Γιαχοὺπ Χάν, ἐπαναστατήσαντος κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἐμὴρ Σὺρ-Ἀλῆ Χάν, εἰς ὃν ὁ Σερδὰρ πιστὸς ἔμεινεν. Ἦτο τοῦ Σὺρ-Ἀλῆ

ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιός, καὶ υἱὸς τοῦ Μωχαμὲτ ἄκμπαρ Χάν, ἐκείνου ὅστις κατέστρεψε τοὺς Ἄγγλους ἐν Καβοὺλ κατὰ τὸ 1840, καὶ ἠλευθέρωσε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ντοὺστ Μωχαμέτ, καὶ αὐτὸν τὸν Σὺρ-Ἀλῆ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς του· ἤτοι τὴν οἰκογένειαν τοῦ πατρός του πᾶσαν, αἰχμάλωτον τότε οὖσαν ἐν Καλκούττῃ. Κατώρθωσε δὲ καὶ νὰ παρέχωσιν οἱ Ἄγγλοι ἔκτοτε φόρον τινὰ δι' ἑαυτῶν ἀσφάλειαν εἰς τὸν Ντοὺστ Μωχαμέτ, ὃν καὶ εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ μέχρι τῆς διαβάσεώς μου ἐπλήρωνον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΕΡΑΤ ΜΕΧΡΙ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Ἀνεχώρησα ἐξ Ἐρὰτ τὴν 13 Μαρτίου 1870. Διέβην τὸν ποταμὸν καὶ ἐβάδισα τὴν κατ' εὐθεῖαν διὰ τῶν ὀρῶν διερχομένην συντομωτέραν ὁδόν. Ἡ μᾶλλον ἐν χρήσει ἄγει ἀνατολικῶς τῶν ὀρῶν παρὰ τὴν ἔρημον, διερχομένη διὰ τῶν πόλεων Σαμψιβὰρ καὶ Φαρά, δι' ἧς τὰ χαραβάνια εἰς Κανδαχὰρ καὶ εἰς Συστὰν ἀπέρχονται, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Συστὰν ἐπορεύθη· τῆς ἀπὸ Φαρὰ διὰ Συστὰν ἀποληγούσης, ὡς ὁ Στράβων λέγει, εἰς Προφθασίαν τῆς Δραγγιανῆς πρὸς νότον μικρὸν ἐκτρεπομένη· ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἄγει μέχρι τῶν ὀρῶν τοῦ Ἰνδοῦ (α) δηλ. ἡ διὰ Κανδαχάρ, ἥτις ΝΑ. ἄγει. Ἐπορευό-

(α) Στραβ. 723.

μεθα δ' εἰς χώρας νομάδων ἀκαλλιεργήτους, διελθόντες τὴν δευτέραν ἡμέραν ποταμίσκον 'Ρούϊ-Γκὰζ καλούμενον, καὶ μετὰ μίαν ἐκ τούτου ὥραν ποταμίσκον ἕτερον ὀνομαζόμενον 'Ανδρεσκέν, ὅστις διὰ Σαμψιβὰρ διέρχεται. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνεπαύθημεν εἰς Τζιὰ-Μπαρὰν χώραν καλλιεργημένην, καὶ τὴν τετάρτην εἰς Τοβλεταμπὰτ χώραν καλλιεργημένην ὁμοίως, δι' ἧς ὁ ποταμὸς Φαρὰ διέρχεται, ὅστις μετὰ τῶν προηγουμένων ἐν τῇ πρὸς δυσμὰς τοῦ Φαρὰ ἐρήμῳ ἑνούμενος χύνεται ἐν Συστὰν εἰς τὸν 'Ιλμπάν. 'Εθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὡς ἀρχὴ (α) τοῦ 'Αραβίου ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς Δραγγιανῆς (Συστὰν), ὡς λέγει, διερχομένου καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὸν 'Ινδικὸν ὠκεανόν. Τὸ ὄνομά του κατέλαβε νῦν ὁ 'Ιλμπάν· διότι ὀλιγοστεύσας ἀπέμεινεν ὁ 'Αράβιος εἰς τὴν ἐν Συστὰν λίμνην. 'Εντεῦθεν εἰς χώρας ἀκαλλιεργήτους βαδίζοντες ἐποιήσαμεν σταθμὸν παρὰ χειμάρρῳ μεταξὺ ὀρῶν δυσβάτων, μὴ ἐπιτρεπόντων ἄλλοθέν ποθεν ὁδόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ φυλακεῖον ὑπάρχει. 'Εκεῖθεν ἀνεπαύθημεν τὴν αὔριον παρὰ τῷ ῥύακι Καραγκᾶ, καὶ τὴν ἐπαύριον παρὰ τῷ ποταμίσκῳ Τοῦρι-Γαρί. Τῶν ὀρῶν δ' ἐξελθόντες τὴν αὔριον εὕρομεν ἐν τῇ ἐρήμῳ· Μπὴ-Κουά, ἔμπροσθεν τοῦ Κλεπτοβουνίου (Κουὶ-Ντοῦζ), τὴν μεγάλην ὁδόν, τὴν ἀπὸ Φαρὰ διὰ Κανδαχὰρ ἄγουσαν, ἢ δι' 'Ινδίας, ὡς ὁ Στράβων προεῖπε· καὶ ἀνεπαύθημεν ἐν ταύτῃ τοῦ λοιποῦ ὁδεύοντες, παρὰ τῷ ποταμῷ Χάσση, ἔνθα καὶ μικρὰ καλλιέργεια ὑπῆρχεν. 'Ο Χάσση ἐκ τῶν ὀρέων σχηματιζόμενος ἄγει διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Συστὰν εἰς

(α) Πτολ. VI. 19, 2. 21, 2.

τὸν Ἰλμπάν· εἶνε δὲ τὸ ὅριον τῶν χωρῶν Ἑρὰτ καὶ Κανδαχάρ, δηλ. τῆς Ἀρείας καὶ Ἀραχωσίας, καὶ χρησιμεύει ἔτι ὡς ὁδὸς συγκοινωνίας τοῦ Φαρὰ μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ἢ Βδελουχιστανικοῦ Συστάν. Ἀποβαίνει χείμαρρος, διότι κατὰ τὸ θέρος τὸ πλεῖστον τῆς κοίτης του δὲν ἔχει ὕδωρ· ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὡς θέλομεν ἴδῃ, ὑπῆρχε ποταμὸς σπουδαῖος. Ἐντεῦθεν οἱ σταθμοί μας ἐγένοντο εἰς κατῳκημένας χώρας. Ἐσταθμεύσαμεν δὲ εἰς Οὐασσήρ, Ὀμπεῖμπενὲκ καὶ Γκρέσκ. Πρὸ τούτου διέβημεν τὴν αὔριον τὸν Ἰλμπάν, ὅστις ἐκ τοῦ ὄρους Ἰλμπὰν κατερχόμενος καὶ ῥέων ΝΔ. διέρχεται εἶτα χώραν ἔρημον τριήμερον διάστασιν ἔχουσαν, καὶ Γκερμισὴλ καλουμένην, χωρίζουσαν δὲ τὸ Ἀφγανιστὰν ἐκ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Συστάν. Εἶτα καμπτόμενος ΒΔ χωρίζει τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστὰν ἐκ τοῦ Περσικοῦ, καὶ εἶτα ΝΔ. καμπτόμενος ποιεῖ παρὰ τὰ Βαίτια καλούμενα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (α) ὄρη λίμνην. Εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ ὄρος ὡς νῆσος, Κοῦ Χαντζιὰ ὀνομαζόμενον, ἐφ' ᾧ διαπορθμευόμενοι οἱ πλησιόχωροι θάπτουσι τοὺς νεκρούς. Κατελύσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς Κοσκινοχότ, καὶ τὴν αὔριον εἰς Χασσιουγὰ πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀργαντόου ὅστις ἐκ τῶν Ἀζαρινῶν ὀρῶν ἐρχόμενος παρέρχεται βορείως τῶν χωριζόντων ὀρῶν τὴν κοιλάδα τῆς Κανδαχὰρ ἐκ τοῦ πεδίου Χασιουγά, καὶ χύνεται οὐ μακρὰν παρὰ τῷ χωρίῳ Καλὲ-Μπὶστ εἰς τὸν Ἰλμπάν. Τὴν δ' ἐπαύριον 30 τοῦ μηνὸς Μαρτίου τὸν Ἀργαντόου διαβάντες καὶ στρέψαντες νοτίως μεταξὺ ὀρέων, ὡς διὰ θύρας εἰσήλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς

(α) Πτολ. VI. 19. 1.

Κανδαχάρ, καὶ καταλύσαμεν οὐ μακρὰν τῆς ὁμωνύμου ταύτῃ πόλεως εἰς τὸν ἐξοχικὸν οἶκον τοῦ Σερδὰρ Κοντὶλ Χάν.

Ἡ περιφέρεια τῆς Κανδαχὰρ εἰς τὸ Ἀφγανιστὰν ἢ εἰς τὴν Ἀριανὴν ἀνήκουσα ὁρίζεται βορείως ὑπὸ τῆς περιφερείας τοῦ Ἑρὰτ καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Καβοὺλ διὰ τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς περιφερείας Καβοὺλ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Κοάτ, νοτίως ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Σεχαρπούρ, καὶ δυτικῶς δι' ἐρήμων, αἵτινες χωρίζουσι ταύτην ἐκ τῶν Βδελουχιστανικῶν Κελὰτ καὶ Συστάν. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Γκρέσκ, εἰς τὴν τοῦ Ἀργαντόου, εἰς τὴν ἰδίως Κανδαχάρ, καὶ εἰς τὴν τοῦ Κελάτ, αἵτινες ὑπόκεινται εἰς τὴν νῦν Ἀφγανικὴν κυριαρχίαν. Ἔτι δὲ εἰς τὴν τῶν Κακαροὶ καὶ εἰς τὴν τῶν Βεζυροί,αἵτινες εἰσὶν ἀδέσποτοι. Ἡ τῶν Κακαροὶ κεῖται νοτίως τῆς Κανδαχὰρ εἰς ὄρη πετρώδη καὶ ἄγονα ἅπερ μεταξὺ Κανδαχὰρ καὶ Σεχαρποὺρ ἐκτείνονται· οἱ δὲ πτωχότατοι ὄντες εὑρίσκουσι πόρον εἰς τὰ τοῦ Ἑρὰτ ὄρη καὶ εἰς τὰ τοῦ Συστάν,ἔνθα συλλέγουσι τὸ καρδάμωμον,ἀμωνιακὸν κόμμι, καὶ ἀσσαφαίτιδα. Τῶν Κακαροὶ ἀνατολικῶς εἰσὶν ἀπρόσιτα καὶ δύσβατα ὄρη τὰ τῶν Βεζυροί,οἵτινες ἐκτείνονται μέχρις Ἰνδοῦ διὰ τῶν ἐπαρχιῶν Ντέρα Ἰσμαὴλ χὰν καὶ Ντέρα Γάζα-χάν· βορείως τῶν Βεζυροὶ μεταξὺ τῶν ὀρῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ἀζαρινῶν εἶνε ἡ ἐπαρχία Κελάτ, καὶ δυτικονοτίως ταύτης ἡ τῆς ἰδίως Κανδαχάρ, καὶ εἶτα αἱ λοιπαὶ παραποταμίως τοῖς ὁμωνύμοις αὐταῖς ποταμοῖς, οὓς διήλθομεν.

Ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ἡ Κανδαχὰρ Ἀραχωσία, καὶ ὡρίζετο πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Δραγγιανῆς, δηλ. ὑπὸ τοῦ

Συστάν, πρὸς μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Γεδρωσίας (Βδελουχιστὰν) καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορρᾶν ὑπὸ τῆς Ἰνδικῆς καὶ ὑπὸ τῶν Παραπομισάδων (α). Ἐξετρέπετο δὲ πρὸς ταύτην ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς (β), ἔνθα που καὶ Ἀραχωτὸς πόλις γράφεται, δηλ. κατὰ τὴν χώραν Ντέρα Γάζα χάν. Ὁ Ἡρόδοτος δὲ ἑκάστην τῶν τριῶν περιφερειῶν τοῦ Ἀφγανιστὰν περιγράφει ὡς ἰδιαίτερον ἔθνος. Ἀρίους καλεῖ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἑράτ, καὶ τοποθετεῖ μεταξὺ Μήδων καὶ Βακτρίων (γ)· λέγει μάλιστα ὅτι ἡ Μηδία ἐκαλεῖτο πρὶν Ἀρεία (δ), δηλῶν τὴν πάλαι ἐν αὐτῇ κυριαρχίαν τῶν Ἀρίων. Τὴν περιφέρειαν τοῦ Καβούλ, τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων Παραπομισάδας καλουμένην, ὀνομάζει Πακτυϊκήν, καὶ τίθησιν ἀφ' ἑνὸς παρὰ τῷ Κασμήρ, ὅπερ Κασπάτυρον πόλιν καλεῖ (ε), καὶ ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ τούτου καὶ τῶν Βακτρίων (ϛ). Ἦσαν δὲ τότε οἱ Πάκτυες σισυρνοφόροι ὅπως καὶ νῦν (ζ). Τοὺς δ' Ἀραχωτοὺς καλεῖ Σαγαρτίους· ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς τίθησιν αὐτοὺς μεταξὺ Περσῶν καὶ Πακτύων, διότι γλῶσσαν εἶχον Περσικὴν καὶ ἐνδύματα ἀνάμικτα Περσῶν καὶ Πακτύων (η), καὶ ἐξ ἄλλου περιλαμβάνει μετὰ τῶν Συσταναίων ἢ Δραγγῶν, ἢ Ζαραγγαίων, οὓς Σαραγγαίους καλεῖ καὶ θεωρεῖ ὡς Πέρσας, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους Βδελουχιστανούς, τοὺς ὁποίους καλεῖ Θαμοναίους, καὶ Οὐτίους, καὶ Μύκους, καὶ τοποθετεῖ πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, καλῶν αὐτὸν Ἐρυθρὰν θάλασσαν (θ). Τὴν δὲ

(α) Στραβ. 516, 721, 724. Πτολ VI. 20. 4. (β) Πτολ. VII. 1. 28. (γ) III. 93. VII. 66. (δ) VII. 62. (ε) IV. 44. (ϛ) III. 102. 93. (ζ) VII. 67. (η) VII. 85. (θ) III. 93. IV. 37. 40. I. 189.

Βδελουχιστανικὴν ἔρημον καὶ τὴν Περσικὴν καὶ τὴν τῶν Τουρκομάνων θεωρεῖ ὡς ἓν πεδίον περικλειόμενον ὑπὸ ὀρῶν καὶ κατοικούμενον πέριξ ὑπὸ τῶν Χορασμίων, Ὑρκανίων, Πάρθων, Σαραγγαίων καὶ Θαμαναίων (α).

Ἡ περιφέρεια Κανδαχὰρ εἶνε ἐν γένει θερμή· ὅπως δ' ἐν Περσίᾳ καὶ ἐν Ἑρὰτ κατοικημέναι καὶ καλλιεργημέναι χῶραι εἰσὶν ἔνθα ὑπάρχουσι ποταμοὶ ἢ Καρίζ, οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ. Ἐπαρχίαν δ' εὐφορωτέραν ἔχει τὴν ἰδίως Κανδαχάρ, ἐν ᾗ περιλαμβάνεται καὶ ἡ παραποταμίως τοῦ Ἀργαντόου Χασσιουγά· ἐξ οὗ καὶ ἡ κοιλὰς τῆς Κανδαχὰρ ποτίζεται διὰ δύο μεγάλων διωρύγων, διερχομένων διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ὀρῶν σχηματιζομένης θύρας ἐκείνης, δι' ἧς καὶ ἡμεῖς διήλθομεν. Ἐκ τῶν χαρακτηριζουσῶν τὴν φυτείαν αὐτῆς ὀπωρῶν περιφημότεραι εἰσὶ τὰ βερίκοκκα, εἶτα τὰ εὔχυμα καὶ εὐμεγέθη μῆλα, καὶ ἐκ τῶν εἰς ψυχρὸν κλίμα ἀνηκουσῶν αἱ συληῆδαι, αἵτινες καὶ πρῶται γίνονται, δι' ὃ διὰ συληδδῶν (ἀλουτζιὲ) γίνεται ἡ πρώτη πανήγυρις, ἡ χάριν τῶν ὀπωρῶν, ὡς ἀλλαχοῦ θέλομεν ἴδῃ, καθιερωθεῖσα, πρὶν ἢ γίνωσιν οἱ Ἀφγᾶνες πιστοί, καὶ ἀλουτζο-νζιαγκὲ (συληδδοπόλεμος) κληθεῖσα, ἐπειδὴ διὰ συληδδῶν κατ' αὐτὴν βάλλονται. Ἡ ἐπαρχία Ἀργαντόου καὶ ἡ ἐπαρχία Γκρὲσκ ἐκτείνονται ἐντὸς τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ, ἐφ' ὅσον καὶ οἱ αὐτῶν ποταμοὶ Ἰλμπὰν καὶ Ἀργαντόου· ἤτοι ἐκεῖσε οἱ ζυγοί, οἱ ὁρίζοντες τὰς περιοχὰς τῶν ὑδάτων, εἰσὶν ὅρια τῶν περιφερειῶν τῶν χωρῶν· εἰσὶ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσπρόσιτοι. Ἂν δέ που διὰ τὸ εὐπρόσιτον συμβῇ οἱ

(α) Ἡρόδ. ΙΙΙ. 117.

τῆς μιᾶς περιφερείας κτηνοτρόφοι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν τῆς ἑτέρας, γίνονται πόλεμοι· ὡς λ. χ. συμβαίνει ὅταν αἱ τοῦ Ἐρὰτ εἰσέρχωνται εἰς τὴν τῶν Ἀζαρὲ καὶ τὸ ἐναντίον.

Ἡ νῦν δὲ Κανδαχὰρ εἶνε πόλις νέα καὶ εὔρυθμος κανονισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σερδὰρ Μωχαμὲτ Ἀμῆν Χάν, υἱοῦ τοῦ Ἐμὴρ Ντοὺστ Μωχαμέτ. Ἀλλ' ἡ ἀρχαία Κανδαχὰρ εὑρίσκεται ἐν ἐρειπίοις δυτικῶς τῆς νῦν, πρὸς τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν κοιλάδα τῆς Κανδαχὰρ ἀπὸ Χαοσισυγά. Κατὰ τὰ ὄρη ταῦτα ὑπῆρχέ ποτε καὶ ὀρυκτὸν μελανῶν ἀδαμάντων, ἐξ ὧν μέχρι νῦν εὑρίσκονται. Ἕνα ἐκεῖσε εὑρεθέντα μοὶ ἐδώρησαν ἀντὶ φαρμάκου· ὡς δὲ μοὶ ἔλεγον, κατὰ τὸ 1840, ὅτε οἱ Ἄγγλοι εἰσήλασαν ἐν Κανδαχάρ, εὑρίσκοντο ἀφθονώτεροι· ἐπειδὴ ἦσαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἐπιζητητότεροι. Βορείως ὅμως, τῆς νῦν Κανδαχὰρ οὐ μακράν, εἰς τὰ ὄρη, ὑπάρχει πλούσιον ὀρυκτὸν χρυσοῦχον, ἀνακαλυφθὲν ἀπό τινος χρόνου, καὶ ὂν ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ.

Συγκοινωνεῖ ἡ Κανδαχὰρ δυτικῶς μετὰ τοῦ Συστὰν δι' ὁδοῦ ἀγούσης παρὰ τῷ ποταμῷ Ἀργαντόου καὶ Ἐλμπάν, διότι ἡ ἐκτὸς τῶν ποταμῶν τούτων πᾶσα μεταξὺ Συστὰν καὶ Κανδαχὰρ χώρα εἶνε ἔρημος· μετὰ δὲ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Κελάτ, ἢ δι' ὁδοῦ ἀγούσης κατ' εὐθεῖαν ἐν πλήρει ἐρήμῳ ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἢ δι' ἑτέρας ἀνατολικωτέρας δι' ὀρεινῆς χώρας τῆς μεταξὺ τῶν Κακαροὶ καὶ τοῦ Κελὰτ διερχομένης, καὶ ἀγούσης εἰς Σεκαρποὺρ τῶν Ἰνδιῶν. Ταύτην ἐμνημόνευσεν ἤδη καὶ ὁ Στράβων (α) γράφων ὅτι δι' αὐτῆς ὁ Κρατερὸς ἐξ Ἰν-

(α) Στραβ. 723. 721. 725.

διῶν διαβὰς ἀπῆλθεν εἰς Καραμανίαν συμμίξαι τῷ βασιλεῖ. Ἑτέρα ὁδὸς ἀπὸ Κανδαχὰρ ἄγει εἰς Καβούλ, ἣν ὁ βασιλεὺς ἔλαβε, καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀκολουθήσει· διότι οὐδεμία ἄλλη ὁδὸς ὑπάρχει πρὸς τὰ Βάκτρα ἄγουσα. Διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀργαντόου καὶ Ἑλμπὰν ἐντὸς τῶν ὀρέων δὲν ἀποτελεῖται συγκοινωνία, ἢ καθ' ὅσον τὰ ὄρη δύσβατα ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς κατοικοῦντας ταῦτα νὰ συγκοινωνῶσι πρὸς ἀλλήλους.

Ἀναχωρήσας ἐκ Κανδαχὰρ τὴν 13 Ἀπριλίου ἐστάθμευσα ἐν τῇ κοιλάδι οὐ μακρὰν τῆς πόλεως, ἔνθα ἡ δι' Ἰνδίας ὁδὸς ἄγει. Τὴν ἑπομένην διελθὼν τὴν κοιλάδα, διέβην ὀρεινὰς χώρας ἔχων ἐκ δεξιῶν τὰ βορείως τῶν Ἰνδιῶν καὶ ὑπὸ τῶν Κακαροὶ κατοικούμενα ὄρη, καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὰ τῶν Ἀζερέ, ἢ τὰ τῶν Παροπαμισάδων, ἐστάθμευσα δὲ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ταρνὰκ νοτιοδυτικῶς ἄγοντος καὶ διερχομένου ἀνατολικῶς καὶ νοτίως τῆς κοιλάδος τῆς πόλεως Κανδαχὰρ δι' ἐρήμων μέχρι τῆς εἰσβολῆς του εἰς τὸν Ἰλμπάν, συμβαινούσης νοτίως τοῦ Καλὲ Μπὶστ καὶ οὐ μακρὰν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀργαντόου. Τὴν ἑπομένην δι' ἀνωμάλων χωρῶν διερχόμενοι ἐσταθμεύσαμεν ἔνθα μαχόμενοι ἔπεσαν ὁ Μωχαμὲτ Ἀμήν, ἀδελφὸς τοῦ Ἐμὴρ Σηρ-Ἀλῆ, καὶ ὁ υἱὸς τούτου Ἀλῆ Μωχαμέτ, καὶ τὴν ἑπομένην εἰς Κελάτ, κείμενον οὐ μακρὰν τοῦ Ταρνὰκ ἐπὶ μονήρους χωματώδους βουνοῦ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου πηγὴ χλιαρὰ ἀναβρύει. Εἶνε ἡ τελευταία πόλις τῆς περιφερείας Κανδαχάρ, τὸ δὲ ὄνομα Κελὰτ σημαίνει φρούριον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πόλις ὠχυρωμένη. Τὴν ἑπομένην ἐκ δεξιῶν τοὺς Βεζυροὶ ἔχοντες καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὴν συνέχειαν τῶν ὀρῶν Ἀζαρὲ ἀνεπαύθημεν εἰς

Καλὲ Ταζί, ὅριον ὂν τῆς περιοχῆς τοῦ Κελὰτ καὶ τῆς περιφερείας Κανδαχάρ, καὶ τὴν ἑπομένην δι' ὁμαλῶν χωρῶν διερχόμενοι κατελύσαμεν εἰς Μοχὸρ παρὰ τῇ πηγῇ τοῦ Ταρνάκ. Ἡ χώρα αὕτη πεδινὴ οὖσα θεωρεῖται ὡς ἐπαρχία εἰδική· χωρίζεται δὲ δι' ἀνωμάλων χωρῶν ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς περιφερείας Κανδαχάρ, καὶ ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς ἐπαρχίας Γασνὶ ἀνηκούσης εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Καβούλ, δηλ. τῶν ἄλλοτε Παροπαμισάδων· ἔχει βορειόθεν τὰ ὄρη Ἀζαρέ, δηλ. τὴν συνέχειαν τῶν Παροπαμισάδων, καὶ νοτιόθεν τὰ κατοικούμενα ὑπὸ τῶν Βεζυροί. Νοτιανατολικῶς τῆς κοιλάδος Μοχόρ, καὶ ΒΔ. τῶν ὀρῶν Βεζυροὶ ὑπάρχει λίμνη ὀνομαζομένη Σουλεϊμὰν χέλη, ἣν ποιεῖ ποταμὸς κατερχόμενος ἐκ Γαζνί, νοτίως δὲ τῆς λίμνης ὑπάρχουσι τὰ ὄρη Χοῦς, χωρίζοντα τὴν κοιλάδα τοῦ Μοχὸρ ἐκ τῆς νοτίως ταύτης κοιλάδος Κόρμ, ὁδὸς δὲ δι' αὐτῶν εἰς Κὸρμ ἄγουσα διευθύνεται εἰς Ἰνδίας δευτέρα μετὰ τὴν ἀπὸ Κανδαχάρ. Βορείως Μοχὸρ ἐντὸς τῶν ὀρῶν Ἀζαρὲ ὑπάρχει ἐκτεταμένον ἑλῶδες πεδίον Ναὸρ καλούμενον, καὶ ἔχον ὡς μοὶ ἔλεγον ἕλη τοσοῦτον βαθέα, ὥστε ἵππος ἢ κάμηλος πίπτουσα βυθίζεται ἀφανῶς. Πιστεύουσιν ὅτι οἱ κύκλωθι τοῦ πεδίου πηγάζοντες ποταμοί, οἷοι ὁ Ἀργαντόου πρὸς δυσμάς, ὁ Ταρνὰκ καὶ ὁ τοῦ Γαζνὶ πρὸς νότον, καὶ ὁ Σιάσση-Γκάου νοτιανατολικῶς ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των ἐνδογείως ἐκ τῶν ἑλῶν ἐκείνων. Ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ ἓν ἄκρον τοῦ Ναόρ, περὶ τὴν πρωίαν καὶ τὴν ἑσπέραν βλέπει, ὡς μοὶ διηγοῦντο, ἀπέναντι τὰ ἀντικείμενα ὑπερμεγεθυμένα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο σχέσιν ἔχον μετὰ τοῦ κατοπτρισμοῦ ἐν ἐρήμῳ, ὡς θέλομεν ἴδῃ, εἶδον γενόμενον εἰς Μαζινοῦν ἐν τῇ ἐρήμῳ

τῆς Περσίας, ἔνθα τὸ χωρίον καὶ οἱ ἄνθρωποι κατοπτριζόμενοι πρὸ μικρᾶς λίμνης ἐφαίνοντό μοι ὡς εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεως μιλίου, ἐν ᾧ ἤμεθα μακρὰν αὐτῶν πλέον τῶν ἓξ ὡρῶν δρόμου. Βορειανατολικῶς τοῦ Ναὸρ εἶνε τὸ ὄρος Ἰλμπάν, καὶ ΒΔ. τούτου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν βορείως τοῦ Ναὸρ ἐντὸς τῶν ὀρῶν, καὶ νοτίως τῆς ἐν Τουρκεστὰν πόλεως Μπὰλχ εὑρίσκεται λίμνη ἐκτεταμένη, ἥτις ὀνομάζεται λίμνη τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκ ταύτης διὰ πέντε κρουνῶν ἐξερχόμενος ῥύαξ Πέντζι-Νὰρ καλούμενος ποτίζει τὴν Μπὰλχ καὶ χύνεται εἰς τὸν Ὦξον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἴδωμεν νῦν, ὁποία ἡ ὁδὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξεν ἐλθόντος ἐκ Δραγγιανῆς εἰς τὴν Ἀραχωσίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τῶν Παροπαμισάδων ἀπελθόντος εἰς τὴν Βακτριανήν· καὶ ἐν τίνι χώρᾳ διελθὼν τὸν χειμῶνα ἔκτισε τὴν ἐπώνυμόν του πόλιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐλθὼν εἰς Ἀραχωσίαν ἐκ Δραγγιανῆς, καὶ διαβὰς διὰ τῶν Εὐεργετῶν (α), οὓς ὁ Ἀρριανὸς Γεδρωσοὺς πάνυ καλῶς ὀνομάζει (β), ἐπειδὴ καὶ σήμερον ἔτι Βδελουχιστανοὶ κατοικοῦσιν ἐν τῷ Βδελουχιστανικῷ Συστάν, ἠκολούθησε, διότι ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει, τὴν κοίτην τοῦ Ἰλμπάν, καὶ εἶτα τὴν τοῦ Ἀργαντόου· ἐκεῖθεν δὲ βαίνων εἰς τὰς Παροπαμισάδας καὶ εἰς τὴν Βακτριανὴν ἠκολούθησεν ἀναμφιλέκτως, ἣν καὶ ἡμεῖς ὁδὸν ἐβαδίσαμεν, ἐπειδὴ τὰ Ἀζαρινὰ ὄρη ἄλλην ὁδὸν δὲν ἐπιτρέπουσι, καὶ μάλιστα ἐν ὥρᾳ χειμῶνος· καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν, ὡς λέγει ὁ Στράβων (γ), ἐν ἀριστερᾷ τὰς τῶν Παροπαμισάδων ἀκρωρείας, καὶ ὥδευε χαλεπῶς εἰς

(α) Στραβ. 724. (β) Ἀρριαν. 3. 28. (γ) Στράβων 725.

χιονισμένα ὄρη, ἀνήκοντα εἰς τὰς Παροπαμισάδας, ὧν τὰ μεσημβρινὰ ἦσαν Ἰνδικὰ καὶ Ἀριανά, δηλ. τῶν Ἀραχωτῶν Βεζυροὶ καὶ Κακαροί· τὰ δὲ προσάρκτια τῶν Παροπαμισάδων, τὰ μὲν πρὸς ἑσπέραν Βάκτρια, τὰ δὲ πρὸς ἕω τῶν τοῖς Βακτρίοις βαρβάρων. Διεχείμασεν αὐτόθι καὶ δὲν προέβη εἰς Γαζνί· ἐπειδὴ ὡς φαίνεται ὄχι μόνον τὰ ὄρη Βεζυροὶ καὶ Ἀζαρὲ ἦσαν χιονισμένα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπὸ Κελὰτ εἰς Μοκὸρ καὶ τὰ ἐκ τούτου εἰς Γαζνί. Ὑπερδέξιον δ' ἔχων τὴν Ἰνδικήν, καὶ πάλιν κτίσας ὑπερήκρισεν εἰς τὴν Βακτριανὴν διὰ ψιλῶν ὁδῶν, ἐν αἷς τροφίμων ἠπόρει, πεντεκαιδεκαταῖος ἀφιχθεὶς ἀπὸ τῆς κτισθείσης πόλεως εἰς Ἄδραψα πόλιν τῆς Βακτριανῆς. Ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει ὅτι ἔκτισε τὴν πόλιν πρὸς τὸν Καύκασον (α). Ἀλλὰ ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτὴν ἐν Ἀραχωσίᾳ οὐ μακρὰν τοῦ Ἀραχώτου (β). Ταὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ Ἰσίδωρος ὁ καλῶν κατὰ τοὺς Πάρθους λευκοὺς Ἰνδοὺς τοὺς Ἀραχωτούς, καὶ λογίζων τὴν χώραν αὐτῶν κατὰ σταθμοὺς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὰς τότε πόλεις Βίστ, Φάρσανα, Χοροχοάδ, Δημητριάδα καὶ Ἀλεξάνδρειαν, ἣν τελευταίαν πρὸς ἀνατολὰς ἐν Ἀραχωσίᾳ θέτων, παραρρεῖ, λέγει, ὁ Ἀραχωτός.

Κατὰ ταῦτα ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐκτίσθη μετὰ διάβασιν ὀρῶν χιονισμένων, τοιαῦτα δὲ κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν ὁδὸν εἰσὶ τὰ μετὰ τὴν νῦν πόλιν Κανδαχὰρ καὶ μάλιστα τὰ μετὰ τὸ Κελάτ. Ἔτι ἐν χειμαδίῳ, καὶ εἰς χώραν δυναμένην νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀρχὴ τῶν Παροπαμισάδων καὶ ὡς τέλος τῆς Ἀραχωσίας, προσέτι δὲ νὰ παραρρῇ αὐτὴν ὁ Ἀραχωτός, καὶ νὰ ἦγε δυνατὸν ἐκ ταύτης ἐπὶ δέκα καὶ

(α) Ἀρριαν. 3. 28. (β) Πτολ. VI. 20. 4.

πέντε ἡμέρας ν' ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Βακτριανήν. Ποταμοὶ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν εἰσὶν ὁ Ταρνάκ, οὗτινος καὶ τὸ ὄνομα ἀναλογίαν ἔχει πρὸς τὸ τοῦ Ἀραχωτοῦ, καὶ ὁ τοῦ Γαζνὶ ὅστις σχηματιζόμενος δυτικῶς τοῦ Σιάσση Γκάου, καὶ νοτιοδυτικῶς ρέων ποιεῖ λίμνην ἐν Σουλεϊμὰν Χέλι, καὶ ἑπομένως σχετίζεται πρὸς τὸν Ἀραχωτόν· διότι ὁ Ἀραχωτὸς κατὰ Πτολεμαῖον ἐκτρεπόμενος ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐποίει λίμνην καλουμένην Ἀραχωτοῦ Κρήνην (α), καθ' ἃ ὡς Ἰνδὸς ἐκλαμβάνεται τρεπόμενος ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὁ Σιάσση Γκάου (β) ὅστις χύνεται εἰς τὸν Ἰνδὸν καὶ πηγάζει ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γαζνὶ τοῦ ποιοῦντος λίμνην ἐν Σουλεϊμὰν Χέλι. Ὅπως δὲ συμβιβάσωμεν τὴν χώραν τῆς Ἀλεξανδρείας χειμάδιον οὖσαν καὶ παρὰ ποταμόν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπὶ 15 ἡμέρας τὴν Βακτριανὴν ἀπέχουσαν, δέον νὰ παραδεχθῶμεν κειμένην ἐν τῇ Γαζνουϊκῇ κοιλάδι ἢ ἐν τῇ τοῦ Μοχόρ. Ἀλλ' ἂν παραδεχθῶμεν τὴν τοῦ Μοχὸρ θέλομεν λάβει ὡς Ἀραχωτὸν τὸν Ταρνάκ, ἂν δὲ τὴν τοῦ Γαζνί, τὸν ποταμὸν τοῦ Γαζνί. Παραδέχομαι μᾶλλον τὴν τοῦ Μοχόρ, καὶ ὅτι ὁ τοῦ Γαζνὶ ποταμὸς καὶ ὁ Ταρνὰκ συγχισθέν-

(α) Πτολ. VI. 20. 2.

(β) Πτολ. VII. 1. 27. εἰς ἀρχαῖον τοῦ Πτολ. ἔντυπον τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχ. βιβλιοθήκης αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰνδοῦ τίθενται εἰς τὴν ρκϛ'. καὶ λζ'. ἤτοι δυσμικώτεραι ὅλων τῶν παραποταμίων αὐτοῦ, καὶ ἑπομένως εἰσὶν αἱ τοῦ Σιάσση Γκάου, συμβιβαζόμεναι πληρέστατα πρὸς τὴν ἤδη γενομένην περιγραφὴν ὑπὸ τοῦ Πτολ. διὰ τὸν Ἀραχωτόν. Εἰς τὸ στερεότυπον θελήσαντες νὰ συμβιβάσωσι τὰς πηγὰς τοῦ Ἰνδοῦ μετὰ τοῦ κειμένου τοῦ Πτολ. διώρθωσαν αὐτὸ ποιήσαντες ρκϛ'. καὶ λζ'. ὡς πράγματι πάλιν ἐν ἄλλοις καταδείκνυται ὁ Πτολεμαῖος ἐννοῶν.

τες ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου περιεγράφησαν ὡς εἷς. Ἢ κάλλιον εἰπεῖν πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ πόλις ἐκτίσθη μεταξὺ τοῦ Ταρνὰκ καὶ τῆς ἀποτελουμένης λίμνης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γαζνί, ἔνθα καὶ χωρίον ὑπάρχει καλούμενον Κανδαχάρ. Καὶ ἔτι πιθανώτερον, ἐπειδὴ δὲν περιγράφουσιν ἡμῖν οἱ περιγράφοντες τὸ δρομολόγιον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν λίμνην τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γαζνί, οὗτος ἢ δὲν ἐποίει τότε λίμνην, ἢ λίμνην μικρὰν ποιῶν ἐξήρχετο ἐκ ταύτης καὶ ἡνοῦτο ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μοκὸρ μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ταρνάκ· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Πτολεμαῖος ἐθεώρησε τὰς πηγὰς τοῦ Γαζνουϊκοῦ ποταμοῦ, ὡς πηγὰς τοῦ Ἀραχωτοῦ. Τὸ Μοκὸρ δὲ μέχρι νῦν ὡς ἰδία ἐπαρχία θεωρούμενον, φαίνεται ὅτι κατῳκεῖτο τὸ πάλαι ὑπὸ φυλῆς μὲν Ἀφγανικῆς, ἀλλ' ἰδίας, καὶ συνέπιπτέ ποτε νὰ ὑποτάσσηται εἰς τὰς Παροπαμισάδας, καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Ἀραχωσίαν. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, ὡς δηλοῦται, ὅπως καὶ νῦν ἦτο προσηρτημένον εἰς τὰς Παροπαμισάδας, ἐπὶ δὲ Πάρθων εἶτα εἰς τὴν Ἀραχωσίαν· δηλ. συνέβαινε διὰ τὸ Μοκὸρ ὅ,τι καὶ διὰ τοὺς Ταπείρους. Ἡ νῦν Κανδαχὰρ λοιπὸν καὶ ἡ παρ' αὐτῇ παλαιὰ οὐδόλως συμβιβαζομένη πρὸς τὰ περιστατικὰ τοῦ δρομολογίου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πρὸς τὰς γεωγραφικὰς περιγραφὰς ματαίως ἐξελήφθη ὡς Ἀλεξάνδρεια ἐν Ἀραχωσίᾳ. Πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν Ἰσίδωρον ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα πόλις Ἑλληνικὴ ἐν Ἀραχωσίᾳ Δημητριὰς καλουμένη, ἥτις τοιουτοτρόπως δέον ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸ Κελάτ.

Ἐκ Μοκὸρ ὁδὸς ΝΑ διὰ τῶν ὀρῶν Χοὺς ἄγει εἰς Κὸρμ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰνδίας, ταύτης δὲ τῆς ὁδοῦ ἕνεκεν προὐτίμησεν ἴσως ὁ Ἀλέξανδρος ἵνα κτίσῃ ἐκεῖ τὴν πόλιν του, καὶ δι' αὐτῆς ἤθελε νὰ πορευθῇ εἰς Ἰνδίας ἀφ' οὗ

ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πόλιν του ἐκ Βάκτρων (α). Ἀλλὰ μετέβαλε δρομολόγιον, ἤτοι ἀνέστρεψεν, ὡς γράφει ὁ Στράβων, μαθὼν ὅτι τὰ βορειότερα καὶ ὀρεινότερα τῶν Ἰνδιῶν ἦσαν πλέον κατοικημένα (β) καὶ ἐπορεύθη δι' ἧς καὶ ἡμεῖς μετ' οὐ πολὺ πορευθησόμεθα εἰς Ἰνδίας. Ἑτέρα δυσμικωτέρα ταύτης ἄγει εἰς Γασνὶ δι' ὀρῶν παρεντεθειμένων μεταξὺ τῆς κοιλάδος Μοχὸρ καὶ τῆς κοιλάδος Νανσὶ τῆς εἰς τὴν περιοχὴν Γασνὶ ἀνηκούσης· καὶ ἄλλη ἔτι δυσμικωτέρα ἄγει εἰς Γασνὶ ὁμοίως παρὰ τὴν ὑπώρειαν τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ. Ταύτην ἀκολουθήσαντες ἐβλέπον καθ' ὁδὸν ἀκτινοβολοῦσαν τὴν κοίτην χειμάρρου, παρ' ᾧ ἐβάδιζον, ἐξ ἀπείρων ἑστιῶν, παυομένων τοῦ ἀκτινοβολεῖν, καθ' ὅσον πρὸς αὐτὰς παρεγενόμεθα, ἀλλ' ἀνεφαίνοντο ἄλλαι μακρότεραν ἐκείνων εὑρισκόμεναι, καὶ ἐσβέννυντο ὁμοίως ὡς καὶ αἱ πρῶται, καὶ ἄλλαι ἀνεφαίνοντο, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς· ἐξ ὧν ἐνόησα ὅτι αἱ ἀκτινοβολοῦσαι ἑστίαι ἦσαν κρύσταλλά τινα διαφανῆ, ὧν αἱ ἀκτῖνες προσέπιπτον ἡμῖν, εὑρισκομένοις εἰς τὰ σημεῖα τῆς διευθύνσεώς των, καὶ ἐσβέννυντο ὅταν διεφεύγομεν ταῦτα. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξετάσω τὴν χώραν, διότι οἱ συνοδοιπόροι μου ἐπίστευον, ὅτι ταξειδεύω πρὸς ἀνίχνευσιν θησαυρῶν εὑρισκομένων εἰς τὰς χώρας των, ἢ δι' εὕρεσιν χόρτου Κιμιὰ λεγομένου, καὶ ἔχοντος δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ πάντα τὰ ἄσημα μέταλλα εἰς χρυσόν. Κατῆλθον τοῦ ἵππου δὶς προσποιούμενος ἀνάγκην, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω τι. Οἱ συνοδοιπόροι μου ὑποκλώθοντες μὲ ἠρώτησαν περὶ τίνος ἐπρόκειτο; Περὶ κοιλιακῶν πόνων, τοῖς ἀπεκρίθην. Τούτων ἕνεκεν

(α) Ἀρριαν. 4. 22. (β) Στράβων 697.

ἐποίησαν σταθμὸν παρὰ πηγὴν Ὀμπὲ καλουμένην, καὶ μαρτυροῦσαν διὰ τὰς ἐν αὐτῇ βδέλλας ὅτι ἔχει τὴν ἀρχήν της ἐνδογείως ἀπὸ Ναόρ. Κεῖται παρὰ τῷ χειμάρρῳ, ὃν τοῦ λοιποῦ ἐμέλλομεν ἐγκαταλεῖψαι· διότι βορειόθεν ἐκ τῶν ὀρῶν κατερχόμενος κάμπτεται ἐκεῖσε νοτιοδυτικῶς. Καθ' ὃν χρόνον δ' οἱ συνοδοιπόροι μου πάντες ἀπησχολοῦντο εἰς τὴν σκηνοπηγίαν καὶ περιποίησιν τῶν ἵππων, εὐκαιρίας τυχών, καὶ ἐξ αὐτῶν μακρυνθείς, ἐξήταζον τὰ ἀκτινοβόλα σημεῖα. Τὰ εὕρισκον λαμβάνων ὡς σημεῖον τὰ παρ' αὐτὰ ἀδιαφανῆ καὶ καλῶς ὁρώμενα σώματα. Ἦσαν δικόρυφοι ὀκταεδρικαὶ πυραμίδες μικραί, ὧν πολλαὶ τεθραυσμέναι καὶ ἄλλαι εἰς πατρώματα προσκεκολλημέναι. Ἦσαν ἑπομένως τὰ νῦν καλούμενα περλάντια. Ἐξῆλθον ἐπανειλημμένως, ἀλλὰ δὲν εὗρον ἢ μικράς τινας σώας, καὶ ἐξ ὅσων παρετήρησα δὲν ἦσαν κρύσταλλα εὐμεγέθη, διότι πάντα τὰ θραύσματα μικρῶν πυραμίδων μέρη ἦσαν. Τὴν αὔριον ἐποιήσαμεν σταθμὸν εἰς Καραμπὲγ χώραν κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Ἀζαρέ, ἤτοι Ἀφγάνων Μογγολικῆς καταγωγῆς, ἐχόντων δὲ θρησκείαν καὶ γλῶσσαν Περσικήν, καὶ κατοικούντων πρὸ αἰώνων πάντα τὰ μεταξὺ Μπάλχ καὶ Κανδαχάρ, Καβοὺλ καὶ Ἑρὰτ τῶν Παροπαμισάδων ὄρη. Μοὶ ἔλεγον δὲ ὅτι τὸ ὄρος ἐξ οὗ κατέρχεται ὁ ἀκτινοβολῶν χείμαρρος ὀνομάζεται Γκὸλ-Κοῦ, δηλαδὴ Ἀνθοβουνι· διότι εὑρίσκοντο ἐπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ἰαματικὰ χόρτα, καὶ παντὸς εἴδους ὄφεις, μὴ εὑρισκόμενοι εἰς ἄλλας χώρας· λάμπει ὅλον, ἀλλὰ αἱ λάμψεις σβέννυνται ἅμα θελήσῃ τις αὐταῖς νὰ πλησιάσῃ, καὶ ἀναφαίνονται μακρότερον, Ἰνδοὶ δὲ πτωχοὶ κατ' ἔτος ἐρχόμενοι κομίζουσιν ἐξ αὐτοῦ ἰάματα, ὧν τὴν χρῆσιν εἰς οὐδένα λέγουσι. Τοῦτο

λοιπὸν τὸ μέρος πρέπει νὰ ἦναι ἐξ οὗ οἱ Ἰνδοὶ κομίζουσι κατὰ τὸν Κασμηριέα, ὡς προελέχθη, τὰς λίθους, ὧν μίαν ἐπώλησαν ἀντὶ ἑκατομμυρίου περίπου φράγκων. Τὴν αὔριον ἐσταθμεύσαμεν εἰς τὴν κοιλάδα Νανοὶ ἀνήκουσαν εἰς τὴν περιοχὴν Γαζνί, καὶ χωριζομένην νοτίως ὑπὸ ὀρῶν ἐπιτρεπόντων δίοδον πρὸς κοιλάδα ὀνομαζομένην Ντζιάρχ, ἐκ τῆς ὁποίας ἄγει ὁδὸς ἀνατολικῶς εἰς Λογγὲρ καὶ εἰς Καβούλ, προτιμωμένη ὑπὸ στρατευμάτων, ὡς παρέχουσα στρατηγικοὺς φραγμοὺς διὰ Καβοὺλ ἀσθενεστέρους καὶ ὀλιγωτέρους. Ἡμεῖς δὲ τὴν αὔριον τὴν διὰ Γαζνὶ λαβόντες, Γάζακα (α) ἢ Γάζουκα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένην, καὶ ἀνήκουσαν εἰς τὰς Παροπαμισάδας, ὡς ἤδη ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Καβούλ, καὶ πρωτεύουσάν ποτε ὑπάρξασαν τοῦπεριφήμου Ἀφγάνος Σουλτὰν Μαχμούτ (β) κατακτητοῦ τοῦ Κασμήρ, καὶ Πεντζιὰπ τῶν Ἰνδιῶν, κατελύσαμεν παρὰ κεφαλοπηγῇ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως ἔνθα τὸ τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺτ ἀλαβάστρινον μνημεῖον εὑρίσκεται. Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ θύρας κρέμαται ἅλυσσος ἐπὶ τούτῳ βραχεῖα, ἣν πηδῶντες οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ μνημεῖον ἐγγίζουσιν ἵνα πίπτωσιν οὕτω πρὸ τοῦ κατωφλοίου τῆς θύρας ἔνθα ἡ κεφαλὴ τοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν 'νικηθέντος ἀπίστου βασιλέως' τοῦ Λαχὼρ εἶνε ἐνταφιασμένη. Τὰ θυρόφυλλα τοῦ μνημείου ἦσαν θυρόφυλλα καλλιτεχνημένα τῆς ἐν Λαχὼρ παγόδας, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ 1840 ἐν Ἀφγανιστάν, ἀφελόντες ταῦτα μετέφερον εἰς τὰ

(α) VI. 18. 4. (β) Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐτοῦ ἐπιγραφῆς ἐξάγεται ἀποθανὼν τὸ 421 ἀπὸ Μωάμεθ, ἤτοι τὸ 1000 περίπου ἀπὸ Χριστοῦ.

ἴδια. Μεταξὺ δὲ τῆς πόλεως, εὑρισκομένης δυτικῶς τοῦ μνημείου, καὶ τούτου ὑπάρχει μιναρὲς λαμπρός, τέχνην ἔχων οἵαν καὶ ὁ ἐν Ἐράτ, πλὴν κάλλιον διατηρούμενος· καὶ πρὸ τούτου ἐν τῇ κοιλάδι ἐρείπια ἐκτεταμένα, σταῦλοι τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺτ ὀνομαζόμενα. Βορειοδυτικῶς δὲ τοῦ μνημείου ἐπὶ κορυφῆς βουνιδίου πετρώδους εὑρίσκεται Ζιαρέτιον, δηλαδὴ οἶκος προσευχῆς τῶν πιστῶν, ὑπὸ δ' αὐτὸν σπήλαιον, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ὀπή τις εἰς θύραν μεταβεβλημένη, δι' ἧς εἰσέρχονται εἰς ἕτερον σπήλαιον βαθύτερον, ἐν ᾧ κλείονται οἱ πιστοὶ ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν ἐλάχιστον ἄρτον καὶ ἐλάχιστον ποσὸν ὕδατος, ἀλλ' ἐξέρχονται κατεσκληκότες μετ' ὄψεως ἀγρίας, ὡς ἄλλα φάσματα δαιμόνων· πιστεύουσι δ' ὅτι ἐπλησίασαν οὕτω τὸ θεῖον. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς λατρείας πρέπει νὰ ᾖ ἰθαγενές, διατηρηθὲν καὶ μετὰ τὴν ἐξόμωσιν αὐτῶν εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν. Τοιαῦτά τινα παρατηροῦνται εἰς πάντα τὰ μὴ φυλάξαντα τὴν ἀρχαίαν των θρησκείαν ἔθνη. Ὁ κ. Βυζάντιος τὸν χορὸν τῶν Μεβλαβίδων, ὃν παρετήρησεν εἰς Γαλατᾶ, καὶ ἐγὼ εἶδον εἰς Τρίπολιν τῆς Συρίας, εἰς Δαμασκόν, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην, σχετίζει πρὸς τὸν τῶν Κορυβάντων. Οἱ νῦν Αἰγύπτιοι εἰς τὰ Ζιαρέτιά των διατρέφουσιν αἰλούρους, καὶ τοὺς θαυμάζουσι διότι δὲν ἀπομακρύνονται ἐκ τῶν μνημείων. Ἡ ἐν Τάντᾳ πανήγυρις ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλοτε τελούμενα μυστήρια ἐν Σάϊ καὶ πρὸς τὴν τελουμένην ποτὲ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἑορτὴν τῆς Ἀλιάδος, ὡς ὁ Ἡρόδοτος γράφει· πλεῖστα δὲ παρόμοια θέλομεν διακρίνει ὅταν ἐκτενῶς περιγράψωμεν τῶν λαῶν τὰ ἔθιμα καὶ ἤθη.

Τὴν αὔριον διελθόντες τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν κοι-

λάδα τοῦ Γαζνὶ ἐξ ἐκείνης τοῦ Βαρδάκι ἐσταθμεύασμεν παρὰ τῷ διαρρέοντι ταύτην Σιάσση-Γχάου εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σήρμα Μωχαμὲτ χάν. Ὁ δὲ Σιάσση-Γχάου σημαίνων κατὰ λέξιν οὔρημα βοὸς εἶνε ποταμίσκος ἐρχόμενος ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τὰ Ἀζαρινὰ ὄρη, διαιρεῖ τὰ μεταξὺ τῆς κοιλάδος Βαρδάκι καὶ τῆς τοῦ Λογγὲρ ὄρη, καὶ διαρρέων καὶ ταύτην, διαιρεῖ καὶ τὰ χωρίζοντα αὐτὸν ὄρη ἐκ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Καβοὺλ κοιλάδος, καὶ εἰς ταύτην εἰσελθὼν ἑνοῦται μετ' οὐ πολὺ μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Καβούλ, καὶ εἶτα μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Κουϊστάν, μεθ' ὃ διαιρεῖ τὸν παρεντιθέμενον ὀρεινὸν χορμὸν μεταξὺ τῆς κοιλάδος Καβοὺλ καὶ Πεσσιαοὺρ, ἐν ᾧ ἑνούμενος μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Παντζιαοὺρ, τοῦ ἀποτελουμένου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Καφριστὰν καὶ τοῦ τῆς Τζιατράρης, ἀποτελεῖ τὸν ποταμὸν Λοντὼ ὃν ἐν γένει Ἰνδὸν καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος, ἐπειδὴ θεωρεῖ τὸν Ἀραχωτὸν δηλαδὴ τὸν Ταρνὰκ ἐξ αὐτοῦ ἐκτρεπόμενον καὶ ἑπομένως ἐκ τοῦ Σιάσση Γχάου. Περιγράφει μάλιστα καὶ τοὺς Δαράδας (α) κατοίκους παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἰνδοῦ, ὧν τὸ ὄνομα ἀναλογεῖ πρὸς τοὺς Βαρδάκη. Εἰς δὲ τὰς τοῦ Κώα τοὺς Λάμπηγγας ὡς τὸ ἔντυπον τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχείου γράφει, ἢ τοὺς Λαμβάτας ὡς λέγει τὸ στερεότυπον, ὧν ἡ ὀρεινὴ ἀνατείνει μέχρι τῶν Κωμηδῶν ὀρῶν, δηλαδὴ μέχρι τῆς Παμήρ. Αἱ δὲ πηγαὶ τοῦ Κώα, ἐπειδὴ συνέβαλλον πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Δραγουμάνη ποταμοῦ τῆς Βακτριανῆς, εὑρίσκονται εἰς τὰς Παροπαμισάδας (β), καὶ ἐπειδὴ ὁ Κώας, ὡς ἐξ ἄλλου λέγει, συνέβαλλε τῷ Σουάστῃ δηλαδὴ τῷ πο-

(α) Πτολ. VII. 1. 42. (β) Πτολ. VI. ιη. 2.

ταμῷ Σουάστ πρὶν ἢ συμβάλλῃ τῷ Ἰνδῷ (α) Κώας εἶνε ὁ σχηματιζόμενος ποταμὸς ἐκ τοῦ Σιάσση Γκάου, ἐκ τοῦ Καβουλικοῦ, ἐκ τοῦ Κουϊστανικοῦ, καὶ ἐκ τοῦ διὰ Κουνὰρ διερχομένου, καὶ σχηματιζομένου ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Καφριστὰν καὶ ἐκ τοῦ τῆς Τζιατράρης, οἵτινες ἐν Παντζιαοὺρ ἑνοῦνται· εἶτα δὲ καὶ μετὰ τῶν προγραφέντων πρὸ τοῦ Κουνάρ, ἔνθα, κατὰ Πτολεμαῖον, Κώας καλεῖται· εἶτα δὲ ἐν Λαλποὺρ μετὰ τοῦ ἀπὸ Σουὰτ ἐρχομένου, μεθ' ὃ ὀνομάζεται νῦν Λοντώ, ὅστις συμβάλλει νοτίως Πεσσταοὺρ τῷ Ἰνδῷ. Καθ' ἃ Ἰνδὸς πάλιν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὁ καὶ νῦν ὑφ' ἡμῶν ὀνομαζόμενος. Ὁ Στράβων ὅμως ἄνευ συγχύσεως περιγράφων τοὺς ποταμοὺς καλεῖ τὸν Σιάσση-Γκάου Χοάσπην, Κώφην δὲ καλεῖ τὸν ποταμὸν τοῦ Κουϊστὰν καὶ τὸν Λοντώ, καὶ Ἰνδόν, ὃν καὶ ἡμεῖς οὕτω καλοῦμεν (β). Ὁ δὲ Ἀρριανὸς καλεῖ τὸν Σιάσση-Γκάου Χόην, Κωφῆνα δὲ καὶ Ἰνδὸν καλεῖ, οἵους καὶ ὁ Στράβων (γ). Ἐκ τῆς κοιλάδος δὲ Βαρδὰκ ὁδὸς δύσβατος ἄγουσα βορείως εἰς τὰ Ἀζαρινὰ ὄρη, καὶ ἐν αὐτοῖς ἑνουμένη μετὰ τῆς ἀπὸ Καβοὺλ διὰ τὴν Βακτριανήν, παρέρχεται τῷ ὄρει Ἰλμπάν, ἐν ᾧ εὑρίσκεται σπήλαιον εὐμέγεθες ὁριζόντιον, τοῦ ὁποίου αἱ παρειαὶ εἰσὶ διῃρημέναι εἰς τοποθεσίας καταλλήλους πρὸς κατοικίαν ἀνθρώπων, καὶ τὸ μέσον διῃρημένον ὑπὸ ποταμοῦ βαθέος μὴ κινουμένου καὶ γεφυρωμένου ἐκ πολλοῦ χρόνου διὰ κορμοῦ δένδρου. Τοῦτο δέον νὰ ᾖ τὸ ἐν Παροπαμισάδαις ἱερὸν σπήλαιον, τὸ ὑμνηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς φυλακὴ τοῦ Προμηθέως, καὶ δεῦρο ὁ Ἡρακλῆς ἀφιχθεὶς

(α) Πτολ. VII. ά. 27. (β) Στραβ. 697: 698. (γ) Ἀρριαν. 4, 22, 23. καὶ 5, 1.

ἐλύτρωσεν αὐτόν· τὸν Ἰνδικὸν Καύκασον, καὶ ὄχι τὸν τῆς Κολχίδος, τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον Ἑλλήνων λεγόντων ὡς δεσμωτήριον τοῦ Προμηθέως (α). Τὸ σπήλαιον τοῦτο παρελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος διῆλθε διὰ τῆς προμνησθείσης ὁδοῦ ὅτε ἐπανέκαμπτεν ἐκ Βακτριανῆς εἰς τὴν ἐν Ἀραχωσίᾳ πόλιν του, καθότι ἐπανέκαμψεν, ὡς ὁ Στράβων μαρτυρεῖ, δι' ὁδοῦ ἐπιτομωτέρας ἐκείνης, δι' ἧς εἰς τὴν Βακτριανὴν ἐπορεύθη, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὴν Ἰνδικήν· εἶτ' ἐπέστρεψεν αὖθις ἐπ' αὐτὴν καὶ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει κατὰ Πλημμύριον πόλιν ῥυεὶς παρὰ Γώρυδι ἄλλην πόλιν (β), ἥτις δέον νὰ ᾖ ἡ Κουνάρ. Ἤτοι ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ἡμεῖς εἰς Καβοὺλ πορευθησόμεθα, ἐπειδὴ ὁ Κωφὴν ὁ καὶ Χοάσπης εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καβοὺλ ἑνοῦνται, καὶ δι' ἧς εἰς τὴν Βακτριανὴν ἐκεῖνος ἀπῆλθεν ἀναστραφεὶς πρὸς τὸν Καύκασον πρὸ τοῦ Καβούλ, καὶ διελθὼν τὰς ἐν αὐτῷ χώρας ἐν ἀπορίᾳ, ὡς ὁ Στράβων προδιηγήθη· διότι ἄλλη ὁδὸς διὰ τὴν Βακτριανὴν καὶ διὰ Καβοὺλ ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἀρριανὸς δὲν ἀναφέρει ἡμῖν τὴν πόλιν Πλημμύριον· ἀλλὰ γράφει ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ Ἀλέξανδρος, ἣν πρωτεύουσαν τῶν μέχρι Κωφῆνος Παροπαμισάδων κατέστησεν, ἔβη εἰς Νικαίαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ θύσας προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα (γ). Καθ' ἃ Νίκαια κατὰ μετάφρασιν εἶνε Γαζνὶ ἢ ἡ Γάζακα καὶ Γαύζακα καλουμένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (δ). Διελθόντες τὴν αὔριον ὀρεινὰς χώρας κατελύσαμεν παρὰ ποταμῷ μεγαλειτέρῳ τοῦ Σεϊτ ἀμπάτ, καὶ ὄρη ἕτερα

(α) Στραβ. 688. (β) Στραβ. 697. Ἀρριαν. 4. 22. (γ) Ἀρρ. 4, 22. 3, 7. (δ) VI, 18, 4.

διελθόντες κατελύσαμεν τὴν ἐπομένην εἰς τὴν κοιλάδα Μεϊντάνι παρὰ τὸν διαρρέοντα ταύτην ποταμόν, ὅστις ἐκ τοῦ Ἰλμπὰν κατερχόμενος διαιρεῖ τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν κοιλάδα Μεϊντάνι ἐκ τῆς δυτικῆς κοιλάδος τοῦ Καβούλ, καὶ ταύτην εἶτα καὶ τὸ Καβοὺλ διαρρέων χύνεται εἰς τὸν Σιάσσῃ Γχάου. Τὴν ἐπομένην διαβάντες τὰ ὄρη ἐσταθμεύσαμεν οὐχὶ μακρὰν τοῦ Καβούλ, ἐπειδὴ ὁ Σταυλάρχης τοῦ Ἐμήρ, μεθ'οὗ συνωδοιπόρουν ἐξ Ἑράτ, ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ τὴν αὔριον κατὰ τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ ἐθιμοταξίαν εἰς τὴν πόλιν. Ἐνώπιόν μας βορειοδυτικῶς εἰς τὰ ὄρη εἴχομεν τὴν ἀπὸ Καβοὺλ εἰς Τουρκεστὰν ἄγουσαν ὁδὸν διὰ δέκα καὶ πέντε ἡμέρας, διὰ δέκα δὲ καὶ ὀκτὼ εἰς Μπάλχ, διερχομένην δὲ διὰ τῶν ψιλῶν χωρῶν Γορμπὰν καὶ Κορμὰτ τῶν μὴ ἐχουσῶν πλὴν τερμίνθου θαμνώδους ὀλίγης, ἐν αἷς ὁ βασιλεὺς ἀπορούμενος καὶ τροφῆς, ταῖς τῶν κτηνῶν σαρξὶν ἐχρήσατο, καὶ ταύταις ὠμαῖς διὰ τὴν ἀξυλίαν, πεντεκαιδεκαταῖος ἀπὸ τῆς ἐν Ἀραχωσίᾳ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἄδραψα πόλιν τῆς Βακτριανῆς ἀφιχθείς (α). Κατῆλθε δὲ διὰ δέκα μόνον ἡμέρας διὰ τῆς προγραφείσης ἐπιτομωτέρας (β) ἀπὸ Τουρκεστὰν εἰς Μοχόρ. Τούτων ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἐπιτομωτέρα δέ, ὅπως καὶ νῦν, καὶ τότε ἦτο διὰ τὸ δύσβατον ἐν ἀχρηστίᾳ· διῆλθεν ὅμως δι' αὐτῆς ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ σπηλαίου χάριν. Ἐπεσκέφθησαν ἡμᾶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐρχόμενοι ἐκ τῆς πόλεως πολλοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ Σταυλάρχου φέροντες δῶρα, ὧν τὰ πλεῖστα ἐδέσματα γλυκέα, καὶ δροσερώταται ὀξυνῆθραι, εὔχυμοι, ἔχουσαι πάχος βραχίονος, καὶ παρασκευα-

(α) Στραβ. 725. (β) Ἀρριαν. 4. 22. Στραβ. 697.

ζόμεναι, ὡς μοὶ ἔλεγον, εἰς τὸ ἐνώπιον ἡμῶν χωρίον Παγμὰν τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἀενάου χιόνος· ὡς δὲ παρετήρησα καθ' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν Ἱμαλατων ἔνθα αὐτὰ διῆλθον, τὸ τελευταῖον φυτὸν εἶνε αἱ ὀξυνῆθραι. Ἐγκλείουσιν αὐτὰς ἐκ τῆς σμικρότητός των εἰς οἰκίδιον διὰ πετρῶν κατεσκευασμένον, ὅπως τὰς προφυλάξωσιν ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, καὶ ἀφίνουσι νὰ ποτίζωνται διὰ τῆς ἀναλυομένης χιόνος. Ἀναπτύσσονται ταχέως λαμβάνουσαι μέγεθος μέγα, καὶ ἔχουσαι στέλεχος χυμοῦ πλῆρες, ἄνευ ἐπαισθητῶν νεύρων καὶ ἰνῶν. Ὁ χυμὸς ὑποξυνίζων παρέχει εὐχαρίστησιν ἡδυτέραν παντὸς τεχνητοῦ σεραπίου. Τὴν ἐπομένην 30 Ἀπριλίου 1870, συνωδευμένοι ὑπὸ πλήθους πολλοῦ ἐκ τῆς πόλεως ἐλθόντος, διηυθύνθημεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Ἐμὴρ ἐν μέσῳ παρατεταγμένου στρατοῦ διελθόντες.

Γελῶν μ' ἐδέχθη, ὡς πρὸ πολλοῦ γνωστόν του. Μ' ἐξήτασε περὶ πολλῶν ἀφορόντων τὴν περιήγησίν μου καὶ τὰς χώρας, δι' ὧν διῆλθον· εὐχαριστούμενος δὲν ἠσθάνετο τὸν ἐλάχιστον κόπον, ἐν ᾧ ἐγώ, ὡς καλῶς τὸ διέκρινε, διὰ τὴν πολύωρον ἐξέτασιν εὑρέθην καταπεπονημένος. Μοὶ παρουσίασε τότε τοὺς μέλλοντας νὰ μὲ ὑπηρετῶσι, παραγγέλλων, ἵνα μ' ὁδηγήσωσιν εἰς τὸ ὁρισθὲν κατάλυμα πρὸς ἀνάπαυσίν μου, νὰ μοὶ προσαγάγωσι δὲ πᾶν ὅ,τι ἤθελον αἰτήσει, καὶ τὴν τροφὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαγειρείου καθ' ἃς ὥρας ηὐχαριστούμην· ἀλλὰ τὰς περισσοτέρας παρ' αὐτῷ ἐγευόμην. Δυστυχὴς Ἐμήρ! πόσον θλιβερόν μοι εἶνε βλέποντι ἐμοῦ προαποθανόντας τοὺς ἐμοὺς σωτῆρας, καὶ περὶ τῆς ζωῆς μου ἀπηλπισμένους; Ὁ Ἰμὰμ Δοβλέ, ὁ Μὴρ Φεταλῆ βασιλεὺς τοῦ Οὐβαχάν, ὁ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ καταχτητὴς τῆς

Κασσχάρ, ὁ Φατὴ Μωχαμὲτ ἄκμπαρ χάν, οἱ καλοί μου Καβαγνιεροὶ καὶ Δολμάζοι εἰσὶν ἤδη μετὰ σοῦ. Τίς γινώσκει ἂν καὶ ὁ Βὶ Νταρήν, ὁ κυβερνήτης τῆς Χαμίας ὁ σώσας μου τὴν ζωήν, ζῇ ἔτι; Ἐπεσκεπτόμεθα ὁμοῦ τοὺς σταύλους του, τοὺς ὁπλισμοὺς καὶ τὰ ὁπλοστάσια, τὰ ὁπλοποιεῖα, τὰ γυμνάσια τοῦ στρατοῦ, τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, διευθυνόμενα ὑπὸ Ἰνδῶν τεχνιτῶν καλῶς πάντα παρὰ Ἄγγλοις μαθόντων, καὶ μισθοδοτουμένων ἀδρῶς ὑπὸ τοῦ Ἐμήρ, διότι ἠγάπα τὰ νέα ἔργα. Ἐνίοτε συνδιεσκεδάζομεν ἔχοντες μουσικοὺς Ἰνδούς, καὶ ὀρχηστρίας καὶ τραγῳδιστρίας Ἰνδιάνας. Ἡ παθητικὴ μουσική των πλήρης πρᾳότητος καὶ οἴκτου, πλήρης χρηστότητος, τὰ ἡδέα ᾄσματα τῶν ὀχηστριῶν καὶ ἡ ἐπιτετηδευμένη αὐτῶν ὄρχησις, περιελισσομένων ποτὲ εἰς ἀραιὸν πράσινον πέπλον χρυσοῖς ἄστροις πεποικιλμένον, καὶ ἄλλοτε ἀνελισσουσῶν κατὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ᾄσματος τὸν ἔναστρον πέπλον, ἔτερπον ἡμᾶς πάντας· ἀλλ' ὁ Ἐμὴρ πρὸ παντὸς ἠγάπα ἱστορίας ἀρχαίας καὶ ἐπιστημονικὰς συζητήσεις. Εἰς τὰ ἀστρονομικὰ ἠκολούθουν τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου, εἰς τὰ φυσικὰ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὰ ἰατρικὰ τὸ τοῦ Γαληνοῦ. Δὲν ἠδύναντο ν' ἀντιταχθῶσιν· ἀλλ' οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ τοὺς πείσω. Ἔν τινι ἡμέρᾳ ἐνόμισεν ὅτι μὲ συνέλαβεν· εἴχομεν ζήτημα περὶ βάρους τοῦ ἀέρος. Ὁ Ἐμὴρ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χασὰν τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους γινώσκοντες ἤθελον τὸν ἀέρα ἀβαρῆ, καὶ διέταξεν ἵνα προσαγάγωσι πάραυτα πλάστιγγα καὶ ἀσκόν· ἀλλ' ὅταν τὴν πλάστιγγα κλίνουσαν ὑπὲρ τοῦ ἀσκοῦ εἶδεν, ἐπιτηδείως πάνυ, χωρὶς νὰ ἐννοηθῇ, ἀφῄρεσεν ἐκ τῆς πλά-

στιγγός τινας τῶν ἐρεβίνθων. Τὸν εἶδον· ἀλλ' ἡ πλάστιγξ ἐξηκολούθει πάλλουσα ὑπὲρ τοῦ ἀσκοῦ. Δὲν ἐπείθετο· ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ ἐφωνασκοῦμεν, ἐκεῖνοι ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐγὼ ὑπὲρ τῆς νεωτέρας προόδου χωρὶς τὴν κλοπὴν νὰ καταμαρτυρήσω, ἧς ἐπειδὴ χρῆσιν δὲν ἐποίουν ἐνόμιζεν ὅτι δὲν παρετηρήθη. Ὅπως δὲ τὸν κεντήσω πλαγίως, Θεέ μου! εἶπον, ὁποία δικαιοσύνη ἐνταῦθα διὰ τὴν ἐπιστήμην ζυγιζομένην διὰ τῆς Καβουλικῆς πλάστιγγος; Ἐρρήχθη εἰς γέλωτα ἅμ' ἀκούσας, καί, θαυμαστότερον εἶνε, μοὶ λέγει, ὅτι σὺ πιστεύων ταῦτα εἶσαι Φράγγος, ἡμεῖς δ' Ἕλληνες οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν Πλάτωνα, τὸν Γαληνὸν καὶ τὸν Ἀριστοτέλην. Προσεπάθει νὰ μὲ κρατήσῃ, λέγων μοι, ἀφ' οὗ περιηγεῖσαι διὰ τὸ καλὸν τοῦ κόσμου, κάθησαι διὰ τὸ καλὸν τούτου τοῦ ἔθνους, εἰς ὃ πολυειδῶς θὰ χρησιμεύσῃς. Βλέπων δ' ὅτι δὲν μετέβαλον γνώμην, μοὶ προέτεινεν ὅπως διαβαίνων τοὺς λαοὺς δι' ὧν προετιθέμην νὰ διέλθω, μεταμφιασθῶ φορῶν Περσικά, καὶ χαρακτηρισθῶ ὑπ' αὐτοῦ ὡς Πέρσης· διότι ἄλλως θὰ ἐφονευόμην. Προτιμῶ, Ἐμήρ, τῷ ἀπεκρίθην, ν' ἀποθάνω πάντοτε Ἕλλην παρὰ νὰ σωθῶ ἔστω καὶ σκεπτόμενος ἅπαξ ἐθνισμὸν ἄλλον. Δὲν σ' ἀφίνω, τότε μοὶ λέγει· κάθησον ἐδῶ, διότι γινώσκω ὅτι θὰ φονευθῇς ἅμα διαβῇς τὸ Ἰνδοχῶσι. Τίς γινώσκει τὸν Ἕλληνα; τοιαῦτα ἐνδύματα φορῶν θὰ ἐκληφθῇς ὡς Ῥῶσσος ἢ Ἄγγλος, ἀμφότεροι εἰσὶν ἐχθροὶ τῶν λαῶν. Παρεκάλεσα τότε νὰ μεταμφιεσθῶ ὡς ἱεροσπουδαστὴς Ἕλλην, καὶ μοὶ ἐπέτρεψε πλὴν τῆς στολῆς ἐκείνης οἵαν ἔφερον, νὰ ἐκλέξω οἱανδήποτε ἄλλην, καὶ παρ' εὐθὺς διέταξε νὰ μοὶ προσαγάγωσιν ἐκ τῶν ἀποθηκῶν του παντοῖα ὑφάσμα-

τα, πρὸς δὲ τεχνίτας, ἵνα κατασκευάσωσι καθ' ὃν τρόπον τοῖς ὑποδείξω τὰ ἐνδύματά μου. Ἐξέλεξα δι' ἀντερίον πράσινον μεταξωτὸν Βουχάρης μετὰ λαμπροῦ κιτρίνου διϋφασμένον, δι' οὗ ἐφαίνετο χρυσίζον· διὰ γούναν καλὴν τζόχαν Ἀγγλικὴν ἐκ τῆς ὁποίας καὶ πῖλον ἐποίησα· διὰ ζώνην Κασμιριαῖον σιάλι λαμπρῶς κεντημένον οὗτινος ἐπ' ἀριστερᾷ ἐκρέμαντο τὰ κεντήματά του· διὰ μπενίσιον ὕφασμα τουρκομανικὸν ἐκ λεπτῶν τριχῶν καμήλου, ὧν καὶ τὴν χροιὰν εἶχεν. Ἄλλα δὲ ὁδοιπορικὰ ἐνδύματα ἐποίησα ἐκ σόφι μελανοῦ καὶ ἐξ ὑφάσματος Ἀζαρινοῦ βαρέος. Ἤθελε νὰ μοὶ δώσῃ χρήματα καὶ πολλάκις, ὅσῳ μ' ἔβλεπε μὴ δεχόμενον, τόσῳ ἐπέμενεν ἵνα μοὶ δώσῃ, λέγων, αἱ περιηγήσεις ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων· δι' αὐτῶν ἐξομαλύνονται αἱ δυσκολίαι. Διατί δὲν ἐφοδιάζεσαι ἐντεῦθεν δι' ὅσον τὸ δυνατὸν πλειοτέρων; Ἂν ἔχῃς πολλὰ δὸς εἰς πτωχοὺς ὁδοιπόρους, δὸς εἰς διαβάτας.

Ἡ περιφέρεια τοῦ Καβοὺλ ὁρίζεται νῦν δυτικῶς ὑπὸ τῶν περιφερειῶν τῆς Κανδαχὰρ καὶ τοῦ Ἑράτ, βορείως ὑπὸ τοῦ ἀενάως χιονοσκεποῦς ζυγοῦ τοῦ Ἰνδοκῶσι, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ἀενάως χιονοσκεπῶν ὀρῶν τοῦ Καφριστάν, καὶ ὑπὸ τοῦ Παντζιαοὺρ καὶ Σουάτ, καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Πεσσιαοὺρ καὶ Σουάτ. Διαιρεῖται δ' εἰς ἐπαρχίας ὑποτελεῖς τῷ Ἐμὴρ καὶ εἰς μή. Αἱ ὑποτελεῖς εἰσὶ τὸ Μοχόρ, τὸ Γαζνί, τὸ Ἀζαρέ, τὸ ἀνατολικῶς τούτου Κουϊστάν, τὸ νοτίως τούτου Καμπούλ, τὸ νοτιοδυτικῶς τούτου Λογγέρ, τὸ δυτικῶς τούτου Τζιὰρχ καὶ Σουλεϊμὰν χέλι, τὸ νοτίως τούτου Χούς, τὸ νοτίως τούτου Κόρμ, καὶ τὸ νοτιοανατολικῶς τοῦ Καμποὺλ καὶ δυτικῶς τοῦ Παντζαοὺρ καὶ Σουάτ, Κουνάρ,

Ντζιελαλαμπάτ καὶ Λαλπούρ, ἅπερ ἐκτείνονται παραποταμίως τοῦ Καμπουλικοῦ ποταμοῦ ἢ καὶ Λοντὼ λεγομένου. Αἱ δὲ μὴ ὑποτελεῖς εἰσὶ τὰ εὑρισκόμενα ἀπρόσιτα ὄρη μεταξὺ Κόρμ, Χοὺς, Τζιὰρχ καὶ Λογγέρ, τὰ Μαγγὰλ καλούμενα· ἔτι τὰ ἀνατολικῶς τούτων Σοὺρχ ἄπ ὀνομαζόμενα, καὶ ὁριζόμενα βορείως ὑπὸ τῶν κοιλάδων Λογγὲρ καὶ Καβούλ, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Καβουλικοῦ ποταμοῦ, διερχομένου μεταξὺ τῶν ὀρῶν Σουρχ ἄπ καὶ τῶν τοῦ Καφριστάν· ἔτι τὰ νοτίως τῶν ὀρῶν Σοὺρχ ἄπ ὄρη, τὰ Παπὲρ καλούμενα, καὶ κείμενα μεταξὺ τῶν κοιλάδων Κὸρμ καὶ Ντζιελαλαμπάτ, καὶ τὰ τῶν Χαϊμπὲρ ὄρη τὰ κείμενα νοτίως τοῦ Παπέρ, καὶ μεταξὺ τῶν κοιλάδων Κόρμ, Λαλπούρ, Πεσσιαοὺρ καὶ Κοάτ, καὶ ἀνατολικῶς τῶν ὀρῶν Βεζυροί, ἐξ ὧν χωρίζονται διὰ τοῦ ποταμοῦ Κὸρμ διερχομένου, ἀμέσως μετὰ τὴν κοιλάδα Κόρμ, μικροκοιλάδα καλουμένην Βουλημήν, καὶ εἶτα μεταξὺ τῶν ὀρῶν Βεζυροὶ καὶ τῶν τῶν Χαϊμπέρ. Ἀλλ' εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Κάβοὺλ δύνανται ν' ἀναχθῶσιν ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ Ἀφγανικαὶ χῶραι εἴτε ὑποτελεῖς εἰς ἄλλα ἔθνη, εἴτε αὐτόνομοι· λ. χ. αἱ αὐτόνομοι Παντζιαοὺρ καὶ Σουάτ, ὧν τὸ μὲν Παντζιαοὺρ ὁρίζεται ἀνατολικῶς ὑπὸ Τζιαράρ, βορείως ὑπὸ τῶν ὀρῶν Καφριστὰν καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν τοῦ Σουάτ· τοῦτο δὲ βορείως ὁρίζεται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Παντζιαοὺρ καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῶν ὀρῶν τῆς Τζιατράρ, καὶ ἀνατολικῶς καὶ νοτίως ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ. Αἱ δὲ ὑποτελεῖς εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰσὶ τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ Σουὰτ Πεσσιαοὺρ καὶ τὸ Κοάτ, ἀλλὰ μεταξὺ τούτων αὐτόνομος ἔτι Ἀφγανικὴ ἐν ὄρεσιν εἶνε ἐπαρχία ἡ τῶν Ἀφρυντοΐ, ἥτις ὁρίζεται μετὰ τῶν ἄλλων νοτίως ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ.

Αἱ χῶραι αὗται ἐκαλοῦντο κοινῶς ὑφ' Ἑλλήνων Παροπαμισάδαι, ἐπειδὴ εὑρίσκοντο ἐντὸς ὁρῶν Παροπαμίσου καλουμένου, ὡρίζοντο δὲ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἀπὸ μὲν δύσεως Ἀρείᾳ, ἀρκτικῶς Βακτριανῇ, ἀνατολικῶς Ἰνδικῆς μέρεσιν τοῖς ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Ὤξου (α), καὶ μεσημβρινῶς ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας (β). Ὁ Ἡρόδοτος καλεῖ ταύτας Πακτυϊκήν, ὡς ἐὰν ἐξηρτῶντο ἐξ ὀνομαστῆς τότε πόλεως ἢ ἐπαρχίας καλουμένης Πακτύας, ἣν Πάκτυες ὡς τοὺς ὀνομάζει κατῴκουν· διότι οὕτω τότε τὰ ἔθνη ὠνομάζοντο, ὡς ἐκ Βάκτρων Βακτριανή, ἐκ Μαὸρ Μαργιανὴ κ.τ.π. Ὄνομα δὲ σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν Πακτυϊκὴν ἔχομεν τὸ ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα λεγόμενον Πευκαλαιῶτις, ἥτις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ (γ), καὶ Στράβωνος (δ) εὑρίσκετο μεταξὺ Κώφη καὶ Ἰνδοῦ δηλαδὴ μεταξὺ Λοντὼ καὶ Ἰνδοῦ πρὸς τὸν Ἰνδὸν κειμένη· δὲν εἶνε δὲ τὸ Πεσσιαούρ· διότι αὕτη εἶνε, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἴδῃ, πόλις νέα ἥτις δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβ. καὶ Ἀρρ. ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἰδὲ καλεῖται Παρσιάνα, ἐπειδὴ αἱ Παροπαμισάδαι κατ' αὐτὸν ὡρίζοντο νοτίως ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας καὶ τῶν Παρσικτῶν ὁρῶν. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου τοποθετεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἡ Γωρυαῖα παρὰ τὰς Λαμπιγὰς καὶ τὴν Σουαστήνην δηλ. πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Κώα καὶ τὸ Σουάτ, ἐν τῇ Ἰνδικῇ (ε)· ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ὡς Γωρυαῖαν ἐκλαμβάνει τὸ

(α) Πηγαὶ τοῦ Ὤξου θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὡς ἀκολούθως διευκρινηθήσεται, αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, καὶ ἑπομένως περιλαμβάνονται εἰς τὰς Ἰνδίας πᾶσαι αἱ ἀνατολικῶς τοῦ Πεντζιούρ χῶραι. (β) Πτολ. VI. 18, 1. (γ) 4, 22, 7. 23, 6. (δ) Στραβ. 698. (ε) VII. 1. 42. 43.

Παντζιαοὺρ ἢ τὸ Κουνάρ, ἣν περιλαμβάνει εἰς τοὺς Ἰνδούς, ἐνῷ εἶνε χώρα Ἀφγανική. Ὁ Στράβων δὲ τὴν πόλιν Γῶρυν ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ Κουνάρ, τίθησι παρὰ τὸν Κωφῆνα μετὰ τὸ Πλημύριον (α), καὶ ὁ Ἀρριανὸς χώραν Γουραῖαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ποταμὸν Γουραῖον τίθησιν εἰς τὰς Παροπαμισάδας (β)· ἥτις, ὡς ἐκ τοῦ δρομολογίου τοῦ Ἀλεξάνδρου καταδειχθήσεται, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ νῦν καλούμενον Κόρμ. Ὥστε Γῶρυς πόλις τοῦ Στράβωνος καὶ Γωρυαῖα τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ἡ αὐτή, δηλ. ἡ νῦν Κουνάρ· ἄλλη δὲ ἡ Γουραῖα τοῦ Ἀρριανοῦ. Οἱ δὲ Ἰνδοί, εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνει τοὺς Παντζιαουρεῖς ὁ Πτολεμαῖος, εἰσίν, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, οἱ πρὸς βορρᾶν τῶν ἄλλων Ἰνδῶν κατῳκημένοι καὶ πρόσουροι Κασπατύρῳ τῇ πόλει (Κασμὴρ) καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρᾳ (Πευχαλαιῶτις), οἱ Βακτρίοισι παραπλησίαν ἔχουσι δίαιταν (γ)· καὶ ἑπομένως οὗτοι εἰσὶ καθ' Ἡρόδοτον οἱ Καφριστανοί, οἱ Τζιατραρεῖς, οἱ Καντζιουτεῖς καὶ Γκιλγητεῖς. Ἐστέλλοντο δὲ ἐπὶ τὸν χρυσόν· χρυσὸς ὅμως κατ' ἐκείνας τὰς χώρας εὑρίσκεται πολὺς νῦν ἐν Καντζιούτ, ἀλλὰ τότε πιθανὸν καὶ εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Κεντζιοὺτ καὶ Γκιλγὴτ ἔρημα ὄρη. Οἱ δὲ μυθώδεις μύρμηκες αὐτοῦ οἱ μεγαλείτεροι ἀλώπεκος ὄντες καὶ τὸν χρυσὸν ἀναφέροντες τὴν οἴκησιν ποιεύμενοι, εἰσίν, ὡς μετ' οὐ πολὺ γνωρίσωμεν, εἶδος πιθήκου τρωγλοδυτικοῦ ἀπαντῶντος ἐν Ἱμαλαΐοις.

Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Καβοὺλ ἔχουσι ποικιλίαν μεγάλην ὡς πρὸς τὴν φυτείαν διὰ τὴν διάφορον αὐτῶν κλιματικὴν κατάστασιν, ἐντὸς δ' ὀρῶν κείμεναι καὶ ὑπὸ πολλῶν

(α) Στραβ. 697. (β) 4, 23, 1. 25, 7. (γ) III. 102.

ὑδάτων ποτιζόμεναι εἰσὶν εὔφοροι. Διακρίνεται ὅμως ἐν αὐταῖς εὐδοκιμοῦν ποῦ μὲν τοῦτο, καὶ ποῦ ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἢ δημητριακῶν· λ. χ. ἐν Καβοὺλ εὐδοκιμοῦσιν ἄριστα αἱ μορέαι κηπευόμεναι οὐχὶ διὰ μέταξαν, ἀλλὰ διὰ τὰ μόρα, ἅπερ εἰσὶ τόσον ἡδέα καὶ θρεπτικὰ ὥστε προτιμῶνται ὅλων τῶν ἄλλων ὀπωρῶν καὶ τῆς σταφυλῆς ἔτι. Ἐν Κουϊστὰν πρωτεύουσι τὰ βερίκοχα καὶ αἱ σταφυλαί. Ἐν Κὸρμ αἱ σταφυλαί, τὰ σῦκα καὶ αἱ καρυαί, ἐν δὲ Ντζιελαλαμπὰτ ἡ λεμονέα, ἡ νεραντζέα, ἡ κιτρέα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ πορτοκαλέα. Βορειοδυτικῶς δὲ τοῦ Ντζιελαλαμπὰτ ἐν Κουνάρ, ὅπερ εἶνε ἡ τοῦ Στράβωνος Γῶρυς καὶ ἡ Γωρυαία τοῦ Πτολεμαίου, καλλιεργεῖται ἡ λαμπροτέρα ὄρυζα ἐκ τῆς ὁποίας, κατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης καλλιεργουμένης ἐν Ἀσίᾳ προμηθεύεται διὰ χρῆσίν του κατ' ἔτος ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας. Ἔργα δὲ κατὰ τὰς Παροπαμισάδας ἐν γένει διακρίνονται μάλλινα ὑφάσματα ἐν Ἀζαρὲ παρεσκευασμένα ἐκ μαλλίων λεπτομάλλων καὶ πυκνομάλλων αἰγῶν ἐκεῖσε ἐνδιαιτωμένων· καὶ ἐν Καβοὺλ αἱ πουστὶν (αἰσύραι) ἐκ καλῶς κατειργασμένων δερμάτων λεπτομάλλων αἰγῶν, καὶ βεβαμμένων κιτρίνως καὶ διὰ κιτρίνης μετάξης ὁλοκεντημένων.

Τὸ Καβοὺλ δ' εἶνε πόλις νέα, ἐπειδὴ ἀναφέρεται ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου (α)· ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀντὶ ταύτης ἀναφέρεται πόλις Πλημύριον εὑρισκομένη κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Κωφῆνος καὶ τοῦ Χοάσπου (β)· οὗτος λέγε-

(α) VI. 18. 3. Τὸ στερεότυπον γράφει Βωλῖται ἐν ᾧ εἰς τὸν Κυριολεκτικὸν αὐτοῦ πίνακα γράφει Καβολῖται. (β) Στραβ. 697.

ται παρὰ τοῦ Ἀρριανοῦ Χόης (α) καὶ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς, ὡς προείπομεν, εἰς τὸν Σιάσση Γκάου, ὀνομασθέντα Χόην καὶ Χοάσπην· ἐπειδὴ ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Λογγὲρ παραλαμβάνει νοτιόθεν ποταμὸν Χόση καλούμενον, ὅστις χρησιμεύει μεταξὺ τῶν ἀποκρήμνων ὀρῶν Μαγγὰλ καὶ Σοῦρχ ἄπ, ὡς ὁδὸς ἀπὸ Λογγὲρ διὰ Κὸρμ καὶ Ἰνδίας. Κεῖται δὲ τὸ Καβοὺλ μεταξὺ δύο βουνῶν χωριζόντων τὴν κοιλάδα αὐτοῦ εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν, ἔνθα διέρχεται μεταξὺ αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ Καβοὺλ ὁ Καβουλικὸς ποταμός, ὅστις ἑνοῦται ἐν τῇ ἀνατολικῇ κοιλάδι πρῶτον μετὰ τοῦ Σιάσση Γκάου, καὶ εἶτα μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Κουϊστάν. Ἔνθα οὗτοι ἑνοῦνται, δηλαδὴ μεταξὺ τοῦ Καβουλικοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Κουϊστάν, εὑρίσκεται λόφος ἐκτεταμένος, ἐφ' οὗ ὁ Ἐμὴρ προσεπάθει τότε νὰ κτίσῃ πόλιν. Φρέαρ δὲ βαθύτατον ἐπὶ τοῦ λόφου ὀρύσσων εὗρεν εἰς βάθος ὀκτὼ περίπου μέτρων θραῦσμα ἀγγείου ἐξ ἰάσπιδος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐξ jade πρασίνου. Τοῦτο λαβὼν ἀπέστειλα μετὰ τῆς περισωθείσης ἐν τῇ Σινικῇ συλλογῆς μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι ὁ λόφος ἐκεῖνος εἶνε τὸ Πλημμύριον, καὶ ὅτι μετὰ τὴν τούτου καταστροφὴν ἐκτίσθη τὸ Καβούλ. Ἦτο ἤδη ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πτολεμαίου γράφοντος ὅτι τὰ ἀρχτικὰ τῶν Παροπαμισάδων κατεῖχον οἱ Καβολῖται (β). Ἐκτίσθη δέ, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ Τουρὰν καὶ οἱ Ἀφγάν, ὑπὸ Νταχιανοὺς τοῦ κτίσαντος τὴν Κοχάν, τὴν Βουχάρα, καὶ τὸ Κοντούς· τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Νταχιανοὺς ἐκεῖνος

(α) 4, 23. (β) VI. 18. 3.

ἦτο ὁ Εὐκρατίδης, ἢ ὁ Μένανδρος, ἢ ὁ τοῦ Εὐθυδάμου Δημήτριος, ὅστις, ὡς ὁ Στράβων λέγει (α), βασιλεύων ἐν Βακτριανῇ προῆλθε πρὸς ἀνατολὰς μέχρι Σηρῶν καὶ Φρυνῶν, δηλαδὴ μέχρι Μογγόλων καὶ Σινικῆς καὶ πρὸς νότον διέβη τὸν Ὑπάνην. Κτισθὲν τὸ Καβοὺλ ἐγένετο πρωτεύουσα τῶν βορείων Παροπαμισάδων ὡς μέχρι τοῦδε διατελεῖ, τὸ δὲ Πεσσιαοὺρ τῶν νοτίων μέχρι Κασμήρ.

Ἐκ Καβοὺλ ὁδὸς πρὸς βορρᾶν ἄγει ἐπὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ἡμέρας εἰς Μπάλχ, ἔτι δὲ εἰς Γουρὶ καὶ Κοντούς, διὰ Γορμπὰν καὶ Κορμάτ, δι' ἧς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Βακτριανὴν ἔβη· δι' ὁδοῦ δ' ἀνατολικωτέρας ταύτης καὶ ἐπιτομωτέρας, ἀλλὰ δυσβάτου καὶ διὰ Κουϊστὰν ἀγούσης, πορεύονται εἰς Γορί. Νοτίως δὲ τοῦ Καβοὺλ ὁδὸς διὰ τοῦ Καβουλικοῦ ποταμοῦ ἄγει εἰς Κουνάρ, ὅθεν ἀνατολικῶς διευθύνεται εἰς Παντζιαοὺρ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καφριστὰν καὶ Τζιατράρ, καὶ νοτίως διὰ Ντζιελαλαμπὰτ καὶ Λαμποὺρ ἢ καὶ διὰ Χαϊμπὲρ εἰς Πεσσιαούρ. Εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ὁ Ἡφαιστίων ἐκ Πλημυρίου ἐβάδισεν· ἑτέρα διὰ Λογγὲρ καὶ τοῦ ποταμοῦ Χόση, καὶ εἶτα διὰ τοῦ πεδίου Κὸρμ καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κοάτ. Εἶνε δ' ἐκείνη δι' ἧς, ὡς ὕστερον εὐκρινηθήσεται, ὁ βασιλεὺς ἐβάδισε.

(α) 516.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΜΕΧΡΙ ΦΕΪΖΑΜΠΑΤ ΤΟΥ ΠΑΤΑΞΙΑΝ.

Ἀπεχαιρέτισα τὸν Ἐμὴρ τὴν 2 Ἰουνίου 1870, ὅτε καθαρῶς περὶ τῶν οἰκιακῶν του ὁμιλήσαντες, ηὐχαριστήθη καὶ μ' ἐνηγκαλίσθη· περιπτυχθεὶς δ' αὐτὸν ἄφησα ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἤμην ἤδη τρία βήματα ἀπομεμακρυσμένος, ὅτε φωνήσας με ἐκπληκτικῶς, ἔκαμε πρός με βῆμα ἓν καὶ ἐγὼ ἐπανέκαμψα πρὸς αὐτὸν βήματα δύο, ἐναγκαλισθεὶς δὲ μὲ προέπεμψεν ἔξω τῆς θύρας λέγων· ὕπαγε εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀφ' οὗ δὲν θέλεις νὰ μείνῃς, καὶ ὅταν ἀποφασίσῃς νὰ ἔλθῃς, καλῶς νὰ μᾶς ἔλθῃς. Ἐν τῇ αὐλῇ ὁ Ἀχμὲτ Χὰν ἱστάμενος προσέφερέ μοι ἐντὸς χειρομάκτρου ἑκατὸν Βουχάρας χρυσοῦς, λέγων, τοῦτο ἐλάχιστον καὶ ἀβαρὲς τοῦ Ἐμὴρ δῶρον, δέχθητι πρὸς εὐχαρίστησίν του, ἵνα δι' αὐτὸν καθ' ὁδὸν τοῖς πτωχοῖς διανείμῃς· ἔχε σὺ ταῦτα, τῷ εἶπον, διὰ δὲ τὸν Ἐμὴρ ὁ Θεὸς θὰ μοὶ δώσῃ ἵνα τὸ χρέος μου χάμω. Καὶ ἱππεύσας ἐν τάχει, καὶ σὺν ἐμοὶ οἱ μέλλοντες νὰ μὲ συνοδεύσωσι πάντες, διηρχόμεθα χαλπαζόντων τῶν ἵππων μεταξὺ στρατοῦ παρατεταγμένου, καὶ λαοῦ ἡμᾶς ἀσπαζομένων. Ἐξήλθομεν διὰ τῆς ἀνατολικῆς πύλης καὶ διηρχόμεθα τὴν νεωστὶ ἁμαξιτῶς κατεσκευασμένην ὑπὸ τοῦ Ἐμὴρ ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν κτιζομένην του πόλιν· ἐπὶ μίαν δ' ὥραν μακρὰν ἀφίχθη, ἱδρωμένον ἔχων τὸν ἵππον ὁ Ἀχμὲτ Χάν, καὶ ἀφιππεύσας προσέπεσέ μοι παρακαλῶν νὰ δεχθῶ ἐκεῖνα, διότι φονευθήσεται ὑπὸ τοῦ Ἐμήρ. Δυστυχὴς Ἐμήρ, τίς ἐγίνωσκεν, ὅτι δι' αὐτῶν ἔμελ-

λον νὰ σωθῶ ἀπὸ Χαμίας μέχρι Θεσσαλονίκης σχεδόν; Δὲν ὑπέστησαν τὸν ὄλεθρον ἐν Χαμίᾳ, ὃν ἔπαθεν ἡ λοιπή μου πᾶσα περιουσία, δὲν εἰξεύρω πως εὑρεθέντα εἰς χῶρον ἄλλον, εἰς ὃν πότε καὶ διατί τὰ ἔθεσα ἐντελῶς ἐπελαθόμην. Ὅταν μετὰ τὴν πανολεθρίαν μου ἐκείνην μῆνας δύο ἀναζητῶν ἄλλο τι, εἶδον ἐκεῖνα, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπληρώθησαν δακρύων. Ἐνόμισα ὅτι χείρ τις τὰ ἔρριψε τότε. Μέχρι σήμερον ἐμαυτὸν βασανίζων δὲν δύναμαι νὰ ἐνθυμηθῶ πῶς καὶ διατί τὰ ἀπεχώρισα τῆς λοιπῆς μου περιουσίας. Παρεδέχθην τέλος ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν τ' ἀπεχώριζον ἤμην ἐπὶ τοσοῦτον τεταραγμένος ὥστε δὲν εἶχον συνείδησιν τοῦ ὅ,τι ἐποίουν. Βορείως στρέψαντες παρὰ ἕλη ἐκτεινόμενα βορείως τοῦ ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀποτελεσθέντος λόφου ἐφ' οὗ ἐκτίζετο ἡ νέα, δι' ὃ τῶν ἑλῶν ἕνεκεν καὶ Πλημμύριον ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ ἀρχαία, καὶ διαβάντες βουνὰ χωρίζοντα τὴν κοιλάδα τοῦ Καβοὺλ ἐκ τῆς Κουϊστάν, ἐσταθμεύσαμεν εἰς χωρίον Τζιαρικάρ. Τὴν αὔριον κατὰ μῆκος τὴν τοῦ Κουϊστὰν κοιλάδα διελθόντες ἀφίχθημεν εἰς χωρίον Ταυτουμτερέ, τελευταῖον πρὸς βορρᾶν ἐν τῇ κοιλάδι. Ἐντεῦθεν τρεῖς τοῦ Ἰνδοχῶσι ὑπάρχουσι διαβάσεις, τελούμεναι κατὰ τὴν ῥοὴν ποταμῶν ἐκ τῆς ἀενάου αὐτοῦ χιόνος σχηματιζομένων καὶ κατερχομένων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ζυγοῦ του, κατὰ χώρας παρ' ἡμῖν ὀνομαζομένας διάσελα ἢ διάσκελα καὶ Κουτὲλ ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε. Ἡ ἀνατολικωτέρα Πεντζισὴρ ὀνομαζομένη ἀναβαίνει παρὰ τὰ Καφριστανικὰ ὄρη καὶ κατέρχεται ἐκεῖθεν εἰς Ἀντεράπ χώραν τοῦ Τουρκεστάν. Ἡ πρὸς δυσμὰς ταύτης Σαλλιου-λὰγγ καλουμένη, καὶ ἡ δυτικῶς ταύτης Καουσσιὰν κατέρχονται ἐκεῖθεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ

εἰς τὴν Τουρκεστανικὴν χώραν Χαϊτζιάν· προτιμᾶται δ'αὕτη ἐκείνης ὡς εὐβατοτέρα· ἀλλ' ἐν γένει ἡ διὰ τῶν διασέλων πορεία εἶνε δύσβατος καὶ ἐπίπονος, συντομωτέρα ὅμως τῆς διὰ Κορμάτ, δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος διῆλθε καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν στρατοί, τῆς καὶ ἤδη συνηθεστέρας οὔσης. Ἀλλὰ ῥιψοκίνδυνοι διαβάται ὁδεύουσι καὶ διὰ τῶν διασέλων συντομίας χάριν. Κατελθόντες ἐκ Τουτουμτερὲ διήλθομεν ἀμέσως τὸν ποταμὸν Γορμπάν, τὸν μετὰ τῶν Σαλλιου-λάγγ, Πεντζισσὴρ καὶ τῶν ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν κατερχομένων ἀποτελοῦντα τὸν ποταμὸν τοῦ Κουῖστάν, Κωφῆνα ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Ἀρριανοῦ καλούμενον, καὶ εὐμεγεθέστερον ὄντα τοῦ Σιάσση Γκάου, δηλαδὴ τοῦ Χοάσπου ἢ Χόη. Στραφέντες δ' ἀμέσως δυτικῶς μεταξὺ τῶν ὀρῶν ἐβαδίζομεν εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην· εἶτα αὐτὸν διαβάντες, καὶ βαδίσαντες κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην παρήλθομεν ἔνθα εἰς αὐτὸν ἀριστερόθεν ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Καουσσιάν, καὶ μετὰ μικρὸν διελθόντες καὶ ἐγκαταλείψαντες τὸν Γορμπὰν ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Γορμπὰν ἐρχόμενον, καὶ στραφέντες βορείως μετὰ διάβασιν λόφου κατήλθομεν εἰς τὸν ποταμὸν Καουσσιάν, καὶ διελθόντες αὐτὸν μετὰ μικρόν, διότι εἰς ἀποκρήμνους χώρας διερχόμενος δὲν ἔχει ὄχθην δι' ὁδοιπορίαν, ἐβαδίζομεν εἰς ἀπόκρημνα πλευρὰ ὀρῶν, καὶ ἐβλέπομεν πολλὰ τῶν πρὸ ἡμῶν διαβατῶν ζῷα κατὰ ἐποχὰς διαφόρους τεθνεῶτα, ἢ ὡς κρημνισθέντα, ἢ δι' ἀσιτίαν, καὶ ἄλλα ζῶντα ἐγκαταλελειμμένα δι' ἀδυναμίαν. Τινὲς ἀντὶ τῶν πλευρωμάτων τῶν ὀρῶν προὐτίμησαν νὰ βαδίσωσιν ἐντὸς τῆς τοῦ ποταμοῦ κοίτης· ἀλλὰ καὶ αὕτη, ὡς ἔλεγον, διὰ τὸ πετρώ-

δες καὶ καταρρακτώδες, καὶ διὰ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ δὲν ἦτο εὐχαριστοτέρα τῆς ἡμετέρας, οἱ δὲ ἀκολουθήσαντες αὐτὴν εὑρίσκοντο μεταμελημένοι, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα εὐχαριστημένοι, ἐκείνους ἡμῶν νομίζοντες εὐτυχεστέρους. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκ τοῦ λυκαυγοῦς ἀπὸ Τουτουμτερὲ ἀναχωρήσαντες ἀνεπαύθημεν τὸ βαθὺ ἑσπέρας εἰς Καουσσιὰν δέκα καὶ ἑπτὰ ὥρας ὁδὸν βαδίσαντες. Ἐντεῦθεν πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς ἀναστάντες ἀνηρχόμεθα τὸ πλεύρωμα τοῦ διασέλου κατάρρυτον διὰ τὰ ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος ῥέοντα ὕδατα καὶ μετ' ὀλίγον εἴμεθα ἐπὶ τῆς ἀενάου του χιόνος. Περὶ τὴν μεσημβρίαν εἴμεθα ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ. Ἐκεῖ ἔκειτο εἷς ἐκ τῶν προαναβάντων ἐκτάδην λειποθυμημένος, ἑταῖροι δὲ δύο ἔθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του χιόνα· ἦτο πελιδνός, τὸν σφυγμὸν ἀραιὸν ἔχων, φαινόμενος παθὼν συμφορήσεως ἕνεκεν. Ἔπαθε τὸ πάθημα τῶν ὑψηλῶν διασέλων, συμβαῖνον ἰδίᾳ εἰς τοὺς νήστεις καὶ περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὡς βουλημία. Μοὶ τὸ προέλεγον ἀπὸ Καβοὺλ συνιστῶντες ἵνα φάγω πρὸ τοῦ ἀνέλθω εἰς τὴν κορυφὴν σάκχαρον. Προσεπάθησα ν' ἀνέλθω νῆστις, ἵνα ἴδω τὸν τρόπον καθ' ὃν συμβαίνει· διότι δὲν συμβαίνει ἐκεῖσε, ὡς μοὶ ἔλεγον, ἢ μόνον ἐπὶ τοῦ διασέλου τῆς κορυφῆς Καουσσιάν· ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς πρωΐας ὁδοιπορία καὶ κακοπάθεια κατὰ τὴν προτεραίαν μὲ ὑπεχρέωσαν νὰ γευθῶ, καὶ ὡς ἔδεσμα μοὶ προσεφέρθη ἁπλοῦν σάκχαρον. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς, πανταχόθι ἔχων ὁρίζοντα ὑπ' ἀενάου χιόνος κεκαλυμμένον, ἀπέφευγον δι' ἄλγος τῶν ὀφθαλμῶν μακρυνὰς θέας, ἐμαυτὸν δ' ᾐσθανόμην εὐχαριστημένον, καὶ εὐπετῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὡς πτερυγιζόμενος κατηρχόμην. Περὶ

τὴν δείλην ἀπαλλαχθέντες· ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος ἐβαδίζαμεν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ὁ σταθμὸς ἐντεῦθεν ἦτο μακράν, καὶ ἡ ὁδὸς ἀπόκρημνος· ζῶα δὲ κατ' αὐτὴν ἐβλέπομεν τεθνεῶτα, κρημνισμένα, καὶ ζῶντα ἐγκαταλελειμμένα. Ἡ ἐπελθοῦσα νὺξ ἦτο μαύρη· ἐβαδίζομεν ὅμως καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἔνθα προειδοποιηθέντες οἱ ἐν Χαντζιὰν προητοίμασαν πυρὰ καὶ ζωοτροφίας, ἀφίχθημεν εὐτυχῶς πλὴν τινων ἀπομεινάντων ὑψηλότερον εἰς κρημνώδεις χώρας. Τὴν ἐπομένην διαβάντες ἀνωφερέστατον βουνόν, κατήλθομεν εἰς καλλιεργημένον χωρίον ἔνθα ἦλθον καὶ οἱ ἀπομείναντες, ἀφ' οὗ ἐγκατέλειψάν τινα τῶν ζώων δι' ἀδυναμίαν. Ἐκεῖθεν τὴν ἰδίαν ἡμέραν μετὰ δύο ὥρας ἀφίχθημεν εἰς Χαντζιὰν ἐν τῷ Τουρκεστάν.

Τὸ Τουρκεστὰν ὁρίζεται νοτίως ὑπὸ τοῦ Ζυγοῦ τοῦ Ἰνδοκῶσι, δυτικῶς δι' ἐρήμου ἐκ τοῦ Μαόρ, βορείως διὰ τοῦ Ἀμοῦ ἐκ τῆς Βουχάρας, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ ὀρῶν τοῦ Παταξιὰν ἀνηκόντων εἰς τὰ ἑπτὰ κλειστοβούνια τὰ ὑφ' ἡμῶν Βαλορδὰγ καλούμενα· εἰσὶ δὲ τὸ Παταξιάν, τὸ νοτιανατολικῶς τούτου Ζεμπάκ, τὸ ΒΑ τούτου Οὐβαχάν, τὰ βορείως τούτου Σιογνάν, Ῥουσσιὰν καὶ Σιοχτερέ, τὸ βορείως τούτου Νταρβάζ, τὸ δυτικῶς τούτου Κουλάπ, καὶ τὰ βορείως Κουλὰπ καὶ Νταρβὰζ Καρατηγή. Ἕκαστον κλείεται δι' ἀποκρήμνων ὀρῶν καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἰδιογλώσσου ἐθναρίου, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου καὶ τὸ εἰς αὐτὸ ἀνῆκον ὄρος ὠνομάσθη· ἀλλὰ τὸ Σιογνάν, Ῥουσσιὰν καὶ Σιοχτερὲ συναποτελοῦσιν ἔθνος ἕν. Τὸ Τουρκεστὰν διαιρεῖται εἰς κυριαρχίας τρεῖς· εἰς τὴν τοῦ Μειμενὲ πρόσορον τῷ Ἐράτ, εἰς τὴν τῆς Ἀγχόης βορείως τοῦ Μειμενὲ κειμένην, καὶ εἰς τὴν ἰδίως τοῦ

Τουρκεστάν. Αὕτη διαιρεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μπάλχ ἀνατολικῶς Ἀγχόης κειμένην, εἰς τὴν Κοντοὺς ἔνθα ἑδρεύει ὁ Σουλτάν, εἰς τὴν νοτίως ταύτης Γορί, εἰς τὴν ἀνατολικῶς ταύτης Ναρήν, εἰς τὴν νοτίως ταύτης Ἀντεράπ, εἰς τὴν ἀνατολικῶς ταύτης Φαρνὰχ καὶ Οὐσσιάρ, καὶ εἰς τὴν βορείως τούτων Ταλουχάν. Αἱ ἐπαρχίαι Γορί, Ἀντεράπ, Φαρνὰχ καὶ Οὐσσιὰρ εἰσὶν ὀρειναὶ πρὸς τὴν βορείαν τοῦ Ἰνδοχῶσι πλευρὰν κείμεναι, αἱ δὲ Ταλουχάν, Κοντοὺς καὶ Μπάλχ πεδιναί, κείμεναι παρὰ τῷ Ἀμοῦ.

Μεταξὺ δ' Ἀμοῦ καὶ Σήρ, ὡς γινώσκομεν, κεῖται τὸ βασίλειον τῆς Βουχάρας καὶ τὸ δουκάτον τῆς Κοχάν· τούτου πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῶν ἑπτὰ κλειστοβουνίων ἔτι εὑρίσκονται οἱ Κερχέζ, πρὸς δὲ βορρᾶν οἱ Κρυψιάκ, ἀνατολικῶς τούτων οἱ Καζὰκ καὶ δυτικῶς τούτων καὶ βορείως τῶν Κρυψιὰκ οἱ Νεγόοι, ἢ καὶ Μισσιέρ, ἢ καὶ Σὰρτ καλούμενοι, οἵτινες ἐκ τῆς Σιβηρίας ἐκτείνονται μέχρι τῆς Μολδοβλαχίας καὶ τοῦ Καυκάσου. Κατὰ τὴν Ταυρίδα δὲ καὶ τὸ Μεσεντερὰν ὑπάρχουσιν οἱ καλούμενοι Τοῦρκοι. Ἀνατολικῶς τούτων ἐν μέσῳ ἐρήμων τῶν δυτικῶς τῆς Βουχάρας, παρὰ τῷ Ἀμοῦ, ὡς ὄασις εὑρίσκεται τὸ Ὀρχάντζι, πρὶν Χερὰσμ καλούμενον ὑπὸ δὲ τῶν Ῥώσσων Χυβά, καὶ νοτίως τούτου, ὡς ὄασις ἐν μέσῳ ἐρήμων ἐπίσης, εὑρίσκεται τὸ Μαόρ.

Πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἔχουσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν πλὴν μετὰ ἰδιωτισμῶν ἐν ἑκάσταις. Διὰ τούτους διακρίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Τοῦρκοι οἱ ἐν Ταυρίδι, ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ οἱ ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου· οἱ δὲ ἐν Ὀρχάντζι καὶ Μαὸρ λέγονται Τουρκομάνοι, οἱ ἐν Μεϊμενέ, Ἀγχόῃ καὶ Τουρκεστὰν λέγονται Ὀζμπέκ, οἱ ἐν Βουχάρᾳ Τα-

ζίκ, οἱ ἐν Κοκὰν Τζιαγατέοι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἴδια ἕκαστοι ὡς ἐκαλέσαμεν αὐτοὺς ἤδη. Ὁ Μάρκο Πόλο αὐτούς τε καὶ τοὺς Μογγόλους ἔτι καλεῖ Τατάρ, ἐν ᾧ τοιοῦτον ὄνομα παρ' ἐκείνοις εἶνε ἄγνωστον. Ὀνομάζονται ὅμως κατὰ τοὺς Πέρσας αἱ φυλαὶ πᾶσαι ὑπὸ γενικὸν ὄνομα Τουράν.

Τὸ πάλαι οἱ νῦν Ὀζμπὲκ ἐλέγοντο Βάκτριοι, οἱ Ταζὶκ καὶ Τζιαγατέοι Σόγδιοι, οἱ τοῦ Χερὰσμ Χοράσμιοι, οἱ τοῦ Μαὸρ Μαργιανοί, οἱ Τοῦρκοι Δέρβικες καὶ Δάαι, οἱ δὲ λοιποὶ Σκύθαι καὶ Σαρμάται καὶ Σάκαι καὶ Μασαγέται ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν Σάρτ, Μισσιέρ, Κρυψιάκ, Καζάκ, Κερκὲζ καὶ Γιαρλίκ.

Ἡ Μαργιανὴ δ' ὡρίζετο ἀπὸ μὲν δύσεως Ὑρκανίᾳ, ἀπὸ βορρᾶ Σκυθίᾳ, ἀπὸ μεσημβρίας Ἀρείᾳ καὶ ἀπ' ἀνατολῶν Βακτριανῇ (α). Εἶχε ποταμὸν Μάργον, ὅστις ἡνοῦτο μετ' ἄλλου ῥέοντος ἐκ τῶν Σερίφων ὀρῶν (β), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι Μάργος ἐν Μαργιανῇ εἶνε ὁ δι' αὐτῆς διερχόμενος ποταμὸς τοῦ Ἑράτ.

Ἡ Βακτριανὴ ὡρίζετο ἀπὸ δύσεως Μαργιανῇ, ἀπὸ μεσημβρίας Ἀρείᾳ καὶ Παροπαμισάδαις μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ὤξου, ἀπ' ἀνατολῶν καὶ ἄρκτου Σογδιανῇ τῇ παρὰ τὸν Ὦξον (γ). Οἱ ἐν αὐτῇ ποταμοὶ ὠνομάζοντο Ὦχος, ὅστις μετὰ τὸν Μάργον ἐρχόμενος δέον νὰ ᾖ ὁ ποταμὸς τῆς Ἀγχόης (δ). Ὁ Δαργαμάνης (ε) ὅστις ἐπήγαζεν ἀπέναντι τῶν πηγῶν τοῦ Κώα (ς)· ὁ ὁποῖος πηγὰς ἔχων εἰς τὰς Παροπαμασίδας, καὶ Κωφὴν ὑπὸ τοῦ

(α) Πτολ. VI. 10. 1. (β) Πτολ. VI 10. 4. (γ) Πτολ. VI. 11. 1. (δ) Πτολ. VI. 11. 2. Στραβ. 518. (ε) Πτολ. VI. 11. 2. (ς) Πτολ. VI. 18. 2.

Στράβωνος ὀνομαζόμενος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ποταμὸν Γορμπάν, ἢ καὶ πρὸς τὸν Γορμπάν, τὸν τοῦ Καμπούλ, καὶ τὸν Σιάσση Γκάου. Ὁ Δαργουμένης λοιπὸν τούτων ἀντιθέτως σχηματιζόμενος καὶ συμμίγων μετὰ τοῦ Ὤχου (α), πρέπει νὰ ᾖ ὁ ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξερχόμενος διὰ πέντε κρουνῶν καὶ πέντζι Νὰρ διὰ τοῦτο καλούμενος, διερχόμενος δὲ διὰ Δαραγάς, δι' ὃ καὶ Δαργουμένης ἐκλήθη, καὶ εἶτα διὰ Μπάλχ. Ὁ Ζαρίασπης καὶ ὁ Ἄρταμις οἵτινες συνέσμιγον ἀλλήλους (β)· καὶ εἰσὶν ἑπομένως ὁ τοῦ Γουρὶ ἀπὸ Χαντζιὰν Κορμὰτ καὶ Ἀντεράπ σχηματιζόμενος, καὶ ὁ τοῦ Ταλουχάν, οἵτινες δυτικῶς Κοντοὺς ἑνούμενοι σχηματίζουσι ποταμὸν μέγαν ἔχοντα ἰχθῦς ἵπποις ὡς λέγεται ὁμοίους. Ὁ Δάργιδος, ὅστις πρέπει νὰ ᾖ ὁ ποταμὸς τοῦ Μεσσιὲτ (γ) κληθεὶς Δάργιδος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Δαρεὶμ ἐν ᾗ τὸ Μεσσιὲτ ἀνῆκει· καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Ὦξος παρὰ τὸν ὁποῖον κατῴκουν οἱ Ὠξειανοί (δ), δηλαδὴ οἱ Παταξιανοί, ἐπειδὴ ὁ Ὦξος ἐπήγαζεν ἔνθα ὁ Παροπάμισος, ὁ Ἰμαὸς καὶ ὁ Καύκασος συμβάλλουσιν (ε). Ἡ Οὐανδαβάνδα δέ, δηλαδὴ τὸ νῦν Οὐβαχάν, παραποταμίως τοῦ Ἀμοῦ κειμένη, καὶ περιγραφομένη μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ Ἰμαοῦ ἐλογίζετο μία τῶν μεταξὺ τοῦ Ὤξου καὶ Ἰαξάρτου χωρῶν τῆς Σογδιανῆς (ς), καὶ ἑπομένως ὁ Ἀμοῦ ἐν Σογδιανῇ εὑρισκόμενος δὲν ὠνομάζετο Ὦξος, ἀλλ' ὁ ποταμὸς τοῦ Παταξιάν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ Βακτριανὴ ἐξετείνετο καὶ ἐν

(α) VI. 11. 4. (β) VI. 11. 3. (γ) VI. 11 2. (δ) Πτολ VI. 12. 4. (ε) Πτολ. VI. 18. 1. VI. 12. 1. VI. 12. 1. (ς). Πτολ VI. 12. 4.

τοῖς ἑπτὰ Κλειστοβουνίοις μέχρι τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν. Τούτου λοιπὸν τὸ μὲν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ ἀνῆκεν εἰς τὴν Βακτρίαν, τὸ δὲ ἐκεῖθεν, ἐν ᾧ ἡ Ὠξειάνα, μετὰ τῶν λοιπῶν κλειστοβουνίων εἰς τὴν Σογδιανήν(α). Πόλεις δ' ἐν τῇ Βακτριανῇ ἦσαν τὰ Βάκτρα, ἡ Εὐκρατιδία, καὶ τὰ Ζαρίασπα (β). Τὰ Ζαρίασπα ἐπειδὴ διερρέοντο ὑπὸ ὁμωνύμου ποταμοῦ (γ) εἰσὶν ἀναμφιβόλως τὸ νῦν Γορί. Εὐκρατιδία δὲ, ὡς ἐπώνυμος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος (δ), εἶνε τὸ ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος σχέσιν πρὸς ταύτην ἔχον Κοντούς. Τὰ Βάκτρα κατὰ τὸν Στράβωνα ἐλέγοντο καὶ Ζαρίασπα (ε). Κατὰ τὸν Ἀρριανὸν ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος ἀπερχόμενος ἐκ τῆς Ἀραχωσίας διὰ τῶν Παροπαμισάδων καὶ διὰ Βακτριανῆς εἰς Σογδιανὴν διῆλθε δι' Ἀορνοῦ καὶ Βάκτρων (ς), ἐπαναχάμπτων δ' ἦλθεν εἰς Ζαρίασπα (ζ). Ἐκ τούτων καὶ ἐξ ἄλλων ἔτι τοῦ Ἀρριανοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ Βάκτρα ἦσαν ἰδιαιτέρα τῶν Ζαριάσπων πόλις. Ἐκ τοῦ δρομολογίου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπερχομένου εἰς Βουχάραν, ἢ εἰς Σαμαρκάνδην, δηλαδὴ εἰς Σογδιανήν, διὰ τῆς ἀπὸ Κορμὰτ ὁδοῦ διῆλθε δι' ἧς καὶ νῦν ἄγουσι, δηλαδὴ διὰ Ῥουῒ ὅπερ πιθανὸν νὰ ᾗ ἡ Ἀορνός· καὶ εἶτα διὰ Μπάλχ, ὅπερ ἂν δὲν ἦνε τὰ Βάκτρα, δέον νὰ ᾗ τὸ Δαραγάς· ἐπειδὴ τὸ μὲν Μπάλχ ὡς ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Τουρκεστὰν λέγεται, τὸ δὲ Δαραγὰς σχέσιν μεγάλην ἔχει πρὸς τὸ ὄνομα Βάκτρα. Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Δαρεῖος ἐξανδραποδίσας τοὺς Βαρκαίους ἐκ Κυρήνης ἔπεμψεν εἰς Βάκτρα ἔνθα ἔκτισαν πόλιν Βάρκην, κατοικουμένην μέ-

(α) VI. 12. 4. 5. (β) Πτολ. VI. 11. 7. (γ) Στραβ. 516. (δ) Στραβ. 516. (ε) 514. (ς) 3. 29. (ζ) 4. 7.

χρις αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου ὑπὸ τῶν Βαρκαίων (α). Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὀνόματα ἐξ ὅσων εἴδομεν πλησιάζουσι πρὸς ἄλληλα, πιθανὸν τὰ Βάκτρα νὰ προῆλθον ἐκ τοῦ Βάρκη, καὶ ἐκ ταύτης κατὰ τοὺς ἰθαγενεῖς τὸ Δαραγάς.

Ἡ Σογδιανὴ ἔκειτο μεταξὺ τῶν ποταμῶν τοῦ Ὤξου καὶ Ἰαξάρτου, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Παταξιὰν καὶ Σήρ, ὥστε περιελαμβάντο ἐν τῇ Σογδιανῇ τὰ ἑπτὰ κλειστοβούνια, οἱ Τζιαγετέοι καὶ Ταζίκ, καὶ τὸ Ὀργάντζι ἢ Χεράσμ, τὸ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, Στράβωνος, Ἀρριανοῦ καὶ Ἡροδότου Χοράσμιον καλούμενον (β)· θεωρεῖ δ' ὁ Ἡρόδοτος αὐτὸ ὡς ἴδιον ἐθνάριον καὶ τοποθετεῖ μεταξὺ Πάρθων καὶ Σογδίων. Ἐξέβαλον δ' ὁ Ἀμοῦ καὶ ὁ Σὴρ τότε εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν (γ)· καὶ μάλιστα διὰ τοῦ Ὤξου πλωτοῦ ὄντος ἐμπόρια κατήγαγον εἰς τὴν Κασπίαν καὶ δι' αὐτῆς εἰς Ἀλβανίαν, καὶ διὰ τοῦ Κύρου ποταμοῦ καὶ τῶν ἑξῆς τόπων εἰς τὸν Εὔξεινον (δ). Ἐκ δὲ τῶν ὀρέων τῶν μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν, ἅπερ Σόγδια ἐκάλουν, ποταμοὶ διαρρέουσι συμβάλλοντες ἐκείνοις πλείους ἀνώνυμοι, ὧν εἷς ποιεῖ τὴν Ὠξειανὴν λίμνην (ε)· ὥστε ἡ Ὠξειανὴ λίμνη εὑρίσκεται μεταξὺ τοῦ Σὴρ καὶ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν· λίμνη δ' εὑρίσκεται ἐντὸς τῶν ὀρέων ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Καρατηγῆς, καὶ ὀνομαζομένη λίμνη Σκέντερ, δηλαδὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκ ταύτης δ' ἐξέρχεται ὁ ποταμὸς Ζαραφσιάν, ὅστις ποτίζει τὴν Σαμαρκάνδην καὶ Βουχάραν, ἐλάχιστος δ' ἀπομένων ἀναπίνεται ἐν τῇ ἀμ-

(α) IV. 204. (β) Πτολ. VI. 9. 1. 4. Στραβ. 513. Ἀρρ. 4. 15. 4. Ἡροδ. VII. 66. III. 93. (γ) Πτολ. VI. 9. 1. VI. 14. 2. Στραβ. 518. (δ) Στραβ. 78. 509. (ε) Πτολ. VI. 12. 3.

μῳ· ὀνομάζεται Ζαραφσιάν, δηλαδὴ χρυσοῦχος, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἄμμῳ αὐτοῦ εὑρίσκεται χρυσός. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Ἀρριανοῦ καλεῖται Πολυτίμητος καὶ περιγράφεται, ὡς ἀναπινόμενος ἐν τῇ ἄμμῳ, ὅπως ὁ Εὔανδρος ἐν Μάρδοις, ὁ Ἐτύμανδρος ὁ δι' Εὐεργετῶν ῥέων, καὶ ὁ Ἄριος δι' Ἀρίων (α)· ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον ὅτι ὁ ποταμὸς τοῦ Ἑρὰτ εἶνε ὁ Μάργος, ἐπειδὴ ἀφ' οὗ σχηματίσῃ τὴν Ἀρίαν λίμνην καὶ διέλθῃ διὰ Μαὸρ ἀπορροφᾶται ἐν τῇ ἄμμῳ. Ἡ δὲ Οὐρὰλ λίμνη κακῶς ὀνομάζεται Ὠξειανή. Ἡ Οὐρὰλ οὐδόλως περιγραφομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο, ἴσως ἐσχηματίσθη ὕστερον, διὰ τὴν πρὸς τὴν χώραν ταύτης μεταβολὴν τῆς ῥοῆς τοῦ Ἀμοῦ καὶ Σήρ.

Ἡ δ' ἐντὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθία ὡρίζετο κατὰ Πτολεμαῖον νοτίως Σάκαις, Σογδιανῇ καὶ Ὑρκανίᾳ θαλάσσῃ ἐκ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὤξου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥᾶ δηλ. τοῦ Βόλγα, δυτικῶς δὲ Σαρματίᾳ (β). Οἱ Σάκαι δ' ἦσαν ἀνατολικῶς τῶν Σογδίων νομάδες (γ). Ἡ δὲ Σαρματία εἰς δύο διῃρημένη, εἰς τὴν ἐν Ἀσίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ῥᾶ μέχρι τοῦ Οὐϊστούλα (δ), δηλαδὴ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόλγα μέχρι τῶν ἐκβολῶν εἰς τὴν Βαλτικὴν τοῦ Βιστούλα· ὥστε ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει Σάκας τοὺς Κερκέζ, Σκύθας τοὺς Κρυψιάκ, καὶ Σαρμάτας τοὺς Σὰρτ ἢ καὶ Μισσιὲρ καλουμένους, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν προσαρκτίων τῆς Σκυθίας ὀνομάζει φυλὴν Μασσαίων (ε), δηλαδὴ τῶν Μισσιὲρ οἵτι-

(α) Στραβ. 518. Ἀρρ. 4. 6. 7. (β) Πτολ. VI. 14. 1. (γ) Πτολ. VI. 13. 1. 2. (δ) Πτολ. III. 5. 1. 5. (ε) Πτολ. VI. 14. 9.

νας καὶ βορείως τῶν Κρυψιὰκ εὑρίσκονται, μεταξὺ δὲ τῶν νοτίων καὶ παρὰ τοὺς Ἰαξάρτας τοὺς Καχάγας (α), δηλαδὴ τοὺς Καζάκ. Εἰς τὴν Σκυθίαν ταύτην τίθησι καὶ ὁ Ἀρριανὸς τοὺς λαοὺς ἐν οἷς ἔφυγεν ὁ Σπιταμένης, τοὺς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Μασσαγέτας καλουμένους (β). Ὀνομάζει δ' αὐτοὺς καὶ Δάας, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐπὶ τάδε τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ οἰκοῦντας (γ). Τοὺς δὲ Σκύθας ἐκτείνει ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἴστρου (δ) μέχρις Ἰαξάρτου (ε). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος τίθησι τοὺς Δάας εἰς τὰ βόρεια τῆς Μαργιανῆς (ϛ). Ὁ Στράβων μεταξὺ Δαῶν, λέγει, τῆς Ὑρκανίας, καὶ τῆς Παρθυαίας μέχρις Ἀρίων ὑπάρχει ἔρημος, δι' ἧς διερχόμενοι οἱ Δάαι, οἵτινες ἦσαν νομάδες, κατέτρεχον τὴν Ὑρκανίαν, τὴν Παρθυαίαν καὶ τὴν Νυσαίαν (ζ), δηλαδὴ τὴν μεταξὺ Σιαρούτ καὶ Νυσσιαοὺρ ἔρημον, ἥτις ἐκτείνεται μέχρις Ὠκεανοῦ, ἣν ὡς πεδίον ὠνόμασεν ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος (η)· καὶ ἑπομένως Δάαι εἰσὶν οἱ Τοῦρκοι καὶ Τουρκομάνοι, οἵτινες ἐξετείνοντο ἐνίοτε μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ. Οἱ Σάκαι δὲ ἐκυρίευσαν τοὺς Κιμμερίους, τὴν Βακτριανήν, τὴν ἀρίστην γῆν τῆς Ἀρμενίας, ἣν καὶ Σακαστένην ἐκάλεσαν· δι' ὃ καὶ ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀραρὰτ μέχρι νῦν Τουρκομανία καλεῖται· τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὸν Πόντον (θ). Οἱ Μασαγέται δὲ κατῴκουν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀράξου (ι)· ὥστε Σάκαι καὶ Μασαγέται τοῦ Στράβωνος εἰσὶν οἱ Σὰρτ ἢ Μισστέρ, οἵτινες ἐπεξετείνοντο πρὸ νότον ἐνίοτε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράξου καὶ μέχρι Κιλι-

(α) Πτολ. VI. 14. 11. (β) Ἀρρ. 4. 16. 17. Στραβ. 513. (γ) Ἀρρ. 3, 28. 5, 12. (δ) Ἀρρ. 1, 3. (ε) Ἀρρ. 4, 5. (ϛ) Πτολ. VI. 10. 2. (ζ) 511. (η) III. 117. (θ) Στραβ. 512. (ι) Στραβ. 512. 513. Ἡροδ. 1. 201, 204.

κίας. Ἀλλ' ὅπως δήποτε ποτὲ μὲν οἱ Τοῦρκοι καὶ Τουρκομάνοι ἀπὸ νότου, καὶ ἄλλοτε οἱ Μισσιὲρ ἢ Σάρτ ἀπὸ βορρᾶ ὑπερέβαινον τὸν Καύκασον, καὶ ἐνίοτε στρεφόμενοι πρὸς δυσμὰς κατεπλημμύρουν τὸν Πόντον, τὴν Καππαδοκίαν καὶ Φρυγίαν, καὶ αὐτὴν τὴν Κιλικίαν ἔτι. Διὸ καὶ ὁ Μάρκο Πόλο τὴν Τουρκομανίαν βορειοδυτικῶς τῆς Περσίας θέτων λέγει κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Tourquans Τούρκων, Hermens Ἀρμενίων, καὶ Grès Ἑλλήνων (α)· τὰς δὲ ἐπιλοίπους τῶν Σκυθῶν χώρας, ἐν αἷς καὶ τοὺς Μογγόλους ἀποδίδει εἰς τοὺς Τατάρ (β). Ὁ Σωκράτης λέγει τοὺς Σκύθας ἄρχοντας τῶν Μαιωτῶν (γ)· ὥστε οἱ Σάκαι τοῦ Στράβωνος καὶ οἱ Σαρμάται τοῦ Πτολεμαίου λέγονται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους Σκύθαι. Καὶ ὁ Αἰσχύλος τίθησι τοὺς Σκύθας περὶ τὴν Μαιῶτιν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Καυκάσου παρὰ τοῖς Χάλυψιν (δ). Ὁ Ξενοφῶν τίθησι τοὺς Σάκας παρὰ τοῖς Ὑρκανίοις καὶ Καδουσίοις δηλαδὴ τοῖς Κιούρτ, καὶ ἐχθροὺς τῶν Ἀσσυρίων καλεῖ (ε), δηλαδὴ τίθησιν αὐτοὺς περὶ τὴν νῦν Ταυρίδα· τοὺς δὲ Σκυθινοὺς μεταξὺ Χαλύβων καὶ Μακρώνων (ϛ), δηλαδὴ νοτίως τῆς Τραπεζοῦντος ἐν τῷ Πόντῳ. Ὁ Ἡρόδοτος τίθησι τοὺς Μασαγέτας περὶ τὸν Ἀράξην (ζ)· ἀλλὰ συγχίζων τὰ διάφορα ὀνόματα τῶν Σκυθῶν διακρίνει τῶν Μασαγετῶν τοὺς Σκύθας (η). Τίθησι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τανάϊδος τοὺς Σκύθας καὶ πρὸς δυσμὰς τοὺς Σαρμάτας (θ)· εἶτα πάλιν καὶ τοὺς Σαρμά-

(α) Ἐκδ. Ρ. σελ. 85. (β) Σελ. 175. (γ) Ξεν. Ἀπομν. 11. 1. 10. (δ) Αἰσχ. Προμ. 417, 709—716. Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. 729. (ε) Ξεν. Κ. Π. V. 3.24. (ϛ) Ξεν. Κ. Α. IV. 7.8. VIII. 1. (ζ) 1, 201, 204. (η) Ἡροδ. 1, 2. 16. IV. 11. (θ) IV. 21. 57.

τας καλεῖ Σκύθας (α)· καὶ Σκύθας καθ' Ἕλληνας λέγει τοὺς ὑπὸ Περσῶν καλουμένους Σάκας (β). Ἐν ἑνὶ λόγῳ καὶ ὁ Ἡρόδοτος τοὺς Σκύθας καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα ὀνόματα ἀποδίδει εἰς τοὺς ὑφ' ἡμῶν καλουμένους Τατάρ, ἢ Τουράν, καὶ ἐκτείνει ἀπὸ τοῦ Ἴστρου μέχρι Σογδίων· ἀνάγει δὲ τὸν πρῶτον βασιλέα τῶν Σκυθῶν Ταργήταν εἰς χίλια ἔτη πρὸ τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν τοῦ Δαρείου ἐκστρατείας (γ), δηλαδὴ 1500 π. Χ. ἔτη. Ὁ Σκύλαξ μετὰ τοὺς Θρᾴκας τίθησι τοὺς Σκύθας, καὶ μετ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ Ταναΐδος τοὺς Σαρμάτας. Ὁ Αἰσχύλος ἐν τοῖς περισωζομένοις γράψας «ἀλλ' Ἱππάκης βρωτῆρες εὔνομοι Σκύθαι,» ὑπεδήλωσεν, ὅτι οἱ ἐν τῷ Ν. 5. Ἰλ. τοῦ ποιητοῦ στίχοι ἀναφέρονται ὡς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν παρεδέχθη εἰς τοὺς Σκύθας· οἱ Σκύθαι δ' εἰσὶ καὶ ἱπποφάγοι, ἐβασιλεύοντο δ' ὡς μανθάνομεν πρὸ πολλῶν αἰώνων. Εἰσὶν οὗτοι οἱ ἀνατρέψαντες τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀρίων ἢ Ἰράν, οὗτοι οἱ ἐπὶ 200 ἔτη ὑποδουλώσαντες τοὺς Ἀσσυρίους, οὗτοι οἱ ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἐκτραπέντες καὶ ἐχθροὶ τούτων γενόμενοι, οὗτοι οἱ ἐπὶ Κυαξάρη κυριεύσαντες τὴν Ἀσίαν (δ), οὗτοι οἱ διώξαντες τοὺς Κιμμερίους (ε), οὗτοι οἱ κυριεύσαντες τοὺς Κιμμερίους, τοὺς Ἀρμενίους, τὸν Πόντον, τὴν Καππαδοκίαν, ὡς ὁ Στράβων προεῖπε, καὶ κατελθόντες ἔτι μέχρι Κιλικίας καὶ Συρίας ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων· διότι οἱ ἐν τῇ Κιλικίᾳ παραδίδουσιν ὅτι εἰς παναρχαίαν ἐποχήν, ἐπὶ Χέδρ προφήτου, ὁ Θεὸς θυμωθεὶς διὰ τὰς αὐτῶν παρανομίας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς

(α) IV. 51. 99. (β) VII. 64. (γ) IV. 7. (δ) Ἡροδ. 1. 104. (ε) Ἡροδ. 1. 15, 103.

αὐτῶν χώρας, ἣν δὲν γινώσκουσι ποῦ εὑρίσκεται, ἀλλὰ γνωρίζουσιν ὅτι εἰσὶ ξένοι ἐν Κιλικίᾳ. Ὁ Χάδρ δὲ λατρευόμενος ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ὡς θεὸς τῆς βροχῆς ὑποδηλοῖ περίπου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν καὶ οἱ Ἄριοι ἐγκατέλειψαν τὴν ἑαυτῶν χώραν διὰ χειμῶνα. Χώρα δ' αὐτῶν εἶνε, ἐξ ὅσων προαναλύσαντες δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν, ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰαξάρτου, δηλαδὴ ἡ Σιβηρία, ἔνθα νῦν ἀνασκάπτοντες εὑρίσκουσιν ἀνάγλυφα, καὶ πρὸ πολλοῦ ἐβασιλεύοντο καὶ ἐκαλοῦντο Εὔνομοι Σκύθαι. Ἐκ τούτων λοιπὸν ὁ Ἀνάχαρσις καὶ οὗτοι οἱ μέχρις Οὐϊστούλα Σαρμάται, οὗτοι οἱ Ἰάζυγες Σαρμάται, καὶ Βασίλειοι λεγόμενοι, καὶ Οὖργοι (α), δηλαδὴ Οὖγγροι, οὗτοι οἱ ἐκταθέντες μέχρις Ἀδρίου, οὗτοι οἱ Χοῦνοι (β)· καὶ διὰ τοῦτο ὁ κατὰ καιρὸν Σουλτάνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει καὶ τὸν τίτλον Χουνκιάρ, δηλαδὴ ἄρχων τῶν Χούνων. Οὗτοι οἱ Τοῦρκοι, οὗτοι οἱ ὑπὸ τῶν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν Βακτριανῇ βασιλευθέντες. Οὗτοι οἱ ἐκεῖθεν ἐλθόντες ἵν' ἀναγεννήσωσιν ἐκ τοῦ τερατώδους Βυζαντινοῦ κράτους θείᾳ μοίρᾳ τὸν Ἑλληνισμόν, οὗτοι οἱ Ῥουμοὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν καλούμενοι, οὗτοι οἱ συμπολῖταί μας, οὗτοι οἱ παλαιοὶ ἀδελφοί μας, οὗτοι τέλος οἱ ὑπὸ τῶν Σλάβων καταστρεφόμενοι καὶ διαδεχόμενοι κατὰ μικρόν, οὗτοι οἱ χαρακτηριζόμενοι ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Τουράν· ἀλλ' ἐπειδὴ

(α) Στραβ. 306. Πτολ. ΙΙΙ, 2. 1.

(β) Οἱ Χοῦνοι, οἱ παρ' ἡμῶν Οὖνοι καλούμενοι κατῴκουν εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ Σαρματίαν μεταξὺ Βασταρνῶν καὶ Ῥωξαλανῶν· δηλαδὴ μεταξὺ Πολωνῶν καὶ Ῥώσσων, ὡς ἀκολούθως διευκρινηθήσεται, Πτολ. ΙΙΙ. ε'. 25.

κατὰ καιροὺς ἐν αὐτοῖς ποτὲ μὲν αὕτη καὶ ποτὲ ἐκείνη ἡ φυλὴ ἦρχεν, ἀπαντῶσι κατὰ διαφόρους χώρας οἱ αὐτοὶ καὶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ἅπερ οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς παρεπαίησαν.

Ἐκ Χαντζιὰν δ' ὁδὸς βορεία διὰ Γορὶ ἄγει εἰς Κοντούς, καὶ ἑτέρα βορειοανατολικὴ εἰς Χαναμπὰτ θερινὴν τοῦ Σουλτὰν κατοικίαν ἔνθα διέτριβε τότε. Ταύτην λαβόντες διήλθομεν διὰ γεφύρας τὸν ἐρχόμενον ποταμὸν ἀπὸ Ἀντερὰπ καὶ ῥέοντα ἀντιθέτως τοῦ Πεντζισσὴρ ἐκ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ἰνδοχῶσι, χυνόμενον δὲ εἰς τὸν ποταμὸν Χαντζιάν, καὶ ἀφίχθημεν εἰς ἔρημον ἐκτεταμένην, ἐν ᾗ ὁδὸς ἄνυδρος ἄγει κατ' εὐθεῖαν εἰς Ναρήν, καὶ ἑτέρα νοτιωτέρα διὰ τῶν ὀρῶν ὕδωρ ἔχουσα, εἰς Ναρὴν ὁμοίως, τὴν ὁποίαν λαβόντες κατελύσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρὰ τὰ ὄρη εἰς σταθμὸν καλούμενον *Οὐάρκ*. Τὴν αὔριον ἀναβάντες ὄρη πετρώδη καὶ δύσβατα τὸ πρῶτον, καὶ εἶτα γεώδη, κατάχλοα καὶ κατανθισμένα, ἐν αἷς βήματα ἄρκτων διεκρίνομεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἕτερα βουνὰ πετρώδη, καὶ εἶτα πεδίον ἔρημον, ἀφίχθημεν εἰς Ναρήν, χώραν κατοικουμένην καὶ ποτιζομένην διὰ Καρίζ, ἤτοι διὰ πολλῶν συγκοινωνούντων φρεάτων, ὧν τὰ ὕδατα ἐνδογείως ἀποτελοῦσι ῥύακα ἐξερχόμενον εἰς ταπεινὰς χώρας· ἐντεῦθεν ἑτέραν ἔρημον διαβάντες ἐσταθμεύσαμεν ἐν αὐτῇ παρ' ἁλμυρῷ ὕδατι (Σιοὺρ-ἄμπ), καὶ τὴν ἐπομένην μετὰ βραχεῖαν πορείαν ἀφίχθημεν εἰς Χαναμπὰτ παρὰ τὸν Ἄρταμεν, ἢ ποταμὸν τοῦ Ταλουκὰν κείμενον. Τῶν πολλῶν συστάσεων τοῦ Ἐμὴρ χάριν, ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ Χὰν μὲ ἐπεριποιήθη σφόδρα. Μοὶ προσέφερεν ἵππον Τουρκομανικὸν ἄριστον, καὶ δυσηρεστήθη διότι δὲν τὸν ἐδέχθην,

εἰπών μοι, καταστρέφετε τὰ ἔθιμά μας· δωρῶμεν εἰς ὅσους ἀγαπῶμεν, ἵνα γίνῃ γνωστόν, ὅτι ἐγένοντο ἡμέτεροι φίλοι. Ἡ διεύθυνσίς μου ἐντεῦθεν ἐγένετο ἀνατολική· διῆλθον οὐ μακρὰν τοῦ Χαναμπὰτ ἐν πεδίῳ διὰ γεφύρας ποταμὸν κατερχόμενον ἐκ τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν, καὶ χυνόμενον εἰς τὸν ποταμὸν Ταλουκάν· γεφυροῦσι τοὺς ποταμοὺς ἐκεῖσε ὅταν εἰσὶν ἄβατοι. Ἀφίχθην δὲ περὶ μεσημβρίαν εἰς τὸν ποταμὸν Ταλουκὰν ἐρχόμενον ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος τῶν πρὸς νότον Καφριστανικῶν ὀρῶν, καὶ ἐξαπλούμενον ἐν τῷ πεδίῳ Ταλουκάν. Εἰς τὰ ὄρη ἔνθα ἀποστενούμενος, ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ πεδίον ἐξέρχεται ὑπάρχει ἡ γέφυρα, ἀλλ' ἐμέλλομεν διὰ συντομίαν νὰ διαβῶμεν αὐτὸν ἐν τῷ πεδίῳ ἔνθα σχίζεται εἰς δέκα καὶ τρεῖς κλάδους, καταλαμβάνων διὰ τῆς κοίτης του ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μιλίου χώραν. Τὸν χειμῶνα ἀποξηραίνεται, τότε δ' ἦτο ῥαγδαῖος, κοχλάζων πανταχοῦ διὰ τὰς πολλὰς ἐν τῇ κοίτῃ του πέτρας· ἡ αὔξησις αὐτοῦ ἔχει τὸ μεῖζον περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἡ μείωσις· ὡς αὐξάνων περιοδικῶς ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος κατὰ τὴν ἡμέραν, καὶ μειούμενος κατὰ τὴν νύκτα δι' ἔλλειψιν τοῦ ἡλίου. Εἰς νοτιωτέρας χώρας πλημμυρεῖ πρὸ μεσημβρίας, καὶ εἰς βορειοτέρας μετὰ μεσημβρίαν, σχετικῶς πρὸς τὸν ὅσον χρειάζεται χρόνον ἵνα, ἡ κατὰ τὰς θερμοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας ἀναπτυσσομένη πλημμύρα ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος, φθάσῃ εἰς ἑκάστην χώραν. Τὴν μεγάλην πλημμύραν ὁρῶντες ἀπεδειλίασαν οἱ συνοδεύοντές με καὶ ἤθελον ν' ἀναμείνωμεν τὴν ὕφεσιν. Ἡ ἡμέρα ἦτο καυστική· δὲν εἴχομεν διὰ σκιὰν οὐδὲν δένδρον, τὸ δὲ Ταλουκὰν εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀπέναντι ἡμῶν ὄχθην. Ἐνδεδυμένος ἐπιβλῃδὸν διὰ

πολλῶν βαρέων ἐνδυμάτων ἐκ τῶν παχέων ὑφασμάτων τοῦ Ἀζαρὲ καὶ περιτετυλιγμένος τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ θάλπος, ὅπως τοὺς ἐνθαρρύνω, ὡς εἶχον, κεντῶ τὸν Μουνσίμπασή μου. Εἰσῆλθεν, ὡς ἄριστος κολυμβητής, ἐν τῷ ὕδατι ὅπως δροσισθῇ χαίρων, καὶ ἔπλεεν ἀμέσως διὰ τὸ βαθὺ ὕδωρ. Οἱ ἐκ τῆς ὄχθης φωνοῦσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς βοῆς τοῦ ποταμοῦ δὲν ἀκούω. Προχωροῦμεν ὅμως καλῶς, ἐκεῖνοι δὲ διὰ σημείων τεθορυβημένων μοὶ σημαίνουσιν ἵν' ἐπανακάμψω. Πρώτην ἤδη φορὰν εἰσερχόμενος ἔφιππος εἰς βαθὺ ὕδωρ, καὶ μὴ γινώσκων τὸ κολυμβᾷν· διότι τὰ κέντρα τῆς Πελοποννήσου ἔχουσιν ὄρη καὶ ἀρχὰς ποταμῶν ἀβαθεῖς· στρέφω τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ὡς ἔστρεφον αὐτὸν καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ. Πάραυτα ἀνετράπη, ἀλλ' εὐτυχῶς οἱ πόδες του ἐστράφησαν ἐναντίον τοῦ ῥεύματος, καὶ ἐγὼ τούτων ἀντιθέτως. Ἐγκαταλείψας ἀμέσως τὰ ἡνία ἔλαβον τὴν δασεῖαν χαίτην. Διὰ λοξοῦ ὀφθαλμοῦ βλέπει φριμάσσων τὴν ὄχθην, καὶ πλέει πρὸς αὐτὴν κόπτων διὰ τῶν ποδῶν τὸ θρασὺ ῥεῦμα· παρέρχεται εὐπετῶς τοὺς ἀναβρασμοὺς τῶν μεγάλων πετρῶν, καὶ ἀφιχθεὶς ἐκεῖ, ὅπου οἱ πόδες μου τὴν ξηρὰν ἤγγισαν, ἀνίσταται στρέφων εὐχερῶς, καὶ μ' ἀνασύρει κρατοῦντα τὴν αὐτοῦ χαίτην. Μετεωρισμένος διὰ τὸ πολὺ ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ἐνδυμάτων βάρος, δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸν ἀκολουθήσω· μοὶ διεξέφυγεν ἐκ τῆς χειρὸς ἡ χαίτη, καὶ ἐπανέπεσα εἰς τὸ ὕδωρ. Ὁ ἵππος ἐξελθὼν καὶ ἀντιπέραν βλέψας πρὸς τὰ ἄλλα μου ζῶα, χρεμετίζων ἐπανέπεσεν εἰς τὸν ποταμόν, καὶ ἐπανέκαμψε ταχὺ πρὸς ἐκεῖνα. Τὸ ἐμὸν δὲ πέσιμον διὰ τὰ ἐνδύματά μου δὲν ἦτο ὡς λίθος εἰς ὕδωρ, ἀλλ' ἐπιπλεύσαμεν ὀλίγον, καὶ ἑπομένως βραδύτερον· τούτου ἐπωφεληθὲν εὐτυχὲς

ῥεῦμα μὲ παρέσυρεν εἰς ἀναχαμπὴν τοῦ ποταμοῦ ἀβαθεστέραν, ἔνθα δι' ὅλου τοῦ σώματός μου καλῶς τὴν γῆν ἐγγίσας ἀνύψωσα ἔξω τοῦ ὕδατος τὴν κεφαλήν, καὶ ἐξαπλώσας τῆς χεῖράς μου ἐν τῇ ὄχθῃ ἐνέπηξα ἐν τῇ γῇ τοὺς δακτύλους. Ἓν ἕτερον ἰσχυρὸν καὶ εὐτυχέστερον ῥεῦμα παρασύραν με ῥίπτει ἐν τῇ ἀναχαμπῇ, εἰς ἀβαθέστερα μέρη, ἔνθα αἱ χεῖρές μου ἤγγισαν τὴν γῆν ἐπὶ πλέον, καὶ στηριχθείς, ὡς ὄφις ἐκ τοῦ ὕδατος ἐσύρθην. Τοῦ ὕδατος ἔξω διὰ τὸ βάρος τῶν ἐνδυμάτων νὰ ἀνορθωθῶ δὲν ἠδυνάμην, καὶ ὑπτιάσας τούτων ἀπηλλάγην, ἀνέστην δ'ὡς ἄλλος Ντζιαγγαί, ἔχων σφοδρὰν κεφαλαλγίαν. Προσέτρεξα εἰς τὴν ὄχθην, καὶ καταβρέξας τὴν κεφαλὴν ἔπαυσα τὸ ἄλγος. Περὶ δὲ τὴν ἄμμον τοῦ νησιδίου ἔνθα ἤμην, εὑρὼν ψήγματα χρυσοῦ καὶ φαγὼν εὔθυμος ἐγενόμην. Μετ'οὐ πολὺ εἷς τῶν ἀνθρώπων μου κολυμβητὴς ἀπεκδυθείς, καὶ ἀφαιρέσας τὸ ἐφίππιον καὶ τὸν βαρὺν χαλινὸν τοῦ Μουνσίμπαση, καὶ αὐτὸν ἱππεύσας, ἦλθε πλέων εὐχερῶς πρός με· ἱππεύσαμεν αὐτὸν ἀμφότεροι καὶ διήλθομεν εὐχερῶς καὶ τοὺς ἄλλους κλάδους. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν, τοῦ ποταμοῦ καταπεσόντος, ἄνδρες καὶ ἵπποι ὑψηλοὶ ἐκ Ταλουχὰν πορευθέντες μετέφερον τοὺς ἐκεῖθεν ἀπομείναντας καὶ τὰ πράγματά μου.

Τὸ Ταλουχὰν εἶνε τὸ τελευταῖον καὶ μᾶλλον εὔφορον πεδίον τῆς Βακτριανῆς· τὰ νοτιανατολικὰ αὐτοῦ παρὰ τὰ ὄρη εἰσὶν ἀμμώδη, ἔνθα οἱ Ταλουχανεῖς καλλιεργοῦσι λαμπροὺς ὑδροπέπονας ἀναπτυσσομένους διὰ τῆς φυλαττομένης ἐν τῇ ἄμμῳ ὑγρασίας. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ταλουχὰν εὑρίσκονται ὄρη ἐκ τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν ἀφικνούμενα μέχρι Σιβηρίας, καὶ ἀνατολικῶς μέχρι

τοῦ μεγάλου πεδίου τῆς Κασκὰρ καὶ Γιαρκάνδης. Περὶ τὸ μέσον αὐτῶν· κεῖνται ἐν εἴδει περισπωμένης αἱ δύο Παμήρ· ἡ μικρά τε καὶ ἡ μεγάλη, συνέχεια οὖσα ἡ μία τῆς ἄλλης· δηλαδὴ ὀροπέδια ὑψηλὰ καὶ χιονόβλητα κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου. Τὰ ἐντεῦθεν τῆς Παμὴρ ὄρη τὰ ὀνομασθέντα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Καύκασος καὶ Σόγδια, ὀνομάζουσιν οἱ ἐκεῖσε Ἄφτ-Κοῦ-μπαντὲ (ἐξ οὗ ὁ Καύκασος τοῦ Πτολεμαίου), δηλαδὴ ἑπτὰ Κλειστοβούνια· τὸ Παταξιάν, τὸ Ζεμπάκ, τὸ Οὐβαχάν, τὸ Σιογνάν, Ρουσσιάν καὶ Σιοχτερέ, τὸ Νταρβάζ, τὸ Κουλάπ, καὶ ἡ Καρατηγή, ἕκαστον διακρινόμενον, ὡς ἐκ τοῦ ἰδίου ἐν αὐτῷ ἔθνους, δι' ἰδίου ὀνόματος. Τὰ νότια τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Παμὴρ ὀρῶν, τῶν Κωμηδῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου κληθέντων (α), ὀνομάζουσιν ὄρη τοῦ Τασσι-Κουργάν, ἢ ὡς καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος αὐτὸν Λίθινον Πύργον (β)· ἐπειδὴ Τασσικουργὰν ὀνομάζεται ὁ λίθινος Πύργος· τὰ δὲ βόρεια τῆς Ἀλάγης, ὡς ὀνομάζονται καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντες. Ἐκ τοῦ ὀνόματος δ' Ἀλάγη ἀπατηθεὶς ἴσως ὁ Πτολεμαῖος ὠνόμασε τὰ βορειανατολικὰ ὄρη τῆς ἔνδον Σκυθίας Ἀλανά, καὶ Ἀλανοὺς τοὺς κατοίκους αὐτῶν (γ). Ὁ δὲ Μάρκο Πόλο λέγει, ἀναχωροῦντες ἐκ Μπὰλχ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας ἀκατοικήτους, διότι οἱ ἄνθρωποι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη, ἀφικνοῦνται (δ) εἰς Ταϊκὰν δηλαδὴ εἰς Ταλουκάν· ἀλλ' ἡ ἀπόστασις εἶνε τὸ τέταρτον τῆς ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένης· ὀνομάζει ἔτι ἡμῖν τὴν Παμὴρ (ε) ἀλλ'

(α) Πτολ. VI. 12, 1. 8 .VII, 1, 42. (β) VI. 13.2. (γ) Πτολ. VI. 14. 3 9. (δ) Μαρκ. Πόλ. Σελὶς 112. (ε) Μάρκο Πόλο Σελ. 180 καὶ ἑξῆς.

ἐκ ταύτης λέγει μέχρι Κασκὰρ διέρχονται ὄρη καλούμενα Belor (α). Τὸ ὄνομα Belor μένει μέχρι σήμερον εἰς ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἐκεῖσε εἶνε ἄγνωστον.

Τὴν 14 Ἰουνίου 1870 ἀνεχώρησα ἐκ Ταλουκὰν (β) καὶ ἔχων νοτιανατολικὴν διεύθυνσιν διῆλθον τὴν φέρουσαν τοὺς ὑδροπέπονας ἀμμώδη χώραν, ἀναπτυσσομένους, ὅπως εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς τοῦ Φαῦρ ἐν Ἀφρικῇ ἄμμους, ἔνθα ἀναπτύσσονται ὑδροπέπονες εὐμεγεθέστατοι, οἷς οἱ ἐκεῖσε Ἄραβες χρῶνται ἀντὶ ὕδατος δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὰ ζῷα. Μετὰ τὴν ἄμμον εἰσήλθομεν εἰς ὄρη ὑπὸ ἐλατῶν δασωμένα· ἐνταῦθα πρῶτον ἰδὼν καθ' ὅλην τὴν ἐν Ἀσίᾳ ὁδόν μου δάσος· καὶ κατήλθομεν μετὰ 8 ὥρας εἰς μικρὸν πεδίον νομάδων Καλὲ-Ἀφγὰν καλούμενον, καὶ κυριαρχούμενον ὑπὸ τῶν Τουρκεστανῶν, ἐν ᾧ ἀνήκει εἰς τὸ Παταξιάν. Ἐντεῦθεν ὁδὸς βορειανατολικὴ ἄγει εἰς χώραν Μεσσιὲτ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νταρεῖμ, ἑτέρα νοτιοτέρα δι' ὀρῶν δυσβάτων διερχομένη ἀπολήγει εἰς Νταρεῖμ ὁμοίως· προὐτίμησα ταύτην διότι ἔμελλον εἰς Μεσσιὲτ νὰ διαβῶ ἡνωμένους τοὺς ἐκ τῶν ὀρῶν κατερχομένους ποταμοὺς εἰς ποταμὸν ἀγεφύρωτον ἕνα, ὀνομαζόμενον τοῦ Μεσσιέτ, ἢ Δάργιδον ὡς τὸν καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος. Μετὰ δίωρον ὁδὸν εἰς ὁμαλὴν χώραν διήλθομεν ἐπὶ γεφύρας τὸν ποταμὸν Κίσμ, καὶ ἐσταθμεύσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὸ παρὰ τῷ ποταμῷ ὁμώνυμον χωρίον· κεῖται εἰς γλίσχραν ὑπώρειαν δυσβάτου καὶ πετρωδεστάτου ὄρους παρὰ τὰ ἀενάως χιονοσκεπῆ Καφριστανικὰ ὄρη, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν σειρὰν τῶν Ἰμα-

(α) Μάρκο Πόλο, σελ. 183. (β) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ εἰδικὸν ἄρθρον τῆς Παμὴρ τὸ δοθὲν εἰς τὴν Γεωγρ. ἑταιρίαν τῶν Παρισίων.

λαίων καὶ μὴ ἐπιτρέποντα διαβάσεις καθ' ὅλην τὴν βορείαν ἔκτασίν των· δηλαδὴ ἀπὸ τῆς μνησθείσης διαβάσεως Πεντζι-σσὴρ καὶ 'Αντερὰπ μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν καὶ τοῦ νοτίως αὐτῶν εἰς Τζιατρὰρ κατερχομένου ποταμοῦ, δι' ὧν ἀποτελεῖται ἑτέρα δίοδος. 'Αλλ' ὁ Μάρκο Πόλο (α) λέγει, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκ Ταλουκὰν (οἱ ὁδεύοντες διὰ Παταξιάν, καὶ ἐπομένως ἄγοντες διὰ τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἐβαδίζομεν, διότι ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει) ἀφικνοῦνται εἰς χώραν εὔγειον, ὀπωρῶν ἔχουσαν ἀγορὰν παντοίων, καὶ ἄμπελον ἀρκετήν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς οἰνοπόται δὲν φέρουσιν ἐνδύματα, ἢ δέρματα ζώων, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν Casem (6), δηλαδὴ εἰς Κίσμ, μεγάλης ἐπαρχίας λαλούσης γλῶσαν ἰδίαν. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀκατοικήτους ἀφικνοῦνται εἰς Balacian (γ). Ταῦτα σχετιζόμενα πρὸς τὰ πράγματα εἰσὶν ἔπη ῥωμαντικά· διότι καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ταλουκὰν εἰς Κὶσμ εἶνε 10 μόνον ὡρῶν, καὶ τὰ χωρία ὅλα ἐν γένει ὀρεινὰ καὶ ἄγονα. Οἱ περιγραφόμενοι ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο ἄνθρωποι ὡς κάτοικοι ἐκείνων τῶν χωρῶν, ὅταν περὶ Καφριστὰν ὁμιλήσωμεν, θέλομεν ἴδει ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐκείνην μᾶλλον τὴν χώραν· πλὴν ὁδὸς συγκοινωνίας τῶν Καφριστανῶν μετὰ τῶν βορείως αὐτῶν ἐθνῶν, ὡς προεῖπον, δὲν ὑπάρχει. Δείκνυται λοιπὸν ἐκ τούτων ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο δὲν εἶδεν, ἀλλ' ἤκουσε περὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων μάλιστα μὴ ἐχόντων ἀκριβεῖς γνώσεις. 'Η γλῶσσα τῶν κατοίκων Κὶσμ εἶνε ἡ Παταξιανική· ἀλλὰ πάντες οἱ κάτοικοι

(α) Σελ. 114 καὶ ἑξῆς. (6) Kechen ἢ Kishn. (γ) Bada-Kehan Pault.

τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων γινώσκουσι καὶ τὴν Περσικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ἐντεῦθεν ΒΑ. στραφέντες ἀνέβημεν ἀμέσως δύσβατον πετρῶδες ὄρος, καὶ εἶτα ὁμαλὰ μαγευτικώτατα ἐκ χώματος ὄρη, ὕψιστα, καὶ κανονικῶς κωνικά, ἔχοντα ἐπὶ τῆς κορυφῆς των ἀέναον χιόνα, ὅθεν μέχρι τοῦ μέσου αὐτῶν ἦσαν κατάχλοα, καὶ κάτωθι φαραγγώδη, ἐν οἷς ἐπλεόναζον φιστικαί, μικρῶν ἀμυγδαλῶν εἶδος. Ἐπὶ τῆς χλόης βαδίζοντες ὠλισθαίνομεν κατ' ἀρέσκειαν, ὡς τὰ παιδία ἐπὶ τοῦ πάγου· εἶτα ὄρος πετρῶδες διαβάντες κατήλθομεν μεταξὺ ὀρῶν εἰς χώραν ὀνομαζομένην Τεσκάν, καὶ κειμένην εἰς γλίσχρας ὄχθας ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ ἐκ τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν κατερχομένας. Τὴν ῥοὴν τοῦ ποταμοῦ ἀκολουθήσαντες διέβημεν αὐτὸν διὰ γεφύρας ἔνθα ἑνοῦται μεθ' ἑτέρου ἀνατολικώτερον ἐκ τῶν ἰδίων κατερχομένου, καὶ ἀναστραφέντες πρὸς τὸ ῥεῦμα τούτου ἐβαδίζομεν παρ' ὄχθας γλίσχρας, καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας τὸν ποταμὸν διαβάντες διὰ γεφύρας, ἀνέβημεν φαραγγῶδες δύσβατον πλευρὸν ὄρους, καὶ κατελθόντες ἐκεῖθεν ὁμαλῶς εἰς ὀροπέδιον πλῆρες ἀψίνθου κατελύσαμεν μετὰ 13 ὥρας εἰς χωρίον Νταρεΐμ, ἐν ᾧ βορειότερον ἀναβαίνει καὶ ἡ ἀπὸ Μετσιὲτ ὁδός. Ἀνάβασις τούτων ἄλλη δὲν ὑπάρχει. Τὴν αὔριον 16 Ἰουνίου διελθόντες ἀνώμαλον χῶρον, καὶ εἶτα εὐμέγεθες κατῳκημένον ὀροπέδιον, ὀνομαζόμενον, τίς οἶδέ πως, Ἀργὼ δηλαδὴ Ἄργος· κατήλθομεν δι' ὀρῶν, ἀποτελουμένων τὸ πλεῖστον ἐκ mica, εἰς ἐπίμηκες κατῳκημένον πεδίον καὶ ὁριζόμενον ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, δηλαδὴ τοῦ Ὤξου, ὅστις ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ὥριζε τὴν Βακτριανὴν ἐκ τῆς Σογδιανῆς. Διελθόντες τὸ πεδίον καὶ εἶτα τὸν περίφημον

ποταμὸν διὰ γεφύρας κατελύσαμεν μετὰ 8 ὡρῶν πορείαν εἰς τὸ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Φεϊζαμπάτ, πρωτεύουσαν τοῦ Παταξιάν, ἢ ὡς τὸ ὠνόμασεν ὁ Μάρκο Πόλο Balican, δηλαδὴ Παταξιάν. Λέγεται κοινῶς τὸ Φεϊζαμπὰτ καὶ Παταξιάν· ἐπειδὴ οἱ ἐξ ἄλλων ἐθνῶν λέγοντες ἄγομεν εἰς Παταξιὰν ἐννοοῦσι τὸ Φεϊζαμπάτ. Πιθανὸν μάλιστα τὸ Φεϊζαμπὰτ νὰ ᾖ μεταγενέστερον ὄνομα τῆς αὐτῆς πόλεως, ἐπειδὴ ὁ Μάρκο Πόλο ὀνομάζει αὐτὸ Παταξιάν, καὶ ὁ Πτολεμαῖος τὴν παρὰ τὸν Ὦξον ἐν Σογδιανῇ πόλιν Ὠξειάναν καλεῖ (α).

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἴδωμεν νῦν τὰ τοῦ δρομολογίου τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῶν Παροπαμισάδων· δηλαδὴ διὰ Γορμπὰν καὶ Κορμὰτ καὶ διὰ Βακτριανῆς εἰς Σογδιανὴν ἀπελθόντος, δηλαδὴ εἰς τοὺς Τζιαγατέοι ἢ εἰς Σαμαρκάνδαν καὶ διώκοντος ἐν σπουδῇ τὸν Βῆσσον, ὅστις ἐπεὶ ἐξεγγέλλετο οὐ πόρρω ἤδη ὢν ὁ Ἀλέξανδρος, διαβὰς τὸν Ὦξον, τὰ μὲν πλοῖα ἐφ' ὧν διέβη κατέκαυσεν, αὐτὸς δ' εἰς Ναύτακα τῆς Σογδιανῆς χώρας ὑπεχώρει (6). Ὁ Ἀλέξανδρος δὲ διαβὰς τὸν Καύκασον καὶ εἰς Δράψακα ἢ καὶ Ἄδραψα κατὰ Στράβωνα (γ) τῆς Βακτριανῆς ἀφικόμενος, εἰς Ἄορνόν τε ἦγε καὶ Βάκτρα. Περάσας δὲ τὸν Ὦξον ἦγε κατὰ σπουδήν, ἔνθα Βῆσσον εἶνε ἐπυνθάνετο (δ). Διῆλθε λοιπὸν ἐν σπουδῇ ὁ Ἀλέξανδρος τὸ Τουρκεστὰν καὶ τὸν Ὦξον ἀπελθὼν εἰς Βουχάραν ἢ εἰς Σαμαρκάνδην, καὶ ἐπομένως ἠκολούθησε τὴν συντομωτέραν ὁδόν, ἣν καὶ μέχρι σήμερον ὁδεύουσιν οἱ ἀπὸ Κορμὰτ εἰς Βουχάραν ἀπερχόμενοι, καθ' ἣν διέρχονται

(α) Πτολ. VI. 13. 5. (6) Ἀρρ. 3, 28, 9. (γ) 518. (δ) Ἀρρ. 3. 29.

τοὺς σταθμοὺς 'Ακ-ρομπά, 'Ρούϊ, Σαρὶ μπάζ, 'Ειβάλ, Κούλμ, ὅθεν ἢ ἀκολουθοῦντες ποταμίσκον διευθύνονται κατ' εὐθεῖαν βορείως καὶ διερχόμενοι τὸν Ὦξον ἀπέρχονται εἰς Σαμαρκάνδην, ἢ στρέφουσι δυτικῶς καὶ διερχόμενοι τοὺς σταθμοὺς 'Αφαζλαμπὰτ καὶ Ταχτουπὸλ ἀπέρχονται εἰς Μπάλχ καὶ ἐκεῖθεν ΒΔ. στρεφόμενοι διέρχονται τὸν Ὦξον καὶ ἀπέρχονται εἰς Βουχάραν. Πᾶσα ἄλλη ὁδὸς τούτων ἀνατολικωτέρα ἀπέρχεται εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σαμαρκάνδης δύσβατα ὄρη τοῦ Κουλὰπ καὶ Καρατηγῆς πρὸς ἃ δὲν διηυθύνθη ὁ Βῆσσος διότι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ διώξεως, καθ' ἣν δὲν ἀναφέρονται ὄρη, ἐν ὁμαλῇ χώρᾳ κατέφυγε. Μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ σύλληψιν ὁ 'Αλέξανδρος ἐπανέκαμψεν εἰς Μαράκανδα τὰ βασίλεια τῆς Σογδιανῆς (α), δηλαδὴ εἰς Σαμαρκάνδην· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Βῆσσος ἔλαβε τὴν διὰ Βουχάρας ἄγουσαν προτιθέμενος νὰ σωθῇ διὰ τῶν ἐρήμων εἰς 'Οργάντζι, ἢ διαβὰς τὸν 'Ιαξάρτην νὰ διαφύγῃ εἰς τοὺς νομάδας Σκύθας. Καὶ ἑπομένως ὁ 'Αλέξανδρος διώκων αὐτὸν ἠκολούθησε πιστῶς τὴν ἀπὸ Κορμὰτ διὰ Μπάλχ ἄγουσαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης εἰς Βουχάραν, ὡς μετ' οὐ πολὺ ἐναργέστερον θέλομεν ἴδῃ αὐτὸν καὶ πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐπανακάμπτοντα εἰς Σογδιανὴν ἀπὸ Βάκτρων. Αἱ δὲ εἰς Τουρκεστὰν πόλεις Δράψακα ἢ Ἄδραψα, καὶ Ἄορνος καὶ Βάκτρα εὑρίσκονται κατὰ τοὺς προγραφέντας σταθμούς, τοὺς ἀπὸ Κορμὰτ διὰ Βουχάραν εὑρισκομένους. Καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀρχαῖαι πόλεις, ὡς παρετηρήσαμεν, ἀναλογοῦσι πρὸς ἃς νῦν κατὰ τὸ ὄνομα προσομοιάζουσι, πιθανὸν τὰ Δράψακα, 'Αορνὸς καὶ Βά-

(α) 'Αρρ. 3, 29, 30.

κτρα νὰ ὦσι τὰ νῦν Ἀκ-ρουμπά, Ῥούϊ, Δαραγᾶς ἢ καὶ Μπάλχ. Τὰ δὲ Ναύτακα ἐν Σογδιανῇ, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρεται ἡ Βουχάρα, εἰσὶ τὰ νῦν βορείως ταύτης ὀνομαζόμενα Νούρατα, πρὸς ἃ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀφίχθη, ἀλλ' ἔστρεψε μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Βήσσου εἰς Σαμαρκάνδην.

Ἐκ ταύτης εἶτα προήει ἐπὶ τὸν Τάναϊν, ὅστις καὶ Ἰαξάρτης ἐκαλεῖτο (α)· ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Σὴρ καὶ ἐκ τοῦ Ναρῆν, ὅστις ὑπὸ δύο ποταμῶν σχηματιζόμενος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Δῆμος (β). Συμβάλλει δὲ τῷ Σὴρ ἔνθα περίπου ὑπάρχει νοτίως τούτου ἡ Μαργελὰν καὶ βορείως ἐκείνου ἡ Νεμεγγάν, δηλαδὴ ἀνατολικῶς Κοκὰν καὶ δυτικῶς Ἀντιτζιάν. Διήρχετο δὲ ὁ Ἀλέξανδρος δι' ὀρῶν (γ), ἐξ ὧν ἔβη εἰς τὴν Κυρούπολιν κειμένην παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν Ἰαξάρτην, καὶ ὀνομαζομένην ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Κύρα, ἅπερ κατασκάψας διὰ τὰς συχνὰς ἐπαναστάσεις ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἢ ἐν τῷ ἰδίῳ χώρῳ, ἢ οὐ μακρὰν τούτου ἀλλὰ παραποταμίως ἐπίσης (δ), ὥστε ἀντιστοιχεῖ ἡ πόλις πρὸς τὸ νῦν Χουτζιέντ· ἐπειδὴ αἱ ἀπὸ Βουχάρας καὶ Σαμαρκάνδης συγκοινωνίαι εἴτε πρὸς ἀνατολὰς εἴτε πρὸς βορρᾶν πρὸς ταύτην τὴν πόλιν συνέρχονται, καὶ αὕτη μόνη τῶν ἄλλων πρὸς τὸν ποταμὸν μᾶλλον πλησιάζει, καὶ κατ' αὐτὴν ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ εὐχερέστερον ἐκτελεῖται· δηλαδὴ ἔχει πάντα τὰ προτερήματα ὅσα ἠδύναντο νὰ πείσωσι τὸν Ἀλέξανδρον ἵνα κτίσῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν χῶρον τὴν πόλιν του. Ἐντεῦθεν

(α) Ἀρρ. 3, 30, 7. (β) VI. 12. 3. (γ) Ἀρρ. 3, 30, 11 (δ) Ἀρρ. 4. 3. Στραβ. 517. Ἀρρ. 4. 4.

ἐπανακάμψας εἰς Σαμαρκάνδην (α), ἐπῆλθε πᾶσαν τὴν χώραν, ὅσην ὁ ποταμὸς Πολύτιμος ἐπάρδων ἐπέρχεται· ἵνα δὲ ἀφανίζεται τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ ἐντεῦθεν ἤδη τὸ ἐπέκεινα ἔρημος ἡ χώρα ἐστί (β)· καὶ ἑπομένως ἐκ Σαμαρκάνδης ἔβη πρὸς Βουχάραν καὶ Καρσί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκείνης τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρει, δικαίως ἀποδίδεται ὡς κτισθεῖσα μετὰ τῆς Κοκὰν καὶ τοῦ Καβοὺλ ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκεῖθεν ἀφίκετο εἰς Ζαρίασπα (γ)· δηλαδὴ εἰς Γορί, ὡς προεγράφη, ἔνθα συνέβη καὶ ἡ συμφορὰ τοῦ Κλείτου (δ). Εἶτα δ' ἐπανακάμπτων εἰς Σογδιανὴν ἐπαναστατήσασαν, ἀφῆκεν εἰς τὰ Βάκτρα τὸν Πολυσπέρχοντα, καὶ Ἄτταλον, καὶ Γοργίαν, καὶ Μελέαγρον διὰ φυλακὴν τῆς χώρας, καὶ προῄει αὖθις εἰς Σογδιανὴν (ε). Στρατοπεδεύων δ' ἐπὶ τῷ ποταμῷ Ὤξῳ, οὐ μακρὰν τῆς αὐτοῦ σκηνῆς πηγὴ ὕδατος καὶ πηγὴ ἐλαίου ἀνέσχεν (ϛ). Ὁ Στράβων τὴν πηγὴν ταύτην περιγράφει παρὰ τὸν Ὦχον (ζ). Ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος προχωρῶν εἰς Σογδιανὴν ἀπὸ Βάκτρων ἦγεν ἀπὸ Μπάλχ δι' Ἀγχόης. Ἐνῷ δ' εὑρίσκετο ἐν Σογδιανῇ ἐκυριεύθησαν τὰ Ζαρίασπα ὑπὸ Σπιταμένους, ἐν οἷς ἦσαν νόσῳ ὑπολελειμμένοι τῶν ἑταίρων ἱππέων οὐ πολλοί, καὶ ξὺν τούτοις Πείθων τε ὁ Σωσικλέους, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θεραπείας τῆς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένος, καὶ Ἀριστόνικος ὁ Κιθαρῳδός (η)· ὥστε τὰ Ζαρίασπα καὶ Βάκτρα, ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς φυλακῶν ἐξάγεται, δὲν ἦτο μία καὶ ἡ αὐτὴ πόλις ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἀλλὰ δύο.

(α) Ἀρρ. 4. 6. 5. (β) Ἀρρ. 4. 6. 6. (γ) Ἀρρ. 4. 7. (δ) 4. 8. (ε) 4. 16. (ϛ) Ἀρρ. 4. 15. 7. (ζ) Στραβ. 518. (η) Ἀρρ. 4, 17, 4—6.

Ἐν τῇ Σογδιανῇ δ' ὁ Ἀλέξανδρος διεχείμασεν εἰς Ναύταχα (α) οὐ μακρὰν τῶν ἐρήμων, δηλ. εἰς Ναύρατα, καὶ τὸ ἔαρ προὐχώρει ἐπὶ τὴν ἐν τῇ Σογδιανῇ πέτραν ἔνθα ἡ τοῦ Βακτρίου Ὀξυάρτου γυνὴ ἦν καὶ οἱ αὐτοῦ παῖδες (β). Τὴν πέτραν ταύτην τίθησιν ὁ Στράβων, ὡς δεῖ, ἐν τῇ Βακτριανῇ (γ). Ἐπειδὴ ὁ Ὀξυάρτης βασιλεὺς τῶν Βακτρίων ὤν, ἂν ὑπῆρχον ἐν τῇ Βακτριανῇ ἐρυμναὶ πέτραι εἰς ταύτας κατὰ προτίμησιν ἤθελε καταφύγει. Εἶχε δὲ ἡ ἐν Βακτριανῇ πέτρα, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὕψος 15 σταδίων, περιφέρειαν 80, καὶ ἄνω πεδίον εὔγεων, ὅσον πενταχοσίους ἄνδρας τρέφειν δυνάμενον. Ὡς δ' ὁ Ἀρριανός, ἦτο αὕτη ὄρος ἀπόκρημνον καὶ χιονόβλητον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον δηλαδὴ περὶ τὸ ἔαρ. Καθ' ἃ γινώσκοντες ὅτι ἡ Βακτριανὴ τότε ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, τὸ εὔγεων πεδίον τὸ ὑπὸ ἀποκρήμνων καὶ χιονοβλήτων ὀρῶν κυκλούμενον ἐν ὥρᾳ ἔαρος, εὑρίσκομεν νὰ ᾖ τὸ νῦν Νταρείμ, ἔνθα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς Ῥωξάνης ἐποίησεν, ἢ εἰς τὸ οὐ μακρὰν τοῦ Νταρεὶμ οροπέδιον Ἀργώ, ὀνομασθὲν πιθανὸν οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἄργος. Ἀλλ' οἱ νῦν Πέρσαι ὀνομάζοντες τὴν Ῥωξάνην Rouchinay δηλαδὴ Φωτεινήν, ἱστοροῦσι ταύτην μὲν κόρην τοῦ Φιλίππου τὸν δ' Ἀλέξανδρον υἱὸν τοῦ Δαρείου. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀλέξανδρος προέβη εἰς τὴν ἐν Παρατάκαις πέτραν, ἥτις καὶ Χοριήνου ἐκαλεῖτο (δ), ἢ ὡς λέγει ὁ Στράβων εἰς τὴν τοῦ Ὤξου ἐν Σογδιανῇ, ἥτις καὶ Ἀριαμάζου πέτρα ἐκαλεῖτο, καὶ εἶχεν ὕψος

(α) Ἀρρ. 4.18. (β) Ἀρρ. 4. 18. 4. (γ) Στραβ. 517. (δ) Ἀρρ. 4·21.

διπλάσιον τοῦ τῆς Βακτριανῆς (α). Εἶνε δὲ, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ σχετίζων τὰ ὀνόματα καὶ τὰς περιγραφὰς τῆς χώρας, τὸ νῦν Νταρϐάζ, ὅπερ ὂν κοιλὰς εὔφορος, ἐν ᾗ ἀναπτύσσεται ἡ καρυά, ἡ μηλέα καὶ ἡ ῥοιὰ ἔτι, κυκλοῦται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων ὀρῶν καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ἀμοῦ, δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Στράϐωνος πέτρα τοῦ Ὤξου, ἢ καὶ τοῦ Ἀριαμάζου, δηλαδὴ τοῦ Νταρϐάζ. Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπελθὼν εἰς πόλεμον ἀφῆκεν ἐν τῇ αὐτῶν κοιλάδι τὴν κόρην του ἐκ τῆς ὁποίας κατάγονται· ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐπανέκαμψεν εἰς Βάκτρα (ϐ) ἔνθα ἐφονεύθη ὁ Καλλισθένης (γ) καὶ ἐκ Βάκτρων κατὰ τὸ ἔαρ προὐχώρει εἰς τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τῶν ἐπιτομωτέρων ὁδῶν τῶν Παροπαμισάδων καὶ διὰ τῆς ἐν Ἀραχωσίᾳ Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀνέστρεψε πρὸς τὸν Κωφῆνα καὶ Χοάσπην, ἢ πρὸς τὴν Πλημμύριον πόλιν, ἔνθα καὶ ἡμεῖς μετ' οὐ πολὺ δι' ἄλλων ὁδῶν ἀπομεμακρυσμένων ἐπανακάμψοντες ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἐπίλοιπον περιγραφὴν τοῦ δρομολογίου τῆς ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως.

Ἐν Παταξιὰν ὑπὸ στοὰν ἐν τῇ αὐτοῦ αὐλῇ ὁ Ἐμὴρ καὶ βασιλεὺς Μαχμοὺτ ἐκάθητο σταυροποδητὶ ἐν μέσῳ πολυαρίθμου ὁμίλου, τὸ ξίφος ἔχων ἐπὶ τῶν γονάτων, οἱ ἄλλοι αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκάθηντο γονατισμένοι, καὶ εἶχον τὴν κεφαλὴν διὰ σέϐας ἡμικεκλιμένην, τὸ στόμα κλειστὸν καὶ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας· ἐγὼ δ' εἰσελθὼν ἐδέχθην ὑπ' αὐτοῦ φιλοφρόνως καὶ παρ' αὐτῷ

(α) Στραϐ. 517. (ϐ) Ἀρρ. 4. 22. (γ) Ἀρρ. 4, 22, 2. Στραϐ. 517.

ἐκάθησα χάριν τῆς συστατικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἐμὴρ Σὴρ-Ἀλῆ Χάν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ βασιλεὺς ἦτο σοφός, βιβλία ἔχων τοῦ Γαληνοῦ καὶ Ἱπποκράτους εἰς Περσικὴν γλῶσσαν, καὶ πολλὰ ἄλλα ἐμπεριέχοντα μεταφράσεις Ἑλλήνων φιλοσόφων. Μοὶ ἔδωκε διὰ κατοικίαν ἓν οἴκημα τοῦ σχολείου, καὶ ἤρχετο καθ' ἑσπέραν εἰς τὸν τοῦ σχολείου κῆπον μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του πρὸς σκοποστοιχίαν. Ἔθετον εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα βημάτων πῖλον, καὶ καθήμενοι παραβολικῶς, ἐν μέσῳ τῆς παραβολῆς ἔχοντες τὸν βασιλέα, ἐτόξευον. Τὸ βέλος διήρχετο τὸν πῖλον χωρὶς νὰ μεταβάλῃ ἐπ' ἐλάχιστον τὸ αὐτοῦ σχῆμα ἢ τὴν θέσιν. Νόμῳ δ' ὑπεχρεοῦτο νὰ θέσῃ τὸν πῖλόν του ἀντὶ τοῦ τοξευομένου, ὁ τούτου ἐντεῦθεν ῥίψας τὸ βέλος, δηλαδὴ ὅταν τὸ βέλος τοῦ τοξεύοντος ἔμενεν ἐντεῦθεν τοῦ τοξευομένου πίλου· ἐξῄρεσαν ὅμως ἐμὲ τοῦ νόμου, ἐπειδὴ δὲν μοὶ ἦτο εὔκολον τὸ τοξεύειν· ὁ βασιλεὺς ἦτο ὁ ἄριστος τοξότης. Τὰ τόξα των ἦσαν ἐκ κεράτων ἀντιλοπῶν, ὧν τὰ τεχνικώτερα ἤρχοντο ἀπὸ Κασμὴρ καὶ Τιβέτ. Ἐκεῖ εἶδον τὸ πρῶτον τόξα, τοῦ λοιποῦ εὕρισκον αὐτὰ καθ' ὅλην τὴν ὁδόν μου μέχρι τῆς Σινικῆς, καὶ ἐν αὐτῇ, ὡς κύριον ὅπλον, καὶ σπάνια τὰ τῆς πυρίτιδος. Ἐνίοτε καθήμενοι ἐπὶ τῆς στέγης τῶν οἰκημάτων τοῦ σχολείου εἴχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν ποταμὸν καταβοῶντα ἐν μέσῳ ἀποκρήμνων ὀρῶν καὶ διὰ μικρῶν καταρρακτῶν ῥέοντα, καὶ ἐβλέπομεν τοὺς Παταξιανοὺς κρατοῦντας πεφυσημένον ἀσκόν, καὶ πίπτοντας ἐξ ὑψηλοῦ κρημνοῦ εἰς βαθεῖαν τοῦ ποταμοῦ λεκάνην, καὶ ἐκ ταύτης μετὰ στιγμὰς μακρὰν ἐν μέσῳ ἄλλων καταρρακτῶν ἀναδυομένους, καὶ ἀπὸ καταρράκτην εἰς καταρράκτην ταχέως φερομένους

μέχρι τῆς γεφύρας, καθ' ἣν δι' ἔλλειψιν πετρῶν τὰ ὕδατα ἐκόπαζον, καὶ οἱ κολυμβηταὶ ἐξήρχοντο, ἐπανήρχοντο δὲ πεζοποροῦντες εἰς τὸν κρημνὸν καὶ ἐπανέπιπτον πρὸς διασκέδασιν αὐτῶν καὶ τοῦ βασιλέως.

Τὸ Παταξιὰν χώρα ὀρεινὴ κατοικεῖται μόνον εἰς μέρη ἐπιδεκτικὰ καλλιεργείας· τοιαῦτα εἶνε τὰ ἤδη μνημονευθέντα, ἔτι πρὸς νότον Νταρεὶμ τὸ 'Αντζιμάν, πρὸς ἀνατολὰς τούτου τὸ Κοράν, νοτιοανατολικῶς τοῦ Φεϊζαμπὰτ τὸ Μουχαρέκ, ἡ μᾶλλον τοῦ Παταξιὰν καρποφόρος χώρα, νοτιοδυτικῶς τούτου τὸ Μεντζιάν, καὶ ἀνατολικῶς τούτου τὸ Ντζίρμ. 'Ορίζεται δ' ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ἀπροσίτων ὀρῶν τοῦ Τηργερὰν καὶ Γαράν, βορείως διὰ τοῦ ποταμοῦ 'Αμοῦ ἐκ τοῦ Κουλάπ, καὶ δι' ἀπροσίτων ὀρῶν ἐκ τοῦ Νταρβάζ, δυτικῶς δὲ καὶ νοτίως ὑπὸ τοῦ Τουρκεστὰν καὶ Καφριστὰν καθ' ἃ διεγράψαμεν. Καλλιεργεῖται πανταχοῦ ὁ σῖτος, εἰς δὲ Μπουχαρὲκ καὶ Ντζίρμ ἐπὶ πλέον ἡ ὄρυζα. Τὰ χαρακτηρίζοντα τὸ κλίμα καρποφόρα δένδρα εἰσὶ κερασέαι· ὁ Μάρκο Πόλο ἀναφέρει καὶ καρυάς· πιθανὸν νὰ ὑπῆρχον, ἀλλ' οὐδεμία προσοχὴ δίδεται εἰς τὴν δενδροκομίαν διὰ τὸ ψωραλέον τῶν ὀπωρῶν τοῦ ψύχους ἕνεκεν. 'Εντὸς δὲ τοῦ Φεϊζαμπὰτ ἐν πλατείᾳ, ἔνθα συναγελάζονται, ὑπάρχει καὶ εὐμεγέθης πλάτανος. Τὸ μαγειρικὸν ἅλας φέρουσι πάντες οἱ ὀρεινοὶ μέχρι Παμὴρ λαοὶ ἐκ Τουρκεστάν, ἔνθα ἄφθονον ὀρυκτὸν ὑπάρχει καὶ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο ἀναφερόμενον. 'Εκ τῶν ὀρυκτῶν ὑπάρχει σίδηρος, ὑπῆρχον καὶ ῥουβίνια βορειοδυτικῶς Φεϊζαμπάτ, ἀλλ' ἤδη ἐξηλείφθησαν. Τυχὼν εὐμέγεθες ἠγόρασα, ἦτο δὲ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀκάθαρτον· ὁ Μάρκο

Πόλο (α) λέγει ὅτι ὑπῆρχον τὰ ῥουβίνια εἰς βουνὸν Sygnan, καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὄρος ἐκεῖ εἰς ὃ εὑρίσκονται σάπφειροι καὶ ἄργυρος εἰς ποσότητα. Τὸ ὄρος Sygnan πρέπει νὰ ᾖ τὸ ἐθνάριον Σιογνάν, ἀλλὰ δὲν ἤκουσα νὰ ὑπάρχωσιν εἰς αὐτὸ ἢ χῶραι πετρώδεις, ἐν αἷς δυσχολεύεται ἡ διατήρησις τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων πλέον ἢ ὅσον εἰς τὰ ἄλλα ὄρη· εἰς τὸν ποταμὸν ὅμως τοῦ Κουλὰπ λέγεται ὅτι ἀνευρίσκεται χρυσός.

Νοτιανατολικῶς τοῦ Παταξιὰν εἴπομεν ὅτι εὑρίσκεται τὸ Τηργεράν, τούτου νοτιανατολικῶς κεῖται τὸ Ζεμπάχ, καὶ βορειοανατολικῶς τούτου τὸ Οὐβαχάν, καὶ βορείως τούτου τὸ Σιογνὰν περιλαμβάνον ἐν αὐτῷ τὸ Σοχτερὲ καὶ τὸ Ῥουσσιάν, βορείως δὲ Ῥουσσιὰν εὑρίσκεται τὸ Νταρβάζ, βορείως τούτου ἡ Καρατηγὴ καὶ νοτίως τούτου καὶ δυτικῶς Νταρβὰζ τὸ Κουλάπ. Πάντα ταῦτα εἰσὶν ἐθνάρια ἰδιόγλωσσα κατοικοῦντα ἐν χαράδραις, ἢ ἐν κοιλάσιν, ἢ εἰς παραποταμίας χώρας ἀπροσίτων ὀρῶν, ἔνθα οἱ κρημνοὶ ἢ οἱ ποταμοὶ ἀφίνουσι γλίσχραν γῆν διὰ καλλιέργειαν. Καλοῦσι πάντα τὰ ὄρη ὁμοῦ Ἄφτ-Κοῦ-μπαντί· ἀλλ' ἕκαστον ὀνομάζουσι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατοικοῦντος αὐτὸ ἐθναρίου. Οἱ ὅμοροι αὐτοῖς τοὺς ὀνομάζουσιν Ἄφτ-Κοῦ-μπαντὶ μὶν Ντιζιαμιὰτ Σκέντερ μεζὰτ α-Φλατοῦν· δηλαδὴ ἑπτὰ Κλειστοβούνια κατοικούμενα ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου τῶν πιστευόντων τὰ δόγματα τοῦ Πλάτωνος. Οἱ δ' ἐν Νταρβὰζ κατοικοῦντες εἰς εὔφορον κοιλάδα ὑπὸ τοῦ Ἀμοῦ διαρρεομένην καὶ ὑπὸ ὀπωροφόρων δένδρων πεφυτευμένην ἀπὸ καρυᾶς μέχρι ῥοιᾶς, λέγουσιν, ὡς προελέχθη,

(α) Σελ. 116 καὶ ἑξῆς.

ὅτι κατάγονται ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἀπερχόμενος εἰς πόλεμον ἐξησφάλισε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς τὴν κοιλάδα ἐκείνων. Τοῦτο βεβαιοῖ ἡμῖν καὶ ὁ Μάρκο Πόλο λέγων (α), τὸ Παταξιάν, ὅπερ ἴδιον ἔθνος ὑπῆρχε τότε ἐνῷ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἦτο διῃρημένον ὑπὸ τῶν Σογδίων καὶ Βακτρίων, εἶνε μέγα ἔθνος ἰδιόγλωσσον βασιλευόμενον ἐκ διαδοχῆς ἐκ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαρείου. Οἱ βασιλεῖς αὐτοῦ ὀνομάζονται Zulcarniain (β) ἤτοι Ἀλεξανδρινοὶ δι' ἔρωτα πρὸς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον. Ὀνομάζων ὁ Μάρκο Πόλο μέγα ἔθνος τὸ Παταξιάν, καὶ περιλαμβάνων ἐν αὐτῷ τὸ ὄρος Σιογνάν, δηλοῖ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχήν του τὸ Παταξιὰν ἐκυριάρχει, ἂν ὄχι ὅλων, τῶν περισσοτέρων ὀρεινῶν χωρῶν· λέγεται δέ, ὡς ἤκουσα, ὅτι ποτὲ καὶ τῆς Καρατηγῆς ἐξουσίασε, καὶ τοῦ Τουρκεστὰν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ὑπετάχθη πολλάκις τῷ Τουρκεστὰν καὶ τοῖς Ἀφγᾶσιν, ὅτε τὰ λοιπὰ ἐθνάρια αὐτονομοῦνται, ἐκτὸς ἐὰν φυλάττον τὸ Παταξιὰν τὴν κυριαρχίαν καθίσταται φόρῳ ὑποτελές.

Ἡ διοίκησις ἐν αὐτοῖς εἶνε ἁπλουστάτη· τὸ ἥμισυ τοῦ λαοῦ καλούμενον βασιλικοὶ εἶνε διατεθειμένον διὰ τὴν φύλαξιν τῆς χώρας, καὶ ὑποκείμενον εἰς τὸ νεῦμα τοῦ αὐτῶν κυριάρχου φέροντος τοὺς δύο τίτλους Ἐμὴρ καὶ βασιλεύς, λ. χ. Μὴρ Μαχμοὺτ Σιά, Μὴρ Φεταλῆ Σιά· χορηγεῖ οὗτος ἐκείνοις τροφήν, ἵππον, καὶ ξίφος, χιτῶνα δ' εἰς ὅντινα διαπράξει καλῶς τὴν ἀνατεθειμένην αὐτῷ ὑπηρεσίαν. Τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ λαοῦ πτωχὸν κα-

(α) Σελὶς 116 καὶ ἑξῆς. (β) Τὸ Zulcarniain ἐδόθη εἰς τὸν μέγαν βασιλέα διότι πιστεύεται ὅτι εἶχε κέρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

λούμενον εἶνε ἐπιδεδομένον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς χώρας. Ὁ βασιλεὺς ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν βασιλικῶν περὶ τὰ τριάκοντα μόνον πρόσωπα χρήσιμα δι' ὑπηρεσίαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ χώρας μένοντες προσκαλοῦνται ἐν ἀνάγκῃ· τούτου ἕνεκεν ἐκδιώκεται ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις ὑφ' ἑτέρου ἔχοντος μόνον 15 πρόσωπα. Ὁ βασιλεὺς Μαχμοὺτ μοὶ ἔλεγεν ὅτι μετὰ 15 προσώπων ἐλθὼν ἐκ Κουλὰπ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ Φεϊζαμπάτ, καὶ ἐδίωξε τὸν πρὸ αὐτοῦ βασιλεύοντα Ντζιελαντέρ, ὡς δ' ἐσχάτως ἤκουσα ἔπαθε τὰ αὐτὰ ὑπὸ τοῦ Ντζιελαντέρ. Ὁ βασιλεὺς Φεταλῆ ἐν Οὐδαχὰν ἔφυγεν εἰς Σιογνὰν δι' ἐπανάστασιν ἑνὸς τῶν αὐτοῦ στρατηγῶν, ὅστις διήγειρεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν βασιλικὴν φυλακήν, ἀλλ' ἐπανελθὼν εἶτα μετὰ δέκα προσώπων ἐξεδίωξε τὸν ἐπαναστάτην καὶ ἐγένετο βασιλεύς. Εἰς Νταρβάζ ὁ μὴ κυβερνῶν δικαίως βασιλεὺς ἐκδιώκεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ συνηθροισμένου περὶ τὸν ἐκείνου οἶκον, καὶ λέγοντος «Μπιντοῦργα νὲ-σσχουαμ» δηλαδή, Ἀνάστηθι, φύγε, δὲν σὲ θέλομεν. Ἀπέρχεται δ' ἐκεῖνος καὶ ἐκλέγεται ἄλλος. Ὁ πληθυσμὸς δ' ἑκάστου ἐθναρίου ἀνέρχεται ἐκ 500—1000 ἀτόμων.

Τὰ οἰκήματα αὐτῶν εἰσὶν ἐκ πλίνθων, ἢ καὶ ἐκ πετρῶν διὰ χώματος συνηρμοσμένων, ἅπαντα ἰσόγεια, ἔχοντα ὀροφὴν ἐπίπεδον, καὶ διὰ χώματος πεπατημένου ἐστρωμένα. Τὰ σκεύη αὐτῶν εἰσὶν ἁπλούστατα· χρήσιμα διὰ τὴν μαγειρικὴν ἢ διὰ τὴν γεωργίαν, συνίστανται εἰς χύτραν ἢ εἰς λοπάδα, εἰς παροψίδας καὶ ποτήρια ξύλινα, ἢ ἐξ ὑδροχολοχύνθης, ἢ καὶ πλίνθινα, εἰς ξύλινα πτύα, καὶ εἰς σιδηρᾶν ἀξίνην καὶ πέλεκυν. Οἱ πλουσιώτεροι ἔχουσι καὶ νιπτῆρας καὶ ἀγγεῖον διὰ ἀφέψησιν

τοῦ τείου χαλκᾶ· κοτύλας δὲ τείου ἢ ἐξ Εὐρώπης ἢ ἐκ Σινικῆς τζινὶ ὑπ' αὐτῶν καλουμένας. Κατασκευάζουσι τὰ μετάλλινα αὐτῶν σκεύη εἰς Φεϊζαμπὰπ ἔνθα τεχνῖται ὑπάρχουσι χαλκοποιοί, σιδηρουργοί, μαχαιροποιοί, ὑποδηματοποιοὶ καὶ ῥάπται· ἐπιδιορθοῦσι τὰ σιδηρᾶ των σκεύη τεχνῖται ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον περιοδεύοντες, καὶ ὡς σοφοὶ τιμώμενοι. Αἱ συναλλαγαὶ γίνονται εἰς Φεϊζαμπὰτ μόνον διὰ χρημάτων, εἰς δὲ τὰ ἐνδότερα τοῦ Παταξιὰν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐθνάρια διὰ πραγμάτων λ. χ. διὰ δημητριακῶν καρπῶν, ἢ ἐρίων, ἢ κτηνῶν, ἢ καὶ ἀνθρώπων. Τὰ κτήνη αὐτῶν εἰσὶ πρόβατα, αἶγες, βόες καὶ ἵπποι, εἰς δὲ τὸ Οὐβαχὰν καὶ βόνασσοι (γιάκ), ἀλλ' ὀλίγα εἰς ἕκαστον, πάντα δέ, πλὴν τῶν μεγαλοπρεπῶν βονάσσων, μικρά. Τὰ πρόβατα ἐνῷ εἰς τὰς λοιπὰς ἐν Ἀσίᾳ χώρας ἔχουσιν οὐρὰν παχεῖαν καὶ εὐμεγέθη, ἐκεῖ εἰσὶν ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, δηλαδὴ ἔχουσιν οὐρὰν μικράν. Τὰ ἔρια συνίστανται ἐξ ἐρίων ἐπιμήκων καὶ ἐξ ἄλλων βραχέων λεπτοτάτων καὶ πυκνῶν εἰς τὸ δέρμα τοῦ ζῴου ἐπικαθημένων πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ τοῦ ψόχους. Τὰ ἔρια καὶ τὰ δέρματα τῶν ζῴων εἰσὶ τὰ μόνα μέσα δι' ἐνδυμασίαν τῶν ἀνθρώπων. Πάντα τὰ ἐνδύματα παρασκευάζουσι κατ' οἶκον αἱ γυναῖκες ἐξ ἐρίων· νήθουσιν, ὑφαίνουσι, κόπτουσι καὶ ῥάπτουσιν. Ἐνδύονται πάντες ἐριοῦχα, τινὲς δέ, οἱ πλουσιώτεροι, καὶ βαμβακερὰ ἐρχόμενα ἢ ἐκ δυσμῶν διὰ Παταξιὰν ἢ ἐξ ἀνατολῶν ἐκ Κασκάρ.

Τὰ ἐνδύματά των εἰσὶν ἁπλᾶ· αἱ γυναῖκες φέρουσιν ἐπιμήκη μόνον χιτῶνα καὶ καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν δι' ὑφάσματος μαλλίνου πίπτοντος μέχρι τῶν ὤμων, πλέκουσιν εἰς μικροὺς πέντε ἢ ἐξ πλοκάμους τὴν κόμην,

ἀφικνουμένην διὰ τὴν βραχύτητα μέχρι τῶν ὤμων. Δὲν ἔχουσι κοσμήματα, εἰσὶν ἀπεριποίητοι καὶ ἀνυπόδητοι. Οἱ ἄνδρες φέρουσι χιτῶνα βραχύτερον, ἀναξυρίδα, ζώνην, πῖλον καὶ περὶ αὐτὸν οἱ πλουσιώτεροι λεπτὴν βαμβακερὰν κιρβασίαν· ὑποδήματα δὲ δερμάτινα μέχρι γόνατος πάντες, ὑπ'αὐτὸ ἐπιδεδεμένα, καὶ περὶ τὸν ἀστράγαλον. Ἐν καιρῷ χειμῶνος, πρὶν ἢ ὑποδηθῶσι, περιτυλίσσουσι τὸν πόδα ἐξ ὀνύχων μέχρι γόνατος διὰ πολλῶν ἐπιβληδὸν ἐπιμήκων ἐξ ἐρίων ἐπιδέσμων, καὶ βαδίζουσιν εὐχαριστημένοι μᾶλλον ἢ τὸ θέρος· διότι κατὰ τὸ θέρος καθυγραίνονται πολλαχοῦ οἱ τόποι ἐκ τῆς ἀναλυομένης εἰς τὰ ὄρη χιόνος καὶ σχηματίζονται ῥυάκια ὑποχρεοῦντα αὐτοὺς ἵνα τὰ ὑποδήματα ἐξάγωσιν· ἐπειδὴ καθυγραινόμενα γίνονται δύσχρηστα, ἀφοῦ ξηρανθῶσιν. Ἐν δὲ Φεϊζαμπὰτ αἱ γυναῖκες φέρουσι χιτῶνα βαμβακερὸν ἢ μεταξωτὸν πολύχρουν ἔργον Εὐρώπης ἢ τῆς Βουχάρας, ἀναξυρίδα πολύχρουν κάτωθι στενὴν καὶ ἄνω πλατεῖαν, πέδιλα ἀνοικτὰ ἄνευ πτέρνης μετὰ ὑποστηρίγματος ξυλίνου, οἷα μεταχειρίζονται αἱ Περσίδες, ἔχουσιν ἐπινώτια, περιδέραια, βραχιόλια καὶ δακτυλίδια ἀργυρᾶ ἢ χρυσᾶ. Ὅταν ἐξέρχωνται τοῦ οἴκου φέρουσι χιτῶνα μεταξωτὸν ποδήρη, χειρίδας ποδήρεις ἔχοντα, αἵτινες ἀποστενούμεναι ἐφ' ὅσον ἐπιμηκύνονται ἀπολήγουσιν εἰς ὀξύ. Δὲν ἐνδύονται αὐτόν, ἀλλ' ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐξαρτῶσαι περὶ ἑαυτὰς περιάγουσι καὶ καλύπτουσι δι' αὐτοῦ τὸ πρόσωπον κατὰ θέλησιν· τὰς δ' ἐπιμηκεστάτας χειρίδας συρράπτουσιν ὄπισθεν ἐπὶ τοῦ κρασπέδου τοῦ χιτῶνος ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ ἀέρος τυχέως φέρωνται. Τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐνδύματα δὲν διαφέρουσι τῶν ἐν Τουρκεστάν, Τουρκομάν, Βουχάρᾳ καὶ Κοκὰν κατοικούντων·

φέρουσι τοὺς αὐτοὺς πίλους, τὰς αὐτὰς κιρβασίας, τὰ αὐτὰ ὑποδήματα καὶ τοὺς αὐτοὺς χιτῶνας.

Τρώγουσιν ὅπως πάντες ἐν τῇ Ἀνατολῇ πλὴν τῶν Σινῶν τῇ χειρί· τὸ ἐπιθυμητότερον φαγητὸν αὐτοῖς εἶνε τὸ λεγόμενον μαντζοῦν ἀΦλατοῦν, δηλαδὴ τὸ δυναμωτικὸν τοῦ Πλάτωνος. Λέγουσιν ὅτι συνίσταται ἐκ πέντε πραγμάτων, ἐξ ὕδατος, ἅλατος, κρέατος, ὀρύζης καὶ κρομμύου. Πρὸ τοῦ φαγητοῦ πλύνουσι τὰς χεῖρας, μετὰ δὲ καθαρίζουσιν αὐτὰς λιχμῶντες. Ἡ τάξις τῆς βασιλικῆς τραπέζης, ὡς ηὐτύχησα νὰ ἴδω, ἔχει ὡς ἑξῆς. Περὶ τὴν 8ην π. μ. ὥραν ἔρχονται διὰ προσκύνησιν τοῦ βασιλέως πάντες οἱ ἐκ τῆς πόλεως μεγιστᾶνες καὶ ξένοι· εἰσὶ δὲ πολλοί, καὶ κάθηνται ὡς σύμβουλοι ἐν κύκλῳ αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὅτε οὗτος ἀκούει καὶ δικάζει τὰς διαφορὰς τοῦ λαοῦ. Παύει δὲ πᾶσα δίκη καὶ ὁ λαὸς ἀποσύρεται πλὴν τῶν περικαθημένων τῷ βασιλεῖ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε λόχος ἀνδρῶν ἔρχεται φέρων ἐπὶ κεφαλῆς παροψίδας μεγάλας διὰ πώματος ὑψηλοῦ κεκαλυμμένας. Οἱ δύο πρῶτοι ἔχοντες νιπτῆρας ἄρχονται ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ κυκλίζοντες ὁ μὲν αὐτοῦ ἔνθεν ὁ δὲ ἐκεῖθεν ῥίπτουσιν ὕδωρ τοῖς περικαθημένοις ἵνα νίψωσι τὰς αὐτῶν χεῖρας. Ὁ τρίτος ἐκδιπλοῖ πρὸ αὐτῶν ἐπισκέλιον ἐκτεταμένον, ὅπερ ἐκ παλαιῶν φαγητῶν κατακηλιδωμένον ὂν ἀπόζει· ἐν μέσῳ δ' αὐτῶν ὁ τέταρτος ἐκδιπλοῖ ἐπίμηκες δέρμα ἐρυθρὸν ἐν εἴδει τάπητος παρεσκευασμένον ὅπερ ἔχον ἐκ πολλῶν ἡμερῶν φαγητῶν περιτρίμματα ἕνεκα τῆς αὐτῶν σήψεως ἀπόζει ὁμοίως. Ὁ πέμπτος ῥίπτει πέριξ τοῦ τάπητος ἀπὸ τόπον εἰς τόπον ἀνὰ τέσσαρας λεπτοὺς ἄρτους, καὶ εἶτα κατὰ μῆκος ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἀπο-

θέτει τὰς παροψίδας ἀφαιρῶν τὸ πῶμα. Ἔχουσι πᾶσαι φαγητὰ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, δηλαδὴ ὄρυζαν μετὰ κρέατος· ἐνώπιον δὲ τοῦ βασιλέως τίθεται καὶ τεμαχισμένον ὀπτὸν εἰς ὀβελὸν κρέας, ὀλίγα λαχανικὰ ὀρεκτικὰ εἰς ὄξος παρεσκευασμένα, καὶ πηκτώματα ὀπωρῶν μετὰ σακχάρεως, ἐξ ὧν ὁ βασιλεὺς δίδει εἰς ὅν τινα θέλει. Τρώγουσι πάντες διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς γονατιστοί, εἰς βῶλον συνάπτοντες τὴν τροφήν, καὶ φυλάττοντες τὴν ἀριστερὰν καθαρὰν ἵνα λαμβάνωσι τὸ ὕδωρ· τοῦτο κρατοῦσιν εἰς πηλίνους ἐξ Εὐρώπης κυάθους ὄπισθεν τῶν συνδαιτημόνων ἱστάμενοι ὑπηρέται, ἔχοντες σακχαρωμένον μόνον τὸ τοῦ βασιλέως. Ἀφοῦ ἀποφάγωσι λιχμᾷ ἕκαστος τὴν χεῖρα καὶ εἶτα αὐτὴν εἰς τὸ ἐπισκέλιον ἀπομάσσει· τοῦτο δὲ μὴ πλυνόμενον, ὡς προεῖπον, ἀπόζει· ἔπειτα ἕκαστος τῶν ὑπηρετῶν πωματίζων λαμβάνει ὅ,τι ἀγγεῖον ἀπέθεσεν, ὁ δὲ τὸν δερμάτινον τάπητα συνδιπλοῖ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ περιτριμμάτων τῆς τροφῆς, ἅπερ μὴ ῥιπτόμενα ἀπόζουσιν. Ἡ τάξις σχεδὸν ἡ αὐτὴ παρατηρεῖται καὶ εἰς τοὺς Πέρσας· ἀλλ' οὗτοι διακρίνονται ὅλου τοῦ κόσμου διὰ τὴν τῶν φαγητῶν ποικιλίαν, τὴν ἡδύτητα, τὴν πρόκλησιν τῆς ὀρέξεως καὶ τὴν καθαριότητα· πλύνουσι δὲ οὗτοι διὰ σάπωνος καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητὸν τὰς χεῖρας, ἃς ἕκαστος διὰ τοῦ μάκτρου αὐτοῦ ἀπομάσσει.

Ὅταν ἀσπάζωνται τὸν βασιλέα ἵστανται αὐτοῦ μακράν, κύπτοντες τὴν κεφαλὴν καὶ ἔχοντες τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐνῷ διὰ τῆς δεξιᾶς ἀφοῦ ἐγγίσωσι τὴν γῆν λαμβάνουσιν ἀνυψούμενοι τὸν πώγωνα, καὶ ἐκφωνοῦντες τὸ Ἀλὰ-χοῦ-ἄκμπαρ. Ἀσπάζονται πρὸς ἀλλήλους δίδοντες τὴν δεξιὰν χεῖρα· ὅταν

δ' ἄνδρες συναντήσωσι γυναῖκας συγγενεῖς, ἂν μὲν ἦναι ἡλικιωμένοι ἀσπάζονται αὐτῶν τὸ μέτωπον, ἂν δὲ ὁμίληκες δίδουσι τὰς χεῖρας.

Ἡ μουσικὴ αὐτῶν συνίσταται εἰς ἓν τύμπανον καὶ εἰς ἕνα αὐλόν· ἀλλ' εἰς ἕκαστον σχεδὸν οἶκον εὑρίσκεται μικρὸν τύμπανον μόνον δι' οὗ ᾄδοντες ἢ χορεύοντες φυλάττουσι τὸν χρόνον. Τὰ ᾄσματα αὐτῶν εἰσὶν ἄμουσα, μονότονα, χορεύουσι δὲ μόνον γυναῖκες· ὁ δὲ χορὸς συνίσταται εἰς τὸ νὰ κλίνωσιν ἱστάμεναι, ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν, ποτὲ δ' ἐκεῖθεν πρὸς τὰ πλάγια τὸ σῶμα, ἢ καὶ νὰ πτήσσωσι τὰ γόνατα καθίζουσαι καὶ ἀνυψοῦσαι τὸ σῶμα, ἐνῷ ἔχουσι τὰς χεῖρας ἡμιαπλωμένας, ἃς συμφώνως ταῖς κλίσεσι τοῦ σώματος ἀνυψοῦσι καὶ καταβιβάζουσιν ἀλληλοδιαδόχως. Ὁ χορὸς οὗτος εἶνε εἰδικός, δὲν ὁμοιάζει τῷ τῶν Περσῶν καὶ Ἀφγάνων, ἔχει ὅμως ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν χορὸν τῶν τῆς πετραίας Ἀραβίας ἐρημιτῶν Ἀράβων.

Ἡ θρησκεία αὐτῶν εἶνε μωαμεθανική, ἀλλ' οἱ ἀνατολικώτεροι εἰσὶ Σιὰ ἐνῷ οἱ ἄλλοι εἰσὶ Σουνοί· πάντες ὅμως ἔχουσι μυθικὰς ἰδέας τοιαύτας ἢ τοιαύτας περὶ τοῦ Μωάμεθ· οὗτοι, διότι πάσχουσιν ἔλλειψιν τροφῶν, πιστεύουσιν ὅτι δὲν ἔφαγεν ἄρτον ζῶν ἢ ὅσον τρία Περσικὰ μάνια, δηλαδὴ περὶ τὰς ἓξ ὀκάδας καὶ δὲν ᾐσθάνθη ποτὲ κενώσεως ἀνάγκην. Ἡ ὑπανδρεία, τὰ κατὰ τὸν θάνατον, καὶ ἡ ἐκδίκασις τῶν ὑποθέσεων γίνονται κατὰ τοὺς τοῦ Κορανίου νόμους· οὐδὲν τούτων φέρει ἰδιότητα μνήμης ἀξίαν.

Ὅταν ἤμην εἰς Φεϊζαμπὰτ εἷς τῶν μεγιστάνων ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως μετὰ δώρων πρὸς τὸν Ἰμάνι Μοῦλκι κυρίαρχον τῆς κάτω Τζιατράρης, ἔφερεν ἐξ αὐτοῦ

περὶ τὰ τριάκοντα ἄτομα δῶρα πρὸς τὸν βασιλέα του Παταξιάν· ἦσαν ἐκ τῶν ἐκείνου ὑπηκόων μητέρες καὶ πατέρες ἁρπαχθέντες ἐκ τῆς οἰκογενείας των, παιδία καὶ κοράσια ἐκ τῶν γονέων των, δηλαδὴ κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἰμάνι Μοῦλκι, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰς δύο Τζιατράρ, καὶ εἰς Σιογνὰν ἔτι οἱ κυρίαρχοι χαίρουσι τοιοῦτο δικαίωμα· πιθανὸν διότι ἡ χώρα αὐτῶν, ὡς λέγεται, κατάστενος καὶ ἐν μέσῳ ἀποκρήμνων ὀρῶν οὖσα, ὑποκύπτει συχνὰ εἰς λιμοκτονίαν. Τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ἦσαν ἐριοῦχα· τῶν μὲν ἀνδρῶν ὅπως καὶ τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀνδρῶν, τῶν δὲ γυναικῶν ὁ χιτὼν ἦτο βραχύτερος καὶ στενώτερος τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐπὶ πλέον ἔφερον τὴν ἀναξυρίδα στενὴν καὶ καλῶς περὶ τὰς κνήμας ἐφηρμοσμένην, ὅπως αἱ τῶν Ἰνδῶν. Οἱ πλόκαμοι τῆς κεφαλῆς πολλοὶ καὶ βραχεῖς ὅπως παρὰ Ἰνδιάναις· ἡ χροιὰ τοῦ προσώπου καὶ τῆς κόμης μελάγχρους εἰς ξανθὸν ἀποκλίνουσα, οἱ ὀφθαλμοὶ καστανοὶ ἢ γλαυκοί, οἱ χαρακτῆρες ἐλλειπτικοὶ (α) πρὸς τὸ ὡραῖον συνδυαζόμενοι καὶ διὰ τοῦτο αἱ Τζιατραρίδες εἰσὶν ἐπιζήτητοι ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων· ἀλλ' ἡττῶνται ὑπὸ τῶν Σιογνανίδων ὡς ξανθοτέρων. Ἐν γένει δὲ εἰπεῖν οἱ βορείως τοῦ ζυγοῦ τῶν Ἰμαλαΐων κατοικοῦντες εἰσὶ ξανθότεροι τῶν νοτίων, ἀλλὰ τούτων οἱ ἐκφράζοντες τὸ πρόσωπον χαρακτῆρες κλίνουσι μᾶλλον πρὸς τὸ ὡραῖον.

(α) Ὕστερον ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ θέλομεν ὁρίσει ὅτι οἱ ἐν γένει ἐκφράζοντες τὸ πρόσωπον χαρακτῆρες τοῦ ἀνθρώπου ὁρίζονται διὰ τριῶν σχημάτων, καὶ ταῦτα διὰ τριῶν ὡρισμένων διαστάσεων, ὧν ἑκάστη σχετίζεται πρὸς μίαν τῶν ὁριζουσῶν τριῶν ἀρχῶν τὸ κλίμα ἑκάστης χώρας.

Μεταξὺ ὅμως τῶν κατοίκων τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων διακρίνονταί τινες εἰς τὸ μελάγχρουν κλίνοντες καὶ χαρακτῆρας ἔχοντες ἐλλειπτικωτέρους, φαινόμενοι δ' ὄχι ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ μιγαδικοί, οἷοι διακρίνονται εἰς πάντα τὰ ἐπιμιξίας ὑποστάντα ἔθνη· ἐπειδὴ φυλάττουσιν ἐς ἀεὶ ἴδιον μικτὸν τύπον καὶ μάλιστα ὅταν τὰ ἐξ ὧν προήχθησαν ἄτομα εἶχον τύπους πάνυ διαφέροντας ἀλλήλων. Οἱ Καφριστανοὶ μὴ ὑποστάντες ἢ σπανιώτερον τῶν ἄλλων ἐπιμιξίαν, ἐξ ὅσων εἶδον φυλάττουσι γνησιώτερον τὸν τῆς χώρας των χαρακτῆρα· ἔχουσι χροιὰν λευκέρυθρον, ὀφθαλμοὺς γλαυκερύθρους καὶ ξανθέρυθρον κόμην, χαρακτῆρας δὲ μεταξὺ ἐλλείψεως καὶ τριγώνου· βλέπων αὐτοὺς ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον Γερμανῶν ἀδελφούς. Συνεπέρανα δ' ἐκ παρατηρήσεων τοιούτων, ὅτι ἡ ξανθὴ χροιὰ ἀνήκει εἰς ψυχρὸν κλίμα, ἡ δὲ μελανὴ εἰς θερμόν. Τὸ ψυχρὸν δὲ κλίμα ἢ τὸ θερμὸν δὲν χαρακτηρίζεται μόνον ἐκ τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ πλάτους τῆς χώρας, ἀλλ' ἔτι ἐκ τοῦ ὕψους καὶ βάθους, καὶ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτνιαζουσῶν αὐτῇ χωρῶν θερμῶν ἢ ψυχρῶν οὐσῶν κατὰ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον βαθμὸν καὶ εἶδος. Ὥστε γεννῶνται ἑκασταχοῦ τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα ψυχρὰ ἢ θερμὰ κλίματα, καὶ ἀπαντῶσιν ἐν αὐτοῖς τοιαίδε ἢ τοιαίδε ξανθαὶ ἢ μελαναὶ χροιαί. Διὰ τοιούτων ἀρχῶν ὁρίσομεν ὕστερον τὰ κλίματα καὶ τὰς ζώνας, τὰ κλιμακτηρικά τε ἔθνη καὶ τὰς φυλάς, ἐξ ὧν, ὡς παρετήρησα, πᾶν ἔθνος παρουσιάζον μεγαλειτέρους χαρακτῆρας ὑπέστη ἐπιμιξίας. Τὴν τῶν ἐθνικῶν χαρακτήρων τύχην ἔλαβον καὶ τὰ ἐθνικὰ ἔθιμα καὶ ἤθη καὶ αἱ ἐθνικαὶ γλῶσσαι, ἐν οἷς ὡς ἐκ τῆς ἐπιμιξίας δὲν ἐφυλάχθη ἑκασταχοῦ ἴδιον ἢ ὅ,τι ἡ ἰσχὺς τῆς φύσεως ἀμε-

τάβλητον ὑπεστήριξεν ἀπέναντι τῆς πολυμηχάνου τέχνης.

Τὸ Φεϊζαμπὰτ εὑρίσκεται εἰς ὁμαλὴν θέσιν βουνοῦ δυσβάτου, ἐπὶ δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, ὅστις καθ' ὅλην τὴν ῥοὴν εἰς βαθεῖαν καὶ ἀπόκρημνον κοίτην ῥέων οὐδαμοῦ, ὡς λέγουσι, χορηγεῖ ὕδωρ πρὸς καλλιέργειαν· ἔχει περὶ τοὺς 150 ἰσογείους οἴκους, ἀνώγεον δὲ μίαν ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως, καὶ ταύτην ἑτοιμόρροπον, πρὸ αἰώνων μετὰ τοῦ ἐγκλείοντος τοὺς βασιλικοὺς οἴκους φρουρίου κτισθεῖσαν. Συγκοινωνεῖ δὲ δυτικῶς μετὰ τοῦ Τουρκεστάν, δι' ἧς ἤλθομεν μόνης ὁδοῦ, βορείως μετὰ τοῦ Κουλάπ, καὶ ἀνατολικῶς διὰ τῆς μόνης ὁδοῦ, ἣν θέλομεν ὁδεύσει, μεθ' ὅλων τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν. Εἰς Νταρβὰζ ἀπέρχονται ἄνθρωποι ἀπ' εὐθείας ἀναρριχώμενοι εἰς ἀπόκρημνα ὄρη μὴ ὁδευόμενα ὑπὸ ζώων κατοικιδίων. Ἐκ δὲ Καφριστὰν ἔρχονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν Καφριστανοὶ δώρων χάριν πρὸς τὸν βασιλέα, διερχόμενοι ἐπὶ πέντε ἡμέρας αἰωνίως χιονοσκεπεῖς χώρας· λαμβάνοντες δὲ δῶρα χιτῶνας παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια. Τοὺς ὀνομάζουσιν οἱ Παταξιανοὶ Καφὴρ σιαποῦσι, δηλαδὴ ἀπίστους μελανοενδεδυμένους· ἐπειδὴ τῶν Καφριστανῶν, ὡς εἰδικῶς περὶ αὐτῶν ὁμιλήσωμεν, οἱ πλούσιοι ἐνδύονται μελανοὺς χιτῶνας, οἱ δὲ λοιποὶ αἰγῶν δέρματα μέχρι γόνατος ἄνευ χειρίδων. Καλλιεργοῦσιν ἰδίᾳ τὴν ἄμπελον καὶ ἀγαπῶσι πάντες τὸν οἶνον, ὃν τζιοῦχρ ὀνομάζουσιν.

Ἔμεινα εἰς Φεϊζαμπὰτ πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ἵππων ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. Ἡμέραν δέ τινα ἐκάλεσέ με ὁ βασιλεὺς νὰ γευθῶμεν. Ἐκαθήσαμεν ἐν τῷ αὐτοῦ γυναικωνίτῃ ὑπὸ παστάδα, εἰς αὐλὴν κυκλουμένην ὑπὸ οἰκιῶν

ἰσογείων ἐν ἑκάστῃ τῶν ὁποίων γυνὴ ἐκάθητο τοῦ βασιλέως μετὰ θεραπείας, τῶν χορασίων αὐτῆς καὶ τῶν ἀρρένων μέχρις ἑξαετοῦς ἡλικίας· τὰ ἀνωτέρας ἡλικίας ἄρρενα ἀποσύρονται εἰς οἴκημα αὐλῆς ἄλλης, ἔνθα λαμβάνει ἕκαστον θεραπείαν ἰδίαν. Ὁ βασιλεύς τε καὶ ἐγὼ εἴχομεν ἀπέναντι τὰς τῶν οἴκων θύρας, ὁ δὲ μεθ' ἡμῶν αὐτοῦ γραμματεὺς πρὸς ἡμᾶς βλέπων πρὸς τὰς θύρας τὰ ὀπίσθια εἶχεν. Ἀφ' ὅτου ἐκαθήσαμεν ἡμίκλειστον εἶδον θύραν καὶ ἔνδον λίκνον αἰωρημένον, μετά τινας δὲ στιγμὰς θυγάτριον ἐπ' αὐτοῦ δεκαετὲς ἢ δωδεκαετὲς φοροῦν λευκὸν βαμβακερὸν χιτῶνα ποδήρη μετὰ πλατειῶν χειρίδων, καὶ ἀνοικτὸν περὶ τὸ στῆθος. Εἶχε κόμην ξανθὴν κυματίζουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοκαστάνους, πρόσωπον ῥοδινὸν μετὰ ὡραίων χαρακτήρων. Ἔλαμπε πρὸς ἡμᾶς τὸ πρόσωπον στρέφον· ἄλλοτε πρηνὲς πίπτον ἐπὶ τοῦ λίκνου, καὶ τὸν πόδα ὑψοῦν ἄφινεν ὁ χιτὼν νὰ πίπτῃ, ἢ ὑπτιάζον ἀνύψονε τὴν χεῖρα ἀφίνον νὰ πίπτῃ ἡ χειρὶς μέχρις ὤμου, ἢ ἠνοίγετο ὁ χιτὼν κατὰ τὸ στῆθος ὅταν ἀνίστατο ἀθῶα. Λευχεῖμον, ὡς λέγουσι τὰς τοῦ οὐρανοῦ ὑπάρξεις, ἐπίστευον μιμούμενον ἐν τῇ κλίνῃ ὅσα αἱ γυναῖκες ἐποίουν πρὸς θέλξιν τοῦ βασιλέως. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ηὔξανεν ἡ περιέργειά μου. Ὡμίλουν δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἠθέλησα πολλάκις νὰ ἐρωτήσω, ἀλλὰ διὰ τὸ ἡμίκλειστον τῆς θύρας ἐκρατούμην πιστεύων ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἔβλεπεν ὅ,τι ἐγὼ ἐκ τῆς θέσεώς του, ἔτι δ' ἂν ὁ βασιλεὺς δι' ἐμὲ ξένον ὄντα ζηλότυπος δὲν ἦτο, ἴσως ἐγένετο διὰ τὸν αὐτοῦ γραμματέα. Μοὶ ἐδείκνυε τὰ σοφά του βιβλία πάντα εἰς Περσικὴν γλῶσσαν, καὶ μοὶ παρεπονεῖτο διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν ἀπλη-

στίαν τῶν 'Αφγάνων, ἐπειδὴ ἦτο φόρῳ ὑποτελὴς τῷ 'Εμὴρ-Σὴρ-'Αλῆ ὅπως καὶ ὁ Σουλτὰν τοῦ Τουρκεστάν, εἰς αὐτὸν δὲ ὑπήκουον τὸ Ζεμπὰκ καὶ τὸ Οὐϐαχάν. Προσπαθῶν ἵνα ἐκ τῆς ἐπιλοίπου ὁδοῦ μ' ἀποτρέψῃ, ἔλεγεν ὅτι ἔνδον ὑπάρχουσι πόλεμοι μεταξὺ τῶν ακ-Χατάοι δηλαδὴ τῶν λευκῶν Χαῶν ἢ Τουργανῶν, καὶ τῶν καρὰ-Χατάοι δηλαδὴ τῶν μελανῶν Χαῶν ἢ τῶν Σινῶν. Εἰς δὲ Κασσκάρ, προσέθετεν, ἀπεστάλη πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν (α) ὑπὸ τοῦ Μουλᾶ 'Αλῆ Κουλὴ μπέη ἐκ Κοκὰν εἶς ὀνόματι Μωχαμὲτ Γιακοὺπ Χὰν Χοζμπεκὴ (ϐ), ὅστις εὑρὼν ἀνθρώπους μὴ εἰδότας ὅπλα καὶ μάχας, κατώρθωσε νὰ καταϐάλῃ πάντας καὶ νὰ γίνῃ κύριος τῆς Κασσκὰρ καὶ Γιαρκάνδ. 'Εϐοηθήθη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Παταξιανῶν πεμψάντων αὐτῷ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν (γ) περὶ τοὺς χιλίους ἄνδρας. 'Αλλ' εἶνε ἄνθρωπος μπὶ πατὲρ μπὶ ματὲρ (ἄνευ πατρὸς καὶ ἄνευ μητρὸς) δηλαδὴ ὄχι ἐξ εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ οὐδεμίαν ἔχω εἰς αὐτὸν πίστιν. 'Ενῷ δ' ἐζήτουν συστατικὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, μοὶ ἐπέτρεψε νὰ λάϐω τὸν γραμματέα καὶ νὰ ποιήσω ταύτην κατὰ τὴν θέλησίν μου. 'Επιθυμῶν νὰ γραφῇ κατὰ τὸ ἐκείνου πνεῦμα, ἵνα μὴ ἐκληφθῇ ὡς ἐξ ἐμοῦ προερχομένη ἄφησα νὰ συντάξῃ ὡς ἤθελεν ἐκεῖνος ταύτην. Ἔγραψε δὲ πρὸς τὸν Μωχαμὲτ Γιακοὺπ Χοζμπεκή, πρὸς τὸν κυϐερτην τούτου εἰς Τασση-Κουργάν, καὶ πρὸς τὸν Μὴρ

(α) 'Εκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὡμιλοῦμεν (ϐ). Χοζμπὲκ εἶνε ἕϐδομος τίτλος τῶν ὑπουργῶν Ταταρων· τὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς του θέλομεν ἴδει εἰς τὴν αὐτοῦ ἱστορίαν (γ). 'Εν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἐϐασίλευεν ἐν Παταξιὰν ὁ προκάτοχος τοῦ Μὴρ Μαχμοὺτ Ζιά.

Φεταλῆ Σιὰ εἰς Οὐβαχὰν ἵνα μ' ἀποστείλῃ οὗτος μετὰ σπουδαίων προσώπων μέχρι τῶν χειρῶν τοῦ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ εἰς Κασσχάρ. Ἐκεῖνος δὲ μέχρι τῶν χειρῶν τοῦ Ἐμὴρ καὶ βασιλέως Φεταλῆ μ' ἀπέστειλε μετὰ τοῦ αὐτοῦ Γιασαοὺλ-μπαση, δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ αὐλάρχου. Αἱ συστάσεις ἦσαν τοιαῦται, ὥστε εἰς Οὐβαχὰν ὁ βασιλεὺς Φεταλῆς συστελλόμενος μ' ἀπεκάλει ἄνδρα μεγάλον. Ὁ δὲ κυβερνήτης τοῦ Τασσι-Κουργὰν ἀναγνοὺς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν εἶπεν· ἀφοῦ εἰς ἐμὲ γράφει τοιαῦτα δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν Μωχαμὲτ Γιακοὺπ Μπὲκ τί ἄρά γε νὰ γράφῃ ὁ Μὴρ Μαχμοὺτ Σιά;

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως πρὸς ἀποχαιρετισμὸν ἀπελθών, εὗρον αὐτὸν ἐπιτηροῦντα τὴν ἀνασκευὴν παστάδος ἐν τῷ ἀνδρῶνι· καθήσαντες δ' ὑπό τινα γωνίαν μοὶ εἶπεν· ἔκαμα τὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς ἐκ καρδίας, ἀλλὰ δὲν ἔχω ὑπόληψιν εἰς τὰ πρόσωπα, δι' ὧν μέλλεις νὰ διέλθῃς· φοβοῦμαι πολὺ περὶ τῆς ζωῆς σου, μεῖνον παρ' ἐμοί, μὴ ῥιψοκινδυνεύῃς. Κύριέ μου, τῷ εἶπον, πιστεύετε ὅτι δὲν θέλομεν ἀποθάνει μίαν ἡμέραν; Ὁ ἀποθανὼν λοιπὸν ἐν ὁδῷ δεδικαιωμένη δέον νὰ ᾖ πλέον εὐχαριστημένος. Πρόσεχε, μοὶ ἔλεγε, νὰ μὴ ὁμιλῇς μετὰ τῶν ἀνδρῶν, οὓς εἰς τὸ ἑξῆς μέλλεις νὰ συναντήσῃς, ὅπως μετ' ἐμοῦ. Ἀπόφευγε πάντῃ ζητήματα θρησκευτικά· διότι οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ἀμαθέστατοι καὶ πιστοί, δηλαδὴ φανατικοί· ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦτο δὲν εἶχε δίκαιον ὁ βασιλεύς, διότι εἰς Τοξοῦν εὗρον φιλόσοφον μεγαλείτερον ἐκείνου, τὸν κυβερνήτην Χατζῆ Μερζᾶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ἐποιοῦμεν συζητήσεις παντὸς εἴδους. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι εἶνε Σεὶτ δηλαδὴ ἀπόγονος τοῦ Ἀλῆ καὶ αἱ προσευχαὶ αὐτοῦ εἰσακούονται,τὴν δὲ στιγμὴν τῆς ἀνα-

χωρήσεώς μου άναστὰς ἀνύψωσεν ἀνοικτὰς τὰς χεῖρας προσευχόμενος κατὰ τὴν μωαμεθανικὴν τάξιν, καὶ εἰπὼν τὰς λέξεις Ἀλλὰ Χοῦ ἄκμπαρ (ὁ θεὸς μέγας) καὶ ἐναγκαλισθείς με προέπεμψε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΦΕΙΖΑΜΠΑΤ ΤΟΥ ΗΑΤΑΣΙΑΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΥΣΚΑΡ ΤΩΝ ΓΙΑΡΑΙΚ.

Πρωϊαίτατα τὴν 24 Ἰουνίου 1870 ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ αὐλάρχου μόνου καὶ τριῶν βασιλικῶν ἀγωγέων, μελλόντων ν' ἀλλάσσωσιν ἀπὸ σταθμὸν εἰς σταθμόν· ὡδεύομεν τοῦ ποταμοῦ δεξιόθεν εἰς ἀπόκρημνα πλευρὰ τοῦ ὄρους ἐν τῷ βάθει τῶν ὁποίων ὁ ποταμὸς διέρχεται, καὶ ἀφίχθημεν μετὰ 4 ὥρας εἰς ἀποστενοῦντας βράχους τὴν τοῦ ποταμοῦ κοίτην, καὶ χρησιμεύοντας ὡς βάσεις στενῆς γεφύρας διὰ κορμῶν δένδρων ἀποτελουμένης. Ἀνέπαλλεν ὡς ἐλαστικὴ κατὰ τὴν βάδισίν μας. Διήλθομεν ἐπ' αὐτῆς ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου, τὰ δὲ πράγματα διεβίβασαν χωρὶς οἱ ἄνθρωποι τῶν ζώων. Ἓν ζεῦγος κιβωτίων εἰς Πεσσιαοῦρ κατεσκευασμένων διὰ τὸν Ἐμὴρ Σὴρ-Ἀλῆ-Χάν, καὶ ἐνδεδυμένων διὰ δυνατοῦ δέρματος, ἰσχυρῶς δὲ συνηρμοσμένων ἐν εἴδει δισακκίου πρὸς ἀσφάλειαν καὶ εὐκολίαν τῆς φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως, καὶ σχῆμα ἕκαστον κιβώτιον ἔχον κύβου, οὗτινος ἑκάστη διάστασις εἶνε ἴση πρὸς 80 0/0 γαλλ. μέτρου, ἤθελον ὡς δυσκόμιστον νὰ διαχωρίσωσι. Τοῖς συνεβού-

λευσα ἵνα δύο δώσαντες τὰς πλησίον ἀλλήλοις χεῖρας φορτωθῶσιν ἀνὰ ἓν ἕκαστος, τὰς δὲ ἄλλας στηρίξαντες ἑκάτερος ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς δύο ἄλλους καὶ βλέποντες πρὸς τὴν ῥοὴν τοῦ ποταμοῦ πάντες νὰ πορεύωνται καρκινοβατοῦντες. Διεβίβασα ταῦτα οὕτω καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα κρημνῶν, καθ' οὓς τὰ μὲν ζῷα οἱ ἄνθρωποι διαβιβάζουσι γυμνὰ ἄνευ ἐφιππίων, τὰ δὲ πράγματα ποιοῦντες εἰς δέματα μικρά· ἐφύλαξα δὲ μετὰ πολλοῦ κόπου μέχρι Βλιαστέ, ἔνθα διὰ τὴν ἐκεῖσε καταστροφήν μου τὰ ἐγκατέλειψα τῷ Θεῷ σὺν τοῖς ἄλλοις. Ἐβαδίζομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ πλευρῶν ὄρους κατωφερῶν μὲν καὶ πετρωδῶν, ἀλλ' ὁμαλῶν, καὶ ἐβλέπομεν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ βράχου ἐκτεταμένου τεχνιτὴν στενὴν ὁδὸν διὰ πασσάλων εἰς αὐτὸν κατεμπηχθέντων, ἐφ' ὧν πλάκες καὶ ἐπ' αὐτῶν χῶμα ἦν ἐστρωμένον, γεισώματος δίκην. Διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ διέρχονται ὅταν θραυσθῶσιν οἱ τὴν γέφυραν ἀποτελοῦντες κορμοὶ μέχρις οὗ δι' ἄλλων ἀναπληρωθῶσι. Τὸ πλεύρωμα δὲ τοῦ ὄρους διελθόντες διέβημεν ἐν κοιλάδι Μποχαρὲκ ὀνομαζομένῃ διὰ γεφύρας ποταμὸν δυσμόθεν ἐκ Ντζὶρμ ἐρχόμενον, καὶ κατελύσαμεν μετ' οὐ πολὺ εἰς κῆπον μορέας καὶ κερασέας ἔχοντα πενιχράς, παρὰ τῷ ποταμῷ Παταξιάν, ἐννέα ὥρας ὁδεύσαντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἡ κοιλὰς τοῦ Μποχαρὲκ ἐκτείνεται μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, καὶ διαιρεῖται καὶ ἐκεῖθεν δι' ἑτέρου ποταμοῦ ἐξ ἀνατολῶν κατερχομένου ἐκ τῶν ὀρῶν Γαράν. Περιορίζεται δὲ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ὀρῶν Γαρὰν καὶ νοτίως ἐν δεξιᾷ μὲν τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν ὑπὸ τῶν ὀρῶν Τηργερὰν συνέχειαν ὄντων τῶν Γαράν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ ὑπὸ τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν

συνέχειαν τοῦ ζυγοῦ τῶν αἰωνίως χιονοσκεπῶν ὀρῶν τῶν Ἱμαλαίων ὄντων. Τά τε ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἐκεῖθεν ὄρη ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ ποταμὸς Παταξιὰν ῥεῖ εἰσὶν ἄβατα καὶ ἀπρόσιτα· ἡ δ' ὁδὸς ἄγει παρὰ τὸν ποταμὸν ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν ποτὲ δ' ἐκεῖθεν αὐτοῦ. Τὰ ἐκεῖθεν ὄρη ἤτοι τὰ τοῦ Τηργερὰν καὶ Γαράν, εἰδικώτερον Καύκασον ὠνόμασεν ὁ Πτολεμαῖος, τὰ δ' ἐντεῦθεν ἀποδίδει εἰς τὰς Παροπαμισάδας, αἵτινες ἐκτείνονται μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν· τὴν δὲ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν συνέχειαν ἤτοι τὰ Τζιατραρικὰ ὄρη καὶ τὰ ἐκεῖθεν μέχρι Χοτάν, Ἰμαὸν καλεῖ. Τὰ δὲ ἐπίλοιπα μέχρις Ὠκεανοῦ Ἠμωδά.

Εὗρον ἐν τῷ κήπῳ γυναῖκα γραῖαν ἐκ Μποχαρὲκ ἥτις ἐγίνωσκε μικρὸν τὴν Περσικὴν καὶ νέαν μετὰ τριῶν τέκνων ἐκ Ντζίρμ, διαλεγομένην τὴν Παταξιανικὴν μόνον γλῶσσαν. Μοὶ διηγεῖτο διὰ τῆς γραίας, ὅτι ἐξεδιώχθη μετὰ τοῦ συζύγου της ἐκ Ντζίρμ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου, ὅπως μόνος καρπωθῇ τὴν πατρικὴν αὐτῶν κληρονομίαν, συνισταμένην εἰς γωνίας τινὰς καλλιεργησίμους, ἀλλὰ μὴ ἐπαρκούσας εἰς διάθρεψιν οἰκογενειῶν δύο. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσι τὸ δίκαιον εἰς ἐκείνας τὰς χώρας διεκδικεῖται ἐν ἰσχύϊ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Ὁ δ' Ἰμάνι Μοῦλκι καὶ ὁ τῆς Σιογνὰν κυριάρχης προλαμβάνοντες πατροπαραδότως, ἀραιόνουσι κατὰ θέλησιν τὸν λαὸν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐξ ἑαυτοῦ φονευόμενος ἢ λιμοκτονούμενος ἀραιοῦται.

Τὴν αὔριον μετὰ πέντε λεπτὰ διελθὼν τὸν ποταμὸν διὰ γεφύρας ἐβάδιζον εἰς τὰ ἐκεῖθεν ὄρη, διότι τὰ ἐντεῦθεν ἄβατα ἦσαν· μετὰ τρεῖς ὥρας δι' ἄλλης γεφύρας ἐπανέκαμψα διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἰς τὰ ἐντεῦθεν, καὶ

ἀφίχθην μετὰ μεσημβρίαν εἰς χώραν, καθ' ἣν ῥύαξ πίπτων ἐξ ὑψηλοῦ βράχου ἐκ τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν ἀνελύετο εἰς σταγόνας. Τὸ θέαμα ἦτο εὐχάριστον, ὤφειλεν εὐχαριστότερον εἶναι πρὸ μεσημβρίας, ὅταν προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐσταματήσαμεν ἐνώπιον ὑψίστων βραχωδῶν ὀρῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ῥαγδαῖος ὁ ποταμὸς διέρχεται. Ἡ ὁδὸς ἐπὶ τοῦ ἐντεῦθεν βράχου ἄγουσα ἦτο ἐπὶ 10 λεπτὰ γεισωματική· πρὸς διάβασιν προέπεμψα τὸν αὐλάρχην αἰτῶν βοήθειαν εἰς Τηργεράν, κείμενον εἰς τὰ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ὄρη, καὶ μακρὰν τοὐντεῦθεν σχεδὸν ἐπὶ ὥραν, ἐπὶ 12 δὲ ἐκ Μποχαρέκ. Βλέπων γενομένην τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ φοβούμενος μὴ ἀβοήθητος διανυκτερεύσω εἰς τὸν βράχον, ἄφησα τὰ πράγματά μου διδάξας τοὺς ἀγωγεῖς τὸν τρόπον τῆς μεταφορᾶς. Εἰς ἕνα δὲ δοὺς τὸν ἵππον μου Σερδὰρ καὶ λαβὼν τὸν Μουνσίμπαση, τὴν δὲ Μπιμπὴ τὸν ἡμίονόν μου ἐλεύθερον ἀφείς, διεβαίνομεν τὸ γείσωμα τοῦ βράχου, τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τοῦ Σερδὰρ προπορευομένου, ἐμοῦ μετὰ τοῦ Μουνσίμπαση ἀκολουθοῦντος, καὶ ἑπομένης τῆς Μπιμπῆς ἐλευθέρας, ἐπειδὴ ἐβάδιζεν ὡς ἄλλη αἲξ καὶ ἦτο νοήμων. Βλέπων κάτω σκοτιζόμενον τὸ χάος, καὶ μεταξὺ ὑψίστων βράχων τὸν ποταμὸν φερόμενον ῥαγδαίως, καὶ βοὴν φρικώδη ποιοῦντα, ἐνόμιζον πράγματι ὅτι παρέβαινον τῷ τρομερῷ Ἀχέρωνι, διότι πολλὰ ζῷα ὀλισθαίνοντα πίπτουσιν εἰς τὰ βάθη καὶ ἀποθνήσκουσι. Διελθόντες δὲ τὸ γείσωμα εὐτυχῶς καὶ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ λαβόντες διέβημεν αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ διὰ γεφύρας πεποιημένης ἐπὶ βράχων τὸν ποταμὸν ἀποστενούντων, καὶ ἐκεῖθεν εἰς πλεύρωμα κρημνῶδες βαδίζαν-

τες ἀφίχθημεν εἰς ὁμαλὴν χαράδραν ἔνθα κεῖται τὸ χωρίον Τηργεράν. Εὗρον τὸν αὐλάρχην ἐν ἀθυμίᾳ ἐπειδὴ δὲν εἰσηκούετο ποσῶς καὶ πάραυτα ἔδωσα ῥαπίσματα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῷ παρισταμένῳ μοι Μὴρ (α). Ὑπεσχέθη ὅτι ἔσονται τὴν αὔριον ἕτοιμα τὰ πάντα· ἀλλὰ νύκτωρ πέμψας προσεκάλεσα τὸν Μὴρ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πλησίον χωρίου. Ἔφθασαν πρωϊαίτατα σκεπτόμενοι νὰ τιμωρήσωσι τὸ ἐμὸν θράσος, ἐνῷ ἐγὼ ἐσκεπτόμην νὰ ὑποχρεώσω αὐτοὺς ἵνα μεταβιβάσωσι διὰ τοῦ βράχου τὰ πράγματά μου. Μοὶ ἔλεγον, ὅτι ἔπεμψαν ἤδη νὰ τὰ φέρωσιν, ἀλλ' ὁ αὐλάρχης διέψευδε τοὺς αὐτῶν λόγους. Μετὰ μίαν ὥραν μὴ ἰδὼν ἐρχόμενα τὰ πράγματά μου ἔτυπτον διὰ τῆς ῥάβδου μου τοὺς τυχόντας, καὶ ἠκολούθουν αὐτοὺς φεύγοντας εἰς τὰς οἰκίας. Ὁ προσκληθεὶς Μήρ, ὅστις ἦτο μέγας καὶ ῥωμαλέος προστυχών, κατερχόμενος τοῦ αὐλάρχου, αὐτῷ συνεπλάκη, οὗτος δὲ κλαυθμηρίζων ἐδικαιολογεῖτο. Ταῦτα ἰδὼν δὲν ἀνέμενον δι' ἐμαυτὸν χάριν, καὶ δραμὼν ἔπτυσα κατὰ πρόσωπον τὸν αὐλάρχην καὶ ἑλκύσας τὸ αὐτοῦ ἀργυροῦν ξίφος συνέλαβον τὸν Μὴρ ἐκ τῶν περὶ τὸν λαιμὸν ἐνδυμάτων, καὶ στερεῶς σφίγξας καὶ ἀπ' ἐμοῦ ὠθήσας ἔπαιον τῷ ἀμβλεῖ τοῦ ξίφους. Ἔβλεπον τὸν Μὴρ ἔμπροσθέν μου μικρόν, καὶ ὡς μυίας τοὺς ἄλλους πέριξ ἀνθρώπους, καὶ ἐπίστευον μεταξὺ αὐτῶν ὅτι ἤμην γίγας. Τοιαύτην πνευματικὴν ταραχὴν δὲν ᾐσθάνθην εἰς ἄλλους τῆς ζωῆς μου κινδύνους. Οἱ ἄλλοι παρακαλοῦντες μακρόθεν ὑπισχνοῦντο νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ πάντα κατὰ τὴν θέλησίν μου. Κλίνας τὸ ξίφος ἠρώτων καὶ

(α) Τοῦ χωρίου ὁ ἄρχων καλεῖται Μὴρ ἀντὶ Ἐμήρ.

ἐκεῖνον ἐὰν μετέβαλε γνώμην. Παρευθὺς τότε δραμόντες οἱ ἄλλοι κατέλαβον τὴν κρατοῦσαν χεῖρά μου τὸ ξίφος, ἔσυρα ταύτην ἐν ὀργῇ χωρὶς νὰ ἐννοήσω ἂν ἐκρατεῖτο. Μοὶ ὑπεσχέθησαν ὅτι ἐκτελεσθήσονται τὰ πάντα, καὶ καθήσαντες ὑπὸ ἐλάτην, ἥτις μόνον δένδρον ὑπῆρχεν ἐκεῖσε, ἔλεγον: «Εἷς ὅπως ἤθελε πεντήκοντα νὰ κάμῃ! Εἷς τούτων, εἶπεν ἕτερος, θέλει ἑκατὸν ἐξ ἡμῶν.» Μὲ παρεκάλεσαν νὰ φιλιωθῶ μετὰ τοῦ Μήρ· ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν συνείδησιν τοῦ κινδύνου λαμβάνων ἐνόουν ἐκ τίνος μανίας ἐξηρχόμην, διότι τοιοῦτος θυμὸς δὲν ἦτο ἡ μανία εἰς ἣν ἐνέπεσα ἐξ ἀπελπισμοῦ λογίσας ἐκεῖ τὸν τελευταῖόν μου χῶρον, ἀφοῦ ἔβλεπον τυπτόμενον τὸν αὐλάρχην τοῦ βασιλέως.

Ἐκ τοῦ Τηργερὰν κατῆλθον πλευρὸν ὄρους λίθων πλῆρες δι' ὧν ῥυάκια κατέρρεον· τὴν ὄχθην δὲ τοῦ ποταμοῦ λαβὼν διῆλθον μετὰ μίαν ὥραν μικροκατοικημένον χωρίον, καὶ ἐκεῖθεν ἀνελθὼν πλεύρωμα κατῆλθον εἰς χαράδραν ἐν ᾗ χωρίον ἕτερον ἦτο Ῥουμπά, δηλαδὴ Ἀλώπηξ καλούμενον· οἰκήματα εἶχεν ἰσόγεια, εἰς δὲ τὰς στέγας αὐτῶν ἀναβᾶσαι αἱ γυναῖκες μετὰ περιεργείας ἐθεώρουν· κατελθὼν ἐπὶ πλέον ἀφίχθην οὐχὶ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ εἰς πρασινάδαν, ἔνθα ῥύαξ ἐκ τοῦ χωρίου κατερχόμενος μύλον ἐκίνει. Ἐντεῦθεν ὡδεύομεν ὁμαλῶς καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ ποταμοῦ. Προέπεμψα δ' εἰς Ζεμπὰχ τὸν αὐλάρχην αἰτῶν βοήθειαν, διότι ἐμέλλομεν, δύσβατον χωρίον νὰ διέλθωμεν, καὶ συνέστησα αὐτῷ ἵνα μή τι εἴπῃ τῶν ἐν Τηργερὰν συμβεβηκότων· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπελθὼν εἰς Ζεμπὰχ διηγήθη τὰ πάντα· εἶπεν ὅμως καὶ τὰς παραγγελίας τοῦ Ἐμὴρ τοῦ Ζεμπάχ, ὅστις ἀπερχόμενος εἰς Φεϊζαμπὰτ καὶ καθ' ὁδὸν συναντηθεὶς

μεθ' ἡμῶν παρήγγειλε τῷ αὐλάρχῃ ἵνα συστήσῃ εἰς Ζεμπὰκ ὅπως μὲ περιποιηθῶσιν· ἔπεμψαν λοιπὸν πρὸς βοήθειαν ἡμῶν ταχέως ἀνθρώπους καὶ ζῷα καὶ διέβημεν εὐτυχῶς στενὴν μεταξὺ βράχων ὁδὸν διερχομένην, ὅθεν ἔβημεν εἰς τὴν κοιλάδα Ζεμπὰκ τριγωνικὸν ἔχουσαν σχῆμα καὶ κειμένην μεταξὺ τῶν Τηργερανικῶν, Καφριστανικῶν καὶ τῶν τῆς κάτω Τζιατράρης ὀρῶν· ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς διὰ τῆς βορείας γωνίας ὁ ποταμὸς Παταξιάν, διὰ τῆς νοτίας ῥέει ἐν αὐτῇ ἡ ἐκ τοῦ διασέλου τῶν Καφριστανικῶν καὶ τῶν τῆς Τζιατράρης ὀρῶν σχηματιζομένη κυρία τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν πηγὴ δηλαδὴ τοῦ Ὤξου, ἣν καλῶς ὡς εἴδομεν ὁ Πτολεμαῖος ἐγίνωσκε· διὰ δὲ τῆς βορειανατολικῆς ῥεῖ ποταμὸς εἰς τὸν Ὦξον ἐκ τῶν ὀρῶν Γαρὰν κατερχόμενος· τοῦτον διαβάντες ἐν τῇ κοιλάδι καὶ ἀμέσως ἀναβάντες ὁμαλὸν λόφον ἐσταθμεύσαμεν μετὰ 10 ὥρας εἰς τὸν ἐπ' αὐτοῦ ᾠκοδομημένον τοῦ Ἐμὴρ οἶκον. Ἀνεπαύθην ὑπὸ παστάδα ἀπέναντι μικροῦ κήπου κλιμακηδὸν διὰ τὸ ἀνώμαλον τῆς χώρας παρεσκευασμένου, καὶ ἔχοντος δενδρίδια τινὰ ἄκαρπα· ἤκουον δὲ ἐν αὐτῷ ῥύακα πίπτοντα ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα ὑπὸ τὸν θόρυβον τοῦ ὁποίου καὶ ἀπεκοιμήθην. Πρωϊαίτατα δ' ἀναστὰς καὶ μὴ ἀκούων τὸν θόρυβον ἐδυσπίστουν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ῥύακος καὶ ἐξελάμβανον ὡς ὄνειρον τὸν τῆς ἑσπέρας αὐτοῦ κρότον· ἀφυπνίσας δὲ τὸν παρ' ἐμοὶ κοιμώμενον καὶ ἐρωτήσας ἔμαθον, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ῥύακες ἐρχόμενοι ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος δὲν τρέχουσιν ἢ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὸ θέρος μόνον. Ἦτο ὁ δούς μοι τὰς ἐξηγήσεις ἐκ Τζιατρὰρ ἀπασταλεὶς μετὰ κορασίων ὡραίων ὑπὸ τοῦ Ἰμάνι Μοῦλκι πρὸς τὸν Ἐμὴρ τοῦ Ζεμπὰκ ἵνα ἀνταλ-

λάξῃ αὐτὰ ἀντὶ ἑνὸς ἵππου· ἦλθε δὲ διὰ τοῦ διασέλου ἐξ οὗ ἔνθεν μὲν ἡ πηγὴ τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν καταρρεῖ καὶ ἐκεῖθεν παραποτάμιον τοῦ ποταμοῦ Τζιατράρης, τοῦ θεωρουμένου ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὡς Κώα ἢ καὶ ὡς παραποτάμιον τούτου, σχηματιζομένου δ' ἐκ τῶν ὀρῶν τῆς Τζιατράρης, καὶ ἀποτελοῦντος διὰ μὲν τῆς ἐξόδου του εἰς Παντζιαοὺρ ὁδὸν συγκοινωνίας ἐκ Τζιατράρης εἴτε πρὸς Καφριστὰν εἴτε εἰς Σουάτ, εἴτε εἰς Καβούλ, εἴτε εἰς Κόρμ, εἴτε εἰς Πεσσιαοὺρ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κασμὴρ καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας ἐν γένει· διὰ δὲ τοῦ διασέλου τῶν πηγῶν του ὁδὸν εἰς Γκελγὴτ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μπαλκιστὰν ὅθεν εἰς Τιβὲτ ἢ εἰς Κασμήρ· διὰ δὲ τοῦ διασέλου τοῦ βορειόθεν παραποταμίου του ὁδὸν εἰς Οὐβαχάν· ἀλλ' οἱ ἀπερχόμενοι ἀπὸ Ζεμπὰκ εἰς τὴν ἄνω Τζιατρὰρ προτιμῶσι τὴν διὰ Οὐβαχὰν ὁδὸν ὡς εὐβατοτέραν, ἐπειδὴ ἐν γένει αἱ διὰ Τζιατρὰρ ὁδοὶ εἰσὶ κρημνώδεις καὶ δύσβατοι, ἔτι δὲ καὶ ὡς ἀσφαλεστέραν, διότι εἰς τὸ Καφριστάνο-Τζιατραρικὸν διάσελον ἐρχόμενοι Καφριστανοὶ ἐνίοτε ἐξ ἀποστάσεως πέντε ἡμερῶν λῃστεύουσι καὶ φονεύουσι τοὺς διαβάτας.

Τὴν πρωίαν διαβάντες τὸν ἀπὸ Γαρὰν ἐρχόμενον ποταμόν, καὶ ἀνερχόμενοι παρὰ τὴν αὐτοῦ ὄχθην ἀφίχθημεν μεθ' ὥραν εἰς χωρίον ἔνθα οἱ κάτοικοι ἐκ τῶν στεγῶν τῶν οἴκων ἡμᾶς ἐθεώρουν. Σταθέντες ὀλίγον ἵν' ἀλλάξωμεν ζῶα, ἐθαύμαζον ὁρῶν τὸν κόσμον ἐκεῖνον. Αἱ κορυφαὶ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὀρῶν ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς ἀενάου χιόνος, τὰ κάτωθι ταύτης ἦσαν πετρώδη, καὶ τούτων κάτωθι ἡ κοιλὰς ὑπὸ ἀφθόνων διαυγῶν καὶ ψυχροτάτων ὑδάτων διαρρεομένη, ἐν δ' αὐτῇ αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι, ἐν αἷς σῖτος μόνον καὶ κριθὴ ἀναπτύσ-

σεται, καὶ αἱ μή, ἐστολισμέναι ὑπὸ χόρτων. Τὰ οἰκήματα ὅλων ἦσαν ὅμοια, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἔχαιρον ἐντελῆ ὑγείαν, ὅλων τὰ ἐνδύματα τῆς αὐτῆς ποιότητος, χιτὼν μόνος ἤρκει ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ νὰ φυλάξῃ τὸ σῶμα, δὲν εἶχον κοσμήματα αἱ γυναῖκες, οὔτε κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἡ κόμη αὐτῶν ἦτο εἰς πολλοὺς καὶ βραχεῖς πλοκάμους πεπλεγμένη, ἢ καὶ ἔπιπτεν ἀρτιμελὴς ἐπὶ τῶν ὤμων. Ὅλοι ἦσαν χαρίεντες, δὲν εἶχον σημεῖα ἐνοχλήσεων λύπης ἢ ὀδύνης. Ἡ φύσις καὶ ὁ ταύτης κόσμος ἦσαν ἁγνά· ἐφαίνετο χώρα κατοικουμένη ὑπ' ἀρετῆς, ὡς ἁπλῆ, ἀθώα, εἰλικρινής, ἄνευ ἐλέγχου ἢ στενοχωρίας, γαληνιωτάτη, ἐπειδὴ πάντοτε εἶνε δικαία. Εἶνε δὲ δικαία ὡς ἀποκεχωρισμένη ἐξ ἡμῶν καὶ ἐκ πάντων τῶν ἡμῖν ὁμοίων. Πῶς ἐγένετο ὁ κόσμος; Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐσώθησαν εἰς χώρας ἀβάτους ὑπὸ τῶν πιστευόντων ὅτι εἰσὶν εὐγενεῖς καὶ τέλειοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ ἀπρεπές! ἐκεῖνοι δὲν ἐννοοῦσιν ὁποίαν ἀξίαν ἔχει ἡ ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ δὲ χάριν τούτου τοσαῦτα κακὰ ἀποκτῶσιν. Ὁπόση διὰ τὴν ἀνθρωπότητα εὐτυχία ἂν ἡ ἀξία τῆς ζωῆς μετὰ τῆς ἀρετῆς συνδυασθῇ; εἶνε ζήτημα ὅπερ θέλει ἀφιερωθῇ εἰς ἰδιαίτερον τόμον. Ἐκεῖ θέλομεν ἴδῃ τὰ ἔθνη ἐναντιότητας πρὸς ἄλληλα ἔχοντα γελοιωδεστάτας, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἔθιμα καὶ ἤθη, καὶ ὡς πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινωνίαν, καὶ ὡς πρὸς τὸ πολίτευμα καὶ τὴν θρησκείαν. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἔθνος ὅμοιον ἄλλῳ, ὡς εἶνε δύσκολον νὰ εὑρεθῇ ἄνθρωπος ὅμοιος ἀνθρώπῳ εἴτε κατὰ τὸ πνεῦμα εἴτε κατὰ τὸ σῶμα. Ὑπάρχει ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πλησιέστατα εἰς τὸ αὐτὸ ἀκαταλόγιστος ποικιλία· διότι ἐργάζεται δι' αὐτὴν ὁ τελειότατος τεχνίτης,

ἤτοι ἡ φύσις, ἵνα θαυμάζεται καὶ ἐννοεῖται μόνον ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν αὐτῆς ἔργων.

Ὁμαλῶς ἐκεῖθεν ἀναβαίνοντες διήλθομεν πολλὰ ῥυάκια καὶ τὸ μεγαλείτερον ὅπερ ἀπὸ τὰ ὄρη Γαρὰν κατέρχεται. Εἶτα πλευρὸν ὁμαλὸν κατάχλοον καὶ καλῶς κατοικημένον διελθόντες, καὶ εἶτα ζυγὸν ὀρεινὸν παρεντεθειμένον μεταξὺ τῶν ὀρῶν Γαρὰν καὶ τῶν Ἱμαλαίων, καὶ χωρίζοντα τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν ἐκ τῆς τοῦ Ἀμοῦ, κατήλθομεν εἰς τὴν περιοχὴν τούτου, ὅστις Ἀμοῦ, δηλαδὴ θεῖος, τῶν ποταμῶν καλεῖται διὰ τὸ μέγεθος, ὁ δὲ Ἰνδὸς Νταριὰ Ἀμπασίν, δηλαδὴ πατὴρ τῶν ποταμῶν. Κατερχόμενοι διήλθομεν διὰ τοῦ χωρίου Κὶσμ εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ὀρῶν κειμένου, καὶ πρὸ αὐτοῦ ποταμίσκον ῥέοντα βορείως εἰς τὴν κοιλάδα Κὶσμ πρὸς τὸν διαρρέοντα ταύτην Ἀμοῦ. Οὗτος δ' ἐντεῦθεν βορείως μεταξὺ Γαρὰν καὶ Σιοχτερὲ στρέφων διαρρεῖ τὴν κοιλάδα Νταρβάζ, καὶ ἐκεῖθεν δυτικῶς στρεφόμενος μεταξὺ Παταξιὰν καὶ Κουλὰπ ἄγει τὸν πρὸ αἰώνων περιγραφέντα αὐτοῦ δρόμον. Ἡ δὲ κοιλὰς Κίσμ, ἔχουσα σχῆμα στενοῦ καὶ ἐπιμήκους σκαληνοῦ τριγώνου, οὗτινος ἡ κορυφὴ πρὸς ἀνατολὰς εὑρίσκεται, ὁρίζεται δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὀρῶν Γαράν, βορείως ὑπὸ τῶν ὀρῶν Σιοχτερὲ ἀνηκόντων εἰς τὸ ἐθνάριον Σιογνὰν καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν ἀβάτων Ἱμαλαίων. Ἐν ταύτῃ βορειανατολικῶς στραφέντες καὶ διελθόντες δύο χωρίδια ἐπλησιάσαμεν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ, μεθ' ὃ διέβημεν δι' ὁδοῦ γεισωματικῆς βράχον ὅριον ὄντα νῦν τοῦ Ζεμπὰκ καὶ Οὐβαχάν. Τὸ Οὐβαχὰν Οὐανδαβάνδα καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, καὶ περιλαμβανόμενον ἐν τῇ Σογδιανῇ, ἔκειτο

μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ Ἰμαοῦ (α), ὁ δὲ ποταμὸς Ὦξος ἐπήγαζε μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Παροπαμισάδων (β), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι Καύκασος ειδικώτερον παρ' ἀρχαίοις ἐκαλοῦντο τὰ ὄρη Κίσμ, ἢ κάλλιον εἰπεῖν αἱ μεταξὺ τῶν βραχωδῶν ὀρῶν χῶραι, δηλαδὴ αἱ μεταξὺ τῆς διὰ πρὸ τοῦ Τηργεράν βράχου ὁδοῦ καὶ τῆς μετὰ τὸ Κίσμ, ὧν ὀνομαστοτέρα τότε ἦν τὸ Κίσμ, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Καύκασος. Τὰ δὲ μεταξὺ τοῦ Ὤξου καὶ Ἰαξάρτου ὄρη καὶ ἑπομένως τὰ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Παταξιὰν καὶ Σὴρ ἐκαλοῦντο Σόγδια (γ), ὀνομασθέντα οὕτω πιθανὸν μὲν ἐκ τοῦ Τζαγατέοι τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Σογδίων ὀνόματος, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος Σιογνάν. Ἐκτείνεται δὲ τὸ Οὐβαχὰν παραποταμίως τοῦ Ἀμοῦ μεταξὺ τῶν Ἱμαλαίων καὶ τῶν ὀρῶν τοῦ Σιογνάν, ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰς χιλίας ψυχάς, κατοικημένον ὃν μᾶλλον πρὸς τὰ Ἱμαλᾶια ἔνθα μικραὶ χῶραι ἐκ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῶν πετρῶν τῶν Ἱμαλαίων ἀπομένουσι διὰ καλλιέργειαν. Ἀναπτύσσεται δ' ἐν αὐτῷ μόνον εἶδος κριθῆς ἄνευ φλοιοῦ, ἀφικνουμένης ἀπὸ τῆς σπορᾶς εἰς ὡρίμανσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ἐν αὐτῷ μετὰ τὴν βραχώδη ὁδὸν διήλθομεν ἔρημον χώραν καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ποταμὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀφ' ἑσπέρας αὐξάνοντα· διέκρινα μάλιστα αὐτὸν μετὰ τὴν διάβασίν μου αὐξανόμενον. Καὶ παρ' αὐτῷ παρελθόντες μικρὸν Οὐβαχινὸν ὀχύρωμα ἐν ᾧ φύλακες μόνον κατῴκουν, κατελύσαμεν μετὰ δέκα ὡρῶν πορείαν εἰς χωρίον Οὐάρκ ὑπὸ δύο ἐλάτας εὐμεγέθεις μὲν πλὴν τὸ δεύτερον μετ' ἐκείνην, ἣν εὕρομεν ἐν Τηργεράν, καθ' ὅλην

(α) VI. 12. 4. (β) Πτολ. VI, 12, 1. VI, 18, 1. (γ) Π-ολ' VI. 12. 2.

τὴν πορείαν μου συναντήσας. Τὴν αὔριον παρήλθομεν πολλὰ χωρίδια, ὧν οἱ κάτοικοι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καὶ κατελύσαμεν μετὰ ὀκτὼ ὥρας εἰς τὸ χωρίον Πηδῆσι καὶ εἰς αὐτὸ μὴ εὑρόντες κατοίκους· ἔπεμψα τὸν αὐλάρχην ἵνα καλέσῃ τινὰς ἐξ ἐκείνων οὓς ἐβλέπομεν εἰς τὸ πλεύρωμα τοῦ ὄρους, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν ἐλιθοβολήθη, καὶ διὰ περισσοτέρων μάλιστα λίθων, ὅταν ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει τοὺς κακοποιήσει. Τὴν αὔριον 29 Ἰουνίου 1870 μετὰ πέντε ὡρῶν πορείαν ἐν ὁμαλαῖς χώραις ἀφίχθημεν εἰς Πεντζιὰ ἢ Καλὲ Πεντζιά, δηλαδὴ φρούριον Πεντζιά, ἔνθα ἤδρευεν ὁ τότε βασιλεὺς τοῦ Οὐβαχὰν Μὴρ Φεταλῆ·Σιὰ καλούμενος. Τὸ Πεντζιὰ εὑρίσκεται ἐν μικρᾷ κοιλάδι παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀμοῦ ἐπὶ λοφίσκου διὰ πετρῶν ἄνευ ἀσβέστου ἐκτισμένον ἐν εἴδει μάνδρας ἐγκλειούσης μόνον τὴν κατοικίαν τοῦ βασιλέως. Πρὸ τοῦ λοφίσκου ὑπῆρχε μικρὸς κῆπος καὶ ἐν αὐτῷ ἄκαρπα καὶ ψωραλέα διὰ τὸ ψῦχος δένδρα, παρ' αὐτῷ δὲ ῥύαξ ῥέων ἐκίνει μύλον. Ἀνεπαύθην ἐν τῷ κήπῳ ὑπὸ τὰ ψωραλέα δένδρα, διότι ὁ Ἐμὴρ ἐκοιμᾶτο· οἱ δὲ ἀπαγορεύοντες τὴν εἴσοδον ἐν τῷ φρουρίῳ, μοὶ ἐδείκνυον δι' ἀνάπαυσιν σπήλαιά τινα ἐν τῷ λόφῳ. Τὰ κιβώτια μοὶ ἐχρισίμευον ὡς κάθισμα καὶ ὡς κλίνη, ἦσαν σκληρά· ἀλλ' ἀναπαυτικώτατα εἰς κεκοπιακότα ἐκ νυκτοπορειῶν μέλη. Ἀναστὰς ἐξ αὐτῶν ἀργὰ ὀλίγον, εἶδον ἅμα νιφθεὶς καὶ καθίσας ὁδηγούμενον μετὰ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ τὸν βασιλέα πρός με ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου. Τῷ προσέφερα τὴν θέσιν μου· ἀλλ' ἀποσυρόμενος προσεπάθει ἵνα ὡς Ἀγησίλαος ἐπὶ τῆς χλόης καθίσῃ. Μόνος τῶν ἄλλων ἐφόρει ἀντὶ μανδύου μάλλινον ἔνδυμα τοῦ

Τιβέτ, ἐν ᾧ πτηνῶν ὑδροβίων μικρὰ πτερὰ ἦσαν συνυφασμένα, ἅπερ κινούμενα ὑπὸ τῆς αὔρας ποικιλόχρουν ἐδείκνυον τὸν βασιλέα· ἤξιζεν, ὡς μοὶ ἔλεγον, περὶ τὰ δέκα καὶ ἑπτὰ Παταξιανικὰ νομίσματα,δηλαδὴ περὶ τὰ 30 φράγκα· ἀλλ' ἐστάλη αὐτῷ δῶρον παρὰ τοῦ Μὴρ τοῦ Καντζιούτ, ὃν γυναικάδελφον εἶχεν.

Ἰδοὺ ὁ πανάγαθος Θεός, ἤρχισε λέγων,ἔπεμψεν ἡμῖν Ἕλληνα, οὓς νὰ φαντασθῶμεν δὲν ἠδυνάμεθα ὁποῖοι ἦσαν. Ὡμιλήσαμεν περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς αὐτοῦ οἰκογενείας καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἐξ ὧν λέγουσιν ὅτι κατάγονται,καὶ εἶτα περὶ τῶν μέχρι νῦν Ἑλληνικῶν· ἔχουσι τὰς αὐτὰς περὶ ἡμῶν μετὰ τῶν Περσῶν ἰδέας· εἶτα δὲ περὶ Πλάτωνος ὁμιλοῦντες, οὗτινος τὰ δόγματα λέγουσιν ὅτι ἔχουσιν. Ἀ-Φλατοῦν, εἶπε, ταρὶχ νὲ μίχοετ, γιὲκ ἀντὲμ ἔστ κε Ντουνιὰ γκιρέφτ, δηλαδὴ ὁ Πλάτων ἐπαίνων ἀνάγκην δὲν ἔχει, εἶνε ὁ ἐξουσιάζων ἀνὴρ τὸν κόσμον. Δυστυχὴς Φεταλῆ! καὶ ἡ ἰδική σου συνάντησις ἐγένετο ἵνα εἴπῃς τοὺς σοφοὺς λόγους, καὶ ἀφοῦ μ' ἔσωσας ν' ἀποθάνῃς. Εὐγενής, ὡς λέγεται, ὤν, παρεπονεῖτο διὰ τὸν Ἐμὴρ τοῦ Παταξιάν,ἐπειδὴ τῷ ἀπήτει ἐκ τῶν ὑπηκόων δούλους, καὶ παρίστα τὸ τοιοῦτο διὰ τὸ Οὐβαχὰν ἀδύνατον. Ἐὰν ἐγινώσκετε, ὅπως παρηγορήσω αὐτὸν εἶπον, ὅτι οἱ ἐντεῦθεν πρὸς βασιλεῖς ἀπερχόμενοι γίνονται στρατηγοὶ καὶ στρατάρχαι, ἠθέλετε πέμψει καὶ τὸν υἱόν σας διὰ νὰ ζήσῃ εἰς χώραν εὐτυχεστέραν ταύτης. Ὄχι, ὄχι· σᾶς εὐχαριστοῦμεν, μοὶ ἀπεκρίθη· βλέπετε τὰ ἀχρεῖα ταῦτα ὄρη τὰ τόσον ὑφ' ὑμῶν καταφρονημένα; εἰσὶ παράδεισος δι' ἡμᾶς. Ἀφήσατέ μας σᾶς παρακαλοῦμεν ἡσύχους. Ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀμπτουλαμήτ, ὁ συνοδεύσας με μέχρι Κασκάρ,

καὶ μείνας ἐκεῖ παρ' ἐμοὶ ὁλόκληρον μῆνα, καὶ γευόμενος ἐν ἀφθονίᾳ πάνθ' ὅσα ἡ εὐφορωτάτη γῆ τῆς Κασχὰρ προάγει, τρόφιμα ἄφθονα, καὶ ὀπώρας γλυκείας παντοίας μέχρι τῶν τῆς ῥοιᾶς, πέπονας καὶ ὑδροπέπονας ποιότητος ἀρίστης καὶ εὐτραφὴς ἀποκατασταθείς, καὶ πλούσιος ἔτι, μοὶ ἔλεγε· χακὴμ τζιάνμ, τζιρὰ βατὲν μιντοῦς νταρέτ· «ψυχή μου ἰατρέ, διατί ἡ πατρὶς περιπόθητος εἶνε ; »ἐπειδὴ ὠνειρεύετο καθ' ἑκάστην ταύτην. Ὁπόσον εὐγενεῖς ἐκφράσεις εὑρίσκονται εἰς τὰ εὐγενῆ ἐκεῖνα ὄρη !

Τὸ ἑσπέρας μοὶ ἔπεμψε πρὸς διασκέδασιν μουσικὴν τζιατραρικήν, τῶν Τζιατραρέων διακεκριμένων ἐκεῖσε ἐν τῷ αὐλῷ καὶ τυμπάνῳ, ἐν δὲ τῷ χορῷ ὡς μοὶ ἔλεγον τῶν Καντζιωτῶν. Ὁ τοῦ Χουντα-γιὰρ-χὰν βασιλέως τῶν Καντζιωτῶν γυναικάδελφος, ξενιζόμενος παρὰ τῷ Φεταλῆ ἦτο παρών, ἀναστὰς δ' ἐθαυμάζετο χορεύων, ἐκίνει τὰς χεῖρας καὶ ἔκλινε τὸ σῶμα ὡς αἱ Παταξιανίδες, ἀλλὰ τὰ μάλα ἐπιτετηδευμένως, ἐπὶ πλέον δὲ δι' ἁρμονικωτάτων πρὸς τὸ ᾆσμα καὶ ἐλαφρῶν πηδημάτων ἤλλασσε θέσιν. Καὶ ταῦτα φαίνεται κατὰ τὴν ἑκασταχοῦ φύσιν τῆς χώρας. Ἡ Τζιατράρ, ὡς μοὶ ἔλεγον, εἶνε χώρα κατάστενος, πετρωδεστάτη καὶ πτωχοτάτη, ἐκτεινομένη παρὰ τὴν κοίτην τοῦ διαρρέοντος αὐτὴν ποταμοῦ. Οἱ κάτοικοι λοιπὸν αὐτῆς μὴ ἔχοντες ἐργασίας καὶ ὑποφέροντες ἐκ πείνης, εἰσὶν ἄριστοι μουσικοί. Διὰ τοὺς Λυδοὺς λέγουσιν ὅτι λιμὸν ὑποστάντες ἐφεῦρον τὴν ντάμαν, ἵνα παίζοντες ἀναπαύωσι τὴν αὐτῶν πεῖναν. Οἱ Τζιατραρεῖς ἂν δὲν ἐφεῦρον, διότι εἰς πᾶσαν χώραν μουσικὴ ὑπῆρξεν, ἐκαλλιέργησαν ὅμως ἐκεῖσε τὴν μουσικὴν μᾶλλον τῶν ἄλλων, ὅπως διέρχωνται εὐχαρι-

στότερον τὴν ἀργίαν καὶ ὑπομένωσι τῆς τροφῆς τὴν ἀνεπάρκειαν. Τὸ Καντζιούτ, κοιλάδα καλλιεργήσιμον ἔχον, καὶ ὄρη ποηφόρα διὰ νομὴν ποιμνίων, καὶ ποταμὸν Νεγὴρ καλούμενον, ἐν ᾧ χρυσοῦχος ἄμμος ὑπάρχει, κατοίκους ἔχει χορευτὰς μᾶλλον. Οἱ Τζιατραρεῖς ἐρχόμενοι ὡς ἐπαῖται εἰς Οὐδαχὰν θαυμάζουσι τὴν αὐτῶν εὐδαιμονίαν. Καλλιεργεῖται δ' ἐν αὐτῷ ὡς εἴπομεν ἄφλοιος κριθὴ καὶ ὑπάρχουσι ποίμνια, ἐν οἷς διακρίνονται πρὸς τὰς ἀνατολικωτέρας χώρας οἱ βόνασοι. Τὰ ποίμνια δὲ καὶ αἱ ἰδιοκτησίαι εἰς ἕκαστον εἰσὶν ἐλάχιστα· λ. χ. τρεῖς ἕως πέντε βόες ἢ βόνασοι καὶ 15-30 αἶγες, δι' ὧν μόνον θεωροῦνται εὐδαίμονες καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἔχουσιν ἀνάγκην. Εἰς τὸν ἐπὶ δύο ἡμέρας ὑπηρετήσαντά με ἐν Πεντζιᾷ ἔδωσα τρία Παταξιανικὰ χράνα ἀξίας φράγκων ἕξ· ἐθεώρησεν αὐτὰ ἄχρηστα καὶ προὐτίμα ἓν πέταλον σιδηροῦν ἢ ὑφάσματος τεμάχιον, ἅπερ καὶ δι' ἐμὲ ἐκεῖσε ἦσαν πολυτιμότερα.

Τὴν αὔριον τῆς ἀφίξεώς μου ἦλθον ἀπὸ Κασμὴρ διὰ Μπαλκιστάν, Γκιλγὴτ καὶ Ὑασὶν τῆς ἄνω Τζιατρὰρ εἰς Πεντζιὰ τρεῖς Πεσσιαουρεῖς Ἀφγᾶνες, ἀναζητοῦντες συγγενῆ αὐτῶν, ὅστις δῆθεν ἐμπορευόμενος ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Καντζιωτῶν κατὰ τὴν ἀπὸ Τιβὲτ εἰς Γιαρκὰνδ ἄγουσαν ὁδόν, καὶ ἐπωλήθη εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς τῶν Καντζιωτῶν χώρας· ἐπειδὴ οὗτοι ὅσους αἰχμαλωτίζουσιν εἰς τὴν ἀπὸ Τιβὲτ εἰς Γιαρκὰνδ ἄγουσαν πωλοῦσιν ἢ πρὸς τοὺς Κερκὲζ ἢ εἰς Οὐδαχάν, καὶ ὅσους κατὰ τὴν Παμὴρ πωλοῦσιν εἰς τὸ Τιβὲτ καὶ εἰς Κασμήρ. Ἀλλ' ἀληθῶς ἀπεστέλλοντο ὑπὸ τῆς ἐν Ἰνδίαις Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, δι' ἐκείνης τῆς ὁδοῦ εἰς Γιαρκὰνδ ἵνα βεβαιωθῶσιν ἐὰν ἀφιχθῇ ἀσφαλῶς ὁ ἐνταῦτῷ

διὰ Τιμπὲτ εἰς Γιαρκὰνδ ἀποσταλεὶς Σὶρ Ντογλᾶς μετ' ἀνδρῶν τεχνιτῶν καὶ ὅπλων πρὸς τὸν Μωχαμὲτ Γιακοὺπ Χάν, ὥστε τὴν αὔριον συνεπορευόμεθα.

Πρὸς εὐχαρίστησίν μου δ' ὁ βασιλεὺς προέπεμψεν ἐκ τῶν ὀρῶν τοὺς κατοίκους ἐπαναχάμπτων εἰς ὅσα ἐμέλλομεν σταθμεύειν χωρία. Μαθὼν δὲ τὰ Ἱηργερανικὰ παρὰ τοῦ αὐλάρχου μοὶ ἔλεγεν, οἱ κατὰ τὴν ὁδόν σου ἄνθρωποι ὀρεινοὶ καὶ ἀμαθέστατοι εἰσί· πᾶν ὅ,τι παρ' αὐτῶν θελήσῃς ἀπαίτει παρὰ τοῦ Ἀμπτουλαμήτ. Τοῦτον δ' ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐδίδασχε πῶς ὤφειλε νὰ μὲ περιποιηθῇ, πῶς καὶ ποῦ νὰ προετοιμάσῃ τὴν τροφὴν μας, διότι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμέλλομεν διελθεῖν ἀκατοικήτους χώρας, ποῦ νὰ σταθμεύωμεν καὶ κατὰ ποίας χώρας νὰ διαβῶμεν τοὺς ποταμούς. Ἑνοῦνται δ' εἰς Πεντζιὰ ποταμοὶ δύο, ὁ μὲν παραποτάμιον τοῦ Ἀμοῦ ἔρχεται ἐκ τῶν πρὸς νότον ὀρέων τῆς μεγάλης Παμὴρ παρὰ τὰ Σιογνανικὰ ὄρη, ὁ δὲ Ἀμοῦ ἐκ τῆς μικρᾶς Παμήρ· χρησιμεύει ἕκαστος ὡς ὁδός, ἀλλὰ προτιμᾶται ἡ διὰ τοῦ Ἀμοῦ, ἐπειδὴ ἄγει διὰ κατῳκημένων χωρῶν, καὶ διέρχονται οἱ διὰ Τασσ-Κουργὰν ἐν τῇ μικρᾷ Παμὴρ ποταμὸν οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν του, ὅστις ἐν τῇ μεγάλῃ Παμὴρ μέγας γινόμενος δυσπόρευτος καθίσταται.

Τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1870 ἀφήσαμεν τὸ Πεντζιά, καὶ λαβόντες τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ἀμοῦ ὄχθην διήλθομεν χώρας μικρὸν ἀνωμάλους, καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας μικρὰν καὶ καλῶς πεποιημένην γεισωματικὴν ὁδόν, ἐφ' ἧς ἔφιππος ὁ Ἀμπτουλαμὴτ διέβη· ἐκεῖθεν παρελθόντες χωρίον καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἕτερον, καὶ εἶτα δύο ἄλλα, κατελύσαμεν μετὰ δέκα ὡρῶν πο-

ρείαν εἰς Μπαμπατεγγί. Τὴν αὔριον διήλθομεν ἀνωμάλους καὶ ἀκατοικήτους χώρας, καὶ στενὴν ὁδὸν μεταξὺ ποταμοῦ καὶ βράχου διερχομένην, καὶ κατελύσαμεν μετὰ ἐννέα ὡρῶν πορείαν εἰς ὁμαλὴν χώραν καλουμένην Ναρήν. Τὴν δ' αὔριον μετὰ τετράωρον πορείαν ἐν ὁμαλῇ χώρᾳ ἀφίχθημεν εἰς μικροπεδίον, ἔνθα ὁ Ἀμοῦ πλατυνόμενος εὐπόρευτος γίνεται, καὶ διαβάντες αὐτὸν ἀκινδύνως κατελύσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σὲρ-χάτ, δηλαδὴ τὸ μεθόριον. Τούτου ἀνατολικῶς οὐ πολὺ παραλαμβάνει ὁ Ἀμοῦ ἀριστερόθεν ποταμὸν ἐκ τῶν Ἱμαλαΐων ἐρχόμενον, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ διασέλου τῆς ἄνω Τζιατράρης, δι' οὗ ὁδὸς ἀπὸ Οὐβαχὰν ἄγει εἰς Γιασὶν ἔνθα ἑδρεύει ὁ κυριάρχης ἐκείνης· ἀπὸ δὲ Γιασὶν ἀπέρχεται εἰς Γκιλγήτ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μπαλκιστάν, καὶ ἐκ τούτου εἰς Τιβὲτ ἢ εἰς Κασμήρ. Διὰ ταύτης ἦλθον οἱ Πεσσιαουρεῖς Ἀφγᾶνες, καὶ εἷς Ἄγγλος, ὅστις μικρὸν πρὸ ἐμοῦ μετὰ δώδεκα Ἰνδῶν ἀφίχθη μέχρι Γιασὶν εἰς τοὺς κυριάρχας τῆς ἄνω Τζιατρὰρ υἱοὺς τοῦ Γκοχραμάν. Ἑτέρα ὁδὸς συγκοινωνίας τῶν κατοίκων τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων διὰ τῶν Ἱμαλαΐων μετὰ τῶν νοτίως τούτων κατοικούντων δὲν ὑπάρχει παρὰ ἡ ἀπὸ Ζεμπὰκ δίδουσα εἰς τὴν κάτω Τζιατράρ, καὶ αἱ ἐκ Τουρκεστὰν δίδουσαι εἰς Ἀφγανιστὰν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν τοῦ Καβοὺλ ἐπαρχίαν. Ἀλλὰ στρατοὶ δύνανται νὰ βαδίσωσι μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κορμάτ. Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει (α) ὅτι Negodar ὁ ἀνεψιὸς τοῦ μεγάλου χὰν τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Giagatay δηλαδὴ ἐν Σογδιανῇ ἢ ἐν Σαμαρκάνδῃ, ἀπελθὼν ἐκυρίευσε τὸ Balacian δηλαδὴ τὸ Παταξιάν, Pasiadir (Πεσσιαούρ), τὸ Chesimur (Κασμὴρ) καὶ ἀφίχθη εἰς τὸ τέ-

(α) Σελ. 81 καὶ ἑξῆς.

λος ἐπαρχίας τῶν Ἰνδιῶν ὀνομαζομένης Alivar (Malevar), ἀλλ' ἀπώλεσε διὰ τὸ στενὸν τῶν ὁδῶν πολλοὺς ἄνδρας καὶ ἵππους. Περιγράφων δὲ τὴν ἀπὸ Παταξιὰν εἰς Κασμὴρ συγκοινωνίαν λέγει (α) νοτίως τοῦ Balacian ἐπὶ δέκα ἡμέρας ὑπάρχει ἐπαρχία Bacian ἔχουσα ἰδίαν γλῶσσαν, οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰδωλολάτραι εἰσὶ μελαγχρινοί, φέρουσιν ἐπινώτια ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου, πετρῶν καὶ μαργαριτῶν· ἡ χώρα των θερμή, τρώγουσι κρέας καὶ ὄρυζαν. Τούτων τῶν χαρακτήρων οἱ πλεῖστοι ἀνήκουσι σήμερον εἰς τοὺς Ἰνδούς· ἐπειδὴ εἰσὶν εἰδωλολάτραι, μελαγχρινοί, φέρουσιν ἐπινώτια, ἡ χώρα των εἶνε θερμὴ καὶ τρώγουσιν ὄρυζαν ἀλλ' ὄχι καὶ κρέας. Ἐπὶ ἑπτὰ δὲ ἡμέρας, ἐξακολουθεῖ λέγων, ἀπὸ Bacian πρὸς ἥλιον, ἤτοι ἐν ὅλοις ἐπὶ δεκαεπτὰ ἡμέρας ἀπὸ Παταξιάν, εἶνε τὸ Chesimur δηλαδὴ τὸ Κασμήρ, ὅπερ δι' οἱασδήποτε ὁδοῦ εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον. Τὸ Bacian ὅμως τοῦ Μάρκο Πόλο πιθανὸν νὰ ᾖ τὸ νῦν Μπαλκιστάν, ὅπερ κατοικούμενον ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Ἰνδῶν ἀναμὶξ συμβιβάζεται καὶ ὡς πρὸς τοὺς χαρακτῆρας καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, καὶ ἀπέχει πράγματι περὶ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ Κασμήρ, ἀλλ' ἀπέχει ἐκ τοῦ Παταξιὰν ἐπὶ πολλάκις ἡμέρας δέκα, εἴτε διὰ τῆς ὁδοῦ Οὐβαχὰν εἴτε διὰ τῆς τοῦ Ἀφγανιστάν. Μ' ὅλον ὅτι τὴν διὰ Οὐβαχὰν ὁδὸν οὐδόλως γινώσκει ὁ Μάρκο Πόλο, ἐπειδὴ λέγει: ἀπὸ Κασμὴρ (β) δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς Ἰνδίας, ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς Παταξιὰν ὅπως ἀπέλθωμεν εἰς Vacian (Οὐβαχάν), διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλοθεν δίοδος· ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο ἠγνόει πάντη τὰς διὰ Τζιατρὰρ διόδους, καὶ φαίνεται ἀγνοῶν καὶ τὴν ἀπὸ Κασμὴρ διὰ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 123 καὶ ἑξῆς. (β) Σελ. 128 καὶ ἑξῆς.

Τιβὲτ εἰς Γιαρκάνδην, διότι οὔτε ταύτην περιγράφει. Λέγει δὲ (α) ὅτι ἀπὸ Παταξιὰν ἀφικνεῖται εἰς Οὐβαχὰν εἰς δώδεκα ἡμέρας· τὸ Παταξιὰν δὲ καὶ Οὐβαχὰν εἰσὶν ἔθνη, ἀλλὰ διὰ μὲν τὸ Παταξιὰν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ πόλις Ὠξειανὴ πρὸς ἣν ἀντιστοιχεῖ τὸ νῦν Φεϊζαμπὰτ ὡς προεγράφη, διὰ δὲ τὸ Οὐβαχὰν δὲν γινώσκομεν ποῖον σημεῖον νὰ λάβωμεν ὅπως ὑπολογίσωμεν τὰς δώδεκα ἡμέρας· ἀλλ' ἐνῷ περιγράφει τὸ Οὐβαχὰν ὡς ἔχον ἰδίαν γλῶσσαν, δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῶν χωρῶν αὐτοῦ, οὔτε περὶ τῶν βραχωδῶν ὁδῶν καὶ τῶν δυσβάτων ὀρῶν, καὶ τὸ σπουδαιότερον οὔτε περὶ τῶν ποταμῶν· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι δὲν εἶδε ποσῶς τὴν χώραν ταύτην. Τοῦτο θέλει δειχθῆ ἐναργέστερον καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων.

Τὴν αὔριον χάριν τῶν διὰ τὴν ἐπίλοιπον πορείαν μας ἑτοιμασιῶν ἐμείναμεν εἰς Σερχάτ· τὴν δὲ 5 Ἰουλίου 1870, διὰ τὸ ἄβατον τῆς ὁδοῦ μέχρι Παμὴρ ὑπὸ φορτηγῶν ζώων, θέσαντες τὰ πράγματα ἐπὶ Χόσση-Γκάου (γιάκ, ἢ βονάσους κατὰ Ἀριστοτέλην) ἐπορεύθημεν τὸ πρῶτον παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀμοῦ, εἶτα ταύτην διὰ τὸ βραχῶδες ἐγκαταλείψαντες καὶ στραφέντες βορείως εἰς τὰ ὄρη ἀνέβημεν ἀπότομον ὄρος, καὶ κατελθόντες διήλθομεν ποταμὸν οὐ μακρὰν τῆς ἐμβολῆς του εἰς τὸν Ἀμοῦ· παρ' ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ παραποτάμου ἦσαν σπήλαια ἐν οἷς οἱ διαβάται διημερεύουσι μέχρι τῆς καταπτώσεως τῆς αὐτοῦ πλημμύρας. Τοὐντεῦθεν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀμοῦ βαίνοντες ἀνήλθομεν μετ' οὐ πολὺ ἕτερον ὑψηλότερον καὶ ἀποτομώτερον ὄρος, καὶ κατελθόντες διέβημεν ποταμὸν μεγαλείτερον ἐπὶ γεφύρας, ἀνέβημεν δὲ εὐθὺς ἕτερον ὄρος κατὰ τὸ μέσον τοῦ

(α) Σελ. 129.

ὁποίου ὁδὸς ἄγει διὰ βραχωδῶν χωρῶν, καὶ ἑτέρα τῶν βράχων ἄνω. Ταύτην λαβόντες μετὰ δώδεκα ὡρῶν πορείαν ἀνεπαύθημεν οὐ μακρὰν τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους παρὰ πηγῇ κρυερᾷ· εὗρον παρ' αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατον ἀντιλόπης κέρας 32 ἐπιφύσεις φέρον, ἐξ ὧν λογίζοντες οἱ μὲν εὕρισκον τὴν ἀντιλόπην ἐτῶν 32 οἱ δὲ δέκα καὶ ἕξ. Ἐκεῖ ἔτι εἶδον τὸ πρῶτον ζῷον τρωγλοδυτικόν, τετράχειρον, φωνὴν καὶ ὄψιν ἔχον πιθήκου, καὶ συμβαδίζον πέριξ τῆς ὀπῆς τῆς φωλεᾶς του μετὰ τῆς πολυαρίθμου οἰκογενείας του, ἱστάμενον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰ ὀπίσθια, εὐφυέστατα παῖζον, καὶ φεῦγον ταχέως. Μακρόθεν δ' ἄτομον ἰδὸν εἰδοποιεῖ διὰ κραυγῶν πιθήκου τὸν αὐτοῦ ὅμιλον ὅπως ἐν τῇ φωλεᾷ φύγῃ. Συνήντησα αὐτὸ ἔτι εἰς τὰ ὑψηλότατα τῆς Μογγολίας ὄρη, ἀλλὰ μεγαλοπρεπέστερον καὶ δασυτριχώτερον ἐν τῇ Παμήρ. Μοὶ τὸ ὠνόμαζον οἱ Οὐδαχινοὶ Σὰκ-κουὲ δηλαδὴ τοῦ βουνοῦ κύνα, καὶ οἱ Σίναι Ντάρ, ὁ κ. Ujfalvy ὁ ἀνθρωπολόγος καὶ περιηγητὴς τῆς Σογδιανῆς, ὅταν ἐκήρυξε τὴν ἐν Ἀσίᾳ περιήγησίν μου εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Γεωγραφικὴν ἑταιρίαν ὠνόμασεν αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην καθηγητοῦ ζῳολόγου πίθηκον τῶν Ἱμαλαΐων, ἐπειδὴ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ τοῦ Τιβὲτ ὄρη. Σέβομαι τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλ' ὡς παρετήρησα τὸ εἶδος ποικίλλει κατὰ τὰς διαφόρους χώρας. Ἐντεῦθεν νοτίως παρετήρουν τὰ μεταξὺ Τζιατρὰρ καὶ Καντζιοὺτ ὄρη κατάλευκα ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος, καί τινων τὰς κορυφὰς εἰς μελανὰ νέφη κεκρυμμένας. Εἰσὶν ἀείποτε, ὡς μοὶ ἔλεγον, κεκρυμμέναι, ἐπειδὴ νυχθημερὸν κατ' αὐτὰς ἀείποτε χιονίζει· ἐν δὲ τοιαύτῃ ἐποχῇ χιονίζει τὴν νύκτα καὶ εἰς τὰ ἔχοντα ὕψος ὄρη ἴσον ἐκείνῳ ἐφ' οὗ εὑρισκόμεθα· διότι τὴν

πρωίαν εὑρέθημεν ὑπὸ χιόνος ἡμεῖς καὶ τὸ ὄρος κεκαλυμμένοι. Ἐννοεῖται δ' ὅτι εἰς ἐποχὴν ψυχροτέραν ἀναλόγως τῷ ψῦχει κατέρχεται ἡ χιὼν καὶ ταπεινότερον, καὶ ἑπομένως τότε πολλαὶ τῶν κορυφῶν νυχθημερὸν χιονίζονται. Ἐκεῖθεν συνεκδοχικῶς ἐπὶ πλευρῶν τῶν ὀρῶν βαδίζοντες κατήλθομεν μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ Ἀμοῦ, καὶ ἀφίχθημεν ἔνθα ὁ ποταμὸς μεταξὺ ἀποτόμων καὶ βραχωδῶν ὀρῶν διερχόμενος δὲν ἀφίνει πρὸς πορείαν ὄχθην. Εὐτυχῶς τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε μικρόν, ὕφαλοι δὲ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην καθ' ἣν ἐβαδίζομεν εὑρισκόμενοι ποιοῦσι τὴν κοίτην του ἀβαθεστέραν· ἐπ' αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι ἱστάμενοι διεβίβασαν ἐμὲ καὶ τὰ πράγματά μου, τὰ δὲ ζῷα δι' ἐπιμήκων σχοινίων δέσαντες πολλοὶ ὁμοῦ ἔσυρον κατὰ τοῦ ῥαγδαίου τοῦ ποταμοῦ ῥεύματος. Εἰς τὴν ὄχθην ἐξελθόντες ἠδυνάμεθα νὰ πορευώμεθα ἔφιπποι καὶ τὰ ζῷα νὰ βαδίζωσι φορτωμένα. Ἔλεγον ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα διέρχονται τὰς χώρας ἐκείνας εὐκολώτερον, διότι πεπηγὼς ὢν ὁ ποταμὸς χρησιμεύει ὡς ὁδὸς ὁμαλοτάτη ἀπὸ Σερχὰτ μέχρις ἐνταῦθα. Κατελύσαμεν δὲ μετὰ δέκα ὡρῶν πορείαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς χλοερὰν χώραν παρὰ ποταμίσκῳ. Ἐκεῖθεν πέμψαντες τὴν αὔριον εἰς τὰ ἴδια τοὺς βονάσους καὶ βορείως στραφέντες εἴχομεν δεξιόθεν ποταμὸν ἐκ τῆς Παμὴρ κατερχόμενον καὶ μικρότερον ὄντα τοῦ ἐξ ἀνατολῶν κατερχομένου μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν Ἱμαλαΐων ὀρῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Παμὴρ κειμένων· καὶ διὰ τοῦτο οὗτος ἐκλαμβάνεται ὡς ἡ κυρία τοῦ Ἀμοῦ πηγή, ἥτις σχηματίζεται οὕτως ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος τῶν Καντζιουτικῶν ὀρῶν. Ἔνθα ἀμφότεροι ἑνοῦνται ὑπάρχει χωρίδιον ἔρημον καλούμενον Λογγέρ. Κατῳκεῖτο

πρὶν μετὰ τῶν δύο Παμὴρ καὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν ὀρῶν ὑπὸ τῶν νομάδων Κερχὲζ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένων Σακῶν, οἵτινες πρὸς ἀνατολὰς τῶν Σογδίων ὀρῶν, δηλαδὴ τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων κατῴκουν (α). Ἀλλὰ διότι ἦσαν λησταὶ προσβάλλοντες τὴν ἀπὸ Κασκὰρ καὶ Γιαρκὰνδ μετὰ τοῦ Οὐβαχὰν καὶ Παταξιὰν συγκοινωνίαν, συνεννοηθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ Ἐμὴρ Φεταλῆ μετὰ τοῦ αὐτοῦ γυναικαδέλφου Χουνταγιὰρ χὰν τοῦ βασιλέως ἐν Καντζιοὺτ προσέβαλον ἐξ ἀπροόπτου τοὺς ἐν Λογγὲρ καὶ μικρᾷ Παμὴρ, καὶ διαρπάσαντες τὰ αὐτῶν κτήνη, καὶ τοὺς ἐν χερσὶ πεσόντας φονεύσαντες ἀπετέλεσαν ἔρημον τὴν χώραν. Τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν πρὸς βορρᾶν τηροῦντες εἰσερχόμεθα μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ πεδίον τῆς περιφήμου Παμὴρ. Παρήλθομεν δὲ λίμνην ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ πρὸς τὸν Ἀμοῦ διευθυνόμενος ποταμός, ἣν πρῶτος ὁρίσας ὠνόμασα διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἥρωος Πολυδεύκους· ἔπειτα μετ' οὐ πολὺ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ἐν τῇ αὐτῇ Παμὴρ ὠνομάσαμεν διὰ τοῦ ἑτέρου ἥρωος Ἀργοναύτου. Ujfalvy ὁ ἀνθρωπολόγος μοὶ ἔδειξε χάρτην ἐν ᾧ εἶδον τὴν τοῦ Πολυδεύκους λίμνην μετονομασθεῖσαν ὑπό τινων τῶν μετ' ἐμὲ διαβάντων ἐκείνας τὰς χώρας Βικτωρίαν· ἔπρεπε νὰ σεβασθῶσι τὴν γνωστὴν αὐτοῖς διάβασιν μου διὰ τῶν ἐν Ἰνδίαις ἐφημερίδων, διὰ τοῦ Μαγχαὰτ Σιγ Ἀσγάνος, διὰ τῶν ἐν Καβοὺλ ἀντιπροσωπευόντων τὰς Ἰνδίας, διὰ τοῦ ἐν Πεσσαβοὺρ νομάρχου καὶ διὰ τοῦ ἐν Καλκούττῃ ἐξωτερ. ὑπουργείου, ὑφ' ὧν ἀναγκαίως διεγράφη ἅπασαν τὴν περιήγησίν μου. Μὴ δόντες δὲ προσοχὴν ἔπαθον δια οἱ περιγράψαντες τὰς χώρας

(α) Πτολ. VI, 18. 1.2.

ἐν Ἀφρικῇ χώρας, τὰς ὑπ' αὐτῶν μετονομασθείσας, ἐνῷ ὑπὸ προαινίων περιηγητῶν καὶ ἀπεσταλμένων πρὸς γεωγραφικὰς ἐρεύνας ἦσαν κατωνομασμέναι. Εἰς ἄλλον δὲ χάρτην εἶδον λίμνην Βικτωρίαν τοποθετημένην εἰς τὴν χώραν Τασση-κουργάν, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Παμήρ, τὸν δὲ ποταμὸν Τασσηκουργὰν τὸν σχηματίζοντα τὴν λίμνην ῥέοντα εἰς τὸν Ἀμοῦ, ἐνῷ ὁ ποταμὸς τοῦ Τασσηκουργὰν ῥεῖ εἰς Γιαρκάνδην, καὶ ἐν Τασσηκουργὰν δὲν ποιεῖ λίμνην ἀλλὰ ποταμοῦ πλάτυσμα. Μετὰ ἐννέα δ' ὡρῶν πορείαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἴμεθα εἰς τὸν ὑψηλότερον τῆς μικρᾶς Παμὴρ χῶρον, τὸν μεταξὺ τῶν λιμνῶν τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύχους. Γοητεύει ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ χλόη, ἡ λεγομένη δύναμιν ἔχουσα τῆς κριθῆς μεγαλειτέραν, ὅπερ ἐγίνωσκε καὶ ὁ Μάρκο Πόλο (α) τὴν Παμὴρ πεδίον ποωδέστατον καὶ τροφιμώτατον λέγων, ἐν ᾗ κάτισχνος ἵππος ἐν δώδεκα ἡμέραις γίνεται παχύς. Θέλγει καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ θέα. Βορειανατολικῶς ἔβλεπον κυανᾶ τὰ χωρίζοντα τὴν Παμὴρ ἐκ τοῦ Τασσηκουργὰν ὄρη, καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας μου τὰ κατάλευκα Ἱμαλάϊα νοτίως, ἀλλ' ὑπερηφάνως καὶ ἐν μελανοῖς νέφεσι συνωφρυωμένα τὰ νοτιανατολικῶς, ἐξ ὧν κατέρχεται ὁ Ἀμοῦ, ὑπερυψοῦντο. Ἡ ἀναπνοὴ ἐμψυχοῦσα τὸ σῶμα καθίστα εὐπετὲς καὶ εὐχαριστημένον. Ἠθέλησα νὰ σταθμεύσω ἐκεῖ, ἀλλὰ μοὶ ἐναντιώθησαν ὁ Ἀμπτουλαμὴτ καὶ οἱ ἄλλοι, διατεινόμενοι ὅτι οὐδεὶς ἐκεῖ σταθμεύει. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐγίνωσκον τὸ διατί, ἂς σταθμεύσωμεν λοιπόν, τοῖς εἶπον, ἡμεῖς ἐνταῦθα πρῶτοι θυσιάζοντες καὶ τὸν κριόν, ὃν ζῶντα χάριν τροφῆς ἠγάγομεν. Εἰς ταῦτα μὴ ἀντειπόντες ἐνησχολοῦντο ὅπως ἑτοιμασθῇ εὐχαριστότερος δεῖ-

(α) Σελὶς 129 καὶ ἑξῆς.

πνος. Ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν εὑρέθημεν ἡμεῖς καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς Παμὴρ πᾶσα ὑπὸ χιόνος κεκαλυμμένοι· καὶ διὰ τοῦτο οἱ διαβάται ἀποφεύγουσι νὰ σταθμεύωσιν εἰς τὰς ὑψηλοτέρας τῆς Παμὴρ χώρας.

Ἡ Παμὴρ εἶνε στενὸν καὶ ἐπίμηκες πεδίον ὁριζόμενον δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὀρῶν τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων, βορείως καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Τασσικουργανικῶν ὀρῶν τῶν μέχρι Σιβηρίας ἐκτεινομένων, καὶ νοτίως ὑπὸ ὀρῶν εὑρισκομένων μεταξὺ τῶν Ἱμαλαίων καὶ τῶν Τασσηκουργανικῶν τῶν καθέτων πρὸς τὰ Ἱμαλάϊα καὶ γωνίαν μετ' αὐτῶν ποιούντων ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑψοῦνται τὰ ὁρίζοντα πρὸς νότον τὴν Παμὴρ ὄρη, καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην ἀνήκοντα. Τὸ πεδίον δὲ τῆς Παμὴρ στενῶδες καὶ λακκῶδες ὂν ἐκτείνεται τὸ πρῶτον βορειανατολικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα μικρὰ Παμὴρ καὶ εἶτα βορειοδυτικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παμὴρ μεγάλη. Ἀλλ' ἐν γένει ἡ Παμὴρ εὑρίσκεται περὶ τὸ μέσον μεγάλου ὀρεινοῦ κορμοῦ, ὅστις νοτίως μὲν συνάπτει τῇ σειρᾷ τῶν Ἱμαλαίων, βορείως τῇ Σιβηρίᾳ, δυτικῶς τῷ πεδίῳ τῆς Βουχάρας καὶ Τεσκάνδ, καὶ ἀνατολικῶς τῷ πεδίῳ τῆς Κασκὰρ καὶ Γιαρκάνδ. Ὁ δὲ μέγας οὗτος ὀρεινὸς κορμὸς ὁ τὴν Παμὴρ περιλαμβάνων ἔχει τὸν αὐτοῦ ζυγὸν κατὰ τὴν σειρὰν τῶν Τασση-κουργανικῶν ὀρῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ δυτικῶς ῥέοντες ποταμοὶ ἀποτελοῦσι τὸν Σὴρ καὶ Ἀμοῦ, οἱ δ' ἀνατολικῶς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ. Ἡ ὁδὸς δ' ἣν ἄγομεν εἰς Τασσηκουργὰν ἀπερχομένη διέρχεται μόνον τὴν μικρὰν Παμὴρ καὶ διαβαίνει τὰ Τασση-Κουργανικὰ ὄρη κατὰ δύο διάσελα· τὸ νοτιώτερον εὑρισκόμενον οὐ μακρὰν τῆς συμπτώσεως τῶν Τασσηκουργανικῶν ὀρῶν τοῖς Ἱμαλαίοις εἶνε ὀλίγον γνωστόν· τὸ δὲ βορειότερον

κείμενον ἔνθα παύει ἡ μικρὰ Παμὴρ καὶ ἄρχεται ἡ μεγάλη εἶνε τὸ συνηθέστερον· ἀμφοτέρων ὅμως αἱ διαβάσεις ἀπολήγουσιν εἰς Τασσηκουργὰν καὶ ἀποτελοῦνται διὰ ποταμῶν κατερχομένων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν διασέλων, ὧν οἱ μὲν κατέρχονται πρὸς τὴν Παμὴρ καὶ οἱ δὲ πρὸς τὸ Τασσηκουργάν. Ἑτέρα διάβασις ὀλιγώτερον συνήθης τελεῖται ἐν τῇ μεγάλῃ Παμήρ, δι' ἧς οἱ ἀπὸ Καρατηγῆς ἀπέρχονται ἀπ' εὐθείας εἰς Κασκάρ· ἀλλὰ διὰ τὸ δύσκολον προτιμᾶται καὶ ταύτης ἡ ἡ προδιαγραφεῖσα ἢ ἄλλη βορειοτέρα τελουμένη ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ Σὴρ καὶ ἔνθεν διὰ τοῦ τῆς Κασκάρ. Κατὰ τὴν ἐποχήν μας ὁ κατακτητὴς τῆς Κασκὰρ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ Μπὲκ κατακτήσας καὶ τὸ Τασσηκουργὰν κατέστρεψεν αὐτὸ διασπείρας τοὺς κατοίκους εἰς τὰς περιφερείας τῆς Κασκὰρ καὶ Γιαρκάνδ, καὶ τὴν χώραν ἐπιτρέψας τοῖς νομᾶσι Κερχέζ. Ἔκλεισε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν τὴν συνηθεστέραν, ἐπειδὴ ἀπέληγεν ἐπὶ τὸ Τασσηκουργὰν καὶ ἀπηγόρευσε πᾶσαν δι' αὐτῆς διάβασιν. Ὁ Ἀμπτουλαμὴτ γινώσκων τὴν διαταγὴν καὶ τὸ ὠμὸν τοῦ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ ἤθελε νὰ διαβῶμεν διὰ τῆς νοτίας διαβάσεως, ἀλλ' οὐδεὶς τῶν μεθ' ἡμῶν ἐγίνωσκε ταύτην, συνεπεραίνομεν ὅμως ὅτι ἔδει ν' ἀκολουθήσωμεν ποταμοὺς πρὸς ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τοῦ διασέλου. Τὴν αὔριον λοιπὸν ἐπορευόμεθα ἐν τῇ ἑτέρᾳ κλιτύϊ τῆς Παμὴρ καὶ παρήλθομεν τὴν ἑτέραν λίμνην, ἣν τοῦ Κάστορος διὰ τὴν ἀναλογίαν ὠνομάσαμεν· εἶνε βαθεῖα διότι ἔχει ἰχθῦς οἱ ὁποῖοι διατηροῦνται ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εἰς βάθη μὴ ἐπιρρεαζόμενα ὑπὸ τοῦ ψύχους, διέβημεν ποταμὸν Καρὰ-σοῦ καλούμενον οὐ μακρὰν τῆς αὐτοῦ ἐξόδου ἐκ τῆς λίμνης καὶ ἄγοντα εἰς τὴν μεγάλην Παμὴρ ἔνθα δυσπόρευτος ἀποκαθίστα-

ται εἰς τοὺς ἀπὸ Πεντζιὰ εἰς τὴν μεγάλην Παμὴρ διευθυνομένους, ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος μεταξὺ τῶν ὀρῶν Ῥουσιὰν καὶ Σιογνὰν χύνεται εἰς τὸν Ἀμοῦ πρὶν ἢ διέλθῃ διὰ Νταρβάζ. Ὠνόμασαν αὐτὸν οἱ μετ' ἐμὲ διελθόντες τὴν Παμὴρ Ὦξον, ἐπειδὴ ἐν Ῥουσιὰν ὀνομάζεται Ἀκ-σοῦ δηλαδὴ λευκὸν ὕδωρ. Πλανῶνται· διότι τοὺς ἐν τοῖς Σογδίοις ὄρεσι ποταμοὺς ἀνωνύμους παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Πτολεμαῖος λέγων (α). Διατείνει δὲ ὄρη μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Ὤξου καὶ Ἰαξάρτου καλούμενα Σόγδια, ἀφ' ὧν ποταμοὶ διαρρέουσι συμβάλλοντες ἐκείνοις πλείους ἀνώνυμοι, ὧν εἷς ποιεῖ τὴν Ὠξειανὴν λίμνην. Περὶ δὲ τοῦ Ὤξου καὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς Ὠξειανῆς λίμνης ἀρκετὰ προεγράφησαν. Περὶ τοῦ Καρασοῦ ὅμως τοῦ ἐξερχομένου ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Κάστορος δύναμαι νὰ προσθέσω, ὡς μ' ἐβεβαίου εἷς νουνεχὴς ἀνὴρ χαντζῆ-μερζὰ καλούμενος, ὅστις ἀπὸ Καρατηγῆς ἦλθεν εἰς Τασσηχουργάν, ὅτι ἀπὸ τῆς μεγάλης Παμὴρ διὰ τῶν ὀρῶν ἄγει εἰς Καρατηγῆ καὶ ἑπομένως γίνεται παραποτάμιον τοῦ Ζαραφσιάν. Ἐκείνου τὴν παραποταμίαν λαβόντες μετὰ δέκα ὡρῶν ὁμαλὴν ὁδὸν ἀνεπαύθημεν παρὰ τὴν ὄχθην ἔνθα λίθοι πολλοὶ εὑρίσκονται. Τὴν αὔριον δ' ὅπως διαβῶμεν διὰ τῆς νοτίας τῶν ὀρῶν διαβάσεως ἀντὶ ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἐστράφημεν νοτιανατολικῶς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Παμὴρ καὶ διαβαίνοντες στέπας καὶ λακκώματα πολλὰ ἔβλεπον ἐν αὐτοῖς κατὰ πληθὺν ὀστᾶ καὶ μεγαλοπρεπῆ κέρα τῶν Ἄργολι. Ὁ Ἀμπτουλαμὴτ μοὶ ἔλεγεν, ὅτι ἀπέθανον πρὸ τριῶν ἐτῶν διὰ νόσον· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶδον οὔτε ἓν ζῶν, καὶ εἶδον πλεῖστα αὐτῶν εἰς τὰ Ἀν-

(α) Πτολ. VI. 12. 2.

τσιμαλάϊα ἐνόησα ὅτι ἀπέθανον ψύχους σφοδροτάτου ἕνεκεν· διότι τὰ μεγαλοπρεπέστατα ἐκεῖνα Ἄργολι εὑρισκόμενα ἐκεῖ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς δημιουργίας εὑρέθησαν κύκλωθεν ὑπὸ ὀρῶν καταχιονισμένων πολιωρκημένα, καὶ ἀπέθανον κατ' οἰκογενείας ἀθρόα ἔνθα εὕρισκον ἄσυλον κατὰ τοὺς ψυχροὺς τῶν παρελθόντων τοιούτων αἰώνων καιρούς. Ἀφίχθημεν δὲ μέχρι ποταμοῦ μεταξὺ τῶν ὀρῶν τῆς Παμὴρ καὶ τῶν Τασσηκουργανικῶν κατερχομένου ἐκ τῶν Καντζιωτικῶν, καὶ βαδίσαντες κατ' αὐτὸν μικρόν, ἀφοῦ ἐπλησιάσαμεν εἰς ποταμὸν ἐξερχόμενον ἐκ τῶν Τασσηκουργανικῶν ὀρῶν οἱ μὲν ἔλεγον ἵνα στραφῶμεν πρὸς τοῦτον, οἱ δὲ ἀμφεβάλλομεν ἂν οὗτος ἢ ἄλλος τις ἦτο ὁ μέλλων εἰς τὴν διάβασιν νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ, πολλοὶ δὲ καὶ τὸ ἀπόκρημνον ἐντὸς τῶν ὀρῶν διελογίζοντο. Ἐνεθάρρυνα τότε αὐτοὺς καὶ ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὴν συνήθη ὁδόν, τὴν κοίτην τοῦ ἐφ' οὗ εὑρισκόμεθα ποταμοῦ ἀκολουθοῦντες. Ἀφιχθέντες δὲ πλησίον ἔνθα ἐμβάλλει εἰς τὸν Καρὰ σοῦ, εὕρομεν τὴν πρώτην ὁδὸν δι' ἧς ἀνέβημεν εἰς τὰ Τασσηκουργανικὰ ὄρη κατὰ διεύθυνσιν βορειανατολικήν, παρήλθομεν δ' ἀναβαίνοντες ἕλος μικρὸν ἀλλὰ εὐμεγέθων κωνώπων πλῆρες, οἵτινες ἔπιπτον ἐφ' ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων ἀμερίμνως, ὡς ἔπιπτον ἐπὶ χλόης ἐπειδὴ δὲν ἐπροφυλάσσοντο φονευόμενοι· μετὰ δὲ τὸ ἕλος κατελθόντες ἐκεῖθεν ὄρους μικροῦ ἐσταθμεύσαμεν μετὰ δέκα ὥρας, ἀλλ' ἰδίᾳ μετὰ τρίωρον ἐν τῇ γνησίᾳ ὁδῷ πορείαν, εἰς χλοερὸν ἐπίπεδον χῶρον διαρρεόμενον ὑπὸ ποταμίσκου κατερχομένου ἐκ τοῦ διασέλου, καθ' ὃ ἐμέλλομεν νὰ διαβῶμεν τὰ ὄρη, ἐμβάλλοντος εἰς τὸν τῆς μεγάλης Παμὴρ ποταμόν, τὸν ἐκεῖ Καρὰ-σοῦ, δηλαδὴ μαῦρον

νερὸν καλούμενον, ἐν δὲ Ῥουσιὰν Ἀκ-σοῦ, δηλαδὴ λευκὸν νερόν.

Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει (α) ἀπὸ Vacian δηλαδὴ ἀπὸ Οὐβαχὰν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναβαίνουσι τόσον, ὥστε λέγουσιν ὅτι ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ κόσμου· ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο ἐκφράζει γνώμην, ἣν ἤκουσε καὶ ὄχι ἣν ἰδὼν ἐσχημάτισεν· ἐκεῖ δὲ εὑρίσκουσι πεδίον ἔνθα ὑπάρχει ποταμὸς ὡραῖος, ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη ζώων καὶ ἄγριοι μεγάλοι κριοί· ὀνομάζεται τὸ πεδίον Παμήρ, ἔχει ἔκτασιν ἡμερῶν δώδεκα καὶ εἶνε ἀκατοίκητον. Δὲν λέγει ἡμῖν ὁ Μάρκο Πόλο περὶ τῶν δυσκολιῶν τῆς ἀπὸ Οὐβαχὰν εἰς τὸ πεδίον ἀναβάσεως, οὔτε περὶ τῶν δύο λιμνῶν, οὔτε περὶ τῶν δύο ποταμῶν· καὶ ἴσως ἀκολουθεῖ τὴν ἀπὸ Πεντζιὰ εἰς τὴν μεγάλην Παμὴρ ἄγουσαν· ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἡμῖν δύο λέξεις περὶ τῶν ποταμῶν τῶν τόσον σπουδαίων διὰ τὸ μέγεθος καὶ τόσον χρησίμων πρὸς ὁδοιπορίαν, ἀφοῦ ἐν ἄλλοις λεπτολογῶν ὀνομάζει ποταμοὺς τοὺς ῥύακας; Ἐκτείνων τὸ πεδίον τῆς Παμὴρ εἰς δώδεκα ἡμέρας ποιεῖ ὅ,τι περιγράφων καὶ τὰς ἄλλας ἀποστάσεις· ἀλλὰ λέγων τὴν Παμὴρ καὶ ἀκατοίκητον ἴσως δηλοῖ καὶ ἕτερον διωγμὸν ἐκ ταύτης τῶν Κερχέζ· ἐπειδὴ αὕτη ἀνέκαθεν ὑπῆρξε κατοικημένη, ὡς ὁ Πτολεμαῖος ἔγραψε τὰ περὶ Σακῶν ὁρίζων, καὶ ὡς πρὸ τῆς διαβάσεώς μου ὑπῆρχε.

Τὴν αὔριον ἀκολουθήσαντες τὸν ποταμὸν μεταξὺ τῶν ὀρῶν ἀνήλθομεν καὶ κατήλθομεν ἐκ τοῦ διασέλου εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὑψηλοτέρας χώρας ἐχιόνιζεν, ἀλλ' ἡ χιὼν πίπτουσα ἐπὶ τῆς γῆς διελύετο καὶ ἔβρεχε κατὰ

(α) Σελὶς 129 καὶ ἑξῆς.

τὰς τούτων χαμηλοτέρας, εἰς δὲ τὴν ὑπώρειαν τοῦ διασέλου ὁ καιρὸς ἦτο εὔδιος. Εἶτα ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν ποτὲ δ' ἐκεῖθεν τοῦ ἐκ τοῦ διασέλου κατερχομένου ποταμοῦ ὁδεύοντες κατελύσαμεν μετὰ δέκα ὡρῶν πορείαν παρὰ τὴν ὄχθην ἐν τῇ ῥευματιᾷ εἰς χώραν καλουμένην Τζιεγγέλ, δηλαδὴ δασώδη, ἐπειδὴ ὁ χῶρος αὐτῆς, ὅστις δὲν εἶνε μέγας καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν θάμνων· δι' ὃ καὶ διακρίνεται ἐκ τῶν ἄλλων. Ἡμεῖς καθ' ὅλην τὴν περιγραφεῖσαν περιήγησίν μας ἐμνημονεύσαμεν ἔνθα εὕρομεν δένδρα ἢ δάση· καὶ θέλομεν περιγράψει ἔτι ἔνθα τοιαῦτα ἀπαντῶσιν· ἔνθα δὲ διερχόμεθα μὴ ἀναφέροντες δάση ἢ δένδρα ἐννοητέον ὅτι ἡ ἐκεῖσε χώρα εἶνε ἄδενδρος ἢ ἄξυλος ὡς ὠνομάζετο παρὰ τῶν ἀρχαίων· πιθανὸν ὅμως εἰς μεμακρυσμένην ἐκ τῆς διαβάσεως ἡμῶν χώραν νὰ ὑπάρχωσι καὶ δάση. Τοιαύτη σπάνις τῶν δασῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἦτο φαίνεται καὶ τὸ πάλαι, καὶ διὰ τοῦτο, ἡ μικρὰ θαμνώδης ἐν τῇ ῥευματιᾷ ταύτῃ χώρα, καὶ αἱ ἐπὶ τῶν βουνῶν τοῦ δι' οὗ διήλθομεν διασέλου ἀπαντῶσαι ὀλίγαι ἐλάται ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου φάραγξ τῶν Κωμηδῶν (α). Τὴν αὔριον ἐξακολουθήσαντες τὴν πορείαν ἐξήλθομεν ἐκ τῶν ὀρῶν εἰς τὴν χώραν τοῦ Τασσηκουργάν, καὶ διαβάντες ἐρημωμένα χωρία κατελύσαμεν πρὸ ὀχυρώματος ἐν κοιλάδι οὐ μακρὰν ποταμοῦ μετὰ ὥρας τρεῖς. Ἡ κοιλὰς ἐπιμήκης ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν οὖσα ὁρίζεται δι' ὑψηλῶν κρημνωδῶν ὀρῶν, πάντων τῶν ἀπὸ Παμὴρ μέχρι Κασκὰρ Κωμηδῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένων (β)· πλατύνεται δὲ πρὸ τοῦ ὀχυρώματος ἔνθα καὶ ὁ αὐτὴν διαρρέων ποταμὸς νοτιόθεν ἐκ τῶν Καντζιουτικῶν ὀρῶν ἐρχόμενος λιμνάζων ἀποβαίνει. Τὸ

(α) Πτολ. VI. 13, 2. (β) Πτολ. VI. 12, 3. VI, 13, 2.

δ' ὀχύρωμα ἐπὶ λόφου ἀπομονωμένου καὶ πρὸ τῆς λίμνης κείμενον Σέρη Κὸλ ἐκλήθη, δηλαδὴ παράλιμνον. Λέγεται δὲ καὶ Τασση-Κουργάν, δηλαδὴ λίθινον φρούριον, ἐπειδὴ εἶνε διὰ λίθων ἐκτισμένον· ἐξ οὗ ὁ Πτολεμαῖος κατὰ μετάφρασιν ὠνόμασεν αὐτὸ λίθινον πύργον. Περίφημον ὂν διὰ τὴν θέσιν του ὡς πρὸς τὰ μήκη τῶν ἀποστάσεων κατὰ τοὺς ἀρχαίους, εὑρισκόμενον δ' ἐν τῇ τῶν Σαχῶν χώρᾳ μετὰ τὴν φάραγγα τῶν Κωμηδῶν (α), ἐξ οὗ τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρη συνάπτει τῷ Ἰμαῷ, τῷ βορείως τοῦ Γάγγου (β) δηλαδὴ βορείως τῶν Παλιβόθρων ἔθνους παρὰ τὸν Γάγγην κειμένου. Ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Κερχὲζ Τασση-Κουργὰν δηλαδὴ λίθινος πύργος, διότι οὗτοι, ὡς ἔκτοτε περιγράφει ἡμῖν αὐτοὺς Σάκας καλῶν ὁ Πτολεμαῖος, εἰσὶ νομάδες, μὴ ἔχοντες πόλεις, δρυμοὺς καὶ σπήλαια οἰκοῦσι (γ) καὶ ἑπομένως τὸ διὰ λίθων κτίσμα λίθινον πύργον ἐκάλεσαν. Ὁ λαὸς δ' ὁ ποιήσας τὸν περίφημον λίθινον πύργον εἰς τὴν τῶν Σαχῶν χώραν δὲν εἶνε ἐκ τῶν Σαχῶν δηλαδὴ ἐκ τῶν Κερχέζ, ἀλλ' ἄποικος ἐκ τῆς καταστένου χώρας Σιογνάν. Ὁμιλεῖ τὴν Σιογνανικὴν γλῶσσαν, καὶ τηρεῖ μέχρι νῦν συγγένειαν πρὸς τὴν αὐτοῦ μητρόπολιν ἀνανεῶν ἐπιγαμίας· δὲν ζῇ νομαδικῶς, ἀλλὰ γεωργικῶς, καλλιεργῶν εἶδος ἀλφίτου μικρόσπερμον καὶ μέλαν, ὅπερ μόνον ἐκ τῶν δημητριακῶν ὡριμάζει εἰς ἐκείνας τὰς χώρας, οἰκίδια δὲ ζῷα ἔχει βονάσους. Ἐπέπρωτο αὐτῷ ἐκεῖσε μετοικισθέντι νὰ καταστραφῇ μετὰ τόσους αἰῶνας ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κασχὰρ συγγενοῦς δὲ τῶν Κερχέζ, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ χώρα ὑπὸ τὴν αὐτῶν κυριότητα, οἵτινες φύσει ἰθα-

(α) Πτολ. I. 12. 1. 3. 9. VI. 13. 2. (β) Πτολ. 1. 12. 9. VII. 1. 73. (γ) Πτολ. VI. 13. 2.

γενεῖς ταύτης εἰσί. Δὲν εὗρον εἰς τὰ χωρία ἱστάμενον οἶκον οὔτε Τασσηχουργανόν· ἀλλ' ἐν τῷ περιφήμῳ λιθίνῳ πύργῳ φρουρὰν τοῦ καταχτητοῦ, καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ Κερχέζ τινας δι' ὑποθέσεις αὐτῶν ἐλθόντας· διότι οὗτοι νομάδες, ἵνα μὴ εὑρίσκωνται πρόχειροι εἰς τὰς τῆς φρουρᾶς καταπιέσεις προὐτίμων τὰ μακρὰν ταύτης ὄρη. Νέμονται δὲ πάντα τὰ μεταξὺ Παμὴρ καὶ Κασχὰρ ὄρη τὰ Κωμηδῶν ἢ Κωμηδῆ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλούμενα, καὶ ἐκτείνονται εἰς μὲν τὰ Ἱμαλάϊα πρὸς ἀνατολάς, ἕως τοῦ ὄρους Τζιεγγέλ, καὶ πρὸς νότον ἕως τοῦ ὄρους Σισσὴρ τὸν ζυγὸν τῶν Ἱμαλαίων ἀποτελοῦντος, καὶ χωρίζοντος τοὺς Κερχὲζ ἐκ τῶν Τιβέτ. Εἰς δὲ τὰ Ἀντιϊμαλάϊα δηλαδὴ τὰ ἐκ τῶν Κωμηδῶν βορείως τῆς Κασχὰρ ἐκτεινόμενα ὄρη καὶ παραλλήλως τῶν Ἱμαλαίων, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἴδει, δι' ὃ καὶ Ἀντιϊμαλάϊα ἐκάλεσα τὰ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Ἀσκατάγκας (α) δηλαδὴ ὄρος τῆς Κασχὰρ καλούμενα, κατοικοῦσι μέχρι τῆς ἐν αὐτοῖς Ἰσὲκ-Κὸλ δηλαδὴ τῆς θερμολίμνης, καὶ μέχρις Ἀξοῦ, ἤτοι τηροῦσιν ἀκριβῶς ἔτι τὰ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου περιγραφόμενα αὐτοῖς ὅρια (β).

Προέπεμψα μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Παταξιὰν εἰς τὸν φρούραρχον τοῦ καταχτητοῦ τὸν Ἀμπτουλαμήτ, καὶ εὗρον αὐτὸν ἑτοιμάζοντα μετά τινων φρουρῶν ἐπὶ χλοερᾶς θέσεως, τοῦ ποταμοῦ οὐ μακράν, τὴν τοῦ φρουράρχου σκηνὴν πρὸς ἀνάπαυσίν μου, καὶ κριὸν δεδεμένον δι' ἡμέτερον γεῦμα. Πάραυτα οἱ σὺν ἐμοὶ δειροτομήσαντες αὐτὸν ἐποίησαν πυρὰν καὶ ὀβελίσαντες ὤπουν κρέα· οἱ δὲ τὰ σπλάγχνα ἐπ' ἀνθρακιᾶς ῥίψαντες ἐκίνουν χαίροντες καὶ ἀναλειχόμενοι. Περὶ

(α) Πτολ. VI. 13. 1. (β) Πτολ. VI. 13.

τὴν μεσημβρίαν προσῆλθέ μοι ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ φρουράρχου ὁ αὐτοῦ γραμματεύς, ζητῶν ὀλίγα φύλλα χάρτου· ἔδωσα αὐτῷ πολλά. Ἐπανελθὼν εἶτα μοὶ ἐζήτησεν ὄπιον, καὶ ἔδωσα αὐτῷ ὁμοίως· ἐπανελθὼν ἔτι ἐζήτει καλόν τι ἐκ τῆς πατρίδος μου δι' ἐνθύμησιν· τῷ ἔδωσα μάκτρον μεταξωτόν, ὅπερ καὶ ἐγὼ πρὸ δέκα καὶ ἓξ ἐτῶν δι' ἐνθύμησιν ἐτήρουν προσφερθέν μοι παρανύμφῳ γενομένῳ ὑπὸ πεφιλημένων νυμφίων ἐν τῇ ἐμῇ πατρίδι. Ἐπανελθὼν καὶ μετὰ ταῦτα μοὶ ἔλεγεν ὅτι εὑρισκόμενοι εἰς τοὺς ἀπροσίτους ἐκείνους χώρους οὐδὲν παρά τινος ὠφελοῦνται· εἶχε δ' ἀνάγκην χρηματικοῦ ποσοῦ καὶ μὲ παρεκάλει νὰ τῷ δώσω χρήματα ὅσον πλειότερα ἠδυνάμην. Ὦ! κατ' ἐμαυτὸν εἶπον· θέλει παύσει τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ζητῶν ὅταν γυμνὸν μὲ ἴδῃ· χρήματα τῷ εἶπον δὲν εἶχον, ἀλλὰ φάρμακα ὡς ἰατρός· καὶ τῷ παρεῖχον ἐξ αὐτῶν τὰ δυνάμενα νὰ τὸν ὠφελήσωσιν. Ἐνόμισα δὲ καλόν, ὅπως ἐκ τοιούτου ληστοῦ ἀπαλλαχθῶ, ἵν' ἀρχίσω ἐγὼ ἀπαιτῶν ἐξ ἐκείνου· καὶ πέμψας τὸν Ἀμπτουλαμὴτ ἐζήτουν ἐξ αὐτοῦ ζῷα, διότι τὰ ἡμέτερα ἦσαν κεκοπιακότα. Μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι αὐτὸς ζῷα δὲν εἶχε, καὶ κάτοικοι ἐκεῖσε δὲν εὑρίσκονται. Εἶτα πέμψας ἐζήτουν ὁδηγούς· μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν εἶχε παρὰ μόνον τῆς ὑπηρεσίας του ἀνθρώπους. Εἶτα τῷ παρήγγειλα ἐὰν εἶχε νὰ μοὶ δώσῃ ἐπιστολὴν διὰ τὸν κατακτητὴν τῆς Κασχάρ· καὶ μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἔμελλε νὰ γράψῃ τοιαύτην τὴν αὔριον. Ἔπεμψα τὴν αὔριον διὰ ταύτην· ἀλλὰ μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἔμελλε νὰ πέμψῃ αὐτὴν ὁ ἴδιος. Ἀναχωρήσας λοιπὸν μετὰ τῶν Οὐβαχινῶν μου καὶ μετὰ τῶν Ἀφγάνων ὡδεύομεν παρὰ τὸν ποταμὸν πρὸς βορρᾶν ῥέοντα, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ποταμὸν ἐκ δυσμῶν

ἐρχόμενον διήλθομεν παρὰ τῇ ἐμβολῇ αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμὸν Τασσηκουργάν, ὅστις ἐντεῦθεν ἀνατολικῶς στρεφόμενος μεταξὺ κρημνωδῶν ὀρῶν ποιεῖ τὰς κυριώδεις τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκὰνδ πηγάς. Φύλαξ ἐκεῖ ἱστάμενος, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος διὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς συγκοινωνίαν, ἀπηγόρευεν ἡμῖν τὴν διάβασιν, ἐπειδὴ δὲν ἐφέρομεν τοῦ φρουράρχου ἄδειαν. Ἐβίαζον τὴν δίοδον, ὅτε ὁ φύλαξ ἔλαβε τὰ ἡνία τοῦ Μουσσίμπασί μου, λέγων φόνευσόν με πρῶτον καὶ εἶτα διάβηθι· λαβὼν τότε τὸ ἀπομεῖναν ἐκ τοῦ κριοῦ κρέας ἔρριψα εἰς τὸν ποταμόν, καὶ ἔπεμψα εἰς τὸν φρούραρχον τὸν Ἀμπτουλαμὴτ ἵνα ἐρωτήσῃ τί ἐσκέπτετο νὰ μᾶς κάμῃ. Ὁ Ἀμπτουλαμὴτ ἐπανελθὼν ἔφερε τὴν ἄδειαν. Ἀκολουθήσαντες δὲ χείμαρρον, δι' οὗ ἡ ὁδὸς ἐτελεῖτο ἀνερχόμεθα εἰς τὰ ὄρη, καὶ ὁδεύσαντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὥρας πέντε ἐκοιμήθημεν ἐν τῷ χειμάρρῳ ἄνευ τροφῆς ἡμεῖς τε καὶ τὰ ζῷα. Τὴν αὔριον πρωϊαίτατα ἤμεθα ἐπὶ τῶν ὀρῶν καὶ ἀνατολικῶς στραφέντες ἀφίχθημεν μετὰ πορείαν ὡρῶν πέντε εἰς τοὺς νομάδας Κερχέζ, σταθμεύοντας παρὰ τὴν ἀέναον χιόνα εἰς κατάχλοα ὄρη.

Ἐνταῦθα ἐνόησα ὅτι εἰσῆλθον εἰς ἄλλον κόσμον. Ἡ Παμὴρ πρέπει νὰ ᾗ ἡ χωρίζουσα τὸν ἄνθρωπον χώρα εἰς δύο εἴδη. Ἡ γυνὴ χαρακτηριστικώτερον ἐκφράζουσα τοῦτο, πρώτη τὴν προσοχὴν τοῦ διαβάτου ἑλκύει. Πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ἠθῶν, ἐθίμων, καὶ χαρακτήρων τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τοιαύτην ἡ γυνὴ σχέσιν, οἵαν τὰ φυτὰ πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν τῆς γῆς κλιμάτων. Ἡ γυνὴ μᾶλλον εἰπεῖν ὁρίζει ἑκασταχοῦ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ἡ γῆ ἑκασταχοῦ τὸ κλίμα, ἐπειδὴ φέρει, ὡς ἡ γῆ, ἑκασταχοῦ ἴδιον τύπον καὶ ῥυθμόν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες, ἂν

εἰς τὸ ὀρθογραφικὸν ἐλάχιστα προσέξωμεν, ὡς πλείστους αἰῶνας τῆς γραφῆς ὕστερον ἐπινοηθείσης, ὠνόμασαν τὴν γυναῖκα δι' ὀνόματος τῇ γῇ ἀναλόγου, ὡς ταύτῃ ὁμοίαν, τὸν δὲ ἄνδρα τῷ ὕδατι, ἐπειδὴ τοῦτο πανταχοῦ οὐ πολὺ διαφέρει, ἂν δὲν εἴπω, ἐπειδὴ ἐπεκράτει ἡ θεωρία τῶν γηγενῶν, ὅτι ἐθεώρησαν μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς τὴν γυναῖκα γεννηθεῖσαν, τὸν δὲ ἄνδρα ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ καὶ νεροῦ λεγομένου πρὸς ὃ καὶ τὸ ὄνομα ἀνὴρ σχετίζεται, ἐὰν σύνθετον θεωρηθῇ ἐκ τοῦ ἐπιτατικοῦ α καὶ νερ. Ἐλέγοντο δὲ τότε οἱ Πελασγοὶ γηγενεῖς, οἱ Ἀρκάδες γηγενεῖς καὶ Προσέληνοι, οἱ Νασαμῶνες ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀφρικῆς γηγενεῖς καὶ τόσοι ἄλλοι. Τοιαύτην ἰδέαν περίπου εἶχον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες τὴν δημιουργίαν θεοποιοῦντες συνεζεύγνυον τὴν γῆν, δηλαδὴ τὴν Ἶσιν, μετὰ τοῦ Νείλου, δηλαδὴ τοῦ Ὀσίριδος, ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ πλημμύρας, ποιοῦντες ἑορτὴν μεγαλοπρεπεστάτην, καὶ μέχρι νῦν διατηρουμένην, καθ' ἣν ἐξ ἀναλογίας καὶ κατὰ παράδοσιν αἱ παρθένοι, ψωμίζουσαι διὰ τεμαχίων ἄρτου τὸν Νεῖλον, πιστεύουσιν ὅτι προπαρασκευάζουσι καὶ αὗται τὴν αὐτῶν συζυγίαν. Αἱ Κερκεζίδες δέ, προβάλλουσαι τὸν ὀφθαλμὸν ἀμυγδαλοειδῆ, ἀναγγέλλουσιν ὅτι τοῦ λοιποῦ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπαντᾷ ὁ λοξὸς ὀφθαλμός, οὐχὶ ἐξ ἐπιμιξιῶν προερχόμενος, διότι χαρακτηρίζει τὸν λαὸν σχεδὸν ἅπαντα ἔχοντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ λοξίζον. Ἡ κόμη καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἔχουσι χροιὰν ἐκ τοῦ ἐρυθρομέλανος κλίνουσαν εἰς τὸ ξανθόν, ἡ δὲ χροιὰ αὐτῶν εἶνε ῥοδόχρους. Τὸ ἀνθηρὸν ταύτης δεικνύει ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἔχει ἐκεῖ δύναμιν πρὸς ἡλιοκαΐαν, ἀλλ' οὔτε πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ ῥοδινοῦ τὸ ψῦχος· δηλαδὴ ἡ χώρα τῶν Κερκὲζ εἶνε ὁ κατὰ

τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας μεσάζων βαθμὸς τοῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, καθ' ὃν βασιλεύει φαίνεται ἡ τῆς χροιᾶς ὡραιότης. Ἀνεπαισθήτως ἔχουσι τὴν ῥῖνα σιμὴν καὶ προεξέχοντα τὰ μῆλα, τὸ πρόσωπον ὅμως ἐν γένει ἐκφράζει ἁρμονίαν, καὶ παρά τισιν ἡ ῥὶς εἶνε ὅλως εὐθεῖα, τὰ μῆλα καὶ τὸ μέτωπον κυρτά, καὶ ἐλλειψοειδὴς ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου, ὅτε τὸ ὡραῖον ἔχει τὸ τέλειον κατὰ πάντα. Ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ ἡμῖν τοὺς τότε κατοίκους τῶν σήμερον καλουμένων Ἀζαρινῶν ὀρῶν ἅπερ νῦν κατοικοῦνται ὑπὸ μεταναστῶν Μογγόλων, Ἀριστοφύλους (α) δηλαδὴ φυλῆς ἀρίστης ὄντας. Πιθανὸν νὰ διέλαμπε καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὄρη ἡ ὡραιότης πρὶν ἢ ὑπὸ Μογγόλων καταληφθῶσιν, ἀλλὰ νῦν καὶ εἰς τοὺς Κερχὲζ τὸ ὄνομα ἀριστόφυλοι ἀνήκει. Γινώσκομεν, ὡς φυλὴν χροιὰν ἔχουσαν ὡραίαν τοὺς Κιρκασίους ἐν τῷ Καυκάσῳ ὃν κατέκτησαν ὡς εἴδομεν πρὸ αἰώνων πολλῶν Τουρὰν δηλαδὴ Κερχὲζ ἢ ὁμόφυλοι τούτοις· ἀλλὰ καὶ ὁ Καύκασος δὲν ἀμοιρεῖ προσόντων ὅπως παράσχῃ τοῖς αὐτοῦ κατοίκοις χροιὰν ὡραιότητος παραπλησίαν τῇ ὑπὸ τῶν Κερχεζικῶν ὀρέων παρεχομένῃ. Αἱ κατοικούμεναι ὑπ' αὐτῶν χῶραι εἰσὶ ψυχραὶ πάντοτε ὁμοίως, ἐπειδὴ διαμένοντες τὸν χειμῶνα εἰς τὰς τῶν ὀρῶν ὑπωρείας καὶ ῥευματίας, τὸ δὲ θέρος παρὰ τὴν ἀέναον χιόνα, ἔχουσι καὶ ἐν τῷ εὐδιεστάτῳ καιρῷ τοὺς ἐκ τῆς χιόνος ζεφύρους. Εἰσὶ μακρὰν μεμιασμένης ἀτμοσφαίρας, τρεφόμενοι δέ, ἐπειδὴ ὡς καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἡμῖν προεῖπεν εἰσὶ νομάδες, διὰ γάλακτος μόνον καὶ κρέατος, χαίρουσιν εὐρωστίαν ἀρίστην ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγην εὑρὼν καὶ παρ' αὐτοῖς τὴν συφιλίδα! εἰσέδυσεν ὡς παρετήρησα καὶ εἰς τὰς ἀπροσί-

(α) Πτολ. VI. 18. 3.

τους τῆς γῆς χώρας, καὶ εἰς Μόφιο ἐν Ἀφρικῇ ἔτι συφιλίδα εὗρον. Γυναῖκες καὶ ἄνδρες εἰσὶν ὁμοίως ἐνδεδυμένοι, ἔχουσι βραχὺν μέχρι γόνατος ἐπενδύτην, τὸν πόδα δὲ δι' ἐπιμήκους μαλλίνου ὑφάσματος περιτυλίσσοντες ἐμβάλλουσιν εἰς μέχρι γόνατος ὑπόδημα κάλλιστα παρεσκευασμένον· κάλυμμα τῆς κεφαλῆς φέρουσιν ἐκ δέρματος δασέος ἀγρίων ζώων· ἀλλ' αἱ γυναῖκαις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατασκευάζουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τετμημένον κῶνον ὕψους 60/00 μέτρου, διὰ τεχνικῆς περιειλίσεως βαμβακερᾶς κιρβασίας, ἧς ἡ ἐπιτεθειμένη ἕλιξ ἀφίνει τὴν κορυφὴν τῆς ὑπ' αὐτὴν ἀκάλυπτον, αἱ δὲ κατὰ τοὺς κροτάφους καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς παρυφαὶ ἔχουσι κεντήματα δι' ἐρυθρᾶς κλωστῆς ἄφθονα. Τοὺς ξανθοὺς αὐτῶν πλοκάμους ἔχουσιν ὄπισθεν ἐκτεταμένους, εἰς δὲ τὰ αὐτῶν ἄκρα ἐμπεπλεγμένους εὐμεγέθεις ἐρυθροὺς ἐξ ἐρίων θυσάνους. Κατασκευάζουσι δὲ πάντα τὰ ἐνδύματα ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, τὰς στρωμνὰς καὶ καλύμματα τῶν σκηνῶν, τῶν ἵππων καὶ ὑποζυγίων καὶ τὰ ὑποδήματα ἔτι αἱ γυαῖκες. Τοιαῦται δ' ἐργάτιδες οὖσαι εἰσὶ καὶ γενναῖαι, ἱππεύουσιν ὡς οἱ ἄνδρες καὶ τρέχουσι τοὺς ἵππους εἰς τὰς τῶν ὀρῶν κατωφερείας ὡς ἡμεῖς ἐν τοῖς λειμῶσι, ταξειδεύουσι μόναι εἰς ἀποστάσεις ἡμερῶν τριῶν ἢ τεσσάρων, εἰσὶ χαρίεσσαι ὅσον καὶ ὡραῖαι ἐν τῇ κοινωνίᾳ· ἦσαν περίεργοι διὰ τὴν ἐμφάνισίν μου· περιειργάζοντο μετὰ θάρρους πᾶν ὅ,τι ἐφόρουν καὶ εἶχον, καὶ μὲ ὑπεχρέωνον πλέον ἢ ὅσον ἐγὼ ταύτας. Ἀνθίζουσαι ὡς τὰ τῆς πρωΐας ῥόδα, κοράλια ἐρυθρὰ ἠγάπων. Ἔδοσα καὶ δακτύλιον εἰς τὴν ὡραιοτέραν, ὃ ἔφερεν ἐπιδεικτικῶς πρὸς τὰς ἄλλας καὶ μὲ περιεποιεῖτο τούτων πλείω. Τὰ ζῷα αὐτῶν εἰσὶ πρόβατα, ἵπποι, βόες, βόνασοι μεγαλοπρε-

πεῖς, καὶ κάμηλοι, αἵτινες διακρίνονται τοὐντεῦθεν πρὸς ἀνατολάς, ὡς φέρουσαι ὑβώματα δύο. Τρώγουσι τὰ κρέα τῶν ζώων τούτων καὶ τρέφονται τὸν χειμῶνα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ γάλακτος ἵππων.

Ἐντεῦθεν ὑπάρχουσιν ὁδοὶ δύο· ἡ μὲν ῥύακα ἀκολουθοῦσα καταβαίνει ἀνατολικῶς, ἡ δ' ἄλλη τὸν ῥύακα διαβαίνουσα ἀναβαίνει διάσελον καὶ κατέρχεται ἐκεῖθεν εἰς ἕτερον ῥύακα ὃν ἀκολουθοῦσα ταὐτίζεται μετὰ τῆς προηγουμένης ἔνθα οἱ δύο ῥύακες ἑνοῦνται. Προὐτιμήσαμεν τὴν δευτέραν, ἐπειδὴ δυσκολεύονται διὰ τῆς πρώτης βαδίζοντα ἐντὸς τοῦ ὕδατος τὰ φέροντα φορτία ζῷα, καὶ ἀνεπαύθημεν μετὰ πορείαν ὡρῶν ἓξ μικρὸν νοτίως τῆς ἑνώσεως τῶν ὁδῶν. Τὴν αὔριον στραφέντες βορείως ἠκολουθήσαμεν ῥύακα, ὅστις νοτίως ῥέων ἑνοῦται μετὰ τῶν προηγουμένων καὶ ἄγει εἰς τὸν ποταμὸν Γιαρχάνδ. Εἶτα βορειανατολικῶς στραφέντες διήλθομεν κατάχλοον ὄρος, καὶ παρήλθομεν μνῆμα Σιὲχ Κερχέζ, κείμενον οὐ μακρὰν κοίτης πλατέος χειμάρρου· ἐν δὲ τῷ χειμάρρῳ δυτικοβορείως στραφέντες ἀνέβημεν κατάχλοον ὄρος, καὶ κατήλθομεν ἐκεῖθεν, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνατολικῶς στρεφόμενοι, κατωφερείας ὀρῶν ὁμαλωτάτας καὶ καταχλόους, ἐφ' ὧν οἱ βόνασοι ἐχυμίζοντο ὡς οἱ κέλητες ἐν λειμῶσι. Νοτίως δὲ στρεφόμενοι ἐσταθμεύσαμεν μετὰ δέκα ὡρῶν πορείαν παρὰ Κερχὲζ ἐν ῥύακος ἀρχῇ. Τὴν αὔριον ἐν πλατείᾳ καὶ ὁμαλῇ κοίτῃ χειμάρρου βαδίζοντες ἐν ᾗ ὁ ῥύαξ κατέρρεε κατὰ μικρὸν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκ τῶν ὀρῶν αὐξανόμενος, ἀνεπαύθημεν μετὰ ἕνδεκα ὡρῶν πορείαν εἰς χώραν καλλιεργημένην. Τὴν δ' αὔριον μετὰ μίαν ὥραν διήλθομεν σκηνὰς Κερχέζ, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἔτι, τὴν κοίτην πάντοτε τοῦ ῥύακος

ἤδη εἰς ποταμὸν μεταβεβλημένου ἀκολουθοῦντες, ἐξήλθομεν ἐκ τῶν ὀρῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔχοντες τοῦ ποταμοῦ ἀπόκρημνα ὄρη. Διελθόντες δὲ δι' ὀχυρώματος Σινικοῦ ἐν εἴδει πύλης πεποιημένου, εἰσήλθομεν εἰς ἐκτεταμένον πεδίον, τὸ Γιαρλικο-Μογγολικόν, μεταξὺ τῶν Ἰμαλαίων καὶ Ἀντιϊμαλαίων ἐκτεινόμενον, ἐνῷ οἱ μὲν Ἀφγᾶνες τὴν διὰ Γιαγγισιὰρ ὁδὸν λαβόντες ἀπῆλθον εἰς Γιαρκὰνδ πρὸς συνάντησιν τοῦ Σὴρ Δογλᾶς, καὶ ἡμεῖς δυτικωτέραν αὐτῶν ὁδὸν λαβόντες καὶ πρὸς βορρᾶν στρεφόμενοι διηυθύνθημεν εἰς Κασχάρ. Ὥστε ἐκ τῆς Παμὴρ μέχρι τῆς ἐξόδου ἐκ τῶν Κερχεζικῶν ὀρέων, ἐποιήσαμεν πορείαν ὡρῶν πεντήκοντα δύο, ἡμερῶν δ' ἑπτά, ἐξ ὧν τρεῖς ἦσαν ὁλόκληροι, αἱ δὲ λοιπαὶ δυσκολιῶν ἕνεκεν κατακεκομμέναι. Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει (α) ὅτι ἀπὸ τῆς Παμὴρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διέρχονται ὄρη ὀνομαζόμενα Belor, οἱ κατοικοῦντες αὐτὰ εἰσὶν εἰδωλολάτραι, κακοί, ἄγριοι καὶ ζῶσιν ἐκ θήρας καὶ ἐκ ζώων, καὶ ἐνδύονται δέρματα· ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο δὲν εἶδε τὰς χώρας ταύτας, οὔτε παρὰ εἰδότων ἔλαβε περὶ αὐτῶν πληροφορίας, ἐνῷ ὁ Πτολεμαῖος δίδει ἡμῖν καὶ περὶ τῶν ὀρῶν καὶ περὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν περιγραφὴν ἀκριβῆ. Αἰσθάνομαι ἐκ τούτων καὶ ἐκ πάντων τῶν ἄλλων μεγίστην εὐχαρίστησιν εὑρίσκων τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς ἀκριβεστάτους, καὶ μεγάλην λύπην μὴ εὑρίσκων που τὸν Μάρκο Πόλο ἐπαληθεύοντα. Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ποτὲ ὅτι εἶδε τὰς περιγραφομένας ὑπ' αὐτοῦ χώρας, οὔτε ὅτι περιέγραψε ταύτας ὡς συγγραφεύς, ἀλλ' ὡς ἐπιτήδειος ἀνὴρ ἔχων περιέργειαν καὶ μνήμην ἄπειρον, καὶ εὑρεθεὶς

(α) Σελὶς 183 καὶ ἑξῆς.

ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Μογγολικῆς κοσμοκρατορίας, καὶ ἐν χώρᾳ, καθ' ἣν ἠδύνατο, συναντῶν διαφόρους καὶ ἐκ διαφόρων χωρῶν, νὰ μανθάνῃ ἀβασανίστως ὅ,τι ἡμῖν περιέγραψεν (α).

Τὸ Γιαρλικομογγολικὸν πεδίον ἐκτείνεται ἀνατολικῶς πάνυ, καὶ ὁρίζεται νοτίως ὑπὸ τῶν Ἱμαλαίων, δυτικῶς ὑπὸ τῶν Κωμηδῶν ἢ Κερχεζικῶν ὀρῶν, καὶ βορείως ὑπὸ τοῦ Τιαν-Σιὰν ὑφ' ἡμῶν καλουμένου, ἀλλὰ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπὸ σειρᾶς ὀρεινῆς μέχρις ὠκεανοῦ παραλλήλως τῇ τῶν Ἱμαλαίων ἐκτεινομένης, ἣν πρῶτος περιγράψας, ὅπως χαρακτηρίσω τὴν αὐτῆς διεύθυνσιν, Ἀντιϊμαλάϊα ἐκάλεσα. Τὸ ὄνομα *tian chian*, Σινικὸν ὄν, προέρχεται ἐκ τοῦ Τὲν δηλαδὴ Σὰν τοῦ οὐρανοῦ τὰ ὄρη, καὶ ἑπομένως εἶνε μεταγενέστερον· ἐπειδὴ τὰ ὄρη ἀνήκουσιν εἰς Τουρανικὴν χώραν καὶ ὀνομάζονται διὰ Τουρανικοῦ καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν Κερχὲζ ὀνόματος, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ὀνόματα δι' ὀρεινὰς σειράς, ἀλλὰ διὰ ὄρη μόνον. Νοτίως δὲ τὸ Γιαρλικομογγολικὸν πεδίον ὁρίζεται ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν Ἱμαλαίων, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ ὀρέων παρεντεθειμένων μεταξὺ τῶν Ἱμαλαίων καὶ Ἀντϊιμαλαίων. Ταῦτα εὑρίσκονται βορείως τοῦ μεγάλου Τιβὲτ καὶ δυτικῶς τῆς Σινικῆς· κατοικοῦνται δὲ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Μογγόλων καὶ Τουργάνων ἢ καὶ Τογγανῶν καλουμένων, καὶ ὑπὸ ἔθνους ἰδιογλώσσου καλουμένου ὑπὸ τῶν Σινῶν Φάντζα, ὑφ' ἡμῶν δὲ ἀγνώστου· δι' ὃ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τὰ ὄρη ἐκεῖνα Φαντζικὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ κατοικοῦνται καὶ ὑπὸ Μογγόλων καὶ Τουργανῶν ἔτι, ἵνα μὴ ἐπέρχεται κατὰ τὴν περιγραφὴν σύγχισις, ἔκρινα καλὸν νὰ ὀνομάσω αὐτὰ διὰ τοῦ ὀνό-

(α) Ἐνταῦθα ἀπολήγει τὸ εἰδικὸν ἄρθρον τῆς Παμίρ.

ματος τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις ἄλλως φαίνεται ὀνομάζων αὐτὰ Σηρικὰ, δηλαδὴ Μογγολικὰ, ἢ καὶ Θάγουρον ὄρος δηλαδὴ Τουργάν. Τὸ δὲ Γιαρλικομογγολικὸν πεδίον ἐν γένει εἰπεῖν εἶνε ἔρημος ἐκτεταμένη, κατῳκημένη δὲ μόνον ἔνθα ὑπὸ ποταμῶν διαρρεῖται, καὶ ἔχει γῆν ἐπιδεκτικὴν καλλιεργείας· ὥστε συμβαίνει πολλαχοῦ κατῳκημέναι χῶραι νὰ χωρίζωνται δι' ἐρήμου ἐχούσης πλάτος ἀπὸ μιᾶς ἡμεροδρομίας μέχρι δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἀλλαχοῦ κατῳκημένη χώρα νὰ κυκλοῦται ἐν εἴδει ὀάσεως ὑπ' ἐρήμων. Ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ βορείως στραφέντες ἅμα ἐκ τῶν ὀρέων καὶ ἐκ τῆς Σινικῆς πύλης ἐξήλθομεν, ἐβαδίζομεν εἰς ἐρήμους χώρας, καὶ ἀνεπαύθημεν μετὰ ὥρας ἑπτὰ εἰς τὸ καλῶς κατῳκημένον Χαρικλά. Τὴν αὔριον μετά τινα πορείαν ἐμπεσὼν εἰς τὴν ἀπὸ Γιαγκισιὰρ εἰς Κασκὰρ ἄγουσαν ἀνεπαύθην μετὰ πορείαν ὡρῶν δέκα εἰς Τουγλόκ, τὸν ποταμὸν Γιαγκισιὰρ διαβάς. Καὶ τὴν ἐπομένην 19 Ἰουλίου 1870 δι' ἐπιτομωτέρων ὁδῶν μετὰ πορείαν ὡρῶν ἕνδεκα ἀφίχθην εἰς Γιαγκισιὰρ τῆς Κασκάρ, ἔνθα ἥδρευεν ὁ τὴν χώραν διοικῶν Κολῆ Μπὲκ, υἱὸς τοῦ κατακτητοῦ, πολιορκοῦντος τότε ἐν Τουρπὰν τοὺς Τουργανούς, ἢ Τογγανοὺς ὡς ἡμεῖς αὐτοὺς καλοῦμεν.

Ἡ περιφέρεια τῆς Κασκὰρ κεῖται εἰς τὰ ΒΔ. τοῦ Γιαρλικομογγολικοῦ πεδίου καὶ εἶνε ἡ ἐν αὐτῷ καλλίτερον πάσης ἄλλης καλλιεργημένη, ποτίζεται διὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, ἅπαντος σχεδὸν ἐν τῇ καλλιεργείᾳ ἀπορροφωμένου, σχηματιζομένου δὲ ἐκ τῶν δυτικῶν καὶ βορείως τῆς Κασκὰρ Κερχεζικῶν ὀρέων, καὶ ἔχοντος τὴν κυρίαν αὐτοῦ ἀρχὴν δυτικῶς τῆς ἀρχῆς τοῦ ποταμοῦ Σήρ. Νοτιανατολικῶς τῆς Κασκὰρ εὑρίσκεται ἡ περιφέρεια τῆς Γιαγκισσιάρ, καὶ αὕτη ὅπως καὶ ἡ

τῆς Κασκὰρ καλῶς καλλιεργημένη καὶ ποτιζομένη δι' ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, ὅστις ἐκ δυσμῶν κατερχόμενος εἰσβάλλει εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Κασκάρ. Νοτιανατολικῶς τῆς περιφερείας Γιαγκισσιὰρ μετὰ τριήμερον σχεδὸν ἐκ ταύτης ἔρημον πρὸς τὰ Ἱμαλάϊα εὑρίσκεται ἡ περιφέρεια τῆς Γιαρκάνδ, καὶ αὕτη καλῶς καλλιεργημένη καὶ ποτιζομένη διὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, οὗτινος κυρία ἀρχὴ εἶνε ὁ ποταμὸς τοῦ Τασσικουργάν. Ἀνατολικονοτίως δὲ τῆς περιφερείας Γιαρκὰνδ μετὰ ὀκτὼ ἡμερῶν ἔρημον ὑπάρχει ἡ περιφέρεια τῆς Χοτάν, ἥτις διαρρεῖται ὑπὸ ποταμοῦ ὀνομαζομένου Καρακάση. Ἀνατολικῶς δὲ Χοτὰν ἐκτείνεται ἔρημος μεγάλη μέχρι τοῦ μεγάλου Τιβέτ, καὶ μέχρι τῶν ὀρῶν τοῦ Πτολεμαίου, ἐξ ὧν δείκνυται, ὅτι τὰ πρὸς τὴν ἔρημον ταύτην ὄρη τῶν Ἱμαλαΐων εἰσὶ ταπεινὰ καὶ ἐρημώδη μὴ δίδοντα ποταμοὺς πρὸς βορρᾶν. Δυτικονοτίως δὲ Χοτὰν εὑρίσκεται τελματώδης χώρα καλαμῶν ἀγρίων πλήρης, ἐν αἷς εὑρίσκονται λέοντες πολλοί, καὶ πλήθη τῶν παρ' ἡμῖν οἰκιδίων ὀρνίθων· χρυσὸς δὲ κατὰ πολλὰς χώρας τῆς ἄμμου, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἀπερχόμενοι διηγοῦνται ὅτι εὑρίσκουσι κεχωσμένας οἰκίας ὑπ' ἄμμου, καὶ ἐν αὐταῖς τέϊον, καὶ ἐνδύματα ὅμοια τοῖς τῶν Μογγόλων. Πολλοὶ ὅμως χάνονται, ἢ διότι ἀποπλανῶνται καὶ καταστρέφονται ὑπὸ τῶν λεόντων, ἢ καὶ διότι, ὡς λέγουσι, καταβυθίζονται εἰς τὰ ὕδατα, ἐπειδὴ διαβαίνοντες νῦν καλῶς χώραν τινά, εὑρίσκουσι ταύτην ὅταν ἐπανακάμπτωσιν ἐξ ὑδάτων κατακεκλυσμένην. Ἐξ ὧν δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἡ τοῦ Τεκλιμακὰν χώρα ὑπῆρξε κατοικουμένη ἀλλὰ κατακλυσθεῖσα ἀπέβη

τελματώδης. Ἐκ ταύτης ποταμὸς ἐξερχόμενος διέρχεται διὰ Χοτὰν καὶ συμβάλλει τῷ Καραχάσῃ.

Τῆς Κασκὰρ δ' ἀνατολικῶς, καθ' ἣν διεύθυνσιν πορευσόμεθα, πρὸς τὰ Ἀντιϊμαλάϊα ἐν τῷ Γιαρλικομογγολικῷ πεδίῳ εὑρίσκεται ἡ περιφέρεια τῆς Ἀξοῦ, καὶ ἀνατολικῶς ταύτης ἡ περιφέρεια τῆς Κουτζιάρ, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἡ τοῦ Κολά, καὶ τούτου ἀνατολικῶς ἡ τῆς Καρασσιάρ, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἡ τῆς Τουρπάν, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἡ τῆς Χαμίας. Ἐκ δὲ ταύτης ἀνατολικῶς μέχρι τῶν τοῦ Πτολεμαίου ὀρέων ἐκτείνεται ἔρημος, ἐν ᾗ, ὡς ὕστερον θέλομεν ἴδει, ὑπάρχουσι κατά τινα διεύθυνσιν ἐνιαχοῦ ἔνθα ὑπάρχει ὕδωρ χῶραι κατοικημέναι.

Ἐν Κασκὰρ δὲ τῶν ἀναθυμιάσεων τῶν ποτιζομένων γαιῶν ἕνεκεν ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε ὁμιχλώδης, καὶ ἐνίοτε τοσοῦτον πεπυκνωμένη, ὥστε τὰ πλησιέστατα ἀντικείμενα ἀδιόρατα καθίστανται. Ὁ ἥλιος ἐκ τῆς 10 π. μ. μέχρι τῆς δύσεως οὐδόλως διακρίνεται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ θερμότης ἐκ τῆς 10 π. μ. μέχρι τῆς 4 μ. μ. εἶνε ὑπερβολική. Καίουσι τὰ ἐκτεθειμένα ἀντικείμενα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ ἀναπτυσσομένη ἐν τῇ Κασκὰρ τοσοῦτον πυκνὴ ὁμίχλη κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν θερμοτέρων ὡρῶν τοῦ ἔτους, τῆς ἐξατμίσεως τῶν ὑδάτων ἕνεκεν δηλοῖ τὴν κλιματικὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Ἐν αὐτῇ τοιαύτῃ οὔσῃ παρετήρησα ἀμύθητα βατράχων πλήθη, ἐνῷ οὐδαμοῦ ἔχει ἕλη. Περιφέρονται πανταχοῦ καὶ ἐν οἴκοις ἔτι κατὰ πληθύας· λέγεται ὅτι εἰσὶ γηγενεῖς· δὲν τὸ ἀμφιβάλλω· ἀλλ' εὐτυχῆ ἀποκαλῶ τὸν ἀποδείξοντα τοῦτο.

Τὸ κλίμα παντὸς ἐν γένει τοῦ Γιαρλικομογγολικοῦ

πεδίου εἶνε περίπου τὸ αὐτό, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῆς καρυᾶς, τῆς μηλέας, τῆς ῥοιᾶς, τῆς μορέας, τῆς ἀμπέλου, τῶν πεπόνων, τοῦ σίτου, τῆς ὀρύζης, τοῦ ἀραβοσίτου, τοῦ χαλαμβοκίου, τοῦ κεγχρίου, τοῦ Ἰνδικοῦ καννάβεως, τοῦ λίνου, τοῦ βάμβακος καὶ ὀπίου· ἀλλὰ τούτων ἕκαστον ἀναπτύσσεται εἰδικώτερον δι' ἑκάστην χώραν· λ. χ. εἰς Κασκὰρ ἀναπτύσσονται καλῶς ἡ ῥοιά, ὁ ἀραβόσιτος, τὸ Ἰνδικὸν κάναβι καὶ οἱ πέπονες, εἰς Χοτὰν δὲ ἡ μορέα, δι'ὃ καὶ εὐδοκιμεῖ ἐκεῖσε ἡ σκωληκοτροφία, εἰς Ἀξοῦ ὁ σῖτος, ἡ ὄρυζα καὶ οἱ πέπονες, εἰς Κουτζιὰρ ἡ καρυά, εἰς Τουρπὰν ἡ σταφὶς, εἰς Χάμιαν τὰ μῆλα καὶ τὰ ἄπια. τὸ χαλαμβόκιον καὶ κεγχρίον· ἐπειδὴ ἑκάστη χώρα διὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰς γειτονικὰς ἔχει τινά, ὡς δοθήσεται κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν εὐκαιρία νὰ παρατηρήσωμεν, εἰδικότητα. Αἱ τέχναι καθ' ὅλας ταύτας τὰς χώρας εἰσὶν ἀτελέσταται. Τούτων ἄξια μνήμης εἰσὶ τὰ μεταξωτὰ τῆς Χοτὰν καὶ τὰ βαμβακερὰ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ὧν δύναται νὰ λογισθῇ τὸ στερεὸν καὶ ὄχι ἡ τέχνη. Μέταλλα δ' εὑρίσκονται χαλκὸς, χρυσὸς, ἄργυρος, μόλυβδος, γαιάνθρακες,μαγειρικὸν ἅλας, καὶ ὑπανθρακικὸν νάτρον, ἅπερ διαβαίνοντες θέλομεν παρατηρήσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΓΙΑΓΚΙΣΙΑΡ ΤΗΣ ΚΑΣΚΑΡ ΜΕΧΡΙ ΧΑΜΙΑΣ ΤΩΝ ΓΙΑΡΑΙΚ.

Κατὰ τὴν χορηγηθεῖσάν μοι δ' ἄδειαν ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ ἀνεχώρησα ἐκ Γιαγκισσιὰρ τὴν 14 Σεπτεμβρίου

1870, καὶ μετὰ πορείαν ἐννέα τάσσοι (α) ἀφίχθην εἰς Φεϊζαμπάτ. Τὴν αὔριον μετὰ πορείαν δύο τάσσοι, διῆλθον πλησίον τοῦ Γκαγκιαβὰτ τὸν ποταμὸν Γιαγκισσιάρ, ὅστις πλωτὸς ὢν ὅταν δὲν ἀναπίνεται ὑπὸ τῆς καλλιεργείας, διευθύνεται βορείως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν τῆς Καρασσιάρ. Ἐν ἐρήμῳ δ' ἐκεῖθεν πορευόμενος ἔνθα δένδρα βαλάνου ἀραιὰ εὑρίσκοντο, διῆλθον μετὰ τέσσαρα τάσσοι διὰ γεφύρας τὸν ποταμὸν Καρασσιὰρ ἐλάχιστον τότε ὕδωρ ἔχοντα, διευθυνόμενον δ' ἐκεῖθεν νοτιανατολικῶς εἰς τὸν τῆς Γκιαρκὰνδ ποταμόν. Μετὰ ἓξ τάσσοι διῆλθον τὸν ἐν ἐρήμῳ σταθμὸν Γαζαντρέκ, καὶ μετὰ πορείαν ἐννέα τάσσοι ἐν ἐρήμῳ ἔτι ἀφίχθην εἰς τὴν καλλιεργημένην χώραν Μονεμβασίαν, καὶ ποτιζομένην διὰ διωρύγων νοτιόθεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκὰνδ λαμβανομένων. Εἶτα ἐν ἐρήμῳ βαδίζοντες μετὰ 7 1/2 τάσσοι διήλθομεν τὸν ἐρημώδη σταθμὸν Τομψούκ, καὶ μετὰ ἓξ τάσσοι ἐν ἐρήμῳ τὸν σταθμὸν Κουντέκ, οὐ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκὰνδ κείμενον. Μετὰ ὀκτὼ ἐν ἐρήμῳ τάσσοι παρήλθομεν τὸν σταθμὸν Ντζιλάν, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτι ἀφίχθημεν εἰς τὴν καλῶς καλλιεργημένην χώραν Ἀϊκούλ. Διήλθομεν πλησιέστατα διὰ γεφύρας δύο ποταμοὺς ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαίων νοτίως διευθυνομένους πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Ἀξοῦ, καὶ μετὰ τέσσαρα τάσσοι διεπεράσαμεν διὰ λέμβου τὸν ποταμὸν Ἀξοῦ, ὅστις, ὡς καὶ οἱ προγενέστεροι, ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαίων σχηματιζόμενος, καὶ νοτίως ῥέων χύνεται μετὰ δύο ἡμεροδρομίας εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ· ἀνατολικώτερον δὲ τῆς αὐτοῦ

(α) Τὸ Τάσσοι σημαίνει λίθον, εἶνε δὲ ἴσον τῷ παρασάγγῃ, ὅστις περσιστὶ λέγεται Φαρ-σὲγγ, δηλαδὴ λίθος τοῦ Φάρ.

ἐμβολῆς ἐπὶ ἡμέρας δύο ἐμβάλλει εἰς τὸν τῆς Γιαρκὰνδ ὁμοίως καὶ ὁ ποταμὸς Χοτὰν σχηματιζόμννος ἐκ τοῦ Καρακάσι καὶ ἐκ τοῦ ἐκ Τεκλιμακὰν ἐρχομένου. Μετὰ ἓν τάσσι δ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀξοῦ ἀφίχθημεν εἰς τὴν ὁμώνυμόν του πόλιν, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ ἑπτὰ τάσσοι τὸ πλεῖστον ἐρημμώδη ἀφίχθημεν εἰς Καραγιουλγοῦν πενιχρῶς καλλιεργημένην χώραν. Μετὰ ἐννέα δὲ τάσσοι ἔρημον διαβάντες ἀφίχθημεν εἰς Γαζεντερὲκ χώραν παρὰ ὄρη κειμένην καὶ καλῶς καλλιεργημένην, ἐν ᾗ διήλθομεν ποταμὸν διὰ λέμβου, ἐρχόμενον ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαΐων καὶ διευθυνόμενον νοτιανατολικῶς εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκὰνδ ἐν χώρᾳ Λὼπ καλουμένῃ, ἔνθα δι' ἐρήμου μεταβαίνουσι τὸν ποταμὸν ἀκολουθοῦντες, ὀνομαζόμενον Σαγιάρ, ἐπειδὴ ἡ τελευταία κατοικουμένη πόλις δι' ἧς ὁ ποταμὸς διέρχεται καὶ ἐκ τῆς ὁποίας εἰς Λὼπ μεταβαίνουσι Σαγιὰρ καλεῖται. Τοῦ δὲ Λὼπ νοτίως ἐπὶ ὀκτὼ ἡμεροδρομίας,καὶ ἐπὶ δέκα ἡμεροδρομίας ἀνατολικῶς Χοτάν, ἐν ἐρήμῳ ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκὰνδ λίμνη ὀνομαζομένη Καρακουτζιοὺμ καὶ περικατοικουμένη ὑπὸ Γιαρλίκ.'Ο τελευταίως ἀφιχθεὶς ἐκεῖσε Ῥῶσσος ὠνόμασε ταύτην Λὼπ Νώρ, καὶ διαβεβαιοῖ ὅτι ἀπολήγει ἐν αὐτῇ ὁ ποταμὸς τῆς Γιαρκάνδ, ἀλλ' ὡς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἴδει ἐκ ταύτης ὁ ποταμὸς τῆς Γιαρκὰνδ ἐξερχόμενος ἀφικνεῖται εἰς λίμνην ἑτέραν νοτίως τοῦ Τούνχοα ἢ Σαντζιοῦ εὑρισκομένην· τὸ δὲ ὄνομα Λὼπ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν νοτίως Σαγιὰρ προσημειωθεῖσαν χώραν. Μετὰ ἓξ τάσσοι ἀφίχθημεν εἰς Μπόη Σεηρὰμ παρ' ᾧ χαλκὸς ἀνορρύττεται. Μετὰ ἓξ τάσσοι ἐρημμώδη ἀφίχθημεν εἰς Κίζιλ χώραν πενιχράν, καὶ μετὰ ἐννέα τάσσοι ἔρημον διαβάντες ἀφίχθημεν εἰς

Κουτζιὰρ καλῶς καλλιεργημένην· ἐντεῦθεν μετὰ πέντε τάσσοι διελθόντες σταθμόν τινα, καὶ ἐκ τούτου μετὰ ἓξ ἔτι δι' ἐρημώδους χώρας ἀφίχθημεν εἰς τὸ πενιχρὸν 'Αβάτ, καὶ μετὰ τέσσαρα τάσσοι εἰς τὸ καλλιεργημένον Μπόη· ἐντεῦθεν μετὰ πέντε τάσσοι διήλθομεν τὸ Γιαγκησσιάρ, μετὰ ἓξ τὸ Χεσσιμέ, μετὰ τέσσαρα τοῦ Τζαΐτζὲ πενιχροὺς σταθμοὺς μεταξὺ ἐρημωδῶν χωρῶν, καὶ μετὰ ἐννέα τάσσοι ἔρημον διαβάντες καὶ μετ' αὐτὴν ποταμὸν διὰ γεφύρας ἀφίχθημεν εἰς τὸ καλῶς καλλιεργημένον Κολά· ἐντεῦθεν, τὸν αὐτὸν ποταμὸν διαβάντες διὰ γεφύρας, καὶ εἶτα ἔρημον, ἀφίχθημεν εἰς ὄρη ἐρυμνὰ δι' ὧν ἐπιτρέπεται στενὴ ὁδός. Εἰσὶ δὲ τῶν 'Αντιϊμαλαΐων προέκτασις νοτίως πρὸς τὴν ἔρημον, καθ' ἣν δι' αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπεται ἄλλη διάβασις διὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς συγκοινωνίαν. 'Εθεωροῦντο ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὡς κλάδος ἀνιὼν ἐκ τῶν 'Ιμαλαΐων βορείως μέχρις ἀγνώστου γῆς (α) ὅστις ὥριζε τὴν Σκυθίαν εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ 'Ιμαοῦ καὶ εἰς τὴν ἐκτός· δηλαδὴ εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ κλάδου καὶ εἰς τὴν ἀνατολικῶς (β). 'Η δὲ δύσβατος αὐτῶν δίοδος ἐκαλεῖτο ὁρμητήριον τῶν ἐμπορευομένων εἰς τὴν Σήραν (γ). Ταύτην τὴν δύσβατον ὁδὸν παραποταμίως ὁδεύοντες, ἣν ὁρμητήριον καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος, ἀφοῦ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐξήλθομεν, ἐπορευόμεθα εἰς ποηφόρον πεδίον, καὶ ποταμὸν διὰ λέμβου διαβάντες κατελύσαμεν μετὰ ἐννέα τάσσοι εἰς τὴν ὁμώνυμον παρ' αὐτῷ πόλιν Καρασσιάρ, ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ἡ Κασία τοῦ Πτολεμαίου, ἐπειδὴ ἔκειτο παρὰ τῷ ὁρμητηρίῳ (δ) ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ 'Ιμαοῦ Σκυθίᾳ. Κατέρχεται δ' ὁ ποταμὸς μέγας ἐκ τῶν 'Αντιϊμαλαΐων,

(α) Πτολ. VI. 13. 1. (β) Πτολ. VI. 14. 1. (γ) Πτολ VI. ιγ'. 1, ιδ'. 1. (δ) VI. 15. 3.

καὶ ποιεῖ νοτίως τῆς πόλεως λίμνην καλουμένην Μπαγράσση, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ πρὸς δυσμὰς εἰς Κολὰ ῥέων ποταμός, ἀνατολικῶς δὲ καὶ βορείως τοῦ Κολὰ ἀνακαμπτόμενος ἀπορροφᾶται δυτικῶς αὐτοῦ ἐν τῇ ἄμμῳ, καὶ ἀφικνεῖται ἐλάχιστος εἰς Λὼπ εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ. Νοτίως δὲ τῆς λίμνης ἐξ ἀμμωδῶν βουνῶν ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς ἐνδογείως ἕτερος ποταμὸς μεγαλείτερος εἰς τὸν τῆς Γιαρκὰνδ ἐμβάλλων· ὅθεν ἄρχεται ἡ ἐνδόγειος ἐκροὴ κατὰ τὰ νότια τῆς λίμνης καὶ διὰ τὴν ἀνάποσιν τῶν ὑδάτων γίνονται κυματισμοὶ μεγάλοι. Τοὺς ποταμοὺς τούτους περιγράψας πρῶτος ὠνόμασα πρὸς διάκρισιν Κάστορα μὲν τὸν διὰ Κολὰ ἄγοντα καὶ τὸν ἕτερον Πολυδεύκην. Ἐντὸς δὲ τῶν Ἀντιϊμαλαίων ἔνθα σχηματίζεται ὁ ποταμὸς Καρασσιὰρ κατοικοῦσι Μογγολικαὶ φυλαὶ ὀνοζόμεναι Τουργαοὺτ καὶ Χορσιούτ, αἵτινες πέμπουσαι πρεσβείας, ὡς μοὶ ἔλεγον, κατ' ἔτος εἰς τὸ μέγα Τιβὲτ ἀνανεοῦσιν ὅρκους τῆς μεταξὺ αὐτῶν φιλίας. Ἀπέρχονται δὲ οἱ πρέσβεις εἰς τὸ μέγα Τιβὲτ τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκὰνδ διαβαίνοντες ἐν πλήρῃ ἐρήμῳ καὶ ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Καραχουτζιούμ. Οἱ δὲ περὶ ταύτην κατοικοῦντες Γιαρλὶκ καταπλέουσι τὸν ποταμὸν πλοίοις μέχρι πόλεως Τούνχοα ἢ Σαντζιοῦ καλουμένης ἔνθα πωλοῦσιν ἰχθῦς. Οἱ δ' ἐν Λὼπ ἔλεγον ὅτι κατέρχονται διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς Τούνχοα ἐν εἴκοσι καὶ πέντε ἡμέραις, διὰ δὲ ξηρᾶς ἐν ἐρήμῳ ἐν ἡμέραις τριάκοντα· τὸν κατάπλουν τῶν Γιαρλὶκ εἰς Τούνχοα θέλομεν μετ' οὐ πολὺ βεβαιωθῇ καὶ παρὰ τοῦ ἐν Τούνχοα Νταλόη. Ὥστε ὁ ποταμὸς τῆς Γιαρκὰνδ ἐξέρχεται ἐκ τῆς λίμνης Καραχουτζιοὺμ καὶ βαίνει ἀνατολικῶς δι' ἐρήμων μέχρι Τούνχοα τοὐλάχιστον.

Ἐκ Καρασσιὰρ μετὰ ὀκτὼ τάσσοι διήλθομεν τὸν σταθμὸν Οὐσιαχτὰλ, μετὰ 6 τὸν Καραχιζίλ, μετὰ 6 1/2 τὸν Κουμίσσι, μετὰ 7 τὸν Ἀειγριπουλάκ, μετὰ 3 τὸν Σούβασι, καὶ μετὰ 3 τάσσοι ἔτι τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1870 ἀφίχθημεν εἰς τὴν καλλιεργημένην χώραν Τοξοῦν. Πάντες οἱ ἀπὸ Καρασσιὰρ μέχρι Τοξοῦν σταθμοὶ εὑρίσκονται ἐν ἐρήμῳ βουνώδει, βουνὰ ἐχούσῃ τραχέα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐν πλατεῖ χειμάρρῳ διέρχεται ἡ ὁδὸς ἁμαξιτή. Εἰς τὰ περὶ τὸ Κουμίσι ὄρη ἀνορύττεται μόλυβδος καὶ ἄργυρος. Τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς Ἀειγριπουλὰκ ὀρῶν τινὰ διακόπτονται ὁριζοντίως ὑπὸ ζώνης κεκλιμένου ἐπιπέδου, ἄλλα ὑπὸ ζώνης καθέτου, ἐκ τῆς κορυφῆς πρὸς τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν πλευρὰ αὐτῶν κατερχομένης μέχρι τῶν τῆς γῆς ἐγκάτων. Τῶν ζωνῶν τινὲς ἔχουσι χρῶμα πρασινίζον, καὶ ἄλλαι ἐρυθρίζον· ἐν δὲ τῇ κοιλάδι τοῦ Τοξοῦν ὑπάρχουσι λόφοι, ὧν τὰ ἀνώτερα, λευκὰ ὄντα, ἔχουσιν ὄψιν λευκῶν λοξῶν κώνων ἐπὶ λοξῶς τετμημένων λόφων ἐπικαθημένων. Δὲν πίπτει χιὼν ἐν Τοξοῦν, ἀλλὰ βρέχει μόνον ἐπὶ 30-40 ἡμέρας κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοσοῦτον ῥαγδαίως, ὥστε ἡ κοιλὰς αὐτοῦ λιμνάζει· ἀὴρ δὲ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἤτοι κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Νοέμβριον, Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον, πνέει σχεδὸν καθ' ἑκάστην ψυχρότατος, ὥστε ἀπονεκρόνει τοῦ σώματος τὰ μέλη· τότε πήγνυται καὶ ὁ διαρρέων τὴν κοιλάδα ποταμίσκος, οἱ δὲ κάτοικοι χρῶνται ὕδασι φρεάτων. Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἔτος τακτικῶς πνέει ἀνὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον ἀὴρ σφοδρός. Δάση οὐδαμοῦ ὑπάρχουσιν οὔτε εἰς ὄρη οὔτε εἰς πεδία, γαιάνθρακες δ' ἄφθονοι ἀρίστης ποιότητος μικρὸν βορείως Τοξοῦν εἰς τὰ τῆς Ῥουμνιτζῆς ἢ Κου-

μιόζης καλουμένης ὄρη. Ἄργυρος δὲ καὶ μόλυβδος ἀνωρρόττετο ἐν Κουμέσι.

Τὴν τρίτην (α) τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ 1871, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Τουρπὰν ἐκυρίευσε καὶ τὴν Ῥουμνιτζῆν, ἣν Χουμιόζα καλοῦσιν οἱ Σῖναι, ἀφίκετο ὁ κατακτητὴς τῆς Κασχὰρ εἰς Τοξοῦν, ἔνθα διὰ τοὺς αὐτοῦ πολέμους ἐπὶ πέντε μῆνας ἔμενον, καὶ μοὶ ἐπέτρεψεν ὁδὸν διὰ διαβατηρίου, ἐν ᾧ μ' ὠνόμαζε Ποταγοῦς χακὴμ Γιουνανί, δηλαδὴ Ποταγὸς ἰατρὸς Ἕλλην, κατὰ τὰς δεδομένας μοι συστατικὰς ἐπιστολὰς ἀπὸ βασιλέως εἰς βασιλέα μέχρις ἐκεῖ, ὧν ἡ πρώτη μοὶ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Ἀσσμὲτ Ντοβλὲ κυβερνήτου ἐν Μεσσιέτ, ἔνθα ὡς ἐκ θαύματος συνήντησα τὸν φίλον μου Ντολμάτζ τὸν ταγματάρχην, ὅστις προσπαθῶν νὰ μ' ἀποτρέψη ἐκ τῆς περιηγήσεώς μου ἔλεγε· «Ῥίψακινδυνεύεις τὴν ζωήν σου. Καθ' ἣν σκοπεύεις ὁδὸν νὰ διέλθῃς ἐφανεύθησαν Ἄγγλοι, οὐδεὶς δὲ διέρχεται ἄνευ βασιλικῆς φυλακῆς.» Μ' ἄφησεν ἐκ τῆς ἀγκάλης του ἀπηλπισμένος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων δακρύων πλήρεις. Ἀλλὰ τί ἀνέλπιστον ὅλως!.. Ἀναζητῶν αὐτὸν ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν Δουβλίνῳ κατὰ τὴν διεύθυνσίν του, τὴν ὡς πολυτιμότερόν μου ἐνθύμημα φυλαττομένην, ἔμαθον ὅτι ἀπέθανε πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν Τεχεράν. Ἡ ἰδιότροπός μου τύχη προσέβαλε καὶ τοῦτον, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους πεφιλημένους, οὓς καθ' ὁδὸν συνήντησα· τὸν πρίγκηπα Ἰμάμ, τὸν πρίγκηπα Φατῆ Μωχαμὲτ χάν, τὸν Cavagnari, τὸν Ἐμὴρ Σὴρ-Ἀλῆ, τὸν Ἐμὴρ καὶ βασιλέα Φεταλῆ, καὶ τὸν κατακτηκὴν τῆς Κασχάρ. Οὗτος μοὶ

(α) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ εἰς τὴν Γεωγραφικὴν ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου δοθὲν ἄρθρον.

ἔλεγεν εἰς Τοξοῦν· «Ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ μᾶς ἀκούσῃς καὶ ἀπόφασιν ἔχεις νὰ τελειώσῃς τὴν περιήγησίν σου, ἢ ν' ἀποθάνῃς, μὴ σκεπτόμενος οὐδόλως τοὺς ἀναποφεύκτους κινδύνους, οὓς μέλλεις νὰ εὕρῃς, περίμενον, ἵνα ἐξασφαλισθῇ καλλίτερον ἡ ζωή σου, εἰς Τουρπὰν τὴν ἐκ Χαμίας ἄφιξιν Σινικῆς πρεσβείας, ἣν ἀναμένων καὶ ἐὰν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν δὲν ἔλθῃ ἀναχώρησον· ἀλλὰ μέχρι Χαμίας, οἱ συνοδεύοντές σε θέλουν μεταγάγει ἐπὶ πτερύγων. Εἰσὶ διατεταγμένοι ἵνα πέσωσι πάντες ἔστω ἐὰν πρόκηται καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ὄνυχός σου.» Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ἵνα βασιλεύσῃ εἰς Κασσχάρ, ὅπου ταύτην εἶτα κατὰ Σινῶν ὑπερασπίζων ἐφονεύθη, καὶ ἐγὼ ἀνεχώρησα διὰ Τουρπὰν προωρισμένος ἵνα κολυμβήσω εἰς κινδύνους. Διελθὼν δ' ἔρημον χώραν καὶ τὸ χωρίον Γεμίσι, οὐ μακρὰν τῆς Τουρπὰν κείμενον, ἀφίχθην εἰς ταύτην μετὰ 130 λοῦ (α).

Ἡ Τουρπὰν κατὰ τοὺς Γιαρλὶκ, κατὰ δὲ τοὺς Σίνας Τουρφά, κεῖται πρὸς τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιϊμαλαΐων ἐπὶ στεπωδῶν χωρῶν· εἶνε δὲ πρωτεύουσα περιφερείας πολλῶν χωρίων κατά τινας διευθύνσεις ἐν ἐρήμῳ διεσπαρμένων. Τὸ δυτικώτατον χωρίον ταύτης εἶνε ἡ Τοξοῦν, τὸ νοτιανατολικώτατον ἡ Λοξοῦν, καὶ τὸ ἀνατολικώτατον ἡ Πιτζιάν. Βορείως ἐκτείνεται ἡ σειρὰ τῶν Ἀντιϊμαλαΐων, ἧς τὸ βόρειον πλευρὸν ὁρίζει νοτιόθεν τὴν Σιβηρίαν· ὑψοῦνται δὲ κατ' αὐτὴν βορείως Τουρπὰν τὰ ὄρη Νταβιτζὶ καὶ Τζιμοσσά, τούτων δυτικοβορείως καὶ βορείως Τοξοῦν τὰ ὄρη τῆς Ῥουμνιτζῆς ἢ καὶ Χου-

(α) Λοῦ μέτρον ἐκτάσεως Σινικόν, ἐμπεριέχει 360 Σινικοὺς πήχεις, δηλαδὴ ὅσας ἡμέρας ἔχει τὸ σεληνιακὸν ἔτος ἢ 720 βήματα.

μιόζης ὑπὸ τῶν Σινῶν καλουμένης, καὶ βορειοδυτικῶς τούτων τὰ ὄρη τῆς Μανᾶς, ὧν δυτικῶς ἐκτείνονται τὰ ὄρη τῶν Μογγολικῶν φυλῶν Τουργαοὺτ καὶ Χορσιούτ, καὶ τούτων βορειοδυτικῶς καὶ βορείως Κουτζιὰρ καὶ Ἀξοῦ, τοῦ ζυγοῦ τῆς σειρᾶς ἐκεῖθεν ἀλλὰ ταύτης ἐντός, εὑρίσκεται ἡ λαμπρὰ κοιλὰς Χηλή, ἐν ᾗ πόλις Κολιντζιὰ ἢ Κούλζα ὑπὸ τῶν Ῥώσσων καλουμένη. Ἀνατολικῶς δὲ τῶν ὀρῶν τῆς Χηλῆς, καὶ τῶν πόλεων Μανᾶς καὶ Ῥουμνιτζῆ, καὶ βορείως τῆς πόλεως Τζιμοσσὰ ἐκτείνεται ἐντὸς τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων πρὸς ἀνατολὰς ἔρημος μεγάλη Σάβα ὑπὸ τῶν Σινῶν καλουμένη δηλαδὴ ἄμμος, ἢ καὶ ταὐτοσήμως ὑπὸ τῶν Μογγόλων Γόβη, ἐπειδὴ Μογγολιστὶ ἡ ἄμμος λέγεται Γόβη. Νοτίως δὲ Τουρπὰν ἐκτείνεται ἔρημος μεγίστη ἀφικνουμένη μέχρι τῶν κατὰ τὸ μέγα Τιβὲτ Ἰμαλαίων, τῶν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Ἡμωδῶν καλουμένων, ἐν οἷς καὶ τὸ μέγα ὄρος Κορακόρουμ, ὅπερ ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Ὀττοροκόρραν (α), καὶ ἀνατολικῶς ἔρημος ἐπίσης, δι' ἧς, ὡς παρατηρήσωμεν, ἡ πρὸς νότον τῆς Τουρπὰν ἐκτεταμένη ἔρημος ἑνοῦται ὡς διὰ πορθμοῦ μετὰ τῆς ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαίων, ταπεινουμένων μικρὸν κατὰ μικρὸν τῶν βορείως τῆς Τουρπὰν ὀρέων, καὶ ἀπολεπτυνομένων, καὶ ἐρημμωδῶν ἀποβαινόντων. Αἱ πόλεις δὲ Τουρπάν, Ῥουμνιτζῆ καὶ Μανᾶς κατοικοῦνται ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Τουργανῶν ἢ Τογγανῶν, δηλαδὴ ἀποίκων κατὰ τοὺς Γιάρλιχ, ἐπειδὴ θεωροῦνται ὡς ἄποικοι εἰς τὴν αὐτῶν χώραν, ὑπὸ δὲ τῶν Σινῶν ὀνομαζομένων Χοΐζα καὶ Χοϊχόϊ, διότι, ὡς οὗτοι λέγουσιν, οἱ Τουργανοὶ κατάγονται ἐκ Σινίδος μετὰ πι-

(α) Πτολ. VI, ιε'. 2. 15. 2.

θήκου δηλαδὴ χοὺρ εἰς τὰ ὄρη συνευρεθείσης.᾿Αλλ᾿ ἔχουσι γλῶσσαν, καὶ χαρακτῆρας, καὶ ἤθη καὶ ἐνδυμασίας καὶ τρόπον ζωῆς σινικά, ὥστε εἰσὶν ὀρεινοὶ Σῖναι. Οἱ πλεῖστοι τούτων εὑρίσκονται πρὸς τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ἰδίᾳ νοτίως τῶν ὀρέων τοῦ ἔθνους Φάντζης, εἰς ὄρη Σαλὰρ καλούμενα, ἔνθα ὑπάρχουσιν αὐτόνομοι, καὶ εἰς πόλιν βορείως τῶν Σαλὰρ καὶ ἀνατολικῶς τῶν ὀρῶν Φάντζα, Σινῆν καλουμένην καὶ ἐντὸς τῶν ὀρῶν τοῦ Πτολεμαίου κειμένην. Πολλοὶ αὐτῶν ἔτι εὑρίσκονται εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Σινικῆς διεσπαρμένοι μέχρι Πεκίνου, καὶ ἄλλοι μέχρι Κασκὰρ κατὰ τὰς πόλεις τῶν Γιαρλὶκ,ἀλλὰ συμπαγὴς ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν εὑρίσκεται ἀπὸ Μανᾶς μέχρι τῆς ἰδίως Σινικῆς, δηλαδὴ μέχρι τῆς Λαντζιὼ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου κειμένης. Ὡς Σῖναι ὀρεινοὶ ἔχουσιν ἀναμφιβόλως ἐθνικὸν ὄνομα ἐκεῖνο δι᾿ οὗ ὀνομάζονται καὶ οἱ Σῖναι· ὀνομάζουσι δ᾿ οἱ Σῖναι ἑαυτοὺς χὰ ἢ χαϊχά, ἐξ οὗ καλοῦνται ὑπὸ τῶν Τουρὰν Χατά, καὶ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων Κιτάϊσκοι. Τὸ ὄνομα λοιπὸν Χατὰ ἀνήκει καὶ εἰς τοὺς ὑφ᾿ ἡμῶν καλουμένους Τογγὰν ἢ Τουργάν, δηλαδὴ ἀποίκους, οὕτως ὀνομασθέντας, ἐπειδὴ ἦσαν ἄποικοι εἰς τὴν τῶν Γιαρλὶκ χώραν. Ἦσαν δ᾿ ἄποικοι εἰς ἐποχὴν τοῦ μωαμεθανισμοῦ ἀρχαιοτέραν, διότι ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν ἀνατολικῶς τῆς Καρασσιάρ, ἢ τῆς Κασίας ὡς ταύτην ὠνόμασε, τοὺς Χάτας Σκύθας, δηλαδὴ τοὺς ἐν Σκυθίᾳ Χατάϊ (α) καὶ ἑπομένως ἔνθα περίπου εὑρίσκονται πολυπληθέστεροι οἱ Τουργάν. Ὅπως ὀνομάζωνται οὗτοι ἄποικοι κατὰ τὰς μνησθείσας τῶν Γιαρλὶκ χώρας, ἀνάγκη εἰς ταύτας νὰ εὑρίσκοντο οἱ Γιαρλὶκ πρὸ τῆς ἀποικήσεως τῶν

(α) Πτολ. VI. ιέ. 3.

Τουργάν, καὶ ἑπομένως εἰς αἰῶνας προγενεστέρους τοῦ Πτολεμαίου. Ἔφυγον δ' οἱ Τουργὰν ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ἐπειδὴ ὡς ἱστορεῖται ὑπὸ τῶν Σινῶν εὑρίσκοντο, ὡς καὶ μέχρι νῦν εὑρίσκονται, εἰς ἀέναον μετ' αὐτῶν πάλην· λέγεται μάλιστα ὅτι πολλάκις οἱ Σῖναι κατέστρεψαν ὅλους τοὺς Χοϊχόϊ δηλαδὴ τοὺς Τουργὰν πλὴν τριῶν, ἐκ δ' αὐτῶν τῶν τριῶν ἐπολλαπλασιάζοντο ἐπανειλημμένως. Ἐχθροὶ λοιπὸν τῶν Σινῶν ὄντες οἱ Τουργὰν ἦσαν φίλοι τῶν Γιαρλὶκ μεθ' ὧν ἠσπάσθησαν τὸν μωαμεθανισμόν, ἀλλὰ τρώγουσι τὸν χοῖρον καὶ διατηροῦσι τὰ Σινικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ὡς προεμνήσθην, αἱ γυναῖκες ὅμως αὐτῶν δὲν σμικρύνουσι τοὺς πόδας, διότι, ὡς ὀρειναί, δὲν ἐμίκρυνον αὐτοὺς καὶ πρὶν ἐξομώσωσιν. Ὡς ὀρεινοὶ δ' οἱ Τουργὰν εἰσὶν ἐν γένει τῶν Σινῶν ὡραιότεροι καὶ ῥωμαλεότεροι. Ὁ Μάρκο Πόλο καλεῖ αὐτοὺς Tangut δηλαδὴ Τογγὰν καὶ τοποθετεῖ εἰς Σαντζιοῦ ἢ Τούνχοα, καὶ εἰς Σουντζιοῦ· λέγει δ' ὅτι ἔχουσι γλῶσσαν ἰδίαν καὶ εἰσὶν εἰδωλολάτραι, καὶ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχον χριστιανοὶ Νεστοριανοὶ (α), οἷοι οὔτε εἰσὶν οὔτε ποτὲ ὑπῆρξαν.

Εἰς Τουρπὰν πίπτει βροχὴ καὶ χιών, ἀὴρ δὲ πνέει σταθερῶς κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον, ἀλλ' ἰσχυρότερος καὶ ψυχρότερος ἐν καιρῷ χειμῶνος· παράγονται δὲ μῆλα καὶ ἄπια, καὶ εἰς Λοξοῦν ἰδίᾳ ἓν εἶδος πρασίνης σταφίδος γλυκυτάτης, πέπονες, κρόμμυα καὶ ἓν εἶδος ἐρυθρίζοντος βάμβακος ἀλλὰ σκληροῦ. Καλλιεργεῖται τὸ χαλαμβόκιον, τὸ κεγχρίον, ὁ σῖτος, ὡς δὲ αἱ γυναῖκες μ' ἔλεγον καλλιεργοῦσι μεταξὺ τῶν ἀνθέων των χόρτον δι' οὗ βάφουσι κυανᾶς τὰς ὀφρῦς. Εἶδον

(α) Μάρκο Πόλο σελὶς 152 καὶ ἑξῆς.

βεβαμμένας τὰς ὀφρῦς εἰς Ἀϊκοὺλ καὶ Ἀξοῦ διερχόμενος, καὶ ἐπείσθην ὅτι ἦτο ἰνδικὸν κυάνιον· δὲν τὸ καλλιεργοῦσιν εἰς ποσότητα, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν αὐτοῦ ἀνάγκην, ὡς ἐνδυόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες χιτῶνας λευκούς, καὶ μονοχίτωνες ὄντες· ἀλλ' αἱ γυναῖκες ποικίλλουσι δι' ἐρυθρῶν κεντημάτων περὶ τὸν τράχηλον ἢ καὶ ἀστεροειδῶς ὅλον τὸν χιτῶνα. Ἐλευθέριαι καὶ ἐρωτόληπτοι οὖσαι ὑπεραγαπῶσι τὰ ἄνθη, δι' ὧν στολίζουσι τὴν κεφαλήν των, καλλιεργοῦσι δὲ ταῦτα ἐν τοῖς αὐτῶν δωματίοις καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος, καὶ χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς στολιζόμεναι, ὡς ἐπὶ τῷ κεστῷ ἡ Ἀφροδίτη· ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες φέρουσιν ἀναξυρίδα βαμβακερὰν λευκήν, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς τὸν αὐτὸν πῖλον κατὰ τὰς παρυφὰς διὰ δέρματος ζῴων περικυκλούμενον, ὡς οἱ τῶν Κερκέζ. Ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος προσεπιφέρουσι μέχρι γόνατος βραχὺν ἐπενδύτην ἔγχρουν καὶ μετὰ βάμβακος συνερραμμένον, καὶ ὑποδήματα μέχρι γόνατος· ἐν δὲ τῷ θέρει σανδάλια κοινά, ἅπερ τῶν γυναικῶν εἰσὶ συνήθως κεντημένα. Εἶνε φυλὴ Τουρανική, εἰδικώτερον Γιαρλὶκ καλουμένη, γλῶσσαν ἔχει Τουρανικὴν πλὴν μετὰ ἰδιωτισμῶν, θρήσκευμα μωαμεθανικὸν χωρὶς νὰ καλύπτωνται αἱ γυναῖκες.

Συγκοινωνεῖ ἡ Τουρπὰν βορειοδυτικῶς τῇ Ῥουμνιτζῇ καὶ δυτικῶς τῇ Καρασσιὰρ διὰ Τοξοῦν. Νοτίως ἐκτείνεται ἔρημος ὁδὸν μὴ ἐπιτρέπουσα. Τότε ὅμως τῶν πολέμων ἕνεκεν ἠκούσαμεν ἐν Τοξοῦν ὅτι οἱ περὶ τὴν λίμνην Καρακουτζιοὺμ κατοικοῦντες συνέλαβον περὶ τοὺς ἑκατὸν Χόϊ-χόϊ ἀπὸ Σαλὰρ ἐρχομένους καὶ διευθυνομένους εἰς Χοτάν. Ἕτερον δ' ἀπόσπασμα Χόϊ-χόϊ ἀπὸ Σουντζιοῦ, δηλαδὴ ἀπὸ πόλεως κειμένης βορείως τοῦ ἔθνους

Φάντζα μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῶν τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων, διελθὸν ἔρημον μεγάλην, κατὰ διεύθυνσιν ἐν ᾗ εὑρίσκονται οἱ σταθμοὶ Γιουμὼ καὶ Γανσί, καὶ εἶτα ἡ πόλις Τούνχοα, ἥτις καὶ Σαντζιοῦ καλεῖται, ἀφίχθη ἐκ ταύτης κατ' εὐθεῖαν δυτικῶς δι' ἐρήμων εἰς λίμνην καλουμένην Σιγχεσιὰν, καὶ περικατοικουμένην ὑπὸ νομάδων Μογγόλων, ἐκεῖθεν δὲ δυτικοβορείως στραφὲν ἦλθε δι' ἐρήμων πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων Χόϊ-χόϊ ἐν Τουρπὰν ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ, ἔνθα αἰχμαλωτισθὲν κατεκόπη. Θέλων δ' οὗτος νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν πρὸς νότον τῆς Τουρπὰν ἔρημον διέταξε τὸν κυβερνήτην τῆς Τοξοῦν ἵνα πέμψῃ περίπολον νοτίως μέχρι τῆς συναντήσεως τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ. Αὕτη ἐπανελθοῦσα ἔλεγεν, ὅτι μετὰ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἀπὸ Τοξοῦν ἀφίκετο εἰς τὸν ποταμὸν, διερχομένη δι' ἀνύδρων ἐρήμων, ἐν οἷς μόνον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εὑρίσκονται ὕδατα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀνατολικῶς δὲ συγκοινωνεῖ ἡ Τουρπὰν μετὰ τῆς Χαμίας καὶ πασῶν τῶν πρὸς ἀνατολὰς χωρῶν, δι' ὁδοῦ ἀγούσης διὰ Τοξοῦν, καὶ ἀφικνουμένης ἐκεῖθεν μετὰ τετραήμερον ἔρημον εἰς τὸ νοτιοδυτικώτερον χωρίον τῆς περιφερείας Χαμίας Καρατεβέ, ὅπερ καὶ Οὐ-πουνὲ ὑπὸ τῶν Σινῶν καλεῖται, δηλαδὴ πέμπτον πρὸς δυσμὰς χωρίον, ἢ διὰ τῆς ἀγούσης διὰ Πιτζιάν. Ἀλλ' ἐκ Τουρπὰν διὰ Πιτζιὰν ἄγουσιν ὁδοὶ δύο, ἡ μὲν κατ' εὐθεῖαν ἀνατολικῶς δι' ἀοικήτων χωρῶν, ἡ δὲ διὰ κατοικουμένων στρεφομένη τὸ πρῶτον νοτίως καὶ εἶτα βορειανατολικῶς. Τούτων τὴν μὲν διὰ Λοξοῦν ἀπερχομένην εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν χωρίον τῆς περιφερείας τῆς Χαμίας ἔλαβον λέγεται τὰ κατὰ πρῶτον κυριεύσαντα τῶν Γιαρλὶκ στίφη τὴν Χάμιαν,

ἀλλ' ἡ διὰ Πιτζιὰν εἶνε νῦν ἡ συνηθεστέρα. Ἐκ δὲ τῶν ε.. ταύτην ἀγουσῶν δύο ὁδῶν, ἡμεῖς τὴν διὰ κατοικουμένων χωρῶν λαβόντες ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Τουρπὰν τὴν 13 Μαρτίου, ἀφοῦ οἱ πρέσβεις δὲν ἦλθον, καὶ ἐσταθμεύσαμεν μετὰ 70 λοῦ εἰς τὸ χωρίον Καραγοντζιέ. Ἐκ τούτου ὁδὸς νοτιανατολικὴ μετὰ μίαν ἡμεροδρομίαν ἀφικνεῖται εἰς Λοξοῦν· ἀλλ' ἡμεῖς τὴν αὔριον βορειανατολικῶς στραφέντες καὶ διελθόντες χωρίδιον, καὶ εἶτα ἔρημον, βουνὰ ἀμμώδη ἔχουσαν, ἀφίχθημεν μετὰ πορείαν 140 λοῦ εἰς Πιτζιάν, χωρίδιον ἐν μέσῳ ἀμμωδῶν στεπῶν κείμενον. Οἱ σχολιάσαντες τὸν Μάρκο Πόλο λέγουσιν ὅτι εἶνε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον Ρεϊν· ἀλλ' ὁ Μάρκο Πόλο γράφει, ὅτι τὸ Ρεϊν εὑρίσκεται νοτιανατολικῶς Χοτὰν (α), ἔχει ποταμὸν ἐν ᾧ εὑρίσκονται ἴασπιδες καὶ λίθοι Καρχηδόνιοι. Καθ' ἃ δ' ἤκουσα παρὰ τῶν Σινῶν, τὸ Ρεϊν τοῦ Μάρκο Πόλο δέον νὰ ᾖ τὸ Πανtὰλ δηλαδὴ ἡ Γιουνά· διότι οἱ Σῖναι, ἐπειδὴ ὁ κατακτητὴς μ' ὠνόμαζεν ἐν τῷ διαβατηρίῳ Γιουνανί, ἐνόμιζον ὅτι ἦλθον ἐκ Γιουνᾶς εἰς Χοτὰν δι' ὁδοῦ γνωστῆς αὐτοῖς, ἥτις ἄγει παραποταμίως ἐν μέσῳ ὀρῶν, ἐν οἷς ἴασπιδες εὑρίσκονται. Ἴασπιδες δ' εὑρίσκονται εἰς τὸν ποταμὸν Καρακάση. Οὗτος λοιπὸν ὁ ποταμὸς καὶ ἄλλος ἀντιθέτως αὐτοῦ σχηματιζόμενος ἐν τοῖς Ἱμαλαΐοις χρησιμεύει ὡς ὁδὸς εἰς τοὺς ἀπὸ Πανtὰλ εἰς Χάμιαν ἄγοντας· καὶ διὰ ταύτης δέον ν' ἀπῆλθον εἰς Γιουνὰ τὰ διαδώσαντα τὸν μωαμεθανισμὸν στίφη, διὸ ὁ Μάρκο Πόλο λέγει ὅτι ὅλαι αἱ χῶραι αἱ ἀπὸ Κασκὰρ μέχρι Ρεϊν ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγάλην Ταταρίαν. Προσθέτει ἡμῖν ἔτι ὁ Μάρκο Πόλο ὅτι εἰς Ρεϊν αἱ γυναῖκες ὅταν οἱ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 145.

ἄνδρες παρατείνωσιν ἐν ταξειδίῳ πλέον τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν τὴν ἀπουσίαν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὑπανδρεύωνται, τὸ αὐτὸ δὲ ποιοῦσι καὶ οἱ ἄνδρες. Τοιοῦτος γάμος ὄχι μόνον ἐν ταξειδίῳ ἀλλὰ καὶ οἴκοι εἶνε νόμιμος παρὰ Πέρσαις, οἵτινες νυμφεύονται ἐπὶ ἡμέρας ἢ ἑβδομάδας ἢ μῆνας, ἢ καὶ ἔτη· ἀλλ' οἱ ἄνδρες μόνον, καὶ μετὰ παρθένου, ἢ χήρας γυναικός. Ὀνομάζεται ἰδίᾳ ὁ γάμος οὗτος Ν ε γ ά, ὁ δ' ἕτερος Ν ε κ ά. Οἱ διερχόμενοι δ' ἐκείνας τὰς χώρας ἐν αἷς γίνεται κατὰ τὸν Μάρκο Πόλο ὁ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενος γάμος, δηλαδὴ οἱ ἀπὸ Χοτὰν εἰς Βεγγάλην ἄγοντες, διηγοῦνται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ὑπάρχει ὑψηλὴ κορυφὴ τῶν Ἱμαλαΐων αἰωνίως κατὰ μέγα μέρος χιονοσκεπής, καθ' ἣν μεταβιβάζουσι τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν νώτων προβάτων. Ταύτης τῆς κορυφῆς ἐντεῦθεν κατοικοῦσι λέγουσι Καλμάκ, δηλαδὴ ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ὅπως καὶ τοὺς Μογγόλους, ἐπειδὴ τούτοις καὶ οἱ Τιβετεῖς εἰσὶ παραπλήσιοι. Νυμφεύονται δὲ ἀδελφοὶ ἢ φίλοι δύο, ἢ πολλοὶ ὁμοῦ, γυναῖκα μίαν καὶ ζῶσιν ἁρμονικώτατα· ἤτοι ποιοῦσιν ὅλως τὸ ἐναντίον τῶν πολυγάμων, καθ' οὓς εἷς ἀνὴρ πολλὰς γυναῖκας λαμβάνει. Καὶ ἐν τῇ Σινικῇ ἔτι, ἔνθα δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν ὅλοι οἱ φανταστοὶ τρόποι τοῦ βίου, νόμιμον θεωρεῖται γυνὴ νὰ ἔχῃ καὶ δεύτερον σύζυγον, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς συναινέσει, ὅστις ἄλλως δικαιοῦται ταύτην νὰ φονεύῃ. Τοιαῦτα λοιπὸν εἰσὶ τὰ ὑπάρχοντα κατ' ἐκείνας τὰς χώρας, καὶ ὄχι τὰ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο περιγραφόμενα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθεωρήσαμεν νόμιμον παρὰ Σίναις καὶ παρὰ Τιβετεῖς τὸ νὰ ἔχῃ γυνὴ καὶ δεύτερον σύζυγον ἐν γνώσει τοῦ αὐτῆς ἀνδρός, ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν καλῶς τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ζῆν ἐξ ἐκείνου ὅστις διὰ νόμου ἐπε-

τάσσετο τοῖς Σπαρτιάταις ὑπὸ τοῦ Λυκούργου, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· διότι ἡ ὀργανιζομένη οὕτω ζωὴ ἐν τῇ Σινικῇ καὶ ἐν τῷ Τιβετίῳ σκοπεῖ τὴν ὑποστήριξιν τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς, ἐνῷ διὰ μὲν τοῦ νόμου τοῦ Σόλωνος εὐκολύνοντο τὰ δίκαια τῆς φύσεως, διὰ δὲ τοῦ νόμου τοῦ Λυκούργου τὰ πλεονεκτήματα ταύτης. Οὐχ ἧττον ὅμως ὁπωςδήποτε δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἔθνη καὶ τὰ ἀρχαΐζοντα εἰσέτι, ὡς πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις, εἰσὶ παραπλησίως ἐλάχιστα ζηλότυπα. Γινώσκομεν ἐκ τῆς Βίβλου ὅτι ὁ Ἀβραὰμ ἐπέτρεψε τῷ Φαραὼ τὴν ὡραίαν του Σάραν (α), καὶ εἶτα πάλιν τῷ βασιλεῖ Ἀβιμέλεχ (β), ἐξ ὧν πλούσιος ἐγένετο. Τὸ αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Ἰσαὰκ διὰ τὴν ὡραίαν του Ῥεβέκκαν. Ἐκπλήττουσι δ' ἡμᾶς τὰ τῶν Ἀσσυρίων, Βαβυλωνίων, καὶ τὰ τῶν Ἀράβων, ὧν τὰ ἐκείνων διατηροῦνται μέχρι νῦν θρησκευτικῶς ὑπὸ τῶν Νουσέρ, τὰ δὲ τῶν Ἀράβων ὑπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀράβων. Παρὰ Ντρούζοις ὅμως ὑφίσταται εἰσέτι ὁ νόμος τοῦ Λυκούργου, καθ' ὃν ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόκτησις καλοῦ γόνου. Παρὰ δὲ Ντρούζοις καὶ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἔτι ἐν Συρίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Δαμασκῷ κατὰ παράδοσιν συμβαίνει πᾶσα αἱμομιξία, ὄχι μόνον κατὰ τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ Σόλωνος περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ ὑφ' οἱανδήποτε ἄλλην ἐν γένει. Γάμοι παρὰ Κόπταις ἐπιτρέπονται οἷοι καὶ παρ' Ἑβραίοις. Ἐξ ὧν δύναταί τις ἔτι νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὄχι μόνον τὰ ἔχοντα ἔθνη ἀρχαίας ἰδέας εὑρίσκονται εἰς παραπλήσια ἀρχαῖα ἤθη, ἀλλὰ καὶ τὰ νέας ἰδέας λαβόντα ἐπὶ τοσοῦτον ἐπηρεάσθησαν, ἐφ' ὅσον ἡ αὐτῶν φύσις ἐπεδέχετο.

(α) Γεν. κεφ. XII. (β) Γεν. XX.

Ἐκ Πιτζιὰν δὲ τὴν αὔριον ἀνατολικῶς διευθυνθεὶς ἐστάθμευσα μετὰ 90 λοῦ ἐν ἐρήμῳ ὁδὸν εἰς τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς περιφερείας Τουρπάν, Τζιχτὶμ καλούμενον, καὶ κείμενον ἐπὶ λοφίσκου. Ἐκ τούτου διὰ Χάμιαν ὑπάρχουσιν ὁδοὶ δύο, ἡ μὲν ἄγει παρὰ τὰ ταπεινούμενα ὄρη τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαΐων ἀπὸ Τζιτὲ καὶ Πιτζιὰν μέχρι Βαρυνκὸλ καὶ Χαμίας (τοῦ μὲν Τζιτὲ καὶ Βαρυνκὸλ κειμένων κατὰ τὴν βορείαν τῶν ὀρῶν ὑπώρειαν πρὸς τὴν ἐν τοῖς Ἀντιϊμαλαΐοις ἔρημον, τῆς δὲ Πιτζιὰν καὶ Χαμίας πρὸς τὴν νοτίαν κατὰ τὴν μεγάλην ἔρημον τὴν μεταξὺ τῶν Ἀντιϊμαλαΐων καὶ Ἱμαλαΐων ἐκτεινομένην). Ἐρημώδη δὲ ἀπὸ Πιτζιὰν μέχρι Χαμίας τὰ ὄρη ἀποβαίνοντα, δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ἀποτελοῦσι τὴν συγκοινωνίαν τῶν δύο ἐρήμων, ἐν εἴδει εὐρέος πόρου, ὡς ἐάν ποτε αἱ ἔρημοι ἦσαν θάλασσαι. Ἔχουσιν ἀπὸ χώρου εἰς χῶρον μικροπηγάς τινας ἐξ ὧν ὑδρεύονται οἱ διαβάται· τὰς αὐτὰς ἀλλ' ἀφθονωτέρας πηγὰς ἔχουσι καὶ κατὰ τὴν βορείαν ὑπώρειαν, καθ' ἣν τελεῖται ἡ μεταξὺ Βαρυνκὸλ καὶ Τζιτὲ συγκοινωνία. Ἡ ἑτέρα δ' ὁδὸς ἀπὸ Τζιχτὶμ διὰ Χάμιαν, ὀλιγωτέρας πηγὰς ἔχουσα ἄγει νοτιώτερον τῆς προτέρας κατ' εὐθεῖαν ἐν τῇ ἐρήμῳ· ταύτην ἀκολουθήσαντες ὡς συντομωτέραν καὶ ὁμαλοτέραν ἐβαδίζομεν τὸ πρῶτον εἰς πεδίον πετρῶν πλῆρες, ὄψιν ἔχον κοίτης παμμεγέθους χειμάρρου, καθ' ἣν ὁδοῦ ἴχνη μὴ ὑπάρχοντα, ἐσήμαινον τὴν διεύθυνσιν σωροὶ λίθων ἐξ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν πεποιημένοι, μέχρις οὗ τὰ ἴχνη τῆς ὁδοῦ ἐφάνησαν εἰς ὁμαλὴν ἀλλ' ἔρημον χώραν. Ἐσταθμεύσαμεν δὲ μετὰ 140 λοῦ εἰς μικρὰν πηγὴν ὀνομαζομένην Κόσση. Ἐκεῖθεν εἰς

ἔρημον ὁμοίως βαδίζοντες ἐσταθμεύσαμεν μετὰ 100 λοῦ εἰς τὴν ἑπομένην πηγὴν ὀνομαζομένην Ὀτουργαμά, ἐβλέπομεν δὲ πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦτον ὁδεύοντες βόας, πρόβατα καὶ ἵππους ἀπεξηραμένα καί που τὰς ἀγελάδας ἐπὶ τῶν μόσχων αὐτῶν ἢ καὶ τούτους ἐπὶ τοῦ αὐχένος τῆς μητρὸς αὐτῶν πεπτωκότας. Ἔθανον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπαγόμενα ὑπὸ τῶν Τουργὰν καὶ Γιαρλὶκ, οἵτινες κατὰ ἐκστρατείαν ἀρχομένην ἐκ τῆς Ῥουμνιτζῆς καὶ διερχομένην βορείως τῆς ὑπωρείας τῶν ὀρῶν διὰ τῶν πόλεων Κουτουπί, Τζιμοσσά, Κοτζίνζα καὶ Τζιτὲ ἀφίχθησαν μέχρι Βαρυνκὸλ, καὶ κατέστρεψαν τὰς ἀπὸ Ῥουμνιτζῆς μέχρι Βαρυνκὸλ πόλεις μεταβαλόντες εἰς ἔρημον ἅπασαν τὴν ὁδόν, ἥτις ἐπειδὴ ἐχρησίμευε μᾶλλον τῆς νοτίας ὡς ὁδὸς συγκοινωνίας ἦτο ἐπὶ πολὺ κατῳκημένη καὶ ὠνομάζετο Τὰ Μιώ. Εὑρόντες δ' ἀντίστασιν εἰς Βαρυνκὸλ, καὶ ἀποκατασταθέντες διὰ τὴν προτέραν αὐτῶν ἄνοιαν ἀπομεμονωμένοι ἐκ τῶν δυτικῶς κειμένων χωρῶν αὐτῶν, κατῆλθον εἰς Χάμιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀντίστασιν εὑρόντες ἀφήρπασαν ὅσα μεταφερτὰ ἔτυχον, καὶ ἐσώθησαν εἰς Τουρπὰν δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ἡμεῖς βαδίζομεν. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐκ τῆς διαβάσεώς μου ἀπέθανον κατὰ τὴν μεταφορὰν τὰ ζῷα καὶ διετηροῦντο ξηρὰ ὡς μούμιαι ὑπὸ τῆς ἅλμης τῆς ἐρήμου καὶ τοῦ θάλπους ταριχευθέντα. Τοιαύτας μουμίας εἶδον ἀνδρῶν Σινῶν, οἵτινες ἔθανον εἰς τὴν ἀπὸ Καρασσιὰρ μέχρι Τοξοῦν ἔρημον, πρὸ δεκαετίας ἐκ τῆς διαβάσεώς μου, φεύγοντες τὸν ἀπηνῆ φόνον τῶν ἐπαναστατησάντων Γιαρλὶκ καὶ Τουργάν.

Ἐξ Ὀρτουγαμὰ μετὰ 80 λοῦ ὁδὸν ἐρημώδη ἀφίχθημεν εἰς τὸν σταθμὸν Ὀρτουγγόζα, καὶ ἐκεῖθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁμοίως βαδίζοντες μετὰ 80 λοῦ παρήλθομεν

τὸν σταθμὸν Λοντὸ ὅπου εὕρομεν ῥυάκιον καὶ παρ' αὐτῷ χλόην, καὶ αἱ δύο ὁδοὶ ἀπὸ Τζιχτὶμ καὶ Χάμιαν ἑνοῦνται· ἀλλὰ διαχωρίζονται τρεῖς ἄλλαι, ὧν ἡ μὲν βορειοδυτικῶς τὰ ὄρη διερχομένη ταὐτίζεται μετὰ τῆς ἀπὸ Βαρυνκὸλ διὰ Τζιτὲ εἰς Ῥουμνιτζῆ ἀγούσης, ἡ δὲ βορειανατολικῶς ἄγουσα ταὐτίζεται μετὰ τῆς ἰδίας ἀλλ' ἄγει εἰς Βαρυνκόλ, καὶ ἡ τρίτη νοτιανατολικῶς ἄγει εἰς Χάμιαν πρὸς ἣν διευθυνόμεθα. Ἐσταθμεύσαμεν δὲ μετὰ 20 λοῦ εἰς κατεστραμμένον ἐκ τῶν πολέμων χωρίον Ὀρντεχλὶκ τελευταῖον πρὸς δυσμὰς τῆς περιφερείας Χαμίας, ἔνθα συνηντήθημεν μετὰ τῆς Σινικῆς πρεσβείας προεξαρχομένης ὑπὸ τοῦ Πι-Νταρίν (α). Ἕτερος Νταρὴν Κοῦν Τουνλὴν (συνταγματάρχης ἢ στρατηγὸς) ὀνομαζόμενος μετὰ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος νοτιώτερον τῆς ὁδοῦ στρατηγικῶς διαβὰς προέβη ἡμῶν ἀνεπαισθήτως εἰς Λοντό, προτιθέμενος νὰ μεταβῇ εἰς Κοτζίντζα ὅπως συνοικίσῃ τοὺς ἐν τῇ ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαίων ἐρήμῳ ἐκ τῶν πολέμων διασωθέντας Σίνας. Ἀπῄτει ὁ Πι-νταρὶν ἵνα ἐπανακάμψω διατεινόμενος ὅτι ἤμην Ῥῶσσος (ὀλοῦσσου), κάκιστος ἄνθρωπος (λοντότεχιν ῥίν)· ἀλλ' οἱ φύλακες, οἱ δοθέντες ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῷ εἶπον, ὅτι ἦσαν διατεταγμένοι νὰ μὲ παραδώσωσιν εἰς Χάμιαν. Ἤθελε τότε ἵνα ἐπανακάμψωμεν εἰς Λοντὸ ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Κοὺν Τουνλῆν. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐπανακάμψω ἔπεμψα πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ κατακτητοῦ διαβατήριον, αἰτῶν ἵνα μοὶ δώσῃ ἄνδρας ν' ἀπέλθω εἰς Χάμιαν, τοὺς δ' ἐμοὺς φύλακας νὰ παραλάβῃ καὶ ἀπέλθῃ εἰς

(α) Ντα-ρὶν τίτλος τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ Κυβερνητῶν σημαίνων καθαρῶς μέγας ἀνήρ· ἡμεῖς καλοῦμεν αὐτοὺς Μανταρίν.

Τουρπὰν ὁ Πι-Νταρίν, καὶ τούτου γενομένου διήλθομεν μετ' ὀλίγον τὴν μεθόριον φυλακὴν τῶν Σινῶν, εἶτα τὸ χωρίον Ταγατζιά, σαν πουνέ, δηλαδὴ τρίτον χωρίον ὑπὸ τῶν Σινῶν καλούμενον, καὶ ἀφίχθην μετὰ 100 λοῦ εἰς Ἀστίν, ἢ ἔρ πουνέ, δηλαδὴ δεύτερον χωρίον ὑπὸ τῶν Σινῶν ὀνομαζόμενον· καὶ τὴν αὔριον 21 Μαρτίου διελθόντες τὸ χωρίον γι-πουνέ, δηλαδὴ πρῶτον χωρίον, ἐκ τῆς πόλεως Χαμίας τῶν χωρίων λογιζομένων, ἀφίχθημεν μετὰ 80 λοῦ εἰς ταύτην, πρωτεύουσαν τῆς ὁμωνύμου αὐτῇ ἐπαρχίας.

Ἡ ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν Σινῶν Χάμια καλεῖται ὑπὸ τῶν Γιαρλὶκ Κομοῦλ, δηλαδὴ ἀμμωδιά, ἐπειδὴ περὶ τὴν πόλιν ὑπάρχει ἄμμος, καὶ πάντα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν περιφέρειάν της χωρία εἰσὶ καθ' ἑαυτὰ ὡς ἴδιαι ὀάσεις, κύκλῳ ὑπὸ ἀμμώδους χώρας ὁριζόμενα. Ἐκτὸς τῶν προδιαγραφέντων ἕτερα χωρία τῆς Χαμίας εὑρίσκονται ἀνατολικῶς τῆς πόλεως παρὰ τὴν νοτίαν ὑπώρειαν τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Βαρυνκὸλ ὀρῶν, τῶν Πα-τα-Σὰν καλουμένων, δηλαδὴ διάμεσα μεγάλα βουνά, καὶ ἀνηκόντων εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιϊμαλαΐων, ὑψηλὰ δ' ὄντα, ὡς καὶ τὰ βορείως τῆς πόλεως Χαμίας, ἅπερ τοῦ Βαρυνκὸλ ὄρη ὀνομάζονται, ἔχουσιν ὕδατα ἄφθονα. Ἀνατολικώτερον ὅμως ταπεινοῦνται, καὶ ἀποβαίνουσιν ἐρημώδη καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρὸς βορρᾶν καὶ νότον χώρα αὐτῶν, ἄνευ ὑδάτων οὖσα, εἶνε ἀπολύτως ἔρημος. βαθμηδὸν δὲ πρὸς ἀνατολὰς ταπεινούμενα ἐπὶ πλέον ἐξαφανίζονται, καὶ ἀφίνουσιν ἐπίπεδον ἔρημον,ἐν εἴδει πορθμοῦ, τριήμερον πλάτος ἔχουσαν. Ταύτης ἀνατολικῶς ὑψούμενα ἐκ νέου τὰ ὄρη καλοῦνται Μίγγα, καὶ ἀποτελοῦσι τὴν προέκτασιν τῆς τῶν Ἀντιϊμαλαΐων σειρᾶς

μέχρι Πεκίνου. Τὸ δὲ ἐρημῶδες πεδίον τὸ χωρίζον τὴν προέκτασιν τῶν ὀρέων Πατασὰν ἐκ τῶν Μίγγα, ἑνόνει πορθμοῦ δίκην τὴν ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαίων ἔρημον μετὰ τῆς πρὸς νότον τούτων μεγάλης ἐρήμου, τῆς μέχρι τῶν Ἱμαλαίων ἐκτεινομένης. Κατὰ ταύτην νοτιανατολικῶς Χαμίας ἐπὶ δέκα ἡμέρας, καθ' ἃς σταθμοὶ μόνον παρὰ μικροπηγαῖς ὑπάρχουσιν, εὑρίσκεται ἡ πόλις Τούνχοα ἢ Σαντζιοῦ, βορειανατολικῶς δὲ ταύτης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν ἐρήμῳ εὑρίσκεται τὸ Γανσί, καὶ ἐπὶ ἑτέρας τρεῖς ἐν ἐρήμῳ ὁμοίως ἀνατολικῶς τοῦ Γανσὶ εὑρίσκεται τὸ Γιουμώ, ἐπὶ τέσσαρας δ' ἐν ἐρήμῳ ἀνατολικῶς τούτου εὑρίσκεται ἡ πόλις Σουντζιοῦ ἡ μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων κειμένη καθ' ἃ, ὡς προεμνήσθημεν, ἀπολήγει πρὸς ἀνατολὰς τὸ μέγα Γιαρλικομογγολικὸν πεδίον. Ὁρίζεται λοιπὸν οὕτω βορείως ὑπὸ τῶν Ἀντιϊμαλαίων, νοτίως ὑπὸ τῶν Ἱμαλαίων, δυτικῶς ὑπὸ τῶν Κωμηδῶν, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου. Τούτων νοτίως εὑρίσκεται ἡ γνωστὴ ἐν Τιβὲτ λίμνη ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοκινόρ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ Ὑανσεκιάγκος ἢ Τενσιὰν Χάνχοα, δηλαδὴ Οὐράνιος ποταμός, ὅστις κατὰ τοὺς Σίνας εἶνε ἐπὶ τῆς γῆς ὅ,τι ὁ Γαλαξίας ἐν τῷ οὐρανῷ. Τὰ βορειοδυτικῶς τῆς λίμνης τῶν ὀρῶν τοῦ Πτολεμαίου ὄρη κατοικοῦνται ὑπὸ αὐτονόμων Τουργάν, καὶ ὀνομάζονται Σαλάρ. Βαίνουσι μέχρις αὐτῶν οἱ τῆς Καρακουζιοὺμ Γιαρλὶκ θηρεύοντες ὡς μοὶ ἔλεγον δορκάδας, ἀφίκοντο δὲ ἀπὸ Σαλὰρ οἱ φονευθέντες, ὡς προεμνήσθημεν, Χόϊ-χόϊ ἐν Καραχουτζιούμ. Τὰ βορείως τῶν Σαλὰρ ὄρη ὀνομάζονται Φάντζα, καὶ κατοικοῦνται ὑπὸ ὁμωνύμου αὐτοῖς ἐθναρίου, ὅπερ δὲν ἔχει

ὁμοιότητα πρὸς τοὺς Τιβετεῖς, οὓς οἱ Σῖναι διακρίνουσιν ὀνομάζοντες Τουσίντζα δηλ. ξυρισμενοκεφάλους ἐπειδὴ ξυρίζουσι τὴν κεφαλήν, οὔτε πρὸς τοὺς Μογγόλους, οὓς οἱ Σῖναι καλοῦσι Μογγό, ἢ Ντάζε, ἀλλ' εἶνε ἔθνος ἴδιον, ἔχον γλῶσσαν, θρησκείαν, ἤθη καὶ ἔθιμα ἴδια, ὡς ἀλλαχοῦ θέλομεν ἴδει. Τὰ ὄρη δὲ τῆς Φάντζης ἀφικνοῦνται βορείως μέχρι τῆς πόλεως Σουντζιοῦ, καὶ δίδουσι νοτιοδυτικῶς κλάδον ταπεινὸν καὶ ἐρημώδη μέχρι τῆς πόλεως Σαντζιοῦ ἢ Τούνχοα. Ἀνατολικῶς δὲ τῆς Φάντζης καὶ βορειανατολικῶς Σαλὰρ εὑρίσκονται ἐν τῇ αὐτῇ ὀρεινῇ, ἣν ἐν γένει ὄρη τοῦ Πτολεμαίου ἐκαλέσαμεν, πόλις Σινήν, ἥτις κατοικεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ Μογγόλων καὶ Τουργανῶν, καὶ λέγεται ὅτι ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῶν Μογγόλων, καὶ μάλιστα νῦν, ἀφοῦ οἱ Μογγόλοι, Σῖναι καὶ Μαντζιὼ ἀποτελοῦσιν ἓν ἔθνος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μαντζιώ, ὁ μέγας τῶν Μογγόλων Λαμὰ (ἱεράρχης) Φώ, δηλαδὴ ἄγγελος, καλούμενος ἑδρεύει ἐν Σινήν. Ταύτης βορειανατολικῶς ἐν τῇ αὐτῇ ὀρεινῇ ὑψοῦται ὄρος Πιφέν, καὶ ἀνατολικῶς ἡ πόλις Λαντζιώ, ἥτις κεῖται οὕτω κατὰ τὴν βορειανατολικὴν ὑπώρειαν τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου· χωρίζονται δὲ ταῦτα ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιμαλαίων διὰ πεδίου στενοῦ, ἐν ᾧ εὑρίσκονται διαδοχικῶς αἱ πόλεις Σουντζιοῦ, Κοτέ, Καντζιώ, Λιαντζιὼ καὶ Πιφέν. Διὰ τούτων τῶν πόλεων διέρχεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ Χάμιαν εἰς Πεκῖνον ἄγουσα ὁδός. Ἀπὸ δὲ Χαμίας μέχρι Σουντζιοῦ, ἐκτὸς τῆς διὰ Τούνχοα ἀγούσης, ἄγει ὁδὸς ἔτι παρὰ τὰ Ἀντιμαλάϊα ὅλως ἐν ἐρήμῳ ἐπὶ 17 ἡμέρας. Ἑτέρα ὁδὸς ειδικῶς Πι-λοῦ ἤτοι βορεία ὁδὸς ὀνομαζομένη ἄγει ἀπὸ Χαμίας εἰς Πεκῖνον βορείως διὰ τῆς Μογ-

γολίας, ἐν ᾗ μετ' οὐ πολὺ θέλομεν βαδίσει. Ἡ δὲ ἱστορικὴ πύλη τοῦ οὐρανίου κράτους εὑρίσκεται δυτικῶς Σουντζιοῦ εἰς τεῖχος μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων καὶ τῶν Φαντζικῶν ὀρῶν κείμενον, τὸ δὲ μέγα Σινικὸν τεῖχος τὸ ἀπὸ τῆς πύλης μέχρι Πεκίνου ἐκτεινόμενον εὑρίσκεται κατὰ τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιϊμαλαίων μέχρι Πεκίνου, ἀλλὰ ἐκτισμένον μόνον ἔνθα τὰ τῆς σειρᾶς ὄρη εἰσὶ βατά. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο νὰ φυλάξῃ τὸ οὐράνιον κράτος ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μογγόλων, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἐκ τῶν Βέκοα ρίν, δηλαδὴ ἐκ τῶν κύκλῳ αὐτῷ ἀνθρώπων, τῶν ζώντων, ὡς οἱ Σῖναι πιστεύουσιν, ἐκ μόνου κρέατος καὶ γάλακτος. Εἰσὶ δ' ὅλως ἄγριοι οἱ πέριξ τῶν Βέκοα, δηλαδὴ οἱ Τζιουζίκοα, οἱ κατὰ τὰς παρυφὰς τοῦ κόσμου οἰκοῦντες, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον ἀντιστοίχως πρὸς τὸ τοῦ οὐρανοῦ κατοικοῦσιν οἱ Σῖναι. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου οἱ Μαντζιὼ ὑπέταξαν Σίνας καὶ Μογγόλους ἐκρημνίσθησαν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ μάταια ἐκεῖνα τείχη.

Ἡ ἰδίως δὲ Σινική, ὡς οἱ Σῖναι ἱστοροῦσι, διῃρεῖτο τὸ πάλαι εἰς τρία βασίλεια. Τούτων τὸ ἓν ὡρίζετο δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου καὶ βορείως ὑπὸ τῶν Μογγόλων διὰ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων, ὠνομάζετο δὲ Κουλὶ Ντιφὰν δηλαδὴ Κουλὶ ἔθνος, καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν πόλιν Σινὰ ἀνατολικῶς τῆς Λαντζιὼ κειμένην, ἐξ οὗ καὶ ὁ Πτολεμαῖος τοὺς Χὰ ἢ Χάϊ-χὰ ἐκάλεσε Σίνας καὶ τὴν αὐτῶν πρωτεύουσαν Θίνας (α) αἵτινες ἦσαν κατ' Ἀρριανὸν (β) πόλις μεσόγειος, εἰς ἣν εὐχερῶς δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπέλθωσιν. Ἤρχετο ἐκ ταύ-

(α) Πτολ. VII γ'. 1. 6. (β) Ἀρρ. περιπλ. Ἐρυθρ. θαλάσσης, δηλαδὴ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ.

της διὰ τῶν Βάκτρων τὸ ἔριον, τὸ νῆμα, τὸ ἀθάνατι, καὶ τὸ Σηρικὸν (α). Κατὰ μετάφρασιν δ' ἐκ τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ὀνομάσαντες τοὺς Σίνας οἱ Εὐρωπαῖοι Chinois, ἡμεῖς δ' ἐκ τούτου κατὰ μετάφρασιν ὁμοίως ὀνομάζομεν αὐτοὺς Κινέζους διότι ἂν ἐλαμβάνομεν τὰς γεωγραφικάς μας γνώσεις ἀπ' εὐθείας παρὰ τῶν πατέρων μας ἔπρεπε νὰ ὀνομάζωμεν τοὺς Κινέζους, ὅπως ὀνομάζουσιν αὐτοὺς καὶ οἱ πατέρες μας. Τὸ τοιοῦτο δυστυχῶς συμβαίνει ὄχι εἰς τὰ ξένα ὀνόματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τοῦ ἔθνους· λ. χ. ὁ Ὑμηττὸς ἰταλιστὶ ἐπὶ Δουκῶν κατὰ παραφθορὰν ἐλέγετο Μάτο· τὸ δὲ ἰταλιστὶ μάτο κατὰ μετάφρασιν ἑλληνιστὶ σημαίνει τρελλός. Ὁ Ὑμηττὸς λοιπόν, ὅστις διὰ κακὴν προφορὰν ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Μάτο, ὀνομάζεται νῦν ὑφ' ἡμῶν κατὰ μετάφρασιν τοῦ μάτο τρελλός. Εἰς τοσαύτην ἀποκτήνωσιν ἐπέσαμεν δι' ἀμέλειαν πρὸς τὰ πάτρια, καὶ διὰ προσοχὴν μεγάλην εἰς τὰ ξένα. Ὥστε συμβαίνει λαμβάνοντες καὶ τὰ πάτρια ἡμῶν παρὰ τῶν ξένων κατὰ ψιττακισμὸν νὰ διαστρέφωμεν ταῦτα πλείω ἢ ὅσον οἱ ξένοι αὐτὰ διέστρεψαν. Τὸ ἕτερον Σινικὸν ἔθνος εὑρίσκετο νοτίως τοῦ Κουλὴ πρὸς τὰ Ἱμαλάϊα καὶ εἶχε μητρόπολιν τὸ Σιφτὴν καὶ τὸ τρίτον εὑρίσκετο πρὸς ἀνατολὰς τῶν δύο πρώτων καὶ εἶχε μητρόπολιν τὴν Τσιογνάν, ἐκαλεῖτο δὲ Χουπί. Τὸ κράτος δὲ τῶν Μαντζιὼ βορείως τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους τῶν Σινῶν ἐκτεινόμενον εἶχε μητρόπολιν τὸ Πεκῖνον, τὸ δὲ τῶν Μογγόλων νομαδικὸν ὃν ἐξετείνετο δυτικῶς τῶν Μαντζιὼ καὶ βορείως τῶν Σινῶν εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιϊμαλαΐων,

(α) Ἀρρ. μεταξωτὸν ἰδίᾳ ὀνομασθὲν οὕτω ὡς ἐρχόμενον ἐκ πόλεως Σήρας.

ἀφικνεῖτο δὲ δυτικῶς, καθ' ἃ Μογγόλοι καὶ Σῖναι ἱστοροῦσι, μέχρι Χηλῆς· διότι λέγεται ὅτι αὕτη κατῳκεῖτο πρὸ τῶν Γιαρλὶκ ὑπὸ φυλῆς Μογγολικῆς Τζικὰρ καλουμένης, νῦν δ' ἐνδιαιτωμένης εἰς τὰ πέριξ τῆς Χηλῆς ὄρη. Ἐκτὸς τούτου οἱ Μογγόλοι εὑρίσκονται ἔτι καὶ εἰς τὰ βόρεια τῆς Καρασσιὰρ ὄρη. Ἡ Χάμια δὲ λέγεται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γιαρλὶκ ὅτι ἦτο χώρα Μογγολική, οἱ δὲ κάτοικοι ταύτης ἐκδιωχθέντες ὑπ' αὐτῶν κατέφυγον εἰς Μίγγαν. Ἔτι τῆς Χαμίας νοτίως ἡ λίμνη Σιγχεσιὰν περικατοικεῖται μέχρι τοῦδε ὑπὸ Μογγόλων. Εἰς τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου τὸ ὄρος Πιφὲν κατοικεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Μογγόλων. Ἡ δὲ πόλις Σινὴν ἐν ᾗ ἑδρεύει εἰσέτι ὁ μέγας τῶν Μογγόλων ἱεράρχης λέγεται ὅτι ὑπῆρξε μητρόπολις Μογγολική. Ἂν λοιπὸν αἱ χῶραι αὗται ἦσαν Μογγολικαί, ποῦ τότε ὑπῆρχον αἱ τῶν Χόϊ-χόϊ, οἵτινες Τουργὰν δηλαδὴ ἄποικοι ἐκλήθησαν εἰς τὰς χώρας τῶν Γιαρλίκ, καὶ ἑπομένως ὑπῆρχον ἀλλαχοῦ αἱ αὐτῶν χῶραι;

Κατὰ ταῦτα ὅπως ὁρίσωμεν τὰς χώρας τῶν Χοϊχόϊ, Μογγόλων καὶ Γιαρλίκ, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Γιαρλὶκ ἐξετείνοντο ἀνατολικῶς μέχρι τῆς ἐρήμου τῆς παρεντεθειμένης μεταξὺ τῶν περιφερειῶν Τουρπὰν καὶ Χαμίας, ὅτε αὕτη κατείχετο ὑπὸ Μογγόλων, οἱ δὲ Χοϊχόϊ νὰ κατεῖχον τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου μετὰ τοῦ ἐθναρίου Φάντζα· δι' ὃ καὶ ἐν Σαλὰρ εὑρίσκονται μέχρι νῦν αὐτόνομοι, καὶ ἐκεῖ πολυπληθέστεροι εἰσί, καὶ ὅμοροι ἐνταῦθα πρὸς τοὺς λαοὺς ὄντες εὑρίσκοντο εἰς συνεχεῖς πολέμους, καὶ ἐκ τούτων τῶν χωρῶν καταπολεμηθέντες ὑπὸ Χαῶν καὶ Μογγόλων ἠδύναντο διὰ τῶν ἐρήμων νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὰς τῶν Γιαρλὶκ χώρας.

Συνέβη δ' ἡ μετανάστευσις αὐτῶν ὡς εὕρομεν εἰς ἐποχὴν πρὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἀνατολάς, κατ' αὐτόν, τῆς ἐκτὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθίας ὑπῆρχεν ἡ Σηρικὴ (α), ἄρα Σηρικὴ εἶνε ἡ Μογγολία, εἶχε μητρόπολιν τὴν Σήρα, ἥτις ἦτο τῆς Σηρικῆς τελευταία πρὸς ἀνατολάς, μεθ' ἣν ἀνατολικῶς ὑπῆρχεν ἡ Σινικὴ (β). Ὥστε ἡ Σήρα μητρόπολις τῆς Μογγολίας εὑρίσκετο ἐπὶ Πτολεμαίου ἔνθα περίπου τὸ Σινήν, ὅπερ μέχρι νῦν μητρόπολις τῆς Μογγολίας ὁμολογεῖται, καὶ ἑπομένως ἐπὶ Πτολεμαίου ἦσαν ἐκδιωγμένοι οἱ Τουργὰν ἐκ τῆς πόλεως Σινήν. Τὸ ὄνομα Σήρα εἶνε μογγολικόν, διότι μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ Μογγολίᾳ θέλομεν διέλθει διὰ χώρας Σηρὰ καλουμένης. Εὑρίσκετο δ' ἐν τῇ Σηρικῇ ἔτι καὶ πόλις Πίαλα (γ), ἥτις δέον νὰ ᾖ ἡ Πι-λοῦ δηλαδὴ ἡ ἀπὸ Χαμίας διὰ Πεκῖνον βορεία ὁδὸς ἥτις περιεγράφη ὡς πόλις. Διήρχετο δὲ διὰ τῆς Σηρικῆς καὶ ὁ ποταμὸς Οἰχάρδος (δ), ὅστις ἐσχηματίζετο ἐκ πολλῶν πηγῶν ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν ὀρῶν καὶ ἐκ τοῦ Ἰμαοῦ ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθίᾳ (ε) καὶ ἑπομένως εἶνε ὁ νῦν καλούμενος ποταμὸς τῆς Γιαρκάνδ, ὅστις, ὡς οἱ ἐν Λὼπ μοὶ ἔλεγον, ἀφικνεῖται μέχρι Τούνχοα, ἔνθα καταπλέουσι διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ 25 ἡμέρας, καὶ πορεύονται διὰ τῆς ἐρήμου ἐπὶ ἡμέρας 30. Ἐβεβαίου δέ μοι ἐν Χαμίᾳ ὁ τοῦ Τούνχοα Νταλόη λέγων: Νοτίως Τούνχοα ὑπάρχει ὄρος, καὶ νοτίως αὐτοῦ λίμνη διαστάσεων ἀορίστων, κατὰ τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας διὰ λέμβων οἱ ἐν Τούνχοα ἀνευρίσκουσι χρυσόν. Ἀφικνοῦνται δ' ἐν αὐτῇ πλοίοις οἱ Γιαρλὶκ ἵνα πωλήσωσιν εἰς Τούνχοα ἰχθῦς καὶ ἑπομέ-

(α) Πτολ. VI. ιέ. (β) Πτολ. VI, ιέ. 6 VII γ'. (γ) VI. 15. 6. (δ) VI 15. 3. (ε) VI ις'. 2.

νως οἱ Γιαρλὶκ οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐκ Καραχουτζιοὺμ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐρχόμενοι· ὥστε, ὡς νῦν ἐξακριβοῦται ὑπάρχον, οὕτω καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐγράφη. Ἐγίνωσκον δ' οἱ Ἕλληνες τὴν γεωγραφικὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐκ περιγραφῆς, ἣν Μάης ἢ καὶ Τιτανὸς ἐποίησεν ἀνὴρ Μακεδὼν ἔμπορος ἐκ πατρός (α). Δὲν λέγει ὅμως ὁ Πτολεμαῖος ἂν ὁ ποταμὸς ἐξέβαλλεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἂν ἐποίει λίμνην· ἀλλ' ἡμεῖς μαθόντες ὅτι οἱ ἀπὸ Σαλὰρ Χόϊ-χόϊ ἀπῆλθον εἰς Καραχουτζιοὺμ χωρὶς νὰ διαβῶσι ποταμόν, οἱ δ' ἀπὸ Καραχουτζιοὺμ ἀπέρχονται θήρας ἕνεκεν μέχρι Σαλάρ, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκὰνδ ὡς ποιοῦντα νοτίως Τούνχοα λίμνην.

Μεταξὺ ὅμως τῆς λίμνης καὶ τῆς πόλεως Τούνχοα μοὶ ἔλεγεν ὁ Νταλόη ὑπάρχει λάκκος καὶ ἐν αὐτῷ φυσικὴ ὀπή, ἐν εἴδει φρέατος, εἰς τὴν ὁποίαν ῥίπτοντες λίθους ἀκούουσι μετὰ καιρὸν ὅτι πίπτουσιν εἰς ὕδωρ. Παραδέχονται ὅτι ἐκεῖθεν ὑπάρχει δίοδος εἰς τὸν Ἅδην, καὶ παρὰ τὴν ὀπὴν κτίσαντες μονὴν μονάζουσι περὶ τοὺς 200 Σιανσίν. Ποταμὸς δ' ἐκ τῶν Φαντζικῶν ὀρέων ἐρχόμενος καὶ βορείως τοῦ Τούνχοα διαρρέων ἀναπίνεται ὅλος πρὸς δυσμὰς τούτου οὐ μακρὰν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐνδογείως σπήλαια μεγάλα, ἐν οἷς οἱ ποταμοὶ καταρρέουσι, καὶ ἴσως ἀναφαίνονται ἐν ἄλλαις χώραις ὡς ποταμοὶ ἢ ὡς λίμναι· τοιαύτη λίμνη δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ Σιγχεσιάν, ἥτις ἐν πλήρει ἐρήμῳ εὑρισκομένη δὲν δέχεται οὔτε ποταμὸν οὔτε ῥύακα ἔτι.

Ἐκ τῆς νοτίως δὲ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου λί-

(α) Πτολ. I. ιά. 7.

μνης, ἣν Κοχινὸρ καλοῦμεν, ἐξέρχεται κατὰ τοὺς Σίνας ὁ οὐράνιος ποταμὸς Τενσιὰν χάνχοα. Ἀπέρχονται, ὡς λέγουσιν, ἀπὸ Λαντζιὼ μέχρι Κοχινὸρ τὸν οὐράνιον ποταμὸν ἀναπλέοντες, καὶ διερχόμενοι διὰ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου τῆς Σινῆν ἀνατολικῶς, ἔνθα καὶ ποταμὸς ἐκ τῶν Φαντζικῶν ὀρέων κατερχόμενος εἰς τὸν οὐράνιον εἰσβάλλει. Μεταφέρουσι δὲ ἀπὸ Λαντζιὼ πλοίοις εἰς Κοχινὸρ ἄλευρα, ἅπερ πωλοῦσιν εἰς τοὺς περὶ ταύτην κατοικοῦντας Τιβετεῖς, οὓς Τουσίνζα καλοῦσι· βορείως δὲ Λαντζιὼ ὁ οὐράνιος διερχόμενος, ῥεῖ μέχρι Νήνσιας, ἔνθα ἀναπίνεται ὅλος, καὶ ἀναφαίνεται ἀνατολικῶς τῆς ἀναπόσεως μετὰ ἀπόστασιν 40 λοῦ, δηλαδὴ μεταξὺ ἀναπόσεως καὶ ἀναφανίσεως τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχει γῆς τμῆμα ἐν εἴδει γεφύρας. Ἐκεῖθεν διερχόμενος διὰ Χουνὰ χύνεται εἰς τὸν ὠκεανόν, γνωστὸς ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὑανσεκιάγκος. Οἱ Σῖναι περιγράφουσι τὸν ῥοῦν αὐτοῦ λέγοντες «Τενσιὰν χάνχοα Τζιοῦγα βάνα, γι δὰν τὸ Λιτουνκό,» δηλαδὴ ὁ οὐράνιος ποταμὸς ἔχει ἐννέα ἑλιγμούς, ἕνα μέχρι Λιτουνκό.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς θέτομεν τὰς πηγὰς τοῦ Χοάγγου δηλαδὴ τοῦ ποταμοῦ τῆς Κουϊχατζίνης εἰς τὴν λίμνην Κοκινόρ, ὅθεν ὡς ἐγράφη ὁ Ὑανσεκιάγκος πηγάζει, θέλων νὰ διευκρινήσω τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ἔμαθον, ὅτι οἱ ἀπὸ Σιτφὲν διὰ Σινὰ πορευόμενοι διέρχονται διὰ τῆς γεφύρας· οἱ δὲ ἀπὸ Χάμιαν διὰ Πεκῖνον πορευόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ Πιφὲν καὶ Σινὰ δὲν διέρχονται ποταμόν, παρὰ μόνον πρὸ τοῦ Μπέτεμφο, οὐ μακρὰν τοῦ Πεκίνου, διέρχονται τὸν ποταμὸν τῆς Κουϊχατζίνης βορειόθεν κατερχόμενον· καὶ ἑπομένως ἐσφαλμένως γράφεται ὅτι ὁ Χοάγγος ἔχει τὰς πηγάς του ἐν Κοχινόρ. Μετ' οὐ

πολὺ θέλομεν. Ἴδει ὅτι ἔχει ταύτας εἰς τὸ Ἀλτάϊ.

Αἱ πληροφορίαι αὗται, ἃς πολυτίμους ὠνόμασεν ὁ κ. Ujfalvy ὅταν ἀνακήρυξε τὴν ἐν Ἀσίᾳ περιήγησίν μου ἐν τῇ ἐν Παρισίοις γεωγραφικῇ Ἑταιρίᾳ, ἐγράφησαν ὑπ' ἐμοῦ τὸ 1877 κατὰ μῆνα Νοέμβριον πρὸς τὴν γεωγραφικὴν ἑταιρίαν τοῦ Βελγίου· εἶτα δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ Λονδίνου, Παρισίων, Βερολίνου, Ῥώμης καὶ Καΐρου. Προσέθηκε δ' ὁ κ. Ujfalvy, ὅτι εἰσὶ συμφωνόταται πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ προέδρου τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας τοῦ Βερολίνου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν νοτίως Τούνχοα σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρχὰνδ λίμνην, καὶ πάνυ ἀσύμφωνοι πρὸς τὰς περιγραφὰς τοῦ Ῥώσσου περιηγητοῦ, τοῦ περιορίζοντος τὸν ποταμὸν ἐν τῇ λίμνῃ Καραχουτζιούμ, ἣν μάλιστα κακῶς Λὼπ ὠνόμασεν, ἐπειδὴ τὸ Λὼπ εὑρίσκεται νοτίως Σαγιάρ, ἐξ οὗ εἰς Λὼπ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἄγουσιν.

Ὁ Μάρκο Πόλο οὐδόλως ἀναφέρει τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρχάνδ, οὔτε τὰς ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένας λίμνας, οὔτε τὰ αὐτοῦ παραποτάμια, ἐνῷ περιγράφει τὴν Γιαρχὰνδ (Caracan) (α), τὴν Χοτὰν (Cotan) (β) καὶ τὴν Κασχὰρ (Cascar) (γ), ἐξ οὗ ἐλέγχεται ὡς ἀκούσας περὶ αὐτῶν. Ἔτι περισσότερον ἐλέγχεται, διότι λέγει, ὅτι κατοικοῦνται ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Νεστοριανῶν χριστιανῶν, ἐνῷ χριστιανοὶ οὐδέποτε εἰς ταύτας τὰς χώρας κατῴκησαν. Μεγάλως δ' ἐκπλήττει, πῶς ὁ Μάρκο Πόλο, ἐνῷ εὑρίσκετο εἰς Βουχάρα καὶ Σαρμαχάνδην γράφει μετὰ τὴν Κασχὰρ τὴν Σαρμαρχάδην (δ), καὶ παραδέχεται καὶ ταύτην ὑπὸ χριστιανῶν καὶ Μωαμεθα-

(α) Μάρκο Πόλο 141. (β) Σελ. 143. (γ) Σελ. 134. (δ) Σελ. 136.

νῶν κατοικουμένην, δὲν ἀναφέρει δὲ οὔτε περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ, οὔτε περὶ τοῦ Σήρ, οὔτε περὶ τοῦ Ζαραφσιάν. Λέγει δὲ ἀπὸ πόλιν **Siarciam** ἄγουσιν εἰς Λὼπ ἐπὶ ἡμέρας πέντε (α)· ὁ δὲ ποταμὸς τῆς **Siarciam** ἔχει ἰάσπιδας καὶ Καρχηδονίους λίθους, οὓς πωλοῦσιν εἰς τοὺς **Catang** (β) δηλαδὴ εἰς τὰς Χατάη ἤτοι εἰς τοὺς Σίνας. Τὸ **Siarciam**, οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἐπαληθεύσωσιν εἰς πάντα τὸν Μάρκο Πόλο, ἔγραψαν ὅτι εἶνε ἡ Καρασσιάρ. Ἔχουσιν ἄδικον· διότι ἐκ Καρασσιὰρ εἰς Λὼπ δὲν ὑπάρχει ὁδός. Κάτοικοι τοῦ Λὼπ ἦλθον πρὸς τὸν κατακτητὴν εἰς Τοξοῦν διὰ Σαγιάρ, δι' ἧς μόνον ὁδὸς συγκοινωνίας ὑπάρχει, καὶ ἔλεγον νὰ ἐπανακάμψωσιν ἀκολουθήσαντες τὸν ἐξερχόμενον ποταμὸν ἐκ τῆς λίμνης Μπαγράση, καὶ ῥέοντα διὰ Κολά, ἐξ οὗ δι' ἀμμωδῶν χωρῶν, καθ' ἃς οὗτος ἀναπινόμενος ἐλάχιστος εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκὰνδ ἀφικνεῖται, ν' ἀφιχθῶσιν εἰς Λώπ. Αὕτη ἡ ὁδὸς εἶνε κατὰ πολλὰ ἄβατος, ἐλάμβανον ὅμως ταύτην διὰ συντομίαν καὶ διότι δὲν εἶχον βάρη.

Ἀπὸ δὲ Λὼπ ἄγουσιν ἐν Τούνχοα, λέγει ὁ Μάρκο Πόλο, ἐπὶ ἡμέρας 30 (γ), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι περιγράφει μόνον τὴν διὰ τῶν ἐρήμων ὁδόν, δι' ἧς οἱ ἀπὸ Λὼπ ὡς ἐμνήσθην μεταβαίνουσιν εἰς Τούνχοα ἐν ἡμέραις 30, ἐν 25 δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ. Περὶ δὲ τῆς κυρίας ὁδοῦ τῆς τοσαύτας πόλεις σημαντικὰς ἐχούσης οὐδένα λόγον ποιεῖ. Ἡ ἐπαρχία δὲ **Chalsou** (Καντζιὼ) λέγει, ὀνομάζεται **Tangut** δηλαδὴ Τογγὰν ἢ Χόϊ-χόϊ, οἱ ταύτης κάτοικοι ἔχουσιν ἰδίαν γλῶσσαν, εἰσὶν εἰδωλολάτραι, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ καὶ Νεστοριανοὶ χριστιανοί.

Ἐκ **Campicui**, λέγει εἶτα (δ), ἔνθα ἀκούονται πολλὰ

(α) Σελ. 149. (β) Σελ. 146. (γ) σελ. 152. (δ) 202.

πνεύματα τῆς νυκτός, ἀφικνοῦνται εἰς τὰ βασίλεια **Erquiul** (πιθανὸν τὸ Σαλὰρ) ἔνθα ὑπάρχει μέγας Χὰν τῆς ἐπαρχίας τῶν **Tangut** (τῶν Τογγάν)· οἱ κάτοικοι εἰσὶ χριστιανοὶ Νεστοριανοί, εἰδωλολάτραι καὶ Μωαμεθανοί. Νοτιανατολικῶς ἄγουσιν εἰς τοὺς **Catay** (Χατάη ἢ Σινικὴν), διέρχονται διὰ τῆς πόλεως **Singuy** (πιθανὸν τὸ Σινὴν) ἔνθα πόλεις καὶ χωρία ἀρκετὰ τῶν **Tangut**, ἅπερ ὑπόκεινται εἰς τὸν μέγαν Χάν. Οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, Μωαμεθανοὶ καὶ Χριστιανοί. Ἐκεῖ εὑρίσκεται ὁ μόσχος, ὁ ταὼς, καὶ οἱ φασσιανοί, ἡ ἐπαρχία ἔχει μέγεθος 26 ἡμερῶν. Οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδολολάτραι, παχεῖς, ἔχοντες μικρὰν ῥῖνα, καὶ μαύρην κόμην, χωρὶς γένειον καὶ μύσταχα. Αἱ γυναῖκες εἰσὶν ἐντελῶς ἄτριχοι, λευκαί, καὶ πολύγαμοι.

Ἐκ δὲ τοῦ **Erquiul** (α) ἀνατολικῶς ἐπὶ 8 ἡμέρας ὑπάρχει ἡ ἐπαρχία **Egrigaia** κατοικουμένη ὑπὸ **Tangut** (Τογγανῶν), ἡ μητρόπολις λέγεται **Salacian**, οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολατραι, ἀλλ' εἰσὶ καὶ χριστιανοὶ Νεστοριανοί, ἔχοντες ὡραίας ἐκκλησίας. Ἐκεῖ δ' ὑπάρχουσι καὶ τὰ ὡραιότατα ἔρια τῶν καμήλων.

Ταῦτα πάντα ἐπειδὴ ἀναφέρονται εἰς τοὺς **Tangut** δηλαδὴ εἰς τοὺς Τογγὰν ἢ Τουργάν, ἢ καὶ Χόϊ- χόϊ ἢ Χοΐζα καλουμένους, ἀντὶ νὰ ματαιοπονῶμεν προσπαθοῦντες ν' ἀναφέρωμεν ἑκάστην τοῦ Μάρκο Πόλο πόλιν εἰς ὁποίαν τῶν νῦν ἀντιστοιχεῖ, ἂς σχετίσωμεν αὐτὰ ἐν γένει πρὸς τὴν ἐξευρεθεῖσαν χώραν τῶν Τογγάν. Εὕρομεν δὲ ὡς τοιαύτην τὰ τοῦ Πτολεμαίου ὄρη, καὶ τὰ δυτικῶς τούτων μέχρι Τούνχοα, ἂνκαὶτοῦτο ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς Τουγγὰν ἢ Χόϊ-χόϊ. Εἰς ταύτας λοιπὸν τὰς χώρας εἰς

(α) σελ. 205.

νῶν κατοικουμένην, δὲν ἀναφέρει δὲ οὔτε περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ, οὔτε περὶ τοῦ Σήρ, οὔτε περὶ τοῦ Ζαραφσιάν. Λέγει δὲ ἀπὸ πόλιν Siarciam ἄγουσιν εἰς Λὼπ ἐπὶ ἡμέρας πέντε (α)· ὁ δὲ ποταμὸς τῆς Siarciam ἔχει ἰάσπιδας καὶ Καρχηδονίους λίθους, οὓς πωλοῦσιν εἰς τοὺς Catang (β) δηλαδὴ εἰς τὰς Χατάη ἤτοι εἰς τοὺς Σίνας. Τὸ Siarciam, οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἐπαληθεύσωσιν εἰς πάντα τὸν Μάρκο Πόλο, ἔγραψαν ὅτι εἶνε ἡ Καρασσιάρ. Ἔχουσιν ἄδικον· διότι ἐκ Καρασσιὰρ εἰς Λὼπ δὲν ὑπάρχει ὁδός. Κάτοικοι τοῦ Λὼπ ἦλθον πρὸς τὸν κατακτητὴν εἰς Τοξοῦν διὰ Σαγιάρ, δι' ἧς μόνον ὁδὸς συγκοινωνίας ὑπάρχει, καὶ ἔλεγον νὰ ἐπανακάμψωσιν ἀκολουθήσαντες τὸν ἐξερχόμενον ποταμὸν ἐκ τῆς λίμνης Μπαγράση, καὶ ῥέοντα διὰ Κολά, ἐξ οὗ δι' ἀμμωδῶν χωρῶν, καθ' ἃς οὗτος ἀναπινόμενος ἐλάχιστος εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκὰνδ ἀφικνεῖται, ν' ἀφιχθῶσιν εἰς Λώπ. Αὕτη ἡ ὁδὸς εἶνε κατὰ πολλὰ ἄβατος, ἐλάμβανον ὅμως ταύτην διὰ συντομίαν καὶ διότι δὲν εἶχον βάρη.

Ἀπὸ δὲ Λὼπ ἄγουσιν ἐν Τούνχοα, λέγει ὁ Μάρκο Πόλο, ἐπὶ ἡμέρας 30 (γ), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι περιγράφει μόνον τὴν διὰ τῶν ἐρήμων ὁδόν, δι' ἧς οἱ ἀπὸ Λὼπ ὡς ἐμνήσθην μεταβαίνουσιν εἰς Τούνχοα ἐν ἡμέραις 30, ἐν 25 δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ. Περὶ δὲ τῆς κυρίας ὁδοῦ τῆς τοσαύτας πόλεις σημαντικὰς ἐχούσης οὐδένα λόγον ποιεῖ. Ἡ ἐπαρχία δὲ Chatsou (Καντζιὼ) λέγει, ὀνομάζεται Tangut δηλαδὴ Τογγὰν ἢ Χόϊ-χόϊ, οἱ ταύτης κάτοικοι ἔχουσιν ἰδίαν γλῶσσαν, εἰσὶν εἰδωλολάτραι, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ καὶ Νεστοριανοὶ χριστιανοί.

Ἐκ Campicui, λέγει εἶτα (δ), ἔνθα ἀκούονται πολλὰ

(α) Σελ. 149. (β) Σελ. 146. (γ) σελ. 152. (δ) 202.

πνεύματα τῆς νυκτός, ἀφικνοῦνται εἰς τὰ βασίλεια Erquiul (πιθανὸν τὸ Σαλὰρ) ἔνθα ὑπάρχει μέγας Χὰν τῆς ἐπαρχίας τῶν Tangut (τῶν Τογγάν)· οἱ κάτοικοι εἰσὶ χριστιανοὶ Νεστοριανοί, εἰδωλολάτραι καὶ Μωαμεθανοί. Νοτιανατολικῶς ἄγουσιν εἰς τοὺς Catay (Χατάη ἢ Σινικὴν), διέρχονται διὰ τῆς πόλεως Singuy (πιθανὸν τὸ Σινὴν) ἔνθα πόλεις καὶ χωρία ἀρκετὰ τῶν Tangut, ἅπερ ὑπόκεινται εἰς τὸν μέγαν Χάν. Οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, Μωαμεθανοὶ καὶ Χριστιανοί. Ἐκεῖ εὑρίσκεται ὁ μόσχος, ὁ ταώς, καὶ οἱ φασσιανοί, ἡ ἐπαρχία ἔχει μέγεθος 26 ἡμερῶν. Οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδολολάτραι, παχεῖς, ἔχοντες μικρὰν ῥῖνα, καὶ μαύρην κόμην, χωρὶς γένειον καὶ μύσταχα. Αἱ γυναῖκες εἰσὶν ἐντελῶς ἄτριχοι, λευκαί, καὶ πολύγαμοι.

Ἐκ δὲ τοῦ Erquiul (α) ἀνατολικῶς ἐπὶ 8 ἡμέρας ὑπάρχει ἡ ἐπαρχία Egrigaia κατοικουμένη ὑπὸ Tangut (Τογγανῶν), ἡ μητρόπολις λέγεται Salacian, οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολατραι, ἀλλ' εἰσὶ καὶ χριστιανοὶ Νεστοριανοί, ἔχοντες ὡραίας ἐκκλησίας. Ἐκεῖ δ' ὑπάρχουσι καὶ τὰ ὡραιότατα ἔρια τῶν καμήλων.

Ταῦτα πάντα ἐπειδὴ ἀναφέρονται εἰς τοὺς Tangut δηλαδὴ εἰς τοὺς Τογγὰν ἢ Τουργάν, ἢ καὶ Χόϊ- χόϊ ἢ Χοΐζα καλουμένους, ἀντὶ νὰ ματαιοπονῶμεν προσπαθοῦντες ν' ἀναφέρωμεν ἑκάστην τοῦ Μάρκο Πόλο πόλιν εἰς ὁποίαν τῶν νῦν ἀντιστοιχεῖ, ἂς σχετίσωμεν αὐτὰ ἐν γένει πρὸς τὴν ἐξευρεθεῖσαν χώραν τῶν Τογγάν. Εὕρομεν δὲ ὡς τοιαύτην τὰ τοῦ Πτολεμαίου ὄρη, καὶ τὰ δυτικῶς τούτων μέχρι Τούνχοα, ἂνκαὶτοῦτο ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς Τουγγὰν ἢ Χόϊ-χόϊ. Εἰς ταύτας λοιπὸν τὰς χώρας εἰς

(α) σελ. 205.

τὴν ἐποχὴν τοῦ Μάρκο Πόλο ὑπῆρχον χριστιανοί; ὁ Θεὸς ἂς ἐλεήσῃ τὸν πιστεύοντα τοῦτο! Ὁ Μάρκο Πόλο λοιπὸν οὐδόλως εἶδε τὰς χώρας ταύτας, διότι χριστιανὸς ὢν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς χριστιανούς· ἐξέλαβεν ὅμως ὡς τοιούτους τοὺς λατρευτὰς ἀγαλμάτων, καθ' ἃ οἱ λατρεύοντες τοιαῦτα, εἴτε χριστιανοὶ εἴτε εἰδολωλάτραι, ὑπὸ μὴ εἰδότων ἐκλαμβάνονται ὡς τοῦ αὐτοῦ θρησκεύματος κόσμος καὶ παρίστανται ὑπ' αὐτῶν ὡς χριστιανοὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἂν εἰς τούτους οἱ χριστιανοὶ εἰσὶ γνωστοί. Τοιαῦτα παθὼν καὶ ὁ Μάρκο Πόλο περιέγραψε πᾶσαν τὴν Σινικὴν Ταταρίαν καὶ τὴν Μογγολίαν ὑπὸ χριστιανῶν κατοικουμένην. Ταοὶ ὅμως καὶ φασσιανοὶ ὑπάρχουσιν ἐκεῖ πολλοί, ἀλλ' ὄχι καὶ μόσχοι, βόες δ' ἄγριοι πολλοὶ ὧν τὰ κέρα λέγονται ὑπερμεγέθη· δι' ὃ πιστεύω νὰ ἦναι Ἄργολι. Τὰ χαρακτηριστικὰ δὲ τῶν κατοίκων, ὡς περιγράφει, εἰσὶ σύγχισις χαρακτηριστικῶν λαῶν διαφόρων.

Διὰ πόλιν δ' ὀνομαζομένην ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο **Tanduc** (α) ὁ **Klaproth** καί τινες μετ' αὐτοῦ λέγουσιν ὅτι κατὰ τοὺς Σίνας ὁ **Hoange** (ἀντὶ νὰ εἴπωσιν ὁ Ὑανσεκιάγκος διότι Χοάγγος εἶνε ὁ ποταμὸς τῆς Κουϊχατζίνης καὶ ὁ Ὑανσεκιάγκος ὁ Οὐράνιος ποταμός), διέρχεται διὰ Ταταρικῶν χωρῶν, δηλαδὴ διὰ τῶν χωρῶν τῶν Γιαρλίκ, καὶ εἶτα δι' ἀρχαίων Σινικῶν πόλεων ὀνομαζομένων **Thianté**, ὅπερ ἀνάγκη, λέγουσι, νὰ ᾖ τὸ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο γραφὲν **Tanduk**· καὶ ἰδού, μετ' ἀγαλλιάσεως ἐπιφωνοῦσιν, εὑρέθη καὶ τὸ **Tanduk**, ἐνῷ τὸ **Thiauté** εἶνε τὸ **Tsiantou**, ὄνομα δι' οὗ οἱ Σῖναι ὀνομάζουσι τὰς Τουρὰν ἐν γένει, σημαῖνον δὲ ἀνθρώπους

(α) Σελ. 149.

φέροντας κιρβασίας. Δηλοῦται δ' ἐκ τῆς τοιαύτης Σινικῆς περιγραφῆς μᾶλλον ὅτι ὁ Τενσιὰν Χάν-χοα, ἢ ὁ Ὑανσεκιάγκος ὡς ἡμεῖς αὐτὸν καλοῦμεν, ὑπῆρξέ ποτε συνέχεια τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ. Τοιοῦτό τι παρετήρησα ἐν τῇ Σινικῇ εἰς βιβλίον φέρον γεωγραφικὸν χάρτην, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Τενσιὰν Χάν-χοα γράφεται ὅτι ἑνοῦται μετὰ τοῦ ποταμοῦ Γούνχοα, καὶ ἐκεῖθεν διευθύνεται εἰς τὴν Σινικήν. Μετεβλήθη δ' ὁ ῥοῦς τοῦ Οὐρανίου ποταμοῦ ἐκρήξεων ἕνεκεν, ὅπως μετεβλήθη καὶ ὁ τοῦ θείου Νείλου ὡς μετ' οὐ πολὺ παρατηρήσομεν.

Ἡ Χάμια δ' ἢ Κομοὺλ, ἣν Camul καλεῖ (α), εὑρίσκεται λέγει μεταξὺ ἐρήμων, ἀφ' ἑνὸς τῆς τοῦ Λὼπ, καὶ ἀφ' ἑτέρου μιᾶς τριημέρου μικρᾶς ἐρήμου. Ὑπῆρξέ ποτε βασίλειον· οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ εἰσὶν εἰδωλολάτραι καὶ ἔχουσιν ἰδίαν γλῶσσαν, ζῶσιν ἐκ προϊόντων τῆς γῆς, εἰσὶν ἄνθρωποι τῆς ἡδονῆς, διότι δὲν ἀκούεται ἢ νὰ ψάλλωσι, νὰ παίζωσιν ὄργανα καὶ νὰ χορεύωσιν. Ἡ Χάμια δὲ Μογγολικὴ χώρα οὖσα, ἂν δὲν κατῳκεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μάρκο Πόλο ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ Μογγόλων, οὓς Τατὰρ καλεῖ καὶ δὲν διακρίνει ἐκ τῶν Τουρὰν, κατῳκεῖτο ἀναμφισβητήτως ὑπὸ τῶν Γιαρλὶκ, ἢ ὑπὸ Σινῶν, οἵτινες ἐκυριάρχησαν ἐπὶ τῆς Χαμίας. Ἀλλ' ἕδραν βασιλικὴν ἐξ ὅσων γινώσκομεν ἐν Χαμίᾳ εἶχον καὶ ἔχουσι μόνοι οἱ Γιαρλὶκ, ὁ δὲ ἐκ διαδοχῆς βασιλέων ὀνομάζεται Τζεγκὰν δηλαδὴ βασιλεύς. Ἐξουσίαζεν, ὅταν ἦτο αὐτόνομος, μέχρι Κασκὰρ καὶ μέχρι Χηλῆς. Ὑποπεσὼν δ' εἰς τὴν τῶν Μαντζιὼ κυριαρχίαν διατηρεῖ τὸ αὐτοῦ ἀξίωμα καὶ μισθοδοτεῖται παρ' αὐτῶν, ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ διαλύῃ τὰς μεταξὺ τῶν

(α) Σελ. 156.

Γιαρλὶκ διαφοράς, καὶ νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ αὐτῶν παρά- πονα ἐνώπιον τῶν κυριαρχουσῶν ἀρχῶν· δι' ὃ ἔχει ὑπηρεσίαν. Ὁ πρωθυπουργὸς αὐτοῦ καλεῖται Πουντζίν, οἱ δὲ λοιποὶ ὑπουργοὶ Μπέκ, οἱ κατὰ τόπους δήμαρχοι Ντατχὰ καὶ ὁ ἀνώτερος ἱερεὺς Καζῆ. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς ἀφωσιωμένος εἰς τοὺς Σίνας κατὰ τὴν νῦν ἐπανάστασιν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἐλθόντων εἰς Χάμιαν Γιαρλὶκ καὶ Τουργάν· καὶ ἐπειδὴ ἀφῆκεν ἀνήλικον διάδοχον, ὁ μέγας βασιλεὺς τοῦ Πεκίνου ἀνεγνώρισεν ὡς βασιλέα τῶν Γιαρλὶκ τὴν γυναῖκα τοῦ φονευθέντος, ἥτις καὶ ἐβασίλευεν ἐν Χαμίᾳ ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐκεῖσε ἀφίξεώς μου. Βασιλεία ἄλλου ἔθνους ἐν Χαμίᾳ οὐδέποτε ὑπῆρξεν· ὥστε καὶ τὰ περὶ Χαμίας τοῦ Μάρκο Πόλο, ὅπως καὶ τὰ περὶ τῶν λοιπῶν, χυήματα εἰσὶ πεπλανημένων πληροφοριῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ γράφει ἡμῖν μουσικοὺς καὶ χορευτὰς τοὺς κατοίκους τῆς Χαμίας, ἀνάγκη νὰ ἴδωμεν τοὺς κατοικοῦντας ταύτην Γιαρλὶκ ὁποῖοι τινὲς ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν εἰσί· διότι ἐκ ταύτης δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὰς μεταξὺ τῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας Γιαρλὶκ σχέσεις.

Τὰ μουσικὰ ὄργανα τῶν Γιαρλὶκ τῆς Χαμίας εἰσὶ μικρὰ τύμπανα πρὸς κανονισμὸν τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ ᾄσματος, ὁ δὲ ῥυθμὸς εἶνε ὁ αὐτὸς μέχρι τῶν Γιαρλὶκ τῆς Ἀξοῦ, καὶ ὅμοιος τῷ τῶν Κρυψιάκ, ὁ χορὸς δὲ βάρβαρος, καὶ ἀναιδὴς ὁ κωμικός· διότι γυναῖκες μετ' ἀνδρῶν χορεύουσαι ἀπομιμοῦνται τὰς τῶν κτηνῶν μίξεις, ὁ βίος καὶ τὰ τῆς γλώσσης ἰδιώματα εἰσὶν ὅμοια τοῖς τῶν Κρυψιάκ· ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι προελθόντες ἐκεῖθεν κατέβησαν διὰ τῶν Ἀντιϊμαλαίων ἀπὸ Χηλῆς εἰς Ἀξοῦ, καὶ προέβησαν ἀνατολικῶς μέχρι σχεδὸν Σουντζιοῦ. Ἐξεδίωξαν τῆς

κοιλάδος Χηλῆς τοὺς Μογγόλους Τζικάρ, οἵτινες ἀπέμειναν μόνον εἰς τὰ ἀνατολικῶς καὶ βορείως ταύτης ὄρη, ὅπως καὶ αἱ εἰς τὰ βορείως τῆς Κασκὰρ ἀπόρθητα ὄρη κατοικοῦσαι φυλαὶ Τουργαοὺτ καὶ Χορσιούτ, καὶ οἱ νοτίως τῆς Χαμίας καὶ δυτικῶς Τούνχοα περὶ τὴν λίμνην Σιγχε-Σιὰν κατοικοῦντες Μογγόλοι. Οἱ πρὸς δυσμὰς δὲ τῆς Ἀξοῦ Γιαρλὶκ διακρίνονται τῶν ἀνατολικῶν ὡς πεπολιτισμένοι, χαρακτηριζόμενοι πρῶτον διὰ τῆς μουσικῆς των. Τὸ ἐντελέστατον αὐτῶν μουσικὸν ὄργανον εἶνε ἔγχορδον, ἀνάλογον πρὸς τὰ τουρκικὰ μπουζούκια, δηλαδὴ μανδολῖνον μικρὰν ἔχον τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπιμηκεστάτην τὴν χεῖρα, αἱ χορδαί του εἰσὶ σιδηραῖ καὶ ζωϊκαί, ἀλλὰ ἀντιθέτως τῶν ἡμετέρων διατεθειμέναι· δηλαδὴ ἔνθα ἡμεῖς θέτομεν τὰς πρὸς βαρεῖς τόνους χορδάς, ἐκεῖνοι θέτουσι τὰς πρὸς ὀξεῖς καὶ τὸ ἐναντίον· κρούουσιν αὐτὰς διὰ πλήκτρου, ἀλλὰ καὶ ὑποστήλιον ἔτι κατὰ τὸ κατώτερον τεταρτημόριον τῆς χειρὸς θέτοντες κρούουσι τὰς χορδὰς δι' ἐγχόρδου τόξου ἐν εἴδει λύρας· τὸ μέλος των γοητεύει καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους. Ὁ δὲ ῥυθμὸς τῆς μουσικῆς των φαίνεται ὢν μίγμα τι ῥυθμοῦ Ἰνδικῆς καὶ Περσικῆς μουσικῆς, ἀλλ' ἐκλογῆς θελκτικωτάτης. Δὲν ἐλλείπουσιν ἐκ ταύτης οὔτε τὰ ἡδέα καὶ συγκινητικώτατα παράπονα τῶν Ἰνδῶν, οὔτε οἱ γενναῖοι καὶ συμπαθητικώτατοι τῶν Περσῶν στεναγμοί. Ἡ ποίησίς των τηρεῖ τὸ αὐτὸ ὕφος· καὶ ὅπως δώσω ταύτης ἰδέαν γράφω τὸ χαρακτηρίζον τὴν κατάστασιν τῆς Κασκὰρ ᾆσμα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ φίλου μου Μωχαμὲτ Γιακοῦπ, ὡς ἑξῆς ἔχον·

Ζεμπερέκι ἀβαζὶ τετλὰτ πρεβαζὶ (γιὰ Ἄλλα !)
χάτοῦν σιρινὶ ὀλγὰν (βὰν γοντζιὲμ) χαζμπεκὶ σαρμπαζὶ (γιά!)

Τῶν πυροβόλων ὁ κρότος καὶ τὰ περικέντητα φορέματα (ὢ Θεέ !)
Τῶν ἁρπαζομένων ὡραίων παρθένων (Ἄχ ἄνθος μου) ὑπὸ τῶν
[στρατιωτῶν τοῦ Χοζμεκὶ (ἄχ !)

Ὁ χαρακτὴρ τούτων τῶν Γιαρλὶκ εἶνε γλυκὺς καὶ ἡ κοινωνία των ἁρμονική. Ἐξεπληττόμην μεγάλως, βλέπων τοὺς ὤμους Κοχανεῖς ἐπιπλήττοντας καὶ τύπτοντας τοὺς ὁδηγούς μας, καὶ τούτους ἅμ' ἀπαλλασσομένους ἐπαναρχίζοντας μετὰ τῆς αὐτῆς εὐδιαθεσίας τὸ ᾆσμα, ὅπερ τυπτόμενοι εἶχον ἀφήσει. Ἐνόμιζέ τις ὅτι εὕρισκον παρηγορίαν τῶν θλίψεων ἐν τῇ μουσικῇ. Ἐκ τοῦ τελευταίου ἐρημώδους σταθμοῦ διὰ Μονεμβασίαν εἴχομεν ὁδηγὸν φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ αὐτοῦ ὄργανον. Ἀφιχθέντες ἐκεῖ ἀργὰ τὸ ἑσπέρας ἐκοιμήθημεν ὑπὸ στοὰν εὐμεγέθους οἴκου. Πρωϊαίτατα ὅταν τὸ γλυκοχάραγμα τὰ ἄστρα χλωμιάζῃ, καὶ τὸ ψῦχος αὐξάνον συμπτύσσῃ τὰ ζεύγη, μεθ' ὃ τὰ ὡραῖα πτηνὰ καλλικελαδίζουσι τοὺς αὐτῶν ὑμεναίους, ἀναστὰς ἐκεῖνος, καὶ στηριχθεὶς εἰς γωνίαν ἤρχισε διὰ χαμηλοῦ τόνου μελῳδῶν τὰ παράπονά του. Καθήδυνε πάντας, καίτοι κατεχομένους ὑπὸ τοῦ νηδύμου τῆς πρωΐας ὕπνου. Μετά τινα ὥραν ὅταν κυριαρχῇ ἡ ὑποφώσκουσα ἡμέρα, καὶ ἕκαστος διευθύνεται εἰς τὸ αὐτοῦ ἔργον, ἐμείναμεν ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ μόνοι· ἐκεῖνος φροντίζων ἵνα καλλύνῃ ἀδιακόπως τῆς μουσικῆς τὴν ἁρμονίαν, καὶ ἐγὼ ἵνα προετοιμάζωμαι διὰ τοὺς ἐπομένους πόνους. Γυνή τις, ἥτις περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν μοναξίαν, ἡμιανοίξασα τὴν αὐτῆς θύραν, ἐκάλεσε δι' ἐπιτεταμένων σημείων τὸν μουσικόν μας. Ὅπως παύει πτηνὸν τὸ κελάδημά του καὶ μυίαν περιϊπταμένην ἁρπάζον ἐν τάχει ἵπταται εἰς τὰ μικρά του, οὕτω παύσας καὶ ὁ μουσικός μας τὸ ᾆσμα, καὶ τὸ ὄργανον λαβών,

εἰς τὰ βάθη τοῦ οἴκου ἀκροποδητί, κύπτων τὸ σῶμα, καὶ ἀναπτερυγίζων τὰς χεῖρας ἔπτη. Ἡ θύρα ἐκλείσθη, καὶ δὲν ἤκουον πλέον ᾆσμα. Μετ' ὀλίγον ἦλθε φέρων τοὺς ὁδηγοὺς ὁ φύλαξ καὶ ἐπιδοθεὶς κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τοὺς πόνους ἀφίχθην ἐν Χαμίᾳ ἔνθα νὰ ὑποστῶ μοὶ ἔδει τὴν ὀδυνηροτέραν τῆς ζωῆς μου ἡμέραν, ὅταν διαρπάσαντες τὴν πολύτιμόν μου συλλογὴν οἱ Σῖναι ἔδεσαν τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας μέχρις ἀποκοπῆς διὰ σχοινίων, καὶ πρὸς ἀποκεφάλισιν μὲ ἦγον· ἀλλ' ὁ ἀφαιρῶν τὰς ζωὰς Χάρων, ἀπησχολημένος τότε εἰς ἄλλας χώρας, δὲν ηὐκαίρει ν' ἀφαιρέσῃ καὶ τὴν ἰδικήν μου.

Ἐν Χαμίᾳ μ' ὡδήγησαν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κοῦν Τουνλῆν, ἔνθα πάραυτα ἦλθον ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ Βοῦν (κυβερνήτου) Βὲ νταρήν, ὁ Βὴ νταρὴν τὰ Τουνλῆν, καὶ πολλοὶ Νταλόη μετὰ διερμηνέως πρὸς ἐξέτασίν μου. Τινὲς μ' ἔλεγον Ὀλούσσου (Ῥῶσσον), ἄλλοι Ἰντζιλοι (Ἄγγλον), Ἀμερικαίν, Ταλίγγοα (ἄλλο εἶδος), Ταφάκοα (διαφορετικὸν εἶδος), Λωμοχόζα (Λεοντογένην), Βέκοα (ἐκ τῶν πέριξ), Τζιουζίκοα (ἐκ τῶν κατοικούντων πέριξ τῶν πέριξ αὐτῶν), Γιαγκουϊζὰ (θαλάσσιον) καὶ ἐν γένει διὰ παντὸς ὀνόματος, δι' οὗ ἡ τῶν Σινῶν φαντασία καλεῖ τὰ γνωστὰ αὐτοῖς ἢ μηθευόμενα ἔθνη. Ἄλλοι ἀνύψονον τὰ βλέφαρα ἵν' ἀπομιμηθῶσι τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἀλλ' οἱ εὐνοϊκώτεροί μοι μ' ὠνόμαζον Τζιὰν μουζὲ βομέντι ρίν, δηλαδὴ μακρομάλλην ἰδικόν των ἄνθρωπον· διότι οἱ Σῖναι πρὶν ἢ ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Μαντζιὼ (Μαντζουρεῖς) ἐτήρουν ἅπασαν τὴν κόμην, καὶ ἐνεδύοντο ἐπενδύτας πλατείας χειρίδας ἔχοντας, ἅπερ τότε καὶ εἰς ἐμὲ ἔβλεπον· διότι ἐτήρουν ἅπασαν τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωνα μακρά, καὶ ἤμην ἐκ τοῦ Καβοὺλ ἐνδεδυμέ-

νος ὡς ἱεροσπουδαστής, τὸ δὲ διαβατήριον τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κασχάρ, ὀνομάζον με Γιουνανί, ὑπέθαλπε τὴν ἰδέαν τῶν πιστευόντων ὅτι ἤμην ἐκ Γιουνᾶς (Παντάλ). Ἡ ταχύπτερος δὲ φήμη ἀναγγέλλουσα πανταχοῦ «εἷς ἀνήρ, καὶ εἷς ἵππος,» ἔκαμε νὰ δράμωσι πανταχόθεν ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδία πρὸς θέαν. Ἔλεγε διὰ τὸν Μουνσίμπασή μου, ὅστις ἦτο ὡραῖος ἀραβικὸς ἵππος, ὑπερήφανος, λαμπρὰν ἔχων χροιὰν καὶ ἀνάστημα μεγαλοπρεπές. Ἐθεώρουν ἡμᾶς ὡς τέρατα, ἀλλὰ ἀνεγνώριζον ὅτι ἤμεθα καλαὶ ὑπάρξεις.

Τὴν αὔριον 22 Μαρτίου σημαιοστολήσαντες διὰ πλείστων σημαιῶν διαφόρων χρωμάτων τὰ φρούρια, καὶ συναθροισθέντες πάντες εἰς τὸ τοῦ Κυβερνήτου μὲ προσεκάλεσαν ἵνα παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του· δι' ὀλίγον καιρὸν ἐν τῇ αὐλῇ μένων ὑπὸ σμήνους Σινῶν περιεκυκλώθην, κατακηλιδωμένων καὶ ἐξαγόντων ὀσμὴν βαρεῖαν, διότι οἱ Σῖναι δὲν πλύνουσί ποτε τὰ ἐνδύματά των. Τούτων τινὲς πλησιέστερον ἐλθόντες καὶ ψηλαφοῦντες τὰ ἐνδύματα, τὴν κόμην, καὶ τὰς χεῖράς μου ἐχειρομάντουν. Ἡ ἐξ αὐτῶν ἀποφορὰ ἰλιγγίασιν μοὶ προὐξένει καὶ ἔβλεπον ὅτι ἠπειλούμην ὑπὸ λειποθυμίας. Διὰ σημείων τοῖς ἔκαμα νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἐπεθύμουν ν' ἀπομακρυνθῶσιν ὅπως μοὶ ἐπιτρέψωσι καθαρὸν ἀέρα, ἀλλ' οὐδόλως ἠκουόμην. Ἔφυγον ὡς πρόβατα πάντες ἅμα ἀναστὰς ἔδειξα ὅτι ἔμελλον τοὺς περὶ ἐμὲ νὰ ὠθήσω. Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ ὑποκυβερνήτης μετὰ διερμηνέως λέγων, ὅτι ἔμελλον νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἔδει νὰ προσκυνήσω αὐτὸν κατὰ τὸν Σινικὸν τρόπον. Ἐπειδὴ δ' αὐτὸν δὲν ἐνόουν, παρεκάλεσα τὸν διερμηνέα διὰ παραδείγματος νὰ μοὶ δείξῃ. Μὴ θέ-

λοντος δὲ τούτου τὸ παράδειγμα νὰ κάμῃ, ἔθεσε τὴν χεῖρα ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς μου, ἣν πιέζων ἵνα κύψῃ πρὸς τὰ κάτω ἔλεγε, τρὶς διὰ τοῦ μετώπου γονυκλιτῶς ἱστάμενος τὴν γῆν νὰ ἐγγίσω, καὶ νὰ μείνω εἶτα γονατισμένος ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου. Αἴ! Τάταρε, ὀπισθεγείρων τὴν κεφαλὴν τῷ εἶπον, ἡ κεφαλὴ αὕτη δὲν κλίνει ἢ διὰ ξίφους· ἐὰν ὁ Νταρὴν ἐπιθυμῇ νὰ τὸν ἴδω, θέλω τὸν ἀσπασθῇ, ὅπως τὸν ἡμέτερον βασιλέα. Ὁ ὑποκυβερνήτης τὴν ταραχήν μου ἰδών, ἐζήτησε τὴν αἰτίαν, καὶ μαθών, ἔστω, εἶπε· καὶ πῶς ἀσπάζεσθε, μὲ ἠρώτησε, τὸν βασιλέα; Τῷ ἔδειξα κλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ καταβιβασμένας ἔχων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰς χεῖρας. Τόσον μόνον; ἀπορῶν ἠρώτησε. Καὶ τί περισσότερον ἀπαιτεῖται πρὸς ἔκφρασιν σεβασμοῦ; τῷ ἀπεκρίθην.

Ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου παρουσιασθέντες ἔπεσαν ὡς κάμηλοι κατὰ γῆς πάντες, ὁ ὑποκυβερνήτης μετ' ἐμοῦ μόνον ὄρθιος μείνας. Ἐκεῖνος δὲ καθήμενος ἐπὶ ὑψώματος καὶ ἔχων χιαστὶ τοὺς πόδας μὲ ἠρώτα Τί ἄνθρωπος εἶσαι; Ἕλλην· τῷ ἀπεκρίθην. Τί ἐπάγγελμα ἔχεις; μοὶ προσέθεσε. Τὸ τοῦ ἰατροῦ. Καὶ ποῦ πορεύεσαι; Κατ' εὐθεῖαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ Ἀμερικήν, ὅθεν θὰ ἐπανακάμψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Καὶ διατί διέρχεσαι διὰ τοῦ Οὐρανίου κράτους καὶ δὲν διέρχεσαι δι' ἄλλων χωρῶν; Διότι ἡ ὁδός, ἣν ἄγω ὅπως τὸν κύκλον τῆς γῆς ποιήσω, διέρχεται διὰ τοῦ Οὐρανίου Κράτους· ἐὰν λοιπὸν δὲν διηρχόμην διὰ τῆς Χαμίας θὰ διηρχόμην βορείως ἢ νοτίως ταύτης, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τοῦ Οὐρανίου κράτους. Ποῖον σκοπὸν ἔχει ἡ περιήγησίς σου; Τοῦ νὰ ἴδω εἰς ποῖον κράτος τοῦ κόσμου ὑπάρχουσιν οἱ καλλίτεροι ἄνθρωποι. Καὶ δὲν ἐφο-

βήθης μὴ σὲ φονεύσωσιν οἱ κακοί; Ὄχι, διότι γινώσκω ὅτι θὰ ἀποθάνω. Ἀλλ' ἂν ὁ Θεὸς μὲ σώσῃ θὰ ἴδω πρὶν ἀποθάνω τοὺς καλλιτέρους ἀνθρώπους. Ἔχει καλῶς, μοὶ εἶπεν, ἐγὼ θὰ σοὶ δώσω ὁδόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατ' εὐθεῖαν εἶνε διακεκομμένη πολέμων ἕνεκεν, θὰ σοὶ δώσω τὴν Πι-λοῦ (βορείαν ὁδὸν) δηλαδὴ τὴν διὰ τῆς Μογγολίας. Παραδέχομαι εὐχαρίστως οἱανδήποτε ὁ Νταρὶν ὁδὸν μοὶ δώσει, τῷ ἀπεκρίθην, καὶ ἐὰν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θέλῃ νὰ μοὶ κλείσῃ ἐν ὅσῳ πορεύομαι διὰ τοῦ Οὐρανίου κράτους οὐδόλως ἀντιλέγω, ἢ μόνον παρακαλῶ αὐτὸν νὰ φροντίσῃ νὰ μὲ φυλάξῃ μὴ πέσω εἰς κακῶν χεῖρας καὶ ἀπολεσθῶ, ἀφοῦ διῆλθον μετὰ τόσους κόπους τόσους κινδύνους. Προσκυνήσας δ' ἐξῆλθον. Ἐκεῖθεν μ' ὡδήγησαν καὶ πρὸς τὸν Τζὶν Νταρίν, πρῶην τῆς Γιαρκάνδ Κυβερνήτην, ὅστις ἐστάθμευε τότε μετὰ στρατοῦ ἐν Χαμίᾳ. Ἅμ' ἰδὼν ἐφώνησε. Σὺ εἶσαι Ῥῶσσος. Τί θέλεις εἰς τὸ Οὐράνιον κράτος; Ὁδὸς δι' αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει. Οἱ συνοδεύοντές με εἶπον αὐτῷ ὅτι ὁ Βὲ Νταρὶν ὁδὸν μοὶ ἔδωσεν. Ἂς ἐξετάσῃ τότε καλῶς, προσέθεσε, μὴ τυχὸν ἦνε Ῥῶσσος ἢ Ἄγγλος, καὶ εἶτα ἂς τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀναχώρησιν. Ἐξελθόντες δὲ ἐκεῖθεν μὲ ὑπεχρέωσαν ἵνα τρέξω τὸν Μουνσίμπασή μου, καὶ ἱππεύσας, ἀφοῦ ἤμην εὐχαριστημένος, ἔκαμα νὰ λάβῃ τὴν ὑπερήφανον αὐτοῦ στάσιν, καὶ ἄφησα νὰ βαδίσῃ μετὰ τῆς περινενοημένης αὐτοῦ προσοχῆς ἐν τῇ λεωφόρῳ παρὰ τοῖς ἐκτεθειμένοις πηλίνοις ἀγγείοις τῶν μικροεμπόρων. Οὗτοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐφώνουν ἵνα μὴ θραυσθῶσι τὰ ἀγγεῖα, ἀλλ' ὁ Μουνσίμπασης ἐπλησίαζεν ἐπὶ μᾶλλον, οἱ δ' αὐτῶν ἔμποροι ἀπεσύροντο φωνάζοντες. Ἔξω τοῦ φρουρίου εἰς πεδίον ἀμμῶδες τὸν ἔκαμα δὶς νὰ πηδήσῃ, καὶ

τοὺς χαλινοὺς εἶτα ἐγκαταλείψας εἰς τὴν διάκρισίν του, καὶ περιθεὶς αὐτῷ τοὺς πόδας, ἐσήμηνα, κύπτων κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸν αὐτοῦ αὐχένα, ἵνα τὴν μεγίστην ταχύτητα ἐφαρμόσῃ. Ἀπώλεσαν αὐτὸν ἐν στιγμῇ, μὴ βλέποντες ἢ χορνιοτῶν, ὄπισθέν του, νέφη τεθορυβημένα. Ἔλεγον οἱ Σῖναι εἶτα: εἷς ἄγριος ἄνθρωπος ὑπὸ τριχῶν κεκαλυμμένος δὲν ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ἀσπαζόμενος τὸν Λὼ Νταρὶν (τὸν γέροντα ἢ μέγαν Νταρίν), ἀλλ'οὔτε ἀσπαζόμενοι κόπτουσιν ἐνώπιον τοῦ αὐτῶν βασιλέως. Αἱ δὲ Σινίδες τὰς χεῖράς μου ἐξετάζουσαί με ἠρώτων· διατὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν δὲν ἔχουσι τρίχας; Διότι εἰσὶ γυναῖκες, τοῖς ἀπεκρινόμην. Εὕρισκον τοὺς λόγους μου ὀρθούς. Ὠνόμασα τοὺς Σίνας ἀνδρογύνους, κατὰ τὰ ἠθικὰ μάλιστα ὄντας μᾶλλον γυναῖκας· τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἄνευ βάθους, ἔχει πλάτους ποικιλίαν ὑπερβαίνουσαν τὴν τοῦ φανταζομένου ὑφ' ἡμῶν διαβόλου.

Ὅπως βεβαιωθῇ ὁ Βὲ Νταρὶν ἐὰν ἤμην Μωαμεθανὸς μοὶ ἔπεμψεν ἓν τεταρτηρόριον χοίρου, κριὸν δ' ὁ Τζὶν Νταρίν, καὶ ἵνα μάθῃ τὴν δύναμιν τῆς ἰατρικῆς μου, ἔπεμψε Σίνον πάσχοντα ἐκ γαγγραινώδους ἕλκους, καὶ Σινίδα πάσχουσαν ὑπὸ χοιράδων. Ἐποίησα ἐγχείρισιν εἰς ἀμφοτέρους, καὶ ἀφοῦ ἔμαθε περὶ τῆς αὐτῶν βελτιώσεως με προσεκάλεσεν ἵνα ἐπισκεφθῶ καὶ αὐτὸν φέροντα ἐπὶ τοῦ μετώπου πρὸ τριῶν ἐτῶν σκίρρον. Τῷ συνεβούλευσα τὴν ἐγχείρισιν, ἣν ἀπεδέχθη· ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν κόλακες, δῆθεν διὰ δυσπιστίαν, αὐτὸν ἀπέτρεψαν, ὅτε κατέστρεψα τὸν σκίρρον διὰ καυτηρίου. Ἠκολούθησα τὴν ἀποθεραπείαν ἐπὶ 19 ἡμέρας, καθ' ἃς ἐγίναμεν καλοὶ φίλοι. Τῷ ἔδωσα καυτήρια, ἔμπλαστρον κολλητικόν, ψαλλίδα καὶ λαβίδα ἅπερ ἐζήλευ-

σε. Μοὶ προσέφερεν ἀντ' αὐτῶν χρήματα, καὶ ἐπειδὴ μ' ἐβίασεν ἵνα τὰ δεχθῶ, τὰ ἔρριψα ἐξερχόμενος τῆς θύρας εἰς τὸν κόλπον ὑπηρέτου. Οἱ προπέμποντές με λαβόντες αὐτὰ ἠκολούθουν ἵνα μοὶ τὰ ἐπαναδώσωσι, καὶ ἐπειδὴ ἐπιμένοντες ἔτρεχον κατ' ὄπισθεν, δρομαίως καὶ ἐγὼ τρέξας ἐγκατέλειψα αὐτοὺς εἰς ἀπορίαν. Τὴν ἐπομένην μοὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν ᾐσθάνετο διὰ τὸ προσφερθέν μοι ἀργύριον τὴν ἐλαχίστην ζημίαν· οἱ δὲ μ' ἐβεβαίουν ὅτι ὁ οἶκός του ἦτο βασιλικός. 'Αλλ' οὔτε ἐγώ, τῷ ἀπεκρίθην, δι' ὅσα τῷ ἔδωσα ἐνόησα ὅτι ἔδωσά τι, διότι ἦσαν ἄνευ ἀξίας. Οἱ φίλοι δὲ παρ' ἡμῖν δωροῦσιν ἀλλήλοις ὅ,τι ἔχει ὁ εἷς, καὶ ὁ ἕτερος στερεῖται. Ἔκτοτε ἔπεμπε τακτικῶς τροφὴν δι' ἐμὲ καὶ διὰ τοὺς ἵππους. Μοὶ ἐπρότεινε ν' ἀγοράσῃ τὸν Μουνσίμπασή μου· τῷ ἀπεκρίθην ὅτι οἱ δύο μου ἵπποι, ὁ ἡμίονος, καὶ ὁ κύων εἰσὶν ὡς οἰκογένειά μου, γινώσκουσι τὴν μητρικήν μου γλῶσσαν καὶ δὲν τὰ πωλῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ κατεκοπίασαν καὶ εἰσὶν ὑπ' ἐμοῦ πολὺ ἠγαπημένα, ἔχω προαποφασίσει νὰ τὰ ἀφήσω ἐν Πεκίνῳ εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, διότι ἐκεῖθεν δὲν μοὶ χρησιμεύουσι πλέον· ἐὰν λοιπὸν ὁ Νταρὶν θέλῃ, ἂς τὰ παραλάβῃ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἂς ὦσιν ἰδικά του ἂν ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν τὰ θελήσῃ. Ὄχι, ἀπεκρίθη· σὺ αὐτὸς κάλλιον πρόσφερον αὐτὰ πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα. Ἔγραψαν περὶ ἐμοῦ εἰς Πεκῖνον, καὶ ἀνέμενον ἀπάντησιν ἵνα ὁδὸν μοὶ ἐπιτρέψωσιν. Ἤκουον δ' ὅτι εἰς Γιὰρ καὶ Πιάρ, ἢ ὡς ὀνομάζουσι ταῦτα οἱ Γιαρλὶκ Τζιαουτζιόκ, πόλιν εὑρισκομένην τοῦ Χοπετὸ δυτικῶς (Kubdo ὡς οἱ 'Ρῶσσοι τοῦτο γράφουσιν), ὑπῆρχε πρόξενος 'Ρῶσσος, καὶ ὅτι ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ Σῖναι τεσσαράκοντα χιλιάδας

βούβλια· διότι θελήσαντες νὰ καύσωσι τὴν πόλιν, ὅπως ἀποφύγωσι τὴν συγκοινωνίαν τῶν Ῥώσσων, ἔκαυσαν καί τινα τῶν ἐπίπλων τοῦ προξένου. Εἰς δὲ Βλιαστὲ (uliasté) δι' οὗ ἔμελλον νὰ διέλθω, μοὶ ἔλεγον ὅτι ὑπῆρχε Ῥῶσσος, ὃν ὑπώπτευον ὡς πρόξενον. Πόλιν δὲ Τζιαγατὼ (πιθανὸν Κιάχταν), μοὶ ἔλεγον διοικουμένην ἐξ ἡμισείας ὑπὸ Σινῶν καὶ Ῥώσσων, δι' ὃ ἐπιθύμουν νὰ εὑρεθῶ ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον εἰς ἐκείνας τὰς χώρας πρὸς ἀσφάλειαν τῆς περιηγήσεώς μου. Ἠνώχλουν καθ' ἑκάστην τὸν Κυβερνήτην, καὶ ἠνάγκασα αὐτὸν νὰ ὁρίσῃ ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκείνην, καθ' ἣν ὑπελόγιζεν ὅτι ἔδει νὰ ἔχῃ ἀπάντησιν ἐκ Πεκίνου. Ἔχων δ' οὕτω τὸν τοῦ Κυβερνήτου λόγον ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἐν Χαμίᾳ, ἐπειδὴ ὑπὸ κακῶν προαισθήσεων κατειχόμην.

Ἡ Χάμια ἀνήκει εἰς τὰς ἀβρόχους χώρας· ἐν αὐτῇ καθ' ὅλον τὸ ἔτος δὲν βρέχει, σπανίως δ' ἐν μέσῳ πυκνῆς ὁμίχλης πίπτουσιν ἀραιαί, ἀλλ' εὐμεγέθεις σταγόνες. Ἡ ὁμίχλη συμβαίνει ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἀλλ' οὐ πάνυ συχνά, τὸν δ' ἐπίλοιπον καιρὸν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε διαυγεστάτη. Ἀὴρ πνέει, ὡς καὶ εἰς Τοξοῦν, κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον, ἰσχυρὸς δὲ καὶ ψυχρὸς ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ὥστε πηγνύει τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκτεθειμένον ὕδωρ. Τὸ ἔαρ, ὅταν εἰς Τοξοῦν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας βρέχῃ, ἐν Χαμίᾳ πνέει ἰσχυρὸς ἀὴρ ἀποξηραίνων τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἥτις εἶνε ἤδη πλημμυρισμένη ἐξ ὑδάτων, τὰ ὁποῖα ἀναδύουσιν ἑκασταχοῦ προερχόμενα ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος. Ἀποκαθίσταται οὕτω κατάλληλος ἡ γῆ πρὸς καλλιέργειαν, ὅτε καὶ σπείρουσιν. Εἶνε περίεργος δ' ὁ χειμὼν

ἐν Χαμίᾳ. Τὰ βορείως αὐτῆς τοῦ Βαρυνκὸλ ὄρη ἔχοντα τὰς κορυφάς των ὑπὸ αἰωνίας χιόνος κεκαλυμμένας, χιονίζονται ἐν καιρῷ χειμῶνος πλέον τοῦ ἡμίσεως, καὶ σὺν τούτοις κορυφαί τινες τῶν δυτικῶς τῆς Χαμίας εὑρισκομένων ὀρέων. Εἰς τὰς τούτων κατωτέρας χώρας πίπτει βροχή, καὶ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Χαμίας οὐδὲν τούτων συμβαίνει, ἀλλ' ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε διαυγὴς ἂν καὶ ἐνίοτε ὁμιχλώδης. Καλλιεργοῦσιν ἐν αὐτῇ κεγχρίον, καλαμβόκιον, σῖτον, πέπονας καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις. Τὰ καρποφόρα δὲ δένδρα εἰσὶν ἡ μηλέα, ἡ ἀπιδέα, ἡ κυδωνέα καὶ ἡ ῥοιά, ἡ δὲ σταφυλὴ καὶ ἡ συκῆ ἀναπτύσσονται μόνον εἰς Καρατεδέ. Εἰς τὰ βορείως δὲ τῆς Χαμίας ὄρη εὑρίσκονται δύο εἴδη ἀνθράκων· τὸ ἓν κατάστικτον διὰ χρυσοειδῶν κιτρίνων στιγμάτων, εἶνε τὸ λαμπρότερον, λαμπρὸν πῦρ ποιοῦν ἄνευ ὀσμῆς. Τὰ ἴδια εἴδη εὑρίσκονται καὶ εἰς τὰ τῆς Ῥουμνίτζης ὄρη. Ἐν δὲ τῇ κοιλάδι ἐξορύττουσιν ἔκ τινος τῆς γῆς βάθους ὀρυκτὸν εἰς τμήματα μεγαλα, ἐν εἴδει πάγου ἢ μαρμάρου, ὅπερ ἀφιέμενον εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου μεταβάλλεται δι' ἐξανθήσεως εἰς κόνιν λεπτοτάτην, ὡς τὴν τῆς μαγνησίας· ἀλλ' ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὴν πρώτην σύστασιν ἐπανέρχονται μεταβαλλόμενα εἰς τεμάχια πάγου ἢ μαρμάρου ὄψιν καὶ σύστασιν ἔχοντα, ἐν ὥρᾳ νυκτός, δι' ἀπορροφήσεως ὑδατμῶν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας. Χρῶνται αὐτῷ πρὸς δέψιν, εἶνε δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Λάνδερερ ὑπανθρακικὸν νάτρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΧΑΜΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΒΑΙΑΣΤΕ ΤΗΣ ΜΟΓΓΟΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥΤΟΥ ΕΠΑΝΑΚΑΜΨΙΣ ΕΙΣ ΧΑΜΙΑΝ.

'Αφοῦ ἡ ὁρισθεῖσά μοι ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἡμέρα παρῆλθεν, ἠνάγκασα αὐτὸν νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ὑπόσχεσίν του, διότι αἱ χακαί μου ὑποψίαι ἐνεδυναμοῦντο, ἐπειδὴ ἐμάνθανον ὅτι ἐκ Πεκίνου ἀπάντησις δὲν ἦλθεν. Ἐπιτρέψας μοι λοιπὸν ν' ἀναχωρήσω, τὴν πρώτην Μαΐου 1871, ἡ 23 Σανγιὰ (τρίτου μηνὸς) Τουτζῆ τὰ τζὴν (Τουντζῆ μεγάλου βασιλέως) ἀπεχαιρέτισα αὐτὸν, ὅστις, περικυκλωμένος ὑφ' ὅλων τῶν ἐπισημοτήτων Σινῶν τε καὶ Γιαρλὶκ, ἐκάθητο ἐν στολῇ μόνος ἐπὶ θρόνου. Ἔχων δὲ τὰς τῆς ἀποστολῆς μου ἐπιστολὰς ἀνὰ χεῖρας, μοὶ παρουσίασε τὸν Φῶ Νταλόη καὶ Γιὰν-λόη, οἵτινες ἐπέμποντο δι' ἄλλας ὑποθέσεις εἰς Πεκῖνον, καὶ ἦσαν διατεταγμένοι ἵνα ὡς ἔδει καθ' ὁδὸν μὲ περιποιηθῶσιν. Ἀλλ' ἐξελθὼν ἐκ τοῦ Νταρὶν ἀπώλεσα τὸν Φῶ νταλόη καὶ Γιὰν λόη, καὶ ἔμεινα ὁδεύων μετὰ τῶν καμηλαγωγῶν, μεθ' ὧν τὰ ζῷά μου καταναπαυμένα ἤδη δὲν ἠδύναντο νὰ συμβαδίσωσιν. Ἐξετάζων δὲ περὶ τοῦ Φῶ Νταλόη καὶ Γιὰν λόη, μοὶ ἔλεγον, ὅτι προεβάδιζον ἤδη. Ἐπορευόμεθα βορείως πρὸς τὰ ὄρη, ἐν οἷς ἀφιχθέντες, καὶ κοίτην λαβόντες χειμάρρου, δι' οὗ ἡ ἀνάβασις ἐτελεῖτο, ἀνεπαύθημεν ἐν αὐτῷ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην. Τὴν ἑπομένην τῆς συνοδίας μου προβαδίσας, ἀνέβαινον δασωμένα ἐξ ἐλατῶν ὄρη, διῆλθον τὸ διάσελον αὐτῶν, καὶ κατῆλθον διὰ δασωμένων ὁμοίως πλευρῶν τὴν πρωΐ-

αν εἰς σταθμὸν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαρυνκόλ. Τὴν μεγάλην ὁδὸν λαβών, τὴν ἀπὸ Σουντζιοῦ καὶ Μίγγας διὰ Πατασὰν εἰς Βαρυνκὸλ ἄγουσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κοτζίνζα καὶ Ῥουμνιτζῆ, διῆλθον κατεστραμμένα χωρία, ἅπερ ὑπὸ Τουργὰν κατῳκοῦντο· ἐνώπιον δὲ στήλης λιθοκτίστου ὑψηλῆς, ἐφ' ἧς ἐν ἀψίδι εὑρίσκετο ὁ Σιγσιὰν (θεὸς τῆς καθαρᾶς καρδίας) ὑπῆρχον σωροὶ ἐξ ἀνθρωπίνων κεφαλῶν. Ἦσαν τῶν Τουργανῶν ὑπὸ τῶν Σινῶν ἀποκεφαλισθέντων, καὶ ἀφιερωθέντων εἰς τὸ θεῖον. Διῆλθον εἶτα καλλιεργημένας ἐκ σίτου χώρας, ἐν αἷς κεγχρίον καὶ καλαμβόκιον ὡς ἐκ τοῦ ψύχους δὲν ἀναπτύσσονται, ἀλλ' οὔτε καρποφόρα δένδρα εἶδον. Παρατείνονται πᾶσαι παρὰ τὰ ὄρη καλυπτόμενα πολλαχοῦ μέχρι τῆς κοιλάδος ὑπὸ τῆς ἐλάτης· ἐν αὐτῇ παρεσκεύαζον οἱ γεωργοὶ τότε διώρυγας, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπον ὕδωρ, ἔμαθον ὅτι περιέμενον βροχὰς συμβαινούσας περὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν μόνον καὶ σχηματιζούσας χειμάρρους, ὧν ἐκ τῶν προτέρων πρὸς ποτισμὸν τῶν ἀγρῶν ἐκανόνιζον τὰς διευθύνσεις. Αἱ κοῖται τῶν χειμάρρων καὶ αἱ διακλαδώσεις αὐτῶν ἦσαν τοσοῦτον καλῶς διηυθετημέναι, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι οὐδέποτε συνέβαινε ζημία. Τὰ ὕδατα αὐτῶν δυτικῶς διευθυνόμενα ποιοῦσιν ἐν τῇ κοιλάδι δυτικῶς τοῦ Βαρυνκὸλ λιμνίσκην, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Βαρυν κὸλ δηλαδὴ τὸ παράλιμνον, καθὼς καὶ Σερι κὸλ τὸ ἐπίλιμνον. Τοῦ Βαρυνκὸλ δ' οὐ μακρὰν τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνεπαύθην παρὰ ἀγροτικῷ οἴκῳ, καὶ τὴν αὔριον πρωϊαίτατα ἤμην εἰς Βαρυνκὸλ (Barkul ὑφ' ἡμῶν γραφόμενον) διατρέξας 240 λοῦ ἀπὸ Χαμίας. Μ' ὡδήγησαν εἰς Μιό, δηλαδὴ εἰς ναὸν θεοῦ, χρησιμεύοντα ὡς ξενῶνα παρὰ Σίναις. Περι-

κυκλώθην ἐκεῖ ὑπὸ πλήθους, ὅπως καὶ ἐν Χαμίᾳ. Ὁ δὲ Χὰ Νταρίν, ὁ τῆς πόλεως κυβερνήτης, εἰς ὃν μετέβην, μ' ἔπεμψεν εἰς ναὸν ἰδιαίτερον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Φὼ Νταλόη.

Κεῖται τὸ Βαρυνκὸλ παρὰ τὴν βορείαν ὑπώρειαν τῶν ὁμωνύμων αὐτῷ ὀρῶν μεταξὺ ἑλωδῶν χωρῶν καὶ τῆς λίμνης. Ἔχει φρούρια δύο, ὡς πᾶσα πόλις, ἐν ᾗ Μαντζιὼ (Μαντζουρεῖς) καὶ Σῖναι κατοικοῦσι. Τὸ τῶν Μαντζιὼ τῶν πολέμων ἕνεκεν καὶ διὰ νόσον συμβᾶσαν ἐν Βαρυνκὸλ ἦτο κατεστραμμένον, διετηρεῖτο δὲ μόνον τὸ τῶν Σινῶν ἐν ᾧ ἦρχεν ὁ Χὰ Νταρὶν ὁ αὐτὸ διασώσας ὡς προερρέθη ἐκ τῶν Γιαρλὶκ καὶ Τουργάν, δι' ὃ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγαλητέρου τῶν παρασήμων, κιτρίνου χιτωνίσκου ὄντος. Βορείως τοῦ Βαρυνκὸλ εἰς ἔκτασιν ὡρῶν δύο ἐκτείνονται αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι, μεθ' ἃς ἕπεται ἡ ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαίων ἐκτεινομένη ἔρημος, ἥτις ἀφικνεῖται δυτικῶς μέχρι τῶν ὀρῶν Ῥουμνιτζῆς, καὶ ἀνατολικῶς μέχρι τῶν ὀρῶν Μίγγα· ἐνταῦθα συγκοινωνεῖ διὰ τριημέρου ἐρημώδους στενοῦ μετὰ τῆς νοτίως τῶν Ἀντιϊμαλαίων ἐρήμου, καὶ δυτικῶς Βαρυνκὸλ διὰ τῶν ἐρημωδῶν ὀρῶν τῶν Ἀντιϊμαλαίων τῶν μεταξὺ τούτου καὶ Τζιτὲ εὑρισκομένων.

Τὴν ἐπαύριον δὲ τῆς ἐν Βαρυνκὸλ ἀφίξεώς μου ἐλθὼν ὁ Φὼ Νταλόη μετὰ τοῦ Γιὰν Λόη ἐπέμενεν ἵν' ἀναμείνωμεν μέχρις ἐλεύσεως Μογγολικῶν καμήλων· καὶ ἐπειδὴ ἐβράδυνε πολύ, φοβούμενος μὴ μὲ καταλάβῃ ἀρνητικὴ ἐκ Πεκίνου ἀπάντησις, παρεκάλεσα καὶ μοὶ ἐπέτρεψε ν' ἀναχωρήσω μετὰ τοῦ ἑτοίμου δι' ἀναχώρησιν Κὼ Νταλόη, φορτόνων τὰ φορτία διὰ τὴν ἔλλειψιν καμήλων ἐπὶ τῶν ζώων μου μέχρι τῆς ἀφίξεως

ἡμῶν εἰς τοὺς Μογγόλους. Ἀνεχώρησα δὲ τὴν 13 Μαΐου ἢ 8 σ-γιουὰ (τετάρτου μηνὸς) μετὰ τοῦ Κὼ Νταλόη καὶ βορείως ἄγοντες ἐξήλθομεν μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν καλλιεργημένων γαιῶν, μεθ' ὃ ἐν τῇ ἐρήμῳ βαδίζοντες κατελύσαμεν μετὰ 120 λοῦ εἰς τὸν σταθμὸν Τζιγουσιβασώ. Τὴν αὔριον μετὰ 140 λοῦ ἔρημον διαβάντες ἀφίχθημεν εἰς ὄασιν Σανταχῶ καλουμένην, ἐν ᾗ τὸν Κὼ Νταλόη θέλοντα νὰ περιμένῃ τὸν Φὼ Νταλόη, ὑφ'οὗ μυστικῶς ἦτο παρηγγελμένος, ἄφησα νὰ περιμένῃ, καὶ φορτώσας τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν ζώων μου προσεκολλήθην εἰς τὴν ἀναχωροῦσαν συνοδίαν τοῦ Γιὰν Νταλόη, ὅστις ἀνήκων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Τζὶν Νταρέν, δὲν ἤθελε νὰ συμπορευθῶμεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδυνάμην μετ' αὐτῶν νὰ συμβαδίσω, ἐπειδὴ εἶχε καμήλους, καὶ τὰ ζῶά μου πολὺ τούτων προεβάδιζον. Ἀνεχωρήσαμεν περὶ τὴν δείλην, καὶ ἐμέλλομεν, μέχρις ἀφίξεως εἰς ὕδωρ, νὰ διέλθωμεν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἔρημον 240 λοῦ, ὅπως προφυλάξωμεν ἑαυτοὺς καὶ τὰ ζῶα ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου. Μόνος βαδίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ παρετήρουν ἐν ὅσῳ ὑπῆρχεν ἡμέρα ὅτι ἡ ὁδὸς διηυθύνετο κατ' εὐθεῖαν βορείως. Ἐσχέτισα ταύτην περὶ τὴν ἑσπέραν μετὰ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος· ἀλλ' ὅτε ἡ μαύρη νὺξ ἦλθε καὶ ἐδίπλωσε τὸν κόσμον εἰς τὸν σκοτεινὸν αὐτῆς πέπλον, ἐδίπλωσε καὶ τὴν ὁδόν μου· ἐβάδιζον δ' ἔχων σημεῖον τὸν πολικὸν ἀστέρα καὶ ἀφίχθην εἰς ἀνωμάλους χώρας, ἐξ ὧν ἐνόησα ὅτι οὐ μακρὰν ὀρέων ἤμην, καὶ καταβὰς ἀνεπαύθην. Πρὶν ἢ δ' ὁ ἥλιος τὴν παρειὰν τῆς πρωΐας ῥοδίσῃ διέκρινα ἀναστὰς ὁφιουμένην τὴν ὁδὸν εἰς τὰ ὄρη, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἀφίχθην εἰς τὸ καλούμενον Σουΐχατὼ ὕδωρ. Περὶ τὴν δείλην ἀφίχθη καὶ ὁ Γιὰν

Νταλόη, ἐπιμένων ἵνα καὶ τὴν αὔριον μὴ μετ' αὐτοῦ συμβαδίσω. Ἔθεσα λοιπὸν τὰ πράγματα εἰς τὰ ζῶά μου μόνος, καὶ διελθὼν ἀνήκοντα εἰς τὴν ἔρημον ὄρη, ἐν οἷς μόλυβδον ἀνορύττουσιν οἱ Σῖναι, ἀφίχθην εὐκόλως εἰς πηγὴν Χαϊχιμπολὰ κατὰ Σίνας, ἢ Χαϊρχιμπολὰ κατὰ Μογγόλους καλουμένην. Ἤθελον νὰ εὕρω τοὺς νομάδας Μογγόλους, ἐξ ὧν λαμβάνων ὁδηγοὺς καὶ ζῶα νὰ πορευθῶ εἰς Βλιαστέ. Ἀλλὰ παρὰ τὴν πηγὴν ταύτην ὁδοὺς πολλὰς εὑρών, καὶ μὴ γινώσκων ὁποίαν ν' ἀκολουθήσω, ἀφῆκα παρὰ τὸ ὕδωρ τὰ φορτωμένα ζῶα, καὶ ἔφιππος ἐπὶ τοῦ Μουνσίμπασή μου ἐξήταζον τὰς ὁδοὺς ἵνα ἴδω εἰς ὁποίαν εὑρίσκονται ἄνθρωποι ἢ ἴχνη, ἀλλ' εὕρισκον πάσας μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἄμμον σβεννυμένας. Ἰδὼν δὲ μακρὰν Σίνας δύο, καὶ διευθυνθεὶς πρὸς αὐτούς, παρετήρουν ἅμα μὲ διέκρινον ὅτι μετέβαλον πορείαν, καὶ δραμὼν κατέλαβον αὐτοὺς εὐθέως. Ὁ Μουνσίμπασης τοὺς ἵππους αὐτῶν μικροὺς βλέπων ἠνδρίζετο χρεμετίζων ὀξέως, καὶ ν' ἀναβῇ ἐπ' αὐτῶν ἐδείκνυε θέλων. Οἱ δὲ ὡς δαίμονας ἐκλαβάνοντές μας, ὅσον τάχιον διενοοῦντο ἀφ' ἡμῶν ν' ἀπαλλαχθῶσιν, ἐπειδὴ πιστεύουσιν ὅτι περιφερόμενα τὰ δαιμόνια βλάπτουσι τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸ πάντων ὅταν ὦσι μόνοι, δι' ὃ ὁδεύουσι πολλοὶ ὁμοῦ ἢ τοὐλάχιστον ἀνὰ δύο. Μὲ συνεβούλευσαν ἵνα πρὸς ἀνατολὰς διευθυνόμενος ἔχω σημεῖον σωροὺς λίθων, οὓς ἐβλέπομεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, τῶν πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὕδατος εὑρισκομένων. Ἦσαν οἱ σωροὶ σημεῖα διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀποπλανωμένους πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἐν ᾧ εἴμεθα ὕδατος, διότι πολλοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ εὕρωσιν αὐτό, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀποπλανῶνται καὶ ἀποθνήσκουσιν. Ἐπανακάμψας λοιπὸν εἰς

τὸ ὕδωρ καὶ λαβὼν τὰ ζῷα ἔπραξα κατὰ τὴν συμβουλήν των. Διῆλθον πολλὰς κορυφὰς ὀρέων μέχρις ἑσπέρας, ἐκ δὲ μιᾶς παρατηρῶν ἀχανῆ ἔρημον πανταχόθι, χωρὶς νὰ προσκρούῃ ὁ ὀφθαλμός μου εἰς σκηνὰς ἢ εἰς ζῷα, ἐνόησα ὅτι ἠπατήθην, ἐπειδὴ προεγίνωσκον ὅτι ἔδει περὶ τὰς ἑξήκοντα λοῦ ἐκ Χαϊρχιμπολὰ νὰ συναντήσω νομάδας, καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐπανακάμψω. Ὑπὸ νυκτὸς δὲ ταχὺ καταληφθεὶς δὲν ἔβλεπον τοὺς ἐπὶ τῶν ὀρέων σωροὺς τῶν λίθων, καὶ φοβούμενος μὴ βορειότερον τοῦ ὕδατος ὁδεύσω καὶ ἐμπέσω εἰς τοὺς πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ σωροὺς τῶν λίθων, ἔκλινον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νοτίως ἵνα συναντήσω τὴν ὁδόν, ἣν ἀπὸ Σουϊχατὼ εἰς Χαϊρχιμπολὰ διῆλθον· ὑπολογίζων δὲ τὴν ἀπόστασιν διὰ τοῦ χρόνου, ἐστάθμευσα ἅμα ἐνόησα ὅτι εὑρισκόμην τοῦ ὕδατος πλησίον, καὶ καταβιβάσας τὰ πράγματά μου περιηρχόμην μόνος προσπαθῶν ν' ἀναγνωρίσω τὴν χώραν· δι' ἄλλων δὲ ὁδῶν ἐπανακάμπτων καὶ τὰ ζῷα μὴ βλέπων ἔνθα ὑπελόγιζον ὅτι ἄφησα αὐτὰ καὶ τὰ πράγματά μου, ἐτέθην εἰς ἀμφιβολίαν· ἐφώνησα δὲ τὸν λέοντά μου, ὅστις κεκοπιακὼς ἀπελογήθη ἐκ τῆς θέσεώς του κλαυθμηρίζων. Διευθυνθεὶς δ' ἐκεῖ εὗρον τὰ πράγματα μόνον, ἐκ δ' αὐτῶν τὰ ἴχνη τῶν ζώων λαβών, εὗρον ὅτι ἠκολούθουν κατ' ὄπισθέν μου καθ' ἃς ὁδοὺς εἶχον λάβει. Τὴν πρωΐαν ἀναστὰς εἶδον οὐ πλέον τοῦ μιλίου, πρὸς τὰ βορειοδυτικά, τὸ παρὰ τὸ ὕδωρ ὄρος, καὶ ἀφιχθεὶς ἐκεῖ ἔπεσα μετὰ τῶν ζώων μέχρις οὗ ἐκόρεσα τὴν δίψαν ἐν τῇ λεκάνῃ. Εἶτα δ' ἐπανέκαμψα εἰς Σουϊχατώ, ἵνα συμβαδίσω μετὰ τῶν τυχὸν ἐρχομένων ὁδοιπόρων. Οὐ μακρὰν τούτου ἐκ τῆς ὑπωρείας τῶν ὀρέων εἶδον ἐρχομένην συνοδίαν· ἦτο

ὁ Κὼ Νταλόη· καὶ μετ' αὐτοῦ ἑνωθεὶς ἀφίχθημεν μετὰ 140 λοῦ εἰς τοὺς Μογγόλους, ἔνθα εὕρομεν καὶ τὸν Γιὰν Νταλόη, ὅστις περὶ τῆς πλάνης μου ὁμιλῶν μετὰ τοῦ Κὼ Νταλόη ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἀπωλέσθην.

Ἡ ἔρημος αὕτη ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαίων εὑρισκομένη περιορίζεται βορείως ὑπὸ ὀρέων ἅπερ βαθμηδὸν πρὸς ἀνατολὰς πλατυνόμενα καὶ τὴν ἔρημον ἀποστενοῦντα ἀπολήγουσιν εἰς τὸ ὄρος Μίγγα, μεθ' ὧν ἀποτελοῦσι κορμὸν ἕνα μέχρι Πεκίνου, πρὸς δυσμὰς ὅμως τὰ ὁρίζοντα βορείως τὴν ἔρημον ὄρη κόπτονται ὑπὸ τῆς ἐρήμου ἥτις προεκτείνεται βορείως ἐν τῇ Σιβηρίᾳ μεταξὺ Χοπετὼ (Kobdo) καὶ Τζιγχὰς, ἥτις ἀνατολικῶς τῆς Χηλῆς εὑρίσκεται. Ἐν δὲ τῇ Σιβηρίᾳ ἑνοῦται μετὰ ἐρήμων αἵτινες δυτικῶς ταὐτίζονται μετὰ τῶν περὶ τὴν Οὐρὰλ καὶ Κασπίαν ἐρήμων καὶ αὗται μετὰ τῶν τῆς Περσίας, τοῦ Βδελουχιστὰν καὶ τῶν Ἰνδιῶν, αἵτινες τοιούτῳ τρόπῳ συνεχεῖς οὖσαι πᾶσαι ἀπετέλουν ποτὲ μετὰ τῆς Κασπίας μίαν θάλασσαν, ἐν ᾗ ὑπῆρχον τὰ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων ὄρη τῆς Χηλῆς καὶ Καρασσιὰρ μετὰ τῶν ἑπτὰ κλειστοβουνίων, καὶ μετὰ τοῦ Ἰνδοκῶσι καὶ τοῦ Ἀφγανιστάν, ὡς μία κεντρικὴ ἐν τῇ Ἀσίᾳ χερσόνησος. Ἐξητμίσθη δ' ἡ θάλασσα αὕτη, καὶ ὡς ἀέναος χιὼν ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐναπετέθη δι' ἰσορροπίαν τῆς γηΐνης θερμοκρασίας, ἐπειδή, ὡς ὕστερον θέλομεν ἐξηγήσει, ὁ ἡμέτερος πλανήτης ἐγένετο ψυχρότερος, διὰ μεταβολὴν τῆς σχέσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡλίου.

Ἐκεῖθεν φορτώσας τὰ πράγματα εἰς δύο καμήλους καὶ ἱππεύσας μογγολικὸν ἵππον, ἐλεύθερα τὰ ζῷα νὰ πορεύωνται ἀφῆκα. Διήλθομεν τὸν σταθμὸν Χανεουσοῦ διὰ τοῦ ὁποίου ὁδὸς διέρχεται ἀπὸ Κοτζίνζης εἰς Μίγ-

γα, καὶ ἐσταθμεύσαμεν εἰς Σηρὰ (α) παρὰ ῥυακίῳ καὶ παρὰ τὴν ὑπώρειαν τῶν ὀρέων κειμένην. Ἀπὸ Χανεουσοῦ δὲ μέχρι Σηρᾶς μετὰ μεσημβρίαν πορευόμενος παρετήρησα πρῶτον κατοπτρισμὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Αἱ χῶραι καθ' ἃς τὸν εἶδον δὲν εἶνε ἀμμώδεις, καλύπτονται ὑπὸ θάμνων καὶ χόρτων, μῦς δ' εὐμεγέθεις, οὓς τρώγουσιν οἱ Σῖναι καὶ οἱ Μογγόλοι, ἀμύθητοι ἐνδιαιτῶνται. Πορευόμενος ἔβλεπον ἐνώπιόν μου λίμνας ποτὲ μὲν μικρὰς ποτὲ δὲ μεγάλας καὶ σχήματος διαφόρου, καί τινας ἐχούσας νήσους. Τὰ δ' ἐκεῖθεν τῶν λιμνῶν ἀντικείμενα ὄχι ἀνεστραμμένα, ἀλλ' ὄρθια καὶ εὐμεγέθη. Αἱ λίμναι δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀλλ' ἠφανίζοντο ἐν ὅσῳ ἐπλησίαζον πρὸς ταύτας, καὶ ἄλλαι ἀπώτερον ἐφαίνοντο ἀλλοίου σχήματος καὶ μεγέθους. Ὑπώπτευσα λοιπὸν συμβαίνουσαν ἐκεῖ περίστασιν τοῦ κατοπτρισμοῦ ἄλλην, καὶ ὅπως ταύτην καλῶς ἐξακριβώσω προσήλωσα τὸν ὀφθαλμὸν εἰς νῆσον λίμνης, καὶ ἐν ὅσῳ ἐπλησίαζον ἔβλεπον ὅτι ἡ μὲν νῆσος κύκλωθι ἐμεγαλύνετο διὰ χωρῶν, ἃς πρὶν δὲν ἔβλεπον, ἡ δὲ λίμνη ἐξηφανίζετο ἐκ τῆς νήσου πρὸς τὰς ὄχθας. Συνεπέρανα λοιπὸν καθαρῶς ὅτι ἡ ὁρωμένη λίμνη δὲν ἦτο ἡ γῆς βαθύτερον τῆς νήσου μέρος, ὅπερ μακρὰν τούτου ὂν δὲν ἔβλεπον. Εἶτα προσηλώσας τὸν ὀφθαλμὸν καὶ εἰς τῆς λίμνης τὴν ὄχθην ἔβλεπον κατὰ μικρὸν ἐξαφανιζομένην τὴν λίμνην διὰ τῶν ὑποπιπτόντων εἰς τὴν ὅρασίν μου χωρῶν· ἤτοι συνέβαινεν ὅ,τι καὶ ὅταν προσήλωσα τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῆς νήσου. Προσηλώσας δὲ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὰ παρὰ τὴν λίμνην ἀντικείμενα, ἅπερ

(α) Ἡ Σηρὰ αὕτη δὲν πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Μογγολίας, δι' ἣν ὁ Πτολεμαῖος ταύτην Σηρικὴν ἐκάλεσε.

ἔβλεπον εὐμεγεθυμένα, ἔβλεπον πλησιάζων αὐτοῖς εἰς τὴν αὐτῶν θέσιν κατὰ φυσικὸν τρόπον, καὶ λαμβάνοντα τὸ αὐτῶν μέγεθος καθ' ὅσον ἐξηφανίζετο ἡ λίμνη. Τὰ αὐτὰ φαινόμενα παρετήρησα εἶτα καὶ εἰς τὰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις τῆς Νουβίας· ἄλλον δὲ καθ' ὃν τρόπον ἡ φυσικὴ περιγράφει κατοπτρισμὸν δὲν εἶδον. Συνεπέρανα δὲ ὅτι τὸ βαθὺ τῆς γῆς μέρος, τὸ ὁρώμενον ὡς λίμνη, σχηματίζεται διότι καθιστάμενον θερμότερον τῶν ἄλλων ἔχει ψύξεως ἀνάγκην πρὸς ἰσορροπίαν. Συντρέχουσι λοιπὸν ἀτμοὶ εἰς αὐτὸ ἐκ τῶν πέριξ καὶ ἀποκαθιστῶσι τὴν αὐτοῦ ἀτμόσφαιραν πυκνοτέραν. Ἀπαραλλάκτως ὅπως συμβαίνει ὅταν εἰς θερμὰς χώρας ἐπικάθηται ὁμίχλη, ἀλλ' εἰς περίστασιν καθ' ἣν ψυχρότεραι ἀποβαίνουσιν αἱ πέριξ τούτων χῶραι, ἐνῷ ἐνταῦθα αἱ θερμότεραι, πρὸς ἰσορροπίαν τῶν παρ' αὐταῖς ψυχροτέρων, ἀπαιτοῦσι νὰ καλύπτωνται ὑπὸ ἀτμῶν. Ἡ δὲ πυκνὴ οὕτω σχηματιζομένη ὑπ' αὐτῶν ἀτμόσφαιρα σχετιζομένη πρὸς τὰς γειτονικάς της λαμβάνει τὴν ἰδιότητα φακοῦ, δι' ὃ μεγεθύνονται τὰ δι' αὐτῆς ὁρώμενα ἀντικείμενα. καὶ οὕτω φαίνεται ὡς λίμνη, ἐπειδὴ διὰ τὴν πυκνότητα δὲν ἐπιτρέπει ὁ παρατηρητὴς νὰ διίδῃ τὰ ὑπ' αὐτὴν ἀντικείμενα, καθότι τὰ ταπεινότερα στρώματα εἰσὶ πυκνότερα καὶ αἱ ἀκτῖνες θλῶνται πρὸς τὰ πλάγια, καὶ κατὰ βάθος, ἐφ' ὅσον ἀποβαίνουσι κάθετοι εἰς τὸν παρατηρητήν. Παρομοία περίστασις συμβαίνει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Λεμάν, ὅταν πρὸ τῆς κακοκαιρίας βλέπωσι τὴν καλουμένην γυναῖκα (α), εἰς τὴν Μεσό-

(α) Ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Λεμὰν βλέπουσιν οἱ τὰ βόρεια τῆς λίμνης κατοικοῦντες τὸ Λευκὸν ὄρος ἐν εἴδει γυναικὸς εὐμεγέθους κατὰ τὰς ἐξατμίσεις, ἃς καλοῦσι ξηρασίας.

γειον, ὅταν ἐκ Γενούης βλέπουσι τὰ ὄρη τῆς Κορσικῆς, ἐν Περσίᾳ εἰς Μαζινοῦν, καὶ ἐν Ἀφγανιστὰν εἰς Ναόρ, ἀλλ' εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις δέον ἡ πυκνὴ ἐπὶ τῶν λιμνῶν ἀτμόσφαιρα νὰ σχηματίζεται διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀφθονωτέραν ἐξάτμισιν πρὸς ἰσορροπίαν τῆς τῶν πέριξ αὐτῶν ἀτμοσφαίρας, ἥτις ἀναγκαίως δέον νὰ ᾖ τοῦ δέοντος θερμοτέρα· δι' ὃ ὑδατμοὶ ἀφιπτάμενοι ἐκ τῆς λίμνης ὡς ψυχροτέρας διασκεδάνυνται εἰς τὰς πέριξ αὐτῶν θερμοτέρας χώρας πρὸς ἰσορροπίαν· δηλαδὴ συμβαίνει ἐνταῦθα ὅ,τι συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν ἐξ ὧν βλέπομεν ὑδατμοὶ ν' ἀφίπτανται εἰς τὰ ὄρη ἐν εἴδει νέφους. Τὸ τοιοῦτο μάλιστα παρατηρεῖται ἐναργέστερον ἔνθα ἐν κοιλάσιν ὑπάρχουσι ποταμοὶ ἢ λίμναι καὶ παρ' αὐταῖς ὑψοῦνται ὄρη, ὅτε ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἀποκαθίστανται θερμότεραι τοῦ δέοντος, καὶ ἀφίπτανται ἐκ τῶν ποταμῶν ἢ λιμνῶν πυκνοὶ ὑδατμοὶ ἐν εἴδει νέφους, ἀνέρχονται κατὰ τὰ πλευρὰ τῶν ὀρέων, καὶ ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἐπὶ τέλους ὡς νέφος. Παρατηρεῖται δὲ τοῦτο κάλλιστα ἐν Ἑλβετίᾳ, ἔνθα πολλαὶ λίμναι ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ πέριξ αὐτῶν ὄρη. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συμβαίνει καὶ ἡ ἐπικάλυψις πολλῶν ὀρέων ὑπὸ ἀενάου χιόνος, ἐπειδὴ ἀπαιτοῦσι νὰ ὦσι τῶν παρ' αὐτοῖς ψυχρότερα. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐκπληροῦται ἡ ἀνάγκη ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐνῷ ἐκεῖ ἐκ τῶν ποταμῶν ἢ λιμνῶν, ἤτοι οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι ἀναπληροῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν· ἀναπληροῦται δ' αὕτη ὅταν δὲν ἐπαρκῇ, δὲν ἐπαρκεῖ δ' ὅταν δὲν ἔχῃ ὑδατμούς· ἄρα ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἔχει ἀτμοὺς ἀρκετοὺς διὰ τὰς τοῦ πλανήτου μας ἀνάγκας, ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν πο-

ταμῶν καὶ λιμνῶν ἐνίοτε ἀναπληροῦται. Περὶ τούτων ὁμιλήσωμεν ἔτι ὅταν ἐξηγήσωμεν τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα· ἀρκοῦμαι δ' ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ κατοπτρισμὸς συμβαίνει ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα δι' ἔλλειψιν ὑδατμῶν ἀδυνατῇ νὰ σχηματίσῃ ἰσορροπίαν τῶν ἑκασταχοῦ χωρῶν κατὰ τὴν ἀνάλογον πρὸς αὐτὰς θερμοκρασίαν· δι' ὃ τότε ὑπάρχει ἀπόλυτος νηνεμία, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὰς τῇ ἐν λίμνῃ τοῦ Λεμὰν καὶ ἄλλων λιμνῶν λεγομένας ξηρασίας. Ἀκολουθοῦνται δ' αὗται ὑπὸ κακοκαιριῶν, ἐπειδὴ πρὸς αὐτὰς συνέρχονται διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνάγκης ἀτμοὶ τῆς ἀτμοσφαίρας πολλοὶ ἐκ διαφόρων μεμακρυσμένων χωρῶν, ἐν αἷς ὡς συμπεραίνεται ἀπησχολοῦντο νὰ ἐκπληρώσωσι κατὰ προτίμησιν ἀνάγκην. Ἐννοεῖται δ' οἴκοθεν ὅτι ἡ συρροὴ τῶν ἀτμῶν εἶνε τοσοῦτον μεγαλειτέρα, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἐκπληρωθησομένη ἀνάγκη μεγαλειτέρα ὑπάρχει. Εἶνε δ' ἡ ἀνάγκη τόσον μεγαλειτέρα ἐφ' ὅσον πολλαὶ ψυχραὶ ὄντως χῶραι ἀποκαθίστανται τοῦ δέοντος θερμότεραι. Τοιαῦται δ' εἰσὶν ἐν Ἐλβετίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ξηρασίας τῆς λίμνης τοῦ Λεμὰν ἡ φαινομένη γυνὴ προσημαίνει κακοκαιρίαν.

Τὴν αὔριον στρέφοντες δυτικῶς ἀπὸ Σηρὰ καὶ ἔχοντες δεξιὰ ὑψηλὰ ὄρη ἀφίχθημεν μετὰ 100 λοῦ εἰς σταθμὸν Μπαρλίκ. Ἐκεῖθεν στραφέντες βορείως καὶ ἀκολουθήσαντες χείμαρρον, ἀνέβημεν εἰς ὑψηλὰς ὀρεινὰς χώρας ἐν αἷς Μογγόλοι βονάσους ἔχοντες ἐνδιῃτῶντο· ἀπαντᾷ δ' ἔτι ἐκεῖ τὸ βουνόσκυλον, ἤτοι ὁ τῶν Ἰμαλαίων πίθηκος, τὸ Ἄργολι καὶ οἱ Τάρανδοι, ἀλλ' ὄχι μεγαλοπρεπῆ ὅπως τὰ τῆς Παμήρ. Διάσελον δὲ διαβάντες καὶ κατελθόντες ἑτέρωθι κατελύσαμεν μετὰ 160

λοῦ εἰς Μογγό. Ταῦτα τὰ ὄρη ἀποτελοῦσι τὸν χυριώδη ζυγὸν τῶν Ἀντιϊμαλαίων, χοπτόμενα δ' ὑπὸ τῆς ἐρήμου δυτιχῶς σχηματίζουσι μέγα ὄρος Πι-Τα-Σὰν ὑπὸ τῶν Σινῶν χαλούμενον πρὸς ὃ ἐχ Κοτζίνζης κατ' εὐθεῖαν διὰ τῆς ἐρήμου ἄγοντες διευθύνονται εἰς Χόπετα ἢ εἰς Βλιαστέ. Ἐχ Μογγὸ διαβάντες ἐπίπεδον χώραν ἀφίχθημεν μετὰ 100 λοῦ εἰς λιμνίσχην Τζιντζινὼρ χαλουμένην, ὅθεν ὁδὸς βορειοδυτιχῶς ἄγουσα διευθύνεται εἰς Χόπετο· διελθόντες δ' ὄρη ἅπερ εἰσὶ τὰ τελευταῖα πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀντιϊμαλαίων, ὧν τὰ νότια εἰσὶ τὰ τοῦ Βαρυνχόλ, ἀφίχθημεν εἰς τὸν σταθμὸν Μπολγὸ ἐν πεδίῳ μεταξὺ τῶν Ἀντιϊμαλαίων καὶ τοῦ Ἀλταΐου εὑρισχομένῳ, καὶ ἀνατολιχῶς στραφέντες κατελύσαμεν μετὰ 160 λοῦ εἰς Παλιγγόλ· ἐχεῖθεν βορειανατολιχῶς ὁδεύοντες ἀφίχθημεν μετὰ 110 λοῦ εἰς Κουΐσσοῦ, ἔνθα τῶν ἵππων μου χάριν ἔμεινα ἀποχωρισθεὶς τῶν Σινῶν αὐθημερὸν ἀναχωρησάντων. Τὴν αὔριον Μογγολίδας δι' ὁδηγοὺς (βλατζιά) λαβών, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐν τῷ σταθμῷ ἄνδρες, καὶ βορείως στρεφόμενοι διήλθομεν ᾄδοντες ἐρημώδη χώραν, καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὸν σταθμὸν Ναρῆν ἐπὶ λόφων χείμενον. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναχωρήσας ἐχεῖθεν καὶ βορειανατολιχῶς στραφεὶς ἀφίχθην μετὰ 150 λοῦ ἀπὸ Κουΐσσοῦ εἰς τὸν σταθμὸν Νορμαγόη ἐν ποώδει χοιλάδι. Τὴν αὔριον μετὰ 60 λοῦ ἐστάθμευσα εἰς ποωδέστατα ὄρη τοῦ Μπιτζίχ, καὶ τὴν ἐπαύριον μετὰ 100 λοῦ διέβην πρὸ τοῦ σταθμοῦ Τζαπχὸν τὸν ποταμὸν Χαγγὰ ἐπὶ ὑψηλῆς χαμήλου ἐρχόμενον νοτιατολιχῶς ἐχ τῶν Ἀντιϊμαλαίων καὶ ἰδίᾳ ἐχ τῶν ὀρέων Χαγγά, διευθύνεται δὲ βορειοδυτιχῶς εἰς Χόπετο πρὸ τοῦ ὁποίου σχηματίζει λίμνην· τοῦ Τζαπχὸν δ'

ἀνατολικῶς εὑρίσκονται ὄρη μεταξὺ τοῦ Ἀλταΐου καὶ τῶν Ἀντιϊμαλαΐων κείμενα ἅπερ χωρίζουσι τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Χαγγὰ ἐκ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ταύτης κειμένης περιοχῆς τοῦ ποταμοῦ τῆς Κουϊχατζίνης, ὃν ἡμεῖς Χοάγγον καλοῦμεν. Ἡ διεύθυνσις αὐτῶν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον οὖσα δέον νὰ ταὐτίζηται πρὸς τὴν τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔφραξε τὴν περαιτέρω πορείαν μου ὠνόμασα ταύτην Ἡράκλειον τεῖχος. Ὁδὸς δὲ παρὰ ταῦτα νοτίως διὰ Χαγγὰ καὶ Μίγγας ἄγουσα ἀπολήγει εἰς Σουντζιοῦν καὶ Σινὴν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου. Ἑτέρα ἀπὸ Τζαπχὸν νοτιανατολικῶς ἄγουσα καὶ διερχομένη τὸ Ἡράκλειον τεῖχος καὶ εἶτα τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιϊμαλαΐων ἀπολήγει εἰς Σανσί, καὶ ἄλλη ἀπὸ Τζαπχὸν ὁμοίως βορειανατολικωτέρα τῆς προηγουμένης τὸ Ἡράκλειον μόνον τεῖχος διερχομένη ἀπολήγει εἰς Κουϊχατζίνην. Διὰ τῶν ὁδῶν τούτων ἄγουσιν ἐκεῖσε οἱ ἀπὸ Χόπετο ἐρχόμενοι· λέγουσι δὲ ἐκεῖθεν τοῦ Ἡρακλείου τείχους μέχρι Σανσὶ καὶ μέχρι Κουϊχατζίνης δὲν διέρχονται ποταμὸν νοτιόθεν ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαΐων καταρρέοντα, ἀλλὰ τὰ ταύτης ὄρη εἰσὶ ταπεινὰ καὶ ἐρημώδη, γέμουσι δὲ ἀργύρου· καὶ οἱ ἀπὸ Χαμίας δ' ἔτι διὰ Σουντζιοῦ καὶ Πιφὲν εἰς Σανσὶ καὶ εἰς Πικῖνον ἄγοντες εἶπον ἡμῖν, ὡς εἴδομεν, ὅτι δὲν διέρχονται ποταμὸν παρὰ μετὰ τὸ Σανσὶ καὶ πρὸ τοῦ Πεκίνου κατὰ τὴν χώραν τοῦ Μπέτεμφο, ἔνθα κατέρχεται ὁ ποταμὸς τῆς Κουϊχατζίνης ἢ ὡς ἡμεῖς καλοῦμεν αὐτὸν Χοάγγον. Ἐκ Τζαπχὸν δὲ βορείως στραφεὶς κατέλυσα μετὰ πορείαν 60 λοῦ ἔτι εἰς Χοντζιόρτ κείμενον κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Βλιαστέ, ὅστις οὐ μακρὰν ἐντεῦθεν χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Χαγ-

γά. Τὴν δ' αὔριον τὸν ποταμὸν τοῦ Βλιαστὲ διαβὰς παρῆλθον τὸν σταθμὸν Μπόρχο καὶ βορειανατολικῶς στραφεὶς κατέλυσα μετὰ 160 λοῦ εἰς τὴν παραποτάμιον χώραν Ἄλτρα. Τὴν δ' αὔριον 30 Μαΐου 1871 ἢ 24 σ-γιουὰ Σὴ νιὰν (δεκάτου ἔτους) Τουνζῆ Τὰ Τζίν, παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦ Βλιαστὲ βαδίζων ἀφίχθην εἰς Βλιαστέ, ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ εἰς Μιὼ καταλύσας. Ἐκεῖθεν δὲ τὸ φρούριον τῶν ἀρχῶν ὑπάρχει, ὁ δὲ ποταμὸς αὐτοῦ κατέρχεται ἐκ τοῦ Ἀλταΐου, πρὸς ἀνατολὰς ἔχων τὸ Ἡράκλειον τεῖχος. Τούτου ἀνατολικῶς ἐκ τοῦ Ἀλταΐου ὁμοίως σχηματίζεται ὁ Χοάγγὸς, ὅστις, ὡς μοὶ ἔλεγον, διὰ Τὰ-Κουλὰν διερχόμενος ἄγει εἰς Κουϊχατζίν, καὶ ἐκεῖθεν τὰ Ἀντιϊμαλάϊα διαιρῶν παρέρχεται τὴν πόλιν Μπέτεμφο καὶ χύνεται εἰς τὸν ὠκεανόν. Δὲν ἔχει λοιπὸν τὰς πηγάς του ἐκ τῆς λίμνης Κοκινόρ, ὡς ἤδη πιστεύεται, ἀλλ' ἐκ ταύτης ὁ Ὑανσεκιάγκος ὡς εἴδομεν πηγάζει.

Δύο πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου ἔτη ἔκαυσαν οἱ Τουργὰν τὸ Βλιαστὲ ἐλθόντες ἐκ Σινὴν διὰ Σουντζιοῦ, Μίγγας καὶ Χαγγὰς ἐπὶ 40 ἡμέρας ὁδόν, ἥν τινα καὶ ὁ Μάρκο Πόλο ἀναφέρει (α), διότι λέγει: νοτιανατολικῶς τῆς Χαμίας καὶ τῶν περὶ ταύτην ἐπαρχιῶν ἐπὶ 10 ἡμέρας δὲν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι· μετὰ ταύτην ἀφικνοῦνται εἰς ἐπαρχίαν **Suctur** ἥτις κατοικεῖται ὑπὸ χριστιανῶν καὶ **Ydres**· εἶτα εἰς **Campicion** ἧς οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, μωαμεθανοὶ καὶ χριστιανοί. Ἐπὶ δώδεκα δ' ἡμέρας βορείως τῆς **Campicion** ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν **Esanar** (Σινὴν) κειμένην εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρήμου καὶ ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν **Tangut** (Τουργανῶν ἢ Τογγάν), ἐντεῦθεν διέρχονται βορείως ἐπὶ 40 ἡμέρας ἔρημον καὶ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 161 καὶ ἑξῆς μέχρις 175.

ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν Caracoron (ἥτις πρέπει νὰ ᾖ τὸ νῦν khakarowka ἐν τῇ νομαρχίᾳ 'Αμούρ), ἔχουσαν ἔκτασιν τριῶν μιλίων, ἐκ ταύτης οἱ Ταττὰρ (δηλαδὴ οἱ Μογγόλοι) ἐξῆλθον. Κατοικοῦσι δὲ βορείως πέριξ Ciorcia εἰς μεγίστην πεδινὴν χώραν ἔνθα οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι πόλεις καὶ χωρία, ἀλλὰ βοσκαὶ καλαὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί, καὶ πολλὰ ὕδατα, καὶ πολὺ ὡραῖα χωρία (δηλαδὴ ἡ Σιβηρία). Ἡ ἐπαρχία τῶν Tangut, ὡς προείπομεν, εἶνε ἡ περὶ τὴν Σουντζιοῦ καὶ Σινὴν χώρα μέχρι Σαντζιοῦ ἢ Τούνχοα. Τὸ Esanar δὲ συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τῇ πόλει Σινήν, ἀλλ' αὕτη δὲν κεῖται παρὰ τῇ ἐρήμῳ· αἱ παρὰ τῇ ἐρήμῳ πόλεις εἰσὶ Σαντζιοῦ, Γανσί, Γιουμὼ καὶ Σουντζιοῦ. Ὁδὸς δὲ βορεία τὰ 'Αντιϊμαλάϊα διαβαίνουσα ἐκ μὲν Χαμίας εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ἐβαδίσαμεν, ἐκ δὲ Σουντζιοῦ, ἡ δι' ἧς οἱ Τουργὰν διέβησαν καὶ ἔκαυσαν τὸ Βλιαστέ, καὶ ἡ ἀνατολικωτέρα ταύτης, ἥτις ἀπὸ Σανσὶ βορείως εἰς τὸ πεδίον τῆς Κουϊχατζίνης ἀπολήγει· ὥστε ἐὰν αἱ πληροφίαι αὗται, δι' ἃς δὲν ἀμφιβάλλω, εἰσὶν ἀληθεῖς, ὁ Μάρκο Πόλο μετέτρεψεν εἰς ἔρημον τὸν πλατύτερον ὀρεινὸν χῶρον τῆς σειρᾶς τῶν 'Αντιϊμαλαΐων. 'Επειδὴ ὅμως παραδέχεται ὁ Μάρκο Πόλο τὴν ἀπὸ τῆς Σιβηρίας ἔξοδον τῶν κοσμοκρατορησάντων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ Μογγόλων, ὁ δὲ Πτολεμαῖος καὶ αἱ νῦν παραδόσεις τῶν Μογγόλων παραδέχονται μογγολικὴν πρωτεύουσαν τὴν ἐν τοῖς τοῦ Πτολεμαίου ὄρεσι Σινήν, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο μογγολικὴ κυριαρχία προῆλθεν ἐκ φυλῆς τῶν Μογγόλων νομαδικῆς ὅπερ δὲν εἶνε ἀληθές· διότι οἱ Γιαρλὶκ τῆς Τοξοῦν ἐξ ἀνατολῶν ὁμολογοῦσιν ἐλθόντα τὸν Χαλαχοῦ.

'Ανήκει τὸ Βλιαστὲ εἰς τὴν μογγολικὴν χώραν, οἱ δὲ Μογγόλοι νομαδικῶς ἐκτείνονται πρὸς δυσμὰς μέχρι Χηλῆς καὶ μέχρι Καρασσιάρ, νοτίως μέχρι Βαρυνκὸλ καὶ Σουντζιοῦ, καὶ ἐπὶ πλέον μετὰ τῶν Τουργὰν βιοῦσιν ἀναμεμιγμένοι εἰς τὰ τοῦ Πτολεμαίου ὄρη ἐν οἷς, ὡς προεμνήσθην, ἐν τῇ πόλει Σινὴν ἑδρεύει καὶ ὁ τῶν Μογγόλων μέγας Λαμὰς (ἱερεύς), ἢ Φὼ (ἄγγελος) καλούμενος. Ἡ ἰδίως δὲ χώρα αὐτῶν εἶνε τὰ 'Αντιϊμαλάϊα, τὰ δὲ Πτολεμαίου ὄρη τοῖς Τουργὰν πρὶν ἀνήκοντα φαίνονται, ὡς προεμνήσθην, ὅτι ὑπὸ Μογγόλων κατεκτήθησαν εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ Πτολεμαίου. Εἰσὶν οἱ Μογγόλοι πάντες νομάδες τρεφόμενοι διὰ γάλακτος καὶ κρέατος μόνον. Παρασκευάζουσι δ' ἐκ τοῦ γά λακτος καὶ οἰνόπνευμα δι' οὗ μεθύσκονται. Τινὲς εἰσὶ γεωργοί, ἀλλ' ὄχι ὡς οἱ ἡμέτεροι· σπείρουσι κεγχρίον εἰς κοιλάδας ἐν αἷς τὰ ὕδατα καθιζάνοντα σχηματίζουσιν ἰλύν, καὶ καταπατοῦσιν αὐτὸ πρόβατα φέροντες μέχρις ἀποκρύψεως ἐν τῇ ἰλύϊ. Ὁ τρόπος οὗτος ἐπενθυμίζει ἡμῖν τὸν τοῦ Ἡροδότου περιγραφόμενον διὰ τοὺς Αἰγυπτίους, οἵτινες ἔσπειρον μετὰ τὴν τοῦ Νείλου πλημμύραν ἐν τῇ ἰλύϊ καὶ κατέκρυπον τὰ σπέρματα καταπατοῦντες αὐτὰ οὐχὶ διὰ προβάτων ἀλλὰ διὰ χοίρων (α). Ὁ τῶν Μογγόλων τρόπος φυσικώτερος ὤν, φαίνεται ὁ πρῶτος ἐπινοηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ αὐτῶν θρησκεία, ἡ μέλλουσα αὐτῶν ζωὴ καὶ ἡ κοσμογονία εἶνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ τῇ τῶν Σινῶν, μὴ διαφέρουσα ἢ κατὰ τὰς ὀνομασίας. 'Αλλ' ἐπὶ πλέον δογματίζουσιν οἱ Μογγόλοι Τεγκὴρ Μπρουχουνιά, Μπαρὰρ 'Ορνά, Τεγκὴρ Γκιλὰ ἢ 'Αριλαλά, δηλαδὴ θεὸς ἡ ἀστραπή, ἡ βροχὴ προέρ-

(α) Ἡροδ. 11. 14.

χεται ἐκ τοῦ θεοῦ Ὀρνά, θεὸς ὁ Οὐρανός. Ὁ ἀγαπητότερος δι' αὐτοὺς θεὸς εἶνε ἡ ἀστραπὴ (Μπρουχουνιά,) ἥτις καθημένη, ὡς λέγουσιν, ἐπὶ νεφέλης, περιέρχεται πάντοτε ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν διὰ προφύλαξιν. Πιστεύουσιν εἰς φάρμακα προκαλοῦντα τὴν βροχήν, καὶ μοὶ ἐζήτουν τοιαῦτα. Ἐλάμβανον τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς μου ὅπως καίοντες αὐτὰς εἰς τὴν ῥῖνα πάσχοντος θεραπεύσωσιν αὐτὸν ἀπὸ κήλην. Ἔχουσιν ἱερεῖς Λαμὰ ὀνομαζομένους, οἵτινες εἰσὶν ἄγαμοι καὶ δὲν φέρουσιν ἀναξυρίδα. Κατὰ τοὺς γάμους ὅμως διέρχονται τὴν πρώτην ἑσπέραν μετὰ τῆς νύμφης, ὅπως διδάξωσιν αὐτὴν τὰ πρὸς τὸν σύζυγον καθήκοντα. Τινὲς ἔλεγον ὅτι δὲν συμβαίνουσιν ἔργα, καὶ ἄλλοι ἐβεβαίουν ταῦτα. Τῶν θανόντων κατὰ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Λαμά, τινὰς μὲν ῥίπτουσι τοῖς κυσὶν λ. χ. τοὺς εὐσάρκους, ἐὰν δ' οἱ κύνες ὦσι χορεσμένοι περιχρίουσι διὰ βουτύρου τὰ πτώματα ὅπως προκαλέσωσι τῶν κυνῶν τὴν ὄρεξιν· ἄλλους κρημνίζουσιν ἐκ βράχων ὑψηλῶν ἵνα τεμαχίζωνται καὶ γίνωνται βορὰ τῶν σαρκοφάγων ὀρνέων καὶ θηρίων. Ποιοῦσι ταῦτα ἵνα μὴ πλανᾶται ἡ ψυχή, ἐπειδὴ πιστεύουσιν ὅσον ταχύτερον τὸ σῶμα διαλύεται ἐν τῇ γῇ τόσον ταχέως καὶ ἡ ψυχὴ ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὸ ἐν Ἄλτρᾳ ὄνειρόν μου, καθ' ὃ εἶδον ὅτι ἐταξείδευον ἐντὸς ἀτμοπλοίου εἰς διαυγέστατα ὕδατα καὶ ἀφίχθην εἰς χώραν ὑπὸ ὀρέων κυκλουμένην, ἐν ᾗ διέξοδον δὲν εὗρον, μοὶ προεῖπεν ὅτι τὸ τέλος τῆς ἐν Ἀσίᾳ περιηγήσεώς μου ἐγένετο ἤδη. Ἐλθὼν ὁ Φὼ Νταλόη ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὸν Τζιαν-τζιὼ κυβερνήτην ἐν Βλιαστέ, μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Νταρὶν θέλει νὰ μοὶ δώσῃ ὄχι τὴν κατ'εὐθεῖαν ἀπὸ Βλιαστὲ διὰ Κουϊγατζίνης καὶ διὰ Ττινατζιακὸ

εἰς Πεκῖνον ἄγουσαν ὁδόν, ἀλλὰ βορειοτέραν ταύτης διερχομένην διὰ Τα-Κουλάν, διὰ Τζιαγατὸ (πιθανὸν Κιάχτα), καὶ διὰ Τζιαντζιακό. Τοῦ λοιποῦ ὅμως δέον νὰ συμβαδίζωμεν. Τοῦτο ἐπιθυμῶ καὶ ἐγώ, τῷ ἀπεκρίθην· ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι μὴ ὄντες ὑποχρεωμένοι παρὰ τοῦ Νταρὶν νὰ μὲ περιποιῶνται μ' ἐγκατέλιπον, καὶ παρ' ὀλίγον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐχανόμην· ὡς πρὸς δὲ τὴν ὁδὸν ἣν ὁ Νταρὶν μοὶ δίδει, οὐδόλως ἀντιλέγω, διότι ἐπιθυμῶ μόνον νὰ ὑπάγω εἰς Πεκῖνον. Τὴν αὔριον ὑπηρέτης τοῦ Τζιαντζιώ, εὑρών με ἐν τῇ ἀγορᾷ, μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Τζιαντζιὼ ἐζήτει νὰ τῷ δώσω τὸν ἵππον μου. Ὄχι τὸν ἕνα ἀλλ' ἀμφοτέρους, τῷ ἀπεκρίθην· καὶ τὸν ἡμίονόν μου, καὶ τὸν κύνα μου ἔτι εἰς τὸν Τζιαντζιὼ δίδω ἵνα ἔχῃ αὐτά, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ἐὰν δὲν τὰ δεχθῇ ὁ μέγας βασιλεύς, εἰς ὃν προαποφασισμένον ἔχω νὰ τὰ ἀφήσω, ὡς κάλλιστα γινώσκει τοῦτο ὁ Νταρὶν τῆς Χαμίας, καὶ ὁ Φῶ Νταλόη. Ὁ δέ, παραδέχεται ὁ Τζιαντζιώ, μοὶ εἶπε, καὶ τὴν συνθήκην ταύτην. Ταῦτα ἀπελθὼν ἀνήγγειλα τῷ Φῶ Νταλόη καὶ τὸν ὑπεχρέωσα ἵνα μεταβῇ καὶ παραδώσῃ εἰς τὸν Τζιαντζιὼ τὰ ζῷα. Ὁ δ' ἐπανελθὼν μὲ διεβεβαίωσεν ὅτι δὲν ἦσαν ἀληθῆ τὰ περὶ τῶν ζῴων, ὁ δὲ Νταρὶν ἀπήτησε τὴν αὔριον νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του.

Ἐπαρουσιάσθην ἐνώπιον πολλῶν οἵτινες μὲ ἐξήταζον κατὰ τὸν ἐν Χαμίᾳ περιγραφέντα τρόπον· εἷς μάλιστα τούτων λαβὼν τὸν ἐξ ἐριούχου ἐπενδύτην μου ἰσχυρίζετο ὅτι ἤμην Ῥῶσσος, διότι ἡ κατασκευὴ τοῦ ὑφάσματος ἦτο ὁμοία τῶν ἐρχομένων ἐκ Ῥωσσίας. Λαβὼν δὲ καὶ ἐγὼ τὸν ἐκείνου, ὅστις ἦτο ὁμοίως ἐξ ὑφάσματος ἐκ Ῥωσσίας προερχομένου, τῷ εἶπον, τότε καὶ σὺ εἶσαι Ῥῶσσος καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ὅσοι τοιοῦτον ὕφασσμα φορεῖτε.

Εἶτα καλέσαντες ἐμπορευόμενον ἐκεῖ Κοζάκον ἐξ Οὐρμπίτ, Γέστ Γεφὴμ Ἀντρώπωφ ὀνόματι, ἐβεβαιώθησαν ὅτι δὲν ἤμην Ῥῶσσος καὶ παρεδέχθησαν ὅτι ἤμην Ἄγγλος (ἴντζιλι). Μετὰ ταῦτα μετέβησαν εἰς τοῦ Τζιαντζιὼ ἔνθα ἐγνωστοποίησαν τὴν περὶ ἐμοῦ ἀπόφασιν μόνον εἰς τὸν Φὼ Νταλόη, ὅστις ἀνεκοίνωσε ταύτην εἰς ἐμὲ ὅταν ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὸ Μιὼ εἰπών μοι. «Ὁ Τζιαντζιὼ διέταξε νὰ ἐπανακάμψῃς διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ εἰς Χάμιαν.» Ἅμ' ἀκούσας, κεραυνόπληκτος ἐγενόμην· καὶ σπεύσας προσέφερον ἄνευ ἐπιφυλάξεως τοὺς ἵππους μου τῷ Τζιαντζιῷ. Οὐδεὶς θέλει τοὺς ἵππους σου, μοὶ ἔλεγον· ἀνάγκη δ' εἰς Χάμιαν νὰ ἐπανακάμψῃς, καὶ ἐκεῖθεν ἀφοῦ συμφωνήσωσιν ὁ Βὲ καὶ ὁ Τζὶν νταρὶν ἄς σοὶ δώσωσιν ὁδόν· ἐξ οὗ συνεπέρανα, ὅτι ὁ Τζὶν νταρὶν εἰς Πεκῖνον καὶ εἰς Βλιαστέ ἔγραψε περὶ τῆς διευθύνσεώς μου ἐναντία, ὁ δὲ Τζιαντιὼ ἐσκέπτετο ἐὰν ἐλάμβανε τὰ ζῷα ν' ἀκολουθήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Βὲ νταρίν, εἰ δὲ μή, τὴν τοῦ Τζίν. Τοῖς ἐζήτησα ἵνα μοὶ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐξέλθω εἰς Σιβηρίαν δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ὁ ἔμπορος Ῥῶσσος συνεκοινώνει. Ἐκεῖνος εἶνε ἔμπορος, μοὶ ἔλεγον, σὺ δὲ τί ἔργον ἔχεις; Οὐδὲν παρεδέχοντο ἐξ ὅσων τοῖς ἔλεγον, καὶ ἐπανακάμψας ἀπεφάσισα νὰ ἀντισταθῶ μέχρι θανάτου. Ἦλθον νὰ μὲ παραλάβωσι διὰ Χάμιαν· τοῖς εἶπον τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐπανακάμψαντες δ' εἰς τὸν Τζιαντζιὼ καὶ ἐπιστρέψαντες εἶπον εἰς τὸν Φὼ νταλόη, ἡ ἀπόφασις τοῦ Τζιαντζιὼ δὲν μεταβάλλεται, καὶ ἑπομένως θὰ φονευθῇ ὡς λέγει. Τοῦτο ζητῶ καὶ ἐγὼ τοῖς ἀπεκρίθην· διότι προτιμῶ ν' ἀποθάνω εἰς Βλιαστὲ παρὰ νὰ ὑποφέρω ἔτι ἡμέρας, ἢ μῆνας, ἢ καὶ ἔτη κινδυνεύων εἰς ὁδὸν τὴν ὁποίαν γινώσκω καλῶς ὅτι δὲν θέλω δυνηθῆ

νὰ διεξέλθω. Μετά τινα συμβούλια ἀπεφάσισαν νὰ μείνωμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλὰ μοὶ εἶπον ὅτι πρέπει τὴν αὔριον νὰ ἦμαι ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν. Ἐξελθὼν ἀνέβην ἐπὶ τῆς πρὸς βορρᾶν σκοπιᾶς καὶ καθίσας ἐθεώρουν τὸν ὁρίζοντά μου· ἠτένισα ἐπανειλημμένως πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἐπείσθην νὰ ἐγκαταλείψω τὴν διὰ Πεκῖνον ὁδόν, ἐπειδὴ κατὰ τὰς ληφθείσας πληροφορίας ἐγένετό μοι γνωστὴ ἤδη. Ἀποφασίσας δὲ νὰ ἐξέλθω δι' ὁδοῦ ἄλλης, προσήλωσα τὸν ὀφθαλμόν μου πρὸς τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ μέγα Τιμπέτ, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Βραμαπροῦτα εἰς τὴν Βεγγάλην. Ἠθέλησα νὰ ἐλευθερωθῶ ἐκ τῶν ζῴων μου καὶ ἐξ ὅλων τῶν φορτίων ἵνα κινῶμαι εὐκόλως καὶ ταχέως. Δι' ὃ ἐχώρισα ἐκ τῶν πραγμάτων τὰς πολυτίμους συλλογάς μου ἐκ νομισμάτων ἀρχαίων καὶ πολυτίμων λίθων συνισταμένας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἠγοράσθησαν ἐκ τῶν Γιαρλὶκ ἐν Τοξοῦν καὶ ἐν Τουρπάν, τῶν λαφυραγωγησάντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοὺς Σίνας. Τὰ δ' ἄλλα πάντα ἓν ποιήσας προσεκάλεσα τὸν ἔμπορον Ῥῶσσον ἵνα τὰ ἀγοράσῃ. Δὲν δύναμαι, μοὶ εἶπε. Διὰ δὲ τὸν Μουνσίμπασή μου μοὶ ἔλεγεν Ἀραμπίσκ; δηλαδὴ εἶνε Ἀραβικός; Δὲν πρόκειται περὶ χρημάτων, ἀλλὰ περὶ σωτηρίας, τῷ εἶπον· μοὶ εἶνε δεκτὴ ἔστω ἂν μοὶ δώσῃ καὶ μίαν λάνα (βάρος ἀργύρου ἀξίας δέκα φράγκων). Ἐν τούτῳ ἔρχεται ἐκ τοῦ Τζιαντζιὼ διαταγὴ ἀπαγορεύουσα τὴν πώλησιν τοῦ ἵππου. Ἔστω, εἶπον, ὁ ἵππος ἂς μείνῃ δι' ἐκεῖνον, θὰ πωλήσω ὅμως τὰ ἄλλα πράγματά μου. Ἑτέρα διαταγὴ φθάνει τοῦ Τζιαντζιὼ ἀπαγορεύουσα πᾶσαν πώλησιν. Φὼ Νταλόη, εἶπον, εἶμαι κύριος τῶν πραγμάτων μου ναί, ἢ ὄχι; Εἶσαι, ἀλλὰ δὲν σοὶ ἐπιτρέπεται νὰ τὰ πω-

λήσης. Τότε θὰ φονεύσω τοὺς ἵππους μου, καὶ θὰ καύσω τὰ πράγματά μου. Δὲν τὰ θέλω. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σίναι ἀπεσύρθησαν ἐλαφρῶς ἀφήσαντές με μόνον, τινὲς μάλιστα δακρυρροοῦντες μ' ἐξέπληξαν, διότι δὲν ἐπίστευόν ποτε νὰ εὑρίσκηται εἰς Σίνας συμπαθείας ἴχνος. Συνέλεξα εἶτα τὰ πράγματά μου πάντα πρὸ τοῦ ναοῦ καὶ μετ' αὐτῶν δέσας καὶ τὰ ζῶα, εἶπον : Ἰδού, ἐὰν παρὰ Θεοῦ ἀπεφασίσθη ἡ καταστροφή μου, ἀρχίζω ἐγὼ ταύτην ἐνώπιον τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ του. Εἰ δὲ καὶ πάντυφλος τύχη εὑρίσκη εὐχαρίστησιν νὰ ποιῇ καὶ νὰ καταστρέφῃ, ἂς εὐχαριστηθῇ ἤδη. Ἄλλη παρὰ τοῦ Τζιαντζιὼ διαταγὴ ἔλεγεν ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν δέχεται. Οὗτος, εἶπον, καὶ εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δὲν δέχομαι ὅ,τι εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσα ἅπαξ.

Τὴν νύκτα τοῦ ἡλιοστασίου, δηλαδὴ τὴν 9 πρὸς τὴν 10 Ἰουνίου, ἐχιόνισεν εἰς Βλιαστέ, καὶ ὁ ὁρίζων μας τὴν πρωΐαν ἅπας ἐκαλύφθη ὑπὸ χιόνος, φαινόμενον ὄχι ἀσύνηθες εἰς Βλιαστὲ κατὰ τὸ θέρος· τὸ ἑσπέρας δὲ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἀνεχώρησα διὰ Χάμιαν συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Γιαν λόη, ὧν ὁ εἷς τοῦ Τζιαντζιὼ καὶ ὁ ἕτερος τοῦ Νταρὶν τῆς Χαμίας. Ἔφερον καὶ τὰ ζῷά μου καὶ τὰ πράγματά μου μεθ' ἑαυτῶν. Μοὶ προέτεινε δὲ καθ' ὁδὸν ὁ Γιαν λόη τοῦ Τζιαντζιὼ ἵν' ἀγοράσῃ τὸν Μουνσίμπασή μου, καὶ ἐπειδὴ τῷ εἶπον ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ ὅ,τι ἀφιέρωσα τῷ Θεῷ, τὰ μὲν πράγματα διεμοιράσαντο ἐν Μπόρχο, τὸν δὲ Μουνσίμπαση ὁ μὲν ἤθελε διὰ τὸν Τζιαντζιώ, ὁ δὲ ἐπέμενε μετὰ τῶν ἄλλων ζῴων νὰ φέρῃ εἰς Χάμιαν· ἀλλ' εἰς Χαϊρχιμπολὰ ὁ Μουνσίμπασης ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἀνελήφθη. Διήλθομεν δὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν σχεδὸν μέχρι Κουϊσοῦ· ἀλλ' ἐκεῖθεν νοτίως πορευθέντες

διέβημεν ἀνατολικώτερον τὰ μεταξὺ Μογγὸ καὶ Μπολγὸ τῶν Ἀντιϊμαλαίων ὄρη, ἐπειδὴ οἱ Μογγόλοι ἀλλάζουσι σταθμοὺς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, δι' ὃ εὕρομεν καὶ τὸ ἐν Χαϊρχιμπολὰ ὕδωρ κατῳκημένον. Εἰς δὲ Χάμιαν ἀφίχθημεν τὴν 18 Ἰουλίου 1871 ἢ 14 λιουγιουὰ (ἢ ἕκτου μηνὸς) καὶ ἔτους δεκάτου τῆς βασιλείας Τουνζῆ Τὰ Τζίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΧΑΜΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΧΗΛΗΣ (ΚΟΛΙΤΖΙΑΣ).

Ὁ ταύτης Νταρὶν ἐντρεπόμενος ἀπέφευγε νὰ μὲ ἴδῃ καὶ μοὶ παρήγγειλεν ἵνα τῷ ἀναγγέλλω πᾶν ὅ,τι ἤθελον διὰ τοῦ Κοὺν Τουνλήν. Τῷ ἐζήτησα τὴν διὰ Τιμπὲτ ὁδὸν διερχόμενος διὰ Τούνχοα, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του, καὶ ἠδυνάμην οὕτω νὰ ἐξέλθω τῆς Σινικῆς ἄνευ δυσκολιῶν. Μοὶ παρήγειλεν ἵνα μένω ἥσυχος ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι πανταχόθι εἶνε θολὸς ὁ ὁρίζων, κακὸν δέ τι δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει (α). Ὁ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ πρὸς δυσμὰς ἐννοήσας ὅτι οἱ Χαϊ-χὰ (Σῖναι) ἐβάδιζον πονηρῶς, τοὺς πρέσβεις οὓς συνηντήσαμεν εἰς Ὀρντεχλὶκ καλέσας παρ' ἑαυτῷ εἰς Κασσχὰρ διέταξε καὶ ἀπε-

(α) Ἐνταῦθα ἀπολήγει τὸ δοθὲν εἰς τὴν γεωγραφικὴν ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου ἄρθρον, ἀλλὰ παρελείφθησαν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐπαναλαμβάνωνται, τὰ ἐν Πετρουπόλει καὶ ἐν Πεσσιαοὺρ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας συμβάντα μοι, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν σειρᾶς.

αεφάλισαν εἰς Σούβασι καὶ ἔπεμψεν οὕτω νὰ πρεσβεύσωσιν εἰς τὸν Πλούτωνα ἐν τῷ Ἄδῃ. Τοῦτο ἀφοῦ ἠκούσθη ἐν Χαμίᾳ, ἂν δὲν ἦτο ὁ Βὲ νταρίν, ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν ἐμὴν ἀποκεφάλισιν. Ἡ διὰ Τούνχοα δ' εἰς Τιμπὲτ ἄγουσα ὁδός, ἣν τῷ ἐζήτησα, ἦτο ὁδὸς διὰ τοὺς Χαοὺς ἄγνωστος καὶ γνωστὴ μόνον τοῖς Μογγόλοις. Ἐκτὸς τούτου ἀφ' ἑνὸς εἰς Καραχουζιοὺμ ὑπῆρχον οἱ Γιαρλίκ, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς Σαλὰρ οἱ Τουργάν, ἀμφότεροι λαοὶ πολέμιοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐμέλλομεν νὰ βαδίσωμεν. Ἐσκέπτετο δ' ὡς μετὰ ταῦτα ἔμαθον νὰ μοὶ δώσῃ τὴν ὁδὸν τῆς Κασσκάρ, ὅταν στρατὸς ἐκ Πεκίνου ἐλθὼν καθυπέταττε ταύτην. Προσεπάθουν αὐτὸν νὰ πείσω νὰ μὲ πέμψῃ εἰς Κασσκὰρ τότε, ὅπως καὶ ὁ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ μ' ἔπεμψεν ἐκ Τοξοῦν εἰς Χάμιαν. Δὲν μοὶ ἔλεγεν ὄχι· ἀλλὰ μοὶ παρήγγειλε νὰ ἔχω ὑπομονήν. Ἀνησυχῶν δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην διέταξε τὴν διὰ Κασσκὰρ ἀναχώρησίν μου, ἀλλὰ κρυφίως ἔγραψεν εἰς τὸν Νταρὶν τοῦ Ἐρπουνὲ (Ἀστὶν) νὰ μὲ κρατήσῃ παρ' αὐτῷ, καὶ νὰ μὲ περιποιῆται ὡς μέγαν ἄνδρα. Ἐνόησα τὴν ἀπάτην, πλὴν ἤθελον τὸ σκοτεινὸν σημεῖον εἰς ὃ εὑρισκόμην ν' ἀποκαλύψω.

Τὸ Ἐρπουνὲ κατὰ Σίνας καὶ Ἀστὶν κατὰ τοὺς Γιαρλὶκ ἦτο πόλις ἀποκλειστικῶς κατῳκημένη ὑπὸ Γιαρλίκ, κατεστράφη δὲ ὑπὸ τῶν Σινῶν, ἐπειδὴ ἐβοήθησεν ἐν τῇ ἐπαναστάσει τοὺς ἐκ Τουρπὰν ἐλθόντας Γιαρλὶκ καὶ Τουργάν, ἐδημεύθησαν οἱ αὐτοῦ ἀγροί, καὶ ἐκτίσθη οὐ μακρὰν τούτου ἀνατολικῶς, ἐκ χώματος φρούριον ἐν ᾧ ἔμενον διακόσιοι περίπου χαοὶ ὑπὸ φρούραρχον συνταγματάρχην Λὴ Νταρὶν καλούμενον. Οὗτος ἅμ' ἀφίχθην μοὶ παρεχώρησε δωμάτιον εἰς τὸ

φρουραρχεῖον, καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀνέπαυέ με λέγων ὅτι ἀνέμενε διαταγὴν τοῦ Βὲ Νταρίν, ἵνα μὲ πέμψῃ εἰς Τουρπάν. Ἐνόμιζεν ὅτι μὲ ἠπάτα οὕτως, ἐνῷ ἐξηπατᾶτο· διότι ἐγίνωσκον ἤδη ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὁδὸς δι' ἐμέ, καὶ ἐσκεπτόμην νὰ σωθῶ διὰ τῶν ἐρήμων, ἀλλ' ὄχι διὰ τῶν ἐν αὐταῖς ὁδῶν ἐπειδὴ ἦτο εὔκολον κατ' ὄπισθέν μου ἐρχόμενοι νὰ μὲ συλλάβωσιν. Ἤθελον νὰ κατέλθω νοτίως ἐν πλήρει ἐρήμῳ καὶ εἶτα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς νὰ πορεύωμαι βορειοδυτικῶς καὶ ν' ἀφιχθῶ εἰς τὰς περὶ τὴν Τουρπὰν κατῳκημένας χώρας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι κατὰ τὰς πλήρεις ἐρήμους δύναταί τις νὰ εὕρῃ ὕδατα μόνον ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἀνέμενον τὸ φθινόπωρον ἵνα λειποταχτήσω, καὶ προσεπάθουν κατὰ τὸ τότε διάστημα νὰ κερδίσω τὴν αὐτῶν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην.

Εὗρον δὲ κατ' εὐτυχίαν ἐν τῷ φρουρίῳ τὴν ὑμενογόνον λαρυγγῖτιν, ὑφ' ἧς προσεβλήθησαν οἱ πλεῖστοι καὶ ἀπέθνησκον συχνοί. Δὲν ἔχασα παρὰ μόνον ἕνα, ἐθεράπευον δὲ αὐτοὺς δι' ἀφαιμάξεων γενικῶν καὶ δι' ἐμφυσήσεως κόνεως μετὰ σαχχάρεως στυπτηρίας εἰς τὰ πάσχοντα μέρη. Ὅταν ἐποίουν οἴκους ἐχρησίμευον αὐτοῖς ὡς ἀρχιτέκτων, καὶ ἐν γένει διηυκόλυνον πᾶσαν αὐτῶν ἀνάγκην εἴτε συμβουλεύων εἴτε ἐργαζόμενος προθύμως. Μ' ὠνόμαζον Λὼ- Σιανσὶν (μέγαν φιλόσοφον), καὶ ἔλεγον ἀποθαυμάζοντες Τοῦ Τζιτὼ (τὰ πάντα γινώσκει). Ἀπέκτησα παρ' αὐτοῖς ὑπόληψιν, καὶ διὰ τῆς ἐπιρροῆς μου ἐμετρίαζον τοῦ φρουράρχου τὰς τιμωρίας. Τοὺς ψεύστας ἔτυπτον διὰ τοῦ σανδαλίου κατὰ τὸ στόμα, ἐξ οὗ ἐξοιδαίνοντο τὰ χείλη καὶ ἔπιπτον οἱ ὀδόντες, τοὺς δέ, ἀναλόγως τοῦ ἐγκλήματος· ἄλλους ἔρριπτον πρηνεῖς

κατὰ γῆς καὶ ἔτυπτον δι' ἐπὶ τούτῳ ξύλου κατὰ τὰ ὀπίσθια τῶν μηρῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος, ἐξ οὗ πολλάκις ἀπέπιπτον αἱ σάρκες· ἄλλους ἐκρέμων ὀρθίους οὕτως ὥστε νὰ ἵστανται ἐγγίζοντες τὴν γῆν μόλις· ἄλλους ἔκλειον τὸν λαιμὸν καὶ τὰς χεῖρας εἰς ἐπὶ τούτῳ συναρμοζομένας σανίδας· ἄλλους ἔδενον δι' ἁλύσεων βαρειῶν, καὶ φύλακες δὲν ἄφινον αὐτοὺς νὰ κοιμῶνται ἐπὶ τῷ σκοπῷ ν' ἀποθάνωσιν ὑπ' ἀϋπνίας, καὶ μυρίας ἄλλας τιμωρίας ἐποίουν, ἃς πρὸς βασανισμὸν μόνον τὸ τῶν Χαῶν πνεῦμα δύναται νὰ ἐφεύρῃ. Ἐν ταῖς τιμωρίαις ἐκάθητο ἐπὶ ἕδρας ὁ Νταρὶν μόνος, αὐτοῦ δ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἵσταντο ἐν στολῇ οἱ ἐν τέλει, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐκτάδην ἔκειτο ὁ ἐγκληματίας καὶ παρ' αὐτῷ ὁ τιμωρὸς γονατισμένος. Ὅταν δ' ἤθελον διὰ τὸν ἐγκληματίαν νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Νταρίν, παρεκάλουν αὐτὸν κλίνοντες γόνυ καὶ καταβιβάζοντες μέχρι τῆς γῆς τὴν δεξιὰν χεῖρα. Ἡμέραν δέ τινα ἔτυπτεν ὑπασπιστὴν (Τζουνγιὰ) Λιὲ (ἔλαφον) καλούμενον, δι' ὃν δὶς καὶ τρὶς ἔκλινον οἱ Νταλόη πρὸς τὸν Νταρὶν γόνυ, καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἐπέμενε διατάττων νὰ τύπτωσιν ἐκεῖνον, ἔλαβον αὐτὸν ἐν ἀγκάλαις ἀπὸ τῆς ἕδρας, καὶ ἔφερον ἐντὸς τοῦ φρουραρχείου· ὅτε ἐν μιᾷ φωνῇ οἱ ἄλλοι, εἶπον «Χάϊ λισσὶν Ποταγοὺς Νταρὶν γιώ·» δηλαδὴ κατὰ τὰς τῶν Χαῶν ἀρχὰς ὁ Ποταγὸς μέγας ἀνὴρ εἶνε. Ἐπειδὴ ὁ τυπτόμενος Τζουνγιὰ κατὰ τὴν καταστροφήν μου, ὡς θέλομεν ἴδει, μὲ εἶχε κτυπήσει ἐπὶ κεφαλῆς διὰ σιδήρου. Ἀπέδιδον δὲ τὰς αὐτῶν εὐχαριστίας μετὰ τὸν Νταρὶν καὶ εἰς ἐμέ.

Ἔχουσι νόμον νὰ φονεύωνται τὰ εἰσερχόμενα ἐν ἐσπαρμένῳ ἀγρῷ κτήνη πάνθ' ὅσα, καὶ οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσι, καὶ νὰ δημεύωνται τὰ αὐτῶν κρέα. Ἡμέραν δὲ

τινα συνέλαβον ἐν ἀγρῷ ὄνον καὶ ἀπαγαγόντες αὐτὸν ἔσφαξαν, καὶ δημεύσαντες διεμοίρασαν, καὶ παραυτα ἐν χύτραις ἔβραζον, καὶ ἔψηνον καὶ ἐγεύοντο. Ἀνέπεμπον τὰ κρέα βραζόμενα ὀσμὴν κρεάτων δορκάδος, μοὶ ἔλεγον δ' ὅτι ἦσαν νόστιμα, καὶ ἐπειθόμην, διότι ἔβλεπον ταῦτα ψαθαρὰ καὶ λευκὸν τὸν ζωμόν των. Τρώγουσιν οἱ Σῖναι τὰ πάντα καὶ μάλιστα θνησιμαῖα· ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Τζιλί, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει κτηνοτροφία, διατρέφουσι κατ' οἶκον κύνας, ὧν γεύονται τὰς σάρκας. Λέγουσι δ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε διὰ τὸν ἄνθρωπον τὰ πάντα· ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ δὲν φείδονται καὶ τούτου. Μοὶ ἔλεγον ἐν τῇ ἐν Κοτζένζῃ αὐτῶν πολιορκίᾳ ὅτι πολλοὶ ἔφαγον τὰ αὐτῶν τέκνα· εἷς δὲ Νταλόη ἐκ τῶν σαρκῶν τοῦ ἀνθρώπου τοὺς γυναικείους μηροὺς ὡς νοστιμωτέρους μοὶ ἐπῄνει.

Κατὰ δὲ τὸν μῆνα ὀκτώβριον ἡτοιμαζόμην νὰ σωθῶ εἰς Τουρπάν. Καὶ ἐν πρώτοις, ἐπειδὴ προὐφασιζόμην ὅτι εἶχον ἀνάγκην ἡσυχίας, μοὶ παρεχώρησαν δωμάτιον ἰδιαίτερον. Εὕρισκον δὲ δυσκολίαν νὰ ἑτοιμάσω τὰ τῆς τροφῆς μου, διότι ἔτρωγον εἰς τοῦ φρουράρχου, καὶ ἀπεφάσισα τὰ λάβω μετ' ἐμοῦ ἄλευρον μόνον. Ἀλλ' ἵνα ἀγοράσω καὶ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ λόγος. Βλέπων δὲ τὸν ἵππον μου Σερδὰρ ἀδυνατοῦντα, ἐπειδὴ ἀπέλυσαν αὐτὸν εἰς τὰς φορβάδας, καὶ ἀφορμὴν λαβὼν ὅτι δῆθεν αὐτὸν ἐλυπούμην, ἠγόρασα καὶ ἔδιδον αὐτῷ ἄλευρον ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν. Μὲ ἠρώτων δ' ἂν ἔτρωγε καὶ κρέας ! Εἶτα ἐχώρισα τὰς συλλογάς μου, τὰς σημειώσεις, τὰ χειρουργικά μου ἐργαλεῖα, καὶ τὰ πέδιλά μου, καὶ ἐγκατέλειψα πάντα τὰ ἄλλα. Τὴν ἑσπέραν δ' ἐκείνην εἶδον καθ' ὕπνον εἰς τὸν οὐρανὸν λαμπρὰς τὰς πλειάδας, καὶ ἐκ τῆς λάμψεως αὐτῶν μεταβληθεῖσαν τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἐνῷ

δ' ἐθελγόμην ὁρῶν τὰς πλειάδας, εἶδον αὐτὰς μεταβληθείσας εἰς σημαίαν, ἐν ᾗ ἦτο γεγραμμένον ΣΥ ΕΝ ΤΟΥΤΩ, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἀνεγίνωσκον ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ, καὶ εἶτα τὴν σημαίαν εἶδον μεταβληθεῖσαν εἰς μοναχὸν πελώριον, ὅστις μοὶ ἐνεποίησε φρίκην, δι' ἣν ἐξηγέρθην. Πιστεύσας δ' ὅτι μοὶ προεδηλώθη τῆς ζωῆς μου τὸ τέλος, διηγήθην τὴν πρωΐαν τὸ ἐνύπνιον εἰς Νταλόην τινὰ μάντιν, ὅστις τὰ φωτεινὰ σώματα, μοὶ ἔλεγεν, εἰσὶν εὐτυχίαι, εἰσὶ παράσημα, ἅπερ θὰ ἔλθωσιν ἐκ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι διπλαῖ εἰσὶν αἱ πύλαι τοῦ ὀνείρου, ἡ τότε ὅμως δὲν ἦτο ἡ τῆς εὐτυχίας. Οὐχ ἧττον, ἐπειδὴ ἕκαστος μᾶλλον κλίνει ἔνθα καὶ εὐχαριστεῖται, ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τοῦ μάντεως ἐγκαρδιώθην, καὶ ἀπεφάσισα νὰ σωθῶ διὰ τῶν ἐρήμων, προλογίζων ὅτι ἐν Κασσκὰρ παρὰ τῷ Μωχαμὲτ Γιακοὺπ Χὰν μέλλει νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ὄνειρόν μου.

Ὅταν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθον κάμηλοι ἐκ Χαμίας ἵνα λάβωσι σῖτον, ἐνόμισα τὴν εὐκαιρίαν ὡς ἐμὴν εὐτυχίαν, καὶ ἠρώτησα τὸν Νταλόη, ὅστις διῴκει τὸ φρούριον τότε, ἐπειδὴ ὁ Νταρὶν εὑρίσκετο εἰς Βαρυνκόλ, πότε αἱ κάμηλοι ἔμελλον ν' ἀναχωρήσωσι διὰ Χάμιαν· ἐν ταὐτῷ δ' ἠρώτησα καὶ ἄλλον, ὅπως οὕτως ἔχω προπαρεσκευασμένην αἰτιολογίαν νὰ λέγω, ἂν κατελαμβανόμην, ὅτι προὐτιθέμην νὰ διευθυνθῶ μετὰ τῶν καμήλων εἰς Χάμιαν. Ἐπειδὴ δ' αἱ τοῦ φρουρίου πύλαι ἐκλείοντο περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐφρόντισα προεξάγων νὰ κρύψω τὰς συλλογάς, τὸ ἄλευρον, τὰς σημειώσεις καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς χειρουργικῆς εἰς τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως Ἀστίν. Περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1871 ὅταν ἐσήμαινον νὰ συναχθῶσι τὰ πλήθη

πρὶν ἢ κλείσωσιν αἱ πύλαι, ἐξηρχόμην τοῦ φρουρίου φέρων ὑπὸ τὸν μανδύαν ῥόπαλον καὶ σάκκον ἐν ᾧ εὑρίσκοντο τὰ πέδιλά μου, καὶ σὺν αὐτοῖς ἑκατὸν χρυσοῖ Βουχάρας, οὓς μοὶ ἔδωσεν ὁ Ἐμὴρ, καὶ οὓς ἀπεχώρισα τῶν ἄλλων φαίνεται ἀσφαλείας χάριν, ἤτοι ἐὰν ἐχάνοντο ὅσα εἶχον εἰς τὰ ἐρείπια νὰ ἔχω ταῦτα, καὶ τὸ ἐναντίον. Εἶδον δ' ἐκ τῆς πύλης τὸν Νταλόη μετὰ πλήθους ἐρχόμενον ἐκ τῶν χωρῶν ἔνθα εἶχον κεκρυμμένα τὰ πράγματά μου, καὶ ἐνόησα ὅτι ἀνεκάλυψαν ταῦτα. Ἐλόξευσα δὲ διευθυνόμενος πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Χαμίας ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐπανακάμψω διὰ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ φρουρίου πύλης, ἀλλ' εὑρὼν ταύτην κεκλεισμένην ἐπανέκαμπτον πρὸς τὴν νοτίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον. Εἶδον δὲ πλῆθος κατ' ὄπισθέν μου τρέχον, καὶ λέγον ποῦ εἶνε; ποῦ διηυθύνθη; Εἰσέβην ἐν τῇ πύλῃ ταὐτοχρόνως μετὰ τοῦ Νταλόη. Ποῦ ἄγεις, Λὼ Σιανσίν; μοὶ εἶπεν. Εἰς Χάμιαν, τῷ ἀπεκρίθην, ἵνα ἴδω ὁποῖον τέλος θὰ λάβω, ἐπειδὴ ἡ κεφαλή μου κατεθορυβήθη καὶ ἡ ὕπαρξίς μου ἐγένετο βάσανος. Τὴν ἑσπέραν ἐδιπλασιάσθησαν αἱ φυλακαὶ τοῦ φρουρίου, πρὸ δὲ τῆς θύρας μου ἵσταντο φύλακες παρηγγελμένοι νὰ μὲ κτυπήσωσιν ἂν ἐξηρχόμην. Τὴν πρωΐαν διεμαρτυρήθην τὰς συλλογάς μου ἰδὼν ἐν τῷ φρουραρχείῳ. Ἐκεῖνοι δὲ καλέσαντές με, ἵνα παρατηρήσω ἂν ἦσαν πᾶσαι, ἐνῷ διηυθέτουν τὰ ἐν ἀνωμαλίᾳ, διέταξαν τὴν σύλληψίν μου. Ἐν στιγμῇ ἐγένοντο περὶ ἐμὲ πάντες οἱ τοῦ φρουρίου, πολλοὶ λαβόντες κατεβίβαζον ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰς χεῖρας, ἄλλοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοὺς πόδας, ἄλλοι ἔσυρον πρὸς τὰ κάτω τὸν πώγωνά μου, ἄλλοι πρὸς τὰ ὄπισθεν τὴν κόμην. Ὁ δὲ Αιὲ Τζουνγιὰ μοὶ κατέφερε σφοδρὸν κτύπημα

ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ σιδήρου, ἐξ οὗ ἐσκοτιδινίασαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Πρὶν δὲ μοὶ καταφέρῃ ἄλλα, ἀπώθησα τὸ πλῆθος πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἀπεμακρύνθην ἐκείνου, καὶ ἑτέρου, ὅστις προσεπάθει διὰ ξύλου νὰ ἐξορύξῃ τὸν ὀφθαλμόν μου. Παρεδόθην ἵνα μὴ φονευθῶ ὡς θηρίον καὶ ῥίψαντές με χαμαὶ πρηνῆ καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων πατοῦντες ἔστρεψαν καὶ συνέδεσαν σφοδρῶς τὰς χεῖρας· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐφώνουν διότι εὕρισκον μάταιον νὰ κλαίω διὰ τὰς χεῖρας ἐνῷ ἐπίστευον ὅτι μετὰ τοῦτο ἤθελε πέσει ἡ κεφαλή, συνέσφιγξαν αὐτὰς μέχρις ἀποκοπῆς· συνέδεσαν δὲ καὶ τοὺς πόδας ὁμοίως. Ἀντὶ δὲ νὰ κόψωσι τὴν κεφαλήν μου, λαβόντες με ὡς πτῶμα μ' ἔρριψαν ἐν τῷ δωματίῳ, διότι ἀνέμενον καὶ τὴν ἀπόφασιν ἐκ Χαμίας. Κατὰ τὴν περίσφιγξιν τῶν χειρῶν μου ἤρχισαν ἀντιδράσεως σφοδροὶ πόνοι, δι' οὓς κατελήφθην ὑπὸ γενικοῦ τρόμου. Ἐφώνουν τότε νὰ χαλαρώσωσι τοὺς συνδέσμους ἢ νὰ μοὶ κόψωσι τὴν κεφαλήν, διότι ἂν ἔπιπτον αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες μοὶ ἦτο ἄχρηστος ἡ ζωή. Ἀφοῦ δ' οὐδόλως εἰσηκουόμην, ἀπελπισθεὶς ἀνέμενον τὸν θάνατον διὰ τοῦ τρόμου. Ἀλλ' ὅτε τὸν κίνδυνον ἐμφανῆ εἶδεν ὁ Νταλέη, διέταξε καὶ ἐχαλάρωσαν τοὺς ἐπιδέσμους, μεθ' ὃ ἔμενον αἱ χεῖρές μου καὶ οἱ πόδες ἀναίσθητοι· κατὰ μικρὸν ὅμως ῥίπτοντες κατὰ παραγγελίαν μου ψυχρὸν ὕδωρ, ἐπῆλθεν αἱμωδίασις, καὶ μετ' αὐτὴν ἐπανῆλθεν ἡ αἴσθησίς κατ' ὀλίγον. Ἐνταῦθα ἀφίχθη καὶ ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Νταρὶν ἐκ Χαμίας, ὅστις ἀνέκρινεν ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους κατ' ἰδίαν, καὶ παραγγείλας ἐμοὶ μὲν νὰ ἄγω ἐν ἡσυχίᾳ τῷ δὲ Νταλόη νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν περιποίησίν μου, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Εἰς Χάμιαν δ' ἐν συμβουλίῳ ὁ ὑποκυβερνήτης καὶ ὁ Τὰ

Τουνλῆν ἐψήφισαν τὸν θάνατόν μου. Ξένος, λέγοντες, ἀπήρχετο εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλ' ὁ κυβερνήτης μ' ἔσωσεν ἀντειπών· «Νὰ φονεύσωμεν ἄνθρωπον ἕνα ἐξ ἀπιστεύτων ἀποστάσεων ἐλθόντα, θεραπεύσαντα δ' ἡμῶν πολλούς; ἔπειτα δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἐχθρῶν, δηλαδὴ ἐκ τῶν Γιαρλίκ. Ἂς ἀφήσωμεν αὐτὸν νῦν, καὶ ἂν τοιοῦτό τι ἐπαναλάβῃ τὸν φονεύομεν.» Ἐμοὶ δὲ παρήγγειλε νὰ κάθημαι ἡσυχότατα, διότι τὸ πρᾶγμα ἐγένετο κάκιστον. Ἐγενόμην ὀπτασιῶν καὶ ὀνείρων πλήρης, ἅπερ ὁ μάντις ἐξήγει ἐπ' ἀγαθῷ. Εἶνε ἀνοησία, τῷ ἔλεγον, νὰ ἐξηγῇς ἐπ' ἀγαθῷ ὅλα τὰ ὄνειρά μου, καὶ ἐγὼ νὰ εὑρίσκωμαι πάντοτε ἐν φυλακῇ. Τὰ ὄνειρα, μοὶ ἔλεγε, ποτὲ μὲν αὐθημερόν, ποτὲ δὲ μετὰ χρόνον πραγματοποιοῦνται.

Διεσκέδαζον ἐνίοτε καλῶν τραγῳδιστήν, ὅστις ἔψαλλε Σινικὰς θεατρικὰς παραστάσεις. Ἤρχιζεν ἑκάστοτε ἐξ ἐκείνης τοῦ Ναϊμεβάν, δηλαδὴ τοῦ νοτίου μεγάλου βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἐλθὼν ἐν τῇ Σινικῇ ἐζήτει παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως τεμάχιον γῆς ἐκ τοῦ οὐρανίου κράτους ὅπως γευθῇ τῆς αὐτοῦ εὐτυχίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῷ ἠρνήθη ὑπερηφάνως, συνῆψε μετ' αὐτοῦ φιλίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Λέγουσιν οἱ Σῖναι Νὰ λοῦ τὴν εἰς Κασσκὰρ ἄγουσαν, καὶ Ναϊμεβὰν τὸν ἐκ ταύτης ἐλθόντα. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Ναϊμεβὰν διακρίνουσι τῶν Γιαρλίκ, οὓς Τζιαντὼ καλοῦσι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα πέριξ αὐτῶν ἔθνη δι' εἰδικοῦ ὀνόματος ὁρίζουσιν, οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ὁ παρὰ τῶν Σινῶν καλούμενος Ναϊμεβὰν εἶνε Δημήτριος ὁ Εὐθυδήμου βασιλεὺς τῆς Βακτριανῆς, ὅστις ἀπελθὼν ἐξήπλωσε τὸ αὐτοῦ κράτος μέχρι Σηρῶν καὶ Φρυνῶν ἔτι (α), δηλαδὴ μέχρι

(α) Στραβ. 516.

Μογγόλων καὶ Σινῶν. Μοὶ ἔψαλεν εἶτα τοὺς πολέμους τῶν Χαϊχὰ καὶ Τουργάν, τοὺς τῶν Χαϊχὰ καὶ Μογγόλων, τοὺς τῶν Χαϊχὰ καὶ Μαντζιώ, καὶ τοὺς ἐμφυλίους τῶν Χαϊχά, καθ' οὓς, ὅταν τὸ Σινικὸν κράτος ἦτο εἰς τρία βασίλεια διηρημένον, ὑπερίσχυσε τὸ Κοὺλὶ Ντιφάν, τοῦ Χουπὶ καὶ τοῦ Σιτφέν. Κατὰ τὰ ᾄσματα δὲ τῶν Χαϊχὰ ἐφονεύοντο ἐν τοῖς πολέμοις πάντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν πλὴν τριῶν ἢ πέντε, οἵτινες ἐκρύπτοντο εἰς τὰ δάση ἢ εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ ἀνεφαίνοντο ἐκ νέου. Ἐμάνθανον δὲ συνδιαλεγόμενος, τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν, τὰς ἐπιστημονικάς, γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς αὐτῶν γνώσεις περὶ ὧν θέλομεν πραγματευθῆ εἰδικώτερον. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀναγκαῖον κρίνω ν' ἀναφέρω, ὅτι οἱ Χαϊχὰ θεωροῦσι τὸν ἄνθρωπον πανάρχαιον καὶ ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ὑπάρξαντα, λέγοντες τέν, τή, ρίν· δηλαδὴ Θεός, γῆ, καὶ ἄνθρωπος, ὡς ἀφ' ἑαυτῶν ὑπάρξαντα δῆθεν· κατά τινας ὅμως οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἦσαν δύο ρὶν τζὸ νενὲ καὶ ρὶν τζὸ γιαγιά, ἐγεννήθησαν δ' ἐξ αὐτῶν πέντε υἱοί, ἐκ τῶν ὁποίων κατάγονται δι' ἐπιμιξιῶν ἑβδομήκοντα δύο φυλαὶ ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ κόσμος· κατ' ἄλλους οἱ δύο πρωτόπλαστοι ἐγένοντο ὑπὸ ἀγγέλου, Σὰν χοὰ τζισὰ καλουμένου, καὶ κατ' ἄλλους πέντε πρωτόπλαστοι ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ, δηλαδὴ ὅπως διὰ πᾶσαν ἰδέαν εὑρίσκεται ἀμύθητος ποικιλία ἐν τοῖς Χαοῖς, οὕτω καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ σπουδαιότητα μεγάλην ἔχει ἡ αὐτῶν ἱστορία· διότι χρονολογοῦσιν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἱστορικῶς μετ' ἀκριβείας γινώσκουσι τοὺς αὐτῶν βασιλεῖς, δύο κατακλυσμούς, ὧν ὁ πρῶτος συνέβη ἐπὶ τοῦ τρίτου αὐτῶν βασιλέως καὶ ὁ δεύτερος μετὰ δύο

χιλιάδας περίπου έτη κατά τὴν ἐποχὴν τῶν γραμμάτων, ἤτοι περὶ τὰς πέντε χιλιάδας πρὸ ἡμῶν ἔτη, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν βασιλειῶν αὐτῶν ἐξάγουσιν, ἐπειδὴ κατὰ βασιλεῖς χρονολογοῦσι. Λέγουσι δὲ εἰς τὰ βόρεια ἐξ αὐτῶν ἀπομεμακρυσμένα μέρη ὑπάρχει ἔθνος Νιουρίκοα, δηλαδὴ γυναικεῖον, ὡς ἀποτελούμενον ὑπὸ γυναικῶν μόνον, αἵτινες γίνονται ἔγκυοι ἀφοῦ πίωσιν ὕδωρ ἔκ τινος ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν φρέατος. Φονεύουσι δὲ πάντα ἄνδρα τολμήσαντα εἰς τὸ ἔθνος αὐτῶν νὰ εἰσέλθῃ. Τοῦτο καίτοι γελοῖον δὲν φαίνεται ἀπέχον πολὺ τῆς περιγραφείσης νυμφεύσεως τῆς Ἴσιδος μετὰ τοῦ Ὀσίριδος, οὔτε τῆς περιγραφείσης σημασίας τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή· μεγαλειτέρας μάλιστα προσοχῆς δεῖται, ἐπειδὴ οἱ Σῖναι θέτουσιν εἰς τὰ βόρεια τὸ τῶν Νιουρίκοα ἔθνος ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ Σκυθίᾳ φυγούσας ἔγραψαν τὰς Ἀμαζόνας. Συνέβη δ' ἐν τῷ οὐρανῷ τότε ἐκτεταμένη ἐρυθρότης τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐξ ἧς προοιωνίζοντο τὴν αὐτῶν καταστροφήν. Ἐξήγουν αὐτοῖς, ὅτι προήρχετο ἐξ ἁπλῆς διαθλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων πιπτουσῶν εἰς ὑψηλὰ εὑρισκόμενα ἀραιὰ νέφη, δι' ὃ καὶ ἡ ἐρυθρότης ἐκινεῖτο ὅπως καὶ τὰ νέφη, καὶ συνέβη περὶ τὴν ἑσπέραν, καθ' ἣν ὁ ἥλιος δυνατὸν εἶνε εἰς τοιαῦτα ὕψη νὰ ῥίψῃ ἀκτῖνας· ἀλλ' ἐθεωρούμην ὡς μὴ γινώσκων τὰ σημεῖα. Ὅπως δὲ ἡ ἐρυθρότης αὕτη προέρχεται ἐκ διαθλάσεως τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου εἰς πανύψιστα ἀραιὰ νέφη, ἅπερ ὁ ἥλιος δύναται νὰ φωτίσῃ, καίτοι ἀφ' ἡμῶν πρὸ πολλοῦ ἔδυσεν, οὕτω δύναται ἐρυθρότης νὰ προέλθῃ καὶ δι' εἰδικῶς σχηματιζομένης πυκνῆς ἀτμοσφαίρας, οἷα σχηματίζεται ἐν Ἑράτ καὶ ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ τὴν ἑσπέραν, καὶ ἐν Νυσσιαοὺρ τὴν

πρωΐαν, ὡς προερρέθη, διότι κατὰ τὰς αὐτῶν χώρας παρ' ἐρήμοις εὑρισκομένας, φαίνεται ὅτι σχηματίζεται ἀτμόσφαιρα εἰς ὕψη ἔχουσα πύκνωσιν τοιαύτην, οἵαν ἔχουσι χαμαὶ αἱ τῶν ταπεινῶν χωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καθ' ἃ εἴδομεν τὸν κατοπτρισμόν.

Τὴν δὲ 13 πρὸς τὴν 14 Ἀπριλίου τοῦ 1872 ἀφίχθη καὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ὀνείρων μου ὁ χρόνος. Εἶδον τότε ὅτι ἐν χαλκείῳ ἀνερευνῶν διά τι εὗρον ἐνώπιόν τινος Λιοῦ Τζουνγιὰ καλουμένου, κλεῖδας δύο μικράν τε καὶ μεγάλην, ἃς δῆθεν πρὸ πολλοῦ χρόνου εἶχον ἀπολέσει. Τοῦτο ἐξηγῶν τὴν πρωΐαν ὁ μάντις ἐβεβαίου ὅτι μοὶ ἠνεώχθησαν ὁδοὶ δύο. Τὸ ἑσπέρας ἐλθὼν ἐκ Χαμίας ὁ Λιοῦ Τζουνγιὰ ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰς κλεῖδας εὗρον, ἐξητήσατο ἵνα μεταβῶ εἰς Χάμιαν πρὸς θεραπείαν τοῦ γόνατος τοῦ Τὰ Τουνλὴν λακτισθέντος ὑφ' ἵππου. Τὴν αὔριον πρωϊαίτατα μετὰ τοῦ Λιοῦ Τζουνγιὰ εἰς Χάμιαν ἀπελθών, εἶδον καὶ τὸν φίλον μου Βὲ Νταρίν. Τὸν ἠρώτησα πρῶτος πῶς ἔχει; Καλῶς, μοὶ ἀπεκρίθη, καὶ σύ; Δὲν γινώσκεις, Νταρίν, ὅτι ἔχω πολὺ κακῶς; Ἔσο ἥσυχος, μοὶ προσέθεσε, θέλει σοὶ δοθῇ ὁδός. Τῷ ἐζήτησα τὴν ὁδὸν τῆς Χηλῆς, εἰς ἣν πρὸ μηνῶν τινων ἀφίχθησαν οἱ Ρῶσσοι. Πολὺ καλῶς, μοὶ εἶπε, μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ Βὴ Νταρὶν ἀναχώρησον. Ἡ θεραπεία ἐγένετο, ἀλλ' οἱ λοιποὶ Νταρὶν δὲν ἤθελον νὰ μοὶ ἐπιτρέψωσιν ὁδόν. Τότε ὁ Νταρὶν ἐξ ἑαυτοῦ τὴν 18 Μαΐου 1872 ἢ 25 εγιευὰ (τετάρτου μηνός) 11 ἔτους Τουνζῆ Τὰ Τζὶν μοὶ ἔδωσε διαβατήριον καὶ τὴν 19 ἀνεχώρησα δι' Ἐρπουνέ, ἔνθα εὗρον τὰς στρωμνάς μου διαμοιρασμένας, καὶ τὰ ἐνδύματά μου διηρευνημένα καὶ ἐλλείποντα ἐξ αὐτῶν μάκτρα,

φωτογραφίαν πεφιλημένου μου φίλου καὶ τὴν ἰδικήν μου, ἣν καὶ ἀνεγνώρισαν.

Πᾶν ὅ,τι πράξῃς εἰς Χαΐχὰ μὴ περίμενε εὐχαρίστησιν ἢ εὐγνωμοσύνην. Τοῦτο ἐκφράζεται δι' ἀρχῆς Χάϊ βὶν λισσὴν μογιώ, δηλαδὴ ὁ χάϊ χὰ εὐεργεσίαν δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε εὐεργετεῖ· ὅ,τι τῷ συμβῇ θεωρεῖ ὡς προερχόμενον ἀπὸ Θεοῦ, καὶ ἑπομένως τὴν παρά τινος εὐεργεσίαν ὡς προερχομένην δι' εὐμένειαν, ἣν τὸ θεῖον πρὸς αὐτὸν ἔχει. Δὲν λέγει ὡς ὁ Μωαμεθανὸς Ἀλλὰχ κερήμ, δηλαδὴ ἔχει ὁ Θεὸς δι' ἕκαστον προδιαγεγραμμένα, ἀλλὰ μὴ πιστεύων εἰς πεπρωμένον ἐλπίζει ἐκ τῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ λογίζει τὰ πάντα συμβαίνοντα κατὰ τὴν ἑκάστου καρδίαν· δι' ὃ λέγει σὶγγ χὼ (καρδία καλὴ) διὰ τὸν εὐτυχοῦντα, καὶ σὶγγ πὼ χὼ (καρδία ὄχι καλὴ) διὰ τὸν δυστυχοῦντα. Καρδίαν δὲ καλὴν ἢ κακὴν παραδέχεται ἐκ τῶν ἔργων καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν λόγων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουσι προσευχάς, ἐπειδὴ πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς ἀμείβει ἢ τιμωρεῖ κατὰ τὰ ἔργα, δὲν παρασύρεται δ' ἐκ παρακλήσεων ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος καὶ παντογνώστης τῆς καρδίας ἑκάστου, ἥτις ἐκτιμᾶται ἐκ τῶν παρελθόντων, παρόντων καὶ μελλόντων ἔργων ἑκάστου, ἅπερ ὁ Θεὸς πάντα γινώσκει. Γελᾷ ὁρῶν τὸν Μωαμεθανὸν προσευχόμενον διότι δὲν πιστεύει συγχωρήσεις καὶ παρεκτροπὰς τοῦ θείου ἐκ τῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης. Ὁμολογεῖ ὅμως πρὸς τὸ θεῖον ἐκ καθήκοντος χρέη, ὅπως καὶ εἰς τὸν βασιλέα, δι' ὃ θυσιάζει ἢ προσφέρει. Ἐπικαλεῖται δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἰς ὃν θυσιάζει ἢ προσφέρει τετράκις, ἑκατοντάκις ἢ καὶ χιλιάκις, ὡς εἶνε δι' ἕκαστον γεγραμμένον, ἵνα ἀκούσῃ καὶ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον τῆς προσφορᾶς ἢ θυσίας. Χαίρει βλέπων τινὰ

δυστυχοῦντα, ὡς εἰ ἔχαιρε βλέπων θριαμβεύουσαν τὴν δικαιοσύνην· καὶ λέγει σίγγ πὼ χὼ δηλαδὴ καρδία ὄχι καλή, καὶ ἑπομένως ἐδυστύχησε, δηλαδὴ εὗρε τὴν δίκην του· δι' ὃ ἐγκαταλείπει αὐτὸν εἰς τὴν καταφοράν του, μὴ δεικνύων τὴν ἐλαχίστην συμπάθειαν, καὶ διὰ τοῦτο καθεὶς δυστυχῶν προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ, ἢ νὰ προστρέξῃ διὰ βοήθειαν εἰς ἄλλον. Εἶδον πατέρας συλλέγοντας, ἵνα ζήσωσι, χόρτα, καὶ μὴ προστρέχοντας ἵνα ζητήσωσιν ἄρτον παρὰ τῶν υἱῶν των. Νομίζουσι δ' ἀνοητότατον τὸν ἐκ τῆς περιουσίας του χαρίζοντά τι, ὡς ἤθελον νομίσει τινὰ χαρίζοντα ἡμέρας ἐκ τῆς ζωῆς του· καὶ διὰ τοῦτο ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους προσφωνοῦσι Τζιλὲ-μα μογιώ, δηλαδὴ ἔφαγες ἢ ὄχι; Διότι λέγουσι τζιλὲ φὶ μιν φί, δηλαδὴ τροφὴ ὑπάρχει, ζωὴ ὑπάρχει. Ἡ ῥυθμίζουσα φιλοσοφία τὸν βίον τῶν Χάϊχά, δι' ὧν προεγράψαμεν ἀρχῶν, εἶνε ὅλως ἐναντία τῆς ἡμετέρας. Τοιαύτη δ' οὖσα δὲν ἔλειπεν ἢ νὰ φανῇ τις μεταξὺ αὐτῶν ὅλως τὰ ἐναντία πρεσβεύων· ὡς δὲ μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν ὁ Βούδας, οὕτω καὶ παρὰ Χαϊχὰ τὸν τέταρτον π. Χ. αἰῶνα ὁ Μὲν Τζιοὺ ἐφάνη καὶ ἐκήρυξε κανόνα τῆς ζωῆς τὸ ἀγάπα τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, καὶ μὴ κάμνε εἰς ἄλλους ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ σοὶ κάμωσι, δηλαδὴ ἀρχὰς δι' ὧν ὁ Χριστὸς Θεὸς ἐν ἡμῖν ἀνεγνωρίσθη. Ἀλλ' αἱ ἀρχαί του δὲν εὗρον τὴν κατάλληλον γῆν ἢ φύσιν πρὸς καρποφορίαν· διότι ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ καρπίζει ὅ,τι ἡ φύσις αὐτῆς ὑποστηρίζει, πᾶν δ' ἄλλο ἢ μένει ἄκαρπον ἢ ἐγκλιματίζεται πρὸς τὴν φύσιν τῆς χώρας ἐξ οὗ εὐδοκιμεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Κυβερνᾷ δ' ἡ φιλοσοφία τῶν χαϊχὰ τὴν κοινωνίαν ἁπλούστατα καὶ εὐκολώτατα, καὶ ὑποχρεοῖ ἕκαστον ἵνα ἐκτε-

λῇ τὸ ἐν αὐτῇ μέρος του, μὴ συντελῶν δὲ θεωρεῖται καὶ ἐγκαταλείπεται ὡς ἄχρηστος. Τοιαῦται ἀρχαὶ εὑρίσκονται εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τοῦ σύμπαντος νόμους, καὶ εἰς τὰ κατωτέρας φύσεως ζῷα, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ χαϊχαϊκὴ φιλοσοφία ἐξήχθη. Ἐλλείπει λοιπὸν ἐκ ταύτης, ὅ,τι ἐν τῇ φύσει διακρίνει τὰ εὐγενέστατα ὄντα· ἅπερ συμφώνως τῇ διαφορᾷ τῆς αὐτῶν εὐγενείας ἔχουσι κεκανονισμένον ἰδιαίτερον βίον. Τὸ τοιοῦτο παρατηροῦμεν εἰς κάθε εἶδος ζώων ἐκ τῶν κατωτάτων μέχρι τῶν εὐγενεστάτων ἐν οἷς δείκνυται τέλειος εἰς ἕκαστον εἶδος ὁ βίος ἀναλόγως τῇ ἀνάγκῃ πρὸς τὴν συντήρησίν του. Ὠνομάσαμεν τὸν ῥυθμὸν τοῦτον νόμον ἠθικὸν ἢ ἄγραφον νόμον, ἐπειδὴ ἕκαστον ἄτομον ἑκάστου εἴδους ἐκ φύσεως αὐτὸν γνωρίζει. Δὲν εὑρίσκεται λοιπὸν ὁ αὐτὸς ἐν ἡμῖν καὶ εἰς τοὺς Σίνας. Οὔτε πάλιν λέγω νὰ εὕρωμεν αὐτὸν εἰς ἐκείνους ὡς ἔχει παρ' ἡμῖν ἐν καταχρήσει, ἀλλ' εἰς βαθμὸν τῇ ἀνθρωπότητι ἁρμόζοντα· ἐλλείπει ὅμως ἐξ αὐτῶν ὅλως, διότι φύσει ἐλλείπει ἐξ αὐτῶν ἡ γενναιότης. Δὲν εἶδον οὔτε ἕνα ἄνθρωπον εἰς ὅσα τῶν ἐθνῶν διῆλθον ἔχοντα δειλίαν, ἣν ὁλόκληρον τὸ χαϊχαϊκὸν ἔθνος ἔχει. Τοὺς ὠνόμασα διὰ τοῦτο κτηνὰ ἢ πρόβατα· ἀλλὰ συμφώνως τῇ αὐτῶν φύσει δύναταί τις αὐτοὺς νὰ κατατάξῃ μεταξὺ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν· δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν ἡμῶν ἡρωΐδων, ἀλλὰ λαμβάνω ἐν γένει ὑπ' ὄψιν τὴν φύσιν, ὡς περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ διάπλασίς των ἔχει πλείονα πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν σχέσιν, ἀλλ' ἡ ψυχή των ἔχει τὰ κακουργότερα καὶ παμπονηρότατα αἰσθήματα τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὰ δειλότερα τῶν ζώων. Ὅταν κυριαρχῶσιν εἰσὶ φονικώτατοι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συμπα-

θείας. Τὸ πνεῦμά των χωρὶς βάθος ἔχει πλάτος ἀπεριόριστον. Ἡ φαντασία των εἰς τὸ ἐφευρίσκειν ψεύδη ποικιλίαν ἔχει ἀπερίγραπτον· εἰσὶν ἐν ἑνὶ λόγῳ ὅ,τι ἐκαλέσαμεν χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωμεν, δηλαδὴ οἱ διάβολοι.

Τὴν 21 Μαΐου 1872 ἢ 28 σγιουὰ (τετάρτου μηνὸς) 11 ἔτους Τουνζῆ Τὰ Τζὴν ἀνεχώρησα ἐξ Ἐρπουνὲ μεθ' ἑνὸς μόνου προσώπου, διῆλθον δι' Ὀρτενχλίκ, δυτικῶς τοῦ Βαρυνκόλ, τὸ διάσελον τῶν ὀρῶν καὶ ἐστάθμευσα εἰς Τζὸ-Τεπὲ παρὰ τῇ λίμνῃ. Ἐντεῦθεν δυτικῶς στραφεὶς εἶχον ἀριστερᾷ τὰ ὄρη, καὶ δεξιᾷ τὴν ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαΐων ἔρημον, ἣν οἱ Μογγόλοι Γόβη καλοῦσιν, οἱ δὲ Χαϊχὰ Σάβα, δηλαδὴ ἄμμον, καὶ μετὰ 70 λοῦ κατέλυσα εἰς ψυχρὰν μικροπηγήν, εὐχαριστότατον ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ καλουμένην Λοτοτζίνζα. Ἐκ ταύτης ἐβαδίσαμεν ἐν μέσῳ ἐρημωδῶν ὀρέων καὶ ἀφίχθημεν μετὰ 140 λοῦ εἰς ὕδωρ ὀνομαζόμενον Τζι-Τζι-Τέ, καὶ μετὰ 100 λοῦ εἰς ὕδωρ Τὰ-σιτώ, μετὰ 140 εἰς ἐρημώδη σταθμὸν Σαγκατζιένζα, ἐκτὸς τῶν ὀρέων βαδίζοντες καὶ παρὰ τὴν ἔρημον, μετὰ 50 εἰς Γιουβατζιένζα σταθμὸν ἐρημώδη, καὶ μετὰ 130 εἰς τὴν ἐκ τῶν πολέμων πόλιν κατεστραμμένην Τζιτέ, κειμένην εἰς τῶν ὀρέων τὴν ὑπώρειαν, καὶ διαρρεομένην ὑπὸ ποταμίσκου ὅστις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπορροφᾶται. Ἡ ὁδὸς ἣν ἀπὸ Βαρυνκὸλ μέχρι Τζιτὲ διήλθομεν εὑρίσκεται βορείως τῆς ἀπὸ Πιτζιὰν μέχρι Χαμίας ὁδοῦ, ὧν ἡ μὲν βορείως ἡ δὲ νοτίως παρὰ τὰ ὄρη, ὡς προέγραψα, ἄγει· ἀλλ' ἀμφότεραι εἰσὶν ἐρημώδεις. Τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὄρη ἔρημα ὄντα ἀποτελοῦσιν ὡς προεγράφη τὴν συγκοινωνίαν τῆς ἐντὸς τῶν Ἀντιϊμαλαΐων ἐρήμου μετὰ τῆς νοτίως αὐτῶν εὑρισκομένης. Πρὸ τῶν πολέμων ἡ ὁδὸς αὕτη ὑπάρχουσα εἰς

ἕκαστον σταθμὸν πολυκατοικημένη διὰ τὴν μεγάλην τῶν διαβατῶν σύχνασιν, ὠνομάζετο Τὰ Μιώ, καὶ Τὰ λοῦ, δηλαδὴ μέγιστος· ναὸς καὶ μεγίστη ὁδός, ἐξ ὧν ὁ Μάρκο Πόλο ὠνόμασεν αὐτὴν Σινγιταλὰς καὶ περιέγραψεν ὡς πόλιν ἐν ἐρήμῳ (α).

Πρὸ τοῦ Τζιτὲ εὕρομεν κατὰ σωροὺς κεφαλὰς ἀνθρώπων καὶ ὀστῶν ἐθραυσμένων πλήθη, ἔνθεν δὲ κἀκεῖθεν μέχρι τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως πλεῖστα ἐπίσης ὀστᾶ διεσπαρμένα. Ἦσαν ὀστᾶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Τζιτέ, ὑπὸ τῶν Γιαρλὶκ καὶ Τουργὰν φονευθέντων. Οὗτοι ἐν τῇ ἐπαναστάσει διαβάντες τὰ μεταξὺ Πιτζιὰν καὶ Τζιτὲ ὄρη κατῆλθον νύκτωρ ἀόρατοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Τζιτὲ ἀνατολικῶς, ἐξ οὗ πρωϊαίτατα ἐφάνησαν βαδίζοντες πρὸς τὴν πόλιν. Ἐξελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ὡς Σινικαὶ ἐπικουρίαι, ἐρχόμεναι ἀπὸ Βαρυνκὸλ καὶ ἐξῆλθον πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις πρὸς προϋπάντησίν των. Ὡς δ' ἐπλησίασαν ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν οἱ Γιαρλὶκ καὶ Τουργάν, καὶ ἐφόνευσαν πάντας πλὴν τῶν κορασίων καὶ παίδων. Πρὸς τὰς αὐτῶν δὲ σάρκας τὰ θηρία τότε ἐξοικειωθέντα ἔπιπτον εἶτα καὶ κατὰ τῶν διαβατῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαβάσεώς μου ἐφονεύθη εἷς, μικρὸν ἀπέχων τῆς ὁδοῦ μου. Εἶδον εἶτα ἄλλους προσβληθέντας ὑπὸ λύκων εἰς Κοτζίνζα, καὶ ἄλλους ἐν Ἀφρικῇ. Ἦσαν πάντες προσβεβλημένοι κατὰ τὸν λαιμόν, ἢ καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον, ὅταν τὸ θηρίον δὲν προὐλάμβανε τὸν λαιμὸν νὰ συλλάβῃ. Εἰς τὴν δευτέραν ὅμως περίστασιν οἱ ἄνθρωποι ἐσώζοντο, ἀλλ' ἔφερον εἰδεχθεστάτας βλάβας, διότι τὸ θηρίον. ὡς φαίνεται, ἅμα ἐκ τῆς πρώτης καταλήψεως δὲν κατισχύσῃ τοῦ

(α) Μάρκο Πόλο σελὶς 159.

ἀνθρώπου ἀποχωρεῖ. Ἐὰν τὸ θῦμα ἦνε ἐξ ἄλλων ζώων ἀποχωρεῖ, ἐὰν εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ἅλμα δὲν τὸ συλλάβῃ, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν ἡμέραν κεκρυμμένον ἢ παρὰ πηγαῖς ἢ παρὰ ταῖς διαβάσεσι τῶν ζώων παραφυλάττει, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον προσβάλῃ ταῦτα, ἢ τὰ ἀναζητεῖ ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καθ' ἣν δύναται νὰ τὰ πλησιάζῃ. Αἱ ὕαιναι δὲ ὡς εἶδον ἀγεληδὸν κυνηγοῦσι τὸ θῦμα καὶ ὁμοθυμαδὸν αὐτὸ τρώγουσι. Περιγράφω ἐπίτηδες ταῦτα, διότι τῶν περιηγητῶν τινὲς περιέγραψαν τρόπον προσβολῆς τῶν ἀγρίων θηρίων ἀλλοῖον. Τὸ κατ' ἐμὲ εὑρίσκω γινώσκοντα τὰ θηρία ἐνστίκτως τὸ μέρος καθ' ὃ δέον νὰ συλλάβωσιν ἀποτελεσματικώτερον τὸ αὐτῶν θῦμα. Ὅτι δ' ἔχει οὕτω δηλοῦται σαφῶς ἐκ πολέμου εἴδους τινὸς ἀράχνης καὶ μυρμήκων βιούντων ἐκ ζωϊκῶν τριμμάτων, ὃν παρατηρήσας μετὰ περιεργείας περιγράφω. Ἡ ἀράχνη ἅμα εἰς τὴν μυρμηκιὰν ἀφίχθη, πάνυ ταχέως ἐποίησεν ἀψιδοῦσα παρὰ τῇ ὀπῇ τὸ αὐτῆς φυλακεῖον καὶ ἀφήσασα ἀνοικτὸν μόνον τὸ ἐμπρόσθιον αὐτοῦ μέρος, ἐπέπιπτε δὲ κατὰ μύρμηκος ἅμα ἔβλεπε μετὰ τροφῆς ἐρχόμενον, καὶ συλλαμβάνουσα ἐκ τοῦ στήθους στιγμιαίως αὐτὸν ἐφόνευε. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθον ἐκ τῆς μυρμηκιᾶς εὐμεγέθεις μύρμηκες τέσσαρες, οἵτινες οὐδέποτε ἐφαίνοντο ἔξωθεν, καὶ περιπολοῦντες ἐξησφάλιζον τὴν διάβασιν τῶν ἐργατικῶν μυρμήκων. Ἡ πονηρὰ ἀράχνη μὴ δυναμένη τούτους ἀπ' εὐθείας νὰ προσβάλῃ, ἐπέπιπτε καὶ ἔκοπτε τὸν ἕνα πόδα, ἅμα αὐτοὺς ἔβλεπε στρέφοντας πρὸς αὐτὴν τὰ νῶτα, καὶ εἶτα τὸν ἕτερον, μέχρις οὗ δυσκίνητον τὸν μύρμηκα καθιστῶσα ἠδύνατο ἀκινδύνως νὰ συλλάβῃ ἐκ τοῦ στήθους καὶ φονεύσῃ στιγμιαίως· ἐξ οὗ καθαρῶς δηλοῦται·

διὰ τῶν κατωτάτων ἔτι ζώων, ὅτι ἡ φύσις ἐδίδαξεν ἕκαστον τὸ καίριον τοῦ θύματός του μέρος εἰς ὃ ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν πρώτων ἀμέσως· καὶ δὲν παίζει μετὰ τοῦ θύματος, οὔτε καιρὸν εἰς αὐτὸ δίδει, διότι ἐκ φύσεως φροντίζει περὶ τῆς ὅσον ἔνεστιν ἑαυτοῦ ἀσφαλείας. Θέλων δὲ τότε τοὺς κολοβωμένους μύρμηκας νὰ σώσω. ἔθετον αὐτοὺς εἰς τὴν μυρμηκιάν, ἀλλ' ἐκπεπληγμένος παρετήρουν ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν δὲν ἤθελον νὰ εἰσέλθωσιν. Ἐπέμενον δὲ μέχρις οὗ φονευθῶσιν ἢ φονεύσωσι τὴν ἀράχνην, δηλαδὴ ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς. Εἰσήγαγόν τινα βιαίως, πλὴν τὸν εἶδον μετ' ὀλίγον εἰλημμένον ἐκ τῆς ὀσφύος ὑπὸ ἐργατικοῦ μύρμηκος, καὶ φερόμενον ἄνευ ἀντιστάσεως μακρὰν τῆς μυρμηκιᾶς ἔνθα ἐγκατελείφθη· ἐξ ὧν συνεπέρανα ἔτι ὅτι ὑπάρχει εἰς τὰ ἔνδον ἐκεῖσε Σπαρτιατικὴ πολιτεία καὶ Λυκούργειοι νόμοι. Δὲν ἀναφέρω καὶ τοῦτο χάριν ἁπλῆς περιεργείας, διότι διὰ παρατηρήσεων τοιούτων καὶ παρομοίων θέλομεν ἴδει εὐδαιμονέστερα τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἔχουσι νόμους καὶ ἀρχὰς πρὸς τοὺς τῆς φύσεως πλησιεστέρους.

Περὶ τὴν δύσιν δὲ τοῦ ἡλίου ἐκ Τζιτὲ βορείως πρὸς τὴν ἔρημον βλέπων ἐτερπόμην ἐκ θέας ὁρίζοντος ἀπεράντου πρὸς τοῦ ὁποίου τὸ τέρμα πρὸς τὰ βορείως τῆς ἐρήμου ὄρη μοὶ ἐφαίνετο ὅτι διέκρινα καὶ τὰ μικρότατα ἀντικείμενα ἔτι, ὡς ἐκ κατοπτρισμοῦ προερχομένου διὰ πυκνὴν ἀτμόσφαιραν ἐν τῇ ἐρήμῳ σχηματιζομένην, καὶ λαμβάνουσαν φακοῦ ἰδιότητας· δὲν ἐσχηματίζετο δὲ λίμνη, ἐπειδὴ εἰς ὑψηλὴν θέσιν εὑρισκόμενος ἠδυνάμην νὰ βλέπω τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν. Βορειανατολικῶς δὲ Τζιτὲ καὶ βορειοδυτικῶς Σουϊκατὼ μοὶ ἔλεγον ἡφαίστειον ὄρος ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπάρχον, ἀγρίας δὲ καμήλους,

καὶ ἀγρίους ἵππους ἐν αὐτῇ διαιτωμένους. Εἶδον ζέβρας καὶ διάφορα δορκάδων εἴδη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἓν ὑπὸ τῶν Χαϊχὰ Φαλο-γιὰν ὀνομαζόμενον· φέρει κάθετα κέρα σπονδυλώδη, διαφανῆ, κεντρικῶς λευκά, καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν τῶν σπονδύλων κιτρινόφαια, ἤτοι παρεμφερῆ πρὸ τὰ κέρα Saïga 'Αντιλόπης, ἧς εἶδος ἐκείνη ἦτο. Τρέχει βραδύτερον τῶν ἄλλων, καὶ τηρεῖ θέουσα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω· διότι, ὡς μοὶ ἔλεγον, ἔχουσα τοὺς μυκτῆρας εὐμεγέθεις προφυλάττει αὐτοὺς ἵνα μὴ εἰσέρχονται μυῖαι. Τὰ κέρα των μεταφέρουσιν εἰς Πεκῖνον καὶ μετατρέποντες εἰς διαφανῆ ὕλην ποιοῦσι διὰ ταύτης φανούς. Εἰς τὴν ἰδίαν ἔρημον ἐκεῖθεν τῆς Κοτζίνζης παρετήρησα μῦν, οὗτινος οἱ πόδες ὄντες πάνυ ὑψηλοί, ἐδείκνυον μῦν καμηλοειδῆ, ἢ ζεραφοειδῆ (καμηλοπαρδαλοειδῆ) ἀλλὰ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ὁ τράχηλος εἶχε τὰς ἀναλογίας μυὸς μετρίου, ἦτο τεφρόχρους κατὰ τὴν ῥάχιν, καὶ λευκὸς κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας, τὴν οὐρὰν εἶχεν ἐπιμηκεστάτην, τὸ δ' αὐτῆς ἄκρον ἔφερε τρίχας χρυσοπρασίνους ἐν εἴδει πτεροῦ ταὼ ἀπετριχωμένου καθ' ὅλον τὸ μῆκος πλὴν τοῦ αὐτοῦ ἄκρου· ἀνὰ εἷς παρατηρούμενος ἔθεε τάχιστα ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον.

Τὴν πρώτην δὲ 'Ιουνίου 1872 ἢ 9 οὐγιὰ (πέμπτου μηνὸς) μετὰ 90 λοῦ πορείαν ἀπὸ Τζιτὲ εἴμεθα εἰς Κοτζίνζα. Ἦτο μικρὸν φρούριον ἐκ χώματος νεωστὶ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Κοὺν Τουνλῆν, ἐν ᾧ ἔζων ὀλίγοι Χαοὶ οἱ σωθέντες ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἵτινες μόλις ἀπομακρυνόμενοι τῶν πόλεων προσεβάλλοντο ὑπὸ τῶν θηρίων, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ εἶχον συνειθίσει εἰς ἀνθρωπίνας σάρκας, ἤρχοντο ἀνθρώπους ἀνα-

ζητοῦντα καὶ μέχρι Κοτζίνζης. Οὐ μακρὰν ταύτης ἦσαν εἰς ἐρείπια μεταβεβλημέναι δύο σπουδαῖαι καὶ καλῶς ῥυθμισμέναι πόλεις. Ἡ μία κατῳκεῖτο ὑπὸ Μαντζιῶ καὶ ἡ ἑτέρα ὑπὸ Χαῶν, διότι οὕτως ἑκασταχοῦ Σῖναι καὶ Μαντζιῶ ποιοῦσιν εἰς τὰς τῶν Γιαρλὶκ χώρας· ὡς εὐρυθμότεραι ὅμως πόλεις καὶ ἀρχιτεκτονικωτέρας οἰκοδομὰς ἔχουσαι διακρίνονται αἱ τῶν Μαντζιῶ. Τῆς Κοτζίνζης δὲ δυτικῶς ὑπάρχουσι τὰ ὄρη Ῥουμνιτζῆς, ἐν οἷς ἐκμεταλλεύουσι θεῖον, νίτρον, ἤλεκτρον μέλαν, καὶ τρία εἴδη ἀνθράκων, βορειανατολικῶς δὲ τὸ μέγα ὄρος Πι-Τα-Σὰν δι' οὗ ὁδὸς ἄγει ἀπὸ Κοτζίνζης εἰς Χόπετο. Ἑτέρα ὁδὸς τούτου νοτίως ἄγει κατ' εὐθεῖαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνατολικῶς καὶ ἀφικνεῖται μετὰ 600 λοῦ εἰς Χανεοσσοῦ καὶ ἐκεῖθεν παρὰ τὰ ὄρη εἰς Μίγγα καὶ εἰς Σουντζισῦ, ὡς προεμνήσθην.

Ἀνεχώρησα μεθ' ἑνὸς προσώπου ἐκ Κοτζίνζης τὴν 10 Ἰουνίου, παρῆλθον μετὰ 90 λοῦ τὸ Τζιμοσσὰ πόλιν κατεστραμμένην, καὶ κατέλυσα μετὰ 30 λοῦ εἰς Σαντὲ κατεστραμμένον ὁμοίως. Τὴν αὔριον διευθυνόμενοι εἰς πόλιν κατεστραμμένην Κουτουπί, ἥτις ἀπεῖχε μίαν ἡμεροδρομίαν ἐκ Ῥουμνιτζῆς, προὐτιθέμεθα ἐκεῖθεν νὰ λάβωμεν τὴν ὄχθην ποταμοῦ ἐρχομένου ἐκ Ῥουμνιτζῆς καὶ νὰ ἀφιχθῶμεν ἐν τῇ ἐν τῇ ἐρήμῳ ὀάσει Χουντουπαντὰ καλουμένῃ, ἔνθα ὁ ποταμὸς ἄγει· ἀλλὰ συναντηθέντες καθ' ὁδὸν μετὰ Χαΐδων πάσης ἡλικίας, αἵτινες αἰχμάλωτοι οὖσαι τῶν Τουργάν, ἔφευγον ἀπὸ Ῥουμνιτζῆς, καὶ διηυθύνοντο εἰς Κοτζίνζαν ἔνθα ἤκουον τοὺς Χαΐχὰ συνοικιζομένους ἐκ τῶν ἐρήμων, ἐφοβήθημεν μὴ πέσωμεν εἰς τῶν Τουργὰν τὰς χεῖρας κατόπιν ἐκείνων ἐρχομένων, καὶ στρέψαντες βορείως ἐν τῇ ἐρήμῳ κατελύσα-

μεν παρὰ ἁλμυρὸν ὕδωρ. Ἐκεῖθεν ἐν πλήρει ἐρήμῳ βαδίζοντες ἔνθα εἶδον τοὺς περιγραφέντας μακροσκελεῖς μῦς ἀφίχθημεν εἰς χώραν λιμνώδη, καθ' ἣν ἐνιαχοῦ ἡ ἄμμος κατ' ἐπιφάνειαν ξηρὰ οὖσα ἔνδοθεν ἦτο ὕδατος πλήρης, ὥστε ἐβυθίζετο ἐπ' αὐτῆς ποῦς πατοῦντος ζώου ἢ ἀνθρώπου ὡς εἰς ἕλος. Ἡ γῆ ἐντὸς τῶν λιμνῶν ἦτο στερεωτέρα, δι' ὧν καὶ διήλθομεν, ἀλλὰ κατεβράχημεν ἐν αὐταῖς ἐπειδὴ ἐνιαχοῦ ἦσαν πλωταὶ διὰ τὸ βάθος. Ἐντεῦθεν δυτικῶς διευθυνόμενοι συνηντήσαμεν τὸν ποταμὸν εἰς θέσιν ἀπέχουσαν 120 λοῦ ἐκ Κουτουπί, καὶ τὴν ὄχθην αὐτοῦ λαβόντες μετὰ 530 λοῦ ἀπὸ Σαντὲ ἀφίχθημεν εἰς Χουντουπαντά, ὅπερ ἐκ μὲν Μανᾶς ἀπέχει ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἐκ Ῥουμνιτζῆς. Μετὰ 20 λοῦ δυτικῶς ἀφίχθημεν εἰς ἑτέραν ὄασιν καλουμένην Σασάντζα καὶ ποτιζομένην ὑπὸ τοῦ ἰδίου ποταμοῦ, ὅστις ἐκεῖθεν βορειανατολικῶς στρεφόμενος ἀφανίζεται ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐπὶ 40 λοῦ δυτικώτερον ταύτης διέβημεν διὰ σχεδίας πλωτὸν ποταμὸν ἐκ Μανᾶς ἐρχόμενον, καὶ ἀφανιζόμενον βορειανατολικῶς ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐκεῖθεν ἀφίχθημεν μετὰ 240 λοῦ ἐκ Χουντουπαντὰ εἰς τὴν ἀπὸ Μανᾶς ἄγουσαν εἰς Τζινχὰ καὶ Κολιντζιὰ ὁδὸν κατὰ θέσιν ἀπέχουσαν ἀπὸ Μανᾶς λοῦ 120, καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἡμεροδρομίας ἐκ Κουτουπί. Ταύτην ἀκολουθήσαντες ἀφίχθημεν μετὰ 260 λοῦ εἰς τὴν ὄασιν Σιχοῦνι καὶ ἐντεῦθεν μετὰ 90 λοῦ ἀφίχθημεν εἰς Σιχαρφοῦρ χώραν κειμένην παρὰ τὰ ὄρη καὶ κατεστραμμένην, διαρρεομένην δὲ ὑπὸ ποταμοῦ ἐκ τῶν πρὸς δυσμὰς ὀρέων κατερχομένου καὶ διευθυνομένου εἰς τὴν ὄασιν Σιχοῦνι, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἀπορροφωμένου ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐκ δὲ Σιχαρφοῦρ μετὰ τριακοσίας λοῦ ἔρημον διαβάν-

τες ἀφίχθημεν τὴν 1 Ἰουλίου 1872 εἰς Τζινχὰ ἣν εὕρομεν νεωστὶ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων κατειλημμένην, ἀξιωματικοὺς δὲ τούτων τὸν κ. Γεράσιμον καὶ κ. Γγρίνβαλ. Τὸ Τζιχὰ ἐν χώρᾳ ἐρημώδει παρὰ ἐρημώδη ὄρη κείμενον ποτίζεται διὰ ποταμοῦ ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τὰ ὄρη ἐρχομένου καὶ ποιοῦντος ἀνατολικῶς Τζινχὰ λίμνην ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἡ δ' ἔρημος ἐνταῦθα προεκτεινομένη βορείως μεταξὺ ὀρέων ἑνοῦται πορθμοῦ δίκην μετὰ τῶν ἐν Σιβηρίᾳ ἐρήμων. Τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ πορθμοῦ ὄρη, ὡς μοὶ ἔλεγον, κατέχονται ὑπὸ Μογγόλων, διὰ δὲ τοῦ πορθμοῦ κατέρχεται ἐκ τῆς Σιβηρίας μέχρι Τζινχᾶς φυλὴ Τουρανικὴ Καζὰκ καλουμένη. Ἐνταῦθα δ' ἀφεὶς τὰ ζῷά μου ἵνα πωληθῶσι καὶ διανεμηθῶσι τοῖς ἐκεῖσε Χαϊχά, ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ κ. Γερασίμου, διήλθομεν δὲ τὰ ὄρη καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Χηλῆς (Κολιντζιᾶς) κατοικουμένην ὑπὸ Τουρανικῆς φυλῆς σχέσιν ἐχούσης πρὸς τοὺς Καζάκ, κατειλημμένην δὲ νεωστὶ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων. Παραδίδεται ὅτι ἦτο τὸ πάλαι χώρα μογγολική, καὶ κατῳκεῖτο ὑπὸ τῆς μογγολικῆς φυλῆς Τζικάρ, ἥτις ἐκδιωχθεῖσα ὑπὸ τῶν Καζὰκ νέμεται νῦν τὰ περὶ τὴν κοιλάδα ὄρη πλὴν τῶν δυτικῶν ἅπερ Καζὰκ κατέχουσιν. Ἡ Χηλὴ ἑπομένως ἐν τοῖς Ἀντιϊμαλαΐοις καὶ τὸ Τεκλιμακὰν παρὰ τοῖς Ἱμαλαΐοις ἦσαν αἱ δυτικώτεραι μογγολικαὶ χῶραι, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν Ἀντιϊμαλαΐων καὶ Ἱμαλαΐων χώρα τῶν Μογγόλων ὡρίζετο, ἀπὸ τῆς τῶν Γιαρλὶκ τὸ πάλαι, ὑπὸ τῆς εὑρισκομένης ὀρεινῆς σειρᾶς ἀνατολικῶς Ἀξοῦ, τῆς ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαΐων πρὸς τὰ Ἱμαλάϊα χωρούσης καὶ οὔσης ἐρημώδους κατὰ τὰ πλεῖστα. Ταύτην ὁ Πτολεμαῖος περιέγραψεν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀνιόντα τοῦ Ἰμαοῦ κλάδον, καὶ προεξέτεινε

βορείως έντὸς χωρῶν ἀγνώστων, ὥριζε δὲ δι' αὐτῆς πρὸς μὲν δυσμὰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθίαν ἐκ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ταύτης κειμένης, ἥτις ἐκτὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθία ἐκαλεῖτο. Ἀφικνοῦνται δὲ τῆς σειρᾶς ταύτης τὰ ὄρη προεκτεινόμενα κατὰ τὸν Πτολεμαῖον βορείως μεταξὺ Χηλῆς καὶ Τζινχάς, καὶ ἑπομένως ἔνθεν καὶ ἔνθεν τούτων εὑρίσκοντο πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πτολεμαίου Σκύθαι· κατὰ συνέπειαν δὲ ἡ κατάληψις τῶν μογγολικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Τουρανικῶν φυλῶν Γιαρλὶκ καὶ Καζὰκ συνέβη ἐν ἐποχῇ προγενεστέρᾳ τῆς τοῦ Πτολεμαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΧΗΛΗΣ ΜΕΧΡΙΣ ΟΔΗΣΣΟΥ.

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἀφίξεώς μου διήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ κ. Γερασίμου, τὴν δ' ἐπαύριον διηυθύνθημεν πρὸς τὸν κ. Παῦλον Ῥεϊντὰλ τότε τὴν Χηλὴν διοικοῦντα. Κρατήσας με οὗτος παρ' ἑαυτῷ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς μου μὲ ἐπεριποιήθη εὐγενέστατα· ἐπλήρωσε χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ ἀγώγιον τῆς ταχυδρομικῆς ἁμάξης ἀπὸ Χηλῆς μέχρι Σεμιπαλατένσκ, καὶ ἔδωσε τῷ κ. Γερασίμῳ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐμέλλομεν μέχρι Σεμιπαλατένσκ νὰ ταξειδεύσωμεν, χρήματα ἵνα πληρώσῃ τὸ ἀγώγιον τῆς ταχυδρομικῆς ἁμάξης ἐκεῖθεν μέχρις Ὄμσκ, ἐπιστολὴν δὲ πρὸς τὸν ἐν Ὄμσκ ἀδελφόν του ἔγραψεν ἵνα φροντίσῃ διὰ τὰ περαιτέρω. Ὅταν δ' εἶδεν ὅτι δὲν εἰσηρχόμην ἐν τῇ ἁμάξῃ πρὶν ἢ τὸ ἀγώγιον πληρώσω, μοὶ

εἶπεν· «ἔχεις νὰ διατρέξῃς μέχρι Πετρουπόλεως δρόμον μέγαν, καὶ πολλῶν ἐξόδων ἀνάγκην. Εἰς πόλιν ἄλλην οὔτε σὲ γνωρίζουσιν, οὔτε τὰς ἀξένους χώρας δι' ὧν διῆλθες γινώσκουσιν, ἵνα σὲ περιποιηθῶσιν. Ἐνταῦθα ἰδοὺ ὁ κόσμος σύμπας, ἅμ' ἀκούσας τὸ δυστύχημά σου, προσέφερέ μοι ἀφ' ἑαυτοῦ πλῆθος ῥουβλίων, ἵνα ἐν ἀνέσει τὸ ἐπίλοιπον τῆς περιηγήσεώς σου διέλθῃς.» Τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῆς ἐν Κολιντζιᾷ Ῥωσσικῆς ἀποικίας εὐχαριστήσας, τῷ προσέθεσα ὅτι ἀξιοπρεπὲς δὲν ἐθεώρουν ν' ἀποτελεσθῇ ἀλλοτρίαις δαπάναις περιήγησις ἀφιχθεῖσα εἰς τὸ αὐτῆς τέρμα· ἄλλως τε δὲν ἐγίνωσκον καὶ τί συναπέμεινέ μοι εἰς τὰ ἀπομείναντα κατὰ τὸ δυστύχημά μου. Ἡ κ. Ὄλγα Ῥεϊντὰλ «θὰ δεχθῇς τοὐλάχιστον, μοὶ εἶπε, τὴν τροφὴν διὰ τὸ ταξείδιόν σου ἥτις ταῖς ἐμαῖς ἰδίαις χερσὶ προητοιμάσθη ;» Ἐχωρίσθημεν σὺν πολλοῖς δακρύοις. Ἐδάκρυσαν ὅμως πλείω ὅταν τοῖς διηγούμην τὸ ἐν Χαμίᾳ δυστύχημά μου. Ἀνθυπεσχέθημεν νὰ συναντηθῶμεν ἐν Πετρουπόλει, ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ ἔλθωσι προσεχῶς. Ἀλλὰ τὸ ἐν Πετρουπόλει δυστύχημά μου τὴν συνάντησιν ματαιῶσαν μοὶ ἐγκατέλιπεν ἐπιθυμίαν μεγαλειτέραν ἵνα τοὺς ἐπανίδω. Διήλθομεν τὰ ὄρη καὶ τὸ πολύχνιον Καπάλ, διερχόμενοι δὲ τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς Σεργιουπόλεως ἔρημον ᾐσθάνθην πνιγηρὰν θερμότητα οὐ πολὺ διαφέρουσαν τῆς εἰς τὰς τοῦ Βὸελουχιστὰν καὶ τῆς Περσίας ἐρήμους. Ὀκτὼ ἡμέρας μείνας εἰς Ὄμσκ εἶδον τὸν διοικητὴν αὐτοῦ κ. Χουρσιόφ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐγνώρισα καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν διερμηνέα κ. Μπογοσουάφσκην ὅστις ἀποστελλόμενος εἰς Πεκῖνον ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ διηρμήνευσε τῷ κ. Χουρσιὸφ ὅσα ἐκ τῆς περιηγήσεώς μου

ἐπεθύμει νὰ μάθῃ. Τέσσαρας δ' ἡμέρας ἔμεινα εἰς Πέρμ· διὰ δὲ τοῦ Κάμα καὶ Βόλγα ἀφίχθην ταχέως εἰς Νίζνα, καὶ ἐκεῖθεν αὐθημερὸν εἰς Μόσχαν, ἐκ τῆς ὁποίας, ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθην τὴν τότε ἐν αὐτῇ βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, ἀπελθὼν ἀφίχθην εἰς Πετρούπολιν τὴν 10 Αὐγούστου 1872.

Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ αὐτοῦ ὑπουργὸς εὑρίσκοντο τότε εἰς Βερολῖνον, τὸ δὲ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν διηύθυνεν ὁ βαρὼν Ostensakin. Παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τούτου τὴν ἐπομένην, καὶ βεβαιώσας διὰ τῶν ἐγγράφων μου τὰ διάφορα σημεῖα δι' ὧν διέβην, παρεκάλεσα ἵνα μοὶ χορηγηθῇ ὑπεράσπισις πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Χαμίᾳ στρατοῦ διαρπαγέντων πραγμάτων μου· τὸ μὲν διότι κατεδιώχθην καὶ ἐφυλακίσθην καὶ ἔμελλον ν' ἀποκεφαλισθῶ ὡς Ῥῶσσος ἐκλαμβανόμενος, τὸ δὲ τῶν ἐπιστημῶν χάριν, δι' ἃς περιηγούμην, καὶ ὑπὲρ ὧν πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἐνδιαφέρονται, καὶ τοὺς διὰ ταύτας καταγινομένους ὡς πολίτας αὐτῶν ὑπερασπίζουσιν, ἔτι δὲ διότι τὸ πολιτισμένον ἔθνος εἰς ὃ εἰσῆλθον εἶνε ἡ Ῥωσσία, καὶ οἱ Ἕλληνες πρέσβυν εἰς Πεκῖνον δὲν ἔχουσι. Παραδεχθεὶς ὁ βαρὼν τὴν αἴτησίν μου, μοὶ εἶπεν ἵνα ἔγγραφον ταύτην ποιήσω, καὶ ποιήσας ἐνεχείρισα αὐτῷ τὴν ἐπομένην. Μαθὼν δ' εἶτα ὅτι ὁ κ. Βουδούρης εὑρίσκετο τότε πρέσβυς ἡμῶν ἐκεῖσε καὶ εὐτύχημά μου μεῖζον αὐτὸν νομίσας, ἐπειδὴ ἤξευρον ὅτι δὲν εἴχομεν πρεσβείας, καθότι οἰκονομίας χάριν εἶχον καταργηθῇ ὅταν ἀνεχώρησα ἐκ πατρίδος, προσέτρεξα αὐτῷ καὶ διηγήθην πᾶσαν τὴν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ βαρῶνος συνδιάλεξιν, παρακαλῶν ἵνα συστήσῃ κάλλιον τὴν ὑπόθεσίν μου. Ἀλλ' οὗτος σοβαρῶς ἱστάμενος, ὡς ἀπὸ

τρίποδος μὲ ἠρώτα: Ποῦ εὗρες τὸ ἀργύριον διὰ περιηγήσεις; ποῦ τὴν τόσην περιουσίαν; ποῦ τοὺς ἵππους; κ.τ.λ. ἴσως πάλιν, ἔλεγεν, ἰατρεύσας τινὰς ἔλαβες ἵππους. Κύριε πρέσβυ, τῷ εἶπον, ἡ περιήγησίς μου δὲν ἀμφιβάλλεται ἐν τῷ ὑπουργείῳ, διότι εἶνε δι' ἐγγράφων τῶν ἑκασταχοῦ κυβερνήσεων βεβαιωμένη, ἡ δὲ περιουσία μου, ὡς σοὶ διηγήθην, ἔχει μάρτυρας τὰ ὄρη, τοὺς πολέμους, τοὺς πωλητάς, τοὺς ἅρπαγας καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν Χαμίας, καὶ ἄλλας ἐπαρχίας ἔτι, διότι τὸ δυστύχημά μου εἰς μακρυνὰς χώρας ἠκούσθη. Οἱ δὲ ἵπποι μου εἰσὶ βεβαιωμένοι εἰς ἑκάστην χώραν δι' ἧς διέβην, εἰς δὲ Βλιαστὲ παρὰ τοῦ Ρώσσου 'Αντρώπωφ. Μοὶ τοὺς ἐχάρισαν, τοὺς ἔκλεψα, τοὺς ἠγόρασα, ὁπωσδήποτε τοὺς εἶχον, ἦσαν περιουσία μου ὑπ' οὐδενὸς φιλονεικουμένη. Εἶτα ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῆς περιηγήσεώς μου, καὶ ἵνα μοὶ δείξῃ τὰς γεωγραφικάς του γνώσεις ἔλεγεν, ἂν ἔφθασα εἰς τὴν ἐν τῇ κεντρικῇ 'Ασίᾳ εὑρισκομένην λίμνην· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐνόησα περὶ τίνος λίμνης μὲ ἠρώτα, διότι πολλὰς εὕρομεν ἐν τῇ κεντρικῇ 'Ασίᾳ: Ἄφες, μοὶ εἶπεν, εἰσὶ τὰ πάντα γνωστά. Αἱ ἡρωϊκαί μας νῆσοι, ἐκ μιᾶς τῶν ὁποίων ὁ πρέσβυς μας κατάγεται, ἔδειξαν καὶ ἔχουσι ναύτας θαυμαστοὺς γινώσκοντας ἑκασταχοῦ τοὺς πυθμένας τῶν θαλασσῶν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἄμμου· ἀλλ' ἄτοπον θὰ ἦτο ἂν καὶ περὶ ξηρᾶς διετείνοντο τὰς αὐτὰς ἔχοντες γνώσεις. Τὴν αὔριον ἐγέλα ὁ βαρὼν ἀκούων τὰ παράδοξα τῆς ἡμετέρας πρεσβείας· ἀλλ' ἐγέλα ὁμοίως ὅταν παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα τὰς ἐνεργείας του ἐπιταχύνῃ, διότι δὲν ἠδυνάμην νὰ διατηρηθῶ ἐπὶ πολὺ ἐν Πετρουπόλει, καὶ μοὶ ἔλεγε, μετὰ τοιοῦτο δυστύχημα καὶ ἐκ τοιαύτης περιηγήσεως ἐρχομένῳ: Ἀ! Ἀ! Ἀ! εἰς

τὰς μεγαλοπόλεις καὶ εἰς τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς αἱ δαπάναι εἰσὶ μεγάλαι. Γινώσκω καὶ ταύτας, τῷ ἀπεκρίθην, διότι πρὸ τῆς περιηγήσεώς μου ἔζησα ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος εἰς Παρισίους. Μοὶ εἶπεν εἶτα ὅτι ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ δίδωσιν 100 ἢ 200 ρούβλια, ἵνα μάθωσι περὶ χωρῶν ἀγνώστων, ἀλλ' ἀγνώστων καθολοκληρίαν (!!). Ἐγὼ ὅμως, τῷ ἀπεκρίθην, ὄχι διὰ τὰς καθολοκληρίαν ἀγνώστους, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰς γνωστὰς ἐκινδύνευσα μέχρις ἀποκεφαλίσεως. Σώσας λοιπὸν ἅπαξ τὴν κεφαλήν μου δὲν τὴν πωλῶ οὔτε διὰ 200 χιλιάδας ρούβλια, οὔτε διὰ 200 μιλιούνια. Ὄχι, ὄχι, μοὶ εἶπε, σοὶ ἐπρότεινα παραδείγματος χάριν. Ἀλλ' ἐγώ, τῷ ἀπεκρίθην, σοὶ λέγω τῇ ἀληθείᾳ ἵνα μάθητε πᾶν ὅ,τι παρετήρησα βορείως τῶν Ἱμαλαΐων ἐκ τοῦ Τουρκεστὰν μέχρις ὠκεανοῦ, καὶ δὲν θέλω ἐξ ὑμῶν ἄλλο, ἢ νὰ ὑποχρεώσητε τοὺς Σίνας ὅπως αὐτούσια μοὶ δώσωσιν ὅσα πράγματα μοὶ ἀφήρπασαν. Μοὶ τὰ ἀφήρπασε στρατὸς ἐν φρουρίῳ κυβερνήσεως μεγάλης. Ὁ βαρὼν χαρᾶς πλήρης τοὺς λόγους μου ἀπεδέχθη, καὶ τὴν αὔριον ἐπισκεφθείς με καὶ μὴ εὑρών με κατ' οἶκον ἀφῆκε τὸ ἐπισκεπτήριόν του, ἐξ οὗ εἶχε διαγεγραμμένον, δὲν ἠξεύρω διὰ τί, τὸν τίτλον **Secrétaire de la Société Impériale géographie de Russie.** Εὑρών με δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Νέβσκη μ' ἔσυρεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν Κανζάσκ σαμπὸρ ὑπὸ παστάδος περιτριγυρισμένην, καὶ καθήσαντες εἰς τὰς αὐτῆς βαθμίδας ἔβλεπον ὅτι προσεπάθει γνώσεις νὰ σύρῃ χωρῶν ἀγνώστων. Ταῖς αὐτοῦ ἐρωτήσεσι τῷ ἀπεκρίθην συμφώνως. Τὴν δ' ἐπαύριον ἔβλεπον αὐτὸν ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἔχοντα τὰς αὐτὰς προσπαθείας, καὶ πιστεύοντα ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ ἐμοῦ ἐποίει ταῦτα. Δὲν γνω-

ρίζετε, τῷ εἶπον, πῶς νὰ μ' ἐρωτήσετε περὶ χωρῶν ἀγνώστων, ἵνα μάθητε τὰς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας· θέλω λοιπὸν σᾶς τὰς διηγηθῇ, ἀφοῦ θέλετε νὰ τὰς μάθητε ἀπὸ τοῦδε. Καὶ ἀρχίσας ἐκ τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκ τοῦ Ἰνδοχῶσι, διηγήθην αὐτῷ πᾶσαν τὴν μέχρις ὠκεανοῦ γεωγραφικὴν κατάστασιν, τὰς συγκοινωνίας, τὰς ἀποστάσεις καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν. Ὁ βαρὼν πλήρης χαρᾶς ταχέως ἔγραφε πᾶν ὅπως ἐκ τῶν χειλέων μου ἐξήρχετο· θέλων δέ που νὰ διορθώνω τὰ κακῶς λελεγμένα, διότι διελεγόμεθα εἰς γλῶσσαν ἣν καλῶς δὲν ἐγίνωσκον: Ἄφες, ἄφες, μοὶ ἔλεγεν ἵνα πλειοτέρων στιγμῶν ὠφελῆται, ἐγὼ διορθόνω τὰ πάντα.

Μετὰ δύο ἡμέρας μεταβὰς ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἵνα μάθω ἂν ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν τὴν ὑπόθεσίν μου, μοὶ ἔλεγε: Μὴ νομίζετε ὅτι θὰ πολεμήσωμεν κατὰ τῶν Σινῶν διὰ τὴν ὑπόθεσίν σας; Ὄχι, βαρών, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι θέλετε πράξει διὰ τὴν ὑπόθεσίν μου ὅ,τι καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προξένου Πιὰρ (Τζιαουτζιόκ). Θέλομεν γράψει, μοὶ εἶπε, καὶ θὰ ἔχῃ καλῶς, ἐὰν μᾶς ἀποκριθῶσι κατὰ τὴν αἴτησίν μας. Καὶ ἂν ὄχι; τῷ ἐπανέλαβον, διότι οἱ Σῖναι εἰσὶ ψεῦσται. Ἐὰν ὄχι, ὄχι, μοὶ ἀπεκρίθη· δὲν θὰ κάμωμεν σοὶ εἶπον πόλεμον. Δός μοι, βαρών, παρακαλῶ, τὰ ἔγγραφά μου· διότι, ὡς παρατηρῶ, ἡ ὑπόθεσις μου εὑρίσκει πρὸ ταύτης πάντοτε τὸν πόλεμον. Ὁ βαρών, ὅστις ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, βλέπων ὅτι ἀφίχθη τοσοῦτον ταχέως, πάραυτα πλήρης χαρᾶς μοὶ ἐνεχείρισε τὰ ἔγγραφά μου. Κατῆλθον εἰς Ὀδησσὸν ἔνθα κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους ἡ ἀστυνομία δὲν ἤθελε νὰ μοὶ ἐπιθεωρήσῃ τὸ διαβατήριόν μου

ὅπως μοὶ ἐπιτραπῇ εἴσοδος ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, προφασιζομένη ὅτι δὲν ἦτο ὑπὸ προξένου Ῥώσσου ἐπιθεωρημένον· ἦτο ὅμως ἐπιθεωρημένον ὑπὸ τῶν Ῥωσσικῶν ἀρχῶν τῆς Κολιντζιᾶς καὶ τοῦ Σεμιπαλατένσκ. Ἤθελε δὲ νὰ μ' ἐπαναπέμψῃ, ὅπως καὶ ὁ Τζιαντζιὼ τοῦ Βλιαστέ, δι' ἧς ὁδοῦ ἦλθον, καὶ ἑπομένως ἄλλην μίαν φορὰν εἰς Χάμιαν. Εἰς μάτην ἔλεγον ὅτι τὸ λάθος δὲν ἦτο ἰδικόν μου, ἀλλὰ τῶν μεθορίων τῆς Σινικῆς Ῥωσσικῶν ἀρχῶν, τῶν εἰς τὸ διαβατήριόν μου σημειουμένων, αἵτινες δὲν ἔπρεπε νὰ μοὶ ἐπιτρέψωσι τὴν εἴσοδον εἰς τὸ κράτος των. Μοὶ ἐπέτρεψαν δέ, διότι ἐγίνωσκον ὅτι δὲν ὑπάρχει πρόξενος Ῥῶσσος εἰς τὰς χώρας ἐξ ὧν ἠρχόμην. Ἔπρεπε, μοὶ ἔλεγε, προβλέπων νὰ ἐπιθεωρήσω τὸ διαβατήριόν μου ἐκ τῆς πατρίδος μου, ἔνθα ὑπάρχουσι πρόξενοι Ῥῶσσοι, καί τοι μὴ ἔχων τὴν πρόθεσιν οὔτε εἰς τὰ τῆς Ῥωσσίας μεθόρια νὰ πλησιάσω· δηλαδὴ κατ' αὐτούς, ἂν οἱ νόμοι τοῦ κόσμου εἰσὶ τοιοῦτοι, ἔπρεπε καθεὶς τὴν πατρίδα του ἀφίνων νὰ ἐπιθεωρῇ τὸ διαβατήριόν του ὑφ' ὅλων τῶν προξενείων τοῦ κόσμου. Ὁ δὲ πρόξενός μας ἐν Ὀδησσῷ μοὶ ἔλεγεν ὅτι οἱ νόμοι τοῦ κράτους εἰσὶ τοιοῦτοι. Πρὸς ἐξομάλυνσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης μ' ἐκράτησαν ἐν Ὀδησσῷ μίαν ἑβδομάδα, καὶ μ' ἀπέλυσαν ἀφοῦ μὲ ὥπλισαν δι' ἑνὸς Ῥωσσικοῦ διαβατηρίου.

Τὰ ξένα δὲ διαβατήρια, τὰ πρὸς διευκόλυνσιν διόδου μέχρις ἐδῶ χρησιμεύσαντά μοι, ὑπῆρξαν πολλά· δύο Περσικά, ἓν Ἀφγανικόν, τρία Παταξιανικά, δύο Γιαρλικικά, ἓν Σινικόν, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων, χάρις εἰς τὴν διπλωματίαν μας, ἓν Ῥωσσικόν, δι' οὗ ἐξ Ὀδησσοῦ ἠδυνήθην νὰ ἐξέλθω· διότι ἄλλως ἢ ἔπρεπε νὰ ἐπα-

ναχάμψω δι' ἧς ὁδοῦ ἦλθον εἰς Χάμιαν, ἢ νὰ μείνω μέχρι θανάτου ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ. Ὥστε τὸ ἐθνικόν μας οὐδαμοῦ μοὶ ἐχρησίμευσεν. Ἐπειδὴ μάλιστα εἶχον αὐτό, ἤθελον οἱ τοῦρκοι διὰ τὰ τότε κρητικὰ νὰ μὲ ἀποπέμψωσιν ἀπὸ Μουσοὺλ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἤθελον μ' ἀποπέμψει ἐὰν δὲν εὑρίσκετο ὁ Γάλλος πρόξενος Λανούς, ὅστις ἐγίνωσκε νὰ ὑπερασπίζῃ, πρόξενος ὑπάρξας κατὰ τὰς σφαγὰς ἐν Δαμασκῷ, καὶ ἐπέμεινε κατὰ τὴν θέλησίν μου νὰ ἐξέλθω τοῦ τουρκικοῦ κράτους διευθυνόμενος εἰς τὴν Περσίαν. Ὁ ἐν Μουσοὺλ τῆς Ἀγγλίας πρόξενος τοῦ ὁποίου ἐζήτησα τὴν προστασίαν ἀπήτει, ὅπως μοὶ παράσχῃ ταύτην, νὰ τῷ παραδώσω πᾶσαν τὴν ἐμὴν ἀλληλογραφίαν. Δὲν ἔχω ἀλληλογραφίαν, τῷ ἀπεκρίθην, οὔτε εἶμαι διὰ νὰ καθήσω εἰς Μουσούλ· ἀλλ' ἐπειδὴ μοὶ ζητεῖτε ἐξευτελιστικωτάτους ὅρους προτιμῶ νὰ γίνω ὑπήκοος Τοῦρκος παρὰ νὰ ὑπαχθῶ ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν.

Ἐν τοιαύτῃ ὅμως καλῇ εὐκαιρίᾳ τῇ ὑπὸ τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως δοθείσῃ μοι, ἥτις μὲ κατεκράτησεν ἐν Ὀδησσῷ ἐπὶ ἑβδομάδα, ἃς ὠφεληθῶμεν ἀνοίγοντες τὸν Ἡρόδοτον καὶ τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἱστορικοὺς καὶ γεωγράφους, ἵνα ἴδωμεν ὁποία τις ἦν ποτε ἡ ἄξενός μοι αὕτη χώρα ἡ καὶ τὸ πάλαι ἄξενος φημισθεῖσα διὰ τὰς ἐν Ταυρίδι ἀνθρωποθυσίας (α). Κατῴκουν, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ταύτην Κιμμέριοι (β). Κιμμερίη δὲ καὶ Κιμμέρια τείχη ἦσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Τύρην, δηλαδὴ τὸν Τύραν (Δνιέστερ) (γ). Κιμμερικὸς Βόσπορος ἐκαλεῖτο ὁ πορθμὸς τῆς Κριμαίας (δ) καὶ ὅρος ἐκεῖσε Κιμμέριον

(α) Ἡροδ. IV. 103. (β) IV. 13. (γ) IV. 12. (δ) Ἡροδ. IV 12. Στραβ. 293.

ἐκαλεῖτο (α). Ὁ δὲ Τάναϊς ἐκαλεῖτο Μαιῶτις καὶ Πορθμήϊα Κιμμερικά (β). Ὥστε αἱ χῶραι αὗται, ὡς ἐκ τούτων μανθάνομεν, κατῳκοῦντο ὑπὸ Κιμμερίων ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα τῆς χερσονήσου Κριμαίας. Κατελήφθησαν δ' αὗτα, ὡς πρότερον εἴδομεν, ὑπὸ τῶν Σκυθῶν, οἵτινες ἀπὸ βορρᾶ τοὺς Κιμμερίους πιέζοντες ἐξεδίωξαν (γ). Οἱ δὲ Κιμμέριοι ἐκδιωχθέντες ἐκεῖθεν ἀποκατεστάθησαν κατὰ τὸν Καύκασον μέχρι νοτίως τοῦ Ἀράξη, ἐξ οὗ καὶ ὕστερον ὑπὸ τῶν Σκυθῶν διωκόμενοι ἐξεδιώχθησαν (δ). Ἐξεδιώχθησαν δ' ἐντεῦθεν πρὶν ἢ οἱ Σκύθαι εἰσβάλωσιν εἰς Μηδίαν ἐπὶ Κυαξάρη· διότι τότε οἱ μὲν Κιμμέριοι ἐκδιωχθέντες ἀφίκοντο εἰς τὰς Σάρδεις (ε) ἐπὶ Ἄρδυος δηλαδὴ τὸ 692-643, οἱ δὲ Σκύθαι εἰσέβαλον εἰς τὴν Μηδίαν ἐπὶ Κυαξάρη, δηλαδὴ τὸ 636 ἕως 596. Ἐκ δὲ τῶν Σάρδεων οἱ Κιμμέριοι προέβησαν εἰς Ἰωνίαν καὶ Αἰολίαν; ἐν Μαγνησίᾳ μάλιστα ἐπὶ πολὺ ηὐτύχουν (ϛ). Ἦσαν ἄγνωστοι τῷ Ὁμήρῳ, διότι, ὡς ἱστορικῶς ἐξάγεται, μετ' αὐτὸν ἦλθον εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Ἰωνίαν. Ὁ Στράβων γράφει ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενοι Κιμμέριοι ἦσαν οἱ τῆς Μαιώτιδος (ζ), ἐνῷ τοποθετοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ἐπειδὴ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς νήσου Κίρκης δηλαδὴ τῆς Κορσικῆς ἀπῆλθεν εἰς τὸν βαθύρροον ὠκεανόν, δηλαδὴ τὸν Ἀτλαντικόν, ἔνθα ἦν ὁ τῶν Κιμμερίων δῆμος (η). Οἱ Κιμμέριοι δ' ἐλέγοντο καὶ Κίμβριοι (θ) καὶ Τρῆρες (ι), διὰ πλημμυρίδα δ' ἐγκαταλείψαντες

(α) Στραβ. 309. (β) Ἡροδ. IV. 45. (γ) Ἡροδ. IV. 13. 12. (δ) Ἡροδ. IV. 11. (ε) IV 12. I. 6. 15 (ϛ) Στραβ. 149. 194. 627. 647. (ζ) Στραβ. 20. (η) Ὀδ. Λ. 14. (θ) Στραβ. 293. (ι) Στραβ. 61.

τὴν ἑαυτῶν ἦλθον μέχρι Μαιώτιδος, διῆλθον δ' ἀφιχθέντες ἐκεῖσε διὰ τῶν περὶ τὸν Ἐρκύνιον δρυμὸν Βοίων, ὑφ' ὧν ἀποκρουσθέντες κατέβησαν ἐπὶ τὸν Ἴστρον, καὶ ἐπὶ τοὺς Σκορδίσκους Γαλάτας, εἶτα ἐπὶ τοὺς Τευρίστας καὶ τούτους Γαλάτας, εἶτα ἐπὶ τοὺς Ἑλουηττίους, δηλαδὴ τοὺς Ἑλβετούς, πολυχρύσους ἄνδρας καὶ εἰρηνικούς· ὑφ' ὧν καταπολεμηθέντες οἱ μὲν ὑπερβαντες τὰς Ἄλπεις ἐξέπεσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἄνω τῶν Ἄλπεων (α). Χώρα λοιπὸν τῶν Κιμμερίων πρέπει νὰ ὑπῆρχεν ἡ Ἰβηρία, δηλαδὴ ἡ Ἱσπανία, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὅμηρος γράφει τοὺς Κιμμερίους πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ἐλέγοντο δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Κιμμέριοι γνωστοὶ γενόμενοι αὐτοῖς πρὸ τοῦ Ὁμήρου ὑπὸ Φοινίκων, δι' ὃ καὶ ὁ Ἡρακλῆς μέχρις Ἰβηρίας ἀπῆλθεν (β). Ἐκ ταύτης λοιπὸν ἦλθον οἱ Κιμμέριοι εἰς τὴν Μαιώτιδα, ἐκ δὲ τῆς Μαιώτιδος ὑπὸ τῶν Σκυθῶν ἐξαναστάντες κατῆλθον εἰς τὸν Καύκασον καὶ ἀφίχθησαν μέχρι νοτίως τοῦ Ἀράξη, ὡς ὁ Ἡρόδοτος προεῖπεν· ἐκ τοῦ εἰδικοῦ αὐτῶν ὀνόματος ὠνομάσθησαν αἱ χῶραι ἐκεῖναι Ἰβηρία (γ), δι' ὃ ὁ Στράβων λέγει ὅτι οἱ Ἴβηρες ἐν Ἰβηρίᾳ ἦσαν μέτοικοι (δ), ἀλλ' ἦρξαν ὅλων τῶν ἐκεῖσε χωρῶν. Ὠνομάζοντο δ' Ἴβηρες, λέγει ὁ Στράβων, ὁμωνύμως τοῖς Ἑσπερίοις, ἴσως ἀπὸ τῶν ἑκατέρωθι χρυσείων (ε)· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἱστορικῆς συναρμολογήσεως ἐδείχθη, ἦσαν ἄποικοι τῶν Ἰβήρων. Ἐν τέλει δ' ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐξεδιώχθησαν τελέως ὑπὸ Ἀλυάττου (ϛ), δηλαδὴ πρὶν 631-574 π. Χ. ὅτε οὗτος ἐβασίλευσεν.

(α) Στραβ. 293. (β) Στραβ. 149, 150. 151, 170. (γ) Πτολ. V. ιά. (δ) Στραβ. 61. (ε) 499. (ϛ) Ἡροδ. I. 16.

Αἱ χῶραι λοιπόν, ἐν αἷς κρατούμεθα, μετὰ τοὺς Κιμμερίους, κατελήφθησαν ὑπὸ Σκυθῶν, δηλαδὴ ὑπὸ Τουράν· ἀνῆκον δὲ κατὰ τὰς τότε γεωγραφικὰς γνώσεις εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ Σαρματίαν ἥτις ὡρίζετο ἀπὸ μὲν ἄρκτου τῷ Σαρματικῷ ὠκεανῷ (δηλαδὴ τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ) καὶ ἀγνώστῳ γῇ (α), ἀπὸ δυσμῶν τῷ Οὐϊστούλᾳ (Βιστούλᾳ) ποταμῷ καὶ τοῖς Σαρματικοῖς ὄρεσι, δηλαδὴ τοῖς Καρπαθίοις, καὶ ἀπὸ μεσημβρίας τοῖς Ἰάζυξι μετανάσταις, δηλαδὴ τοῖς Οὔγγροις, τῷ Καρπάθῳ ὄρει, ταῖς τοῦ Βορυσθένους (Δνίπερ) ἐκβολαῖς καὶ τῇ ἐκεῖθεν παραλίᾳ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τανάϊδος (β). Κατῳκεῖτο δ' ἡ χώρα αὕτη οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Σαρματῶν Σκυθῶν ὡς προερρέθη ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν, ὧν ὅσα σχετίζονται πρὸς τὰ σημερινὰ θέλομεν ἀναφέρει.

Ἀγάθυρσος, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἦν υἱὸς Ἡρακλέους (γ), ἐξ αὐτοῦ ἐγένοντο οἱ Ἀγάθυρσοι, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν Σκυθῶν οἱ βορειότεροι, εἶτα ἤρχοντο οἱ Ἀνδροφάγοι, εἶτα οἱ Μελάγχλαινοι καὶ τέλος πρὸς τὴν θάλασσαν οἱ Σκύθαι (δ). Οἱ Ἀγάθυρσοι ἦσαν οἱ ἁβρότατοι ἄνδρες, χρυσοφόροι, εἶχον κοινὰς τὰς γυναῖκας, ἵνα ὦσιν ἀδελφοί, καὶ μήτε ἐχθρεύοντο πρὸς ἄλλους μήτε ἐφθόνουν (ε). Θέτει δὲ τοὺς Ἀγαθύρσους ὁ Μαρκιανὸς μεταξὺ Μαιώτιδος καὶ Σαρματικοῦ ὠκεανοῦ, ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Βυζάντιος παρὰ τὸν Βορυσθένην (Βερεζίνα) ἔνθα νῦν οἱ Βελικορὸς δηλαδὴ οἱ μεγάλοι Ῥῶσσοι. Τοὺς Ῥωξολανοὺς δὲ θέτει ὁ Στράβων μεταξὺ Τανάϊδος καὶ Βορυσθένους (ς), δηλαδὴ μεταξὺ Δὸν καὶ Βερεζίνα ἢ κάλ-

(α) Πτολ. III ἑ. 1. (β) Πτολ. III, ἑ. 1-15. (γ) Ἡροδ. VI. 10. (δ) Ἡροδ. IV. 100. 125. (ε) Ἡροδ. IV. 104. (ς) Στράβ. 294. 306. 114.

λιον εἰπεῖν τοῦ Δνίπερ καὶ ἐπομένως ἔνθα νῦν ὀνομάζεται Μαλορὸς δηλαδὴ μικρὰ Ῥωσσία. Τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις θέτει παρὰ τὴν Μαιώτιδα τοὺς Ἰάπυγας καὶ βορείως αὐτῶν τοὺς Ῥωξολανοὺς (α) καὶ βορείως τούτων που θέτει τοὺς Ἀγαθύρσους (6), ὥστε Ἀγάθυρσοι καὶ Ῥωξολανοὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου συμπίπτουσι μετὰ τῶν Βελικαρὸς καὶ Μαλορός. Ὁ Εὐστάθιος ἀντὶ τῶν Ῥωξολανῶν ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ γράφει τοὺς Ῥώσους. Ὥστε Ἀγάθυρσοι, Ῥωξολανοὶ καὶ Ῥῶσσοι, ὡς ἐκ τῆς χώρας ἐν ᾗ τοποθετοῦνται καὶ ὡς ἐκ τῆς σχέσεως τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πρέπει νὰ ὦσιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαός, διαφορατρόπως δι' ἄγνοιαν καὶ κατὰ παραφθορὰν ὀνομασθείς.

Οἱ Βαστάρναι δ' ἦσαν ὅμοροι τῶν Γερμανῶν (γ) ἢ κατὰ Πτολεμαῖον ἔκειντο ὑπὲρ τὴν Δακίαν (δ), καὶ ἐπομένως Βαστάρναι εἰσὶν οἱ νῦν Πολωνοί. Παρὰ τὰς πηγὰς δὲ τοῦ Βορυσθένους δηλαδὴ παρὰ τὸν Βερεζίναν ἔνθα καὶ πόλις Βερεζίνα ὑπάρχει, κατῴκουν τὸ Ἀλανὸν ὄρος, λέγει ὁ Μαρκιανός, οἱ Ἀλανοί, ἤτοι κατῴκουν ἔνθα περίπου ἡ νῦν Βίλνα. Ἐκεῖ δ' ὑπὲρ τοὺς Γέτας καὶ Δάκας τίθενται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου οἱ Βαστάρναι καὶ οἱ ἄλκιμοι Ἀλανοί, καὶ ἐπομένως Βαστάρναι καὶ Ἀλανοὶ εἰσὶν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαὸς ὁ ὑφ' ἡμῶν Πολωνοὶ καλούμενος. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς πόλεως Βέλνα ὠνομάσθησαν Ἀλανοί, ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πόλεως Βερεζίνα Βαστάρναι. Συνέβαινεν ἡ σύγχυσις αὕτη εἰς τοὺς προγόνους, διότι ἔγραφον ἐκ πληροφοριῶν, καθότι μόλις αἱ μέχρι Μαιω-

(α) Πτολ. III. ἑ. 19. (6) Πτολ. III ἑ. 22. (γ) Στραϐ. 306. (δ) Πτολ. III. ἑ. 19.

τῶν χῶραι ἐγνώσθησαν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος (α). Ἔτι δὲ διότι ἔγραφον τὰ ὀνόματα τῶν ἐθνῶν, ὡς παρὰ διαφόρων ἤκουον, καὶ ὡς ὑφ' ἑκάστου τούτων ὠνομάζοντο, καθότι ἕκαστοι ὠνόμαζον τὸ αὐτὸ ἔθνος διαφόρως.

Μεταξὺ δὲ τῶν Βασταρνῶν καὶ Ῥωξολανῶν ἔκειντο κατὰ Πτολεμαῖον οἱ Χοῦνοι, δηλαδὴ οἱ Οὗνοι ὡς ἡμεῖς αὐτοὺς ἐκαλέσαμεν (β), ἢ ὡς λέγει ὁ Μαρκιανὸς κατῴκουν οἱ Χοῦνοι μετὰ τοὺς Ἀλανοὺς καὶ τὴν Βορυσθεναϊκὴν χώραν, καὶ ἑπομένως κατῴκουν ἔνθα νῦν ἡ Βαλχωνία, ἥτις τότε ἦτο μεγαλειτέρα. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ, δηλαδὴ τοῦ Δόν, ἤτοι ἐν τῇ ἐν Ἀσίᾳ Σαρματίᾳ, μεταξὺ τῶν Κεραυνίων ὀρέων καὶ Ῥᾶ, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν βορείων ἀκρωρειῶν τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Βόλγα ποταμοῦ, εὑρίσκοντο διὰ τὰς ἡμετέρας ἁμαρτίας οἱ Ὀριναῖοι, Οὐάλιοι, καὶ Σέρβοι (γ), δηλαδὴ οἱ Μαυροβούνιοι οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι. Οὗτοι οἱ λαοὶ μετὰ τῶν Χούνων ἑνωθέντες εἰσέβαλον ἐπὶ Οὐαλεντίνου τοῦ Β', δηλαδὴ 380 μ.Χ. ὑπὸ τὸ ὄνομα Οὗνοι εἰς τὰς βορείως τοῦ Αἵμου χώρας, ἐξηφάνισαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς διὰ τῶν παροιμιωδῶν αὐτῶν ὠμοτήτων πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς λαούς, εἰς δ' ἐμφυλίους ῥήξεις εἶτα ἐλθόντες ἐναπέμειναν ὑπὸ διακεκριμένα ὀνόματα οἱ Μαυροβούνιοι κατὰ τὰ ἡμέτερα Κεραύνια, οἱ Βούλγαροι ἀντὶ τοῦ Βόλγα παρὰ τὸν Ἴστρον καὶ οἱ Σέρβοι εἰς τὰς τῆς νήσου Πεύκης χώρας, ἤτοι ἕκαστοι κατέλαβον καὶ ἐνταῦθα ὁποίας χώρας καὶ πρὶν εἶχον. Τὸ ὄνομα δὲ τῶν Οὕνων ἐξηλείφθη. Ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ

(α) Στραβ. 14. 309. (β) Πτολ. ΙΙΙ. ἰ. 25. (γ) Πτολ. V. ί. 21.

Σουλτάνου καὶ Χουνκιὰρ καλουμένου δηλαδὴ ἄρχοντες τῶν Οὔνων, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οἱ Οὖνοι ἦσαν φυλὴ Τουρανικὴ καὶ συνεσωματώθη προϋπαρχόντων ἑκασταχοῦ Τουρὰν τῶν ἐν ταῖς διαφόροις χώραις μέχρις Ἀδρίου ὡς προερρέθη ἐξηπλωμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΟΔΗΣΣΟΥ ΜΕΧΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Ὅπως φυλαχθῶ δ' ἐκ τῶν στενοχωριῶν, ἐν αἷς ὑπὸ τῶν καταδρομῶν νὰ ῥιφθῶ ἐπαπειλούμην, ἐσκέφθην νὰ μεταβῶ ἐξ Ὀδησσοῦ εἴς τινα πολιν, ἵνα ἐξασκήσω τὸ ἐπάγγελμά μου· ἐξέλεξα δ' ὡς τοιαύτην τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ὀκτὼ ἡμέραι, καθ' ἃς ἐκρατήθην ἐν Ὀδησσῷ, ἐχειροτέρευσαν τὰ οἰκονομικά μου, καὶ ὑπελόγιζον ὅτι ἔπρεπεν ἄλλας τόσας νὰ φυλάξω εἰς τὸν Βόσπορον διὰ κάθαρσιν, ἐπειδὴ χόλερα ἐλέγετο ἐν Ῥωσσίᾳ, ἔτρεξα πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην τῆς ἑλληνικῆς ἐν Ὀδησσῷ ἐκκλησίας κ. Βουλισμᾶν, καὶ ἀποθέσας ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ δύο ἐξ ἰάσπιδος Σινικὰς ταμβακοθήκας, ὧν ἡ μία εἶχε καὶ Σινικὸν ταμβάκον,παρεκάλεσα ἵνα πωλήσῃ ταύτας εἴς τινα τῶν παρ' ἡμῖν πλουσίων, ὅπως ἐνισχύσω τὸ χρηματικόν μου. Μὲ ἠρώτησεν ὁ ἀρχιμανδρίτης περὶ τῆς αὐτῶν ἀξίας. Δὲν πρόκειται περὶ ταύτης, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐμῆς· ὅ,τι σοὶ δώσωσι λάβε καὶ φέρε. Καὶ ἐπειδὴ ἐπέμενε νὰ μάθῃ, ἔκαμα νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐν τῇ Σινικῇ τιμῶνται χάριν τῆς λίθου.

Κατασκευάζουσιν ἐκ ταύτης δακτυλίους, οὓς φέρουσι περὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, καὶ τιμῶσι μέχρις ἑκατὸν ἢ καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα λανῶν (α)· ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ταμβακοθῆκαι. Ἐπώλησεν αὐτὰς μετὰ δυσκολίας ἀντὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ῥουβλίων, δι' ὧν, ὡπλισμένος ἤδη διὰ τοῦ Ῥωσσικοῦ διαβατηρίου, ἀφοῦ ἐνισχύθην, ἀπηλλάγην τῆς Ὀδησσοῦ, καὶ ἐπιβὰς ἀτμοπλοίου κατέπλεον ἐν τρικυμίᾳ μεγάλῃ τὸν Εὔξεινον, καὶ διελθὼν τὰς Συμπληγάδας ἢ Κυανέας πέτρας, εἰσέβην εἰς τὸν Βόσπορον παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ὁποίου πρὸς τὴν Εὐρώπην ὑπεχρεώθην νὰ καθαρισθῶ ἐν τοῖς λοιμοκαθαρτηρίοις. Σὺν τούτοις ὅμως ἡμεῖς ἂς ἀνοίξωμεν καὶ ἐνταῦθα τὰ προγονικά μας βιβλία, καὶ ὁδηγὸν τὸν Ἀπολλώνιον ποιοῦντες, ἂς ἐκτυλίξωμεν τὸν περίφημον τῶν Ἀργοναυτῶν δρόμον, ἐπειδὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἔτι μὴ ἐννοούμενος μυθώδης ἐθεωρεῖτο.

Ὡς ἐκ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου ἢ τοῦ Βώλου ἀφῆκαν τὸν λιμένα τῆς Ἰωλκοῦ οἱ ἐν τῇ Ἀργοῖ νηῒ Ἥρωες (β), ἔδυεν ἡ τῶν Πελασγῶν γῆ, ἔδυε καὶ τὸ ἀκρωτήριον Σηπιάς, καὶ ἐφαίνετο ἡ Σκίαθος (γ). Ἀφίκοντο δ' εἰς τὰς πολυκλύστους φάραγγας τῆς Ὄσσης καὶ τοῦ Ὀλύμπου, δηλαδὴ εἰς τὰς κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, περὶ ὧν καὶ ὕστερον, ἐρχόμενος ὁ Ξέρξης νὰ δουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἅμα ἤκουσε, μετέβη ἐπίτηδες νὰ ἴδῃ, καὶ ταύτας ἐθαύμασεν, ἡ δὲ μετὰ τῶν Μουσῶν λογισθεῖσα Σαπφὼ διῆλθεν ἐν αὐταῖς τὸν εὐδαίμονα σὺν τῷ ἐραστῇ αὐτῆς βίον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτον ὃν ἐπὶ τοσοῦτον εὐδαίμονα ἐκεῖ κατέστησεν, ἐπλήρωσε τὸν ἐπίλοιπον

(α) Λάνα ἀξία περίπου δέκα φράγκων. (β) Ἀργ. Α'. 559' (γ) Α'. 580-84.

ἀκριβά, κρημνισθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τῶν βράχων τῆς Λευκάδος. Τὰς φάραγγας δὲ ταύτας παρελθόντες αἱ ἡμέτεροι ἥρωες, καὶ εἶτα εὐχερῶς τὴν Παλλήνην (τὴν Χαλκιδικὴν) καὶ τὸν Ἄθωνα, ἀφίκοντο εἰς Λῆμνον (α). Εἶτα Ῥοιτιάδος ἀκτῆς ἔνδοθεν ἐχώρουν, ἔχοντες δεξιᾷ τὴν Ἰδαίαν γῆν, δηλαδὴ τὴν πρὸ τοῦ ὄρους τῆς Ἴδης, ἤτοι τὴν Τρῳάδα· ἀφήσαντες δὲ τὴν Δαρδάνου γῆν (τὰ Δαρδανέλια) ἀφίχθησαν ἐν Ἀβύδῳ, καὶ παραμείψαντες Πιτυείαν δηλαδὴ τὴν ἀπέναντι τῆς Καλλιπόλεως Λάμψακον, διήνυσαν τὸν Ἑλλήσποντον (β). Ἐν τῇ Προποντίδι ἀφίχθησαν εἰς Κύζικον (γ), ἔνθα πρὸς τοὺς αὐτόχθονας Δολίονας καὶ πρὸς τοὺς Πελασγοὺς τῆς Πλακίης ἐπολέμησαν (δ). Παρῆλθον εἶτα τοὺς Μυσούς (ε), καὶ ἀφίκοντο εἰς τὴν γῆν τῶν Βιθυνῶν (ϛ). Διέπλευσαν τὸν Βόσπορον (ζ). Διῆλθον τὰς Κυανέας ἢ τὰς Πληγάδας καλουμένας Πέτρας (η). Καὶ ἐν τῷ Πόντῳ διὰ τοῦ δυτικοῦ ἀνέμου παρέπλεον τὴν τῶν Μαριανδυνῶν χώραν, καὶ τὸ στόμα τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ (θ), νῦν Σακαρία καλουμένου, εἶτα τὸ στόμα τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ (ι), μεθ' ὃ τὴν παραλίαν τῆς Παφλαγονίας παραπλεύσαντες ἐπέβησαν τῆς Ἀσσυρίων γῆς ἔνθα ἡ Σινώπη (κ). Εἶτα παρῆλθον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἅλυος, Κίζιλ Ἰρμάκ, ἢ ἐρυθροῦ ποταμοῦ, καὶ τὰς τοῦ Ἴριος, Γιεσσὶλ Ἰρμάκ, πρασίνου ποταμοῦ, ὅστις ἦτο ὅριον Ἀσσυρίων (λ) καὶ ἀφίκοντο εἰς τὰς προχοὰς τοῦ Θερμώδοντος (μ), ὅθεν ἡ ἀκτὴ τοῦ Ἀξείνου Πόντου κυρτοῦται (ν). Εἶτα

(α) Α'. 597-607. (β) Α'. 930-87. (γ) Α'. 962. (δ) Α'. 1024. (ε) Α'. 1164. (ϛ) Β'. 1-3 (ζ) Β'. 168. (η) Β'. 549. 616. (θ) Β'. 722. (ι) Β'. 936. (κ) Β'. 946. (λ) Β'. 963-66. (μ) Β'. 950. (ν) Β'. 984.

παρῆλθον τὴν τῶν Χαλύβων παραλίαν (α), καὶ εἶτα τὴν τῶν Τιβαρηνῶν (β), καὶ τὴν τῶν Μοσυνοίκων (γ), εἶτα τὴν τῶν Μακρόνων, Σασπείρων, καὶ Βυζήρων διεκπλεύσαντες ἀφίκοντο εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Πόντου, καὶ ἔβλεπον τὸν Καύκασον, ἔνθα ὁ Προμηθεὺς διὰ χαλκῶν ἀλύσεων ἐδέδετο (δ). Εἶτα ἀφίκοντο εἰς τὸν Φᾶσιν ποταμόν (ε), δηλαδὴ τὸν παρὰ τὸ νῦν Ποτί, καὶ εἰσπλεύσαντες ἐν αὐτῷ εἶχον πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸν Καύκασον, καὶ τὴν Κυταΐδα πόλιν Αἴης, πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ τοῦ Ἄρεως πεδίον, καὶ τὰ ἄλση τοῦ θεοῦ, ἐν οἷς ὁ ὄφις ἐφύλαττε τὸ χρυσοῦν δέρας (ϛ).

Ὁ Καύκασος δ' εἶνε ὁ ζυγὸς τῶν ὀρέων, ἐξ οὗ καταρρέει δυτικῶς ὁ Φᾶσις εἰς τὸν Πόντον, καὶ ἀνατολικῶς ὁ Κῦρος εἰς τὴν Κασπίαν, ὅστις πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ἀράξη. Ὁ ζυγὸς δ' οὗτος διευθυνόμενος πρὸς νότον καὶ ἀνατολικῶς τῆς Προποντίδος ποιεῖ ὄρη ἐπίσης ὑψηλά, ἅπερ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλοῦνται Μοσχικά (ζ). Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευράν, κατὰ τὴν ῥοὴν τοῦ ποταμοῦ Κύρου, εὑρίσκεται ἡ Τιφλίς, κατὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Φάσιδος εὑρίσκεται τὸ Ποτί, ὁδὸς δ' ἀπὸ Ποτὶ διὰ τοῦ Φάσιδος τὸν ζυγὸν τοῦ Καυκάσου διαβαίνουσα, καὶ εἶτα διὰ Τιφλίδος παρὰ τὸν ῥοῦν τοῦ Κύρου διερχομένη ἀπολήγει εἰς τὴν Κασπίαν. Ὑπὸ τῆς φύσεως ἐντὸς τῶν ὀρέων ἡ ὁδὸς αὕτη ῥυθμισμένη, ἐχρησίμευεν ἀνέκαθεν ὡς ὁδὸς ἐμπορικὴ εὐρυτάτης συγκοινωνίας. Προεμνήσθημεν ὅτι διὰ τοῦ Ὤξου μετεβίβαζον φορτία ἐκ τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἐκ τῆς Βακτριανῆς εἰς τὴν Κασπίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τοῦ Κύρου καὶ

(α) Β'. 1001. (β) Β'. 1010. (γ) Β'. 1015. (δ) Β'. 1242-49. (ε) Β'. 1260. (ϛ) Β'. 1265-70. (ζ) Πτολ. V. ιγ'. 5.

εἶτα διὰ τοῦ Φάσιδος εἰς τὸν Πόντον. Ταύτης μέμνηνται οἱ Ἀργοναῦται, καὶ κατ'αὐτὴν θέτουσι τὸ χρυσοῦν δέρας λέγοντες· Αὐτάρ, ὅγ' ἄντικρυ περιμήκεα τείνατο δειρήν, ὀξὺς ἀΰπνοισι προϊδὼν ὄφις ὀφθαλμοῖσι νισσομένους, ῥοίζει δὲ πελώριον· ἀμφὶ δὲ μακραὶ ἠϊόνες ποταμοῖο, καὶ ἄσπετον ἴαχεν ἄλσος. Ἔκλυον οἳ καὶ πολλὸν ἑκὰς Τιτανίδος Αἴης Κολχίδα γῆν ἐνέμοντο, παρὰ προχοαῖσι Λύκοιο, ὅς τ' ἀποκιδνάμενος ποταμοῦ κελάδοντος Ἀράξεω Φάσιδι συμφέρεται ἱερὸν ῥόον· οἱ δὲ συνάμφω Καυκασίων ἅλαδα εἰς ἓν ἐλαυνόμενοι προχέουσιν (α). Καθ' ἃ Λύκος ποταμὸς εἶνε ὁ Κῦρος, ὅστις μετὰ τοῦ Ἀράξη ἐμβάλλει εἰς τὴν Κασπίαν ἣν Καυκασίαν θάλασσαν καλοῦσι, καὶ ἥτις ὑπὸ τῶν Περσῶν νῦν καλεῖται (Chiay) Σσιαὴ Νταριά, δηλαδὴ βασιλικὴ θάλασσα. Ἀποχωριζόμενος δ' ὁ Λύκος (Κῦρος) ἐκ τοῦ Ἀράξη συμφέρεται κατὰ τὸν ῥοῦν τῷ Φάσιδι· δηλαδὴ ὑπονοοῦσιν ἐνταῦθα οἱ ἥρωες ὅτι αἱ τοῦ Κύρου καὶ Φάσιδος πηγαὶ συνέρχονται εἰς ἕν, ἤτοι οἱ δύο οὗτοι ποταμοὶ κατέρρεον ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους, ὡς περιγράφουσιν οἱ ἀρχαῖοι πάντας τοὺς γνωστοὺς αὐτοῖς οὕτω φερομένους ποταμούς. Ὥστε τὸ χρυσοῦν δέρας ἦσαν τὰ διὰ τῆς ἐμπορικῆς ταύτης ὁδοῦ συνειλεγμένα ἐν τῇ τοῦ Φάσιδος χώρᾳ πλούτη. Ἡ δὲ χώρα τοῦ Φάσιδος ἐλέγετο ἰδίᾳ Τιτανὶς Αἴη, καὶ Κολχὶς ἡ παρὰ ταῖς προχοαῖς τοῦ Λύκου δηλαδὴ τοῦ Κύρου ποταμοῦ ἐκτεινομένη. Ἐν Τιτανίδι λοιπὸν ἐκεῖ ὅπου τὸ Ποτὶ νῦν κεῖται, εὑρίσκετο ἡ Κυτηΐς, ἡ δὲ ἰδίως Κολχὶς ἐξετείνετο κατὰ τὸν Κῦρον καὶ ὕστερον κατὰ τὸν Φᾶσιν ἔτι (β). Παρὰ τοῖς Κόλχοις ἦσαν οἱ Βύζηρες καὶ Σάσπειρες, οἵτινες ἐχω-

(α) Ἀργ. Δ'. 127-135. (β) Ἡροδ. Ι. 2.

ρίζοντο ἐκ τῶν Κόλχων λέγει ὁ Σκύλαξ διὰ τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ. Μεταξὺ δὲ Κόλχων καὶ Μήδων θέτει ὁ Ἡρόδοτος τοὺς Σάσπειρας (α). Τοὺς Βύζηρας δὲ καὶ Σάσπειρας καταλέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν τῶν Κόλχων χώραν ἐπειδὴ θέτει ἐν αὐτῇ τὴν Τραπεζοῦντα Σινωπέων ἀποικίαν (β), ὥστε ἕκαστοι περιγράφουσι τὰ κατὰ τὴν ἐποχήν των. Ἀλλὰ Σάσπειρες τοῦ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος πρέπει νὰ ὦσιν οἱ Ἴβηρες, ἐπειδὴ ἐξετείνοντο ἀπὸ Κόλχων μέχρι Μήδων· ἦρξαν δέ ποτε οἱ Ἴβηρες ὅλων ἐκείνων τῶν χωρῶν ὡς προεγράφη, ἐξετείνοντο ἀπὸ Κασπίας μέχρι Κολχικῆς (γ), καὶ ἦσαν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος προεῖπε, νοτίως ἔτι τοῦ Ἀράξη ἔνθα ἡ τῶν Μήδων χώρα ἀφικνεῖτο.

Μετὰ τοὺς Σάσπειρας ἤρχοντο οἱ Μάκρωνες (δ), καὶ νοτίως τούτων δηλαδὴ μεσογαίως οἱ Χάλυβες (ε). Τούτους ἐκτείνει ὁ Αἰσχύλος μέχρι τοῦ Καυκάσου (ϛ). Πρὸς δυσμὰς δὲ τῶν Σασπείρων καὶ Μακρόνων ἦσαν οἱ Μοσύνοικοι (ζ). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς πρὸς δυσμὰς ταύτης Φαρνακίας ὑπερέκειντο Τιβαρηνοί, Χαλδαῖοι καὶ Σάνοι, οὓς πρότερον ἐκάλουν Μάκρωνας, διήκει δὲ διὰ τούτων ὄρος Σκυδίσης συνάπτον τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ Κολχίδος, οὗ τὰ ἄκρα, δηλαδὴ τοῦ Σκυδίση, κατέχουσιν οἱ Ἑπτακωμῆται, οἵτινες ὑπερβέβληνται τοὺς ἄλλους ὀρεινούς. Τινὲς δ' ἐπὶ δένδρεσιν ἢ πυργίοις οἰκοῦσι, δι' ὃ καὶ Μοσυνοίκους ἐκάλουν οἱ παλαιοί, τῶν πύργων μοσύνων λεγομένων (η)·

(α) Ἡροδ. I. 104. IV. 37. (β) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Δ'. η'. 9, 22. (γ) Στραβ. 492. Πτολ. ιά. ιβ'. (δ) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Δ'. ζ'. 27. η'. 1-9. (ε) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Δ'. ζ'. 15. (ϛ) Αἰσχ. Προμ. 714. (ζ) Σκύλαξ.-Ξενοφ. Κυρ. Ἀν. Β'. δ'. 2. Ἡροδ. III. 94. (η) Στραβ. 548, 549.

ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι Σάνοι, Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι εἰσὶν οἱ αὐτοί, οἵτινες κατῴκουν τὴν πρὸς νότον μέχρις Ἀρμενίας προέκτασιν τῶν Μοσχικῶν ὀρῶν, Σκυδίσῃ καλουμένων ὅπερ σὺν τοῖς Μοσχικοῖς ἔτι περιελαμβάνοντο ἐπὶ Πτολεμαίου εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν (α).

Πρὸς δυσμὰς δὲ τῶν Μοσυνοίκων ἦσαν οἱ Τιβαρηνοί (β), μετὰ δὲ τοὺς Τιβαρηνοὺς Χάλυβες κατὰ Σκύλακα κατὰ δὲ Ἡρόδοτον Λίγυες (γ)· εἰσὶ δ' αὐτοὶ οἱ Χάλυβες, ἐπειδὴ ἔνθα ἀναφέρει τοὺς Λίγυας ἀποσιωπᾷ τοὺς Χάλυβας (δ). Κατὰ Ξενοφῶντα ὅμως, οἱ Χάλυβες, οἵτινες ἦσαν ἐνταῦθα ὀλίγοι καὶ ἔζων ἐκ σιδηρίας, ἦσαν πρὸ τῶν Τιβαρηνῶν, καὶ ὑπήκοοι τοῖς Μοσυνοίκοις (ε)· ὁ Στράβων ἀντὶ τῶν Χαλύβων ἔθεσεν ἡμῖν τοὺς Χαλδαίους ὡς μέχρι νῦν οἱ ἐκεῖσε καλοῦνται καὶ ζῶσιν ἐκ μεταλλουργίας, δι' ὃ καὶ ἀντὶ Χαλδαίων Χάλυβες ἐκλήθησαν. Εἰσὶ δ' ὡς ἀλλαχοῦ ἐξηγηθήσεται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος μετὰ τῶν ἐν Βαβυλῶνι Χαλδαίων.

Μετὰ τοὺς Τιβαρηνούς, κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας ἔρχονται αἱ Ἀμαζόνες, κατὰ τὸν Σκύλακα οἱ Ἀσσύριοι, καὶ καθ' Ἡρόδοτον οἱ Σύριοι (ς), κατὰ τὸν Ξενοφῶντα οἱ Παφλαγόνες (ζ), ἤτοι ἕκαστος περιγράφει τὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀσσύριοι ὅμως καὶ Σύριοι εἰσὶν οἱ αὐτοί· διότι, οὓς οἱ Ἕλληνες ἔλεγον Συρίους οἱ βάρβαροι Ἀσσυρίους ἐκάλουν (η). Αἱ Ἀμαζόνες δ' ἦσαν ἔθνος Σαρματικόν, οὗτινος αἱ γυναῖκες ἔκοπτον τὸν δεξιὸν μαστόν, ἵνα εὐκολύνωνται ἐκτείνουσαι διὰ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος

(α) Πτολ. V. ιγ'. 5. (β) Σκύλ. Ἡροδ. III. 91. (γ) VII. 72. (δ) I. 28. VII. 72. 78. (ε) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Ε'. 1. (ς) Ἡροδ. VII. 72. (ζ) Ξεν. Κυρ. Ἀν. ἐ. ἐ. 6. 12. ς'. 6. (η) Ἡροδ. VII. 63.

τὸ τόξον (α). Ἐκαλοῦντο δέ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, Σκυθιστὶ Οἰόρπατα, ἤτοι ἀνδροκτόνοι. Ὅταν ἐνικήθησαν ἔφυγον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ταναΐδος (β), ἐξ οὗ οὐκ ἄτοπον νὰ παραδεχθῇ τις, σχετίζων τὰ τῶν Σινῶν περὶ τῶν Νιουρίκοα, ὅτι αἱ Ἀμαζόνες ἦλθον ἐκ Σιβηρίας, διέβησαν τὸν Καύκασον καὶ ἐκυρίευσαν τοὺς Ἀσσυρίους ἐν τῷ Πόντῳ· διότι ὁ Πίνδαρος λέγει αἱ Ἀμαζόνες Σύριον εὐρυαίχμην δίεπον στρατόν, ἀφήρεσαν ἐξ αὐτῶν τὴν Σινώπην, ἣν πρὸ τῶν Ἀμαζόνων ᾤκουν εὐγενεῖς Σύριοι, καὶ ὠνόμασαν διὰ τοῦ ὀνόματος μιᾶς ἐξ αὐτῶν (γ). Ἐνικήθησαν εἶτα ὑφ' Ἑλλήνων οἵτινες παρέλαβον τὴν Σινώπην, ἀλλ' ὄχι οἱ Μιλήσιοι, ἀλλ' ἄλλοι πρότεροι τούτων· διότι οὗτοι ὕστερον φεύγοντες τοὺς Κιμμερίους ἐπὶ Ἄβρωνος κατῴκισαν ἐν Σινώπῃ. Νικηθεῖσαι δ' ἔφυγον εἰς τὰ ἑαυτῶν. Ἐνικήθησαν δὲ πολὺ πιθανὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, διότι ὁ Πρίαμος λέγει ὅτι ἐπολέμησεν αὐτὰς κατὰ τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ἐπίκουρος τῶν Φρυγῶν (δ), ὅτε πιθανὸν καὶ ὁ Βελεροφόντης ἐπολέμησε τὰς Ἀμαζόνας σταλεὶς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του, δι' ὃ καὶ ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ἐφάνευσεν αὐτάς (ε). Ἀπελθοῦσαι ἀντιπροσωπεύονται νῦν ὑπὸ τῶν κατ' ἐκείνας τὰς χώρας καλουμένων Κοκκινοσιαλβαρουσῶν, δηλαδὴ γυναικῶν φορουσῶν ἀναξυρίδας ἐρυθρὰς καὶ διευθυνουσῶν καπηλεῖα. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι παρθένος δὲν ἐνυμφεύετο πρὶν ἀποκτείνῃ πολέμιον (ϛ). Ὁ τότε βίος αὐτῶν διεσώθη εἰς τὸ ἐκεῖ ᾀδόμενον ᾆσμα κατὰ μετάφρασιν εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν ἔχον ὡς ἑξῆς· Τσὲμ (τίς) εἶδε καὶ τσὲμ ἤκουσε κόρη

(α) Ἱππ. περὶ ἀέρος 89—91. (β) Ἡρόδ. IV. 116—117. (γ) Σκύμνος Χῖος. (δ) Ἰλ. Γ. 181—89. (ε) Ἰλ. Ζ. 186. (ϛ) Ἡροδ. IV. 117.

Θερμόδωντος (α), ἤτοι περιλαμβάνει ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παφλαγόνων πᾶσαν τὴν ἀποδιδομένην ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους· ὥστε ἕκαστος περιγράφει τὰ τῆς ἐποχῆς του. Πρὸ Σεσώστριος, ὅστις τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν προέβη μέχρι Κολχίδος καταλύων, ἐβασίλευεν ἡ Σεμίραμις, ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ὁποίας κατὰ τὸν Πόντον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῆς προχώματος ἐκτίσθησαν τὰ Ζῆλα (β)· ὥστε ἡ χώρα τῶν Ἀμαζόνων ὑπέκειτο τότε τοῖς Ἀσσυρίοις. Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν λοιπὸν τοῦ Σεσώστριος ἐκυριάρχησαν εἰς τὸν Πόντον αἱ Ἀμαζόνες, μετ' αὐτὰς δ' οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ Παφλαγόνες, καὶ εἶτα πάλιν Ἀσσύριοι, καὶ εἶτα Παφλαγόνες ἐκ νέου.

Δυτικῶς τῶν Παφλαγόνων ἐξετείνοντο οἱ Μαριανδυνοὶ μέχρι τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ, καὶ εἶτα Βιθυνοί, ἢ Βυθινοὶ Θρᾷκες ὡς τούτους ὁ Σκύλαξ καλεῖ. Ἐκαλοῦντο πρότερον, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, Στρυμόνιοι (γ), ὡς ἐλθόντες ἐκ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ ὅθεν ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ Τεύκρων καὶ Μυσῶν. Κατέλαβον δὲ χώρας πρὶν ὑπὸ Καυκόνων κατοικουμένας, διότι λέγει ὁ Στράβων τὸ γένος τῶν Καυκόνων κατ' ἐκείνας τὰς χώρας ἐξέφθαρται τελείως (δ)· ἦρχον λοιπὸν πρὸ τῶν Βιθυνῶν καὶ ἑπομένως πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν, ἐπειδὴ οὔτε ὑπ' αὐτῶν περιγράφονται· ἀλλὰ μετὰ τὰ Ἀργοναυτικὰ πιθανὸν νὰ ἐπανέλαβον τὴν ἀρχήν, ἐπειδὴ ἐπίκουροι εἰς τὰ Τρωϊκὰ ἐγένοντο τοῦ Πριάμου, Ἰλ. Κ. 429 Υ. 329.

Νοτίως δὲ τῶν Βιθυνῶν μέχρι τοῦ Κίου ποταμοῦ τοῦ ἐκβάλλοντος ἐν Προποντίδι ἐξετείνοντο οἱ Μυσοί (ε). Ἦσαν δὲ Λυδῶν ἄποικοι καὶ ἐκαλοῦντο ἀπὸ τοῦ Ὀλύμ-

(α) Ξεν. Κυρ. Ἀναβ. Ε'. ἑ. 6. ς'. 9. (β) Στρα. 559. (γ) Ἡροδ. VII. 75. (δ) Στραβ 544. (ε) Σκύλ. Ἡρόδ. ν. 122.

που όρους Ὀλύμπιοι (α). Ἑτέρα Μυσία ὑπῆρχεν ἀπέναντι τῆς Λέσβου, καὶ νοτίως τοῦ Ἰλίου (β), ἥτις ἀνῆκεν εἰς τὴν Λυδίαν· διότι, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Μυσὸς καὶ ὁ Λυδὸς ἦσαν ἀδελφοὶ τοῦ Καρὸς (γ) καὶ ἑπομένως Καρία, Λυδία, Μυσία ἦτο ἓν ἔθνος. Μυσοὶ δὲ καὶ Τεῦκροι, δηλαδὴ Τρῶες, διαβάντες τὸν Βόσπορον ἀπέβησαν ἐν τῇ Θράκῃ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ προέβησαν μέχρις Ἰονίου πελάγους, καὶ μέχρι Πηνειοῦ (δ), ἔφυγον δ' ὡς ἐξ ἄλλων ὕστερον θέλομεν ἐννοήσει διωκόμενοι ὑπὸ Σεσώστριος.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Προποντίδι Μυσίαν ἦσαν, κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας, οἱ αὐτόχθονες Δολίονες καὶ οἱ ἐν Πλακίῃ Πελασγοί, εἶτα ἡ Ἄβυδος, ἡ Δαρδανία καὶ ἡ Τρωάς. Κατὰ δὲ τὸν Σκύλακα ἡ Φρυγία ἐν ᾗ ἡ Πλακία, εἶτα Ἄβυδος καὶ ἐντεῦθεν Τρωάς. Ὥστε οἱ Φρύγες ἀφίκοντο μετὰ τὰ Ἀργοναυτικὰ ἐν Κυζίκῳ. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Φρύγες ἦσαν ἀριστερὰ τοῦ Ἅλυος (ε) καὶ ἑπομένως ἐξετείνοντο μέχρι τῆς ἄνω ῥοῆς αὐτοῦ. Καλεῖ δ' ὁ Ξενοφῶν μικρὰν Φρυγίαν τὴν Τρωάδα (ϛ), τὴν δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς μεγάλης Ἀρμενίας μεγάλην (ζ). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι οἱ Φρύγες ἐκαλοῦντο πρὶν Βρύγες καὶ ἔμενον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἦσαν Φρυγῶν ἄποικοι (η). Ὠνομάσθησαν δ' Ἀρμένιοι, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἐξ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καλουμένου Ἀρμένου, ἐξ Ἀρμένου πόλεως μεταξὺ Φαιρῶν καὶ Λαρίσης κειμένης (θ). Ὑπὸ δὲ Φρυγῶν ἐλέγετο ὅτι ἐπὶ Ἀνάκου βασιλέως αὐ-

(α) Ἡροδ. VII. 74. (β) Ἡροδ. I. 160. VII, 42. (γ) Ἡροδ. I, 170. (δ) Ἡροδ. VII. 20. (ε) Ἡροδ. I. 72. III. 90. (ϛ) Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Β'. ά. 5. (ζ) Ξ. Κ. Π. Ζ', δ'. 16. (η) Ἡροδ. VII. 73. (θ) Στρ. 503. 530.

τῶν ἐν Ἰκονίῳ, ἐπὶ τριακόσια ἔτη ζήσαντος, συνέβη κατακλυσμός (α). Ὥστε οἱ Φρύγες μετέβησαν εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἀσίαν, δηλαδὴ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐξηπλώθησαν δὲ πρὸς τὴν Κύζικον μετὰ τὰ Ἀργοναυτικά· οἱ δὲ αὐτῶν ἄποικοι Ἀρμένιοι κατέλαβον, ὡς ὕστερον δειχθήσεται, τὰς χώρας τῶν Ἑβραίων. Οἱ Τρῶες δέ, καθ' ἃ ἱστορεῖ Σκύμνος ὁ Χῖος, ἦλθον ἐν Ἀσίᾳ, ἐκ Σαμοθράκης, ἀλλ' εἰς ἐποχήν, ὡς ἐξάγεται, πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν καὶ πρὸ τοῦ Σεσώστριος, κατέλαβον δὲ χώρας τῶν Μυσῶν. Εἰς τούτων τὰς χώρας ἦλθον ὕστερον καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες, οἱ δὲ Δωριεῖς καὶ Λύκιοι εἰς τὰς τῶν Καρῶν, ἐπειδὴ οἱ Λύκιοι ἦλθον ἐκ Κρήτης (β)· ὥστε Κιμμέριοι, Ἀσσύριοι, Ἀμαζόνες, Χάλυβες, Σκύθαι, Βιθυνοί, Φρύγες, Πελασγοί, Τρῶες, Ἕλληνες καὶ Λύκιοι εἰς τὰς βορείως τοῦ Ταύρου ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ χώρας εἰσὶν ἄποικοι· αὐτόχθονες δὲ Λυδοὶ καὶ Παφλαγόνες. Πρῶτοι δὲ τῶν ἀποίκων εἰσέβαλον Πελασγοί, Φρύγες καὶ Τρῶες, εἶτα Ἀσσύριοι, Κιμμέριοι, Ἀμαζόνες καὶ οἱ λοιποί.

Ἀφοῦ δ' ὁ Ἰάσων ἔλαβε τὸ δέρας (γ), οἱ ἥρωες κατέπλεον τὸν ποταμὸν (δ)· ἀφίκοντο δ' εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Παφλαγονίας πρὸ τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ (ε). Ἄργος δὲ λιλεμένοις ἠγόρευεν· ἔστι γὰρ πλόος ἄλλος, τὸν ὁποῖον διηγοῦντο οἱ ἐκ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Θηβῶν ἱερεῖς, πρὸ τοῦ νὰ γεννηθῇ τὸ γένος τῶν Δαναῶν, ὅτε ἦσαν οἱ Προσέληνοι Ἀρκάδες εἰς τὰ ὄρη. Ἡ δὲ Πελασγὶς (δηλαδὴ τὸ

(α) Στεφ. Βυζαν. λέξει Ἰκόνιον. (β) Ἡροδ. I. 171. (γ) Αργ. Δ'. 170 (δ) Δ' 210 (ε) Δ' 245. Ἐνταῦθα λησμονεῖ ὁ Ἀπολλώνιος ὅτι κατὰ τὴν ἄνοδον τῶν Ἀργοναυτῶν τὸν Ἅλυν ἔθεσεν εἰς τὴν Ἀσσυρίαν γῆν, καὶ γράφει τὰ τῆς ἐποχῆς του.

Πελασγικὸν Ἄργος ἐν Θεσσαλίᾳ) δὲν ἐβασιλεύετο ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ ἑπομένως πρὸ τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ, ὅτε ὑπῆρχεν ὠνομασμένη ἡ ἱερὰ καὶ εὔφορος Αἴγυπτος μήτηρ τῶν πρωτογεννηθέντων, καὶ καλλίρροος ποταμὸς Τρίτωνος, δι' οὗ ὅλη ποτίζεται· ἐπειδὴ ἀπὸ Θεοῦ δὲν βρέχει ποτέ, αἱ δὲ γαῖαι διὰ τῶν πλημμυρῶν ἀφθόνως βλαστάνουσιν. Ἐντεῦθεν λέγουσιν, εἷς πεποιθὼς εἰς τὴν βίαν καὶ εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν λαῶν του καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ τόλμην περιῆλθε δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας... Κατῴκισε δὲ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ἀνδρῶν τὴν Αἶαν (Κολχίδα), οἵτινες ἔχουσι τὰς ὁδοιπορίας τῶν πατέρων, ἐξ ὧν σύρουσι πίνακας, ἐν οἷς ὑπάρχουσι πᾶσαι αἱ ὁδοὶ καὶ τὰ πέρατα ξηρᾶς καὶ θαλάσσης... Ὑπάρχει δὲ ποταμὸς εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ὠκεανοῦ, πλατὺς καὶ βαθύς, ἵνα ὁλκάδι νηῒ διαπερασθῇ, ὀνομαζόμενος Ἴστρος, ὅστις μέχρι τινὸς ἡνωμένος εἰς ἓν διασχίζει τὴν γῆν· αἱ πηγαὶ δὲ βοΐζουσι βορείως μακρὰν εἰς τὰ Ῥιπαῖα ὄρη, δηλαδὴ τὰ Καρπάθια. Ἀλλ' ὅταν εἰς τὰ ὅρια τῶν Σκυθῶν Θρᾳκῶν ἀφιχθῇ (α), ἐκεῖ εἰς δύο σχιζόμενος τὸ μὲν ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, τὸ δ' ὄπισθεν ἄγει κατὰ τὸν εἰσδύοντα βαθὺν κόλπον τῆς Σικελικῆς θαλάσσης ὅστις παράκειται τῇ ἡμετέρᾳ γῇ, ἐὰν βεβαίως ὁ Ἀχελῷος ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἡμετέρας γῆς (β)· ἐξ ὧν δείκνυται ὅτι ὁ Ἄργος ἐννοεῖ ἄνω ἄκρον τοῦ ὠκεανοῦ τὸν πο-

(α) Ὁ Ἀπολλώνιος θέτων τοὺς Σκύθας ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Ἀργοναυτῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, βεβαιοῖ ὅτι εἶχον πρὸ αὐτῶν ἀφιχθῆ εἰς αὐτὰς τὰς χώρας καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν καὶ γνωστοὶ τῷ Ὁμήρῳ, οὓς ἱππημολγοὺς ἀγαθοὺς καὶ Ἀβίους δικαιοτάτους καλεῖ· Ἰλ. Ν. 5 6. (β) Ἀργ. Δ'. 259 293.

ταμὸν καθ' ὃν ἐκβάλλει ὁ Ἴστρος. Ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς δὲ τοῦ Ἴστρου περιγράφων αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω θεωρεῖ αὐτὸν ἕνα μέχρι τῆς ἐκβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Σάβου. Ἐκεῖθεν δὲ τὸν Ἴστρον θεωρεῖ σχιζόμενον εἰς δύο, ὧν τὸ μὲν ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος δηλαδὴ ὁ Σάβος, καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὰ ἄνω ἐντὸς τῆς γῆς παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται ὁ βαθὺς κόλπος τοῦ Ἀδρία, ὃν θεωρεῖ σχηματιζόμενον ἐκ τῆς Σικελικῆς θαλάσσης, δηλαδὴ τὸ ἕτερον εἶνε ὁ Ἴστρος, ὃν τοιούτῳ τρόπῳ παραδέχεται πηγάζοντα ἐκ τῶν παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου ὀρῶν, ἅπερ καὶ Ῥιπαῖα καλεῖ. Ὡς ὁ Ἄργος εἶπεν, γηθόσυνοι οἱ ἥρωες τὴν θάλασσαν διέπλεον... καὶ ἕως εἰς τὸν μέγαν ῥοῦν τοῦ Ἴστρου ἀφίκοντο (α). Οἱ δὲ Κόλχοι πάλιν ἄλλοι διεπέρασαν τὰς Κυανέας πέτρας, καὶ ἄλλοι τὸν ποταμὸν παρηκολούθησαν. Εἰς τούτους ἦρχεν ὁ Ἄψυρτος, ἔπλευσε δὲ διὰ τοῦ καλοῦ στόματος. Ὅταν δ' ἀφίκετο ἐπὶ τοῦ αὐχένος τῆς γῆς εἶδεν αὐτοὺς εἰς τὸν πανέσχατον κόλπον τοῦ Ἰονικοῦ πελάγους (β). Διὰ τοῦ Ἴστρου δὲ νῆσος κλείεται ὀνομαζομένη Πεύκη Τριγωνική, πλατεῖα μὲν πρὸς αἰγιαλοὺς ἀναβαίνουσα, δηλαδὴ πρὸς τὸν Ἰόνιον καὶ Τριναχρικὸν δι'ὃ καὶ ἀναβαίνουσα ἢ ἀνέχουσα ἔγραψε καὶ αἰγιαλοὺς εἶπε· στενὴ δὲ πάλιν κατὰ τὸν ἀγκῶνα πρὸς τὸν ῥοῦν καὶ πρὸς τὰς σχηματιζομένας προχοάς· δηλαδὴ ἔνθα σχηματίζεται ἐκ τῆς ῥοῆς τοῦ σχιζομένου Ἴστρου ἀγκών, καὶ ὁ Σάβος εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἴστρον. Τὴν μὲν τῶν προχοῶν καλοῦσι Νάρικον, τὴν δὲ ὑπὸ τῇ νεάτῃ καλὸν στόμα, δηλαδὴ τὴν ὑπὸ

(α). Ἀργ. Δ294-302. (β) Δ'. 302-309. Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι οἱ Ἀργοναῦται ἐκάλουν Ἰόνιον κόλπον τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Ἀδρίου, τὸ δὲ δυτικὸν Τριναχρικόν.

ταύτην Καλὸν στόμα· ἤτοι ἡ ἄνω τῶν προχοῶν ὠνομάζετο Νάρικος καὶ ἡ κατωτέρα Καλὸν στόμα, καὶ ἑπομένως ὁ ἴδιος Ἴστρος ἐκαλεῖτο Νάρικος ὁ δὲ Σάβος Καλὸν στόμα· διὰ τούτου ὁ Ἄψυρτος καὶ οἱ Κόλχοι ταχύτερον διέπλεον (α), δηλαδὴ διὰ τοῦ Σάβου. Εἰς δὲ τὰ ὑψηλὰ τῆς νήσου μέρη ἐκάθηντο ποιμένες διὰ φόβον τῶν πλοίων, ἅπερ ἐξέλαβον ὡς θηρία ἐξαναβάντα ἐκ τοῦ ἔχοντος μεγάλα κήτη Πόντου, διότι δὲν ἐγίνωσκον πλοῖα θαλάσσια (β). Ἐπειδὴ οὔτε Σκύθαι μετὰ Θρακῶν μιγάδες κατῴκουν, οὔτε Σίγυνοι, οὔτε Γραυκένιοι, οὔτε οἱ περὶ Λαύριον Σίνδοι τὸ ἔρημον μέγα πεδίον· δηλαδὴ οἱ λαοὶ οὗτοι ἦσαν κάτοικοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς νήσου πρὸς τὰς θαλάσσας, καὶ ἐγνώριζον τὰ θαλάσσια πλοῖα. Ὡς δὲ διῆλθον (οἱ Ἀργοναῦται) τὸ Λαύριον πεδίον καὶ τὸ Ἄγγουρον ὄρος καὶ τὸν μακρὰν τούτου σκόπελον τὸν παρὰ Καυλιακοίῳ, περὶ τὸν ὁποῖον σχίζων τὸν ῥοῦν του ὁ Ἴστρος ἔνθα καὶ ἔνθα ἐμβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν· τότε οἱ Κόλχοι προεξελθόντες εἰς τὴν θάλασσαν, μὴ δὲν ἴδωσιν αὐτούς, διέκοψαν τὸν πλοῦν. Οἱ δὲ ἥρωες ὄπισθεν τοῦ ποταμοῦ κατῆλθον καὶ ἐπέρασαν παρὰ τὰς δύο Βρυγηΐδας τῆς Ἀρτέμιδος νήσους εἰς τὴν μίαν τῶν ὁποίων ἱερὸν ὑπῆρχε, καὶ εἰς τὴν ἑτέραν κατὰ πληθὺν ἔβαινον προφυλαγμένοι διὰ τὸν Ἄψυρτον· οὕτω δὲ καὶ ἄλλας πλῆθος πλησίον νήσους ἀφῆκαν μεταξὺ Σαλαγκῶνος ποταμοῦ καὶ Νέστιδος γῆς (γ).

Κατὰ ταῦτα ἐν τῇ Ἰονίῳ θαλάσσῃ ἔνθα οἱ ἥρωες καὶ οἱ Κόλχοι ἐξῆλθον ἦσαν νῆσοι πολλαὶ μεταξὺ Νέστιδος γῆς καὶ Σαλαγκῶνος ποταμοῦ· Νέστος δὲ ποταμὸς καὶ Νεστία γῆ κατὰ Σκύλακα εὑρίσκοντο περὶ τὸν Μα-

(α) Ἀργ. Δ'. 309-314. (β) Δ'. 314, 21. (γ) 321—338.

νιὸν κόλπον, ἔνθα καὶ ἡ ἑλληνικὴ νῆσος Φάρος, καὶ νῆσος Μελίτη, καὶ Κέρκυρα, ἧς τὸ ἀκρωτήριον καθήκει ἐπὶ τὸν Νάρωνα ποταμόν. Ταύτας ὁ Στράβων καλεῖ Ἀψυρτίδας (α), καὶ ὀνομάζει Ὀλύντα, Βραχία, Φάρος, Ἴσα, καὶ μέλαινα Κέρκυρα. Νέστος λοιπὸν ποταμὸς εἶνε ὁ παρὰ Σαλαγγῶνα διερχόμενος, καὶ σχηματιζόμενος ἀντιθέτως τοῦ Οὔνα τοῦ εἰς τὸν Σάβον εἰσβάλλοντος. Τὸν Νέστον λοιπὸν καὶ τὸν Οὔνα οἱ ἥρωες ὠνόμασαν Σαλαγγῶνα καὶ ἑπομένως διὰ τοῦ Σάβου πλέοντες εἰσέπλευσαν εἰς τὸν Οὔνα. Αὐχένα δὲ τῆς γῆς, ὃν διῆλθον καὶ ὃν Ἄγγουρον ὄρος ἔτι ἐκάλεσαν, ἐννοοῦσι τὸ μεταξὺ Νέστου καὶ Οὔνα ὄρος, καθ' ὅ, ὡς σαφῶς διακρίνουσιν, αἱ προχοαὶ τοῦ Ἴστρου ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰσβάλλουσιν εἰς τὰς θαλάσσας. Κατὰ τὰς πρὸ τοῦ Νέστου λοιπὸν νήσους ἐφονεύθη ὁ Ἄψυρτος, δι' ὅ, ὡς ὁ Στράβων λέγει, καὶ Ἀψυρτίδες ἐκλήθησαν (β). Ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ συνδυάσῃ τὸν διάπλουν τῶν Ἀργοναυτῶν, παρεδέχθη ὅτι δι' ἄγνοιαν τῶν χωρῶν τινὲς ἔγραψαν τὸν Ἰάσονα, καὶ τὸν Ἴστρον μέχρι τοῦ Ἀδρίου πλεύσαντα (γ). Ἐκάλεσαν δ' οἱ ἥρωες τὴν μεταξὺ Σάβου καὶ Ἴστρου χώραν νῆσον, ὡς ἐκάλεσαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ τὴν Μερόην καὶ τὴν νῆσον τῶν Αὐτομόλων, αἵτινες εἰσὶ τμήματα γῆς μεταξὺ ἡνωμένων ποταμῶν κείμενα. Τὸ Λαύριον δὲ πεδίον ἐν ᾧ κατῴκουν οἱ Σίνδοι εὑρίσκετο πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, διότι εἰς τοῦτο ἀφίχθησαν ἀφοῦ ἐκεῖνο διέβησαν. Οἱ δὲ μιγάδες μετὰ τῶν Θρακῶν Σκύθαι εὑρίσκοντο ἔνθα ὁ Ἴστρος ἐσχίζετο εἰς δύο καὶ ἐσχηματίζετο ὁ ἀγκὼν τῆς νήσου, καὶ ἑπομένως παρὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Σάβου εἰς τὸν Ἴστρον· ἐπλη-

(α) Στραβ. 123. (β) 315. (γ) Στραβ. 46.

σίαζον δὲ πρὸς τὸν Πόντον καὶ διὰ τοῦτο ἐγίνωσκον τὰ θαλάσσια πλοῖα. Οἱ Σίγυνοι δὲ καὶ Γραυχένιοι ἐπειδὴ ἐγίνωσκον τὰ θαλάσσια πλοῖα εὑρίσκοντο εἰς χώρας, ἐξ ὧν ἠδύναντο νὰ συγκοινωνῶσι μετὰ τῆς θαλάσσης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ νῆσος ὠνομάζετο Πεύκη πιθανὸν τὸ Γραυχένιοι νὰ ᾖ ἀντὶ τοῦ Πευκίνιοι οἵτινες, ὡς λέγει ὁ Στράβων, πρέπει νὰ ἦσαν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, δι' ὃ οἱ Βαστάρναι τὴν Πεύκην κατασχόντες Πευκῖνοι προσηγορεύθησαν (α). Ἔνθα ὅμως συμβάλλει εἰς τὸν Ἴστρον ἔκειτο κατὰ τὸν Στράβωνα Σεγεστικὴ πόλις (β), ἐξ οὗ καὶ οἱ Σίγυνοι κάτοικοι τῆς νήσου πρέπει νὰ ἦσαν διότι ὁ Στράβων τὴν Πεύκην Σεγεστικὴν ἐκάλεσε, διότι λέγει ἐκ Τεργέστα κώμης Καρνικῆς ὑπέρθεσις ἐστὶ διὰ τῆς Ὄχρας εἰς ἕλος Λούγεον καλούμενον, πλησίον δὲ τοῦ Ναυπόρτου ποταμὸς ἐστὶ Κορκόρας, ὁ δεχόμενος φορτία· οὗτος μὲν εἰς τὸν Σάβον ἐμβάλλει ἐκεῖνος δὲ (δηλαδὴ ὁ Πάριδος) εἰς τὸν Δράβον, ὁ δὲ εἰς τὸν Νόαρον κατὰ τὴν Σεγεστικήν. Καθ' ἃ Νόαρον ὁ Στράβων ὀνομάζει τὸν νῦν Μοῦρον παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ὁποίου κατὰ Πτολεμαῖον εὑρίσκετο τὸ Νώρικον, ὅπερ δυτικῶς ὡρίζετο ὑπὸ τοῦ Αἴνου ποταμοῦ (Ἔνος) ἀπὸ δὲ ἄρκτου τῷ ἀπὸ Αἴνου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Κιτίου ὄρους μέρει τοῦ Δουνάβεως, καὶ ἀπὸ μεσημβρίας μέρει τῆς ἄνω Πανονίας (γ). Θεωρεῖ δ' ὁ Στράβων χυριώδη ποταμὸν τὸν Μοῦρον καὶ ὄχι τὸν Δράβον, ἐνῷ ὁ Πτολεμαῖος θεωρεῖ τὸν Δράβον καλῶν αὐτὸν Δαραβῶνα (δ) καὶ ὄχι Ναραβῶνα, ὡς ἐδιόρθωσαν τὸ στερεότυπον αὐτὸν καλέσαντες. Ὁ δὲ Νόαρος ἀφοῦ παρα-

(α) Στράβ. 305. (β) Στράβ. 207. (γ) Πτολ. II. ιδ'. 1. (δ) Πτολ. II, ιδ'. (ιέ.).

λάβῃ τὸν Δράβον ἐκ τοῦ 'Αλβίου ὄρους συμβάλλει τῷ Δουναβίῳ (α)· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν λέγει, ὁ Νόαρος παρὰ τὴν Σεγιστικὴν ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἴστρον (β)· ὥστε καὶ οἱ Σύγινοι ἦσαν κάτοικοι τῆς νήσου· ἀλλ' οἱ ἥρωές μας ὀνομάσαντες τὸν Σάβον Καλὸν στόμα καὶ τὸ ἕτερον Νόριχος ἐξέλαβον ἀντὶ τοῦ Ἴστρου τὸν Νόαρον, δηλαδὴ τὸν Μοῦρον, ὡς νῦν ἐκ τοῦ Στράβωνος ἐξηγάγομεν· καὶ ἑπομένως τὸ μεταξὺ Σάβου καὶ Μούρου τμῆμα γῆς ἦτο ἡ Πεύκη νῆσος· καὶ διὰ τοῦτο στενὴ ἦτο πρὸς τὸν ἀγκῶνα καὶ πλατεῖα πρὸς τοὺς αἰγιαλούς. Αἱ δὲ προχοαὶ Νάριχος καὶ Καλὸν στόμα περιγραφόμεναι ὅτι εἰσέβαλλον ἔνθεν καὶ ἔνθεν Καυλιακοίου σκοπέλου εἰς τὴν θάλασσαν, ὑποδηλοῦσιν ὅτι καὶ διὰ τοῦ Δράβου ἢ Μούρου ποταμοῦ ἀπετελεῖτο τότε καὶ ἑτέρα συγκοινωνία· ὥστε ἐκ τοῦ 'Αδριατικοῦ πελάγους ἀφικνοῦντο εἰς τὸν κάτω ῥοῦν τοῦ Ἴστρου διὰ τοῦ Σάβου καὶ διὰ τοῦ Δράβου, ὅπερ βεβαιοῖ καὶ ὁ Στράβων λέγων ὅτι διὰ τῶν δύο αὐτῶν ποταμῶν κατεβιβάζοντο φορτία. Ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὴν Πεύκην ἀφιχθεὶς ἐθεώρησε τὸν Σάβον κλάδον τοῦ Ἴστρου, τὴν δὲ Μαράβαν Λύγιον ἐκάλεσεν, ὃν διαβὰς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφίχθη εἰς τὴν Πεύκην νῆσον (γ).

Ἐκ δὲ τῶν 'Αψυρτίδων οἱ ἥρωες κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Πηλέως ἀντίον (δηλαδὴ βόρειον) πλόον λαβόντες ἀφίκοντο εἰς 'Ηλεκτρίδα νῆσον βορειοτάτην πλησίον τοῦ 'Ρήνου (δ)· ὡς νῆσος καὶ ἐνταῦθα ἐκλαμβάνεται τὸ μεταξὺ δύο ποταμῶν γῆς τμῆμα· ἀλλ' ὁ Στράβων τοποθετεῖ ταύτην πρὸ τοῦ Πάδου ὥστε 'Ηλεκτρὶς νῆσος εἶνε τὸ

(α) Στράβ. 313, 314. (β) Στράβ. 318. (γ) 'Αρρ. 'Αλεξ. 'Αναβ. 2, 2, 3. (δ) 'Αργ. Δ'. 494 506.

μεταξὺ Πάδου καὶ Ἄντιζ γῆς τμῆμα (α). Ἀφίκοντο δ' εἰς τὸ μυχαίτατον ῥεῦμα τοῦ Ῥήνου ἔνθα ποτ' αἰθαλοέντι τυπεὶς πρὸς στέρνα κεραυνῷ ἡμιδαὴς πέσεν Φαέθων ἅρματος Ἡλίου λίμνης εἰς προχοὰς πολυβενθέως (β), δηλαδὴ ἀφίκοντο εἰς τὴν Κωνσταντίαν λίμνην ἔνθα ἐξ αὐτῆς ἐξέρχεται ὁ Ῥῆνος καὶ επομένως ἀπέπλευσαν μέχρις ἐκεῖ διὰ τοῦ Ἄντιζ. Ἐκεῖθεν δ' ἔλαβον τὸ ῥεῦμα τοῦ Ῥοδανοῦ ἔνθα μίγνυνται τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ τὰ ὕδατα· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνδοτάτης ἐκείνης γῆς, δηλαδὴ τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα εἰσὶν αἱ πύλαι καὶ αἱ καθέδραι τῆς νυκτός, ὁ Ῥῆνος ἐκεῖθεν μὲν ἐκρεύγεται πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ ὠκεανοῦ, ἐντεῦθεν δὲ πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος (διὰ τούτου ἐννοοῦντες τὸν Πάδον καὶ Ἄντιζ) καὶ ἑτέρωθι πρὸς τὸ Σαρδόνιον πέλαγος δι' ἑπτὰ στομάτων (ἤτοι διὰ τοῦ Ῥοδανοῦ· καὶ ἐπομένως ἐξελάμβανον τοὺς ποταμοὺς τούτους ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς σχηματιζομένους, ἐπειδὴ σχηματίζονται ἐκ τῶν αὐτῶν ὀρέων. Εἰσήλασαν δ' εἰς λίμνας δυσχείμωνας, αἵτινες εἰσὶν ἄπειροι εἰς τὴν ἤπειρον τῶν Κελτῶν, δηλαδὴ ἐν Ἑλβετίᾳ (γ), καὶ διερχόμενοι δι' ἀναριθμήτων ἐθνῶν Κελτῶν καὶ Λιγύων ἐσώθησαν εἰς τὰς Στοιχάδας νήσους (δ), τὰς πρὸ τῆς Τουλών. Ἀφήσαντες καὶ ταύτας ἐπέρασαν εἰς τὴν νῆσον Αἰθαλείαν (Ἔλβαν), ὅθεν ἔβλεπον τὰς ἀκτὰς τῆς Τυρρηνίας, καὶ ταχέως πλεύσαντες ἀφίκοντο εἰς τὸν Αἰαίης λιμένα ἔνθα τὴν Κίρκην εὗρον ἁλὸς νοτίδεσσι κάρη ἐπιφαιδρύνουσαν (ε). Ἐκομίσθη δ' ἐνταῦθα ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Τυρρηνίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Αἰήτου ὑπὸ τοῦ Ἡλίου ἐν τῷ αὐτῷ ἅρματι (ϛ)· ἢ κάλλιον εἰπεῖν ὁ Αἰήτης καὶ ἡ Κίρκη ἦλθον ἐν Τυρρηνίᾳ

(α) Στραβ. 215. (β) Ἀργ. Δ. 596-599. (γ) Δ. 627-636. (δ) Δ. 646-650. (ε) Δ 651-664. Στραβ. 224. (ϛ) Γ. 309-312.

τὸν Σέσωστριν φεύγοντες, ἀλλὰ διὰ ξηρᾶς ὅλην τὴν ῥοὴν τοῦ Ἴστρου ἀκολουθήσαντες· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἄργος εἰς Αἰγύπτιον ἀποδίδει τὴν πρὸ τῶν Ἀργοναυτῶν δι' ἐκείνων τῶν χωρῶν πορείαν ἣν οἱ Κόλχοι, ὡς προεῖπεν, ἐγνώριζον. Ἀλλ' ἐγίνωσκον ταύτην, οὐχὶ ὡς ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σεσώστριος καταγόμενοι, ὡς λέγει, ἀλλὰ τὸν Σέσωστριν φεύγοντες, δι' ὃ ἔφυγεν ὁ Αἰήτης μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Κίρκης. Ἐν τῇ ἐποχῇ δὲ ταύτῃ δύναται νὰ ἀναχθῇ καὶ ἡ προρρηθεῖσα τῶν Μυσῶν καὶ Τεύκρων, ὡς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀναφερομένη, μετάβασις ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἄφιξις αὐτῶν μέχρις Ἰονίου πελάγους καὶ μέχρι Πηνειοῦ καὶ νὰ θεωρηθῇ ἐπομένως διὰ τὸν Σέσωστριν συμβᾶσα. Ἡ δὲ ἄφιξις τῶν Βιθυνῶν ἐκ Θράκης εἰς τὴν Βιθυνίαν, οἵτινες ὑπὸ τῶν Μυσῶν καὶ Τεύκρων δηλαδὴ τῶν Τρώων ἐξανέστησαν ἐγένετο βεβαίως μετὰ τὸν Σέσωστριν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν ἀναφέρονται. Κατέλαβον δ' ὡς προείπομεν οἱ Βιθυνοὶ τὰς χώρας τῶν Καυκόνων καὶ ἦρχον ἐν αὐταῖς μέχρι τῆς διαβάσεως τῶν Ἀργοναυτῶν· εἶτα ὅμως οἱ Καύκονες, ἐπειδὴ ἀναφέρονται ὡς ἐπίκουροι κατὰ τὰ Τρωϊκὰ τοῦ Πριάμου, ἐπανέλαβον τὴν ἀρχήν, καὶ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν ἐκ νέου ἐξέλιπον ὡς ὁ Στράβων προεῖπε τελέως. Ἡ δὲ τῶν Τρώων ἄφιξις ἐκ Σαμοθράκης εἰς τὴν Τρωάδα ἐγένετο πρὸ τοῦ Σεσώστριος, ἐπειδὴ ὑπὸ τούτου ἐφυγαδεύθησαν. Ἔμεινε δ' ἡ Κίρκη ἐν Τυρρηνίᾳ καὶ ἐπανέκαμψεν ὁ Αἰήτης (α). Ἀλλ' ὁ Ὅμηρος τὸν Αἰαίης λιμένα τίθησιν εἰς νῆσον ἣν καλεῖ Αἰαίην (β)· ἐπειδὴ δ' ἀπὸ τῆς νήσου, ἔνθα ἡ Κίρκη, ἀφίχθησαν ἀμέσως οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὴν νῆσον

(α) Ἀργ. Γ. 312—313. (β) Ὀδυσ. Κ. 135—138.

τῶν Σειρήνων (α), μᾶλλον πιθανὸν εἶνε ὅτι ἡ νῆσος τῆς Κίρκης εἶνε καθ' Ὅμηρον ἡ νῦν Κόρσικα καλουμένη, καὶ ἡ Σαρδὼ ἡ τῶν Σειρήνων. Τοποθετεῖ δ' ὁ Στράβων τὰς Σειρῆνας εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Καπρέρας ἐρήμους νήσους (β), ἀλλ' αὗται πολὺ ἀπέχουσι τῆς νήσου τῆς Κίρκης.

Ἐκ τῆς Κίρκης δὲ δυτικῷ ἀνέμῳ οἱ ἥρωες πλεύσαντες ἔβλεπον τὴν τῶν Σειρήνων νῆσον (γ). Παρῆλθον εἶτα τῆς Σκύλλης καὶ τῆς Χαρύβδεως τὴν πέτραν (δ), δηλαδὴ τὸν πορθμὸν τῆς Σικελίας καὶ τὸν ἐν Σικελίᾳ λειμῶνα τῶν βοῶν τοῦ Ἡλίου (ε), ἦλθον δ' εἰς νῆσον Δρεπάνην ἢ Σχερίαν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλουμένην (ϛ), ἐν τῷ Ἰονίῳ πορθμῷ, ἐν ᾗ Ἀλκίνοος τῶν Φαιάκων ἐβασίλευεν (ζ)· ἔνθα οἱ διὰ τοῦ Βοσπόρου διαπλεύσαντες Κόλχοι αὐτοὺς ἀνέμενον (η). Ἐκ δὲ τῆς νήσου ἔμελλον ἀφιχθῆναι εἰς τὰ Κεραύνια τῶν Ἀβάντων ὄρη, καὶ εἰς τοὺς Νεσταίους καὶ Ὠρικὸν (θ). Ἀλλ' οἱ Νεσταῖοι, ὡς προεμνήσθημεν, εὑρίσκοντο περὶ τὰς Ἀψυρτίδας νήσους· νοτίως δ' αὐτῶν περὶ τὸν Ῥιζοῦντα (Κάτωρον) εὑρίσκοντο οἱ Ἐγχέλεις Ἰλλυριοὶ καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη καὶ ὁ Ἰλλυρικὸς (Δρύλων) ποταμὸς ἔνθα ὁ τύμβος ὑπῆρχεν Ἁρμονίης καὶ Κάδμου (ι)· νοτίως δὲ τούτων ἦτο ἡ Ἐπίδαμνος καὶ τέλος ὁ Ὠρικός (κ) (Δουκὰτ) καὶ πολὺ νοτιώτερον τούτου ἡ Κέρκυρα· ὥστε ἡ Δρεπάνη νῆσος ἢ ἡ Σχερία δὲν εἶνε ἡ Κέρκυρα, ἀλλ' ἄλλη βορειοτέρα ταύτης ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν νῦν νῆσον Πελαγοῦσαν, ἢ πρὸς ἄλλην μικρὸν ταύτης νοτίως κειμένην, ἥτις πιθανὸν

(α) Οδ. Μ. 165 167. (β) Στραβ. 247. (γ) Ἀργ. Δ. 891-893 (δ) Δ. 920 922 963. (ε) Δ'. 965. (ϛ) Ὀδυσσ. Ζ. 8. (ζ) Ἀργ. Δ. 982-996. (η) Δ. 1001-1004. (θ) Δ'. 1214-1215. (ι) Αργ. Δ. 516-520. Στράβ. 326. (κ) Σκύλαξ Στραβ. 316.

νὰ καταποντίσθῃ. Οἱ πλόες δὲ τότε ἐγίνοντο παρὰ τὰς ἀκτὰς ὡς ἀκτοπλοΐαι, καὶ διεπεραιοῦντο εἰς ἀπέναντι παραλίας διὰ πορθμῶν, οἵτινες ὅταν ἦσαν πλατεῖς, διεπεραιοῦντο καθ' ἃς χώρας παρενέπιπτε νῆσος· καὶ διὰ τοῦτο οἱ διὰ τοῦ Βοσπόρου διελθόντες Κόλχοι πρὸς δίωξιν τῶν Ἀργοναυτῶν, ἀφοῦ δὲν ἔτυχον αὐτοὺς κατὰ τὸ Αἰγαῖον καὶ Ἰόνιον πέλαγος κατέλαβον τὴν Δρεπάνην νῆσον, ὅθεν ἔδει τὸν ἀντίον πλόον λαβόντες οἱ ἥρωες νὰ διέλθωσιν. Ἐκ δὲ τῶν Ἐχινάδων νήσων τῶν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῴου, ὅθεν ἡ Πελοπόννησος κατεφαίνετο, βορεινὴ θύελλα ῥίψασα τὴν Ἀργὼ εἰς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος προσώρμισεν αὐτὴν πρὸ τοῦ μυχοῦ τῆς Σύρτεως (τῆς μικρᾶς) ὅθεν οὐκέτι νόστος ὀπίσω νηυσὶ πέλει (α)· ἐξ οὗ καὶ πάλιν δηλοῦται ὅτι οἱ πλόες ἐγίνοντο παρὰ τὰς ἀκτάς. Ἐπὶ τῶν ὤμων δ' οἱ ἥρωες τὴν νῆα λαβόντες, ὡς ἐποίησαν βεβαίως καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πεζοπορίας, καὶ διελθόντες τὰς ἐρήμους θῖνας τῆς Λιβύης, ἦλθον εἰς τὴν Τριτωνίδα λίμνην (τὴν νοτίως τῆς Καρχηδόνος) (β). Παρὰ ταύτην ὑπῆρχε πέτρα, ἣν ὀλοώτατος ἀνὴρ δίψῃ καρχαλέος, ἅτε πεζὸς ὁδεύων, λὰξ ποδὶ τύψεν ἔνερθε, τὸ δ' ἀθρόον ἔβλυσεν ὕδωρ (γ)· ἐν ᾧ ὁ Μωϋσῆς διὰ τῆς ῥάβδου ὕστερον ἔτυψε τὴν ἀναβλύσασαν ὕδατα πέτραν. Ἐκ δὲ τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ πάλιν τὴν νῆα λαβόντες οἱ ἥρωες ἦλθον εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος καὶ διεπέρασαν μεταξὺ Καρπάθου καὶ Κρήτης (δ), ἀφίχθησαν δ' εἰς Θήρας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἴγιναν, καὶ τὸν πορθμὸν τῆς Εὐβοίας διαπλεύσαντες καὶ παραμείψαντες τὰς πόλεις τῶν Ὀπουν-

(α) Ἀργ. Δ. 1230—1236. (β) Δ. 1384-1393. (γ) Δ. 1435-1447. (δ) Δ. 1636-1637.

τίων Λοκρῶν ἀπέβησαν ἀσπασίως εἰς τὰς Παγασιάδας ἀκτάς.

Τῶν δὲ ὑπὸ τὸν Ἄψυρτον Κόλχων, μετὰ τὸν αὐτοῦ φόνον, φοβηθέντων τὴν ἀγρίαν ὀργὴν τοῦ Αἰήτου, οἱ μὲν ἐναπέμειναν εἰς τὰς νήσους ἐπώνυμοι τοῦ Ἀψύρτου, οἱ δὲ κατὰ τὸν Δρύλωνα (Δρίνον) ποταμὸν ἔνθα ὑπάρχει ὁ τύμβος τῆς Ἁρμονίας καὶ τοῦ Κάδμου ἐφέστιοι Ἐγχελείων ἐγένοντο, καὶ ἄλλοι κατῴκησαν εἰς τὰ Κεραύνια ὄρη, ὅθεν οἱ τοῦ Διὸς κεραυνοὶ ῥιπτόμενοι πρὸς τὴν ἀντιπέραν νῆσον (τὴν Δρεπάνην) ἀπέτρεπον τοὺς ἀποπλέοντας (α). Οἱ Κόλχοι λοιπὸν κατῴκησαν εἰς τὰς χώρας τῆς νῦν καλουμένης ἄνω Ἀλβανίας περὶ τὸν Δρίνον ποταμόν, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν Ἰλλυρικῶν, ὡς οἱ Ἕλληνες τοὺς Ἀλβανοὺς καλοῦσι, τῶν Ἐγχελείων τὰς χώρας. Ἦσαν δὲ κατὰ τὸν Ἄργον οἱ Κόλχοι ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ θαρσέως Αἰγυπτίου, ὅπερ παραδέχονται ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Στράβων (β). Ἀλλ' ὡς προανελύθη φαίνονται μᾶλλον λαὸς φυγὼν τὸν Σέσωστριν. Νῦν δ' ἂν προσέξωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν κατὰ τὸν Καύκασον χωρῶν, καὶ εἰς τὰς τῶν ἐθνῶν κινήσεις, εὑρίσκομεν ὅτι ἦσαν ἔθνος τοῦ Καυκάσου. Λ. χ. εἴδομεν ὅτι ὁ Κῦρος ποταμός, ὅστις πηγάζει ἀνατολικῶς τῶν πηγῶν τοῦ Φάσιδος, διήρχετο διὰ τῆς Ἰβηρίας καὶ Ἀλβανίας (γ)· φορτία δὲ τῶν Ἰνδιῶν διὰ τοῦ Ὤξου τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Κύρου ποταμοῦ καὶ διὰ τοῦ Φάσιδος διεξήγοντο εἰς τὸν Πόντον (δ)· δηλαδὴ ἡ διὰ τοῦ Κύρου καὶ Φάσιδος ὁδὸς ἐν τῷ Καυκάσῳ ἦτο τότε, ὅπως καὶ νῦν ἡ διὰ Τυφλίδος διερχομένη καὶ εἰς Ποτὶ ἀπολήγουσα ὁδὸς συγκοινωνίας

(α) Ἀργ. Δ. 507—521. (β) Ἡροδ. ΙΙ. 104. Στραβ. 498. (γ) Στραβ. 491. (δ) Στραβ. 73. 509.

ἡ σπουδαιοτέρα, δι' ἧς τὰ ἐμπόρια καὶ στρατοὶ καὶ μεταναστάσεις ἐθνῶν ἠδύναντο νὰ διέλθωσιν. Αἱ χῶραι δὲ τῶν Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν ἦσαν παρὰ τὸν Κῦρον (α), ἡ τῶν Ἀλβανῶν μάλιστα παρὰ τὴν Κασπίαν. Ἴβηρες δ' ἦσαν οἱ Κιμμέριοι μετανάσται, οἵτινες ἀφίκοντο μέχρι Καυκάσου καὶ ὠνόμασαν τὴν χώραν ἐν ᾗ ἦρξαν Ἰβηρίαν· ὥστε ἡ χώρα αὕτη προωνομάζετο ἄλλως. Ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν ὡς εἴδομεν ἐλέγετο Κολχίς, ὥστε ἡ Κολχὶς καθ' Ἕλληνας δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐκαλεῖτο καὶ Ἀλβανία· διότι τοιοῦτον ὄνομα, οὔτε οἱ Κιμμέριοι, οὔτε οἱ μετ' αὐτοὺς Σκύθαι κατακτηταὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων εἶχον. Ὥστε πᾶσαι αἱ τοῦ Καυκάσου χῶραι ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κύρου ποταμοῦ ὠνομάζοντο ἐθνικῶς Ἀλβανία, οἱ δὲ ταύτης κάτοικοι Ἀλβανοί. Τούτους λοιπὸν οἱ Κιμμέριοι ἢ Ἴβηρες ἅμα τὴν Ἀλβανίαν κατέσχον ἐξανέστησαν. Ἐξαναστάντες δ' οὗτοι ἐξέπεσαν κατὰ τὴν ἐκεῖσε ὁδὸν εἰς τὸν Φᾶσιν καὶ τοὐντεῦθεν ἀποκατεστάθησαν οἱ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀψύρτου ἐν Ἰλλυρίᾳ, ὑφ' ὧν καὶ ἡ Ἰλλυρία ὠνομάσθη Ἀλβανία, διότι οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Ἰλλυρίας ὠνομάζοντο, ἐξ ὅσων γινώσκομεν, Ἰλλυριοί, ἢ Ἄβαντες, ἢ Ἐγχέλεις, ἢ καὶ ὡς αὐτοὶ ἑαυτοὺς καλοῦσι Σκιπητάρ· ὥστε οἱ Ἰλλυριοὶ ὠνομάσθησαν Ἀλβανοὶ ἀφ' ὅτου οἱ Κόλχοι μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀψύρτου ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰς τῶν Ἰλλυριῶν χώρας, ὅπως αἱ χῶραι τοῦ Καυκάσου διὰ τοὺς Κιμμερίους ἢ Ἴβηρας ὠνομάσθησαν Ἰβηρία. Καὶ ἑπομένως οἱ αὐτόχθονες τοῦ Καυκάσου λαοὶ ἦσαν οἱ Κόλχοι, οἵτινες καθ' ἑαυτοὺς Ἀλβανοὶ ἐκαλοῦντο. Ἡ δὲ κατὰ τὸν Φᾶσιν χώρα πρέπει νὰ ἀνή-

(α) Στραβ 491. Πτολ. V, ιά. ιβ'.

κεν εἰς τοὺς Βύζηρας καὶ Μοσυνοίκους καὶ Τιβαρηνοὺς ἔτι, οἵτινες πρέπει νὰ ἦσαν φυλαὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἂν οἱ Τιβαρηνοὶ δὲν ἦσαν μεταναστάντες Ἴβηρες. Ἐν δὲ τῇ Ἰλλυρίᾳ περιγράφει ὁ Πτολεμαῖος Ἀλβανὸν ὄρος (α) καὶ Ἀλβανόπολιν ὑπὸ Ἀλβανῶν κατῳκημένην, ἥτις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ὑπέκειτο εἰς τὴν Μακεδονίαν, διότι τοποθετεῖται ἐν αὐτῇ ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους (β), ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθησαν Ἀλβανοὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Ἰλλυριοί, ἢ καὶ Ἀρβανοί, ἢ Ἀρβανῖται, ἐξ οὗ τουρκιστὶ Ἀρναούτ, καὶ σλαβιστὶ Ἀλμπάνιτζ καὶ Ἀλμπάνια ἢ Ἀλβανία.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκτύλιξιν καὶ τούτων παρῆλθον καὶ αἱ πρὸς κάθαρσιν ἡμέραι, καὶ καταπλεύσας τὸν Βόσπορον προσωρμίσθην εἰς τὸ χρυσοῦν τοῦ Βυζαντίου κέρας, καὶ περιελθὼν τὸ Βυζάντιον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸ ἀφίξεώς μου μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἀπέπλεεν ἀτμόπλοιον διὰ τὸν σκοπόν μου, διέπλευσα καὶ τὸν ἐπίλοιπον πλοῦν ἐν νηνεμίᾳ ἀποβιβασθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΤΑ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐνταῦθα ἄφιξίν μου, ἀφίκετο καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμιατρικῆς κ. Ἀνδρ. Ἀναγνωστάκης προσκεκλημένος διὰ θεραπείαν τοῦ Νομάρχου. Ἐξέλαβον ὡς εὐτυχίαν τὴν ἔλευσιν τοῦ καθηγη-

(α) Πτολ. ΙΙ. ιδ'. (ιέ.) (β) Πτολ. ΙΙΙ ιγ'. (ιβ') 23.

τοῦ μου, καὶ ἔδραμον εἰς συνάντησιν, πιστεύων, ὅτι ἠδυνάμην νὰ συστηθῶ δι' αὐτοῦ παρὰ τῷ Νομάρχῃ. Ἤμην ἔτι ὡς ἱεροσπουδαστὴς ἐνδεδυμένος πλὴν δὲν ἔφερον τὸ μέγα μπενίσιον, ὡς ἄχρηστον ἐνταῦθα, οὔτε τὴν βαρεῖάν μου ζώνην, ἐπειδὴ ἐπώλησα εἰς ζηλώσαντα ταύτην ἐν Πετρουπόλει ἀντὶ τεσσαράκοντα ῥουβλίων. Ὡς μὲ εἶδεν, ἔμπειρος τῆς ἀθλιότητος τοῦ κόσμου, τοῦ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ ὄχι εἰς τὸ πρᾶγμα πειθομένου, μοὶ εἶπε, τίς σὲ πέρνει διὰ ἰατρὸν οὕτως ἐνδεδυμένον; Ἔπρεπε ν' ἀλλάξω τὰ ἐνδύματά μου βεβαίως, πλὴν χρήματα δὲν εἶχον, καὶ ἐφοβούμην παρά τινος ὡς δάνεια νὰ ζητήσω, διότι ἐπίστευον, ὅτι δὲν θὰ μοὶ ἐχορήγει· ἐπειδὴ ἐάν τις ἤθελε νά μοι δώσῃ ἠδύνατο νὰ μὲ ἐρωτήσῃ ἐὰν μετὰ τόσας καταστροφὰς χρήματα εἶχον. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ μέσον, καὶ τὸ περισσότερον ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρυνθῶ εἰς ἀναζήτησιν τούτου. Μ' ἐνεθάρρυνε τοῦ καθηγητοῦ ὁ λόγος, καὶ ἀμέσως δραμὼν πρὸς τὸν τότε ἐπιμελητὴν τοῦ σχολείου ἱερέα Θεόδωρον Μαντζιουρα ἦν, ὃν εἶχον μετὰ τῶν διδασκάλων γνωρίσει, τῷ ἐπρότεινα ἂν ἠδύνατο νὰ μοὶ δώσῃ χρήματα, ὅσα ἤρκουν ν' ἀγοράσω καπέλον, σάκκον, καὶ γελέκον, ἐπειδὴ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων εἶχον, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ νὰ τῷ τὰ ἀποδώσω διπλᾶ ἅμ' ἀπολαύσω ἐκ τῆς ἐργασίας. Ὁ ἱερεὺς μοὶ εἶπεν ὅτι χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχεν υἱούς, οὓς ἐνέδυεν εἰς ἐμπόρους παρ' οἷς εἶχε πιστώσεις· καὶ τοιουτοτρόπως ἐξεπλήρωσα τὴν ἀνάγκην παραδεχθεὶς ἵνα μοὶ πέμψῃ ἐκεῖνος τὰ ῥηθέντα ἐνδύματα κατ' οἶκον. Λέγεται ὅτι ὁ μέγας ἀνήφορος φέρει μέγαν κατήφορον· διότι ἂν ὁ κόσμος δὲν ἦτο τοιουτοτρόπως φυσικῶς πως συνηρμολογημένος, τὰ πάντα ἤθελον κορυφωθῆ ὑπὸ

ἀπελπισίας, ἐπειδὴ συνεχέστερον ἀπαντῶσιν εἰς τὸν κόσμον αἱ δυστυχίαι. Λοιπὸν κατὰ τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα ἐγένετό μοι τότε θεραπευτικὴ φήμη σπουδαία. Μοὶ ἐπετέθησαν οἱ ἰατροὶ πάντες, ἀλλ' ἐγὼ συνέλεγον χρυσίον.

Πρῶτον μέλημά μου ὑπῆρξε νὰ ὑπερευχαριστήσω τὸν ἱερέα, καὶ εἶτα νὰ πέμψω διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ προξενείου εἰς τὸ Πανεπιστήμιόν μας τὰ λείψανα τῶν συλλογῶν μου, ὅσα μοὶ ἐπέστρεψαν οἱ Σῖναι καὶ συνοπτικωτάτας ἐκθέσεις τῆς περιηγήσεώς μου ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προκαλέσω τὴν προσοχὴν τῶν καθηγητῶν εἰς σαφεστέρας ἐξηγήσεις. Ἔμεινον εἰς τὰ ἄχρηστα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐρριμμένα ἐπὶ τρεῖς μῆνας· διότι ὁ ὀνομασθεὶς μέγας πολίτης, ὑπουργὸς ὢν τότε, ὅτε καὶ τὰ Βουλγαρικὰ παρεσκευάζοντο, κατεγίνετο εἰς τὰ μέγιστα τῆς πατρίδος ἔργα· ἤτοι ἵνα τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ἐνταφιάσῃ κηρύττων ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτὸ πλέον, ἐνῷ δι' αὐτοῦ ἀνεγεννήθημεν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλπίζομεν πᾶν ὅ,τι ὠφελεῖ τὴν Ἑλλάδα· κατεγίνετο περὶ τὰ Λαυριακὰ διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, δι' ἣν συχνοὶ Ἕλληνες ηὐτοκτόνησαν ἀπελπισθέντες, καὶ ἐπὶ πλέον ἵνα καὶ τὸ Σύνταγμα καταργήσῃ· ὥστε δὲν ἔμενεν, ἢ νὰ σύρῃ διὰ σχοινίου τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ Φάληρον ἵνα ὀνομασθῇ ὑπ' αὐτῶν καὶ μέγας τῆς πατρίδος εὐεργέτης. Οἱ δ' ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐθεώρησαν τὰ πάντα ὡς ἄδωρα δῶρα, καὶ ἐμὲ καταγινόμενον εἰς ἀνοησίας. Ὡς τοιαῦτα ἐθεώρησαν καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἶτα, καὶ οὔτε περὶ τῆς λήψεώς των μοὶ ἔγραψαν, ἀλλ' εὐχὰς μόνον εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦ προξένου, καὶ ὄχι εἰς ἐμὲ ἀπ' εὐθείας. Τὴν 27 δὲ Ἰανουαρίου 1873 εἶδον εἰς τὸ ὑπ-

ἀριθ. 1054 φύλλον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος, ὅπερ εἰς χεῖράς μου ἔχω, ταῦτα. «Ὁ Ῥωσσικὸς Μηνύτωρ διηγεῖται κατὰ τὰς ἐκθέσεις τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Γεωγραφικῆς εταιρίας, ὅτι ἐσχάτως ἀφίχθη ἀπὸ Κολιντζιὰν ἐκ τῶν μεθορίων τῆς Σινικῆς εἰς Πετρούπολιν σπουδαῖος Ἕλλην περιηγητής· ἐκ τῶν λόγων του, ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ του διαβατηρίου ἐπιθεωρημένου ὑπὸ τῶν Σινικῶν ἀρχῶν (α), καὶ ἐξ ἄλλων ἐγγράφων ἀποδεικνύεται, ὅτι περιηγήθη ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλὰ μέρη. Διῆλθε διὰ τῆς Περσίας, τοῦ Ἑράτ, τῆς Κανδαχάρ, τοῦ Καβούλ, τοῦ Κοντούς, τοῦ Ταλουχάν, τοῦ Ζεβάχ, τοῦ Παταξιάν, καὶ τοῦ Οὐβαχάν. Μετέβη ἀπὸ τὸ ὀροπέδιον τῆς Παμὴρ εἰς Σερικὸλ (Τασσοι-Κουργὰν) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κασχάρ, Τουρπάν, Χάμια καὶ Βλιαστέ. Ὁ περιηγητὴς ἀνέφερεν ὅτι σκοπὸν κυρίως προέθετο ἐρεύνας βιομηχανικάς, πλὴν δὲν διεσάφησεν ὁποίας φύσεως (β). Φαίνεται ὅτι λόγοι γεωγραφικοὶ δὲν ὤθησαν αὐτὸν ἐν ταῖς ἐρεύναις του· διότι οἱ χάρται οὓς συνέταξε δὲν εἶνε καλοί (γ)· ἐξ ἄλλου ὅμως φαίνεται ἔχων ἀκριβεῖς γνώσεις περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ἡ ἐπίπονος διὰ τοῦ Ἰνδοκοὺς πορεία ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς Κοντούς, ὅθεν ἐτράπη εἰς Ταλουχάν, Ζεμπάχ, καὶ Νταρείμ. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο μέρος ἠγόρασε πολλοὺς πολυτίμους λίθους, ἰδίως ἄνθρακας (ῥουβίνια) οἵτινες θὰ

(α) Τὸ διαβατήριόν μου ἦν ἐπιθεωρημένον ὑπὸ τῶν Ῥωσσικῶν ἀρχῶν, διαβατήριον δὲ Σινικὸν ἐπὶ πλέον εἶχον καὶ ἔχω. (β) Δηλαδὴ ἤμην βιομήχανος καὶ ἀνεζήτουν τοὺς τρόπους τῆς βιομηχανίας εἰς τὰς βαρβάρους χώρας. (γ) Πότε καὶ ποῦ δὲν μᾶς λέγουσιν, ἢ ἂν ἔχωσι τοιούτους δὲν τοὺς παρουσιάζουσιν;

τῷ ἐχρησίμευον πρὸς παράτασιν τῆς ὁδοιπορίας του, ἵνα πωλῶν πορίζηται τὰ ἀναγκαῖα χρήματα. Εἰς Βλιαστὲ συνήντησε τὸν Κοζάκον Γεφὺμ Ἀντρώπωφ ἐμπορευόμενον πανικὰ καὶ ἄλλα πράγματα, καὶ ἀγοράζοντα δέρματα. Ὅτε ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης προσεβλήθη ὑπὸ ληστῶν (δὲν λέγει ἡμῖν διὰ ποῦ διηυθυνόμην), οἵτινες ἀφήρεσαν τοὺς ἵππους καὶ τοὺς πλείστους τῶν πολυτίμων λίθων του (δηλαδὴ μ' ἄφησαν τοὺς ὀλιγωτέρους!) Τέλος περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Σινικῶν ἀρχῶν,(αὐτὸ τὸ τέλος εἶνε ἄνευ ἀρχῆς), οἵτινες ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς κατάσκοπον καὶ ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσι· (δὲν λέγει ποῦ καὶ εἰς ὁποίας Σινικὰς ἀρχάς)· ἀλλὰ τὸν ἀπέλυσαν νομίσασαι ὅτε εἶνε Ῥῶσσος, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Χαμίας (εὖγε! ἀφοῦ μ' ἀπέλυσαν, μὲ παρέδοσαν). Ἐκεῖ διετέλεσεν αἰχμάλωτος 14 μῆνας (ἀναμφιβόλως τῆς Ῥωσσικῆς εὐνοίας χάριν ἢ ὄχι;) καὶ ἐπὶ τέλους ἠλευθερώθη θεραπεύσας ἀξιωματικὸν Σίνην (εὖγε! λοιπὸν ὄχι διὰ Ῥωσσικὴν εὔνοιαν). Ἀμέσως δὲ διηυθύνθη πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ (δηλαδὴ μόνος;) καὶ διὰ τοῦ Μανᾶς (ὅπερ δὲν εἶδον) ἀφίχθη εἰς Κολιντζιάν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πετρούπολιν. Εἰς Μανὰς ἐξηκρίβωσεν ὑπάρχουσαν ἄμμον χρυσοῦχον.»

Ἰδοὺ καὶ εἷς θησαυρὸς ὡς ἄχρηστος ἐρριμμένος διπλωματικῷ τῷ τρόπῳ. Διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου ἐξηκρίβωσεν ὁ κ. Ὀστενσάκεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἄλλων μεταλλείων, ἅπερ ἐν γένει αὐτῷ ἐξέθεσα καὶ δὲν ἀναφέρει· ἔγραφε δ' αὐτὰ χωρὶς πνοήν, ὑποκώφως· ἀλλ' ὅταν ἤκουε τὰ περὶ γαιανθράκων, μοὶ ἔλεγεν: «Ἰδοὺ ἐκεῖνα, ὅπου ζητοῦμεν.» Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην: «Λέγω ὑμῖν τὰ πάντα,

καὶ εὕρετε μεταξὺ αὐτῶν, ὅσα ζητεῖτε.» «Ἔχει καλῶς, ἔχει καλῶς,» μοὶ ἔλεγε καὶ ἔγραφε κατεσπευσμένως.

Ἀλλ' ὁ τῆς ἐν Παρισίοις Γεωγραφικῆς ἑταιρίας γραμματεὺς κ. **Maunoir**, ὅταν ἀπελθὼν ἔδωσα εἰς ταύτην τὰ ἔργα μου, μοὶ εἶπεν ὅτι ἐκ τῆς Ῥωσσίας, πρὸς ἣν ἀνέφερε τὰ τῆς περιηγήσεώς μου, τῷ ἔγραψαν ὅτι δὲν περιηγήθην· ὥστε δὲν μένει νῦν ἢ ὅ,τι θέλει τις νὰ πάρῃ, ἂν θέλῃ ἂς πιστεύσῃ εἰς τὸ ἄρθρον, εἰ δ' ἄλλως εἰς τὴν ἐπιστολήν. Ἀλλ' ἡ τότε ἐν Πετρουπόλει Ἑλληνικὴ πρεσβεία γινώσκει ὅτι ἐζήτησα τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, ὅπως λάβω ὅσα οἱ Σῖναι ἐν Χαμίᾳ μοὶ ἀφήρεσαν. Ποῦ ἤξευρα λοιπὸν τὴν Χάμιαν καὶ τοὺς Σίνας, ἵν' ἀπαιτῶ ἐξ αὐτῶν ἀξιώσεις; Δύναταί τις ποτὲ νὰ φαντασθῇ ἄνθρωπον πράγματα ἀπαιτοῦντα ἐξ ἐθνῶν, καὶ πόλεων, καὶ ἀνθρώπων αὐτῷ ἀγνώστων; Ἔπλασα λοιπὸν περιήγησιν τοιαύτην, καὶ τὰ δρομολόγια, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἑκασταχοῦ κυβερνήσεων καὶ τὰ ἄλλα πάντα; Τώρα ὅμως, ὅπως καὶ τότε, τὰ αὐτὰ λέγων παρατηρῶ τῇ γραφούσῃ Γεωγραφικῇ ἑταιρίᾳ τῆς Ῥωσσίας τὰ τοιαῦτα, ἢ νῦν πλαστὰ ἡμῖν γράφει, γράφουσα ὅτι δὲν περιηγήθην, ἢ τότε ἐν τῷ δημοσιευθέντι ἄρθρῳ ἔπλασεν ἀνύπαρκτα, ἐπειδὴ μ' ἀνεκήρυξε σπουδαῖον περιηγητήν, ὡς ἐπείσθη ἐκ τῶν ἐγγράφων μου. Ἔγραψε προσέτι ὅτι οἱ λίθοι, οὓς εἶχον, ἦσαν ψευδεῖς, δηλαδὴ εἰς τὰ ὄρη ἅπερ ἀνέφερα καὶ ἐν οἷς οἱ λίθοι εὑρίσκονται καὶ δύναταί τις νὰ τοὺς εὕρῃ, ὑπάρχουσι λίθοι ψευδεῖς. Δὲν λείπει ἢ νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ζῶ, ἢ ὅτι δὲν ὑπῆρξα· διότι τοιοῦτό τι ἐφαντάζετο. Παρατηρῶ δ' ἔτι ὅτι πρέπει ἡ Αὐτοκρατορικὴ Γεωγραφικὴ ἑταιρία τιμῆς χάριν νὰ μοὶ παρουσιάσῃ τὰς ἐκθέσεις

καὶ τοὺς ἀτελεῖς γεωγραφικούς μου χάρτας· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν τούτων ἔχει, ἀνάγκη δι' ὀλίγων νὰ φωτίσω τὸ αὐτῆς ἄρθρον. Ἐν Πετρουπόλει δὲν εἶδον εἰμὴ μόνον τὸν βαρῶνα Ὀστενσάκεν καὶ πάντοτε εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ὑπουργοῦ. Εἰς τὸ ἴδιον ὑπουργεῖον εἶδον καὶ τὸν κ. Βεϊκόφ ἐργαζόμενον εἰς τὸ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον, καὶ ἐλθόντα ἵν' ἀκούσῃ τὴν περιήγησίν μου. Ὁ δὲ βαρῶν διακρίνων τὴν αὐτοῦ ἐργασίαν ἐκ τῆς τοῦ κ. Βεϊκόφ, μοὶ ἔλεγε μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τούτου, ὅτι ἡμεῖς προετοιμάζομεν ἐνταῦθα τὰ πάντα, καὶ δίδομεν ἐκείνοις δι' ἐκτέλεσιν· δηλαδὴ ἡ Γεωγραφικὴ Αὐτοκρατορικὴ ἑταιρία, ἣν τὸ ἄρθρον μοὶ λέγει, εἶνε ὁ βαρῶν καὶ ὁ κ. Βεϊκόφ, σκοπὸν ἔχοντες νὰ προετοιμάζωσι καὶ ἐκτελῶσι τὰ σχέδια τοῦ κράτους των. Αἱ ἐπιστῆμαι λοιπὸν ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ἑταιριῶν, καὶ ἡ θρησκεία ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν ἀποστόλων, ἐγένοντο τὰ μυστηριώδη ὅπλα τῶν συμφερόντων τῶν ἐθνῶν· καὶ πιστεύομεν μετὰ ταῦτα ὅτι ἐσμὲν οἱ πεπολιτισμένοι; ὑπάρχει τις ἄλλος τὰ ἐναντία πιστεύων; Ποῦ τότε οἱ βάρβαροι ἡμᾶς τοὺς πεπολιτισμένους θὰ ἐμπιστευθῶσιν, ἀφοῦ τὴν θρησκείαν καὶ τὰς ἐπιστήμας μεταχειριζόμεθα κατ' αὐτῶν, ὡς εἰδεχθῆ ὅπλα; Ἕνεκα τούτου θυσιάζονται οἱ ἀφιεροῦντες ἑαυτοὺς ἀθῶοι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐπιστημῶν τε καὶ θρησκείας· καὶ θυσιάζονται ἀναποφεύκτως, ἐπειδὴ εὑρίσκονται μεταξὺ δύο φρικωδῶν πυρῶν, τοῦ τῶν βαρβάρων, καὶ τοῦ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ὅπερ εἶνε τὸ φρικωδέστερον. Ὥστε ἂν διαφύγωσι τὸ ἓν θέλουσι θυσιασθῆ ἀναποφεύκτως ὑπὸ τοῦ ἄλλου, ὡς διὰ τοῦ ἄρθρου καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ἡ ἐν Ῥωσσίᾳ Αὐτοκρατορικὴ Γεωγραφικὴ ἑταιρία προσεπάθησε νὰ μὲ θυσιάσῃ.

Ἀλλ' ἡμεῖς διὰ τοιαύτην καταδρομὴν καὶ ἐνταῦθα περιορισθέντες, ἂς ἀνοίξωμεν τῶν προπατόρων τὰ βιβλία, εὑρίσκοντες ἄφθονα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Σχολείου, ἵνα μάθωμεν ὁποία τις ἦν τὸ πάλαι ἡ ξενίζουσά με πόλις, ἥτις ὑπὸ περισσοτέρων Ἑβραίων νῦν κατοικουμένη καὶ Ἑβραιόπολις καλεῖται. Φυγαδευθέντες εὗρον ἄσυλον ἐν αὐτῇ οἱ Ἑβραῖοι ἐξ Ἱσπανίας· ἀλλ' ὀνομάζεται Θεσσαλονίκη εἰς τὸ ὄνομα γυναικὸς τοῦ Κασσάνδρου ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσα, ἢ μᾶλλον μετονομασθεῖσα, ὡς τοιαύτη συνήθεια ἐπεκράτει καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ, πρότερον Θέρμη καλουμένη (α). Οὐ μακρὰν ταύτης εἶνε ἡ Πέλλα παρὰ λίμνῃ δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ, διὰ κλάδου τούτου πεποιημένῃ καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λούδα. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τούτου πρόπαππος ἐπὶ Μαρδονίου καὶ Ἱππίου ὑπῆρξεν Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντου, τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἕβδομος πρόπαππος ὑπῆρξε Περδίκκας Τημενίδης ἐλθὼν ἐξ Ἄργους εἰς τὴν ἄνω Μακεδονίαν (β). Παρὰ τῷ Ἀξιῷ δ' οὐ μακρὰν Θέρμης, εὑρίσκετο ἡ Ἀμυδὼν ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Παίονες ἐπίκουροι ἦλθον τοῦ Πριάμου εἰς τὴν Τρωάδα (γ). Ἦσαν ἔτι Παίονες παρὰ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ (δ)· ἤ, ὡς λέγει ὁ Στράβων, οἱ Παίονες ὡρίζοντο ἐκ τοῦ πρὸς νότον τῆς Πελαγονίας ῥέοντος ἐκ τοῦ Ὀλύμπου Ἀλιάκμονος ποταμοῦ, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος (ε). Τὰ δὲ Παιονικὰ ὄρη παραλλήλως τῷ Ἴστρῳ ἐκτεινόμενα ἦσαν μεταξὺ τῶν Ἰλλυρικῶν καὶ Θρακικῶν, ὁ δὲ Ἀξιὸς καὶ ὁ Στρυμὼν ἐκ τῶν Παιονικῶν ὀρέων

(α) Στραβ. 330. Ἡροδ. VII. 121, 123, 121. (β) Ἡροδοτ. VIII. 137. (γ) Ἰλ. Β. 850. Στράβ. 330. (δ) Ἡροδ. V. 13. (ε) Στραβ. 329 f. 4. f. 12. 331 f. 36 f. 38.

ἐπήγαζεν (α). Ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος, ὡς εἴδομεν, ἐξέτεινε τὴν Παιονίαν μέχρι τοῦ Ἴστρου, ἐν αἷς χώραις ὁ Στράϐων θέτει τοὺς μεγάλους καὶ μικροὺς Σκορδίσκους, ὧν οἱ μεγάλοι κατῴκουν ἐκ τοῦ Νόρικος ποταμοῦ δηλαδὴ ἐκ τοῦ Μούρου μέχρι τοῦ Μάργου ὃν καὶ Βάργον καλεῖ δηλαδὴ τῆς Μοράϐα, καὶ οἱ μικροὶ ἐντεῦθεν τοῦ Μάργου μέχρι τῶν Ἰλλυρικῶν, Παιονικῶν καὶ Θρᾳκικῶν ὀρῶν, συνῆπτον δὲ τοῖς Τριϐαλλοῖς καὶ Μυσοῖς, οἵτινες πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορρᾶν αὐτῶν ἐξετείνοντο. Τούτων ἀνατολικῶς παρὰ τὰ ἕλη, δηλαδὴ παρὰ τὰς ἐκϐολὰς τοῦ Ἴστρου, ἦσαν Σκύθαι, καὶ νοτίως τούτων Κρόϐυζοι, καὶ μεταξὺ τούτων, τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Παιόνων, οἱ Βεσσοί, ἢ καὶ Ὀδρύσαι, οἵτινες ἦσαν λαοὶ ὀρεινοὶ καὶ ἀφικνοῦντο μέχρις Ἰλλυρίας, ἰδίᾳ κατὰ τὰς χώρας τῶν Αὐταρτῶν καὶ Δαρδάνων, ἃς οἱ Σκορδίσκοι ἐπόρθουν (ϐ). Ἦσαν δ' οἱ Σκορδίσκοι Γαλάται (γ), καὶ ἑπομένως ὑπὸ ἄλλο ὄνομα αὐτοὶ οὗτοι οἱ Παίονες ἦσαν Γαλατικὸν φῦλον παρεισφρῆσαν μεταξὺ τῶν Θρᾳκῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ ἐκταθὲν νοτίως ἀπὸ τοῦ Ἴστρου μέχρις Ὀλύμπου. Ἐλέγοντο κατά τινας ἄποικοι Φρυγῶν, καὶ κατ' ἄλλους ἀρχηγέται (δ). Οἱ δὲ Φρύγες οἵτινες καὶ Βρύγες ἐκαλοῦντο, κατῴκουν τὸ Βρέμιον ὄρος οὐ μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης (ε). Ἡ Φρυγία δὲ διῃρεῖτο εἰς μεγάλην καὶ εἰς μικράν, ἥτις ἦτο ἡ Τρωάς. Τοὺς δὲ Φρύγας εἴδομεν ἐλθόντας ἐκ Μακεδονίας πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τοὺς Τρῶας ἐκ Σαμοθρᾴκης. Οἱ Παίονες δ' ἐκαλοῦντο καὶ Πελαγόνες καὶ Τιτᾶνες (ϛ)· ὥστε οἱ Τι-

(α) Στράϐ. 313, 331. f. 3 i. (ϐ) Στράϐ. 318 Θουκυδ. II, 97, 98. (γ) Στράϐ. 293. (δ) Στράϐ. 331 f. 38. (ε) Στράϐ. 330, 25. (ϛ) Στράϐ. 331 f. 40.

τᾶνες, μεθ' ὧν ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες, εἰσὶν οἱ Παίονες. Οὗτοι λοιπὸν Γαλατικὸν φῦλον ὄντες εἰσέβαλον εἰς παναρχαίαν ἐποχὴν εἰς τὴν Θράκην διὰ τοῦ Μούρου καὶ διὰ τοῦ Δράβου ποταμοῦ. Ἐξεδίωξαν τοὺς Φρύγας, οἵτινες δέον νὰ ἦσαν οἱ Γρευκίλοι, ἢ οἱ Πευκῖνοι, καὶ Τριβαλλοὶ καλούμενοι. Τούτων τινὲς ἐτράπησαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν χώραν τῶν Μυσῶν, καὶ οἱ λοιποὶ διὰ τῆς Μοράβα καὶ διὰ τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Στρυμόνος κατῆλθον εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα κατέλαβον τὸ Βρέμιον ἰδίᾳ ὄρος· δηλαδὴ ἐν αὐτῷ εἶχον πρωτεύουσαν ἐξ οὗ καὶ Φρύγες ἐκλήθησαν. Κατόπιν ὅμως ἐκδιωχθέντες καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν Παιόνων, ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ κατέλαβον τὴν μεγάλην καὶ μικρὰν Φρυγίαν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε οἱ Παίονες μεταβάντες διὰ τῆς Σαμοθράκης ὡς προεδηλώθη κατέσχον τὴν Τρωάδα. Ἐπειδὴ οἱ Τρῶες οἱ ὕστερον τὴν Ῥώμην οἰκήσαντες ὡς ἐκ τῆς γλώσσης αὐτῶν δηλοῦται Γαλατικὸν ἔθνος ὑπῆρξαν. Οἱ ἀπομείναντες τούτων ἐν τῇ Μακεδονίᾳ εἰσὶν οἱ νῦν ἐκεῖσε καλούμενοι Κουτζόβλαχοι, διότι ἡ αὐτῶν γλῶσσα ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν Λατινικήν, οἱ δ' ὑπὸ τὸ ὄνομα Σκορδίσκοι ἐν τῇ Θράκῃ ᾤκουν μετὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Θρᾳκῶν (α), καὶ ἴσχυον ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὑπέκυψαν δ' εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων (β)· ἀλλ' ἐν τέλει ἀποχωρισθέντες ἀπεσύρθησαν καὶ κατέχουσι μέχρι νῦν τὴν Βλαχίαν ἢ Ῥωμανίαν. Κατῳκεῖτο αὕτη τὸ πάλαι ὑπὸ Γετῶν τῶν ἀπαθανατιζόντων, φύλου Θρακικοῦ εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη τοῦ Ἴστρου ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένου (γ), καὶ ἀφικνουμένου δυτικῶς μέχρι τῆς

(α) Στράβ. 318. (β) Στραβ. 318 (γ) Ἡροδ. ΙV. 93.

νήσου Πεύχης (α). Τὴν Πεύχην δὲ κατεῖχον οἱ Πευχῖνοι, ἢ Γρευχῖλοι ἢ καὶ Τριβαλλοί, οἵτινες πρέπει νὰ ὦσιν οἱ ἀπομείναντες ἐκ τῶν Φρυγῶν ἐν Πεύχῃ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Παιόνων. Καλοῦνται νῦν Μολδαβοί, ἢ καὶ Δάκες, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν Δακία, ἐκ τοῦ Πεύκη, ἐπειδὴ δυτικῶς τῶν Γετῶν ἦσαν οἱ Δάκες, οἵτινες ἦσαν ὁμόγλωσσοι (β), καὶ ἐπομένως ἦσαν καὶ οὗτοι Θρᾳκικὸν φῦλον. Εὑρίσκοντο εἰς πόλεμον μετὰ τῶν Παιόνων, οἵτινες εἶχον εὐφυὲς κατ' ἐκείνων ὁρμητήριον τὴν πόλιν Σιγιστικήν, μεταξὺ τῶν ποταμῶν κειμένην, καὶ ἐπομένως τὸ νῦν Βελιγράδιον (γ), Σιγιστικὴν κληθεῖσαν ἐκ τῶν Σίνδων, οἵτινες ὡς εἴδομεν κατῴκουν εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Πεύχης. Οἱ Δάκες ὅμως ἀπολέσαντες τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν ὁμιλοῦσι τὴν τῶν Παιόνων, ἀφ' ὅτου οὗτοι κατέλαβον τὴν τῶν Γετῶν χώραν, καὶ τὴν ἑαυτῶν οἱ Σέρβοι καὶ Ἐρζεγοβίνιοι καὶ ἐν μέρει οἱ Βούλγαροι, τὴν δὲ τῶν Ἀλβανῶν οἱ Μαυροβούνιοι, καὶ τὴν τῶν λοιπῶν Θρᾳκῶν πᾶσαν οἱ Βούλγαροι. Οἱ δὲ Παίονες, Γαλάται ὄντες, ὡς ἐκ τῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῆς πορείας αὐτῶν καταδείκνυνται, ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοίτης τοῦ Πάδου, εἰς ἐποχήν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν παραδόσεων τῶν ἐν Ἰκονίῳ Φρυγῶν, προκατακλυσμιαίαν, ἀφίχθησαν μέχρι Τρῳάδος καὶ ἐπανέκαμψαν εἰς τὰ ἴδια, ἀφέντες εἰς διάφορα μέρη, ἔνθα ἐπὶ πολὺ ἐδυνάστευσαν, ἴχνη τῆς αὐτῶν διαβάσεως. Τοιοῦτον ἐποίησαν, ὡς εἴδομεν, καὶ οἱ Κιμμέριοι, οἵτινες ὑπὸ πλημμυρίδος ἐξωσθέντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀφίχθησαν διὰ τοῦ Ἴστρου εἰς τὴν Μαιῶτιν, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Καυκάσου, ὅθεν ὡς Ἐνετοί, ἐξ ὅσων

(α) Ἀρρι. Ἀλ. Ἀν. 1, 2-4. (β) Στραβ. 304 305. (γ) Στραβ. 207, 313.

ἐξιχνιάσαμεν, ἐπανέκαμψαν εἰς τὸν Ἀδρίαν. Τοιοῦτον ἐποίησαν αἱ Ἀμαζόνες, αἵτινες ἐκ τῶν βορείων χωρῶν, ἔνθα κατὰ τοὺς Σίνας κατῴκουν, ἀφίχθησαν μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ μέχρις Ἀθηνῶν, ὅθεν ἐπανέκαμψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἔμειναν αὐτῶν λείψανα εἰς τὰς περὶ τὸν Θερμόδοντα χώρας, ὡς ἐξήχθη ἐκ τῶν ἐκεῖσε ψαλλομένων ᾀσμάτων καὶ τοῦ γυναικείου βίου· καὶ ἐν Κιλικίᾳ ἔτι ἔνθα ὁ Βελλεροφόντης αὐτὰς ἐφόνευσεν· οἱ δὲ Τουρὰν τῆς Κιλικίας, ὡς προεγράφη, διατηροῦσι παράδοσιν ὅτι ἀφῆκαν τὴν ἑαυτῶν χώραν διὰ πλημμυρίδα καὶ ἑπομένως ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἀφῆκαν τὴν ἑαυτῶν οἱ Κιμμέριοι. Τοιοῦτον ἐποίησαν καὶ οἱ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἕλληνες, ἀπελθόντες μέχρι Βακτριανῆς καὶ Σογδιανῆς, οἵτινες ἐκεῖσε ἐναπομείναντες βασίλειον μέγα Βακτριανῆς μέχρι τῶν διαδόχων τοῦ Μωάμεθ εἶχον. Ἐπανέκαμψαν δ' ὡς τούτου υἱοί, διέφθειραν καὶ κατέκτησαν τὴν τῶν προγόνων χώραν· λέγω τῶν προγόνων, διότι ὡς ἐκτυλιχθήσεται τὸ Ἑλληνικὸν μετὰ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν εἶχε φυσικὸν ὅριον πρὸς βορρᾶν τὸν Αἷμον.

Οἱ Τιτᾶνες, ὡς μυθολογοῦμεν, καὶ οἱ τῶν προγόνων θεοὶ ἐμάχοντο ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἑπομένως ἐμάχοντο οἱ πρόγονοι ἡμῶν μετὰ τῶν Παιόνων, ὅταν οὗτοι ἀφίχθησαν μέχρι Πελαγονίας. Πρὸ τῶν Τιτάνων δ' ἐμάχοντο οἱ θεοὶ τῶν προγόνων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ οἱ Γίγαντες ἐκ τῆς Παλλήνης, δηλαδὴ ἐκ τῆς Κασσάνδρας ἢ ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου. Γίγαντες δ' ἦσαν οἱ υἱοὶ τῆς γῆς ἢ Γηγενεῖς. Τοιοῦτοι ἐλέγοντο οἱ Πελασγοὶ οἱ καὶ Παλαίχθονες καλούμενοι, δηλαδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Παλαιᾶς γῆς, ὡς δηλοῖ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους πρὸς τὸν Δαναὸν λέγων «Τοῦ Γηγενοῦς γὰρ εἰμὶ

Παλαίχθονος ἶνις Πελασγός, τῆς δε γῆς ἀρχηγέτης, ἐμοῦ δ' ἄνακτος, εὐλόγως ἐπώνυμον γένος Πελασγῶν, τὴν δε καρποῦται χθόνα καὶ πᾶσαν αἶαν, ἧς δι' Ἄλγος ἔρχεται Στρυμών τε πρὸς δύοντος ἡλίου κρατῶ. Ὁρίζομαι δὲ τήν δε Περαίβων χθόνα, Πίνδου τὰ ἐπέκεινα, Παιόνων πέλας, ὄρη τὰ Δωδωναῖα· συντέμνει δ' ὅρος ὑγρᾶς θαλάσσης· τῶν δε τἀπὶ τάδε κρατῶ. Αὐτῆς δὲ χώρας Ἀπίης πέδον τόδε πάλαι κέκληται φωτὸς ἰητροῦ χάριν (α). Ὤκισε δ' ὁ Δαναὸς εἰς Ἄργος Ἰνάχου πόλιν, Πελασγιώτας δὲ τοὺς κατοίκους ὀνομαζομένους τὸ πρίν, Δαναοὺς καλεῖσθαι νόμον ἔθηκεν (β)· ἐξ οὗ καὶ νῦν οἱ Ἀργεῖοι καλοῦνται Ντάνοι. Καθ' ἃ μετὰ τὸν Δαναὸν ἡ τῶν Πελασγῶν βασιλεία ἐν Ἄργει κατηργήθη. Ὁ Δαναὸς δὲ ὑπῆρξε πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, διότι ὁ Ἄργος πρὸ τούτου ἀνέφερεν ἐκεῖνον. Καὶ Πελασγὶς χώρα· δηλαδὴ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἢ ἡ Θεσσαλία, ἀφ' ὅτου ἐβασιλεύθη ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος ἐπαύσατο νὰ βασιλεύηται ὑπὸ τῶν Πελασγῶν (γ)· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἄργος λέγει, οὐδὲ Πελασγὶς χθὼν τότε κυδαλίμοισιν ἀνάσσετο Δευκαλίδησιν (δ). Ὥστε πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος δηλαδὴ πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ, καὶ ἑπομένως ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Σινικῆς χρονολογίας, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἦρχεν ἐν τῇ Σινικῇ ὁ δεύτερος αὐτῆς ἱστορικὸς βασιλεύς, ἦρχεν ἐν τῷ Ἄργει ὁ πατὴρ τῆς Ἰοῦς (ε), ἣν ἔκλεψαν Φοίνικες καὶ ἀνεζήτει ἐξελθὼν ὁ Τριπτόλεμος, ὅστις ἔκτισεν ἐν Κιλικίᾳ τὴν Ταρσόν (ς). Ὅταν δ' ἐβασίλευεν ὁ Ἴναχος ἐν τῷ Ἄργει, ἐξουσίαζε καὶ ὅλην τὴν

(α) Αἰσχ. Ἱκετ. 250 262. (β) Στραβ. 221. Εὐριπ. (γ) Θουκ. 1, 3. Στραβ. 327. (δ) Ἀργ. Δ'. 262-266. (ε) Αἰσχ. Προμηθ. 590. (ς) Ηροδ. 1, 1. Στραβ. 673.

χώραν, δι' ἧς ὁ Ἄλγος ποταμὸς καὶ ὁ Στρυμὼν ῥεῖ. Ὁ Στρυμὼν ποταμὸς εἶνε ἤδη ἡμῖν γνωστός, καὶ ἐπο μένως ἡ χώρα δι' ἧς ῥεῖ, διαρρέεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἄλγου. Ὑπὸ τοιοῦτον ὄνομα ποταμὸς δὲν ὑπάρχει ἡμῖν γνωστός, καὶ ἀνάγκη νὰ ᾖ ὁ Ἀξιός, ὅστις κατὰ παραφθορὰν ἐγράφη Ἄλγος· ὥστε ὁ Ἴναχος ἦρχε μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Στρυμόνος, ἢ κάλλιον εἰπεῖν μέχρι τοῦ ζυγοῦ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἵμου. Πίνδος δ' ἐκαλοῦντο τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν Ἤπειρον ἐκ τῆς Θεσσαλίας (α). Ὥστε ὁ Ἴναχος ἦρχε καὶ τῆς Ἠπείρου, ἥτις τότε Περαίβων ἐκαλεῖτο χώρα, καὶ εἶχεν ἐν ἑαυτῇ τὰ Κεραύνια ὄρη, ἅπερ Δωδωναῖα καλεῖ, καὶ παρὰ τὰ ὁποῖα τότε εὑρίσκοντο Παίονες, οἵτινες οὕτως εὑρίσκοντο τότε ἐκεῖθεν τοῦ ζυγοῦ τοῦ Αἵμου, δηλαδὴ εἰς τὴν διαρρεομένην χώραν ὑπὸ τῆς Μοράβα καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Δρίνου· καὶ ἐπομένως τῶν Πελασγῶν τὸ κράτος ὡρίζετο ἐπὶ Ἰνάχου βορείως διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἵμου, κατὰ δὲ τὰ ἐπίλοιπα κύκλωθι μέρη ὑπὸ θαλάσσης, δηλαδὴ ὑπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Ἀδρίου ἐκτεταμένης θαλάσσης.

Οἱ Ἕλληνες δὲ κατάγονται ἐκ δύο γενῶν, ἐκ τοῦ Δωρικοῦ καὶ τοῦ Ἰωνικοῦ· ὧν οἱ μὲν ἐλέγοντο ἀρχῆθεν Πελασγοὶ οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀλλ' οὗτοι οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν τὴν αὐτῶν πατρίδα, ἐνῷ οἱ Πελασγοὶ πολυπλάνητες ἦσαν. Ἐπὶ μὲν Δευκαλίωνος κατῴκουν τὴν Φθιώτιδα, ἐπὶ δὲ τοῦ Δώρου τοῦ Ἕλληνος τὴν περὶ τὴν Ὄσαν καὶ περὶ τὸν Ὄλυμπον χώραν, τὴν Ἱστιαιῆτιν καλουμένην. Ἐκεῖθεν δ' ἐξαναστάντες ὑπὸ τῶν Καδμείων κατῴκουν ἐν Πίνδῳ καλούμενοι Μάκεδνοι (β). Τὰ μεταξὺ

(α) Ἡροδ. VII, 129. (β) Ἡροδ. I. 56.

δὲ Πιερίας καὶ Περαιβῶν χώρας ὄρη, ἤτοι τὰ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ὀλύμπου ἐκαλοῦντο εἰδικώτερον Μακεδονικὸν ὄρος (α). Ἐκ τοῦ Πίνδου κατῆλθον οἱ Πελασγοὶ εἰς τὴν κατὰ τὴν Οἴτην Δρυοπίδα, ἡ καὶ Δωρίδα καλουμένην, ἥτις εἶχε πόλεις Ἐριναιόν, Βοῖον, Πίνδον καὶ Κυτίνιον, ὅθεν ἐν Πελοποννήσῳ κατελθόντες Δωριεῖς ἐκλήθησαν (β). Ἐπειδὴ ἦλθον ἐκ τῆς Δωρίδος, καὶ ἑπομένως ἐν Πίνδῳ ἐκλήθησαν Μακεδνοί, ὡς ἐλθόντες ἐκ τῆς Μακεδονίας, ἡ ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ ὄρους. Ἐν Πελοποννήσῳ ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἐν Τροιζῆνι, ἀμφότερα δὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν φυλάξαντες, Μακεδνοὶ καὶ Δωριεῖς ἐκαλοῦντο (γ). Κατῴκουν ἔτι οἱ Πελασγοὶ εἰς τὴν παρὰ τὴν Δωρίδα Θεσσαλίαν, ἐκ τῆς ὁποίας μετῴκισαν ἐν Τυρρηνίᾳ (δ) ὑπὸ τῶν Λαπιθῶν ἐξωσθέντες (ε). Ἐκαλεῖτο μάλιστα ἡ Θεσσαλία Πελασγικὸν Ἄργος διὰ τὸ ἐπάρξαι τῶν τόπων τούτων τοὺς Πελασγούς (ς). Τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο Πυρραία ἐκ Πύρρας τῆς Δευκαλίωνος γυναικός (ζ). Ἀλλ' ἀπεδείξαμεν ὅτι οἱ Πελασγοὶ μετὰ τὸν Δευκαλίωνα δὲν ἐβασίλευσαν, ὥστε ὅπως συμβιβασθῇ τοῦτο ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὅταν ἦρχεν ὁ Δευκαλίων, ἦρχον οἱ Πελασγοὶ βορείως τοῦ Ὀλύμπου, καὶ εἶτα ἐκεῖθεν ἐξωσθέντες ὑπὸ τῶν Φρυγῶν καὶ Παιόνων μετῴκισαν ἐν ᾧ ἦρχον Ἕλληνες ἐν Θεσσαλίᾳ δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη ἡ χώρα Πελασγιῶτις ἐν Ἄργει ἤτοι Πελασγικὸν Ἄργος· ἄλλοι δ' ἐξέφυγον εἰς τὴν Ἀσίαν. Τοῦτο θέλει δειχθῇ καταφανέστερον, ὅταν σχετίσωμεν τὴν ἐποχὴν ταύτην μετὰ

(α) Ἡροδ. VII, 131. (β) I, 56. Στραβ. 427. (γ) Ἡροδ VIII, 43. (δ) I, 57. Στράβ. 220, 225, 247. (ε) Στράβ. 443. (ς) Στράβ. 221. (ζ) Στράβ. 443.

ἐποχῆς τῆς Βίβλου καὶ ἑπομένως ἡ Θεσσαλία, πρὶν Πυρραία καλουμένη, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὠνομάσθη ὕστερον Πελασγικὸν Ἄργος, ὑπὸ τῶν Πελασγῶν τῶν μετοικησάντων μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δευκαλίωνος ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ φυγόντων τὰς ἐν τῇ Μακεδονίᾳ πιέσεις ἐκ βορρᾶ τῶν Φρυγῶν καὶ Παιόνων, ἢ καὶ τῶν Βεσῶν ἔτι. Ἐπειδὴ δὲ εἶτα καὶ οἱ Φρύγες γράφονται ὅτι μετῴκησαν ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰκονίῳ βασιλέως αὐτῶν Ἀνακοῦ συνέβη κατακλυσμός, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ἔτι ὅτι ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ κατακλυσμὸς εἶνε μετὰ τὸν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ σύγχρονος τοῦ ἐπὶ Ὠγύγου, οἱ δὲ Πελασγοὶ ἐκ τῆς εἰσβολῆς τῶν Φρυγῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν δηλαδὴ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Ἀνακοῦ ἤρχισαν νὰ γίνωνται πλάνητες.

Πολλοὶ δὲ καὶ τὰ Ἠπειρωτικὰ ἔθνη Πελασγικὰ εἰρήκασι, καὶ τὸν Δία ὁ ποιητής, Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ, καὶ ὁ Ἡσίοδος Δωδώνην φηγόν τε ἕδρανον ἦεν (α) εἶπεν. Οἱ Πελασγοὶ κατῴκουν ἐν Ἀθήναις πρὸ Κέκρωπος, δι' ὃ καὶ Κραναοὶ ἐκαλοῦντο (β) καὶ ἱερὸν Πελασγικὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν εἶχον· ἐν Αἰγιαλείᾳ πρὸ τοῦ Ξάνθου (γ), ἐν Ἀρκαδίᾳ (δ). Τὴν Πελοπόννησον ἰδίᾳ Πελασγίαν ὁ Ἔφορος ἐκάλεσεν. Ἦρχον ἐν Ἄργει πρὸ τοῦ Δαναοῦ Πελασγοί. Κατῴκουν ἐν Σαμοθράκῃ πρὸ τῶν Καβείρων, ὅθεν εἰς Ἀθήνας ἀπῆλθον (ε), τὴν Λῆμνον, τὴν Ἴμβρον (ς). Πρῶτοι κατῴκησαν τὴν Σκύρον καὶ Σκίαθον ἐκ Θράκης ἐλθόντες, ὡς Σκύμνος ὁ Χῖος λέγει. Κατῴκησαν τὴν Λέσβον, τὴν Χίον (ζ), πάσας

(α) Στραβ. 221, 327. (β) Ἡροδ. VIII. 44. (γ) VII, 94. Στραβ. 221. (δ) Ἡροδ. I. 146. (ε) II, 51. (ς) V, 26, VI. 137-140. (ζ) Στραβ. 621.

τὰς νήσους, τὴν Ἰωνίαν καὶ Αἰολίαν (α) καὶ τὴν Κρήτην ἔτι, ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει (β). Ὡς δὲ γράφει ὁ Εὐστάθιος καὶ ἐθαλασσοκράτησάν ποτε· ἐξωσθέντες ὑπὸ τῶν Λαπιθῶν ἐκ Θεσσαλίας μετῴκισαν ἐν Τυρρηνίᾳ (γ) καὶ ἰδίᾳ ἐν Κρηστῶνι, ὡς ἐλθόντες βεβαίως καὶ ἐκ τῆς πρὸς δυσμὰς τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Στρυμόνος Κρηστονίας (δ), ἐπειδὴ ἐτήρουν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς χώρας ἐκ τῆς ὁποίας ἔφυγον. Πρὸς νότον τῆς Τρῳάδος ἦν, ὡς λέγει ὁ Σκύλαξ, ἡ πόλις Λάρισσα, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Πελασγοὶ ἐβοήθουν τὸν Πρίαμον (ε). Κατῴκησαν τὴν ἐν Προποντίδι Πλακίην (ϛ). Κατὰ δὲ τὸν Εὔξεινον Πόντον οἱ πρὸ τῶν Βιθυνῶν κατέχοντες Καύκονες τὴν χώραν, καὶ οἱ ἕτεροι ἔτι ἐν Ἤλιδι τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὰ νῦν καλούμενα Κοντοβούνια καὶ τὸ χωρίον ἰδίᾳ Λάλα ἀνάγκη νὰ ἦσαν φῦλον Πελασγῶν ἐκ τῶν κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Προποντίδα τῆς Εὐρώπης χωρῶν φυγόν· ἐπειδὴ κατά τινας διεκρίνοντο ὡς ἴδιοι, κατ' ἄλλους ὅμως ἐλέγοντο Πελασγοὶ καὶ κατ' ἄλλους Μακεδόνες (ζ).

Ἦσαν οἱ Πελασγοὶ ἔθνος μέγα (η), γλῶσσαν εἶχον διάφορον τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ προσεχώρουν ἐκμανθάνοντες ταύτην· λ.χ. τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ εἰς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν κατέμαθεν (θ)· εἰς ὅσας ὅμως χώρας περιεγράφη, περιεγράφη ὡς ἄποικον, πλὴν τῶν τῆς Ἠπείρου, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ἤτοι τῶν πρὸς νότον ἐν γένει τοῦ Αἵμου

(α) Ἡροδ. VII, 94, 95. (β) Ὀδυσ. Τ. 172 175. (γ) Στράβ. 220-225 (δ) Ἡροδ. I. 57. VIII, 116. VII, 124. Θουκιδ. IV. 109. (ε) Ἰλ. Β'. 810. (ϛ) Σκύλαξ, Ἡρόδ. I, 57. Στράβ. 621. (ζ) Στράβων 542. (η) Στράβ. 621. (θ) Ἡροδ. I, 57.

χωρῶν καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκ δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ Μακεδνὸν κληθέν, δηλοῖ ὅτι ἦλθεν ἐκ Μακεδονίας, ἤτοι ἐκ τοῦ Μακεδνοῦ ὄρους, καὶ Κρηστονικὸν ὡς ἐλθὸν ἐκ Κρηστονίας. Οἱ Καύκονες λοιπὸν ἀνάγκη νὰ προῆλθον ἐκ τῶν περὶ τὴν Προποντίδα, Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον χωρῶν, αἵτινες ὕστερον Θράκη ὠνομάσθησαν ὅτε ὑπὸ Θρακῶν καταληφθεῖσαι ἐξεδιώχθησαν οἱ πρῶτοι αὐτῶν κάτοικοι, ἤτοι οἱ Καύκονες, ὧν οἱ πλησιόχωροι τῷ Βοσπόρῳ πρὸς τὴν Βιθυνίαν ἐξέπεσαν, οἱ δὲ πρὸς τὸ Αἴγαιον μετῴκησαν ἐν Ἤλιδι τῆς Πελοποννήσου· ὥστε ἡ χώρα τῶν Πελασγῶν ἐν γένει ὡρίζετο βορείως ὑπὸ τοῦ Αἵμου καὶ ἐξετείνετο ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου. Ἡ χώρα αὐτῶν ἦτο μεγάλη, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἔθνος ὑπῆρξε μέγα. Κατεπλημμύρησε τὰς νήσους πάσας, τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ Πελοπόννησος δὲ ἥτις ὡς χώρα τῶν Πελασγῶν ἐθεωρήθη πρὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἀποκαταστάσεως τούτων ὠνομάζετο, ὡς εἴδομεν, Ἀπία· ἔτι κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γηγενῶν καὶ Προσελήνων Ἀρκάδων, οἵτινες δὲν ἦσαν Πελασγοί, καὶ ἐπὶ πλέον ἡ χώρα μικρᾶς ἐκτάσεως οὖσα δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι περιελάμβανε τόσην πληθὺν λαοῦ μεταναστεύσασαν, χωρὶς νὰ μὴ ἐρημωθῇ ὅλως· ἀλλὰ καὶ ἂν τοιοῦτό τι ὑπῆρξε, παρὰ τίνων λαῶν τότε κατῳκήθη; Ἡ Πελοπόννησος ἦτο μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν μέχρις Ὀλύμπου καθαρῶς Ἑλληνικὴ χώρα καὶ κατῳκεῖτο ὑπὸ ἰδίων φυλῶν Ἑλληνικῶν, ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο ἔθνος διεκρίνετο εἰς πολλὰς καὶ ἰδίας φυλάς. Ἡ τῶν Πελασγῶν λοιπὸν χώρα ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Αἵμου καὶ ἀπὸ

Προποντίδος καὶ Εὐξείνου μέχρις Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ πελάγους· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Στράβων λέγει τὴν βορείως τῆς σειρᾶς τοῦ Ὀλύμπου καὶ νοτίως τῶν Παιονίων καὶ Ἰλλυριῶν πᾶσαν χώραν μέχρι Κερκύρας ἔνιοι Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν, αἰτιολογοῦντες ἅμα ὅτι καὶ κουρᾷ, καὶ διαλέκτῳ, καὶ χλαμύδι, καὶ ἄλλοις τοιούτοις ὁμοίοις χρῶνται, ἔνιοι καὶ δὲ δίγλωσσοι εἰσί (α)· δηλαδὴ δηλοῖ ὅτι κατῴκουν ἐν ταὐτῷ καὶ ξένοι λαοί, οἷοι οἱ Παίονες. Οἱ δὲ Θεσπρωτοὶ καὶ Μολοττοὶ τὰς γραίας πελίας καὶ τοὺς γέροντας πελίους ἐκάλουν, καθάπερ καὶ οἱ Μακεδόνες (β). Ὁ ποιητὴς δ' ἐκάλεσε τὸν ἐν Δωδώνῃ Δία Πελασγὸν ἐπειδὴ ὑπὸ Πελασγῶν ἡ Δωδώνη κατῳκεῖτο. Ἐξ ἄλλου, ὡς Σχύμνος ὁ Χῖος λέγει, Πελασγοὶ κατέλαβον τὴν Σκύρον καὶ Σκίαθον ἐκ Θράκης ἐλθόντες, δηλαδὴ ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως αἵτινες ὡς προεγράφη πρὶν ὑπὸ Καυκόνων κατῳκοῦντο, καὶ εἶτα ὑπὸ Θρακῶν καταληφθεῖσαι ὡς Θράκη ἐλογίζοντο. Κατῴκουν πρὸ τῶν Καβείρων τὴν Σαμοθράκην, τὴν Λῆμνον, τὴν Ἴμβρον, καὶ ἑπομένως ἐπειδὴ ἦσαν ξένοι ἐν Πλακίῃ καὶ ἐν Παφλαγονίᾳ, εἰς ταύτας ἐκ τῶν τῆς Εὐρώπης παραλίων τῶν κατὰ τὴν Προποντίδα καὶ κατὰ τὸν Βόσπορον συμπεραίνεται ὅτι κατῴκησαν· ὥστε πᾶσα ἡ χώρα ἀπὸ Προποντίδος καὶ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Ἀδρίου καὶ ἀπὸ τοῦ Αἵμου μέχρις Ὀλύμπου κατῳκεῖτο ἀρχικῶς ὑπὸ Πελασγικῶν φύλων.

Ὠνομάσθησαν Πελασγοὶ ὑφ' Ἑλλήνων, διότι κατῴκουν τὴν πλησίον αὐτῶν γῆν, καὶ Γίγαντες, καὶ Γηγενεῖς ἐπειδὴ ἦσαν ἐκ τῆς γῆς γεννημένοι, καὶ Παλαίχθονες ἐπειδὴ ἐθεωροῦντο ὡς τὸ ἀρχαιότερον πολιτι-

(α) Στραβ. 327. (β) Στραβ. 329 f. 2.

κῶς κατηρτισμένον ἔθνος. Ὅταν ἐμάχοντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἶχον τὴν ἕδραν αὐτῶν εἰς τὴν Παλλήνην. Συνέστησαν πρῶτοι ἱερὰ (α) ἐν Δωδώνῃ, εἶχον ἱερείας γυναῖκας, αἵτινες καθ' Ἡρόδοτον ἐκαλοῦντο Πελιάδες· διότι, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ξέναι οὖσαι ἐνομίζοντο ὅτι ἐφθέγγοντο ὡς ὄρνιθες (β). Ἀλλὰ κατὰ Στράβωνα, ὡς εἴδομεν, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ Μολοττοὶ ἐκάλουν τὰς γραίας Πελίας, ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες· καὶ ἑπομένως ἐλέγοντο αἱ ἱέρειαι γραῖαι. Ἐγκατέλειψαν τὴν ἑαυτῶν χώραν μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀποδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Φρυγῶν καὶ Παιόνων, καὶ ὑπὸ τῶν Βεσῶν ἢ Ὀδρυσῶν· ἔφυγον λοιπὸν πρῶτοι εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκ τῆς Εὐρώπης, μετ' αὐτοὺς δ' οἱ Φρύγες, καὶ εἶτα οἱ Τρῶες, οἵτινες εἰσὶν ὡς προεμνήσθην οἱ Παίονες. Μετῴκισαν πιεζόμενοι ὡς προελέχθη ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἔνθα καὶ ἡ καταληφθεῖσα ὑπ' αὐτῶν χώρα ὠνομάσθη Πελασγικὸν Ἄργος, ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐν χώρᾳ ὑπὸ Ἀργείων, δηλαδὴ ὑφ' Ἑλλήνων ἐξουσιαζομένῃ, καὶ ὄχι ὡς ὁ Στράβων εἶπε· διότι ἐξουσίαζον τὴν Θεσσαλίαν, ἐπειδὴ οἱ Πελασγοὶ ἐξουσίασαν μὲν τὴν νῦν Ἑλλάδα πᾶσαν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ὅτε εἶχον πρωτεύουσαν τὸ Ἄργος. Ἐκ τούτου δὲ μετὰ αἰῶνας πολλοὺς ἀπόγονοι αὐτῶν ἐλθόντες κατήρτισαν τὴν Μακεδονικὴν δυναστείαν ἀξίαν τοῦ πρώτου ταύτης κλέους. Ἡ Μακεδονικὴ δὲ γλῶσσα μέχρι τότε διετηρεῖτο, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἐφώνησε κατὰ τὸν φόνον τοῦ Κλείτου τοὺς αὐτοῦ σωματοφύλακας Μακεδονιστί. Ἀλλ' ὡς ὁ Στράβων εἶπεν, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ Μολοττοὶ ἐκάλουν τὰς γραίας πελίας καὶ τοὺς γέροντας πελίους,

(α) Ἡροδ. II, 52. (β) Ἡροδ. II, 57.

ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες, καὶ ἐπομένως εἶχον οἱ λαοὶ οὗτοι γλῶσσαν μίαν, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ νῦν καλοῦσι τὴν γραῖαν πλιάκα καὶ τὸν γέροντα πλιάκ. Μὴ ἡ Μακεδονικὴ γλῶσσα ὑπῆρχεν ὁμοία τῇ Ἀλβανικῇ, καὶ ἐπομένως οἱ Πελασγοὶ ἦσαν πρόγονοι τῶν Ἀλβανῶν, ἢ οὗτοι λείψανα ἐκείνων; Ὁ Ὅμηρος εἶπε τὸν Ζῆνα Δωδωναῖον Πελασγικόν, οἱ δ' Ἀλβανοὶ λέγουσι νῦν πὲρ Ζὼτ καὶ Περεντὶ δηλαδὴ μὰ τὸν Θεόν· ἤτοι μὰ τὸν Ζῆνα ἢ μὰ τὸν Δία. Ντίελ οἱ Ἀλβανοὶ καλοῦσι τὸν ἥλιον, οἱ δὲ Πελασγοὶ κατέσχον ποτὲ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐθαλασσοκράτησαν ὡς προεῖπεν ὁ Εὐστάθιος. Μὴ λοιπὸν καὶ οὗτοι ἐκάλουν τὸν ἥλιον Ντίελ, ἐξ οὗ ἡ Δῆλος, ἥτις κατοικία τοῦ ἡλίου ὑπῆρξεν; Ἄφρον Ντὶτ Ἀλβανιστὶ λέγεται ἐγγὺς ἡ ἡμέρα· καὶ τὸ ἄστρον τῆς θεᾶς Ἀφροντίτα. Μὴ τοὐντεῦθεν ἡ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης; Τινὲς τῶν Ἀλβανῶν καλοῦνται Γκέκοι. Μὴ οὗτοι οἱ Γίγαντες Πελασγοί; Οἱ Πελασγοὶ ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἀθήναις (α), ἔνθα καὶ τὸ Πελασγικὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ἱερόν (β). Μὴ ἐξ ἐκείνων οἱ τῆς Πλάκας ἢ Πλακίης τῶν Ἀθηνῶν Ἀλβανοί; Οἱ Πελασγοὶ ἀποκαταστάθησαν ἐν Ἄργει. Μὴ ἐξ ἐκείνων οἱ ἐκεῖσε Ἀλβανοί; Ἀποκατεστάθησαν ἐν Τροιζῆνι καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ. Μὴ ἐξ ἐκείνων οἱ ἐν Κρανιδίῳ, ἐν Πόρῳ, Ὕδρᾳ, καὶ Σπέτζαις Ἀλβανοί; Ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἀρκαδίᾳ. Μὴ οἱ ἐν Ντάρᾳ καὶ ἐν Παλούμπᾳ Ἀλβανοί, τῶν ὁποίων καὶ τὰ χωρία ἔχουσιν ὀνόματα Ἀλβανικά (γ), εἰσὶν

(α) Ἡροδ. VI, 137. (β) Θουκυδ. II, 17. (γ) Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ τῶν Πελασγῶν ἀπόγονος Στέφανος Τάττης μοὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ Παλοῦμπα σημαίνει Ἀλβανιστὶ περιστερὰν καὶ τὸ Ντάρα ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐξάγονται ἐκ τῶν σανίδων οἱ ἧλοι ἤτοι ἡλάγραν.

ἐξ ἐκείνων; Οἱ τὰ πεδία τοῦ Μπερὰτ τῆς ἄνω 'Αλβανίας κατοικοῦντες λέγονται νῦν Λαλαῖοι. Μὴ ἐκ τούτων οἱ Λέλεγες; ἢ οἱ κατὰ τὰ Κοντοβούνια Καύκονες, καὶ οἱ εἰς τὸ χωρίον ἰδίᾳ Λάλα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς 'Ηλείας περίφημοι διὰ τὴν ἀνδρίαν Λαλαῖοι; 'Εν τῇ Λακωνικῇ λέγουσι δὲν ἔχει τζίπα, δηλαδὴ δὲν ἔχει πέτζαν, δὲν ἔχει ἐντροπήν, καὶ εἰς ἄλλας χώρας λέγουσι ξετζίποτος, ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἔκαμαν ξετσούποτος δηλαδὴ ξαδιάντροπος, μὴ ἔχων ἐντροπήν. Τζίπα δ' 'Αλβανιστὶ λέγεται ἡ ἐπιδερμίς. Μὴ λοιπὸν διὰ ταῦτα 'Αλβανοὶ καὶ Πελασγοὶ ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος; Ἡ Τεργέστη λέγεται 'Αλβανικὴ πόλις, οἱ δ' 'Αλβανοὶ ὅτι ἐξετείνοντο τὸ πάλαι μέχρι τοῦ Ἴστρου, καὶ μέχρι τῶν Ἄλπεων, τῶν κατὰ τὴν λίμνην τῆς 'Ελβετίας (α)· καὶ ἡ Τεργέστη ἦτο πόλις 'Ιλλυρική, ὡς ὁ Μαρκιανὸς ὁ 'Ηρακλειώτης λέγει, δηλαδὴ ὑπὸ 'Ιλλυριῶν ἐκτισμένη. Μὴ ἡ ἐποχὴ αὕτη ὑπῆρξεν ὅτε ηὐτύχουν οἱ Πελασγοί, δηλαδὴ εἰς αἰῶνας πολλοὺς πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ἢ κάλλιον εἰπεῖν πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ; 'Εὰν λοιπὸν ἔχῃ οὕτω, οἱ Πελασγοὶ τότε ἐγένοντο αἴτιοι, ἵνα οἱ λαοὶ τοῦ Πάδου ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Τοσοῦτον ἐκτεταμένον ἔθνος οἱ Πελασγοὶ ὑπάρξαντες, συνίσταντο ἀναμφιβόλως ἐκ πολλῶν φυλῶν ἀπ' ἀλλήλων διακρινομένων δι' ἰδίων ὀνομάτων· λ. χ. Σίνδοι, Ἄβαντες, 'Εγχελεῖς, Δωδωναῖοι, Περραιβοί, Μολοττοί, Θεσπρωτοί, Μακεδόνες, Μύγδονες, Ἠδωνες, καὶ Κρήστονες, Σίντοι, Μαῖδοι (β), Κάβειροι καὶ Καύκονες· εἶνε εὐνόητον ὅτι ἑκάστη φυλὴ τὰς σημασίας δὲ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, οὔτε οἱ 'Υδραῖοι, οὔτε οἱ ἐν 'Αθήναις καὶ οἱ εἰς τὰ πέριξ αὐτῶν 'Αλβανοὶ γινώσκουσιν.

(α) Στράβ. 313. (β) Θουκυδ. II, 98.

εἶχεν ἰδιωτισμοὺς κατὰ τὴν γλῶσσαν, οὓς δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἔτι καὶ εἰς τοὺς σωθέντας Ἀλβανοὺς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ὁ καθηγητὴς κ. Ἀφεντούλης μοὶ ἔλεγεν εὐγενεστέραν γλῶσσαν τὴν ὁμιλουμένην ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις. Γράμματα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἦσαν ἔθνος οἱ Πελασγοί, ὡς ὕστερον καὶ ἐκ τῶν Σινικῶν δειχθήσεται, εἰς οὐδὲν ἔθνος ὑπῆρχον, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἀλβανοὶ ἴδια γράμματα δὲν ἔχουσι, καὶ λαμβάνουσιν ἐν ἀνάγκῃ τὰ τῶν Ἑλλήνων. Νῦν διακρίνονται εἰς τέσσαρας μεγάλας φυλάς, τὴν τῶν Τόσκι, τὴν τῶν Γκέκι, τὴν τῶν Λιάπι καὶ τὴν τῶν Τζιάμι. Καλοῦνται ὅμως ἅπαντες Σχηπητάρ, ἡ δ' Ἀλβανία Σχηπεταρία, ἐκ τοῦ σκάπα ὅπερ σημαίνει ἀετόν, καὶ ἑπομένως ὡς εἰ ἐλέγοντο Βασιλικοί· ἐπειδὴ οἱ ἀετοὶ εἰσὶ βασιλεῖς τῶν πτηνῶν, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τοῦ ὀνόματος Σχηπητὰρ ἴσως προῆλθε τὸ Ἑλληνικὸν Θεσπρωτὸς καθὼς καὶ ἐκ τοῦ Περραιβὸς τὸ Ἤπειρος. Καλοῦσι δὲ τοὺς Ἕλληνας Γραικούς, δηλαδὴ διὰ τοῦ ὀνόματος ὅπερ εἶχον πρὶν ἢ κληθῶσιν Ἕλληνες (α).

Μέγα ἔθνος, πανάρχαιον, τὸ πρῶτον ὁδηγὸς τῆς Εὐρώπης ὑπάρξαν, ἂν δὲν εἴπω τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ῥύθμισιν τῶν λαῶν εἰς ἔθνη μὲ πολίτευμα, μὲ θρησκείαν καὶ μὲ δικαιοσύνην, ἀδελφὸν ἡμῶν, ὁποῖον φόρον ἡ σημερινὴ ἐποχὴ σοὶ πληρόνει εὐγνωμοσύνης! Ἐπιβάλλει εἰς σέ, ἐνῷ κινδυνεῦσαν περιεσώθης, νὰ ὑποταχθῇς εἰς τοὺς μὴ δυνηθέντας νὰ σὲ ἐξολοθρεύσωσιν ὅπως ἐξωλόθρευσαν καὶ πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Θράκης. Σοὶ ἐπιβάλλει νὰ δώσῃς αὐτοῖς καὶ τὴν ἐναπομείνασάν σοι χώραν, καὶ σὲ καταστασιάζει ὑποσχομένη ἐλευθε-

(α) Ἀριστοτέλ. τομ. Δ'. 1, 14.

ρίας δῆθεν, ἵνα εὐκαιρίαν εὕρῃ νὰ σὲ διανείμῃ καὶ νὰ σὲ ἐξαφανίσῃ ἅπαν. Ἐνθυμοῦ τὴν παναρχαίαν σου ἱστορίαν, Γηγενὲς ἢ Παλαίχθων, καὶ αὐτοκρατορικὸν ἔθνος. Ἐνθυμοῦ ὡς Πελασγοὶ καὶ ὡς Μακεδόνες, ὅταν ἐκοσμοκράτεις, μετὰ τίνων συνεπολιτεύεσο, καὶ μετὰ τίνων συνέζης. Ἰδὲ ποῦ οἱ μεταναστάντες κατὰ τὰς φρικτὰς καταδρομάς σου ἠδυνήθησαν νὰ περισωθῶσι, καὶ νὰ ἀδελφοποιηθῶσι, καὶ μὴ ἀμέλει νὰ ῥυθμίσῃς ὁδὸν πρὸς σωτηρίαν· διότι περὶ ταύτης πρόκειται νῦν, ἣν πρὸς παμμέγιστον θρίαμβον δι' ἀπείρων αἰώνων ἠδυνήθης μέχρι νῦν, ἄγριον ἀποκατασταθέν, νὰ διαφυλάξῃς.

Σὺ δὲ δυστυχὴς πόλις, ἥτις τόσας περιπετείας εἶδες, ἔτρεφές ποτε τάχα, οἵους καὶ νῦν πολίτας; Ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ φιλοπάτριδές τινες ποιοῦντες Συλλόγους ἐθνικοὺς δῆθεν. Εὐγενέστατον ἔθνος, ποῖοι ἐκμεταλλεύονται τὸ ὄνομά σου; Ἄ! ἐποχὴ ἀθλία, ἐποχὴ πονηρῶν! ἕως πότε θὰ ἐκμεταλλεύησαι τὰ ὑψηλὰ καὶ εὐγενῆ ἔργα; Φιλοπάτριδες! οἱ ποιοῦντες Συλλόγους ἵνα δι'αὐτῶν ἄρχωσιν, ἢ δι'αὐτῶν ζῶσι; Φιλοπάτριδες! οἱ μισθοδοτούμενοι ἐκ τῶν ἄλλων Συλλόγων καὶ ἐκ τοῦ ἔθνους, διότι οἱ Σύλλογοι δι' ὧν ἔζων διελύθησαν. Ὅταν διεμαρτυρόμην ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐξήλεγχον τὰ παμπόνηρα αὐτῶν ἔργα, μ' ἐξέβαλον ἐξ αὐτοῦ οἱ ἐκμεταλλευταὶ συσσωματωμένοι, καὶ ἐκοινοποίησαν ἔγγραφον παύσεως ὡς μέλους· εἶδον καὶ ἀλλαχοῦ κακοὺς καὶ πονηρούς, ἀλλ' ἐνταῦθα εἰσὶν οἱ χείρονες. Ἔγραψα εἰς τὸν κεντρικὸν σύλλογον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ εἰς τὸν περὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' οὐδόλως εἰσηκούσθην· διότι, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ἀποτελεῖται τὸ ὅλον. Τί ποιεῖτε, ὦ γεννάδαι;

Δὲν ἐργάζεσθε πάντες διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους, ἢ διὰ τὴν τοῦ κόσμου; Ἰδοὺ ὁ σκοπὸς εἶνε εἷς· διατί λοιπὸν νὰ μὴ ὑπάρχῃ μία πανταχοῦ καὶ ἡ ἐνέργεια; Δὲν σᾶς ἀρέσκει νὰ σχηματισθῇ ἓν γενικὸν ταμεῖον, καὶ μία γενικὴ διεύθυνσις ὑπὸ τὸ ὄνομα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς Ἀνατολῆς, ἢ καὶ τοῦ κόσμου ἐὰν θέλητε; Διατί εἰς τὰ καθ' ἕκαστα διαχείρισις ἰδία; Εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ κοινωφελὲς ἔργον ἐκ τοσούτων ἰδιαιτέρων πολιτειῶν;

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΟΥΕΖ.

Ἐκ τῶν μελετῶν μου βλέπων ὅτι πολὺ μακρὰν ἤμην τοῦ νὰ δώσω εἰς φῶς Ἑλληνικὸν ἔργον, ἀπεφάσισα, ἀφοῦ διὰ χρημάτων ἐνεδυναμώθην, περιήγησιν νέαν· καὶ τὴν ἑνδεκάτην Μαρτίου 1875 ἀναχωρήσας ἐκ Θεσσαλονίκης, διῆλθον ἐν τρικυμίᾳ τὴν χερσόνησον ἐκείνην ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Γίγαντες τοὺς Ὀλυμπίους θεοὺς ἐπολέμουν, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ διαδοχὴν μέρη μέ-

χρι Δαρδανελλίων· ὅθεν διὰ Σμύρνης εἰς Ἀλεξάνδρειαν κατῆλθον, καὶ ἀφίχθην εἰς Σουὲζ τὴν τρίτην Ἀπριλίου.

Ἦτο ὁ μὴν Νησιάν, καθ' ὃν οἱ Ἄραβες ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Μωάμεθ ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ, καὶ διέβαινε τὴν τελευταίαν ἔφιππος Σιὲχ (ἱερεὺς) ἐπ' ἀνθρώπων πρηνηδὸν πεπτωκότων. Ταύτης ἡ περιγραφὴ γενήσεται ἐν τῷ οἰκείῳ χώρῳ· ἐνταῦθα ἀναφέρω μόνον, ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται ἐν Σουέζ, Καίρῳ, Δαμιατίῳ, Δαμασκῷ καὶ ἐν τοῖς περιχώροις ταύτης Μπερζὲ καὶ Ἀμποῦντ, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι πᾶσα ἡ χώρα αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ Ἀράβων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῶν νῦν Σιαμί, δηλαδὴ Δαμασκηνῶν καλουμένων, καὶ ἀφικνουμένων νοτίως μέχρι τῆς σειρᾶς τοῦ ὄρους Τή, τοῦ ἀποχωρίζοντος πρὸς νότον τοὺς Τάβαρα, ἢ Ἄραβας τοῦ Τοῦρ, δηλαδὴ τοὺς κατοικοῦντας ἰδίᾳ τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα ὄρος, τοὺς ὑφ' Ἑλλήνων Ῥαϊθενοὺς καλουμένους (α), καὶ κατοικοῦντας τὴν νοτίως τοῦ ὄρους Τή, καὶ μεταξὺ τοῦ κόλπου τοῦ Σουὲζ καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ἄγαπα κειμένην ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ χώραν, ἢ τὴν μεταξὺ τοῦ Ἡρωοπολιτικοῦ καὶ τοῦ Αἰλιανιτικοῦ κόλπου κατὰ τοὺς ἀρχαίους, κοινῇ δ' Ἀραβίου ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλουμένου (β). Ἠθέλησα δὲ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου νὰ ἴδω τὸν κατατεχνουργημένον τοῦ Σουὲζ λιμένα, καὶ κατὰ συμβουλὴν Ἕλληνος κατῆλθον διὰ θαλάσσης, διότι ὡς μοὶ συνίστα ἔμελλον ἐν τῇ τότε γαληνιαίᾳ ὥρᾳ νὰ εὐχαριστηθῶ ὑπερβαλλόντως. Ἐπλέομεν περὶ τοὺς πρὸς τὴν πόλιν φανοὺς ἤδη,

(α) Πτολ. ΙV, 17, 3. (β) Ἡροδ. ΙΙ, 11. ΙV, 39. Στραβ. 767, 769. Πτολ. V, 17,1.

ὅτε αἰφνίδιος θόρυβος ἔσυρεν ἐκ τῶν ὄπισθεν τὴν προσοχήν μας. Στραφέντες ἐβλέπομεν τὴν περὶ τὴν προκυμαίαν θάλασσαν βροχηδὸν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀνυψουμένην εἰς ὕψος καὶ ἐμποδίζουσαν τοῦ νὰ βλέπωμεν τῆς πόλεως τοὺς οἴκους. Πάραυτα ἵνα μὴ ἀνατραπῶμεν καταβιβάσαντες κατετυλίξαμεν εἰς τὰ ἔνδον τῆς λέμβου τὰ ἱστία. Ῥίψαντες δ' ἄγκυραν, ἐβλέπομεν ἄλλην λέμβον ὄπισθεν ἡμῶν ἐρχομένην ἀφαρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ καταπεμφθεῖσαν εἰς τὴν ὄχθην τῆς Ἀσίας, ὅθεν τάχιστα εἰς Σουὲζ ἐπανεπέμφθη. Ἡ θαλασσία βροχὴ σφοδρὰ εἰς ἡμᾶς ἀφιχθεῖσα ταχέως, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξησθένει· τὰ πρῶτα δὲ κύματα τῆς ἀμπώτιδος μέγιστα ὄντα θὰ εἰσέπιπτον εἰς τὴν λέμβον, ἐὰν οἱ λεμβοῦχοι δὲν προσεπηύξανον μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ σχοινίον τῆς ἀγκύρας. Ἀφοῦ ἡ μεγάλη ὁρμὴ κατεπραύνθη, ἀνασύροντες καὶ ῥίπτοντες ἄγκυραν προσωρμίσθημεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ὄχθην. Σωθεὶς δ' ἐνεθυμήθην τὸν σὺν ἅρμασιν ἐκεῖσε Φαραὼ καταποντισθέντα, καὶ τὴν ἐν τῷ κόλπῳ σχηματιζομένην χερσόνησον περιδιαβάζων, παρετήρουν τὸ ῥαγδαῖον τῆς ἀμπώτιδος ῥεῦμα γινόμενον, ὡς γινώσκομεν, δὶς τοῦ ἡμερονυκτίου, ὅταν ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς χώρας ἄνω, ἢ τοῦ ὁρίζοντος κάτω, ἀπομακρύνηται ἡ σελήνη, καὶ τὸ ἕτερον τῆς παλιρροίας δὶς ὁμοίως γινόμενον, ὅταν ἡ σελήνη ἄνω ἢ κάτω τοῦ ὁρίζοντος πρὸς τὸν μεσημβρινὸν ἄγῃ. Ἀνέβην δὲ διὰ ξηρᾶς εἰς Σουέζ, καὶ ἔβλεπον ἀκάλυπτον μέγα τοῦ θαλασσίου πυθμένος μέρος, ποῦ δὲ καὶ ποῦ ἐν αὐτῷ ἔνθα κοιλώματα ὑπῆρχον, λίμνας σχηματιζομένας, τὰς ὁποίας ὑποπτεύων ποτὲ ἐκτεταμένας ἐφανταζόμην, ἂν ἦτο δυνατόν, μεταξὺ τούτων καὶ τῆς θα-

λάσσης νὰ ὑπῆρξεν ὕψωμα ἐπίμηκες τοῦ πυθμένος, καθ' ὃ ἠδύνατο νὰ τελεσθῇ πορεία, ἔχουσα ὕδατα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, εἴτε ἐν γένει εἴτε κατὰ τὰ πλεῖστα αὐτῆς μέρη. Ἔβλεπον δὲ τοὺς ἐκεῖσε κατὰ τὴν ἀμπώτιδα διερχομένους διὰ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης συντομίας χάριν, οἵτινες μοὶ ἔλεγον ὅτι συμβαίνει νὰ πνίγνωνται ἐν τυφῶνι. Ἀλλ' ἡμεῖς πρὸς κατανόησιν τῆς ἐπὶ τοσοῦτον σπουδαίας διὰ τὸν κόσμον πορείας τῶν Ἑβραίων, ἂς λάβωμεν τὰ προγονικά μας βιβλία καὶ σὺν τούτοις τὴν Βίβλον εἰς τὴν χεῖρα· σύναμα δ' ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ Ἰουδαϊκὸν πνεῦμα καὶ τὰς αὐτοῦ παραδόσεις, ἂς κρίνωμεν πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς χώρας περιγράφοντες τὴν ἔξοδον τοῦ Μωϋσέως (α).

Ἡ Αἴγυπτος ἐν ᾗ διετέλουν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ, εἶχε, πανάρχαιον ἔθνος ὄν, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ ὅρια διάφορα· ἀλλ' ἡμεῖς τὸν Ἡρόδοτον ἀκολουθοῦντες καὶ συμμορφούμενοι πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν Ἡλιοπολιτῶν ἱερέων, οἵτινες ἦσαν οἱ λογιώτατοι τῶν Αἰγυπτίων, εὑρίσκομεν αὐτὴν ὁριζομένην ὑπ' ἐρήμου ἐν εἴδει ὀάσεως ἐκτεινομένης παρὰ τὸν Νεῖλον ἀπὸ θαλάσσης μέχρι Σουάν, ἢ ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος μέχρις Ἐλεφαντίνης, ἥτις μικρὸν νοτίως τοῦ Σουὰν ὑπῆρχεν. Εἶνε, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐπίκτητος γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ (β), ὡς δῆθεν κατασκευασθεῖσα ὑπὸ

(α) Τὴν περιήγησιν ταύτην ἔκαμα ἐπὶ τούτῳ ἀναχωρήσας ἐκ Λονδίνου, καὶ μεταβὰς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καὶ προβὰς ἐκεῖθεν διὰ Δαμασκοῦ μέχρις Ἀδάνων τῆς Κιλικίας πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, ὅθεν ἐπανέκαμψα εἰς Ἀθήνας· περιγράφω ὅμως ἐνταῦθα, καίτοι τελευταίαν, διὰ τὴν τοῦ ἔργου εὐρυθμίαν. (β) Ἡροδ. I, 3, 5.

τῆς ἰλύος τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὑπῆρχε μάλιστα ἅπασα τὸ πάλαι πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ ἕλος (α)· δηλαδὴ τὰ ἕλη, ἅπερ παρὰ τὴν θάλασσαν νῦν ὑπάρχουσιν ἐξετείνοντο τὸ πάλαι μέχρι τῆς περιφερείας τοῦ νῦν Καρνάκ. Διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω Αἴγυπτον. Ἡ ἄνω μεταξὺ δύο σειρῶν ἐρημωδῶν ὀρῶν ἐκτεινομένη, ὧν ἡ μὲν ἀνατολικὴ Ἀραβικὴ ἡ δὲ δυτικὴ Λιβυκὴ καλεῖται, εἶνε στενή, καὶ πλατεῖα ἡ κάτω πρὸς τὴν θάλασσαν βαθμηδὸν πλατυνομένη (β)· διότι ὁ ποταμὸς σχιζόμενος σχηματίζει πρὸς τὰ κάτω δέλτα· ὥστε παρεβάλλετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἡ Αἴγυπτος πᾶσα μὲ πέλεκυν, οὗτινος ὁ στυλεὸς εἶνε πρὸς τὰ ἄνω. Καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν Τριτωνὶς καὶ ὁ ποταμὸς αὐτῆς Τρίτων. Ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλεῖται Αἴγυπτος (γ), καὶ ὁ ποταμὸς Αἴγυπτος ὁμοίως (δ). Οἱ νῦν κάτοικοι ταύτης οἱ αὐτόχθονες καλοῦσιν ἑαυτοὺς Ὑπτ, καὶ μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἄρθρου Ἀύπτ, ἐξ οὗ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκλήθησαν Αἰγύπτιοι. Ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλοῦνται Κόπτ, καὶ ὑφ' ἡμῶν Κόπται, ἐξ οὗ καὶ ὁμώνυμος πόλις Κοπτὸς κατὰ τὸν Θηβαϊκὸν νομὸν μεταξὺ Θηβῶν καὶ Κίνας ὑπῆρχεν (ε), ἥτις πρέπει νὰ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τῆς Αἰγύπτου πρωτεύουσα, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα ὠνομάσθη Αἴγυπτος· ἐπειδὴ ὁ Ἡρόδοτος λέγει τὸ πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλοῦντο (ς). Αἱ Θῆβαι κατ' Αἰγυπτίους λέγονται Τέ-Μπε ἤτοι ὁ οὐρανός, δι' ὃ αἱ Θῆβαι ἐκαλοῦντο καὶ Διὸς πόλις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ οὐρανὸς κατ' Αἰγυπτίους ἦτο ὅ,τι ὁ Ζεὺς καθ' Ἕλληνας. Ὁ ποταμὸς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα λέγεται Νεῖλος, ὑπὸ τῶν Κοπτῶν

(α) Ἡροδ. Ι, 4. (β) Ι, 8. (γ) Ὀδ. Δ, 355. (δ) Ὀδ. Ξ. 257. (ε) Πτολ. IV. ἑ. 73. (ς) Ἡροδ. Ι. 15

δὲ καὶ Ἀράβων Νείλ· ἐκλήθη οὕτω, λέγει ὁ Ἡλιόδωρος, ἵνα διὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν σημαινομένων ἀριθμῶν τῶν αὐτοῦ γραμμάτων ἐκφράζωνται αἱ ἡμέραι τοῦ χρόνου· ἐπειδὴ διὰ τῶν τακτικῶν πλημμυρῶν τοῦ Νείλου ὡρίζετο τὸ ἔτος. Μ' ὅλον ὅτι ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι πρῶτοι ὥρισαν τὸν χρόνον ἐκ τῶν ἄστρων καὶ διήρεσαν αὐτὸν εἰς δώδεκα μέρη (α).

Ἔνθα σχίζεται ὁ Νεῖλος καὶ σχηματίζεται ἡ κορυφὴ τοῦ Δέλτα ὑπῆρχεν ἄλλοτε πόλις Κερκάσωρος (β). Νῦν ἡ ἐκεῖσε πόλις καλεῖται Σάϊντι καὶ ἡ δυτικωτέρα ταύτης Κάτα. Τὰ δυτικῶς τοῦ Δέλτα ἀνῆκον εἰς τὴν ἔρημον τῆς Λιβύης, καὶ τὰ ἀνατολικῶς εἰς τοὺς Ἄραβας (γ). Ὁ δυτικὸς κλάδος τοῦ Νείλου ἐκαλεῖτο Κάνωβος, νῦν δὲ Ῥασσίτ, ὁ παρ' αὐτῷ Βολβίτινος, καὶ ὁ παρὰ τούτῳ Σεβεννυτικός, νῦν καλεῖται Σιμπίν, εἶνε ὁ κατ' εὐθεῖαν λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἀπὸ θαλάσσης εἰς τὸν Νεῖλον ἄγων. Ὁ παρ' αὐτῷ καλεῖται Βουκολικός, ἡ Πι-νέμτιμι, καὶ ὁ παρὰ τούτῳ Δίολκος, ὁ μετ' αὐτὸν Παθμητικὸς ἢ Σαϊτικός, νῦν δὲ τοῦ Δαμιάτ, ὁ παρ' αὐτῷ Μενδήσιος νῦν δὲ Μέντζελ, ὡς διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως Μέντζελ, ἥτις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Μένδης· διότι οἱ Ἄραβες τὸ Ντάλ, ὡς ζὰλ προφέρουσιν· ὁ μετ' αὐτὸν καλεῖται Τανικὸς διότι διέρχεται διὰ τῆς πόλεως Τάνεως, ἢ Σὰν νῦν καλουμένης, καὶ ὁ τελευταῖος Πηλούσιος ἐπειδὴ παρὰ τὴν αὐτοῦ ἐκβολὴν εὑρίσκετο τὸ Πηλούσιον (δ). Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κλάδου τούτου ἐκτείνεται ἡ ἔρημος, ἣν διατέμνει νῦν διῶρυξ ἀρχομένη ἀπὸ Καΐρου καὶ διευθυνομένη εἰς Ἰσμαηλίαν καὶ Σουὲζ ὑδρεύσεως χάριν· ἀλ-

(α) Ἡροδ. I. 4. (β) Ἡροδ. I. 15. (γ) I, 15, 17. (δ) Ἡροδ. I, 17. Πτολ. IV. 4. 10.

λοτε ἤρχιζεν ἐπὶ Πτολεμαίων ἐκ τοῦ Πηλουσιακοῦ ἢ Βουβαστικοῦ καλουμένου κλάδου, καὶ ἀπέληγεν εἰς πόλιν Κλεοπατρίδα ἐπίνειον τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, κατὰ τὸν μυχὸν αὐτῆς κείμενον. Εἴς τινας χώρας κατὰ τὴν διώρυγα ταύτην ὑπάρχει μικρὰ καλλιέργεια, ἀλλὰ πρὸ ταύτης πᾶσα ἡ χώρα ἦτο ἔρημος, ὑπῆρχε δὲ καὶ τότε ἐπίνειον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, πόλις Ἡρώων καλουμένη ἧς οἱ κάτοικοι ὑδρεύοντο ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς κειμένων ὀρῶν Γὰρ Ἄντα ἐπὶ τρεῖς ὥρας μακρὰν κειμένων. Τῆς πόλεως δὲ ταύτης ἕνεκεν ἐκαλεῖτο καὶ ὁ κόλπος Ἡρωοπολιτικός. Νῦν καλεῖται τοῦ Σουέζ, ἐπειδὴ εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ εὑρίσκεται τὸ ὁμώνυμον αὐτῷ ἐπίνειον. Τὰ διάφορα δ' ἐπίνεια δὲν εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, διότι ὁ μυχὸς ἕνεκα τῶν πλημμυρίδων καταχώνυται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ἑπομένως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπινείου παρεντίθεται μετὰ καιρὸν ξηρά· δι' ὃ μετὰ τὸν σχηματισμὸν ξηρᾶς μεγάλης ἐγένετο ἐπίνειον νέον παρὰ τὸν νέον μυχόν· ὥστε οὕτω τὸ ἓν ἐπίνειον εὑρίσκεται βορειότερον τοῦ ἄλλου, βορειότερον δὲ πάντων εἶνε ἡ Ἡρώων πόλις ἥτις ἔκειτο ἔνθα τὸ νῦν Σαλούφ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡ Κλεοπατρὶς κειμένη περὶ τὴν νῦν γέφυραν τῆς θαλασσίας διώρυγος καὶ τέλος τὸ Σουέζ. Λέγεται μάλιστα ὅτι παρὰ τὴν Κλεοπατρίδα ὑπῆρχε καὶ πόλις Ἀρσινόη, ἴσως δύο πόλεις πλησίον ἀλλήλαις κτισθεῖσαι ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης διὰ κατάχωσιν τοῦ μυχοῦ ταχεῖαν. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῆς Τάνεως παρὰ ἕλη, ἀκριβῶς ἔνθα διέρχεται ἡ εἰς Συρίαν ἀπ' Αἰγύπτου ἄγουσα ὁδός, ὑπῆρχε τὸ πάλαι πόλις Κάνταρα, ἧς τὰ ἐρείπια παρατηροῦνται καὶ νῦν μεταξὺ Πορτ-Σαῒτ καὶ Ἰσμαηλίας παρὰ τὴν θαλασσίαν διώρυγα.

Πρῶτος δ' ἱστορικὸς βασιλεὺς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπῆρξεν ὁ κτίσας τὴν Μέμφιν Μηνᾶς (α)· Ἐκ τούτου μέχρι τοῦ βασιλέως Μοίριδος ὑπῆρξαν βασιλεῖς καθ' Ἡρόδοτον 330 (β), ἐν οἷς οἱ Αἰγύπτιοι δὶς τὸν ἥλιον εἶδον ἀνατείλαντα ἐκ δυσμῶν (γ) κατ' ἐποχάς, ὡς ὕστερον δειχθήσεται, σχετιζομένας μετὰ τῶν δύο κατακλυσμῶν, τῶν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ Ὠρύγου. Ὥστε ὁ Μηνᾶς προϋπῆρξε τῶν κατακλυσμῶν, ὅπως καὶ ὁ Ἴναχος ὁ πατὴρ τῆς Ἰοῦς, ἣν Φοίνικες ἐξ Ἄργους ἔκλεψαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἡρόδοτος δὲν γράφει ἡμῖν μετὰ πόσους βασιλεῖς ἐκ τοῦ Μηνᾶ εἶδον τὸ πρῶτον οἱ Αἰγύπτιοι τὸν ἥλιον ἀνατείλαντα ἐκ δυσμῶν δὲς δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ὁποία ἱστορία, ἡ τῶν Σινῶν, ἡ τῶν Πελασγῶν ἢ ἡ τῶν Αἰγυπτίων ὑπῆρξεν ἀρχαιοτέρα· οὐχ ἧττον ὅμως ἡ τῶν Πελασγῶν συμπεραίνεται ἀρχαιοτέρα πασῶν, διότι ὁ Ἴναχος τελευταῖος τῆς κοσμοκρατορίας τῶν Πελασγῶν βασιλεὺς ὑπῆρξεν. Ὁ Μοῖρις δ' ἐποίησε τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ λίμνην καὶ διεδέχθη ὑπὸ Σεσώστριος, ὅτις, ὅταν ἐξεστράτευσε μέχρι Κολχίδος καὶ μέχρι Θράκης, ἀφῆκε βασιλεύοντα τὸν ἀδελφόν του, ὁ ὁποῖος ἵνα καταχρασθῇ τὴν βασιλείαν ἠθέλησεν ἐπανακάμποντα τὸν Σέσωστριν νὰ δολοφονήσῃ. Διεδέχθη δ' ὁ Σέσωστρις ὑπὸ τοῦ Φερών, ἐξ οὗ καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐκαλοῦντο κατὰ Κεδρηνὸν Φαραώ, καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἑλληνιστὶ μεθερμηνευομένου Πρωτέως, ὅστις ὑπεδέχθη τὸν Πάριν καὶ τὸν Μενέλαον ὕστερον μετὰ τῆς Ἑλένης (δ).

Κατὰ Μανέθωνα δὲ Σέτοσις ὁ βασιλεὺς ἐγκατέλειψε

(α) Ἡροδ. II, 99. (β) II, 100. (γ) II, 142. (δ) Ἡροδ. II. 101-119.

τὸν ἀδελφόν του Ἄρμαϊν εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐξεστράτευσε μέχρι Κολχίδος καὶ Θράκης, οὗτος δ' ἐδολιεύθη τὸν Σέτοσιν ἐπανελθόντα· εἶχε προκάτοχον ὁ Σέτοσις τὸν Ἀμένοφιν, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ῥάμσες, καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ Ἀμένοφις· ὥστε ὁ Σέτοσις τοῦ Μανέθωνος εἶνε ὁ Σέσωστρις τοῦ Ἡροδότου, ὁ δὲ Ἄρμαϊς ἀδελφὸς καὶ ἀναπληρωτὴς τοῦ Σεσώστριος ὧν καθ' ὃν χρόνον ἐξεστράτευεν οὗτος, πρέπει νὰ ᾖ ὁ Μοῖρις τοῦ Ἡροδότου ἐκληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὡς προκάτοχος τοῦ Σεσώστριος· διότι ἐποίησε πρὸ τῶν ἔργων τούτου τὴν λίμνην ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ Ῥάμσες δ' εἶνε ὁ Φερὼν τοῦ Ἡροδότου καὶ ὁ Ἀμένοφις, ὁ ἑλληνιστὶ ἑρμηνευθεὶς Πρωτεύς. Οὗτος λέγει ὁ Μανέθων περὶ τὰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας λεπροὺς καὶ νομάδας αἰχμαλώτους ἔπεμψεν ἵνα ἐργάζωνται εἰς κοπιώδη ἔργα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἐκεῖ δ' ὀχυρωθέντες, εἰς χώραν Ἄβαριν καλουμένην πρὶν δὲ Τρίφον, ἥτις δέον νὰ ᾖ ἡ νῦν Κάνταρα, ἣν ὡς λέγει ὁ Μανέθων τὸ πάλαι κατῴκησαν οἱ ὑπὸ τοῦ Θέμοσις ἐξωσθέντες νομάδες, καὶ ἐπαναστάντες ἐξεδίωξαν τὸν Πρωτέα εἰς Αἰθιοπίαν, καὶ ἐκυριάρχησαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ 13 ἔτη. Μετὰ ταῦτα ὁ Πρωτεὺς ἢ Ἀμένοφις ἐλθὼν ἐξ Αἰθιοπίας ἐπανέλαβε τὴν ἀρχήν.

Ἐκ τῆς Βίβλου δέ, καὶ ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν παραδόσεων μανθάνομεν, ὅτι ὁ Φαραώ, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκαλεῖτο Ῥάμσες, συνέλεξε τοὺς Ἑβραίους καὶ ἔκτισε δι' αὐτῶν πόλιν ἐπώνυμον Ῥαμσὲς καλουμένην, καὶ ἑτέραν Ὀθώμ (α)· διέταξε νὰ πνίγωνται τὰ νεογνὰ τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν Νεῖλον, ἡ δ' ἀδελφὴ αὐτοῦ ἔσωσε τὸν Μωϋσέα, καὶ οὗτος εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν ἐφόνευσε

(α) Ἐξοδ. ά.

τὸν Αἰγύπτιον, φυγὼν δ' ἔμενεν ἐν τῇ ἐρήμῳ 40 ἔτη, καὶ ἐπανέκαμψε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φαραὼ (α). Ἐκτίσθησαν δ' αἱ πόλεις, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Μανέθωνος πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἀλλὰ Ῥάμσες ὠνομάζετο ὁ πρῶτος πέμψας τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς νομάδας εἰς οἰκοδομὴν πόλεων, καὶ ἑπομένως ἦτο Ῥάμσες ὁ Φερὼν, ἐξ οὗ πάντες οἱ μετὰ ταῦτα βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου Φαραὼ ἐκαλοῦντο. Ἐπὶ δὲ Πρωτέως ἢ Ἀμένοφις ἐξηκολούθουν φαίνεται αἱ τῶν πόλεων οἰκοδομαί, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Φαραὼ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ὁ Αἰγύπτιος. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τῶν λεπρῶν καὶ νομάδων, οἵτινες πρωτεύουσαν ἐποίησαν τὴν Τάνιν ἐγένετο ἡ ἔξοδος· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δαυὶδ λέγει τὰ σημεῖα καὶ θαύματα ἐγένοντο ἐν πεδίῳ Τάνεως (β). Ὁ προκάτοχος δὲ καὶ πατὴρ τῶν Φερῶν ἡ Ῥάμσες ἦτο ὁ Σέσωστρις ἢ Σέτοσις, ὅστις ἔφερεν ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν του τῶν πολυχρονίων καὶ μεγάλων τοὺς λαοὺς αἰχμαλώτους, ὡς ποίμνια, καὶ ἐποίησε δι' αὐτῶν διώρυγας καὶ ἄλλα δημόσια ἔργα, ναοὺς κ. τ. τ. ἐξεστράτευσε δὲ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς Βίβλου δὲν μνημονεύεται. Ἐπὶ Μοίριδος τοῦ ἀναπληρωτοῦ καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Σεσώστριος ἐγένετο ἡ λίμνη καὶ ἡ πρὸς ταύτην τὸ ὕδωρ ἐναποθηκεύουσα ἐκ τοῦ Νείλου διῶρυξ· καθ' ἃ προϋπῆρξεν ὁ λιμὸς καὶ ἡ λίμνη ἐγένετο πρὸς πρόληψιν ἑτέρου. Ὠνομάσθη δὲ τοῦ Μοίριδος ἡ Ἀρμάϊδος, νῦν καλεῖται Καροῦν, ἡ δὲ διῶρυξ, ὀνομαζομένη μέχρι νῦν τοῦ Ἰωσὴφ δηλοῖ ὅτι ὠνομάσθη διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωσήφ, ἐπειδὴ ἐπεστάτει φαίνεται εἰς τὸ ἔργον. Πρὸ τοῦ Μοί-

(α) Ἐξοδ. ιβ'. 7. (β) Ψαλ. οζ'. 12, 43.

ριδος καὶ Σεσώστριος λοιπὸν ὑπῆρξεν ὁ λιμός, καὶ ἐπομένως ἐπὶ Ἀμένοφις. Ἐπὶ τούτου λοιπὸν ἐγένετο ἡ εἴσοδος τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ. Τούτων καὶ τῶν ἄλλων Φαραὼ τὰς βασιλείας κατατάξομεν ὕστερον καὶ δικαιολογήσομεν διὰ συγχρονισμῶν τὴν ἐποχὴν ἑκάστου. Νῦν ὅμως μετὰ τὴν προεισαγωγὴν ταύτην πρὶν ἢ περιγράψωμεν τὸ δρομολόγιον τῆς ἐξόδου τῶν Ἑβραίων κατὰ τὸν Μωϋσέα, ὁδηγὸν τὴν Βίβλον ἔχοντες ἀναφέρομεν, ὅτι ἡ ἔξοδος οὕτω σχετιζομένη εὑρίσκεται συμβᾶσα μετὰ τὰ Τρωϊκά, ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐγεννήθη ἐπὶ Φερὼν ἤτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀργοναυτικῶν ἢ Ἀμαζονικῶν, καὶ ἡ εἴσοδος συνέβη ἐπὶ τοῦ προκατόχου τοῦ Σεσώστριος Ἀμένοφις. Πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ καὶ ἡ Βίβλος, διότι γράφει ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ μεταξὺ τῶν εἰσελθόντων ὑπῆρχε καὶ ὁ Καὰθ πατὴρ τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἐπὶ πλέον ὁ μετὰ τὸν Καὰθ γεννηθεὶς Μερορί (α)· ὥστε ὁ πατὴρ τοῦ Μωϋσέως εἶχεν ἐν τῇ εἰσόδῳ ἡλικίαν τινά. Ἐὰν λοιπὸν εἰς ταύτην προσθέσωμεν ὅσα ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως, ἅπερ εἰσὶν ὅσα παρῆλθον ἵνα νυμφευθῇ ὁ Καὰθ καὶ γεννηθῇ ὁ Ἀαρών, καὶ εἶτα ὁ Μωϋσῆς, καὶ προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ ὅσην ἡλικίαν εἶχεν ὁ Μωϋσῆς μέχρι τῆς ἐξόδου, θέλομεν ἔχει ἀναμφιβόλως τὸν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου χρόνον· εὑρίσκεται δ' οὗτος μεθ' ὅλας τὰς ὑπερβολὰς μικρὸν τῶν ἑκατὸν ἐτῶν διαφέρων, μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι νυμφεύονται εἰς μικρὰν ἡλικίαν· σχετίζεται δὲ λαμπρῶς μετὰ τῶν ἐτῶν τῶν βασιλειῶν τῶν Φαραὼ τῶν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου ὑπαρξάντων. Ὁ δὲ Μωϋσῆς δὲν πρέπει

(α) Γεν. μϛ'. 11.

νὰ ἔμεινε τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀλλὰ τέσσαρα μόνον, διότι ἐνυμφεύθη ἅμα τῇ ἀφίξει ἐκεῖσε (α), καὶ ὅταν ἐπανέκαμψεν εἰς Αἴγυπτον εἶχεν υἱὸν ἕνα τὸν Γηρσάμ (β) καὶ ἐν γαστρὶ ἀφῆκε τὸν Ἐλιέζερ, ἕτερον αὐτοῦ υἱόν, διότι τὸ αὐτοῦ ὄνομα σημαίνων ὁ Θεὸς ἐξήλατό μοι ἐκ χειρὸς Φαραώ, ἔλαβεν αὐτὸ μετὰ τὴν ἔξοδον, ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Μωϋσέως ἐν Αἰγύπτῳ· διότι ἐνῷ ἀφῆκεν ὁ Μωϋσῆς τὸν Γηρσὰμ μόνον ἀναχωρῶν, ὅταν ἐπανέκαμψεν, ἐξῆλθεν ὁ Ἰοθὸρ πρὸς προϋπάντησιν αὐτοῦ μετὰ τῆς Σαπφώρας καὶ τῶν δύο υἱῶν της (γ). Μετὰ ταῦτα ἴδωμεν τῆς ἐξόδου τὸ δρομολόγιον ὁποῖον ὑπῆρξε.

Λέγει ἡ Βίβλος ὅτι ὁ Ἰακὼβ ἐξαπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν Ἰούδαν πρὸς Ἰωσὴφ συναντῆσαι αὐτῷ καθ' Ἡρώων πόλιν εἰς γῆν Ῥαμεσσῆ, καὶ ἀνέβη Ἰωσὴφ καθ' Ἡρώων πόλιν (δ). Τῶν Ἡρώων δ' ἡ πόλις ἔκειτο κατὰ Στράβωνα ἐν τῷ πρὸς τὸν Νεῖλον μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου (ε). Διὰ τῆς Βαβυλῶνος δὲ (Παλαιὸν Κάϊρον) καὶ διὰ τῆς Ἡρώων πόλεως διήρχετο ὁ Τραϊανὸς ποταμός, ἢ ἡ τοῦ Τραϊανοῦ διῶρυξ (ϛ)· ἔκειτο δέ, ὡς λέγει ἡ Βίβλος, ἐν τῇ γῇ Ῥαμεσσῇ, ἥτις καὶ Γεσὲμ γῆ Ἀραβίας ἐκαλεῖτο (ζ). Γεσὲμ ἢ Ῥαμεσσῆ λοιπὸν ἦτο πᾶσα ἡ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου ἔρημος, ἐν ᾗ κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ πρὸς τὸν Νεῖλον Ἀραβικοῦ κόλπου, δηλαδὴ τοῦ Σουέζ, ἔκειτο ἡ τῶν Ἡρώων πόλις. Τὰ δὲ σημεῖα καὶ τέρατα ἐποίει ὁ Μωϋσῆς οὐχὶ ἐν Μέμφιδι, ἀλλ' ἐν

(α) Ἐξοδ. β΄. 15. (β) Ἐξοδ. β΄. 22, δ΄. 20, 24. (γ) Ἐξοδ. ιή. 2. (δ) Γεν. XLVI. 28. (ε) Στραβ. 767. (ϛ) Πτολ. IV. 5. 54. (ζ) Γεν. XLVI. 34. XLVII. 11. 27. ἐξοδ. VIII. 22.

τῷ πεδίῳ Τάνεως (α), δηλαδὴ εἰς τὴν πόλιν Τάνιν, τὴν κειμένην παρὰ τὸν ἄλλοτε ὁμώνυμον ταύτῃ κλάδον τοῦ Νείλου καὶ παρὰ τὴν γῆν Γεσέμ, καλουμένην δὲ νῦν Σάν. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ Ῥαμεσσῆ καὶ ἦλθον εἰς Σοχχὼθ τὴν 15 τοῦ πρώτου σεληνιακοῦ μηνὸς ἢ τῶν νέων (β) καλουμένου, δηλαδὴ τοῦ Νησιάν, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ἑπομένην 16 τοῦ μηνὸς ἐστάθμευσαν εἰς Ὀθὼμ ἢ Βουθὰμ παρὰ τὴν ἔρημον (γ), κτισθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν Βίβλον (δ), ἐπώνυμον δὲ κατὰ τὰς παραδόσεις ὑπουργοῦ τοῦ τότε Φαραὼ Ῥαμεσσῆ καλουμένου, οὗτινος καὶ πόλιν ἐπώνυμον τὴν Ῥαμεσσῆ ἔκτισαν· ὥστε τὸ ὄνομα Ῥαμεσσῆ τῆς χώρας Γεσέμ, ἂν ἐκ τῆς πόλεως προῆλθε, δέον νὰ ᾖ μεταγενέστερον τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τὴν Ὀθὼμ Πάτουμον πόλιν Ἀραβίας (ε), δηλαδὴ κειμένην ὡς ἔλεγεν ἡμῖν ἐν γῇ Γεσὲμ τῆς Ἀραβίας κατὰ τὴν Βίβλον, παρὰ τὴν ὁποίαν διήρχετο ἡ διῶρυξ τοῦ Νεκώ, λέγει, ἡ ὕστερον ὑπὸ τοῦ Δαρείου ἀποτελεσθεῖσα, εἶτα δέ, ὡς ἐξ ἄλλων γινώσκομεν, καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἀνανεωθεῖσα δ' ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Καλιφῶν ὕστερον. Κωνστάντιος δ' ὁ πατριάρχης εἰς τὰ Αἰγυπτιακὰ Πιθὼ ἢ Πιθὼμ (ϛ) καλῶν ταύτην, καὶ σημαίνουσαν, ὡς λέγει, τόπον ἰσχυρόν, τίθησιν εἰς τὴν εἴσοδον μιᾶς κοιλάδος σχηματιζομένης ὑπὸ τῆς διακλαδώσεως τῶν Ἀραβικῶν ὀρῶν, δηλαδὴ τῶν πρὸς ἀνατολὰς

(α) Δαυϊδ. ψαλ. LXXVII. 12. 43. (β) Ἐξοδ. XIII. 4. (γ) Ἐξοδ. XIII. 20. Ἀριθ. XXXIII. 6. (δ) Καὶ ᾠκοδόμησαν πόλεις ὀχυρὰς τῷ Φαραῷ τήν τε Πιθὼ ἢ Φιθὼμ καὶ Ῥαμεσσῆ, καὶ Ὢν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις ἐξ I. 11. (ε) Ἡροδ. II. 158. (ϛ) Αἰγυπτ. σελὶς 342.

τοῦ Νείλου ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ διευθυνομένης πρὸς ἀνατολὰς οὐ μακρὰν τῆς τοῦ Φαραὼ διώρυγος εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἡρωοπόλεως, ἦτο δ' ὠφέλιμος διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Κατ' ἐκείνην τὴν χώραν ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Ἀράβων σήμερον χείμαρρος ἐν τῇ ἐρήμῳ βάτη Βοτάν, ἀρχόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Ἀμποῦ Χάμετ. Ἐκεῖ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· Ἀποστρέψαντες στρατοπεδευσάτωσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως ἀνὰ μέσον Μαγδώλου, καὶ ἀνὰ μέσον τῆς θαλάσσης, ἐξ ἐναντίας Βεελσεπφών (α)· ὅθεν ἀπάραντες ἐκ Βουθὰν παρενέβαλον ἐπὶ τὸ στόμα Ἡρώθ, ὃ ἔστιν ἀπέναντι Βεελσεπφών, καὶ παρενέβαλον ἀπέναντι Μαγδώλου (β). Οἱ δ' Αἰγύπτιοι καταδιώξαντες ὀπίσω αὐτῶν εὗρον αὐτοὺς παρεμβεβληκότας παρὰ τὴν θάλασσαν . . . ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως ἐξ ἐναντίας Βεελσεπφών (γ), δηλαδὴ εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁρισθέντα σταθμόν. Ἀλλ' ὅπως ἀποστρέψωσιν οἱ Ἑβραῖοι πορείαν ἐκ Πιθὼμ ἢ Βουθάν, ἵνα στρατοπεδεύσωσι παρὰ τὴν θάλασσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἢ καὶ ἐπὶ τὸ στόμα Ἡρώθ, δηλαδὴ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, στόμα θαλάσσης ὁ μυχὸς αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμενος, δέον νὰ εἶχον ἀπὸ Ῥαμεσσῆ μέχρι Πι-θὼμ (δ) πορείαν νοτίαν· ὅθεν ἵνα σταθμεύσωσι παρὰ τὸν μυχὸν τῆς θαλάσσης ἀπέστρεψαν ἀνατολικῶς, διότι ἂν ἡ ἀπὸ Ῥαμεσσῆ πορεία μέχρι Πι-θὼμ ἦτο ἀνατολική, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ἐκ Μέμφεως ἐρχομένους, δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποστρέψωσιν, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐκ Μέμφιδος εἰς Βοτὰν ἐρχόμενοι

(α) Ἐξοδ. XIV. 1-3. (β) Ἀριθ. XXXIII. 7. (γ) Ἐξοδ. XIV. 9. (δ) Τόπι Αἰγυπτιακὸν ἄρθρον.

ἀποστρέφουσι τῆς ὁδοῦ ἵνα στρατοπεδεύσωσιν εἰς τὴν ἐν Σουὲζ θάλασσαν ἂν διηυθύνοντο εἰς Παλαιστίνην. Ὅτι εἶχον ἀπὸ Ῥαμεσσῆ μέχρι Πι-θὼμ πορείαν νοτίαν, δηλοῦται ἔτι καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς χωρίων τῆς Βίβλου. Οὐχ ὡδήγησεν ὁ Θεὸς τὸν λαόν, λέγει (α), ὁδὸν γῆς Φιλιστεὶμ ὅτι ἐγγὺς (β) ἦν, μήποτε μεταμελήσῃ τῷ λαῷ ἰδόντι τὸν πόλεμον καὶ ἀποστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἐκύκλωσεν ὁ Θεὸς (γ) ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὴν θάλασσαν ἐρυθράν· δηλαδὴ ἀντὶ νὰ λάβωσιν ἀπὸ Ῥαμεσσῆ τὴν ἄγουσαν ἀνατολικῶς κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, διηυθύνθησαν κυκλίζοντες πρὸς τὴν θάλασσαν ἐρυθράν, ἤτοι ἵνα ἀπὸ Ῥαμεσσῆ ἀποτελεσθῇ κυκλίζουσα πορεία πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν δέον ἐκεῖνο νὰ εὑρίσκηται βορειοδυτικῶς ταύτης. Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν λέγει (δ): Ἐρεῖ Φαραὼ τῷ λαῷ αὐτοῦ οἱ υἱοὶ Ἰσδραὴλ πλανῶνται οὗτοι ἐν τῇ γῇ, συγκέκλεικε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἔρημος· ὡς εἰ ἔλεγεν ἡμῖν ὅτι ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Φαραὼ οἱ Ἰσραήλ, ὅτι ἔμελλον νὰ ἐπανακάμψωσι, διηυθύνθησαν δὲ ἵνα μὴ φεύγοντες ὑποπτευθῶσι, πρὸς τὴν δυτικῶς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔρημον· ἂν δὲ μὴ ἐπανακάμψοντες ἀναζητηθῶσιν ἀφοῦ δὲν εὑρεθῶσι νὰ λογισθῶσιν ὡς καταχωσθέντες ὑπὸ τῆς ἄμμου ἐν τῇ ἐρήμῳ. Τοιοῦτό τι καλῶς διασαφίζει ἡ παράδοσις λέγουσα ὅτι ἀπῆλθον ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτάμ, δηλαδὴ τῇ Βοτάμ, προφασισθέντες εἰς τὸν Φαραὼ ὅτι ἔδει νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Θεὸν διὰ τριημέρου προσευχῆς καὶ νηστείας κακουχούμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅπως ἀπαλλαχθῶσιν ἐκ θανατικοῦ, καθ' ὃ συχνοὶ τῶν Ἑβραίων καὶ ἐξ ἄλλων ἀπέθνησκον.

(α) Ἔξοδ. XIII. 17. 18. (β) Τῷ Ῥαμεσσῆ ἐξ οὗ ἀνεχώρησαν. (γ) Ἀπὸ Ῥαμεσσῆ βεβαίως. (δ) Ἔξοδ. XIV. 3.

Οἱ δ' ἀποθανόντες ἐκ τῶν Ἑβραίων περὶ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἦσαν οἱ ἐξ Αἰγυπτίων καὶ Ἑβραΐδων καταγόμενοι, οὓς ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε νὰ σώσῃ. Ἡ δὲ Βίβλος λέγει μετὰ τὸ θανατικὸν τῶν πρωτοτόκων εἶπεν ὁ Φαραὼ τῷ Μωϋσῇ: Ἀνάστητε, βαδίζετε καὶ λατρεύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν καθ' ἃ λέγετε (α), καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας ὑμῶν ἀναλαβόντες.

Τὸ Ῥαμεσσῆ οὕτως ἔκειτο δύο ἡμεροδρομίας βορείως Πι-θώμ, καὶ ἑπομένως περὶ τὴν πόλιν Τάνιν, ἴσως οὐ μακρὰν τῆς Μεσογείου περὶ τὰ ἕλη τῆς λίμνης Μεντζάλε, πολὺ δὲ πιθανὸν περὶ τὴν Κάνταρα ἥτις καὶ Ἄβαρις τότε ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐκαλεῖτο. Μεταξὺ τοῦ Ῥαμεσσῆ καὶ τοῦ Πι-Θὼμ εὑρίσκετο τὸ Σοχχώθ, ἀντιστοιχοῦν πιθανὸν εἰς τὸ νῦν Σαλιχίε δι' οὗ ὁδὸς ἐκ δυσμῶν ἐρχομένη ἄγει εἰς τὴν Κάνταρα, καὶ ἐκ βορρᾶ ἄγει εἰς Σουὲζ δι' Ἀμποῦ Χάμετ, καὶ διὰ τῆς βάτης Βοτάν. Τὸ Σοχχὼθ λοιπὸν πρέπει ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸ νῦν Σαλιχίε, τὸ δὲ Πι-θὼμ εἰς χώραν τινὰ περὶ τὸ Ἀμποῦ Χάμετ κατὰ τὴν βάτην Βοτάν, διότι ἡ εἰς τὰς ἐρήμους συγκοινωνία, ὑπὸ τῆς φύσεως στερεῶς προδιαγεγραμμένη, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ ἄλλως. Ἡ ὁδὸς λοιπόν, ἣν ἠκολούθησε κυκλίζων ὁ λαὸς τοῦ Ἰσδραὴλ δέον νὰ ᾖ ἡ ἀπὸ Κάνταρα διὰ Σαλιχίε, Ἀμποῦ Χάμετ, βάτης Βοτὰν καὶ δι' Ἀγροῦτ εἰς Σουὲζ ἄγουσα, ἥτις οὕτως ἀποβαίνει κυκλική· ἔπαυλις ἡ καὶ Ἡρὼθ καλουμένη, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ μυχὸς τῆς θαλάσσης στόμιον Ἡρὼθ ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Βίβλου, δέον νὰ ᾖ ἡ τῶν Ἡρώων πόλις ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ κόλπος ὠνομάσθη Ἡρωοπολιτικός. Ἔκειτο δὲ κατὰ Στράβωνα ἐν τῷ μυ-

(α) Ἐξοδ. XII. 31. 32.

χῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου πλησίον τῆς Ἀρσινόης τῆς καὶ Κλεοπατρίδος καλουμένης, καθ' ἣν ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ἀπὸ Φακούσης ἀρχομένη διῶρυξ καὶ διὰ τῶν πικρῶν λιμνῶν διερχομένη, δηλαδὴ τῶν περὶ τὴν νῦν Ἰσμαηλίαν, αἵ μετεβάλλοντο τῇ κράσει τοῦ ποταμοῦ (α). Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ τῶν Ἡρώων πόλις ἔκειτο ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου πλησίον τῆς Ἀρσινόης, διήρχετο δὲ δι' αὐτῆς ἡ τοῦ Τραϊανοῦ διῶρυξ (β) δηλαδὴ αὐτὴ ἡ προμνησθεῖσα ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ἣν Σέσωστρις πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ εἶτα Δαρεῖος ἐπεχείρησαν, ἀλλ' ἐγκατέλειψαν πεισθέντες μετεωροτέραν εἶναι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν τῆς Αἰγύπτου· ἀλλ' οἱ Πτολεμαϊκοὶ βασιλεῖς διακόψαντες κλειστὸν ἐποίησαν τὸν Εὔριπον ὥστε, ὅτε βούλοιντο, ἐκπλεῖν καὶ εἰσπλεῖν εἰς τὴν ἔξω θάλασσαν (γ)· ἤτοι ἐποίησαν φιλοτέχνημα, οἷον νῦν ὑπάρχει κατὰ τὴν αὐτὴν διώρυγα, ἥτις ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ τότε ἔχει, ἣν ἔκτοτε οὗτος ἔδωκεν αὐτῇ κοίτην μὴ διερχομένη διὰ τῶν πικρῶν λιμνῶν. Μελέτιος ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει ἡ τῶν Ἡρώων πόλις καλεῖται νῦν Ἐρώου καὶ κεῖται ἐγγὺς τοῦ Ἀραβίου κόλπου 100 μίλια ἀφισταμένη πρὸς νότον τοῦ Πηλουσίου, ὑπό τινων νομίζεται αὐτὸ τὸ Σουέζ (δ). Κωστάντιος δ' ὁ Πατριάρχης λέγει ὅτι ἐγένετο μῆλον ἔριδος μεταξὺ τῶν νεωτέρων. Οἱ κατακτηταὶ τῆς Αἰγύπτου Γάλλοι ἐτοποθέτησαν ταύτην μεταξὺ τῶν πικρῶν λιμνῶν καὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ κλάδου, ἐνῷ κατὰ Στράβωνα καὶ Πτολεμαῖον εὑρίσκετο ἐν τῷ μυχῷ

(α) Στράβ. 767. 768. 769. 804. 805. (β) Πτολ. IV 5. 13. 14. 54. (γ) Στράβ. 804. (δ) Γεωγρ. Μελετίου Ἀρχιερέως Ἀθηνῶν ἔκδοσις ἔτους 1728 σελ. 581.

τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου, καθ' ἣν χώραν διήρχετο ἡ τοῦ Τραϊανοῦ διῶρυξ, ἥτις ἄλλοτε διήρχετο διὰ τῶν πικρῶν λιμνῶν, καὶ ἑπομένως περὶ τὸ νῦν Σαλούφ, νοτίως τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ Ἀρσινόη ἢ καὶ Κλεοπατρὶς καλουμένη. Τὸ νῦν Σουὲζ πρεπει νὰ ᾖ πόλις ὅλως νέα ἐκτισμένη εἰς χώραν, καθ' ἣν ὅτε ὑπῆρχεν ἡ Ἀρσινόη ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης καθὼς καὶ ἡ χώρα τῆς Ἀρσινόης δέον νὰ ὑπῆρχε κεκαλυμμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὅτε ἤκμαζεν ἡ τῶν Ἡρώων πόλις· ἐπειδὴ ἡ ἀκτὴ τῆς θαλάσσης, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ πρὸ εἰκοσαετίας ἐκεῖσε ἀποκατεστημένοι, καταχωνυμένη ὑπὸ τῶν παλιρροιῶν ἀποσύρεται εἰς τὰ ἔνδον. Ἐχρησίμευε δὲ τότε ἡ τῶν Ἡρώων πόλις εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν ναυτιλλομένους, ὅπως εἶτα ἡ Ἀρσινόη καὶ νῦν τὸ Σουέζ, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ κατὰ τὸν λιμένα ἀποτελεσθεῖσα ὑπὸ τῆς ἑταιρίας χερσόνησος ἀντὶ τοῦ Σουὲζ θέλει χρησιμεύσει. Ἐστάθμευσαν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν οἱ Ἑβραῖοι, ἢ ἐπὶ τὸ στόμα Ἡρώθ, δηλαδὴ παρὰ τὸν μυχὸν τῆς τῶν Ἡρώων πόλεως, ἀπέναντι Μαγδώλου, καὶ ἀπέναντι Βεελσεπφών. Τὸ Μαγδὼλ δὲ ἢ Μάγδωλον δέον νὰ ᾖ πόλις καὶ οὐχὶ ἄγαλμα, ὡς διατείνονται, διότι ἡ Βίβλος λέγει: Ἀναγγείλατε εἰς Μάγδωλον, καὶ παραγγείλατε εἰς Μέμφιν (α), μετὰ πόλεως παραβάλλουσα αὐτό· καὶ ἀλλαχοῦ τῶν κατοικούντων ἐν Μαγδώλ, καὶ ἐν Τάφναις, καὶ ἐν Νὼθ καὶ ἐν γῇ Παθουρῆς (β), ἢ καὶ κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα τοῖς κατοικοῦσιν ἢ καὶ τοῖς καθημένοις ἐν Μαγδώλῳ καὶ ἐν Τάφναις καὶ ἐν γῇ Παθουρῆς (γ). Ἔκειτο δ' εἰς τὰ βόρεια τῆς Αἰγύπτου, διότι ὅπως παραστήσῃ τὸ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ταύτης ὁ Ἰεζεκιὴλ λέγει

(α) Ἱερεμ. XXVI. 14. (β) Ἱερεμ. μδ'. (γ) Ἱερεμ. LI. 1.

ἀπὸ Μαγδώλου ἕως Συήνης (α) (Σουάν). Καθ' Ἡρόδοτον δὲ Μένδης Αἰγυπτιαστὶ λέγεται ὁ τράγος καὶ ὁ Πὰν ἐξ οὗ ὠνομάσθη καὶ ἡ πόλις Μένδης, ἐπειδὴ ἐλατρεύετο ἐν αὐτῇ (κατὰ τὰ ἕλη ἔνθα οἱ ποιμένες διῃτῶντο κειμένῃ) ὁ Πὰν καὶ ὁ τράγος ὅστις ἐμίσγετο γυναικὶ ἀναφανδὸν πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων (β)· ἔκειτο δὲ παρὰ ὁμώνυμον αὐτῇ κλάδον τοῦ Νείλου Μενδήσιον καλούμενον,ὅς εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Φατνικόν, καὶ εἶχεν ἀνατολικῶς αὐτοῦ τὸν Τανικὸν κλάδον δηλαδὴ τὸν διερχόμενον διὰ Τάνεως (γ), εἰ καὶ κατὰ Πτολεμαῖον ὁ Μενδήσιος κλάδος εἶχε στόμιον ἴδιον (δ). Κατὰ Πίνδαρον δ' ἡ Μένδης, ἣν Μένδητα καλεῖ, ἔκειτο παρὰ κρημνὸν θαλάσσης Νείλου κέρως ἔ αἰγίβατος, ὅθι τράγοι γυναιξὶ μίσγονται· καὶ ἑπομένως παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν εἰς ἐκβολὴν στομίου κλάδου τοῦ Νείλου. Τὰ ἐρείπια ταύτης, λέγει ὁ σοφὸς Πατριάρχης, εἰσὶ πλησίον τῆς Ἀραβικῆς πόλεως Μεντζάλ, τῆς ἀπὸ τῆς λίμνης Μεντζαλὲ καλουμένης,ἐν ᾗ εἰσέβαλλεν ὑποδιαιρούμενος εἰς πολλὰ στόμια ὁ Μενδήσιος κλάδος (ε). Αὕτη ἡ βορειοτάτη κατὰ ταύτην τὴν χώραν πόλις πρέπει νὰ ᾖ τὸ Μαγδώλ, καὶ ἀπέναντι ταύτης ἐνώπιον τῆς ἐπαύλεως Ἡρώθ, ἢ τῆς Ἡρώων πόλεως παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἀντιστοίχως Βεελσεπφὼν ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἑβραῖοι. Ἡ Βεελσεπφὼν οὕτω πρέπει νὰ ᾖ πόλις ὅπως καὶ ἡ Μαγδώλ, εὑρισκομένη δυτικῶς τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁρισθείσης θέσεως· διότι ἀπέναντι ταύτης ἀφ' ἧς βορείως κεῖται ἡ Μαγδώλ, οὔτε ἀνατολικῶς, οὔτε νοτίως ὑπάρ-

(α) Ἰεζεκιὴλ κθ'. ι̇ XXX. 6. (β) Ἡροδ. II. 46. (γ) Στράβ. 801. 802 (δ) Πτολ. IV. 5. 10. (ε) Κωνσταντ. Β'. Πατριάρχου τοῦ Σιναΐτου Αἰγυπτιακ. σελ. 394.

χουσι χῶραι κατῳκημέναι· καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ᾖ ἡ Ἡλιούπολις, κληθεῖσα οὕτως ὡς πόλις τοῦ Βεέλ, ἢ καὶ Βαάλ, δηλαδὴ τοῦ Ἡλίου, οὕτως ὑπὸ τῶν Σιδωνίων καλουμένου (α), Βήλου δ' ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (β), ἐπώνυμος τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ ἐν Συρίᾳ πόλις Βααλβέκ. Ἀλλὰ κατ' Αἰσχύλον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ὠνόμαζον τὸν Ἥλιον Βῆλον. Βήλου δίπαιδα πατέρα τοῦ ἐμοῦ πατρός, ἔλεγον αἱ Δαναΐδες (γ)· ἐξ οὗ ἡ Ἡλιούπολις δύναται νὰ ὠνομασθῇ ἔτι καὶ Βεελσεπφών. Ὀνομάζουσα δὲ ταύτην ἡ Βίβλος ποῦ μὲν Ἡλιούπολιν καὶ Ὢν δηλαδὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἡλίου καί που Βεελσεπφών, ποιεῖ ὅ,τι καὶ διὰ τὴν Ἡρώων πόλιν, ὀνομάζουσα ταύτην ποῦ μὲν Ἡρώων πόλιν καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔπαυλιν, ὡς μόνην ἐκεῖσε ὑπάρξασαν, καί που Ἡρώθ, ἐξ οὗ ὁ παρ' αὐτὴν μυχὸς τῆς θαλάσσης στόμιον Ἡρὼθ ἐκλήθη. Ὡρίζετο δὲ ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν στρατοπέδευσις τῶν Ἑβραίων διὰ τοιούτων καὶ τοσούτων σημείων, ἵνα γίνῃ γνωστὸν ὅτι ἔδει νὰ στρατοπεδεύσωσι κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν, καὶ οὐ μακρὰν τοῦ μυχοῦ. Ἐκεῖ εὑρίσκοντο οἱ Ἑβραῖοι, ὅτε κατ' ὄπισθεν αὐτῶν οἱ Αἰγύπτιοι ἦλθον. Καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν (δ), δηλαδὴ ἔλαβον τὴν αὐτὴν ὁδόν, δι' ἧς ἐπορεύοντο οἱ Ἑβραῖοι, καὶ ἐπομένως οἱ καταποντισθέντες δὲν ἦσαν ἐκ Μέμφεως, ἀλλ' ἐκ Τάνεως, ἔνθα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα ὁ Μωϋσῆς ἐποίει. Συμβουλίου δὲ τότε γενομένου, λέγει ἡ παράδοσις, προὔκυψαν γνῶμαι τρεῖς, ὧν ἡ μὲν ἵνα ἐπανακάμψωσιν, ἡ δὲ ἵνα ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν καὶ νὰ ἐπανακάμψωσιν, ἂν διωχ-

(α) Βασιλ. Γ'. XVI. 32. (β) Ἡροδ. I. 18. (γ) Αἰσχ. Ἱκετιδ. 318. (δ) Ἐξοδ. XIV. 9.

θῶσι, καὶ ἡ τρίτη ἵν' ἀντιταχθῶσιν· ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ἡ δευτέρα. Ἦτο ἡ νὺξ τῆς 17 πρὸς τὴν 18 τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς Νησιάν, συμπίπτοντος τῷ ἀπριλίῳ καθ' ὃν χρόνον ἐν Αἰγύπτῳ τὰ περίφημα χαμψίνια ἐπικρατοῦσι, δηλαδὴ δυτικοὶ ἢ δυτικονότιοι τῆς Αἰγύπτου ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ αὐχμηροί, ὑψοῦντες τὴν ἄμμον καὶ σκοτίζοντες τὴν ἀτμοσφαῖραν. Καὶ ὑπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ (α)· δηλαδὴ διηγέρθη τότε καὶ ἄνεμος νότιος συμπίπτων πρὸς τὰ χαμψίνια κατ' ἀνωμαλίαν, καὶ ποιῶν τὸν ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε καλούμενον τυφῶνα. Ἡ διέγερσις δὲ τοῦ ἀνέμου συνέβη κατὰ τὴν νύκτα, δηλαδὴ καθ' ἣν ἐποχὴν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 17 πρὸς τὴν 18 τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς συμβαίνει ἡ ἄμπωτις ἡ ποιοῦσα τὴν θάλασσαν ξηράν. Καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσδραὴλ ἐκ μέσον θαλάσσης κατὰ ξηράν, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν (β). Ἦσαν δέ, λέγει ἡ παράδοσις,περὶ τὰ μέσα τοῦ πυθμένος οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι εἰσήρχοντο ἐν αὐτῷ, ἰδόντες δ' ἔστρεψαν (βορείως ἀναμφιβόλως), ἐπανακάμπτοντες πρὸς τὴν ἀκτὴν κατὰ τὰ προαποφασισθέντα, καὶ ποιήσαντες ἐκ τῆς εἰσόδου πρὸς τὴν ἔξοδον ἀντὶ εὐθείας ἡμικυκλικὴν πορείαν. Ἐξῆλθον δὲ ἐν τῇ ἀκτῇ ἤδη, ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι τὰ βήματα ἐκείνων ἀκολουθοῦντες, διότι ὡς ἡ Βίβλος λέγει ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὕδατα ὑπῆρχον, ἀφίκοντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυθμένος, ὅθεν πρὸς βορρᾶν ἐστράφησαν οἱ Ἑβραῖοι. Ἦτο δὲ τότε,λέγει ἡ Βίβλος, φυλακὴ ἑωθινὴ (γ) δηλαδὴ μία ἐκ

(α) Ἐξοδ. XIV. 21. (β) Ἐξοδ. XIV. 22. 23. (γ) Ἐξοδ. XIV.24.

τῶν πρωϊνῶν ὡρῶν, ὧν ἡ πρώτη ἄρχεται ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Καὶ ἐπέβλεπε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων, ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, ὅπως ἡ ἀνατολὴ ἐκεῖσε συμβαίνει· καὶ συνετάραξε, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας,καὶ εἶπον: Φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Ἰσδραήλ, ὁ γὰρ Κύριος πολεμεῖ περὶ αὐτῶν τοῖς Αἰγυπτίοις (α)· δηλαδὴ συνεταράχθησαν ἰδόντες κατ' αὐτῶν συνιστάμενα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, τὸν ἄνεμον, καὶ τὴν παλίρροιαν τότε ἀκριβῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν συμβαίνουσαν· ἐπειδὴ τότε ἔδυεν ἡ σελήνη πρὸς τὸν μεσημβρινὸν ἄγουσα, ἀλλὰ τότε ἐν εἴδει τυφῶνος ἀποτελεσθεῖσαν. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἐν τῇ ἀκτῇ ἤδη εὑρισκομένῳ: Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐξέτεινε δὲ καὶ ἀποκατέστη τὸ ὕδωρ ἐπὶ χώρας, οἱ δ' Αἰγύπτιοι ἔφυγον ὑπ' αὐτό (β).

Ἡ διάβασις λοιπόν, καθ' ἃ ἡ Βίβλος ἡμῖν λέγει, συνέβη εἰς χώραν ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὑπήγαγε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, καὶ ἐποίησε ταύτην ξηράν, δι' ἧς ἐβάδισαν οἱ υἱοὶ Ἰσδραήλ, καὶ ἑπομένως εἰς χώραν καθ' ἣν κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας παντὸς σεληνιακοῦ μηνὸς ὥρας συμβαίνει μέχρι σήμερον ἡ ἄμπωτις. Ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων ἀπόβασις ἂν δὲν ᾖ, ὡς ἡ παράδοσις λέγει, κατὰ τὴν βορεινὴν ἀκτήν, πρέπει νὰ ᾖ πρὸς τὴν ἀνατολικήν, οὐδέποτε ὅμως τόσον μακρὰν τοῦ μυχοῦ παρὰ τὴν καλουμένην θέσιν ἀγιοῦν Μοῦσα (πηγαὶ Μωϋσέως), εἰς χώραν μὴ ὑποκειμένην καὶ σήμερον ἔτι εἰς ἀπογύμνωσιν, καὶ τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως ἀπομεμακρυσμένην. Ὁ μυχὸς δὲ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωϋσέως δέον νὰ

(α) Ἐξοδ. XIV. 25. (β) Ἐξοδ. XIV. 27.

προέβαινε βορειότερον ἢ νῦν πάνυ, διότι ὡς ἐκ προφανῶν σημείων καταδηλοῦται καὶ οἱ ζῶντες ὁμολογοῦσι, καταχώνυται ἡ ἀκτὴ ὑπὸ τῆς συρρεούσης κατὰ τὴν παλίρροιαν ἄμμου πάνυ ἀνωμάλως καὶ ταχέως· ἐξ οὗ πιθανώτατον ἡ διάβασις νὰ ἐγένετο εἰς χώραν ἤδη ξηρὰν ἀποβᾶσαν, ἀλλὰ τὸν πυθμένα ταύτης ὁποῖος τότε ἦν οὐδεὶς δύναται νὰ διαγράψῃ. Τὸ δ' ἁγιοῦν Μοῦσα, ἤτοι πηγαὶ τοῦ Μωϋσέως, προαχθεῖσαι, ὡς λέγεται, διὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, ἐνῷ τοιοῦτό τι κατ' ἐκείνην τὴν χώραν ἡ Βίβλος δὲν λέγει, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τοῦ κτίσαντος δύο μονὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς θαλάσσης τῆς διαβάσεως χάριν, ὧν ἡ μία ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἁγιοῦν Μοῦσα χάριν τῶν ὑδάτων μᾶλλον (α).

Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, λέγει ἡ Βίβλος, ἐξήγαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσδραὴλ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἔρημον Σοῦρ, καὶ ἐπορεύθη ὁ λαὸς τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐχ εὕρισκεν ὕδωρ ὥστε πιεῖν (β)· ἐξ οὗ δηλοῦται καθαρῶς, ὅτι δὲν εἶδον τὸ ἁγιοῦν Μοῦσα, οὔτε ἑτέραν βορειανατολικῶς ταύτης εἰς τὰ ὄρη πηγὴν καλουμένην Γὰρ Ἄντα καὶ ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀπὸ Σουὲζ ἀπέχουσαν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ πάθημα τῶν Αἰγυπτίων ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ἀπερχόμενοι δέον, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρουσι τὰς μνησθείσας πηγάς, νὰ διῆλθον μεταξὺ αὐτῶν ἀνατολικῶς εἰς τὰ ὄρη διευθυνθέντες, καὶ ὑποκριθέντες ὅτι ἔλαβον τὴν ἀπὸ Σουὲζ εἰς Γάζαν ἄγουσαν ὁδόν, τὸ πρῶτον ἀνατολικῶς διευθυνομένην, καὶ βορειανατολι-

(α) Τὰς μονὰς ταύτας μετὰ πολλῶν ἄλλων κατέστρεψεν ὁ Μέλεκ Δάχερ κατὰ Νεκτάριον τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων.
(β) Ἐξοδ. XV. 22.

κῶς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς βάτης Ἀρίσση εἶτα ἄγουσαν, δι' ἧς ἦλθε καὶ ὁ Ἰακὼβ εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔβη εἰς τὴν τῶν Ἡρώων πόλιν (α). Καλεῖ δὲ ἡ Βίβλος τὴν ἐκεῖθεν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔρημον Σοῦρ ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ νῦν καλουμένης βάτης Σάντουρ, ὅπως καὶ τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς θαλάσσης ἔρημον καλεῖ Ἐτὰμ ἐκ τῆς βάτης Βοτάμ. Ἄρχεται δ' ἡ βάτη Σάντουρ ἐκ τῶν βορειανατολικῶς τοῦ Σουὲζ ὀρῶν Σουμπτὰν καλουμένων, καὶ τὸ πρῶτον νοτιοδυτικῶς, καὶ εἶτα δυτικῶς διευθυνομένη χύνεται εἰς τὴν Ἐρυθρὰν, εἰς χώραν μεταξὺ ἁγιοῦν Μοῦσα καὶ τῆς βάτης Γαράντελ κειμένην· ἀλλὰ ἔχει ἐν αὐτῇ ὕδωρ. Νοτίως ὅμως ταύτης εἰς καλουμένην χώραν Ταϊέπε, καὶ κειμένην μεταξὺ τῆς βάτης Σάντουρ καὶ τῆς ἀμέσως μετ' αὐτὴν βάτης Γορντάν, ὑπάρχει ὑφάλμυρον ὕδωρ, ἐξ οὗ ὑδρεύονται οἱ ἐκεῖσε Ἄραβες Ταραμπίν, οὓς Σιαμὶ ἢ Δαμασκηνοὺς καλοῦσιν· ἡ δὲ βάτη Γορντὰν πλησιεστέρα πρὸς τὴν βάτην Σάντουρ ἢ εἰς τὴν Γαράντελ κειμένη καὶ σχηματιζομένη ἀνατολικῶς ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους Τή, κατέρχεται δυτικῶς εἰσβάλλουσα εἰς τὴν Ἐρυθρὰν κατὰ θέσιν Ὀμποσουέρα, περὶ τὰς τέσσαρας ὥρας δυτικώτερον τοῦ Ταϊέπε κειμένην, καὶ ἔχουσαν παραθαλασσίως ὑφάλμυρον ὕδωρ, ἐξ οὗ οἱ περὶ αὐτὸ Ἄραβες ἐκ τῶν Ταραμπὶν ὑδρεύονται. Τούτων ὕδωρ ἕτερον ὀλίγιστον ἁλμυρὸν καὶ μὴ πότιμον ὑπάρχει κατὰ θέσιν Χουγέρα εὑρισκομένην μίαν ὥραν ἐντεῦθεν τῆς βάτης Γαράντελ. Μετὰ ταῦτα γλυκέα ἄφθονα ὕδατα ὑπάρχουσιν εἰς διαφόρους θέσεις τῆς βάτης Γαράντελ καὶ ἀνατολικῶς εἰς τὰ ὄρη, εἰς θέσιν Νουέμπα, κατὰ τὴν ἄγουσαν

(α) Γεν. XLVI. 28.

ὁδὸν ἀπὸ Σουὲζ εἰς Νάχλ. Ἦλθον δέ, λέγει ἡ Βίβλος, εἰς Μερρὰ καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ Μερρᾶς, πικρὸν γὰρ τὸ ὕδωρ ἦν· διὰ τοῦτο ἐπωνόμασαν τὸν τόπον ἐκεῖνον πικρίαν (α), δηλαδὴ Μερράν, ἐνῷ ὄνομα εἶχε καὶ ἔχει τὸ Ταϊέπε. Ἐντεῦθεν ἦλθον εἰς Αἰλεὶμ ἔνθα δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων (β). Κατὰ τὴν φυσικὴν δὲ κατάστασιν τῆς χώρας καὶ τὴν ἀπὸ Ἐρυθρᾶς διεύθυνσιν τῶν Ἑβραίων τὸ ὕδωρ Μερρὰ δέον νὰ ᾖ τὸ Ταϊέπε. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι τὴν πρώτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς μετὰ τὴν διάβασιν ὑπεκρίθησαν ἀμέσως λαβόντες τὴν ἀπὸ Σουὲζ εἰς Γάζαν ἄγουσαν. Τὴν ἐπομένην δέον νὰ ἔστρεψαν νοτίως διὰ τῆς βάτης Σάντουρ, ἐν ᾗ καὶ ἐκοιμήθησαν, καὶ τὴν τρίτην ἀφίχθησαν εἰς τὸ Ταϊέπε, ὅπερ, διότι ἔχει ὑφάλμυρον ὕδωρ, Μερρὰ ἤτοι Πικρίαν ἐκάλεσαν. Ἐντεῦθεν κατηυθύνθησαν τὴν ἐπαύριον εἰς Αἰλεὶμ δηλαδὴ εἰς τὸ Γαράντελ, τότε περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα φοίνικας ἔχον, νῦν δ' ὀλίγους μόνον, ἀλλὰ πηγὰς πλείονας εἰς διαφόρους τῆς κοίτης αὐτοῦ χώρας. Οἱ πατέρες ἡμῶν, ὡς παρετήρησα εἰς χειρόγραφα τοῦ Σινά, τοποθετοῦσι τὸ Αἰλεὶμ ἐν Ῥαϊθῷ καὶ ὀνομάζουσι χαμὰμ Μούσα, τὸ παρὰ τὴν Ῥαϊθὼ ὑπόθερμον ὕδωρ, ὅπως καὶ τὸ ἁγιοῦν Μούσα παρὰ τὰ διαγεγραμμένα, μὴ συμβιβάζοντες τοὺς σταθμοὺς τῆς πορείας κατὰ τὴν Γραφήν, ἀλλὰ τοποθετοῦντες αὐτοὺς πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συγκοινωνίας μᾶλλον τῶν ἀπερχομένων εἰς τὸ ὄρος Σινά· διότι ἡ Ῥαϊθὼ ὑπῆρξε καὶ ἀνέκαθεν ὑπάρχει ὁ μόνος ἐμπορικὸς λιμὴν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς χερσονήσου Τάβαρα, παρέχει δὲ ἕνεκα τῶν κατ' αὐτὴν ἀφθόνων φρεάτων καὶ τὴν εὐχο-

(α) Ἐξοδ. ΧV 23. (β) Ἐξοδ. ΧV. 47.

λίαν πρὸς συνοικισμόν. Ἀλλ' εἰς τὸ Αἰλεὶμ ἀφίχθησαν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ Σουὲζ μεθ' ἡμέρας τέσσαρας, ἡ τὴν τετάρτην ἡμέραν· ἐπειδὴ ἀπεπλάνησαν ἐξ ἐπίτηδες τὴν αὐτῶν πορείαν, ἐνῷ ἡ Ῥαϊθὼ ἀπέχει ἀπὸ Σουὲζ ἐπὶ ἓξ ἢ ὀκτὼ ἡμέρας· ἐκτὸς τούτου ἡ Ῥαϊθὼ εἶνε παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐνῷ οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὸ Αἰλεὶμ ἀφίχθησαν εἰς σταθμὸν παρὰ τὴν θάλασσαν· ἐπὶ πλέον δέον νὰ ὑπάρχῃ εἷς σταθμὸς Σὶν καλούμενος, μεταξὺ Αἰλεὶμ καὶ Σινά, ὅστις ἀπεῖχε κατὰ τὴν Βίβλον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ Αἰλεὶμ καὶ ἐπὶ τοσαύτας ἀπὸ Σινά· δηλαδὴ ἀπεῖχεν ἐν ὅλοις τὸ Αἰλεὶμ ἐπὶ ἓξ ἡμέρας ἀπὸ Σινά, ὅπερ εἶνε ἄτοπον, ἂν τὴν Ῥαϊθὼ ἀπέχουσαν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ Σουὲζ παραδεχθῶμεν ὡς ἀπέχουσαν ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας, καὶ ἀπέχουσαν ἐπὶ ἓξ ἡμέρας ἀπὸ Σινά, ἐνῷ ἀπέχει δύο ἢ τρεῖς μόνον. Ἐπὶ τέλους δὲ οἱ ἀπερχόμενοι ἀπὸ Σουὲζ διὰ Ῥαϊθὼ δέον νὰ διέλθωσι διὰ τῆς βάτης Γαράντελ ἐν ᾗ πολλαχοῦ εὑρίσκονται ἄφθονα γλυκύτατα ὕδατα, ἐξ ὧν δὲν ἔπρεπε νὰ παραπονῶνται οἱ Ἑβραῖοι. Ἐκτὸς τούτων εὑρίσκονται τῆς Ῥαϊθοῦς κατὰ διαφόρους σταθμοὺς ἔτι ὕδατα ὑφάλμυρα, ἅπερ ἔδει νὰ μνημονεύωνται. Τούτους ἀποδεχόμενος καὶ μιμούμενος ἐκ τῶν σημερινῶν ὁ πραγματείαν περὶ Σινὰ συγγράψας τῆς θεολογίας καθηγητὴς κύριος Περικλῆς, περιγράφει διὰ φοινικῶνα τοῦ Αἰλεὶμ τὸν τῆς Ῥαϊθοῦς, καὶ τοῦτον λέγει περιγραφόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος· ἐνῷ ὁ Γεωγράφος λέγει, συνεχῆ δὲ τοῦ Ποσειδίου φοινικῶνα εἶνε εὔυδρον (α)· Τὸ Ποσείδιον δὲ εἶνε ἀκρωτήριον τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου μετὰ τὰ στενὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπέναντι τῆς πόλεως

(α) Στράβ. 776.

Δήρης, καὶ ταύτης ἔξωθεν τῶν στενῶν κειμένης (α). Φησὶ δ' ὁ Ἀρτεμίδωρος, λέγει ὁ Στράβων, τὸ ἀντικείμενον ἐκ τῆς Ἀραβίας ἀκρωτήριον τῇ Δείρῃ καλεῖσθαι Ἀκίλαν· ἀλλὰ περιγράφων τὴν Ἀραβίαν παραδέχεται τὸ ὄνομα Ποσείδιον (β), ὅπερ παρεδέχθη ἐπιβεβαιῶν ὕστερον καὶ ὁ Πτολεμαῖος.

Ἀπῆραν δ' ἐξ Αἰλεὶμ καὶ παρενέβαλον ἐπὶ θάλασσαν Ἐρυθράν (γ)· δηλαδὴ ἠκολούθησαν καθαρῶς τὴν ἀπὸ Γαράντελ πρὸς νότον ἄγουσαν ὁδόν, καὶ διερχομένην ἀπὸ Ἀμποῦ Σελὴμ μέχρι μπὴρ Ἀρντὲς παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἰδίᾳ καλουμένην ἐκεῖσε μπίρκα δηλαδὴ λίμνην Φαραώ. Τὸ βόρειον ἄκρον ταύτης ὑπάρχει κατὰ τὸ ὄρος ἔνθα θερμὸν ὕδωρ ἀναβρύον ἐκ σπηλαίου χαμὰμ δηλαδὴ λουτρὸν Φαραὼ καλεῖται, τὸ δὲ νότιον εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ὄρους Ντζίχν, κείμενον μικρὸν τῆς Ῥαϊθοῦς βορείως. Εἶνε ἀλίμενος πάντῃ καὶ ποιεῖ ἐν αὐτῇ ἀείποτε τρικυμίαν κινδυνωδεστάτην. Ἀπὸ δὲ Γαράντελ μέχρις Ἀμποῦ Σελὴμ ἡ ὁδὸς βαίνει μεταξὺ ὀρῶν, διέρχεται τὴν ἔχουσαν ὑφάλμυρον ὕδωρ βάτην Οὔσετ, ἐν ᾗ ὀλίγοι φοίνικες ὑπάρχουσι, καὶ ἀφίνουσα πρὸς τὴν θάλασσαν τὸ ὄρος Φαραώ, ἐν ᾧ τὸ λουτρὸν ὑπάρχει, διέρχεται κατὰ τὴν θέσιν Θάλ, ὑφάλμυρον ὕδωρ ἔχουσαν, ζυγὸν ὀρεινὸν τοῦ ὄρους Τή, χωρίζοντα τοὺς Ταραμπὶν ἐκ τῶν Τάβαρα, καὶ κατέρχεται διὰ βάτης καλουμένης Σιεμπέκα εἰς τὴν βάτην Χόμρ ἐξ ἀνατολῶν ἐρχομένην, δι' ἧς καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ὀρῶν εἰς θέσιν Ταϊέπε, ὑφάλμυρον ὕδωρ ἔχουσαν, ὅθεν ἄγει εἰς Ἀμποῦ Σελὴμ ἔνθα ὕδωρ ὑπάρχει, καὶ ἕτερον εἰς

(α) Πτολ. VI. 7. 8. IV. 6. 9. Στραβ. 769. (β) Στράβ. 776 (γ) Ἀριθ. XXXIII. 10.

Μπὴρ 'Αρντὲς παρὰ τὴν θάλασσαν. 'Αφίνει δὲ τὰ ὄρη πρὸς ἀνατολὰς κατερχόμενα νοτίως μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς χερσονήσου Τάβαρα, ῥὰς Μωχάμετ καλουμένου. Εἰσὶν ἐκ γρανίτου,ἐν γένει πέτρινα καὶ ἀπόκρημνα, ἐξ ὧν ἡ χώρα Πετραία 'Αραβία ὠνομάσθη, καὶ ἔχουσι δύο διακεκριμένα ὄρη, ὧν τὸ βορειότερον καλεῖται Σερβὰλ καὶ τὸ νότιον Σσιόμαρ ἢ τοῦ 'Αρσελαήτου, διά τινα κατ' αὐτὸ ἀσκητεύσαντα. Τούτου βορειανατολικῶς ἔνδον εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχει τὸ περίφημον ὄρος τὸ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ντζιέμπελ Μούσα καλούμενον, ὑπὸ δὲ τῶν μοναχῶν Χωρὴβ καὶ Σινά, καὶ Ἄγαρ κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα «τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινὰ ὄρος ἐστί (α).» Σχετίζεται μετὰ τοῦ ὄρους Σσιόμαρ διὰ ζυγοῦ ὀρεινοῦ, καθ' ὃν διακρίνονται αἱ κορυφαὶ τῶν 'Ελ Ἔντ, Γκριαράτ, Μποαλιντὲ καὶ εἶτα ἡ τοῦ ὄρους Μούσα εἰς ὃ ὁ ζυγὸς ἀπολήγει. Βορειοδυτικῶς δὲ τῆς κορυφῆς Γκριαρὰτ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς 'Ελ Ἔντ ἤτοι ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ζυγοῦ ἐκ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ἡ βάτη 'Ράχαμπα καλουμένη, ἀποχωρεῖ ἐκ τοῦ ζυγοῦ βορειοδυτικῶς ἄγων ζυγὸς ἕτερος, καθ' ὃν διακρίνονται ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους τῆς 'Αγίας Αἰκατερίνης (Ντζιέμπελ Κατερίνα), ἡ τοῦ ἐφ' οὗ ἔκτισεν οἶκον ὁ 'Αμπὰς Πασιάς, καὶ ἡ ἑτέρου Φράγκων ὄρους καλουμένου, ἐξ οὗ ὁ ζυγὸς δυτικώτερον στρεφόμενος ἑνοῦται μετὰ τοῦ ὄρους Σερβάλ. 'Εκ τῆς νοτιανατολικῆς δὲ πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μούσα ἕτερος ζυγὸς ἀποχωρῶν, καὶ βορειοδυτικῶς ὁμοίως καμπτόμενος ἔχει δύο ὄρη τὸ μὲν δυτικώτερον μικρότερον Μινεντζιὰ ὑπὸ τῶν 'Αράβων καλούμενον, καὶ τὸ ἕτερον ἔμπροσθεν τῆς μονῆς ὄρος· ὑπὸ δὲ τῶν

(α) Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ κεφ. δ'.

μοναχῶν τὸ μὲν βουνὸν τοῦ Ἰοθόρ, τὸ δὲ ὄρος τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀσκητεύσαντας. Ἐλεύθερον δ' ὂν ἐκ τῶν ἄλλων πλευρῶν τὸ ὄρος Μούσα ἔχει πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ πρὸ τῆς αὐτοῦ κορυφῆς τῆς καλουμένης Χοσάφα, ἐπίμηκες πεδίον, ὅπερ καλεῖται βάτη Ῥάχα καὶ ὁρίζεται βορειανατολικῶς δι' ὄρους καλουμένου Σινά, καὶ κειμένου ἀπέναντι τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης, ἐξ οὗ χωρίζεται διὰ τῆς βάτης Ῥάχα ἥτις μετ' ἄλλων βατῶν σχηματιζομένων ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ ὄρους Μούσα καὶ τοῦ ὄρους Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης καὶ ἐκ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μούσα κάμπτεται βορειανατολικῶς μεταξὺ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης, καὶ τοῦ Σινά, ἀποχωρίζουσα οὕτω τοῦτο ἐξ ἐκείνου. Ἡ δὲ βάτη Ῥάχα ὁρίζεται νοτιοδυτικῶς ὑπὸ ὀρεινοῦ κλάδου ἐκ τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἔκτισεν ὁ Ἀμπὰς Πασιᾶς οἶκον ἀποχωροῦντος καὶ ὀνομαζομένου Γοψίε, ὅστις βορείως κατὰ μικρὸν κλίνων καὶ συμπίπτων πρὸς τὴν προέκτασιν τοῦ ὄρους Σινὰ κλείει τὴν βάτην Ῥάχα βορείως. Τὸ δ' ὄρος Μούσα εἶνε τὸ ἐνδότερον πάντων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκείνῃ τῇ ἰδίᾳ καλουμένῃ τῶν Ταβάρα. Διεκρίνετο πρὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν διὰ μόνου τοῦ ὀνόματος Ὄρος δηλαδὴ Τοῦρ, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα πᾶσα Τοῦρ ἐκλήθη καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Τάβαρα. Ντζιεμπελίε δὲ καλοῦνται νῦν, δηλαδὴ ὀρεινοί, οἱ ἀπὸ τῆς κτίσεως ἐπ' αὐτοῦ τῆς μονῆς Σινὰ αἰχμαλωτοι αὐτῇ δοθέντες, ἐπειδὴ περὶ τὸ ὄρος κατοικοῦσιν. Ἀποχωριζόμενον δὲ ἐκ τῶν πέριξ αὐτοῦ ὀρῶν διὰ χειμάρρων καὶ ἑνούμενον διὰ τῶν προγραφέντων ζυγῶν μετὰ ὀρῶν ἄλλων, δια-

κρίνεται ὡς χερσόνησος. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν βουνῶν Μινεντζιὰ καὶ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης σχηματίζεται ὁ χείμαρρος τῆς μονῆς. Ἑτέρωθι δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν βουνῶν Μποαλιντὲ καὶ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης σχηματίζεται ὁ χείμαρρος τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ὁ ἀφθονώτερον ὕδωρ ἐξ ὅλων τῶν χειμάρρων ἔχων, ὅστις περὶ τὸ ὄρος τὸ πρῶτον βορειοδυτικῶς καὶ εἶτα βορείως στρεφόμενος χωρίζει ἀπ' αὐτοῦ τὸ πεδίον τῆς βάτης Ῥάχα καὶ ἑνοῦται ἀμέσως μεταξὺ τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης, πρὸ λοφίσκου μετὰ τοῦ ὄρους Μούσα συνεχιζομένου, μετὰ τῆς βάτης τῆς μονῆς. Μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ τῆς Ἐπιστήμης βορείως ἄγων ὑπὸ τὸ ὄνομα βάτη Ῥάχα ἑνοῦται, ἅμ' ἐξ αὐτῶν ἐξελθών, μετὰ βάτης καλουμένης Σιέχ. Αὕτη εἶνε χείμαρρος σχηματιζόμενος ἐκ τῶν ζυγῶν τῶν ἑνούντων τὸ ὄρος Μούσα ἔνθεν μὲν μετὰ τοῦ Μποαλιντὲ καὶ ἔνθεν μετὰ τοῦ Μινεντζιά· ἤτοι ἀντιθέτως τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ χειμάρρου τῆς μονῆς καὶ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα. Περὶ δὲ τὸ ὄρος Σινὰ βορειοδυτικῶς στρεφόμενος καὶ τὸ ὄνομα βάτη Σιὲχ λαμβάνων, διὰ μνῆμα ἐν αὐτῇ πατριάρχου τινὸς τῶν Τάβαρα Σιὲχ Σάλεχ καλουμένου, ἄγει δυτικῶς κατὰ μικρὸν καμπτόμενος εἰς Φεράν, ἔνθα τὸ ὄνομα βάτη Φερὰν λαμβάνων ἐξέρχεται τῶν ὀρῶν βορείως τοῦ ὄρους Σερβὰλ καὶ κατευθύνεται εἰς τὴν θάλασσαν. Μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους Γοψίε καὶ τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ὁ Ἀμπὰς Πασιὰς ἔκτισεν οἶκον σχηματίζεται βάτη Θλὰχ ἢ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων καλουμένη, ἐν ᾗ Κλίμαξ ὁ Ἰωάννης ἠσκήτευσε καὶ εὑρίσκονται ὕδατα ἄφθονα. Ἑτέρα δὲ βάτη Νάπκ

χάουα καλουμένη καὶ ὕδατα ἔχουσα σχηματίζεται ἀντιθέτως τοῦ πεδίου τῆς Βάτης Ῥάχα, καὶ ἑτέρα Ἀμποῦ ζετοῦν καλουμένη σχηματίζεται ἐντὸς τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ τῶν λοιπῶν συνεχομένων αὐτῇ βορειοδυτικῶς ὀρῶν, δυτικῶς δὲ ἐν μέσῳ ὀρῶν στρεφομένη λαμβάνει τὸ ὄνομα βάτη Γάρμπα, ἐν ᾗ ἐμβάλλει πρῶτον ἡ βάτη Νάπκ χάουα, καὶ εἶτα ἡ βάτη Θλάχ. Μετὰ δὲ ἑτέραν βάτην Ἐρντεσίαν καλουμένην λαμβάνουσα ἐκ τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτῆς ζυγοῦ τοῦ ὄρους τῶν Φράγκων, τοῦ πρὸς τὸ ὄρος Σερβὰλ ἄγοντος, μετονομάζεται βάτη Σλὲφ καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν βάτην Σιὲχ ἔνθα αὕτη λαμβάνει τὸ ὄνομα βάτη Φεράν. Ἐκ δυσμῶν δὲ τῆς βάτης Ἐρντεσίας σχηματίζεται βάτη καλουμένη Χαμπράν, ἥτις νοτίως Σερβὰλ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ὀρῶν, καὶ διευθύνεται νοτιοδυτικῶς στρεφομένη εἰς τὴν ἐν Ῥαϊθῷ θάλασσαν. Ἐκ δυσμῶν δὲ τοῦ ὄρους τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης καὶ βορειανατολικῶς τοῦ ὄρους Σσιόμαρ καὶ βορείως τῆς βάτης Ῥάχαμπα σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ζυγοῦ βάτη καλουμένη Σὶγ ἥτις ἐξέρχεται τῶν ὀρῶν βορείως Σπιόμαρ κατὰ θέσιν Μεάρ, ἐν ᾗ ὕδωρ ὑπάρχει, καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν ἐν Ῥαϊθῷ θάλασσαν ἔνθα καὶ ἡ Χαμπράν. Ἐκ τοῦ ἰδίου ζυγοῦ ἀντιθέτως τῆς βάτης Σὶγ μεταξὺ τῶν βουνῶν Σπιόμαρ καὶ Ἐλ Ἔντ σχηματίζεται βάτη καλουμένη Αἶσλε, ἧς τὸ ἄνω μέρος τὸ μεταξὺ τοῦ βουνοῦ Σπιόμαρ καὶ Ἐλ Ἔντ καλεῖται Τάρφα, διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν αὐτῷ τάρφαν, δένδρον τὸ μὰν προάγον. Ἐξέρχεται δὲ τῶν ὀρῶν τοῦ Σσιόμαρ νοτίως, καὶ ἐμβάλλει νοτίως Ῥαϊθοῦς εἰς τὴν θάλασσαν. Μεταξὺ δὲ τῶν βουνῶν Ἐλ Ἔντ καὶ Γχριαρὰτ ἐκ τοῦ ἰδίου ζυγοῦ ἀντιθέτως τῆς βάτης Σὶγ σχηματίζεται πλατεῖα

βάτη 'Ράχαμπα καλουμένη, ἥτις μεταξὺ τῶν ὀρῶν ἀνατολικῶς κατερχομένη ἑνοῦται μεθ' ἑτέρας βάτης πλατείας ὁμοίως 'Ρασσίς καλουμένης, ἐπειδὴ εἶνε πλήρης λίθων, καὶ σχηματιζομένης μεταξὺ τῶν βουνῶν Γκριαράτ καὶ Μποαλιντέ. Εἶτα δὲ τὸ ὄνομα βάτη Νάσπ λαμβάνουσα ἐξέρχεται τῶν ὀρῶν καὶ εἰσβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἄγαπα κατὰ θέσιν Νταχὰπ δηλαδὴ χρυσοῦχον, Καταχρύσεα καλουμένην ὑπὸ τῆς Βίβλου. Ἐν τῇ βάτῃ Νάσπ χύνεται ἡ βάτη Ζάγαρα ἀνατολικῶς τοῦ μνήματος τοῦ Σιὲχ Σάλεχ ἔχουσα τὴν ἀρχήν της, καὶ ἑτέρα καλουμένη βάτη Σαάλ, ἥτις βορειότερον τῆς βάτης Ζάγαρα ἀρχομένη ἐκ τοῦ βορειανατολικῶς τοῦ μνημείου κειμένου ὄρους Σουερίε, καὶ ἐκ τοῦ παρ' αὐτῷ μικροῦ ὄρους Μαντά, παρέρχεται βορείως ὄρους καλουμένου Φαράν (α), καὶ κειμένου μεταξὺ τῆς βάτης Σαὰλ καὶ τῆς βάτης Ζάγαρα. Αἱ βάται, ἃς περιεγράψαμεν ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα καθότι πᾶσα συγκοινωνία τελεῖται δι' αὐτῶν· ἀφ' ἑνὸς διότι τὰ ὄρη εἰσὶ πετρώδη καὶ ἀπόκρημνα, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἐν αὐταῖς εὑρίσκεται μικρὸν ἀναβρύον ὕδωρ. Εἰσὶ δ' ὡς εὐκόλως ἐννοεῖται χείμαρροι μεταξὺ ἐρήμων ἐξ ἀποκρήμνων ὀρῶν σχηματιζόμενοι. Ἡ δὲ βάτη Σαὰλ καὶ ἡ βάτη Ζάγαρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ὄρους Φαρὰν σχηματιζόμεναι, ἐφ' οὗ ἡ νεφέλη ἐκάθησεν ἵνα δείξῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς πορείας τῶν Ἑβραίων ἐκ τοῦ ὄρους Σινὰ ἀπερχομένων,

(α) Τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους Φαράν, δι' οὗ καὶ παρ' αὐτὸ χώρα Φαρὰν καλεῖται διαφέρει τοῦ ὀνόματος Φεράν, δι' οὗ ἡ πόλις ἡ ἐν τῷ χειμάρρῳ Φερὰν ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐν ᾗ κατῴκουν οἱ Φαρανῖται κατὰ Πτολεμαῖον V. 17. 3. καὶ ἥτις ἀδιακρίτως ὑφ' ἡμῶν Φαρὰν καλεῖται.

καὶ ἐν τῇ βάτῃ Νάσπ ἀμφότεραι εἰσβάλλουσαι, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἐν Καταχρύσεα, ἔνθα οἱ Ἑβραῖοι διέβησαν, προξενοῦσι τὸ ἀμφίβολον δι' ὁποτέρας οὗτοι εἰς τὴν βάτην Νάσπ εἰσέβαλον. Εἰσέβαλον δ' εἰς τὸ ὄρος Σινὰ ἢ διὰ τῆς βάτης Φερὰν ἢ διὰ τῆς Χαμπρὰν καὶ βάτης Ἐρντεσίε, ἢ διὰ τῆς Αἶσλε· διότι τὰ ὄρη δύσβατα, ἀπόκρημνα καὶ ἄβατα ὄντα δὲν ἐπιτρέπουσιν ἄλλην διάβασιν. Ἑτέρα ὁδός, τῶν ἀπὸ Σουὲζ εἰς τὴν μονὴν ἀπερχομένων, συντομωτέρα πασῶν εἶνε ἡ χωριζομένη ἐντὸς τῶν ὀρῶν ἐκ τῆς ἀπὸ Γαράντελ εἰς Ἀμποῦ Σελὴμ ὁδοῦ, ἐν τῇ βάτῃ Χόμρ, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐν αὐτῇ διευθυνομένη, εἶτα δὲ νοτιανατολικῶς στρεφομένη, καὶ διερχομένη τὴν βάτην Νάσπ (α), τὰς ἀμμώδεις χώρας Ῥὰμλ καλουμένας, τὴν βάτην Χαμῆλε, τὴν Μπὰπ Σιέχ, τὴν βάτην Σίγ (β), τὴν βάτην Μπαρέκ, τὴν βάτην Γκινέη, τὴν βάτην Ἐρυτάμα ἀπέρχεται εἰς Σινά, ἢ διὰ τῆς βάτης Σιὲχ τὸ ὄρος Σινὰ καὶ τὰ βορειοδυτικῶς σὺν αὐτῷ ἀνακυκλίζουσα, ἢ συντομώτερον ἐκ τῆς βάτης Σιὲχ ῥάχιν ὁμαλὴν διαβαίνουσα διέρχεται τὴν βάτην Γάρμπα καὶ διὰ τῆς βάτης Νάπκ Χάουα καὶ διὰ τοῦ πεδίου Ῥάχα ἀπέρχεται εἰς Σινά. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη μετὰ τὸ Γαράντελ οὐδαμοῦ πλησιάζουσα εἰς τὴν θάλασσαν ἀποκλείεται ὑπὸ τῆς Βίβλου (γ), ἂς ἴδωμεν κατὰ τὰ ὑπὸ ταύτης διαγεγραμμένα, ὁποία τῶν τριῶν ἄλλων συμβιβάζεται πρὸς τὴν πορείαν τῶν Ἑβραίων.

(α) Αὕτη ἡ βάτη Νάσπ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σουὲζ καὶ ἑπομένως εἶνε διάφορος τῆς προμνησθείσης. (β) Καὶ αὕτη ἐκ τοῦ ὄρους Τὴ πηγάζουσα εἶνε διάφορος τῆς προγραφείσης· πολλαὶ θέσεις ἔχουσι παρ' Ἄραψι τὸ αὐτὸ ὄνομα. (γ) Ἀριθ. XXXIII. 11-14.

Ἀπῆραν, λέγει ἡ Βίβλος, ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς,δηλαδὴ ἐκ τῆς Ἀμποῦ Σελὴμ μέχρι τῆς Μπὴρ Ἀρντὲς ἀκτῆς, καθ' ἣν ἡ ὁδὸς παρὰ τὴν θάλασσαν ἄγει· καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Σίν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σὶν καὶ παρενέβαλον εἰς Ῥαφακὰ ἢ καὶ Δεφκά, δηλαδὴ εἰς τὴν μετὰ τὴν βάτην Φερὰν ἐπίπεδον ἔρημον τὴν Ντεγκάα καλουμένην· διότι τὸ ὄνομα Δεφκὰ ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὸ Ντεγκάα σημαῖνον ἐπίπεδον χώραν, δι' οὗ ὀνομάζεται πᾶσα ἡ πρὸς νότον τῆς βάτης Φερὰν προεκτεινομένη ἐπίπεδος ἔρημος, ἐν ᾗ καὶ τὸ πεδίον τῆς Ῥαϊθοῦς συμπεριλαμβάνεται. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαφακὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Αἰλοὺς δηλαδὴ εἰς τὴν νῦν καλουμένην βάτην Αἶτλε δι' ἧς, ὡς προεγράφη, τελεῖται ἡ ὁδός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ντεγκάα ὁδὸς μέχρις Αἶτλε εἶνε ἐκτεταμένη διὰ πορείαν μιᾶς ἡμέρας, μικρὰ δ' ἡ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς ἀρχῆς Ντεγκάα διὰ δύο ἡμέρας, τὸ δὲ ὄνομα Σὶν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν βάτην Σὶγ τὴν ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ κατὰ τὴν θέσιν Μεὰρ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐξερχομένην, καὶ καλῶς γινωσκομένην ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ὅστις κατὰ τὰ ὄρη ἔνθα λαμβάνει τὴν αὐτῆς ἀρχὴν ἔβοσκε τὰ πρόβατα τοῦ Ἰοθόρ, συμπεραίνεται ὅτι ἐγένετο ἀναστροφὴ ἐν τῇ γραφῇ τῶν σταθμῶν Ντεγκάα καὶ τῆς ἐρήμου Σίγ· δηλαδὴ ἀφίκοντο ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πρὶν εἰς Ντεγκάα ἢ Ῥαφακά, καὶ εἶτα εἰς τὴν ἔρημον Σὶν κατὰ τὴν θέσιν Μεὰρ τὴν ἔχουσαν ὕδωρ. Τοῦτο συμφωνεῖ καὶ τῇ Βίβλῳ ἐν ᾗ γράφεται ἡ ἔρημος Σὶν ἐστὶν ἀνὰ μέσον Αἰλεὶμ καὶ ἀνὰ μέσον Σινά (α)· ἐπειδὴ τὸ Μεὰρ ἀπέχει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκ Γαράντελ καὶ ἐπὶ τοσαύ-

(α) Ἐξοδ. XVI. 1.

τας ἐκ Σινά. Τοιουτοτρόπως παρὰ τὰ ὄρη οἱ Ἑβραῖοι βαδίζοντες διέβησαν ἀνατολικῶς Ῥαϊθοῦς.

Ἦτο ἡ δεκάτη πέμπτη ἡμέρα τοῦ δευτέρου μηνός· δηλαδὴ παρῆλθεν εἷς μὴν ἐκ τῆς ἀπὸ Ῥαμεσσῆ ἀναχωρήσεώς των καὶ ἑπομένως ἦτο ἡ δεκάτη πέμπτη μαΐου, ὅτε διεγόγγυζε πᾶσα ἡ συναγωγὴ δι' ἄρτους καὶ ἀνέβη ὀρτυγομήτρα (α). Καὶ ἰδοὺ ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμου σπέρμα λεπτὸν ὡσεὶ κόριον, λευκὸν ὡσεὶ πάγος ἐπὶ τῆς γῆς (β), καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ εἶδος κρυστάλλου (γ), τὸ δὲ γεῦμα αὐτοῦ ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι (δ), καὶ ὅταν κατέβη δρόσος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν νυκτὸς κατέβαινε (ε), καὶ συνέλεξαν αὐτὸ πρωῒ ἕκαστος πρωῒ, ἡνίκα δὲ διεθέρμαινεν ὁ ἥλιος ἐτήκετο (ς). Καὶ ἐπωνόμασαν αὐτὸ Μάν (ζ), καὶ ἤληθον αὐτὸ ἐν τῷ μύλῳ, καὶ ἔτριβον ἐν τῇ θυΐᾳ καὶ ἥψουν ἐν τῇ χύτρᾳ, καὶ ἐποίουν αὐτὸ ἐγκρυφίας, καὶ ἦν ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ὡσεὶ γεῦμα ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίου (η). Κατέβη δὲ τὸ Μὰν ὅταν οἱ Ἑβραῖοι εὑρίσκοντο περὶ τὸν σταθμὸν Σίν, ἐξ οὗ ἀπάραντες ἦλθον εἰς Ῥαφιδίν (θ). Ἀλλ' ἀπὸ Σὶν εἰς Ῥαφιδὶν ἄγοντες ἐστάθμευσαν εἰς Αἰλοῦς (Αἶσλε) ἀπὸ δὲ Αἶσλε διὰ Ῥαφιδίν, ὅπερ ἦν τὸ νῦν Ῥασσὶς ὡς θέλομεν ἴδῃ, διέρχονται χώραν καλουμένην Τάρφα, διὰ τὸ ὑπάρχον ἐκεῖσε δένδρον τάρφα καλούμενον· ἐκ τῶν κλάδων τούτου ὡς δρόσος ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καταβαίνει χυμὸς λευκός, ὅστις πίπτων ἐπὶ τῆς γῆς σφαιροῦται, πηγνύμενος εἰς μέγεθος κόρης ὀφθαλμοῦ· παρέχει τὴν ὄψιν κόμμεως Ἀραβικῆς διαφανεστάτης, καὶ ἔχει γεῦσιν γλυ-

(α) Ἐξοδ. XVI. 13. (β) Ἐξοδ. XVI. 14. 31. (γ) Ἀριθ. XI. 8. (δ) XVI. 31. (ε) Ἀριθ. XI. 9. (ς) Ἐξοδ. XVI. 21. (ζ) XVI. 31. (η) Ἀριθ. XI. 8. (θ) Ἐξοδ. XVII. 1.

κεῖαν ἐν εἴδει μίγματος μέλιτος καὶ ἀλεύρου. Συλλέγεται ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Ἀράβων κατὰ μῆνα μάϊον, ὅτε πίπτει ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν διότι διαλύεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ ὀνομάζεται Μάν. Οἱ ἐν Σινᾷ πατέρες ἀγοράζοντες αὐτὸ ὡς ἔχον πάσας τὰς περιγραφομένας ὑπὸ τῆς Βίβλου ἰδιότητας δωροῦσιν ἐκ παραδόσεως, ἀφ' ὅτου τὰς χώρας ἐκείνας ἐπὶ διακόσια ἔτη πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτίσεως τῆς μονῆς ἐτίμησαν ἀσκητεύοντες, τοῖς προσκυνηταῖς ἀντὶ τοῦ πεσόντος κατὰ τὴν Βίβλον ἐξ οὐρανοῦ Μάν. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Αἰλοῦς καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαφιδίν, οὐκ ἦν δὲ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν (α), καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν (β). Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ὅδε ἐγὼ ἕστηκα ἐκεῖ πρὸ τοῦ σὲ ἐπὶ τῆς πέτρας ἐν Χωρήβ, καὶ πατάξεις τὴν πέτραν, καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ (γ). Κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν μετὰ τὴν βάτην Τάρφα ὑπάρχει ἡ θέσις ἐλ Ἔντ, ἐξ ἧς ἄρχεται ἡ βάτη Τάρφα. Τὸ βουνὸν δὲ τοῦ ἐλ Ἔντ παρερχόμενοι ἀφικνοῦνται εἰς πεδίον ἀνωμάλου σχήματος βάτη Ῥάχαμπα καλούμενον εἰς τὰ βορειανατολικὰ τοῦ ὁποίου μακρὰν τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει φρέαρ ἔχον πάντοτε ὕδωρ. Μετὰ δὲ τὸ Ῥάχαμπα παρερχόμενοι μικρὸν ζυγὸν ἀφικνοῦνται εἰς ἕτερον ἀνωμάλου σχήματος μικρότερον πεδίον πετρῶν πλῆρες καλούμενον Ῥασσίς, ἢ βάτη Ῥασσίς· καὶ μετὰ τοῦτο ζυγὸν ἕτερον διερχόμενοι σχηματιζόμενον μεταξὺ τοῦ ὄρους Μποαλιντὲ καὶ ὄρους νοτίως τούτου εὑρισκομένου καὶ καλουμένου Σώρα (δ) ὅστις χωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ χειμάρ-

(α) Ἀριθ. XXXIII. 14. (β) Ἐξοδ. XVII. 2. (γ) Ἐξοδ. XVII. 6. (δ) Τὸ Σώρα εἶνε ὄνομα φοίνικος ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ ἀνδρός, ἐκ τοῦ Σώρα δὲ προέρχεται τὸ Σουερίε, δι' οὗ ὀνομάζεται ἕτε-

ρου Νάσπ, ἐκ τοῦ χειμάρρου Σιὲχ ἢ βάτης Φεράν, ἀφικνοῦνται εἰς τὴν βάτην Σπαχίε ἀρχὴν τῆς βάτης Σιέχ, καὶ ταύτην διελθόντες καὶ τὸν ζυγὸν τὸν ἀπὸ τοῦ ὄρους Μούσα πρὸς τὸ ὄρος Μινεντζιὰ ἄγοντα κατέρχονται τὴν βάτην Ντὲρ δηλαδὴ τῆς μονῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς ὁποίας καὶ ἀπέναντι τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης κεῖται ἡ μονὴ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μούσα· κατέρχεται δ' ἡ βάτη τῆς μονῆς μεταξὺ τῶν ὀρῶν πλησιαζόντων στενῶς πρὸς ἄλληλα καὶ πετρωδεστάτων ὄντων· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ὄρους Μούσα προεκτείνεται βορείως μικρὰ ταπεινὴ καὶ ὁμαλὴ χώρα ἀπολήγουσα πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῆς βάτης τῆς μονῆς εἰς τὴν βάτην τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα εἰς λόφον καλούμενον τοῦ Ἀαρὼν καὶ κείμενον οὕτω μεταξὺ τῶν δύο βατῶν, αἵτινες πρὸ αὐτοῦ ἑνούμεναι ἄγουσι μεταξὺ τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης. Διερχόμενοι δὲ τὴν μικρὰν ταπεινὴν καὶ ὁμαλὴν προέκτασιν τοῦ ὄρους Μούσα πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἀαρών, καὶ τὴν βάτην τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἀφικνοῦνται εἰς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ ὄρους Μούσα καὶ ἰδίᾳ ἔμπροσθεν τῆς καλουμένης κορυφῆς αὐτοῦ Χοσάφα ἐκ-

ρον βουνὸν ἀνῆκον εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τοῦ βουνοῦ Σώρα καὶ κείμενον ἐπὶ τρεῖς ὥρας βορειοδυτικῶς τούτου καὶ βορείως τῆς βάτης Σιέχ, ὡς προεγράψαμεν παρὰ βουνιδίῳ καλουμένῳ Μαντά. Μεταξὺ δὲ τούτου καὶ τοῦ Σουερίε ὑπάρχει φρέαρ, ἡ δὲ πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς βάτης Σιὲχ ἄγουσα ὁδὸς καλεῖται σὶκ Μαντά. Αὕτη πρέπει νὰ ᾖ ἡ γῆ Μαδιάμ, ἐν ᾗ ὁ Ἰοθὸρ δηλαδὴ ὁ Σώρα κατῴκει· διότι ἡ περὶ τὸ ὄρος Μούσα κατείχετο ὑπὸ τοῦ Ἀμαλὶκ, ὃν πολεμήσας ἐξεδίωξεν ὁ Μωϋσῆς Ἐκτὸς τούτου αὐτὸ καὶ αἱ περὶ αὐτὸ χῶραι διακρίνονται δι' ἰδίων ὀνομάτων.

τεινόμενον ἐπίμηκες πεδίον τὸ μεταξὺ τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ τοῦ ὄρους Γοψίε κείμενον καὶ καλούμενον βάτη 'Ράχα. Αὕτη ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ᾖ ἡ καλουμένη ὑπὸ τῆς Βίβλου ἔρημος Σινά· διότι ἄλλη καταλληλοτέρα θέσις πρὸς στρατοπέδευσιν τοῦ λαοῦ δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' οὔτε ὁδὸς ἄλλη, ἵνα οἱ ἀκολουθήσαντες ταύτην τὴν ὁδὸν ἀπέλθωσι πρὸς τὴν βάτην τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, ἥτις ἄλλως ἔχει μὲν ὕδατα ἄφθονα, ἀλλ' εἶνε στενὴ καὶ ἀκατάλληλος διὰ πολὺν λαόν· ἀλλ' οὔτε ἄλλη χώρα συμβιβάζεται ἐκεῖσε πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Βίβλου διαγεγραμμένα· διότι παρὰ τὸ ὄρος Σινὰ ἐκτεινομένη ἡ βάτη 'Ράχα ὠνομάζετο ἴσως τότε βάτη Σινὰ ἢ καὶ πεδίον Σινὰ ὕστερον μετονομασθεῖσα εἰς 'Ράχα, ὅπως καὶ ἡ βάτη Σιὲχ ὕστερον φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦτο λαβοῦσα ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ θανόντος Σιὲχ Σάλεχ· ἔτι δὲ εἶνε καὶ πρὸ ὄρους σημαντικοῦ διὰ τὰ περὶ αὐτὸ ὕδατα καὶ διὰ τὸ αὐτοῦ ἀπότομον, καὶ διὰ τὸ ὕψος, καὶ διὰ τὸ σχῆμα, ὄρος ἐπὶ ὄρους καθήμενον. 'Υδρεύοντο δὲ οἱ ἐν 'Ράχᾳ καὶ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ φρέατος καὶ ἐκ πηγῶν παρὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Σινά, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὄρους Μούσα. Πρὸ τῶν χωρῶν τούτων πεδίον, ἡ βάτη ἄνυδρος, εἶνε τὸ 'Ρασσίς· ἀλλὰ βορειοδυτικῶς τῆς ὁδοῦ πρὸς ἀπόκρημνον καὶ στενὴν μεταξὺ βράχων ῥευματιὰν τοῦ ὄρους Γχριαράτ, ὑπὸ ἀπρόσιτον πέτραν, κατὰ τὰ βροχερὰ ἔτη μόνον, ὕδωρ ἀναβρύον πίπτει κάτωθι εἰς λεκάνην, καὶ ἐκ ταύτης διὰ κρημνώδους πέτρας εἰς λεκάνην ἑτέραν. Τοῦτο πρέπει νὰ ᾖ τὸ προαχθὲν διὰ τῆς ῥάβδου τοῦ Μωϋσέως (α)· διότι καὶ ἡ χώρα 'Ρασσὶς κατὰ τὰ μὴ βροχερὰ

(α) Οἱ ἐν τῇ μονῇ παραδέχονται ἐκ παραδόσεως ὡς πέτραν κτυπηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, πέτραν κειμένην ἐν τῇ βάτῃ

ἔτη εἶνε ἄνυδρος ὅλως, καὶ τὸ ὄρος Γκριαρὰτ μεγάλην ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ὀνόματα Χωρὴβ καὶ Ἄγαρ. Αἱ χῶραι δ' αὗται ἦσαν γνωστόταται τῷ Μωϋσῇ βόσκοντι ἐκεῖσε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του. Ὁ δὲ Φίλων λέγει ὕδατος σπάνις ἐπιγίγνεται, ὁ δὲ Μωϋσῆς θεοφορηθεὶς τὴν ἀκρότομον παίει πέτραν· ἡ δὲ εἴτε προϋποκειμένης πηγῆς φλέβα καίριον διακοπεῖσα, εἴτε καὶ τότε πρῶτον ὕδατος ἀφανέσι κρουνηδὸν ἐκχεῖται. Ἐκεῖσε νικήσας τὸν Ἀμαλὴκ καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον Σινὰ τοῦ μηνὸς τοῦ τρίτου τῆς ἐξόδου τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ (α), ἤτοι ἐπορεύθησαν ἐπὶ μῆνα ἕνα ἀπὸ Ῥαμεσσῆ μέχρι Τάρφας, καὶ ἐπὶ μῆνας δύο ἀπὸ Τάρφας μέχρι Σινά, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι κατά τινας τῶν σταθμῶν διημέρευον ἐπὶ ἡμέρας πολλάς.

Παρεδέχθην τοὺς Ἑβραίους ἀκολουθήσαντας ἐκ Ῥαμεσσῆ μέχρι Σινὰ τὴν περιγραφεῖσαν ὁδόν, διότι ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν σταθμοῦ ὅστις πρέπει νὰ ᾖ εἴς τινα θέσιν τῆς ἀπὸ Ἀμποῦ Σελὴμ μέχρι μπὴρ Ἀρντὲς ἀκτῆς, καθ' ἣν ἡ ὁδὸς παρὰ τὴν θάλασσαν βαίνει, δὲν ὑπάρχουσιν ἢ αἱ προγραφεῖσαι τρεῖς ὁδοί,

τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους τοῦ Μωϋσέως εἰς στενὸν χῶρον, οὐ μακρὰν πηγῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταύτης ὑπαρχουσῶν· διότι φέρει ἐκ φύσεως τύπους πλέον τῶν εἴκοσιν ὀπῶν ἀλλ' ὕδωρ μὴ ἀναβρυουσῶν. Πρὸ δὲ τῆς πέτρας ταύτης, ὡς προεῖπον, ὑπάρχουσι πηγαῖα ὕδατα· ἔτι οἱ ἀπερχόμενοι εἰς αὐτὴν ἐκ Σουέζ, δέον νὰ διέλθωσι διὰ τῆς βάτης Χαμπράν, ἢ διὰ τῆς βάτης Φεράν, καὶ ἑπομένως διὰ τῆς βάτης Ῥάχα, ἢ διὰ τῆς βάτης Σιὲχ ἀνακυκλίζοντες τὸ ὄρος Σινὰ καὶ τὸ ὄρος Μούσα· πάντα ὄντα ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ τῆς Βίβλου.

(α) Ἐξοδ. XIX, 1.

βαίνουσαι εἰς κοίτας χειμάρρων, ὧν ἡ πρώτη ἀπὸ Ἀμποῦ Σελὴμ διέρχεται διὰ Μερχά, Νάπκ Μποῦντρ, Μαγάρα, βάτης Μουκατέπ, βάτης Φεράν, καὶ ἡ διὰ τῆς βάτης Σιέχ, ἡ διὰ τῆς βάτης Σλέφ, βάτης Γάρμπα καὶ βάτης Νάπκ χάουα ἄγει εἰς τὴν βάτην Ῥάχα, δηλαδὴ εἰς τὴν ἔρημον Σινά. Ἡ δὲ δευτέρα ὁδὸς νοτιοτέρα τῆς πρώτης, διερχομένη διὰ τῆς βάτης Χαμπράν καὶ βάτης Ἐρντεσίας κατέρχεται εἰς τὴν βάτην Σλέφ, ἔνθα ταὐτίζεται μετὰ τῆς προηγουμένης. Τρίτη δ' ὁδὸς εἶνε, ἣν παρεδέχθημεν. Τούτων αἱ δύο πρῶται δὲν ἔχουσι χώραν ἄνυδρον πρὸ τοῦ Σινά, οὔτε οἱ σταθμοὶ αὐτῶν συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς περιγραφομένους ὑπὸ τῆς Βίβλου, οὔτε τὰ ὀνόματα αὐτῶν σχετίζονται πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Βίβλου περιγραφόμενα, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὁ Ἀμαλὴκ ὅστις κατεῖχε τὴν περὶ τὸ ὄρος Μούσα χώραν ἐκ τῆς ὁποίας νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐδιώχθη, ἀπαντᾷ εἶτα ὁ αὐτὸς καὶ περὶ τὴν Γάζαν (α)· ὥστε πᾶσα ἡ χώρα ἀπὸ Γάζης μέχρις ὄρους Μούσα τῷ Ἀμαλὴκ ἀνῆκεν· ὁ δὲ Μωϋσῆς, οἱανδήποτε ὁδὸν τῶν δύο πρώτων καὶ ἂν ἐλάμβανεν ἵν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἔρημον Σινά, ἔδει νὰ διέλθῃ μεταξὺ τῶν Ἀμαληκιτῶν. Κρίνοντες δ' ἐκ τῶν κατοίκων τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς χώρας εὑρίσκομεν τὸν Ἀμαλὴκ κατέχοντα οἵας χώρας κατέχουσι νῦν οἱ Ταραμπὶν καὶ τὸν Ἰοθὸρ κατέχοντα τὴν χώραν τῶν Τάβαρα ἐν οἷς ὡς ὅριον παρεντίθεται ὁ ζυγὸς τοῦ ὄρους Τὴ ἀπὸ Ἄγαπα μέχρι τῆς θέσεως Θὰλ τῆς μεταξὺ Γαράντελ καὶ Ἀμποῦ Σελὴμ κειμένης. Ἑπομένως ὁ Ἀμαλὴκ Ταραμπὶν ὤν, δὲν ἦτο κάτοικος ἀλλὰ κατακτητὴς τοῦ ὄρους Χωρήβ, ἐν τῇ χώ-

(α) Ἀριθ. XIII. 30 XIV. 43. 45. Βασιλ. Α. XV. 2.

ρᾳ τῶν Τάβαρα κειμένου, καὶ ἐχθρὸς τοῦ Ἰοθὸρ (α) ἐκ τῶν Τάβαρα ὄντος. Εἰσὶ δὲ αἱ περὶ τὸ ὄρος Χωρὴβ χῶραι πηγῶν πλήρεις, καὶ ἑπομένως αἱ καλλίτεραι ἐν τῇ τῶν Τάβαρα χώρᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ ἔτι τῇ λοιπῇ ἐρήμῳ. Καὶ παρενέβαλεν ἐκεῖ ὁ Ἰσδραὴλ κατέναντι τοῦ ὄρους, καὶ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ (β). Διὰ τῶν λέξεων ὄρος καὶ ὄρος τοῦ Θεοῦ ἐννοεῖ ἀναμφιβόλως ἡ Βίβλος ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὄρος, ὅπερ ἢ πρέπει νὰ ἦ τὸ Χωρὴβ διότι ἄλλο μέχρι τοῦδε δὲν γινώσκομεν, ἢ τὸ κατέναντι τῆς βάτης Ῥάχα ἢ καὶ Σινὰ καλουμένης, ὅπερ νῦν ὄρος Μούσα καλεῖται, καὶ τότε ὁ Μωϋσῆς ὄρος τοῦ Θεοῦ ἐκάλεσεν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ νῦν ὀνομαζόμενα Γκριαράτ, Μποαλιντὲ καὶ ὄρος Μούσα ὄρη, τὰ διὰ ζυγοῦ ἑνούμενα, ὠνομάζοντο δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνό-

(α) Ὠριγένης, Γεώργιος ὁ Κεδρινὸς καὶ ἄλλοι θεωροῦσι τὸν Ἰοθὸρ ἀπόγονον τῶν υἱῶν τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς Χεττούρας, ἀλλ' οἱ ἐκ τούτων υἱοὶ ἀπεστάλησαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς γῆν ἀνατολῶν (Γεν. κέ. 6) ἐκ τῆς περὶ τὴν Γάζαν καὶ τὰ Γέραρα γῆ, τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου, ἣν κατεῖχεν ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἤδη ὁ Ἀμαλήκ. Ὁ Ἰοθὸρ δ' ἁρμόζει μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόγονος κατὰ τὴν Βίβλον τοῦ Ἰσμαήλ· διότι τούτου οἱ ἀπόγονοι κατῴκησαν ἀπὸ Ἐβιλὰτ χώρας παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον ἐν ᾧ εἰσβάλλει ὁ Καρασοῦ, ὃν Φισὼν ἡ Βίβλος καλεῖ (Γεν. II. 10) μέχρι τῆς ἐρήμου Σοὺρ ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, δηλαδὴ τῆς νῦν Σάντουρ καλουμένης ἐν ᾗ ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς δὲν εὕρισκεν ὕδωρ ἢ ἀπὸ ταύτης ἕως ἐλθεῖν εἰς Ἀσσυρίους κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἑπομένως πρὸς νότον τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῶν τῆς Χεττούρας υἱῶν (Γεν. κέ. 18). Εἶχε δὲ καὶ υἱὸν Γετοὺρ καλούμενον (Γεν. κέ. 14).

(β) Ἔξοδ. XIX. 2. 3.

ματος Χωρήϐ. Κατὰ δὲ τὸν Ἰώσηπον ἐννοεῖται ἡ δευτέρα περίστασις, καθ' ἣν βεϐαιοῖ ὅτι τὸ ὄρος ἐκαλεῖτο πρὸ Μωϋσέως ὄρος τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν πιστευόντων ὅτι ὁ Θεὸς κατῴκει ἐν αὐτῷ (α)· δι' ὃ καὶ νῦν τὰ κατὰ παράδοσιν μετατρέψαντες οἱ Ἄραϐες πιστεύουσιν ὅτι εἴς τινα κατὰ τὸ βορειανατολικὸν τοῦ ὄρους πλευρὸν ὁμαλὴν πέτραν κατοικεῖ ἡ οἰκογένεια τοῦ Μωάμεθ, ἔνθα καὶ τὸν χῶρον δι' ἀκανθῶν περιφράττουσιν.

Ἀνέϐη δ' ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ Χωρὴϐ ὅταν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς «ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι βασίλειον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον (ϐ).» Καὶ πάλιν εἰς τὸ ἴδιον βουνὸν ἀναϐὰς ἐϐεϐαίωσε τὸν Θεόν, ὅτι οἱ Ἑϐραῖοι ἐπίστευσαν τοὺς λόγους του (γ), ἐπειδὴ ἦτο ἀνάγκη φαίνεται νὰ βεϐαιωθῇ ὁ Θεὸς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Ὁ δὲ εἶπε τότε πρὸς Μωϋσῆν ἵνα εἴπῃ τοῖς Ἑϐραίοις ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταϐήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος Σινὰ ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ (δ), δηλαδὴ εἰς ὄρος ἕτερον ἐκείνου ἐφ' οὗ ἵσταντο καὶ κατῴκει, δηλαδὴ εἰς τὸ καλούμενον Σινὰ καὶ ὑποκείμενον εἰς τὴν ὄψιν τοῦ λαοῦ· διότι πράγματι ἡ ὑψηλὴ κορυφὴ τοῦ ὄρους Μούσα δὲν ὑποκύπτει εἰς ὅρασιν ἐκ τῶν βάτη, ἄλλως ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἁπλῶς καταϐήσομαι ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, καθ' ἃ ἠδύνατο νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ἔμελλε νὰ καταϐῇ εἰς τὸ ὄρος του, ἢ καὶ καταϐήσομαι ἐπὶ τοῦ ὄρους. Ἐγένοντο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ πρὸς ὄρθρον φωναὶ καὶ ἀστραπαί, καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπὶ τὸ ὄρος Σινά, καὶ σάλπιγγος φωνὴ .... καὶ ἐξήγαγε Μωϋσῆς τὸν λαὸν εἰς συνάντησιν τοῦ Θεοῦ

(α) Ἰώσηπος par Buchon σελ. 62. βιϐλ. III. κεφ. δ'.
(ϐ) Ἐξοδ. XIX. 6. (γ) Ἐξοδ. XIX. 8. (δ) Ἐξοδ. XIX. 11.

ἐκ τῆς παρεμβολῆς, δηλαδὴ ἐκ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν, καὶ παρέστησεν ὑπὸ τὸ ὄρος, δηλαδὴ εἰς χῶρον καθ' ὃν σκηναὶ δὲν ὑπῆρχον καὶ ἐφ' οὗ ἀνυψοῦτο τὸ ὄρος. Τὸ ὄρος τὸ Σινὰ ἐκαπνίζετο διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν Θεὸν ἐν πυρί. . . . Καὶ Μωϋσῆς ἐλάλησεν, ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο (δηλαδὴ διελέγοντο ὁ μὲν κάτωθεν τοῦ ὄρους ἱστάμενος, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους). Καὶ ἐκάλεσε Κύριος τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους (α). Καὶ ἐλάλησε Κύριος (β) καὶ ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνὴν καὶ τὰς λαμπάδας, καὶ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, καὶ τὸ ὄρος τὸ καπνίζον· φοβηθέντες δ' ἔστησαν μακρόθεν, καὶ εἶπον πρὸς Μωϋσῆν, λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ μὴ λαλήτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς μὴ ἀποθάνωμεν· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Μωϋσῆς, θαρσεῖτε· δηλαδὴ ὁ Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους ἔνθα ὁ Θεὸς ἵστατο ἱστάμενος συνδελέγετο μετὰ τοῦ κάτωθεν τοῦ ὄρους ἱσταμένου λαοῦ. Ἑστήκει δ' ὁ λαὸς μακρόθεν, Μωϋσῆς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν γνόφον, οὗ ἦν ὁ Θεὸς κ.τ.λ. (γ). Κατὰ ταῦτα τὸ ὄρος τὸ Σινὰ δέον νὰ ᾖ ταπεινὸν ὅπως συνακούωνται οἱ συνδιαλεγόμενοι, ὧν οἱ μὲν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους οἱ δὲ ὑπ' αὐτὸ ἱστάμενοι· ἔτι ἡ κορυφὴ δέον νὰ ὑποκύπτῃ ὅλως εἰς τὴν ὅρασιν τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ ὑποκύπτουσα κορυφὴ εἰς τὴν ὅρασιν τοῦ λαοῦ νὰ εὑρίσκεται εἰς τοιαύτην θέσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὥστε νὰ καθίσταται ἀνάγκη ἵνα ὁ λαὸς ἴδῃ αὐτὴν καὶ σταθῇ ὑπ' αὐτήν, νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς παρεμβολῆς του, βαίνων μάλιστα μακράν, ὡς βαίνει τις διὰ συνάντησιν. Τούτων ἡ κορυφὴ Μούσα οὐδὲν χαίρει· διότι καὶ ὑψηλὴ καὶ ἀόρατος πάντῃ, ἐκ τῶν κύκλῳ τοῦ ὄρους θέσεων· χαίρει

(α) Ἐξοδ. 16-25. (β) Ἐξοδ. ΧΧ. 1. (γ) Ἐξοδ. ΧΧ. 18. 22.

ὅμως πάντα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἡ μεσαία κορυφὴ τοῦ ὄρους Σινὰ τοῦ ἀπέναντι τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ τῆς Ἐπιστήμης ὑψουμένου, ὅταν ὁ λαὸς ἵσταται πρὸ τοῦ λόφου Ἀαρὼν ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ Σινὰ καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ τῆς Ἐπιστήμης βάτῃ τῇ ἐκ τῆς βάτης τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα καὶ ἐκ τῆς βάτης τῆς μονῆς ἀποτελουμένῃ. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν ἐκ τοῦ πεδίου Ῥάχα ἐλθὼν ὁ λαὸς ὡμίλει μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Σινὰ ἱσταμένου. Εἰς τὴν αὐτὴν κορυφήν, ἐπίπεδον ἄνω οὖσαν καὶ πολλὰς χαριτωμένας θέσεις παρέχουσαν, καὶ ἐγὼ ἱστάμενος ἀντήλλασσον λόγους μετὰ τῶν ἐν τῇ βάτῃ διαβαινόντων Ἀράβων· ὁ ἦχος τῆς φωνῆς διὰ τὴν ἀπήχησιν τῶν ὀρῶν, βραχωδῶν πάντων ὄντων καὶ πλησίον ἀλλήλων, ἀποβαίνει εὐδιακριτότερος, ἢ ὅσον τις πιστεύει ὀρῶν νὰ ὑπάρχῃ. Τὸ ὄρος Σινὰ εἶνε ἀπόκρημνον, μὴ ἔχον, ἢ δύο ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἐφ' οὗ ὁ λαὸς ἵστατο, ἀναβάσεις, καὶ δύο ἑτέρας ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐκ τῆς βάτης Ἀμποῦ Ζετοῦν ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέρχονται πρὸς τὸ φρέαρ Μαντὰ χώραν τοῦ Ἰοθὸρ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἐν δ' αὐτῷ τῷ Σινὰ κάτωθι τῆς κορυφῆς ἐφ' οὗ ὁ Θεὸς ἵστατο εἰς ἐπίπεδον μεταξὺ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους χῶρον, μικρὸν ὕδωρ διά τινας μῆνας τοῦ ἔτους ὑπάρχει. Πρὸς δὲ τὴν βορειανατολικὴν εἰς τὴν βάτην Ἀμποῦ Ζετοῦν κατάβασιν, ἀφοῦ διέλθωσιν ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ῥάχιν πετρωδεστάτην, κατέρχονται εἰς κοίτην χειμάρρου ὕδωρ ἔχοντος παρ' ᾧ ἀρχαῖον οἴκημα ὑπάρχον φέρει τὸ ὄνομα Ντὲρ ἀμποῦ Μαγάρα, δηλαδὴ μονὴ τοῦ μεγάλου Σπηλαίου. Ἐν ταύτῃ κατῴκουν ἀσκητεύοντες πρὸ τῆς ἐν Χωρὴβ κτισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μονῆς οἱ προπάτορ3ς ἡμῶν, καὶ

δοξάζοντες οὐχὶ ἀτόπως ὅτι ἐκεῖσε συνετάχθη ὁ δεκάλογος. Ἀλλὰ διὰ τὰ ὕδατα μᾶλλον, ὡς κάλλιστα τὸ ἱστορικὸν τῆς νῦν ὑπαρχούσης μονῆς διαλαμβάνει, προὐτιμήθη πασῶν τῶν ἄλλων θέσεων ἡ χώρα ἐν ᾗ ἡ μονὴ νῦν ὑπάρχει. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἀπεκεφάλισε τὸν ἀρχιτέκτονα ταύτης καὶ ἡμιτελῆ τὴν μονὴν ἄφησεν ὡς ἐξ ἐπιγραφῆς ἐν αὐτῇ δηλοῦται· διότι δὲν ᾠκοδόμησεν αὐτὴν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἀσφαλείας τῶν πατέρων χάριν, ἐπειδὴ δὶς πρὸ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς οἱ εἰς διαφόρους χώρας ἀσκητεύοντες φονευθέντες προσέφυγον τότε εἰς τὸν εὐδιάθετον ἵνα κτίζῃ μονὰς καὶ ἐκκλησίας Ἰουστινιανόν, ὅπως κτίσῃ καὶ τὴν μονὴν ταύτην. Οἱ δ' ἐν αὐτῇ πατέρες ἀνέκαθεν, ὡς πάντες οἱ ἐν ἐρήμῳ ζῶντες, ἄπληστοι, ἐτοποθέτησαν ἐν τῇ μονῇ ἄνω καὶ πέριξ ταύτης πάσας τὰς διαλαμβανομένας ἐν τῇ Γραφῇ χώρας. Οὐ πολὺ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀπέχοντες (α) ἐθεώρησαν τινὲς ὡς Σινὰ τὴν τοῦ ὄρους Μούσα κορυφὴν Χοσάφα καλουμένην· ἀλλ' αὕτη εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὄρος μετὰ τῆς κορυφῆς Μούσα· ἔπειτα εἶνε ὑψηλοτέρα τοῦ ὄρους Σινά, διὰ δὲ τῶν ἀνωμάλων πλευρῶν της, ὅπως παρατηρήσῃ τις ταύτην, ὑποχρεοῦται νὰ ἵσταται μακρὰν τῆς ὑπωρείας ἐκεῖθεν τῆς βάτης τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, δηλαδὴ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς βάτης Ῥάχα, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἡ παρεμβολὴ τῶν Ἑβραίων· ἐξ οὗ καθίσταται δυσκολωτάτη, ἂν ὄχι ἀδύνατος πᾶσα συνδιάλεξις. Ἔπειτα δὲν συμφωνεῖ τῇ Βίβλῳ διαλαμβανούσῃ ὅτι ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς καὶ ἐστάθησαν ὑπὸ τὸ ὄρος, ἐπὶ πλέον

(α) Δηλαδὴ οὗτοι ὠνόμασαν Σινὰ τὸ ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν Χωρὴβ καλουμενον, καὶ Χωρὴβ τὸ ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν καλούμενον Σινά.

δὲν φέρει καὶ τὸ ὄνομα Σινά. Ἐπεθύμουν ἵνα ἐξακολουθήσω φιλολογῶν ἅπαν τὸ δρομολόγιον τοῦ Μωϋσέως, καὶ νὰ πραγματευθῶ ἔτι φωτίζων τὰ σκοτεινὰ τῆς μονῆς μέρη· ἀλλὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ μὲ ὑποχρεοῖ, ἵνα ἐπαναχάμπτων εἰς Σουὲζ ἐξακολουθήσω τὴν ἐπίλοιπον περιήγησίν μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΣΟΥΕΖ ΜΕΧΡΙ ΠΕΣΣΙΑΟΥΡ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

Τὴν 7 Ἀπριλίου ἀνεχώρησα ἀπὸ Σουέζ, καὶ κατερχόμενος μέχρι τῶν στενῶν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (μπάμπ Ἐλ Μαντὲπ) καθ' ὅλην τὴν πρὸς τὴν Ἀφρικὴν παραλίαν, καθ' ἣν ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων πολλαὶ πόλεις ἐκτίσθησαν χάριν τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐλεφαντόδοντος καὶ τῆς συγκοινωνίας τῶν ἔνδον πόλεων τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς, δὲν ἤκουσα σωζόμενον ἢ μόνον τὸ ὄνομα τῆς Βερενίκης, πρὸς ἣν ὁδὸς ἀπέληγε νοτίως τῆς Συήνης ἀρχομένη. Ἀλλ' ὅπως ἐννοήσωμεν ὁποία τις ἦτο ἡ κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν κατάστασις ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Πτολεμαίων, ἂς ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλήσῃ Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ὁ τοῦ Φιλαδέλφου υἱὸς καὶ ἔγγονος τοῦ Σωτῆρος κατὰ Κοσμᾶν τὸν Ἰνδικοπλεύστην, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπάρξας ἀφῆκε χειρόγραφον, οὗτινος ἀντίγραφον εὗρον ἐν τῇ τοῦ Σινᾶ

βιβλιοθήκῃ. Λέγει ὁ ἔμπορος οὗτος «ἐν τῇ Ἀδούλῃ (α) πόλει παραλίῳ τῶν Αἰθιόπων, ὡς ἀπὸ μιλίων δύο λιμένος ὑπαρχούσῃ τῶν Αὐξουμητῶν (β) ἔθνος, ἔνθα καὶ τὴν ἐμπορίαν ποιούμεθα, δίφρος ἐστὶ κείμενος ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος, προσέχων ἐπὶ τὴν ὁδὸν Αὐξούμεως μαρμάρινος. Πρὸ εἴκοσι δ' ἐτῶν τῆς νῦν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ τῆς Αὐξούμεως βασιλεὺς θέλων νὰ κάμῃ πόλεμον πρὸς τοὺς ἀπέναντι Ὁμηρίτας (γ) ἔγραψε τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀδούλιος ἵν' ἀντιγράψῃ καὶ πέμψῃ αὐτῷ τὰ ἐπὶ τοῦ δίφρου γράμματα· ἦσαν δ' ἑλληνικά, ἅπερ ἐγώ τε καὶ Μηνᾶς μοναχὸς ἐν Ῥαϊθῷ ἀντεγράψαμεν. Εἶχε δὲ ὁ δίφρος καὶ δύο εἰκόνας τὴν μὲν τοῦ Ἡρακλέους, τὴν δὲ τοῦ Ἑρμοῦ, τὰ δὲ γράμματα εἶχον ὡς ἑξῆς.

Βασιλεὺς μέγας Πτολεμαῖος υἱὸς βασιλέως Πτολεμαίου καὶ βασιλίσσης Ἀρσινόης θεῶν ἀδελφῶν τῶν βασιλέων Πτολεμαίου καὶ βασιλίσσης Βερενίκης, θεῶν σωτήρων ἀπόγονος, τὰ μὲν ἀπὸ πατρὸς Ἡρακλέους τοῦ Διός, τὰ δὲ ἀπὸ μητρὸς Διονύσου τοῦ Διός, παραλαβὼν

(α) Ἡ Ἄδουλις ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένη κεῖται ἐν τῷ Ἀδουλικῷ κόλπῳ Πτολ. IV. 7. 8. καὶ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὴν νοτίως τῆς Μεσόβας Ζέλα.

(β) Αὐξουμῖται ἐκ πόλεως Αὐξούμης ὀνομασθέντες, βασίλειον κατὰ Πτολεμαῖον IV. 8. 25. ἔκειντο καθ' ἣν χώραν οἱ νῦν Ἀβυσσινοί, Χαμπεσὶε καλούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἐνῷ αὐτοὶ καλοῦσιν ἑαυτοὺς Μακατίε.

(γ) Ὁμηρῖται καὶ Σαβαῖοι κατεῖχον τὴν νοτίαν παραλίαν τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου ἢ τὴν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Στράβ. 768. Πτολ. VI. 7. 23. ἐκ τῶν ὁποίων ἡ βασίλισσα τοῦ νότου Σαβὰ ἦλθεν εἰς τὸν Σολομῶντα. Βασιλ. Γ'. Χ. 1-14.

παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν βασιλείαν Αἰγύπτου καὶ Λιβύης, καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ Κύπρου, καὶ Λυκίας, καὶ Καρίας, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίην μετὰ δυνάμεων πεζικῶν, καὶ ἱππικῶν, καὶ ναυτικοῦ στόλου, καὶ ἐλεφάντων Τρωγλοδυτικῶν καὶ Αἰθιοπικῶν, οὓς ὅ τε πατὴρ αὐτοῦ (α) καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν χωρῶν τούτων ἐθήρευσαν καὶ καταγαγόντες εἰς Αἴγυπτον κατεσκεύασαν πρὸς τὴν πολεμικὴν χρείαν. Κυριεύσας δὲ τῆς τε ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου χώρας πάσης καὶ Κιλικίας, καὶ Παμφυλίας, καὶ Ἰωνίας, καὶ Ἑλλησπόντου, καὶ Θράκης καὶ τῶν δυνάμεων τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις πασῶν, καὶ ἐλεφάντων Ἰνδικῶν, καὶ τοὺς μονάρχας τοὺς ἐν τοῖς τόποις πάντας ὑπηκόους καταστήσας, διέβη τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ Βαβυλωνίαν, καὶ Σουσιανήν, καὶ Περσίδα, καὶ Μηδείαν, καὶ λοιπὴν πᾶσαν ἕως Βακτριανῆς ὑπ' αὐτὸ ποιησάμενος, καὶ ἀναζητήσας ὅσα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἱερὰ ἐξ Αἰγύπτου ἐξήχθη, καὶ ἀνακομίσας μετὰ τῆς ἄλλης γάζης τῆς ἀπὸ τῶν τόπων, εἰς Αἴγυπτον δυνάμεις ἀπέστειλε διὰ τῶν ὀρυχθέντων ποταμῶν (δηλαδὴ διὰ τῶν διωρύγων τοῦ Σουέζ). Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ἐν τῇ εἰκόνι καὶ εἰς τὸν δίφρον ἐγέγραπτο οὕτω.

Μεθ' ἃ ἀνδρειώσας τὰ μὲν ἔγγιστα τοῦ βασιλείου μου ἔθνη εἰρηνεύεσθαι κελεύσας, ἐπολέμησα καὶ ὑπέταξα μάχαις τὰ ὑπογεγραμμένα ἔθνη. Γάζη ἔθνη ἐπολέμησα·

(α) Στράβ. 789. Περὶ τῆς καταγνώσεως τῆς Αἰθιοπίας τῆς ἄνω οἱ Πτολεμαϊκοὶ ἐφρόντισαν, διαφερόντως δ' ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθείς, φιλιστορῶν καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος διαγωγὰς ἀεὶ καὶ τέρψεις ζητῶν καινοτέρας· οἱ πάλαι δὲ βασιλεῖς οὐκ ἐφρόντισαν τῶν τοιούτων. . . . .

ἔπειτα Ἄγαμαι καὶ Σιγώην ἐνίκησα, τὴν ἡμίσειαν τῶν παρ' αὐτοῖς πάντων καὶ αὐτῶν ἐμερισάμην, καὶ Τιαμῶ τοὺς λεγομένους Τζιαμώ, καὶ τοὺς Γαμβηλά, καὶ τὰ ἐγγὺς αὐτῶν συγγενῆ ἔθνη τὰ πέραν τοῦ Νείλου (δηλαδὴ τὰ πρὸς νότον). Καὶ Ζιμγαβηνέ, καὶ Ἀγαβά, καὶ Τιαμά, καὶ Ἀγαθαγαβούς, καὶ Καλαά, καὶ Σεμβωνὰ πέραν τοῦ Νείλου (α) ἐν δυσβάτοις καὶ χιονώδεσιν ὄρεσιν οἰκοῦντας, ἐν οἷς διὰ παντὸς νιφετοί, καὶ κρύη, καὶ χιόνες κάθηνται, ὡς μέχρι γονάτων καταδύειν ἄνδρα. Τὸν ποταμὸν διαβὰς ὑπέταξα. Ἔπειτα Λασινὰ καὶ Ζαά, καὶ Γαβαλὰ οἰκοῦντας παρ' ὄρεσι θερμῶν ὑδάτων βλύουσιν καὶ καταρρύτοις Ἀλταμῶ καὶ Μεγὰ καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς ἔθνη πάντα Ταϊτῶν, τὰ μέχρι τῶν τοῖς Αἰγύπτου ὄρεσιν οἰκούντων ὑποτάξας. Πεζεύεσθαι ἐποίησα τὴν ὁδὸν ἀπὸ τῶν τῆς ἐμῆς βασιλείας τόπων μέχρις Αἰγύπτου· ἔπειτα ἀνίνε καὶ μετίνε ἐν ἀποκρήμνοις οἰκοῦντας ὄρεσι Σισέα ἔθνος ἐπολέμησα, οὓς εἰς μέγιστον καὶ δυνατώτατον ὄρος ἀπελθόντας περιφρουρήσας κατήγαγον, καὶ ἐπελεξάμην ἐμαυτῷ τούς τε νέους καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας καὶ παρθένους, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς κτῆσιν. Ῥαυσῶν ἔθνη μεσόγεια λιβανοτοφόρων βαρβάρων οἰκοῦντα ἐντὸς πεδίων μεγίστων ἀνύδρων, καὶ Σωλάτε ἔθνος ὑπέταξα, οὓς καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης φυλάσσειν ἐκέλευσα. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ ἔθνη ὄρεσιν ἰσχυροῖς περιφρουρημένα, αὐτὸς ἐγὼ ἐν ταῖς μάχαις παρὼν νικήσας καὶ ὑποτάξας ἐχαρισάμην αὐτοῖς πάσας τὰς χώρας ἐπὶ φόρους. Ἄλλα δὲ πλεῖστα ἔθνη ἑκόντα ὑπετάγη μοι ἐπὶ φόρους. Καὶ πέραν δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης οἰκοῦντας Ἀραβίτας

(α) Νεῖλος ὁ Κυανοῦς ποταμός, ἡ δὲ χώρα ἐν Ἀβυσσινίᾳ.

καὶ Κινοδοκολπίτας (α) στράτευμα ναυτικὸν καὶ πεζικὸν διαπεμψάμενος καὶ ὑποτάξας αὐτῶν τοὺς βασιλέας φόρους τῆς γῆς τελεῖν ἐκέλευσα, καὶ ὁδεύεσθαι μετ' εἰρήνης καὶ πλέεσθαι ἀπὸ τῆς λευκῆς κώμης (β) ἕως τῶν Σαβαίων χώρας· ἐπολέμησα πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἔθνη καὶ πρῶτος καὶ μόνος βασιλέων τῶν πρὸ ἐμοῦ ὑπέταξα, δι' ἣν ἔχω τὸν μέγιστον θεόν μου Ἄρην εὐχαριστίαν, ὃς μ' ἐγέννησε, δι' οὗ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ὁμοροοῦντα τῇ ἐμῇ γῇ ἀπὸ μὲν ἀνατολὰς μέχρι τῆς λιβανοτοφόρου (γ) ἀπὸ δὲ δύσεως μέχρι τῆς Αἰθιοπίας καὶ Σάσου τόπων (δ) ὑπ' ἐμαυτὸν ἐποίησα· ἃ μὲν αὐτὸς ἐγὼ ἐλθὼν καὶ νικήσας, ἃ δὲ διαπεμπόμενος, καὶ ἐν εἰρήνῃ καταστήσας πάντα τὸν ὑπ' ἐμοὶ κόσμον, κατῆλθον εἰς τὴν Ἀδούλην τῷ Διῒ καὶ τῷ Ἄρει, καὶ τῷ Ποσειδῶνι θυσιάσας ὑπὲρ τῶν πλωϊζομένων. Ἀθροίσας δέ μου τὸ στράτευμα, καὶ ἐφ' ἓν ποιήσας, ἐπὶ τούτῳ τῷ τόπῳ καθίσας, τόν δε τὸν δίφρον παραθήκην τῷ Ἄρει

(α) Κινοδοκολπῖται οἱ νοτίως τοῦ Αἰλανίτου κόλπου καὶ τῆς χερσονήσου ἄκρας παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦντες.

(β) Ἡ λευκὴ κώμη κατὰ Στράβωνα ἦτο μέγα τῶν Ναβαταίων ἐμπόριον Στράβ. 780. 781. ἦτο δὲ κατ' Ἀρριανὸν ἀπέναντι τοῦ Μυὸς ὅρμου, δηλαδὴ τοῦ νῦν Κοσὲρ ἐξ οὗ κατὰ Στράβωνα ἀπήρχοντο εἰς Κοπτόν. Στράβ. 782. Πτολ. IV. 5. 14, καὶ εἶχε φρούριον ἐξ οὗ ἀνήρχοντο εἰς τὴν Πέτραν πρὸς Μαλίχαν βασιλέα Ναβαταίων. (Ἀρρ. περιγραφὴ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πρὸς Ἀδριανόν.)

(γ) Δηλαδὴ ὁλόκληρος ἡ Ἀραβικὴ χώρα καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Σαβαίων ἡ κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἐρυθρᾶς.

(δ) Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ βασιλέως, περιλαμβάνεται εἰς τὴν στρατείαν του ἅπασα ἡ Ἀβυσσινία, ἧς τὰ ὄρη πρὸς νότον ὑπ' ἐρήμου ὁρίζονται.

ἐποίησα ἔτη τῆς ἐμῆς βασιλείας εἴκοσιν ἑπτά. Καὶ ταῦτα τὰ ἐν τῷ δίφρῳ γεγραμμένα, φονεύουσι δὲ ἐνώπιον τοῦ δίφρου τοὺς καταδίκους.»

Ἐξελθόντες δὲ τῶν στενῶν ἐλάβομεν τὸν ἐξευρεθέντα ὑπὸ τοῦ Ἱσπάλου πλοῦν κατ' Ἀρριανὸν λέγοντα: Πρῶτος Ἵσπαλος κυβερνήτης κατανοήσας τὴν θέσιν τῶν ἐμπορίων, δηλαδὴ τῶν παραλίων πόλεων παρὰ τὰς ὁποίας ὁ διάπλους ἀπὸ Ἀραβίας ταῖς ἀκταῖς πλησίον γενόμενος ἀφίκετο μέχρις Ἰνδιῶν, καὶ τὸ σχῆμα τῆς θαλάσσης, τὸν διὰ πελάγους ἐξεῦρε πλοῦν. Ἀφίχθην δὲ τὴν 25 τοῦ μηνὸς ἰδίου εἰς Βομβάην, καὶ ἀνεχώρησα ἐκ ταύτης τὴν 28 ἰδίου ἐπιβὰς ἀτμαμάξης· τὸ Βουλαμποῦρ δὲ παρελθόντες ᾐσθάνθην τὴν μεγαλειτέραν θερμότητα ἐξ ὅσων χωρῶν διῆλθον· αἱ ἅμαξαι ἦσαν διάπυροι, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐγγίσωμεν τὰ τειχώματά των, ὁ δὲ τῆς ἀτμοσφαίρας ἀὴρ θερμὸς ὡσεὶ ἐκ κλιβάβάνου προερχόμενος. Εὑρίσκομεν ἄνεσιν κατάκλειστον τὴν ἅμαξαν ἔχοντες· οἱ δὲ Ἰνδοί, οἵτινες κάλλιον ἐγίνωσκον νὰ προφυλαχθῶσιν εὕρισκον ἔχοντες ἄνεσιν διὰ κιρβασιῶν πᾶσαν τὴν κεφαλὴν περιτετυλιγμένην, καὶ ἀφίνοντες χάριν τοῦ ὁρᾷν ἐλευθέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς μόνον, διότι ἡ οὕτως ἀναπνοὴ τελουμένη ἦτο δροσερωτέρα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Μετὰ τὸ Μῤῥὺτ πρὸ τοῦ νὰ διαβῶμεν τὸν Δτζιαμοῦνα, ὃν ὁ Πτολεμαῖος Δαμοῦνα καλεῖ (α), ἐκ τῆς ἐρήμου δυτικὸς ἄνεμος σφοδρότατος ἐρχόμενος, καὶ πυκνὸν νέφος φέρων ἐκ κονιορτοῦ καὶ λίθων, μετέβαλε τὴν ἡμέραν εἰς βαθύτατον σκοτος, καθ' ὃ δὲν ἔβλεπεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Ἐσταμάτησαν τὴν ἀτμάμαξαν διὰ φόβον μὴ ἀνατραπῶμεν, ἐπὶ δὲ τῶν άμα-

(α) Πτολεμ. VII. 1. 29.

ξων λίθοι συχνοὶ πίπτοντες ἐδήλουν ἐκ τοῦ αὐτῶν κρότου ὅτι ἐφέροντο ἐξ ὕψους, καὶ ἦσαν εὐμεγέθεις. Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν ἀφοῦ τὸ σκότος διελύθη εὑρέθημεν ἀγνώριστοι πάντες περιγελῶντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον, διότι ὁ λεπτότατος κονιορτὸς διὰ τῶν ἀπαρατηρήτων διαλειμμάτων κατὰ τὰς συναρμογὰς τῶν τῆς ἁμάξης ξύλων διανεμιζόμενος ἐπεκάθησεν εἰς ἅπαν ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ μετέβαλε πάντα τὰ χαρακτηρίζοντά μας. Διελθόντες τὸν Ατζιαμοῦνα, διήλθομεν εἶτα καὶ τὸν Σουτλέτζι καὶ ἔπειτα τὸν εἰς αὐτὸν χυνόμενον Βιάσα, ὧν τὸν μὲν πρῶτον ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Ζάδαδρον, τὸν δὲ Βίβασην (α), Ὑφάσιον δ' ὁ Ἀρριανός (β), καὶ ὁ Στράβων (γ) Ὕπανιν, ἐξ οὗ λέγει ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέστρεψεν. Ἀφιχθεὶς δὲ εἰς Βεζηραμπὰτ μέχρι τοῦ ὁποίου ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τότε ἀπέληγε καὶ ταχυδρομικῆς ἁμάξης ἐπιβὰς ἀφίχθην τὴν 3 Μαΐου εἰς Πεσσιαοὺρ ἡμέραν, καθ' ἣν ἀπετεφροῦτο τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως,

Κεῖται τὸ Πεσσιαοὺρ βορείως τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ δυτικῶς τοῦ Λοντὼ εἰς Ἀφγανικὴν χώραν τῆς φυλῆς Ἀφρυντὴ ἐν κοιλάδι ἀγόνῳ, νοτίως, δυτικῶς καὶ βορείως ὑπὸ ὀρῶν τῶν Ἀφρυντὴ τῶν πλείστων ἀγόνων κυκλουμένη, ἧς τὸ νότιον μέρος ὑπὸ ποταμίσκου ποτιζόμενον καθίσταται κατάλληλον διὰ καλλιέργειαν καὶ κατοικίαν· ὁ δὲ ποταμὸς Λοντὼ εἰς βαθεῖαν κοίτην ἄγων γίνεται ἄχρηστος διὰ τὴν κοιλάδα. Ἐκ τοῦ Πεσσιαοὺρ ἄγουσι διὰ Καβοὺλ ὁδοὶ δύο· ἡ συντομωτέρα καὶ ἀνατολικωτέρα βορείως ἄγουσα διέρχεται εὐθὺς διάσελον Ταταρὲ ὀνομαζόμενον καὶ εὑρισκόμενον μεταξὺ τῶν ὀρῶν Σουὰτ

(α) Πτολ. VII. 1. 26. (β) Ἀρριαν. 5. 29. (γ) Στράβ. 697-700.

καὶ Χαϊμπὲρ ἅπερ κατοικοῦνται ὑπ' ἐλευθέρων ὁμωνύμων αὐτοῖς 'Αφγάνων, εἶτα χωρίον καλούμενον 'Αλιμεστζιέτ, καὶ τοῦ 'Αλῆ κτίσμα λεγόμενον, μεθ' ὃ τὴν κοιλάδα Λαλπούρ, γνωστὴν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κύπερ· εἶτα διέσελον μικρότερον τοῦ Ταταρέ, καὶ τὴν κοιλάδα Ντζιελαλαμπάτ, ἥτις ἔνθεν μὲν τὰ ὄρη Σουὰτ ἔχει καὶ ἔνθεν τὰ ὄρη Χαϊμπὲρ καὶ Παπέρ, εἶτα τέσσαρα μικρὰ διάσελα μεταξὺ τῶν Καφριστανικῶν ὀρῶν καὶ τῶν ὀρῶν Σοὺρχ ἄπ εὑρισκόμενα, καὶ εἶτα τὴν Καβουλικὴν κοιλάδα. Οἱ Ἄγγλοι ὅταν κατὰ τὸ 1840 εἰσῆλθον εἰς Καβοὺλ ἀντὶ νὰ συγκοινωνῶσι διὰ τοῦ Λαλπούρ, ἐπειδὴ τὸ διάσελον Ταταρὲ εἶνε δύσβατον, ἐξωμάλυναν ὁδὸν διὰ τῶν ὀρῶν Χαϊμπὲρ καὶ ἀφικνοῦντο δι' αὐτῶν ἀπὸ Πεσσιαοὺρ εἰς Ντζιελαλαμπάτ. Ὁ 'Εμὴρ ἐξουσιάζει τὴν ἀπὸ Ταταρὲ μέχρι Καβοὺλ ὁδὸν μόνον, αἱ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταύτης χῶραι ὀρειναὶ κατοικοῦνται ὑπ' ἀδεσπότων. Ὅταν ἤμην εἰς Πεσσιαοὺρ ὁ φυλετάρχης τοῦ Λαλποὺρ ἐκ τῆς οἰκογενείας Μεϊμὲ Νουροὺζ Χάν, ὢν ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τοῦ 'Ιακοὺπ Χάν, τοῦ υἱοῦ τοῦ 'Εμήρ, ὃν εἶχε φυλακίσει τότε οὗτος, ἐπανεστάτησε καὶ διέκοψε τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ ἑτέρα ὁδὸς ἄγουσα δυτικῶς μεταξὺ τῶν ὀρῶν 'Αφρυντὴ καὶ Χαϊμπέρ, διέρχεται εἶτα τὴν νοτίως τούτων χώραν τῶν Χατάκ, καὶ στρεφομένη βορείως μεταξὺ τῶν ὀρῶν Χαϊμπὲρ καὶ Βεζυροὶ ἄγει εἰς Κόρμ, τὸ γνωστὸν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κουρούμ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καβούλ. Ταύτην οἱ Ἄγγλοι μὴ ἐπιτρέψαντές μοι, ν' ἀνέλθω εἰς Καβούλ, ἐπέτρεψέ μοι εἶτα ὁ 'Εμὴρ ἀπὸ Καβοὺλ δι' 'Ινδίας κατερχομένῳ.

Τὴν 11 δὲ Μαΐου ἐλθὼν πρός με Κόπτης ἐκ Καΐρου μοὶ ἔλεγεν, οἱ Ἄγγλοι ἐμπόδισαν ν' ἀπέλθῃ εἰς Κα-

βοὺλ Ῥῶσσόν τινα Πέτρον Παχίνο καλούμενον, καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον Κόπτην ἐπανέκαμψαν ἐκ τῶν μεθορίων καὶ εἶχον ἤδη εἰς Πεσσιαοὺρ ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ. Ἀπῆλθον, ἵνα μὴ τὰ ἴδια πάθω, τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸ Κυβερνεῖον, καὶ μὴ εὑρὼν τὸν Κυβερνήτην διηυθύνθην εἰς τὸν ὑποκυβερνήτην, εἰς ὃν εἶπον ὅτι προὐτιθέμην εἰς Καβοὺλ ν' ἀπέλθω. Οὗτος δ' ἀποτρέπων με συνεβούλευε νὰ μὴ κινηθῶ πρὶν ἢ τὸν Κυβερνήτην ἴδω, καὶ μοὶ ὥρισεν ὥραν συνεντεύξεως τὴν 9 τῆς αὔριον ἐν τῷ Κυβερνείῳ. Τὴν δ' αὔριον πρωϊαίτατα ἐλθὼν πρός με ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας κ. Christi, καὶ παραλαβών με ἐν τῇ αὑτοῦ ἁμάξῃ ἀφοῦ περιήλθομεν ὁμοῦ τὰς φυλακὰς τῶν ὁδῶν, καὶ εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἀποκατεστάθημεν ἐξετάσας με μικρά τινα, ἅπερ ἐν ἐπιστολῇ γράψας ἐνεχείρισέ μοι, ἔπεμψεν ἵνα δώσω ταύτην εἰς τὸν Κυβερνήτην. Εὗρον ἐκεῖ τὸν κ. Hommani μετὰ τοῦ ὑποκυβερνήτου καὶ ἐξέθεσα τὸν σκοπὸν τοῦ ἐν Καβοὺλ ταξειδίου μου. Εἶπον δ' ἔτι αὐτῷ ἅπασαν τὴν ἐν Ἀσίᾳ περιήγησίν μου καὶ τὰ κατ' αὐτὴν συμβάντα μοι, ἐξ ὧν ἐνόησεν ὅτι φίλος των ἤμην· ἀλλὰ μοὶ εἶπεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναμείνω ἀπάντησιν τοῦ Ἀντιβασιλέως, ἥτις συμφώνως πρὸς τὰς παρακλήσεις μου δὲν ἐπίστευε νὰ βραδύνῃ. Ἐπιθυμοῦντα δὲ κατὰ τὸ διαβατήριόν μου τὴν πατρίδα μου εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην νὰ εὕρῃ, ἐπειδὴ ἐδυσκολεύετο, ἐπέδειξα ταύτην, ἣν ἀναγνοὺς μετὰ θαυμασμοῦ εἶπεν «ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Ἑλλάδος εἶνε!»

Ἔν τινι δ' ἡμέρᾳ ἐλθὼν ὁ κ. Christi ἐφ' ἁμάξης μοὶ παρήγγειλεν ἵνα ἐξέλθω μετ' αὐτοῦ εἰς περίπατον· ἐξερχόμενος δὲ τῆς θύρας προσήλωσα αὐτῷ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ βαδίζων μετ' αὐτοῦ

διελεγόμην. Εἶδον ἄνδρα πρός με ἐκ τῶν πλαγίων διευθυνόμενον· ἀλλ' ἐνόμισα ὅτι διευθύνετο ἐν τῷ ξενοδοχείῳ· πλησιάσας με δὲ καὶ πρὸς τὸν Christi ἀποταθεὶς ἐκπεπληγμένος εἶπεν, ἐκεῖνος εἶνε, κύριέ μου! καὶ πάραυτα ῥίψας ἐπὶ τῶν ὤμων μου τὰς χεῖρας, ὡς εὖ παρέστης, κύριε Ἰατρέ, μοὶ λέγει. Ἀπωθήσας αὐτὸν ὀλίγον, ἵνα καλῶς τὸν ἴδω, ἀνεγνώρισα αὐτόν. Δὲν μὲ ἠπάτησεν οὔτε ἡ χρυσῶς παρυφασμένη αὐτοῦ κιρβασία, οὔτε ἡ μεγαλοπρεπὴς στολή, οὔτε τὰ χρυσᾶ πέδιλα· ἦτο ὁ Ἰμπραὴμ Σεήτ, μετὰ τοῦ ὁποίου διήλθομεν τὴν Παμήρ, καὶ ὁ ὁποῖος ἐπανακάμψας ἐκεῖθεν καὶ πεμφθεὶς δι' ὑπηρεσίαν πρὸς τὸν φίλτατον Ἐμήρ, μοὶ διηγεῖτο ἐν τῇ ἁμάξῃ ὁπόσον τὸν εὐχαρίστησεν ἀναγγείλας αὐτῷ ὅτι συνεταξειδεύσαμεν καλῶς ἐπὶ δέκα καὶ πέντε ἡμέρας. Ἡ διαμονή μου παρετείνετο εἰς Πεσσιαούρ, ὁ δ' εὐγενὴς Hommani ἐνοχλούμενος ὑπ' ἐμοῦ ἔγραφε καὶ ἐτηλεγράφει· ἀλλ' ὁ Ἀντιβασιλεὺς δὲν ἀπήντα, νομίζων ὅτι ἠδύνατο νὰ μὲ κατέχῃ, ὅπως καὶ τὸν Κόπτην. Ἐλθὼν δ' εἰς Πεσσιαοὺρ ὁ αὐτοῦ γρμματεὺς καὶ παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς Hommani ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τελειωτικὴν ἀπάντησιν. Τὴν προτεραίαν τῆς ἀνακοινώσεώς μοι ταύτης, ἤτοι τὴν 28 Μαΐου, ἦλθεν ὁ Κόπτης ὁδηγῶν μεγαλοπρεπῆ Ἀφγᾶνα, ὅστις ἅμ' ἰδών με, πλήρης χαρᾶς γενόμενος, ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ὤμων μου τὰς χεῖρας λέγων, ζῆτε ἔτι; Πόσον ὁ Ἐμὴρ θὰ εὐχαριστηθῇ ἅμα σᾶς ἴδῃ! Προσεπάθουν νὰ τὸν ἀναγνωρίσω, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐνθυμηθῶ ποῦ μετ' αὐτοῦ συνηντήθην· ἐκ τῆς ἐθνικῆς του στολῆς δὲν ἀμφέβαλον ὅτι ἦτο Ἀφγάν. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μοὶ εἴπῃ τίς ἦτο. Δὲν ἐνθυμεῖσαι, μοὶ λέγει, ἐκεῖνον διὰ τὸν

ὁποῖον ὁ Ἐμὴρ ζητήσας ἵνα εἴπῃς ἐὰν ἦτο πνευματώδης, εἶνε μὲν γενναῖος ἀπεφάνθης, ἀλλὰ νουνεχὴς ὀλίγον; Ἐνεθυμήθην πληρέστατα τοὺς λόγους, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον δὲν ἐτήρησα εἰς τὴν μνήμην. Ἦτο τοῦ Ἐμὴρ ὁ αὐλάρχης ἐλθὼν ἵνα λάβῃ παρὰ τῶν Ἄγγλων τὸν ἐτήσιον φόρον. Ἰδού, προσέθεσα αὐτῷ, πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ φιλτάτου Ἐμὴρ καὶ ἰδικήν μου ἔτι, ἀπεφάσισα τὸ ταξείδιον τοῦτο, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι δὲν μοὶ ἐπέτρεψαν ὁδὸν μέχρι τοῦδε. Ζὰν Ὀγκαρὲζ μίγου εμ, εἶπε, μεθ' ὅλου τοῦ Ἀφγανικοῦ ἤθους· καὶ τίνα ἐμποδίζουσι, τὸν φίλτατον τοῦ Ἐμήρ; Θὰ ὑπάγω πάραυτα, ἵνα τοῖς τὸ εἴπω. Ὄχι, ὄχι, δὲν συμφέρει, τῷ παρετήρησα. Ἰδοὺ καλλίτερον ἐγένετό μοι διότι θέλομεν συνταξειδεύσει. Τὸ ἑσπέρας ὁ κ. Christi ἐλθὼν μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ ἀπάντησις ἦλθε καὶ τὴν αὔριον ἔμελλον ν' ἀκούσω ταύτην ἐν τῷ Κυβερνείῳ. Ἐνόμισα περὶ ἀπαντήσεως εὐνοϊκῆς, διότι φίλος διεγνώσθην. Ἀλλὰ τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη τὰ καταχρώμενα τῆς εὐπιστίας τῶν ἄλλων, καὶ πέραν τῶν δυνάμεων αὐτῶν πλεονεκτοῦντα, καὶ κρατοῦντα τῶν πρεπόντων ἐλευθερίαν, ἀναμιγνυόμενα δὲ μετὰ τῶν κεκινδυνευμένων, καὶ μὴ στερεοῦντα ἑαυτὰ ἐπὶ βάσεων ἀμεταβλήτων, τοῖς φυσικοῖς νόμοις ἀναλόγων, ὑποπτεύουσι πλὴν ἑαυτῶν τοὺς πάντας. Τὴν αὔριον ὁ Ἰμπραὴμ Σεὴτ μοὶ διηρμήνευε τοὺς λόγους τοῦ εὐγενοῦς **Hommani**, οὓς ὠχρὸς προέφερε. Μοὶ ἔλεγε δ' ὅτι μοὶ ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς τοῦ νὰ διέλθω τὰ βόρεια ὅρια τῶν ἐν Ἰνδίαις ἀγγλικῶν κτήσεων. Τῷ ἐζήτησα ἂν ἠδυνάμην νὰ διέλθω διὰ τῶν Βελουχιστανικῶν λιμένων· μάλιστα, μοὶ εἶπε· καὶ τὸν παρεκάλεσα ἵνα μοὶ γράψῃ ταῦτα· ἀλλ' εἶτα ὁ ἐν Καλετζῇ κυβερνήτης μοὶ ἀπηγό-

ρευσε τοῦ νὰ διέλθω καὶ διὰ τούτων, καὶ μοὶ συνεβούλουεν, ἵνα ἐπανακάμψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Τοιαύτας καὶ παραπλησίας συμβουλὰς ἑπόμενον εἶνε ὅτι μέλλει τις ν' ἀκούῃ παρὰ Κυβερνητῶν Ἄγγλων ἐν Ἰνδίαις ἀναπαυομένων εἰς ἕδραν ἱσταμένην ἐπὶ ῥουπιῶν σωροῦ μισθοῦ μηνιαίου. Ὁ εὐγενὴς δ' Hommani μοὶ εἶπεν ἐπὶ πλέον· ἐπειδὴ ἦτο ἡ αἰτία νὰ διαμείνω τόσας ἡμέρας εἰς Πεσσιαούρ, ἐνόμιζε δίκαιον, ὅσα ἔξοδα ἔκαμα ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν παρουσιάσθην ἐνώπιόν του μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν μοὶ ἐκοινοποίησε τὴν ἀπόφασίν του, ὅτι ἀνῆκον εἰς αὐτόν. Τὸ ἀπεδέχθην εὐχαριστήσας· ἀλλ' ὁ ξενοδόχος εἶτα προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἤθελε πληρωθῆ, ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον, καὶ θέλων τὸ ἕτερον ἥμισυ νὰ μοὶ καταλογίσῃ δὲν παρεδέχθην, τὸ ὅλον δὲ πληρώσας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ ἀπόδειξιν. Πρὸς δὲ τὸν κ. Christi μετὰ τοῦ ὁποίου περιεπάτουν καὶ ἐγευμάτιζον πολλάκις εἶπον, ὅτι εἰς δύο περιστάσεις κινδυνεύει ἡ ζωή μου· εἰς ἐκείνην ἐν Χαμίᾳ ὑπὸ τῶν Σινῶν, καὶ εἰς ταύτην ὑπὸ τῶν Ἄγγλων· ἀλλ' ἐγὼ καίτοι οἱ Ἄγγλοι δὲν μοὶ δίδουσιν ὁδὸν καὶ μὲ φράττουσι διὰ τείχους ἐπιμηκεστέρου καὶ φρικωδεστέρου τοῦ Σινικοῦ, θέλω ὑπάγει εἰς Καβούλ. Εἰς πόσον χρόνον; μοὶ εἶπεν. Εἰς ὄχι περισσότερον τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν, τῷ ἀπεκρίθην. Ἐγέλασεν! ἀλλ' ἐγὼ ἐπιβὰς τὸ ἑσπέρας ταχυδρομικῆς ἁμάξης διεπεραιώθην διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μέχρι Λαχώρ. Ἐν τοιαύτῃ εὐκαιρίᾳ μὴ ἀμελήσωμεν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου καὶ ὅσα διὰ μνημεῖα αἰώνια οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν διάβασιν τούτου ἐκεῖσε ἀφῆκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΠΕΣΣΙΑΟΥΡ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ ΜΕΧΡΙ ΠΕΝΤΕΡ-ΑΜΠΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ.

Μείνας ἐν Πεσσιαοὺρ περὶ τὰς εἴκοσι πέντε ἡμέρας ἐγνώρισα τὸν φιλόμουσον ἱερέα Juc ἔχοντα ἐν τῷ αὐτοῦ οἴκῳ μουσεῖον ἐκ πολυτίμων συλλογῶν ἀρχαίων νομισμάτων Ἑλληνικῶν καὶ ἀγαλμάτων, προερχομένων ἐξ ἀνασκαφῶν πόλεων εὑρισκομένων μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Λοντὼ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ. Τὰ ἀγάλματα μαρμάρινα ἦσαν τέχνης ὡραίας, εἰκόνιζον θεοὺς ἑλληνικούς, φέροντας ὅμως περὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ στῆθος γυμνοσοφιστῶν σημεῖα, δι' ὧν ἐδείκνυον ὅτι ἐλατρεύοντο ὑφ' Ἑλλήνων μέν, ἀλλ' ἀποδεχθέντων, ὅπως καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀπεδέχθησαν, τοὺς θεοὺς τῆς χώρας, οὓς δὲν ἐποίουν εἰδεχθεῖς ἢ τερατώδεις ὅπως οἱ ἰθαγενεῖς, ἀλλ' ὅπως οἱ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ χώρα αὕτη κατὰ Πτολεμαῖον μεταξὺ Σουὰτ καὶ Ἰνδοῦ ποταμοῦ κειμένη, ἤτοι μεταξὺ Λοντὼ καὶ Ἰνδοῦ, κατῳκεῖτο ὑπὸ Γανδαρῶν καὶ εἶχε πόλεις Προκλαὶν καὶ Ναυλιβὶ (α)· κατὰ δὲ Στράβωνα ἡ μεταξὺ τοῦ Κώφη, ὃν εὕρομεν πρὸς τὸν Λοντὼ ἀντιστοιχοῦντα, καὶ τοῦ Ἰνδοῦ κατῳκεῖτο ὑπ' Ἀστακινῶν καὶ Νυσαίων καὶ Ὑπασίων μεθ' οὓς ὑπῆρχεν ἡ χώρα τοῦ Ἀσσακηνοῦ, ὅπου Μασόγα πόλις πρωτεύουσα· καὶ παρὰ τὸν Ἰνδὸν πόλις Πευχαλαῖτις, καθ' ἣν ἐγένετο τὸ ζεῦγμα, δι' ἧς ἐπεραιώθη ἡ στρατιὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφοῦ προδιῆλθε διὰ πλοίων τὸν Κώφην (β)· ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει τὴν Πευχαλαιῶτιν καθ'

(α) Πτολ. VII, 1, 41. (β) Στράβ. 697. 698.

ἣν ἐγένετο τὸ ζεῦγμα ὁμοίως παρὰ τὸν Ἰνδὸν κειμένην καὶ τὸν Ὕπαρχον αὐτῆς ὀνομάζει Ἄστην (α), ἐξ οὗ οἱ Ἀστακινοὶ τοῦ Στράβωνος, καὶ ἐκ τῆς Πευκαλαιώτιδος ἡ Προκλαῒς τοῦ Πτολεμαίου ἢ ἡ Πακτυϊκὴ καλουμένη, ὡς προεγράφη, ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Εἰς ἔθνος δ' Ἀστακηνῶν, λέγει, ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν ἄρας ἐκ τῆς Ἀόρνου πέτρας καὶ εἰς Δύρτα πόλιν, ὅθεν ἔπεμψε τὸν Νέαρχον καὶ Ἀντίοχον πρὸς κατασκόπευσιν τῶν ἐκεῖσε χωρίων. Αὐτὸς δ' ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦγε καὶ τὸ στράτευμα ὡδοποιεῖτο πρόσω ἄπορα ἄλλως ὄντα τὰ ταύτῃ χωρία (β)· ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι ἡ χώρα τῶν Ἀστακινῶν ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τοῦ Λοντῶ ὃν Κωφῆνα ὁ Ἀρριανὸς καλεῖ καὶ προσέτι καὶ ἡ ἄγονος χώρα. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἀρριανὸς δὲν γράφει ἂν ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Λοντῶ, ὃν Κωφῆνα καλεῖ, λέγει ὅτι διῆλθε διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Κωφῆνος καὶ Ἰνδοῦ χώρας, ἐν ᾗ ὑπῆρχε πόλις Νύσσα ὑπὸ Διονύσου κτισθεῖσα (γ)· εἶνε δ' αὕτη ἡ τοῦ Πτολεμαίου Ναύλιβις, καὶ ἡ κατοικουμένη ὑπὸ τῶν κατὰ ταύτην τὴν χώραν θετομένων Νυσαίων ὑπὸ τοῦ Στράβωνος. Ἀλλ' οὗτος τὴν τοῦ Διονύσου πόλιν τίθησιν, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἴδει, παρὰ Συδράκαις, οὓς καὶ συγγενεῖς τοῦ Διονύσου λέγει (δ). Οὔτε ὁ Στράβων ὅμως οὔτε ὁ Ἀρριανὸς περιγράφουσιν εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Λοντῶ χώραν τὸ Πεσσιαούρ, καίτοι ἀμφότεροι τὴν διάβασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγουσι γεγενημένην διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ χώρας, καθ' ἣν ὅπως γίνῃ διάβασις, ἀνάγκη ὁ στρατὸς τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ προδιῆλθε διὰ

(α) Ἀρρ. 4. 22. (β) Ἀρρ. 4. 30. (γ) Ἀρρ. 5, 1. 3. 4. (δ) Στράβ. 687. 701.

τῆς κοιλάδος ἔνθα νῦν τὸ Πεσσιαούρ, διότι ὁ Λοντὼ ἢ ὁ Κωφὴν βορειότερον τῆς κοιλάδος, τῶν ἀποκρήμνων ὀρῶν ἕνεκεν, δὲν ἐπιτρέπει διάβασιν πρὸς τὸν Ἰνδόν, νοτιώτερον δὲ τῆς κοιλάδος οἱ ποταμοὶ ἑνοῦνται, ἔνθα καὶ ἡ διάβασις γίνεται νῦν κατὰ τὴν θέσιν Ἀτὸκ τοῦ Ἰνδοῦ μόνον. Ἡ Πευχαλαιῶτις λοιπὸν ἔκειτο εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν χώραν παρὰ τὸν Ἰνδόν. Τὸ Πεσσιαοὺρ δὲ σπουδαία νῦν πόλις πρὸς δυσμὰς τοῦ Λοντὼ εὑρισκομένη, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἀναφερομένη, πρέπει νὰ ἦ πόλις μεταγενεστέρα κτισθεῖσα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ περιγραφεῖσαν ἄπορον χώραν ὑπὸ τοῦ Κιανοὺς τοῦ κτίσαντος τὴν Κοχάν, τὴν Βουχάρα, τὸ Καβούλ, καὶ αὐτὸ τὸ Λαχώρ· διότι καὶ τοῦτο, ὡς διευκρινηθήσεται, δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν περιγραψάντων τὸ δρομολόγιον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνῷ περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, δηλαδὴ ἐκτίσθη τὸ Πεσσιαοὺρ ὑφ' ἑνὸς τῶν ἐν Βάκτροις βασιλευσάντων Ἑλλήνων. Οἱ Ἄγγλοι ἀπέδιδον τὸ Πεσσιαοὺρ εἰς τὸν Πῶρον καλοῦντες αὐτὸ Πωροπεσσιαούρ. Ἀλλ' ὁ Πῶρος ὁ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς ὃν τὸ Πεσσιαοὺρ ἀποδίδουσι, δὲν ἐξετείνετο βορείως τοῦ Ὑδάσπου. Τὸ Πεσσιαοὺρ ἐκτίσθη, φαίνεται, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὸ Πεντζιὰπ τῶν Ἰνδιῶν, τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Τουρκεστάν, καὶ ἡ Τζιαγατὲ (Βουχάρα) ἀπετέλουν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κράτος, ἵνα δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἄλλων κτισθεισῶν πόλεων ἀποτελεσθῶσι δεσμοὶ συγκοινωνίας τοῦ ἐκτεταμένου κράτους. Αἱ θέσεις αὐτῶν ἐξευρέθησαν τόσον καταλλήλως ὥστε αἱ εἰς αὐτὰς κτισθεῖσαι πόλεις ἐν τάχει ἀνεπτύχθησαν θαυμασίως, κατέβαλον πάσας τὰς πρὸ αὐτῶν μεγαλοπόλεις, καὶ δηλοῦσιν ὅτι μέλλουσι νὰ ὑπάρξωσιν αἰωνίως.

Διαβὰς δὲ τὸν Ἰνδὸν κατὰ τὴν Πευκαλαιῶτιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξενίσθη εἰς τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ὑδάσπου (Δτζιλὰν) Τάξιλα πόλιν καθ' ἃ ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἀρριανὸς λέγουσι (α), ὑπὲρ ἣν ὑπῆρχεν ἡ τοῦ Ἀβισάρου χώρα δηλαδὴ κατὰ Πτολεμαῖον ἡ Κασπειρία, ἥτις εὑρίσκεται κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ὑδάσπου, ὃν Βιδάσπην καλεῖ (β) καὶ Ἄρσαν τὴν παρὰ τὸν Ἰνδὸν χώραν καὶ Πανδούαν τὴν παρὰ τὸν Βιδάσπην· ἐν τῇ Ἄρσᾳ δ' ἦσαν τὰ Τάξιλα (γ), καθ' ἣν νῦν ἐπίσημος πόλις εἶνε τὸ Ῥαολπεντή. Ἐκ Ταξίλων πρὸς τὸν Ὑδάσπην ὁ Ἀλέξανδρος ὁρμηθεὶς (δ) καὶ διαβὰς αὐτὸν πολεμῶν τὸν Πῶρον (ε) ἔκτισεν ἔνθα τὸν διέβη πόλεις, ὧν τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης χάριν, τὴν δὲ Βουκεφαλίαν ἐκάλεσε τοῦ ἵππου χάριν ἐκεῖ ἀποθανόντος (ς). Ἔκτισε δὲ ταύτας λέγει ὁ Στράβων, ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ (ζ)· ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος τίθησι τὴν Βουκεφαλίαν κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ἐν τῇ Πανδούῃ χώρᾳ (η). Αὕτη κεῖται πρὸς ἀνατολὰς οὐ μακρὰν τοῦ νῦν Δτζιοῦλμ, ἐπειδὴ οἱ ἐκεῖ εὑρίσκουσιν ἐν αὐτῇ ἑλληνικὰ κτίρια καὶ νομίσματα· δὲν διατηροῦσι τὸ ὄνομά της, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι ἦρξαν ἐν αὐτῇ Πέρσαι. Ἡ μὲν οὖν μέχρις ἐδῶ πορεία τοῦ Ἀλεξάνδρου, λέγει ὁ Στράβων, τὸ πλέον ἦν ἐπὶ μεσημβρίαν, ἡ δ' ἐνθένδε πρὸς ἕω μᾶλλον μέχρι τοῦ Ὑπάνιος (θ), καὶ ἑπομένως, ἀφοῦ ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Ἰνδὸν κατὰ τὴν Πευκαλαιῶτιν, ἥτις ἔκειτο ἀνατολικώτερον τοῦ νῦν Ἀτόκ, καὶ ἔβαινε μᾶλλον πρὸς

(α) Στράβ. 698. Ἀρριαν. 5. 8. (β) Πτολ. VII. 1. 26. 42. (γ) Πτολ. VII. 1. 45. (δ) Ἀρρ. 5. 8. (ε) Ἀρρ. 5. 14. (ς) Ἀρρ. 5. 19. (ζ) Στράβ. 698. (η) Πτολ. VII. 1. 46. (θ) Στράβ. 700.

μεσημβρίαν, ἔβαινεν ἔλαττον πρὸς ἀνατολάς· ἐπειδὴ ἐκ τοῦ Ὑδάσπου ἔβαινε μέχρι τοῦ Ὑπάνιος μᾶλλον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔλαττον ἑπομένως πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ ὁδὸς λοιπὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξεν ἀνατολικωτέρα τῆς νῦν ὑπαρχούσης καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βουκεφαλία κεῖται ἀνατολικώτερον τοῦ Δτζιοῦλμ. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ὑδάσπου καὶ τοῦ Ἀκεσίνου ἡ Σανδαβάλα κατὰ Πτολεμαῖον (α), νῦν δὲ Τζινὰπ καλουμένου, ὑπῆρχε, λέγει ὁ Στράβων, ἡ χώρα τοῦ Πώρου (β). Διαβὰς δὲ τὸν Ἀκεσίνην, λέγει ὁ Ἀρριανὸς, διέβη εἶτα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸν Ὑδραώτην (γ), Ῥούανδρον καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (δ), νῦν δὲ Ῥάουη· ἀλλ' ἐν τούτῳ ἐξαγγέλλεται, ἐξακολουθεῖ γράφων, Ἀλεξάνδρῳ τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν ἄλλους καὶ τοὺς καλουμένους Καθαίους παρασκευάζεσθαι εἰς μάχην, εἰ προσήγοι τῇ χώρᾳ αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, δηλαδὴ ἡ χώρα τῶν αὐτονόμων τούτων Ἰνδῶν εὑρίσκετο κατὰ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου διεύθυνσιν, ἥτις ἦτο νοτιανατολικὴ ὡς προερρέθη. Εἶναι δὲ τὴν πόλιν ὀχυράν, πρὸς ἣν ἐπενόουν ἀγωνίσασθαι, Σάγαλα ἦν τῇ πόλει τὸ ὄνομα, καὶ αὐτοὶ οἱ Καθαῖοι εὐτολμότατοι· καὶ τούτοις κατὰ τὰ αὐτὰ Ὀξυδράκαι καὶ Μαλλοὶ ἄλλα ἔθνη Ἰνδῶν· σπουδῇ ἤλαυνεν ἐπὶ Καθαίους, καὶ δευτεραῖος ἀπὸ τοῦ Ὑδραώτου πρὸς πόλιν ἧκεν ᾗ τὸ ὄνομα Πίμπραμα· τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο τῶν Ἰνδῶν Ἀδραϊσταὶ οὗτοι μὲν δὴ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ Ἀλεξάνδρῳ. Τῇ τρίτῃ δὲ προὐχώρει ἐπὶ Σάγαλα ἵνα οἱ Καθαῖοι καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς πόλεως ἦσαν ἐπὶ γηλόφου παρατεταγμένοι (ε)... λίμνη οὐ μακρὰν τοῦ τείχους τῆς πόλεως ἦν (ς).. αἱροῦσι τὴν πόλιν

(α) Πτολ. VII. 1. 26. (β) Στράβ. 698. (γ) Ἀρρ. 5. 22. (δ) Πτολ. VII. 1. 26. (ε) Ἀρρ. 5. 22. (ς) Ἀρρ. 5. 23.

κατὰ κράτος καὶ ᾐχμαλώτευσαν περὶ τὰς ἑπτὰ μυριάδας... Τὴν δὲ πόλιν κατέσκαψαν.... αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ὕφασιν ποταμὸν προὐχώρει (α), ὃν Πτολεμαῖος καλεῖ Βίβασιν, ὁ δὲ Στράβων Ὑπάνιν· καὶ ἑπομένως προὐχώρησε μέχρις αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος τηρῶν διεύθυνσιν ἐκ Σαγάλων νοτιανατολικήν, ὅθεν καὶ ἐπανέκαμψεν. Ὥστε ἡ χώρα τῶν Καθαίων μεταξὺ τοῦ Ὑδραώτου (Ῥάουη) καὶ Ὑφάσιος (βιάσα) κειμένη ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ νῦν λεγομένου Λαχὼρ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Λαρικὴ καλουμένη (β), ἐν ᾗ οἱ Ὀξυδράκαι καὶ Μαλλοί, ὡς προεῖπεν ὁ Ἀρριανός, εὑρίσκονται ἔτι. Τὰ Σάγαλα δὲ ὑπὸ τῆς λίμνης καὶ τοῦ λόφου χαρακτηριζόμενα καὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἔτι αὐτῶν ἐκ τοῦ Ὑδραώτου, ὃν ἀνατολικῶς τοῦ Λαχὼρ διέβη καθ' ἃ προεγράφη τῶν ὁρῶν πλησίον, δέον νὰ ὦσι τὸ νῦν Ἀβρατισάρ· Λαχὼρ λοιπόν, ἡ νῦν σπουδαία πόλις, τότε δὲν ὑπῆρχεν, ἐκτίσθη ἑπομένως μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Κιανοῦς καθ' ἃ προερρέθη. Ἦσαν οἱ Καθαῖοι, λέγει ὁ Στράβων, ὡραῖοι, ἱστορεῖται δὲ περὶ αὐτῶν τὸ αἱρεῖσθαι νυμφίον καὶ νύμφην ἀλλήλους, καὶ τὸ συγκατακαίεσθαι τεθνεῶσι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας κατὰ τοιαύτην αἰτίαν, ὅτι ἐρῶσαί ποτε τῶν νέων, ἀφίσταντο τῶν ἀνδρῶν ἢ φαρμακεύειν αὐτούς· νόμον οὖν θέσθαι τοῦτον, ὡς παυσομένης τῆς φαρμακείας (γ). Ὥστε ὁ τοιοῦτος νόμος δέον νὰ ᾖ μεταγενέστερος τῶν Βέδ· ἐπειδὴ οἱ φιλολογοῦντες ταύτας δὲν εὑρίσκουσιν ἐν αὐταῖς διάταξιν νὰ συγκαίωνται αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσι τεθνεῶσιν (δ).

Ὁ Ἀλέξανδρος δ' ἐπανακάμψας ἐκ τοῦ Ὑφάσιος εἰς

(α) Ἀρρ. 5. 24. (β) Πτολ. VII. 1. 62. (γ) Στράβ. 699.
(δ) Ἰδὲ Μαξίμου Μοῦλλερ δοκίμιον συγκριτικῆς Μυθολογίας.

τὰς παρὰ τὸν Ὑδάσπην πόλεις Νίκαιαν καὶ Βουκεφαλίαν (α), κατῆλθε δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰνδὸν πλέων (β). Κρατερὸς δὲ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου τὴν ἐν δεξιᾷ (δηλαδὴ τοῦ Κρατεροῦ), καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν ὁ Ἡφαιστίων ἦγε (γ). Θύσας δὲ τῷ Ὑδάσπῃ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεκαλέσθη τὸν Ἀκεσίνην (Τζινάπ), ἐπέπυστο γὰρ οὐ πόρρω αὐτῶν εἶνε τὰς ξυμβολάς (δ). Πέμπτῃ ἀφίκετο ἡμέρᾳ ἐπὶ τὴν ξυμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου· ἵνα δὲ ξυμβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ οὗτοι, στενώτατος εἷς ποταμὸς ἐκ δυοῖν γίνεται, καὶ ῥεῦμα ὀξύ, καὶ δῖναι, καὶ ὕδωρ κυμαίνεται καὶ πόρρω ἐξακούεσθαι τὸν κτύπον τοῦ κύματος (ε). Προσορμήσας οὖν τῇ ἐν δεξιᾷ ὄχθῃ ὁ Ἀλέξανδρος τὸν στρατόν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ μετὰ τὴν ξυμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου, Νέαρχον μὲν καταπλεῖν κελεύει ἔστ' ἂν ἀφίκηται περὶ τὰ ὅρια τῶν Μαλλῶν, αὐτὸς δὲ τῶν βαρβάρων τῶν προσχωρούντων καταδρομὴν τῆς χώρας ποιησάμενος, καὶ κωλύσας ἐπικουρῆσαι αὐτοὺς τοὺς Μαλλούς, ξυνέμιξε καὶ αὖθις τῷ ναυτικῷ (ϛ), δηλαδὴ μικρὸν πρὸς τὰ ἔνδον τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τζινὰπ ὄχθης ἀνήρχετο καταστρέφων χωρία. Καὶ ἐνταῦθα Ἡφαιστίων τε, (ὁ κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Τζιλὰν ὄχθην κατερχόμενος) καὶ Κρατερὸς (ὁ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ἐν ᾗ καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο κατερχόμενος), καὶ Φίλιππος σὺν τοῖς αὐτοῦ ὁμοῦ ἦσαν. Φίλιππον δὲ διαβεβηκέναι τὸν Ὑδάσπην Κρατερῷ ἄγειν προσέταξε, (καὶ ἑπομένως ὁ Φί-

(α) Ἀρριαν. 5. 29. (β) Ἀρρ. 6. 1. Στράβ. 700. (γ) Δηλαδὴ ὁ μὲν Κρατερὸς ἐβάδιζε κατὰ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην καὶ ὁ Ἡφαιστίων κατὰ τὴν δεξιάν. Ἀρρ. 6. 2. (δ) Ἀρρ. 6. 3. (ε) Ἀρρ. 6. 4. (ϛ) Ἀρρ. 6. 5.

λιππος ἦλθε κατὰ τὴν ὄχθην ἔνθα καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο). Καὶ Ἡφαιστίωνα πέντε ἡμέρας προϊέναι ἔταξε. Πτολεμαῖον δὲ τὸν Λάγου ἕπεσθαι ἐκέλευσεν... Ἐπὰν δ' ἀφίκωνται εἰς τὰς ξυμβολὰς τοῦ Ἀκεσίνου (α) (μετὰ τὴν ἕνωσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὑδάσπου ὁ ποταμὸς Ἀκεσίνης ἐκαλεῖτο) καὶ τοῦ Ὑδραώτου (Ῥάουη) ποταμοῦ ὑπομένειν ἐκέλευσεν ἔστ' ἂν ἥκῃ αὐτὸς καὶ Πτολεμαῖος καὶ Κρατερὸς αὐτῷ ξυμβαλεῖν (β). Αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν ἦγε διὰ γῆς ἀνύδρου ἐπὶ Μαλλούς, καὶ τῇ μὲν πρώτῃ κατεστρατοπέδευσε πρὸς ὕδατι πόλλῳ, ὃ δὴ ἀπεῖχε τοῦ Ἀκεσίνου (δηλαδὴ καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἐμβολὴν τοῦ Ὑδραώτου τὸ ὄνομα Ἀκεσίνης τῷ ποταμῷ ἔμεινε) σταδίους ἑκατόν· ἐκεῖθεν ὕδωρ λαβόντες διῆλθον ἡμέραν καὶ νύκτα ἕως τετρακοσίοις σταδίοις καὶ ἀφίκοντο ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰς πόλιν, εἰς ἣν ξυνεπεφεύγασι πολλοὶ τῶν Μαλλῶν, (δηλαδὴ ἡ πόλις εὑρίσκετο μεταξὺ Ἀκεσίνου καὶ Ὑφάσιος καὶ τοῦ νῦν Σουτλέτζ) οὐδέποτε πιστεύοντες ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐλθεῖν κατ' αὐτῶν δι' ἀνύδρου γῆς (γ). Περδίκκαν δ' ἐκπέμπει πρὸς ἄλλην πόλιν τῶν Μαλλῶν (δ)· αὐτὸς δ' ἀναστὰς τὴν πρώτην φυλακὴν καὶ τὴν νύκτα διελθὼν ὁδὸν πολλὴν ἅμ' ἡμέρᾳ ἀφίκετο εἰς τὸν Ὑδραώτην, (ἤτοι ἐκ τῆς μεταξὺ τοῦ Ἀκεσίνου ἢ Τζινὰπ καὶ Σουτλέτζ ἐρήμου ἔστρεψεν ἀνατολικοβορείως πρὸς τὸν Ῥάουη) ἔνθα δὴ τῶν Μαλλῶν, τοὺς μὲν διαβεβηκότας ἤδη ἔμαθε τοὺς δὲ καὶ διαβαίνοντας ἐπιγενόμενος καὶ αὐτὸς ὡς εἶχε ξυνδιαβὰς κατὰ τὸν

(α) Ὁ Ἀκεσίνης ἤτοι ὁ Τζινὰπ ὑπερισχύων τοῦ Δτζιλὰν ἤτοι τοῦ Ὑδάσπου δίδει τὸ ὄνομά του εἰς τὸν σχηματιζόμενον ἐξ αὐτῶν μετὰ τὴν ἕνωσίν των ποταμῶν· λέγεται δὲ καὶ ποταμὸς τοῦ Κασμήρ. (β) Ἀρρ. 6. 5. (γ) Ἀρρ. 6. 6. (δ) Ἀρρ. 6. 6.

αὐτὸν πόρον διώκειν εἴχετο (α) (ἤτοι εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Τζινὰπ καὶ Ῥάουη χώραν) καὶ ὡς ἐπὶ τῶν Βραχμάνων πόλιν τινὰ ἦγε μαθὼν εἰς ταύτην ξυμπεφευγέναι τοὺς Μαλλούς (β). Τῇ ὑστεραίᾳ προὐχώρει ὡς ἐπὶ τοὺς ἄλλους Μαλλούς (γ). Εἶτα ἦγεν ἐπὶ τὴν μεγίστην τῶν Μαλλῶν πόλιν, ἣν οἱ Ἰνδοὶ ἐξέλιπον, διαβάντες δὲ τὸν Ὑδραώτην (Ῥάουη) ἐπὶ ταῖς ὄχθαις αὐτοῦ ὅτι ὑψηλαὶ ἦσαν παρατεταγμένοι ἔμενον, ὡς εἴρξοντες τοῦ πόρου Ἀλέξανδρον· ὡς δ' ἐπὶ τούτους ἀφίκετο, καὶ ἐν τῷ πέραν τοὺς πολεμίους κατεῖδεν, ἐμβάλλει εἰς τὸν πόρον ξὺν τῇ ἵππῳ μόνῃ... (ἤτοι εὑρίσκεται νῦν ὁ βασιλεὺς μεταξὺ Ῥάουη καὶ Σουτλὲτζ) οἱ δὲ ἔφυγον εἰς πόλιν ὠχυρωτάτην τῶν πλησίον (δ). Τῇ ὑστεραίᾳ τὰ τείχη τῆς πόλεως λείπουσιν, αὐτοὶ δ' εἰς τὴν ἄκραν ξυνέφυγον (ε). Ἐν ταύτῃ βάλλεται Ἀλέξανδρος τοξεύματι εἰς τὸ στῆθος (ϛ). Ἐκεῖθεν δὲ κομίζεται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὑδραώτου τὰς ὄχθας, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ Ῥάουη, καὶ πλέων κατὰ τὸν ποταμόν, ἦν γὰρ τὸ στρατόπεδον ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς τοῦ Ὑδραώτου καὶ Ἀκεσίνου,... ὡς ἐπλησίαζε κ.τ.λ. (ζ). Ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι μετὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου (Δτζιλὰν) καὶ Ἀκεσίνου (Τζινὰπ) ὁ μὲν Ἡφαιστίων καὶ Πτολεμαῖος ἐβάδιζον κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ἐν ἀριστερᾷ τὸν ποταμὸν ἔχοντες, ὁ δὲ Κρατερός, καὶ Φίλιππος, καὶ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν ἀριστεράν, ἀλλ' οὗτος μεσογειότερον καταστρέφων λαούς, ἵνα μὴ βοηθοὶ γίνωνται τῶν Μαλλῶν. Εἶτα δὲ πάντες ἐπὶ τὸν Τζινὰπ συμμίξαντες, ἐπανήρχισαν τὴν αὐτῶν πορείαν,

(α) Ἀῤῥ. 6. 7. (β) Ἀῤῥ. 6. 7. (γ) Ἀῤῥ. 6. 8. (δ) Ἀῤῥ. 6. 8. (ε) Ἀῤῥ. 6. 9. (ϛ) Ἀῤῥ. 6. 10. (ζ) Ἀῤῥ. 6. 13.

μέχρι πρὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Τζινὰπ καὶ Ῥάουη ἔνθα ἔμελλον ἐκ νέου νὰ συναντηθῶσιν. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐντεῦθεν κατ' εὐθεῖαν δι' ἐρήμων πορευθεὶς κατεπολέμει τοὺς Μαλλοὺς μεταξὺ Τζινὰπ καὶ Σουτλέτζ· εἶτα ἔστρεψε μεταξὺ Σουτλὲτζ καὶ Ῥάουη καὶ τοῦτον διαβὰς ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Ῥάουη ὄχθην καὶ ἐδίωκε τοὺς Μαλλοὺς εἰς τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Τζινὰπ χώραν. Τοὺς Μαλλοὺς διώκων διέβη ἐπανειλημμένως τὸν Ῥάουη καὶ ἐν τῇ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Σουτλὲτζ χώρᾳ εἴς τινα πόλιν οὐ μακρὰν τοῦ Ῥάουη ἐπληγώθη· ὅθεν πρὸς τὸν Ῥάουη ἐλθὼν κατέπλευσε δι' αὐτοῦ εἰς τὰς συμβολὰς τούτου καὶ τοῦ Τζινὰπ ἔνθα ὁ στρατὸς κατὰ διαταγὴν αὐτὸν ἀνέμενεν. Ὥστε ἡ τῶν Μαλλῶν χώρα εὑρίσκεται κατὰ τὴν κατωτέρω ῥοὴν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Ῥάουη· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀρριανὸς μεταξὺ τοῦ Ὑδραώτου (Ῥάουη) καὶ Ὑφάσιος (Βιάσα) σὺν τοῖς Καθαίοις τοὺς Ὀξυδράκας καὶ Μαλλοὺς ἔθεσεν (α). Ὁ Στράβων δὲ τοὺς Ὀξυδράκας Συδράκας καλῶν, καὶ δυτικῶς τῶν Μαλλῶν αὐτοὺς θέτων, παραδέχεται ὅπως καὶ ὁ Ἀρριανὸς τὸν Ἀλέξανδρον πληγωθέντα εἰς τὴν τῶν Μαλλῶν χώραν (β). Ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις οὔτε τοὺς Μαλλοὺς οὔτε τοὺς Ὀξυδράκας ἀναφέρει, Σύδροι λαὸς λέγει ὀνομαζόμενος ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀραχωσίαν (γ), ἧς οἱ λαοί, ὡς εἴδομεν, ἐξετείνοντο, καὶ νῦν ἐκτείνονται μέχρις Ἰνδοῦ· ἀλλ' εἰσὶν οὕτω, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰνδοῦ εὑρισκόμενοι, μακρὰν τοῦ Ῥάουη· Σύδρ δὲ πόλις λέγει εὑρίσκετο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰνδοῦ καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς χώρας Λαρίκης (Λαχὼρ) ἐν τῇ Ἰνδοσκυθίᾳ, δηλαδὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν

(α) Ἀρρ. 5. 22. (β) Στράβ. 701. (γ) Πτολ. VI. 20. 3.

Σέκ, ἥτις καὶ τότε καὶ τώρα ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ Τζινὰπ μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τούτου ἐκτείνεται (α). Ἐκ ταύτης δυνατὸν νὰ ἦσαν οἱ ὑπὸ μὲν τοῦ Στράβωνος Συδράκαι καλούμενοι, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀρριανοῦ Ὀξυδράκαι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἰσὶ μακρὰν τοῦ περὶ τὸν Ῥάουη πεδίου τῆς μάχης· ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος φαίνεται κινδυνεύσας μᾶλλον παρὰ Μαλλοῖς, ὧν σημερινὴ πόλις σημαντικὴ πρέπει νὰ ᾖ τὸ Μουλτὰν ἡ δὲ χώρα αὐτῶν δυτικῶς τῆς Λαχὼρ περὶ τὸν Ῥάουη καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Σουτλὲτζ εἰς ὃν καὶ ὁ Βιάσα εἰσβάλλει ἐξετείνετο, μεθ' ἣν δυτικωτέρα ἡ τῶν Ὀξυδρακῶν ὑπῆρχεν. Ὥστε πόλεις ἐπίσημοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦσαν ἡ Σύδρος ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Ὀξυδράκαι, τὸ Μουλτάν, ἐξ οὗ οἱ Μαλλοί, καὶ τὰ Σάγαλα ἢ τὸ Ἀβρατισὰρ ἐκ τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ Καθαῖοι· τὸ Λαχὼρ λοιπὸν οὐ μακρὰν τοῦ Ἀβρατισὰρ κείμενον δὲν ὑπῆρχε καὶ ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς κοσμοκρατορίας τῶν ἐν Βακτριανῇ Ἑλλήνων, ὧν τὸ κράτος ἀπὸ τῆς Σινικῆς μέχρι Βομβάης ἐξετείνετο ὅτε ἀπὸ τῆς Σινὰ ἢ Θινῶν, ὡς ὁ Ἀνώνυμος ταύτην καλεῖ, πρωτευούσης τῶν Σινῶν, ἤρχετο τὸ ἔριον, τὸ νῆμα, τὸ ὀθόνιον καὶ τὸ σηρικὸν (μετάξινον ὕφασμα) εἰς τὰ Βαρύγαζα τῶν Ἰνδιῶν πεζῇ διὰ Βάκτρων· καὶ ἑπομένως ἀπὸ Σινὰ διὰ Κασσκὰρ ἢ διήρχοντο διὰ τῆς Κοκὰν καὶ Βουχάρας, ἢ διὰ Παταξιὰν καὶ Κοντούς, ἐκ τούτου δὲ ἢ ἐκ Βουχάρας διὰ Καβούλ, Πεσσιαοὺρ καὶ Λαχώρ, ἃς οἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἕλληνες βασιλεῖς χάριν τῆς ἐμπορικῆς συγκοινωνίας ἔκτισαν, ἀφικνοῦντο μέχρι Βαρυγάζων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὅπως δήποτε ἐπληγώθη περὶ τὸν Ῥάουη εἰς χώραν ἐρημώδη

(α) Πτολ. VII. 1. 55. 61.

καὶ οὐ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης κειμένην. Τὰς κακίστας ταύτας ἐρήμους τὰς ἀπὸ Λαχὼρ μέχρι Μουλτὰν νύκτωρ κατερχόμενος δὲν εἶδον, ἀφίχθην δὲ τὴν πρωΐαν τῆς μεθυστεραίας ἐκ τῆς ἀπὸ Πεσσιαοὺρ ἀναχωρήσεώς μου εἰς παραποταμίαν τοῦ Τζινὰπ χώραν, Σὲρ Σιὰχ καλουμένην, καὶ κειμένην νοτιανατολικῶς καὶ πλησίον τοῦ Μουλτάν, ἔνθα προσορμίζονται τὰ τὸν Ἰνδὸν πλέοντα ἀτμόπλοια. Ἔκρινα περιττὸν νὰ ἐλέγξω τοὺς δαπάναις τοῦ φιλογενεστάτου κ. Στεφ. Ζαφειροπούλου συνταχθέντας χάρτας ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ κ. Κίπερ καὶ κρίνω περιττὸν νὰ πράξω τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐπίλοιπον πορείαν, διότι ὡς ἐκ τῶν περιγραφῶν δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ οὐδαμοῦ ταὐτίζονται αἱ ὀνομασίαι καὶ αἱ χαραχθεῖσαι γραμμαὶ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ πρὸς τὰς ἤδη περιγραφείσας, καὶ οὔτε ταὐτίζονται πρὸς τὰς περιγραφησομένας. Εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο ἤθελεν ὑποπέσει, ἀφοῦ ὁ σοφώτερος περὶ τὰ γεωγραφικὰ καθηγητὴς ἐνέπεσε, καὶ πᾶς τις ἄλλος, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ συντάξῃ χάρτας τῆς γεωγραφίας τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐν τῷ αὐτοῦ δωματίῳ, καὶ ὄχι ἐπὶ τῆς γῆς διαβαίνων ὁλοκλήρου, καὶ ἀνὰ χεῖρας ἔχων τῶν προγόνων τὰ ἐπὶ ταύτης ἔργα.

Τὴν αὔριον καταπλέοντες τὸν Τζινάπ, ὃν καὶ ποταμὸν τοῦ Κασμὴρ καλοῦσιν, ἀφίχθημεν κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ Σουτλέτζ εἰς ὃν προηγουμένως ὁ Βιάσα (Ὕφασις) ἐμβάλλει καὶ εἶτα εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Τζινὰπ μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ κατερχομένου ἐκ τῶν Ἀφγανικῶν χωρῶν Ντέρα Ἰσμαὴλ χάν, καὶ Ντέρα Γάζα χάν, ἔνθα πλέον ὁ Ἀκεσίνης (Τζινὰπ) ἐμβαλὼν τῷ Ἰνδῷ

ξυγχωρεῖ αὐτῷ, λέγει ὁ Ἀρριανός, τὴν ἐπωνυμίαν (α). Ἐνταῦθα ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς Ἀκεσίνου (Τζινὰπ) καὶ Ἰνδοῦ προσέμενεν Ἀλέξανδρος ἔστε ἀφίκετο αὐτῷ Περδίκκας . . . Φιλίππῳ μὲν δὴ τῆς σατραπείας ὅρους ἔταξε τὰς συμβολὰς τοῦ τε Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ ἀπολείπει σὺν αὐτῷ τούς τε Θρᾷκας πάντας καὶ ἄλλους. Πόλιν τε ἐνταῦθα κτίσαι ἐκέλευσεν ἐπ' αὐτῇ τῇ ξυμβολῇ τοῖν ποταμοῖν, ἐλπίσας μεγάλην τε ἔσεσθαι καὶ ἐπιφανῆ εἰς ἀνθρώπους καὶ νεωσοίκους ποιηθῆναι (β)· ἀλλ' ἀπέβη ὅλως ἐναντίον τῶν προσδοκιῶν τοῦ βασιλέως. Ἐνταῦθα διαβιβάσαι Κρατερὸν ἐπ' ἀριστερᾷ τοῦ Ἰνδοῦ, δηλαδὴ εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην· ὅτι εὐπορώτερά τε ταύτῃ τὰ παρὰ τὸν ποταμόν· αὐτὸς καταπλέει εἰς τὸ βασίλειον τῶν Σόγδων δηλαδὴ τῶν Σέχ, οὓς καὶ Ἰνδοσκύθας οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν, καὶ ἐνταῦθα πόλιν τε ἐτείχιζεν ἄλλην καὶ νεωσοίκους ἐποίει ἄλλους καὶ τὰ πλοῖα αὐτῷ τε πεπονηκότα ἐπεσκευάσθη . . . (γ). Αὕτη ἡ πόλις δέον νὰ ᾠκοδομήθη ἔνθα τὸ νῦν Σέκερ, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη κατάλληλος κατὰ τὸν ποταμὸν χώρα τῷ ἐν ἐρήμοις διερχομένῳ. Ἀφίχθην τὴν ἑβδόμην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐν ταύτῃ, καθ' ἣν αἱ τοῦ Ἰνδοῦ ὄχθαι εἰσὶ καταστόλιστοι ὑπὸ πυκνῶν φοινίκων· ὁ δὲ Ἰνδὸς ἀνακαμπτόμενος σχηματίζει ἓν νησίδιον ὁμαλὸν καὶ δύο ἀπόκρημνα. Τούτων ἓν χρησιμεύει ὡς φυλακὴ καταδίκων, καὶ τὸ ἕτερον ὡς μονὴ τεσσαράκοντα ἁγίων παρθένων λατρευομένων καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰς Κανδαχὰρ ὑπὸ Ἰνδῶν τε καὶ Μωαμεθανῶν, τὸ δ' ὁμαλὸν ὡς μονὴ τοῦ Χαντζιὰ Χέδρ καὶ τούτου εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας ὑπὸ Ἰνδῶν καὶ Μωαμεθανῶν λατρευομένου. Ἀλλ' ὑπὸ μὲν

(α) Ἀρρ. 6. 14. (β) Ἀρρ. 6. 15. (γ) Ἀρρ. 6. 15.

τῶν Ἰνδῶν λέγεται θεὸς τῆς βροχῆς ὑπὸ δὲ τῶν Μωαμεθανῶν προφήτης, ὅστις, εὑρὼν τὴν πηγὴν τῆς ἀθανασίας καὶ πιὼν ὕδωρ ἐκ ταύτης, ἐγένετο ἀθάνατος. Περιφέρεται πανταχοῦ, καὶ ἐδίδαξεν οὗτος τὸν Μωϋσέα τοῦ Θεοῦ τὴν δικαιοσύνην ἧς ὁμοία περιγραφὴ ἐν τῇ Χαλιμᾷ εὑρίσκεται. Ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Ἰνδοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐκομίσθη εἰς τοὺς Μουσικανούς, μετὰ τοὺς Σύδρους εὑρισκομένους καὶ ἐκτεινομένους μέχρι τῆς Παταληνῆς, ἣν ὁ Ἰνδὸς ποιεῖ σχισθεὶς εἰς δύο προχοάς, ὡς λέγει ὁ Στράβων (α)· καὶ τὴν πόλιν τῶν Μουσικανῶν καὶ τὴν χώραν θαυμάσας (β), Κρατερὸν διέταξεν ἐν τῇ πόλει ἄκραν ἐκτειχίσαι (γ). Ἐκεῖθεν δ' ἀπῆλθεν εἰς Σινδίμανα μητρόπολιν Σάβου τῶν ὀρείων Ἰνδῶν (δ). Καὶ ἐντεῦθεν Κρατερὸν τὴν ἐπ' Ἀραχατῶν (Κανδαχὰρ) καὶ Ζαράγγων ἢ Δραγγιανῶν (Συστὰν) ἔπεμπεν εἰς Καραμανίαν (ε). Αὐτὸς δ' εἰς Πάταλα ἔπλει. Ἤδη δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν αὐτῷ τοῦ πλοῦ ἔχοντι ἐξαγγέλλεται ὅτι ὁ τῶν Πατάλων ὕπαρχος ἀπέδρα, καὶ ἐπὶ τούτῳ πλείονι ἢ πρόσθεν σπουδῇ κατέπλει, ὡς δ' ἀφίκετο εἰς Πάταλα κ.τ.λ. (ϛ) Ἡφαι-

(α) Στράβ. 701. (β) Ἂν ἠδυνάμην νὰ παραδεχθῶ εἰς ἀνατολικωτέραν χώραν τοῦ Σέκερ τὸ δεύτερον κτίσμα κατὰ τὸν Ἰνδὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τότε τὸ τρίτον τὸ ποιηθὲν εἰς τὸ θαυμασθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως χωρίον πρέπει νὰ ᾖ τὸ Σέκερ, διότι οὐδεμία ἄλλη κατὰ τὸν Ἰνδὸν χώρα χαίρει θαυμασμοῦ πλεονεκτήματα πλείονα τῆς τοῦ Σέκερ. Τοῦτο συμφωνεῖ τῷ Στράβωνι θέτοντι μετὰ τοὺς Σύδρους τοὺς Μουσικανοὺς δηλαδὴ τοὺς Σέκ, δι' ὃ Σόγδιοι καὶ Μουσικανοὶ πρέπει νὰ ὦσιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαός. (γ) Ἀρρ. 6. 15. (δ) Ἀρρ. 6. 16. συμφωνεῖ δὲ καὶ τὸ Σινδίμανα πρὸς τὴν νῦν πόλιν Σεκαρ πούρ, ἐκ τῆς ὁποίας ὁδὸς πρὸς Κανδαχὰρ ἄγει διὰ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Κελάτ. (ε) 6. 17. (ϛ) Ἀρρ. 6. 17.

στίωνα διέταξε τειχίζειν ἐν Πατάλοις ἄκραν, τέταρτον ἤδη κατὰ τὸν Ἰνδὸν κτίσμα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Περὶ δὲ Πατάλοις σχίζεται τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὕδωρ εἰς δύο (α), ἐνταῦθα ναύσταθμόν τε καὶ νεωσοίκους ἐποίει ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐξ ὧν δηλοῦται σαφῶς, ὅτι πρὸ τῆς χώρας τῶν Πατάλων, ἀντιστοιχούσας πρὸς τὸ νῦν Ὑδραμπάτ, τῆς κειμένης κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ ὑπῆρχεν ἡ χώρα τοῦ Μουσικανοῦ· καὶ ἐκ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῶν Μουσικανῶν, ἥτις πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἰνδοῦ κεῖται ἔπεμψε τὸν Κρατερὸν διὰ Κανδαχάρ, Συστὰν καὶ Καραμανίαν, ἔνθα θέλομεν μετ' οὐ πολὺ αὐτὸν συναντήσει. Ἀλλ' ὁ Στράβων λέγει ἔτι, ὅτι ὁ Κρατερὸς διῆλθε καὶ δι' Ἀριανῆς ὅπως ὀχυρώσῃ ταύτην (β)· ἧς μέρη μεταξὺ πολλῶν ἄλλων εἰσὶν ἡ Χααρινή, οἱ Ἄρβιες, οἱ Ὠρῖται καὶ Γαδροσοί (γ)· καὶ ἑπομένως ὁ Κρατερὸς διῆλθε καὶ διὰ Βδελουχιστανικῶν χωρῶν ἔτι. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατελθὼν καὶ ἀνελθὼν διὰ τῶν δύο τοῦ Ἰνδοῦ κλάδων μέχρις ὠκεανοῦ, καὶ προβὰς εἴς τινα τῶν ἐκεῖσε ἐν τῷ ὠκεανῷ νῆσον ἐποίησε θυσίαν, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Πάταλα κατέπλευσεν αὖθις τὸν σχηματίζοντα κλάδον τοῦ Ἰνδοῦ πρὸ τῆς ἐκβολῆς του λίμνην· καὶ τὸν πέμπτον ἤδη κατὰ τὸν Ἰνδὸν ναύσταθμον καὶ νεωσοίκους περὶ τὴν λίμνην ποιήσας, καὶ καταλιπὼν ἐκεῖσε σῖτόν τε ὅσον εἰς τέσσαρας μῆνας τῇ στρατιᾷ (τοῦ Νεάρχου) ἐξαρκέσαι ἐπηγάγετο, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐν τῷ παράπλῳ παρεσκεύασεν (δ).. Ἦν δὲ ἐν μὲν τῷ τότε ἄπορος ἡ ὥρα εἰς τὸν πλοῦν, οἱ γὰρ ἐτήσιοι ἄνεμοι κατεῖχον, οἱ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οἱ καθάπερ παρ' ἡμῖν ἀπ' ἄρκτου,

(α) Ἀρρ. 6. 18. Πτολ. VII. 1.55. (β) Στράβ. 72. (γ) Στράβ. 720. 721. 723. 725. (δ) Ἀρρ. 6. 19. 20.

ἀλλ' ἀπὸ τῆς μεγάλης θαλάσσης κατὰ νότον μάλιστα ἄνεμον ἵστανται· ἀπὸ δὲ τοῦ χειμῶνος τῆς ἀρχῆς τὸ ἀπὸ Πλειάδων δύσεως, ἔστε ἐπὶ τροπάς, ἃς ἐν χειμῶνι ὁ ἥλιος ἐπιτρέψει πλώϊμα εἶναι ταύτῃ ἐξηγέλλετο. Τότε γὰρ κατὰ γῆν μᾶλλον, οἷα δὴ πολλῷ ὕδατι ἐξ οὐρανοῦ βεβρεγμένην, αὔρας ἵστασθαι μαλθακάς, καὶ εἰς τὸν παράπλουν ταῖς τε κώπαις καὶ τοῖς ἱστοῖς ξυμμέτροις(α). Νέαρχος μὲν ἐπιταχθεὶς τῷ ναυτικῷ προσέμενε τὴν ὥραν τοῦ παράπλου. Αὐτὸς δ' ἄρας ἐκ Πατάλων ἔστε μὲν ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀράβιον προὐχώρει (β). Ἄρχεται δ' ὁ περιγραφεὶς ἐτήσιος ἄνεμος τῶν Ἰνδιῶν, ὃν ἡμεῖς ΝΔ. Μουσόνα καλοῦμεν, ἐκ τοῦ Ἀπριλίου καὶ λήγει τὸν Ὀκτώβριον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου δένουσι μέχρι σήμερον τὰ πλοῖα οἱ ἐκεῖσε ναυτιλλόμενοι κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον. Ἐκεῖνος λοιπὸν κατὰ μῆνα Μάϊον ἢ περὶ τὰ τέλη αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Στράβων τὸ θέρος, τὴν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἄφοδον ἐποίησεν ἀφιστάμενος τῆς θαλάσσης τὸ πλεῖστον πεντακοσίους σταδίους, ἵν' ἅμα καὶ τῷ ναυτικῷ τὴν παραλίαν ἐπιτηδείαν παρασκευάζῃ, πολλάκις δὲ καὶ συνάπτων τῇ θαλάσσῃ καίπερ τραχείας καὶ ἀπόρους ἐχούσῃ τὰς ἀκτάς, ὁ δὲ Νέαρχος μετοπώρου κατὰ πλειάδος ἐπιτολὴν ἑσπερίαν ἄρξασθαι τοῦ πλοῦ (γ) δηλαδὴ τὸν Σεπτέμβριον. Ἀλλὰ πρὸς κατανόησιν τῆς πορείας τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ δὲν θέλομεν τὸν ἀκολουθήσει θελήσαντα νὰ διέλθῃ χώρας δι' ὧν, ὡς ἤκουσεν, ἡ Σεμίραμις καὶ ὁ Κῦρος ἀπὸ Ἰνδιῶν ἀπερχόμενοι διελθόντες μόλις ἐσώθησαν (δ),ἀνάγκη νὰ δώσω τὴν γεωγραφικὴν τούτων κατάστασιν, καὶ

(α) Ἀρρ 6. 21. Στράβ. 721. (β) Ἀρρ. 6. 21. (γ) Στράβ. 721. (δ) Στράβ. 686. 722. Ἀρρ. 6. 21.

εἶτα νὰ σχετίσω ἐν αὐταῖς τὰ περιγραφόμενα σημεῖα, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς διῆλθεν. Ὡς πρὸς τοῦτο δ' ἐξ ὅσων γινώσκω, καταλληλοτέρους βοηθοὺς ἔχομεν, ἐκτὸς τοῦ Στράβωνος καὶ Ἀρριανοῦ, τὸν Πτολεμαῖον καὶ Μαρκιανόν.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ κατὰ τὸν Ἰνδὸν καὶ ἀπέναντι τῶν Πατάλων Κουτρύ, ἐξ οὗ ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἔχων ἐπ' ἀριστερὰ τὴν θάλασσαν (α), καὶ πορευόμενος ἐπὶ πεντακόσια στάδια μακρὰν ταύτης, καί ποτε πρὸς ταύτην πλησιάζων (β) ἐκτείνεται ἔρημος μέχρι τοῦ Περσικοῦ λιμένος, Πεντὲρ Ἀμπὰς τῆς περιφερείας Κερμοῦντ, ἢ Καρμανίας ὑπὸ τῶν γεωγράφων μας καλουμένης (γ), ἐν τῇ Ἀρριανῇ δ' ὑπὸ τοῦ Στράβωνος περιλαμβανομένης, ἥτις ἐξετείνετο, ὡς γράφει, μέχρι Περσίδος καὶ Μηδίας καὶ μέχρι Καυκάσου καὶ Βάκτρων καὶ Σογδίων(δ), δηλαδὴ καθ'ἃς χώρας οἱ Ἄριοι τὸ ἀρχαῖον ἦρχον. Αἱ παρὰ τὴν θάλασσαν χῶραι ταύτης, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς ὥδευσεν εἰσὶν ἡ τοῦ Κερμοῦντ (Καρμανία) καὶ ἡ Βδελουχιστανική, ἡ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ Μαρκιανοῦ καλουμένη Γεδρωσία (ε). Αὕτη χωρίζεται νῦν ἐκ τῆς Κερμοῦντ δι' ἐρήμου παρεντιθεμένης μεταξὺ τῶν λιμένων Ντζιὰσκ καὶ Γκουαρντέρ, δηλαδὴ τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένης Κυΐζης καὶ Γυναικῶν λιμένων (ϛ)· ἀλλ' ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ὁ Κυΐζης λιμήν, εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰχθυοφάγων εὑρισκόμενος, ἀνῆκεν εἰς τὸ Βδελουχιστάν, προσετέθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ

(α) Ἀρρ. 6. 22. (β) Στράβ. 721. (γ) Στράβ. 766 Πτολ. VI. 8. 1. Μαρκιανὸς § 26. (δ) Στράβ. 720. 723. 724. (ε) Πτολ. VI. 21. 1. Μαρκιανὸς § 31. (ϛ) Πτολ. VI. 8. 8. VI. 21. 2. Μαρκ. § 26. § 31.

τῶν Βδελουχιστανῶν χώρα τῇ Καρμανίᾳ, ἐνῷ κατῳκεῖτο ὑπ' αὐτονόμων λαῶν 'Αραβίων, 'Ωρειτῶν, 'Ιχθυοφάγων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων Γεδρωσῶν καλουμένων (α). 'Ο Νέαρχος ἐν τῷ παράπλῳ αὐτοῦ τίθησι τοὺς 'Αράβιας ἐκ τοῦ Γυναικῶν λιμένος μέχρι λιμένος εὑρισκομένου δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ 'Αραβίου ποταμοῦ (β), ἢ καὶ 'Αρταβίου ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καλουμένου (γ), οὗτινος κατ' αὐτὸν ἡ ἐκβολὴ ἀπεῖχεν ἐκ μὲν Ντζιάσκ ὅσον **2950** σταδίων καὶ **500** ἐκ Γκουαρντέρ· ἦτο πλωτός (δ)· διήρχετο δὲ κατὰ Πτολεμαῖον διὰ τῆς Δραγγιανῆς (Συστάν) (ε), καὶ ἑπομένως ἦτο συνέχεια τοῦ ποταμοῦ 'Ιλμπάν. Μικρὸν ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ κατ' 'Αρριανὸν ὑπῆρχεν ἐμπόριον 'Ωραία, καὶ μεσογαίως ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ θαλάσσης πόλις ἑτέρα, ἐν ᾗ βασίλεια (ς)· ἀλλ' ὁ Μαρκιανὸς λέγει ἀναπλέοντες τῷ ποταμῷ πόλις ἐν δεξιᾷ "Αρβις καὶ Περσὶς μητρόπολις Γεδρωσίας, Περσὶς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένη (ζ), 'Ράπραυα δὲ πόλις ἐπὶ **550** στάδια εὑρίσκετο μακρὰν ταύτης. Περὶ δὲ τὸν Γυναικῶν λιμένα εὑρίσκοντο αἱ τῶν 'Αραβιτῶν ἢ κατὰ Πτομελαῖον 'Αρβιτῶν κῶμαι (η). 'Ανῆκον δὲ εἰς τοὺς "Αρβιας τοὺς ὁμωνύμους τῷ ποταμῷ, οὓς τὸ πρῶτον ὁ 'Αλέξανδρος ἀπὸ τοῦ 'Ινδοῦ ποταμοῦ ἀπελθὼν συνήντησε, καὶ ὧν ὁ παράπλους κατὰ Νέαρχον ἦτο ὅσον χιλίων σταδίων (θ). Δὲν ἀναφέρουσιν ὁ Μαρκιανὸς καὶ ὁ Πτολεμαῖος τὴν πόλιν 'Ωραίαν, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ἀναφέρουσι

(α) Αρρ. 6. 21. 22. 27. (β) 'Αρρ. 'Ινδ. XXI. Στράβ 720. (γ) Μαρκ. § 31. (δ) 'Αρρ. Περιπλ. 'Ερυθρᾶς θαλάσσης Μαρκιαν. § 31. (ε) Πτολ. 6. 21. 2. (ς) 'Αρρ. περιπλ. 'Ερυθρᾶς θαλάσσης. (ζ) Μαρκιαν. § 31. Πτολ. VI. 21. 5. (η) Μαρκ. § 37. Πτολ. VI. 21. 4. (θ) Στράβ. 720.

τὴν Ἄρβιν, ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ἡ Ὡραία τοῦ Ἀρριανοῦ. Ἡ δὲ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέχουσα ἐκ τῆς θαλάσσης πόλις τοῦ Ἀρριανοῦ, ἐν ᾗ ἦσαν βασίλεια ὧν τὸ ὄνομα δὲν σώζεται, δέον νὰ ᾖ ἡ Περσὶς μητρόπολις τῆς Γεδρωσίας κατὰ Μαρκιανὸν καὶ Πτολεμαῖον. Τὰ Ῥάπραυα δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ πιθανὸν νὰ ὦσιν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ Ῥαμβακία, ἥτις ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἦτο μεγίστη τῶν Ὠρειτῶν κώμη, εἰς ἣν ἀφίχθη διαβὰς τὸν Ἄρβιν (α). Μεταξὺ λοιπὸν τοῦ Γυναικῶν λιμένος (Γκουαρντὲρ) καὶ τοῦ παρὰ τὸν Ἰνδὸν πολιχνίου Κουτρύ, ἐξ οὗ ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἐξετείνετο τότε, ὅπως καὶ νῦν, ἔρημος· διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὸν Ἰνδὸν ἀναχωρήσας ἦλθε πρῶτον εἰς τῶν Ἀρβιτῶν τὰς κώμας (β). Ἀλλὰ περὶ τὰ μέσα τῆς ἐρήμου ταύτης, ἔνθα ὁρίζεται ἡ τῶν Βδελουχιστανῶν καὶ Ἰνδῶν χώρα, ὑπάρχουσιν ὄρη ἔνυδρα κατοικούμενα ὑπὸ Βδελουχιστανῶν Χαρὰν καλουμένων, ὧν τὸ ὄνομα ὁ Στράβων περιγράψας πάντων ἐπέτυχε λέγων· περὶ ταῦτα ποῦ τὰ μέρη τῆς ὁμόρου τῇ Ἰνδικῇ καὶ τὴν χααρινὴν εἶναι συμβαίνει· ἔτι δὲ τῶν ὑπὸ τοὺς Παρθυαίους αὕτη προσεχεστάτη τῇ Ἰνδικῇ... Ταύτην διεξιὼν Κρατερὸς καταστρεφόμενος ἅμα τοὺς ἀπειθοῦντας ἧει συμμῖξαι τὴν ταχίστην σπεύδων τῷ βασιλεῖ, καὶ δὴ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συνέδραμον εἰς τὴν Καρμανίαν δυνάμεις (γ). Ὥστε τοιουτοτρόπως διὰ τῶν Χαρὰν διῆλθεν ὁ Κρατερός, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Κελάτ, διὰ τῆς Κανδαχάρ, διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀργαντόου καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἰλμπάν, ἐκομίσθη εἰς Συστάν, ὅθεν εἰς Καρμανίαν τῷ βασιλεῖ συνέδραμε.

(α) Ἀρρ. 6. 21. (β) Στράβ. 720. Ἀρρ. 6. 21. (γ) Στράβ. 725.

Τοὺς Χαρὰν τῶν Βδελουχιστανῶν ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Ῥάμνας (α), τοὺς δὲ περὶ τὸ Κελὰτ καὶ παρὰ τὴν Ἀραχωσίαν ὡς λέγει κειμένους καλεῖ Μουσαρναίους (β), νῦν λέγονται Μπραβάν. Μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀρβιτῶν παραλίαν λέγει ὁ Νέαρχος εἰσὶν ᾠκισμένοι οἱ Ὠρεῖται ὧν Μάλανα χῶρος ἦτο ὁ δυτικώτερος (γ), ὁ δὲ παράπλους αὐτῶν ὅσον 1800 σταδίων (δ). Μετὰ δὲ τοὺς Ὠρείτας μέχρι κώμης Δράσειρα ἦσαν οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἐν οἷς Μόσαρνα ἄκλειστος λιμὴν καὶ δυτικώτερον τούτου Κυΐζης λιμὴν (ε) ἔνθα καὶ τὸ Ἀλαβάγιον ἄκρον (ς), ἢ ὡς αὐτὸ καλεῖ ὁ Μαρκιανὸς Ἀλαβατήρ, νῦν Ἀλαμποὺρ καλούμενον. Ὁ δὲ παράπλους αὐτῶν ὅσον 7000 σταδίων (ζ). Ὑπὲρ δ' αὐτῶν οἱ Γεδρωσοὶ ἔνθα τὰ πολλὰ κακὰ ἡ Ἀλεξάνδρου στρατιὰ ἔπαθε (η)· δυτικῶς δὲ Δραγάσειρα (ἐξ οὗ καὶ οἱ Δράγγαι ἢ Ζαραγγαῖοι· δηλαδὴ οἱ Συστανεῖς, καὶ ἑπομένως οὗτοι ἦσαν Βδελουχιστανοὶ) ἐξετείνετο ἡ παραλία τῆς Καρμανίας (θ). Ἡ τῶν Γεδρωσῶν γῆ πολλή ἐστί, λέγει ὁ Στράβων, καὶ εἰς τὴν μεσογαίαν ἀνέχουσα μέχρι τοῦ συνάψαι Δράγγαις τε καὶ Ἀραχωτοῖς (ι)· καὶ ἀλλαχοῦ διακρίνων τοὺς Γεδρωσοὺς ἐκ τῶν εἰς τὰ παράλια κατοικούντων λέγει, εἶτ' ἐφεξῆς πρὸς νότον Γεδρωσηνοὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς τὴν παραλίαν ἔχουσιν (κ)· ἐξ ὧν δηλοῦται σαφῶς, ὅτι οἱ Γεδρωσοὶ ἦσαν φυλὴ Βδελουχιστανικὴ τὰ μεσόγεια κατοικοῦσα ὑπὲρ τοὺς Ἰχθυοφάγους τὰ δὲ παρὰ τὸν Ἄρβιν ποταμὸν κατεῖχον οἱ ὁμώνυμοι αὐτῇ Ἄρβιες καὶ τὰ

(α) Πτολ. VI. 21. 4. (β) Πτολ. VI. 21. 4. (γ) Ἀρρ. Ἰνδ. XXI. (δ) Στράβ. 720. (ε) Ἀρρ. Ἰνδ. XXVI (ς) Πτολ. VI. ἡ. 8 (ζ) Στράβ. 720. (η) Ἀρρ. Ἰνδ. XXXII. Στράβ. 721. (θ) Ἀρρ. Ἰνδ. XXXII. (ι) Στράβ. 723. (κ) Στράβ. 721.

μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ἰχθυοφάγων κατεῖχον οἱ Ὠρεῖται. Ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Μαρκιανὸς τοὺς Ἰχθυοφάγους, τοὺς Ὠρείτας καὶ τοὺς Ἄρβιας μὴ ἀναφέροντες ἐκτείνουσι τὴν μὲν Καρμανίαν μέχρι πόλεως Μουσάρνας (α), ἥτις δέον νὰ ᾖ ὁ Μόσαρνα λιμὴν τοῦ Νεάρχου, διότι ἀνατολικῶς τοῦ Κυΐζης λιμένος τίθησι ταύτην. Τὴν δὲ λοιπὴν πᾶσαν πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς Ἰνδικῆς παραλίαν ἀναγράφουσι τοῖς Γεδρωσοῖς (β), ὧν μητρόπολιν προέγραψαν τὴν παρὰ τὸν Ἄρβιν ποταμὸν πόλιν Περσίν· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου ἦτο μεταβεβλημένη πολιτικῶς ἡ γεωγραφικὴ κατάστασις τῆς χώρας. Ἰδίως δ' ὁ Πτολεμαῖος Παρσίδας, δηλαδὴ Γρασίδας, καλεῖ τοὺς πρὸς τὴν Καρμανίαν Βδελουχιστανοὺς κατοικοῦντας (γ). Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἰδίως Γεδρωσοὶ τοῦ Στράβωνος, καλοῦνται δὲ νῦν κάτοικοι τοῦ Κοῦ Μπαρφὶ δηλαδὴ τοῦ χιονισμένου ὄρους οὐ μακρὰν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πόλις Μπὰμ Ποῦρ ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπέχουσα τοῦ Κυΐζης λιμένος ἐξ οὗ ὁδὸς ἄγει διὰ Μπὰμ Ποῦρ εἰς Κερμοῦντ (Καρμανίαν). Τὸ Μπὰμ Ποῦρ πρέπει νὰ ἦνε τὰ Ποῦρα τῶν Γεδρωσῶν, ἐν οἷς ὁ Ἀλέξανδρος ἐσώθη ἐκ τῶν Ὥρων δηλαδὴ ἐκ τῶν Ὠρειτῶν ἐρχόμενος ἑξηκοσταῖος, ὡς λέγει ὁ Στράβων (δ), ἢ ἐν ἑξήκοντα ἡμέραις, ὡς λέγει ὁ Ἀρριανός (ε)· καὶ ἑπομένως ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ Κουτρὺ μέχρι τοῦ Γυναικῶν λιμένος ἤτοι τοῦ Γχουαρντὲρ ἔνθα εὑρίσκοντο οἱ Ἄρβιες, οὓς πρώτους συνήντησε, διῆλθε τὴν ἔρημον οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης ἄγων, ἐκεῖθεν τὸν Ἄρβιν διαβὰς

(α) Πτολ. VI. 8. 9΄. Μαρκ. §, 26. (β) Πτολ. VI. 21. 1. Μαρκ. § 31. (γ) Πτολ. 6. 21. 4. (δ) Στράβ. 723. (ε) Ἀρρ. 6. 24.

ἀπῆλθεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ὠρειτῶν παράλιον οὖσαν, καὶ ἐκ ταύτης ἀπῆλθεν ἐξηκοσταῖος εἰς Ποῦρα πόλιν τῆς Γεδρωσίας, δηλαδὴ εἰς τὸ νῦν Μπὰμ-Ποῦρ, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖσε πόλεις πολλαὶ καὶ ἄλλαι, καὶ ὁδοί· ἐκ δὲ Μπὰμ-Ποῦρ διηυθύνθη εἰς Καρμανίαν διὰ τῆς μόνης ὑπαρχούσης ὁδοῦ τῆς διὰ Φαρὰ ἢ Παρὲ διερχομένης, ἔνθα μετὰ τοῦ Κρατεροῦ συνηντήθη (α) καὶ ἡμεῖς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἀφιχθῆ. Ὥστε τὰ πολλὰ παθήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθ' ἃ ὁ Νέαρχος ἡμῖν προεῖπεν, ὑπῆρξαν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν Ὠρειτῶν καὶ τῆς πόλεως Μπὰμ Ποῦρ ἔρημον. Εἰς ταύτην περιπλανηθεὶς ἀφίχθη ἐπὶ τέλους εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πιθανὸν εἰς τὸν λιμένα Δτζιάσκ (Κύϊζα), οὗ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Μπὰμ Ποῦρ λαβὼν ἐσώθη.

Ἡμεῖς δ' ἀποπλεύσαντες τὴν ἑνδεκάτην Ἰουνίου ἀπὸ Σέκερ ἀφίχθημεν τὴν 13 εἰς Κουτρύ, καὶ αὐθημερόν, τὴν ἔρημον διὰ σιδηροδρομικῆς ἁτμαμάξης διαβάντες, εἰς Καλετζί, ὅπερ κεῖται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ κόλπῳ, τῷ Κάνθι ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένῳ καὶ κειμένῳ μεταξὺ Γεδρωσίας καὶ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐν χώρᾳ Συραστρηνῇ (β). Τὴν 16 ἢ 28 ἰδίου μηνός, ἐπ' ἀτμοπλοίου διὰ Πανεραμπῆς τῆς Περσίας διευθυνομένου ἐπιβὰς ἀφίχθην μετὰ μεγίστην τρικυμίαν τὴν 18 εἰς Γκουαρντὲρ (Γυναικῶν λιμένα), καὶ ἐντεῦθεν μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς κοπάζουσαν θάλασσαν πλέοντες, παρήλθομεν θάλασσαν τενιώδη πρασίνων ὑφάλων ἕνεκεν, μεθ' οὓς εἰς γαληνιαίαν θάλασσαν πεσόντες ἐβλέπομεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας μέχρι Πενταραμπᾶς ἀμύθητα ἰχθύων πλήθη, ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἡσυχίας χάριν φυγόντα. Ἐλε-

(α) Ἀρρ. 6. 27. (β) Πτολ. VII. 1. 2.

γον ὅμως ὅτι μετὰ μῆνα ἕνα ταράσσεται καὶ ἡ θάλασσα αὕτη. Ἀφίχθημεν δὲ τὴν 19 ἐν ὥρᾳ νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα Δτζιάσκ (Κύϊζα), καὶ παρελθόντες τὴν αὔριον τὴν Κάρπελαν ἄκραν μεσογείως τῆς ὁποίας τὸ ὄρος τῆς Σεμιράμιδος εὑρίσκεται (α), καὶ βορειοδυτικῶς στραφέντες, ὡς ὁ Νέαρχος ἔγραψε τὴν Καρμανίαν παραπλέων, ἐβλέπομεν τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὄρος καλούμενον Μακέτα (β), ἔνθα κατῴκουν οἱ Μάκαι κατὰ Στράβωνα καὶ Πτολεμαῖον (γ), παρ' ᾧ ὁ Μόσχα λιμὴν εὑρίσκεται (δ) νῦν Μοσχὰτ καλούμενος. Τὸ στόμα δὲ τοῦ Περσικοῦ κόλπου διαπλέοντες εἴχομεν ἐν δεξιᾷ κατὰ τὸν μυχὸν αὐτοῦ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀνάμιος κατὰ Νέαρχον, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ὁποίου τὰ Ἀρμόζια εὑρίσκοντο, ἐξ ὧν ὁ Νέαρχος καὶ ὁ Ἀρχίας ἀπῆλθον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον (ε). Καλεῖται ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ Πτολεμαίου ὁ Ἄναμις Σαγανός, τὰ δὲ Ἀρμόζια Ἄρμουζα πόλις (ς)· ἥτις κεῖται εἰς λιμένα, οὗτινος μικρὸν ἔνδον εὑρίσκεται τὸ Μηνόου, δι' οὗ ποταμὸς διέρχεται, Κόμμανα μητρόπολις τῆς Καρμανίας ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου περιγραφομένη, ὑπὸ δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ λεγομένη Ὄμανα (ζ)· ἐξ οὗ καθ' Ἡρόδοτον οἱ Θαμαναῖοι (η). Ὁ Ἀρριανὸς ἀποσιωπῶν τὰ Ἄρμουζα περιγράφει μόνον τὰ Ὄμανα, ἐξ ὧν ἐκφέρεται λέγει πινικόν, καὶ πορφύρα, καὶ ἱματισμός, καὶ οἶνος, καὶ φοῖνιξ πολὺς καὶ χρυσός· εἰσάγεται δ' ἐκ Βαριγάζων τῶν Ἰνδιῶν ξύλον σαντάλ, κέρατα, καὶ φάλαγγες ἐβένου. Ὁ Ὀνησί-

(α) Μαρκ. §. 26. Πτολ. VI. 8. 5. 11. (β) Ἀρριανὸς Ἰνδ. XXXII, (γ) Στράβ. 765. Πτολ. VI. 7. 14 (δ) Ἀρρ. περιπλ. Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Πτολ. VI. 7. 10. (ε) Ἀρρ. Ἰνδ. XXXII. (ς) Πτολ. VI. 8. 4. 5. Μαρκ. §. 26. (ζ) Πτολ. VI. 8. 13. Μαρκ. §. 26. (η) Ἡροδ. III 93, 117.

κρατος δὲ λέγει ποταμὸν ἐν τῇ Καρμανίᾳ ψήγματα χρυσοῦ καταφέροντα, καὶ ὀρυκτοῦ δὲ εἶναι μέταλλα, καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ μίλτου, ὄρη τε εἶναι δύο τὸ μὲν ἀρσενικοῦ, τὸ δὲ ἁλός (α). Ὁ ποταμὸς δὲ τῆς Καρμανίας ὁ τὸν χρυσὸν καταφέρων δέον νὰ ᾖ ὁ τοῦ Μηνόου καὶ τοῦ Μηνόου ἡ καλουμένη χώρα ὑπὸ τῆς Γραφῆς Ὀφείρ, ἐν ᾗ ἀπήρχοντο οἱ Φοίνικες ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Σολομῶντος ἀποκομίζοντες χρυσόν, δηλαδὴ ἡ Φὰρς ἥτις Περσία ὑφ' ἡμῶν καλεῖται. Καὶ ἐντεῦθεν ἔμελλον τοῦ Ἰωάσαφ τὰ πλοῖα ν' ἀποκομίσωσι χρυσόν, ἅπερ κατεστράφησαν εἰς Αἴλανα, ἢ εἰς Ἐσιὼν γάβερ ὅθεν ἀφώρμουν (β). Ὁ χρυσὸς δ' οὗτος καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ ἦσαν γνωστὰ τοῖς Φοίνιξιν, ἐπειδὴ ὁ Ἡρόδοτος λέγει αὐτοὺς ἀπικομένους ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς καλεομένης θαλάσσης (γ). Ἐρυθρὰ δὲ θάλασσα ἐκαλεῖτο τότε ἅπαν τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος καὶ ὁ Περσικὸς κόλπος (δ). Κατὰ ἡμερήσιον δὲ πλοῦν ἐκ τῆς ἐκ Μακῶν ἄκρας τοῦ στόματος τοῦ Περσικοῦ κόλπου, πρὸς τὰ ἔνδον αὐτοῦ, ὑπῆρχον νῆσοι Τύρος καὶ Ἄραδος ὀνόματι, ἱερὰ ἔχουσαι τοῖς Φοινικικοῖς ὅμοια· ἐξ ὧν, φασίν, ἄποικοι ἀπελθόντες ἔκτισαν ἐν Φοινίκῃ τὰς ὁμωνύμους τῶν νήσων πόλεις (ε). Τὰ Ἅρμουζα δὲ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο Hormuz ἅπερ εὑρίσκοντο, ὡς λέγει, κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν ἐν Περσίᾳ, ἀπήρχοντο δ' ἐν αὐτοῖς οἱ ἐκ τῆς Tunaicaiiu (Χορασὰν) Περσικῆς ἐπαρχίας συναλλάσσοντες τοῖς Ἰνδοῖς τοὺς καλοὺς αὐτῶν ἵππους, καὶ ἔτι εἰς πόλιν ἑτέραν καλουμένην Chisi, καὶ εὑρισκομένην κατὰ τὴν

(α) Στράβ. 726. (β) Βασιλ. Β'. XXII. 49. (γ) Ἡροδ. I. 1. (δ) Ἡροδ. I. 180. Ἀρρ. περίπλους Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. (ε) Στράβ. 766. (ς) Μάρκο Πόλο Σελίς 61 καὶ ἑξῆς.

αὐτὴν θάλασσαν (ς). Τὸ Chisi πρέπει νὰ ᾖ ὁ Κυΐζης λιμὴν (Δτζιάσκ) ἔνθα συντομώτερον ὡς προέγραψα διὰ Μπὰμ Πούρ ἀπέρχονται. Ἐκ τῶν ἐκβολῶν δὲ τοῦ Σαγανοῦ ποταμοῦ νοτιοδυτικῶς κάμψαντες ἀφίχθημεν τὴν εἰκοστὴν Ἰουνίου εἰς Πεντὲρ Ἀμπάς, ἔνθα ἀποβιβασθεὶς εἶχον πρὸ ἐμοῦ τὴν καλουμένην νῆσον ὑπὸ τοῦ Νεάρχου Ὀάρακτα (α), Οὐάραχθα δὲ ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου, ἧς τὸ πλεῖστον, ὅπως καὶ τῆς τοῦ Πεντὲρ Ἀμπάς, Μηνόου, καὶ Δτζιάσκ χώρας κατοικεῖται ὑφ' ἁλιέων Ἀράβων· πρὸ ἐτῶν μάλιστα εἰς ταύτας καὶ Ἄραβες ἐκυριάρχουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕΡ ΑΜΠΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ Πεντὲρ Ἀμπᾶς ἐξαπλοῦται νοτίως ἐκ Καυκάσου κατερχόμενος ὀρεινὸς κλάδος, ὃν ἡμεῖς σὺν τῷ Στράβωνι καὶ Πτολεμαίῳ Ζάγρον καλοῦμεν (β)· ὁ δὲ Ἡρόδοτος ὄρη Ματηϊνά (γ). Ἐκ τῆς νοτίως τούτου μοίρας ποταμὸς σχηματιζόμενος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Νεάρχου Ἄροσις, ὅστις, καθ' ἃ λέγει, ἦτο μέγιστος τῶν ὅσων ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν ἔξω πόντον, μέχρι δὲ αὐτοῦ Πέρσαι ᾤκουν, τὰ δὲ ἐπέκεινα (τὰ πρὸς δυσμὰς) Σούσιοι οἳ καὶ Οὔξιοι καλοῦνται (δ). Τὸν Ἄροσιν ὁ Μαρ-

(α) Στράβ. 767. Ἀρρ. Ἰνδ. XXXVII. Μαρκ. §. 26. Πτολ. VI. 8. 15. (β) Στράβ. 522. 744. Πτολ. VI 2. 4. (γ) Ἡροδ. I. 189. 202. (δ) Ἀρρ. Ἰνδ. XXVIII.

κιανὸς καὶ Πτολεμαῖος καλοῦσιν Ὀροάτιν (α), νῦν δ' ὀνομάζουσιν Ἀροάν. Δυτικώτερον τούτου ἕτερος ποταμὸς ὑπάρχων καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ Στράβωνος Χοάσπης, ἐφ' οὗ ἡ Σοῦσα πόλις ἡ καὶ Μεμνονία ἔκειτο (β). Ὑπὸ δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου καλεῖται Εὐλαῖος, παρὰ τῷ ὁποίῳ, καὶ παραθαλασσίως κατῴκουν οἱ Ἐλυμαῖοι ἢ κάλλιον εἰπεῖν οἱ Εὐλαῖοι, ἐξ ὧν καὶ ὁ ποταμὸς τὸ ὄνομα ἔλαβεν. Ὁ Νέαρχος δὲ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀρόσιος παραπλέων δυτικῶς ἀφίχθη εἰς στόμα ἰχθυώδους λίμνης, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Εὐφράτου, ὅθεν διὰ τοῦ Πασιτίγριδος ἀνέπλευσεν εἰς Σοῦσα παραπλεύσας τὴν λίμνην, ἐν ᾗ ὁ Τίγρις εἰσβάλλει (γ)· ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἀρριανὸς τὸν Ἀλέξανδρον κατελθόντα ἐκ Σούσων εἰς θάλασσαν διὰ τοῦ Εὐλαίου γράφει. Ἐκεῖθεν δὲ αἱ μὲν τῶν νηῶν ἀνακομισθεῖσαι κατὰ τὸν Εὔλαιον, ἔστε ἐπὶ τὴν διώρυχα, ἣ τέτμηται ἐκ τοῦ Τίγρεως πρὸς τὸν Εὔλαιον, ταύτῃ διεκομίσθησαν πρὸς τὸν Τίγρητα· Ἀλέξανδρος δὲ περιπλεύσας κατὰ τὴν θάλασσαν, ὅσον μεταξὺ τοῦ Εὐλαίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Τίγρητος ὑπῆρχεν αἰγιαλός, ἀνέπλει κατὰ τὸν Τίγρητα (δ)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ ποταμὸς εἶχε διάφορα ὀνόματα κατὰ τὰς διαφόρους χώρας δι' ὧν διήρχοντο, Χοάσπης καλούμενος κατὰ τὴν χώραν τῶν Σουσίων ἢ Οὐξίων καὶ Εὔλαιος κατὰ τὴν παραλίαν, ἔνθα οἱ ὁμώνυμοι αὐτῷ κατῴκουν. Ὁ Στράβων τὰ δύο ὀνόματα τοῦ ποταμοῦ περιγράφει ὡς δύο ἰδιαιτέρους κατὰ Πολύκλειτον ποταμούς, ἐκβάλλοντας εἰς λίμνην ἐν ᾗ καὶ ὁ Τί-

(α) Πτολ. ϛ 3. 1. ϛ. 4. 1· 2. Μαρκιαν. §. 20. (β) Ἡροδ. ε. 52. Στράβ. 728 (γ) Ἀρρ. Ἰνδ. XLI. XLII. (δ) Ἀρρ. 7. 7.

γρης (α)· οἱ δὲ βασιλεῖς τῶν Περσῶν λέγει ἔπινον ὕδωρ ἐκ τοῦ Εὐλαίου, ὃ πάντων ἐλαφρότατον (β), ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἐλάμβανον οἱ βασιλεῖς ὕδωρ ἐκ τοῦ Χοάσπη (γ), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι Εὔλαιος καὶ Χοάσπης εἶνε εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ποταμός. Καλεῖται νῦν Καρασοῦ· πηγάζων ἐκ Κουϊστὰν κατὰ τὸν Ζάγρον διέρχεται διὰ Κιρμανσιᾶς καὶ εἶτα διὰ Σούσων, εἰσβάλλει δὲ μεσογείως εἰς τὸν Τίγριν πιθανόν, καθ' ἣν χώραν ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ ἑνοῦσα τοὺς δύο ποταμοὺς διῶρυξ, καὶ ἑπομένως ὑδάτων ἐλαττώσεως ἕνεκα δὲν εἰσβάλλει νῦν εἰς τὴν θάλασσαν, οὔτε κατὰ τὴν λίμνην ἐν ᾗ καὶ ὁ Τίγρις εἰσβάλλων ἐλάμβανε τὸ ὄνομα Πασίτιγρις. Εἶνε ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ Παραδείσου κατὰ τὴν Βίβλον Φισὼν ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐηλάτ (δ), δηλαδὴ τὴν Εὐλαίαν ἢ Ἐλυμαίαν πρὸς δυσμὰς τῆς ὁποίας ἐσχηματίζοντο ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως καὶ Εὐλαίου αἱ λίμναι καὶ τὰ τῶν Ἀράβων ἕλη (ε). Ἐκ τῆς γῆς δ' Εὐηλὰτ μέχρι τῆς κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐρήμου Σούρ, ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον τῆς Αἰγύπτου, ἢ καὶ ἀπὸ Σοὺρ ἕως Εὐηλάτ, ἕως ἐλθεῖν πρὸς Ἀσσυρίους κατῴκησεν ὁ Ἰσμαήλ, κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (ς), δηλαδὴ οἱ ἐκτεινόμενοι καθ' ὅλην ταύτην τὴν χώραν Ἄραβες, οἵτινες εἰσίν, ὡς δειχθήσεται, οἱ νῦν Ντρούζ. Ἕτερος ποταμὸς ἐκ τῶν αὐτῶν ὀρῶν σχηματιζόμενος καὶ εἰς τὸν Τίγριν εἰσβάλλων εἶνε ὁ Γύνδης, ὃν Κῦρος ἀπερχόμενος ἐκ Σούσων εἰς Βαβυλῶνα διήρεσεν εἰς 360 διώρυγας (ζ). Τοῦτον ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Γορ-

(α) Στράβ. 728. 729. (β) Στράβ. 735. (γ) Ἡροδ. I. 188. (δ) Γεν. II. 8. (ε) Στράβ. 741. 42. (ς) Γεν. κέ. 15. (ζ) Ἡροδ. I, 189. V, 52.

γόν (α)· νῦν λέγεται ποταμὸς τοῦ Χαναχὶ διὰ τὸ παρ' αὐτῷ ὁμώνυμον χωρίον, τὸ μεθόριον τῆς Τουρκίας καὶ Περσίας. Εἶνε ὁ ὑπὸ τῆς Βίβλου καλούμενος Γεών, ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ Χούς, ἢ καὶ Γωγὰν καλουμένην, καὶ κειμένην πρὸς τὰ ὅρια τῆς Μηδίας (β), δηλαδὴ τὴν γῆν, ἣν κατῴκησαν οἱ ἀπόγονοι τῶν υἱῶν τοῦ Χοὺς υἱοῦ τοῦ Χάμ (γ), καὶ ἑπομένως τὴν γῆν τῶν Ἀσσυρίων. Ἄλλοτε ἐνέβαλλεν εἰς τὸν Τίγριν νοτιώτερον ἢ νῦν. Εἰς τὸν Ἰώσηπον καὶ εἴς τινας τῶν γραφῶν εὑρίσκεται γεγραμμένον ὅτι ὁ Γεὼν κυκλοῖ πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας· δι' ὃ ἐξελήφθη ἀντὶ τοῦ Νείλου, καίτοι οὗτος διαρρεῖ καὶ δὲν κυκλοῖ τὴν Αἰθιοπίαν· ἐπειδὴ ἡ λέξις Χοὺς σημαίνουσα ἐνταῦτῷ ἀνθρώπους μελανοὺς μετεφράσθη Αἰθιοπία. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐκ τῶν σχέσεων τῶν χωρίων τῆς Βίβλου καὶ ἐκ τῶν περιγραφῶν τῶν χωρῶν, Χοὺς εἶνε ὁ τοῦ Χὰμ υἱός, ὁ κατοικήσας τὰς κυκλουμένας ὑπὸ τοῦ Γύνδη χώρας. Τρίτος δὲ ποταμὸς ἐκ τῶν ὀρῶν τούτων σχηματιζόμενος εἶνε ὁ Τίγρις καὶ τέταρτος ὁ Εὐφράτης. Οἱ τέσσαρες δὲ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐν τῷ παραδείσῳ ὄντες, λέγει ἡ Βίβλος, ἀφωρίζοντο ἅμ' ἐξ αὐτοῦ ἐξερχόμενοι (δ)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἐλόγιζον τότε τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν, ὅπως καὶ οἱ Ἀργοναῦται, οἵτινες τὸν Ἄντιζ, τὸν Ῥοδανὸν καὶ τὸν Ῥῆνον ὡς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ποταμὸν περιέγραψαν, ἐπειδὴ εἶχον τὰς πηγὰς αὐτῶν ἐκ τῶν ἰδίων ὀρῶν. Ὁ Ἡρόδοτος, ὅπως καὶ ἡμεῖς, θέτει τὰς πηγάς των εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὄρη (ε) τὰ εἰς τὸν αὐτὸν κλάδον τοῦ Καυκάσου ἀνήκοντα.

(α) Πτολ. VI, 1, 7. (β) Γεν β'. 8. Βασιλ. Δ'. ιή. 11· (γ) Γεν. ί. (δ) Γεν. β'. 8. (ε) Ἡροδ. V. 52.

Ἐκ τῶν υἱῶν δὲ τοῦ Νῶε κατάγουσα ἡ Βίβλος τὰ περιγραφόμενα ὑπ' αὐτῆς ἔθνη λέγει ὁ Χὰμ εἶχεν υἱοὺς τὸν Χοὺς καὶ Μισραΐμ, τὸν Φοὺδ καὶ Χαναάν (α). Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Χοὺς (β) κατῴκησαν περὶ τὴν Βαβυλῶνα μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ὧν ὁ τελευταῖος ἦτο ὁ Εὐηλὰ ἢ οἱ Ἐλυμαῖοι, ὡς προεγράφη, ἢ καὶ Εὐλαῖοι καλούμενοι. Ὁ Μισραῒμ κατῴκησε τὴν Αἴγυπτον, ἐξ οὗ ἡ Αἴγυπτος Μισραῒμ ὑπὸ τῆς Βίβλου ἐκλήθη, Μὶσρ δὲ Ἀραβιστὶ λέγεται. Ὁ Χαναὰν κατῴκησε τὴν Παλαιστίνην, ἥτις καὶ γῆ Χαναὰν καλεῖται, καὶ ὁ Φοὺδ τὴν Παμφυλίαν δηλαδὴ χώραν παρὰ τὴν Λυδίαν κειμένην, ἣν Λοὺδ καλεῖ, διότι λέγει καὶ διέκοψε τὸν Φοὺδ καὶ Λούδ (γ)· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν Φοὺδ καὶ Λούδ (δ)· ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι αἱ χῶραι αὗται ἦσαν γειτονικαί.

Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Σὴμ ἦσαν Ἐλὰμ (Μῆδος), Ἀσσοὺρ (Ἀσσύριος), Ἀρφραξὰδ (Φρύξ), Λοὺδ (Λυδός), Ἀρὰμ (Σύριος) (ε), καὶ Καϊνάν, ἐξ οὗ ὁ Ἕβερ καὶ οἱ Ἑβραῖοι, ὁ Ἰοκτάν, ἐξ οὗ οἱ Ἀρμένιοι, οἵτινες καλοῦντες ἑαυτοὺς Χάοι λέγουσιν ὅτι κατάγονται ἐκ γενάρχου ὀνομαζομένου Χάϊκ ἐγγόνου τοῦ Νῶε· καὶ ὁ Οὐφείρ, ἐξ οὗ οἱ Πέρσαι. Κατῴκησαν δ' οἱ υἱοὶ Ἰοκτὰν ἀπὸ Μασσή, ἕως ἐλθεῖν εἰς Σεφερὰ ὄρος ἀνατολῶν (ϛ). Τὰ Σεφερὰ δ' ὄρος ὀνομάζεται ἐν τῇ Βίβλῳ καὶ Σεπφαρουὶμ καὶ εἶνε μεθόριον τῶν Μήδων καὶ Ἀσσυρίων (ζ)· καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ματηϊνὰ ὄρη καὶ Ζάγρος.

Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Ἰάφεθ ἦσαν Γομέρ, καὶ Μαγώγ, καὶ

(α) Γεν. ί. 6. (β) Ὁ Χοὺς ἐκπροσωπεῖ τοὺς Ἄραβας, ὥστε κατὰ τὴν Βίβλον Ἄραβες, Αἰγύπτιοι, Πάμφυλοι καὶ Φοίνικες εἰσὶν ὁμόφυλοι. (γ) Ἰουδ. β' 23. (δ) Ἡσαΐας ξϛ'. 19. (ε) Στράβ. 2. 37-38. (ϛ) Γεν. ι'. 21-31. (ζ) Βασιλ. Δ'. ιζ. 21. ιή. 11.

Μαδάϊ, καὶ Ἰοβάν, καὶ Ἐλισά, καὶ Θοβέλ, καὶ Μισόχ, καὶ Θηράς. Ἰοβὰν δ' ἦτο ὁ πατριάρχης τῶν Ἑλλήνων, ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες μέχρι νῦν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων Ἰοβὰν καλοῦνται, ἐκ τοῦ Ἴωνες, ἢ ἐκ τοῦ Ἰάωνες Ἑλκεχίτωνες, ὡς ἐζήλουν νὰ ὀνομάζωνται οἱ Ἕλληνες (α). Υἱοὶ αὐτοῦ ἦσαν Ἐλισὰ καὶ Θαρσείς, Κίτιοι, Ῥόδιοι (β). Τούτων οἱ Ῥόδιοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Ῥόδου. Οἱ Κίτιοι εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Κύπρου, Κίτιοι κληθέντες ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ πόλεως Κίτιον (γ). Οἱ Θαρσεῖς δ' ἀναφέρονται εἰς τοὺς Κίλικας πρὸς οὓς Ἰωνᾶς ἐξ Ἰόπης κατέπλεεν (δ), ἢ πρὸς τὴν Ταρσόν (ε), ἣν μέχρι νῦν Θαρσεῖς οἱ Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἐλέγοντο δ' οἱ Κίλικες πρὶν ὑφ' Ἑλλήνων Ὑπαχαιοὶ δηλαδὴ ὑφ' Ἕλληνες καὶ ὠνομάσθησαν ὕστερον Κίλικες ὑπὸ Κίλικος υἱοῦ τοῦ Ἀγήνορος ἐκ Φοινίκης. Ἐν αὐτοῖς δ' ἔκτισε Τριπτόλεμος ἐξ Ἄργους τὴν Ταρσὸν πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ὅταν ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Ἰοῦς (ς), ἣν Φοίνικες ἔκλεψαν· καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος τοὺς Θαρσεῖς δηλαδὴ τὴν Ταρσὸν ἀποδίδει εἰς υἱὸν τοῦ Ἰοβάν, οἱ δ' Ἀρμένιοι ἐξ ἄλλου διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Βίβλου λέγουσιν ὅτι κατάγονται ἐκ τοῦ Ἰοκτάν. Προήγαγον τότε οἱ Θαρσεῖς ἀργύριον καὶ χρυσὸν καὶ μόλυβδον καὶ λίθους τορευτοὺς καὶ πελεκηχούς (ζ), ἅπερ καὶ νῦν προάγουσιν ἐκ τῶν τοῦ Ταύρου μεταλλείων· ἀλλὰ διεκρίνοντο τότε καὶ ὡς ναυτικοί (η). Ὁ

(α) Στράβ. 467. (β) Γεν. ι. 2, 4 Τινὲς τῶν Γραφῶν ἀντὶ Ῥόδιοι γράφουσι Δωδονίμ. (γ) Ἡσαΐ. κγ'. 1,6,12. Ἰεζεκιὴλ κζ'. 7. Ἱερεμ. β'. 10. (δ) Ἰων. α'. 3. (ε) Ἰώσηπος. (ς) Στράβ. 763. (ζ) Βασιλ. Γ'. ι. 22. Ἱερεμ. ι. 9. Ἰεζεκιήλ. κζ'. 16. (η) Ἡσαΐας ξ'. 9. ξς'. 19.

Ἐλισὰ ὁ τέταρτος υἱὸς τοῦ Ἰοβὰν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ πόλιν τὸ Ἕλος τὴν ὑπὸ Ἕλους τοῦ Περσέως κτισθεῖσαν ἐν Λακωνίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος λέγει: τὰ ἱερά σου ἐποίησαν ἐξ ἐλέφαντος οἴκους ἀλούδεις ἀπὸ νήσων, τῶν Κιτιὶμ ἢ καὶ Χιτιίμ, βυσὸς ἐξ Αἰγύπτου ἐγένετο στρωμνή σου, τοῦ περιβαλεῖν σε ὑάκινθον καὶ πορφύραν ἐκ τῶν νήσων Ἑλισάς (α)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Ἑλισὰ τῆς Βίβλου ἀναφέρεται εἰς ἐποχὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Περσέως καὶ μετ' αὐτὸν μάλιστα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὴν τοῦ Σεσώστριος ὅστις κατὰ τὰς αὐτοῦ ἐκστρατείας ἔγραψεν εἰς χάρτας, ὡς ὁ Ἄργος ἡμῖν προεῖπε, τὰς χώρας καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ὅσων ἐθνῶν διῆλθεν. Ὁ Θοβὲλ δ' ἀναφέρεται εἰς τὰς παρὰ τὴν Τρωάδα Θήβας Κιλίκων ἀποικίαν· «πόλιν Κιλίκων Θήβην ὑψίπυλον» (β) ὁ Μισὸχ δ' εἰς τοὺς Μυσούς· διότι λέγει Φοὺδ (Πάμφυλοι), Λοὺδ (Λυδοί), Μισὸχ (Μυσοί), Θοβὲλ (Θηβαῖοι), καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς νήσους (γ)· ὥστε ἐπειδὴ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν ἄποικοι τῶν Κιλίκων, οἱ δὲ Κίλικες περιγράφονται ὑπὸ τῆς Βίβλου ὡς Ἕλληνες, περιγράφονται καὶ οἱ παρὰ τὴν Τρωάδα Κίλικες Θηβαῖοι ὡς Ἕλληνες ὁμοίως. Θηρὰς κατὰ ταῦτα εἰσὶν οἱ Θρᾷκες. Μαγὼγ δ' ὡς παρίσταται ἡ γῆ τοῦ Μαγὼγ ἀποτελουμένη ἐκ Ῥὼς (Τρώων), Μισὸχ (Μυσῶν), καὶ Θοβὲλ (Θηβαίων) πρέπει νὰ ὦσιν οἱ ἐν τῇ μικρᾷ Φρυγίᾳ Παίονες, δηλαδὴ οἱ ἐν Τρωάδι, οἵτινες ἐξελαμβάνοντο ὡς υἱοὶ τοῦ Ἰάφεθ· λέγει ὁ Ἰεζεκιὴλ: ἐπὶ Γὼγ τὴν γῆν τοῦ Μαγώγ, ἄρχοντα Ῥὼς Μισὸχ καὶ Θοβέλ (δ). Καὶ

(α) Ἰεζεκιὴλ κζ'. 6. (β) Ἰλ. Α'. 366. Ζ. 415, 416. Στραβ. 611. 612, 614. (γ) Ἡσαΐας ξϛ'. 19. (δ) Ἰεζεκιὴλ λη'. 1. λθ'. 1.

πάλιν: ἐπὶ σὲ Γὼγ ἄρχοντα Ῥώς, Μισὸχ καὶ Θοβέλ· ἐξ οὗ ὡς δείκνυται αἱ παρὰ τὴν Τρωάδα Θῆβαι ἐσώζοντο μέχρι τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, ψάλλει δὲ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ὁ Ἀνακρέων λέγων, Σὺ μὲν λέγεις τὰς Θήβας, ὁ δ' αὖ Φρυγῶν ἀϋτάς· ἐγὼ δ' ἐμὰς ἁλώσεις. Ὁ Γομὲρ δ' ἀναφέρεται εἰς τοὺς Παφλαγόνας· διότι λέγει Γομὲρ καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν οἶκος τοῦ Θοργαμᾶ ἐπ' ἔσχατα τοῦ βορρᾶ (α). Ὁ Θοργαμᾶ δ' ἦτο υἱὸς τοῦ Γομέρ (β), καὶ ἐμπορεύετο ἵππους ὀνομαστούς (γ). Ἐκλεκτοὶ τότε ἵπποι ἦσαν οἱ περὶ τὴν Θεμίσκυραν τρεφόμενοι ἐν Παφλαγονίᾳ, εἰς τὴν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου Ἐνετῶν χώραν καλουμένην. Ἔσχατα λοιπὸν τοῦ βορρᾶ κατὰ τὴν Βίβλον εἰσὶν ὁ Εὔξεινος Πόντος, καὶ ἔσχατα τῆς ἀνατολῆς ἡ Μηδία καὶ ἡ Περσία.

Δὲν ἀπολείπεται ἡμῖν ἢ ἡ εὕρεσις τῆς χώρας τοῦ Μαδάϊ· ἀλλ' ἐὰν δώσωμεν προσοχὴν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Βίβλου εὑρίσκομεν, ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰάφεθ κατῴκουν τὰ παράλια, εἰς παράλιον δὲ κατῴκει καὶ ὁ Μαδάϊ· καθ' ἃ δὲ περιορίζει τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις ἡ Βίβλος, κενὸν παράλιον μένει τὸ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Θρᾳκῶν, ἔνθα ἰθαγενεῖς οἱ Πελασγοὶ ἦσαν· Μαδάϊ δ' ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἡ Βίβλος ὡς ἐκ τῆς φυλῆς Μαίδοι καλουμένης παρὰ τοῦ Θουκυδίδου. Τηρεῖται μάλιστα ὑπὸ τῶν Ἑβραίων παράδοσις, ὅτι ὁ Μωϋσῆς, ἀπελθὼν εἰς τοὺς Μαδάϊ, δηλαδὴ ὡς λέγουσιν εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ἐδιδάχθη τὴν μαντικήν. Γινώσκομεν δέ, ὅτι οἱ Πελασγοὶ πρῶτοι συνέστησαν μαντεῖον ἐν Δωδώνῃ (δ). Ἀπὸ δὲ Μαδάϊ ἔφυγε λέγουσιν εἰς τὴν παρὰ τὸ ὄρος Σινὰ ἔρημον πρὸς

(α) Ἰεζεκιὴλ λή. 6. (β) Γεν. ί. 3. (γ) Ἰεζεκιὴλ κζ'. 14. (δ) Ἡροδ. II. 52.

Ἰοθόρ, εἰς ὃν ὡς προανελύθη ὀλίγα ἔτη ἔμεινεν, ἐνῷ ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῆς αὐτοῦ ἐπανόδου παρῆλθον ἔτη τεσσαράκοντα λέγεται.

Σχετίζοντες λοιπὸν τὴν γεωγραφίαν τῆς Βίβλου εὑρίσκομεν ἐκ μὲν τῶν Ἑλληνικῶν ταύτην ἀναφερομένην εἰς ἀμέσως πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν ἐποχήν, ἐκ δὲ τῆς Βίβλου εἰς πλησιεστάτην τῷ Νῶε, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου συνέβη ὁ κατακλυσμός· παραβάλλοντες δὲ καὶ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτον μετὰ τοῦ ἐπὶ Ἀνακοῦ, καὶ ἀμφοτέρους μετὰ τῶν ἀναφερομένων ἐν ταὐτῷ ὑφ' Ἑλλήνων καὶ Σινῶν, δυνάμεθα μετὰ θετικότητος ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Νῶε εἶνε σύγχρονος τῷ ἐπὶ Ὠγύγου καὶ τῷ δευτέρῳ κατακλυσμῷ τῶν Σινῶν· διότι, ἐπειδὴ οἱ δύο κατακλυσμοὶ ἀναφέρονται ἐν ταὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τῶν Σινῶν, συνέβησαν καθ' ὅλην τὴν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ἑλλήνων χώραν, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νὰ ὦσι γνωστοὶ καὶ εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐθνῶν κατοικοῦντας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπ' αὐτῶν ἀναφέρεται εἷς κατακλυσμὸς μόνον, οὗτος εἶνε ὁ δεύτερος ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ τοῦ Φρυγὸς συμβάς, ὅστις ἦτο σύγχρονος τοῦ Νῶε εὑρισκομένου τότε περὶ τὸ Ἀραρὰτ οὐ μακρὰν τοῦ Ἰκονίου ἔνθα ὁ Ἀνακὸς ὁ Φρὺξ ἐβασίλευεν. Οἱ Φρύγες δ' ὡς προαπεδείχθη ἦλθον ἐν Φρυγίᾳ μετὰ τοὺς Πελασγούς, οἵτινες ὑπ' ἐκείνων διωκόμενοι ἐξέπεσαν μετὰ τὸν Δευκαλίωνα ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ταύτην Πελασγιώτιδα ἐκάλεσαν, ἐνῷ πρὶν ἐκαλεῖτο Πυρραία ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ Δευκαλίωνος· καὶ ἐπομένως οἱ Φρύγες ἦλθον μετὰ τὸν Δευκαλίωνα ἐν Φρυγίᾳ. Ὥστε ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ κατακλυσμὸς εἶνε σύγχρονος τῷ ἐπὶ Ὠγύγου, καὶ διὰ τοῦτο

ἡ Βίβλος τοὺς Φρύγας πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ εὑρισκομένους ἐν Φρυγίᾳ προσωποποιεῖ διὰ τοῦ Ἀρφαξάδ· τὴν δὲ Ταρσὸν πόλιν ἑλληνικὴν διὰ τὸν Τριπτόλεμον θεωρεῖ. Ὥστε τοιουτοτρόπως περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἡ ἐπὶ Σεσώστριος ἐποχή, καὶ σχετίζεται μετὰ τῶν παραδόσεων τοῦ δευτέρου κατακλυσμοῦ καὶ μετὰ τῶν πρὸ τούτου, μέχρις οὗ αἱ τῶν Ἑβραίων παραδόσεις ἀφικνοῦνται.

Ὁ Μωϋσῆς δ' ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λέγεται Αἰγύπτιος ἱερεύς, ὅστις ἀπῆρεν ἐνθένδε δυσχεράνας τὰ καθεστῶτα, καὶ συνεξῆραν αὐτῷ πολλοὶ τιμῶντες τὸ θεῖον.... καὶ ἀπήγαγεν ἐπὶ τὸν τόπον ὅπου νῦν τὸ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις κτίσμα, καὶ κατέσχε ῥαδίως οὐκ ἐπίφθονον ὂν τὸ χωρίον. Πέφυκε δέ, προσθέτει, οὕτω, καὶ κοινόν ἐστι τοῦτο καὶ τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάροις, πολιτικοὶ γὰρ ὄντες ἀπὸ προστάγματος κοινοῦ ζῶσι. Τὸ δὲ πρόσταγμα διττόν, ἢ γὰρ παρὰ θεῶν, ἢ παρὰ ἀνθρώπων· καὶ γὰρ οἱ ἀρχαῖοι τὸ παρὰ θεῶν ἐπρέσβευον μᾶλλον καὶ ἐσέμνυνον, καὶ διὰ τοῦτο ὁ χρηστηριαζόμενος ἦν τότε πολὺς καὶ τρέχων εἰς Δωδώνην συμβούλῳ Διὶ χρώμενος. Ὁ Μίνως παρὰ τοῖς Κρησὶν ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής· δι' ἐννέα ἐτῶν, ὡς φησὶ Πλάτων, ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ ἄντρον τοῦ Διός, καὶ παρ' ἐκείνου τὰ προστάγματα λαμβάνων, καὶ παρακομίζων εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ δ' ὅμοια ἐποίει καὶ Λυκοῦργος ὁ ζηλωτὴς αὐτοῦ παρὰ τῆς Πυθίας τὰ προστάγματα λαμβάνων. Τοιοῦτος δ' ὁ Ἀμφιάρεως, καὶ ὁ Τροφώνιος, καὶ ὁ Ὀρφεύς, καὶ ὁ Μουσαῖος, καὶ ὁ παρὰ Γέταις θεός, τὸ μὲν παλαιὸν Ζάμολξις Πυθαγόρειός τις, καθ' ἡμᾶς δὲ τοῖς Βοσπορηνοῖς Ἀχαίκαρος· παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οἱ Γυμνοσοφι-

σταί, καὶ παρὰ τοῖς Πέρσαις οἱ Μάγοι, καὶ παρὰ τοῖς Ἀσσυρίοις οἱ Χαλδαῖοι, παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις οἱ Τυρρηνικοὶ οἰωνοσκόποι. Τοιοῦτος δέ τις ἦν καὶ ὁ Μωϋσῆς... ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Στράβων ἐγίνωσκε τὰ περὶ Μωϋσέως· ἀλλὰ τοὺς Ἑβραίους, οὓς Ἰουδαίους καλεῖ, θεωρεῖ μιγάδας, αὐτῶν δὲ προγόνους τοὺς Αἰγυπτίους (α)· ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλοῦνται Σύριοι Παλαιστιναῖοι (β), δηλαδὴ δὲν διακρίνει αὐτοὺς ἐκ τῶν Συρίων ἢ καθ' ὅσον κατῴκουν ἐν Παλαιστίνῃ. Ὁ Ὅμηρος ἐγίνωσκεν αὐτοὺς κάλλιον, διότι ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἐποχῆς ἀπετέλουν βασίλειον· καλεῖ δ' αὐτοὺς Ἐρεμβούς, ἀντὶ Ἑβραίων (γ). Ἦσαν ἄποικοι ἐν γῇ Χαναὰν δηλαδὴ ἐν Παλαιστίνῃ· πρῶτοι ἐν αὐτῇ ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ Ἀβραὰμ καὶ Λὼτ οἰκογενειακῶς, καὶ κατῴκησαν ὁ μὲν Ἀβραὰμ ἐν Συχὲμ δηλαδὴ ἐν τῇ νῦν Χεβρών, ἔνθα καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ὑπάρχει, ὁ δὲ Λὼτ ἐν Σοδόμοις (δ). Τὰ Σόδομα, λέγει ὁ Στράβων, ὑπῆρχον ἔνθα ἡ Νεκρὰ θάλασσα Σιρβωνὶς λίμνη ὑπ' αὐτοῦ καλουμένη, μητρόπολις δεκατριῶν ἄλλων πόλεων, αἵτινες καθ' ἃ ἔλεγον οἱ ἐγχώριοι ὑπὸ σεισμῶν καὶ ἀναφυσημάτων πυρὸς καὶ θερμῶν ὑδάτων ἀσφαλτωδῶν τε καὶ θειωδῶν κατεστράφησαν καὶ κατεποντίσθησαν (ε). Ἦλθον λοιπὸν ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Λὼτ ἀπὸ Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας ἐν Χαναὰν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων, ὅτε ὁ τοῦ Σεναὰρ βασιλεὺς Ἀμαρφάλ, καὶ ὁ τοῦ Ἐλάσαρ Ἀριώχ, καὶ ὁ τοῦ Ἐλὰμ (Μηδίας) Χοδολογομὸρ καὶ ὁ Θαργὰλ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν ἐλθόντες ἐπολέμησαν τὸν τῶν Σοδόμων βασιλέα Βαλλά, τὸν τῆς Γομόρρας Βαρσά, τὸν τοῦ Ἀδαμὰ Σενναάρ, καὶ

(α) Στράβ. 760, 761. (β) Ἡροδ. II, 104. III, 5. 91. (γ) Ὀδ. Δ'. 33, 86. (δ) Γεν. ιβ'. ιγ'. (ε) Στράβ. 764.

τὸν τοῦ Σεβωὶμ Συμβώρ· καὶ κατέκοψαν τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι Σηεὶρ ἕως τῆς Τερεβίνθου τῆς Φαράν, ἥ ἐστιν ἐν τῇ ἐρήμῳ (α). Ἡ Φαρὰν δ' αὕτη, ἣν ἐπίτηδες συμπεριλαμβάνω ἐνταῦθα, εἶνε ἐκείνη ἐν ᾗ ὁ Μωϋσῆς μετὰ τῶν Ἑβραίων, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ Σινά, ἐνδιέτρεψε περὶ τὰ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη· ὠνομάζετο δὲ καὶ Κάδης (β). Κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Γάζης, καὶ πρὸς νότον τῆς Χεβρὼν καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, καὶ πρὸς δυσμὰς τῶν ὀρῶν Σηείρ· ἐν αὐτῇ εὑρίσκετο καὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου, καὶ ἔζη ὁ Ἰσαάκ· διατηρεῖ δὲ μέχρι νῦν ἀναλλοίωτον τὸ ὄνομά της. Ἦλθον λοιπὸν ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Λὼτ ἐν γῇ Χαναάν, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὸ βασίλειον τῶν Ἀσσυρίων διῃρεῖτο εἰς πολλὰ βασίλεια, καὶ εἰς ἔτι πλειότερα ἡ Συρία. Ἑπομένως πρὸ τῆς Σεμιράμιδος· διότι ἀφοῦ ὁ Ἰακὼβ ἔγγονος τοῦ Ἀβραὰμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ Ἀμένοφις προκατόχου τοῦ Σεσώστριος, καὶ οὗτος ἐξεστράτευσεν ἵνα καταργήσῃ τοὺς διαδόχους τῆς Σεμιράμιδος καὶ ἀδελφοὺς ταύτης, ἑπόμενον εἶνε ὅτι ἡ Σεμίραμις ἦτο σύχρονος τῷ Ἀμένοφις ἢ καὶ τοῦ προκατόχου τούτου Ἀρμεχεμιαμοὺμ καλουμένου, καὶ ἑπομένως σύγχρονος τῷ Ἰακώβ· ὥστε ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἀβραὰμ ἀναφέρεται εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς Σεμιράμιδος· ἐν δὲ γῇ Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας ἦλθον ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Λὼτ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Θάρα ἐκ τῆς Οὔρ χώρας τῶν Χαλδαίων ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἀβραὰμ ἐγεννήθη (γ).

Ὁ Θάρα λοιπὸν δὲν ἦτο Χαλδαῖος· ἐπειδὴ κατῴκει εἰς τὴν γῆν τῶν Χαλδαίων, καὶ ἐπειδὴ πρόγονος αὐτοῦ ἦν ὁ Νῶε, γῆ τοῦ Θάρα ἦτο ἡ πέριξ τοῦ Ἀραρὰτ χώ-

(α) Γεν. ιδ'. (β) Ἀριθ. ιγ'. 1, 10. κ'. λγ'. (γ) Γεν. ιά. 31.

ρα, καὶ ἐπειδὴ πρόγονος τοῦ Νῶε ἦτο ὁ Ἀδάμ, ὅστις κατῴκει ἐν Ἐδὲμ ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζει ὁ Εὐφράτης, ὁ Τίγρις, ὁ Γεών, καὶ ὁ Φισὼν ἄρα πατρὶς τοῦ Θάρα ἦτο ἡ Ἀρμενία ἐκ τῆς ὁποίας ὡς προεδηλώθη πηγάζουσιν οἱ ῥηθέντες ποταμοί. Οἱ δ' Ἀρμένιοι, ὡς εἴδομεν, ἦσαν Φρύγες, οἵτινες μετὰ τὸν Δευκαλίωνα ἦλθον ἐκ Θρᾴκης διὰ Μακεδονίας εἰς τὴν Φρυγίαν· ἐκ ταύτης δὲ ὡς δηλοῦται ἔβησαν ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ μετὰ τὸν Νῶε, ὅθεν ἐξεδίωξαν τοὺς προπάτορας τοῦ Θάρα, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς τὴν Οὒρ (Οὔρφα) χώραν τῶν Χαλδαίων ἔνθα ὁ Ἀβραὰμ ἐγεννήθη. Ἡ ἐποχὴ δ' αὕτη πολὺ πιθανὸν νὰ ᾖ ἐκείνη, καθ' ἣν ἐπὶ Φαλὲγ υἱοῦ τοῦ Ἕβερ ἡ γῆ διεμερίσθη (α), ὡς ἡ Βίβλος λέγει. Καὶ εἶτα πάλιν λέγει· καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀνατολῶν εὗρον πεδίον ἐν γῇ Σενaὰρ καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ (β)· ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι περιγράφονται αἱ εἰσβολαὶ τῶν προρρηθεισῶν ἐποχῶν εἴτε ἐκ βορρᾶ, εἴτε ἐξ ἀνατολῶν.

Οἱ Χαλδαῖοι καλοῦνται Ἑβραϊστὶ Χασδίμ, καὶ τοποθετοῦνται νοτίως τῆς Ἀρμενίας ἔνθα καὶ ὁ Ξενοφῶν αὐτοὺς περιγράφει καλῶν Χαλδαίους (γ)· ἔτι δ' ἐν Βαβυλῶνι κατὰ τὴν Βίβλον καὶ τὸν Ἡρόδοτον (δ). Εὑρίσκοντο, ὡς εἴδομεν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Χάλυβες ἐν τῷ πόντῳ καὶ νῦν ἐκεῖσε ὑπὸ τὸ ὄνομα Χαλδαῖοι, καλοῦνται ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν Χαδήσιοι (ε), δηλαδὴ ὅπως καὶ ὑπὸ τῆς Βίβλου ἥτις καλεῖ αὐτοὺς Χασδίμ. Οἱ νῦν εὑρισκόμενοι περὶ τὸ Μουσοὺλ καὶ Βαγδὰτ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χαλδαῖοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν Συρίων γλῶσσαν, καὶ

(α) Γεν. ί. 21. (β) Γεν. ιά. (γ) Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Γ'. ά. 34. Κυρ. Ἀναβ. Δ'. γ'. 3. (δ) Ἡροδ. Ι, 183. 186. (ε) Β'. 1000.

θεωροῦνται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, ὑπὸ δύο ὀνόματα, ἢ κάλλιον εἰπεῖν εἰσὶ φυλαὶ δύο τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ὡς διὰ τοὺς Ἕλληνας οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Δωριεῖς. Εὑρίσκεται μάλιστα ὡς παρὰ τούτοις οὕτω καὶ παρ' ἐκείνοις μικρὰ παραλλαγὴ εἰς τὰς καταλήξεις καὶ τὴν προφορὰν τῶν ὀνομάτων. Σύριοι δ' εἰσὶν αὐτοὶ οἱ Ἀσσύριοι ὡς προείπομεν· ὥστε Ἀσσύριοι καὶ Χαλδαῖοι εἶνε εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαός. Οἱ Σύριοι δ' ὑπὸ τῆς Βίβλου καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλοῦνται καὶ Ἀραμαῖοι (α), καὶ διαιροῦνται ὑπὸ τῆς Βίβλου εἰς τοὺς ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ εἰς τοὺς ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου (β). Ἐκ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου σώζονται νῦν λαλοῦντες τὴν Συριακὴν γλῶσσαν οἱ κατοικοῦντες εἴς τινα αὐλῶνα τοῦ Ἀντιλιβάνου Μαλοῦλα λεγόμενον, καὶ κείμενον εἰς τὰ πρὸς δυσμὰς τοῦ Χόμς ὄρη καὶ τῆς Δαμασκοῦ. Εἰς δὲ τὰς ἀκολουθίας τῆς θρησκείας μεταχειρίζονται ταύτην οἱ ἐν τῷ Λιβάνῳ Μαρωνῖται, οἵτινες ὁμιλοῦσι τὴν Ἀραβικήν, ἀλλ' εἰσὶ Σύριοι Μαρωνῖται βεβαίως κληθέντες ἐξ ὀνομαστῆς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεως, ἥτις Μαρωνιὰς ἐκαλεῖτο (γ). Κατὰ Στράβωνα δὲ ἡ παραλία τῆς νῦν καλουμένης Ἀραβικῆς χώρας Χαντζιὰζ ἐκαλεῖτο πρὶν Μαρανία, ἧς οἱ κάτοικοι ἦσαν γεωργοὶ καὶ σκηνῖται, ἀνῃρέθησαν δὲ δόλῳ ὑπὸ τῶν Γαρινδαίων, καθ' ὃν χρόνον ἐτέλουν πενταετηρικὴν πανήγυριν· βορείως δὲ τούτων ἦτο ὁ Αἰλανίτης κόλπος, δηλαδὴ ὁ τοῦ Ἄγαπα, καὶ ἡ Ναβαταίων πολύανδρος καὶ εὔβοτος χώρα (δ)· ὥστε, ἂν ἐκ τοῦ ὀνόματος κρίνωμεν, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν, ἢ ὅτι ἡ Μαρωνιὰς ἦτο ἀρχαία πόλις ὑπ' Ἀράβων Μαρωνιτῶν κα-

(α) Ἀριθ. κγ'. 7. Στράβ. 627, 785. (β) Παραλ. ιθ'. 6. (γ) Πτολ. V, 15, 18. (δ) Στράβ. 776. 777.

λουμένων κτισθεῖσα, οἵτινες ἐξετείνοντο ἀπὸ Χαντζιάζ μέχρι τοῦ Λιβάνου, ἢ ὅτι ἦτο πόλις Συρίων, οἵτινες ἐξέτεινον τὴν αὐτῶν κυριαρχίαν νοτίως μέχρι τοῦ Χαντζιάζ, κατελύθησαν δ' ὑπὸ τῶν Ναβαταίων, ὅπερ καὶ πιθανώτερον. Οἱ δ'ἐν Μεσοποταμίᾳ διακρινόμενοι νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰακωβῖται ἐκτείνονται ἀπὸ Χαρποὺτ μέχρι Μουσούλ, ὁμιλοῦσι τὴν Ἀραβικήν, καὶ μεταχειρίζονται κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς τὴν Συριακήν, ὁμιλοῦσι δὲ ταύτην μόνον οἱ κατοικοῦντες μεταξὺ τῶν πόλεων Ντζιεζήρα καὶ Μαρντίν, καὶ ἰδίως οἱ κατὰ τὸ ὄρος Τούρ, καὶ ἐκ τούτου πρὸς τὸν Τίγριν. Τοὺς δ' ἐν τῷ πόντῳ Συρίους ἢ Ἀσσυρίους, καθ' ἃ λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐκάλουν ἰδίᾳ οἱ Πέρσαι Καππαδόκας (α)· ὠνομάσθησαν δ' οὕτω, λέγει ὁ Εὐστάθιος, ἐπειδὴ κατήγοντο ἐκ Καππάδοκος υἱοῦ τοῦ Νίνου· ἀλλ' ὀρθότερον μοὶ φαίνεται ὀνομασθέντες οὕτως, ὡς συνήθεια ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας ἐν ᾗ κατῴκουν. Καθ' ἃς δὲ χώρας ἀπαντῶσιν, ἀνάλογον ὄνομα χώρα ἔχουσα, εἶνε τὸ Χαρπούτ. Αἱ περὶ τοῦτο λοιπὸν χῶραι πρέπει νὰ ἦσαν τῶν Συρίων καὶ Χαλδαίων, καὶ εἰς ταύτας ἐν Οὔρφα ὁ Θάρα ἐγέννησε τὸν Ἀβραάμ, ἐκ ταύτης κατῆλθεν εἰς Χαρρὰν παρὰ τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐντεῦθεν τοῦτον διαβὰς ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Λὼτ ἀπῆλθον καὶ κατῴκησαν εἰς Χαναάν. Ἡ Βίβλος μάλιστα καλεῖ τὸν Ἀβραὰμ Σύριον (β) ἐπειδὴ ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἐν χώρᾳ τῆς Συρίας ἢ τῶν Χαλδαίων, ἐξ οὗ, ὡς δηλοῦται, καὶ ἡ Βίβλος δὲν ποιεῖ διάκρισιν τῶν Συρίων καὶ Χαλδαίων. Ὁ Νῖνος δὲ καὶ ἡ Σεμίραμις οἱ βασιλεύσαντες ἐν Νινευὶ καὶ ἐν Βαβυλῶνι λέγονται ὑπὸ τοῦ Στρά-

(α) Ἡροδ. VII, 72. (β) Δευτ. κς'.

δῶνος Σύριοι (α). Εἰσὶ δ' ὡς προανελύθη μεταγενέστεροι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ συμβᾶσαν ἐκστρατείαν, καθ' ἣν πολλοὶ βασιλεῖς ἀπὸ Ἐλὰμ καὶ ἀπὸ Σεναάρ, δηλαδὴ ἀπὸ Μηδίας καὶ τῆς παρ' αὐτῇ χώρας ἐξεστράτευσαν εἰς Σόδομα δὲν μνημονεύονται ποσῶς οἱ Σύριοι, ὑπέκειντο οὗτοι εἰς τοὺς Τουράν, ὑφ' οὓς διετέλεσαν, ὡς ἱστορικῶς γινώσκομεν, περὶ τὰ διακόσια ἔτη. Ἡ δὲ Βίβλος λέγει Νεβρὼδ υἱὸς τοῦ Χοὺς ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας τῆς Βαβυλῶνος καὶ Σεναάρ, ἐκ τῆς γῆς δ' ἐκείνης ἐξῆλθεν ὁ Ἀσσοὺρ καὶ ᾠκοδόμησε τὴν Νινευί (β). Κατὰ τὸν Βερὸζ ὅμως πρῶτος βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος ἦτο ὁ Εὐέοχος, μεθ' ὃν ἦρξαν διαδοχικῶς ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ βασιλεῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς ἐγένετο ἡ Τουρανικὴ δυναστεία. Ἐξ ἐσχάτως δ' εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς ἐπειδὴ βεβαιοῦται ὅτι ὁ πρῶτος ἐν Βαβυλῶνι βασιλεύς, δηλαδὴ ὁ Εὐέοχος, ᾠκοδόμει τὸν ναὸν τῶν ἑπτὰ φώτων τῆς γῆς, καὶ ἐγκατέλειψε διὰ σεισμοὺς καὶ ἀστραπάς, οἵτινες κατεσάλευσαν καὶ ἔρριψαν τὰ τείχη, καὶ ἐξ ἑτέρας ἐπιγραφῆς ἐν Νινευὶ εὑρεθείσης ἐπειδὴ περιγράφεται ὁ κατακλυσμός, δηλοῦται ὅτι ἀρχὴ τῆς βασιλείας ἐν Νινευὶ ὑπῆρξε καὶ πρὸ τοῦ Νεβρώδ, καὶ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτι.

Ἐκεῖ δὲ περὶ τὴν Νινευὶ ἀπαντᾷ περίφημος λαὸς οἱ καλούμενοι Νασηρηΐε, ὀνομασθέντες οὕτως, ὡς λέγουσιν, ἐξ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νάσηρ, δηλαδὴ νικητοῦ ἢ θριαμβευτοῦ. Εἰσὶν ἐξηπλωμένοι περὶ τὸ Βαγδὰτ καὶ περὶ τὸ Μουσούλ, εὑρίσκονται περὶ τὴν Ἀντιόχειαν, περὶ τὴν Λαοδίκειαν καὶ περὶ τὴν Ταρσόν, ὁμιλοῦσι τὴν Ἀρα-

(α) Στράβ. 87, 737. (β) Γεν. ί. 8-12.

βικήν, καὶ λέγουσιν ὅτι εἰσὶν Ἄραβες. Διατηροῦσι καθ' ἑαυτοὺς μυστικισμὸν ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικά, καὶ φονεύουσι τὸν διαδώσαντά τι. Ἕτερος δὲ λαὸς τούτοις ἀδελφός, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὰς ἰδέας, εἰσὶν οἱ Ντρούζ, οἵτινες εὑρίσκονται περὶ τὸ Χαλέπ, περὶ τὸν Λίβανον καὶ Ἀντιλίβανον, εἰς Χορρὰν ἢ ἐν τῇ Τραχωνίτιδι (α) τῇ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος διακρινομένῃ ὡς καρποφόροι γεώλοφοι (β), καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ κατὰ χώραν Μπενὶ Ἰλάμ, ὁμιλοῦσι τὴν Ἀραβικὴν καὶ λέγουσιν ὅτι εἰσὶν Ἄραβες. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλοῦνται Ἄραβες Ἰτουραῖοι (γ). Εἰσὶ δ' ἐν γένει οἱ καλούμενοι Ναβαταῖοι, καὶ πρωτεύουσαν ἔχοντες ἄλλοτε τὴν Πέτραν· χρονολογοῦσι περὶ τὰς πεντακοσίας χιλιάδας ἔτη, καὶ ἦρξαν λέγουσι τῆς Αἰγύπτου, καὶ μάλιστα λέγουσιν ὅτι ἡ Αἴγυπτος εἰς αὐτοὺς ἀνῆκε· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἰεζεκιὴλ πέμπει τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὴν γῆν Παρθρὼς ὅθεν ἦλθον. Ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου λέγουσι μετὰ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν· δηλαδὴ ὡς δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐν καιρῷ τῆς ἐξόδου, ὅτε σὺν τοῖς Ἑβραίοις ἐξῆλθεν, ὡς ἡ Βίβλος λέγει, πολὺς ἀνάμικτος λαός (δ). Εἰσὶ δ' ὡς ἀκολούθως διευκρινηθήσεται οἱ νομάδες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπανέστησαν ἐπὶ Πρωτέως καὶ οἵτινες εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἦρξαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ 511 ἔτη· ἀπεσύρθησαν δ' ἐκ ταύτης συνθηκαλογήσαντες ἐπὶ Θέμοσις, καὶ διελθόντες τὴν ἔρημον τῆς Συρίας, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τότε τοὺς Ἀσσυρίους κυριαρχοῦντας τῆς Ἀσίας, ἔκτισαν τὴν Ἱερουσαλὴμ τριακόσια περίπου ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ (ε). Ἐκαλεῖτο δ' ἡ Ἱε-

(α) Πτολ. ϛ, ιϛ'. 26. (β) Στράβ. 755. (γ) 753, 755, 756. (δ) Ἐξ. ιβ'. 37, 38. (ε) Ἰώσηπος.

ρουσαλὴμ πρότερον 'Ιεβούς (α), καὶ ἔτι πρότερον Σάλημ (β), σημαίνουσα 'Αραβιστὶ τόπον ἀσφαλῆ. Ντροὺζ λοιπὸν ἦτο ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ 'Αβραὰμ βασιλεὺς τῆς 'Ιερουσαλὴμ καὶ μέγας ἱερεὺς Μελχισεδέκ, ὅστις 'Αραβιστὶ λέγεται Μάλεκ Σαντὶκ δηλαδὴ βασιλεὺς πιστός. Λατρεύουσι κεφαλὴν μόσχου, καὶ εἰς τὸν ναὸν τούτων καὶ ὄχι εἰς τὸν τῶν 'Εβραίων εὗρεν ὁ 'Αντίοχος ἐν 'Ιερουσαλὴμ χρυσῆν κεφαλήν, ὄχι ὄνου ὡς ὁ Ἄπιος καθ' 'Εβραίων καταφερόμενος λέγει, ἀλλὰ μόσχου (γ). Κακίζει δ' ἀδίκως ἐξ ἄλλου ὁ 'Ιώσηπος κατὰ τοῦ 'Απίου καὶ ματαιοπονεῖ θέτων τὴν παναρχαίαν ἱστορίαν τῶν Ντροὺζ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν 'Εβραίων. Καλοῦσι τὴν Δαμασκὸν Σιὰμ δηλαδὴ χώραν τῶν κέδρων. Τὴν Τύρον Σοῦρ δηλαδὴ φρούριον ὀχυρόν, τὴν Σιδῶνα Σαΐντα δηλαδὴ καλήν, τὴν Μέμφιν Μενφίς, δηλαδὴ τόπον ἐξορίας, τὴν Βαβυλῶνα Μπὰμπ ἐλ 'Αοῦν, δηλαδὴ θύραν ὑποταγῆς· τὸ 'Αοῦν πρὶν εἶχε σημασίαν ὑποταγῆς, νῦν τὴν τῆς χάριτος· ἐξ οὗ αἱ ἐν τῷ Πόντῳ λέγουσι Μαβυλῶνα τὴν Βαβυλῶνα· «ἠκούσαντο ἂς τὰ μακρυὰ κάτω στὴν Μαβυλῶνα, κάτω στὴν ἄσπρη θάλασσα στὸ μέγα τὸ χωρίον·» δηλαδὴ εἰς τὸ Ἴλιον· καὶ ἑπομένως τὸ ᾆσμα εἶνε κατὰ μετάφρασιν ἐποχῆς ἀρχαίας. Εἶχε δ' ὁ λαὸς οὗτος εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν πρωτεύουσαν τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τίγρεως μέχρι Μέμφιδος, ὅτε ἡ Αἴγυπτος περιωρίζετο εἰς τὸν νομὸν τῶν Θηβῶν, ὡς ὁ 'Ηρόδοτος προανέλυσεν. 'Η Βίβλος δὲ τὸν Νεβρὼδ θέτουσα ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἐν Βαβυλῶνι, ἐννοεῖ ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτος καταλαβὼν τὴν Βαβυλῶνα ἐδίωξεν ἐξ αὐτῆς τοὺς Ντρούζ, οἵτινες

(α) 'Ιησοῦς Ναυὴ ιε'. (β) Γεν. ιδ'. (γ) 'Ιώσηπος.

τότε φαίνεται ἀπελθόντες κατέκτησαν τὸ πρῶτον τὴν Αἴγυπτον, ὡς ὕστερον ἐκ τῶν χρονολογικῶν ἐποχῶν ἐξαχθήσεται. Κατεῖχον δὲ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς συμπεραίνεται οἱ μὲν Ντρούζ τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οἱ Νασηρηΐε τὴν Νινευΐ. Καλοῦσιν ἑαυτοὺς οἱ Ντρούζ Μοχαντίν, δηλαδὴ μονοθεϊστάς, διότι πιστεύουσιν εἰς ἕνα Θεόν, τρισυπόστατον ὅμως καὶ ἐκφραζόμενον διὰ τῶν σημείων Α. Μ. Σ. Παραδέχονται δ' αὐτοῦ καὶ ἐνσαρκώσεις, ἃς καλοῦσι Χάκημ μπὶ ἄμρ 'Ιλά, δηλαδὴ κυβερνήτης κατ' εὐμένειαν Θεοῦ· ὑπῆρξαν δὲ τοιαῦται πολλαί, καὶ ἀναμένονται ἔτι ἄλλαι. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγουσιν ὅτι ἦτο Ντούρζι δηλαδὴ Ντροῦζος, διότι τὸ ἑνικὸν λέγεται Ντούρζι καὶ τὸ πληθυντικὸν Ντροῦζ. Τὸ ὄνομα Ντροῦζ σημαίνει τουρκιστὶ ἄνθρωπον συγχωροῦντα τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα εἰς ἄλλον· ἐπειδὴ τοιοῦτό τι καὶ κατὰ τοὺς κοινωνικοὺς καὶ κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς νόμους παρ' αὐτοῖς ἐπιτρέπεται. Οἱ τῆς ἐποχῆς μας ἱστορικοὶ περιέγραψαν αὐτοὺς ὡς λαὸν νέον ἐλθόντα δῆθεν ἐξ Αἰγύπτου τὸ 1000 ἔτος μ.Χ. μετὰ τοῦ Χακὴμ μπὴ ἄμρ 'Ιλά, ὃν οἱ Ντρούζ καὶ οἱ Νασηρηΐε ἔτι ἀναθεματίζουσιν· ὠνομάσθησαν δὲ Ντρούζ λέγουσι διότι ὁ πρῶτος αὐτῶν ἦτο ῥάπτης, ὅτις Ἀραβιστὶ Ντάραζι λέγεται, ἐνῷ ὁ Ντροῦζος λέγεται Ντούρζι. Τὸ αὐτὸ ἐποίησαν καὶ διὰ τοὺς Μαρωνίτας γράφοντες ὅτι ἔσχον τὸ ὄνομα διά τινα ἅγιον Μαρών. Κατεστάθησαν δὲ μέχρι τοῦδε προβληματικοὶ τόσῳ οἱ Ντροῦζ ὅσῳ καὶ οἱ Νασηρηΐε διὰ τὸν μέγαν παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦντα μυστικισμόν. Συνέρχονται ἀνὰ πᾶσαν νύκτα τῆς πέμπτης εἰς ναόν, ὃν καλοῦσι Χάλουε δηλαδὴ τόπον μυστηρίων, τὰς δ' ἐν αὐτῷ ἀποφάσεις διαβιβάζουσι πρὸς τὰς ἄλλας Χάλουε δι' ἐπί-

τηδες ἀπεσταλμένων. Ἐκεῖ καθ' ὡρισμένην τοῦ ἔτους νύκτα σδύνοντες τὰ φῶτα συνέρχονται ὁ τυχὼν μετὰ τῆς τυχούσης, τὸ αὐτὸ ποιοῦσι καὶ οἱ Νασηρηΐε, ἀλλ' οὔτε οἱ Ντρούζ οὔτε οἱ Νασηρηΐε ἀναγνωρίζουσιν ὡς ὁμοθρήσκους ἀλλήλους, καίτοι ἔχουσιν, ὡς εἰς τὰ περὶ θρησκείας δειχθήσεται, θρησκευτικὰς ἀρχάς, ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις τὰς αὐτάς.

Κατὰ ταῦτα ὁρίζοντες καὶ τὰ μνησθέντα ἔθνη, ὡς ἐποιήσαμεν καὶ διὰ τὰ βορείως τοῦ Ταύρου, εὑρίσκομεν τοὺς Ἑβραίους κατοίκους αὐτόχθονας τῆς Ἀρμενίας· τοὺς δὲ Συρίους καὶ Χαλδαίους τῶν νοτίως τῶν Ἑβραίων χωρῶν καὶ ἀνατολικῶς τῶν Φρυγῶν, δηλαδὴ κατὰ τὰς χώρας τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Σάρου, Σεϊχοῦν, καὶ τοῦ Πυράμου, Ντζιχοῦν ἢ Ζεϊχοῦν, καὶ κατὰ τὸν ῥοῦν τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως, ἀφοῦ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Ἀρμενίας μέχρι τῆς σειρᾶς τοῦ Ζάγρου· δηλαδὴ τὴν ἰδίως καλουμένην ἀρχαίαν Καππαδοκίαν καὶ Καταονίαν μετὰ τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους, καὶ πᾶσαν τὴν νοτίως τῆς Ἀρμενίας καὶ δυτικῶς τῆς σειρᾶς τοῦ Ζάγρου κειμένην ὀρεινὴν χώραν καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως διαρρεομένην. Τούτων νοτίως κατῴκουν οἱ Ἄραβες Νασηρηΐε καὶ Ντρούζ, ὧν οἱ μὲν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τίγρεως, καὶ οἱ Ντρούζ πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους ἀφικνούμενοι, ὡς δύναταί τις νὰ εὕρῃ ἐκ τῶν φυσικῶν ὁρίων συμπεραίνων, καὶ ἐκ τῶν περισωζομένων περὶ τὸ Χαλὲπ Ντρούζ. Οἱ δὲ εἰς διαφόρους χώρας εὑρισκόμενοι νῦν Νασηρηΐε εἰσὶν ἄποικοι τῶν περὶ τὸ Μουσοὺλ καὶ Μπαγδὰτ εὑρισκομένων, εἴτε ἐξ ἑαυτῶν κατὰ τὰς συμφορὰς μετοικήσαντες, εἴτε καὶ ὑπὸ Ἀσσυρίων ὡς ἐκ τῆς Βίβλου μανθάνομεν, εἴτε καὶ ὑπὸ Περσῶν, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ

τοῦ ὀνόματος τοῦ μεταξὺ Λαοδικείας καὶ Ἀντιοχείας Κασσίου ὄρους, ὃ κατέχουσι καὶ Νταρὰπ καλοῦσι· δηλαδὴ ὄρος τοῦ Δαρείου, ὡς τρόπον τινὰ ὑπὸ τούτου αὐτοῖς δοθέν. Ἐν Κιλικίᾳ δὲ ἐν τῇ ὁμαλῇ τε καθ' ἣν εὑρίσκεται ὁ κάτω ῥοῦς τοῦ Πυράμου καὶ Σάρου, καὶ ῥέει ὁ Κύδνος, καὶ ἐν τῇ τραχείᾳ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Παμφυλία δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ, κατῴκουν οἱ Πισίδαι, ὕστερον οὕτω κληθέντες ἐκ τῶν πόλεων Πίσης καὶ Δία· οἱ Σόλυμοι, καὶ οἱ Λυκάονες, οἵτινες ἐκ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐξεδιώχθησαν εἰς τὰ ὄρη, ὅταν κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Παμφύλων καὶ Κιλίκων, ὧν οἱ μὲν Κίλικες, οἵτινες καὶ Ὑπαχαιοὶ ἐκαλοῦντο, καὶ ὠνομάσθησαν ὕστερον Κίλικες ἀπὸ τοῦ ἐκ Φοινίκης Κίλικος υἱοῦ τοῦ Ἀγήνορος (α), φαίνονται προεξελθόντες μετὰ τοῦ Τριπτολέμου ἐκ Κύπρου, ὡς μέχρι τοῦδε ἡ ἀποικία ἐξακολουθεῖ διατωνιζομένη. Οἱ δὲ Πάμφυλοι προῆλθον ἐκ Ῥόδου, ὅπως οἱ Λύκιοι, καὶ οἱ Κίτιοι (β) ἔτι ἐκ τῶν νήσων. Οἱ Μάρδοι καὶ Καρδοῦχοι, ὧν οἱ νότιοι ἐκαλοῦντο καὶ Κοσσαῖοι, εἰσὶν οἱ νῦν Κιοῦρτ (γ), δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ Μῆδοι, οἱ δὲ Σούσιοι καὶ Ἐλυμαῖοι ἦσαν Ἄραβες ἐκ τοῦ Χοὺς καταγόμενοι, ἢ μετὰ Περσῶν ἀνάμικτοι, ἐχωρίζοντο δὲ ἀπ' ἀλλήλων Μῆδοι καὶ Πέρσαι δι' ὀρεινῆς σειρᾶς Παραχόαρθρος (δ) καλουμένης, ἥτις σχετίζεται πρὸς μὲν ἀνατολὰς μετὰ τοῦ Ἰνδοκῶσι ἢ τοῦ Ζυγοῦ τῶν Ἰμαλαΐων καὶ πρὸς δυσμὰς μετὰ τῶν ὀρῶν τοῦ Ἄτλαντος ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Δύναται δὲ νὰ λογισθῇ ὅτι τὰ Ἱμαλάϊα καὶ ὁ Καύκασος διασταυρωθέντα, ὅταν ἐσχηματίζοντο ταὐτοχρόνως, διεσπάσθησαν εἰς κλάδους ὧν ὁ βόρειος τῶν

(α) Ἡροδ. VII, 91. (β) Ὀδ. Λ. 521. (γ) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Γ'. α'. 15, 17. (δ) Πτολ. VI. β'. 3. δ'. 1. ε'. 1.

Ἱμαλαίων εἶνε ὁ Ταῦρος καὶ ὁ νότιος ὁ Παραχόαρθρος· τοῦδὲ Καυκάσου ὁ ἀνατολικὸς ὁ Ζάγρος καὶ ὁ δυτικὸς τὸ Ἀμανὸν ὄρος μετὰ τοῦ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς τοῦ Σινὰ χερσονήσου ὀρῶν, ἐκ τῆς ὁποίας κρημνιζόμενος ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ ποιεῖ τοὺς ἐν αὐτῇ ὑφάλους. Εἰς δὲ τῶν Ντρούζ τὰς χώρας ἐλθόντες ἐκ μὲν βορρᾶ οἱ Σύριοι κατέλαβον τὰς περὶ τὸν Λίβανον χώρας, τὴν Βαβυλῶνα καὶ Νινευὶ ὡς προελέχθη, ἐκ δὲ τῶν νήσων τοῦ Περσικοῦ κόλπου οἱ Φοίνικες, οἵτινες κατέλαβον τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια, ἀλλ' εἰς ἐποχὰς διαφόρους. Τούτων ἡ πρώτη ἱστορικῶς γνωστὴ ὑπῆρξε πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος ὅταν ἔκλεψαν τὴν Ἰὼ ἐξ Ἄργους (α)· κατῴκουν δὲ τότε περὶ τὴν Γάζαν καὶ Ἀσκάλωνα, διότι ὁ Ἡρόδοτος λέγει τὸ ἐν Ἀσκάλωνι ἱερὸν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης ἦτο ἀρχαῖον (β) πάντων, ἐξ οὗ ἐν Κύπρῳ ἱερόν, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι, καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοίνικες ἵδρυσαν ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ἐόντες (γ), δηλαδὴ ἐκ τῆς Ἀσκάλωνος. Εἶτα πάλιν λέγει οἱ Ἕλληνες ἔμαθον τῇ Οὐρανίῃ θύειν παρ' Ἀσσυρίων καὶ παρ' Ἀραβίων. Καλοῦσι δ' Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀλιλάτ· ἤτοι Ἀλάχ, ὡς οἱ Ἄραβες νῦν τὸν θεὸν καλοῦσιν. Ἔθυον δὲ μέχρι Μωάμεθ εἰς τὸν τῆς πρωΐας ἀστέρα, ὡς ἐξάγεται ἐκ περιγραφῶν τῶν ἀσκητευσάντων πρὸ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς εἰς τὸ ὄρος Σινά. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν θεὰν οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον ὅπως καὶ οἱ Πελασγοί, καθὼς καὶ τὸν Δία ἔτι, ὀρθότερον εἶνε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι παρέλαβον τὴν λατρείαν ταύτης παρὰ τῶν Πελασγῶν καὶ ὄχι παρὰ τῶν Ἀράβων. Οἱ πρὸς τοὺς Ἄραβας ὅμως κατοικοῦντες παρέλαβον ἐκ τούτων

(α) Ἡροδ. Ι, 1. (β) Ι, 105. (γ) ΙΙ, 131, 132.

τοὺς τρόπους τῆς λατρείας τῆς θεᾶς, καὶ ὄχι τὴν αὐτῆς λατρείαν. Οἱ δὲ τρόποι, δι' ὧν οἱ Ἄραβες τὴν θεὰν ἐλάτρευον, μέχρι νῦν παρὰ Νασηρηΐε καὶ παρὰ Ντρούζ σωζόμενοι καὶ παρὰ Ἄραψι Μωαμεθανοῖς ἔτι, καὶ παρὰ Κυπρίοις καὶ Κυθηρίοις ὀνομαστοὶ τὸ πάλαι ὄντες ἐκτεθήσονται ἐν ἄλλοις. Τοιαῦται δὲ μεταφοραὶ τρόπων λατρείας τὸ πάλαι ἦσαν συνήθεις· λ. χ. αἱ Δαναΐδες ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἄργος ἐλθοῦσαι ἐδίδαξαν τὰς Πελασγιώτιδας τὴν τελετὴν τῆς Δήμητρος, ἣν ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας δὲν ἔγραψεν ἀπὸ σέβας (α). Ἑτέρα δ' ἀποικία τῶν Φοινίκων ἱστορικῶς ὡμολογημένη ἐγένετο εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν, δηλαδὴ τὸ 2300 ἔτος πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου ὅτε ἐκτίσθη ἡ Τύρος (β). Τὰ ἔθνη ὅμως ταῦτα, καθὼς καὶ πάντα τὰ ἄλλα, ὑποστάντα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ, καὶ εἶτα κατὰ τοὺς κατακλυσμοὺς διαδοχικῶς διαφόρους πιέσεις πανταχόθεν ἐνεργουμένας, ἐξετοπίζοντο ἐκ τῆς ἑαυτῶν, κατελάμβανον τὰς τῶν ἄλλων χώρας, καὶ ἐνίοτε ἐξέτεινον τὴν αὐτῶν κυριαρχίαν καὶ εἰς χώρας γειτονικάς. Οἱ Σύριοι καὶ οἱ Χαλδαῖοι λ.χ. ἐπεξετάθησαν ἐπὶ Σεμιράμιδος μέχρι τοῦ Πόντου καὶ μέχρις Ἰνδιῶν, οἱ δὲ Κίλικες ὑπερέβησαν ἐπὶ Ἡροδότου τὸν Ταῦρον, καὶ περιελάμβανον ἐν αὐτοῖς καὶ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Ἅλυος (γ). Μετὰ δὲ ταῦτα, καθ' ἃ φαίνεται, ὅτι λύεται ὁ Γόρδιος δεσμὸς τῆς ἱστορίας, καὶ διαλύονται οἱ αὐτῆς μῦθοι, ἡ δὲ ἀρχὴ ταύτης δι' ἕκαστον ἔθνος συμπίπτει μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς φύσεως, ἴδωμεν καὶ τὴν ἐπίλοιπον τῆς περιηγήσεως πορείαν.

Ὁδοὶ ἐκ Πεντέρ-Ἀμπάς, διὰ τὰς χώρας πρὸς ἃς μέλ-

(α) Ἡροδ. II, 171. (β) II, 44. (γ) Ἡροδ. I, 72.

λομεν νὰ ὁδεύσωμεν, ἄγουσι δύο, ἡ μὲν ἐπιμηκεστέρα καὶ βορειοτέρα ἄγει διὰ τῶν ὀρῶν Κερμοῦντ, ἅπερ εἰσὶ συνέχεια τοῦ Παραχοάρθρου, ἡ δὲ νοτιωτέρα δι' ἐπιπέδων ἐρημωδῶν χωρῶν εἰς Μηνόου. Ταύτην τὸ ἑσπέρας τῆς 21 Ἰουνίου ἐπὶ καμήλου ἀναβὰς ἐπορευόμην, διέβην δ' ἐν τῷ μέσῳ ἁλμυρὸν ποταμίσκον ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ῥέοντα καὶ ἀπὸ Μηνόου δι' ἀμμωδῶν χωρῶν ἐρχόμενον, καὶ τὸν ἴδιον πάλιν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν διὰ τῶν περιχώρων τοῦ Μηνόου διερχόμενον, ἀλλὰ γλυκὺν ἐνταῦθα ὄντα, καὶ τὸν ἴδιον ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ῥέοντα καὶ γλυκὺν ὁμοίως ὄντα πρὸ Μηνόου τὸ τρίτον διαβὰς κατέλυσα ἐν αὐτῷ τὴν 22 Ἰουνίου μετὰ πορείαν παρασαγγῶν (φαρσὲγγ) πέντε. Τὸ Μηνόου (Ὄμανα) χωρίδιον πενιχρὸν ὄν, κεῖται παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ὑπώρειαν ὀρεινοῦ ἐρημώδους κλάδου ὅστις ἐκ τῶν ὀρῶν Κερμοῦντ ἀποχωρῶν ἄγει νοτίως μέχρι θαλάσσης καὶ περιορίζει ἐξ ἀνατολῶν τὸ ἐρημῶδες πεδίον, δι' οὗ ἀπὸ Πεντὲρ-Ἀμπᾶς μέχρι Μηνόου ὡδεύσαμεν, ἀπὸ βορρᾶ περιοριζομένου ὑπὸ τῶν ὀρῶν τῆς Κερμοῦντ συνέχεια ὄντων τῶν τοῦ Παραχοάρθου. Ἔχει δὲ τὸ Μηνόου ἀνατολικῶς αὐτοῦ ὄρος μονῆρες ἐφ' οὗ φρούριον, καὶ κατοικεῖται ὑπ' Ἀράβων, Περσῶν καὶ Βελουχιστανῶν, εὑρίσκεται δ' εἰς ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν Ἀράβων τοῦ Μοσχάτ. Ἔνθα ὕδατα ὑπάρχουσι τὰ μόνα δένδρα ἐν αὐτῷ εἰσὶν οἱ φοίνικες, δι' ὧν τρέφονται οἱ κάτοικοι τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, διότι τὰ πέριξ αὐτοῦ ἀμμώδη δὲν ἐπιδέχονται καλλιεργείας. Ὁδὸς ἐξ αὐτοῦ ἄγει βορείως εἰς Κερμοῦντ ἡ Κάρμανα μητρόπολιν τῆς Καρμανίας ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένην (α), ἐν ᾗ ἐξ Ὀμάνων ὁ

(α) Πτολ. VI. 8. 13.

Νέαρχος καὶ ὁ Ἀρχίας πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπορεύθησαν· ἑτέρα ὁδὸς ἄγει βορειανατολικῶς εἰς Συστὰν παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μηνόου ὀρῶν ἀμέσως βορείως αὐτοῦ ἐξέρχεται. Ταύτην τὴν αὔριον λαβόντες καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν βαδίζοντες διήλθομεν ὄρη ἐρημώδη καὶ ἀφίχθημεν μετὰ ἐννέα φαρσὲγγ εἰς κοιλάδα Ῥοντοῦν ὀνομαζομένην, Ῥόγανα δὲ ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου, Σαγανὸς δ' ἢ Ῥογανὸς ὁ ταύτην διαρρέων ποταμός, καὶ εἰς Μηνόου ἀπερχόμενος (α)· καλλιεργεῖται ἐν αὐτῇ τὸ ἰνδικὸν (πινικόν), ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ μηλέα, ἡ πορτοκαλέα, ἡ ῥοδακινέα καὶ τὰ αὐτῶν συγγενῆ. Τὴν ἐπαύριον δὲ Ἰουνίου 25 τὸν ἴδιον ποταμὸν ἀκολουθοῦντες ἐπορευόμεθα ἐν μέσῳ ἐρημωδῶν ὀρῶν, τὸν ποταμὸν δ' ἐπ' ἀριστερὰ ἀφέντες, εἰς ἀπόκρημνα ὄρη διερχόμενον, ἀνέβημεν δύσβατα ὄρη καὶ κατήλθομεν ἐκεῖθεν εἰς τὸν ἴδιον ποταμὸν ἐν θέσει Κουντὲρ μετὰ ἐννέα Φαρσὲγγ ὁδόν. Τὴν 26 τὸν ποταμὸν ἀκολουθοῦντες ἀφίχθημεν εἰς τὰς πηγάς του καὶ ἀναβάντες ὀροπέδιον καὶ ἐκ τούτου ἀνατολικώτερον στρεφόμενοι κατήλθομεν ἐκ τῶν ὀρῶν εἰς ἔρημον πεδίον ἐν ᾧ βαδίζοντες ἀνατολικῶς ἀφίχθημεν μετὰ 10 φαρσὲγγ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ Κaανοῦ, Κανθάτην ὑπὸ Μαρκιανοῦ καὶ Πτολεμαίου καλουμένην (β), καὶ κειμένην, ὡς ἡμῖν γράφει, εἰς τὴν χώραν τῶν Πασαγράδων, γένος τῶν Καρμανῶν ὄντων (γ), ἐν πλήρει ἐρήμῳ, ἔνθα ὕδατα ὑπάρχουσιν ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν κειμένων ὀρῶν τῶν συνέχεια ὄντων τοῦ Παραχοάρθρου διὰ Καρὶζ ἐνδογείως καταγόμενα. Τὸ πεδίον τῆς Κaανοῦ εἶνε θερμότερον τοῦ τῆς

(α) Πτολ. VI. 8. 7. Μαρκ. §. 26. (β) Πτολ. VI. 8. 7. Μαρκ. §. 26. (γ) Πτολ. VI 8. 12. Μαρκ. §. 26.

Ῥοντούν· ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῷ ὅσα ἐν Ῥοντοῦν καὶ ἐπὶ πλέον ὁ φοῖνιξ, τὸ ἄμπ καὶ ἡ μπανάνα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς νομάδες κυβερνῶνται διαδοχικῶς ὑπὸ δουκὸς φόρῳ ὑποτελοῦς τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν, καὶ ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ κυβερνήτου τοῦ Κερμοῦντ, κυρίως ὅμως πρωτεύουσα αὐτῶν εἶνε τὸ Μπὰμ-Ναρμοσσὴρ ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες ὠνώμασαν καὶ τὴν φυλὴν Πασαγράδας. Ἦτο ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἀποστατησασῶν Περσικῶν φυλῶν ὑπὸ τὸν Κῦρον κατὰ τῶν Μήδων (α)· εἰς τὴν χώραν δ' αὐτῶν νικήσας ὁ Κῦρος τὴν ὑστάτην τὸν Ἀστυάγην μάχην βασίλειον τὸ ἐν Πασαγράδαις ἔκτισε τῆς νίκης μνημεῖον (β), δηλαδὴ τὸ Μπὰμ Ναρμοσσήρ, ἐν ᾧ ἦσαν τὰ μνήματα, ἡ γάζα καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν βασιλέων, ὡς ἐν τόποις ἐρυμνοτέροις καὶ ἅμα προγονικοῖς (γ). Τὸν δὲ διὰ Μπὰμ Ναρμοσσὴρ ἢ διὰ Πασαγράδων διερχόμενον ποταμόν, Ἀγραδάτην τὸ πρὶν καλούμενον, μετωνόμασε Κῦρον (δ). Τὴν 29 δὲ Ἰουνίου ἀφοῦ ἐπέτρεψέ μοι τὴν ἀναχώρησιν ὁ δοὺξ καὶ ἀφίχθην ἀμμώδεις χώρας διερχόμενος μετὰ 6 φαρσὲγγ εἰς Χανὲ Ντουρουγοῦτι, καὶ μετὰ 3 εἰς Σεηταμπάτ. Τὴν νύκτα δὲ βορείως ὁδεύων καὶ ἔρημον διαβὰς μετὰ 10 φαρσὲγγ ἀφίχθην εἰς πηγαῖον μικρὸν ὕδωρ ἐν μέσῳ ἐρημωδῶν ὀρῶν εὑρισκόμενον εἰς χώραν καλουμένην Κουϊστάν, δηλαδὴ ὀρεινήν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Παραχοάρθρου ἀλλ' εἰς κλάδον ἐκ τούτου πρὸς νότον ἀποχωροῦντα καὶ ὁρίζοντα ἀνατολικῶς τὸ μέγα ἐρημῶδες πεδίον τοῦ Καανοῦ. Ἐκ Κουϊστὰν δὲ ὁδὸς βορείως διευθυνομένη καὶ τὸν Παραχόαρθρον διαβαίνουσα ἄγει εἰς Μπὰμ Ναρμοσσὴρ·ἄλλη

(α) Ἡροδ. 1. 125. (β) Στράβ. 730. (γ) Στράβ. 728. (δ) Στράβ. 729.

παιδίον, ὡς μοὶ ἐβεβαίουν, ουρεῖ ἀδιακόπως· τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ παρὰ Καφρισтανοῖς γυνή τις ὑπὸ τοῦ θείου εἰς λίθον μεταβληθεῖσα, ἀλλ' αὕτη ἀφθονώτατον ὕδωρ, τοῦ παιδίου οὖσα μεγαλητέρα. Χείμαρρον δ' ἐν τῷ πεδίῳ διαβάντες ἀφίφθημεν μετὰ 6 φαρσὲγγ εἰς Καρὶζ πενιχρᾶς ὀάσεως Φὰρ γοῦν καλουμένης δηλαδὴ κώνου τοῦ Φάρ, ἕνεκα εὑρισκομένου παρ' αὐτῇ ἀπομεμονωμένου κωνικοῦ ὄρους, μὴ ἔχοντος, ἢ μίαν ἄνοδον μέχρι κορυφῆς, καὶ ταύτην δύσβατον. Διηγοῦνται λαξευθὲν τοῦτο ὑπό τινος Φὰρ κατὰ συμβουλὴν βασιλόπαιδος αὐτοῦ ἐρωμένης καὶ καλουμένης Συρήν, δηλαδὴ Ἡδύτητος, ὅπως ἀποκτήσῃ φήμην· ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἤθελε νὰ νυμφεύσῃ ταύτην, φήμην τοῦ Φὰρ μὴ ἔχοντος, μετὰ βασιλόπαιδος. Τὰ αὐτὰ ὅμως μυθεύουσιν οἱ Πέρσαι καὶ περὶ τῶν ἐν Μπιστουτοῦν οὐ μακρὰν τῆς Κιρμανσιᾶς ἐπὶ βράχου ἀναγλύφων Ἀσσυριακῶν παραστάσεων, ἃς οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Σεμίραμιν ἀποδίδουσιν, ὅπως καὶ τοῦτο τὸ ὄρος, γράψαντες, ἔνδον τῆς Καρπέλης ἄκρας εὑρίσκεται μεσογείως τὸ τῆς Σεμιράμιδος ὄρος, τὸ καὶ Στρογγύλον ἐκ τοῦ σχήματος καλούμενον (α). Ἡ Συρὴν λοιπὸν τοῦ μύθου, δηλαδὴ ἡ Ἡδύτης, εἶνε αὐτὴ ἡ Σεμίραμις· Φὰρ δέ, ἢ καὶ καθ' Ἕλληνας Φραόρτης, πρέπει νὰ ᾖ ἀρχαῖός τις Πέρσης· ἐκ τούτου ἢ ἐξ ὁμωνύμου αὐτῷ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα ἡ χώρα τῆς Περσίας Φαρσιστὰν καλουμένη, καὶ ὁ Παρασάγγης Φαρ-σὲγγ δηλαδὴ λίθος τοῦ Φὰρ καλούμενος, καὶ χωρία καὶ πόλεις Φαρὲ ἢ Παρὲ καλούμενα διότι μεγάλως συναλλάσεται τὸ Φ καὶ Π παρὰ Πέρσαις. Εἴς τι δὲ ἱστορικὸν πόνημα Γαλλιστὶ γεγραμμένον par Raffenel γράφεται ὅτι τὸ Φὰρ σημαίνει ἵπ-

(α) Μαρκ. § 26. Πτολ. VI. 8. 11.

πεύς, καὶ ἡ Περσία ὠνομάσθη Φαρσιστὰν διότι εἶχε πολλοὺς ἵππους· ποτὲ ὅμως τῶν καμήλων περισσοτέρους, ἀλλ' οὔτε περισσοτέρους ἵππους ἐκ τῶν Μήδων, Ἀρμενίων καὶ Πάρθων· διότι εἰς ταύτας τὰς χώρας εὑρίσκονται οἱ ἵπποι εἰς δὲ τὴν Περσίαν οἱ κάμηλοι. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἱππεὺς ἐν τῇ Περσικῇ γλώσσῃ λέγεται Σαβάρ. Γινώσκομεν δ' ἐκ τοῦ Βερόζ, ὅτι ὁ ἐκ τῆς γενεᾶς Ναβουχοδονόσορος τοῦ δευτέρου τελευταῖος βασιλεὺς Ναβονίδ, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἐπέμφθη ἐν Καρμανίᾳ ἔνθα ἀνέτως τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς διῆλθε (α), καὶ πολὺ πιθανὸν οὗτος, ἂν ὄχι ἡ Σεμίραμις, τὸ ὄρος εἰς κῶνον μετέβαλε, τὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ περίφημα ἔργα μιμούμενος.

Ἀπὸ Φαργοῦν δὲ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναχωρήσας ἀνῆλθον διὰ δυσβάτων χειμάρρων τὰ ὄρη, ἀφιχθεὶς τὴν πρωΐαν ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτῶν εἰς ῥύακα Κοῦ νὰρ ὀνομαζόμενον· κατῆλθον δ' αὐτῶν ἐκεῖθεν διὰ χειμάρρων ὁμοίως καὶ ἐστάθμευσα μετὰ 15 φαρσὲγγ εἰς τὴν θέσιν Τζιεσσιμέ, ἔνθα ὕδωρ ἀναβρύει. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐξελθὼν τῶν ὀρῶν, καὶ ὁδεύων ἐν ἐκτεταμένῳ ἐρήμου πεδίῳ ἀφίχθην μετὰ 12 φαρσὲγγ εἰς Κουμπεχὶ χωρίον τῆς ὀάσεως Φαρέ, ἀφ' οὗ οὐ μακρὰν τοῦ Κουμπεχὶ τὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ ποταμίσκον διέβην. Τοὐντεῦθεν ὁδὸς νοτιανατολικῶς ἄγουσα καὶ διὰ Μπὰμ-Πoὺρ διερχομένη ἀπολήγει εἰς τὸν λιμένα Ντζιάσκ· διὰ ταύτης ἦλθεν ἐκ τῶν Πούρων (Μπὰμ Πούρ) τῆς Γεδρωσίας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ὄασιν Φαρὲ χώραν τῆς Καρμανίας· διότι κατὰ τοιαύτην διεύθυνσιν ὁδὸς ἄλλη δὲν ὑπάρχει τῶν ἐρήμων

(α Ἰώσηπος par Buchon. σελ. 832 βιβλ. I. κεφ. ϛ'.

ἕνεκεν. Ἑτέρα ὁδὸς ἄγει βορειανατολικῶς δι' ἐρήμων, ἣν καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀκολουθήσει, εἰς Συστὰν (Δραγγιανήν)· εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ὁ Κρατερὸς ἐλθὼν εἰς Φαρὲ συνέδραμε τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς ἀπὸ Συστὰν διὰ Καρμανίαν. Ἀπὸ Φαρὲ δ' ὁ βασιλεὺς διηυθύνθη εἰς Πασαγράδας, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον καὶ ὁ τάφος τοῦ Κύρου (α), καὶ ἐκεῖθεν εἰς Περσέπολιν (β)· ὁδὸς δὲ διὰ Περσέπολιν δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἢ ἡ διὰ Μπὰμ Ναρμοσσὴρ καὶ Κερμοῦντ διερχομένη, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀφιχθῇ ὁ βασιλεὺς εἰς Κερμοῦντ διῆλθε διὰ τοῦ βασιλείου τῶν Πασαγράδων , δηλαδὴ διὰ Μπὰμ Ναρμοσσὴρ ἔνθα καὶ ὁ Κάλανος νοσήσας ἐκάη (γ). Ἑτέρα δ' ὁδὸς πρὸς δυσμὰς παραθαλασσίως βαίνουσα εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς ἀπὸ Πεντὲρ Ἀμπᾶς ἤλθομεν εἰς Φαρέ, καὶ δι' ἧς ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς τὸν Ἡφαιστίωνα (δ), διότι ἄλλη παραθαλασσίως ἄγουσα δὲν ὑπάρχει. Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει ἡμῖν ὅτι ἐκ Cerman (Κερμοῦντ) ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀφικνοῦνται εἰς ὑψηλὸν ὄρος, ὅπερ κατέρχονται εἰς δύο ἡμέρας, καὶ εἶτα εἰς μέγα πεδίον, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἡ πόλις Camadi. Τὸ ὄρος κατοικεῖται ὑπὸ νομάδων, τὸ πεδίον εἶνε θερμότατον, ἡ δὲ πόλις μεγάλη, ἀλλὰ κατεστράφη ἐπανειλημμένως ὑπὸ Ταττάρ· γίνονται φοίνικες, παραδείσια μῆλα, καὶ ἄλλα, εὑρίσκονται ζῷα, ἅπερ ὅταν φορτόνωσι κάθηνται ὡς κάμηλοι. Εἰς ἐκεῖνο τὸ πεδίον καὶ εἰς τὰ χωρία εἰσὶν οἱ Caraones, τοὺς ὀνομάζουσι δ' οὕτως, ἐπειδὴ αἱ μητέρες των εἰσὶν Ἰνδιάναι, οἱ πατέρες των Τατάρ (ε). Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν λέγει. Πέντε ἡμέρας νοτίως τοῦ πεδίου

(α) Ἀρρ. 6. 29. (β) Ἀρρ. 6. 30. (γ) Στράβ. 717. (δ) Ἀρρ. 6. 28. (ε) Μάρκο Πόλο σελὶς 71 καὶ ἑξῆς.

Camadi εὑρίσκεται ἄλλη κατάβασις ὄρους, διαρκοῦσα 20 μίλια κακίστη ὁδός, διότι ἔχει κακοὺς ἀνθρώπους· καὶ μετὰ τὴν κατάβασιν τὸ πεδίον Formose ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐκτεταμένον, καὶ λαμπρὸν ποταμὸν ἔχον, πολλοὺς φοίνικας καὶ ἄλλας ὀπώρας· δύο δ' ἡμέρας πρὸς νότον ὑπάρχει ὁ ὠκεανός· ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπάρχει πόλις Cormos, οἱ κάτοικοι τρώγουσι φοίνικας καὶ ἰχθῦς ταριχευτούς (α). Φανερὸν ὅτι τὸ Cerman τοῦ Μάρκο Πόλο εἶνε τὸ Κερμοῦντ, τὸ δὲ Camadi τὸ Κουμπεχί, τὸ ὑψηλὸν δ' ὄρος ὅπερ κατέρχονται οἱ ἀπὸ Κερμοῦντ εἰς Κουμπεχὶ ἄγοντες πρέπει νὰ ᾖ ὁ νοτίως τοῦ Μπὰμ Ναρμοσσὴρ ἐκτεινόμενος ὀρεινὸς κλάδος, οἱ δὲ Caraones πρέπει νὰ ὦσιν οἱ Βδελουχιστανοὶ καὶ ἰδίως οἱ τοῦ Χαράν. Τὰ ζῶα δὲ ἅπερ κάθηνται ὡς κάμηλοι, ὅταν τὰ φορτόνωσι δὲν γινώσκω ὁποῖά τινα εἰσίν· ἀλλ' οὔτε ἡ ὁδὸς ἡ ἀπὸ Κερμοῦντ εἰς Κουμπεχὶ ἄγουσα εἶνε ἀνάγκη νὰ διέλθῃ τὰ ὄρη τοῦ κλάδου, ἐπειδὴ βορείως αὐτῶν, διὰ Ναρμοσσὴρ διέρχεται, ἥτις εἶνε τοῦ Κουμπεχὶ ὀνομαστοτέρα. Τὸ πεδίον δὲ Formose εἶνε ἡ ἀπὸ Μηνόου μέχρι Πεντὲρ Ἀμπᾶς ἔρημος ἡ τῶν καμηλοβοσκῶν (β)· ἡ δὲ πόλις Cormos αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ πρὶν ἐκάλεσεν ἡμῖν Hormuz· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσι πόλεις ἄλλαι πρὸς τὴν Γραφὴν συμφωνοῦσαι· ἡ δὲ ὀρεινὴ κατάβασις ἡ ἐπὶ πέντε ἡμέρας νοτίως τοῦ Κουμπεχὶ εὑρισκομένη καὶ ἀπολήγουσα εἰς τὸ πεδίον Formose δέον νὰ ᾖ ὁ ὀρεινὸς κλάδος ἐν ᾧ τὸ Ῥοντοῦν, λαμπρὸς δὲ ποταμός, ὁ διὰ Formose διερχόμενος, εἶνε αὐτὸς ὁ ποταμὸς Ῥοντοῦν ἢ Μηνόου. Ἡ περιγραφὴ ὅμως τούτων καὶ αἱ συγκοινωνίαι αὐτῶν ὡς περιγράφονται δηλοῦσιν

(α) Μάρκο Πόλο Σελὶς 84 καὶ ἑξῆς. (β) Μαρκ. §. 26.

ὅτι προέρχονται ἐξ ἀνθρώπου μὴ διελθόντος τὰς χώρας ταύτας, ἀλλὰ πληροφορίας περὶ αὐτῶν ἔχοντος ἀτελεστάτας. Ἀπὸ δὲ Κερμοῦντ, πάλιν λέγει, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφικνοῦνται εἰς ἁλμυρὸν ὕδωρ ἔρημον διαβαίνοντες, καὶ μετὰ τέσσαρας ἔρημον διαβαίνοντες ἀφικνοῦνται εἰς Cabanant πόλιν μεγάλην ἔνθα κατεργάζονται λαμπρῶς τὸν χαλκόν· εἶτα διέρχονται ἔρημον ὀκτὼ ἡμέρας ἔχουσαν ὕδατα ἁλμυρά, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Tonacain ἔχον πολλὰς κώμας, εἰς τὸ τέλος τῆς Περσίας πρὸς βορρᾶν, ἔνθα τὸ δένδρον Solque ἢ see· ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ μάχη τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τοῦ Δαρείου (α) καὶ ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Mullele πόλιν τοῦ θεοῦ κτλ. (β). Τὸ Tonacain τοῦ Μάρκο Πόλο, καθ' ἃ καὶ ἀλλαχοῦ προεγράψαμεν, δέον νὰ ᾖ ἀναμφιβόλως τὸ Χορασάν, τὸ δὲ Mulele τὸ Μεσσιέτ· ἀλλ' ἡ περιγραφομένη ἀπὸ Κερμοῦντ ὁδὸς διὰ Χορασὰν εἶνε ἀνύπαρκτος· ἀπέρχονται ἐκεῖσε ἢ διὰ Συστάν, δι' ἧς ὁδοῦ μέλλομεν νὰ πορευθῶμεν, ἢ διὰ Γιάσδ ἐκ τῆς ὁποίας ἔρημον διαβαίνοντες ἀπολήγουσιν εἰς Τουρμπὲτ καὶ ἐκεῖθεν ἄγουσιν εἰς Μεσσιέτ, ἢ ὅταν εἰς Φαρὰ τοῦ Ἑρὰτ ἄγουσιν ἀπολήγουσι νοτίως Τουρμπὲτ εἰς Κάεν, ὄασιν ἄλλοτε τῆς περιφερείας Ἑρὰτ νῦν δὲ τῆς Περσίας, κειμένην πρὸς βορρᾶν τῆς Δραγγιανῆς καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ νῦν Ἑρὰτ ἐξ οὗ ἀποχωρίζεται δι' ἐρήμων, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ Τουρμπέτ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται ν' ἀφήσω τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς τὸν Μάρκο Πόλο, ἐκ πολλῶν ἄλλων μυθευμάτων ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων, προτιμῶ, διὰ σχέσιν πρὸς ἀρχαίας περιγραφάς, νὰ περιγράψω τὸ περὶ τῶν

(α) Ἡ ἀπερίγραπτος ἐν τῇ ἱστορίᾳ (β) Μάρκο Πόλο σελὶς 91 καὶ 94 καὶ ἑξῆς.

Zardandan (Μπερμεστὰν) ἐν οἷς, λέγει, ὅταν αἱ γυναῖκες γεννήσωσι πλύνουσι τὸ νήπιον καὶ ἄγουσιν εἰς ὑπηρεσίαν, ὁ δὲ ἀνὴρ εἰσέρχεται εἰς τὴν κλίνην, καὶ διατηρεῖ τὸ νήπιον ἐπὶ 40 ἡμέρας, καὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του ἐπισκέπτονται αὐτόν (α). Τοιοῦτο διηγοῦνται ἡμῖν καὶ οἱ Ἀργοναῦται· «σώοντο, λέγουσι, πάρεξ Τιβαρηνίδα γαίαν ἔνθ' ἐπεὶ ἄρ' κε τέκωνται ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναῖκες· αὐτοὶ μὲν στενάχουσιν ἐνὶ λέχεσι πεσόντες κράατα δησάμενοι· τὰς δ' εὖ κομέουσιν ἐδωδῇ ἀνέρας ἠδὲ λεχώϊα τοῖσι πένονται» (β). Ὁ δὲ Στράβων περὶ τῶν προσβήρων Ἰβόρων, περὶ ὧν πολλὰ καὶ ἑώραται καὶ μεμύθευται, λέγει, τεκοῦσαι (αἱ γυναῖκες) διακονοῦσι τοῖς ἀνδράσιν, ἐκείνους ἀνθ' ἑαυτῶν κατακλίνασαι (γ)· ἀλλὰ πάντες τοιαῦτα ἐμύθευσαν περὶ λαῶν ἀτελῶς ἐγνωσμένων, ἢ ὧν τὰ ὀνόματα μόλις ἐγίνωσκον· ὅταν ὅμως οἱ λαοὶ οὗτοι κατεγνώσθησαν ἐξηλέγχθησαν τὰ γεγραμμένα ὡς μῦθοι. Τοιαῦτα νῦν λέγονται περὶ λαοῦ τινος ἐν Ἀμερικῇ, ἀφοῦ εὑρέθησαν μάταια τὰ τῆς Ἀσίας. Περίεργος ὅμως εἶνε ἡ σύμπτωσις τοῦ τοιούτου μυθεύματος ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν διηγουμένη. Ἐπειδή, ὡς εὕρομεν, οἱ Τηβαρινοὶ εἰσὶν αὐτοὶ οἱ Ἴβηρες, ὁ δὲ Στράβων ἐνῷ ἦτο κάτοικος τοῦ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 398. (β) Ἀργοναυτικ. Γ'. 1010—14. Ὁ Ξενοφῶν τίθησι πρὸς δυσμὰς τῶν Μοσυνοίκων ὀλίγους Χάλυβας καὶ μετ' αὐτοὺς περὶ τὰ Κοτύωρα τοὺς Τιβαρηνοὺς καὶ εἶτα τοὺς Παφλαγόνας πρὸς δυσμὰς τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ. (Ξενοφ. V. δ'. 30. V. ἑ. 1. 2-6.) ἐνῷ οἱ Ἀργοναῦται τιθέασι δυτικῶς τῶν Μοσυνοίκων τοὺς Τιβαρηνούς, εἶτα τοὺς Χάλυβας καὶ μετ' αὐτοὺς τὰς Ἀμαζόνας περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμόν, μεθ' ἃς ἡ Ἀσσυρίων γῆ. (γ) Στράβ. 165.

Πόντου καὶ γείτων τῶν Τιβαρηνῶν δὲν διηγεῖται τὰ περὶ τούτων ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν Ἰβήρων, δηλαδὴ τῶν περὶ τὰ Πυρηναῖα, ἐξ ὧν οἱ πρόγονοι τῶν Τιβαρηνῶν ἦλθον. Ὅ,τι ὅμως ἔχεται ἀληθείας, εἶναι τὸ τοῦ Χαρμολέοντος Μασσαλιώτου, καθ' ὃν ἐν τῇ Λυγιστικῇ ὠδίνουσα μία τῶν γυναικῶν ἀπῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἔργου πλησίον, τεκοῦσα δ' ἐπανῆλθεν ἐπὶ τοὔργον αὐτίκα, ὅπως μὴ ἀπολέσειε τὸν μισθόν· τὸν μισθὸν δὲ λαβοῦσα καὶ ἐκκομίσασα τὸ νήπιον πρός τι κρηνίον, λούσασα καὶ σπαργανώσασα οἷς εἶχε, διεσώθη οἴκαδε (α). Τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν συμβαίνει· αἱ γυναῖκες τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ὑλοτόμων, καθ' ὃν χρόνον ἀπέρχονται ἐν χειμαδίοις, τίκτουσαι καθ' ὁδὸν ἐνθέτουσι τὸ νήπιον εἰς τὴν νάκαν ἣν ἀναρτῶσιν ἐκ τοῦ ὤμου καὶ ἐξακολουθοῦσι τὴν πορείαν.

Τὸ Κουμπεκὶ δέ, ἐξ οὗ καὶ ὁ ποταμὸς ὠνομάσθη, ἴσως ὑπῆρξεν ἄλλοτέ ποτε πόλις μεγάλη, ὡς γράφει ὁ Μάρκο Πόλο· νῦν ὅμως αὐτό τε καὶ πάντα τὰ ἄλλα τῆς ὁάσεως χωρία εἰσὶ πενιχρὰ καὶ ἄνευ δένδρων. Ἐκ τούτου ἀναχωρήσας τὸν ἰδίαν ἑσπέραν διῆλθον τὰ χωρία Μεραμπάτ, Καλὲ Μαχάζ, Ντζιαναμπάτ, καὶ ἀφίχθην μετὰ πέντε φαρσὲγγ τὴν πρωΐαν τῆς 6 Ἰουλίου εἰς Φαρὲ ἢ καὶ Παρὲ καλούμενον, τελευταῖον βορειανατολικῶς τῆς ὁάσεως χωρίον ἀντιστοιχοῦν κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου γεγραμμένον μῆκος καὶ πλάτος πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ καλούμενον Ὅρα (β). Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἐπειδὴ ὁ κυβερνῶν τὸ Φαρὲ δὲν μοὶ ἐπέτρεπεν ὁδὸν ἄνευ ἀδείας τοῦ Κυβερνήτου τοῦ Μπὰμ Ναρμοσσήρ, διαβὰς τὰ χωρία Ζιαμπάτ, Τουρχαμπὰτ καὶ Βεχηραμπάτ, ἀφίχθην μετὰ ἐννέα φαρσὲγγ εἰς Μπὰμ-Ναμοσσήρ, πόλιν κειμένην παρὰ

(α) Στράβ. 165. (β) Πτολ. VI. 8. 14.

τὴν βορείαν ὑπώρειαν τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐρημώδους πεδίου τοῦ Κααναοῦ καὶ τοῦ ἐρημώδους πεδίου τοῦ Κουμπεκὶ ὀρεινοῦ κλάδου. Κυκλοῦται ὑπὸ ἐρημωδῶν λόφων καὶ ἐρήμων χωρῶν, καὶ διαρρεῖται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κουμπεκὶ ὅστις ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καλεῖται Σαμυδάκης, κατέρχεται δ' ἐκ τῶν ὀρῶν ἔνθα καὶ δάσος ὑπάρχει (α). Εἰς τὰς περὶ τὸ Μπὰμ Ναρμοσσὴρ καλλιεργουμένας χώρας ἀναπτύσσονται ἡ ἄμπελος, οἱ πέπονες καὶ πολλὰ εἴδη καρποφόρων δένδρων, ἀλλ' οὐδαμοῦ ὑπάρχει οὔτε ὁμολογεῖται ἄλσος ἐν ᾧ εὑρίσκετο ὁ τάφος τοῦ Κύρου (β), ὃν ὁ βασιλεὺς ἀπογυμνωμένον εὑρὼν ἐλυπήθη. Ὁ δὲ διοικῶν τὴν πόλιν τοῦ θέρους χάριν εὑρίσκετο ἔνθα σχηματίζονται αἱ τοῦ ποταμοῦ Κουμπεκὶ πηγαὶ εἰς τὰ ὄρη. Τὴν πρωΐαν τῆς αὔριον ἐλθὼν ἐπέτρεψέ μοι ὁδόν, καὶ ἀγοράσας σταφυλὰς καὶ πέπονας ἐπανέκαμψα εἰς τὰ ἴδια. Τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας 7 Ἰουλίου ἀνεχώρησα ἀπὸ Φαρὲ διὰ Συστάν, ἵνα διέλθω ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὴν πρὸς ἀνατολὰς ἔρημον τὴν μεταξὺ Φαρὲ καὶ τῶν ὀρῶν τῆς Γεδρωσίας κειμένην· ἐπειδὴ κατὰ τὸ θέρος διὰ τὴν μεγάλην θερμότητα ὄχι μόνον τὴν ἡμέραν δὲν ταξειδεύουσι τὰ καραβάνια, ἀλλὰ καὶ διακόπτουσι τὰ ταξείδια, ὅπως τὰ πλοῖα ἐν τῷ ὠκεανῷ διὰ τοὺς Μουσῶνας. Οἱ συγγενεῖς τῶν ἀγωγέων μου πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας συνίστων καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς αὐτοὺς προσοχὴν μετὰ φόβου μεγάλου, ἵνα μὴ ἀποπλανηθῶμεν· διότι ὡς μοὶ ἔλεγον πολλοὶ ἀπωλέσθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἔκτισαν εἰς δύο μέρη φάρους ὑψηλούς, οὓς Μὴλ καλοῦσιν, ἐφ' ὧν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς πῦρ ἥναπτον, δι' οὗ διηυθέτουν βλέποντες οἱ διαβάται τὴν αὐτῶν πορείαν· ἀλλ' αἱ Μὴλ εἰσὶ

(α) Πτολ. VI. ή. 8. (β) Ἀρρ. 6. 29.

πρὸ πολλοῦ παρημελημέναι. Ἔλεγον δὲ καὶ ἐπανελάμβανον πολλάκις ἡμῖν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ τῆς ἄμμου ὁδὸς δὲν ὑπάρχει, ν' ἀφίνωμεν προβαδίζουσαν κατὰ θέλησιν τὴν μεμαθημένην κάμηλον, καὶ νὰ σταματῶμεν ἀμέσως περιμένοντες τὴν ἡμέραν, ἄν που ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς διευθύνσεώς μας. Ἐπανελάμβανον τὰ αὐτὰ καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον πολλάκις, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν σπουδαίαν. Ὅταν ὅμως εἶδον αὐτοὺς κλαίοντας ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀναχωρήσεώς μας, καὶ τοὺς ἀγωγεῖς λέγοντας, ὅ,τι ὁ Θεὸς θελήσει ἂς γίνῃ, ἐνόησα ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ μικρῶν, καὶ ἀνέβην αὐτὸς ἐγὼ ἐπὶ τῆς μεμαθημένης καμήλου. Πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς ἰδὼν ὅτι οἱ ὁδηγοὶ εὑρίσκοντο εἰς ἀμφιβολίαν ἐσταμάτησα ἀμέσως, ἐκεῖνοι δὲ περιδιαβάζοντες κύκλῳ ἀνεζήτουν ὁδοῦ σημεῖα διότι ἡ χώρα δὲν εἶνε ἐκεῖ ἀμμώδης, καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὁδὸς κεχαραγμένη· μὴ εὑρίσκοντες ταύτην ἀνεμένομεν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὅπερ μετὰ μικρὸν ὑποφέγγον ἔδειξεν ἡμῖν τὴν Μήλ, καὶ παρελθόντες ταύτην τὴν πρωΐαν, ἀφίχθημεν μετὰ 13 φαρσὲγγ εἰς τὸν ἐν πλήρει ἐρήμῳ σταθμὸν ἔνθα φρέαρ (Τζιὰ) ὑπάρχει. Διῆλθον τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας διὰ πολλῶν ῥούχων ὡς ἀραβόσιτος εἰς τὰ αὑτοῦ φύλλα δεδιπλωμένος, καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τῆς καμήλου ἅμ' ἤρχισε δροσίζουσα ἡ ἡμέρα διηυθυνόμεθα βορείως παραλλάττοντες στέπας, ἐν αἷς χείμαρρον διέβημεν πεπληρωμένον ἐρυθρᾶς ἰλύος ἕνεκεν βροχῆς προσφάτως γεγενημένης εἰς τὰ ἀνατολικῶς κείμενα περὶ τὸ Κοῦ Μπαρφὶ ὄρη, ἤτοι εἰς τὰ τῆς Γεδρωσίας· ἐφ ὧν καὶ νῦν, ὅπως καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, συμβαίνουσαι κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν βροχαὶ κατάγουσιν αὐτῶν πανταχόθεν χει-

μαρρους ἐπικινδύνους (α). Εἷς τούτων νοτίως ἀγρῶν, παρέσυρε τότε πολλὴν ἐκ τῆς βασιλικῆς ἀποσκευῆς, ἐνῷ οὔτε βροχὴν οὔτε νέφη ἔβλεπον· ἐπειδὴ αἱ βροχαὶ συνέβαινον μακρὰν αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν συμβαίνει τὸ Παρασὰτ ἐν Ἰνδίαις (β). Διατηρεῖται λοιπὸν ἔκτοτε ὁ περιγραφεὶς αὐτῶν ῥυθμός, ἀλλ' ἐξ ὅσων ὕστερον παρατηρήσομεν αἱ βροχαὶ νῦν ἀσθενέστεραι, διὰ μεταβολὴν τῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἐπέφερον τὴν ἐρήμωσιν χωρῶν αἵτινες τότε ἦσαν κατῳκημέναι. Περὶ τὴν ἑσπέραν παρήλθομεν τὴν ἑτέραν Μὴλ καὶ ἐβαδίζομεν τοῦ λοιποῦ ἐν κεχαραγμένῃ ὁδῷ, καὶ ἐβλέπομεν πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορείως τὰ ὄρη, ὥστε εἴμεθα ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ. Διενυκτερεύσαμεν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρωϊαίτατα ἀναστάντες ἀνεπαύθημεν, ὅπως διεξέλθωμεν τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, εἰς τρεῖς φοίνικας ἀνατολικῶς τῆς ὁδοῦ εὑρισκομένους, ἔνθα ὑπὸ τὰς ῥίζας των ἀναβρύει μικροπηγὴ γλυκεῖα. Μετὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τῶν καμήλων ἀναβάντες, καὶ παρελθόντες τὸ Σιοῦρ-άπ (ἁλμυρὸν ὕδωρ), ἀνεπαύθημεν τὴν ἑσπέραν μικρὸν παρὰ τὰ ὄρη ἐν κατεστραμμένῳ χωριδίῳ, ἐπὶ δὲ τῶν ὀρῶν μοὶ ἐδείκνυον παλαιοὺς κήπους· τοιούτους μοὶ ὡμολόγουν ὑπάρχοντας καὶ βορειοδυτικῶς τοῦ Νασραταμπὰτ ἔνθα εὑρίσκεται καὶ χαλκοῦ ὀρυκτόν, ἐξ ὧν δείκνυται ὅτι τὰ ὄρη ταῦτα εἶχον χωρία κατῳκημένα καὶ πηγάς, ἐνῷ νῦν δὲν ἵστανται εἰς αὐτὰ ἡ νομάδες Βδελουχιστανοί, καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος μόνον. Ἐντεῦθεν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἀνήλθομεν τὰ ὄρη, καὶ παρελθόντες πηγὴν γλυκεῖαν ἐν δασώδει χώρᾳ, διήλθομεν μετ' οὐ πολὺ στενὸν χῶρον ὀχυρώματα ἀρχαῖα φέροντα, καθ' ὃν

(α) Στράβ. 721. (β) Στράβ. 723. Ἀρρ. 6. 25.

ἡ τῶν ὀρῶν διάβασις τελεῖται, καὶ κατήλθομεν, ἑτέρωθι παρελθόντες πηγὴν ἑτέραν, μετὰ 25 φαρσὲγγ ἐκ τοῦ φρέατος εἰς τὸ Νασραταμπάτ, φρούριον ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Περσίας Ναστραδῆ διὰ σταθμὸν ἐν ἐπιπέδῳ χώρᾳ Καρὶζ ἐχούσῃ. Ἦτο νυχθημερὸν κεκλεισμένον καὶ ἐφυλάττετο ἀγρύπνως, διότι οἱ Βδελουχιστανοὶ οἱ κατοικοῦντες περὶ τὰ ὄρη ταῦτα καὶ ἐκτεινόμενοι ἐν ὥρᾳ τῶν βροχῶν ἀπὸ Κοῦ μπαρφὶ μέχρι Συστάν, ἀντιστοιχοῦντες δὲ πρὸς τοὺς ἰδίως καλουμένους Γρασίδας παρὰ τῶν ἀρχαίων, ἐνῷ νῦν κάτοικοι τοῦ Κοῦ Μπαρφὶ καλοῦνται, συσσωματωθέντες κατέστρεψαν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Συστάν· καταδιωχθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ Ναστραδῆ βασιλέως οἱ μὲν κατέφυγον εἰς τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστὰν οἱ δὲ εἰς τὸ Κοῦ μπαρφὶ τρεῖς ἡμέρας νοτιανατολικῶς τοῦ Ναστραταμπὰτ κείμενον ἐν τῇ αὐτῇ ὀρεινῇ σειρᾷ ἐν ᾗ καὶ τὸ Ναστραταμπάτ, καὶ δύο βορειανατολικῶς τοῦ Μπὰμ Πούρ· ἐποίουν ὅμως ἐπιδρομὰς τὰ φρούρια καὶ τὴν ὁδὸν προσβάλλοντες. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν 10 Ἰουλίου ἀναχωρήσαντες ἀνεπαύθημεν μετὰ 3 φαρσὲγγ εἰς τὰ ὄρη παρὰ μικροπηγήν, καὶ τὴν πρωίαν παρελθόντες ὀροπέδιον ἔνθα Καρὶζ ὑπάρχει Γχαραγκὰ καλούμενον ἀνεπαύθημεν μακρὰν αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ· διότι εἶνε χωρίον, καθ' ὃ προσβάλλονται οἱ διαβάται, εἴτε ὑπὸ Βδελουχιστανῶν τοῦ Κοὺ μπαρφί, εἴτε ὑπὸ τῶν τοῦ Χαρὰν ἐξ οὗ ἔρχονται δωδεκαήμερον ἔρημον διὰ δρομάδων καμήλων διαβαίνοντες. Διέβημεν δ' ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ὄρη ἅπερ νοτίως σχετίζονται πρὸς τὰ τοῦ Κοῦ μπαρφί, καὶ ἀνακάμπτονται βορείως περὶ τὸ Συστάν, ἀποτελοῦντα τὸ Βαγῶον ὄρος ἢ καὶ τὰ Βαίτια ὄρη (α) τοῦ Πτολε-

(α) Πτολ. VI. ιζ' 1. ιθ'. 1.

μαίου. Παρήλθομεν ἐν σπουδῇ τὴν πρωίαν πηγαῖον ὕδωρ μεταξὺ αὐτῶν ἐν βράχοις εὑρισκόμενον, διότι παραφυλάττουσι παρ' αὐτῷ οἱ προσβάλλοντες τοὺς διαβάτας καὶ ἀνεπαύθημεν μετὰ 12 φαρσὲγγ εἰς τὸ ἐν τοῖς ὄρεσι Ντροῦ τζιά. Ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ὀρῶν ἐξελθόντες μετ' ὀλίγον ἐβαδίζομεν εἰ ς ἐρημῶδες μέγα πεδίον καὶ ἐβλέπομεν τὰ ὄρη ἅπερ νοτίως μὲν ἐκτείνονται, καὶ βορείως μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνατολικῶς κάμπτονται, ἐν οἷς οἱ Κακαροὶ Ἀφγᾶνες ἐρχόμενοι ἀσσαφέτιδα καὶ καρδάμωμον συλλέγουσιν, ἀφικνοῦνται δ' ἀνατολικῶς καμπτόμενα μεταξὺ τοῦ Συστὰν καὶ Κάεν μέχρι τῆς παρεμπιπτούσης ἐρήμου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς περιφερείας τοῦ Ἑρὰτ ὑπὸ τῆς ὁποίας κυκλοῦνται βορείως καὶ δυτικῶς περιστρεφομένης καὶ παρεμπιπτούσης μεταξὺ τῶν ὀρῶν τοῦ Ναστραταμπὰτ καὶ τῶν τοῦ Μπὰμ Ναρμοσσήρ. Διέβημεν δὲ χειμάρρου κοίτην ἐκτεταμένην καὶ ὀνομαζομένην Σιλέ, δι' ἧς ὁ Ἰλμπὰν ὅταν ὑπερεχχειλίζῃ ῥεῖ ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης Συστάν, στρέφεται δ' ἀνατολικῶς καὶ πλησιάζει εἰς τὸ παρὰ τὴν κοίτην του εὑρισκόμενον χωρίον Πεντὲρ καὶ μεταβάλλει εἰς χερσόνησον οὕτω τὸ εἰς τὴν Περσίαν ὑποκείμενον Συστάν, ἀπολήγει δὲ νοτιανατολικῶς Πεντὲρ ἐν τῇ ἐρήμῳ ποιῶν λίμνην ἑτέραν ἁλμυράν. Ἐκ ταύτης τὸ πάλαι ἐξερχόμενος ὅταν ἀφθονώτερα ὕδατα εἶχε, διήρχετο τὴν ἔρημον καὶ εἰσέβαλλε πλωτὸς εἰς τὸν ὠκεανὸν παρὰ πόλιν Ἄρβιν, ὡς προεγράφη, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρτάβιος. Μετ' ὀλίγον συνηντήσαμεν τὴν ἀπὸ Κοῦ μπαρφὶ εἰς Συστὰν ἄγουσαν ὁδὸν καὶ παρερχόμενοι διώρυγας ἀρχαίας, δι' ὧν ἄλλοτε πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἐκεῖσε χωρῶν ἐξ ἀνατολῶν ἐκ τοῦ Ἰλμπὰν ὕδωρ διωχετεύετο, ἀφίχθημεν

μετὰ 12 φαρσὲγγ τὴν 13 Ἰουλίου εἰς Βερμάλ, πρῶτον νῦν χωρίδιον τοῦ Συστάν, ἐν ᾧ τὸ πάλαι, ὡς ἐκ τῶν προμνησθεισῶν διωρύγων δηλοῦται, ὑπῆρχον πρὸ τοῦ Βερμὰλ καὶ ἄλλα χωρία καὶ χῶραι καλλιεργημέναι.

Τὴν αὔριον μὲ διηύθυναν εἰς Σεχοὺς ἓν φαρσὲγγ ἀνατολικοβορείως τοῦ Βερμάλ, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐπὶ ἓξ φαρσὲγγ βορείως καὶ παραπλεύρως τῆς λίμνης ὁδεύοντες μὲ ἤγαγον διὰ Τζιὰρ Χαμὶ καὶ Καουσσιὰν εἰς τὴν πόλιν Συστὰν νεωστὶ ἐκτισμένην παρὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βδελουχιστανῶν καταστραφεῖσαν. Τὴν δ' αὔριον 16 Ἰουλίου, ἀφοῦ μοὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἀναχώρησιν διηυθύνθην ἀνατολικῶς, παρῆλθον τὸ Καλὲ Ἀφγάν, ἐκτισμένον ὑπὸ Ἀφγάνων ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ καταχτήσαντος τὴν Περσίαν Ἀφγᾶνος Μαχμοὺτ Σιά, καὶ κατέλυσα μετὰ ὀκτὼ φαρσὲγγ εἰς Ντζιαναμπὰτ παρὰ τὸν Ἰλμπὰν καὶ πλησίον ἐρειπίων πόλεως ἐκτεταμένης, τῆς ἄλλοτε Συστὰν ἢ Ὀστάνῆς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένης (α), ἐν ᾗ ἐφονεύθη ὁ Φιλώτας, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας δι' ὁδοῦ ἀγούσης διὰ τῶν ἐρήμων εἰς Γιάσδ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἐκβάτανα τὸ νῦν Ἀμαδάν, ἔπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ φονεύσωσι τὸν Παρμενίωνα· φασὶ δ' αὐτοὺς ἐπὶ δρομάδων καμήλων ὁδὸν ἡμερῶν τριάκοντα ἢ καὶ τετταράκοντα ἐνδεκαταίους διανῦσαι (β). Ὁ δὲ Ἰλμπὰν νοτιώτερον Ντζιαναμπὰτ ἐκ τῆς χώρας Πεντὲρ βορείως ἀνακαμπτόμενος χωρίζει πρὸς ἀνατολὰς τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστὰν ἐκ τοῦ Περσικοῦ, σχηματίζει δὲ τούτου δυτικῶς λίμνην ἐντὸς τῆς ὁποίας ὄρος ὡς νῆσος ὑπάρχει καλούμενον Κοῦ Χαντζιά, ἔνθα τοὺς νεκρούς των ἐνταφιάζουσιν· ἐξερχόμενος δὲ ἐκ τῆς λίμνης ὅταν ὑπερεκχειλίζῃ ρεῖ ἐν τῇ Σελὲ μέχρι τῆς

(α) Πτολ. VI. 19. 5. (β) Στράβ. 724. Ἀῤῥ. 3. 26.

ἁλμυρᾶς λίμνης. Τὴν αὔριον τὸν Ἰλμπὰν διαβὰς ἐπορευόμην, ἀνατολικὴν διεύθυνσιν ἔχων, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Σερδὰρ Ἰμπαὴμ χάν, καὶ ἀφίχθην μετὰ 6 φαρσὲγγ ὁδὸν εἰς Τζιχανσοῦρ τὴν αὐτοῦ ἕδραν οὐ μακρὰν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Χάσση κείμενον ἐν μέσῳ λίμνης. Ἑτέρα ὁδὸς ταύτης δυτικωτέρα παρὰ τὸν ποταμὸν Φαρὰ βαίνουσα ἄγει εἰς Φαρὰ τῆς περιφερείας Ἑρὰτ (Ἀρείας)· εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς κατῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ Ἀρείας εἰς Δραγγιανὴν (Συστάν). Ἄλλη δὲ ἀνατολικωτέρα ἐκείνης δι' ἧς ὡδεύομεν παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Ἰλμπὰν βαίνουσα ἄγει εἰς Κανδαχὰρ (Ἀραχωσίαν)· εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ Δραγγιανῆς ἀπῆλθεν εἰς Ἀραχωσίαν, καὶ ὁ Κρατερὸς ἐκ ταύτης ἀπῆλθεν εἰς Δραγγιανήν. Εὗρον εἰς Τζιχανσοῦρ νομίσματα ἑλληνικὰ ἀρχαῖα καὶ λίθους γραπτάς, ὧν μία μικρὰ εἶχεν ἀλέκτορα λαμπρότατα γεγραμμένον, ὡς δὲ μοὶ ἔλεγον, πολλὰς ἀρχαιότητας εὑρίσκουσιν εἰς ἐρείπια ἐκεῖσε πόλεων ἀρχαίων. Τὴν αὔριον παρὰ τὸν ποταμὸν Χάσση βαδίζων, παρῆλθον πολλὰ ἐρείπια πόλεων, καὶ διώρυγας εὐμεγέθεις ἀρχαίας, δι' ὧν ἐδηλοῦτο ὅτι ἡ χώρα ἦτό ποτε πολυκατοικημένη, καὶ ὁ ποταμὸς εὐμεγέθης· ἐνῷ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὥδευον, δὲν εὗρον ἐν αὐτῷ ὕδωρ ἢ μόνον εἴς τινας ἐν τῇ αὐτοῦ κοίτῃ λεκάνας βαθείας. Περὶ τῆς ἀρχαίας δὲ καταστάσεως τῶν χωρῶν τούτων καὶ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ διωρύγων ἀκούων ὁ Ἡρόδοτος ἀφῆκεν ἡμῖν περιγραφήν τινα, ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνομεν ὅτι αἱ τότε ἐμφαινόμεναι ἀνωμαλίαι (α) προεδήλουν τὴν ἔλευσιν τῆς νῦν καταστάσεως, καθ' ἣν πολλαὶ χῶραι

(α) Ἡροδ. III. 117.

τὸ πρὶν καλῶς καλλιεργημέναι καὶ κατοικημέναι μετεβλήθησαν εἰς ἐρήμους δι' ἔλλειψιν βροχῶν, ἕνεκεν μεταβολῆς τῆς καταστάσεως τῆς σφαίρας. Ὁ δὲ Ἀράβιος ποταμὸς συνέχεια τοῦ Ἰλμπὰν ὢν ὑπέκυπτεν εἰς τὰς ἀνωμαλίας ταύτας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μαρκιανὸς καὶ ὁ Ἀρριανὸς ἔτι εἰς τὸν περίπλουν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης παραδίδουσιν ἡμῖν αὐτὸν πλωτόν· ἐνῷ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου ἀνάβασιν, καθ' ὃν καιρὸν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν διέβη, δηλαδὴ ἐν καιρῷ θέρους, στενὸν καὶ ὀλίγον ὕδωρ ἔχοντα περιέγραψε (α). Κατέλυσα δὲ ἀπὸ Τζιχανσοὺρ μετὰ 12 φαρσὲγγ εἰς τὸ χωρίον Ντιτέλ. Τὴν 19 Ἰουλίου διελθὼν διὰ Σισάβα ἀφίχθην μετὰ 12 φαρσὲγγ εἰς Λοχή. Τούντεῦθεν ἐκτείνεται ἔρημος τριήμερος, καθ' ἣν καὶ τῶν τριῶν ποταμῶν αἱ ὄχθαι δὲν ὑπάρχουσι κατῳκημέναι. Ὀνομάζεται δὲ Γχερμισὴλ καὶ χωρίζει οὕτω τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστὰν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἀφγάνων ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀπολήγουσα εἰς τὰς μεγάλας ἐρήμους τῆς Περσίας καὶ τοῦ Βδελουχιστάν. Τὸ βόρειον τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Συστὰν καλεῖ ὁ Στράβων ἐν Δραγγιανῇ Προφθασίαν, εἰς ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Ἀρείας ἀφίχθη (β)· τὸ δὲ νότιον χώραν τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Κύρου, δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Δραγγιανῆς εἰς Ἀραχωσίαν ἀπῆλθε (γ). Κατὰ ταύτας τὰς χώρας τίθησιν ὁ Πτολεμαῖος πόλεις Προφθασίαν καὶ Ἀριάσπιν καλουμένας (δ), ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει ὅτι ἡ χώρα δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Δραγγιανῆς εἰς Ἀραχωσίαν ἀπερχόμενος διῆλθε, ἐκαλεῖτο πρὶν τῶν Ἀριασπῶν, ὕστερον δὲ τῶν Εὐεργετῶν, ὅτι Κύρῳ ξυνεπελάβοντο τῆς εἰς Σκυ-

(α) Ἀρρ. 6. 21. 4. (β) Στράβ. 723. (γ) Στράβ. 724. (δ) Πτολ. VI, ιθ'. 4, 5.

θίας ἐλάσεως (α). Ὁ Ἡρόδοτος καλεῖ ἀμφοτέρους τοὺς Συστανεῖς Σαραγγαίους, καὶ Θωμαναίους τοὺς Ὀμανούς, Μύχους δὲ τοὺς ἐν Μάχᾳ ἢ Μοσχάτ (β). Νοτίως δὲ τοῦ κατὰ τὴν θέσιν Γχερμισὴλ Ἰλμπὰν ἐν πλήρει ἐρήμῳ ὡς ὄασις ὄρος ὕδατα ἔχον κατοικεῖται ὑπὸ Βδελουχιστανικῆς φυλῆς καλουμένης Τζιαγγαί. Ὡς πρὸς τὰ ἰδιώματα δὲ τῆς Βδελουχιστανικῆς γλώσσης διαιροῦνται οἱ Βδελουχιστανοὶ ἐν γένει εἰς τοὺς Μπραβὰν δηλαδὴ εἰς τοὺς ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσαν Μπραβάν, καὶ εἰς τοὺς Ῥωξάν. Τούτων οἱ μὲν κατοικοῦσι περὶ τὸ Κελὰτ ὡς προεῤῥέθη, οἱ δὲ τὴν Ῥωξὰν ὁμιλοῦντες εἰσὶ πάντες οἱ ἄλλοι δηλαδὴ οἱ τοῦ Χαράν, οἱ τοῦ Κοῦ Μπαρφί, οἱ Συστανοί, καὶ οἱ Τζιαγγαί. Ἐκ Λοχὴ δ' ὁδὸς παρὰ τὸν ποταμὸν ἄγουσα ἀπολήγει εἰς τὴν ἀπὸ Ἑρὰτ διὰ Κανδαχὰρ μεγάλην ὁδὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μπηχουὰ διερχομένην, νοτίως τοῦ Κλεπτοβουνίου, ὅθεν ἡ πρὸς Κανδαχὰρ ἡ πρὸς Φαρὰ ἄγουσιν· ἑτέρα δὲ συντομίας χάριν ἄγει ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν ἐρήμων εἰς Γχρὲσκ τῆς Κανδαχάρ. Ταύτην λαβὼν διέβην τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Χάσση ὕδωρ μὴ ἔχουσαν καὶ κατέλυσα μετὰ ἑπτὰ φαρσὲγγ εἰς χώραν Μόσση παρὰ μικροπηγῇ. Τὴν 22 Ἰουλίου μετὰ 23 φαρσὲγγ ὁδὸν ἀφίχθην εἰς τὸ Ἀφγανικὸν ὅριον εἰς φρέαρ καλούμενον Τζιὰ Ζαμάν, καὶ τοῦτο ἀφεὶς ἀφίχθην τὴν ἰδίαν ἡμέραν μετὰ 10 φαρσὲγγ εἰς τὸ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰλμπὰν Μπαμπακὴ βορείως τοῦ Καλὲ μπίστ κείμενον. Τὴν αὔριον μετὰ 14 φαρσὲγγ ἀφίχθην εἰς Γχρέσκ. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναχωρήσας ἐντεῦθεν ὥδευσα δι' ἧς προδιῆλθον ὁδοῦ μέχρι Μοχόρ, ὅθεν μέχρι τῆς κοιλάδος Νανοί, ἀντὶ νὰ πορευθῶ δι' Ὀμπὲ

(α) Ἀῤῥ. 3. 28. (β) Ἡροδ. III, 93, 117. Πτολ. VI. 7, 14.

ὅπως πρίν, διῆλθον ἀνατολικῶς τούτου διὰ χωρίου καλουμένου Κανδαχάρ, καὶ εἶτα τὰ μεταξὺ τῆς κοιλάδος Μοκὸρ καὶ Νανοὶ ὄρη, ἐν οἷς πρὸ δύο μηνῶν ἐκ τῆς διαβάσεώς μου χωρίον Χαμπημπιλὰ ὀνομαζόμενον, δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἠγαπημένον, κατεκλύσθη ὑφ' ὑδάτων πανταχόθεν ἐκ τῶν ὀρῶν συρρευσάντων· τεσσαράκοντα ἄνθρωποι ἐκ τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐπνίγησαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ζῷα. Ἀφίχθην δὲ εἰς Καβοὺλ τὴν πρωΐαν τῆς 31 Ἰουλίου, διατρέξας τὴν ἀπὸ Πεσσιαοὺρ μέχρις ἐκεῖ ὁδὸν εἰς ἑξήκοντα ἡμέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΪΡΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

Ἐγκαρδίως μ' ἐδέχθη ὁ Ἐμὴρ, ὡς ἀληθῶς καὶ αἱ τῶν Ἰνδιῶν ἐφημερίδες ὁμολογοῦσιν· ἀλλὰ δὲν ἦτο ὁ γλυκὺς ἐκεῖνος, ὃν πρὸ πέντε ἐτῶν ἄφησα. Καταστενοχωρήσαντες μετέβαλον τὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα. Οἱ εὐεργετηθέντες παρ' αὐτοῦ προσεπάθουν διὰ πυρίτιδος ν' ἀνατινάξωσιν εἰς τὸν ἀέρα. Τὰ τέκνα του ἦσαν ἐπαναστατημένα· κατὰ τοὺς ἐμφυλίους αὐτῶν πολέμους ἐφονεύθησαν οἱ προσφιλεῖς καὶ ἀφωσιωμένοι αὐτῷ στρατηγοί. Ἔγεινεν ἄπιστος, ἔκαμεν ἵνα αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ φονεύσωσιν ἰδίαις χερσὶ τοὺς ἀδελφούς του. Ἐξαπατήσας δι' ὅρκων συνέλαβε καὶ ἔθεσε τὸν υἱόν του ἐν τῇ φυλακῇ. Τὸ κράτος του διὰ τοὺς ἀδιακόπους πολέμους ἦτο ἐξηντλημένον, ἡ δὲ προσοχή του πᾶσα χάριν τοῦ ἀρ-

γυρίου εἰς τοὺς Ἄγγλους. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ κράτος τοῦ Ἐμὴρ ἦτο ἀνώμαλον, καὶ ἐφοβεῖτο περὶ τῆς ζωῆς μου πλέον, ὡς μοὶ ἔλεγεν, ἢ περὶ τῆς ἰδικῆς του, ἀλλ' εἶνε ἀληθές, ὅτι ἄνευ διαταγῶν τοῦ Ἐμὴρ μονότατος διῆλθον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ κράτος πανταχοῦ ὑποδεχόμενος μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὡς δηλοῖ ἡ ταχεῖα διὰ τοῦ κράτους διάβασίς μου· διότι ἐπίστευον, ὅτι διὰ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν πρὸς τὸν Ἐμὴρ εἶχον, ἠδυνάμην νὰ συμβιβάσω τὰ διεστῶτα, καὶ νὰ ἐξομαλύνω τὸ κράτος. Τοῦτο καθαρῶς μοὶ ἐξέφρασεν ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργείου τοῦ Ἐμήρ, λέγων μοι, ὅπως ὁμιλεῖτε πρὸς τὸν Ἐμὴρ οὐδεὶς ὡμίλησεν, οὔτε ὁμιλεῖ. Ἐδέχθη πρεσβείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐξ ἄλλων κρατῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ὡμίλησεν αὐτῷ τοσοῦτον θαρραλέως καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἐναντιωθῇ τῇ αὐτοῦ γνώμῃ. Καὶ ὁ Ἐμὴρ ἐξ ἄλλου μετ' οὐδενὸς ὁμιλεῖ, ὅπως μετὰ σοῦ. Γινώσκει ὅτι τὸν ἀγαπᾷς. Ὅτι ὅμως ἐπιρρέασαν τὸν Ἐμὴρ ὡς πρὸς ἐμὲ αἱ τῶν Ἄγγλων εἰσηγήσεις, δείκνυται ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰπόντος μοι. «Ἔγινες ἐνόχλησις τῶν φίλων σου·» καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰνδίαις ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἐρωτήσαντάς με: «Πῶς ὁ Ἐμὴρ σοὶ ἐπέτρεψεν ὁδόν, ἣν ἡμεῖς δὲν σοὶ ἐπετρέψαμεν;» καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἰνδίαις ἐφημερίδων εἰσηγήσει τῶν ἐν αὐταῖς ἀρχῶν καταχωρησασῶν ψευδῶς ὅτι ὁ Ἐμὴρ μοὶ ἔγραψεν εἰς Πεσσιαοὺρ ἵνα ἐπανακάμψω· ὥστε ἂν δὲν εἴπω ἡ μόνη, μία τῶν τοῦ πολέμου αἰτιῶν ὑπῆρξεν ἡ εἰς Καβοὺλ εἴσοδός μου καὶ ἡ ἐντεῦθεν εἰς Ἰνδίας κατάβασίς μου. Ἀλλ' ἀληθῶς αἰτία πολέμου ὑπῆρξεν ἡ ἐκεῖθεν ταχεῖα ἀναχώρησίς μου, διότι ἂν ὀλίγον ἔμενα ἠδυνάμην, ὅπως καὶ ἐπιστευόμην ὑπὸ τοῦ κράτους, νὰ συντελέσω εἰς ὅ,τι καλὸν δι' αὐτό.

Ὁποίας δὲ ἰδέας εἶχον, δηλοῦται ἐξ αὐτῆς τῆς ἐφημερίδος τοῦ κ. Ὀστενσάχεν ἐν ῇ οὐδὲν ἐδημοσιεύθη ἐκ τῶν πρὸς νότον τῶν Ἱμαλαΐων· διότι οὐδὲν αὐτῷ εἶπον, καὶ οὐδὲν ἐγίνωσκεν. Ἂν ἐγίνωσκέ τι ἤθελεν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον πάντων δημοσιεύσει.

Ἀκούσας δ' ὁ Ἐμήρ, ὅτι ὑπερευχαριστήθην διὰ τὰ ἐν Τζιχανσοῦρ Ἑλληνικὰ εὑρήματα διέταξε καὶ μοὶ ἔφεραν νομίσματα ἀρχαῖα πρό τινος εὑρεθέντα ἐν Λογγὲρ εἰς φρέαρ καλούμενον τοῦ Ντακιανοὺς ἢ Κιανοὺς, ἑνός, ὡς προεμνήσθην, τῶν Ἑλλήνων βασιλέων ἐν Βακτριανῇ, οἵτινες κατ' Ἀπολλόδωρον ἀποστατήσαντες ἐκ τῶν Συριακῶν βασιλέων, τῶν ἀπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάνορος, καὶ αὐξηθέντες ἐπετέθησαν καὶ τῇ Ἰνδικῇ. Ὁ Εὐκρατίδας μάλιστα, μεθ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ντακιανοῦς ἢ Κιανοῦς σχετίζεται, ὑφ' ἑαυτῷ πόλεις χιλίας ἐποίησε, καὶ μέχρι Καίσαρος ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἑλλήνιζον (α). Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχύσωμεν τὸν Ντακιανοῦς μετὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως Καΐ-Καοῦς τὸν ἕκτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ ὑπάρξαντος· διότι. ὡς εἴδομεν, αἱ πόλεις Κοντοὺς (Εὐκρατιδία), Καβούλ, Πεσσιαούρ, καὶ Λαχώρ, εἰς τὸν βασιλέα Ντακιανοὺς ἀποδιδόμεναι, ἐκτίσθησαν μετ' Ἀλέξανδρον. Ἀπερχόμενος δ' ἐντεῦθεν δι' Ἰνδίας θέλω ἐν τοιαύτῃ εὐκαιρίᾳ προσπαθήσει ἵν' ἀναγνωρίσω τὰ βήματα τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον οἱ Ἄγγλοι πιστεύουσιν ὅτι δὲν περιεγράφησάν ποτε αἱ χῶραι αὗται.

Λέγει ἡμῖν ὁ Στράβων· καταστρεψάμενος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὴν Βακτριανήν, καὶ τάχει πάντα ὅσα ἦν ὑπὸ τοὺς Πέρσας καὶ ἔτι πλείω, καὶ τῆς Ἰνδικῆς ὠρέχθη· λε-

(α) Στράβ. 686. 719.

γόντων μὲν περὶ αὐτῆς πολλῶν οὐ σαφῶς δέ. Ἀνέστρεψε δ' οὖν ὑπερθεὶς τὰ αὐτὰ ὄρη (δηλαδὴ τὸν Παροπάμισον ἢ Καύκασον) κατ' ἄλλας ὁδοὺς ἐπιτομωτέρας ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὴν Ἰνδικήν, εἶτ' ἐπέστρεψεν εὐθὺς ἐπ' αὐτήν, καὶ τοὺς ὅρους τοὺς ἑσπερίους αὐτῆς, καὶ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει ποταμὸν κατὰ Πλημμύριον πόλιν (α). Ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει, ἐκ τῆς Βακτρειανῆς ὁ Ἀλέξανδρος ὑπερβαλὼν τὸν Καύκασον (Ἰνδοκῶσι) ἐν δέκα ἡμέραις ἀφίκετο εἰς Ἀλεξάνδρειαν πόλιν τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παροπαμισάδαις (δηλαδὴ εἰς Μαχὸρ διὰ τῆς ἀγούσης ὁδοῦ παρὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Προμηθέως), ἀφικόμενος δ' εἰς Νίκαιαν πόλιν προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα (ϐ). Ὥστε ἐκ τῆς Βακτριανῆς ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐκ ταύτης ἀνέστρεψε πρὸς Πλημμύριον πόλιν ἔνθα ὁ Χοάσπης εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει. Μεταξὺ δὲ Ἀλεξανδρείας καὶ Πλημμυρίου πόλεως ὑπῆρχε πόλις Νίκαια, ἥτις εἶνε αὐτὸ τὸ Γασνὶ ἑλληνιστὶ μεθερμηνευόμενον. Κώφης δὲ ἢ Κωφὴν εἶνε, ὡς προεγράφη, ὁ ποταμὸς τοῦ Κουϊστὰν ἢ Γορμπάν, καὶ Χοάσπης ἢ Χόης ὁ νῦν Σιάσση Γκάου καλούμενος. Πλημμύριον δὲ πόλις κείμενον παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Χοάσπου καὶ Κώφη εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ὁ Ἐμὴρ ἔκτιζε τὴν πόλιν του. Ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς διελὼν τὴν στρατιὰν Ἡφαιστίωνα μὲν καὶ Περδίκκαν καὶ Ταξίλην ἐκπέμπει εἰς Πευκαλαιῶτιν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδόν. Ἀλέξανδρος δὲ προὐχώρει εἰς τὴν Ἀσπασίων καὶ Γουραίων χώραν καὶ Ἀσσακηνῶν. Πορευθεὶς δὲ παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμὸν ὀρεινήν τε ὁδὸν καὶ τραχεῖαν,

(α) Στράϐ. 697. (ϐ) Ἀρρ. 4. 22.

καὶ τοῦτον διαβὰς χαλεπῶς, τὸ μὲν πεζῶν τὸ πλῆθος βάδην ἕπεσθαι οἱ ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ σπουδῇ ἦγεν, ὅτι τοὺς ταύτῃ οἰκοῦντας βαρβάρους ξυμπεφευγέναι εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰς ὀχυρὰς πόλεις αὐτῷ ἐξηγγέλλετο (α). Ὥστε ἄλλην ὁδὸν ἔλαβεν ὁ Ἡφαιστίων, καὶ ἄλλην ὁ Ἀλέξανδρος, οὗτος μὲν τὴν παρὰ τὸν Χόην (Σιάσση Γκάου) ἄγουσαν, τὴν δὲ ἑτέραν διὰ Τζιελαλαμπὰτ ἔλαβεν ὁ Ἡφαιστίων· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσιν ἢ αἱ δύο αὗται ὁδοὶ ἐντεῦθεν δι' Ἰνδίας.

Τὴν τοῦ βασιλέως προτιμήσας νὰ ὁδεύσω κατέβην μετὰ τῶν συνοδευόντων με τὴν 2 Αὐγούστου 1875 ἐκ τῆς ἀνατολικῆς θύρας τοῦ Καβοὺλ εἰς τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ κοιλάδα, καὶ στραφέντες νοτιοδυτικῶς ἐπορευόμεθα παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σιάσση Γκάου, ἢ τοῦ Χόη, διαβάντες δέ, παρὰ τὴν ὄχθην του βαδίζοντες, ὄρη, εἰσήλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα Λογγὲρ Λοχάρναν καλουμένην ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (β), καὶ δυτικῶς στραφέντες κατελύσαμεν μετὰ τριῶν φαρσὲγγ πορείαν εἰς Τζιαρισσή. Τὴν αὔριον διελθόντες μετ' εὐκολίας τὸν Χόην, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς διῆλθεν αὐτὸν χαλεπῶς περὶ τὸ ἔαρ ἐκ Βακτριανῆς ἐκκινήσας, ἐσταματήσαμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς Ζαγορσσιὰρ ἔνθα τὸ φρέαρ τοῦ ἡμετέρου Κιανοῦς ὑπάρχει, ἵν' ἀγοράσω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων ἑλληνικῶν νομισμάτων· ὑπερθεματίζων δ' ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τιμὴν παρεκίνουν τοὺς κατοίκους ἵνα πλειότερα νομίσματα μοὶ φέρωσιν. Ἦσαν πάντα ἑλληνικὰ δυσδιάγνωστα φέροντα ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐνδυμασίας καὶ κιρβασίας ἐπὶ τῶν προτομῶν ἀσυνήθεις. Ἐνταῦθά που πρέπει νὰ ᾖ καὶ ἡ πόλις ἡ οὐ μακρὰν τῶν ὀρῶν κει-

(α) Ἀρρ. 4. 23. (β) Πτολ. VI. 18. 5.

μένη, καθ' ἣν ἐτρώθη ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ δὲ Μακεδόνες ἁλόντες κατέστρεψαν. Κατήλθομεν δέ, ἀκαλλιεργήτους χώρας διαβάντες, εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Χόσση, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὸ παρὰ τὴν κοίτην αὐτοῦ ὁμώνυμον χωρίον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Νασούλα χὰν μετὰ 12 φαρσὲγγ πορείαν. Κατ' αὐτὰς τὰς χώρας ὑπάρχει καὶ ἡ πόλις Ἄνδακα, ἥντινα ὁ Κρατερὸς μείνας ἐξετείχισεν ὁμολογίᾳ τῷ Ἀλεξάνδρῳ παραδοθεῖσαν (α). Δυτικῶς τοῦ Χόσση ὑπάρχουσιν ὄρη ἄγονα χωρίζοντα τὴν πεδιάδα Λογγὲρ ἐξ ἐκείνης τοῦ Τζιάρχ ἢ Σουλεϊμὰν Χέλι· ὁ δὲ ποταμὸς Χόσση ἐκ τῶν πρὸς νότον τῆς πεδιάδος Λογγὲρ ὀρῶν κατερχόμενος ἐμβάλλει εἰς τὸν Σιάσση Γκάου. Τὴν ἐπομένην ἐπανακάμψαντες ἀνέβημεν ἐκ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἔχοντες τὸν ποταμὸν δεξιὰ καταρρέοντα δι' ἀποκρήμνων χωρῶν διηυθύνθημεν πρὸς τὰ νοτίως τῆς πεδιάδος ὄρη τὰ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς Βδελουχιστανικῆς ἐρήμου προεκτεινόμενα, καὶ τὸν βόρειον φραγμὸν τῶν Ἰνδιῶν ἀποτελοῦντα· ἀνέβημεν δὲ πλευρώματα ὀρῶν δύσβατα εὐμεγέθων κολοβῶν μυῶν πλήρη, καὶ κατήλθομεν εἰς χωρίον Ντοὺ-μπαντὶ παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Χόσση, ὃν ὡς κυρίαν πηγὴν τοῦ Σιάσση Γκάου λαβόντες οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν αὐτὸν Χοάσπην καὶ Χόην. Ἀκολουθήσαντες τὴν κοίτην αὐτοῦ εἴχομεν πρὸς ἀνατολὰς τὰ ὄρη Σοῦρχ ἄπ καὶ πρὸς δυσμὰς τὰ ὄρη Μαγγὰλ ἄβατα, καὶ ὑπ' ἐλευθέρων λαῶν κατοικούμενα, παρήλθομεν δὲ χωρίον Ἀχοῦν Χέλι καλούμενον, καὶ ἀνέβημεν διάσελον ὁμαλόν, ἐξ οὗ αἱ κυρίως ἀρχαὶ τοῦ Χόσση· κατήλθομεν ἑτέρωθι πρὸς ἕτερον ποταμὸν νοτίως ἄγοντα εἰς ὀροπέδιον, ἔνθα

(α) Ἀρρ. 4. 23.

χωρίον Κασὴμ Χέλι ὑπάρχει. Ἐγκαταλείψαντες δὲ τὸν ποταμὸν ῥέοντα νοτίως μεταξὺ ἀποκρήμνων ὀρῶν ἐστράφημεν νοτιοδυτικῶς, καὶ ἀνελθόντες διάσελον ὁμαλὸν κατήλθομεν ἑτέρωθι νοτιανατολικῶς στρεφόμενοι κατὰ ῥοὴν ποταμοῦ Εὐάσπαλα καλουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ (α), καὶ ἀφίχθημεν εἰς χώραν τῶν καλουμένων Ντζιαντζιρὶ ἔνθα καὶ ὁ ἄλλος ποταμός, ὃν ἀφήσαμεν, ἑνοῦται μετὰ τοῦ Εὐάσπαλα, κατελύσαμεν δὲ εἰς χωρίον Ἀϊκοῦλ μετὰ 12 φαρσὲγγ ὁδόν. Ἐνταῦθα αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ εἰσὶν ὁμαλότεραι ὁ δὲ ποταμὸς νοτίως ῥέων διέρχεται διὰ Ῥοντιὰν ὁμαλοτέρας κοιλάδος, καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀποκρήμνων ὀρῶν διερχόμενος ἐξέρχεται εἰς τὴν κοιλάδα Κόρμ, ἔνθα μετ' ὀλίγον θέλομεν αὐτὸν ἐπανεύρει. Τὸ Τζιαντζιρὶ δὲ καὶ Ῥοντιὰν ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὰς μεταξὺ τοῦ Τζιελαλάμπὰτ καὶ Καβοὺλ χώρας, τὸ Ῥοντιὰν ἰδίως πρὸς τὴν χώραν Κουνάρ, ἔνθα ὁ ποταμὸς τοῦ Πεντζιαοῦρ ἐκ Καφριστὰν καὶ Τζιατράρης σχηματιζόμενος, ὁ καὶ Κώας ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου λεγόμενος, χύνεται πρὸς τὸν Καβουλικὸν ποταμόν, ὃν Ἰνδὸν ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ, Κώφην δὲ ὁ Στράβων, καὶ Κωφῆνα ὁ Ἀρριανός. Καλλιεργεῖται καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐκεῖ, ἰδίως ἡ ὄρυζα, ὡς κάλλιον παντὸς ἄλλου αναπτυσσομένη· ἀλλὰ κάλλιστον εἶδος ταύτης ἐν Κουνάρ, ἐκ τῆς ὁποίας κατ' ἔτος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας προμηθεύεται. Ἐνταῦθά που εἶνε ἡ τῶν Ἀσπασίων χώρα εἰς τὴν πόλιν τῶν ὁποίων ἀπὸ Ἄνδακα δευτεραῖος ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο, καὶ κατὰ τοὺς πρὸς ἀνατολὰς γηλόφους, ἐπειδὴ ἀλλαχοῦ τοιοῦτοι δὲν ὑπάρχουσι, συνάψας ὁ Πτολεμαῖος μάχην κρατερὰν ἐφόνευσε τὸν ἡγεμόνα

(α) Ἀῤῥ. 4. 24.

τῶν Ἀσπασίων (α)· ὥστε οἱ Τζιαντζιρὶ εἰσὶν οἱ Ἀσπάσιοι. Τὴν αὔριον δὲ ἀνατολικῶς πρὸς χώραν ὁμαλὴν καὶ λοφώδη στραφέντες, κατήλθομεν ἑτέρωθι εἰς χείμαρρον, καὶ ἐκ τούτου ἀνήλθομεν ὄρος ἔνθα διάβασις τελεῖται καὶ τοῦ Ἐμὴρ φυλακεῖον ὑπάρχει· κατήλθομεν δ' ἑτέρωθι εἰς μικρὰν κοιλάδα Ἀλλὴ Χὲλ νοτίως τῆς ὁποίας ποταμίσκος, βορειανατολικῶς ἐρχόμενος, ἑνοῦται εἰς Ῥοντιὰν μετὰ τοῦ εἰς Κὸρμ ἄγοντος. Τὸν ποταμίσκον δ' ἀκολουθήσαντες, ἀνήλθομεν εἰς Μωρεῶνα ὑπὸ ὄρος, καὶ νοτιανατολικῶς στραφέντες ἀνέβημεν διάσελον κατάφυτον ἐκ πιτυῶν, ἐφ' ὧν πίθηκοι κατ' οἰκογενείας ἔχαιρον. Ἐκ τῆς κορυφῆς του ἐβλέπομεν πρὸς νότον ἐξέχον παρὰ πάντα τὰ ἄλλα ὄρη τὸ Σιφὴτ Κοῦ, δηλαδὴ τὸ λευκὸν ὄρος, οὕτω καλούμενον διότι φέρει ἐνιαχοῦ αἰωνίως χιόνα· τὸ πεδίον δὲ Κὸρμ ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀνελισσόμενον δίκην φωτεινοῦ ὄφεως τὸν ἐκ τῶν ὀρῶν Ῥοντιὰν ἐξερχόμενον ποταμόν, ὅστις καλεῖται ποταμὸς Κόρμ, ἡ Γουραῖος καὶ Γουραίων ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ (β). Κατήλθομεν ἀκολουθήσαντες ῥύμην ποταμοῦ εἰς ῥευματιάν, καθ' ἣν ἐν δεξιοῖς ὑπὸ ὑπώρειαν ὄρους Μογπὲρ καλουμένου ὑπῆρχε χωρίον Μογπὲρ χειμάδιον τῆς ὁμωνύμου αὐτῷ ἀδεσπότου φυλῆς ἀναβαινούσης ἐκ τοῦ χωρίου ἐν καιρῷ θέρους εἰς τὸ ὄρος· τοῦτο πρέπει νὰ ᾖ ἡ πόλις Ἀριγαῖον, ἣν ὑπερβαλὼν τὰ ὄρη ὁ Ἀλέξανδρος κατέλαβεν ἐμπεπρησμένην, καὶ ἐνταῦθα ἀφίκετο ἐκ Χόσση ὁ Κρατερός, ὃν διέταξε καὶ ταύτην τὴν πόλιν ἐκτειχίσαι τε καὶ ξυνοικίσαι εἰς αὐτὴν τούς τε προσχώρους ὅσοι ἐθελονταί, καὶ οἱ δή τινες ἀπόμαχοι τῆς στρατιᾶς· αὐτὸς δὲ προελ-

(α) Ἀρρ. 4. 24. (β) Ἀρρ. 4. 25.

θὼν πρός τι ὄρος κατεστρατοπέδευσεν ὑπὸ ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους (α). Παρελθόντες δ' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμίσχου διαβάντες ἐβαδίζομεν νοτιανατολικῶς εἰς ὁμαλὴν ὑπώρειαν τῶν ὀρῶν Παπὲρ ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἡ πεδιὰς τοῦ Κὸρμ ἐκτείνεται, παρήλθομεν χωρίδιον Παπὲρ καλούμενον, περὶ τὸ ὁποῖόν που ὑπὸ τῶν ὀρῶν τὴν ὑπώρειαν ὁ βασιλεὺς κατεστρατοπέδευσε, καὶ ὁ Πτολεμαῖος εἰς κατασκοπὴν προπεμφθεὶς εἶδε πυρὰ τῶν βαρβάρων πλείονα τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου (β)· καὶ διελθόντες τὸ πρῶτον ἀνωμάλους χώρας ἐστράφημεν ἐν τῷ πεδίῳ ἀνατολικώτερον, καταλύσαντες μετὰ 12 φαρσὲγγ πορείαν εἰς τὸ παρὰ τὰ ἴδια ὄρη χωρίον Σιλαουζὰν ὀνομαζόμενον πάντων τῶν ἐν τῇ κοιλάδι λαμπρότατον. Κατὰ ταύτην που τὴν ὁδὸν ὁ βασιλεὺς τοὺς βαρβάρους καταπολεμήσας ἔλαβεν ἀνθρώπους τετρακισμυρίους, βοῶν δὲ ὑπὲρ τὰς τρεῖς καὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ τούτων τὰς καλλίστας ἐπιλεξάμενος, ὅτι διαφέρουσαι αὐτῷ τε κάλλει τε καὶ μεγέθει ἐφαίνοντο, ἔπεμψεν εἰς Μακεδονίαν ἐργάζεσθαι τὴν χώραν (γ). Τοῦ Σιλαουζὰν ἀνατολικῶς ἐκτείνονται τὰ ὄρη Παπέρ, ἐξ ὧν ποταμὸς κατερχόμενος διαιρεῖ τὸ χωρίον εἰς δύο· τοῦτον ἀκολουθοῦντες ἄγουσι διὰ τῶν ὀρῶν Παπὲρ ἐκ Κὸρμ εἰς Ντζιελαλαμπάτ, ὥστε τὸ πε-

(α) Ἀρρ. 4. 24. Δι' ἐπικαιροτέραν θέσιν ἤθελον γνωματεύσει ὅτι τὸ Ἀριγαῖον ἔκειτο ἐν Ἀλλὴ Χὲλ ἂν δὲν διεσαφηνίζετο ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀφίχθη εἰς Ἀριγαῖον ὑπερβαλὼν τὰ ὄρη καὶ ἂν δὲν εὕρισκον ὁμοιότητά τινα τοῦ ὀνόματος Ἀριγαῖον πρὸς τὸ ὄνομα Μογπέρ. Ἀλλ' οὕτως ἐπροτίμησεν ὁ βασιλεὺς τὰς διόδους ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ὀρῶν νὰ φυλάξῃ. (β) Ἀρρ. 4. 24. (γ) Ἀρρ. 4. 25.

δίον Ντζιελαλαμπὰτ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὸ πεδίον Κόρμ, ἀμφότερα μεγαλείτερα ὄντα τῶν τῶν ἐντὸς ὀρῶν. Κατὰ τὴν ὁδὸν δὲ ταύτην εὑρίσκονται ἐν τοῖς ὄρεσι νομίσματα Ἑλληνικὰ ἀρχαῖα· τούτων ἐν Σιλαουζὰν τυχὼν ἠγόρασα φέροντα χαρακτῆρας, οἵους καὶ τὰ ἐν τῷ φρέατι Κιανοῦς. Ἐνόμισα αὐτὰ νομίσματα τῶν ἐν Βάκτροις βασιλευσάντων Ἑλλήνων, ἐπειδὴ εἰς τὰ ὄρη κατέφυγον οἱ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ ὕστερον κατὰ τὴν βασιλείαν τῶν Βάκτρων οἰκισθέντες εἰς διαφόρους χώρας Ἕλληνες ὅταν κατεδιώκοντο μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς βασιλείας τῶν Βάκτρων. Τὴν ἰδέαν ταύτην μοὶ ἐνίσχυσαν οἱ Καφριστανοί, λέγοντές μοι, ὅτι οἱ λατρευόμενοι ὑπ' αὐτῶν ὡς θεοί, ὡς εἰς τὰ καθέκαστα θέλομεν ἴδει, ἦλθον νοτιόθεν· δὲν ἦσαν δὲ Ἰνδοί, οὔτε Παρίαι, ἐπειδὴ οἱ Καφριστανοὶ διακρίνουσιν ἀμφοτέρους· ἀλλ' Ἕλληνες. Ὁ ἀπόστολος Juc μοὶ ἔλεγεν ἐν Πισσιαοῦρ τοὺς Καφριστανοὺς καθαρῶς ὁμολογοῦντας ὅτι κατάγονται ἐξ Ἑλλήνων. Δὲν ἤκουσα τοιοῦτό τι παρὰ τῶν Καφριστανῶν μεθ' ὧν συνδιελέχθην, γινώσκομεν ὅμως ὅτι οἱ Καφριστανοὶ καὶ οἱ Τζιατραρεῖς, κατοικοῦντες παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κώα, ὡς καλεῖ τὸν ποταμὸν τοῦ Κουνὰρ ὁ Πτολεμαῖος, καλοῦνται ὑπ' αὐτοῦ Λάμπηγες, πιθανὸν ὡς προεῖπον διὰ τὴν ἀνθηρῶς ξανθίζουσαν αὐτῶν χροιάν. Δυτικῶς τῶν Παπὲρ καὶ βορείως τοῦ πεδίου Κὸρμ Κουροῦμ ὑφ' ἡμῶν καλουμένου ὑπάρχουσι τὰ ἐλεύθερα ὄρη τῶν Βεζυροὶ νοτίως μέχρι Μπενοῦ ἐκτεινόμενα, καὶ μέχρι τῶν χωρῶν τοῦ Ἰσμαὴλ χὰν καὶ Γαζὰ χάν, Σουλεϊμὰν πρό τινος καλουμένων καὶ ἀφικνουμένων νοτίως μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ ἀναγομένων ἄλλοτε μετὰ τῶν Βεζυροὶ εἰς τὴν Ἀραχωσίαν (Κανδαχάρ), εἰς

τὴν ὁποίαν καὶ μέχρι νῦν οἱ ὅμοροι αὐτῶν τοὺς ἀνάγουσιν. Ἀνατολικῶς δὲ τῶν ὀρῶν Βεζυροὶ καὶ νοτίως τῆς κοιλάδος Κὸρμ ὑπάρχουσι τὰ ὄρη Χαϊμπὲρ χωριζόμενα ἐξ ἐκείνων διὰ τῆς παρεμπιπτούσης μικροκοιλάδος Βουλημῆς καλουμένης, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Κὸρμ τοῦ διὰ τῆς κοιλάδος καὶ μεταξὺ τῶν ὀρῶν ῥέοντος. Τὰ δὲ ὄρη τῶν Χαϊμπὲρ χωρίζονται ἀνατολικῶς ἐκ τῶν τοῦ Σουὰτ διὰ τῆς κοιλάδος Λαλποῦρ καὶ τοῦ ποταμοῦ Λοντῶ· ὥστε καὶ ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, ἡ κοιλὰς Βουλημὴ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὴν τοῦ Λαλποῦρ, Κύπερ ὑφ' ἡμῶν καλουμένην. Νοτίως δὲ τῶν ὀρῶν τῶν Χαϊμπὲρ καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Μπενοῦ καὶ τῶν Ἰσμαὴλ χὰν ὑπάρχουσιν οἱ Χατάκ, οὓς Ἀσσακινοὺς καλεῖ ὁ Ἀρριανὸς (α) καὶ Χατραίους ὁ Πτολεμαῖος (β), ἐκτείνονται δὲ μέχρις Ἰνδοῦ νοτίως. Πρὸς ἀνατολὰς τούτων καὶ νοτίως τῶν Χαϊμπὲρ ὑπάρχουσιν ὄρη ἐν οἷς ζῇ ἀδέσποτος φυλὴ Ἀφρυντὴ καλουμένη, καὶ μέχρις Ἰνδοῦ ἐκτεινομένη, καὶ ἀνατολικῶς τούτων καὶ νοτίως Χαϊμπὲρ ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς Πεσσιαοὺρ ἔρημος τὰ πλεῖστα. Ἀνατολικῶς δὲ ταύτης ἐκτείνεται ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λοντὼ καὶ Ἰνδοῦ χώρα, ἣν μέχρι τῆς τῶν Κασμιριαίων κατέχουσιν οἱ καὶ τὰ βορείως ταύτης κατέχοντες ὄρη Σουάται, ἐν οἷς θηρεύεται ὁ μόσχος, ὅπως καὶ εἰς τὰς χώρας τοῦ Τιβέτ. Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αὗται Ἀφγανικαὶ αἵτινες ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀραχωσίας κειμένας Παροπαμισάδας. Ὁ Ἀρριανὸς εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἰνδικῆς λέγει ὅτι δυτικῶς τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐπὶ ποταμὸν Κωφῆνα, δηλαδὴ τὰ περὶ τὸν ποταμὸν Λοντώ, κατέχουσιν οἱ Ἀστακινοὶ καὶ Ἀσσακινοὶ

(α) Ἀρρ. 4. 25. (β) Πτολ. VII. 1. 64.

ἔθνη ἰνδικά, ἀλλ' οὔτε μεγάλοι τὰ σώματα οὔτε ἀγαθοί, πάλαι Ἀσσυρίων ὑπήκοοι ἦσαν· ἐπὶ δὲ Μήδων Περσῶν ἤκουον. Ἐν αὐτοῖς Μάσανα πόλις καὶ Πευχαλαῆτις οὐ μακρὰν τοῦ Ἰνδοῦ, δηλαδὴ ἡ ἐν Βουλημῇ ἣν ὠνόμασε πρὶν ἡμῖν Μάσαγα καὶ ἔθεσεν εἰς χώραν βορειοτέραν τῆς τῶν Ἀσσακινῶν καὶ τῶν Βαζίρων ἔτι, καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ Λοντὼ καὶ Ἰνδοῦ Πευχαλαιῆτις, καθ' ἣν ὁ Ἰνδὸς ἐγεφυρώθη. Μανθάνομεν δ' ἤδη ὅτι τὸ Ἀφγανιστὰν σύμπαν μέχρις Ἰνδοῦ ἐκτεινόμενον ὑπέκειτό ποτε εἰς τοὺς Ἀσσυρίους καὶ εἶτα εἰς τοὺς Πέρσας, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὅσα οἱ Πέρσαι πρὸς ἀνατολὰς κατεῖχον ὑπέκειντο πρὸ τούτων εἰς τοὺς Ἀσσυρίους· ἀλλ' ἡ ῥώμη καὶ γενναιότης τῶν Ἀφγάνων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μόνη μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου.

Ἀναπτύσσονται ἐν Σιλαουζὰν τὰ ἀπὸ καρυᾶς μέχρι ῥοιᾶς καὶ βερυκοκέας ἐμπεριεχόμενα δένδρα, φέροντα λαμπροὺς καρπούς· ἐλάχιστα εὐδοκιμοῦσιν ἡ λεμονέα καὶ ἡ νεραντζέα, ἐνῷ ἐκεῖθεν εἰς τὸ πεδίον Ντζιελαλαμπὰτ ἔχουσι καλῶς· πέπονες δὲ καὶ ὑδροπέπονες καὶ πάντα τὰ εἴδη τῶν λαχανικῶν εὑρίσκονται ἐν καλῇ καταστάσει. Οἱ βόες τῆς χώρας εὐμεγέθεις, ὡραῖοι καὶ σωματώδεις διατηροῦσι τὸ θαυμασθὲν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κάλλος. Ἐκ τούτων ὁ Ἐμὴρ λαμβάνων μετακομίζει εὐμεγέθη ὀρεινὰ πυροβόλα εἰς τὰ ὀρεινὰ διάσελα, καθ' ἃ αἱ διαβάσεις τῶν ὀρῶν γίνονται. Ἀναχωρήσας ἐντεῦθεν ἀφίχθην μετὰ τριῶν φαρσέγγ πορείαν εἰς Τζιονὶ παρὰ τὸν ποταμὸν τὴν 6 τοῦ μηνὸς Αὐγούστου. Ἐκ Τζιονὶ ἕδρας τοῦ Κὸρμ ὑπάρχουσι διὰ Βουλημὴν ὁδοὶ δύο· ἡ μὲν ἄγει διὰ τοῦ ποταμοῦ μεταξὺ ὀρῶν δυσβάτων, ἐν οἷς καὶ ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἀποβαίνει ἀνώμαλος,

λιμνώδης καὶ πετρώδης, ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν ποτὲ δ' ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ἄγουσα καὶ πολλάκις τὸν ποταμὸν διαβαίνουσα, ἡ δὲ διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν ἐν ὁμαλῇ χώρᾳ πρὸ τοῦ Τζιονὶ καὶ νοτιοδυτικῶς ἄγουσα εἰσέρχεται μετ' οὐ πολὺ εἰς τὰ ὄρη καὶ κατέρχεται διά τινος χειμάρρου. Ταύτην ἀκολουθήσας κατειρχόμην διὰ τοῦ χειμάρρου μεταξὺ μεγαλοπρεπεστάτων ἀγρίων ἐλαιῶν, ὧν αἱ εὐμεγεθέστεραι μεταπεποιημέναι εἰς Μωαμεθανικὰ προσευχητήρια (ζιαρέτια) ἐδήλουν ὅτι οἱ λατρευταὶ αὐτῶν Μωαμεθανοὶ ἦσαν πρὸ τοῦ τὸν Μωαμεθανισμὸν ἀποδεχθῶσιν Ἕλληνες, λατρευταὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ἧς τὴν λατρείαν ὁ Μωαμεθανισμὸς διεδέχθη ὅστις καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ ἀρχὴν κατέλυσε, καὶ ἠνάγκασε τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς ἀπροσίτους χώρας, ἔνθα ἐν τοῖς βαρβάροις εὕρισκον ἄσυλον καὶ ξενίαν. Διετήρουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μέχρι Χριστοῦ κατὰ τὸν Δασμασκηνὸν Νικόλαον ὅστις γράφει, ὅτι πρὸς Καίσαρα τὸν Σεβαστὸν διατρίβοντα ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας ἦλθον ἐξ Ἰνδιῶν πρέσβεις ἐπιστολὴν Πόρου ἄρχοντος διακοσίων βασιλέων φέροντες· τὴν δ' ἐπιστολὴν ἑλληνίζειν ἐν διφθέρᾳ γεγραμένην (α). Ἐξελθὼν τῶν ὀρῶν ἐστράφην νοτιανατολικῶς εἰς καταχλόους κοιλάδας καὶ κατάχλοα τῆς Βουλημῆς ὄρη καταδροσισμένα ὑπὸ τοῦ Παρασὰτ ὅπερ πρὸ τῆς διαβάσεώς μου συνέβη· κατέλυσα δὲ μετὰ 10 φαρσὲγγ πορείαν εἰς τὸ τελευταῖον πρὸς νότον χωρίον τῆς περιφερείας Βουλημῆς, ἐν ᾗ τὸ χαρακτηρίζον τὸ κλίμα ταύτης δένδρον ὑπάρχει τὸ Ντὸμ (Hypoema Thebaka), ἀλλ' ὄχι μεγαλοπρεπές, καὶ καρποὺς μὴ προά-

(α) Στράβ. 719.

γον. Ἐνταῦθά που ὑπῆρχεν ἡ Μάσαγα πόλις ἡ μεγίστη τῶν περὶ αὐτήν, εἰς ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν (α) ἀφοῦ κατέστρεψε τοὺς τὰ πολλὰ πυρὰ ἔχοντας βαρβάρους, καὶ διῆλθε διὰ τῆς Γουραίων χώρας (Κόρμ), καὶ τὸν ποταμὸν τὸν ἐπώνυμον τῆς χώρας τὸν Γουραῖον διέβη χαλεπῶς διὰ βαθύτητά τε, καὶ ὅτι ὀξὺς ὁ ῥοῦς ἦν αὐτῷ, καὶ οἱ λίθοι στρογγύλοι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντες, σφαλεροὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐγίνοντο (β). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ βασιλεὺς κατῆλθεν εἰς Βουλημὴν ἐκ τοῦ πεδίου Κὸρμ διὰ τῆς διὰ τοῦ ποταμοῦ ἀγούσης ὁδοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἰδὼν δὲν ἀναφέρει τὰς ἐλαίας περὶ ὧν πρὸ παντὸς ἤθελε λόγον ποιήσει. Ἐπειδὴ δ' ἡ χαλεπὴ διάβασις τοῦ Γουραίου ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Κὸρμ πορείαν, καὶ ἡ προμνησθεῖσα χαλεπὴ διάβασις τοῦ Χόη ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Χόσση πορείαν. Νοτίως Βουλημῆς ἡ ὁδὸς διέρχεται παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, μεταξὺ τῶν ὀρῶν Βεζυροί, ἐν οἷς πόλιν Βάζιρα ἀναφέρει ὁ Ἀρριανὸς (γ) καὶ τῶν ὀρῶν Χαϊμπέρ, ὧν τὰ πρὸς τὸν ποταμὸν οἱ Τουρὶ κατέχουσιν, ἐν οἷς πόλιν Ὧρα ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει (δ). Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐκ Μασάγων, λέγει, Κοῖνον μὲν ὡς ἐπὶ Βάζιρα ἐκπέμπει, Ἄταλον δὲ ἐπὶ Ὧρα (ε); ἐπειδὴ ὡς προεῖπον ἡ ὁδὸς πλησιέστατα μεταξὺ αὐτῶν ἄγει. Ἐχυρίευσε δὲ πρῶτον τὰ Ὧρα (ς), ἐξ ὧν ἐπέβη καὶ κατὰ τῶν Βαζύρων καταπεφευγότων (εἰς τὴν ἐν αὐτοῖς) Ἄορνον καλουμένην πέτραν, περὶ ἧς λόγος κατέχει οὐδὲ Ἡρακλεῖ τῷ Διὸς ἁλωτὸν γενέσθαι. Λέγουσι δὲ τὸν κύκλον τῆς πέτρας εἰς διακοσίους σταδίους, τὸ ὕψος

(α) Ἀρρ. 4. 26. (β) Ἀρρ. 4. 25. (γ) Ἀρρ. 4. 27. (δ) Ἀρρ. 4. 27. (ε) Ἀρρ. 4. 27. (ς) Ἀρρ. 4. 27.

ἕνδεκα, καὶ ἀνάβασιν χειροποίητον μίαν χαλεπήν· εἶναι δὲ καὶ ὕδωρ ἐν ἄκρᾳ τῇ πέτρᾳ πολὺ καὶ καθαρόν, καὶ ὕλην, καὶ γῆν ἀγαθὴν ἐργάσιμον, ὅσην καὶ χιλίους ἀνθρώπους ἀποχρῶσαν ἂν εἶναι ἐργάζεσθαι. Φρούρια μὲν δὴ Ὧρα καὶ τὰ Μάσαγα ἐποίησε, τὰ δὲ Βάζυρα πόλιν ἐξετείχισεν· ἀφικόμενος δ' εἰς Ἐμβόλιμα πόλιν, ἣ ξύνεγγυς τῆς πέτρας τῆς Ἀόρνου ᾠκεῖτο, τῇ ὑστεραίᾳ ὡς πρὸς τὴν πέτραν αὖθις ἐστρατοπεδεύσατο (α), καὶ ταύτην ἑλὼν ἄρας εἰς τὴν Ἀσσακηνῶν χώραν ἐμβάλλει (β). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος κατελθὼν εἰς πόλιν οὐ μακρὰν τῶν Βεζυροὶ Ἐμβόλιμα καλουμένην, κατῆλθεν εἰς Μπενοῦ. Αὕτη πρέπει νὰ ᾖ ἑτέρα πόλις, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Διονύσου, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λοντὼ καὶ Ἰνδοῦ κειμένης (γ), διότι ὁ Στράβων τοὺς ἐκεῖσε ἀπογόνους τοῦ Διονύσου ὀνομάζων Συδράκας, ἐκλήθησαν οὕτω λέγει ἀπὸ τῆς παρ' αὐτοῖς ἀμπέλου καὶ τῶν πολυτελῶν ἐξόδων βακχικῶς τε τὰς ἐκστρατείας ποιουμένους (δ)· οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ Διονύσου Συδράκαι ἦσαν οἱ μετὰ τοὺς Μαλλοὺς κατοικοῦντες (ε), δηλαδὴ οἱ κατὰ τὴν ἕνωσιν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Τζινὰπ ἔνθα καὶ Σύδρος πόλις ὑπῆρχε (ϛ) καὶ Σύδροι λαὸς τῆς Ἀραχωσίας (ζ), δηλαδὴ οἱ ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ πρὸς τοὺς Βεζυροὶ ἐκτεινόμενοι τῆς Ἀραχωσίας (Κανδαχὰρ) λαοί, οἱ νῦν Ντέρα Ἰσμαὴλ χὰν καὶ Ντέρα Γαζὰ χὰν ὀνομαζόμενοι, ἐν οἷς καὶ ἡ πόλις Μπενοῦ ἤτοι Νυσαία. Γίνεται δ' εἰς τὸ παρ' αὐτῇ Μηρὸν ὄρος, λέγει ὁ Στράβων, κισσὸς καὶ ἄμπελος (η) οἷα καὶ νῦν

(α) Ἀρρ. 4. 28. (β) Ἀρρ. 4. 30. (γ) Ἀρρ. 5. 1. (δ) Στράβ. 687. (ε) Στράβ. 701. (ϛ) Πτολ. VII. 1. 61. (ζ) Πτολ. VI. 20· 3. (η) Στράβ 687.

ὑπάρχουσι, καὶ μέχρις ἐδῶ ἦρχον οἱ Ἀσσύριοι ὅταν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν οἱ Μῆδοι, ὡς προεῖπεν ὁ Ἀρριανός, διεδέξαντο. Ὁ δ' Ἐρατοσθένης ἀπιστῶν (α) εἰς τὰ τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρακλέους, ὃς ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὸν ἀετὸν ἀπέκτεινε καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Προμηθέα ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ἰνδοχῶσι σπηλαίου, δίκαια ἴσως, λέγει, ἂν ἀναμφιλέκτως παραδεχθῶμεν ὡς Ἕλληνας τὸν Ἡρακλῆν καὶ Διόνυσον· ἀλλ' ἂν δὲν ἦσαν Ἕλληνες ἦσαν Ἀσσύριοι εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς προεγράφη, σύμπασα ἡ χώρα τῶν Ἀφγάνων ὑπέκειτο, καὶ ἡ Σεμίραμις μόλις ἐσώθη ἐξ Ἰνδιῶν διὰ τῶν ἐρήμων ἀπελθοῦσα. Ἑπομένως οἱ κάτοικοι τῆς Μπενοῦ καὶ οἱ τῆς μεταξὺ τοῦ Λοντὼ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ Νύσσης ἂν δὲν ἦσαν Ἕλληνες ἦσαν Ἀσσύριοι.

Τὴν αὔριον βαδίζοντες εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ὀρῶν Βεζυροὶ εἴχομεν ἀπέναντι ἡμῶν τοὺς Τουρί· ἐξελθόντες τῶν ὀρῶν ἐν κοιλάδι τῶν Χατὰκ ἢ Χατραίων ἢ Ἀσσακηνῶν εἰς χωρίον Μπολὰν Χέλι, διέβημεν τὸν ποταμὸν ὅστις νοτιοδυτικῶς διὰ Μπενοῦ ἄγων χύνεται εἰς τὸν Ἰνδὸν καὶ κατελύσαμεν μετὰ 7 φαρσὲγγ πορείαν εἰς Τέλ, οὗτινος τὸ ἥμισυ ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἐμὴρ καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῖς Ἄγγλοις. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἀόρνου πέτρας ἄρας ἦλθεν εἰς τοὺς Ἀσσακηνοὺς καὶ ἐντεῦθεν ἀφίκετο εἰς Δύρτα πόλιν, ἥτις δέον νὰ ἔκειτο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοάτ, διότι ἐκ ταύτης μέχρι τοῦ Λοντὼ ἡ στρατιὰ ὡδοποιεῖτο δι' ἀπόρων ὅλως χωρίων (β) ἐπειδὴ ἡ πόλις Πεσσιαοὺρ τότε δὲν ὑπῆρχε. Διαβὰς δὲ τὸν Λοντώ, ὃν ὁ Στράβων Κώφην καλεῖ, διὰ πλοίων, ἀφίχθη εἰς τὴν Πευχαλαιῶτιν ἔνθα διέβη τὸν Ἰνδὸν διὰ γεφύ-

(α) Ἀρρ. 5. 3. Στράβων 687. 688. 686. (β) Ἀρρ. 4. 30

ρας ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος προετοιμασθείσης. Ὁ Ἡφαιστίων δὲ κατερχόμενος ἀπὸ Καβοὺλ εἰς Ντζιελαλαμπάτ, διὰ Λαποῦρ καὶ διὰ τοῦ διασέλου Ταταρέ, ἐξετείχισε πόλιν Ὀροβάτιν καλουμένην, καὶ φρουρὰν ἐν αὐτῇ καταλιπών, ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ᾔει (α). Ἡ Ὀροβάτις δὲ τοῦ Ἡφαιστίωνος πρέπει νὰ ᾖ ἐν Λαποῦρ, ἔνθα νῦν δείκνυνται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως Ἑλληνικῆς, ἥτις κακῶς ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Μωαμεθανῶν εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ ἀνεψιὸν τοῦ Μωάμεθ Ἀλλῆ, διότι οὗτος οὔτε εἶδε ταύτας τὰς χώρας οὔτε Ἑλληνικὰ κτίρια ἐποίει.

Τὴν 10 Αὐγούστου ἀφίχθην εἰς Κοὰτ κυβερνώμενον τότε ὑπὸ τοῦ κ. Cavagneri, ὅςτις εὑρισκόμενος χάριν τοῦ θέρους μετὰ τῆς οἰκογενείας του πρὸς δυσμὰς εἰς τὰ τῶν Χατὰκ ὄρη ἦλθεν ἅμ' ἤκουσε τὴν ἄφιξίν μου· μὲ ἠρώτησε δι' ἐκείνην τὴν πόλιν ἐν ᾗ ὁ τάφος του ἔμελλε νὰ γίνῃ, καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ τὸν φονεύσωσι. Δυστυχὴς Cavagneri! Ἔρχεσθε, μοὶ εἶπεν, ἐκ χωρῶν ἔνθα τράπεζαι δὲν ὑπάρχουσι, καὶ διῆλθες διὰ πολλῶν ἐθνῶν ἐν οἷς τράπεζαι ὁμοίως δὲν ὑπάρχουσιν, ἀνάγκη τις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Ἐπιθυμῶ νὰ σοὶ γίνω ὠφέλιμος, θέλω νὰ γίνω φίλος σου, δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ σοὶ τὸ εἴπω, θέλω νὰ σοὶ προσφέρω χρήματα. Διὰ νὰ μ' ἐξασφαλίσῃ δὲ ἐκ τῶν ληστῶν Ἀφρυντοὶ μὲ συνώδευσε διὰ στρατιωτῶν μέχρι τῆς διαβάσεως τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω αὐτῷ τὴν εὐτυχῆ ἐκεῖσε ἄφιξίν μου, εἰς ὃ μόνον μετ' εὐχαριστήσεως τὸν ἤκουσα ἀλλ' ὤφειλον νὰ θρηνήσω ἔτι καὶ δι' αὐτὸν ὅπως καὶ διὰ τοὺς ἄλλους.

(α) Ἀρρ. 4. 28.

ὑπάρχουσι, καὶ μέχρις ἐδῶ ἦρχον οἱ Ἀσσύριοι ὅταν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν οἱ Μῆδοι, ὡς προεῖπεν ὁ Ἀρριανός, διεδέξαντο. Ὁ δ' Ἐρατοσθένης ἀπιστῶν (α) εἰς τὰ τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρακλέους, ὃς ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὸν ἀετὸν ἀπέκτεινε καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Προμηθέα ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ἰνδοκῶσι σπηλαίου, δίκαια ἴσως, λέγει, ἂν ἀναμφιλέκτως παραδεχθῶμεν ὡς Ἕλληνας τὸν Ἡρακλῆν καὶ Διόνυσον· ἀλλ' ἂν δὲν ἦσαν Ἕλληνες ἦσαν Ἀσσύριοι εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς προεγράφη, σύμπασα ἡ χώρα τῶν Ἀφγάνων ὑπέκειτο, καὶ ἡ Σεμίραμις μόλις ἐσώθη ἐξ Ἰνδιῶν διὰ τῶν ἐρήμων ἀπελθοῦσα. Ἑπομένως οἱ κάτοικοι τῆς Μπενοῦ καὶ οἱ τῆς μεταξὺ τοῦ Λοντὼ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ Νύσσης ἂν δὲν ἦσαν Ἕλληνες ἦσαν Ἀσσύριοι.

Τὴν αὔριον βαδίζοντες εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ὀρῶν Βεζυροὶ εἴχομεν ἀπέναντι ἡμῶν τοὺς Τουρί· ἐξελθόντες τῶν ὀρῶν ἐν κοιλάδι τῶν Χατὰκ ἢ Χατραίων ἢ Ἀσσακηνῶν εἰς χωρίον Μπολὰν Χέλι, διέβημεν τὸν ποταμὸν ὅστις νοτιοδυτικῶς διὰ Μπενοῦ ἄγων χύνεται εἰς τὸν Ἰνδὸν καὶ κατελύσαμεν μετὰ 7 φαρσὲγγ πορείαν εἰς Τέλ, οὗτινος τὸ ἥμισυ ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἐμὴρ καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῖς Ἄγγλοις. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἀόρνου πέτρας ἄρας ἦλθεν εἰς τοὺς Ἀσσακηνοὺς καὶ ἐντεῦθεν ἀφίκετο εἰς Δύρτα πόλιν, ἥτις δέον νὰ ἔκειτο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοάτ, διότι ἐκ ταύτης μέχρι τοῦ Λοντὼ ἡ στρατιὰ ὡδοποιεῖτο δι' ἀπόρων ὅλως χωρίων (β) ἐπειδὴ ἡ πόλις Πεσσιαοὺρ τότε δὲν ὑπῆρχε. Διαβὰς δὲ τὸν Λοντώ, ὃν ὁ Στράβων Κώφην καλεῖ, διὰ πλοίων, ἀφίχθη εἰς τὴν Πευκαλαιῶτιν ἔνθα διέβη τὸν Ἰνδὸν διὰ γεφύ-

(α) Ἀρρ. Ε. 3. Στράβων 687. 688. 686. (β) Ἀρρ. 4. 30

ρας ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος προετοιμασθείσης. Ὁ Ἡφαιστίων δὲ κατερχόμενος ἀπὸ Καβοὺλ εἰς Ντζιελαλαμπάτ, διὰ Λαποῦρ καὶ διὰ τοῦ διασέλου Ταταρέ, ἐξετείχισε πόλιν Ὀροβάτιν καλουμένην, καὶ φρουρὰν ἐν αὐτῇ καταλιπών, ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ᾔει (α). Ἡ Ὀροβάτις δὲ τοῦ Ἡφαιστίωνος πρέπει νὰ ᾖ ἐν Λαποῦρ, ἔνθα νῦν δείκνυνται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως Ἑλληνικῆς, ἥτις κακῶς ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Μωαμεθανῶν εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ ἀνεψιὸν τοῦ Μωάμεθ Ἀλλῆ, διότι οὗτος οὔτε εἶδε ταύτας τὰς χώρας οὔτε Ἑλληνικὰ κτίρια ἐποίει.

Τὴν 10 Αὐγούστου ἀφίχθην εἰς Κοὰτ κυβερνώμενον τότε ὑπὸ τοῦ κ. Cavagneri, ὅστις εὑρισκόμενος χάριν τοῦ θέρους μετὰ τῆς οἰκογενείας του πρὸς δυσμὰς εἰς τὰ τῶν Χατὰκ ὄρη ἦλθεν ἅμ' ἤκουσε τὴν ἄφιξίν μου· μὲ ἠρώτησε δι' ἐκείνην τὴν πόλιν ἐν ᾗ ὁ τάφος του ἔμελλε νὰ γίνῃ, καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ τὸν φονεύσωσι. Δυστυχὴς Cavagneri! Ἔρχεσθε, μοὶ εἶπεν, ἐκ χωρῶν ἔνθα τράπεζαι δὲν ὑπάρχουσι, καὶ διῆλθες διὰ πολλῶν ἐθνῶν ἐν οἷς τράπεζαι ὁμοίως δὲν ὑπάρχουσιν, ἀνάγκη τις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Ἐπιθυμῶ νὰ σοὶ γίνω ὠφέλιμος, θέλω νὰ γίνω φίλος σου, δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ σοὶ τὸ εἴπω, θέλω νὰ σοὶ προσφέρω χρήματα. Διὰ νὰ μ' ἐξασφαλίσῃ δὲ ἐκ τῶν ληστῶν Ἀφρυντοὶ μὲ συνώδευσε διὰ στρατιωτῶν μέχρι τῆς διαβάσεως τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω αὐτῷ τὴν εὐτυχῆ ἐκεῖσε ἄφιξίν μου, εἰς ὃ μόνον μετ' εὐχαριστήσεως τὸν ἤκουσα ἀλλ' ὤφειλον νὰ θρηνήσω ἔτι καὶ δι' αὐτὸν ὅπως καὶ διὰ τοὺς ἄλλους.

(α) Ἀρρ. 4. 28.

Πορευόμενος τρίτην φορὰν ἤδη διὰ Τάξιλα διηρχόμην τὴν φορὰν ταύτην διὰ τῆς κατοικουμένης χώρας ποτὲ ὑπὸ τῶν ἀγριοφάγων Πουλίνδων, τῶν ὑπὸ τοὺς Χατραίους κατοικούντων (α), ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰς σταθμὸν οὐ μακρὰν τοῦ Ἰνδοῦ τελετὴν γάμου εὑρὼν ἐκστατικῶς παρετήρουν τοὺς τῶν κατοίκων χιτῶνας, ὄντας ἔργα τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ἦσαν ἐπιμήκεις, λευκοί, καὶ εἶχον κεντητὰς τὰς παρυφὰς καὶ τὰς χειρίδας, ὅπως καὶ οἱ χιτῶνες ἔργα τῶν παρ' ἡμῖν χωρικῶν γυναικῶν. Ἀλλ' ὅτε εἶδον νὰ χορεύωσι τὸν ἡμέτερον συρτὸν ἀναπεπετασμένα ἔχοντες οἱ νέοι εὐμεγέθη ἐρυθρὰ μάκτρα ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐτερπόμην μεγάλως ὡς ἐὰν ἔβλεπον Ἕλληνας χορεύοντας. Τακτικώτερον συρτὸν χορὸν εἶδον ἐν γάμῳ εἰς τὸ δυτικῶς τῆς Κιρμανσιᾶς Κιουρντιστάν, ἔνθα τὰ χειροκρατήματα τῶν χορευόντων ἐγίνοντο δι' ἀγκυλώσεως τῶν μικρῶν δακτύλων, αἱ δὲ χεῖρες αὐτῶν προϋψοῦντο εἰς τὸ φανερόν. Εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη οἱ κάτοικοι εἰσὶ Μωαμεθανοί, ἀλλ' αἱ αὐτῶν γυναῖκες χορεύουσι μετ' ἀνδρῶν μὴ φέρουσαι καλύπτραν. Ὁμιλοῦσιν οἱ μὲν Κιουρντιστί, οἱ δὲ Περσιστί, Ἀφγανιστὶ καὶ Ἰνδοστανιστί; ἀλλὰ κυρία αὐτῶν γλῶσσα εἶνε ἡ Περσική. Μ' ἐκάλουν εἰς τὰ τοῦ γάμου δεῖπνα, καὶ ἐθεώρουν τὴν συνάντησίν μου ὡς εὐτύχημα τοῦ γάμου. Πτωχή, ὁπόσον τέρπεις, ἀθωότης! ὅταν ὑπὸ τῆς φύσεως ὁδηγῆσαι ἐκεῖ ὅπου τὸ λογικὸν ἔπρεπε νὰ σὲ φέρῃ;

Ἔφιππος ἐπὶ τοῦ πηγάσου μου, δωρηθέντος μοι παρὰ τοῦ φιλτάτου Ἐμὴρ, ἀφίχθην τὴν 24 Αὐγούστου εἰς Βεζυραμπάτ· ἐκεῖθεν μέχρι Μερὺτ διήλθομεν ὡς καλοὶ φίλοι ὁμοῦ τὴν ὁδὸν ἐν σιδηροδρομικῇ ἁμάξῃ, ἔνθα προϋ-

(α) Πτολ. VII. 1. 64.

τιθέμην νὰ δωρήσω αὐτὸν εἰς τὸν ἐκεῖσε ἀκουόμενον Ἕλληνα κ. Διαμαντόπουλον· ἀλλὰ μὴ εὑρὼν αὐτόν, ἐπειδὴ νοσταλγῶν ἀπῆλθεν ἐν τῇ πατρίδι, ἀνεχώρησα ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἁμάξῃ δι' Ἄγραν ἔνθα ἕτερον Ἕλληνα ἤκουον. Ἀλλὰ τοῦτον εἰς βαθὺ γῆρας εὑρὼν καὶ μὴ δεχόμενον δῶρα δι' ἱππασίαν, ἱππεύσας ἀφίχθην εἰς Καμπούρ ἔνθα ἤκουον τὸν κ. Ἀντώνιον Σεριώτην καὶ ἀπέθεσα αὐτῷ εὐλαβῶς τὸ φίλτατον τοῦ Ἐμὴρ δῶρον, παρακαλῶν ἵνα μὴ τὸ ἐκποιήσῃ. Γενόμενος δὲ θεατὴς τῶν τότε παριστανομένων τοῦ Ῥὰμ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σιτά, τῆς γηγενοῦς, περιπετειῶν, μετέβην ἵνα ἴδω καὶ τὴν ἁγίαν πόλιν Μπενάρες, ἔνθα ὁ ἡμέτερος Γαλανὸς διῆλθε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του, καὶ ἀφῆκεν εἰς τοὺς φίλους του Βραχμάν, ὡς ἐπὶ τοῦ τάφου του ἔχουσι γεγραμμένον, Σὰτ ἀζὰρ ἀφσοῦς, δηλαδὴ ἑκατὸν χιλιάδας Ἄχ! τὴν δὲ 29 Σεπτεμβρίου ἤμην εἰς Καλκούτταν.

Ἔγραψα εἰς τὸν Ἀντιβασιλέα δικαιολογῶν ἀναλυτικῶς, ὅτι ἔβλεπον τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας ὡς τὰ τῆς ἡμετέρας πατρίδος, καὶ δὲν προέδιδόν ποτε ταῦτα ἀνθ' οἵας δήποτε ἀξίας. Διὰ νὰ βεβαιώσω δ' αὐτὸν τῷ παρέδιδον πάσας τὰς σημειώσεις μου, καὶ ἐκείνας ἔτι, ἃς ἔμελλον νὰ συλλέξω ἐκ περιηγήσεως ἐν τῇ Ἀφρικῇ, τὴν ὁποίαν προὐτιθέμην τῷ ἔγραφον νὰ κάμω, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν δημοσίευσιν τῶν ὅσων θέλουσιν, ἀποζημιούμενοι μάλιστα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἔργου. Θαυμάζω δ' ἔλεγον βλέπων ἐκ μὲν τῶν βαρβάρων ἐθνῶν νὰ καταδιώκωμαι ὡς Ἄγγλος, ὑπὸ δὲ τῶν Ἄγγλων νὰ λογίζωμαι αὐτῶν ἐχθρός. Μοὶ ἀπεκρίθη, λυπεῖται διότι δὲν δύναται νὰ κάμῃ τοῦτο. Ὁ δὲ κ. Ἠλίας ὁ ἀπὸ Πεκίνου διὰ Βλιαστὲ εἰς Λονδῖνον ἀπελθὼν μοὶ διηγήθη

ὅτι καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἅμ' ἐκ Πεκίνου ἐξῆλθε μέχρι Πετρεσβούργου ἤκουε περὶ ἐμοῦ. Τῷ ἔλεγον εἰς Βλιαστέ: «ὁ ἀδελφός σου εὑρίσκεται εἰς Χάμιαν.» Ὁ Sir Doglas ὁ περιηγητὴς τῆς Κασσκὰρ ὅστις ἤκουσε τὴν ἐκεῖσε διάβασίν μου παρὰ τοῦ Ἰμπραὴμ Σεήτ, μοὶ διηγεῖτο τὰ περὶ ταύτης καὶ συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ περὶ πολλῶν, ἅπερ ἔκτοτε εἰς Λονδῖνον μεταβὰς ἀνήγγειλε τῷ συνταγματάρχῃ κ. Jule, καὶ ἐκδότῃ τοῦ Μάρκο Πόλο, ὅστις, μοὶ εἶπεν, ὅταν ἐμελέτα τὸ εἰς τὴν Γεωγραφικὴν εταιρίαν τοῦ Λονδίνου δοθὲν ἄρθρον μου, ὅτι μ' ἐγίνωσκεν ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρὰ τοῦ Sir Doglas· ἀλλ' οἱ μετὰ ταῦτα διελθόντες τὴν Παμὴρ Ἄγγλοι περιηγηταί, τοὺς Ῥώσους περιηγητὰς τῆς λίμνης Καραχουτζιοῦμ ἀπομιμηθέντες, οὔτε παρὰ Ἄγγλων, οὔτε παρὰ τοῦ μέλους τοῦ συμβουλίου τῆς ἐν Λονδίνῳ Αὐτοκρ. Γεωγρ. ἑταιρίας συνταγματάρχου κ. Jule, καὶ θαυμαστοῦ τῶν μυθευμάτων τοῦ Μάρκο Πόλο, οὔτε παρὰ τῶν ἰθαγενῶν τῶν διαφόρων χωρῶν δι' ὧν διῆλθον ἤκουσαν περὶ ἐμοῦ τι, ἢ εἶδον εἴς τι φύλλον γεγραμμένον, ἵνα περὶ ἐμοῦ ἀναφέρωσιν. Αἱ δ' ἐν Ἀλλιαμπὰτ καὶ ἐν Καλκούττῃ ἐκδιδόμεναι Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες, ἰδοὺ πῶς τὰ πράγματα διαστρέψασαι, πολὺ πιθανὸν κατὰ κυβερνητικὴν ἔκθεσιν ἔγραψαν. Ἡ τοῦ Ἀλλιαμπὰτ Pioneer εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1876 αὐτῆς φύλλον γράφει, «ὁ Ἕλλην ἰατρὸς Πέτρος ὁ ἀποκτήσας φήμην εἰς τὰ τῶν γυναικῶν νοσήματα, ἐφάνη εἰς Καμπούλ, ἀφοῦ ἀπὸ Πεσσιαοὺρ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἐμὴρ ἵνα ἀνανεώσῃ τὴν παλαιάν του φιλίαν, καὶ ὁ Ἐμὴρ αὐτῷ ἀπήντησε παρακαλῶν νὰ τῷ συγχωρηθῇ νὰ παρατηρήσῃ ἐκείνῳ, ὅτι ἡ πατρίς του εὑρίσκεται εἰς ἀνησυχίαν διὰ τὸ πολυχρόνιον ταξείδιόν του.

'Αλλ' ἐν τούτοις ὁ ἐπιχειρηματίας ἰατρὸς ἐκεῖνος διὰ Πενταραμπάς, Φαρά, Γκρὲσκ καὶ Κανδαχὰρ ἀφίκετο εἰς Καμπούλ, ἔνθα εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ 'Εμὴρ περιεποιήθη, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεχειρίσθη εἰς τὰ ὅρια τῶν 'Ινδιῶν.» Τὰ αὐτὰ ὡς ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς προερχόμενα ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Englischman τῆς Καλκούττης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 236 αὐτοῦ φύλλῳ.

Θεωρήσας δὲ καί τινας 'Ινδικὰς ἑορτὰς ἐν Καλκούττῃ ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν τὴν 2/14 Δεκεμβρίου τοῦ 1875 διὰ τὴν ἐν 'Αφρικῇ περιήγησίν μου, καὶ τὴν 22 μηνὸς ἰδίου ἐκ δύο σιδηροδρομικῶν σταθμῶν μακρόθεν τοῦ Καΐρου εἶδον τὰ τῶν ἀδελφῶν Φαραὼ Χέοψ καὶ Καφρὴν θαυμαστὰ ὄρη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΪΡΟΥ ΜΕΧΡΙΣ ΟΦΡΑ ΝΤΕ ΝΑΧΑΣ.

Πρῶτον μέλημά μου ἐν Καΐρῳ ὑπῆρξε νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν περιηγητὴν τῆς κεντρῴας 'Αφρικῆς κ. Schweinfurt, ὅπως λάβω πληροφορίας περὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων, δι' ὧν ἔμελλον νὰ διέλθω. Μοὶ συνεβούλευε δὲ ἐπειδὴ διῆλθον ἤδη τὰς 'Ινδίας, ἵνα προσέξω ἐπὶ τῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν, ἐλπίζων με σύμφωνον ἑαυτῷ, ἔχοντι τὴν γνώμην ὅτι τὰ φυτὰ μετεφέρθησαν ἐξ 'Ινδιῶν εἰς ἀρχαίαν τινὰ ἐποχήν· ἐνῷ εἶχον ἤδη συμφωνήσει πρὸς τὴν γνώμην τῶν προγόνων, πιστεύσας ὅτι συμφώνως πρὸς τοὺς σχηματίζοντας νόμους ἕκαστον κλίμα, ἕκαστον ὂν ἢ πρᾶγμα ἐγεννήθη εἰς τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως ὡρισμένην οἰκείαν του θέσιν, ἡ δὲ πρὸς ἄλληλα ὁμοιό-

της ἢ ἡ διαφορὰ προέρχεται ἐκ τῆς ὁμοιότητος ἢ τῆς διαφορᾶς τῶν κλιμάτων. Ἐννοεῖται ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ μεταφερθῇ ὂν ἢ πρᾶγμα διὰ πολλῶν τρόπων· ἀλλὰ τοιαύτη μεταφορὰ εἶνε ἀπαράδεκτος διὰ πάντα τὰ τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς, δι' ἔλλειψιν μέσων μεταφορᾶς φυσικῶν τε ἢ τεχνικῶν. Πρὸς εὐκολίαν δὲ τῆς ἐξ ἑκάστου μέρους κινήσεώς μου συνεβούλευσέ μοι, ἵνα, ὡς καὶ ἐκεῖνος, διὰ τοῦ ἡμετέρου προξενείου εὐνοίας χάριν λάβω παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Αἰγύπτου ἐπιστολὴν συστατικὴν πρὸς τοὺς ἑκασταχοῦ νομάρχας, πολὺ περισσότερον διότι ὑπῆρχον τότε οἱ Ἀβυσσινιακοὶ πόλεμοι. Ἀλλά, καίτοι ἐγίνωσκον ἤδη τὴν ἑκασταχοῦ βαρύτητα τοῦ διπλωματικοῦ ἡμῶν σώματος, δι' ἐθνικὴν φιλοτιμίαν δὲν παρεκάλεσα ἵν' αὐτὸς ὁ ἴδιος λάβῃ τὴν καλοσύνην καὶ ζητήσῃ τὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ. Ἀναχωροῦντι δὲ μοὶ ἐδώρησεν ἐπιγεγραμμένον διὰ τοῦ ὀνόματός του χάρτην τῆς Αἰγύπτου, καὶ μὲ παρεκάλασεν ἵνα τὸν θεωρῶ φίλον μου, νὰ τῷ γράψω δὲ ὅ,τι νέον ἤθελον παρατηρήσει. Τῷ ἔγραψα ἐκ Μόφιο, ὅσα ἐναντία παρετήρησα ὡς πρὸς τὴν περιγραφήν του· ἀλλ' ἡ ἐπιστολή μου ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ζουμπὲρ Πασσιὰ νομίζοντος, ὅτι ἐὰν ἔπεμπε ταύτην εἰς Κάϊρον, ἤθελε βλάψει τὸν κρατούμενον ἐκεῖσε αὐτοῦ πατέρα. Ὁ δ' ἐν Καΐρῳ γενικὸς πρόξενος κ. Πέρδαλης συνέστησε δι'ἐπιστολῆς πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Αἰγύπτου Cherif πασσιά, ἵνα μοὶ δώσῃ τὴν διὰ τοὺς ἑκασταχοῦ νομάρχας συστατικὴν ἐπιστολήν, ἀλλ' οὗτος μοὶ εἶπεν ὅτι δὲν ἐγίνωσκε τὸν συνιστῶντά με ἄνθρωπον. Ἀνεχώρησα λοιπὸν ἄνευ ἐπιστολῆς, ἀφήσας εἰς τὸν δικηγόρον κ. Ζαχαρόπουλον τὰς σημειώσεις μου καὶ τὰς

ἐκ Συστάν, καὶ Καμπούλ, συλλογάς μου ἐκ τοῦ φρέατος τοῦ Ντακιανοῦς, ἐκ τοῦ ὄρους Παπέρ, ἐξ Ὀρτιμοντὰν καὶ ἐκ Βουκεφαλίας προερχομένας, καὶ ἀναγγείλας πρὸς τὸν τότε πρόεδρον τοῦ ὑπουργείου κ. Κουμουδοῦρον, ἵνα ἂν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς δὲν ἐπανηρχόμην, φροντίσῃ ἡ κυβέρνησις καὶ λάβῃ ταύτας διὰ τὸ Πανεπιστήμιόν μας, περιέγραψα δ' αὐτῷ προσέτι καὶ τὴν ἐν Καΐρῳ διπλωματικὴν ἡμῶν κατάστασιν. Ἀλλ' ὁ μέγας ἀνὴρ ὡς καὶ ὁ μέγας πολίτης εἰς τὰ μέγιστα καταγινόμενος ἔργα, ἐθεώρησε τὰ γραφόμενά μου οὔτε ὡς ὕδατος σταγόνα ἔχοντα ἀξίαν. Κύριος δ' οἶδεν εἰς ὁποίαν ὁδὸν ἡ ἀναφορά μου ἐρρίφθη, ἐνῷ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη αἱ γεωγραφικαὶ ἑταιρίαι ὀνομάζονται αὐτοκρατορικαὶ καὶ εἰσὶν ὑπὸ τὰ νεύματα τῶν ὑπουργείων. Ἐν τοιαύτῃ ἡμῶν καταστάσει ἑπόμενον ἦτο νὰ ὑπάρξῃ καὶ εἷς βουλευτὴς τῆς Ζακύνθου, ὁ δικηγόρος Δημοσθένης Πονηρόπουλος, τῶν Σινῶν πρὸς ὄλεθρον ἱκανότερος ἵνα καταστρέψῃ τὴν ἀφεθεῖσάν μου συλλογὴν πρὸς τὸν κ. Ζαχαρόπουλον. Ὅταν ἐνέπεσεν εἰς τοῦ Παμπονήρου τὰς χεῖρας δι' ἀμέλειαν τοῦ κ. Ζαχαροπούλου ἀνευρὼν ἠρώτησε τὸν ἐν Καΐρῳ διδάσκαλον κ. Μαζαράκην ποῦ ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ συλλογὴν ἀρχαίων νομισμάτων Ἑλληνικῶν μέν, ἀλλὰ σπανίων, προτομὰς Παρθικὰς ἢ Περσικὰς ἐχόντων, εὗρε δ' αὐτὴν ἔλεγεν ἐντὸς φυτικῶν σπερμάτων δωρηθέντων αὐτῷ εἰς Χαρτούμ, καὶ συνίστα τῷ κ. Μαζαράκῃ ἵνα μὴ εἴπῃ εἰς τινά τι. Ὁ δὲ κ. Μαζαράκης συνεβούλευσεν αὐτῷ ἵνα τὴν πωλήσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Τέκνον Πονηροῦ, συλλογὴν συλλεχθεῖσαν ἐξ ὑστερημάτων διὰ κινδύνων πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος, δὲν θὰ ἐπιτρέψω ποτὲ νὰ ἀπολεσθῇ τόσον ἀθλίως·

ἀλλ' ὅταν ἐπουλώσω τοὺς μετὰ τοὺς πόνους μου ἐσχισμένους πόδας καὶ διὰ τῶν ἱδρώτων μου ἐλευθερωθῶ ἐκ τῆς ἐμῆς ἀγωνίας, θὰ σὲ καλέσω ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης ἵνα ἀντίτιμον ἐκείνης μοὶ πληρώσῃς, ὅσον δὲν θέλει συλλεχθῇ ἐὰν σὺ καὶ οἱ βουλευτὴν ἐκλέγοντές σε πωληθῶσι. Θὰ σοὶ συγχωρήσω ὅμως τοῦτο, καὶ θὰ σοὶ δωρήσω ἐπὶ πλέον πᾶν ὅ,τι θὰ ἔχω, ἐὰν πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος περιηγούμενος διέλθῃς δι' ὅσων χωρῶν, διὰ δυστυχίαν μου, νὰ διέλθω δὲν ἠδυνήθην.

'Απελθὼν δ' εἰς Χελουάν, ὅπως ἴδω τὰς ἐπαινουμένας οἰκοδομὰς καὶ τὰ λουτρὰ τοῦ τότε ἀντιβασιλέως εὗρον τὸν ἰατρὸν τῶν λουτρῶν εἰς μεγάλην ἀγωνίαν δι' ἐπιστημονικὰ ἔργα. 'Ενόμιζεν ὁ Γερμανὸς ὅτι εὗρεν ἤδη τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τὴν λιθίνην, ἔχων ἐνώπιόν του σωροὺς λίθου πυρίτου, καὶ ὀστᾶ ἀνθρώπων καὶ κήβων αἰθιοπικῶν ζώων λατρευομένων ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Μέμφιν Βαβυλωνίων (α)· προήρχοντο δὲ ἐκ τοῦ ἀπέναντι τῆς Μέμφεως καὶ πλησίον τοῦ Χελουὰν τῶν Αἰγυπτίων κοιμητηρίου καὶ ταριχευτηρίου τῶν μουμιῶν, ὧν τὰς λιπάρας οἱ ταριχευταὶ παρέσχιζον, ὡς ὁ 'Ηρόδοτος λέγει, δι' ὀξέος Αἰθιοπικοῦ λίθου (β), καὶ οὐχὶ διὰ μαχαιρίων.

Τὴν 5/17 'Ιανουαρίου 1876 ἀνεχώρησα ἐκ Καΐρου ἀφιχθεὶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Σιοῦτ, Λυκόπολιν ὀνομαζομένην ὑφ' 'Ελλήνων (γ), Λεγοῦ δὲ νῦν ὑπὸ τῶν Χοπτῶν, διότι Λεγοῦ λέγεται ὁ λύκος, ἐπειδὴ ἐλατρεύετο ἐν αὐτῇ ὁ θώς (δ). Διερχόμενος δ' εἰς Μπάστα, καὶ ἰδὼν καταφανῆ μέχρι σήμε-

(α) Στράβ. 812. 40. (β) 'Ηροδ. II. 86. (γ) Στράβ. 813. Πτολ. IV. 5. 64. (δ) Στράβ. 812.

ρον τὴν ἀρχαίαν τοῦ ποταμοῦ κοίτην διευθυνομένου εἰς τὰ Λιβυκὰ ὄρη πρὸ τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων Μηνᾶ, ὅστις, ὡς ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἔγραψε, μετέστρεψεν αὐτὸν ἐν ᾗ κοίτῃ σήμερον ῥέει (α), ἐνεθυμήθην τὴν περίφημον Μέμφιν· διότι ὅταν τὴν χώραν της παρηρχόμην οὐδὲν περὶ ταύτης ἐσκέφθην, ἐπειδὴ ἀντὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἄλλοτε θαυμαστῶν ἔβλεπον ἄμμον εἰδεχθῆ κυρίαρχον τῶν ἐρήμων. Ἐκτίσθη δ' ἡ περίφημος πρωτεύουσα, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ἐπὶ τῆς καταχωσθείσης ἀρχαίας τοῦ ποταμοῦ κοίτης, ἐν ᾗ ἔρρεεν ἐκ τῆς Λιβύης ἐρχόμενος, ἀφοῦ πρὸς ταύτην ἦγεν ἑκατὸν στάδια τῆς Μέμφεως νοτίως, ἅπερ κόψας ὁ Μηνᾶς μετέστρεψε τὸν ποταμὸν ἵνα ῥέῃ ἐν τῇ σημερινῇ αὐτοῦ κοίτῃ μεταξὺ τῶν ὁριζόντων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν θείαν τοῦ Νείλου κοιλάδα Λιβυκῶν καὶ Ἀραβικῶν ὀρῶν· καὶ ἑπομένως τὸ πρὶν ὁ ποταμὸς ἐκ Μπάστα ἔρρεε πρὸς τὴν Λιβύην, καὶ ἐκεῖθεν ἀνακαμπτόμενος διήρχετο ἔνθα ἐκτίσθη ἡ Μέμφις. Ὠχύρωσε δὲ τὴν νοτίαν τοῦ ἑλιγμοῦ κοίτην τὴν περὶ τὸ Μπάστα εὑρισκομένην, καὶ φύλακας ἔθεσε πρὸς φυλακὴν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα μὴ πλημμυρήσων ὑπὲρ τὸ δέον λάβῃ τὴν πρώτην διεύθυνσιν καὶ κατακλύσῃ τὴν Μέμφιν, οἱ δὲ φύλακες ἐφύλαττον καὶ ἐπὶ Περσῶν ἔτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἡρόδοτος τὴν Αἴγυπτον περιηγεῖτο (β). Ὁ Στράβων ὅμως λέγει ὅτι κατὰ ταύτην τὴν χώραν τὴν εἰς τὸν Ἡρακλεώτην νομὸν ἀνήκουσαν, νῆσος ὑπάρχει μεγάλη, καθ' ἣν διῶρυξ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ εἰς τὴν Λιβύην ἐπὶ τὸν Ἀρσινοΐτην νομὸν (Φιοῦμ), ὥστε καὶ δίστομον εἶναι τὴν διώρυγα, μεταξὺ μέρους τινὸς τῆς νήσου παρεμπί-

(α) Ἡροδ. II. 99. (β) Ἡροδ. II. 99.

πτοντος... (α) Ἐπίκειται δὲ τοῖς στόμασιν ἀμφοτέροις τῆς διώρυγος κλεῖθρα, οἷς ταμιεύουσιν οἱ ἀρχιτέκτονες τό τε εἰσρέον ὕδωρ καὶ τὸ ἐκρέον (β), πρὸς ὃ συμφάσκει καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἐξ ἄλλου· διότι λέγει ὅτι διὰ τῆς διώρυγος ἢ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἐκείνης τὸ ὕδωρ ἓξ μῆνας εἰσέρρεε καὶ ἓξ μῆνας ἐξέρρεεν εἰς τὸν Νεῖλον (γ), ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ κτίστης τῆς Μέμφιος ἀφοῦ μετέστρεψε τὸν ποταμὸν ἀφῆκε στόμια ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κοίτῃ, δι' ὧν τὸ ὕδωρ εἰσέρρεε πρὸς ποτισμὸν τοῦ Φιοῦμ, ἔνθα χώρα καλλιεργήσιμος ὑπῆρχεν. Ἀλλ' ἐπὶ Μοίριδος, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἂν ὁ ποταμὸς δὲν ἀφίκετο εἰς ὕψος ὀκτὼ πηχῶν δὲν ἐποτίζετο ἡ ἔνερθε τῆς Μέμφιος χώρα (δ) καὶ ἑπομένως καὶ αὐτὸ τὸ Φιοῦμ· ἐξ οὗ φαίνεται αὐτὸς ὁ ἴδιος Μοίρις ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν καλλιέργειαν ἐποίησε τὴν ὁμώνυμόν του λίμνην παρ' ἣν ὁ Λαβύρινθος ᾠκοδόμηται, τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, ἢ τὸ μῆκος δέκα λευγῶν περίπου, ὡς ὁ κ. Μαριέττ μπεη λέγει, σχοίνων ἑξήκοντα ἐόντων· κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέαν τε καὶ νότον ἐοῦσα βάθος τῇ βαθυτάτῃ αὐτὴ ἑωυτῆς πεντηκοντόργυιος· ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτή, αὐτὴ δηλοῖ. Ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κῃ ἑστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη, καὶ τὸ καθ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔνεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ.... τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐτιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι (ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ἡ ταύτῃ). Ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται καὶ ἓξ

(α) Στράβ. 809. (β) Στράβ. 811. (γ) Ἡροδ. II. 149. (δ) Ἡροδ. II. 13.

μὲν μῆνας ἔσω ῥέει εἰς τὴν λίμνην ἓξ δὲ μῆνας ἔξω εἰς τὸν Νεῖλον (α). Ὁ δὲ Στράβων λέγει θαυμαστὴν καὶ τὴν λίμνην τοῦ Μοίριδος καλουμένην πελαγίαν τῷ μεγέθει καὶ τῇ χρόᾳ θαλαττοειδῆ (β)...διὰ δὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βάθος ἱκανή ἐστι κατὰ τὰς ἀναβάσεις τὴν πλημμυρίδα φέρειν, καὶ μὴ ὑπερπολάζειν εἰς τὰ οἰκούμενα καὶ πεφυτευμένα, εἶτα ἐν τῇ ἀποβάσει τὸ πλεονάζον ἀποδοῦσα τῇ αὐτῇ διώρυγι κατὰ θάτερον τῶν στομάτων ἔχειν ὑπολειπόμενον τὸ χρήσιμον πρὸς τὰς ἐποχετείας καὶ αὐτὴ καὶ ἡ διῶρυξ (γ). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος ἡ διῶρυξ καὶ ἡ λίμνη εἶχον ἰσοϋψῆ προχώματα συγκοινωνοῦσαι ἀδιακόπως· τὰ δὲ κλεῖθρα εὑρίσκοντο εἰς τὰ στόμια τῆς διώρυγος ἐπὶ τοῦ Νείλου, σκοπὸς δὲ τῆς ἐναποθηκεύσεως τοῦ ὕδατος ἦτο ἡ τῶν χωρῶν ἄρδευσις πρὸς δὲ καὶ ἡ ἁλιεία· διότι ὅταν ἐξέῤῥεε τὸ ὕδωρ ἐπὶ ἓξ μῆνας ἐπὶ ἡμέραν ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων κατέβαλεν, εἴκοσι δὲ μνᾶς ὅταν εἰσέῤῥεεν (δ). Ἔλεγον δ' οἱ ἐπιχώριοι τῷ Ἡροδότῳ, καὶ ὡς εἰς τὴν Σύρτιν τὴν εἰς Λιβύην ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν ἐπιφερομένη τὸ πρὸς ἑσπέραν εἰς τὴν μεσογαίαν παρὰ τὸ οὖρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος (ε). Ἀλλὰ νῦν ὀνομάζοντες τὴν λίμνην Καροῦν, λέγουσιν ὅτι τὰ ὕδατα ταύτης ἄγουσιν ἐνδογείως εἰς τὴν Μαρεότιδα. Καὶ δείκνυται τοῦτο σαφῶς, ἐπειδὴ αἱ αὐξήσεις τῆς Μαρεότιδος καὶ τῆς Μοίριδος εἶνε ταὐτόχρονοι ἀκολουθοῦσαι τοῦ ποταμοῦ τὰς αὐξήσεις. Ἀλλ' ὁ Αἰγυπτιολόγος κ. Μαριὲτ μπεη τὰ πράγματα κατὰ τὸ δοκοῦν μεταποιήσας περιγράφει λίμνην ὑπάρξασαν

(α) Ἡροδ. II. 101. 149. (β) Στράβ. 809. (γ) Στράβ. 809. 810. 37. (δ) Ἡροδ. II. 149. (ε) Ἡρόδ. II. 150.

ἄλλοτε τοῦ **Amenamha III** δῆθεν, καὶ ὄχι τοῦ **Μοίριδος**, τὴν ὄασιν Φιοῦμ, ποιηθεῖσαν ὡς λέγει δι' ἀποθήκευσιν τῶν ὑδάτων χάριν τῆς καλλιεργείας κατὰ τὴν ἀμφίβολον πλημμύραν τοῦ Νείλου· τὴν δὲ περιγραφομένην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν λίμνην τὴν Καροῦν καλουμένην παραδέχεται ὡς ἀποτελεσθεῖσαν δῆθεν ἐκ τῆς διοχετεύσεως τῶν πλεοναζόντων ὑδάτων τῆς τεχνουργηθείσης λίμνης. Ἀπορῶ τὸν Αἰγυοπτιολόγον βλέπων τολμήσαντα διὰ δαξασιῶν νὰ διαψεύσῃ δύο ἱστορικοὺς κατὰ διαφόρους χρόνους ὑπάρξαντας, τὴν λίμνην αὐτὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὑδάτων ταύτης ἰδόντας, καὶ διὰ μέχρι σήμερον ὑπαρχόντων σημείων ἀφιλονεικήτων χαρακτηρίζοντας ταύτην. Ἐννοεῖται ὁ Αἰγυπτιολόγος ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων μὴ ἀναγνοὺς ἠπατήθη σφόδρα ἐκλαβὼν τὸν ἀρχαῖον ἑλιγμὸν τοῦ ποταμοῦ ἀντὶ προϋπαρξάσης λίμνης, ἣν καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μοῖριν, ὃν **Amenama** καλεῖ, ἢ καινοτομίας ποιεῖ ἱστορικοὺς διαψεύδων. Ἐξακολουθεῖ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν πάντοτε, λογίζων τοὺς μὲν Ἕλληνας ὑποπεσόντας εἰς ἀπάτην ὡς ἐκλαβόντας τὸ ὄνομα Μοῖρις ὅπερ σημαίνει λίμνην ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιήσαντος τὴν λίμνην Φαραώ, τοὺς δ' Ἄραβας ὡς ὀνομάσαντας τὴν ἐπαρχίαν διὰ τοῦ ὀνόματος Φιοῦμ ἀντὶ Πι-ούμ, σημαίνοντος θάλασσαν, δι' οὗ διὰ τὸ μέγεθος δῆθεν ἡ τεχνιτὴ λίμνη ὠνομάζετο τότε (α). Ἔχω τὴν τιμὴν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο νὰ παρατηρήσω πρὸς τὸν Αἰγυπτιολόγον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Φαραὼ εἶνε τὸ μέχρι σήμερον σωζόμενον εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ λίμνη δὲν ἐλέχθη ποτὲ θάλασσα, διότι ὁ λαὸς λίμνην μέχρι σήμερον ὀνομάζει ταύτην λέγων Μπίρκε Καροῦν

(α) Aperçu de l' Hist. d' Egyp. σελ. 44-45.

δηλαδὴ λίμνην Μοίριδος· καθ' ἃ τὸ Καροῦν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ Μοῖρις καὶ ὄχι πρὸς τὸ **Amenamha**. Ὀνομάζει δ' ὁ λαὸς λίμνην Καροῦν τὴν χαρακτηριζομένην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν διὰ λίμνην τοῦ Μοίριδος, δηλαδὴ τὴν οὖσαν ἐπιμήκη καὶ ἔχουσαν ἐν αὐτῇ πυραμίδας πεντήκοντα ὀργυιῶν τὸ ὕψος, Τὸ δ' ὄνομα Φιοῦμ σημαίνει ποταμὸν γραφόμενον Φ-ουμ καὶ προφερόμενον Ἐφ-ιούμ. Ἡ ἐπαρχία λοιπὸν Φιοὺμ ὠνομάσθη οὕτως ὡς ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Πιστεύω δ' ὅτι ἕκαστος πρὶν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χάρτου ῥίψῃ γράμματα μαῦρα πρέπει νὰ προλογίζῃ καθαρῶς τὴν αὐτῶν ἀξίαν.

Ἐκ τοῦ Σιοῦτ ἵν' ἀποφύγω τὸ Χαρτοὺμ διὰ τοὺς Ἀβυσσινιακοὺς πολέμους προὐτιθέμην νὰ μεταβῶ ὁδεύων ἔρημον εἰς Φοῦρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἀλλ' ἐπειδὴ καραβάνιον ἕτοιμον δὲν εὗρον ἔμεινα ἐπὶ 15 ἡμέρας, ἵν' ἀναχωρήσω μεθ' ἑτοιμαζομένης ἐμπορικῆς συνοδίας διὰ Λιμπέη. Κατῴκουν δ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Γεωργ. Ἀντωνοπούλου, ὅστις περίεργος καὶ πρακτικὸς πάνυ διηγεῖτο παρὰ τὰ Λιβυκὰ ὄρη εἰς βάθος μέγα ἀνοίγοντές τινες φρέαρ εὗρον ἄγκυραν σιδηρᾶν ἐπ' ἄμμου, συνεπέραινε δ' ὅτι ὑπῆρχε θάλασσα ἐκεῖ εἰς ἐποχὴν ἀρχαίαν. Ἐβεβαίωσα τὴν αὐτοῦ γνώμην διὰ τοῦ Ἡροδότου λέγοντος, ἡ Αἴγυπτος ἦτο δῶρον τοῦ Νείλου κατὰ μικρὸν μορφωθεῖσα ἐπὶ τῆς ἄμμου διὰ τῆς καταφερομένης ὑπ' αὐτοῦ ἰλύος· ἡ δὲ θάλασσα ἐξετείνετο τῆς λίμνης τοῦ Μοίριδος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας νοτίως, ἢ καὶ ἄλλως ἐπὶ τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μῆνα πᾶσα ἡ Αἴγυπτος πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ ἦτο ἕλος (α). Ἀναπλέοντες δὲ τὸν

(α) Ἡροδ. ΙΙ. 4. 5. ὥστε ὁ Μῆνα ἔκτισε τὴν Μέμφιν εἰς ἑλώδη χώραν.

Νεῖλον ἂς διέλθωμεν ἐν σιωπῇ τὴν ἀπὸ Σιοὺτ μέχρι Σουὰν χώραν, καθ' ἣν ὑπερήφανα πολλαχοῦ ὑψοῦνται τὰ τοσούτους αἰῶνας καταβαλόντα περίφημα μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου κράτους· διότι ἂν θελήσωμεν νὰ ἐγγίσωμεν καὶ τὸν μικρότερον τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν λίθων, δὲν θέλομεν ἀπαλλαχθῇ εὐκόλως. Ἂς παρατηρήσωμεν ὅμως τὰ περὶ τὸ Σουάν, δηλαδὴ τὰ περὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένην Συήνην, ἔνθα ὁ ταύτην κυβερνῶν δι' ἀδικωτάτην φιλαργυρίαν ἐκράτησε τὴν συνοδίαν μου ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας.

Διῆλθον τὸν πλεῖστον χρόνον εἰς Σιελὰλ δηλαδὴ εἰς τὸν μικρὸν καταρράκτην, καὶ εἰς τὰς ἐκεῖ σχηματιζομένας νήσους πορευόμενος καὶ διὰ τῶν δύο ἀπὸ Σουὰν ἀγουσῶν ἐκεῖσε ὁδῶν, ὧν ἡ μὲν ἀποχωριζομένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ ἀπευθύνεται εἰς Σιελάλ, ἡ δὲ ἀνατολικονοτιότερον μεταξὺ τραχέων καὶ ἐρημωδῶν ὀρῶν βαίνουσα ἀπολήγει εἰς ἐπίπεδον καλλιεργημένην παρὰ τὸν ποταμὸν χώραν, ἀπέναντι τῆς νήσου Μπέρμπας, παρὰ μεγαλοπρεπέσι γρανίταις ἐπὶ δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὑψουμένοις, ἔνθα καὶ ἡ ἀπὸ βορείως Σουὰν ἀρχουμένη σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἥτις ἀνατολικώτερον τῆς ὁδοῦ κυκλίζουσα, διὰ χωρῶν ὁμαλωτέρων, πρὸ τῆς νήσου Μπέρμπε ἀπολήγει. Τούτων ἡ μὲν διὰ Σιελὰλ ἔχει ἀπόστασιν ἑνὸς ἀγγλικοῦ μιλίου, ἡ δὲ ἐνώπιον τῶν γρανιτῶν ἀπολήγουσα μικρόν τι πλέον· ἀλλὰ κατὰ ταύτην εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἑλκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ διαβάτου οἱ ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς σωρὸν ἀλλεπαλλήλως ἐπιτεθειμένοι μεγαλοπρεπεῖς γρανῖται, καὶ λαμπρῶς ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τῶν Φαραὼ ἐπιγεγραμμένοι· εὐμεγέθεις ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περιγραφόμενοι, ἀνα-

φέρονται εἰς πόλιν Ἐλεφαντίνην (α), ἣν οὗτος τοποθετεῖ παρὰ τὴν ὄχθην τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ καὶ νοτίως τῆς Συήνης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης μέχρις Ἐλεφαντίνης αὐτόπτης γενόμενος (β). Ὁ Στράβων καὶ ὁ Πτολεμαῖος περιγράφουσι τὴν Ἐλεφαντίνην νῆσον κειμένην πρὸ τῆς Συήνης καὶ βορείως τοῦ μικροῦ καταρράκτου (γ), δηλαδὴ καλοῦσιν Ἐλεφαντίνην τὴν νῦν ὀνομαζομένην νῆσον τοῦ Σουάν. Τὰς δὲ Φίλας ὁ Στράβων περιγράφων ὡς νῆσον ὁμοίως τίθησι νοτίως τοῦ μικροῦ καταρράκτου, καὶ κατεσκευασμένην λέγει ὥσπερ καὶ τὴν Ἐλεφαντίνην καὶ τὸ μέγεθος ἴσην, κατοικουμένην δὲ ὑπ' Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων, ἱερὰ Αἰγυπτιακὰ ἔχουσαν, ὅπου καὶ ὄρνεον τιμᾶται ὃ καλοῦσιν ἱέρακα (δ). Ὁ Πτολεμαῖος δὲ τίθησι τὰς Φίλας εἰς τὴν πρὸς νότον τῆς Αἰγύπτου δωδεκάσχοινον εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀράβων Ἀδιαίων καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ, θεωρεῖ δὲ ἐν ἑνὶ λόγῳ ὡς πόλιν δευτέραν τῆς δωδεκασχοίνου ἧς πρώτη ἡ ἱερὰ Συκάμινος, καὶ ἡ τρίτη καὶ τελευταία ἡ Μετακομψώ, ἧς ἀντικρὺ ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποταμοῦ Ψέλκις (ε). Ἀφίκετο δ' εἰς Φίλας ἐκ Συήνης, λέγει ὁ Στράβων, ἀπήνῃ δι' ὁμαλοῦ σφόδρα πεδίου σταδίους ὁμοῦ τε ἑκατόν, παρ' ὅλην δὲ τὴν ὁδὸν ἦν ἰδεῖν ἑκατέρωθεν πολλαχοῦ ἑρμαῖα πέτρον ἠλίβατον στρογγύλον λεῖον ἱκανῶς, ἐγγὺς σφαιροειδοῦς τοῦ μέλανος καὶ σκληροῦ (δηλαδὴ τοῦ γρανίτου) ἐξ οὗ αἱ θυῖαι γίνονται, ἐπὶ πέτρῳ κείμενον μείζονι, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ πάλιν ἄλλον· ἔστι δ' ὅτε αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ᾤκειντο οἱ πέτροι. Ἦν

(α) Ἡροδ. II. 175. (β) Ἡρόδ. II. 9. 28. 29. 30. 175. (γ) Στράβ. 817. 48. 49. Πτολ. IV. 5. 70 73. (δ) Στράβ. 813. (ε) Πτολ. IV. 5. 74.

δ' ὁ μὲν μέγιστος τὴν διάμετρον ποδῶν οὐκ ἐλαττόνων ἢ δώδεκα, ἅπαντες δὲ μείζους ἢ ἡμίσεις τούτων· διέβημεν δὲ εἰς τὴν νῆσον ἐπὶ πάκτωνος (α)· ἐξ ὧν καταδηλοῦται ὁ Στράβων μὴ ἰδὼν τὴν χώραν, διότι ἡ δι' ἀπήνης ἀπὸ Συήνης ὁδὸς δὲν ἀπολήγει ἢ ἐνώπιον τῆς νήσου Μπέρμπε καὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν γρανιτῶν, οἵτινες, ὡς λέγει, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ᾤκειντο· εἰσὶ δ' εὐμεγεθέστατοι· ἐξ ὧν ὁ Ἄμασις ἐποίησεν οἴκημα μονόλιθον καὶ ἐκόμισεν εἰς Σάϊν διὰ δισχιλίων ἀνδρῶν ἀγωγῶν ἐπὶ ἔτη τρία (β)· κατὰ δὲ τὴν ἐπίλοιπον ὁδὸν ἐν τῷ πεδίῳ ὑπάρχουσι λίθοι ἀκανόνιστοι καὶ ἄμμος· οἱ δὲ στρογγύλοι, οὓς ὁ Στράβων περιγράφει, ἀνήκουσιν εἰς ἄλλο πεδίον, ὅπερ ἐπαναχάμπτοντες ἐκ τῶν ἔνδον τῆς Ἀφρικῆς θέλομεν εὕρει εἰς τὴν ἀπὸ Μπέρμπε διὰ Κροῦσκο ἐρημώδη ὁδόν. Πᾶσα δὲ ἡ ἀπὸ τῆς νήσου Μπέρμπε μέχρι Κροῦσκο χώρα ἐντὸς ἀποκρήμνων ὀρῶν κειμένη δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἀπήνας ὁδόν, ἀλλὰ εἰς ἀνθρώπους μόνον, τὰ δὲ ζῷα ἀνακυκλίζουσι τὰ ὄρη βαδίζοντα ὄπισθεν αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ· ὥστε οὕτω δὲν ὑπάρχει νῆσος ἀπέχουσα ἐπὶ ἑκατὸν στάδια ἀπὸ Συήνης πρὸς ἣν ἐκ ταύτης ν' ἀπέρχωνται δι' ἀπήνης. Οἱ νῦν ὅμως τῷ Στράβωνι πειθόμενοι καὶ συμβιβάζοντες τὰ πράγματα μετά τινος εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς νήσου Μπέρμπε, δι' ἧς καλοῦνται ἱερεῖς τῶν Φιλῶν, ὀνομάζουσι Φίλας τὴν νῦν καλουμένην νῆσον Μπέρμπε χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη ἠδύνατο νὰ μετακομισθῇ ἐπὶ τῆς Μπέρμπε ἐκ τῶν Φιλῶν, ἢ καὶ ὅτι ἱερεῖς τῶν Φιλῶν ἠδύναντο νὰ ὀνομασθῶσιν οἱ ἀνήκοντες εἰς περιφέρειαν νομοῦ, οὗτινος αἱ Φίλαι πρωτεύουσα ὑπῆρχε, καὶ νομὸς

(α) Στράβ. 818. 50. (β) Ἡροδ. II. 175.

Φιλῶν ἐναπέμεινεν ἡ περιφέρεια νὰ καλῆται, καίτοι ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ κατεστράφη. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος λέγει ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλεως ἄναντες ἐστὶ χωρίον ἐπὶ ἡμέ_ρας τέσσαρας πλόος, σχολιὸς δὲ ταύτῃ ἐστὶ ὁ Νεῖλος, σχοῖνοι δὲ δώδεκα εἰσὶ οὗτοι, καὶ ἔπειτα ἐπίξεαι εἰς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρεῖ ὁ Νεῖλος· Ταχαμψὼ οὔνομα αὐτῇ ἐστί. Οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπ' Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη καὶ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ (δηλαδὴ τῆς Ταχαμψώ), τὸ δὲ ἥμισυ Αἰγύπτιοι (α). Δὲν ἀναφέρει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος τὰς Φίλας ὡς ἐξ ἡμισείας κατοικουμένας ὑπ' Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν νοτίως τῆς Ἐλεφαντίνης χώραν τὴν δωδεκάσχοινον καὶ τῆς Ταχαμψὼ τὸ ἥμισυ κατοικημένην λέγει ἐξ Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων. Ὥστε ἡ πόλις Φίλαι δὲν πρέπει νὰ ὑπῆρχεν ὀνομαστὴ ἐπὶ Ἡροδότου. Ἀλλ' οὕτω περιγραφομένη ἡ Ταχαμψὼ τοῦ Ἡροδότου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν νῦν καλουμένην νῆσον Τιμψάχ, δηλαδὴ νῆσον τῶν Κροκοδείλων· ἐπειδὴ κροκόδειλοι πολλοὶ εὑρίσκονται ἐν αὐτῇ, κειμένη παρὰ τὸν βράχον τοῦ Ἀψοῦμπελ, χάμψαι δὲ κατ' Αἰγυπτίους λέγει,ὁ Ἡρόδοτος,ἐκαλοῦντο οἱ κροκόδειλοι (β), καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου Τι χάμψαι ἢ Τὰ χάμψαι ἐξ οὗ καὶ ἡ νῆσος Ταχαμψὼ δηλαδὴ Τιμψάχ,ὡς μέχρι σήμερον διατελεῖ ὀνομαζομένη· ἀντιστοιχεῖ δ' αὕτη ὁμοίως πρὸς τὴν τρίτην πόλιν τῆς δωδεκασχοίνου τοῦ Πτολεμαίου ἣν Μεταχομψὼ ἐκάλεσε καὶ ἀπέναντι τῆς ὁποίας πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ ἔκειτο ἡ Ψέλχις δηλαδὴ τὸ Ἀψοῦμπελ. Τὸ δ' Ἀψοῦμπελ ἢ ἡ Ψέλκις τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ἡ Ψέλχις τοῦ Στράβωνος Αἰθιοπικὴ πόλις, ἐν ᾗ κατέφυγον οἱ Αἰθίοπες ἐκδιω-

(α) Ἡροδ. II. 29. (β) Ἡροδ. II. 69.

χθέντες ὑπὸ τοῦ φίλου αὐτοῦ Πετρωνίου, ἀφοῦ καταβάντες εἶλον τήν τε Συήνην καὶ τὴν Ἐλεφαντίνην καὶ τὰς Φίλας ἐξ ἐφόδου (α). Αἱ Φίλαι λοιπὸν εὑρίσκοντο μεταξὺ Ἐλεφαντίνης καὶ Ψέλχιδος ἤτοι τοῦ Ἀψούμπελ· ὁ Ἡλιόδωρος, κτισθείσας ὑπὸ φυγάδων Αἰγυπτίων λέγων, τοποθετεῖ παρὰ τὸν Νεῖλον ἐπὶ ἑκατὸν στάδια νοτίως τῆς Συήνης καὶ τῆς Ἐλεφαντίνης· ὑπέκειντο δὲ ποτὲ μὲν τοῖς Πέρσαις καὶ ποτὲ τοῖς Αἰθίοψιν, οὗτοι δὲ καταβάντες μέχρι Συήνης ἐπολιόρκησαν ταύτην, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκ Συήνης κρύφα ἐξελθόντες ἀπνευστὶ ἔφθασαν εἰς Ἐλεφαντίνην, καὶ εἰσῆλθον ἐν αὐτῇ, κατόπιν δ' οἱ Αἰθίοπες ἐλθόντες συνῆψαν μάχην, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ὀλιγώτεροι ὄντες ἔθεσαν εἰς τὰ ὀπίσθια αὐτῶν τὸν ποταμόν· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἡ Ἐλεφαντίνη ἦτο πόλις οὐ μακρὰν τῆς Συήνης κειμένη καὶ ὄχι πρὸ τοῦ Σουὰν νῆσος· ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἔκειτο ἔνθα ἡ ὁδὸς ἐνώπιον τῶν γρανιτῶν καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Μπέρμπε ἀπολήγει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος τοὺς εὐμεγέθεις γρανίτας ἀποδίδει εἰς τὴν Ἐλεφαντίνην πόλιν. Ἀναχωρῶν δ' ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων ἀπὸ Συήνης ἐπορεύθη μέχρι τοῦ μικροῦ καταῤῥάκτου παρὰ τὸν ποταμόν, ὃν ὅριον ἔθεντο Αἰθίοπες καὶ Πέρσαι, καὶ εἶτα μεσογέως στραφεὶς ἀφίχθη εἰς τὰς Φίλας, δηλαδὴ ἠκολούθησε τὴν μέχρι σήμερον ἄγουσαν ὁδὸν ἐκ τῆς κατὰ τὴν νῆσον Μπέρμπε παραποταμίας τοῦ Νείλου εἰς Κροῦσκο. Φίλαι λοιπὸν εἶναι πόλις εὑρισκομένη παρὰ τὸν Νεῖλον μετὰ τὴν μεσογέαν ταύτην ὁδόν. Τοιουτοτρόπως δέον νὰ ᾖ τὸ νῦν Ἴμπριμ, ὅπερ Αἰγυπτιαστὶ λέγεται Πι-ριμνὴ σημαῖνον φίλον, ἐξ οὗ

(α) Στράβ. 820.

οἱ Ἕλληνες κατὰ μετάφρασιν ὠνόμασαν αὐτὸ Φίλας. Ἐκτείνεται δὲ νῦν ἡ περιφέρεια τοῦ Ἴμπριμ ἀπὸ Κροῦσκο μέχρι Τιμψάχ, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ φυλῆς ἰδίας ἐχούσης ἐνδυμασίας διαφερούσας τῶν ἄλλων καὶ αναλόγους πρὸς τὰς τῶν Αἰγυπτίων, περιφρονεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταύτης κατοικούντων ὡς ξένη· ἡ δὲ λέγει ὅτι ἦλθε βορειόθεν ἐκ τῶν Λιβυκῶν παραλίων, ἤτοι ὡς αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν εἰσὶν ἐκεῖνοι οἵτινες ἐλογίζοντο Αἰγύπτιοι τὸ πάλαι καὶ ἐλέγοντο ὅτι ἀναμὶξ μετὰ τῶν Αἰθιόπων κατῴκουν τὰς Φίλας ἢ τὴν δωδεκάσχοινον ὡς ὁ Ἡρόδοτος εἶπεν, ἤτοι ἀπὸ Ἐλεφαντίνης μέχρι Ταχαμψώ, δηλαδὴ μέχρι τῆς νήσου Τιμψάχ. Σχετίζοντες λοιπὸν ταῦτα μετὰ τῶν πραγμάτων, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ ἐνώπιον τοῦ Σουὰν νῆσος ἀνῆκεν εἰς αὐτὸ τὸ Σουὰν καὶ ἐκαλεῖτο ὅπως καὶ νῦν νῆσος τῆς Συήνης. Ἡ δ' Ἐλεφαντίνη ἦτο πόλις κειμένη ἔνθα ἀπολήγει ἡ ὁδὸς πρὸ τῶν γρανιτῶν καὶ ἀντικρὺ τῆς νήσου Μπέρμπε· αἱ Φίλαι ἦσαν πόλις ἔνθα τὸ νῦν Ἴμπριμ καταστραφεῖσα πρὸ τοῦ Ἡροδότου, Μεταχομψὼ δὲ καὶ Ταχαμψὼ ἡ νῦν νῆσος Τιμψὰχ ἢ καὶ σὺν τῇ νήσῳ καὶ πόλις ἔτι κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, Ψέλκις δὲ καὶ Ψέλχις τὸ νῦν καλούμενον Ἀψοῦμπελ. Ἡ δὲ νῆσος Μπέρμπε, ἣν Φίλας καλοῦσιν, εἶνε τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὥστε πληροῦται ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἱερῶν μὴ ἔχουσα διαθέσιμον χώραν, ὡς λέγει ὁ Στράβων, πρὸς κατοικίαν Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων, οὔτε δι' οἰκογένειαν μίαν. Τὰ δ' ἐπ' αὐτῆς ἱερά,ἤτοι ναοὶ περικαλλεῖς τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Διονύσου μετὰ παστάδων καὶ προπυλαίων καὶ ἑνὸς ὀβελίσκου, εἰσὶ κτίσματα τῶν Πτολεμαίων, ἅπερ ἤρχισε Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος καὶ

ἐτελείωσαν οἱ αὐτοῦ διάδοχοι. Ἀρχιτέκτων δ'αὐτῶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς τοῦ ὀβελίσκου ἐπιγραφῆς, ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Πατρῶν Θεόδοτος Ἀγησιφῶντος. Οὐδόλως δ' ἄτοπον ἂν οἱ ἱερεῖς τῶν ναῶν τούτων ὠνομάσθησαν τῶν Φιλῶν, ἐπειδὴ ἡ ἄνω τοῦ μικροῦ καταῤῥάκτου χώρα ὑπήγετο εἰς νομὸν τῶν Φιλῶν, καθότι καὶ ἡ Ἐλεφαντίνη ἦτο τότε κατεστραμμένη, ἡ δὲ περιφέρεια τῶν Φιλῶν ἦτο καὶ μεγαλειτέρα καὶ ὀνομαστοτέρα. Τὸ νῦν ὄνομα δὲ τῆς νήσου Μπέρμπε προέρχεται ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πιερέϊ σημαίνοντος ναόν, ἢ τέμενος. Διαβὰς δὲ καὶ ἐπ' αὐτῆς διὰ λέμβου εἶδον κατὰ τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἴσιδος προπύλαια, δι' ὧν διὰ κλίμακος κατέρχονται εἰς τὸν ποταμὸν καὶ διαπερῶσι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν νῆσον Μπίγγε, ἐπιγραφὴν κακῶς μὲν γεγραμμένην, ἀλλὰ σύμφωνον τῇ ἱστορίᾳ, ἔχουσαν δ' οὕτω. Καὶ πάπης γλυκερῆς Πτολεμαΐδος, ἣν ἐπόλισε σωτὴρ Ἑλλήνων Νειλογενὲς τέμενος. Ἐκ τῆς ὁποίας δηλοῦται ὅτι ἡ νῆσος τὸ Νειλογενὲς τέμενος ὠνομάσθη καὶ Πτολεμαΐς, ἐπειδὴ ἐπολίσθη ὑπὸ τοῦ πάπου τοῦ ἐπιγράψαντος, ἴσως ἰδίᾳ χειρί, τὴν γραφὴν Πτολεμαίου, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε κακῶς γεγραμμένη.

Ἀναχωρήσαντες δ' ἀπὸ Σιελὰλ διήλθομεν μεταξὺ τῶν νήσων Μπίγγε καὶ Οὐανάρτη, παρελθόντες, διερχόμενοι μεταξὺ Μπίγγε καὶ ἐλ Ἔσση, μετὰ προσοχῆς τὴν πρὸς τὴν Μπίγγε λίθον Τορόσση, ἥτις εἶνε ἐπικίνδυνος, ὅταν καλύπτεται ὑφ' ὑδάτων, βορείως δὲ τῆς διόδου ἡμῶν ἔκειτο ἡ μικρὰ νῆσος Μπέρμπε, ἧς ὁ ὀβελίσκος κατὰ πρόσωπον ἡμῶν ἐπὶ βράχου ὑψοῦται. Παραπλέοντες δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου ἐλ Ἔσση ἐγκατελείψαμεν τὸ νότιον ἀκρωτήριον ταύτης καὶ ἀνεπλέομεν τὸν πο-

ταμὸν ἡνωμένον εἰς χορμὸν ἕνα μεταξὺ ὀρῶν πετρωδῶν, ἐκάμψαμεν μετ' ὀλίγον κατὰ τὸν ἑλιγμὸν τοῦ ποταμοῦ πρὸς δυσμάς, ἔνθα τὰ ὕδατα, πρὶν ἢ ἀνακάμψωμεν πρὸς τὸν ἕτερον ἑλιγμὸν βορείως, ἦσαν ἤρεμα ἀλλ' ἀκαθάρτων ἀφρῶν πλήρη· ὁρίζονται νοτίως ὑπὸ ὄρους πετρώδους, καὶ βορείως ὑφ' ὁμοίου ὄρους, ἀλλὰ διακεκομμένου διὰ ζώνης ἄμμου ἀφθονωτάτης, βόμβοι δ' ἠκούοντο ὑπόκωφοι οἵτινες εἵλκυσαν τὴν προσοχήν μου ἐπὶ μᾶλλον. Οἱ ἰθαγενεῖς μοὶ ἔλεγον, ὅτι διαλείπουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ βόμβοι, τὰ δὲ ὕδατα ἐκχωροῦσιν ἐνδογείως πρὸς τὰς ὀάσεις, ὠνόμαζον δὲ τὴν θέσιν Σιὲμς ἐλ Οὐάχ, δηλαδὴ αὔραν τῆς ὀάσεως. Ἐνταῦθα λοιπὸν εἰσὶ τὰ εἰς κορυφὴν ἐπηρμένα ὀξεῖαν ὄρη τοῦ γραμματιστοῦ τῶν ἐν Σάϊ ἱερῶν χρημάτων τῆς Ἀθηνᾶς Κρῶφι καὶ Μῶφι ὀνομαζόμενα! μεταξὺ τῶν ὁποίων κατ' αὐτὸν ὁ Νεῖλος ἔχει τὰς πηγάς του ὡς ἀβύσσους· καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέαν ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἐπ' Αἰθιοπίοισί τε καὶ νότου· δι' ὃ ἐφαίνετο παίζειν τῷ Ἡροδότῳ. Ὡς δ' ἄβυσσοι εἰσὶν αἱ πηγαί, εἰς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμήτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι, πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτῃ καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐούσας εἰς βυσσόν· ἀπέφαινε δὲ ὡς ἐμὲ κατανοέειν δίνας τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυράς, καὶ παλίρροιαν, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τῇσι οὔρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην εἰς βυσσὸν ἰέναι. Ἄλλου δ' οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι, μέχρι Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθών, λέγει ὁ Ἡρόδοτος (α). Ὁ δὲ Στράβων ὁ μέχρι Φιλῶν ἀφιχθεὶς κα-

(α) Ἡροδ. II. 28.

κίζων πρὸς ταῦτα λέγει: Πολλὰ δ' Ἡρόδοτός τε καὶ ἄλλοι φλυαροῦσιν ὥσπερ μέλος ἢ ῥυθμὸν ἢ ἥδυσμά τι τῷ λόγῳ τὴν τερατείαν προσφέροντες· οἷον καὶ τὸ φάσκειν περὶ τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ Συήνῃ καὶ τῇ Ἐλεφαντίνῃ (πλείους δ' εἰσὶ) τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου εἶναι, καὶ βάθος ἄβυσσον ἔχειν τὸν πόρον κατὰ τοῦτον τὸν τόπον (α). Τοιαῦτα χακίζων, γράφει ἐξ ἄλλου ὅτι ὁ Νεῖλος μικρὸν πρὸ τῶν πηγῶν του καταδὺς ἀνατέλλει ἐν τῇ Λιβύῃ, ὅπως καὶ ὁ Ὀρόντης καταδυόμενος ἀνατέλλει, καὶ ὁ Τίγρις, καὶ τὸ Στυμφάλιον ὕδωρ καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἀρκαδικὴν Ἀσέαν ὑποβρύχιον ὕδωρ (β). Τὸ κατ' ἐμὲ ἐξ ὅσων εἶδον καὶ ἤκουσα δὲν ἔχομεν, διὰ τὰ ἐν Ἀφρικῇ μάλιστα, βοηθὸν συγγραφέα ἄλλον τοῦ Ἡροδότου. Μὴ δυνάμενος δ' εἰς πάντα νὰ ἐκταθῶ λέγω, ὅτι τῇ βοηθείᾳ τούτου μᾶλλον καὶ συγγραφέων Κοπτῶν καὶ παραδόσεων τῶν ἰθαγενῶν ἐσχημάτισα γεωγραφίαν καὶ ἱστορίαν, σύγχρονον τοῖς τότε Αἰγυπτίοις, τῶν πρὸς νότον αὐτοῖς ἐθνῶν μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ. Δι' ἑτέρας δὲ περιγραφῆς σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν ἄβυσσον τοῦ γραμματιστοῦ ὁ Ἡρόδοτος ἡμῖν λέγει: Οἱ ἐκ Μαρέης τῆς πόλεως καὶ Ἄπιος οἰκέοντες (δηλαδὴ κατὰ Πτολεμαῖον οἱ κατοικοῦντες ἐξ Ἀλεξανδρείας πρὸς δυσμὰς κατὰ τέσσαρας μοίρας) (γ), τὰ πρόσουρα Λιβύῃ αὐτοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱερὰ θρησκηίῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι, οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα, ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἔα φὰς Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν καὶ ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδῃ, καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τού-

(α) Στράβ. 818. 52. (β) Στράβ. 275. (γ) Πτολ. IV. 5. 5. 9

τους, οἵ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσιν. Ἐπέρχεται δ' ὁ Νεῖλος ἐπεὰν πληθύῃ οὐμόνον τὸ Δέλτα ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου (α). Δὲν διασαφίζει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος ἂν ὁ Νεῖλος ἐκ τοῦ Δέλτα ἐπὶ τέσσαρας καὶ πλέον μοίρας δυτικῶς ἐξηπλοῦτο, ἢ ἂν διὰ τῆς ὑπογείου ἐκείνης διώρυγος ὁ Νεῖλος ἀποχωρῶν ἐπότιζε καὶ τὴν ἀπὸ Μαρέης μέχρις Ἄπιος πόλεως χώραν, διότι καὶ παίζοντα τὸν γραμματιστὴν κακῶς τὸ πρᾶγμα παραστήσαντα ἐθεώρησεν. Ἀλλὰ πρὸς διασάφησιν τούτου ἔρχεται ἀφ' ἑνὸς ὁ θεὸς λέγων ὅτι οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ πίνουσι, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ σημεῖα κοίτης μεγάλης τοῦ ποταμοῦ ἐκ τῶν ὀάσεων πρὸς τὴν περιγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου δυτικῶς τοῦ Δέλτα χώραν, ἐξ ὧν οἱ μετὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐκστρατεύσαντος Ναπολέοντος ἐκπλαγέντες ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ ποταμὸς τὸ πρὶν ἔρρεεν ἐκεῖθεν, καὶ εἶτα μετέστρεψε τὸν πρὸς τὴν Αἴγυπτον ῥοῦν του. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι τὸ πάλαι διὰ τῆς ὑπογείου ἐκείνης διώρυγος ἔρρεεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἥμισυ, ὅπερ ὀλιγοστεῦσαν ἤδη ἐμφαίνει τὴν ἄλλοτε διεύθυνσίν του διὰ τῆς ὑπαρχούσης κοίτης του, καὶ διὰ τῶν κατὰ τὰς διαφόρους χώρας παρατηρουμένων πηγῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὡς δ' εἰκάζω ἡ ὀλιγόστευσις ἐπῆλθε διότι τὸ ὕδωρ εὑρὸν ἐν τῇ ἀβύσσῳ διέξοδον ὑπὸ τοὺς βράχους διεκφεύγει πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἀναφαινόμενον βορείως Κίνας· ἐπειδὴ ὁ ποταμὸς τοὐντεῦθεν αὐξάνει, καὶ φαίνονται ἐν τῇ αὐτοῦ καταπτώσει πολλαχοῦ πηγαὶ ἀναβρύουσαι κατὰ τὰ πλευρὰ τῶν ὀχθῶν. Τῆς δὲ διώρυγος τοῦ Ἰωσὴφ τὸ ἥμισυ τὸ πρὸς τὸ Φιοῦμ γέμει ἀναβρυόντων ὑδάτων.

(α) Ἡροδ. II. 18. 19.

Πολλαχοῦ δ' εὑρίσκονται φρέατα εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὁποίων, ἀμμώδη ὄντα, βυθίζεται σιδηρᾶ ῥάβδος ὡς ἐν ὕδατι, καὶ σταματᾷ ἀφικνουμένη εἰς πετρῶδες στρῶμα, ἐφ' οὗ τὸ ὕδωρ φαίνεται ῥέον. Αἱ τοιαῦται πηγαί, καὶ αἱ τοιαῦται διαβάσεις τῶν ὑδάτων ἐπὶ πετρώδους στρώματος διὰ τῆς ἄμμου δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ καθιζάνοντος ὕδατος ὡς ἐκ τῆς νοτίως ποτιζομένης καλλιεργείας, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἄνω Αἴγυπτος δὲν ποτίζεται. Προέρχονται λοιπὸν ἐκ τῆς τοῦ γραμματιστοῦ ἀβύσσου, ἐκ θέσεως πολὺ ἐπιπολαιοτέρας τοῦ αὐτῆς πυθμένος, ὅστις ὡς ὁ γραμματιστὴς διηγεῖται πρέπει νὰ ᾖ βαθύς, δι' ὃ καὶ τὰ ὕδατα εἰς τὴν ὄασιν ἐξέρχονται ὑπόθερμα. Ἐνδόγεια δ' ἐκχωρήσεως ἐκ τοῦ Νείλου πρέπει νὰ συμβαίνωσι καὶ νοτιότερον τῆς Σιὲμς ἐλ Οὐάχ· διότι ὡς παρετήρησα, κατὰ τὴν ἄβροχον χώραν, εἰς Ντόγλα Ἀβγούστην, ἐπὶ στέπης ὑπάρχει ἐκχειλίζον φρέαρ κατὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ πλημμύραν, κεῖται δ' εἰς εὐθεῖαν σχετιζομένην πρὸς τὴν δυτικῶς τῆς Ντόγλας ὄασιν Κὰπ λαγγίαι, πρὸς τὰ φρέατα τοῦ Ἱπποκράτους, τὰ τοῦ Ἄμρ, τὰ τῆς Σόφια, Κάτζιμαρ, Μπάρα, καὶ πρὸς τὰ ἐν Λιμπέῃ, δι' ὧν ἄγει ὁδὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀποτελεῖται ἡ ἀπὸ Ντόγλα μέχρι Λιμπέη συγκοινωνία. Εἰσὶ δὲ τὰ φρέατα ἀβαθῆ, τὰς πηγάς των ἔχοντα ἐκ τῶν τοιχωμάτων, καὶ πολλὰ εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον, ὡς ἐὰν τὸ ὕδωρ δι' αὐτοῦ ὡς ῥεῦμα διαβαίνῃ. Εἰς δὲ Λιμπέη μοὶ ἔλεγον ὅτι πρὸ δέκα ἐτῶν περίπου ἐκτείνοντες τὰς χεῖρας ἐλάμβανον ἐκ τῶν φρεάτων ὕδωρ ἄφθονον ἐχόντων· νῦν δ' ἐκεῖσε εὑρίσκεται εἰς βάθος εἴκοσι μέτρων καὶ κάτωθι στρώματος πετρώδους, οὗ τινος τὸ πάχος εἶνε 10-15 μέτρα, ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι τὸ ὕδωρ διαβατικὸν ὄν, εὗρε νοτιότερον τῆς

Λιμπέης ὑπεκφυγὴν καὶ ὑπεξέπεσεν ὑπὸ τὸ πετρῶδες στρῶμα, ἐφ' οὗ πρὸ ἐτῶν διέβαινε. Τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕδατος τούτου ὑποπτεύω ἐκ τοῦ Νείλου κατὰ τὴν χώραν τῶν Νουὴρ γινομένην, καὶ ὄχι παρὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ὡς ὁ Στράβων προεῖπεν.

Ἡ δ' ἄβροχος χώρα ἐν τῇ ἀρχαιότητι δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ περιγραφομένη ἔχει νῦν νότια ὅρια τὰ νοτίως Ντόγλας Ἀβγούστης ὄρη ἐλ Ἄμρι, καὶ βόρεια περὶ τὸ Σιούτ· ταῦτα ἄλλοτε ἦσαν παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ τὰ νότια ὅρια τῆς ἀβρόχου χώρας ἀφικνοῦνται μέχρι Κροῦσκο, καὶ ἀνατολικώτερον τούτου καταβαίνουσιν εἰς τὰ ὄρη Ἐτμπάοι· τὰ αἴτια τῆς διαφορᾶς ἐξηγήσομεν ὅταν περὶ βροχῆς πραγματευθῶμεν. Ὁμιλῶν δ' ἐν Χάλφα μετὰ τοῦ τῶν σιδηροδρόμων μηχανικοῦ κ. Junson περὶ τῆς ὑπάρξεως εὐμεγέθων χειμάρρων ἐν τῇ ἀβρόχῳ χώρᾳ, ἐκπλήττομαι τῷ ἔλεγον παρατηρήσας κατὰ τὸ ἀπὸ Κροῦσκο μέχρι Χάλφας μικρὸν ταξείδιόν μου πράγματα πολλὰ καὶ σπουδαῖα μὴ περιγραφέντα ὑπὸ τοσούτων σπουδαίων περιηγητῶν ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου. Ὁ φιλικῶς περιποιηθείς με κ. Jonson ἐποίησεν εἶτα τὸν λαμπρὸν καὶ ἀκριβῆ τῆς Αἰγύπτου γεωγραφικὸν χάρτην.

Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ γραμματιστοῦ ἀβύσσου, τῆς σήμερον Σιὲμς ἐλ Οὐὰχ καλουμένης, ἐκ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐνδογείως ἐκχωρεῖ πρὸς τὴν ὄασιν, ἣν καλῶν ὁ Ἡρόδοτος νῆσον τῶν Μακάρων λέγει Σάμιοι κατῴκουν (α), ἀνεπλέομεν μεταξὺ πετρωδῶν ὀρῶν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔχοντες κατῳκημένας μέχρι Κροῦσκο γλίσχρας παραποταμίους χώρας, ὧν ἡ καλλιτέρα Κελάφσι καλουμένη εὑρίσκεται

(α) Ἡροδ. III. 26.

περὶ τὸ μέσον. Καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἱερὰ συκάμινος (α), καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου Νυσαία, ἥτις ἦτο πρόσουρος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀνῆγεν εἰς τὸν Διόνυσον τὰς ἑορτὰς (β), ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν ὑπὲρ Αἴγυπτον Νῦσσαν λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ἔφερεν ὁ Ζεὺς τὸν Διόνυσον ἐρράψας εἰς τὸν μηρόν του (γ). Καλοῦνται νῦν Κνοὺς καὶ Ματτόκι ὑπὸ δὲ τῶν Κοπτῶν Κοῦττα· ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν ὅμως καὶ τὰ ἔθιμα εἰσὶν ὅμοιοι τῶν Ντογλάουσι, καὶ λέγουσιν ἐκ τῆς Ντόγλας ἦλθον ἐνταῦθα. Κάτοικοι δὲ πρὸ αὐτῶν ταύτης καὶ τῆς ἄλλης μέχρι τοῦ μεγάλου καταρράκτου χώρας ἦσαν οἱ Ἄραβες Ἀδιαῖοι δηλαδὴ οἱ Ἐτμπάοι, οἵτινες ἐξετείνοντο ἐκ τοῦ μικροῦ μέχρι τοῦ μεγάλου καταρράκτου (δ), ἢ καὶ Καταδοῦποι λεγόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὧν τὸ βόρειον ὅριον ἡ Ἐλεφαντίνη πόλις (ε) ἐκ τῆς ὁποίας ἤρχιζεν ἡ Αἴγυπτος. Ἐκ τοῦ Ἐτμπάοι δὲ τὰ ὀνόματα Καταδοῦποι, Κούττα καὶ Ματτόκοι· ὥστε ταῦτα καὶ τὸ ὄνομα Κνοὺς ὅπερ ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν Νυσαίαν ἀνήκουσιν εἰς τὴν χώραν καὶ ὄχι εἰς τοὺς σημερινοὺς κατοίκους· διότι οὗτοι ὡς ὁμολογοῦσιν ἦλθον ἐκ Ντόγλας ὕστερον καὶ εἰσὶ Ντογλάουοι. Ἀπὸ δὲ Κροῦσκο ὁ ποταμὸς βορείως ἀνελισσόμενος μέχρι Τώμας καθίσταται δύσπλους διὰ τοὺς ἀείποτε κατὰ τὸν ποταμὸν μέχρι τῆς χώρας τῶν Σιλοῦκ σχεδὸν ἐπικρατοῦντας βορείους ἀνέμους· δι' ὃ τὸ πλοῖον δένοντες ἀνασύρουσιν, ἢ ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὸ πλοῖον ἐνταῦθα δενόμενον ἀμφοτέρωθεν σύρεται ὡς βοῦς (ϛ). Ἀπὸ Τώμας δὲ ἀνα-

(α) Πτολ. IV. 5. 74. (β) Ἡροδ. III. 97. (γ) Ἡροδ. II. 146. (δ) Πτολ. IV. 5. 74. IV. 7. 14. (ε) Ἡροδ. II. 17. (ϛ) Ἡροδ. II. 29.

πλέοντες παρήλθομεν τὰς Φίλας ἤτοι τὸ Ἴμπριμ νῦν καλούμενον καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Κροκοδείλων (Τιμψάχ), ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς ὁποίας κροκόδειλοι ἡλιαζόμενοι ἔχασκον, ἐνταῦθα νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντῶντες, ἐνῷ ἄλλοτε οὗτοι καὶ οἱ ποτάμιοι ἔτι ἵπποι εὑρίσκοντο καθ' ὅλην τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ (α). Εἴχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν ὑψούμενον τὸν βράχον ἐφ' οὗ τὰ χειροποίητα ἄντρα καὶ οἱ κολοσσοὶ τοῦ Σεσώστριος, Ἀψοῦμπελ νῦν καλούμενον, Ψέλκιν δὲ καὶ Ψέλχιν κατὰ τοὺς ἀρχαίους. Τούτου μικρὸν νοτίως ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ὑψοῦται ὄρος πετρῶδες, κατὰ τὴν πρὸς τὸν ποταμὸν πλευρὰν ὁδὸν λαξευτὴν φέρον, ὅσον ποδὶ ἀνδρὸς τὸ πλάτος, ἔχουσαν δ' ἐπ' αὐτῆς ἀνδρὸς βαδίζοντος πόδας ἐγγεγλυμμένους καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται οὐϊ-έρα, δηλαδὴ μονόπους. Μέχρι ταύτης ἀφικνεῖται νῦν ἡ πλημμύρα τοῦ Νείλου, ὅτε οἱ φοβούμενοι ἀντὶ νὰ διέλθωσι διὰ τῆς μονόποδος ὁδοῦ ἀνακυκλίζουσι τὸ ὄρος, καὶ μέχρι τοῦδε ἀπολήγουσι τὰ ὅρια τοῦ Ἴμπριμ (Φιλῶν), ἅπερ ἄρχονται ἀπὸ τοῦ Κροῦσκο. Μεταξὺ δὲ τοῦ βουνοῦ Οὐϊέρα καὶ Ἀψοῦμπελ εὑρίσκονται νῆσοι, ὧν αἱ νοτιότεραι εἰσὶ κατῳκημέναι, αἱ δὲ βορειότεραι, ἐν αἷς καὶ ἡ Τιμψάχ, κατακλυζόμεναι ἐν τῇ πλημμύρᾳ πληροῦνται ἄμμου· πιθανόν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὸ πάλαι νὰ ἦσαν πᾶσαι νῆσος μία, ἧς τὸ ἥμισυ κατῳκεῖτο ὑπ' Αἰθιόπων καὶ τὸ ἥμισυ ὑπ' Αἰγυπτίων, κατεκόπη δ' ὕστερον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ κατεστράφη οὕτω τὸ ὑπ' Αἰγυπτίων δηλαδὴ τὸ ὑπὸ τῶν ἐν Ἴμπριμ κατοικούμενον μέρος. Ὅρια δ' οὕτω τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Περσῶν εἶτα ἦσαν,

(α) Ἡροδ. II. 69. 71. Στράβ. 811. 38.

συμπεριλαμβανομένων ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν Φιλῶν, πρὸς δυσμὰς μὲν τοῦ ποταμοῦ τὸ Ἀψοῦμπελ, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἡ Οὐϊέρα. Καλεῖται δὲ ἡ ἀπὸ Κροῦσκο μέχρις Οὐϊέρας περιφέρεια τοῦ Ἴμπριμ ὑπὸ τῶν Κοπτῶν Πιριμνὴ δηλαδὴ Φίλαι, περὶ ὧν ὑπ' Αἰθιόπων σπουδαῖοι πόλεμοι συμβάντες κατέστρεψαν τὴν Ἐλεφαντίνην μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡροδότου, κατῆλθον μέχρις Ἐλεφαντίνης οἱ Αἰθίοπες, δηλαδὴ οἱ νῦν λεγόμενοι ἐκ Ντόγλας Κνοὺς, καὶ ἔθεσαν ὅριον τῶν Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων τὸν μικρὸν καταῤῥάκτην. Ἐκεῖθεν ἀνεπλέομεν τὸν ποταμὸν πεπλατυσμένον ὄντα, καὶ κατοικούμενον παραποταμίως ὑπὸ φυλῆς νῦν ὀνομαζομένης Χάλφας, Παχουρᾶς δ' ὑπὸ τῶν Κοπτῶν. Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφει τὴν νοτίως τῶν νήσων χώραν λιμνώδη καὶ παρ' αὐτὴν κατοικοῦντας Αἰθίοπας νομάδας (α), οἵτινες ἦσαν οἱ Καταδοῦποι (Ἐτμπάοι). Τοιαύτη ἦτο ἡ χώρα καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πτολεμαίου, διότι οὗτος οὐδὲν σημειοῖ μεταξὺ Ψέλκιδος καὶ τοῦ μεγάλου καταῤῥάκτου (β), δι' ὧν ὁρίζεται ἡ περιφέρεια τῆς νῦν Χάλφας· ἐνῷ παρατηροῦνται ἐρείπια πόλεων καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην.

Ἐκ τῆς Χάλφας μέχρι τῆς Ντόγλας Ὄρντ διὰ τὸ ἄπλευστον τοῦ ποταμοῦ ἕνεκα σκοπέλων ὀξέων καὶ χοιράδων ὡδοιπορήσαμεν κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, καὶ ὄχι ἐπὶ τεσσαράκοντα ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει (γ). Τὸ πάλαι ἡ κυρίως ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ποταμοῦ ὄχθης ἥτις ἦτο καὶ πλέον κατῳκημένη εἰς Μερόην ἄγουσα, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην καὶ νῦν διεκπεραιοῦται ἡ ἀπὸ Χάλφας σιδηροδρομικὴ

(α) Ἡροδ. II. 29. (β) Πτολ. IV. 7. 14. (γ) Ἡροδ. II. 29.

γραμμὴ μέχρι Μπέρμπερ. Ἐπορευόμεθα ἐνδογείως, πλησιάζοντες τὸν ποταμὸν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· παρετήρησα δὲ κατὰ τὴν ἀπὸ Χάλφας εἰς Ὄχμ ἐνδόγειον ὁδὸν τὸν προεξηγηθέντα κατοπτρισμόν, συμβαίνοντα ἀπαραλλάκτως ὅπως εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Μογγολίας. Παρήλθομεν τὴν κατὰ τοὺς Κόπτας χώραν τῶν Σάϊ, μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομα διατηροῦσαν ἐν ᾗ τὰ βασίλεια τῶν Σαϊτῶν, δι' ὃ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἐκαλοῦντο ὑφ' Ἡροδότου κοινῶς Σαβακώ. Περιλαμβάνονται ἐν αὐτῇ ἡ νῦν καλουμένη φυλὴ Κιτιντοῦ, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ μεγάλου καταῤῥάκτου μέχρι Ντάλ, ἐν ᾗ ὑπῆρξαν κατὰ Πτολεμαῖον καὶ τὰ ταμεῖα τοῦ Καμβύσου (α), ἡ φυλὴ Σκότ, Σατάχθαι ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένη (β), ἐν οἷς τὸ περίφημον Σάϊ, μητρόπολις τῶν Σαβακώ, καὶ ἡ νοτίως ταύτης ἀπὸ τοῦ βράχου Σολὲπ μέχρι τοῦ καταῤῥάκτου Χανὶκ ἐκτεινομένη φυλὴ Μαασίρκη, ἢ Μαχάς δηλαδὴ ἄφοβος ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλουμένη. Μετὰ τὸ Σάϊ εἶνε κατὰ τοὺς Κόπτας τὸ Ταμιχλί, Ταθὶς κατὰ Πτολεμαῖον (γ), Ντόγλα δέ, Ντάγγαλα καὶ Ντανάγλα κατ' Ἄραβας ἐξ ὀνόματος βασιλέως οὕτω κληθέντος. Καθ' ἑαυτὴν ἡ φυλὴ αὕτη ὀνομάζεται Νοκὸρ ἢ καὶ Ἀμπανίτ, ἐκτείνεται δ' ἀπὸ Χανὶκ μέχρις Ἀμπουκόλ, τῆς Ντέπας μικρὸν νοτίως· ἀλλ' ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀπὸ τοῦ μεγάλου καταῤῥάκτου μέχρις Ἀμπουκὸλ λαῶν εἰσὶ τὰ αὐτά· ἀπαντῶσι προσέτι οἱ λαοὶ οὗτοι μετ' Ἀράβων ἀναμὶξ παραποταμίως κατοικοῦντες ἀπὸ Ἀμπουκὸλ μέχρις Ἐλ Ἔς, ὅπερ ἦτο πρό τινος μεθόριον τῆς τῶν Σιλοῦκ χώρας. Ἀνεπλεύσαμεν δ' αὖθις, ὡς

(α) Πτολ. ιν. 7. 16. (β) ιν. 7. 17. (γ) ιν. 7. 17.

καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει (α), ἀπὸ τῆς Ὄρντ τὸν ποταμὸν μέχρι Ντόγλας Ἀβγούατης, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· ἀναπλέεται ἔτι καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν μέχρι Ντέπας, ὅθεν πλευστὸς καθίσταται μόνον ἐν καιρῷ πλημμύρας, διὰ τὰς χοιράδας, ὅτε ἀφικνοῦνται εἰς Μερόην, δηλαδὴ εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ἄτμπαρα καὶ Κυανοῦ ποταμοῦ χώραν, ἐπὶ δυώδεκα ἡμέρας ὡς ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψε, παρερχόμενοι τὸ Μπέρμπερ, ὁ Οὐνάδωρ καλοῦσιν οἱ Κόπται, Πρῆμιν δὲ μεγάλην ὁ Πτολεμαῖος (β). Καλεῖται ἡ Μερόη ὑπὸ τῶν Κοπτῶν Μακροῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ὁποίας συμπεριλαμβάνονται καὶ πᾶσαι αἱ βορείως ταύτης μέχρι τοῦ μικροῦ καταρράκτου χῶραι καὶ φυλαί· νῦν καλοῦσιν αὐτοὺς κοινῇ Μπάραμπρα· ἀλλ' ἐκ τῶν σημερινῶν χαρακτήρων τῶν νοτίως τοῦ μικροῦ καταρράκτου λαῶν δηλοῦται, ὅτι πᾶσα ἡ ἀπὸ τοῦ μεγάλου καταρράκτου μέχρι τοῦ Κυανοῦ ποταμοῦ χώρα κατῳκεῖτο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ ἔχοντος κατὰ διαφόρους χώρας καὶ ὀνόματα διάφορα, καί ποτε μὲν κατ' ἰδίαν βασιλευομένου, ἢ καὶ ἄλλοτε ὑποτεταγμένου εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς Μερόης· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μικροῦ μέχρι τοῦ μεγάλου καταρράκτου χώρα κατῳκεῖτο ὑπ' Ἀράβων Ἀδιαίων (Ἐτμπάρι)· τὴν ἐν τῷ μέσῳ ὅμως ταύτης ἤτοι τὴν ἀπὸ Κροῦσκο μέχρις Οὐϊέρας χώραν κατῴκησαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγετο ὅτι ἡ δωδεκάσχοινος κατῳκεῖτο ἀναμὶξ ὑπ' Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων. Τὴν δ' ἀπὸ Κροῦσκο μέχρι τοῦ μικροῦ καταρράκτου κατελθόντες εἶτα οἱ ἐκ Μερόης κατέλαβον ἐξώσαντες τοὺς Ἀδιαίους (Ἐτμπάρι) καὶ περιορίσαντες αὐτοὺς εἰς τὰ πρὸς ἀνατολάς, ἅπερ νῦν κατέχουσιν, ὄρη. Τότε δ' ἡ βασιλεία τῆς Μερόης ἐπε-

(α) Ἡροδ. II. 29. (β) Πτολ. IV. 7. 19.

ξετάθη μέχρι τοῦ μικροῦ καταρράκτου καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Κοπτῶν βασίλειον Μακροῦ, ἐξ οὗ καλεῖται νῦν Μπαράμπρα. Ἐκ δὲ τῆς Ἀβγούστης μέχρι Λιμπέης ἔπρεπε νὰ ὁδοιπορήσωμεν ἐπὶ τῶν ἐρημοβατῶν καμήλων· ἵνα μὴ λοιπὸν βραδύνω, διότι ἐπὶ πολὺ ἐβράδυνα μέχρις ἐνταῦθα, ἠγόρασα κάμηλον, καὶ ἐπορευόμην τοῦ λοιποῦ μετὰ πάσης ἑτοίμου πρὸς πορείαν συνοδίας. Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου διερχόμενοι τὴν ἀπὸ Κάτζιμαρ διὰ Μπάρα ὁδὸν ἐβλέπομεν τοὺς Ἄραβας διὰ καλλιέργειαν τὰς γαίας προπαρασκευάζοντας καὶ σπείροντας κατὰ δύο τρόπους ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῶν γαιῶν. Ἔνθα αἱ γαῖαι ἦσαν ἀμμώδεις καὶ ἐπιπολαίως ἁλμυραὶ ἔσπειρον ἐπὶ τῆς ἄμμου ὅπως καὶ ἡμεῖς τὸν σπόρον, εἶτα κλάδον δένδρου λαμβάνοντες ἔσυρον ὅπως καλύψωσι τὰ σπέρματα διὰ τῆς ἄμμου καὶ φυλάξωσιν αὐτὰ ἀπὸ τὰ πτηνά· ὅπου δὲ ἡ ἁλμυρὰ γῆ ἦτο βαθυτέρα εἷς προπορευόμενος ἐποίει ὀπὰς δι' ἀξίνης, καὶ ἕτερος ἑπόμενος ἔρριπτε δύο ἢ τρία σπέρματα εἰς ἑκάστην ὀπήν, καὶ ἐκάλυπτεν αὐτὰ προσωθῶν τῷ ποδὶ ἐν τῇ ὀπῇ χῶμα, Ἐκ Μπάρα δὲ διὰ Λιμπέη τὴν 1/13 Μαΐου ἀναχωρήσαντες ἐβράχημεν ὑπὸ τῆς πρώτης βροχῆς, ἣν ἀνέμενον οἱ προρρηθέντες γεωργοὶ συμβησομένην, δι' ὃ καὶ προέσπειρον· δὲν ἦτο ἰσχυρὰ ὡς πρόδρομος· τὴν δ' αὔριον ἀφίχθημεν εἰς Λιμπέη.

Τὰ πτηνὰ τῶν ἀνθρώπων κάλλιον τὴν ἔναρξιν τῶν βροχῶν γινώσκοντα, καὶ τὴν χώραν ἔνθα ἀφθονωτέρα ἡ τροφή των εὑρίσκεται, κατέβαινον καθ' ἑκάστην κατὰ πληθὺν εἰς Λιμπέη ἵνα χορεσθῶσιν ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν βροχῶν ἀναπτυσσομένων ζωυφίων ἐξ ἀκαθαρσιῶν τεθνεώτων ζῴων καὶ δούλων, οὓς ἀτάφους ὡς

ἀπίστους ῥίπτουσι περὶ τὴν πόλιν. Ἐπὶ τῶν ὀλίγων δένδρων, ἀφύλλων εἰσέτι ἐκεῖσε, καθήμενα νυχθημερὸν ἀδιαλείπτως περὶ τῆς θέσεως ἐμάχοντο, ἐπειδὴ εἰσὶ πολλά, καὶ δὲν δύνανται ἐπὶ τῆς γῆς που νὰ σταθῶσιν ἀμμώδους οὔσης καὶ καιούσης εἰσέτι, καὶ οὐδὲν εἰς τροφὴν αὐτῶν παρεχούσης. Μείνας ἐκεῖ μέχρις οὗ ἡτοιμάσθη συνοδία, ἀνεχώρησα τὴν 19/31 Μαΐου καὶ ἀφίχθην τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Ἀμποῦ Χαράζα, δηλαδὴ εἰς τὸ μέγα δάσος, ὅθεν ἄρχεται τὸ πρὸς νότον καλύπτον τὰς τροπικὰς τῆς Ἀφρικῆς χώρας δάσος. Ἀνεχώρησα δ' ἐξ Ἀμπουχαράζης τὴν 22 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἔχων συνεχῶς διεύθυνσιν νοτιοδυτικήν· μετὰ πορείαν δ' ὥρας εἴδομεν μακρὰν ἡμῶν βορειοδυτικῶς σκιερότητα πυκνήν, ἐκ τῆς γῆς μέχρι νεφῶν ὑψουμένην, ὡς σειρὰν ὀρεινήν, ἥτις μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπιμηκυνομένη διεκρίνετο ὅτι πρὸς ἡμᾶς ἤρχετο. Ἠσθάνθημεν τὸ πρῶτον ἐκ ταύτης αὔραν, ἥτις μικρὸν κατὰ μικρὸν δυναμουμένη ἀπέβη ἀὴρ σφοδρὸς σαλεύων τὰς καμήλους καὶ ἐμποδίζων τὴν βάδισιν· σταματήσαντες κατελήφθημεν ὑπὸ τῆς σκιερότητος, ἡ ὁποία ἀπηρτίζετο ὑπὸ σφοδροῦ ἀέρος φέροντος ἐκ μεμακρυσμένων χωρῶν κονιορτὸν καὶ λίθους, ἐξ ὧν ἐφυλαττόμεθα καταφεύγοντες ὑπὸ τῶν καμήλων τὰ φορτία. Ἡ πλήρης ἡμέρα μετεβλήθη εἰς λυκέσπερας ἐρυθρίζον, ἤτοι εἰς σκότος ἀσθενέστερον τοῦ ἐν Ἰνδίαις περιγραφέντος, ὅπερ διήρκεσεν ἐπὶ πέντε λεπτὰ πρῶτα τῆς ὥρας, μεθ' ὃ ἐφάνη νεφελώδης ἀτμόσφαιρα, καὶ ἀὴρ ὀλιγώτερον ἰσχυρὸς ἀνεμίζων ἀραιὰς καὶ εὐμεγέθεις σταγόνας. Καιρὸν τότε λαβόντες ἐν τάχει κατεβιβάσαμεν τὰ φορτία, καὶ ἀφοῦ διεθέσαμεν μόλις ἐν ἀσφαλεῖ ταῦτα, αἱ ἀραιαὶ σταγόνες διαδεχόμεναι βαθ-

μηδὸν ὑπὸ πυκνοτέρων ἀπέβησαν βροχὴ ῥαγδαιοτάτη, μεταβαλοῦσα εἰς ῥέουσαν θάλασσαν τὴν χώραν, καθ' ἣν ἔνθα συνήρχοντο ὕδατα παρέσυρον κορμοὺς δένδρων· διήρκεσεν ἐπὶ 20 πρῶτα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ ἔπαυσε μικρὸν κατὰ μικρὸν μεταβληθεῖσα εἰς ψεκάδας. Ἦτο ἡ πρώτη βροχὴ τοῦ Κουρτουφὰν ἔνθα αἱ βροχαὶ συμβαίνουσι τρεῖς μῆνας τοῦ ἔτους· νοτιότερον δ' εἰς Ὄφρα ντὲ Ναχὰς συμβαίνουσι μῆνας ἑπτά, εἰς τὴν χώραν τῶν Νιαμάνι (Νιαμ-Νιάμ) ἐπὶ μῆνας ἐννέα, καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰσημερινοῦ σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὄχι συνεχῶς, ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βραχύν, καὶ ἑκάστοτε μᾶλλον ἢ ἧττον ἀφθονώτεραι κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς χώρας. Κατὰ τοὺς ἐπιλοίπους μῆνας, καθ' οὓς ἡ βροχὴ ἐκλείπει ἀπολύτως, ὑπάρχει ἡ ὥρα τοῦ θέρους. Ὥστε ἀπὸ Λιμπέη μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ ἔχομεν μόνον δύο ὥρας, τὴν τῆς βροχῆς, ἀραβιστὶ Χαρὶφ καλουμένην δηλαδὴ φθινόπωρον, ἣν ἔαρ κάλλιον δύναταί τις ὀνομάσαι, καὶ τὴν τοῦ θέρους, ἀραβιστὶ σέφ· ἀλλ' οὐχὶ πανταχοῦ ἰσοχρόνους· ἐνιαχοῦ μάλιστα καὶ διπλᾶ ἔαρ καὶ διπλᾶ θέρη. Ὁ Στράβων γινώσκων τὰς χώρας ταύτας λέγει· ἔστι δ' αὐτοῖς χειμὼν μὲν ἡνίκα οἱ ἐτήσιοι πνέουσι (κατομβροῦνται γάρ), θέρος δ' ὁ λοιπὸς χρόνος (α)· τινὲς δ' αὐτῶν καὶ δίκαρπον ἔχουσι τὴν γῆν, καὶ δύο θεριστικὰ καρποῦνται, τὰ μὲν θερινὰ τὰ δὲ ἐαρινά (β), ὡς εἰ περιέγραφεν ἡμῖν τὸ δὶς κατὰ τὸ ἔτος ἔαρ καὶ θέρος. Ἐνόησαν δ' ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων θερινῶν βροχῶν ἐπληροῦτο ὁ Νεῖλος, παυομένων δὲ τῶν ὄμβρων παυομένην κατ' ὀλίγον καὶ τὴν πλημμυρίδα, ἐκ τῶν ἐπὶ τὴν τῶν ἐλεφάντων θήραν καὶ χάριν τοῦ γνωρίσαι

(α) Στράβ. 776. (β) Στράβ. 831.

τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου πεμπομένων ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ φιλιστοροῦντος Φιλαδέλφου, ὥστε καὶ θαυμάζειν ἄξιον, λέγει ὁ Στράβων· διότι Σέσωστρις τὴν Αἰθιοπίαν ἐπῆλθε μέχρι τῆς κιναμωμοφόρου, καὶ ὑπομνήματα τῆς στρατείας αὐτοῦ δείκνυνται, καὶ Καμβύσης προῆλθε μέχρι Μερόης· πῶς ἐκ τῶν τοιούτων ἀφορμῶν οὐ τελέως ἐναργὴς ἦν ἡ περὶ τῶν ὄμβρων ἱστορία τοῖς τότε, καὶ ταῦτα τῶν ἱερέων φιλοπραγμονέστερον ἀναφερόντων εἰς ὅσα μάθησιν περιττὴν ἐμφαίνει (α). Φανερὸν ὅμως ὅτι διὰ τῆς πρὸς τὴν κιναμωμοφόρον ἐκστρατείας τοῦ Σεσώστριος παρὰ τὴν παραλίαν γενομένης καὶ διὰ τῆς μέχρι Μερόης πορείας τοῦ Καμβύσου, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκινδύνευσε νὰ χαθῇ ἕνεκα δίψης, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωσθῇ ἡ τῶν βροχῶν τάξις ἐν γένει, ἠδύνατο ὅμως νὰ καταγνωσθῇ διὰ τῆς περιγραφομένης ἐκστρατείας Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, ἣν εὕρομεν περιγεγραμμένην ἐν τῇ τοῦ Ἰνδικοπλεύστου Κοσμᾶ περιγραφῇ. Εὐχρινέστερον ὅμως τοῦ Στράβωνος ἐκφράζεται ὁ Ποσιδώνειος γράψας, ὅτι αἱ βροχαὶ ἀκολουθοῦσι τὸν ἥλιον, πρὸς προφύλαξιν τῶν κινδυνευουσῶν νὰ καῶσι χωρῶν· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὰς βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ χώρας περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν συμβαίνουσι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῶν διαβαίνει ἀνερχόμενος τὸ βόρειον ἡμισφαίριον πρὸς τὸν βόρειον τροπικὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ κατερχόμενος, καὶ διαλείπουσιν ὅταν ὁ ἥλιος εὑρίσκηται μακρὰν αὐτῶν δηλαδὴ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον, καὶ ἑπομένως συμβαίνουσιν αἱ βροχαὶ πλειότερον χρόνον, εἰς ὅσας χώρας ὁ ἥλιος πλειότερον χρό-

(α) Στράβ. 789. 790.

νον κατὰ τὴν πορείαν του ταύτην πλησιάζει, λ. χ. εἰς τὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ εἰς τὰς παρ' αὐτόν.

Τὴν 24 Μαΐου εἴμεθα εἰς Σαάτα τῆς Χαμάρας ἔνθα ὑδρεύονται ἐκ μικρῶν λιμνῶν Φοῦλ καλουμένων, καὶ πληρουμένων ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν βροχῶν· ὅταν ἐκ τούτων τὸ ὕδωρ ἐκλίπῃ, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσι φρέατα ἐκεῖσε, ὑδρεύονται ἐξ ἀποθηκευμένου ὕδατος εἰς βυτίνας ἐκ κορμῶν εὐμεγέθους δένδρου χαμάρα ἢ ντεμπελτίε καλουμένου, ὅπερ ἀπαντᾷ ἀπὸ Λιμπέη μέχρι Τυμποῦν σκοπίμως ὑπὸ τῆς φύσεως τοποθετημένον, ἔνθα αἱ πηγαὶ καὶ τὰ φρέατα ἐκλείπουσιν ὅλως· δι' ὃ καὶ ἡ χώρα καθ' ἣν ἀναπτύσσεται καλεῖται Χαμάρα. Ὁ αὐτοῦ καρπὸς μεγαλείτερος τοῦ τῆς κοκονάτας, ἔξωθεν ξυλώδης, ἐμπεριέχει ἔσωθεν εἰς σαρκώδη λευκὴν καὶ ὑπόξυνον οὐσίαν σπέρματα, δι' ὧν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους δηλαδὴ πρὸ τῶν βροχῶν ὅτε ὁ καρπὸς ὡριμάζει, καθαίρουσι τὴν κοιλίαν, ἐνῷ διὰ τῆς ὑποξύνου σαρκώδους οὐσίας καταπραΰνουσι τὴν αὐτῶν δίψαν. Ἐκ δὲ τῶν εὐμεγέθων κορμῶν του, οὓς ἔσωθεν σκάπτοντες μεταβάλλουσιν εἰς βυτίνας, ἀρκοῦσι δύο ἢ τρεῖς μόνον ἵνα ποτίσωσιν οἰκογένειαν καὶ τὰς αὐτῆς ἀγέλας, καὶ νὰ πωλήσωσιν ἔτι ὕδωρ εἰς τοὺς διαβάτας καθ' ὃν χρόνον ἐκ τῶν Φοῦλ ἐκλείπει. Ἐκ δὲ Σαάτας τρεῖς ὁδοὶ ὑπάρχουσι διὰ νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν, αἵτινες ἑνοῦνται ἐν Ῥεζεκὰτ εἰς τὰ φρέατα Φακὴ Ζαχαρία. Ἠκολουθήσαμεν τὴν μεσαίαν ἀναχωρήσαντες τὴν 27 ἰδίου μηνὸς ἀπὸ Σαάτας καὶ ἐβλέπομεν τὸ ἑσπέρας τῆς 29 ἐξ ὄρους πρὸς νότον τὰ ὄρη τῆς Νάμπας μικρὰ καὶ πλησίον ἀλλήλοις ὄντα, ἅπερ οἱ Ἄραβες λογίζουσιν εἰς 99· δὲν λέγουσιν ἀληθῆ χρώμενοι τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, ὅταν θέ-

λῶσι νὰ παραστήσωσι πληθύν. Τὰ ὄρη ταῦτα, ὧν τὰ δυτικὰ μόνον ἐντεῦθεν βλέπομεν, ἐκτείνονται ἀνατολικῶς μὲν μέχρι λίμνης καλουμένης Νόμπας, καὶ κειμένης νοτίως Λιμπέη, νοτίως δὲ μέχρι τοῦ ἐρημώδους πεδίου τῶν Σιλοῦχ, ὧν τὰ ὑψηλότερα παρὰ τῶν καταπλεόντων τὸν λευκὸν ποταμὸν (μπάχαρ Ἄμπιατ) ὁρῶνται, καὶ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ νοτιοδυτικὸν αὐτῶν ὄρος Μπαὰμ καλούμενον, δηλαδὴ ὄρος τοῦ Γορύλλου· ἐπειδὴ τὸν γορύλλον οἱ Ἄραβες μπαὰμ καλοῦσι. Κατοικοῦνται ὑπὸ φυλῆς καλουμένης Νόμπα μελανοτάτης καὶ ἰδιογλώσσου· ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται Νοῦβοι καὶ τίθεται ἐξ ἀριστερῶν τῆς ῥύσεως τοῦ Νείλου καὶ οὐ μακρὰν τῆς Μερόης (α)· ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τινὲς τούτων τοποθετοῦνται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου καὶ ἄλλοι εἰς πολὺ δυτικωτέραν χώραν (β), ἡ δὲ λίμνη Νοῦβα τοποθετεῖται ἔνθα καὶ νῦν αὕτη οὕτω καλουμένη κεῖται (γ). Ἀμφότεροι δὲ Στράβων καὶ Πτολεμαῖος θέτουσι τοὺς Νούβους ἐν τῇ ἔνδον Λιβύῃ, ὁ δὲ Πτολεμαῖος περιλαμβάνει Νούβους εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Μερόης κατὰ τὴν ὑπ' Αἴγυπτον Αἰθιοπίαν, οἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς δυτικῶς τῆς Ἀβυσσινίας· ἐπειδὴ ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτοὺς δυσμικωτέρους τῶν Αὐαλιτῶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἐπεξετάθησαν δ' ἐν τῇ Λιβύῃ μέχρι τῶν δυσμικῶν τοῦ ὄρους Θάλα διότι μέχρις ἐκεῖ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀναφέρεται. Ἦσαν κατὰ τὸν Στράβωνα ἔθνος μέγα, κατὰ δὲ τοὺς Κόπτας ἀνήκουσιν εἰς τὴν χώραν τὴ-Λίβυ, ἐν ᾗ διεκρίνοντο τρία βασίλεια, τὸ περιγραφὲν Μακροῦ (Μερόης), τὸ νοτίως

(α) Στράβ. 786. (β) Πτολ. IV. 6. 16. IV. 7. 30. (γ) Πτολ. IV. 6. 13.

τούτου τη-'Αλδάδια ἐξ οὗ τὸ ἑλληνικὸν Λιδύα· ἀλλ' οὕτω κείμενον εἶνε αὐτὸ τὸ ἔθνος τῶν Νούδων, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Νούδους Στράδων τε καὶ Πτολεμαῖος θέτουσιν ἐν τῇ ἔνδον Λιδύᾳ, καὶ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τούτων καλούμενον Νὴ-'Εξάμωτις, ἡ καὶ βασιλεία τοῦ Σώτ, δηλαδὴ ἅπασα ἡ 'Εξάμωτις ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον καλουμένη Αὐξούμη, ἐν ᾗ βασίλειον (α). 'Υπ' 'Αράδων καλεῖται Χάμπεσι, καὶ ὑφ' ἡμῶν 'Αδυσσινία, ἐνῷ οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν ταύτην καλοῦσι Μακάτ. Οἱ Νοῦδοι εὑρίσκονται καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ περὶ τὰ 'Αδυσσινιακὰ ὄρη· ἐκυριάρχησαν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μακροῦ ἐξ οὗ αὕτη ἔλαδε τὸ ὄνομα Νουδία, ἣν ἡμεῖς τοῖς Ἄραψιν ἑπόμενοι κακῶς οὕτως ὀνομάζομεν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καταπολεμηθέντες κατεκόπησαν, καὶ ἔμειναν μόνον ἐκ τῶν Νούδων οἱ περισωθέντες εἰς τὰ ὁμώνυμα αὐτοῖς ὄρη τὰ ὑπ' ἐρήμων κυκλούμενα, καὶ εἰς τὰ δυτικὰ ὄρη τῆς 'Αδυσσινίας. Διελθόντες δὲ διὰ Τυμποῦν ἀφίχθημεν εἰς 'Αμποῦ Ναάμ, δηλαδὴ εἰς τῶν Στρουθοκαμήλων τὴν χώραν, διότι πολλοὶ ὑπάρχουσι Ναὰμ (Στρουθοκάμηλοι), δι' ὧν τὰ πτερὰ στολίζονται αἱ τῶν γυναικῶν κεφαλαί. Τὴν δὲ 2 'Ιουνίου ἀφίχθημεν εἰς Φακὴ Ζαχαρία δυτικῶς τῆς Νόμπας κειμένου. Τούτου δυτικῶς ὑπάρχει ἡ χωρίζουσα ἔρημος τὸ Φοῦρ ἢ Νταρ-Φοῦρ (τὸ Ντὰρ σημαίνει χώραν), καθ' ἣν ἐν καιρῷ τῶν βροχῶν οἱ 'Ρεζεκὰτ ἐξαπλούμενοι νέμονται. 'Εντεῦθεν ὁδὸς νοτία τὴν Νόμπαν παρερχομένη ἄγει εἰς τοὺς Ντζιαγγαί, καὶ ἑτέρα νοτιοδυτικῶς ἄγουσα διευθύνεται εἰς Σιέκα, ἣν ἀκολουθήσαντες παρήλθομεν χωρὶς νὰ σταματήσω-

(α) Πτολ. IV. 8 25.

μεν εἰς τὸ φρέαρ Μούντζιλατ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν ἀναπτύσσονται παρ' αὐτῷ μυῖαι φονεύουσαι, ὡς τινες λέγουσι, τὰ ζῷα, ἐνῷ ἄλλοι ἀποδίδουσι τὸν θάνατον αὐτῶν εἰς βλαβερὸν χόρτον· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐπηρεάζουσιν ἀμφότερα. Κινδυνεύουσι δ' ἐκ τῶν ζῴων πάντα πλὴν τοῦ βοός, καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ἐκεῖσε μόνον βόας ἔχοντες Μπαγκάρα καλοῦνται, δηλαδὴ βοηλάται. Τὴν 11 Ἰουνίου εἴμεθα εἰς Σιέκα, ἡ ὁδοιπορία μας ἦτο ὁμαλὴ ἀλλὰ διεκόπτετο τῶν βροχῶν ἕνεκεν· αἱ φοῦλ ἦσαν πεπληρωμέναι ὕδατος καὶ πλήρεις ἰχθυδίων ἐξ ὠῶν ἢ θρυμμάτων τῆς προτέρας ὑπάρξεως ἀναζωογονηθέντων κατὰ τὴν νέαν ταύτην βροχερὰν ἐποχήν, ἐνῷ ἐν τῷ ἀβρόχῳ καιρῷ καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν δὲν ὑπάρχει ὕδωρ ἀπὸ Ἀμποῦ Χαράζης ἕως εἰς τὰ φρέατα Φακὴ Ζαχαρία καὶ Μούντζιλατ. Συνηντῶμεν καθ' ἑκάστην τοὺς Ῥεζεκὰτ μεταναστεύοντας ἀγεληδὸν μετὰ τῶν πολυαρίθμων βοῶν των ὡς τὰ πτηνὰ ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ πάντα τὰ ἄλλα ζῷα, καὶ διὰ τὸ τρυφερὸν ἀναπτυσσόμενον χόρτον καὶ διὰ τὰς προγραφείσας μυίας. Τὰ δάση καὶ ἡ γῆ εἶχον τὴν αὐτῶν ἄνοιξιν, τὸ πᾶν ἐχλόαζε, ποικίλα πτηνὰ κατ' ἀμύθητα πλήθη ἔψαλλον τοὺς ὑμεναίους, εἴδη ποικίλων ἐντόμων καὶ σκορπίοι εὐμεγέθεις ἐπλανῶντο τῇδε κἀκεῖσε, πᾶν εἶδος ἀγρίων ζῴων ἐνέμετο κατ' ἀγέλας, τὰ παντοειδῆ θηρία γινώσκοντα ὅτι εὑρίσκοντο ἐκεῖ κατὰ πληθὺν τὰ θύματά των πολλὰ ἀπήντων· ἐν ἑνὶ λόγῳ εὑρίσκοντο τότε ἐκεῖσε παντὸς εἴδους ὑπάρξεις πᾶσαι εὑρίσκουσαι ἄφθονα τὰ πρὸς εὐχαρίστησίν των, ἐνῷ πρὸ τῶν βροχῶν ἐκείνη ἡ χώρα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔρημος καὶ ἀδιάβατος. Διὰ τοὺς μεγάλους ἐκεῖσε σκορπίους οἱ διαβάται φέρουσι μεθ' ἑαυ-

τῶν κλίνας. Ὁ ἡμέτερος Στράβων περιγράφει ταύτην ἔρημον νομὰς δαψιλεῖς ἔχουσαν, καὶ ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ πλήθους σκορπίων καὶ φαλαγγίων τῶν τετραγνάθων, ὅπερ ἐπιπολάσαντά ποτε, λέγει, ἀπεργάσοντο τοῖς ἀνθρώποις φυγὴν παντελῆ (α). Νῦν οἱ κατὰ τὴν διάλειψιν τῶν βροχῶν διαβαίνοντες ταύτην, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὰς Φοῦλ διατηρεῖται ἐλάχιστον σεσηπὸς ὕδωρ, ἂν ἐξ αὐτοῦ ὑδρεύωνται προσβάλλονται ἐκ τοῦ Φερεντὶτ ἢ τοῦ Δραγῶνος τῆς Γουϊνέας· τοῦτον εὗρον ἀναπτυσσόμενον ἔτι εἰς Πεντὲρ Ἀμπᾶς τῆς Περσίας, καὶ ἤκουσα γενόμενον εἰς Βουχάραν, ἔνθα λέγουσι Ντὰρ Μπουχαρὰ ἐγὲρ Φρισστὲ μίρεβετ, ἂς πᾶσσι ρισστὲ μίμπραετ, δηλαδὴ, καὶ ἂν ἄγγελος εἰς Βουχάραν ὑπάγῃ, ἐκ τοῦ ποδὸς τοῦ Δραγὼν ἐξέρχεται. Ἀναπτύσσεται ἔνθα ἀπαντῶσιν ὕδατα σεσηπότα.

Τὴν 3/15 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἄνδρας ἐκμισθώσας ἀνεχώρησα ἐκ Σιέκας, ἐτήρουν δὲ πάντοτε τὴν αὐτὴν νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν πορευόμενος εἰς χώρας καθ' ἃς δὲν ἔβρεχε· διότι δι' αὐτῶν ἡ βροχὴ προδιαβᾶσα ἤδη ἀπησχολεῖτο εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, διήλθομεν μετὰ 4 1/2 ὥρας τὸ Σέρ αούη, μετὰ 4 1/2 ἔτι τὴν λίμνην Σούμπιτο ὑπὸ γερανῶν τότε κατοικουμένην, μετὰ 2 ὥρας τὸ φρέαρ Ματάρι, μετὰ 2 ἔτι τὸ φρέαρ ἐλ Χάμιτ καὶ μετὰ 2 ἔτι κατελύσαμεν εἰς δάσος. Μετὰ 2 ὥρας ἐντεῦθεν διήλθομεν τὸ φρέαρ Νιααλή, καὶ μετὰ 2 τὸ Ποπλίολ. Εἶτα διήλθομεν ἐπὶ 7 1/2 ὥρας πολλὰς κατοικουμένας χώρας ὧν ἡ τελευταία καλεῖται Μέλλεγ· ἐκ ταύτης ἀναχωρήσαντες διήλθομεν ἐπὶ 1/2 ὥραν λίμνην ἑλώδη ἐν τῇ ὁποίᾳ κατ' ἀγέλας ἐνέμοντο Ἀντιλόπαι, ὧν μία θύσ-

(α) Στραβ. 772 12.

σανον ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς. Ἀναπτύσσεται ἐν αὐτῇ ὄρυζα ἀγρία, ἣν ὡς καὶ ἄλλα χόρτων σπέρματα συλλέγοντες τρώγουσιν οἱ Ἄραβες. Τῆς λίμνης δ' ἐξελθόντες μετὰ ἓν τέταρτον ὥρας κατελύσαμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς περιφερείας Καλέκας ἔνθα ἀγορεύονται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος. Καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ Σιέκας ὁδὸν ἐπορευόμεθα ἐντὸς τοῦ τῶν τροπικῶν δάσους μεταξὺ χόρτων ὑψηλῶν, ἅπερ ὑψηλότερα ὑπῆρχον ὅσῳ νοτίως ἤγομεν. Ἦσαν δ' ἐν Καλέκᾳ, αὐτά τε καὶ τὸ χαλαμβόκιον εἰς τὸ ἄνθος, ἐνῷ ἐν Σιέκᾳ ὀλίγον ἐκ τῆς γῆς ὑψοῦντο. Ἐκ τῆς Καλέκας δὲ νοτίως ἀπαντᾷ εἰς πλήθη ἀμύθητα ἡ ἄρντα ἐπὶ τῆς γῆς τὸν αὐτῆς οἶκον ποιοῦσα· τὸ ἔμπτερον εἶδος ταύτης, χρησιμεύει ὡς παχυντικὴ τροφὴ τοῖς ἰθαγενέσιν. Ἐν μὲν Καλέκᾳ ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ, νοτιώτερον δ' ἐν Νιαμάνι κατὰ πάντα τοῦ ἔτους καιρόν, ἐξέρχεται κατὰ τὰς ἑσπερινὰς τῆς ἡμέρας ὥρας ἐκ τοῦ αὐτῆς οἴκου δι' ὀπῆς προπαρεσκευασμένης ὑπὸ τῆς ἀπτέρου ἄρντας, καὶ πληροῖ ἱπταμένη κατ' ἀμύθητα πλήθη τὴν ἀτμόσφαιραν, μέχρις οὗ ἀποκόπωσιν αἱ αὐτῆς πτέρυγες καὶ πέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτε ἕπεται, συναντῶσα, ἡ μία τῆς ἄλλης· λαμβάνει δ' ἡ ἑπομένη τὰ ὀπίσθια τῆς προπορευομένης, καὶ περιφέρονται οὕτω ἀνὰ δύο μέχρις οὗ ὑπὸ μυρμήκων συλληφθῶσιν, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἀπολεσθῶσιν. Οἱ ἰθαγενεῖς δὲ τότε προλαμβάνοντες ποιοῦσι λακκίδιον πρὸ τῆς ὀπῆς τῆς ἐξόδου καὶ ἀνάπτοντες παρ' αὐτῷ πῦρ συλλέγουσιν ἐντὸς τοῦ λακκιδίου τὴν ἄρνταν σαρώθρῳ, ἥτις ἐξερχομένη πίπτει ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὴν τοῦ πυρὸς λάμψιν, καὶ κατὰ γῆς, ἐπειδὴ καίονται τὰ πτερά της. Εἶτα τηγανίζοντες εἰς ἐλαφρὸν πῦρ φυλάττουσι ταύτην εἰς κάνιστρα καὶ τρώ-

γουσιν ὅπως ἡμεῖς τὴν σταφίδα. Τούτους ἀκριδοφάγους καλῶν ὁ Στράβων ζῶσι, λέγει, ἀπὸ ἀκρίδων, ἃς οἱ ἐαρινοὶ λίβυες καὶ ζέφυροι πνέοντες μεγάλοι συνελαύνουσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους, ἐν ταῖς χαράδραις δ' ἐμβαλόντες ὕλην καπνώδη, καὶ ὑφάψαντες μικρὸν συλλέγουσιν. Ὑπεριπτάμεναι γὰρ τὸν καπνὸν σκοτοῦνται καὶ πίπτουσι· συγκόψαντες δ' αὐτὰς μεθ' ἁλμυρίδος μάζας ποιοῦνται καὶ χρῶνται. Τούτων δ' ὑπέρκειται ἡ νομὰς δαψιλεῖς καὶ σκορπίους ἔχουσα ἔρημος (α)· ἐξ ὧν ὡς βλέπομεν περιγράφονται λαμπρῶς αὗται αἱ χῶραι. Ποιεῖ δ' ἡ ἄρντα ἐν χώραις, καθ' ἃς τὸ ὕδωρ κατὰ τὰ ἄνω στρώματα τῆς γῆς σπανίζει, εἰς βάθη μεγάλα τὸν αὐτῆς οἶκον τοῦ ὕδατος πλησίον, καὶ ὅπου ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ὕδωρ πλημμυρεῖ ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀλλ' ἀποφεύγει τὰς πετρώδεις χώρας.

Ἡ Καλέκα καὶ Σιέκα ἀνάγονται νῦν εἰς τὰς χώρας τοῦ Φοῦρ ἢ εἰς τὰς τῶν καλουμένων Φαρουσίων ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, εἰς ὧν τὴν χώραν λέγει οἱ θερινοὶ ὄμβροι ἐπιπολάζουσιν, ἐν τῷ χειμῶνι δὲ ἀνυδρία ὑπάρχει, ὡς ἤδη γίνεται· ἔνιοι δὲ φασὶ τοὺς Φαρουσίους Ἰνδοὺς εἶναι τοὺς συγκατελθόντας Ἡρακλεῖ δεῦρο (β). Ὁ Πτολεμαῖος τίθησι τοὺς Φαρουσίους βορείως τοῦ Σαγάπολα ὄρους ἐξ οὗ ὁ Σοῦβος ποταμός, δηλαδὴ ὁμόρους τῆς Τιγγιτανῆς Μαυριτανίας ἢ τοῦ νῦν καλουμένου Μαρόκου, καὶ ἐπομένως περὶ τὸν Ἄτλαντα (γ), ὅτε ἐκ τοῦ Ἄτλαντος ἐξετείνοντο νοτίως· ἀλλ' ἐκδιωχθέντες εἶτα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, κατέλαβον χώρας αἵτινες ἀνῆκον εἰς τοὺς Γαράμαντας, διότι οὗτοι κατὰ Πτολεμαῖον ἐξετείνοντο, μέγιστον ἔθνος ὄντες, ἀπὸ τῶν τοῦ Βαγράδα

(α) Στράβ. 772. (β) Στράβ. 828. (γ) Πτολ. IV. 6. 17.

πηγῶν μέχρι τῆς Νούβας λίμνης (α). Εἰς τὴν αὐτὴν χώραν τοποθετῶν τούτους καὶ ὁ Στράβων, λέγει ὅτι ἦλθον ἐκ τῶν Αἰθιόπων τῶν παρωκεανιτῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐννέα ἢ καὶ δέκα τοῦ δ' Ἄμμωνος πέντε καὶ δέκα (β). Τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν περιγράφει κάλλιον ὁ Ἡρόδοτος λέγων, ὅτι κατῴκουν κατύπερθε πρὸς νότον τῶν Νασαμώνων, τούτων δυτικῶς τῆς Κυρήνης κατοικούντων (γ). Περὶ δὲ τὴν Τριτωνίδα λίμνην καὶ τὸν Τρίτωνα ποταμὸν κατῴκουν Μάχλυες (δ)· ὥστε οἱ Γαράμαντες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου εὑρίσκοντο νοτίως τῶν Μαχλύων καὶ ἐπομένως εἰς χώραν μεμακρυσμένην τῶν πηγῶν τοῦ Βαγράδα· ἔκτοτε δὲ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος καὶ Πτολεμαίου ἐπεκταθέντες κατέλαβον καὶ τὴν χώραν τῶν Μαχλύων καὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ νήσου Φλὰ ἐφ' ἧς Λακεδαιμόνιοι εἶχον κτίσμα (ε). Ἔφευγον δέ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, παντὸς ὁμιλίην καὶ οὔτε ὅπλον κεκτίαται ἀρήϊον

(α) Ὁ Πτολεμαῖος ἀφ' ἑνὸς τίθησι τὰς πηγὰς τοῦ Βαγράδα ποταμοῦ τοῦ δυτικῶς τοῦ Καρχηδόνος εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβάλλοντος εἰς τὸ Μάμψαρον ὄρος, ὅπερ ἐκ τῆς περιγραφῆς ἐξάγεται ὅτι εὑρίσκεται βορείως τῶν λιμνῶν Τριτωνίδος, Παλλάδος καὶ Λιβύης (Πτολ. IV. 3. 18. 19.) καὶ ἀφ' ἑτέρου τίθησι τὰς πηγὰς τοῦ Βαγράδα εἰς τὸ ὄρος Οὐρσάγαλα εὑρισκόμενον ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς σχετικῆς περιγραφῆς νοτίως τῶν λιμνῶν (Πτολ. IV. 6. 10.) Φαίνεται δὲ ὡς δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τῆς §. 13. τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου, ὅτι ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ἐκ τοῦ Οὐρσάγαλα πηγάζει ὁ Γεὶρ, ὅστις ἐποίει τὴν Νούβα λίμνην, τὴν νοτίως τῆς Λιμπέης εὑρισκομένην· καὶ ἐπομένως οἱ Γαράμαντες ἐξετείνοντο ἀπὸ τοῦ Μαμψάρου ὄρους νοτίως μέχρι τῆς λίμνης Νούβας (Πτολ. IV. 6. 16.) (β) Στράβ. 835. 19. (γ) Ἡροδ. IV. 174. (δ) Ἡροδ. IV. 178. (ε) Ἡροδ. IV. 178.

οὐδέν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπίστασθαι (α)· ἦσαν δ' ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς καὶ ἀπεῖχον ἐκ τῶν Λωτοφάγων τῶν περὶ τὴν μικρὰν Σύρτιν κατοικούντων ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας (β), εἶχον δὲ βόας ὀπισθονώμους (γ)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι πᾶσα ἡ χώρα ἡ ἀπὸ Λιμπέη καὶ ἀπὸ Νόμπας, καὶ τὸ Φοῦρ αὐτὸ μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Βαγράδα ἀνῆκεν εἰς τοὺς Γαράμαντας, ὧν τινες περιεσώθησαν εἰς τὸ νῦν καλούμενον Μπόργο, ἂν τοὺς Μπόργο διὰ Γαράμαντας ἐκλάβωμεν, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα καὶ ἡ χώρα αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Γαραμάντων ἀνήκει.

Ἐν Καλέκᾳ ἔκλεψαν τὴν κάμηλόν μου, ἀλλ' ὡς ἐνόησα ὁ τῶν Ἀράβων Καμπανίαι (δ) Σιέχ, ἐρασθεὶς αὐτῆς ὑπεξήρεσε· διότι μοὶ ἔδωκεν ἀντ' αὐτῆς μίαν κάμηλον καὶ μεγαλοπρεπῆ ὀπισθόνωμον ταῦρον. Ἀνεχώρησα ἐκ ταύτης τὴν 22 τοῦ ἰδίου μηνός, καὶ μετὰ δύο ὥρας διῆλθον τὸν χείμαρρον Ῥίτζιλο ἐρχόμενον ἀπὸ βορρᾶ ἐκ τῶν ὀρῶν Μασλαάτ καὶ διευθυνόμενον νοτίως εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ. Τὸν Ῥίτζιλο ἀκολουθοῦντες οἱ ἀπὸ Καλέκας ἄγουσι νοτίως εἰς τὰς χώρας τῶν Σιάτ καὶ Γκολγουλὲ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Shweinfurth Τέμπω ὀνομαζομένων, καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν Φερουγγὲ καὶ Γκόλω. Διέρχονται τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸν ποταμὸν Ἀράπ (Arab), καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας διερχόμενοι χώραν ἀμμώδη διέρχονται ῥύακα ἐκ τοῦ ὄρους Τελγῶνα ἀπὸ δυσμῶν ἐρχόμενον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἔτι διέρχονται μέγαν ποταμὸν ὀνομαζόμενον ἐκεῖ Ντζιέμπελ, καὶ ἐκ δυσμῶν ἐξ ὀρῶν ἐρχόμενον, ἀλλ' εἶνε ὁ ποταμὸς Μπόρο, ὃν μετ' οὐ πολὺ θέλομεν

(α) Ἡροδ. IV. 173. (β) Πτολ. IV. 3. 22. (γ) Ἡροδ. IV. 183. (δ) Οὕτως ὀνομάζεται ἡ κατοικοῦσα Ἀραβικὴ φυλὴ τὴν Καλέκα.

διαβῇ. Ἐκ τούτου οἱ ἄγοντες εἰς Σιὰτ Γχολγουλὲ διευθύνονται νοτιοδυτικῶς δι' ἀμμώδους χώρας εἰς Χορελγάνα, οἱ δὲ εἰς Γχόλο διευθύνονται νοτιοδυτικῶς ἀφικνούμενοι εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια. Τὸ μικρὸν δ' ἔθνος Φερουγγὲ ἄγνωστον μέχρι νῦν κεῖται δυτικονοτίως τοῦ ὄρους Τελγῶνα, ἔνθα μοὶ ἔλεγον ὄρη εὑρίσκονται· λογίζεται μετὰ τῶν ἐθναρίων Σιὰτ καὶ Γχολγουλὲ ὡς ἀνῆκον εἰς τὰ ἐθνάρια τοῦ Φοῦρ, ὧν ἕκαστον ἔχει ἰδίαν γλῶσσαν, συγγενεῖς δ' οἱ Σιὰτ καὶ Γχολγουλέ, οἵτινες λογίζονται ὡς φυλαὶ ἀδελφαί, εἰσὶ δι' ἐπιγαμιῶν συνδεδεμένοι. Ἄλλη ὁδὸς ἀνατολικωτέρα τῆς διὰ Ῥίτζιλο ἄγει ἀπὸ Σιέκας κατ' εὐθεῖαν δι' ἐρήμων ἐπὶ ἓξ ἡμέρας εἰς τὸν ποταμὸν Ἀρὰπ ἀφικνουμένη, ὅθεν ἑνοῦται δυτικονοτίως στρεφομένη μετὰ τῆς προγραφείσης. Τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀνατολικῶς καὶ νοτίως τῶν ὀρῶν Νόμπας ἐκτείνεται πρὸς νότον ἡ τῶν Ντζιαγγαὶ χώρα, περὶ ὧν θέλομεν ἀκολούθως ὁμιλήσει. Ἐκ δὲ τοῦ Ῥίτζιλο μετὰ ἑπτὰ ὥρας διήλθομεν ἕτερον χείμαρρον Σαντζάγια καλούμενον, ὅστις ἐκ Μασλαὰτ ἐρχόμενος χύνεται εἰς τὸν Ἀράπ. Ἡ φυλὴ δὲ Μασλαὰτ ἰδίαν γλῶσσαν ἔχουσα ἀνήκει εἰς τὰ ἐθνάρια τοῦ Φοῦρ, καὶ εὑρίσκεται βορείως τῆς ὁδοῦ ἡμῶν μεταξὺ Καλέκας καὶ Δάρα. Μετὰ ἑπτὰ ὥρας διήλθομεν τὸν ἐκλαμβανόμενον ὡς ἀρχὴν τοῦ Ἀρὰπ χείμαρρον, ὃν ἐκεῖ Ῥίτζιλο ἐλ Μάλεμ καλοῦσιν· ἔρχεται ἐκ τοῦ ὄρους Μαρρὰ βορειόθεν, ἀλλ' εἶνε χείμαρρος διατηρῶν ὕδωρ εἴς τινας λεκάνας τῆς αὐτοῦ κοίτης. Τοιοῦτος ἦτο μάλιστα καθ' ὃν χρόνον τὸν διῆλθον, ἐνῷ οἱ ἐκ Μασλαὰτ χείμαρροι ἦσαν πεπληρωμένοι ὕδατος· ἀλλ' εἶτα καθίσταται ἐπὶ τρεῖς μῆνας πλωτός. Διευθύνεται νοτιανατολικῶς, καὶ ἑνούμε-

νος μετὰ τοῦ Ἄντα, ὃν μετ' οὐ πολὺ θὰ διαβῶμεν, ἄγει ἀνατολικῶς ἐν μέσῳ ἀμμωδῶν χωρῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ποταμὸς Ἀράπ, πλατυνόμενος δὲ λέγεται ποιῶν λίμνην. Ἐκ ταύτης ὅμως νομίζω ἐξερχόμενος ποιεῖ τὴν βορείαν κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Φανικάμ, ἣν σημειοῦσι βορειόθεν ἐκ τοῦ ὄρους Μπαὰμ τῆς Νόμπας ἐξερχομένην, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖσε ὄρη καὶ πηγαὶ ἵνα ποταμὸν σχηματίσωσιν. Ἡ δ' ἑτέρα κεφαλὴ τοῦ Φανικὰμ σχηματίζεται, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἴδει, ἐκ κλάδου τοῦ ποταμοῦ Μπόρο βορείως διευθυνόμένου πρὶν εἰς τὴν λίμνην Ῥὲκ ἐμβάλῃ. Ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζων τὸν Ῥίτζιλο ἐλ Μάλεμ, Γεῖρα, λέγει, ὅτι ἔχει τὴν ἀρχήν του ἐκ τοῦ ὄρους Οὐρσάγαλα, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς κατὰ μῆκος καὶ πλάτος καὶ κατὰ τὴν σχετικὴν περιγραφὴν πρὸς τὸ ὄρος Μαρρά, ἐπιζευγνύει δὲ τὸ ὄρος τοῦτο καὶ τὴν Γαραμαντικὴν φάραγγα τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρους Θάλα κειμένην καὶ νοτίως τοῦ Οὐρσάγαλα, καὶ ἐκτρεπόμενος ποιεῖ τὰς Χελωνάτας λίμνας, ἀφανίζεται δ' ἐνδογείως ῥέων, καὶ ἀναφαίνεται ποιῶν τὴν λίμνην Νούβα, δηλαδὴ τὴν νοτίως τῆς Λιμπέη καὶ ἀνατολικῶς τῆς Νόμπα λίμνην, τὴν μέχρι σήμερον διατηροῦσαν τὸ ἴδιον ὄνομα· κατὰ τὸν ποταμὸν ἔκειτο ἡ Γείρα μητρόπολις, ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ νῦν Ντάρα (α). Ὥστε ὁ Πτολεμαῖος πιστεύει ὅτι ἡ λίμνη Νοῦβα ἢ Νόμπα ὅπως λέγεται σήμερον, ἔχει ἐνδογείως τὰ αὐτῆς ὕδατα ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀράπ.

Τὴν 25 τοῦ ἰδίου μηνὸς μετὰ τρεῖς ὥρας ἀφίχθην εἰς τὸ Ῥὰς ἐλ Φίλ, καὶ μετὰ δύο καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς τὰ ὄρη ἐθναρίου Ντόγγω καλουμένου, καὶ ἀνήκοντος εἰς τὰ ἔθνη

(α) Πτολ. IV. 6. 13. 31.

τοῦ Φοῦρ, καὶ ἰδίαν γλῶσσαν ἔχοντος· κατέλυσα μετὰ τέσσαρας ὥρας πλησίον λιμνίσκης καλουμένης Ντζιογάν. Ἐκ δὲ Τεμποῦν, ὅθεν ἐγκατελείψαμεν τὸ μεγαλόκορμον δένδρον Ντεμπελντίε, μέχρι τῶν ὀρῶν Ντόγγω ἀπαντῶσι σχεδὸν τὰ αὐτὰ εἴδη δένδρων· ἐνταῦθα ὅμως διακρίνει τὴν φυτικὴν ζώνην δένδρον μεγαλοπρεπὲς Ντελὲπ καλούμενον. Ὁ κορμὸς αὐτοῦ ὑψηλός, εὐθὺς καὶ λεῖος εἶνε ὅμοιος τῷ κορμῷ τῆς κοκονάτας, ἀλλὰ παχύτερος τούτου· καὶ ἐνῷ δὲν διακλαδίζεται, στέφεται ὑπὸ φύλλων τοῦ Ντὸμ (hyphoema thébaica) οὗ τινος ὁ κορμὸς ὢν τραχὺς καὶ ἀνώμαλος, ὡς ὁ τοῦ φοίνικος, διακλαδίζεται, δηλαδὴ τὸ Ντελὲπ φέρει κορμὸν τῆς κοκονάτας, ἥτις ἔχει φύλλα ὅμοια τοῖς τοῦ φοίνικος, φύλλα δὲ τοῦ Ντὸμ στρογγύλα, παλαμοειδῆ καὶ ἀκτινωτά, καὶ καρπὸν κατὰ τὸ σχῆμά μέν, τὴν ποιότητα καὶ τὴν ὑφὴν ὅμοιον τῷ τοῦ Ντελέπ, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέγεθος τούτου τετραπλάσιον καὶ ἀνάλογον τῷ τῆς κοκονάτας, ἐξαρτώμενον ὅμως ἐξ ἀκρεμώνων ὡς ὁ τοῦ Ντόμ, καὶ ὡς οἱ τοῦ φοίνικος. Παρασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ ὅπως καὶ ἐκ τοῦ Ντὸμ ἄλευρον καὶ ζῦθον. Δὲν περιεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth, πιθανὸν διότι δὲν συνηντήθη ὑπ' αὐτοῦ. Ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ κατὰ τὰς χώρας τῶν Ντζιαγγαὶ καὶ δυτικῶς τῶν Ντίγγα κατὰ τὴν παραποταμίαν τοῦ ποταμοῦ Γκίμπα, ἀρχῆς ὄντος τοῦ ποταμοῦ Σοπέτ. Τὴν ἐπαύριον 28 τοῦ μηνὸς ἀφίχθημεν μετὰ ἓξ ὥρας εἰς τὸ τῶν Ντόγγω βασιλικὸν ὄρος, ὀνομαζόμενον οὕτω διότι παρὰ τὴν ὑπώρειαν αὐτοῦ ἑδρεύει ὁ βασιλεύς. Πρὸ τῆς αὐλῆς ὑπάρχει πλατύσκιον δένδρον, ὑφ' ὃ ἐπὶ δορᾶς παρδάλεως καθήμενος ποιεῖ τὰς ἀκροάσεις. Τὰ ὄρη Ντόγγω ἔχουσι διεύθυνσιν ἐκ τῶν ΒΑ. πρὸς ΝΔ. κάλλιστα δια-

κεκριμένην ὑπὸ στεπώδους σειρᾶς νοτίως τοῦ βασιλικοῦ ὄρους, ἥτις προεκτείνεται ὁρίζουσα βορείως τὴν κοίτην τῶν ἡνωμένων ποταμῶν Μπουλμποὺλ καὶ Ἄντα, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἰδίᾳ ὁ ὑφ' ἡμῶν καλούμενος ποταμὸς Ἀράπ. Νοτιανατολικῶς δὲ Ντόγγω ὑπάρχει τὸ ἰδιόγλωσσον ἐθνάριον Φερουγγέ, ἐν ᾧ οἱ Ντόγγω λέγουσιν ὑπάρχει ὄρος ὑψηλόν. Τοῦ Ντόγγω νοτίως φαίνονται ὄρη κυανᾶ, ὧν τὸ ὑψηλότερον ἐκάλουν Ἀμποῦσα, καὶ τοὐντεῦθεν αὐτῶν πεδίον ἐκτεταμένον τριῶν ἡμερῶν ἔχον πλάτος καὶ ἀκατοίκητον, διαρρεόμενον ὑπὸ ποταμοῦ καταρρέοντος ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμποῦσα καὶ ἐμβάλλοντος εἰς τὸν Ἄντα, ὄντος δ' ἑλώδους πρὸς τὰ ὄρη ἔνθα πολλοὶ βούβαλοι νέμονται. Ἡ ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Μπουλμποὺλ καὶ Ἄντα χώρα ἀνήκει εἰς ἰδιόγλωσσον ἔθνος Κρέκοι καλούμενον, ἀνατολικῶς μέχρι τῶν Φερουγγὲ καὶ Γκόλω ἐκτεινόμενον, καὶ νοτίως μέχρι τῶν Νιαμάνοι (Νιαμ-Νιάμ). Τοῦτο καὶ πάντα τὰ νοτίως καὶ δυτικῶς τοῦ Μπουλμποὺλ ἔθνη καλοῦσιν οἱ Ἄραβες Φερτὶτ δηλαδὴ ἀπίστους, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν Ντὰρ Φερτίτ. Τὰ δ' ἐντεῦθεν ἀποδίδουσιν εἰς τὸ Φοῦρ, ἐπειδὴ ὑποτελῆ αὐτοῦ ὑπῆρξαν.

Ἐκ Ντόγγω ἄγουσιν εἰς τὴν νοτιοδυτικῶς αὐτοῦ κειμένην Ὄφρα [illegible] ἢ ἀκολουθοῦντες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Μπουλμπούλ, καὶ διαβαίνοντες αὐτὸν ἐκεῖθεν τῆς ἑνώσεώς του μετὰ τοῦ Ἄντα, ἢ κατ' εὐθεῖαν [illegible] χωρῶν πορευόμενοι· ἀλλὰ δι' ἐκείνης [illegible] κατὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν βροχῶν, διὰ δὲ ταύτης ἐν τῇ τῶν βροχῶν ἐποχῇ. Διατάξας λοιπὸν [illegible] ἀνεπαύθημεν τὴν 29 μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰς κωνικὸν βουνὸν [illegible], δυτικῶς τοῦ

ὁποίου ὑπάρχει ἐκτεταμένον πεδίον ἀφικνούμενον βορείως μέχρι τοῦ ὄρους Μαρρὰ καὶ ἀνατολικῶς μέχρι τῶν ὀρῶν Κάρα καὶ Σοῦλα, δηλαδὴ τοῦ Θάλα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένου. Δασῶδες ὂν τὸ πεδίον ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Γαραμαντικὴ Φάραγξ, ἣν οἱ Γαράμαντες κατῴκουν μέχρι τῆς Νούβας λίμνης ἐκτεινόμενοι, κατοικεῖται νῦν ὑπὸ τῶν Ἀράβων Ταάσση, οἵτινες νοτίως ὁρίζονται διὰ τοῦ Μπουλμποὺλ ἐκ τῶν Κρέκοι, καὶ ἀφικνοῦνται βορείως μέχρι τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν Μπενι-ἄσελ καὶ Μπενι-χάλφα, τῶν μεταξὺ Σοῦλα καὶ Μπόργω κειμένων, καὶ δυτικῶς τοῦ ὄρους Μαρρᾶ, καταγομένων δὲ πιθανὸν ἐκ τῶν ἐν Σαχάρᾳ Μπενι-ἄσελ. Τὴν 30 δὲ τοῦ μηνὸς μετὰ πορείαν δέκα ὡρῶν διήλθομεν τὸν Μπουλμπούλ, ὃν ὁ περιηγητὴς τῆς καρδίας τῆς Ἀφρικῆς καλεῖ ἐλ Homre, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὴν οὐ μακρὰν τῆς αὐτοῦ ὄχθης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κρέκοι Ὄφρα ντε Ναχάς, ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει λάκκον χαλκοῦ, διότι ἀνορύττουσιν ἐκ τῶν ἔνδον τῆς γῆς αὐτῆς χαλκόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΟΦΡΑ ΝΤΕ ΝΑΧΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α΄.

Τὴν 4 Ἰουλίου 1876 ἀνεχώρησα ἐκ τῆς Ὄφρα ντε Ναχὰς διευθυνόμενος ἀνατολικῶς καὶ μᾶλλον νοτίως διὰ Μίγγη, ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth καλουμένων Manges καὶ θεωρουμένων ὡς ἔθνος ἰδιαίτερον, ἐνῷ εἶνε χώρα

τῶν Κρέκοι· ἐσκόπευον,ἵνα κατέλθω εἰς Μόφιο. Προεπορεύοντο δ' οἱ ὁδηγοὶ καὶ μετ' αὐτῶν ἡ κάμηλος πεφορτωμένη τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν ἀναγκαιοῦντά μοι, καὶ εἱπόμην πάντων καθήμενος ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς μου ταύρου. Διηρχόμεθα χώρας δασωμένας μεταξὺ ὑψηλῶν χόρτων, καὶ ἀφίχθημεν μετὰ 20' πορείαν εἰς λιμνάζουσαν χώραν κατὰ διάφορα μέρη ἐκ βροχερῶν ὑδάτων· ἡ γῆ ἦτο τοσοῦτον καταποτισμένη, ὥστε εἴς τι μέρος οἱ πόδες τῆς καμήλου ἐβυθίσθησαν μέχρι γόνατος. Ἀπέδοσα τὸ συμβὰν εἰς ἀδεξιότητα τῶν ὁδηγῶν καὶ δριμέως κατ' αὐτῶν ἐφέρθην ἵνα προσεκτικωτέρους καταστήσω· ἀλλὰ μετὰ 2' πορείαν, καθ' ἣν καὶ ἐγὼ ἐγνωμάτευον πλησίον βαδίζων, ὁ πρῶτος ποὺς τῆς καμήλου ἅμα πατήσας ἐβυθίσθη ἅπας μέχρι στήθους. Οἱ ὁδηγοὶ διετείνοντο ὅτι καθίστατο ἀδύνατος ἡ περαιτέρω πορεία, διότι ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν κοιλάδα διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ Ἄντα ἀβάτου κατ' ἐκείνην τὴν χώραν, ἐν ᾗ ἐπὶ πλέον ὕδατα ἐκ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κοιλάδος ὀρῶν καταρρέοντα, καὶ πολλαχοῦ λιμνάζοντα, ἀπετέλουν τὴν γῆν ἄβατον ὡς καὶ ὁ κ. Schweinfurth ὀρθῶς παρετήρησε γράψας, ὅτι ἡ τῶν κέντρων τῆς Ἀφρικῆς γῆ ἔχει ἐνιαχοῦ ὑφὴν σπογγώδη, λιμνάζοντα τὰ ὕδατα κρατοῦσα καὶ εἰς αὐτὰ τῶν ὀρῶν τὰ πλευρά. Ἡ Μίγγη δ' ἔκειτο ἐκεῖθεν τοῦ Ἄντα ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὀρῶν Ἀμποῦσα, καὶ ἀπεῖχεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐὰν ὡδεύαμεν ὁμαλῶς ἐπὶ ἓξ ὥρας καθ' ἑκάστην· ἄλλη ὁδός, ἀπ' εὐθείας εἰς Μόφιο ἄγουσα τῆς Μίγγης δυτικώτερον ὑπῆρχε, διὰ τὴν πρὸ χρόνων ἕνεκα τῶν πολέμων τοῦ Ζουμπὲρ καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν τῆς χώρας, καταδασωμένη καὶ ἄβατος. Ὁ νουνεχέστερος τότε τῶν ὁδηγῶν μου

προέτεινε μεταβαλόντες πορείαν νὰ πορευθῶμεν κυκλικῶς διὰ τῶν ὀρῶν Σιάλα καὶ Κουτουάκα, ὑπολογίζων, ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ποιήσωμεν τρεῖς ἡμέρας μέχρι Σιάλα, δύο μέχρι Κουτουάκα, καὶ δύο ἑτέρας ἐκεῖθεν εἰς Μίγγη. Ἐλάβομεν λοιπὸν τὴν πρὸς Σιάλα ὁδὸν νοτιοδυτικῶς στραφέντες καὶ βαδίζοντες ἐπὶ χωρῶν ἀνωμάλων, ὧν ἡ συνέχεια πρὸς νότον τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄντα ὄρη ἀπετέλει. Διήλθομεν μετὰ 4 ὥρας τὸν ποταμὸν Μπουλμπούλ, ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ῥέοντα, ὅστις ἐκεῖθεν ἀνατολικῶς στρεφόμενος καὶ διερχόμενος βορείως Ὄφρα ντε ναχὰς ἑνοῦται ἀνατολικῶς ταύτης μετὰ τοῦ Ἄντα, καὶ εἶτα ὡς προεμνήσθημεν μετὰ τοῦ ἐκ τῶν ὀρῶν Ἀμποῦσα ποταμοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους μετὰ τοῦ χειμάρρου Ῥίτζιλο ἐλ Μάλεμ, μεθ' ὃν τὸ ὄνομα ποταμὸς Ἀρὰπ λαμβάνων ποιεῖ τὴν πρὸς δυσμὰς τῶν Ντζιαγγαὶ λίμνην, καὶ τὸν ἐκ ταύτης ποταμὸν Φανικάμ. Μετὰ διήλθομεν ἀμέσως ῥύακα ἐκ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. ῥέοντα εἰς τὸν Μπουλμπούλ, καὶ κατελύσαμεν μετὰ δύο ὥρας εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Τζιλέ. Τὴν αὔριον ἀνελθόντες ὄρος Ἀμκοὺς ὀνομαζόμενον ἐβλέπομεν δυτικῶς ἐκ τῆς αὐτοῦ κυρυφῆς ὄρη ὑψηλότερα κυανᾶ, τὰ τοῦ Σιάλα, ἅπερ σχηματίζουσι σειρὰν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἀπευθυνομένην βορείως πρὸς τὰ ὄρη Κάρα καὶ Σοῦλα. Τὸ κυανοῦν αὐτῶν ὑπέρλαμπρον κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας ἐκ τοῦ Ἀμκοὺς θεωρούμενον, μοὶ ἀνέφερεν εἰς τὸν νοῦν τὰ ὄρη τῆς Σελήνης· διότι ὄρη εἰς ἐκείνας τὰς χώρας κατωνομασμένα διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Σελήνης εἰς οὐδεμίαν γλῶσσαν ὑπάρχουσι, καὶ πρέπει ἡ ὀνομασία αὕτη νὰ προῆλθεν ἐκ μεταπτώσεως τοῦ ὀνόματος Σιάλα διὰ τὸ ὡραῖον αὐτῶν κυανοῦν ὑπὸ περιη-

γητῶν Ἑλλήνων βεβαίως, ἢ κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων. Ὁ Πτολεμαῖος τίθησι τὰ ὄρη τῆς Σελήνης εἰς πολὺ νοτιωτέραν θέσιν περιγράφων αὐτῶν σειρὰν ἐγκαρσίαν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας πρὸς τὰς λίμνας τοῦ Νείλου, εἰς τὰς ὁποίας κατέρρεον αἱ ἐκείνων χιόνες (α). Θέλομεν εὕρει καὶ τὴν σειρὰν ταύτην ἀντιστοίχως τῶν λιμνῶν τοῦ Νείλου κειμένην, μεθ' ἧς συνδέονται προεκτεινόμενα καὶ τὰ ὄρη Σιάλα, ἀλλ' ὑπ' ὀνόματα διάφορα· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι βορείως ταύτης ἐγκάρσιαι σειραὶ καὶ ἄλλαι κάθετοι ἐκτὸς τῆς τῶν ὀρῶν Σιάλα, ὀρεινῆς οὔσης τῆς χώρας ἣν περιηγούμεθα. Καταβάντες ἐκ τῶν ὀρῶν Ἀμκοὺς κατελύσαμεν μετὰ ἑπτάωρον πορείαν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην ποταμίσκου Μπαρὲκ ὀνομαζομένου, καὶ ἐπὶ βράχου νοτιανατολικῶς εἰς τὸν Μπουλμποὺλ ῥέοντος· εἰς τούτου τὴν ἀποτρόπαιον ὄχθην ἀπώλεσα ἐκ τετάνου τὸν μεγαλοπρεπῆ μου ταῦρον. Τὴν αὔριον διῆλθον ἄλλα ὄρη, καὶ εἰς κοιλάδα μεταξὺ τούτων καὶ τῶν τοῦ Σιάλα ὀρῶν εὑρισκομένην διέβην τὸν ποταμὸν Τράγγα νοτιοδυτικῶς ἐκ τῶν ὀρῶν Σιάλα ἐρχόμενον καὶ βορειοδυτικῶς εἰς τὸν Μπουλμποὺλ ἄγοντα· κατέλυσα δὲ μετὰ 3 1/2 ὡρῶν πορείαν κεκμηκὼς καὶ ἀδιάθετος εἰς χωρίον Ῥάντζιο τοῦ ἔθνους Σιάλα ἰδιογλώσσου καὶ ἰδιαιτέρου τῶν Κρέκοι. Τὴν ἑσπέραν προσεβλήθην ὑπὸ πυρετοῦ διαλείποντος, καὶ χωρὶς νὰ λάβω κινίνην φοβούμενος μὴ τὸ φάρμακον συνηθίσω, ἀνεχώρησα τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης καὶ ἀφίχθην μετὰ δίωρον νοτίαν πορείαν εἰς Σιάλα ἔνθα ἤδρευεν ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐθναρίου. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ταύτης προσεβλήθην ὑπὸ παροξυσμοῦ κακοήθους,

(α) Πτολ. IV. 8. 3.

ὃν διαφυγὼν ἔλαβον κινίνης δόσιν μεγάλην. Ἀλλὰ τὴν νύκτα καθ' ἃς ἐκινδύνευον ὥρας, ὁ ὑπηρέτης μου ἐκ Φοῦρ λαβὼν τὴν κάμηλόν μου ἀπῆλθε. Πέμψας δ' ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνευρὼν αὐτὸν ἔφερε δεδεμένον, καὶ ῥίψας χαμαὶ ἀνηλεῶς ἐτιμώρησεν. Ἀναχωρήσας τὴν 9 Ἰουλίου ἐκ Σιάλα διευθυνόμην ΝΑ. εἰς Κουτουάκα· μετὰ πορείαν τινα, διὰ φωνὰς συγκεχυμένας στραφείς, εἶδον τέσσαρας ἐνόπλους ἄνδρας φωνασκοῦντας καὶ τρέχοντας κατ' ὄπισθέν μου. Ἀπεστέλλοντο παρὰ τοῦ Νοῦρ Ἄγγαρα (Νοῦρ ἀφόβου), ὅστις προμαθὼν τὴν εἰς Ὄφρα ἄφιξίν μου ἔπεμπε προσκαλῶν με. Ἐστράφην λοιπὸν πρὸς τὸ ἄφοβον Φῶς (Νοῦρ σημαίνει φῶς), ΒΔ. ἐπὶ τῶν ὀρῶν Σιάλα πορευόμενος καὶ κατέλυσα μετὰ πεντάωρον πορείαν παρὰ βαθὺν χείμαρρον διὰ βροχὴν ἐλαφράν. Ἀπολέσας δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην καὶ τὴν κάμηλόν μου μετὰ πολλῶν δαρμῶν θανοῦσαν, ἔπεμψα ζητῶν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πραγμάτων μου ἄνδρας εἰς Σιάλα καὶ ἄλλους ἐγκατέλειψα πρὸς φυλακήν των, τὰ δ' ἀπολύτως ἀναγκαιοῦντά μοι λαβὼν ὥδευον δυτικῶς ἐλαφρῶς παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν κοιλάδος τῶν Σιάλα, ἣν ὁ ποταμὸς Μίτζα καλούμενος διαρρεῖ ἐκ νότου ἐρχόμενος· καθ' ἣν δὲ χώραν ἕτερος εἰς αὐτὸν ἐκ δυσμῶν ἐμβάλλει, καὶ διαρρεῖ οὗτος τὰ βόρεια τῆς κοιλάδος ὄρη δύσβατα ὄντα, ἀλλὰ ταπεινά, ἐστράφην βορείως ταῦτα διελθών, καὶ ἀμέσως ἐκεῖθεν δυτικῶς στραφεὶς καὶ τὸν Μίτζα διαβὰς βορείως ῥέοντα ἐπορευόμην μᾶλλον δυτικῶς καὶ μικρὸν βορείως· κατέλυσα δὲ μετὰ 4 ὥρας πλησίον ῥύακος ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν εἰς τὸν Μίτζα ἄγοντος. Τὴν αὔριον ὄρη ὑπὸ τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν ἀναβαίνοντες διήλθομεν χωρίδια κατεστραμμένα

ὑπὸ τοῦ Νοῦρ τῆς φυλῆς Μπίγγα, ἀδελφῆς φυλῆς τῶν Σιάλα, καὶ κατελύσαμεν ἐπὶ τῶν ὀρῶν εἰς ὁμαλὴν χώραν μετὰ 4 ὥρας παρὰ ρύακα. Εἰς τὸ δάσος αὐτῶν εἰσελθόντες οἱ ἄνθρωποί μου,ἐπανῆλθον ἕκαστος φέρων ὑπερμέγεθες φορτίον ἐκ καρπῶν καλουμένων Μοτό, ἤτοι ἐκ τῶν περιεχόντων τὸ ἄλευρον καρπῶν, ὡς περιέγραψεν ὁ κ. Schweinfurth. Ἐτρώγομεν αὐτὸ ἡδέως εἴτε ἁπλοῦν εἴτε μεθ' ὕδατος ἀναμεμιγμένον· ἔχει ὄψιν ἀλεύρου κιτρινοειδοῦς, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται εὐάριθμα σπέρματα, μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ χροιὰν ἔχοντα ὅμοια τοῖς τῶν κερατίων, πρὸς ἃ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ καρποῦ μοτὸ ὁμοιάζει ἀλλ' εἶ ε αὐτῶν εὐμεγεθέστερον καὶ στρογγύλον πλῆρες δ' ἀλεύρου, ἔχει φλοιὸν λεπτὸν ὅμοιον τῷ τῶν φασιολίων, ἀλλ' ὑπέρυθρον· πολλοὶ καρποὶ ὁμοῦ κρέμανται ἐξ ἀκρεμώνων. Τὸ ἄλευρον ὑπόγλυκυ ἔχει εὐάρεστον γεῦσιν, ὑποκνίζει τὴν ὄρεξιν εἰς ἀδηφαγίαν, εἶνε δὲ καὶ τροφὴ ἐλαφροτάτη. Οἱ ἄνθρωποί μου ἔτρωγον καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρις οὗ ἀπέφαγον ὁλόκληρα φορτία. Ἀλλ' ὁ περιηγητὴς κ. Schweinfurth περιγράφει αὐτὸ ἀηδές, καὶ λέγει ὅτι ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ ὄρη τῶν Μπόγγω, ἔνθα εἶδεν αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ γευθῇ τρωγόμενον ὑπὸ τῶν Μπόγγω. Δὲν τὸ εὗρον διὰ Μπόγγω διελθών, ἀλλὰ γευθεὶς αὐτὸ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι ἔχει εὐάρεστον γεῦσιν καὶ εἶνε τροφὴ ἐλαφροτάτη. Οἱ ἄνθρωποί μου ἐκ Σιάλα καὶ ἐκ Μπίγγα μοὶ ἔλεγον ὅτι εὑρίσκεται εἰς ἐκεῖνα τὰ ὄρη, ἐν οἷς πολὺ μὲ παρεκάλεσαν χάριν αὐτοῦ νὰ καταλύσωμεν. Τὴν αὔριον δυτικῶς στραφέντες καὶ ὀροπέδιον διελθόντες διέβημεν ποταμίσκον καὶ ἀνήλθομεν ὄρος ὑψηλότερον τῶν Μπίγγα, κατέβημεν δ' ἐκεῖθεν εἰς πεδίον ἐπίμηκες ἐξ ἀνατολῶν

πρὸς δυσμάς, καταλύσαντες μετὰ 5 1/2 ὥρας εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Νοῦρ (α).

Τὴν 15 Ἰουλίου ἀπήλθομεν μετὰ τοῦ Νοῦρ εἰς τὸ πρὸς νότον τῆς κοιλάδος καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Μπίγγα κείμενον ὄρος Νιάμπα, τὸ κατοικούμενον ὑπὸ φυλῆς Γιοῦλο ἀδελφῆς τῆς τῶν Μπίγγα καὶ Σιάλα· διευθύνθημεν ἐν τῇ κοιλάδι νοτιοδυτικῶς διαβάντες ποταμὸν καλούμενον Μπίγγα, ὅστις μεταξὺ τῶν ὀρῶν Μπίγγα καὶ Νιάμπα διαρρέων πρὸς βορρᾶν ἔχει τὴν ἀρχήν του νοτιοδυτικῶς τοῦ ὄρους Νιάμπα ἐκ τῶν ὀρῶν Οὐάντα τοῦ ἔθνους Μπάντα, διερχόμενος δὲ τὴν κοιλάδα κατὰ διεύθυνσιν ΒΑ. καὶ εἶτα τὰ πρὸς ἀνατολὰς ταύτης ὄρη ἑνοῦται μετὰ τοῦ Μίτζα, ἐντὸς τῶν ὀρῶν Κάρα, καὶ ταῦτα διαρρέων, καὶ εἶτα τὰ τῶν Σοῦλα κατὰ διεύθυνσιν ΒΔ. λαμβάνει τὸ ὄνομα Μαμοῦν πλωτὸς ἀποκαθιστάμενος, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Σιάρη. Εἶνε διαυγὴς καὶ πλήρης ἱπποποτάμων, ὧν αἱ σάρκες καὶ οἱ ὀδόντες ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Νοῦρ διὰ τῶν Κάρα· διότι καταρρακτῶν ἕνεκεν δὲν δύνανται οἱ ἴδιοι ν' ἀφιχθῶσιν. Ἐκ τῶν ὀδόντων αὐτῶν καλλιτεχνήσας διά τινος ἐκ Φοῦρ κομβολόγιον ἔπεμψα τῷ ἀκαταπονήτῳ καθηγητῇ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κωνσταντίνῳ Δηλιγιάννῃ. Ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Πτολεμαίου ἐθεωρεῖτο ὁ Μαμοῦν ὡς ἀρχὴ ποταμοῦ καλουμένου Νήγειρος, ὅστις, ὡς λέγει, πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Θάλα τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Γαραμαντικῆς φάραγγος κειμέ-

(α) Ζερίμπα ἀραβιστὶ σημαίνει φραγμὸς διὰ ξύλων πεποιημένος ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται οἶκοι ἐκ χόρτων καὶ ξύλων πεποιημένοι τῶν κατοικούντων πάσας τὰς χώρας τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς.

νου (α), δηλαδὴ ἐκ τῶν ὀρῶν Σοῦλα πρὸς ἃ καθαρῶς ἀντιστοιχεῖ τὸ σημειούμενον ὑπ' αὐτοῦ πλάτος, καὶ ποιεῖ ἐκτραπεὶς πρὸς τὸ Οὐρσάγαλα (Μαρρὰ) τὴν λίμνην Λιβύην (β), Τζὰχ νῦν ὀνομαζομένην· ὁ Νήγειρ λοιπὸν τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ὁ ὑφ' ἡμῶν καλούμενος Σιάρη. Ἐκεῖνος δ' ὃν ἡμεῖς Νήγειρα καλοῦμεν ὀνομάζεται ὑπ' αὐτοῦ Μασσήθολος καὶ διατηρεῖ μέχρι νῦν τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα, ὥστε κακῶς ἡμεῖς ὠνομάσαμεν αὐτὸν Νήγειρα· πηγάζει, ὡς ὁ Πτολεμαῖος λέγει, ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ὀχήματος τῶν θεῶν, καὶ χύνεται εἰς τὸν ἐνδότατον καὶ ἑσπέριον τοῦ Ὠκεανοῦ κόλπον (γ), ὃν ἡμεῖς κόλπον τῆς Γουϊνέας καλοῦμεν. Ἀλλ' ἐκ τῆς Λιβύης λίμνης, λέγει ὁ Πτολεμαῖος, ἐξήρχετο ποταμὸς Δαράδας, ὅστις ἐνέβαλλεν εἰς τὸν Ὠκεανὸν (δ), ἀντιστοιχεῖ δὲ ἐκ τῆς περιγραφῆς καθαρῶς πρὸς τὸν νῦν Δράα ἢ Ξίμπιχα ὀνομαζόμενον. Διήρχετο, ἐκ τῆς λίμνης Τζὰχ (Λιβύης) ἐξερχόμενος, τὴν ἐν τῇ Σαχάρᾳ ἐκ τῆς λίμνης ἀποχωροῦσαν βάτη κατ' Ἄραβας, ἤτοι ποταμοῦ κοίτην ἢ χειμάρρου, δι' ἣν διηγοῦνται οἱ Ἄραβες ὅτι ἡ Σαχάρα ἦτό ποτε πλήρης κήπων. Τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ τούτου διευκρινίζει ἡμῖν καθαρῶς ὁ βασιλεὺς τῶν Καρχηδονίων Ἄννων καὶ ὁ Σκύλαξ εἰς τοὺς αὐτῶν περίπλους· ὁ μὲν Ἄννων λέγων, ὅτι πρὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ, ὃν Χρέτην καλεῖ, ὑπῆρχε νῆσος Κέρνη, ἣν καὶ ἐπῴκησεν, εἰσῆλθε δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς λίμνην ἔχουσαν ἐν αὐτῇ νήσους τρεῖς μεγαλειτέρας τῆς Κέρνης, καὶ ἔπλευσεν ἐκ τῆς λίμνης εἰς ἕτερον ποταμὸν μέγαν καὶ πλατὺν γέμοντα κροκοδείλων καὶ ποταμίων ἵππων,

(α) Πτολ. IV. 6. 12. (β) Πτολ. IV. 6. 10. (γ) Πτολ. IV. 6. 7. 9. (δ) Πτολ. IV. 6, 6, 14.

καὶ ἐπομένως εἰς τὸν Νήγειρα τοῦ Πτολεμαίου ἢ τὸν ἡμέτερον Σιάρη τὸν κροκοδείλους καὶ ποταμίους ἵππους ἔχοντα, καὶ συμβιβαζόμενον κατὰ πάντα μετὰ τῆς περιγραφῆς τοῦ βασιλέως. Ὁ Σκύλαξ δ' ὀνομάζει τὸν Χρέτην τοῦ Ἄννωνος Ξίονα, καθ' ὃν λέγει ὑπάρχει νῆσος Κέρνη, ἀπέχουσα ἐκ τῆς Σολόεντος ἄκρας νῦν C. Cantin καλουμένης Σαλουεντίας δὲ κατὰ Πτολεμαῖον ὅσον αἱ Ἡράκλειαι στῆλαι ἐκ Καρχηδόνος, δηλαδὴ ἡμέρας ἑπτά, καὶ συμπίπτουσα ἀκριβῶς περὶ τὸν νῦν καλούμενον ποταμὸν Δράα ἢ Ξίμπιχα· τὰ δὲ μετὰ τὴν Κέρνην ἐπέκεινα μὴ πλωτὰ ἔγραψε, καίτοι πρὸ αὐτῶν κατέπλευσε ταῦτα μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας προβὰς ὁ Ἄννων καὶ οἱ περιπλεύσαντες τὴν Ἀφρικὴν Φοίνικες, οἱ ὑπὸ Νεκῶ τοῦ Φαραὼ ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς ἀποσταλέντες (α). Ἀλλὰ προσθέτει ἡμῖν ὁ Σκύλαξ, ὅτι οἱ Αἰθίοπες οἱ πρὸς τὴν ἤπειρον κατοικοῦντες (ἐκ τῆς νήσου Κέρνης) τετραπήχεις καὶ πενταπήχεις ὄντες, ἀπέρχονται συχνὰ ὡς πάροικοι ἐν Αἰγύπτῳ διὰ θαλάσσης, ἥτις εἶνε συνεχής, ἀκτὴν ἔχουσα τὴν Λιβύην· καὶ ἐπειδὴ τοιαύτη θάλασσα δὲν ὑπάρχει, θέλει νὰ εἴπῃ ἡμῖν ὁ Σκύλαξ ὅτι ἦγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου, ὃν ὁ Ἄννων Χρέτην καλεῖ ἐκεῖνος δὲ Ξίονα καὶ Δαράδαν ὁ Πτολεμαῖος, ἀφικνοῦνται δ' εἰς τὴν ἔχουσαν τὰς τρεῖς νήσους λίμνην, δηλαδὴ τὴν Τζάχ, καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὸν μέγαν καὶ πλατὺν ποταμὸν τὸν ἔχοντα τοὺς κροκοδείλους καὶ ἱπποποτάμους, δηλαδὴ τὸν Σιάρη, ὃν ἀναπλέοντες, ὡς μετ' οὐ πολὺ διευκρινηθήσεται, ἀφικνοῦντο εἰς χώρας ἐξ ὧν τὸν ποταμὸν Γαζὰλ ἀκολουθοῦντες κατήρχοντο εἰς Αἴγυπτον. Οἱ δὲ τετραπήχεις Αἰθίοπες

(α) Ἡροδ. IV. 42.

ἦσαν οἱ νῦν Ντζιαγγαί, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου Ἀσμὰχ καλούμενοι, οἱ ἐπὶ Ψαμμιτίχου διακόσια σχεδὸν ἔτη πρὸ τοῦ Σκύλακος διὰ δυσαρέσκειαν ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν ἔνδον Αἰθιοπίαν ἀπελθόντες (α). Μετὰ τὴν διάβασιν δὲ τοῦ Μπίγγα ἐβλέπομεν μακρόθεν τὸ μέσον τοῦ ὄρους Νιάμπα ὅπερ ἦτο καταστόλιστον ἀμφιθεατρικῶς ὑπὸ πυκνῶν τῶν ἰθαγενῶν οἴκων, παρ' ἕκαστον τῶν ὁποίων διεκρίνετο σιταποθήκη, δασῶδες δὲ καὶ κρημνῶδες περὶ τὴν κορυφὴν καὶ τῶν οἴκων κάτω, καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπώρειαν μετὰ δύο ὥρας ἐκ τῆς τοῦ Νοῦρ Ζερίμπας. Ἀνέβημεν αὐτὸ ἀναρριχώμενοι παρὰ φάραγγι βαθείᾳ, δι' ἀτραποῦ ὑπὸ δένδρα κεκρυμμένης, καὶ ἀναπαυθέντες εἰς σκοπιὰν τοῦ βασιλέως ἐβλέπομεν κάτωθι τὴν φάραγγα ὡς κοιλάδα ὑπὸ ἰσοϋψῶν δένδρων συμπεπυκνωμένην, καὶ ἠκούομεν ἀλληλοδιαδόχους κρότους ῥύακος, ὅστις ῥέων ἐν τῷ μέσῳ τῆς τοῦ βασιλέως καθέδρας ἐκρημνίζετο εἰς τῆς φάραγγος τὸ βάθος. Τὴν δ' ἐνώπιον ἡμῶν κοιλάδα τῶν Γιοῦλο καὶ Μπίγγα, ἥτις ἐχωρίζετο διὰ τοῦ ποταμοῦ Μπίγγα, ἐβλέπομεν κεκαλυμμένην ὑπ' ἀραβοσίτου πλησιάζοντος εἰς ὡρίμανσιν καὶ ὁριζομένην βορείως ὑπὸ τῶν ὀρῶν Κάρα. Ἐκεῖθεν ἀναβάντες εἰς τὸ δυτικοβόρειον τοῦ ὄρους καὶ ἐπὶ σκοπιᾶς καθήσαντες ἐβλέπομεν πανταχόθεν τὸν ὁρίζοντα ἡμῶν ὑπὸ πυκνῶν κορυφῶν βουνῶν κεκαλυμμένον, ἐκτὸς τοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἐπειδὴ ἐκόπτετο ὑπὸ ὑψηλοτέρου ὄρους τῶν Μπίγγα. Τὴν νοτιανατολικῶς ἡμῶν ὑψηλὴν κορυφὴν ὠνόμαζον Ἀμπταλμπάρι, ἀνῆκε δὲ εἰς τοὺς Γιοῦλο. Τὴν δὲ ταύτης νοτιωτέραν ἐκάλουν Μελά, ἥτις κατοικεῖται, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ ἀναμίκτου φυ-

(α) Ἡροδ. II. 30.

λῆς ἐκ τῶν Κρέκι καὶ Μπάντα, ἡ ὑπὸ τῆς Κρεχομπάντα καλουμένης καὶ ἀνατολικώτερον ἐκτεινομένης μέχρις ἑτέρου ἐπισήμου ὄρους καλουμένου Ἀμπαφέρι· ὑπὸ τῆς ἰδίας φυλῆς κατοικοῦνται καὶ αἱ δυτικῶς τοῦ Μελὰ καὶ Ἀμπταλμπάρι ταπειναὶ κορυφαί, τὰ δὲ βορείως τούτων καὶ τὰ δυτικῶς καὶ βορείως τῆς κοιλάδος τῶν Γιοῦλο καὶ Μπίγγα ὄρη,, ἅπερ ἐκτείνονται καὶ βορείως τῶν ὀρῶν Μπίγγα καὶ Σιάλα μέχρι τοῦ πεδίου Ταάσση, κατοικοῦνται ἔλεγον ὑπὸ ἔθνους ἰδιογλώσσου καλουμένου Κάρα. Τὰ βορείως τούτων καὶ δυτικῶς τοῦ πεδίου Ταάσση πρὸς βορρᾶν προεκτεινόμενα, κατοικοῦνται ὑπὸ ἰδιογλώσσου ἔθνους Σοῦλα ἢ Θάλα κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, ὅπερ ἀπέχει, ὡς ἔλεγον, περὶ τὰς πέντε ἡμέρας ἐκ τῆς πόλεως Ῥοῦγγα τοῦ ἔθνους Μπόργο. Τὰ δυτικῶς δὲ τῶν Σοῦλα ὄρη καὶ βορείως τῶν ὀρῶν Κάρα κατοικεῖ ἐθνάριον καλούμενον Μπόγγω, τὰ δὲ δυτικῶς τούτου, καὶ τῶν Κάρα, καὶ τῶν τῆς φυλῆς Κρεχομπάντας ὄρη ἀνήκουν, ἔλεγον, εἰς ἀνθρωποφάγον ἔθνος καλούμενον Μπάντα. Τὰ βορειανατολικὰ τούτων ὠνόμαζουν Μάρπα, τὰ δὲ δυτικῶς τῆς Κρεχομάντας Οὐάντα, ἅπερ πρέπει νὰ ὦσι τὰ ὑπὸ τῶν περιηγητῶν ὀνομασθέντα Καντάϊ. Ἐκ δὲ τῶν ὀρῶν Μπάντα, μοὶ ἔλεγον οἱ μέχρις Οὐάντα ἀπελθόντες Ἄραβες, ποταμὸς νοτίως ῥέων διέρχεται δι' Οὐάντα, ἐνισχυόμενος δ' ὑπὸ ποταμῶν πεμπομένων πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν κορυφῶν Ἀμπταλμπάρι καὶ Μελὰ καθίσταται πλωτός, καὶ διερχόμενος ἀνατολικῶς Σαμπάγγας, ἧς καὶ τὸ ὄνομα λαμβάνει, ἄγει νοτίως δι' Ἀμπουντίγγα καὶ ἐμβάλλει, ὡς μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ Ζουμπὲρ πάσια θέλομεν μάθει, εἰς ποταμὸν ὀνομαζόμενον Μπόμω. Δυτικῶς δὲ τῆς Σαμπάγγας

ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ μέχρι Σαμπάγγας ἀπελθόντες Ἄραβες μοὶ ἔλεγον, ὑπάρχει ἄλλος ποταμὸς διαρρέων φυλὴν καλουμένην Ῥιντά, ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ἡ ὑπὸ τῶν περιηγητῶν περιγραφεῖσα φυλὴ Ῥουντά, ἀλλὰ τὸν ποταμὸν μὴ ἰδόντες δὲν ἠδύναντο νὰ μοὶ ὁρίσωσι τὸν ῥοῦν αὐτοῦ. Ἄλλοι τοῦτον μέγαν ποταμὸν λέγοντες ἐκάλουν Ἄρντα, ἐπειδὴ ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἔλεγον ὑπάρχει παμπληθὴς Ἄρντα. Ἀλλὰ πιθανὸν τὸ ὄνομα Ἄρντα νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς φυλῆς ἣν διαρρεῖ Ῥιντά· εἶνε δέ, ὡς μετ' οὐ πολὺ παρά τινος βασιλέως τῆς Μπάντα Ῥαφάη καλουμένου θέλομεν μάθει, ὁ ὑφ' ἡμῶν καλούμενος Σιάρη. Σιάρη δ' ἐκάλουν οἱ Ἄραβες τὸν διὰ Μπαγιρμὴ μόνον ῥοῦν αὐτοῦ, εἰς ὃν ἐμβάλλει καὶ ὁ Μαμοῦν. Ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς δὲ τοῦ ὄρους Νιάμπα καθήμενος καὶ ἔχων ὁρίζοντα ἐκτεθειμένον, καὶ κάτωθι τὰς ἄλλας κορυφὰς τῶν ὀρῶν πεπυκνωμένας, ἠτένισα πρὸς βορρᾶν, καὶ ἰδὼν τὸ τοῦ οὐρανοῦ κυανοῦν, ὡς ἄλλον ὠκεανὸν κυκλοῦν τὸν ὁρίζοντά μου, ἐνθυμήθην τὸν ἐξ Αἰθιόπων ἐρχόμενον Ποσειδῶνα, καὶ ἰδόντα μακρόθεν ἐκ Σολύμων ὀρῶν τὸν διὰ τῆς σχεδίης πλέοντα σχεδὸν εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων Ὀδυσσέα. Τὸν ἐξ Αἰθιόπων ἀνιὼν κρείων Ἐνοσίχθων τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν...(α) Τὰ Σόλυμα δ' ὄρη λέγει ἡμῖν ὁ Στράβων ἔπλασεν ὁ ποιητὴς (β) εἰς τὴν Αἰθιοπίαν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐπιφανεστάτων Σολύμων ὀρῶν τοῦ Ταύρου τῶν ἀπὸ Λυκίας ἕως Πισιδίας (γ). Ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἐγίνωσκεν ὄχι μόνον τὰ Σόλυμα ὄρη τῆς Αἰθιοπίας ἀλλὰ καὶ πολλὰς χώρας θεωρουμένας ὑφ' ἡμῶν ἀγνώστους· ὠνόμασε δὲ τὰ Σόλυμα ὄρη ἐκ μεταπτώσεως τοῦ ὀνόματος Σιάλα, ἅπερ δι' ἑτέραν

(α) Ὁμηρ. Ὀδυσ. Ε. 282. (β) Στράβ. 31. (γ) Στράβ. 21.

μετάπτωσιν εἶτα ὠνομάσθησαν καὶ ὄρη τῆς Σελήνης. Ἦσαν δὲ τὰ ὄρη καὶ τότε ὅπως καὶ τώρα ὀνομαστὰ διὰ τοὺς ἐξ αὐτῶν πανταχόθεν ῥέοντας ποταμούς. Γνωστὰ δ'ἐγένοντο τῷ ποιητῇ διὰ τοῦ τότε γενομένου διάπλου διὰ τοῦ Χρέτου ποταμοῦ, διὰ τῆς Λιβύης λίμνης, ἢ Τζάχ, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Σιάρη ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀπερχομένων χάριν ἐλεφαντόδοντος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Αἰθιοπίας, οἵτινες εἶχον ναύτας Ἕλληνας καὶ ἰδίως Κίλικας, Θαρσεῖς ὑπὸ τῆς Βίβλου καλουμένους (α).

Τὴν 17 Ἰουλίου πολέμων ἕνεκεν ἀντὶ νὰ διευθυνθῶ ἐκεῖθεν νοτίως, ἐπανέκαμψα διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μέχρι τῆς διαρρεομένης κοιλάδος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μίτζα· εἶχον συνοδοιπόρους Μουσά τινα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια καὶ βασιλέα τινὰ τῶν Κρέκοι Ἄγγατα καλούμενον, οἵτινες ἤρχοντο ἐκ τῶν Μπάντα μετὰ πολέμους, φέροντες πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐλεφαντόδοντας. Εἰς δὲ τὴν κοιλάδα ἀμέσως ἐκ τῶν ὀρῶν κατελθόντες διήλθομεν τὸν Μίτζα ἐξ ἀνατολῶν καμπτόμενον, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν αὐτὸν πάλιν ἐρχόμενον ἐκ δυσμῶν ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπταλμπάρι, καὶ κατελύσαμεν μετὰ τέσσαρας ὥρας ἐκ τῆς πρώτης διαβάσεως τοῦ Μίτζα εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ντομέ, ὅστις κατερχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπταλμπάρι ποιεῖ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ Μπουλπούλ. Τὴν αὔριον διήλθομεν τὸν Ντομὲ καὶ παραποτάμιον αὐτοῦ καλούμενον Ἀμπιτζιά, καὶ ὄρη ταπεινὰ νοτίως τὴν κοιλάδα ὁρίζοντα διελθόντες κατήλθομεν εἰς τὴν χώραν τῶν Κρέκοι καὶ κατελύσαμεν μετὰ ἑπτὰ ὥρας εἰς παραποτάμιον τοῦ Ἄντα ἐρχόμενον ἐκ δυσμῶν. Τὴν αὔριον μετὰ 5 1/2 ὥρας διήλθο-

(α) Ἰεζεκιὴλ κζ'.

μεν καὶ τὸν Ἄντα ἀπὸ δυσμῶν ἐκ τοῦ ὄρους Μελὰ ἐρχόμενον, καὶ κατελύσαμεν μετὰ 1/2 ὥραν εἰς Κουτουάκα ἐπὶ δύο ἡμέρας νοτιανατολικῶς τοῦ Σιάλα κειμένην, καὶ ἐπὶ πέντε ἀνατολικῶς τῆς ἐν Μπάντα Σαμπάγγας, ἀνατολικῶς τῆς ὁποίας ὁ ὁμώνυμος αὐτῇ ποταμὸς ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ῥεῖ. Τὴν αὔριον 22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνατολικῶς διευθυνόμενοι διέβημεν ἀμέσως παραποτάμιον τοῦ Ἄντα, ὅστις ἐκεῖθεν βορειανατολικῶς στρεφόμενος διέρχεται κοιλάδα μεταξὺ τῶν ὀρῶν Ἀμκοῦς καὶ Ἀμποῦσα κειμένην, μεθ' ἣν δέχεται ἀνατολικῶς Ὄφρα ντὲ Ναχὰς τὸν Μπουλμπούλ, οὗτινος εὐμεγεθέστερος ὢν εἶνε ἡ κυρία πηγὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀράπ. Κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν εἷς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν μου ὑποκλώθων ἐλειποτάκτησε, καὶ θελήσας νὰ εὕρω τὸν ἕτερον, ὅστις προεβάδιζε μετ' ἄλλων, ἀπεπλανήθην μεταξὺ ὑψηλῶν χορτων, λαβὼν ἄλλην ἀντὶ ἄλλης διάστενον ὁδόν. Ἦτο ἤδη ἀργὰ ὅταν ἀφιχθεὶς εἰς χώρας ὑπὸ πυκνῶν χόρτων κεκαλυμμένας ἐνόησα τὴν ἀποπλάνησίν μου, καὶ φοβούμενος μὴ ἐπανακάμπτων ὑποπέσω εἰς πλάνας ἑτέρας προεβάδισα διὰ Μίγγη τηρῶν ἀνατολικὴν πορείαν καὶ διασχίζων κατ' εὐθεῖαν τὰ χόρτα. Μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθεν ἡ νὺξ βαθεῖα, συνοδοὺς ἔχουσα κατάμαυρα νέφη, διότι ἐπανακάμπτοντος τότε τοῦ ἡλίου εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἐπανήρχιζον αἱ βροχαὶ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας· ἐξηκολούθουν ὅμως τὴν πορείαν κατερχόμενος ἐκ πετρώδους στέπης, καὶ ἀφίχθην εἰς ποταμίσκον, τὸν ὁποῖον δὲν ἔβλεπον, ἀλλ' ἤκουον τὸν αὐτοῦ θόρυβον κρημνιζομένου ἀπὸ καταρράκτου εἰς καταρράκτην, καὶ ἀντὶ νὰ διαβῶ αὐτὸν ἐν σκοτίᾳ κινδυνεύων, προυτίμησα νὰ διανυκτερεύσω ἐκεῖσε, καὶ ἐπανακάμψας ἐξέλεξα ἐπὶ τῆς στέπης δένδρον

μικρὸν παρὰ μέγα, καὶ περιδέσας τοὺς ἐκείνου κλάδους εἰς τὸν κορμὸν τούτου, ἐπέθεσα ἐπ' αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πλάγιά των πολλὰ χόρτα, καὶ πλείονα ἔνθα ἔμελλον νὰ θέσω τὴν κεφαλήν μου, ποιήσας οὕτως οἰκίδιον, διότι αἱ νοτίως συνεχεῖς βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ ἦσαν σημεῖα βροχῆς ῥαγδαιοτάτης, ἥτις διὰ προπεμπομένης μοι αὔρας ἐδήλου καὶ τὴν εἰς ἐμὲ ἄφιξίν της. Ἐχριζώσας ἔτι πολλὰ χόρτα ἐποίησα κλίνην καὶ ἕτερα προσκεφάλαιον, ἐφ' ὧν ἀφοῦ ἀνεπαύθην ἦλθεν ἡ βροχὴ ῥαγδαιοτάτη. Ἔβρεχε καθ' ὅλην τὴν νύκτα μετὰ λύσσης ποιοῦσά μοι εὐχαριστότερον τὸν ὕπνον· σταγόνες τινὲς ἐνοχλήσασαί μου τοὺς πόδας μὲ ἠνάγκασαν νὰ σύρω αὐτοὺς μικρόν τι ἄνω. Τὴν πρωΐαν διὰ λεπτὴν ἔτι διατηρουμένην βροχὴν καθεύδων καὶ προσέχων εἰς τὸν ἐνώπιόν μου βόσκοντα ὄνον, εἶδον αὐτὸν αἴφνης ταραχθέντα, καὶ ἤκουσα ὑλακήν, ἐνόμισα δ' ἄνθρωπον μετὰ κυνὸς ἐρχόμενον καὶ ἀνέμενον τὴν αὐτοῦ ἐμφάνισιν· καὶ ἀφοῦ δὲν ἐφάνη, ἀνέστην ἀναζητῶν αὐτὸν τῇδε κἀκεῖσε, καὶ ἴχνος μὴ εὑρών, ἀνέβην καὶ ἐφώνουν ἐπὶ πέτρας φωνὰς ἐνάρθρους· ἀλλ' οὐδεὶς μοὶ ἀπεκρίθη, διότι, ὡς μοὶ ἔλεγον ὕστερον εἰς Μίγγη, ἡ ὑλακὴ ἦτο Μπαάμ, ὃν ἡμεῖς συνεπῶς τῷ Ἄννωνι Γορίλλον ὀνομάζομεν. Ἐκ τῆς πέτρας δὲ καὶ ἐκ τῆς στέπης καταβὰς καὶ τὸν ποταμίσκον διαβὰς ἀνῆλθον πλεύρωμα ὄρους λιμνάζοντος πολλαχοῦ, καὶ ἔχοντος ἐπὶ τῆς κορυφῆς κατὰ τὴν νοτίαν προέκτασίν του βράχον ἀπέναντι τοῦ ὁποίου καὶ ἡ στέπη ἐφ' ἧς ἐκοιμήθην ὑψηλοτέρα ἀποβαίνουσα βραχώδης ἦτο, ἐξ ὧν ἐνόησα ὅτι εὑρισκόμην εἰς τὰ ὄρη Ἀμποῦσα, καὶ παρὰ διάβασιν αὐτῶν διότι κατὰ τὴν διεύθυνσιν μου ὁ βράχος μόνον ἐξέλειπεν. Ἐπὶ τοῦ πλευροῦ δὲ μο

κρὸν κατὰ μικρὸν ἀναβαίνων ἀφίχθην εἰς χώραν ὁμαλῶς ὑποκλίνουσαν νοτίως καὶ ἀνατολικῶς εἰς πεδίον, ἐφ' οὗ ἡ βραχώδης κορυφὴ βορείως ὑψοῦτο, καὶ εὑρὼν ὁδὸν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἄγουσαν, προὐτίμησα νὰ βαδίσω δι' αὐτῆς νοτίως· διότι ἡ ὑλακὴ τοῦ Μπαάμ, ὃν ὡς κύνα ἐξέλαβον, νοτίως ἠκούετο. Εἶδον μετ' ὀλίγον καλλιεργημένας γαίας, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὰς κορυφὰς τῶν οἴκων τῶν ἰθαγενῶν, πρὸς ἃς διευθυνθεὶς ὡδηγήθην εἰς τοὺς οὐ πολὺ ἀπέχοντας βασιλικοὺς οἴκους. Ἦτο ἤδη πρωΐα· μετὰ μεσημβρίαν ἀφίχθησάν τινες ἐκ τῆς ἡμετέρας συνοδίας, καὶ τὴν ἐπαύριον οἱ ἄλλοι· παρεπονοῦντο δὲ πάντες ὅτι ἐκακοπάθησαν διὰ τὴν βροχὴν καὶ ἐνεπαίζοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὅστις διηγεῖτο αὐτοῖς τὴν ἐν καλῇ καταστάσει ἄφιξίν μου. Ἡ σειρὰ δὲ τῶν ὀρῶν Ἀμποῦσα ἐν ᾗ εὑρίσκεται ἡ Μίγγη προεκτείνεται ἀνατολικῶς μέχρι τοῦ ὄρους Τελγῶνα, καὶ ἔχει τῶν ἄλλων ὀρῶν μόνη παμπληθῆ μελισσῶν σμήνη. Ὀλιγώτερον αὗται ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ὄρη Ἀμχοὺς καὶ οὐδόλως εἰς τὰ ὄρη Σιάλα καὶ εἰς τὰ δυτικῶς τούτων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ ὄρη Σιάλα εὑρίσκεται κατὰ πληθὺν τὸ δένδρον τοῦ βουτύρου, ὅπερ σπανίζει εἰς τὰ ἄλλα. Ταῦτα προμαθόντες προὐμηθεύθημεν ἐκ μὲν Σιάλα βούτυρον, καὶ ἐκ Μίγγη ἄφθονον μέλι, ἵνα παρασκευάζωμεν ὑδρόμελι κατ' ἔθος τῶν ἰθαγενῶν οὗτινος τὴν παρ' αὐτοῖς χρῆσιν καὶ ὁ Στράβων περιγράφει.

Ὁ καιρὸς ἦτο κάκιστος διὰ συνεχῆ βροχήν, ὡραῖος δ' ἐγένετο τὴν 28, ὅτε ἀναχωρήσαντες μετὰ 1/2 ὥραν ἀφίχθημεν εἰς χείμαρρον πλωτὸν διὰ τὰς βροχὰς ἀποβάντα· ἐκλέξαντες δὲ κατὰ τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ

όχθας δένδρα ὑψηλὰ ἐτάμομεν, ποιήσαντες ἵνα ταὐτοχρόνως πρὸς ἄλληλα πεσόντα διασταυρωθῶσι, περιδέσαντες δ' αὐτὰ καὶ ἐξομαλύναντες ἀπετελέσαμεν γέφυραν, δι' ἧς διέβημεν τὸν χείμαρρον. Τὴν αὔριον νοτιοδυτικῶς βαδίσαντες μετὰ 7 1/2 ὥρας ἀνεπαύθημεν εἰς στέπας πολλοὺς ῥύακας διαβάντες ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἄγοντας, καὶ τὴν ἐπαύριον μετὰ 3 1/2 ὥρας διέβημεν τὸν ποταμὸν Μπόρο διὰ γεφύρας ἐπὶ νήσου στερεωμένης. Ἔρχεται μεγαλείτερος πάντων τῶν ὅσων μέχρις ἐδῶ διέβημεν, ἐκ τοῦ ὄρους Μελᾶ κατ' εὐθεῖαν ἀνατολικῶς ῥέων, καὶ διασχίζων τὰ ὄρη Ἀμποῦσα, ἐν οἷς δέχεται ἀριστερόθεν ποταμὸν αὐτῷ ἀνάλογον ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμποῦσα, καὶ δεξιόθεν ποταμὸν καλούμενον Σόσο, καὶ εἶτα ἕτερον Κόκο μεθ' ὃν δέχεται τὸν περιγραφέντα ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth Μπίρη πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Ζερίμπα τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια. Ἐξερχόμενος δ' ἐκ τῶν ὀρῶν λαμβάνει τὸ ὄνομα ποταμὸς Ντζιέμπελ, δηλαδὴ ποταμὸς τοῦ Ὄρους, καὶ δέχεται δεξιόθεν τοὺς περιγραφέντας ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth Κουροῦ καὶ Τέμπο καὶ ἀριστερόθεν ποταμίσχον ἐκ τοῦ ὄρους Τελγῶνα. Ἀνατολικώτερον δ' ἐν τῷ πεδίῳ σχίζεται εἰς πολλοὺς κλάδους, ὧν εἷς νοτίως ἄγων πρὸς τὸν ποταμὸν Ντζιοῦρ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ νῆσον ὑπὸ τῶν Ντζιοῦρ κατοικουμένην, ἕτεροι δὲ βορείως ἄγοντες ἀφανίζονται εἰς ἕλη, ἐξ ὧν ἐξέρχεται ἡ νοτία κεφαλὴ τοῦ Φανικάμ, ἣν ὁ κ. Schweinfurth ἐκ τοῦ ποταμοῦ Γαζὰλ ὑπώπτευσεν ἀρχομένην. Ἡ ἐκβολή του ἐν τῇ λίμνῃ Ῥὲκ ἄφθονα ὕδατα ἔχουσα καὶ τὴν ἰδίως ἀρχὴν τοῦ ποταμοῦ Γαζὰλ ποιοῦσα ἐξελήφθη ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfulrh ὡς ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀράπ, ὃν ἡμεῖς προεγράψαμεν

σχηματίζοντα λίμνην, καὶ ἐκ ταύτης ἐξερχόμενος ποιοῦντα τὴν βορείαν κεφαλὴν τοῦ Φανικάμ. Ὑπώπτευσα δὲ τὴν νοτιανατολικὴν κεφαλὴν τοῦ Φανικὰμ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Μπόρω ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ· διότι κατοικεῖται ὑπὸ τῆς φυλῆς τῶν Ντζιαγγαί, ἡ ὁποία κατὰ τὴν λίμνην Ῥὲκ τὰς ὄχθας τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μπόρο κατέχουσα ἐκτείνεται νοτίως μὲν κατὰ τὸν τοῦ Μπόρο κλάδον πρὸς τὸν Ντζιοῦρ, βορείως δὲ μέχρι τῆς ἑνώσεως τῶν κεφαλῶν Φανικάμ, ἐν ᾧ ἀμφότεραι αἱ ὄχθαι τοῦ Γαζὰλ κατοικοῦνται ὑπὸ τῶν Νουέρ, οἱ δὲ λαοὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων προεκτείνονται κατὰ τὸν ῥοῦν τῶν ποταμῶν, καὶ ἑπομένως κλάδον τοῦ Μπόρο ἀκολουθήσαντες οἱ Ντζιαγγαὶ ἀφίχθησαν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Φανικάμ. Ἀφίχθημεν δὲ μετὰ 1 1/2 ὥραν ἐκ τῆς διαβάσεως τοῦ Μπόρο εἰς Ντὲμ Νταοῦτ, δηλαδὴ πόλιν ἢ ἕδραν τοῦ Νταοῦτ, διότι πόλεις ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουσιν, ὀνομασθεῖσαν οὕτως ἐπειδὴ ἦτο ἕδρα πρὸ τριάκοντα ἐτῶν Νταοὺτ τινὸς δηλαδὴ Δαυὶδ Ἄραβος ἐκεῖσε ἐμπορευομένου. Νοτιοδυτικῶς ταύτης ἐπὶ ἡμεροδρομίαν ὑπάρχει τὸ ὄρος Ἀμπαφέρι κατοικούμενον ὡς προελέχθη ὑπὸ Κρεκο-Μπάντας. Ὁδὸς δὲ σύντομος παρ' αὐτῷ ἄγει ἐκ Ντὲμ Νταοῦτ εἰς Μόφιο, ἀλλ' ἦτο ἕνεκα ἐρημώσεως τῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατεστραμμένη. Ἐκ Ντὲμ Νταοῦτ δὲ ἀνατολικῶς μᾶλλον διευθυνόμενοι μετὰ 5 ὥρας ἀφίχθημεν εἰς στέπας καὶ τὴν 1 Αὐγούστου 1876 ἀφίχθημεν εἰς στέπας ὁμοίως μεθ' ὥρας 12, καὶ τὴν αὔριον μετὰ δύο καὶ 1/2 ὥρας ἀφίχθημεν εἰς Μποκὸ ἕδραν τοῦ Μοῦσα. Τὴν 4 Αὐγούστου συνοδοιπορῶν μετὰ τοῦ βασιλέως Ἄγγατα μετὰ 5 1/2 ὥρας ἀφίχθην εἰς Σώμητ, ἐξ οὗ ἀνατολικῶς

ἐπὶ 4 ἡμεροδρομίας κεῖται ἡ οὐ μακρὰν τῶν ὀχθῶν τοῦ Μπίρη Ζερίμπα τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια ἐν ᾗ ὁ κ. Schweinfurth ἀφίχθη. Διέρχονται δ' οἱ ἄγοντες εἰς αὐτὴν τὸν ποταμὸν Σόσο, τὸν Κόκο, καὶ τὸν Μπίρη. Τὴν αὔριον ἀνατολικῶς καὶ μᾶλλον νοτίως βαδίζοντες εἰς ὄρη ἀφίχθημεν μετὰ ὀκτὼ ὥρας εἰς στενὴν μεταξὺ καταδασωμένων ὀρῶν κοιλάδα, ἐν ᾗ ἤδρευεν ὁ βασιλεὺς Ἄγγατα. Ἐκεῖ εἶδον πίθηκον Ντζιάκα ὑπὸ τῶν Κρέκοι καλούμενον, μεγαλείτερον τοῦ φαιοῦ κερκοπιθήκου, ὃν Ὀλοῦ καλοῦσιν· εἶνε καθ' ἅπαν τὸ σῶμα ξανθός, καὶ λευκὸς κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κοιλίαν, ὀφθαλμοὺς ἔχει καστανοὺς λάμποντας μακρόθεν, καὶ φωνὴν παρεμφερῆ παραπονουμένου παιδίου ἀλλ' ἐρρίνως προφερομένην· ἐλέγετο δυσπειθέστερος τοῦ Ὀλοῦ, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς εἶδος τοῦ Cercopithecus Patas, διότι δὲν φέρει οὐδαμοῦ ὡς οὗτος φέρει μελανὰς τρίχας μετὰ λευκῶν κανονικῶς ἢ ἀτάκτως ἀναμεμιγμένας κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἕτερον εἶδος πιθήκου κυνοκεφάλου εἶδον εἰς τὰς ἀνατολικωτέρας εἶτα χώρας, ὀνομαζόμενον Ντεκρήτ· εἶνε εὐμεγεθέστερος πάντων καὶ δασοτριχότερος, ἀλλὰ φαιὸς ὡς ὁ Ὀλοῦ περίπου κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὄχι μέλας κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ φαιὸς ὁμοίως· ἔχει τὴν ὄψιν ποιμενικοῦ κυνὸς ὡς πρὸς τὸ ὕψος ἀλλὰ βραχύτερος αὐτοῦ ὅταν τετραποδίζῃ· καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος κῆβος τὸ μὲν πρόσωπον, ὡς λέγει, ἐοικὼς σατύρῳ, τἆλλα δὲ κυνὸς καὶ ἄρκτου μεταξύ, γεννᾶται δ' ἐν Αἰθιοπίᾳ καὶ ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Μέμφιν Βαβυλωνίων (α). Τὰ εὐμεγέθη ὀστᾶ τούτου ὁ ἐν Χελουὰν ἰατρὸς ἐξελάμβανεν ὡς

(α) Στράβ. 812. 40.

εἶδος προϋπάρξαντος ἐν τῇ λιθικῇ ἐποχῇ πιθήκου. Τὸν Ὀλοῦ εἶδον κακαρίζοντα ὡραῖα περὶ τὰ δάση τῆς Κουτουάκα, νοτίως δὲ ταύτης εἰς τὰς χώρας τῶν Νιαμάνοι, καὶ βορείως εἰς τὰς χώρας τῶν Μπαγγάρα οἰκογενειακῶς ζῶντα· ὥστε εἶνε ὁ μᾶλλον ἐξηπλωμένος εἰς τὰς τῆς Ἀφρικῆς χώρας. Τὸν Γορίλλον ἢ Μπαὰμ οὐδαμοῦ εἶδον, μοὶ ἐβεβαίουν ὅμως αὐτὸν ὑπάρχοντα εἰς τὴν χώραν τῶν Κρέκοι καὶ εἰς τὴν τῶν Νιαμάνοι· εἰς τούτους δὲ διαμείνας ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τὴν αὐλὴν βασιλέως τινὸς καλουμένου Μούκια ἤκουον, καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ὑλακὰς Γορίλλου κλαίοντος τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, ἣν ὁ Μούκια φονεύσας ἔφαγε. Λέγεται δυσκόλως ὑποπίπτων εἰς χεῖρας, ὡς βεβαιοῖ καὶ ὁ Καρχηδονίων βασιλεὺς Ἄννων ὅστις εὗρεν αὐτοὺς εἰς νῆσον τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν μυχόν, λέγει νῆσος ἦν, καὶ ἐν αὐτῇ νῆσος ἑτέρα μετὰ ἀνθρώπων ἀγρίων, πολὺ δὲ πλείους ἦσαν γυναῖκες δασεῖαι, ἃς οἱ ἑρμηνεῖς Γορίλλας ἐκάλουν· διώκοντες δ' ἄνδρας δὲν ἐλάβομεν, γυναῖκας δὲ τρεῖς, αἳ δάκνουσαι καὶ σπαράττουσαι τοὺς ἄνδρας οὐκ ἤθελον ἕπεσθαι· ἀποκτείναντες δὲ αὐτὰς ἐξεδείραμεν.

Τὴν 8 τοῦ μηνὸς ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ Ἄγγατα, καὶ ἔχων διεύθυνσιν νοτιοδυτικὴν ἐπὶ ὀρεινῶν χωρῶν, μεταξὺ ὑψηλῶν χόρτων καὶ πυκνῶν καλαμώνων, διῆλθον μετὰ ἓξ ὥρας τὸν Σόσω ἐκ δυσμῶν ἐρχόμενον καὶ πιθανῶς ἐκ τῶν περὶ τὸ Ἀμπαρέρι ὀρῶν, οὗτινος τὸ ὄνομα οἱ συνοδοιπόροι μου δὲν ἐγίνωσκον. Τὴν αὔριον μετὰ πέντε ὥρας διέβην τὸν ζυγὸν τῶν ὀρῶν τὸν χωρίζοντα ἐκ τοῦ ὄρους Μελά, ἐξ οὗ πηγάζει ὁ Μπόρω, τὰ πρὸς αὐτὸν ῥέοντα ὕδατα ἐκ τῶν πρὸς νότον, ὃν πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων Μακεδονικὸν ζυγὸν ἐκάλεσα. Τὴν αὔ-

ριὸν μετὰ ἓξ ὥρας κατελύσαμεν ἐντὸς τῶν ὀρῶν, καὶ τὴν ἐπαύριον διήλθομεν μετὰ δύο ὥρας διὰ κρεμαστῆς ἐκ δένδρων γεφύρας τὸν ποταμὸν Προῦγγο ἐρχόμενον ἐξ ἀνατολῶν, καὶ ἄγοντα δυτικῶς καὶ εἶτα νοτίως, σχηματιζόμενον δ' ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ ζυγοῦ, πιθανὸν ἀντιθέτως τῶν πηγῶν τοῦ Κόκο. Τὴν αὔριον μετὰ πέντε ὥρας ἀφίχθημεν εἰς πετρῶδες ὄρος καὶ τὴν ἐπαύριον καταβάντες εἰς ἐπιμήκη κοιλάδα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένην, διέβημεν μετὰ ἓξ ὥρας τὸν ποταμὸν Οὐέσση, ὅστις ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ἐρχόμενος ἄγει νοτιοδυτικῶς εἰς ἕτερον ποταμὸν Μπέτη· μετὰ τρεῖς ὥρας δ' ἐπὶ στεπῶν βαδίζοντες ἀφίχθημεν εἰς χωρίον τῶν Κρέκοι. Τὴν αὔριον μετὰ τέταρτον ὥρας διέβημεν διὰ γεφύρας τὸν Μπέτη ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ἐρχόμενον ἐκ τῶν ὀρῶν ἐκείνων τοῦ Μακεδονικοῦ ζυγοῦ, ἐξ ὧν ὁ Οὐέσση, ὁ Προῦγγο καὶ ὁ Κόκο σχηματίζονται· ἄγει δὲ νοτιοδυτικῶς καὶ κάμπτεται μετ' ὀλίγον νοτίως μέχρι τῆς ἐμβολῆς εἰς ἕτερον ποταμὸν Μπόμο. Ὁ κ. Schweinfurth συγχέων αὐτὸν διευθύνει βορείως μετά τινος ποταμοῦ Μπάμα, ὅστις δέον νὰ ᾖ ὁ Μπόμο. Μετὰ μίαν δ' ὥραν κατελύσαμεν εἰς χωρίον τῶν Κρέκοι, ἔνθα τὸ δεύτερον προσεβλήθην ὑπὸ πυρετοῦ κακοήθους· θέσαντές με δ' ἐπὶ κλίνης μ' ἔφεραν ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ ἐννοῶ ἐπὶ ἓξ ἢ ἑπτὰ ὡρῶν πορείαν εἰς Μόφιο χώραν τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι, καὶ μ' ἐναπέθεσαν εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Οὔτφεραχ ἑνὸς τῶν ἑταίρων τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια· τὰς αἰσθήσεις δ' ἀναλαβὼν μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἐνόμιζον ὅτι ἐκοιμήθην νύκτα μόνον μίαν. Εὗρον τὸ καλαμβόκιον θερισμένον, ἐνῷ ἐγκατέλειψα αὐτὸ ἐν ὡριμάνσει εἰς τὰς χώρας τῶν Κρέκοι, ἐθερίσθη πρὸ τῶν βροχῶν τῆς ἐπι-

στροφῆς τοῦ ἡλίου, αἵτινες διετηρήθησαν ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸν Σεπτέμβριον. Ὁ δὲ Οὔτφεραχ εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια ἐν ᾗ καὶ ὁ Μοῦσα ἀπὸ Μποκὸ ἀπῆλθε, μοὶ ἐζήτει ἐλθὼν ἑκατοντάδα λιρῶν, ὧν ἀνάγκην, ὡς μοὶ ἔλεγεν, εἶχε. Τῷ ἔθεσα, ὅπως τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον διαφύγω, τὰς κλεῖς τῶν κιβωτίων μου εἰς τὰς χεῖρας παρακαλῶν, ἵνα λάβῃ ὅσα ἤθελε καὶ μοὶ ἀφήσῃ ὅσα ἐνόμιζεν ἀναγκαῖα, ἵνα διαπλεύσω τὸν ὠκεανὸν εἰς ὃν προὐτιθέμην νὰ κατέλθω, ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐμὴν πατρίδα. Μοὶ ἔλεγε δ' ὅτι ἤκουσέ με παρὰ τοῦ Μοῦσα, πλούσια δῶρα δωρήσαντα καὶ πολυτελῆ εἰς τὸν Νοὺρ καὶ ὀλίγα εἰς ἐκεῖνον. Ἀλλ' εὐτυχῶς διαβαίνων διὰ Μόφιο τότε Μουσταφᾶς τις Ἀλβανὸς ἐκ Μπερὰτ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσω· ἐπειδὴ ὑπεχρεώθη διελθὼν διὰ τῆς Πελοποννήσου οὐ μακρὰν τῆς ἐμῆς πατρίδος καὶ ἐσχετίσθη μετ' ἐμοῦ ὁμιλῶν τὴν Τουρκικὴν καὶ Ἑλληνικήν. Προὐτιθέμην νὰ διευθυνθῶ νοτίως καὶ νοτιοδυτικῶς, ἀλλὰ φοβούμενος τὸν Οὔτφεραχ ἠκολούθησα τὸν Ἀλβανὸν πορευόμενον νοτιανατολικῶς. Ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Μόφιο τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1876 μετὰ τὴν παῦσιν τῶν βροχῶν, καὶ κατελύσαμεν μετὰ 7 1/2 ὡρῶν πορείαν πλησίον τοῦ ποταμοῦ Χάγγουα, ὅστις νοτιόθεν ἐκ τῶν ὀρῶν ἰδιογλώσσου ἔθνους Γκόπο ἐρχόμενος ἄγει βορειοδυτικῶς εἰς τὸν Μπέτη· ἐβάδιζον δὲ πεζῶς διότι ὁ ὄνος παραμεληθεὶς κατὰ τὴν ἀσθένειάν μου ἀπέθανε. Τὴν αὔριον δεξιὰ ἡμῶν ἔχοντες τὰ ὄρη Γκόπο ἀνεπαύθημεν μετὰ τεσσάρων ὡρῶν πορείαν εἴς τινα Ἄραβα Σιερήφ, παρήλθομεν δὲ καθ' ὁδὸν μεγαλοπρεπέστατον βαμβακίτην, ὅστις Ῥοὺμ καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἀράβων, εἶχε μέγιστον ὕψος καὶ κατὰ τὸν κορμὸν πτέρυγας ὑπερμε-

γέθεις ἐκ τῆς βάσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄνω ἀποστενούμενας· ἦτο ὁ μόνος ἐν τῷ δάσει, καὶ μόνος ὃν εἶδον καθ' ὅλην τὴν ὁδόν μου, ἀλλ' ὡς μοὶ ἔλεγον ἐν ἀφθονίᾳ ὑπάρχει εἰς τὰ δάση τῶν Μπήγγα, ἔνθα οἱ Ἄραβες ἐκ τοῦ αὐτοῦ βάμβακος στρωμνὰς ἐποίουν. Θέλομεν μετ' ὀλίγον αὐτὸν ἐπανίδει εἰς ἔκτασιν μεγάλην· ἕτερον τούτου εἶδος ἔχον τὸν κορμὸν ὑπ' ἀκανθῶν κωνικῶν κεκαλυμμένον, εὕρον εἰς τὰς νοτιωτέρας χώρας τῶν Νιαμάνοι. Διὰ τὴν αὐτοῦ μεγαλοπρέπειαν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ μοναξίαν ἐθεωρεῖτο ὡς θεοῦ κατοικία, τὰ πέριξ αὐτοῦ δένδρα ἦσαν καταστόλιστα ὑπὸ στάχεων ἐδρασμένων καλαμβοκίου, οὓς τῷ θεῷ οἱ Νιὰμ Νιὰμ ἀφιέρουν. Τὴν αὔριον μετὰ 5 ὥρας κατελύσαμεν εἰς δάσος ἐν ᾧ συλλέγοντες οἱ ἄνθρωποι τὴν αὐτῶν τροφὴν ἔφερον εὐμεγέθεις ἀγρίους φασιόλους, ὧν ἓν εἶδος στρογγύλον εἶχε γεῦσιν καλλίστην, καὶ γεώμηλα ἄγρια, Παμπαὶ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ὀνομαζόμενα, ἅπερ εἶχον γεῦσιν λαμπροτέραν τῶν ἡμετέρων ὀπτὰ ἢ βραστὰ τρωγόμενα. Ἀπαντῶσι τοῦ λοιποῦ πρὸς νότον ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εἰς τὰ δάση, καὶ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν καλλιεργούμενα. Τὴν αὔριον μετὰ δύο ὥρας διέβημεν τὸν ποταμὸν Γάγκουα, ὃν Γκαγγὰ καλεῖ ὁ κ. Schweinfurth καὶ συγχίζει τὴν αὐτοῦ διεύθυνσιν, κατέρχεται ἐκ τῆς Ντὲμ Γκούτζιω σχηματιζόμενος ἀντιθέτως τοῦ Μπίρι, καὶ ἄγει νοτιανατολικῶς εἰς τὸν Μπόμο διερχόμενος μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν φυλῶν Γκόπο καὶ Κάρα. Εἰσήλθομεν δὲ εἰς τὴν γῆν τοῦ βασιλέως Τίκμα ἀδελφοῦ τοῦ Μόφιο, καὶ νοτίως καὶ μᾶλλον ἀνατολικῶ, βαδίζοντες διέβημεν μετὰ ἑπτὰ ὥρας διὰ γεφύρας καὶ τὸν Οὐαλέ, ὅστις ὡς ὁ κ. Schweinfurth ἔγραψεν ἡμῖν ἐκ τῆς Ντὲμ

Μπεκήρ. ἀντιθέτως τοῦ Κουροῦ σχηματιζόμενος ῥεῖ πρὸς τὸν Γάγκουα, μεθ' οὗ ἑνοῦται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κάρα πρὶν ἢ εἰς τὸν Μπόμο ἐμβάλλῃ. Μέχρις ἐδῶ πεζοπορῶν καὶ ἐξησθενημένος ὢν ἐκ τῆς κακοήθους νόσου ἔσχον κατὰ τὰ πέλματα φλυκταίνας καὶ πληγὰς εὐμεγέθεις, αἵτινες ψυχρανθεῖσαι, διότι μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Οὐαλὲ ἐστάθημεν ἐπὶ μικρόν, κατεστάθησαν ἐπώδυνοι. Προσεπάθουν νὰ συνοδοιπορῶ στηριζόμενος ἐπὶ δύο δοράτων, ἀλλ' οἱ πόνοι μοὶ ἐπροξένουν φρίκην. Εἰς μάτην ὁ 'Αλβανὸς μὲ ἐνεθάρρυνε λέγων ὅτι ἡ αὐτοῦ ζερίμπα εὑρίσκετο πλησίον. Ἔρριψαν τότε δύο τῶν ἀνθρώπων κατὰ γῆς τὰ βάρη καὶ λαμβάνων με ἕκαστος ἐπὶ τῶν ὤμων μὲ ἔφερεν ἐπὶ δύο λεπτὰ τῆς ὥρας, βαδίζων τροχάδην· ἀλλ' οὕτως οἱ πόδες ἐγένοντο ἐπωδυνότεροι, ψυχρανθέντες, καὶ ῥίγη διαδοχικὰ κατέλαβον ἅπαν μου τὸ σῶμα. Μετ' οὐ πολὺ ἄνδρες ἐκ τῆς ζερίμπας τοῦ 'Αλβανοῦ εἰς προϋπάντησιν ἐλθόντες, ἔφεραν ζῦθον ἐκ τοῦ οἰνοφόρου δένδρου, ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Νιαμταντὶ καλουμένου, καὶ πιὼν κατηυχαριστήθην, διέλειψαν δὲ ταχέως καὶ τὰ ῥίγη· δι' ὃ πιὼν πάλιν, καὶ πάλιν ἀκορέστως, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἔπινον τὸ τῶν θεῶν νέκταρ ἐν τῇ εὐδαίμονι Αἰθιοπίᾳ· μετὰ δὲ 1 1/2 ὥραν ἐκ τοῦ Οὐαλὲ ὅτε κατέβην ἐν τῇ ζερίμπᾳ ἐβάδιζον καὶ ἐλευθέρως. Τὸ μεγαλοπρεπέστατον τοῦτο δένδρον ἔχει ὄψιν τῆς Κοκονάτας, ἢ κάλλιον εἰπεῖν εἶνε ἡ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ τῆς καρδίας τῆς 'Αφρικῆς 'Ελάϊς, ἥτις ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται μελίλωτον, ἐξ οὗ σκευάζουσι λέγει οἶνον (α). Τὰ αὐτοῦ φύλλα κεντώμενα κατὰ τὴν ἔκφυσίν των ἐξάγουσι χυμὸν οἰνοπνευ-

(α) Στράβ. 831.

ματώδη λευκωπόν, ὅστις συλλεγόμενος εἰς κρεμάμενον ἀγγεῖον εἶνε ψυχρότατος καὶ ἡδύτατος κατὰ τὴν πρωΐαν, ἀλλ' ἐὰν ἀφεθῇ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ ἡμέραν ἢ καὶ πλέον, ζυμοῦται καὶ ἀναβράζων χωρίζεται εἰς ὀρρὸν καὶ εἰς τυρώδη ὕλην, γίνεται δὲ οἰνοπνευματωδέστατος ἀποβαλὼν πολὺ ἐκ τῆς ἡδύτητος καὶ προξενεῖ μέθην. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ τῷ φοίνικι παρεμφερὴς καὶ ἐξ ἀκρεμόνων ὅπως ὁ φοῖνιξ ἐξαρτώμενος δίδει ἐκθλιβόμενος βούτυρον ἢ ἔλαιον ἐρυθρόν. Τὰ δ' εὐγενῆ αὐτοῦ φύλλα καιόμενα δίδουσιν ἐκ τῆς εἰς τὸ ὕδωρ ἀναλυομένης αὐτῶν τέφρας μαγειρικὸν ἅλας, ὅπερ ἐντελῶς εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ἐλλείπει. Ἀπαντᾷ τὸ δένδρον εἰς ζώνην κλειομένην μεταξὺ τῆς κοίτης τοῦ Οὐαλὲ καὶ τοῦ Μπόχο, κατὰ γῆν λεπτόγαιον λευκὴν ἢ τεφρόχρουν, ἔνθα εὐδοκιμεῖ τὸ Τελεμποῦν (leucosine) καὶ ἡ Μπανάνα, ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Περσέα καλουμένη (α). Τὸ εὗρον καὶ νοτιότερον, περιωρισμένον εἰς χώραν μὴ ἀνήκουσαν εἰς τὴν αὐτοῦ ζώνην· ἦτο ἄκαρπον, καὶ ἐστερεῖτο τοῦ ἡδέος χυμοῦ του, πολὺ πιθανὸν διότι δὲν συνέβαινε γονιμοποίησις ἕνεκεν ἐλλείψεως τοῦ ἄρρενος, ὡς εἰς τοὺς φοίνικας συμβαίνει. Ἐκ τοῦ νέκταρος αὐτοῦ ἔπινον εἰς τοῦ Μουσταφὰ τὴν ζερίμπα ἀκορέστως κομιζόμενον ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν ὑπὸ βασιλέως τινὸς καλουμένου Κοῦχο. Ἔν τινι ἡμέρᾳ ἐκόμισέ μοι αὐτὸ περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε ἀνέβραζε ζυμούμενον, πιὼν δὲ κατελήφθην ὑπὸ καρηβαρίας καὶ ἐμέτων, οἷα πάσχουσιν οἱ οἰνόπνευμα πίνοντες.

Ἔμεινα ἐκεῖ χάριν τῆς τῶν ποδῶν μου θεραπείας ἐπὶ 15 ἡμέρας καθ' ἃς ἐλθὼν σωματέμπορος Ἄραψ ἔφερε

(α) Στράβ. 822.

καλὸν ὄνον, ὃν ἐπώλει ἀντὶ παρθένων· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐδέχετο χρήματα ἔδωσα τῷ Ἀλβανῷ ἑξήκοντα τάλληρα, ἀνθ' ὧν ἔδωκεν οὗτος πρὸς τὸν κύριον τοῦ ὄνου δέκα ἐκλεκτὰς παρθένους ἐκ τῶν Νιαμ-Νιὰμ Σιέρε. Οἱ Νιαμάνοι δέ, οἱ καὶ Νιαμ-Νιὰμ καλούμενοι, εἶνε τὸ μεγαλείτερον ἐξ ὅσων γινώσκομεν εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ἔθνος· ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλοῦνται Ἀγίσυμβοι, καὶ ἀνθρωποφάγοι. Διαιροῦνται εἰς τρεῖς μεγάλας φυλάς, εἰς τοὺς ἀνατολικωτέρους οἵτινες καλοῦνται Ζαντέ, εἰς τοὺς δυτικῶς τούτων Μπαγγίαι οἵτινες εἰσὶ καὶ πολυπληθέστεροι, καὶ εἰς τοὺς δυτικῶς τούτων Ἀμπουντίγγα. Πάντες εἰσὶν ἀνθρωποφάγοι, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν εἶνε ὀρεινή, καὶ πυκνῶς πᾶσα καταδασωμένη, διὰ δὲ τὰς ἀφθόνους βροχὰς ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν διαρρεομένη. Ζῶσιν ἕκαστοι κατὰ πολλὰς φράτρας, ὧν ἑκάστη ὑπὸ ἴδιον βασιλέα, οἱ δὲ βασιλεῖς εἰσὶ πλεῖστοι· ὡς δὲ θέλομεν ἴδει εἰς τὰ περὶ βίου καὶ ἐθίμων, τινὲς σπείρουσι καὶ ἄλλοι τρέφονται ἐκ σπερμάτων, ἐκ ῥιζῶν καὶ ἐκ καρπῶν αὐτοφυῶν, ἐπειδὴ εἰς τὰς αὐτῶν χώρας πάντοτε ἡ γῆ ἀναπτύσσει καρπούς. Εἰσὶν αἱ περιγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ἐν αἷς εἰς τὸ αὐτὸ δένδρον εὑρίσκονται ἀείποτε καρποὶ ὥριμοι καὶ ἄωροι καὶ ἄνθη. Δὲν ὑπάρχει δὲ κτηνοτροφία, ἐπειδὴ τὰ ζῷα θνήσκουσι καθ' ὅλας τὰς χώρας τὰς νοτίως τῆς Ὄφρα Ντὲ Ναχὰς καὶ τὰς δυτικῶς σειρᾶς ὀρεινῆς καθέτου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, καὶ δυτικῶς τῆς Ντὲμ Μπεκὴρ εὑρισκομένης, ἐν ᾗ ὁ κ. Schweinfurth ἀφίχθη. Ὁ δ' Ἀλβανὸς ἤθελε νὰ μὲ διαβιβάσῃ διὰ τῶν Ζαντέ, δι' ὧν καὶ ἐταξείδευεν ἀναζητῶν ἐλεφαντόδοντα καὶ αἰχμαλώτους μέχρι τῆς χώρας τῶν βασιλέων Κήφα καὶ Γκίμα, ὃν Ἔγ-

γιμα καλεῖ ὁ κ. Schweinfurth, συνίστα δέ μοι νὰ μὴ κατέλθω νοτιώτερον ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Γκίμα· ἀλλὰ προὐτίμησα ὡς σκοπιμώτερον νὰ διευθυνθῶ νοτίως διὰ τῶν Μπαγγίαι εἰς φίλον του τινὰ καλούμενον Σάσα.

Ἔχων δὲ συνοδίαν, ἣν ὁ Ἀλβανὸς μοὶ ἐσχημάτισε, καὶ δύο αἰχμαλώτους ἐκ τῶν Νιὰμ-Νιὰμ Σιέρε πολύτιμα αὐτοῦ δῶρα, ἐπειδὴ ἐγίνωσκον τὴν Ἀραβικὴν καὶ μοὶ ἐχρησίμευον ὡς διερμηνεῖς, διηυθύνθην τὴν 21 Ὀκτωβρίου νοτιανατολικῶς, διαβὰς μετὰ τέσσαρας ὥρας διὰ γεφύρας τὸν ποταμὸν Σιέρε, ὅστις ἐξ ἀνατολῶν ἐκ τῆς χώρας τῶν Σιέρε κατερχόμενος καὶ σχηματιζόμενος ἀντιθέτως τοῦ περιγραφέντος ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth ποταμοῦ Τέμπω ἐμβάλλει εἰς τὸν Μπόμο, ἀφοῦ διέλθῃ τὴν χώραν τῶν Κάρα, ἐν ᾗ καὶ τὸ ὄνομα Κάρα λαμβάνει. Μετὰ δὲ πέντε ἔτι ὥρας κατέλυσα εἰς τὸν βασιλέα Μπιρεσίω κατοικοῦντα ἐπὶ στέπης πρὸ πολλῶν μεγαλοπρεπῶν βαμπακιτῶν ἐπίτηδες πρὸ αἰώνων πεφυτευμένων. Τὴν αὔριον μετὰ 4 ὥρας πορευόμενοι εἰς ὄρη πυκνῶς δασωμένα ἀφίχθημεν εἰς τὸν βασιλέα Ὀμπισσιὼ ἀδελφὸν τοῦ Μπιρεσίω, καὶ τὴν αὔριον ταύτης μετὰ τρεῖς ὥρας στραφέντες νοτίως κατὰ ῥοῦν πυκνῶς δασωμένου ῥύακος ἔνθα πολλοὶ πίθηκοι ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον πηδῶντες ἐτέρποντο, ἀφίχθημεν εἴς τινα βασιλέα τῶν Κάρα Ἀμπασινὴ καλούμενον, καὶ ἐδρεύοντα μεταξὺ δάσους δένδρων Νιαμταντὶ καὶ μπανανῶν. Ἐκαθήσαμεν εἰς ἐξωμαλυσμένον χῶρον ὑπὸ παραβολικὴν ἀψίδα, ἣν οἱ πρόπαποι αὐτοῦ ἐποίησαν φυτεύσαντες παραβολικῶς Νιαμταντὶ δένδρα, ἅπερ μεγαλοπρεπῶς καὶ ὁμορρύθμως ἀναπτυχθέντα, ἥνωσαν τὰ πρὸς ἄλληλα πίπτοντα φύλλα καὶ ἐσχημάτισαν κανονικῶς μεγαλο-

πρεκῆ στοὰν ἀδιαπέραστον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ὑφ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἐσκιάζετο ἀναπαυόμενος ἐπὶ καλαμίνης κλίνης, καὶ τῆδε κακεῖσε πολλοὶ τῶν περὶ αὐτὸν κατεσκεύαζον θανάσιμα βέλη. Κύκλῳ δὲ τῆς ἀψίδος καὶ τοῦ ἐξωμαλισμένου χώρου ὑπῆρχον κατάφυτοι λοφίσκοι, καὶ πρὸ τῆς ἀψίδος παρὰ τὸν ῥύακα κεκρυμμένοι εἰς Μπανάνας καὶ Νιαμταντὶ δένδρα οἱ τοῦ βασιλέως οἶκοι. Ὁ βασιλεὺς μοὶ παρεχώρησε τὴν αὐτοῦ κλίνην, καὶ πάραυτα πολλοὶ τῶν Κάρα ἀνερριχηθέντες θαυμασίως εἰς τὰ Νιαμταντὶ κατεβίβαζον πλήρεις τοῦ νέκταρος ὑδροκολοκύνθας, καὶ ἔφερον πολλὰς ἐνώπιόν μου, ἄλλοι ἐσώρευον μπανάνας ἐν αἷς διεκρίνοντο τρία εἴδη, Τὸ μὲν μέγεθος καὶ πάχος ἔχον ἀντιβραχίου, ἐρυθρὸν ἔξωθεν, καὶ κιτρινέρυθρον ἔνδον, ἦτο ὀλιγώτερον ἡδὺ· εὐχαριστότερον τούτου ἦτο τὸ ἔχον μέγεθος μεσαῖον καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς συνήθεις ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἰνδίαις μπανάνας· τὸ δὲ μικρότερον πάντων ἡδύτατον ὄν, ἐξέλαβον ὡς ἄλλην ἀμβροσίαν. Ἐξηπλωμένος δὲ ὡς ὑπὸ θείαν παστάδα ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ βασιλέως, καὶ γευόμενος καὶ πίνων τὰ θεῖα τῆς φύσεως ἐκείνης δῶρα, ἐπίστευσα ὅτι εὗρον τὰς τῶν θεῶν τέρψεις ἐν τῇ εὐδαίμονι Αἰθιοπίᾳ ὧν ἐχορένυντο οἱ θεοὶ συχνὰ ἀπερχόμενοι ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐδικαίωσα τὸν Ὅμηρον, ὅστις ἐπειδὴ τὴν Αἰθιοπίαν δὲν εἶδε, καὶ ἔγραψεν αὐτὴν τοιαύτην, ἤκουσεν ἀναμφιβόλως περὶ τῆς αὐτῆς εὐδαιμονίας. Τὴν αὔριον ἀνατολικῶς διευθυνόμενοι διέβημεν μετὰ πέντε ὥρας ποταμὸν Μποκὸ ἢ καὶ Μίντζα καλούμενον, ὅστις ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ἐρχόμενος ἐμβάλλει εἰς τὸν Μπόμο, καὶ κατελύσαμεν μετὰ τρεῖς ὥρας παρὰ τῷ βασιλεῖ Γάζουα φυλῆς τινος τῶν Νιαμάνοι Ζανταὶ Τίκμα

καλουμένης. Τὴν αὔριον νοτιοδυτικῶς διευθυνόμενοι διήλθομεν διὰ μονοξύλου λέμβου τὸν μεγαλοπρεπῆ Μπόμο ὅστις ἐρχόμενος ἐκ τῶν νοτιανατολικῶς ὀρῶν τοῦ βασιλέως Μπόμο, καὶ νοτίως τῶν Καρὰ ῥέων καὶ διευθυνόμενος δυτικῶς μέχρι τῶν ὀρῶν Γκόπω, καὶ ἐκεῖθεν νοτίως στρεφόμενος καὶ εἶτα δυτικῶς μεταξὺ τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι, καὶ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ἀμπουντίγγα ῥέων σχίζεται δυτικῶς τούτων εἰς κλάδους δύο, ὧν ὁ μὲν νοτίως στρεφόμενος ποιεῖ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κόγκο, ὁ δὲ βορείως ποιεῖ τὸν Σιάρη, οὗτος δὲ πάλιν μετά τινα ῥοῦν κατὰ τὴν φυλὴν Μποχτὸ δίδει ὁμώνυμον τῇ φυλῇ πρὸς δυσμὰς κλάδον ὅστις ἐμβάλλει, ὡς ὕστερον ἐναργῶς περιγραφήσεται, δι' ἑλῶν εἰς τὸν ὠκεανόν, ὁ δ' ἐπίλοιπος τὸν ἴδιον ῥοῦν πρὸς βορρᾶν τηρῶν καὶ διὰ Μπαγιρμὴ διερχόμενος σχηματίζει δυτικῶς τοῦ Μπόργω τὴν λίμνην Τζάχ, ἐκ τῆς ὁποίας ἄλλοτέ ποτε ὡς προανελύθη ἐξήρχετο ὁ Δαράδας ἢ ὁ Χρέτης, ὅστις εἰσέβαλλεν εἰς τὸν ὠκεανὸν παρὰ τὴν νῆσον Κέρνην. Κατελύσαμεν μετὰ 9 1/2 ὡρῶν πορείαν εἰς χωρίον τῆς ἐκ τῶν Μαγγίαι φυλῆς Ντίκα, ἧς ἦρχεν ὁ ἡμέτερος Σάσα, βασιλεὺς ὀνομαστὸς καὶ φίλος τοῦ Ἀλβανοῦ, καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας τὴν αὔριον ἀφίχθημεν εἰς τὴν ἕδραν τοῦ Σάσσα. Ἐντεῦθεν ἀφοῦ ἐπανέκαμψεν ἡ ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ συνοδία, ἐξηρτήθην ὅλως ἐκ χειρῶν ἀνθρωποφάγων εἶχον δὲ μετ' ἐμοῦ τὸ πολύτιμον τοῦ Ἀλβανοῦ δῶρον τοὺς δύο διερμηνεῖς, καίτοι καὶ τούτους ἀνθρωποφάγους. Τὴν αὔριον ὑπὸ ἰδίας τοῦ βασιλέως φυλακῆς συνοδευόμενος διηυθύνθην νοτίως, διῆλθον ὀρεινὴν χώραν καὶ κατέλυσα μετὰ ἓξ ὥρας εἰς τὸν βασιλέα Μπαγγουροῦ. Τὴν αὔριον ὀρεινὸν ζυγὸν

διελθὼν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διευθυνόμενον, ὃν ζυγὸν τοῦ Σάσα ὠνόμασα, διῆλθον διὰ γεφύρας κρεμαστῆς μετὰ πέντε ὡρῶν πορείαν ποταμὸν καλούμενον Γκοάνι, καὶ ῥέοντα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸν Μπόμο· μετὰ δὲ μίαν ὥραν κατέλυσα εἰς μικρὸν δάσος τῶν Νιαμταντί, ὡς δάσιν διακρινόμενον μεταξὺ τοῦ ἄλλου δάσους, ὅπερ νοτίως τοῦ Μπόμο ἀλλοίαν ὄψιν ἔχει. Τὴν αὔριον μετὰ τρεῖς ὥρας πορευόμενος εἰς χώρας βουνώδεις καὶ πυκνῶς ἐνιαχοῦ δασωμένας, ἀφίχθην εἴς τινα ποταμίσκον ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἐπὶ βράχου ῥέοντα, καὶ ἐκ τούτου πίπτοντα, ὡς ἐκ καταρράκτου, διαυγέστατον εἰς δεξαμενὴν ἐκ τοῦ ἰδίου βράχου φύσει πεποιημένην, καὶ ἐξερχόμενον διὰ στενώματος ὡς διὰ θύρας ἐκ τῆς δεξαμενῆς, ἥτις διὰ πυκνῶν δένδρων κυκλουμένη ἐκαλύπτετο διὰ τῶν διεμπεπλεγμένων αὐτῶν κλώνων καὶ κλάδων καὶ πυκνῶν φυλλωμάτων, ὥστε ἀκτὶς ἡλίου καὶ βροχή, ὡς ὁ ποιητὴς λέγει, δὲν ἠδύνατο νὰ διέλθῃ. Τὰ δ' ὕδατα διαυγῆ πίπτοντα ἐν τῇ λεκάνῃ δίνας καὶ ἀφροὺς ἀπετέλουν, ὡς λουτῆρα δὲ τῶν θεῶν καὶ νυμφῶν ταύτην πιστεύσας ἐξέλεξα παρ' αὐτῇ θέσιν καὶ ἐξαπλωθεὶς ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν χόρτων ἀπετέλεσα πεσὼν στρωμνὴν παχεῖαν διὰ τῆς ὑπ' ἐμὲ ἐκ τῶν χόρτων σχηματισθείσης στιβάδος· καὶ ἀπεκδυθεὶς ἔπλυνα καλῶς τὸν ἐκ τοῦ κόπου ἱδρῶτα. Τὴν αὔριον μετὰ τρεῖς ὥρας, βουνώδεις ὁμοίως χώρας διερχόμενοι, διέβημεν διὰ γεφύρας ἐκ κορμοῦ δένδρου ἀποτελουμένης ποταμὸν βαθὺν καλούμενον Ἄσσα καὶ ῥέοντα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸν Μπόμω, διερχόμενον δ' ἐκεῖσε διὰ πεπυκνωμένου δάσους ἐξ ὑψηλῶν δένδρων ἐχόντων ἐμπεπλεγμένους τοὺς κλῶνους καὶ κλάδους, καὶ προ-

ξενούντων εἰς τὸν διαβαίνοντα σκιὰν καὶ θερμοκρασίαν ἀήθη· διότι εἰς τὰς σκιαζομένας ὑπ' αὐτῶν χώρας ἀφ' ὅτου ἀνεπτύχθησαν δὲν εἰσέδυ ἀκτὶς ἡλίου. Διαβάντες δὲ καὶ ἄλλους ποταμοὺς τοῦ Ἄσσα μικροτέρους μεταξὺ δασῶν ὁμοίων καὶ πυκνοτέρων διερχομένους, ἐν οἷς κύπτοντες καὶ ἀναρριχώμενοι διεξηρχόμεθα ὡς θηρία, ἀφίχθημεν μετὰ ἓξ ὡρῶν πολύμοχθον πορείαν εἰς τὴν ἕδραν τοῦ βασιλέως Ῥαφάη, πρὸς ὃν παραδώσαντές με ἐπανέκαμψαν οἱ ἄνδρες τοῦ Σάσα.

Ἦλθε τότε πρὸς αὐτὸν ἀπ' ἀνατολῶν ἐξ ἀποστάσεως τριῶν ἡμερῶν πορείας ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Γκίμα τοῦ φίλου τοῦ ἡμετέρου Ἀλβανοῦ, βασιλεύων ἀντὶ τοῦ πρὸ μηνὸς ἀποθανόντος πατρός του. Μοὶ διηγεῖτο ὅτι κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ διῆλθε ποταμὸν πλωτὸν χωρίζοντα τὴν χώραν αὐτοῦ ἐξ ἐκείνης τοῦ Ῥαφάη, ὅστις ἔρχεται, ὡς ὁ Ῥαφάη καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γκίμα μ' ἐβεβαίουν, ἐκ τῆς βορειανατολικῶς χώρας τοῦ βασιλέως Μπέρε οὗτινος καὶ τὸ ὄνομα λαμβάνει. Ὁ δ' Ἀλβανὸς ἐκ τῆς ζερίμπας του ἀπερχόμενος εἰς τὴν χώραν τοῦ Γκίμα μοὶ ἔλεγεν ὅτι διήρχετο μετὰ τὸν ποταμὸν Σιέρε, τὸν ποταμὸν Μπόμο, εἰς δὲ τὴν χώραν τοῦ Μπέρε ποταμίσκους ἢ ῥύακας ἀνωνύμους· δὲν ἐγίνωσκε δὲ οὔτε τὸν ποταμὸν Μπέρε οὔτε τὸν Γκοάνι καὶ Ἄσσα, διότι ἔνθα διήρχετο ἢ ῥύακες εἰσὶν ἢ σχηματίζονται δυτικώτερον τῆς ὁδοῦ του. Ἀνατολικῶς δὲ τῆς ἕδρας τοῦ Γκίμα ἐπὶ 1 καὶ 1/2 ἡμέραν εὑρίσκεται μέγας ποταμὸς Μάτουα καλούμενος, ὅστις ἐκ βορρᾶ ἐρχόμενος καὶ πρὸς νότον ἄγων εἰς τὴν χώραν βασιλέως τινὸς τῶν Νιαμάνι Μπαγγίαι Κήρα καλουμένου, εἶνε πλατύτατος· δύο δὲ νήσους πλησίον ἀλλήλας σχηματίζει, Μάτουα τῷ ποταμῷ ὁμωνύμως

καλουμένας, καὶ κατοικουμένας ὑπὸ Νιαμάνι ἀνθρωποφάγων, οἵτινες ἰδίᾳ ζῶσιν ἐξ εὑρισκομένων εἰς τὰς νήσους πολλῶν εἰδῶν μπανανῶν, ἐξ ὧν ποιοῦσιν ἄλευρα καὶ ζῦθον. Εὑρίσκεται ἔτι εἰς ταύτας καὶ τὸ Νιαμταντὶ καὶ ἡ Μπαφουρὰ ἐν ἀφθονίᾳ. Πλοῖα δὲ μεθ' ἱστίων ἠκούοντο νοτιότερον ἐν τῷ ποταμῷ ἀφικνούμενα· ταῦτα μοὶ ἐβεβαίου καὶ ὁ μέχρι Κήφα ἀπερχόμενος Ἀλβανός, τὸν δὲ ποταμὸν μέγιστον πάντων τῶν ὅσων ἐγίνωσκε, μοὶ ἔλεγε, καὶ ἐμβάλλοντα κατὰ τὸ λέγειν του εἰς Ταγγὶς δηλαδὴ εἰς θάλασσαν, ἐκ τῆς ὁποίας πλοῖα ἀνήρχοντο. Ἔνθα δὲ σχηματίζονται αἱ νῆσοι ἀποβαίνει πλατύτατος ὡς λίμνη, καθ' ἣν δὲν δύνανται νὰ ἴδωσιν ἐκ τῆς μιᾶς ὄχθης ἀντικείμενα εἰς τὴν ἑτέραν· ἔμαθον εἶτα ἐκ τῶν ἀπερχομένων ἐκ Κήφα εἰς Μούντζα ὅτι δὲν διέρχονται ποταμόν· ὁ δὲ Κήφα στενοχωρουμενος ὑπὸ τοῦ Μούντζα ἐξέπιπτεν ὡς μοὶ ἔλεγον εἰς νῆσον, διαβαίνων ποταμὸν μέγαν, ὃν τοῦ Κήφα ἐκάλουν· οἱ δ' ἀπερχόμενοι ἐκ τῶν ζεριμπῶν τοῦ Κουτζὶκ Ἀλλῆ εἰς Κήφα διὰ Σολόγγω διέρχονται ἕνα μόνον ποταμὸν μέγαν ὃν τοῦ Κήφα ἐκάλουν. Ὁ ποταμὸς δ' οὗτος πρέπει νὰ ἦ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Κάντο ὃν ὁ Γατᾶς δυτικώτερον τῆς διαβάσεως τοῦ κ. Schweinfurth διαβὰς ἔλεγεν εἰς αὐτὸν γενόμενον ποταμὸν μέγαν καὶ ὅμοιον τῷ Κυανῷ ποταμῷ. Ὕδατα δὲ ἵνα ἀποτελέσωσι τὸν ποταμὸν Κάντο κατὰ τὰ δεξιὰ αὐτοῦ ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης, καθ' ἣν τὸν διῆλθεν ὁ κ. Schweinfurth μέχρι τῆς χώρας καθ' ἣν τὸν διῆλθεν ὁ Γατᾶς, δὲν διῆλθεν οὗτος πρὸς τὸν Κάντο ἄγοντα, ἢ ποταμίσκον ἀσήμαντον, ἀλλ' οὔτε ἐκ τῶν ἀριστερῶν τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχουσιν ὕδατα, ἐξ ὅσων ὁ κ. Schweinfurth περιγράφει, ἀλλὰ μόνον τὰ τοῦ Κιβα-

λῆ, ὅστις φαίνεται ἐμβάλλει εἰς τὸν Κάντο μεταξὺ τῶν χωρῶν, καθ' ἃς διέβησαν αὐτὸν ὁ κ. Schweinfurth καὶ ὁ Γατᾶς, ὡς ἑπόμενον ἦτο νὰ συμβῇ κατὰ τὸν περιγραφόμενον ῥοῦν τοῦ Κιβαλῆ ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀπερχόμενοι ἀπὸ Μούντζα εἰς Κῆφα δὲν διέρχονται ποταμόν· οἱ δὲ ποταμοὶ Κιβαλὴ καὶ Κάντο μετὰ τὴν ἕνωσιν αὐτῶν λαμβάνουσι τὸ ὄνομα ποταμὸς Κῆφα, ὃν ὁ Γατᾶς καὶ οἱ ἀπερχόμενοι διὰ Σολόγγω εἰς Κῆφα διέρχονται, καὶ αὐτὸς ὁ Κῆφας διαβαίνει ἐκπίπτων εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Κῆφα καὶ τοῦ ποταμοῦ Μάτουα χώραν, ἣν νῆσον οἱ ἰθαγενεῖς καὶ Ἄραβες καλοῦσιν· ἑτέρα δὲ νῆσος, ταύτης νοτιωτέρα, εἶνε χώρα γῆς κειμένη μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Κῆφα καὶ ἑτέρου ποταμοῦ νοτιώτερον τούτου κειμένου, ὅστις δέον νὰ ᾖ ὁ Ναλομπὲ τοῦ κ. Schweinfurth, ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ποταμός, ὃν ὁ Γατᾶς διῆλθεν ἐκεῖθεν τῆς χώρας τοῦ Κῆφα, καὶ Ouallé ὁ κύριος Schweinfurth ὠνόμασε καὶ περιέγραψεν ὡς συνέχειαν τοῦ Κιβαλῆ. Κατὰ ταῦτα ὁ ποταμὸς Μάτουα ἔχων τὰς πηγάς νοτιώτερον τῶν πηγῶν τοῦ Here διευθύνεται νοτίως, καὶ ἑνοῦται εἰς τὴν χώραν τοῦ Κῆφα μετὰ τοῦ ποταμοῦ Κῆφα ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ποταμῶν Κάντο καὶ Κιβαλῆ, καὶ εἶτα μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ναλομπέ· γίνεται δὲ πλατύτατος ἔνθα οἱ ποταμοὶ συμβάλλουσιν. Ὁ δὲ ποταμὸς Μπέρε ἀντιθέτως τοῦ Μάτουα σχηματιζόμενος καὶ νοτίως, καὶ εἶτα δυτικῶς διευθυνόμενος χύνεται εἰς τὸν Μπόμο· ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι ὁ κ. Schweinfurth περιγράψας κατὰ τὰς διδομένας πληροφορίας τοὺς ποταμοὺς τούτους δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ ἐκ τῆς συγχύσεως, δι' ἣν κατὰ τῶν αὐτοῦ Νούβων παραπονούμενος ἔλεγεν· ὑμεῖς οἱ

πιστοὶ λέγετε τὰ ἐναντία ἐξ ὅσων ἅπας ὁ κόσμος λέγει καὶ πιστεύει· τοὺς ποταμοὺς λέγετε ἄγοντας ὅθεν ἔρχονται καὶ ποιεῖτε πάντα τἆλλα ὁμοίως. Τὸν Μάτουα λοιπόν, ὅν, ὡς συμπεραίνω, καλεῖ Νοματίλλα, διευθύνει βορείως ἀντὶ νοτίως, καὶ συγχίζει αὐτὸν ὡς ποιοῦντα τὴν ἀρχὴν τοῦ Here, ὡς καλεῖ τὸν δυτικὸν ἐκ τῶν διδύμων τοῦ Ντζιοῦρ, καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Μπόμο σχηματιζόμενον. Τὸν δὲ Μπόμο, ὃν Μπομοῦ καλεῖ, συγχίζων ὁμοίως διευθύνει ἀνατολικῶς ἀντὶ δυτικῶς, καὶ παραδέχεται ἐμβάλλοντα εἰς τὸν Νοματίλλα· ἄλλοτε πάλιν τὸν διευθύνει εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ. Τὸν δὲ Μπέρε, ὃν ὀνομάζει Ouerche καὶ παραδέχεται ὡς παραποτάμιον τοῦ Κάντο λέγει πλωτὸν κατὰ τὴν χώραν τοῦ Μπέρε, ἐνῷ γίνεται πλωτὸς εἰς πολὺ νοτιωτέραν χώραν, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μπόμο. Ἔμαθε φαίνεται τὰ περὶ τοῦ ποταμοῦ Μπέρε ὁ κ. Schweinfurth παρὰ τῶν ἀπερχομένων ἐκ τῆς Ντὲμ Μπεκὴρ εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Ἰσᾶ ἀγὰ νοτιώτερον τῆς χώρας τοῦ Γκίμα κειμένην, οἵτινες ὁδεύοντες δυτικώτερον τοῦ Ἀλβανοῦ, καὶ ἀνατολικώτερον τῆς ἐμῆς πορείας, διέρχονται τὸν ποταμὸν Μπέρε καθ' ἣν χώραν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γκίμα αὐτὸν διέβη. Ἐξέλαβε δ' ἐξ ὅσων ἤκουεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Μούντζα, τὸ πλάτυσμα τοῦ ποταμοῦ Μάτουα ἀντὶ τῆς λίμνης Τζὰχ καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰσᾶ ἀγὰ ἀντὶ τῶν περικατοικούντων τὴν λίμνην Τζὰχ Μωαμεθανῶν.

Διέκρινεν ὅμως καλῶς ὁ κ. Schweinfurth ὅτι ὑπάρχουσι δυτικῶς τῆς Ντὲμ Γκούτζιω ὄρη ὑψηλὰ ζυγὸν σχηματίζοντα, ὅστις χωρίζει ἐκ τῶν ἀνατολικῶς ῥεόντων ὑδάτων τὰ δυτικά. Ὁ δὲ ζυγὸς οὗτος, ὃν τῶν Ζαντὲ ἐκάλεσα, χωρίζων τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Μπίρι

ἐξ ἐκείνης τοῦ Γάγκουα, τὴν τοῦ Κουροῦ ἐκ τῆς τοῦ Οὐαλέ, τὴν τοῦ Τέμπω ἐκ τῆς τοῦ Σιέρε, τὴν τοῦ Here ἐκ τῆς τοῦ Μπόμο, χωρίζει καὶ τὴν τοῦ Μάτουα ἐκ τῆς τοῦ Μπέρε. Ὁ ῥυθμὸς οὗτος εἰς πάντα ζυγὸν παρατηρούμενος βεβαιοῖ ἡμᾶς, ὡς διὰ γεωγραφικοῦ νόμου, ὅτι ὅταν ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ζυγοῦ τινος κατέρχεται ποταμὸς ἀνάγκη κατὰ τὴν ἀντίθετον πλευρὰν ὁμόλογος ποταμὸς νὰ σχηματίζεται. Αὐτὸ τοῦτο παρετηρήσαμεν καὶ κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐν Ἀσίᾳ περιηγήσεώς μου, καὶ δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν πανταχοῦ ἔνθα ἐκ ζυγῶν γνωρίζομεν ποταμοὺς σχηματιζομένους. Ἀλλ' ὅταν δύο ζυγοὶ καθέτως πρὸς ἀλλήλους διευθυνόμενοι συναντῶνται, ὑπάρχει κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτῶν ὄρος ὑψηλόν, ὅπερ σκοπιὰν ἐκάλεσα, ἐξ οὗ καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις σχηματίζονται ποταμοί. Ζυγοὶ δ' ἐνταῦθα τοιουτοτρόπως συναντώμενοι εἰσὶν ὁ τῶν Ζαντὲ καὶ ὁ τοῦ Σάσα, ὅστις καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ζυγοῦ τῶν Ζαντὲ προεκτεινόμενος χωρίζει, ὡς κάλλιστα ὁ κ. Schweinfurth ἡμῖν ἔγραψε, τὴν περιοχὴν τοῦ Ντζιοῦρ ἐζ ἐκείνης τοῦ Μπρουαλέ. Ἐκ δὲ τῆς ὑπ' αὐτῶν σχηματιζομένης σκοπιᾶς, ἥν, διὰ τοὺς παρ' αὐτὴν κατοικοῦντας Ἀσμὰχ τοῦ Ἡροδότου, Σκοπιὰν τῶν Ἀσμὰχ ὠνόμασα, σχηματίζεται βορειανατολικῶς ὁ ποταμὸς Here, νοτιανατολικῶς ὁ Μάτουα, νοτιοδυτικῶς ὁ Μπέρε καὶ βορειανατολικῶς ὁ μεγαλοπρεπὴς Μπόμο. Οἱ Ζυγοὶ δέ, αἱ Σκοπιαί, καὶ αἱ τῶν ποταμῶν διευθύνσεις μοὶ ἐχρησίμευσαν, ἐπειδὴ ἀστρονομικὰ ὄργανα δὲν ἠδυνάμην νὰ ἔχω ὡς μέτρα ὑπὸ νόμων τῆς φύσεως ὡρισμένα, πρὸς ὁρισμὸν τοῦ μήκους καὶ πλάτους ἑκάστης χώρας· ὡς συμπληρωματικὰ δὲ τούτων εἶχον

τὰς ἀποστάσεις ἐκ δύο προωρισμένων χωρῶν πρὸς τρίτην ἀόριστον. Πλωτοὺς δὲ ποταμοὺς ὀνομάζω τοὺς διὰ λέμβου καθ' ὅλον τὸ ἔτος διερχομένους· ἀβάτους τοὺς διὰ γεφύρας, καὶ βατοὺς τοὺς λοιπούς. Μέτρον τοῦ τῶν ὀρῶν ὕψους δίδω τὸ ὅριον τῆς χιόνος, καὶ τὰ κλίματα ὁρίζω εἰς μὲν τὰ καθέκαστα διὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ ἐν γένει διὰ τῶν κατ' αὐτὰ παρουσιαζομένων μετεωρολογικῶν φαινομένων· ἐπειδὴ μάταιον ὅλως ἐνόμισα νὰ προσπαθῶ, οὕτω διὰ τῶν χωρῶν διαβαίνων, νὰ ὁρίσω τὰ μετεωρολογικὰ αὐτῶν φαινόμενα διὰ θερμομέτρων καὶ βαρομέτρων, ἐνῷ οἱ παρ' ἡμῖν ἀστρονόμοι ἐπὶ αἰῶνας συνεχῶς δι' αὐτῶν τὰ κλίματα ἡμῶν λογίζοντες εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἀφίκοντο. Δὲν διατείνομαι ὅτι δίδω ἀριθμοὺς ἀφιλονεικήτους, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο· λέγω ὅμως ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ δίδω κατὰ φυσικοὺς νόμους εἰλημμένον εἶνε πλησιέστατα τῆς ἀληθείας.

Τὴν τρίτην δὲ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἀναχωρήσας ἐκ Ῥαφάη ἀφίχθην μετὰ ἑπτὰ ὡρῶν ἐπίμοχθον πορείαν εἰς τὴν ἕδραν τοῦ βασιλέως Μπάκμπα παραγγελλομένου ὑπὸ τοῦ Ῥαφάη ἵνα μὲ διαβιβάσῃ ἐπὶ πέντε ἡμέρας νοτίως πρὸς τὸν βασιλέα Ῥούα. Ὁ Μπάκμπα ἀκατόρθωτον λέγων τὴν ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Ῥούα πορείαν διὰ τοὺς συχνοὺς ῥύακας, διὰ τὰ ἕλη, διὰ τὰ ἀδιάβατα δάση, μ' ἔπεμψεν ἐπὶ πέντε ὥρας δυτικονοτίως πρὸς τὸν βασιλέα Μούκια, ὅθεν ἡ ὁδὸς κατορθωτὴ ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος τὰ αὐτὰ καὶ πλείονα λέγων, καὶ ἐχθρικοὺς κινδύνους προσθέτων συνεβούλευεν ὡς κατορθωτὴν τὴν ὁδὸν διὰ Μπάκμπα πρὸς ὃν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ μ' ἐπανέκαμψεν. Οὗτος δὲ πέμψας ἐδικαιολογήθη εἰς Ῥα-

φάη, ὅστις διέταξε τὴν διὰ Μούχια πρὸς Ῥούα πορείαν. Διηυθύνθην λοιπὸν εἰς Μούχια καὶ πάλιν· ἀλλ' οὗτος ἅμ' ἰδὼν μακρόθεν τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς ἄγοντας τὰ βάρη, λόγχην λαβών, ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν δρομαίως καὶ ὀργίλως ὑβρίζων, οἱ δέ, ὡς αὐτὸν ἐρχόμενον εἶδον, ῥίψαντες τὰ βάρη, ἐσώζοντο εἰς τὰ δάση. Ἐμὲ δὲ προστυχὼν διέταττεν ἵνα ἐπανακάμψω, ὅθεν ἠρχόμην, ὡς ακατορθώτου τῆς πορείας ἐκεῖθεν. Ἐπανέκαμψα λοιπὸν εἰς Μπάχμπα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥαφάη, ὅπως τὴν πορείαν μου καλλίτερον ἐξασφαλίσω. Οὗτος δὲ τὸν Μούχια καλέσας ὑπεχρέωσεν ἵν' αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς Ῥούα μὲ μεταβιβάσῃ· καὶ τὴν αὔριον 15 μηνὸς Νοεμβρίου ὥδευον μετὰ τοῦ Μούχια χαριέντως, σχίζων τὰ ἀδιάβατα δάση, καὶ τῇ αὐτοῦ βοηθείᾳ τοὺς ῥύακας διαβαίνων. Κατελύσαμεν δὲ μετὰ ἓξ ὡρῶν πορείαν εἰς ὑψηλὰ χόρτα ἐν οἷς ἦσαν κεκρυμμένοι τριῶν οἰκογενειῶν οἶκοι, καὶ τὴν αὔριον μετὰ τέσσαρας ὥρας ἀφίχθην τὸ τρίτον εἰς τὴν αὐτοῦ ἕδραν. Ἐκάλεσε τοὺς μέλλοντας νὰ μὲ συνοδεύσωσι, καὶ κατὰ γῆς ῥίψας ἔτυπτεν ἀνηλεῶς διατάττων ἵν' ἀποθάνωσιν ἐν ἀνάγκῃ μαχόμενοι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ του, ὅστις ἔμελλεν ἀντ' ἐκείνου νὰ μὲ συνοδεύσῃ, διότι ἂν ἡμᾶς τοῖς ἐχθροῖς ἐγκατελίμπανον, αὐτούς τε καὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας καὶ τέκνα θέλει διαπεράσει διὰ μαχαίρας. Ἀνεχώρησα μετ' αὐτῶν τὴν 18 μηνὸς ἰδίου φερόντων κιθάρας καὶ ὅπλα, τροφῆς δ' ἐφόδιον οὐδέν· ἔμελλον ν' ἀναζητῶσι τὰ τρόφιμά των εἰς πάντα σταθμὸν εἰς τὰ δάση, ὡς ἄγρια ζῷα· κατελύσαμεν δὲ μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰς γείτονα φυλήν. Τὴν αὔριον πολλοὺς ἑλιγμοὺς εἰς κατάπυκνα δάση ποιήσαντες ἀφίχθημεν μετὰ πέντε ὥρας εἰς φίλον τινὰ βα-

φιλέα ἐκ τοῦ ὁποίου ὁδηγοὺς ἐλάβομεν. Εἰσήλθομεν δ' εἰς τὰ αὐτοῦ βασίλεια διὰ στενῆς ὁδοῦ μεταξὺ βουνῶν ὑπὸ καταπεπυκνωμένου δάσους κεκαλυμμένων, οὗτινος τὰ δένδρα κατὰ μὲν τὴν δίοδον ἀποκοπέντα ἐσχημάτιζον θολωτὴν ἐπιμήκη ἀψίδα, ἥτις ἐκλείετο διὰ τεχνικῆς θύρας, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ μέρη τὰ δένδρα κατασυμπεπλεγμένα μετὰ θάμνων καὶ μὴ ἐπιτρέποντα οὔτε εἰς ὄφιν ἵνα δι' αὐτῶν διέλθῃ, καὶ χλοερὰ ὄντα καὶ μὴ συγχωροῦντα οὔτε εἰς πῦρ νὰ ἅψῃ, ἐσχημάτιζον τὸ φρούριον τοῦ βασιλέως. Ἦσαν δὲ τὰ βασίλεια, οἶκοι ἐκ χόρτων καὶ ξύλων, εἰς ἐξωμαλισμένον ἐπίπεδον χῶρον, ὅνπερ ἐκύκλουν τὰ καταδασωμένα ὄρη· πρὸς βορρᾶν μεταξὺ τῶν ὀρῶν ὑπῆρχε πυκνὴ φάραγξ, δι' ἧς διωχετεύοντο τὰ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατα ἐν ᾗ καὶ πηγαὶ ὑπῆρχον. Εἰσέβαινον δὲ τοῦ βασιλέως ἑπόμενος καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὄνου μου καὶ ὑπὸ τῆς λοιπῆς μου καθ' ἑξῆς συνοδείας. Ἀλλ' οὗτος ἅμα εἰσεῖδεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως πρὸ τῶν οἴκων γυναῖκας καὶ τέκνα, αἵτινες περιέμενον ἐκ περιεργείας ἵνα ἴδωσι τοὺς εἰσερχομένους, ἐξέβαλεν ὀγκηθμοὺς οἵτινες ἀπήχησαν καθ' ἅπασαν τὴν φάραγγα, τούτους δὲ τὸ πρὸς τῶν οἴκων πλῆθος ἀκοῦσαν, καὶ ἰδὸν ζῶον καὶ ἄνθρωπον, οὓς οὐδέποτε ἤκουσεν ἢ εἶδε, κατέφυγε σωζόμενον ἔνθα εὕρισκε θύραν.

Τὴν αὔριον διήλθομεν φυλήν, ἥτις ἀκούσασα τὴν διάβασιν ἡμῶν ἐκρύβη εἰς τὰ δάση καὶ κατελύσαμεν μετὰ ὀκτὼ ὥρας εἰς τὰ ὄρη. Τὴν αὔριον μετὰ δύο ὥρας εὕρομεν ἐρήμους κατοικίας φυλῆς ἄλλης, ἃς οἱ ἡμέτεροι διήρπασαν· ἦσαν ἐχθραὶ τοῦ Μούκια καὶ Ῥούα, Νιαμάνοι Μπαγγίαι ὅμως, καὶ ἀνθρωποφάγοι, ὡς καὶ οὗτοι,

ἀλλ' ἔζων ἐλεύθεραι εἰς τὰ δάση· κατελύσαμεν δὲ μετὰ πέντε ὥρας εἰς τὰ ὄρη. Τὴν αὔριον πορευόμενοι ἐπὶ ζυγοῦ, καθ' ὃν ηὐκολύνετο ἡ ἡμετέρα πορεία, κατελύσαμεν μετὰ ἐννέας ὥρας εἰς πλεύρωμα ὄρους. Τὴν αὔριον μετὰ πορείαν 1/2 ὥρας ἠκούομεν τὴν ὀγκάρα καὶ τὰς ἐξ ἐλεφαντόδοντος σάλπιγγας τοῦ βασιλέως 'Ρούα, καὶ μετὰ μικρὸν συνηντήθημεν μετὰ προσθοφυλακῆς, καὶ μετ' ὀλίγον μετὰ τῶν σαλπιστῶν, καὶ εἶτα μετὰ τοῦ λοιποῦ συφερτοῦ, ἐν οἷς ὁ βασιλεὺς φερόμενος ἐπὶ φερέτρου ἦγεν εἰς ἐπίσκεψιν ὁμόρου βασιλέως. Καταβὰς ἐκεῖνος μὲν ἐκ τοῦ φερέτρου καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ ὄνου ἐδώσαμεν χεῖρας· διέταξεν ἵνα μ' ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν αὐλήν του καὶ μὲ περιποιηθῶσι δεόντως· ἐμοὶ δὲ συνεβούλευεν ἵνα τὸν ἀναμείνω. Διελθόντες πυκνὸν δάσος ἐκ τῶν ἐν οἷς ἡλίου ἀκτὶς δὲν εἰσδύει, καὶ ἐξ αὐτοῦ, ἐντὸς ποταμίσκου ἐρχομένου νοτιόθεν καὶ πρὸς ἀνατολὰς καμπτομένου βαδίζοντες, ἀνέβημεν ὀλισθηρὸν πλεύρωμα ὄρους, ἐφ' οὗ σύροντες διὰ σχοινίων ἀνεβιβάσαμεν τὸν ὄνον, καὶ ἐβαδίσαμεν ἐπὶ ὀροπεδίου καλλιεργημένου ἐν ᾧ ἦτο καὶ ἡ αὐλὴ τοῦ βασιλέως. Ἐκυκλοῦτο ὑπὸ τοῦ δάσους, καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμίσκου ἐκείνου, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἀνατολικῶς τῆς ὁδοῦ μας ῥεόντων σχηματίζει πλωτὸν ποταμὸν Γκαμετὼ καλούμενον καὶ χυνόμενον μετὰ 1 καὶ 1/2 ἡμέρας πορείαν εἰς τὸν ποταμὸν Μπέρε, μικρὸν νοτίως τῆς τοῦ Ἰσᾶ ἀγὰ ζερίμπας τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Μπέρε εὑρισκομένης. Οἱ δ' ἄλλοι ποταμοὶ οἱ δυτικῶς τῆς ὁδοῦ μας ῥέοντες σχηματίζουσι ποταμὸν καλούμενον Ντόμε καὶ ἄγοντα νοτιδυτικῶς εἰς τὸν Μπόμο. Εἰς τὰ βασίλεια δὲ τοῦ βασιλέως ἅμ' ἀφιχθέντι παρετέθη μοι γεῦμα, καὶ ἐνῷ οὐδέποτε ἔτρωγον ἐκ τῶν φαγητῶν

τῶν ἀνθρωποφάγων, ἐκεῖ εὔοσμον φαγητὸν ἰδών, ὅπερ εἶχεν ὄψιν ἀπεκδαρμένου καὶ τεταμαχισμένου ἐγχέλεος, οὗτινος ἡ οὐρὰ καὶ κεφαλὴ ἔλειπον, ἐξέλαβον ὡς ἔγχελυν καὶ ἐθαύμαζον καθ' ἑαυτὸν τὴν λεπτότητα τῶν ἀνθρωποφάγων, ἀρκεσθεὶς, ἵνα ἐρωτήσω μόνον, ἂν τὸ ζῷον ἐκεῖνο ζῇ ἐν ὕδατι ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὰ περὶ αὐτοῦ ἄλλως· καὶ βεβαιώσαντές μοι ἔτρωγον, καὶ ηὐχαριστούμην· τὸ δὲ περισσεῦσαν κατεβρόχθισαν μετὰ τέρψεως οἱ διερμηνεῖς ἐγκαταλείψαντες τἄλλα. Μετὰ θέλων νὰ πληροφορηθῶ πῶς συνέλαβον τὸν ἔγχελυν ἐκεῖνον, ἔμαθον ὅτι ἐτοξεύθη ἐπὶ δένδρου τὴν προτεραίαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως!

Ἐντεῦθεν ἡ γῆ παρουσιάζει ἄλλην ὄψιν· τὰ δάση της σχηματίζονται ἐκ δένδρων ἄλλου εἴδους. Εἰσὶν ἀδιάβατα, οἱ δὲ κορμοὶ καὶ οἱ κλάδοι τῶν δένδρων κατεμπεπλεγμένοι, οἱ ῥύακες καὶ ποταμίσκοι συχνοί, συχνὰ καὶ τὰ ἕλη, αἱ δὲ βροχαὶ πίπτουσι καθ' ὅλους τοὺς μῆνας, ἀλλ' οὐχὶ συνεχῶς, ὡς προεῖπον, καὶ οὐχὶ ὁμοίως κατὰ πάντας. Σπείρουσι καὶ θερίζουσιν οἱ σπείροντες τετράκις τοῦ ἔτους ἀραβόσιτον πρὸ πάντων, ὡς εὐδοκιμοῦντα διὰ τὴν ὑγρασίαν κάλλιον τοῦ καλαμβοκίου, τὰ δὲ γεώμηλα καλλιεργοῦσιν ἐν μέρει, καὶ οὐδόλως τὸ τελεμποῦν. Μοὶ ἔλεγον δ' ὅτι ὁ ποταμὸς Μπέρε δυτικῶς στρεφόμενος χύνεται εἰς τὸν Μπόμο, καὶ τούτων νοτίως ὑπάρχει ποταμὸς καλούμενος Οὐσσιὰλ ὅστις κατερχόμενος ἐκ τοῦ Κῆφα εἶνε μεγαλείτερος τοῦ Μπέρε καὶ Μπόμο· εἶνε δ' ἀναμφιβόλως ὁ ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μάτουα, Κῆρα καὶ Ναλομπὲ σχηματιζόμενος. Εὗρον ἐκεῖσε γυναῖκας αἰχμαλώτους ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ Μπέρε καὶ Οὐσσιὰλ χωρῶν τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι. Εἶχον στολι-

σμὸν ἰδιαίτερον, ὄχι μόνον ἐξ ὅλων τῶν ὅσων μέχρις ἐνταῦθα εἶδον ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Νιαμάνοι· τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὄπισθεν ἦτο ἐξυρισμένον, ἡ δὲ κόμη τοῦ ἑτέρου ἡμίσεως ἀντὶ πλοκάμων ἦτο βραχέως καὶ ἰσοϋψῶς κεκομμένη ὥστε ἐτηρεῖτο ὀρθία. Γυμνίτιδες ὅλως, δὲν ἐκάλυπτον οὔτε τὰ κρύφια διὰ φύλλων δένδρων, ἀλλὰ φέρουσαι ψίαθον εἰς τὴν χεῖρα κυρτὴν καὶ βραχεῖαν, ἐπίθετον κατὰ θέλησιν ἐπὶ τῶν κρυφίων· ἐστερέονον δ' ἐπὶ τοῦ κόκκιγος κωνίσκον, περιζωνύμεναι κλωστὴν διὰ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ διαπερασμένην, ὃν ἐν εἴδει οὐρᾶς ἐκίνουν ὅταν ἐκόμψευον πρὸ τῶν ἀνδρῶν τὸ βάδισμά των. Τὰ περὶ τούτου ἤκουσαν ἀναμφιβόλως οἱ περιγράψαντες ἔχοντας οὐρὰς τοὺς Νιαμάνοι καὶ αἰτία γενόμενοι εἴς τινας τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων ἵνα πλάσωσι θεωρίας καθ' ἃς παρεξηγεῖται ἡ φύσις, νὰ γεννήσωσι δ' ἐκ τῶν πιθήκων τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ θεωρία αὕτη δὲν διαφέρει τῆς τῆς Κιμιᾶς, δι' ἧς οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ πιστεύουσιν ὅτι δυνηθήσονται τὰ ἀγενῆ τῶν μετάλλων νὰ μεταβάλωσιν εἰς εὐγενῆ, ἐνῷ ἡ φύσις ἕκαστον εἶδος ἐσχημάτισεν ὡς ἔχει, δύναται δ' ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦτο βελτίωσιν ἢ κατάπτωσιν νὰ λάβῃ οὐχὶ ὅμως καὶ μετάπτωσιν εἰς εἶδος ἄλλο.

Ἐλθὼν ὁ Ῥούα μοὶ ἔδωκε πρὸς μεταφορὰν τῶν βαρῶν ἄνδρας, καὶ ἄλλους, οἵτινές ἡμῶν προηγούμενοι ἔκοπτον τοὺς κορμοὺς καὶ τοὺς ἐμπεπλεγμένους κλάδους τῶν δένδρων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς πορείας· διότι εἰς ταύτας τὰς χώρας, καθ' ἃς ἀείποτε ὑπάρχει θερμὴ ἡ θερμοκρασία καὶ αἱ βροχαὶ συχναί, διατηρεῖται μία καὶ ἡ αὐτὴ ὥρα τοῦ ἔτους, καθ' ἣν ἀείποτε αὐτομάτως ἀνα-

πτύσσονται τὰ φυτά, δύσκολον καθιστῶντα τὴν χώραν πρὸς καλλιέργειαν καὶ συγκοινωνίαν. Ὀρεινὴ οὖσα, καὶ βρίθουσα ποταμῶν καὶ ῥυάκων, καὶ δασῶν πολλαχοῦ πεπυκνωμένων, ἐν οἷς ἀφότου ἀνεπτύχθησαν ἀκτὶς ἡλίου δὲν εἰσέδυ, κατάλληλος φαίνεται μᾶλλον διὰ νύμφας καὶ δι' ἄγρια ζῶα ἢ διὰ τὸν ἄνθρωπον· διότι οὗτος οἷος δήποτε καὶ ἂν ᾖ, εὑρίσκων τὰ πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ πάντα ἕτοιμα ἀείποτε ὑπὸ τῆς φύσεως προαγόμενα καὶ ταύτην μὴ ὑποχρεοῦσαν αὐτὸν νὰ φροντίσῃ δι' ἐνδυμασίας, ἐξαγριοῦται συμμορφούμενος πρὸς τύύτην. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐξηπλωμένος πολλάκις ἐπὶ στιβάδος χόρτων παρὰ ῥύαξι καλλιρρόοις, καὶ ὑπὸ σκιὰν ἀειθαλῶν δένδρων, ἐφ' ὧν πτηνὰ καλλικέλαδα ἔψαλλον, προὐτίμων νὰ τρέφωμαι καὶ βαυκαλίζωμαι ὑπὸ τῆς φύσεως ὡς ἄλλος λέων, ἢ νὰ μαραίνωμαι εἰς μαρμάρινα παλάτια πολλῶν ἀναγκῶν ἕνεκεν καὶ τῶν θλιβερῶν κιμβάλων. Οἱ δὲ καλλιεργοῦντες κάτοικοι ἀποτέμνουσιν εἰς κάθε σπορὰν τὰς καλλιεργηθησομένας χώρας καὶ τὰς ὁδοὺς ὅταν ὁ βασιλεὺς μέλλῃ νὰ διέλθῃ, ἐκεῖνοι δὲ κύπτοντες διεξέρχονται ὡς θηρία διὰ τῶν διεμπεπλεγμένων δένδρων, ἢ ἐπὶ τῶν κρημνωδῶν πλευρῶν τῶν ὀρῶν ἀναρριχώμενοι· διὰ τοιαῦτα ἐμπόδια ἡμεῖς πολλάκις, βάρη ἔχοντες, ἀνεκυκλίζομεν δάση. Τὴν δὲ 28 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου μετὰ ἑπτὰ ὥρας διήλθομεν δι' ἀνθρώπων μὴ καλλιεργούντων, προσφερόντων δ' ἡμῖν μικροὺς μελανοὺς μύρμηκας ἀρωματικοὺς μετὰ σπερμάτων ἀγρίων ἀναμεμιγμένους, ἐξ ὧν ἔτρωγον, καὶ κατελύσαμεν μετὰ τρεῖς ὥρας παρὰ τῷ βασιλεῖ Φερίκῃ. Τὴν αὔριον ἐπίπονον πορείαν ποιοῦντες ἐντὸς ἑλώδους καὶ βαθέος ποταμοῦ, διότι τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ὄρη δὲν ἐπιτρέπουσι δίο-

δον διὰ τὰ δάση καὶ τὰ ἕλη, ἐλειποτάκτησαν οἱ τοῦ ποταμοῦ προεξελθόντες ἐκ τῶν ἀγόντων τὰ βάρη. Ἐγκαταλείψας δέ τινας πρὸς φύλαξιν τῶν βαρῶν, καὶ πέμψας ἄλλους πρὸς Φερίκη ἵνα πέμψῃ ἄνδρας, προεβάδιζα μετὰ τῶν ὁδηγῶν καὶ τῶν διερμηνέων ἀφιχθεὶς μετὰ δεκάωρον ἐπίπονον πορείαν εἰς τὸν βασιλέα Μπίρι, ὅθεν ἔπεμψα ἵνα μοὶ φέρωσι τὰ βάρη ἄνδρας. Μοὶ ἔφερον ταῦτα τὴν ἑπομένην πρὸ μεσημβρίας συναντηθέντες καθ' ὁδὸν μετὰ τῶν φερόντων αὐτὰ ἀνδρῶν τοῦ Φερίκη. Μετὰ δὲ μεσημβρίαν ἀναχωρήσας κατέλυσα μετὰ τριῶν ὡρῶν πορείαν εἰς τὸ δάσος, καὶ τὴν αὔριον πρώτην ἢ δεκάτην τρίτην Δεκεμβρίου 1876 κατέλυσα μετὰ ἑπτὰ ὥρας εἰς τοῦ βασιλέως Ἔγγυμα, ἐῤῥεύοντος ἐπὶ ὥραν μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Μπίρε, ἢ καὶ Μπίρι ἐκεῖσε καλουμένου, ὅστις ῥέων δυτικῶς ἐμβάλλει ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλέως Φόρεμα εἰς τὸν Μπόμο. Νοτίως δὲ τοῦ Μπίρι καὶ Μπόμο ἐκτείνεται σειρὰ ὀρεινὴ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, ἥτις εἶνε συνέχεια τῶν περιγραφέντων ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth νοτίως τῆς αὐτοῦ ἀφίξεως ὀρῶν, ὧν ἡ προέκτασις ἀνατολικῶς ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ κ. Μπέκερ κυανᾶ ὄρη, ἐξ ὧν πρέπει νὰ ἔχῃ τὰς πηγάς του ὁ Κιβαλή, ὧν ἀνατολικῶς κεῖται ἡ τοῦ Μουτὰν λίμνη, μία τῶν τοῦ Νείλου κατὰ Πτολεμαῖον, ὅστις ταύτην καὶ ἐκείνην τῆς Νιάνζης δι' ἰδίων ὀνομάτων μὴ ὀνομάζων καλεῖ λίμνας τοῦ Νείλου. Τὴν δὲ ἐν τῇ Ἀβυσσινίᾳ ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κυανοῦς ποταμὸς ἐξέρχεται, Ἀστάπους ὑπ' αὐτοῦ καλούμενος, ὀνομάζει Κολόην (α)· ἀλλὰ τίθησι πάσας νοτιώτερον τῆς ἀληθείας, καὶ νοτίως αὐτῶν κατὰ πέντε περίπου μοίρας τὰ ὄρη τῆς Σε-

(α) Πτολ. IV. 7. 24.

λήνης ὡς ὀρεινὴν σειρὰν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐπεκτεινομένην, τὰς δὲ χιόνας τῶν ὀρῶν τῆς Σελήνης λέγει ὑποδέχονται αἱ τοῦ Νείλου λίμναι (α). Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη σειρὰ δὲν ὑπάρχει, οὔτε ὄρη χαρακτηριζόμενα διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Σελήνης, προέγραψα ὅτι τὰ περιγραφόμενα ὄρη τῆς Σελήνης ἀνήκουσιν ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὀρῶν Σιάλα. Ἐγένοντο δὲ γνωσταὶ ἰδίως τοῖς Ἕλλησιν αἱ περὶ τὰς λίμνας τοῦ Νείλου χῶραι ὑπὸ τῶν κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων καὶ ὑπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου πεμφθέντων περιηγητῶν πρὸς κατάγνωσιν τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου· σήμερον δ' οἱ ὀνομάσαντες ἄλλως τὰς λίμνας ἐλέγχονται ὡς οἰκειοποιηθέντες ἀλλότρια ἔργα. Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μπέκερ ὅμως ὀνομασθέντα κυανᾶ ὄρη καὶ θεωρηθέντα ὡς ὄρη τῆς Σελήνης ἀνήκουσι καθαρῶς εἰς τὴν ὀρεινὴν σειράν, ἣν νοτίως τῶν ποταμῶν Μπέρε καὶ Μπόμο περιγράφομεν· τὸν ταύτης ζυγὸν διακρίσεως χάριν ὠνόμασα ζυγὸν τοῦ Γεωργίου, δηλαδὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'. ἵνα δείκνυται ὁ χρόνος καθ' ὃν περιεγράφη. Διαιροῦνται τὰ κατ' αὐτὸν ὄρη ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ Κήφα κατερχομένου Οὐσσιὰλ ὅστις βορείως τῶν ὀρῶν ἀποβαίνει λιμνώδης, καὶ μάλιστα ἔνθα οἱ ποταμοὶ Μάτουα, Κήφα καὶ Ναλομπὲ συμπίπτουσι, μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν καμπτόμενος ὁ Οὐσσιὰλ δυτικῶς ἐμβάλλει κατά τινας εἰς τὸν Μπόμο, ἢ κατ' ἄλλους εἰς πολλὰ ὕδατα, ἐξ ὧν κατὰ πάντας πλοῖα ἱστιοφόρα εἰς τὸν Οὐσσιὰλ ἀναπλέουσι. Τὴν νοτίως δ' αὐτοῦ χώραν μοὶ ἔλεγον ἀκατοίκητον δι' ὕδατα καὶ ἕλη, ἐν οἷς γερανοὶ μόνον διαιτῶνται πάντες

(α) Πτολ. IV. 8. 3.

τοῦ αὐτοῦ εἴδους (Anthropoide Paonium). Ἐκ δὲ τῶν ὁρῶν τοῦ Γεωργίου τὰ ὁριζόμενα νοτίως μὲν ὑπὸ τῆς κοίτης τοῦ Οὐσσιὰλ καὶ βορείως ὑπὸ τῆς κοίτης τοῦ Μπέρε καὶ Μπόμο κατοικοῦνται ὑπὸ Νιαμάνοι Μπαγγίαι, ὧν ὁ μᾶλλον φημιζόμενος βασιλεὺς ἐκαλεῖτο Φέρεμα, ἐχθρὸς δὲ τοῦ Ἔγγυμα τυγχάνων ἀπέκοπτε πᾶσαν πρὸς νότον συγκοινωνίαν· δι' ὃ ἐφράγη καὶ ἡ πρὸς νότον ἐπὶ πλέον πορεία μου ἐν Ἀφρικῇ ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου, ὅπως ἡ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διὰ τοῦ τείχους τοῦ Ἡρακλέους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'. ΜΕΧΡΙ ΣΙΑΜΠΥ.

Ἐπανέκαμψα λοιπὸν διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μέχρι Φερίκη, ζητῶν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἔγγυμα νοτίαν διέξοδον πρὸς δυσμάς· καὶ ἐντεῦθεν τὴν 8 τοῦ ἰδίου μηνὸς Δεκεμβρίου μετὰ 6 ὥρας δυτικῶς διευθυνόμενος κατέλυσα εἰς τὸ δάσος, καὶ τὴν αὔριον μετὰ 6 ὥρας εἰς τοῦ βασιλέως Μπάκα. Τὴν αὔριον δυτικονοτίως διευθυνόμενος διῆλθον μετὰ τρεῖς ὥρας τὸν πλωτὸν ποταμὸν Ντόμε διὰ λέμβου, καὶ μετὰ τέσσαρας ἄλλας κατέλυσα τὴν 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1876 εἰς τὴν ζερίμπα Γκινάουη ὑπό τινος Ἀλληχάπου διευθυνομένην, καὶ κειμένην παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Μπόμο, μεταξὺ τῶν εἰς αὐτὸν ἐμβολῶν τοῦ Μπέτη καὶ Ντόμε. Εὗρον ἐκεῖ πλῆθος τοματῶν, αὐτομάτως ἀναπτυσσομένων

διὰ μεταφορᾶς τῶν σπερμάτων αὐτῶν διὰ τῶν περιττωμάτων ἀνθρώπων καὶ πτηνῶν. Δὲν πιστεύω δὲ νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν των ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ κ. Schweinfurth, διότι ὡς μοὶ ἔλεγον ἐν Μόφιο ὑπῆρχον καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἀράβων. Ἂν λοιπὸν δὲν ἦναι προϊὸν τῆς χώρας, ὡς διατείνεται ὁ κ. Schweinfurth, πρέπει νὰ μετεφέρθησαν εἰς ἐποχὴν τῆς αὐτοῦ ἀρχαιοτέραν. Εὗρον καὶ τὴν μπάμιαν ἀλλ' ὑπὸ διάφορον εἶδος τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἀναπτυσσομένου, καὶ διακρινομένου ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπάμια ἰθαγενὴς ἐξ ἐκείνου ὅπερ αὐτοὶ ἐκεῖσε καλλιεργοῦσιν· ἐπειδὴ δ' ὁ Ἀλληκάπου καὶ Φόρεμα ἦσαν ἐμπόλεμοι, μὴ δυνάμενος καὶ τοὐντεῦθεν νὰ βαδίσω νοτίως, καὶ μαθὼν ὅτι Πιρίτζι τις τῶν ἑταίρων τοῦ Ζουμπὲρ βορειοδυτικῶς ἐπὶ πέντε ἡμέρας εὑρισκόμενος, εἶχε φιλίαν μετὰ τοῦ Φόρεμα, ἐβάδισα πρὸς αὐτόν, διαβὰς τὴν 13 μηνὸς ἰδίου τὸ δεύτερον τὸν ποταμὸν Μπόμο, ὅστις ἐνταῦθα βορειόθεν ἐρχόμενος ἄγει νοτίως, καὶ εἶτα παρὰ τὴν ὀρεινὴν σειρὰν τοῦ Γεωργίου στρέφεται δυτικῶς, καὶ διέρχεται μεταξὺ τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι, καὶ εἶτα μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Νιαμάνοι Ἀμπουντίγγα· ὅθεν ὕστερον θέλομεν περιγράψει τὸν ἐπίλοιπον μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ ῥοῦν. Τοῦ Μπόμο δ' ἐκεῖθεν ἀπηλλάχθην τῶν συχνῶν ῥυάκων καὶ πυκνῶν δασῶν, καὶ τῶν ὑψηλῶν βουνῶν, ἔβλεπον ὅμως τοιαῦτα ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τῆς πορείας μου. Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν βορειοδυτικῶς βαδίζων ἀφίχθην εἰς ὄρη, ἐν οἷς διηρχόμην ποταμίσκους ἐκ τῶν βορειανατολικῶν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ ἄγοντας εἰς ποταμὸν Νημερά, καὶ κατέλυσα μετὰ δέκα ὡρῶν ταχεῖαν πορείαν εἰς οἴκους ἐρήμους. Τὴν αὔριον δυτικώτερον

στραφείς, καὶ διαβὰς μεταξὺ ὑψηλῶν ὀρῶν καὶ πυκνῶν δασῶν ποταμίσκους τινὰς ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέβην δύσβατα ὑψηλὰ ὄρη, καὶ στραφεὶς δυτικῶς ἐβάδιζον ἐλευθέρως ἐπὶ ζυγοῦ σχετιζομένου ἀνατολικῶς μετὰ τῶν ὀρῶν Γκόπο καὶ ἀνατολικώτερον μετὰ τοῦ ζυγοῦ Σάσα, κατελθὼν δὲ διῆλθον διὰ λέμβου τὸν πλωτὸν ποταμὸν Νημερά, ὅστις δυτικονοτίως ῥέων χύνεται εἰς τὸν Προῦγγο, καὶ ἀναβὰς δυσανάβατον ὄρος ἐβάδιζον ἐπὶ ζυγοῦ δυτικῶς, ἐξ οὗ κατελθὼν διέβην ποταμὸν ΒΑ. ἄγοντα, καὶ ἀνελθὼν ἐβάδισα ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ ἐλευθέρως· κατέλυσα δ' ἐκ τοῦ ζυγοῦ κατελθὼν εἰς ἕτερον ποταμίσκον ἐκ τῶν ΒΔ.—ΝΑ ἄγοντα, πορευθεὶς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκ τοῦ λυκαυγοῦς μέχρι τοῦ λυκέσπερας· ἐν καιρῷ δὲ νυκτὸς προσεβλήθην ὑπὸ εἴδους μυρμήκων μεγάλου, κέντρον ἔχοντος ὡς ἡ μέλισσα, καὶ ὀνομαζομένου ὑπὸ τῶν ἀνθρωποφάγων Νιαμάνοι μύρμηξ ἀνθρωποφάγος. Ἀπαντᾷ καθ' ὅλην τὴν χώραν τῶν Νιαμάνοι μετὰ μεγίστης ἀγχινοίας κυνηγῶν τὴν ἄρντα. Ὅταν ἄγωσι πρὸς κυνηγεσίαν ταύτης, ἐξέρχονται ἐκ τῆς μυρμηκιᾶς περὶ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας, καθ' ἃς καὶ ἡ ἄρντα ἐκ τοῦ αὐτῆς οἴκου ἐξέρχεται πρὸς νομήν, βαδίζουσιν ἀνὰ τρεῖς κατὰ στρατιωτικὴν τάξιν οἱ μὲν κατόπιν τῶν δὲ ἀπαρεγκλίτως· ἐπιπίπτοντες δὲ κατὰ τῆς πυκνηδὸν πορευομένης ἄρντας συλλαμβάνουσιν ἐκ ταύτης, καὶ ἐπανακάμπτουσιν εἰς τὰ ἴδια φέροντες ἕκαστος λείαν, πλὴν τῶν ὁδηγῶν, οἵτινες ἓξ τὸν ἀριθμὸν κατὰ σειρὰς δύο προβαδίζοντες οὐδὲν φέρουσιν. Ἄλλο εὐμέγεθες εἶδος χρυσοπράσινον. τὰ ὀπίσθια ἔχον νενευκότα, φέρει κέντρον ὁμοίως, ἀλλὰ περιπατεῖ κατὰ μόνας· καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μύρμηξ ὁ λέων ὅστις ἔχει, ὡς λέγει, ἀπε-

στραμμένα τὰ αἰδοῖα καὶ χρυσοειδῆ τὴν χρόαν καὶ εἶνε φιλώτερος τῶν κατὰ τὴν Ἀραβίαν (α). Μικρότερον εἶδος τούτου ἀλλὰ μὴ φέρον κέντρον εἶδον τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐρήμῳ περὶ τὸ φρέαρ ἐλ Ἄμερ. Τὴν 15 δὲ μηνὸς ἰδίου διῆλθον ποταμὸν ὅστις ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἄγων, καὶ εἶτα ἀνατολικῶς καὶ νοτίως, σχηματίζει μετ' ἄλλων κατερχομένων ἐκ τῶν βορείως κειμένων ὀρῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀνατολικῶς, ἅπερ ὑπὸ τοῦ ἔθνους Γκόππω κατοικοῦνται, τὸν ποταμὸν Νημερά, καὶ ἀφίχθην μετὰ τρίωρον πορείαν εἰς τὴν ζερίμπα Πιρίντζη. Εἶχεν οὗτος πόλεμον μετὰ τῶν Ἀμπουντίγγα δυτικῶς εὑρισκομένων, καὶ ἐσκέπτετο ἵνα μετ' αὐτοὺς καὶ τὸν Φόρεμα πολεμήσῃ· ὑποπτεύων με δὲ μὴ ἀνακοινώσω τι εἰς τὸν Φόρεμα, προσεπάθει ἵνα μ' ἐμποδίσῃ ἐκ τῆς πρὸς νότον πορείας, προτείνων μοι πολλοὺς κινδύνους καὶ τὴν ἀνθρωποφαγίαν· ἀλλ' ἀφοῦ εἶδεν ὅτι δὲν ἐπειθόμην, προσποιηθεὶς ὅτι μ' ἔπεμπεν εἰς Φόρεμα, συνέστησε μυστικῶς τοῖς αὐτοῦ φίλοις, δι' ὧν διηρχόμην, ἵνα μὲ διευθύνωσι βορείως πρὸς τὰς ζερίμπας. Ἀναχωρήσας ἐξ αὐτοῦ τὴν 18 μηνὸς ἰδίου ἀφίχθην μετὰ ταχεῖαν πορείαν, ἐφ' ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν δυτικῶς ἐπὶ ζυγοῦ βαδίζων, εἰς τινα βασιλέα Ἄγγατα ἐκ τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι κατοικοῦντα ἐπὶ βουνώδους χώρας οὐ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Προῦγγο. Τοῦτον διέβην τὴν αὔριον διὰ λέμβου, ὅστις πλωτὸς ὢν ἐνταῦθα, καὶ ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον εἰς τὸν Μπόμο ἄγων σχηματίζει πρὶν εἰς τοῦτον ἐμβάλῃ, ἑνούμενος μετὰ τοῦ Νιμηρὰ ποταμὸν μέγαν Νημερὰ καλούμενον, ἐν ᾧ ἡ μεγαλειτέρα τῶν ὑδάτων αὐτοῦ περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὸν Προῦγγο. Κατέλυσα δὲ

(α) Στράβ. 774. 15.

μετὰ τρεῖς ὥρας εἰς φυλὴν τῶν Μπάντα, ἐκεῖθεν τοῦ Προῦγγο κατοικοῦσαν, καὶ τὴν 20 μηνὸς ἰδίου δυτικῶς βαδίζων εἰς χώραν ὀλίγον ὀρεινὴν κατέλυσα μετὰ πέντε ὥρας εἰς τὸν βασιλέα τῆς φυλῆς καλούμενον Ῥαφάη, καὶ ἑδρεύοντα παρὰ πλωτὸν ποταμὸν Τζίγγω καλούμενον, ὅστις βορειόθεν ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπαφέρι καὶ ἄλλων ὀρῶν σχηματιζόμενος, ῥέει νοτίως εἰς τὸν Μπόμο καὶ ὁρίζει τὴν χώραν τοῦ Ῥαφάη ἐκ τῆς δυτικῶς ταύτης εὑρισκομένης χώρας τῶν Νιαμάνοι Ἀμπουντίγγα. Τοῦτον ὁ κ. Schweinfurth καλεῖ ποταμὸν Ἀμπουντίγγα, καὶ θέτει τὰς πηγάς του εἰς τὰ ὄρη Οὐάντα τῆς Μπάντας, ἐκ τῶν ὁποίων ὡς εἴδομεν ὁ ποταμὸς τῆς Σαμπάγγας πηγάζει, διευθύνει δὲ βορείως εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ.

Οἱ πρόγονοι δὲ τοῦ Ῥαφάη ἐκ τῆς Σαμπάγγας κατελθόντες κατέκτησαν τὴν μεταξὺ τοῦ Προῦγγο καὶ Τζίγγο χώραν, ἥτις ἀνῆκεν εἰς τοὺς Νιαμάνοι, ὧν ὅσους συνέλαβον κατέφαγον, διότι καὶ οἱ Μπάντα εἰσὶν ἀνθρωποφάγοι. Μοὶ ἔλεγε δ' ὁ Ῥαφάη, ὅτι ὁ διὰ Σαμπάγγας διερχόμενος ποταμός, περὶ οὗ οἱ Ἄραβες ἡμῖν προεῖπον, διευθύνεται νοτίως εἰς Ἀμπουντίγγα καὶ ῥεῖ μεταξὺ τούτων καὶ φυλῆς Ἄφνο καλουμένης, δυτικῶς δὲ Σαμπάγγας ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὑπάρχει ποταμὸς εὐμεγέθης, ὅστις νοτιόθεν ἐρχόμενος χωρίζεται εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ μὲν βορείως ἄγει διὰ φυλῆς ὀνομαζομένης Ῥιντά, ὁ δὲ δυτικῶς εἰς τὸν ὠκεανὸν ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰν αὐτοῦ φυλὴν Μποχτὸ καλουμένην, διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ὁποίας καὶ τὸν κλάδον τοῦ ποταμοῦ ὠνόμαζεν. Ὁ νοτιόθεν δ' ἐρχόμενος ποταμὸς καὶ εἰς δύο κλάδους χωριζόμενος ἀναμφιβόλως εἶνε ὁ Σιάρη. Ὁ δὲ

διὰ 'Ριντὰ κλάδος αὐτοῦ εἶνε ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὴν διεύθυνσιν οἱ ἐν τῷ ὄρει Νιάμπα Ἄραβες δὲν ἠδύναντο νὰ μοὶ ὁρίσωσι, καὶ ὠνόμαζον Ἄρντα. Ὁ δὲ Ζουμπὲρ Πάσσια, ὅστις διὰ τοῦ Τζίγγο ἐν λέμβῳ κατῆλθεν εἰς τὸν Μπόμο καὶ κατέπλευσεν ἐν αὐτῷ δυτικῶς ἐπὶ πολύ, ἐβεβαίωσέ μοι ὅτι ὁ ποταμὸς τῆς Σαμπάγγας, δι' Ἀμπουντίγγα διερχόμενος χύνεται εἰς τὸν Μπόμο, εἶνε δὲ πλωτός· ὁ δὲ Μπόμο, ὡς οἱ Νιαμάνοι τῷ ἐβεβαίουν, δυτικώτερον τῆς ἀφίξεώς του διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ μὲν βορείως ῥέων ἄγει κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Πάσσια εἰς Μπαγιρμοί, καὶ εἶνε ὁ Σιάρη, ὁ δὲ νοτίως ῥέων χύνεται εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐξ οὗ ἀτμόπλοιον πρὸ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν ἐλθὸν μετὰ λευκῶν ἀνθρώπων, σάκχαρι καὶ σίδηρον ἐχόντων, ἀφίχθη εἰς τοὺς δυτικῶς τοῦ Φόρεμα Νιαμ-Νιάμ, οἵτινες τοὺς μὲν ἄνδρας φονεύσαντες ἔφαγον τὸ δ' ἀτμόπλοιον εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἔσυρον, ὅπερ εὑρίσκετο μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης καθ' ἣν ὡμίλουν μετὰ τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια. Ἐκ τούτων συνεπέρανα, ὅτι ὁ πρὸς νότον ἄγων κλάδος τοῦ Σιάρη ὁ ὁμολογούμενος ὑπὸ τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια καὶ ὑπὸ τῶν Νιαμάνοι πρέπει νὰ ᾖ αὐτὸς ἐκεῖνος, ὃν καὶ ὁ 'Ραφάη μοὶ ὡμολόγησε, καὶ παραδέχθην αὐτὸν σχηματίζοντα τὸν Ὀγκουέ, καὶ ἑπομένως τὸν Ὀγκουὲ καὶ Σιάρη σχηματιζομένους ἐκ τοῦ Μπόμο. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ κ. Βράτζα ἐλθὼν ἐβεβαίωσεν ἡμῖν, ὅτι ἠκολούθησε μέχρις ἐξασθενίσεως τὸν Ὀγκουέ, καθ' ἣν ῥύαξ ἀποβαίνει, τινὲς δὲ Νιαμάνοι ἐν Ἔγγιμα μᾶς ἔλεγον ὅτι ὁ Οὐσσιὰλ ἄγει εἰς τὸν Μπόμο, πρέπει ὁ νότιος κλάδος τοῦ Μπόμο μετὰ τοῦ Οὐσσιὰλ ἑνούμενος νὰ σχηματίζῃ τὸν Κόγκω· ὁ δὲ ὁμολογούμενος ὑπὸ τοῦ 'Ραφάη κλάδος πρέπει νὰ

ἢ ἄλλος ἐκ τοῦ Σιάρη ἔχων ἀρχὴν καὶ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἰδίᾳ ἐμβάλλων μεταξὺ τῶν ἐμβολῶν τοῦ Ὀγκαυὲ καὶ Μασιθόλου, ἐν ἑλώδει παραλίᾳ, ἐν ᾗ ἡ ἐκβολή του ἀφανὴς γίνεται· ἐσχηματίσθη δὲ πιθανὸν μεταγενεστέρως τοῦ Πτολεμαίου, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενος Δαράδας ἔπαυσεν ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης Τζάχ· δι' ὃ κατεστράφησαν καὶ οἱ ἐν Σαχάρᾳ κῆποι, περὶ ὧν οἱ Ἄραβες, ὡς προϋπάρξαντας διηγοῦνται. Ἡ δὲ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Σκύλακος συγκοινωνία τῶν κατοίκων τῶν παραλίων τοῦ ὠκεανοῦ μετὰ τῆς Αἰγύπτου πρέπει νὰ ἐγένετο διὰ τοῦ Δαράδα, Σιάρη, καὶ Μπόμο, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Here Ντζιοῦρ, τοῦ Γαζάλ, καὶ τοῦ Νείλου. Οἱ δ' ἐκτελέσαντες τὴν συγκοινωνίαν τετραπήχεις καὶ πενταπήχεις ἄνδρες εἰσὶν οἱ ὑψηλοῦ ἀναστήματος Ντζιαγγαί, ὡς παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων μετ' ὀλίγον θέλομεν μάθει. Ὁ μεγαλοπρεπὴς Μπόμο λοιπὸν καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν συγκοινωνεῖ διὰ δύο στομίων μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ, καὶ δι' ἑκάστου τούτων μετὰ τῶν λιμνῶν Τζὰχ καὶ Ταγγανίκας· διὰ δὲ τῶν πολλῶν πλωτῶν αὐτοῦ παραποταμίων χορηγεῖ ἡμῖν πλωτὰς ὁδοὺς κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν σπλάγχνων τῆς ἀπροσίτου Ἀφρικῆς. Τὸ δὲ ἀτμόπλοιον, περὶ οὗ οἱ Νιαμ-Νιὰμ τὸν Ζουμπὲρ Πάσσια ἐβεβαίουν, ἂν ὡς ὁ κ. Στάνλεϋ λέγει, ὑπάρχωσι καταρράκται εἰς τὸν Κόγκο καὶ ἐμποδίζηται ἡ διὰ τοῦ Κόγκο μέχρι τῶν Νιαμ-Νιὰμ ἀνάβασίς του, δέον νὰ εἰσῆλθε διὰ τοῦ Μποκτὸ κλάδου τοῦ Σιάρη· τὰ δὲ μεθ' ἱστίων πλοῖα τὰ εἰς τὸν Οὐσσιὰλ ἀφικνούμενα, δυνατὸν νὰ εἰσέρχωνται διὰ τοῦ Μποκτὸ ἢ καὶ νὰ προέρχωνται ἐκ τῶν Μπαγιρμοί· τὸ δεύτερον μάλιστα βεβαιοῦται ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀφι-

χθέντων περιηγητῶν εἰς Μπαγιρμοὶ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Ἐκείνων μὲν λεγόντων, ὅτι οἱ Μπαγιρμοὶ ἄγουσιν εἰς λίμνην καὶ ἕλη παρὰ τὰ ὁποῖα κατοικοῦσι μικροῦ ἀναστήματος ἄνθρωποι δηλαδὴ οἱ Τίκ-Τίκ, τοῦ δὲ Ἡροδότου γράψαντος· ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φαμένων... Τὸν Ἐτέαρχον (βασιλέα Ἀμμωνίων) φάναι ἐλθεῖν ποτε πρὸς αὐτὸν Νασαμῶνες ἄνδρες· καὶ φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστάς, οἵτινες διεξελθόντες τὴν ὑπὲρ τὴν Λιβύην ἔρημον, καὶ ποιεύμενοι πρὸς ζέφυρον ἄνεμον τὴν ὁδόν.... Ἰδεῖν δή ποτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα, καὶ σφέας προσελθόντας ἅπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δένδρων καρποῦ, ἁπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας σμικροὺς μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δ' ἄγειν σφέας.... ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἑλέων μεγίστων καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι εἰς πόλιν, ἐν ᾗ πάντες εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγεθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν, ῥέειν δ' ἀπὸ ἑσπέρας αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους.... Τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον (α). Ἐξάγεται δ' ἐκ τούτων, ὅτι οἱ Νασσαμῶνες, οἵτινες ἐξετείνοντο ἐκ τῆς Κυρήνης μέχρι τῆς λίμνης Τρίτωνος, νοτιοδυτικῶς διευθυνόμενοι καὶ ἀφιχθέντες εἰς τοὺς μικροῦ ἀναστήματος ἄνδρας, ἀφίχθησαν εἰς τοὺς Τικ-Τίκ, ἕλη δὲ διαβάντες καὶ ἀφιχθέντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπὸ ποταμοῦ παραρρεομένην, ἀφίχθησαν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ναλομπέ, καὶ τοῦ ἐκ τῆς Ταγγανίκας ἐρχομένου ποταμοῦ χώραν, ἔνθα οἱ

(α) Ἡροδ. II. 32. 33.

Τιχ-Τὶχ κατοικοῦσιν, ὁ δ' ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ποταμὸς ῥέων ἐξελήφθη ἀντιστρόφως, ὅπως κατὰ τὰς τῶν ἰθαγενῶν διηγήσεις ἐξελήφθησαν καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth, δηλαδὴ ἀντὶ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὡς νῦν ὑπάρχει. Δὲν γράφει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι παῖδες τῶν Νασσαμώνων διὰ πλοίων μέχρις ἑλῶν ἀπῆλθον, ἀλλὰ δέον νὰ ἐννοήσωμεν τὸ τοιοῦτον ἐξ ὅσων σήμερον ἀκούομεν. Ταῦτα δὲ τὰ ἕλη φαίνεται ὅτι ἦσαν γνωστὰ καὶ τῷ Ὁμήρῳ, ὠκεανὸς ὑπ' αὐτοῦ ὀνομαζόμενα· Εἶμι γὰρ αὖτις ἐπ' ὠκεανοῖο ῥέεθρα Αἰθιόπων ἐς γαῖαν (α). Οἱ δ' ὠκεανοὶ οὗτοι δὲν ἦσαν ἁλμυροί, διότι παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχον λειμῶνες· Ἁρπύια Ποδάργη βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον ὠκεανοῖο (β). Κατῴκουν δὲ παρ' αὐτὸν οἱ Πυγμαῖοι, οἱ μετὰ τῶν ἀπερχομένων εἰς αὐτοὺς γερανῶν μαχόμενοι. Ταί γε πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι (γ)· δηλαδὴ εἰς τὰ ἕλη ἐκεῖνα ἐν οἷς προεγράψαμεν ὅτι μόνον γέρανοι ἐνδιαιτῶνται καὶ παρὰ τὰ ὁποῖα κατοικοῦσιν οἱ Τιχ-Τίχ. Ἐγίνωσκε δὲ βεβαίως ὁ Ὅμηρος τὴν ἀμύμωνα Αἰθιοπίαν, τὰ Σόλυμα αὐτῆς ὄρη καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ὠκεανὸν δηλαδὴ τὰ ἀδιέξοδα ταύτης ἕλη, ἅπερ καὶ ὠκεανὸν μητέρα τῶν ποταμῶν ἐκάλει, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ εἰσβάλλουσι καὶ ἐξέρχονται πανταχόθεν ποταμοί, μανθάνων τὰ περὶ αὐτῶν παρὰ τῶν ἀπερχομένων δι' ἐλεφαντόδοντα Ἑλλήνων διὰ τῆς προγραφείσης διὰ τοῦ Δαράδα καὶ Σιάρη συγκοινωνίας, δι' ἧς καὶ νῦν μέχρι τῶν Τιχ-Τὶχ τὰ ἱστιοφόρα πλοῖα ἀπέρχονται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὅμηρος περιγράφει καλῶς τὴν δυτικὴν Ἀφρικήν.

(α) Ἰλ. Ψ. 205. (β) Ἰλ. Π. 150. (γ) Ἰλ. Γ. 5.

Τούτοις πειθόμενος πιστεύω ὅτι ὁ Μπόμο διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ βορείως ἄγων καὶ τὸν Σιάρη ἀποτελῶν δίδει παρὰ τῇ φυλῇ Μποκτὸ κλάδον δυτικῶς εἰς τὸν ὠκεανὸν ἄγοντα ἀλλ' ἀφανιζόμενον εἰς τὰ παρὰ τὴν παραλίαν ἕλη, ὁ δὲ ἕτερος κλάδος νοτίως ἄγων, μετὰ τοῦ Οὐσσιὰλ καὶ μετ' ἄλλων κατερχομένων ποταμῶν ἐκ δυσμῶν μὲν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν ὀρῶν ἐκείνων, ἐν οἷς ἀφίχθη ὁ κ. Βράτζα, ἐξ ἀνατολῶν δὲ μετὰ τῶν ἐρχομένων ἐκ Ταγγανίκας κατὰ Λίβιγστων, καὶ μετὰ καταρρεόντων δυτικῶς τῆς λίμνης Μουτὰν καὶ μετὰ τῶν ἐκ τῆς νοτίας πλευρᾶς τῶν ὀρῶν τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου σχηματίζει τὸν ἐν Αἰθιοπίᾳ ὠκεανὸν τοῦ Ὁμήρου, ἢ τὰ μέγιστα τοῦ Ἡροδότου ἕλη, ἐξ ὧν ἢ δι' ἑνὸς στόματος ἢ διὰ περισσοτέρων ἐξέρχεται ὁ Κόγκω. Τελεῖται λοιπὸν οὕτω διὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς Μπόμο τῶν χωρῶν ἐκείνων συγκοινωνία πλεύσιμος θαυμασιωτάτη μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ διὰ δύο πυλῶν, καὶ διὰ δύο ἑτέρων μετὰ τῶν λιμνῶν Τζὰχ καὶ Ταγγανίκας.

Ὁ κ. Στάνλεϋ ἐν μὲν ταῖς ἐφημερίσιν αὐτοῦ ταῖς κατὰ πρῶτον δημοσιευθείσαις ἔγραψεν ἡμῖν τὴν ἀρχὴν τοῦ Κόγκω ἐκ Ταγγανίκας, χωρὶς νὰ ζωγραφίσῃ ὅτι ἐδέχετο καί τι παραποτάμιον ἀπὸ βορρᾶ. Τὰ αὐτὰ ἀνήγγειλε καὶ εἰς Κάϊρον ὅταν ἐπαρασημοφορήθη, ἀλλ' ἐκεῖ τυχὼν τότε τὸν κόμητα Ντενουαντὰν γενικὸν πρόξενον τοῦ Βελγίου, δι' οὗ ἔπεμψα πρὸς τὴν διεθνῆ παγκόσμιον Γεωγραφικὴν ἑταιρίαν περίληψιν τῶν ἀνακαλύψεών μου, ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅτι περιέγραψα τοὺς ποταμοὺς τοῦ κ. Schweinfurth σχηματίζοντας κατ' εὐθεῖαν τὸν Κόγγο καὶ μὴ ἔχοντας πρὸς τὸν Σιάρη διεύθυνσιν, καὶ πεισθεὶς ἔγραψε τοιαῦτα ἐν τῷ συγγράμματί του. Ἐὰν ὁ κ. Στάν-

λεῦ μοὶ ἀρνηθῇ τοῦτο, παρακαλῶ ἵνα μοὶ ἀπαντήσῃ. Πῶς ἐκ τοσούτων μοιρῶν ἀποστάσεως εὑρισκόμενος ἐτόλμησε νὰ διευθύνῃ νοτίως ποταμούς, οὓς ὁ κ. Schweinfurth διαβάς, καὶ βορειοδυτικῶς διευθύνων ποιεῖ τὸν Σιάρη, φράττων δ' ἐκ νότου δι' ὀρῶν ἀποδεικνύει ἐξ ὅσων ἤκουσε καὶ συμπεραίνει ὅτι ἄγουσι μέχρι τῆς λίνμης Τζάχ. Ὁ κ. Στάνλεϋ δὲν ἔμαθε βεβαίως τὰ τοιαῦτα ἐκ πληροφοριῶν τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες διὰ τοὺς ὁμόρους αὐτῶν δὲν δύνανταί τι νὰ γινώσκωσιν. Ἂν δ' εἴπῃ ἡμῖν ὅτι διηύθυνε τὸν Οὐτελὲ καὶ Μπρουαλλὲ τοῦ κ. Schweinfurth νοτίως ἵνα ποιήσῃ μέγαν τὸν Κόγγο, τότε ἔπρεπε νὰ παραδεχθῇ αὐτοὺς ἔχοντας ὕδατα πλεῖστα, ἐπειδὴ ὁ κ. Schweinfurth ὡς ἔχοντας πολλὰ ὕδατα περιέγραψε, καὶ ἐπὶ πλέον διότι ἔμελλον νὰ αὐξηθῶσιν ἡνωμένοι καὶ ἐπηυξημένοι δι' ὑδάτων κατὰ ῥοῦν 3°, καθ' ἃς καὶ ὀρεινὰς χώρας διέρχονται, αἵτινες μάλιστα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ἰσημερινόν, ἔνθα οἱ ποταμοὶ μετὰ βραχὺν ῥοῦν πλωτοὶ ἀποβαίνουσι τῶν συνεχῶν βροχῶν ἕνεκα. Δὲν ἔπρεπε δ' ἵνα ὁ κ. Στάνλεϋ ἀφήσῃ τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο ποταμῶν τοῦ κ. Schweinfurth πρὸς ἀποτέλεσιν τοῦ Σιάρη, ἐπειδὴ οὐδένα ἄλλον ἐγίνωσκε διὰ τὸν Σιάρη, ὅστις δὲν εἶνε μικρός, ἀφοῦ πάντα τὰ ἀπὸ Οὐάντας ὕδατα διευθύνει πρὸς τὸν ποταμὸν Ἀρὰπ ὁ κ. Schweinfurth, δηλαδὴ τὸν Μπόρο, ὃν ὡς Ἀρὰπ ἐξέλαβεν; Ἀφοῦ δὲ ὁ κ. Schweinfurth περιγράφει ὄρη νοτίως τοῦ Ναλομπό, πῶς ὁ κ. Στάνλεϋ δὲν ἐφαντάσθη ἐξ αὐτῶν ποταμὸν σχηματιζόμενον διὰ τὸν Κόγγο, καὶ δυνάμενον τοὐντεῦθεν μέχρι τοῦ Κόγγο γενέσθαι ὄχι μικρόν, ὡς λέγει, ἀλλὰ μέγιστον; Ὁπόση πλεονεξία εἰς περιηγητὰς τοιούτους, οἵτινες οἰκειοποιοῦνται ὄχι μόνον ὅσα βλέπουσι καὶ ἀκού-

θυσιν εἰς τὰς περιηγήσεις, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀκόμη μανθάνουσιν εἰς τὰ αὐτῶν δωμάτια! Τοιοῦτο μοὶ συνέβη καὶ ὑπ' ὀνομαστοῦ περιηγητοῦ ἄλλου ὅστις τινὰ τῶν ὅσων τῷ διηγήθην προσεποιήθη ὅτι ἤκουσεν εἰς τὴν περιήγησίν του· δὲν ἔπρεπε δὲ νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἤκουσε καὶ παρ' ἐμοῦ πρὸ παντὸς ταῦτα; Τὸ κατ' ἐμὲ χαρίζω εἰς τοὺς τοιούτους τὰ πρωτεῖα· ἀλλ' ἰδού, ὅταν ἔρχεται ὁ τοῦ λογισμοῦ χρόνος, ἀντὶ πρωτείων ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν αἰσχύνην. Τὸ γινώσκω· οἱ τοιοῦτοι φροντίζουσι πῶς δύνανται κάλλιον νὰ διαθέσωσι τὰς τοῦ παρόντος στιγμάς, ἐνῷ ἡμεῖς συμμορφούμεθα μὲ τὸ «τὰ στερνὰ νικοῦν τὰ πρῶτα.»

Ὁ δὲ Ῥαφάη μοὶ ἔλεγεν ὅτι τῶν δασῶν καὶ ἑλῶν ἕνεκεν δὲν ἠδύνατο ἐκεῖθεν νὰ μὲ διευθύνῃ εἰς Φόρεμα, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κασσιὸλ ἐδρεύοντος βορειανατολικῶς ἐπὶ ἓξ ὥρας· διὰ τοιαύτης διευθύνσεως ἐνόησα καθαρῶς τὴν τοῦ Πιρίντζι ἀπάτην, ἣν ἐκ τοῦ Ἄγγατα ὑπώπτευσα, καὶ ὑπεσχέθην τῷ Ῥαφάῃ πολλά, ἵνα μὴ διαφθαρῇ ἡ περιήγησίς μου· ἀλλ' οὗτος πάλιν πολλὰ λέγων διεβεβαίου ὅτι ἡ ὁδὸς ἐκεῖθεν ἦγε. Μὴ ἔχων ἄλλως νὰ πράξω, διῆλθον μεταξὺ βοράσων πολλῶν χώραν λευκόγαιον καὶ ἄγονον, ἐν ῇ τὸ τελεμποῦν μᾶλλον ἀναπτύσσεται καὶ ἐλάχιστα τὸ καλαμβόκιον, ἥτις ἀνάλογος ἦτο ἐκείνης, ἣν μεταξὺ τοῦ Οὐαλὲ καὶ Μπόμο εὕρομεν, καὶ διαβὰς ποταμὸν ἐρχόμενον ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν καὶ ἄγοντα εἰς τὸν Προῦγγο, καὶ εἰς τὸν Κασσιὸλ ἀφιχθεὶς ἀπεκάλυψα τὴν ἀπάτην. Μοὶ ἔλεγε καθαρῶς οὗτος ὅτι δὲν μὲ συνέδραμε παρὰ μόνον ἂν διηυθυνόμην βορείως πρὸς τὰς ζερίμπας τῶν Ἀράβων. Μακρὰν ἤδη τοῦ Φόρεμα εὑρισκόμενος,

καὶ μεταξὺ ἀνθρωποφάγων ἐναντίον τοῦ σκοποῦ μου προδιατεθειμένων, ἀφῆκα ἐπανακάμπτων τὴν ζώνην τῶν βοράσσων τὴν 25 τοῦ Δεκεμβρίου 1876, καὶ ὁδεύων βορείως εἰς ὄρη ἄγονα διέβην μετὰ τέσσαρας ὥρας παραποτάμιον ἕτερον τοῦ Προῦγγο, ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐρχόμενον, καθ' ὃ συνηντήθημεν μετ' Ἀράβων ἐξ ὅλων τῶν ζεριμπῶν ἀπερχομένων ἵνα μετὰ τοῦ Πιρίντζι πολεμήσωσι τοὺς Ἀμπουντίγγα· ἦσαν δέ τινες καὶ ἐκ τῆς ζερίμπας τοῦ Μουσταφᾶ, μεθ' ὧν οἱ διερμηνεῖς μου ἐγκαρδίως ἀσπασθέντες καὶ ἑνωθέντες συνεξεστράτευσαν ἵνα καταπολεμήσωσι καὶ αἰχμαλωτίσωσι τοὺς αὐτῶν ἀδελφούς. Εἷς δὲ ὑπηρέτης, ὃν ὁ ἐν Νιαμάνοι Ῥαφάη μοὶ ἔδωκεν, ἔχων ὀφθαλμοὺς γαλανούς, τρίχα ξανθὴν καὶ ἀνοικτὴν χροιὰν ἠκολούθησέ μοι καταλύσαντι ἐκείνην τὴν ἡμέραν μετὰ δύο ὥρας εἰς ὀρεινὴν χώραν. Τὴν αὔριον ἄλλο παραποτάμιον μεγαλείτερον τοῦ Προῦγγο ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ὁμοίως ἐρχόμενον διαβάς, κατέλυσα μετὰ δέκα ὥρας εἰς ὄρη· τὴν αὔριον μετὰ τέσσαρας ὥρας διέβην παραποτάμιον ἕτερον τοῦ Προῦγγο ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐρχόμενον, καὶ δηλοῦν μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι δυτικῶς τῆς πορείας ἡμῶν μεταξὺ τοῦ Προῦγγο καὶ Τζίγγο ὑπάρχουσιν ὄρη παραλλήλως αὐτῆς ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἐκτεινόμενα, ἀνατολικῶς δὲ στραφεὶς διέβην μετὰ δύο ὥρας τὸν Προῦγγο δι' ἐπιμηκεστάτης γεφύρας ἐπὶ δένδρων διὰ σχοινίων ἐκ χόρτων πεποιημένης, καὶ μετ' ὀλίγον διέβην παραποτάμιον αὐτοῦ βορειόθεν ἐρχόμενον, καὶ βορείως στραφεὶς κατέλυσα μετὰ μίαν καὶ 1/2 ὥραν εἰς χωρίον τῆς φυλῆς Κρεχομπάντας. Τὴν αὔριον μετὰ ἓξ ὥρας ἀφίχθην εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Σαχίνη, υἱοῦ τοῦ

Δεῦτερ Ἰντρίς. Τὴν 30 μηνὸς ἰδίου βορειανατολικῶς ἐκεῖθεν διευθυνόμενος, καὶ διελθὼν μετὰ τέσσαρας ὥρας ποταμὸν ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν πρὸς τὰ νοτιανατολικὰ εἰς τὸν Μπέτι ἄγοντα, κατέλυσα μετὰ τρεῖς ὥρας εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Ἰντρὶς τοποθετημένην εἰς τὰ ὄρη, ὧν βορείως ὁ Προῦγγος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ῥεῖ. Τὴν δύο δὲ Ἰανουαρίου 1877 ἀνατολικῶς στραφεὶς ἐξῆλθον μετὰ τρεῖς ὥρας τῶν ὀρῶν, καὶ πορευόμενος εἰς ἐπίμηκες πεδίον βορείως τοῦ Μπέτι εὑρισκόμενον, καὶ νοτίως τῶν ὁριζόντων ὀρῶν νοτιόθεν τὸν ῥοῦν τοῦ Προῦγγο, κατέλυσα μετὰ πέντε ὥρας πλησίον πηγῆς. Τὴν αὔριον διεσταύρωσα τὴν ὁδὸν τῆς καθόδου μου ἐκ τοῦ Ἄγγατα Κρέκη εἰς Μόφιο, καὶ κατέλυσα μετὰ ἐννέα ὥρας πλησίον τοῦ Οὐέσση παραποταμίου τοῦ Μπέτη. Τὴν αὔριον μετὰ 2 1/2 ὥρας διέβην τὸν Μπέτη μικρὸν ἐνταῦθα ὄντα, καὶ μετὰ 2 1/2 ὥρας ἀφίχθην ἐντὸς τῶν ἀποτελούντων ὀρῶν τὴν σειρὰν Ζαντὲ εἴς τινα βασιλέα τῶν Κρέκοι. Οὗτος καταγινόμενος μετὰ τῶν ὑπηκόων του εἰς συγκομιδὴν καρπῶν, δὲν μοὶ ἔδιδεν ἄνδρας πρὸς μεταφορὰν τῶν βαρῶν καὶ οὔτε ὁδηγόν· ἀφεὶς λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὰ βάρη καὶ ἄνευ ὁδηγοῦ, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου μου μόνον τὴν αὔριον ἐβάδιζον ἀνατολικῶς, καὶ ἀφίχθην μετὰ 2 1/2 ὥρας εἰς ἄλλους Κρέκοι, οἵτινες εἰς τὴν συγκομιδὴν ὁμοίως καταγινόμενοι δὲν μοὶ ἔδιδον ὁδηγὸν καὶ ἄνδρας. Ἡ μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τῆς Ντὲμ Γχούτζιω χώρα ἦτο μοὶ ἔλεγον ἔρημος ἀνθρώπων, καὶ θηρίων πλήρης ἕνεκα τῶν ὁποίων οἱ διερχόμενοι ταύτην πολλοὶ συνεπορεύοντο. Τὴν διῆλθον ταχέως ἐπὶ τοῦ ὄνου μου μετὰ τοῦ ὑπηρέτου μου μόνον, δὲν εἶδον δ' ἢ ταχέως ἀγριό-

χοιρον ἐν τῷ δάσει κρυβέντα, εἰς ὃν διακρίνας κατὰ τὰ πρόσθια δασὺ τρίχωμα καὶ χαίτην, καὶ γυμνὸν τὸ ἐπίλοιπον σῶμα, θυσσανωτὴν δὲ τὴν οὐράν, ἐξέλαβον ὅτι ἦτο λέων· ἀλλ' εἶτα ἐγνώρισα αὐτὸν ἰδὼν κάλλιον ἄλλον. Διέβην μετὰ τεσσάρων ὡρῶν πορείαν ταχεῖαν παραποτάμιον τοῦ Γάγκουα, καὶ μετὰ τέσσαρας ἄλλας αὐτὸν τὸν Γάγκουα ἐν χώρᾳ ὑπὸ τῶν Κρέκοι κατοικουμένῃ. Μετὰ δὲ 1 καὶ 1/2 ὥραν ἔτι διαβὰς ὄρος κατῆλθον εἰς τὴν πόλιν Γκούτζιο,ἐν ᾗ πρὸ ἐμοῦ ὁ περιηγητὴς τῆς καρδίας τῆς Ἀφρικῆς ἀφίχθη.Ὁ διοικητὴς ταύτης ἐκ Φοῦρ καταγόμενος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ μὲ ἴδῃ ἐκ τῆς μέθης ἔμελλε τὴν αὔριον ν' ἀπέλθῃ νοτίως ἐντὸς τῶν ὀρῶν ἐπὶ δέκα ἡμέρας βαδίζων πρὸς αἰχμαλωσίαν φυλῆς ἀνηκούσης εἰς τοὺς Ντζιαγγαί. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν 6 Ἰανουαρίου πρὸ ἐκείνου πρωϊαίτατα, ἀναστὰς παρῆλθον τὴν περιγραφομένην ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth ὑπὸ δένδρων κυκλουμένην πηγήν, καὶ στρέψας ἀνατολικῶς ἀνέβην ὄρος ὁμαλὸν συνέχειαν φαινόμενον τοῦ Ζυγοῦ τῶν Ζαντέ, καὶ διέβην ἀμέσως παραποτάμιον τοῦ Μπίρη, καὶ πλησίον ἐκεῖ αὐτὸν τὸν Μπίρη ῥύακα ὄντα, ἀφίχθην δὲ μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰς τὴν ζερίμπα Μωσμάρ. Οὗτος ἀνὴρ φρόνιμος ἀμέσως πέμψας ἔφερε τὰ βάρη,μοὶ ἔλεγε δὲ ὅτι πράγματι ἐπὶ δέκα ἡμέρας νοτίως ἐντὸς τῶν ὀρῶν εὑρίσκονται Ντζιαγγαί,καὶ μάλιστα κατὰ τὸ λέγειν αὐτοῦ οἱΝτζιαγκαὶ εἰσὶ πεσμένοι καθ' ἅπασαν τὴν παραποταμίαν τοῦ Here, ὃν Ντζιοῦρ ἐκάλει· δηλαδὴ ἀφικνοῦνται μέχρι τῆς σκοπιᾶς Ἀσμάχ. Μοὶ παρουσίασεν ἐξ αὐτῶν,καὶ εἶδον ὅτι δὲν διέφερον τῶν ἄλλων Ντζιαγγαί, ἐβεβαίου δ' ἔτι ὅτι ἦτο ὁμοία καὶ ἡ γλῶσσά των, ἥν, πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὰς χώρας τοῦ ποταμοῦ Γαζὰλ ζῶν, ἐλάλει. Τὴν δε-

κατρεῖς μηνὸς ἰδίου διελθὼν ὄρη διεσταύρωσα μετὰ τρεῖς ὥρας μεγάλην ὁδὸν ἐκ τῆς ζερίμπας τοῦ Ζουμπὲρ Πάσσια πρὸς τὴν ντὲμ Μπεκὴρ ἄγουσαν, καὶ διελθὼν ἄλλα ὄρη πλήρη βουβάλων κατέλυσα πλησίον δύο παρακειμένων παραποταμίων τοῦ Κουροῦ, ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν πρὸς τὰ νοτιανατολικὰ ἀγόντων. Τὴν αὔριον διῆλθον τὸν Κουροῦ ὀλίγον ὕδωρ ἔχοντα, ἀλλ' ἡ πλημμύρα ἐδείκνυεν ὅτι κατελάμβανε μεγάλην κοίτην, καὶ κατέλυσα εἰς τὴν ζερίμπα Χαμπέσση, τὴν δ' ἐπομένην εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ 'Ιντρὶς δεῦτερ νομάρχου τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ, καὶ ἀναπληρουμένου τότε ὑπό τινος Φακιάλα. Δούς μοι οὗτος συστατικὴν ἐπιστολὴν δι' ὅλας τὰς ζερίμπας ὑπεχρέωσεν ἵνα τὸν ἀναμείνω εἰς τὸν ζερίμπα Γατᾶς, ἐν ᾗ ὁ κ. Schweinfurth χρόνον τινὰ διῆλθε. Τὴν 17 τοῦ μηνὸς κατέλυσα παρὰ τὸν ποταμὸν Καζαγγὰ ἢ Τέμπο, καὶ τὴν αὔριον εἰς τὴν ζερίμπα Γκόλφερατ πρῶτον χωρίον τῶν Μπόγγο, ἐν ᾧ ὁ κ. Schweinfurth γράφει καὶ ὡς οἱ ἐκεῖ μοὶ ἔλεγον ἐρχόμενος ἐκ Ντὲμ Μπεκὴρ ἐνδιέτριψε χρόνον τινὰ καὶ ἐζωγράφησε ταύτην. Διηυθύνθη δ' ἀπερχόμενος εἰς Οὐάου βορειανατολικῶς· νοτιωτέραν δ' ἐκείνου τὴν αὔριον διεύθυνσιν ἔχων κατέλυσα εἰς τὴν ζερίμπα 'Αχμεταβάτ, καὶ ἐκεῖθεν τὴν αὔριον κατέλυσα εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Here κειμένην ζερίμπα τοῦ ἰδίου, ἐν ᾗ μνημεῖον καλῶς περιποιημένον ὀνομάζουσι Κάμπρ Σιγνιορά, δηλαδὴ μνημεῖον τῆς Κυρίας· ἤτοι τῆς κυρίας Tinne. Τὴν αὔριον διαβὰς τὸν Here ἐπορευόμην εἰς τὴν χώραν τῶν Ντζιοὺρ καὶ κατέλυσα εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Κουτζὶκ 'Αλὴ ἐν ᾗ καὶ ὁ κ. Schweinfurth κατέλυσεν οὐ μακρὰν τοῦ Ντζιοὺρ κειμένην. Ταύτης νοτίως εὑρίσκονται Μπόγγο καὶ

νοτίως τούτων οἱ Μπαλάντα, ἧς κάτοικοι εἰσὶ Ντζιοὺρ ὡς κάλλιστα ὁ κ. Schweinfurth ἡμῖν ἔγραψε. Καλοῦνται δ' οἱ Ντζιοὺρ Ντζιοὺρ Σιλοῦκ, ὁμιλοῦσι διάλεκτον τινὰ τῶν Σιλοῦκ, καὶ κατοικοῦσι τὴν σχηματιζομένην νῆσον ὑπὸ τοῦ Μπόρο καὶ Ντζιοὺρ καὶ τὴν τοῦ Ντζιοὺρ παραποταμίαν, ὁριζόμενοι νοτίως καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῶν Μπόγγο, βορείως ὑπὸ τῶν Τέμπω ἢ Σιὰτ καὶ Γκολγουλὲ καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Ντζιαγγαί, οἵτινες καὶ βορείως προεκτεινόμενοι μεταξὺ τῶν Ντζιοὺρ ὁρίζουσι πανταχόθεν τοὺς ἐν τῇ προμνησθείσῃ νήσῳ κατοικοῦντας Ντζιοῦρ. Ἐκεῖθεν μέχρι τῆς ζερίμπας Γατᾶς ἀκολουθήσας ἀκριβῶς τὴν ὁδὸν τοῦ κ. Schweinfurth διῆλθον διὰ τῆς ζερίμπας τοῦ Ἀχμὲτ Ἀλλῆ ἐν ᾗ μοὶ διηγοῦντο ὅτι ἐκάησαν αἱ βοτανικαὶ αὐτοῦ συλλογαί, καὶ ὅτι ἦτο ἀκαταπόνητος πρὸς ἀναζήτησιν φυτῶν, μὴ ἱκανοποιούμενος δ' ἔλεγεν ὅτι αἱ χῶραι ἐκεῖναι δὲν ἔχουσιν ἢ μόνον χόρτα. Διῆλθον εἶτα τὴν κοίτην τοῦ Molmoul ἐνώπιον τῆς ζερίμπας Ἀμποῦ Γκουροῦ κατάξηρον καὶ μὴ ἐκλαμβανομένην ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ὡς ποταμοῦ κοίτην, ἀφίχθην δὲ τὴν 24 Ἰανουαρίου εἰς τὴν ζερίμπα Γατᾶς. Κεῖται εἰς χώραν ἄλλοτε κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Ντζιαγγαί, ἔχει βορείως καὶ ἀνατολικῶς τοὺς Ντζιαγγαὶ καὶ νοτίως τοὺς Μπόγγο· ὡς δὲ μοὶ ἔλεγεν ὁ ἐπίτροπος τῆς ζερίμπας, ὅστις καλῶς τὴν τῶν Ντζιαγγαὶ γλῶσσαν ὡμίλει καὶ γυναῖκας πολλὰς ἐκ τῶν Ντζιαγγαὶ εἶχεν, οἱ Ντζιαγγαὶ λέγουσι κατὰ παράδοσιν τοὺς προγόνους αὐτῶν πρὸς δυσμὰς ἀφιχθέντας εἰς θάλασσαν, (μπάχαρ μέλεχ) ἐλθόντας δ' ἐκ Ῥίφ, δηλαδὴ ἐκ βορρᾶ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐξ αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου διότι οὐαλὰτ ῥίφ οἱ Ἄραβες Σαντανεῖς λέγοντες, ἐννοοῦσι τοὺς Αἰγυπτίους. Οὗτοι λοι-

πὸν ἀπετέλουν τὴν τοῦ Σχύλαχος συγκοινωνίαν διὰ τοῦ Νείλου, διὰ τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ, διὰ τοῦ Here, διὰ τοῦ Μπόμο καὶ Σιάρη, καὶ διὰ τῆς λίμνης Τζὰχ καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Δράα ἀπερχόμενοι μέχρι τῆς νήσου Κέρνης· βεβαιοῦσι τὴν ὁδὸν αὐτῶν ταύτην ἐκτεινόμενοι μέχρι νῦν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ Here, μέχρι τῆς σκοπιᾶς 'Ασμάχ. 'Αλλ' εἶτα εἴτε διὰ πολέμους, εἴτε διὰ τὴν φυσικὴν τῶν χωρῶν ἀνωμαλίαν, ἡ συγκοινωνία αὕτη διακοπεῖσα ἔπεσεν εἰς λήθην.

Τὴν ἑβδόμην δὲ Φεβρουαρίου μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Φακιάλα ἀναχωρήσας ἀπὸ Γατᾶ καὶ ἀνατολικῶς διευνόμενος ἀφίχθην εἰς τὴν ζερίμπα Τάνη πρὸ ταύτης τὸν Τάνη διαβάς, ὅστις κατὰ τὸν κ. Schweinfurth χύνεται εἰς τὸν Γαζάλ, κατὰ δὲ τοὺς ἰθαγενεῖς ποιεῖ οὐ μακρὰν βορειότερον τῆς ὁμωνύμου αὐτῷ ζερίμπας λίμνην. Τὴν αὔριον τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν ἔχων κατέλυσα εἴς τι χωρίον τῶν Ντζιαγγαί, καὶ τὴν αὔριον νοτιανατολικῶς διευθυνθεὶς κατέλυσα εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Σιερὶφ τοποθετημένην εἴς τι χωρίον τῶν Ντζιαγγαὶ καὶ ἔχουσαν νοτίως αὐτῆς τοὺς Μπόγγο. Τὴν αὔριον διέβην τὸν ποταμὸν 'Αγιάχ, ὅστις κατὰ μὲν τὸν κ. Schweinfurth χύνεται εἰς τὸν Τάνην, κατὰ δὲ τοὺς ἰθαγενεῖς βορειανατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ λίμνην καλουμένην Γχέχη· χωρίζει δὲ τοὺς Ντζιαγγαὶ ἐκ τῶν Ντίγγα. Οἱ δὲ Ντζιαγγαὶ ἐκτείνονται ἐντεῦθεν μέχρι τῶν λιμνῶν Γχέχη καὶ Τάνη, καὶ δυτικοβορείως τοῦ κλάδου, ὃν ὁ Μπόρο εἰς τὸν Ντζιοὺρ δίδει, στρεφόμενοι ἐξαπλοῦνται ὡς προεγράφη μέχρι τῆς Νόμπας, καὶ μέχρι τῆς ἑνώσεως τῶν δύο κεφαλῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν Φανηχὰμ ἢ Φαχάμ. Οὐδόλως δὲ πλησιάζουσι τὰς ὄχθας τοῦ Γαζὰλ αἵτινες

νοτίως τούτ[illegible] [illegible] καλοῦνται. Ἐκ δὲ τοῦ ποταμοῦ ὡς κάλλισ[illegible] [illegible] ευθυνθεὶς κατέλυσα εἰς ζερίμπα ται δ' οἱ [illegible] [illegible] μένην. Τὴν αὔριον μετὰ βραχεῖαν τινὰ τ[illegible] [illegible] εἰς τὸν χείμαρρον Φυτιὼ ἰσοδύναμον νῆσ[illegible] [illegible] τοῦ κ. Schweinfurth, ὅστις ἄγει βορείως π[illegible] [illegible] λίμνην Γκέκη, καὶ τὴν αὔριον ταύτης εἰς τὴν [illegible] εἰς τὴν [illegible] τῶν ἀδελφῶν Μέλτζακ ἔνθα νομάρχης ἦτο ὁ [illegible] Εὑρίσκεται αὕτη εἰς τὴν χώραν τῶν Ντίγγα νο-[illegible] ἔχουσα τοὺς Ντζιοὺρ Νουέρ, οἵτινες ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν τῶν Νουὲρ ἀλλ' ἔχουσιν ἔθιμα τῶν Μπόγγο, ὑφ' ὧν Μπελοὶ καλοῦνται, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Schweinfurth [illegible]στεύονται ὅμοιοι τοῖς Ντζιοὺρ Σιλοὺκ. Ὁ δὲ νομάρχης Ἰωσὴφ μὴ ἐπιτρέπων μοι ὁδὸν ἔλεγεν ὅτι καὶ ὁ Γόρδων ἐμπόδισε πατριώτην του Ἄγγλον, ὅστις ἐκ λύπης παραφρονήσας ἀπέθανεν εἰς Μπέρμπαρ· ἀφοῦ δ' ἤκουσεν ὅτι ἤθελε μ' ἀναγκάσει νὰ διευθυνθῶ βορείως μεταξὺ τῶν ἀδεσπότων λαῶν Ντίγγα καὶ Νουέρ, ἐφοβήθη περὶ τῆς ζωῆς μου καὶ μοὶ ἐπέτρεψεν ὁδόν, ἀλλὰ μοὶ εἶπε καθαρῶς, ὅτι δὲν θὰ μοὶ ἔδιδεν ὁδὸν ἂν νοτίως διηυθυνόμην. Τὸ ἑσπέρας τῆς 15 Φεβρουαρίου ἢ 27 κατὰ τὴν νέαν χρονολογίαν ἔκλειψις συνέβη σελήνης, δι' ἣν ἐτέλουν ὄργια ἰδίᾳ μὲν οἱ Ντίγγα καὶ ἰδίᾳ οἱ πιστοί. Τὴν ἐπομένην ἐποίησαν χαρμόσυνον ἑορτὴν οἱ Ντίγγα μόνον, καθ' ἣν αἱ μὲν γυναῖκες ἐποίουν λιτανείας καὶ οἱ ἄνδρες πλαστὰς μάχας, μεθ' ὃ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἐχόρευον εἰς ἓν ἐλθόντες. Ἀνεχώρησα δὲ τὴν 17 καὶ διαβὰς τὸν Ῥὸλ κατέλυσα εἰς τὴν ὁμώνυμόν του ζερίμπα τὴν καὶ Adael καλουμένην, ὁ δὲ Ῥὸλ μετά τινας ἑλιγμοὺς βορείως ἄγων στρέφεται δυτικῶς καὶ χύνεται εἰς τὴν λίμνην Γκέκη. Οἱ πρὸ ἐμοῦ διευθύνουσιν

αὐτὸν εἰς τὸν ποταμὸν Ντζιέμπελ ἐνῷ ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Γαζάλ. Τὴν αὔριον βορείως ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ 'Ρὸλ βαδίζων κατέλυσα ἐξελθὼν ἐξ αὐτοῦ παρὰ τὸν τελευταῖόν του ἑλιγμὸν εἰς λαοὺς ἀδεσπότους· καὶ τὴν αὔριον ἀνατολικῶς στραφεὶς διῆλθον στεπώδη χώραν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν διεύθυνσιν ἔχουσαν πλήρη ἀγρίων φοινίκων, καὶ ζυγὸν ἀποτελοῦσαν, ὅστις χωρίζει τὰ δυτικῶς εἰς τὸν Γαζὰλ ῥέοντα ὕδατα ἐκ τῶν εἰς τὸν Ντζιέμπελ ῥεόντων, ἀφικνεῖται δὲ νοτίως μέχρι τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου διασταυρῶν τὸν ζυγὸν Σάσα, ἔνθα αἱ πηγαὶ τοῦ 'Ρὸλ καὶ Μπρουαλὲ σχηματίζονται, καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ Γεωργίου, ἔνθα ὁ Κιβαλὴ πηγάζει· κατέλυσα δὲ παρὰ ποταμὸν ἑλώδη Ντεγγιτζιουάη καλούμεμενον, ὅστις πρέπει νὰ ᾖ ὁ Δζέμητ, διότι μοὶ ἔλεγον ὅτι κατέρχεται ἐκ τῆς χώρας τῶν Μουττοῦ, παρέρχεται τὴν χώραν 'Αλιὰπ τῶν Ντίγγα, καὶ βορειότερον ἡμῶν βορειανατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ λίμνην Μαντζιὸχ καλουμένην. Τὴν αὔριον στραφεὶς ὀλίγον βορείως διέβην ποταμὸν ὕδωρ ἔχοντα ὅμοιον τῷ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ ἄγοντα βορείως εἰς τὴν λίμνην Μαντζιόχ, καὶ εἶτα μετ' ὀλίγον ἕτερον ποταμὸν ὅμοιον, ὅστις εἰς τὴν ἰδίαν λίμνην ἄγει. Ἔρχονται δὲ μοὶ ἔλεγον ἀμφότεροι ἐκ λίμνης νοτιώτερον κειμένης εἰς τὴν χώραν 'Ατότ, καὶ ὕδατα λαμβανούσης διὰ κλάδου χωριζομένου ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ντζιέμπελ ἀπέναντι τῆς θέσεως Γκούσασα. Νοτιώτερον δὲ τῆς ἐκχωρήσεως τοῦ κλάδου ἐμβάλλει εἰς τὸν Ντζιέμπελ ποταμὸς νοτιόθεν ἐρχόμενος καὶ ὀνομαζόμενος Gal (Γκάλ). Ἡ δὲ νῆσος ἡ ὑπὸ τῶν ποταμῶν τῶν ἐκ τῆς λίμνης 'Ατὸτ πρὸς τὴν λίμνην Μαντζιὸχ ἀγόντων σχη-

ὑπὸ τῶν Νουὲρ Νιὰκ κατοικοῦνται. Ἐκ δὲ τοῦ ποταμοῦ Ἀγιὰκ ἀνατολικῶς διευθυνθεὶς κατέλυσα εἰς ζερίμπα Καπ-Σιαμπὶ καλουμένην. Τὴν αὔριον μετὰ βραχεῖαν πορείαν κατέλυσα εἰς τὸν χείμαρρον Φυτιὼ ἰσοδύναμον τῷ Molmoul τοῦ κ. Schweinfurth, ὅστις ἄγει βορείως εἰς τὴν λίμνην Γκέκη, καὶ τὴν αὔριον ταύτης εἰς τὴν ζερίμπα τῶν ἀδελφῶν Μέλτζακ ἔνθα νομάρχης ἦτο ὁ Ἰωσήφ. Εὑρίσκεται αὕτη εἰς τὴν χώραν τῶν Ντίγγα νοτίως ἔχουσα τοὺς Ντζιοὺρ Νουέρ, οἵτινες ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν τῶν Νουὲρ ἀλλ' ἔχουσιν ἔθιμα τῶν Μπόγγο, ὑφ' ὧν Μπελοὶ καλοῦνται, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Schweinfurth πιστεύονται ὅμοιοι τοῖς Ντζιοὺρ Σιλοὺκ. Ὁ δὲ νομάρχης Ἰωσὴφ μὴ ἐπιτρέπων μοι ὁδὸν ἔλεγεν ὅτι καὶ ὁ Γόρδων ἐμπόδισε πατριώτην του Ἄγγλον, ὅστις ἐκ λύπης παραφρονήσας ἀπέθανεν εἰς Μπέρμπερ· ἀφοῦ δ' ἤκουσεν ὅτι ἤθελε μ' ἀναγκάσει νὰ διευθυνθῶ βορείως μεταξὺ τῶν ἀδεσπότων λαῶν Ντίγγα καὶ Νουέρ, ἐφοβήθη περὶ τῆς ζωῆς μου καὶ μοὶ ἐπέτρεψεν ὁδόν, ἀλλὰ μοὶ εἶπε καθαρῶς, ὅτι δὲν θὰ μοὶ ἔδιδεν ὁδὸν ἂν νοτίως διηυθυνόμην. Τὸ ἑσπέρας τῆς 15 Φεβρουαρίου ἢ 27 κατὰ τὴν νέαν χρονολογίαν ἔκλειψις συνέβη σελήνης, δι' ἣν ἐτέλουν ὄργια ἰδίᾳ μὲν οἱ Ντίγγα καὶ ἰδίᾳ οἱ πιστοί. Τὴν ἑπομένην ἐποίησαν χαρμόσυνον ἑορτὴν οἱ Ντίγγα μόνον, καθ' ἣν αἱ μὲν γυναῖκες ἐποίουν λιτανείας καὶ οἱ ἄνδρες πλαστὰς μάχας, μεθ' ὃ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἐχόρευον εἰς ἓν ἐλθόντες. Ἀνεχώρησα δὲ τὴν 17 καὶ διαβὰς τὸν Ῥὸλ κατέλυσα εἰς τὴν ὁμώνυμόν του ζερίμπα τὴν καὶ Adael καλουμένην, ὁ δὲ Ῥὸλ μετά τινας ἑλιγμοὺς βορείως ἄγων στρέφεται δυτικῶς καὶ χύνεται εἰς τὴν λίμνην Γκέκη. Οἱ πρὸ ἐμοῦ διευθύνουσιν

αὐτὸν εἰς τὸν ποταμὸν Ντζιέμπελ ἐνῷ ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Γαζάλ. Τὴν αὔριον βορείως ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ 'Ρὸλ βαδίζων κατέλυσα ἐξελθὼν ἐξ αὐτοῦ παρὰ τὸν τελευταῖόν του ἑλιγμὸν εἰς λαοὺς ἀδεσπότους· καὶ τὴν αὔριον ἀνατολικῶς στραφεὶς διῆλθον στεπώδη χώραν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν διεύθυνσιν ἔχουσαν πλήρη ἀγρίων φοινίκων, καὶ ζυγὸν ἀποτελοῦσαν, ὅστις χωρίζει τὰ δυτικῶς εἰς τὸν Γαζὰλ ῥέοντα ὕδατα ἐκ τῶν εἰς τὸν Ντζιέμπελ ῥεόντων, ἀφικνεῖται δὲ νοτίως μέχρι τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου διασταυρῶν τὸν ζυγὸν Σάσα, ἔνθα αἱ πηγαὶ τοῦ 'Ρὸλ καὶ Μπρουαλὲ σχηματίζονται, καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ Γεωργίου, ἔνθα ὁ Κιβαλὴ πηγάζει· κατέλυσα δὲ παρὰ ποταμὸν ἐλώδη Ντεγγιτζιουάη καλούμεμενον, ὅστις πρέπει νὰ ᾖ ὁ Δζέμητ, διότι μοὶ ἔλεγον ὅτι κατέρχεται ἐκ τῆς χώρας τῶν Μουττοῦ, παρέρχεται τὴν χώραν 'Αλιὰπ τῶν Ντίγγα, καὶ βορειότερον ἡμῶν βορειανατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ λίμνην Μαντζιὸκ καλουμένην. Τὴν αὔριον στραφεὶς ὀλίγον βορείως διέβην ποταμὸν ὕδωρ ἔχοντα ὅμοιον τῷ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ ἄγοντα βορείως εἰς τὴν λίμνην Μαντζιόκ, καὶ εἶτα μετ' ὀλίγον ἕτερον ποταμὸν ὅμοιον, ὅστις εἰς τὴν ἰδίαν λίμνην ἄγει. Ἔρχονται δὲ μοὶ ἔλεγον ἀμφότεροι ἐκ λίμνης νοτιώτερον κειμένης εἰς τὴν χώραν 'Ατότ, καὶ ὕδατα λαμβανούσης διὰ κλάδου χωριζομένου ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ντζιέμπελ ἀπέναντι τῆς θέσεως Γκούσασα. Νοτιώτερον δὲ τῆς ἐκχωρήσεως τοῦ κλάδου ἐμβάλλει εἰς τὸν Ντζιέμπελ ποταμὸς νοτιόθεν ἐρχόμενος καὶ ὀνομαζόμενος Gal (Γκάλ). Ἡ δὲ νῆσος ἡ ὑπὸ τῶν ποταμῶν τῶν ἐκ τῆς λίμνης 'Ατὸτ πρὸς τὴν λίμνην Μαντζιὸκ ἀγόντων σχη-

ματιζομένη ὀνομάζεται Λάου, δηλαδὴ τόπος ἑλώδης (α), ἐπειδὴ πᾶσα ἡ χώρα αὕτη ἐν πλημμύρᾳ γίνεται λίμνη. Τὴν αὔριον κατέλυσα παρά τινα φρέατα, καὶ τὴν ἐπαύριον 22 Φεβρουαρίου καθ' ἡμᾶς ἢ 6 Μαρτίου κατὰ τὸ νέον ἀφίχθην εἰς τὸν παρὰ τὸν ποταμὸν Ντζιέμπελ σταθμὸν Σιαμπύ. Βορείως τούτου ἐπὶ ἓξ ὥρας χωρίζονται ἐκ τοῦ Ντζιέμπερ δύο κλάδοι δυτικῶς ἄγοντες καὶ ἀποτελοῦντες λίμνην Χουρσὴτ ὀνομαζομένην· νοτίως δὲ Σιαμπὺ κόπτεται κλάδος ἐν καιρῷ τῆς πλημμύρας, τάσιν ἔχων ἵνα ποιήσῃ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον εὐμεγεθέστερον κλάδον, ὅτε αἱ λίμναι Χουρσήτ, 'Ατότ, Μαντζιόκ, Γκέκη καὶ Τάνη καὶ αὐτὴ ἡ 'Ρὲκ θέλουσι γίνει μία λίμνη, ἣν ἀπὸ τοῦδε ὀνομάζω λίμνην τῆς Ὄλγας, ἐπειδὴ ἐν καιρῷ τῆς πλημμύρας καὶ τῶν βροχῶν, αἱ λίμναι αὗται καὶ πᾶσαι αἱ χῶραι μέχρι τῆς ζερίμπας Τάνη ἐπίπεδαι οὖσαι μεταβάλλονται εἰς λίμνην, οἱ δὲ κάτοικοι μεταβαίνουσι νοτιώτερον, οἱ δὲ μένοντές που ἔχουσι τοὺς οἴκους ἐπὶ στύλων ξυλίνων ἑδραιωμένους καὶ βαδίζουσιν ἐν τοῖς ὕδασιν ὡς ἄλλαι νῆσσαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΣΙΑΜΠΥ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙΡΟΥ.

'Εν Σιαμπὺ κατοικοῦσιν οἱ Ντίγγα γλῶσσαν καὶ ἔθιμα ἔχοντες ὅμοια τοῖς τῶν Ντζιαγγαί, ἤτοι Ντζιαγγαὶ καὶ Ντίγγα εἰσὶ φῦλα ἀδελφά, ἀλλ' ἐκεῖνοι κατοικοῦσι δυτικῶς τοῦ 'Αγιὰκ εἰς τὰς προορισθείσας αὐτῶν

(α) Πιθανὸν τοῦ Λάου νὰ ἦνε λέξις Αἰγυπτιακή· ἐπειδὴ οἱ κατοικοῦντες ταύτας τὰς χώρας εἰσὶν ἐκ τῶν 'Ασμέχ.

χώρας, οἱ δὲ Ντίγγα ἀνατολικῶς τοῦ Ἀγιὰκ κατοικοῦντες καὶ ἐκτεινόμενοι τοῦ Νείλου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὅστις Μπάχαρ Ντζιέμπελ ἐκεῖ καλεῖται, δηλαδὴ ποταμὸς τοῦ Ὄρους, ὁρίζονται νοτίως ὑπὸ τῶν Μαντί, Μιττοῦ καλουμένων ὑπὸ τῶν Μπόγγο, ὑπὸ τῶν Μπάρι, καὶ ὑπὸ τῶν Λαττοῦκα, ἀνατολικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Γκίμπα, τοῦ μεταξὺ δένδρων Ντελὲπ διερχομένου, καὶ σχηματίζοντος τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σοπέτ, καὶ βορείως ὑπὸ τῶν Νουὲρ κατὰ τὰς λίμνας Γκέκη, Μαντζιόκ, καὶ Χουρσήτ, ἐκ δὲ ταύτης κατ' εὐθεῖαν πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὴν ἐκχώρησιν τοῦ ποταμοῦ Ζεράφ ἐκ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ ἐκ ταύτης μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ ποταμοῦ Γκόγγο εἰς τὸν Γκίμπα, ἐκεῖθεν δὲ καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ Γκίμπα βαίνοντες κάμπτονται ἀμέσως κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην μέχρι τῆς αὐτοῦ ἐμβολῆς ἐν Σοπὲτ εἰς τὸν Νεῖλον, ὅστις Λευκὸς ποταμὸς ἐκεῖ καλεῖται, ἐκτείνονται δὲ βορείως κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Λευκοῦ ὄχθην μέχρι τῆς ἐμβολῆς εἰς αὐτὸν ποταμοῦ ὁμωνύμως αὐτοῖς καλουμένου Ντίγγα. Οἱ δὲ Νουὲρ ἐν μέρει πρὸς βορρᾶν, ἐξ ἀνατολῶν, καὶ ἐν μέρει πρὸς νότον κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν Ντίγγα, καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη πρὸς νότον ἐκ δυσμῶν, καὶ ἐν μέρει πρὸς βορρᾶν κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν Ντζιαγγαί, καὶ ὁριζόμενοι κατὰ τὰ ἐπίλοιπα μέρη βορείως ὑπὸ τῶν Σιλούκ, κατέχουσι τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ, τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ντζιέμπελ, μέχρι τῆς εἰς αὐτὸν εἰσβολῆς τοῦ Γαζὰλ καὶ τὴν νοτίως τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ χώραν ἀπὸ τῆς ἐμβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Γαζὰλ μέχρι τοῦ Σοπέτ, ὅθεν ἐκτείνονται νοτιανατολικῶς κατέχον-

τες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σοπὲτ ἢ καὶ Γκίμπα καλουμένου μέχρι τῆς εἰς αὐτὸν ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Γκόγγο· ἤτοι ἐκτείνονται ἐκ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς λίμνης Ῥὲκ κατὰ χώραν ἐν ᾗ διακλαδίζονται οἱ ποταμοὶ καὶ ποιοῦσι λίμνας καὶ ἀδιέξοδα ἕλη. Οἱ δὲ Σιλοὺκ κατέχουσιν ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Γαζὰλ μέχρι Σοπέτ, ἐκτείνονται δὲ δυτικῶς μέχρι τῶν Ντζιαγγαὶ καὶ βορείως μέχρι τῆς Νόμπας καὶ τῶν Ἀράβων Μπαγγάρα, ἀποχωροῦσι δὲ μόνον ἐκ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ καθόσον αὕτη κατέχεται ὑπὸ τῶν Ντίγγα, ἤτοι ἐκ τῆς εἰσβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ Σοπὲτ μέχρι τῆς τοῦ ποταμοῦ Ντίγγα. Ἔχουσι δ' ἕκαστοι Νουὲρ καὶ Σιλοὺκ γλῶσσαν ἰδιαιτέραν, ἀλλὰ Σιλοὺκ καὶ Ντζιοὺρ Σιλούκ, Νουὲρ καὶ Ντζιοὺρ Νουέρ, Ντίγγα καὶ Ντζιαγγαὶ ἔχουσι πολλὰ ἔθιμα κοινὰ καὶ χαρακτῆρας παρεμφερεῖς, φαινόμενοι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος προελθὸν ἐξ ἐπιμιξίας διαφόρων στοιχείων. Πάντες εἰσὶν ἀναστήματος μεγάλου καὶ βαθέως μελανοί, φέρουσι δ' ἀντὶ τόξου βραχὺ ῥόπαλον ἐξ ἐβένου κωνικῶς κάτωθι ἀπολῆγον· ῥόπαλα δὲ ἀλλὰ καθηλωμένα φέρουσι καὶ οἱ Λαττοῦκα, δι' ὧν φονεύουσι καὶ τοὺς καταδίκους, ἔχουσιν ὅμως καὶ τόξα, ἐνῷ ἐκεῖνοι δὲν ἔχουσι. Τούτους πάντας Μεγαβάρους καλῶν ὁ Στράβων λέγει τοῖς ῥοπάλοις καὶ τύλους προστιθέασι σιδηροῦς, χρῶνται δὲ καὶ λόγχαις· οἱ δὲ λοιποὶ Αἰθίοπες τόξοις καὶ λόγχαις (α). Περιγράφει δ' ἔτι Αἰθίοπας οἵτινες εἰσὶν ὄχι μόνον κολοβοὶ ἀλλὰ καὶ περιτετμημένοι τινὲς καθάπερ οἱ Αἰγύπτιοι (β), καὶ

(α) Στράβ. 776. (β) Στράβ. 776.

[redacted] ὅ,τι ἠδύνατο,
[redacted] τινα ἐν Χαρ-
[redacted] δραμίων χρυ-
[redacted] ῆσιν ἐδώρησεν.
[redacted] διὰ τοῦ πρώτου
[redacted] ετο ἀποστελλό-
[redacted] ω Νεῖλον κόμης
[redacted] ευτέρου ὁ κ. Μασ-
[redacted] ἐπιστολὰς διὰ τὸν
[redacted] τὸν εὕρω εἰς Χαρ-
[redacted] εώς του, διότι ἠλ-
[redacted] μπρὰν εὐκαιρίαν νὰ
[redacted] ἦσαν ἠπατημένοι
[redacted] κων τὰ πάντα δὲν μὲ
[redacted] θη ὁ Μουδὴρ Ἰωσήφ.
[redacted] ν μπέη περὶ τῆς με-
[redacted] καὶ τῶν ἀνθρώπων,
[redacted] σταθμοὺς ἐξερχόμενοι
[redacted] ο καθίστανται οἱ ἰθα-
[redacted] τότεροι, ὅταν οὐδὲν
[redacted] λων νὰ μὲ κάμῃ νὰ
[illegible] λλὰ νόμου χρῆσις, δι'
[illegible] γμένων εἰς τὰς ἀρχὰς
[illegible] ῶν, δηλαδὴ ἐν πλήρει
[illegible] ττοντες μάλιστα καὶ

[illegible] ίου 1877 ἀνεχώρησα
[illegible] ῳ σύροντι τρία ἄλλα
[illegible] καὶ Ντίγγα, οἵτινες
[illegible] ἡ Κυβέρνησις ἐζή-

δι' ὀφθαλμοὺς ἐκλαμβάνουσιν. Εἶδον δ' ἐκεῖ τὸν μελανὸν Foleo ornatus ἢ coronatus, καὶ πολλὰς σαρκορράμφους νήσσας ὧν οἱ ἄρρενες μόνον τὸ σάρκωμα φέρουσιν, ἀπαντῶσι καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τῶν Νουὲρ καὶ Ντίγγα, ἐν δὲ καιρῷ τῶν βροχῶν κατέρχονται καὶ εἰς τοὺς Ῥεζεκάτ. Πόαν δέ μοι ἔλεγον ἐν Μπόρω, νοτίως Σιαμπύ, ἀναπτυσσομένην, ἧς ἡ ῥίζα μασσομένη μεταβάλλει τὸ μετὰ τὴν αὐτῆς μάσσησιν πινόμενον ὕδωρ εἰς σεράπισν. Τίς οἶδεν ἂν τοιαύτη τις πόα ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως περὶ τὸ προγραφὲν ὕδωρ Ταϊέπε, καὶ ἐξελήφθη νῦν διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς σφαίρας, ὅπως καὶ ὁ Πάπυρος ὁ λωτός, καὶ ἡ Μυρίκη (Ἄμπακι), ἅπερ νῦν εἰς τὰς χώρας τῶν Νουὲρ εὑρίσκονται, ἐνῷ τότε ἀνεπτύσσοντο καθ' ὅλην τὴν κοίτην τοῦ Νείλου. Συνέλαβον δ' ὄφιν εἰς Σιαμπύ, ὅστις εἶχεν ἅπαντα τὸν κορμόν, κοιλίαν καὶ ῥάχιν ὁμοίως χρωματισμένα, τὰ δὲ χρώματα αὐτοῦ ἦσαν κανονικοὶ ῥόμβοι τριῶν χρωμάτων, λευκοῦ, κιτρινερόθρου καὶ κυανοῦ, ὧν ὁ εἷς εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ ἄλλου ἐνδότατος δ' ὁ κυανοῦς, ὅστις ὡς κηλὶς φαινόμενος ἀπετέλει τὴν ἰδίως τοῦ ὄφεως χροιάν. Τοῦτον μετὰ σπερμάτων τινῶν ἔδωσα ἵνα δώσῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ δικηγόρος καὶ πρώην βουλευτὴς Ζακύνθου κ. Δημ. Πονηρόπουλος, ἐπιτρέψας ἵνα λάβῃ ἔτι παρὰ τοῦ ἐν Καΐρῳ κ. Τρύφωνος Ζαχαροπούλου ὅσα σπέρματα εἶχον εἰς αὐτὸν ἀφήσει συλλεχθέντα ἐν Περσίᾳ καὶ Ἰνδικῇ· ἀλλ' ὁ κ. Ζαχαρόπουλος ἀντὶ νὰ δώσῃ τὰ σπέρματα μόνον ἔδωσε τὸ δέμα ἅπαν ἐν ᾧ εὑρίσκοντο καὶ αἱ νομισματικαί μου συλλογαί, ἃς ὡς προεῖπον ὁ Πονηρόπουλος κατεχράσθη. Εὗρον δ' αὐτὸν διὰ κακήν μου τύχην εἰς Χαρτούμ, ἔνθα ὡς εἶτα

ἔμαθον ἐξαπατῶν τοὺς Ἕλληνας ἥρπαζεν ὅ,τι ἠδύνατο, καὶ τὸ αἰσχρότερον ἐπώλησεν αἰθιοπίδα εἴς τινα ἐν Χαρτοὺμ Μάρκον παντοπώλην Λέριον ἀντὶ ἓξ δραμίων χρυσοῦ, ἥντινα ἄλλος Λέριος αὐτῷ πρὸς χρῆσιν ἐδώρησεν.

Εἰς δὲ Σιαμπὺ μετὰ τὴν ἄφιξίν μου διὰ τοῦ πρώτου ἀναβάντος ἐκ Χαρτοὺμ ἀτμοπλοίου ἀφίκετο ἀποστελλόμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν ἄνω Νεῖλον κόμης τις Edouard καλούμενος, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ κ. Μασσὼν μπέη. Ἀμφότεροι μοὶ ἔδωσαν ἐπιστολὰς διὰ τὸν κ. Γόρδων παρακαλοῦντες, ἂν δὲν τὸν εὕρω εἰς Χαρτούμ, ἵν' ἀναμείνω μέχρι τῆς ἀφίξεώς του, διότι ἤλπιζον ὅτι ὁ κ. Γόρδων εὕρισκε λαμπρὰν εὐκαιρίαν νὰ μάθῃ περὶ τῶν ἔνδον χωρῶν. Ἀλλ' ἦσαν ἠπατημένοι σφόδρα, ἐπειδὴ ὁ κ. Γόρδων γινώσκων τὰ πάντα δὲν μὲ ἠρώτησεν ἢ μόνον, ἂν μὲ ἐπεριποιήθη ὁ Μουδὴρ Ἰωσήφ. Ὁμιλῶν ὅμως μετὰ τοῦ κ. Μασσὼν μπέη περὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅπερ ἥρπαζον οἱ κατὰ διαφόρους σταθμοὺς ἐξερχόμενοι Κυβερνητικοί, καὶ λέγων ὅτι οὕτω καθίστανται οἱ ἰθαγενεῖς, καὶ ἀγριώτεροι καὶ ἀληπτότεροι, ὅταν οὐδὲν ἔχωσι, μοὶ ἔλεγε, καὶ ἐφαίνετο θέλων νὰ μὲ κάμῃ νὰ πιστεύσω, ὅτι δὲν ἦτο ἁρπαγὴ ἀλλὰ νόμου χρῆσις, δι' οὗ ἐπετρέπετο τῶν μὴ ὑποτεταγμένων εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ λαμβάνωσι τὸ ἥμισυ τῶν κτηνῶν, δηλαδὴ ἐν πλήρει δικαιοσύνῃ ὡς καλοὶ ἀδελφοὶ συντάττοντες μάλιστα καὶ συμβόλαια διανομῆς.

Τὴν δὲ 31 Μαρτίου ἢ 12 Ἀπριλίου 1877 ἀνεχώρησα ἐκ Σιαμπὺ διὰ Χαρτοὺμ ἐν ἀτμοπλοίῳ σύροντι τρία ἄλλα πλοῖα γέμοντα αἰχμαλώτων Μπάρι καὶ Ντίγγα, οἵτινες ἐπαναστατήσαντες διότι ἡ Αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις ἐζή-

ται ἐξ αὐτῶν ἄνδρας διὰ στρατιώτας, ἐκυνηγοῦντο εἰς τὰ δάση, ἀλλὰ δὲν συνελαμβάνοντο ἢ τὰ κτήνη καὶ αἱ ἀσθενεῖς ὑπάρξεις ἃς αἰχμαλωτίζοντες ἐπώλουν. Μετὰ ἑπτὰ ὥρας παρήλθομεν τὴν ἐκχώρησιν τοῦ Ζεράφ ἐκ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ κατεπλέομεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Νουὲρ εἰς ποταμὸν ἀδιόρατον ἑλῶν καὶ χόρτων ὑψηλῶν πλήρη, ἐκ παπύρων ἰδίως καὶ ἐκ τοῦ δένδρου Ἄμπακι, γεμόντων δ' εὐμεγέθων κωνώπων γνωστῶν ἤδη εἰς τὸν Στράβωνα, ὅστις τοὺς κατοικοῦντας τὰς χώρας ταύτας καλεῖ Ἑλείους (α). Μίλια δέ τινα πρὸ τῆς ἑνώσεως τοῦ Ντζιέμπελ μετὰ τοῦ Γαζὰλ εἴδομεν πρὸς δυσμὰς ποταμὸν κατερχόμενον ἐκ λόφων καὶ παραλλήλως τῷ Ντζιέμπελ ῥέοντα, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ βορειοδυτικῶς στρεφόμενον, καὶ ἀποβαίνοντα τοῦ λοιποῦ ἀόρατον. Μοὶ ἔλεγον, ὅτι χύνεται εἰς τὸν Γαζὰλ πρὸ τῆς ἐμβολῆς τούτου εἰς τὸν Ντζιέμπελ, ὅτι ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν εἰς τὰ ἕλη καὶ πιθανὸν εἰς τὰ ἐν τῇ λίμνῃ Ῥὲκ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ Μπόρο καὶ Ντζιούρ. Ὀλίγον δὲ βορείως τῆς εἰσβολῆς τοῦ Φαχὰμ εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸν χωρίζεται ἐκ τούτου κλάδος δυτικοβορείως εἰς τὴν χώραν τῶν Σιλοὺκ ἄγων, ἐν ᾗ σχιζόμενος εἰς δύο κλάδους, ὁ μὲν ἐπανακάμπτει εἰς τὸν Λευκόν, καὶ ἐμβάλλει εἰς αὐτὸν ἀμέσως νοτίως Φασσιόντας, ὁ δὲ βορείως ῥέων ἐπανακάμπτει βορείως Κάκας· σχηματίζονται δ' οὕτω νῆσοι δύο, ὧν ἡ βορειοτέρα ἔχει ἐπ' αὐτῆς τὴν Φασσιόντα καὶ Κάκα. Μικρὸν βορείως Φασσιόντας ἐμβάλλει εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸς πλωτὸς ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενος ἐκ τῶν ὀρῶν Φατάσση, καὶ ὀνομαζόμενος Ντίγγα, ἕτερος δὲ ποταμὸς ἐκ τῶν ἰδίων ὀρῶν ῥέων

(α) Στράβ. 771, 9.

χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Σοβὰτ βορειότερον τῆς εἰς τοῦτον ἐμβολῆς τοῦ Γκόγγο· τὸ δὲ τμῆμα γῆς τὸ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων καὶ τῶν Σοβὰτ καὶ Λευκοῦ καὶ Ντίγγα κατοικεῖται ὡς προέγραψα ὑπὸ τῶν Ντίγγα. Ἐξελείφθη ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth καὶ ἐκλαμβάνεται μέχρι νῦν ὡς νῆσος ἀποτελουμένη ἐκ κλάδου τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ. Εἶνε δ' ἡ περιγεγραμμένη νῆσος τῶν φυγάδων Αἰγυπτίων ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους ἡ νοτίως τῆς νήσου Μερόης κειμένη· νῆσον οἱ Ἕλληνες σὺν τοῖς ἰθαγενέσι καλοῦντες τὸ μεταξὺ τῆς συμβολῆς δύο ποταμῶν ἢ καὶ τριῶν γῆς τμῆμα.

Οἱ Ἀργοναῦται, ὡς εἴδομεν, ἐξελάμβανον ὡς νῆσον τὸ μεταξὺ τοῦ Δραύου, Ἴστρου καὶ Σάβου γῆς τμῆμα, ὅπερ ἐκάλεσαν Πεύκην, Ἠλεκτρίδα δὲ νῆσον ἐκάλεσαν τὸ μεταξὺ τοῦ Πάδου καὶ Ἄντιζ. Ὁ δὲ Παυσανίας γράφει ἔνθα ὁ Λάδων εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἀλφειὸν σχηματίζεται νῆσος Κοράκων, ἥτις ὡς ἐνόμιζόν τινες, εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλούμεναι Ἐνίσπη, Στρατίη καὶ Ῥίπη, αἱ ὁποῖαι ἦσάν ποτε τοῦ Λάδωνος νῆσοι καὶ κατῳκήθησαν ὑπ' ἀνθρώπων· ἀλλὰ μάταια προσθέτει ἔλεγον· διότι αἱ ὑπὸ τοῦ Λάδωνος σχηματιζόμεναι νῆσοι δὲν ἐξισοῦνται ἢ νηῒ πορθμίδι (α). Ὁ δὲ ποιητὴς λέγει : Οἱ δ' ἔχον Ἀρκαδίην ὑπὸ Κυλλήνης ὄρος αἰπὺ—Αἰπύτιον παρὰ τύμβον, ἵν' ἀνέρες ἀγχιμαχηταί,—οἱ Φενεὸν τ' ἐνέμοντο καὶ Ὀρχομενὸν πολύμηλον—Ῥίπην τε Στρατίην τε, καὶ ἠνεμόεσσαν Ἐνίσπην,— καὶ Τεγέην εἶχον, καὶ Μαντινέην Ἐρατινήν—Στύμφαλον τ' εἶχον καὶ Παρρασίην ἐνέμοντο (β).

Ἡ Κυλλήνη δὲ τὸ αἰπὺ τῆς Πελοποννήσου ὄρος ἔχει

(α) Παυσαν. VIII, 25 12. (β) Ὁμηρ. Ἰλ. Β'. 603-608·

πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ τὸν Φενεὸν (Φονιᾶ) καὶ τὴν αὐτοῦ λίμνην, ἥτις χωρίζεται πρὸς νότον δι' ὄρους ἐξ ἑτέρας λίμνης καλουμένης νῦν τῆς Κανδύλας, Κονδυλέας ὀνομαζομένης ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (α) καὶ ὁριζομένης δυτικῶς ὑπὸ προεκτάσεως τῆς κλεινῆς Κυλλήνης, δι' ἧς αὕτη σχετίζεται πρὸς νότον μετὰ τοῦ Θαυμασίου ὄρους, ὅπερ πρὸς βορρᾶν παρέχει διάσελον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης (β) ἄγουσιν εἰς Λεβίδιον, δηλαδὴ ἀπὸ Νυμφασίας εἰς Ὀρχομενόν, καὶ πρὸς νότον διάσελον ἕτερον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης ἄγουσιν εἰς Ἁλωνίσταιναν, δηλαδὴ εἰς Φάλανθον καὶ εἰς Ἑλισσόνα, καὶ δι' οὗ σχετίζεται τὸ Θαυμάσιον ὄρος μετὰ τῶν πρὸς νότον αὐτοῦ κεντρικῶν τῆς Πελοποννήσου ὀρῶν, τῶν εὑρισκομένων μεταξὺ τῶν περιφερειῶν τῆς Ἁλωνισταίνης, Βυτίνης ἢ κάλλιον εἰπεῖν Μεθυδρίου, Μυλάοντος (Μαγουλιάνων), Θεισώας (Δημητζάνης) καὶ Τρικολώνων (Στεμνίτζης), ἐκ τῶν ὁποίων ὀρῶν κύκλῳ πηγάζουσιν αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ θείου Ἀλφειοῦ, ὧν τὰ ὕδατα ψυχρότατα, διαυγέστατα καὶ νοστιμώτατα εἰσί· παίζοντες δ' οἱ παῖδες δὲν δύνανται νὰ διατηρήσωσιν ἐν αὐτοῖς τὴν χεῖρα ἐφ' ὅσον χρόνον οἱ ἄλλοι ἀπαγγέλλουσι τὴν Κυριακὴν προσευχὴν ἢ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως. Πολλοὶ ἐμπαθεῖς πίνοντες ἐκ τούτων ὕδωρ καταλαμβάνονται ὑφ' αἱμορραγίας, καὶ πολλοὶ ὑγιεῖς παρακαθήμενοι αὐταῖς νὰ γευθῶσι γίνονται ἀδηφάγοι· δι' ὃ καὶ ἡ πηγὴ τοῦ

(α) Παυσαν. VIII, 23, 6. (β) Βυτίνα κειμένη δυτικῶς τοῦ Θαυμασίου ὄρους ἐπὶ κοιλάδος μικρᾶς παρὰ τὴν πηγὴν καὶ τὸ σπήλαιον τῶν Νυμφῶν, καὶ βορείως τοῦ Μεθυδρίου, ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὰς ἐν αὐτῇ κατασκευαζομένας εὐμεγέθεις κάδδους ἢ βυτίνας πρὸς οἰνοποιΐαν.

Μυλάοντος ὠνομάσθη Ἑπτὰ Ψωμιά, ἐπειδὴ εἷς παρ᾽αὐτῇ καθήτας νὰ γευθῇ ἔφαγεν ἑπτὰ ἄρτους. Πηγάζει δ᾽ ἐκ μὲν Ἀλωνισταίνης ὁ Ἑλισσὼν νῦν ποταμὸς Νταβίας, ἐκ δὲ Στεμνίτζης καὶ Δημητζάνης ὁ Γορτύνιος (ποταμὸς Ἀτζιχόλου) διὰ πολλῶν κρυερῶν πηγῶν, ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶ κύκλῳ τῆς περιφήμου Κλεινίτζης (α) ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν τῆς ὁποίας κεῖται ἡ Στεμνίτζα (β)· ἔχει δὲ λαμπρὰς πέστρουφας (ποικιλίας), ἐκ δὲ τῆς περιφερείας τῆς Βυτίνης πηγάζει ὁ Μυλάους ἐκ δύο ποταμῶν σχηματιζόμενος, ἐκ τῶν τοῦ Μυλάοντος ὅστις ἔχει τὰς πηγάς του ἐν Μπουρμπουλίστρᾳ καὶ ἐν Ἑπτὰ Ψωμιὰ κατὰ τὴν ἀπὸ Βυτίνης εἰς Στεμνίτζαν ἄγουσαν ὁδόν, καὶ ἐκ τοῦ Μαλοίτα ὅστις ἔχει τὰς πηγάς του πρὸς νότον τοῦ νοτίου διασέλου τοῦ Θαυμασίου ὄρους κατὰ χωρίον καλούμενον Νεμνίτζα· μεταξὺ δὲ Μυλάοντος καὶ Μαλοίτα εὑρίσκετο τὸ Μεθύδριον (γ).

Ἐκ δὲ τῶν βορειοδυτικῶν τῆς αἰπείας Κυλλήνης προέκτασις ὀρεινὴ πρὸς δυσμὰς ἀποχωροῦσα ποιεῖ τὰ Ἀροάνια ὄρη (Σουδενὰ) ἐξ ὧν πηγάζει ὁ Ἀροάνιος ποταμὸς ὅστις ἔχει ποικιλίας καὶ δέχεται ἐκ δεξιῶν τὸν

(α) Περίφημος διὰ τὰς πολλὰς αὐτῆς κρυερὰς πηγάς, διὰ τὸ ἀρωματῶδες αὐτῆς, διὰ τὴν γινομένην ἐπ᾽ αὐτῆς περίφημον ζουλίτκην, διὰ τοῦ ἀλεύρου τῆς ὁποίας κατασκευάζεται λευκὸς καὶ εὔχυμος ἄρτος, καὶ διὰ τὸ ὕψος αὐτῆς ἐπειδὴ ἐκ τῶν κορυφῶν της καθορᾶται πᾶσα ἡ δυτικῶς τῆς Πελοποννήσου θάλασσα καὶ ἡ Ζάκυνθος, ἀκούονται δὲ οἱ ἐν Ζακύνθῳ κρότοι τῶν πυροβόλων. (β) Ἡ κατάληξις ιτζα ἥτις ἐθεωρήθη ὡς Σλαβικὴ εἶνε ἀντὶ τῆς ἑλληνικῆς ισκη λ. χ. τζυράτζα ἀντὶ κυρίσκης, φιλίτζα ἀντὶ φιλίσκης, τζιὰ ἀντὶ καὶ τζυρὰ ἀντὶ κυρᾶς ἢ κυρίας, κ.τ.π. (γ) Παυσαν. VIII, 36.

τες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σοπὲτ ἢ καὶ Γκίμπα καλουμένου μέχρι τῆς εἰς αὐτὸν ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Γκόγγο· ἤτοι ἐκτείνονται ἐκ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς λίμνης Ῥὲκ κατὰ χώραν ἐν ᾗ διακλαδίζονται οἱ ποταμοὶ καὶ ποιοῦσι λίμνας καὶ ἀδιέξοδα ἕλη. Οἱ δὲ Σιλοὺκ κατέχουσιν ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Γαζὰλ μέχρι Σοπέτ, ἐκτείνονται δὲ δυτικῶς μέχρι τῶν Ντζιαγγαὶ καὶ βορείως μέχρι τῆς Νόμπας καὶ τῶν Ἀράβων Μπαγγάρα, ἀποχωροῦσι δὲ μόνον ἐκ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ καθόσον αὕτη κατέχεται ὑπὸ τῶν Ντίγγα, ἤτοι ἐκ τῆς εἰσβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ Σοπὲτ μέχρι τῆς τοῦ ποταμοῦ Ντίγγα. Ἔχουσι δ' ἑκαστοι Νουὲρ καὶ Σιλοὺκ γλῶσσαν ἰδιαιτέραν, ἀλλὰ Σιλοὺκ καὶ Ντζιοὺρ Σιλούκ, Νουὲρ καὶ Ντζιοὺρ Νουέρ, Ντίγγα καὶ Ντζιαγγαὶ ἔχουσι πολλὰ ἔθιμα κοινὰ καὶ χαρακτῆρας παρεμφερεῖς, φαινόμενοι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος προελθὸν ἐξ ἐπιμιξίας διαφόρων στοιχείων. Πάντες εἰσὶν ἀναστήματος μεγάλου καὶ βαθέως μελανοί, φέρουσι δ' ἀντὶ τόξου βραχὺ ῥόπαλον ἐξ ἐβένου κωνικῶς κάτωθι ἀπολῆγον· ῥόπαλα δὲ ἀλλὰ καθηλωμένα φέρουσι καὶ οἱ Λαττοῦκα, δι' ὧν φονεύουσι καὶ τοὺς καταδίκους, ἔχουσιν ὅμως καὶ τόξα, ἐνῷ ἐκεῖνοι δὲν ἔχουσι. Τούτους πάντας Μεγαβάρους καλῶν ὁ Στράβων λέγει τοῖς ῥοπάλοις καὶ τύλους προστιθέασι σιδηροῦς, χρῶνται δὲ καὶ λόγχαις· οἱ δὲ λοιποὶ Αἰθίοπες τόξοις καὶ λόγχαις (α). Περιγράφει δ' ἔτι Αἰθίοπας οἵτινες εἰσὶν ὄχι μόνον κολοβοὶ ἀλλὰ καὶ περιτετμημένοι τινὲς καθάπερ οἱ Αἰγύπτιοι (β), καὶ

(α) Στράβ. 776. (β) Στράβ. 776.

ἐννοεῖ ἀναμφιβόλως τοὺς Μομπουττοῦ ἢ Γχουργούρω, οὓς πάλιν ἑτέρωθι χαρακτηρίζει ὡς φυλάττοντας τοὺς νεκροὺς ἐν κεραμέαις σοροῖς (α), ὡς ἤδη παρ' αὐτοῖς γίνεται. Περιγράφων δέ τινας τῶν Αἰθιόπων ὡς ἔχοντας βοσκήματα μικρὰ πρόβατα καὶ αἶγας (β), ἐννοεῖ τοὺς ἔχοντας τοιαῦτα Μπάρι καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτοῖς ὁμόρους, ἀλλ' ἐμπαίζει προσθέτων τάχα καὶ τοὺς Πυγμαίους ἀπὸ τῆς τούτων μικροφυΐας ὑπενόησαν καὶ ἀνέπλασαν· ἐξ ὧν καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐθίμων ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένων, δείκνυται ὅτι ἐγίνωσκον οἱ Ἕλληνες πάντας τοὺς κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκτεινομένους λαοὺς μαθόντες αὐτοὺς παρὰ τῶν κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων καὶ παρὰ τῶν πεμφθέντων περιηγητῶν ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες ἰδίᾳ δι' Ἀβυσσινίας, ἀρχόμενοι ἐξ Ἀδούλης δηλαδὴ τῆς νῦν Ζέλας ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς, ἢ καὶ ἔξω ταύτης ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Ἀδένων, ἀπήρχοντο μέχρι τῶν Νιαμάνοι, ὧν τὴν χώραν Ἀζανίαν καλοῦσι. Περὶ τὴν Σιαμπὺ εἶδον καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος περιγραφόμενον λέοντα μύρμηκα χρυσοειδῆ, ἔνθα καθ' ἃ λέγει καὶ ἐλέφαντες πολλοὶ ὑπάρχουσι καὶ ῥινόκεροι καὶ καμηλοπαρδάλεις, καὶ πολλοὶ ἱπποπόταμοι καὶ κροκόδειλοι εἰς τὰ λιμνάζοντα τοῦ ποταμοῦ ἐκεῖσε ὕδατα. Οἱ τρώγοντες δὲ τοὺς κροκοδείλους Ντίγγα λέγουσιν αὐτοὺς ἔχοντας ὀφθαλμοὺς τέσσαρας, ὧν τοὺς δύο μεταχειρίζονται ἐπὶ ἓξ μῆνας καὶ τοὺς ἑτέρους δύο ἐπὶ τοὺς ἑτέρους ἓξ μῆνας τοῦ ἔτους· βλέφαρον δὲ μοὶ ἔλεγον κλείει καλῶς τοὺς μὴ ὁρῶντας ἐν τῇ τῶν ἄλλων ὥρᾳ· δυστυχῶς ἐφ' ὅσον παρ' αὐτοῖς ἔμεινα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φονεύσωσι κροκόδειλον, ὅπως ἴδω τίνας

(α) Στράβ. 822. 3. (β) Στράβ. 821. 2.

δι' ὀφθαλμοὺς ἐκλαμβάνουσιν. Εἶδον δ' ἐκεῖ τὸν μελανὸν Foleo ornatus ἢ coronatus, καὶ πολλὰς σαρκορράμφους νήσσας ὧν οἱ ἄρρενες μόνον τὸ σάρκωμα φέρουσιν, ἀπαντῶσι καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τῶν Νουὲρ καὶ Ντίγγα, ἐν δὲ καιρῷ τῶν βροχῶν κατέρχονται καὶ εἰς τοὺς 'Ρεζεκάτ. Πόαν δὲ μοὶ ἔλεγον ἐν Μπόρω, νοτίως Σιαμπύ, ἀναπτυσσομένην, ἧς ἡ ῥίζα μασσομένη μεταβάλλει τὸ μετὰ τὴν αὐτῆς μάσσησιν πινόμενον ὕδωρ εἰς σεράπισν. Τίς οἶδεν ἂν τοιαύτη τις πόα ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως περὶ τὸ προγραφὲν ὕδωρ Ταϊέπε, καὶ ἐξελήφθη νῦν διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς σφαίρας, ὅπως καὶ ὁ Πάπυρος ὁ λωτός, καὶ ἡ Μυρίκη (Ἄμπακι), ἅπερ νῦν εἰς τὰς χώρας τῶν Νουὲρ εὑρίσκονται, ἐνῷ τότε ἀνεπτύσσοντο καθ' ὅλην τὴν κοίτην τοῦ Νείλου. Συνέλαβον δ' ὄφιν εἰς Σιαμπύ, ὅστις εἶχεν ἅπαντα τὸν κορμόν, κοιλίαν καὶ ῥάχιν ὁμοίως χρωματισμένα, τὰ δὲ χρώματα αὐτοῦ ἦσαν κανονικοὶ ῥόμβοι τριῶν χρωμάτων, λευκοῦ, κιτρινερύθρου καὶ κυανοῦ, ὧν ὁ εἷς εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ ἄλλου ἐνδότατος δ' ὁ κυανοῦς, ὅστις ὡς κηλὶς φαινόμενος ἀπετέλει τὴν ἰδίως τοῦ ὄφεως χροιάν. Τοῦτον μετὰ σπερμάτων τινῶν ἔδωσα ἵνα δώσῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ δικηγόρος καὶ πρώην βουλευτὴς Ζακύνθου κ. Δημ. Πονηρόπουλος, ἐπιτρέψας ἵνα λάβῃ ἔτι παρὰ τοῦ ἐν Καίρῳ κ. Τρύφωνος Ζαχαροπούλου ὅσα σπέρματα εἶχον εἰς αὐτὸν ἀφήσει συλλεχθέντα ἐν Περσίᾳ καὶ Ἰνδικῇ· ἀλλ' ὁ κ. Ζαχαρόπουλος ἀντὶ νὰ δώσῃ τὰ σπέρματα μόνον ἔδωσε τὸ δέμα ἅπαν ἐν ᾧ εὑρίσκοντο καὶ αἱ νομισματικαί μου συλλογαί, ἃς ὡς προεῖπον ὁ Πονηρόπουλος κατεχράσθη. Εὗρον δ' αὐτὸν διὰ κακήν μου τύχην εἰς Χαρτούμ, ἔνθα ὡς εἶτα

ἔμαθον ἐξαπατῶν τοὺς Ἕλληνας ἥρπαζεν ὅ,τι ἠδύνατο, καὶ τὸ αἰσχρότερον ἐπώλησεν αἰθιοπίδα εἴς τινα ἐν Χαρτοὺμ Μάρκον παντοπώλην Λέριον ἀντὶ ἓξ δραμίων χρυσοῦ, ἥντινα ἄλλος Λέριος αὐτῷ πρὸς χρῆσιν ἐδώρησεν.

Εἰς δὲ Σιαμπὺ μετὰ τὴν ἄφιξίν μου διὰ τοῦ πρώτου ἀναβάντος ἐκ Χαρτοὺμ ἀτμοπλοίου ἀφίκετο ἀποστελλόμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν ἄνω Νεῖλον κόμης τις Edouard καλούμενος, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ κ. Μασσὼν μπέη. Ἀμφότεροι μοὶ ἔδωσαν ἐπιστολὰς διὰ τὸν κ. Γόρδων παρακαλοῦντες, ἂν δὲν τὸν εὕρω εἰς Χαρτούμ, ἵν' ἀναμείνω μέχρι τῆς ἀφίξεώς του, διότι ἤλπιζον ὅτι ὁ κ. Γόρδων εὕρισκε λαμπρὰν εὐκαιρίαν νὰ μάθῃ περὶ τῶν ἔνδον χωρῶν. Ἀλλ' ἦσαν ἠπατημένοι σφόδρα, ἐπειδὴ ὁ κ. Γόρδων γινώσκων τὰ πάντα δὲν μὲ ἠρώτησεν ἢ μόνον,ἂν μὲ ἐπεριποιήθη ὁ Μουδὴρ Ἰωσήφ. Ὁμιλῶν ὅμως μετὰ τοῦ κ. Μασσὼν μπέη περὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅπερ ἥρπαζον οἱ κατὰ διαφόρους σταθμοὺς ἐξερχόμενοι Κυβερνητικοί, καὶ λέγων ὅτι οὕτω καθίστανται οἱ ἰθαγενεῖς, καὶ ἀγριώτεροι καὶ ἀληπτότεροι, ὅταν οὐδὲν ἔχωσι, μοὶ ἔλεγε, καὶ ἐφαίνετο θέλων νὰ μὲ κάμῃ νὰ πιστεύσω, ὅτι δὲν ἦτο ἁρπαγὴ ἀλλὰ νόμου χρῆσις, δι' οὗ ἐπετρέπετο τῶν μὴ ὑποτεταγμένων εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ λαμβάνωσι τὸ ἥμισυ τῶν κτηνῶν, δηλαδὴ ἐν πλήρει δικαιοσύνῃ ὡς καλοὶ ἀδελφοὶ συντάττοντες μάλιστα καὶ συμβόλαια διανομῆς.

Τὴν δὲ 31 Μαρτίου ἢ 12 Ἀπριλίου 1877 ἀνεχώρησα ἐκ Σιαμπὺ διὰ Χάρτουμ ἐν ἀτμοπλοίῳ σύροντι τρία ἄλλα πλοῖα γέμοντα αἰχμαλώτων Μπάρι καὶ Ντίγγα, οἵτινες ἐπαναστατήσαντες διότι ἡ Αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις ἐζή-

ται ἐξ αὐτῶν ἄνδρας διὰ στρατιώτας, ἐκυνηγοῦντο εἰς τὰ δάση, ἀλλὰ δὲν συνελαμβάνοντο ἢ τὰ κτήνη καὶ αἱ ἀσθενεῖς ὑπάρξεις ἃς αἰχμαλωτίζοντες ἐπώλουν. Μετὰ ἑπτὰ ὥρας παρήλθομεν τὴν ἐκχώρησιν τοῦ Ζεράφ ἐκ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ κατεπλέομεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Νουέρ εἰς ποταμὸν ἀδιόρατον ἑλῶν καὶ χόρτων ὑψηλῶν πλήρη, ἐκ παπύρων ἰδίως καὶ ἐκ τοῦ δένδρου Ἄμπακι, γεμόντων δ' εὐμεγέθων κωνώπων γνωστῶν ἤδη εἰς τὸν Στράβωνα, ὅστις τοὺς κατοικοῦντας τὰς χώρας ταύτας καλεῖ Ἑλείους (α). Μίλια δέ τινα πρὸ τῆς ἑνώσεως τοῦ Ντζιέμπελ μετὰ τοῦ Γαζὰλ εἴδομεν πρὸς δυσμὰς ποταμὸν κατερχόμενον ἐκ λόφων καὶ παραλλήλως τῷ Ντζιέμπελ ῥέοντα, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ βορειοδυτικῶς στρεφόμενον, καὶ ἀποβαίνοντα τοῦ λοιποῦ ἀόρατον. Μοὶ ἔλεγον, ὅτι χύνεται εἰς τὸν Γαζὰλ πρὸ τῆς ἐμβολῆς τούτου εἰς τὸν Ντζιέμπελ, ὅτι ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν εἰς τὰ ἕλη καὶ πιθανὸν εἰς τὰ ἐν τῇ λίμνῃ Ῥὲκ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ Μπόρο καὶ Ντζιούρ. Ὀλίγον δὲ βορείως τῆς εἰσβολῆς τοῦ Φακὰμ εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸν χωρίζεται ἐκ τούτου κλάδος δυτικοβορείως εἰς τὴν χώραν τῶν Σιλοὺκ ἄγων, ἐν ᾗ σχιζόμενος εἰς δύο κλάδους, ὁ μὲν ἐπανακάμπτει εἰς τὸν Λευκόν, καὶ ἐμβάλλει εἰς αὐτὸν ἀμέσως νοτίως Φασσιόντας, ὁ δὲ βορείως ῥέων ἐπανακάμπτει βορείως Κάχας· σχηματίζονται δ' οὕτω νῆσοι δύο, ὧν ἡ βορειοτέρα ἔχει ἐπ' αὐτῆς τὴν Φασσιόντα καὶ Κάχα. Μικρὸν βορείως Φασσιόντας ἐμβάλλει εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸς πλωτὸς ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενος ἐκ τῶν ὀρῶν Φατάσση, καὶ ὀνομαζόμενος Ντίγγα, ἕτερος δὲ ποταμὸς ἐκ τῶν ἰδίων ὀρῶν ῥέων

(α) Στράβ. 771, 9.

χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Σοβὲτ βορειότερον τῆς εἰς τοῦτον ἐμβολῆς τοῦ Γκόγγο· τὸ δὲ τμῆμα γῆς τὸ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων καὶ τῶν Σοβὲτ καὶ Λευκοῦ καὶ Ντίγγα κατοικεῖται ὡς προέγραψα ὑπὸ τῶν Ντίγγα. Ἐξελείφθη ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth καὶ ἐκλαμβάνεται μέχρι νῦν ὡς νῆσος ἀποτελουμένη ἐκ κλάδου τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ. Εἶνε δ' ἡ περιγεγραμμένη νῆσος τῶν φυγάδων Αἰγυπτίων ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους ἡ νοτίως τῆς νήσου Μερόης κειμένη· νῆσον οἱ Ἕλληνες σὺν τοῖς ἰθαγενέσι καλοῦντες τὸ μεταξὺ τῆς συμβολῆς δύο ποταμῶν ἢ καὶ τριῶν γῆς τμῆμα.

Οἱ Ἀργοναῦται, ὡς εἴδομεν, ἐξελάμβανον ὡς νῆσον τὸ μεταξὺ τοῦ Δραύου, Ἴστρου καὶ Σάβου γῆς τμῆμα, ὅπερ ἐκάλεσαν Πεύκην, Ἠλεκτρίδα δὲ νῆσον ἐκάλεσαν τὸ μεταξὺ τοῦ Πάδου καὶ Ἄντιζ. Ὁ δὲ Παυσανίας γράφει ἔνθα ὁ Λάδων εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἀλφειὸν σχηματίζεται νῆσος Κοράκων, ἥτις ὡς ἐνόμιζόν τινες, εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλούμεναι Ἐνίσπη, Στρατίη καὶ Ῥίπη, αἱ ὁποῖαι ἦσάν ποτε τοῦ Λάδωνος νῆσοι καὶ κατῳκήθησαν ὑπ' ἀνθρώπων· ἀλλὰ μάταια προσθέτει ἔλεγον· διότι αἱ ὑπὸ τοῦ Λάδωνος σχηματιζόμεναι νῆσοι δὲν ἐξισοῦνται ἢ νηῒ πορθμίδι (α). Ὁ δὲ ποιητὴς λέγει: Οἱ δ' ἔχον Ἀρκαδίην ὑπὸ Κυλλήνης ὄρος αἰπὺ—Αἰπύτιον παρὰ τύμβον, ἵν' ἀνέρες ἀγχιμαχηταί,—οἱ Φενεὸν τ' ἐνέμοντο καὶ Ὀρχομενὸν πολύμηλον—Ῥίπην τε Στρατίην τε, καὶ ἠνεμόεσσαν Ἐνίσπην,—καὶ Τεγέην εἶχον, καὶ Μαντινέην Ἐρατινήν—Στύμφαλον τ' εἶχον καὶ Παρρασίην ἐνέμοντο (β).

Ἡ Κυλλήνη δὲ τὸ αἰπὺ τῆς Πελοποννήσου ὄρος ἔχει

(α) Παυσαν. VIII, 25 12. (β) Ὁμηρ. Ἰλ. Β'. 603-608·

πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ τὸν Φενεὸν (Φονιά) καὶ τὴν αὐτοῦ λίμνην, ἥτις χωρίζεται πρὸς νότον δι' ὄρους ἐξ ἑτέρας λίμνης καλουμένης νῦν τῆς Κανδύλας, Κονδυλέας ὀνομαζομένης ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (α) καὶ ὁριζομένης δυτικῶς ὑπὸ προεκτάσεως τῆς κλεινῆς Κυλλήνης, δι' ἧς αὕτη σχετίζεται πρὸς νότον μετὰ τοῦ Θαυμασίου ὄρους, ὅπερ πρὸς βορρᾶν παρέχει διάσελον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης (β) ἄγουσιν εἰς Λεβίδιον, δηλαδὴ ἀπὸ Νυμφασίας εἰς Ὀρχομενόν, καὶ πρὸς νότον διάσελον ἕτερον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης ἄγουσιν εἰς Ἀλωνίσταιναν, δηλαδὴ εἰς Φάλανθον καὶ εἰς Ἑλισσόνα, καὶ δι' οὗ σχετίζεται τὸ Θαυμάσιον ὄρος μετὰ τῶν πρὸς νότον αὐτοῦ κεντρικῶν τῆς Πελοποννήσου ὀρῶν, τῶν εὑρισκομένων μεταξὺ τῶν περιφερειῶν τῆς Ἀλωνισταίνης, Βυτίνης ἢ κάλλιον εἰπεῖν Μεθυδρίου, Μυλάοντος (Μαγουλιάνων), Θεισόας (Δημητζάνης) καὶ Τρικολώνων (Στεμνίτζης), ἐκ τῶν ὁποίων ὀρῶν κύκλῳ πηγάζουσιν αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ θείου Ἀλφειοῦ, ὧν τὰ ὕδατα ψυχρότατα, διαυγέστατα καὶ νοστιμώτατα εἰσί· παίζοντες δ' οἱ παῖδες δὲν δύνανται νὰ διατηρήσωσιν ἐν αὐτοῖς τὴν χεῖρα ἐφ' ὅσον χρόνον οἱ ἄλλοι ἀπαγγέλλουσι τὴν Κυριακὴν προσευχὴν ἢ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως. Πολλοὶ ἐμπαθεῖς πίνοντες ἐκ τούτων ὕδωρ καταλαμβάνονται ὑφ' αἱμορραγίας, καὶ πολλοὶ ὑγιεῖς παρακαθήμενοι αὐταῖς νὰ γευθῶσι γίνονται ἀδηφάγοι· δι' ὃ καὶ ἡ πηγὴ τοῦ

(α) Παυσαν. VIII, 23, 6. (β) Βυτίνα κειμένη δυτικῶς τοῦ Θαυμασίου ὄρους ἐπὶ κοιλάδος μικρᾶς παρὰ τὴν πηγὴν καὶ τὸ σπήλαιον τῶν Νυμφῶν, καὶ βορείως τοῦ Μεθυδρίου, ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὰς ἐν αὐτῇ κατασκευαζομένας εὐμεγέθεις κάδδους ἢ βυτίνας πρὸς οἰνοποιΐαν.

Μυλάοντος ὠνομάσθη Ἑπτὰ Ψωμιά, ἐπειδὴ εἷς παρ' αὐτῇ καθήσας νὰ γευθῇ ἔφαγεν ἑπτὰ ἄρτους. Πηγάζει δ' ἐκ μὲν Ἀλωνισταίνης ὁ Ἐλισσὼν νῦν ποταμὸς Νταβίας, ἐκ δὲ Στεμνίτζης καὶ Δημητζάνης ὁ Γορτύνιος (ποταμὸς Ἀτζιχόλου) διὰ πολλῶν κρυερῶν πηγῶν, ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶ κύκλῳ τῆς περιφήμου Κλεινίτζης (α) ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν τῆς ὁποίας κεῖται ἡ Στεμνίτζα (β)· ἔχει δὲ λαμπρὰς πέστρουφας (ποικιλίας), ἐκ δὲ τῆς περιφερείας τῆς Βυτίνης πηγάζει ὁ Μυλάους ἐκ δύο ποταμῶν σχηματιζόμενος, ἐκ τῶν τοῦ Μυλάοντος ὅστις ἔχει τὰς πηγάς του ἐν Μπουρμπουλίστρᾳ καὶ ἐν Ἑπτὰ Ψωμιὰ κατὰ τὴν ἀπὸ Βυτίνης εἰς Στεμνίτζαν ἄγουσαν ὁδόν, καὶ ἐκ τοῦ Μαλοίτα ὅστις ἔχει τὰς πηγάς του πρὸς νότον τοῦ νοτίου διασέλου τοῦ Θαυμασίου ὄρους κατὰ χωρίον καλούμενον Νεμνίτζα· μεταξὺ δὲ Μυλάοντος καὶ Μαλοίτα εὑρίσκετο τὸ Μεθύδριον (γ).

Ἐκ δὲ τῶν βορειοδυτικῶν τῆς αἰπείας Κυλλήνης προέκτασις ὀρεινὴ πρὸς δυσμὰς ἀποχωροῦσα ποιεῖ τὰ Ἀροάνια ὄρη (Σουδενὰ) ἐξ ὧν πηγάζει ὁ Ἀροάνιος ποταμὸς ὅστις ἔχει ποικιλίας καὶ δέχεται ἐκ δεξιῶν τὸν

(α) Περίφημος διὰ τὰς πολλὰς αὐτῆς κρυερὰς πηγάς, διὰ τὸ ἀρωματῶδες αὐτῆς, διὰ τὴν γινομένην ἐπ' αὐτῆς περίφημον ζουλίσκην, διὰ τοῦ ἀλεύρου τῆς ὁποίας κατασκευάζεται λευκὸς καὶ εὔχυμος ἄρτος, καὶ διὰ τὸ ὕψος αὐτῆς ἐπειδὴ ἐκ τῶν κορυφῶν της καθορᾶται πᾶσα ἡ δυτικὴ τῆς Πελοποννήσου θάλασσα καὶ ἡ Ζάκυνθος, ἀκούονται δὲ οἱ ἐν Ζακύνθῳ κρότοι τῶν πυροβόλων. (β) Ἡ κατάληξις ιτζα ἥτις ἐθεωρήθη ὡς Σλαβικὴ εἶνε ἀντὶ τῆς ἑλληνικῆς ισκη λ. χ. τζυράτζα ἀντὶ κυρίσκης, φιλίτζα ἀντὶ φιλίσκης, τζιὰ ἀντὶ καὶ, τζυρὰ ἀντὶ κυρᾶς ἢ κυρίας, κ.τ.π. (γ) Παυσαν. VIII, 36.

ποταμὸν τῆς Κλειτορίας, δηλαδὴ τὸν τῶν Μαζείκων (α). Διατηρεῖ μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομά του καλούμενος Ἀρμπούνιος ὡς ἐκ χωρίου παρ' αὐτῷ καλουμένου Ἀρμπούνα (β). Νοτιοδυτικῶς δὲ τῶν πηγῶν τοῦ Ἀροανίου ἐκ τῆς ὑπωρείας τῆς Κυλλήνης πηγάζει ὁ Λάδων, οὗτινος αἱ πηγαὶ ἄνεισι διὰ καταβόθρας ἐκ τῆς Φενεατικῆς λίμνης (γ). Καλεῖται νῦν ποταμὸς Λυκούριας. Νοτίως δὲ τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος παρὰ πόλιν Νάσους εἰς χάσμα γῆς Ῥεῦνος καλούμενον ἄνεισιν αὖθις αἱ πηγαὶ τοῦ καλουμένου ποταμοῦ Τράγου διὰ καταβόθρας ἐκ τῶν τῆς λίμνης τῆς Κανδύλας ὑδάτων. Καλεῖται ὁ Τράγος νῦν Μπαλτζάκος καὶ Χελωνᾶς διὰ τὰς πολλὰς ἐν αὐτῷ χελώνας καὶ παραλαμβάνει ἐκ μὲν δεξιῶν ὕδωρ καλούμενον κεφαλάρι καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὸν Μυλάοντα, ἐκεῖ Ξεριὰν καλούμενον ὡς μὴ ἔχοντα κατὰ τὸ θέρος ὕδατα, παρέρχεται δὲ μετ' οὐ πολὺ δυτικονοτίως ῥέων βουνὸν ἀπότομον καὶ τραχὺ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Λάδωνος κείμενον καὶ καλούμενον τῶν Πολέμων· ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἐκεῖ διέρχεται ἐν στενοῖς χώροις μεταξὺ τοῦ Τράγου καὶ τοῦ τῶν Πολέμων βουνοῦ, καὶ παρέχει ἐμπόδια ὀχυρά, δι' ὃ κατ' αὐτὴν στρατηγικὴν οὖσαν συνέβησαν πολλοὶ πόλεμοι καὶ πολλαὶ λῃστεῖαι. Ὁ δὲ Τράγος ἐντεῦθεν καταρρέων εἰσβάλλει εἰς τὸν Λάδωνα ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ ἀπὸ μικροῦ ἤδη τὸν Ἀροάνιον, ἐν κοιλάδι λαμπρᾷ καὶ ἐπιμηκεστάτῃ, κοινῶς Κατζάνες καλουμένῃ, ἐν ᾗ ὁ Λάδων ἐκ τῶν πηγῶν αὐτοῦ μέχρι τῆς εἰσβολῆς του εἰς τὸν Ἀλφειὸν ἡσύχως καὶ ὁμαλῶς ῥέων ἐκλήθη ἐκ παρομοιώσεως πρὸς τὸ ἔλαιον Λάδων. Κοινῶς καλεῖ-

(α) Παυσαν. VIII, 21,1. (β) Ἀντὶ Ἄρβουνα ὡς χωρίον καλεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ Στεμνίτζης. (γ) Παυσαν. VIII, 20.

ται 'Ρωφιᾶς, ἐξ οὗ καὶ ὁ 'Αλφειὸς 'Ρωφιᾶς ἐκλήθη πολὺ πιθανὸν λαϐὼν οὗτος τὸ ὄνομα 'Ρωφιᾶς διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ὀνομαστοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εὐχύμους κεφάλους καὶ ποικιλίας οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα 'Ρωφιότικοι ἐπειδὴ οἱ νοστιμώτεροι ἰχθῦς εὑρίσκονται ἐν τῷ Λάδωνι τῷ καὶ 'Ρωφιᾷ καλουμένῳ. Μετὰ δὲ τὴν εἰσϐολὴν εἰς αὐτὸν τοῦ 'Αροανίου καὶ Τράγου καλεῖται ὁ Λάδων καὶ Τριπόταμον, ὡς ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ 'Αροανίου, Λάδωνος καὶ Τράγου· 'Ρωφιᾶς δ' ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος 'Ρεῦνος, δι' οὗ ὠνομάζοντο αἱ πηγαὶ τοῦ Τράγου. Τὸ 'Ρεῦνος δὲ ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν ὑπὸ τὸ ὄρος αἰπὺ τῆς Κυλλήνης νῆσον 'Ρίπην, ἥτις πρέπει νὰ ἦτο παρὰ τὸν 'Ρεῦνον. 'Η δὲ παρ' αὐτῇ νῆσος Στρατίη ὡς ἐκ τοῦ αὐτῆς ὀνόματος φαίνεται οὖσα τὸ περιλαμβανόμενον γῆς τμῆμα μεταξὺ τοῦ Τράγου καὶ Λάδωνος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ βουνὸν τῶν Πολέμων, δηλαδὴ ἡ στρατιωτικὴ καὶ ὀχυρὰ θέσις καθ' ἣν ἐγένοντο οἱ πόλεμοι ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Στρατίη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ βορείως τῆς ὀχυρᾶς θέσεως κειμένου χωρίου Παγκράτι, δι' οὗ δηλοῦται τόπος κρατῶν τὸ πᾶν, καὶ ἑπομένως 'Ρίπη εἶνε τὸ μεταξὺ τοῦ Τράγου καὶ Μυλάοντος γῆς τμῆμα, καὶ ἠνεμόεσσα 'Ενίσπη τὸ μεταξὺ τοῦ Λάδωνος καὶ 'Αροανίου· διότι νῆσοι, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Παυσανίας, κατὰ τὸν Λάδωνα καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν αἰπείαν Κυλλήνην, ἔνθα αἱ πηγαὶ αὐτοῦ, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι κατάλληλοι πρὸς κατοικίαν ἀνθρώπων. Ὥστε ὡς νῆσοι ἐξελαμϐάνοντο τὰ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τμήματα γῆς· δι' ὃ καὶ ἡ περιφέρεια ἐκείνη Νᾶσοι δωρικῶς, δηλαδὴ νῆσοι, ἐκλήθη ἐν τῇ παναρχαίᾳ ἐποχῇ τῶν 'Ελλήνων, καὶ Νᾶσοι ὠνομάσθη ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐ-

τῶν περιφερείας (α). Ἀλλ' εἶτα ἀφοῦ τὸ ὄνομα νῆσος ἐδόθη εἰς τμῆμα γῆς πανταχόθεν ὑφ' ὑδάτων κυκλούμενον, δὲν ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ ἐννοήσωσι τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περιγραφομένας νήσους, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Παυσανίας τὰς περιγραφὰς τῶν νήσων τοῦ Λάδωνος, καὶ ὁ Στράβων τὰς τῶν περιγραφομένων νήσων ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν ἐθεώρησαν ματαίας.

Ἡ κληθεῖσα δὲ χώρα Νᾶσοι, ἐν ᾗ καὶ πόλις Νᾶσοι ὑπῆρχεν, οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Τράγου, ἔχει νῦν ὑπὸ τὴν αἰπείαν Κυλλήνην τὸ χωρίον Ντάρα μεταξὺ τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος καὶ Τράγου βορείως καὶ οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Κεφαλαρίου. Κυκλοῦται δὲ τὸ Ντάρα ἐν ὁμαλῇ χαράδρᾳ ὑπάρχον ὑπὸ βουνῶν, ἅπερ δίοδον στενὴν εἰς αὐτὸ ἐπιτρέπουσιν, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη διὰ τὸ σχῆμα τῆς χώρας ἐκ παρομοιώσεως ἠλάγρα ἤτοι Ἀλβανιστὶ ὡς προείπομεν Ντάρα (β), ἢ καὶ ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὸν χῶρον τῶν Πολέμων, ὃν καταλαμβάνοντες οἱ Νταραῖοι, λησταὶ ὡς καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ἀδελφοὶ ὄντες, συνελάμβανον τοὺς διαβάτας. Προδιεσαφήσαμεν ἔτι ὅτι καὶ τὸ Παλοῦμπα, δηλαδὴ ἡ Ἡραία, σημαίνει περιστεράν, ὁ δὲ Παυσανίας ἐβεβαίωσεν ἡμῖν ὅτι ἔνθα ὁ Λάδων εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἀλφειὸν καλεῖται ὁ χῶρος νῆσος Κοράκων, εἰς δὲ τὸν Ἀλφειὸν ἀνατολικῶς τῆς εἰσβολῆς τοῦ Λάδωνος εἰσβάλλει ἔτι ὁ Βουφάγος ποταμός· ὥστε ἡ τῶν Κοράκων νῆσος εἶνε τὸ μεταξὺ τοῦ Βουφάγου καὶ Ἀλφειοῦ καὶ Λάδωνος γῆς τμῆμα, ὅπερ οἱ Πελασγοὶ ἢ οἱ Ἀλβανοί μας Παλουμπαῖοι ὠνόμασαν κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἐπὶ τὸ εὐφη-

(α) Παυσαν. VIII, 23, 8. VIII, 25, 2. (β) Χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ντάρα εὑρίσκεται καὶ ἐν Ἠπείρῳ.

μότερον ἀντὶ Κοράκων Περιστεράν, ὡς ἔχοντος τοῦ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τμήματος γῆς σχῆμα περιστερᾶς περίπου.

Οἱ δὲ αὐτομολήσαντες Αἰγύπτιοι ἀπεστάτησαν ἐπὶ Ψαμμιτίχου, ἐκαλοῦντο δὲ Σεμβρῖται, ὡς ἂν ἐπήλυδες καὶ ἐβασιλεύοντο ὑπὸ γυναικὸς ὑπακουούσης τῶν ἐν Μερόῃ (α). Ἐλέγετο δ' ἡ χώρα Τηνεσσὶς (β) καὶ Σεβρίδαι οἱ φυγάδες ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (γ). Ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος διευκρινίζων κάλλιστα τὴν χώραν αὐτῶν λέγει, ἡ τῶν αὐτομόλων (ὡς τοὺς φυγάδας καλεῖ) χώρα ἀπεῖχεν ἐκ τῆς Μερόης μητροπόλεως τῶν Αἰθιόπων, ὅσον αὕτη ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης· εὑρίσκετο δὲ ἔνθα ὁ Νεῖλος ἐκ δυσμῶν ἐξ ἀγνώστων χωρῶν ἤρχετο· ὡς ἐκ δυσμῶν ἔρχεται ἐκεῖ ὁ Λευκὸς ποταμὸς μέχρι Σοπέτ· ἔνθα ἡ χώρα τῶν Ντίγγα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ντίγγα, Σοπὲτ καὶ Λευκοῦ ὑπάρχει καὶ ὡς νῆσος ἐξελαμβάνετο. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλεως, δηλαδὴ τῆς Μερόης, πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ ἥξεις εἰς τοὺς αὐτομόλους, ἐν ὅσῳ περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Αἰθιόπων. Τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοισι οὔνομα ἔστι Ἀσμάχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερᾶς χειρὸς παριστάμενοι βασιλέϊ. Ἀπέστησαν δὲ αὗται τέσσαρες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων εἰς τοὺς Αἰθίοπας τούτους δι' αἰτίαν τοιήνδε. Ἐπὶ Ψαμμιτίχου φυλακαὶ κατέστασαν ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιόπων.... Τοὺς ὦν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυεν οὐδεὶς τῆς φρουρῆς, οἱ δὲ βουλευσάμενοι τῷ κοινῷ ἀποστάντες ἤϊσαν εἰς Αἰθιοπίην. Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε,

(α) Στράβ. 786. (β) Στράβ. 770, 771. (γ) Πτολ. IV, 7, 29, 33.

ὡς δὲ κατέλαβεν ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφέας θεοὺς πατρωΐους ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾶ· καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. Τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ᾖ ἔσεσθαι αὐτοῖσι, ἐνταῦθα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. Οὗτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιόπων βασιλέϊ δηλαδὴ τῷ τῆς Μερόης· ὁ δὲ σφέας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἵ διάφοροι τινὲς γεγονότες τῶν Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν· τούτων δὲ ἐσοικισθέντων εἰς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασιν Αἰθίοπες, ἤθεα μαθόντες Αἰγυπτιακά. Μέχρι μὲν νῦν τεσσάρων μηνῶν πλόου ὁ Νεῖλος γινώσκεται πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος· τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὑρίσκονται ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ εἰς τοὺς αὐτομόλους τούτους, ῥέει δὲ ἀπ' ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων (α), ὡς ὁ Λευκὸς ποταμὸς ἔρχεται ἐκ δυσμῶν εἰς Σοπέτ. Οἱ κάτοικοι δὲ τῆς χώρας ταύτης οἵτινες ἦσαν οἱ Σιλούχ, ὑπῆρχον καθ' Ἡρόδοτον ἐχθροὶ τότε τοῦ βασιλέως τῆς Μερόης, καὶ ἑπομένως τὰ νότιον ὅριον τῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Μερόης λαῶν ἦσαν οἱ Σιλοὺχ τὸ δὲ βόρειον ἡ Ἐλεφαντίνη· ἤτοι ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Μερόης περιελαμβάνετο πᾶσα ἡ ὑπὸ τῶν Κοπτικῶν βιβλίων περιγραφομένη χώρα Τη-Λίβη, ἥτις διῃρέθη ὕστερον εἰς τὰ τρία προγραφέντα βασίλεια, ὧν τελευταῖον ἦρξε πάντων τὸ τῆς Νόμπας. Τὴν ἱστορικὴν δὲ περιγραφὴν τῶν Ἀσμὰχ τοῦ Ἡροδότου τηροῦσιν, ὡς εἴδομεν, κατὰ παράδοσιν οἱ Ντζιαγγαί. Οὗτοι λοιπὸν καὶ οἱ ἀδελφοὶ τούτων Ντίγγα εἰσὶν οἱ Ἀσμάχ. Ἐξεδίωξαν δὲ τοὺς Σιλοὺχ μόνον ἐκ τῆς εὑρισκομένης μεταξὺ τῶν ποτα-

(α) Ἡρόδ. II. 30. 31.

μῶν τοῦ Ντίγγα καὶ τοῦ Σοπὲτ χώρας, ἣν καταλαβόντες καὶ μέχρι νῦν κατέχουσιν. Εὑρόντες δ' εἶτα καὶ τοὺς Νουέρ, οἵτινες ὡς καὶ οἱ Σιλοὺκ εἰς τὰ ὕδατα καὶ εἰς τὰ ἕλη ὡς ὑδρόβια ζῷα μάχονται ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν κωπηλατουσῶν τὰς λέμβους καὶ ὄχι ὁπλιζομένων ὡς ὁ Στράβων λέγει (α), ἐστράφησαν, ἐξ ὅσων χωρῶν βλέπομεν νὰ κατέχωσιν, ἀνατολικῶς παρὰ τὸν ποταμὸν Σοπέτ, καὶ εἶτα νοτίως διελθόντες τὸν ποταμὸν Φατάσση καὶ εἶτα τὸν Γκόγγο, καὶ εἶτα τὸν Γκέμπα μεθ' ὃν τὴν ἄνευ ἑλῶν εὑρόντες τῶν Νουὲρ χώραν, κατέκοψαν καὶ ἠχμαλώτευσαν αὐτοὺς πλὴν τῶν σωθέντων βορείως εἰς τὰ ἕλη· διελθόντες δὲ καὶ τὸν Ντζιέμπελ διῄρεσαν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτοῦ Νουὲρ εἰς δύο, ὧν οἱ μὲν βορείως ἐσώθησαν εἰς τὰ ἕλη, οἱ δὲ νοτίως εἰς ὀρεινὰς χώρας, ἐν οἷς νῦν Ντζιοὺρ Νουὲρ καλοῦνται· τὸν Ἀγιὰκ δὲ διαβάντες ἔπεσαν εἰς τὰς χώρας τῶν Σιλούκ, καὶ κατακόψαντες καὶ αἰχμαλωτεύσαντες καὶ τούτους διῄρεσαν εἰς τμήματα, ὧν οἱ μὲν ἐξέπεσαν εἰς Μπαλάντα, οἱ δὲ περιωρίσθησαν παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Ντζιούρ, καὶ ἄλλοι εἰς τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ Μπόρο καὶ Ντζιοὺρ νῆσον· ἐκεῖνοι δέ, μεταξὺ τούτων καὶ τῶν περιορισθέντων εἰς τὴν τοῦ Ντζιοὺρ κοίτην, βορείως καὶ εἶτα ἀνατολικῶς χωρήσαντες ἀφίκοντο μέχρι τῆς Νόμπας καὶ μέχρι τῆς ἑνώσεως τῶν δύο κεφαλῶν τοῦ Φακάμ. Εἶτα δὲ νοτίως τὴν παραποταμίαν τοῦ Hore λαβόντες ἀφίχθησαν, ὡς νῦν ὁρῶνται, μέχρι τῆς σκοπιᾶς Ἀσμάχ. Καθ' ἃς δὲ παραδόσεις ἔχουσι προέβησαν καὶ μέχρις ὠκεανοῦ, ὧν τὴν πορείαν ὁ Σκύλαξ ἡμῖν περιέγραψε, καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐνόντων εὕρομεν,

(α) Στράβ. 822. 3.

ὅτι ἠκολούθησαν τὸν Μπόμο καὶ Σιάρη καὶ διὰ τῆς λίμνης Τζάχ, καὶ διὰ τοῦ ἐκ ταύτης τότε ἐξερχομένου Δράα, ἀφίκοντο εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ νῆσον Κέρνην. Μετὰ δὲ τοιαύτας συγκοινωνίας, καὶ μετὰ τὴν περιγραφὴν τοσούτων πλωτῶν ποταμῶν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὁποία θαυμαστὴ συγκοινωνία τελεσθήσεται εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἂν διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἑνωθῇ ὁ Γαζὰλ καὶ Μάτουα, καὶ διὰ διώρυγος ὁ Μάτουα καὶ Μπέρε, καὶ πόσον ταχέως ἐκπολιτισθήσονται οἱ ἄγριοι καὶ ἀνθρωποφάγοι λαοί, καὶ ὁπόση εὐδαιμονία γενήσεται εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον, ἐπειδὴ αἱ χῶραι ἐκεῖναι εἰσὶν εὔφοροι ἢ εὐδαίμονες ὡς ὁ Ὅμηρος ταύτας ἐκάλεσεν. Ἐλλειπούσης ὅμως ἀδιαλείπτου συγκοινωνίας μετὰ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ἀποβαίνουσιν ὄχι μόνον οἱ αὐτῶν κάτοικοι ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς αὐτὰς κλειόμενοι πολιτισμένοι, ἵνα μὴ εἴπω χείρονες, οἷοι καὶ οἱ ἰθαγενεῖς· τοιοῦτοι ἀπέβησαν παρ' ἐλπίδα τοῦ Ἡροδότου οἱ Ἀσμάχ, καὶ ἀποβαίνουσι τοιοῦτοι καθ' ἑκάστην οἱ ἐκεῖσε ἀπομένοντες Ἄραβες.

Ἐν Χαρτοὺμ ἔνθα εἶδον τὸν Γόρδων πασσιὰ εἶδον καὶ τὸν Πουρντὶ πασσιὰ ἐλθόντα ἐκ περιηγήσεως, ἣν δαπάναις τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως ἐποίησεν ἐν Φούρ, προβὰς μέχρις Ὄφρα ντὲ ναγάς· ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πάντα τ' ἀγαθὰ ἐν οἷς jambon Ἀγγλικὸν σπουδαῖον ἐξ οὗ καὶ ἐγεύθημεν ἐν ᾧ ἀνεπαύετο παλατίῳ. Ἀφήσας δ' αὐτὸν ἐκεῖ ἀναπαυόμενον κατῆλθον δι' Ἀμπουχάμητ καὶ Κροῦσκο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ παρατηρήσω ἂν ἀποτελῶσιν ὀρεινὴν σειρὰν τὰ μεταξὺ Χαρτοὺμ καὶ Κροῦσκο ὄρη. Ἐν δὲ τῇ μεταξὺ τοῦ Ἀμποῦ Χάμητ καὶ Κροῦσκο ἐρήμῳ εἶδον τοὺς στρογγύλους καὶ λείους λίθους τοὺς

πληροῦντας τὰ ἔρημον πεδίον, οὓς ὁ Στράβων ἔθεσε μεταξὺ Φιλῶν καὶ Συήνης, ὡς Φίλας κακῶς ἐκλαμβάνων τὴν νῆσον Μπέρμπε. Εἰσὶ δ' ἐκ γρανίτου λεῖοι, φαινόμενοι ὡς βολαὶ συνήθων πυροβόλων μετὰ μάχην ἐρριμμέναι. Τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἔχει ὀπὴν μικρὰν συγκοινωνοῦσαν μετὰ ἔνδον κενοῦ, ὅπως καὶ αἱ βολαὶ τῶν πυροβόλων. Ὅσοι εἰσὶ πλήρεις περιέχουσιν ἄμμον μεταξὺ τῆς ὁποίας διακρίνονται λίθοι quartz διαφανεῖς κρυσταλλικοί. Τὰ δὲ ὄρη ἐκεῖσε συνίστανται ἐκ πολυειδῶν εὐτρίπτων ὑλῶν (poudinque polygenique) μετὰ γρανίτου συνηνωμένων. Ἀποτριφθεισῶν δὲ μέχρι τινὸς ὕψους τῶν εὐτρίπτων ὑλῶν, ἔμειναν οἱ γρανῖται ἀποτελοῦντες ποῦ μὲν θαυμαστὰ σπήλαια καὶ λεκάνας, ποῦ δ' εὐμεγέθη διάτρητα ὄρη ἐν εἴδει ἀψῖδος τεραστίας, καί που ἐξακολουθοῦσι νὰ τρίβωνται ἀποτελοῦσαι τὰ ἴδια ἔργα. Τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ τὸ ἔνδον τῶν σφαιρικῶν λίθων κενούμενον διὰ τῆς ὀπῆς ἐν οἷς ὀπὴ ὑπάρχει· πολλοὶ δὲ τετμημένοι ὑπὸ τῶν διαβατῶν δεικνύουσι φλοιὸν κανονικὸν παχὺν ἐκ γρανίτου, τὸ δ' ἔνδον αὐτοῦ ἐξ ἄμμου καὶ ἐκ διαφανῶν λίθων πλῆρες· τοιούτους λίθους παρετήρησα ἔτι καὶ κατὰ τὴν πρὸς νότον ἔρημον τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἐξ ὧν δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι οἱ στρογγύλοι λίθοι ἐσχηματίσθησαν ἐν ἐκρήξει, καθ' ἣν ὁ γρανίτης ῥευστὸς ὢν ἐξεσφενδονίζετο εἰς ὕψη μέγιστα δι' ὀπῆς ὡς λάβα, ἐλάμβανε δὲ πρὶν σφαιρωθῇ τὰς ἔνδοθι αὐτοῦ ὕλας αἵτινες ἀνῆκον εἰς πυθμένα ὕδατος ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ γρανίτης σφαιροποιημένος ἐκ τοῦ ὕψους ἐπανέπιπτεν. Ἐσχηματίσθη δὲ ἡ ὀπὴ δι' ἀδιαλείπτου ἐκχύσεως τῆς ἐν αὐτῇ ἐμπεριληφθείσης ὕλης, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὰ μέγιστα ὕψη ἀνερχόμενος καὶ κατερχόμενος ὡς σφαῖρα ἐπεστρ

ποιεῖτο. Τὸ δὲ ὕψος τοῦ ὕδατος κατ' ἐκείνας τὰς χώρας ἦτο τότε μέχρι τοῦ ὕψους τῶν σπηλαίων καὶ τῶν ἀψίδων, καθ' ὃ ἀφικνοῦνται αἱ εὔτριπτοι ὗλαι αἱ συναποτελοῦσαι μετὰ τοῦ γρανίτου τὰ ὄρη, καὶ τρίβονται τῇ χειρὶ εὐκόλως διότι ἐν τῷ ὕδατι τότε οὖσαι δὲν συνεσωματώθησαν τῷ γρανίτῃ, ὡς αἱ εἰς μεγαλείτερον ὕψος εὑρισκόμεναι, αἵτινες εἰσὶν ἄτριπτοι καὶ συσσωματωμέναι. Ταῦτα δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς ἀπόδειξις τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὀρῶν καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν, θέλομεν λάβει ὑπ' ὄψιν ὅταν ὁμιλήσωμεν περὶ τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΪΡΟΥ ΜΕΧΡΙΣ ΕΠΑΝΑΚΑΜΨΕΩΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἀφιχθεὶς ἐν Καΐρῳ ἔγραψα πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Κεδίβην τὰ περὶ τῆς ἐν Ἀφρικῇ περιηγήσεώς μου, ἐλπίζων ὅτι ἤθελέ τι νὰ μάθῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ κράτους του, καὶ περὶ τῶν ὁμόρων αὐτοῦ χωρῶν, καὶ ἀφοῦ δὲν μοὶ ἀπεκρίθη, μετέβην πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Χουσεΐν προσποιούμενος ὅτι ἤθελον νὰ δείξω αὐτῷ λίθους τινάς, κυρίως ὅμως ἐσκόπουν νὰ ἴδω ἐὰν ἐσκέπτοντο ἐξ ἐμοῦ νὰ μάθωσί τι. Μοὶ εἶπεν ὅτι ἐγίνωσκον ἤδη τὰ πάντα ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ Γόρντων πασιᾶ, καὶ ἔκ τινος συνταγματάρχου Ἀμερικανοῦ, ἀπελθόντος εἰς τοὺς Τὶκ-Τίκ. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ κ. Γόρντων, ὡς εἴδομεν ἤδη, περιεγράψαμεν κατὰ τὴν αὐτοῦ ἔδραν λίμνας, ποταμούς, διακλαδώσεις ποταμῶν καὶ χώρας ἀγνώστους· ὁ Ἀμερικανὸς ὅμως συνταγματάρχης δὲν ἀπῆλθεν εἰς τοὺς

Τὶκ-Τὶκ, ὡς ὁ πρίγγηψ ἐπίστευεν, ἀλλ' ἐκ τούτων γύναιον εὑρὼν ἔφερεν ἐκ Σουντὰν καὶ ἐδωρήσατο τῷ Ἀντιβασιλεῖ. Ἐπειδὴ τοιαύτη εἶνε ἡ σημερινὴ κατάστασίς μας· καὶ ἔπειτα ἡμεῖς οἱ πεπολιτισμένοι θέλομεν μορφώσει, ὡς διατεινόμεθα, τοὺς ἀθώους λαοὺς, ἢ θέλομεν αὐτοὺς διαφθείρει ;

Ἐσκέφθην τότε ἵν' ἀποταθῶ εἴς τινα γεωγραφικὴν ἑταιρίαν, καὶ ἀπετάθην εἰς τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον Διεθνὴς παγκόσμιος γεωγραφικὴ ἑταιρία· ἐπειδὴ ἤκουσα ὅτι πᾶσαι αἱ γεωγραφικαὶ ἑταιρία, ἐργαζόμεναι ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἀνεγνώρισαν πρόεδρον τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τοῦ Βελγίου, ὁ δὲ αὐτοῦ πρόξενος μοὶ ἐβεβαίωσε τοῦτο ἐπισήμως προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Καίρῳ προξένου τῆς Α. Μ. τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως. Ἔπεμψα δ' εἰς ταύτην περιγράψας τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ ἀνακαλύψεις μου, ὅσῳ ἠδυνάμην συντόμως, καὶ ὅπως τὴν Γαλλικὴν ἐγνώριζον· καὶ ἐπειδὴ ἀπετεινόμην πρὸς Βασιλέα πρόεδρον ὅλων τῶν γεωγραφικῶν ἑταιριῶν, ἔγραψα καὶ τὴν κατάστασιν τῆς Αἰθιοπίας ὑπὸ τοὺς Ἄραβας οἵτινες ἠρήμωσαν διὰ τῆς σωματεμπορίας τὰς χώρας καὶ τὰ μέτρα ἔτι δι' ὧν διέκρινα ὅτι ἠδύναντο νὰ σώσωσι καὶ ἐκπολιτίσωσιν ἐκείνους ἀρχόμενοι ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐμπορίου διὰ τῶν προμνησθεισῶν συγκοινωνιῶν, ἃς ἔμελλον νὰ προεκτείνωσι βαθμηδὸν ἐκ τῶν παραλίων· δηλαδὴ ποιοῦντες τρόπους, δι' ὧν νὰ προκαλῆται ἡ θέλησις τῶν ἀγρίων εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ πολιτισμοῦ· Ἐνεχείρισα δὲ ταῦτα πρὸς τὸν αὐτοῦ Πρόξενον ἐν Καίρῳ ὅστις τὰ ἔπεμψε διὰ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενικοῦ Προξένου κόμητος ντὲ Νοαντάν.

Ὅταν δ' ὁ κ. Στάνλεϋ ἀνήγγειλε πρὸς τὴν ἐν Καίρῳ

γεωγραφικὴν ἑταιρίαν τὰς αὐτοῦ ἀνακαλύψεις, ἦλθε καὶ ὁ κόμης ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν Κεδίβην, τότε ὡμίλησε καὶ πρός με περὶ τοῦ ἡμετέρου fameux voyage, ὡς αὐτὸ ὠνόμασεν, ἅπαν ἐκ τῆς περιγραφῆς μου κάλλιστα ἐννοήσας, καί ποτε ἐδάκρυε, καὶ ἄλλοτε ἔχαιρε συμπαθῶν εἰς ὅσα καὶ ἐκ τοῦ στόματός μου ἤκουε. Μοὶ εἶπεν εἶτα ἐὰν ἤθελον νὰ ἴδω τὸν κ. Στάνλεϋ· μάλιστα, τῷ ἀπεκρίθην, ἐὰν τὸ ἀπῄτει. Ἀπεκρίθην οὕτω διότι, ἀφοῦ εἶδον τὰς περιηγήσεις καὶ τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τοῦ κ. Στάνλεϋ προδημοσιευθέντα διὰ τοῦ ἡμερολογίου του, δὲν εἶχεν οὗτος τόσην δι' ἐμὲ σπουδαιότητα, ὅσην ἐγὼ δι' ἐκεῖνον. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐμὰ μοὶ εἶπεν ὁ κόμης, ὅτι ἡ γεωγραφικὴ Ἑταιρία ἐπιθυμεῖ νὰ γράψω πρὸς αὐτὴν καθαρῶς, ὅ,τι ζητῶ παρ' αὐτῆς μόνον. Ἔγραψα λοιπόν, ὅτι ἐζήτουν ἵνα δημοσιεύσωσιν ἢ ὅλον, ἢ ὅσον εὕρισκον χρήσιμον ἐκ τοῦ συγγράμματός μου, εἰς οἱανδήποτε ἤθελον γλῶσσαν, ἢ καὶ εἰς πλειοτέρας, καὶ νὰ λάβωσιν ὅσας ποιήσωσι δαπάνας ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἔργου. Πρὸς δὲ τελειοποίησιν τῆς περιηγήσεώς μου, ἂν μὲ συνέδραμον, ἤμην ἕτοιμος νὰ ποιήσω περιήγησιν, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς λίμνης Τζάχ, καὶ πορευόμενος κατὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Σιάρη μέχρις οὗ ἐξέλθω εἰς τὸν Ὠκεανόν, ἢ διὰ τοῦ Ὀγκουέ, ἢ διὰ τοῦ Κόγκω. Μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ἠδύναντο ν' ἀναλάβωσι τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν ἀρχὴν τοιαύτην· διὰ δὲ περιήγησιν εἰσὶν ἀπαιτηταὶ πολλοί, αἱ περὶ περιηγήσεων δ' αἰτήσεις ὑποβληθήσονται εἰς συνεδρίασιν τῆς Ἑταιρίας, καὶ ὑποστηριχθήσονται αἱ παραδεχθησόμεναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἐγίνωσκον τὴν Γαλλικὴν καλῶς, ὅπερ ὁμολογῶ, πλὴν καὶ τὰς

ἐπιστολάς μου ἀνάγκη νὰ εἴπω ὅτι ἐνόησαν· καὶ ἐπειδὴ ζητῶ ὡρισμένην δι' ἐξέτασιν χώραν, καὶ ὄχι ἐκείνην, ἣν ἡ γεωγραφικὴ ἑταιρία θέλει, ἴσως δὲν γίνω δεκτός· δηλαδὴ ἔπρεπε κατ' αὐτούς, ὡς ἐξέθεσα εἰς τὸν ἀναγγείλαντά μοι ταῦτα πρόξενον, νὰ περιηγηθῶ χώρας, καθ' ἃς ὀλίγον χρήσιμος θὰ ἐγινόμην, καὶ ὄχι ἐκείνας, ὧν τὰς μεθορίους ἐγίνωσκον, καὶ οὐδεὶς ἄλλος πλὴν ἐμοῦ ἠδύνατο καλῶς νὰ γνωρίσῃ καὶ σχετίσῃ. Ἀπῆλθον τότε εἰς Τάντα, ἔνθα εἴς τινα ἐφημερίδα εἶδον, ὅτι ὁ κόμης δι' ἀγαθὰς πρὸς τὸν Κεδίβην ὑπηρεσίας, οἵας αὐτῷ ἐχορήγησεν ἡ πρὸς τὸν Βασιλέα ἔκθεσίς μου, ὑπὸ τοῦ Κεδίβου ἐπαρασημοφορήθη. Εἶτα εἶδον εἰς ἄλλας ἐφημερίδας, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔπεμψε τὸν κ. Στάνλεϋ, ἵνα ποιήσῃ ἐμπορικοὺς σταθμούς, καθ' ἣν ὁδὸν οὗτος διῆλθε· καὶ πάλιν μετ' οὐ πολὺ εἰς ἐφημερίδας ἄλλας, ὅτι οἱ συστηθέντες παρὰ τοῦ κ. Στάνλεϋ σταθμοὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐφονεύθησαν. Ἐνόμισαν, φαίνεται, ὅτι δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι τῶν ἄλλων τὰς ἰδέας τόσῳ εὐκόλως, ὅσῳ καὶ εὐκόλως ταύτας οἰκειοποιοῦνται.

Εἰς Τάντα δὲ μετέβην ἵνα πλείω ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου ὠφελοῦμαι· ἀλλὰ βλέπων ὅτι τοὐντεῦθεν κακεῖθεν ἐγενόμην δρῦς πεπτωκυῖα ἐκ τῆς ὁποίας ἐξυλεύοντο οἱ τυχόντες, ἔπεμψα πρὸς δημοσίευσιν εἰς Ἀθήνας τὰ χειρόγραφα τοῦ τετάρτου τόμου μεθ' ὅσου χρηματικοῦ εἶχον· ἀλλ' οἱ καλοί μου συγγενεῖς, οἱ πλησίον μου ἀναπτυχθέντες, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀφῆκα πᾶσαν τὴν ἀκίνητον πατρικήν μου περιουσίαν, καταχρασθέντες τὸ χρηματικὸν μ' ἐγκατέλειψαν εἰς ὠκεανὸν ἀχανῆ. Τὴν πρώτην δὲ Νοεμβρίου 1878 ἔγραψα, ἐπειδὴ νὰ

κινηθῶ δὲν ἠδυνάμην, τὰς ἀνακαλύψεις μου ἐν συνόψει πρὸς τὰς γεωγραφικὰς ἑταιρίας Παρισίων, Λονδίνου, Βερολίνου, Ῥώμης καὶ Καΐρου διὰ τοῦ ἡμετέρου γενικοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προξενείου ζητῶν, ὅ,τι ἐζήτουν καὶ ἐκ τῆς τοῦ Βελγίου. Μοὶ ἀπήντησε ταχέως ἡ τοῦ Καΐρου, καὶ ἀπελθὼν ἀμέσως εὗρον ὅτι διὰ τοὺς τότε πολέμους τοῦ ἐπαναστάντος υἱοῦ τοῦ Ζουμπὲρ πάσια προσεπάθει νὰ μάθῃ τὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν ἐκείνων χωρὶς νὰ μοὶ ὑπόσχηται τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου· δηλαδὴ οἱ περὶ τὸν δυστυχῆ Κεδὶβ συσσωρευθέντες, πάντες τοῦ αὐτοῦ φυράματος, Ἰταλοί, Ἀμερικανοί, καὶ οἱ λοιποί, οἵτινες ζῶντα αὐτὸν ἔρριψαν εἰς τὸν ᾅδην εὗρον περίστασιν ἵνα ὠφεληθῶσι πωλοῦντες τῷ Κεδὶβ ἐκδουλεύσεις διὰ τῶν ἐμῶν πόνων.

Ἀνέμενον λοιπὸν τὴν ἀπάντησιν τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν ἑταιριῶν, καὶ ἀφοῦ ἔλαβον τοιαύτην ἐκ τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρίας τῶν Παρισίων, καὶ χρηματικῶς ἐνεδυναμώθην, ἀπεβιβάσθην εἰς Νεάπολιν· διῆλθον δὲ διὰ Ῥώμης, Φλωρεντίας, Βερόνης, Μονάχου, Βερολίνου, Ἀμβούργου καὶ Βρυξελλῶν, καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Παρισίους παρουσιάσθην εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα κ. Maunoir τὴν δεκάτην πέμπτην Νοεμβρίου 1879, καὶ ἠρώτησα πῶς ἤθελε νὰ ὑποβάλω τὰ δρομολόγιά μου Ἑλληνιστί, ἢ Γαλλιστί; Μοὶ εἶπε Γαλλιστὶ διότι ἐνόουν τὰ Γαλλιστὶ γραφόμενά μου, αὐτοὶ δ' ἀνελάμβανον τὴν πρὸς καλλιέπειαν φροντίδα. Ἔδωσα λοιπὸν ταῦτα τὴν 22 μηνὸς ἰδίου, ἄνευ ἀπαιτήσεως, μετὰ παρακλήσεων δὲ μόνον ἵνα φέρωσι τὴν ἐπ' αὐτῶν κρίσιν των ταχέως, διότι δὲν μοὶ ἦτο εὔκολον νὰ ζήσω ἐπὶ πολὺ εἰς Παρισίους. Μοὶ τὸ ὑπεσχέθη· παρῆλθον ὅμως μῆνες πολλοί.

Οὐχ ἧττον χρεωστῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν μὲν κ. Maunoir διότι κατενοχλούμενος ὑπ' ἐμοῦ ἠνείχετο, καὶ τοὺς καλλιεπήσαντας τὰ δρομολόγιά μου, καὶ τοὺς μελετήσαντας αὐτὰ κ. Duveyrier τὸν Ἄραβα διὰ τὰ ἐν Ἀφρικῇ, καὶ τὸν κ. Ujfalvy τὸν ἀνθρωπολόγον καὶ περιηγητὴν τῆς Σογδιανῆς διὰ τὰ ἐν Ἀσίᾳ. Ἐφαίνετο δ' ὁ κ. Maunoir δυσπιστῶν ὡς πρὸς τὸν ὁρισμὸν τῶν γεωγραφικῶν θέσεων ἐν τῷ χαραχθέντι ὑπ' ἐμοῦ χάρτῃ, καὶ πολλάκις μοὶ ἔλεγε δὲν εἶνε δυνατὸν ἄνευ ἀστρονομικῶν ἐργαλείων νὰ ὁρισθῶσι χωρῶν θέσεις καὶ ποταμῶν διευθύνσεις. Ἔν τινι δ' ἡμέρᾳ ἐκαλεσέ με κατεσπευσμένως, μοὶ ἀνήγγειλε δὲ χαρᾶς πλήρης, ὅτι αἱ γραμμαὶ ἃς εἶχον κατὰ τὰς περὶ τὸν Νεῖλον χώρας χαράξει, βεβαιοῦνται ἀκριβέστατα ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Ζιούνκ, ὅστις μετ' ἐμὲ διελθὼν τὰς χώρας ἐκείνας περιέγραψεν ἤδη· ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ καταπλήξει προσέθεσέ μοι votre tête est pleine de tresors· ὑπομειδιῶν δ' εἰς ταῦτα, διότι ἔβλεπεν αὐτὸν προσερχόμενον εἰς τὰς ἰδέας μου, δὲν τὸν ἐλάνθασα ὅτι αὐτῷ ἠστειευόμην, καὶ παρευθὺς ὑπολαβὼν πρὸς δικαιολογίαν τῆς καταπλήξεώς του εἶπε «διότι εἶδες πολλά.» Ὁ δὲ κ. Ujfalvy κατέπληξε τὸ ἀκροατήριον διὰ στόμφου καλέσας, ἅμ' ἀνέστη, τὴν περιήγησίν μου Prodigieux voyage. Πολλαὶ τῶν Γαλλικῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐκ τῆς καταπλήξεως τοῦ κ. Ujfalvy ἀφορμὴν λαβοῦσαι διεφήμισαν τὸ ἔργον μου ὡς ἐθνικὸν καὶ παρέβαλον αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ πρὸς τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσέως. Ἡ δὲ ἐφημερὶς Débat κρίσιν φέρουσα ἐπὶ τοῦ δημοσιεύματος τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρίας τῶν Παρισίων, ἔγραψεν ὅτι αἱ περιηγήσεις τοῦ Λίβιγστων καὶ

Στάνλεϋ όνομα άπέκτησαν, άλλά τήν επιστημονικήν ώφέλειαν έχει ή περιήγησις τοΰ έλληνος ιατρού.

Έκ καθήκοντος δ' ή γεωγραφική εταιρία τών Παρισίων συνέστησεν είς τήν Κυβέρνησίν μας διά τής έν Παρισίοις πρεσβείας τής Α. Μ. τοΰ ήμών βασιλέως, ίνα δημοσιεύση τό έργον, ώς ώφέλιμον είς τήν επιστήμην, καί προξενοΰν τιμήν είς τό ελληνικόν έθνος, καί έπεμψε μάλιστα περί τά δέκα καί πέντε άντίτυπα τοΰ ύπ' αυτής δημοσιευθέντος. Άλλ' είς τοΰ κωφοΰ τήν πόρτα όσο θέλεις βρόντα.

Άπελθών δ' έκ Παρισίων διήλθον διά Γενεύης, Βέρνης, Στρασβούργου, Μετζ, Λουξεμβούργου, Λιέζ, Άμστερντάμ καί Ρότερνταμ, όθεν άπήλθον είς Λονδίνον, καί έδωσα τό περιγραφέν άρθρον είς τήν εκεΐσε Αύτοκρατορικήν Γεωγραφικήν εταιρίαν. Συμπεριελάμβανον δέ είς αυτό άπό σκοπού, είς τήν αυτής άρετήν ελπίσας ότι ήθελον συμπαθειών τύχει, τάς έν Ίνδίαις παρά τής Άγγλικής Κυβερνήσεως προξενηθείσας μοι καταδρομάς, καί τάς ύπ' άλλων εθνών εκλαμβανόμενος ώς Άγγλος, τά πρός τόν άντιβασιλέα τών Ινδιών γραφέντα, καί ύπηνιττόμην έτι καί τήν δειχθεΐσαν άδιαφορίαν ύπό τών Άγγλων καί Ρώσσων περιηγητών, είς τό νά μνημονεύσωσι, μετ' έμέ διελθόντες τινάς τών όσων διήλθον χώρας, καί τήν περιήγησίν μου· κατεδείκνυον δέ ώς γέγραπται, τό μυθικόν τών περιηγήσεων τοΰ Μάρκο Πόλο. Τό άρθρον παρεδόθη πρός μελέτην είς τόν συνταγματάρχην κ. Ζιούλ, τόν θαυμαστήν καί μεταφραστήν τοΰ Μάρκο Πόλο, όστις, όταν κατά τήν πρώτην συνάντησίν μας μέ ήκουσε λέγοντα ότι ό Μάρκο Πόλο δέν περιηγήθη, μοί είπεν ότι καί εκείνος

θέλει ἀποδείξει καὶ ἐμὲ ὅτι δὲν περιηγήθην. Ἔστω, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλὰ πράττων τοῦτο, ἵνα ἐπιτύχῃς, ὅπως καὶ ἐγὼ ἔπραξα διὰ τὸν Μάρκο Πόλο· δηλαδὴ λαμβάνων τὰ δρομολόγιά μου καὶ ἐφαρμόζων ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ περισπούδαστος δ' αὐτοῦ θυγάτηρ μοὶ ἀπήντησε τότε διὰ τῆς παροιμίας «χελιδὼν μία ἄνοιξιν δὲν φέρει.» Ὅταν, κυρία μου, τῇ ἀπεκρίθην, ὁ καιρὸς τῆς ἀνοίξεως ἔλθῃ τότε αὕτη συμβαίνει καὶ ἄνευ τῆς παρουσίας χελιδόνων. Ὁ δὲ κ. Ῥουΐλσων ὁ διδάσκαλος καὶ σύμβουλος τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας, καλέσας με εἶτα συνεβούλευεν, ἵνα ἀναιρέσω ὅσα ἔγραφον ἐν τῷ ἄρθρῳ σχετίζων τὰ ἀρχαῖα πρὸς τὰ νέα, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος, ὡς μοὶ εἶπεν, ἔγραψε, καὶ πάντα τὰ ἄλλα, καὶ νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν χωρῶν μόνον. Διότι ἐγράψατε ὑμεῖς, κ. Ῥουΐλσων, τῷ εἶπον, δὲν πρέπει ἄλλος νὰ γράψῃ; καὶ τῷ κατέδειξα ἀμέσως τὰς πλάνας, ἐν αἷς εὑρίσκετο περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ὤξου. Ὄχι, τῷ προσέθεσα, δὲν θυσιάζω πολυχρονίους πόνους καὶ κινδύνους καὶ πεποιθήσεις, διὰ ματαίας εὐχαριστήσεις. Τί δ' ὕστερον μοὶ ἀπήντησεν ἡ Αὐτοκρατορικὴ γεωγραφικὴ ἑταιρία τοῦ Λονδίνου δημοσιευθήσεται, ἂν μοὶ τὸ ἐπιτρέψῃ, εἰς τὸν πρόλογον τοῦ δευτέρου τόμου ἐν ᾧ ἐκτυλιχθήσονται καὶ αἱ περὶ τοῦ πρώτου τόμου γενησόμεναι κρίσεις, ἂν τοιαῦται ὑπάρξωσιν. Ἐνόησα ὅμως ὅτι ἐνέπεσα ἐν Λονδίνῳ εἰς χεῖρας ἐγωϊσμοῦ, φθόνου καὶ ἀσπλαγχνίας.

Ὡς λέγεται, τὸ ἓν σχόνταμα φέρνει καὶ ἄλλο, οὕτω συνέβη μοι ἐν Λονδίνῳ. Ὁ οἰκοδεσπότης μ' ἔπεισε καὶ ἔδωσα αὐτῷ δανειακὰς ὀκτὼ λίρας, ἃς διὰ συναλλαγματικῆς ὑπέσχετο νὰ μοι πληρώσῃ μετὰ ἕνα μῆνα. Ὁ

μὴν παρῆλθε καὶ χρήματα δὲν μοὶ ἔδιδε. Κατέφυγον τότε πρὸς τὸν κ. Ἰωάν. Γεννάδιον γραμματέα τῆς πρεσβείας, καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα μὲ συστήσῃ εἰς τινα ἵνα ἀναθέσω τὴν ὑπόθεσίν μου· μὲ συνέστησε πρὸς τὸν φίλτατον τῶν φίλων του ὡς αὐτὸν ὠνόμαζε, τὸν κ. Παρασυράκην, εἰς ὃν ἔδωσα δι' ἔξοδα κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν λίρας τρεῖς καὶ ἡμίσειαν· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἔτι ἔδωσα αὐτῷ ὡς δανειακὰς λίρας πέντε, αἵτινες, καθ' ἃ μοὶ ἔλεγεν, ἐχρησίμευον τῷ κ. Γενναδίῳ ἐπὶ μίαν μόνον ἑβδομάδα, μεθ' ἣν ἤθελέ μοι τὰς ἐπιστρέψει. Ἐγένοντο λοιπὸν οὕτως αἱ ὀκτὼ λίραι δέκα καὶ ἕξ. Παρῆλθον δ' ἑβδομάδες τρεῖς, καὶ ἔβλεπον, ὅτι ἠπατήθην σφόδρα· διότι ὁ Παρασυράκης εἰς πλείστους ἐν Λονδίνῳ ὀφειλέτης ὤν, καὶ ἔχων κατ' αὐτοῦ ἀποφάσεις εἶχε διεύθυνσιν ἀλλαχοῦ, καὶ ἀλλαχοῦ ἐκάθητο ὅπου ἦτο γνωστὸς μόνον τῷ κ. Γενναδίῳ· οὗτος δ' ἐξ ἄλλου, ἤκουον παρὰ τοῦ κ. Παρασυράκη,ὅτι προητοιμάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Λονδῖνον,οἱ δὲ φίλοι του προὐτίθεντο νὰ ποιήσωσι δι' αὐτὸν ἔρανον, καὶ αὐτῷ προσέφερον, ὡς εἶτα ἐν ταῖς ἐφημερίσι μειδιῶν ἀνεγίνωσκον, τινὲς τοῦτο, καὶ ἄλλοι ἐκεῖνο, καὶ δὲν γινώσκω ποία Ἀγγλὶς κυρία τὸν αὐτῆς δακτύλιον, καὶ οἱ μαθηταὶ ἔτι τοῦ Σχολείου ἀργυροῦν μελανοδοχεῖον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἅπερ ὁμοῦ ἀπετέλουν ποσὸν πλέον τῶν χιλίων λιρῶν. Τιμῆς ὡς ἐγράφετο καὶ ἀγάπης χάριν· διότι ἡ σημερινὴ κοινωνία ἔχει τρόπους νὰ ἐνδύῃ τὰ ἀγενῆ διὰ πέπλου εὐγενείας. Προέτρεπε δὲ μετὰ τοῦ φίλου του Παρασυράκη καὶ ἐμὲ εἰς τοῦτο, ὅπως ὅμοιον ἔχω, ἀλλ' ἐνθυμοῦνται ἀμφότεροι καλῶς ὅτι ὅλως τὴν συμβουλὴν των ἀπεποιούμην, λέγων τὸ τοιοῦτο δι' ἐμὲ ἀδύνατον. Ἔτρεξα πρὸς τὸν

τότε πρέσβυν ἐν Λονδίνῳ κ. 'Αλ. Κοντόσταυλον, ὅστις ἀφοῦ ἤκουσε τὰ συμβάντα μοι, εἶπεν ἐκπλαγεὶς «εἰς σὲ ἔκαμαν τοιαῦτα! Τί ἀσυνειδησία!» 'Επρότεινα αὐτῷ δι' ἀναφορᾶς μου ἵνα ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἐκκλησίας μοὶ δώσῃ τὸ ποσὸν τῶν δέκα καὶ ἓξ καὶ ἡμισείας λιρῶν, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ νὰ λάβῃ αὐτὸ παρὰ τοῦ κ. Παρασυράκη· διότι ὅσῳ ἔμενον τόσῳ καὶ ἐδαπάνων ἐν Λονδίνῳ, οὕτω δ' ἀντὶ 16 ἔφυγον καὶ μέλλουσι νὰ φύγωσι πολλάκις δέκα καὶ ἕξ. Πάραυτα ὁ κ. Κοντόσταυλος συνέστησε τὴν ἀναφοράν μου εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ κύριον πρόσωπον ὑπῆρχεν ὁ κ. Ζαρείφης. Καλέσας με δ' οὗτος μοὶ ἐνέβαλεν ἐν τῇ χειρὶ λίρας τεσσαράκοντα τέσσαρας, βίᾳ, χωρὶς ν' ἀποδεχθῇ ν' ἀναμίξῃ εἰς τοιοῦτον λογισμὸν τὴν ἐκκλησίαν. Ματαίως μετὰ δακρύων παρεκάλουν αὐτὸν νὰ μὴ κηλιδώσῃ τὴν περιήγησίν μου, νά μοι δώσῃ δὲ μόνον ὅσα μοι κατεχράσθη ὁ κ. Παρασυράκης. Παρεδέχθη τέλος ἵνα δώσω ἀπόδειξιν ὅτι ἔλαβον παρ' αὐτοῦ λίρας τεσσαράκοντα τέσσαρας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἤθελον ἀνταποκριθῇ πέμπων ἀντίτυπα ὅταν δημοσιευθῇ τὸ ἔργον.

'Ως δ' ἐν χερσὶ χρήματα ἤδη εἶχον, ἀπεφάσισα νὰ χρησιμοποιήσω ταῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, καὶ ἀναχωρήσας ἐκ Λονδίνου κατῆλθον διὰ Παρισίων μέχρι Μασσαλίας, ὅθεν ἀπεβιβάσθην εἰς 'Αλεξάνδρειαν, καὶ ἐκεῖθεν μετέβην εἰς Σουέζ. 'Εντεῦθεν δ' ὁδηγὸν ἔχων τὴν Βίβλον ἐξιχνίασα κατὰ τὰ προδιαγεγραμμένα τὸ δρομολόγιον τοῦ Μωϋσέως μεταβὰς εἰς Σινά. 'Εκεῖθεν εἶτα μετέβην εἰς Δαμασκόν, ὅθεν ἀπελθὼν εἰς "Αδανα τῆς Κιλικίας ἐξιχνίασα, ὅσα συνοψίσας εἰς τὸ σύγγραμμα περὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν προδιέγραψα. 'Εξ 'Αδά-

νων δ' ἔπεμψα συνεπεία ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας τὸ σύγγραμμά μου πρὸς κρίσιν, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ν' ἀναλάβῃ ἡ Κυβέρνησις τὴν αὐτοῦ δημοσίευσιν, ἐὰν εὕρισκεν αὐτὸ σπουδαῖον διὰ τὸ ἔθνος καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἔμεινα ἐν Ἀδάνοις ὡς ἐν φυλακῇ ἀπάντησιν ἀναμένων ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ μῆνας τρεῖς. Ἔγραψα πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πεντάκις· δὲν μοὶ ἀπήντησεν οὔτε ἂν ἔλαβε τὰ χειρόγραφά μου· ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ ἀναμένω καὶ φοβούμενος μὴ ἀπωλέσθησαν τὰ χειρόγραφά μου ἀφῆκα τὰ Ἄδανα, καὶ ἐπανέκαμψα εἰς Ἀθήνας τὴν δεκάτην τετάρτην Φεβρουαρίου 1883.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΚΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑΥΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΩΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΘΝΩΝ.

Σπουδάζων τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν εἰς τὴν ἁγίαν Βίβλον καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον παρετήρουν ὅτι ἐκ τῶν διὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη περιγραφομένων ὑπ' ἀμφοτέρων χρονολογιῶν δυνάμεθα δι' ἕκαστον τούτων νὰ σχημα-

τίσωμεν ἀκριβῆ χρονολογίαν, ἐὰν σχετίσωμεν ταύτας πρὸς ἀλλήλας διὰ τῶν ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγγραφέων ἀναφερομένων συγχρονισμῶν καὶ σχετικῶν πρὸς τοὺς συγχρονισμοὺς περιστατικῶν, ἐπειδὴ οἱ συγχρονισμοὶ καὶ τὰ περιστατικὰ ἐκ δύο διαφόρων πηγῶν λαμβανόμενα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκριβῆ σημεῖα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ κανονίσωμεν ὁρίζοντες καὶ τὰς λοιπὰς μεταξὺ αὐτῶν ἐποχάς· ἐνῷ τὸ τοιοῦτο δι' ἑκάστου ἔθνους χρονολογίαν καθ' ἑαυτὴν καταρτιζομένην ἀποβαίνει ἀδύνατον· ἐπειδὴ σύγχισις καὶ ἀντίφασις εἰς τὰ καθέκαστα τῆς δι' ἕκαστον ἔθνος χρονολογίας ὑπάρχει· δι'ὃ αἱ συνταχθεῖσαι ἰδιαιτέρως τῶν ἐθνῶν χρονολογίαι, εἰσὶ πρὸς ἀλλήλας ἀσύμφωνοι. Τὰ ἔθνη δὲ ὧν τὰς χρονολογίας θέλομεν διὰ συγχρονισμῶν σχετίσει, εἰσὶ τὸ τῶν Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Λυδῶν, Ἑλλήνων καὶ Φοινίκων· δι'ἃ θέλομεν ἔτι λάβει ὑπ' ὄψει σαφηνείας χάριν ἐκ τῶν περιγραφεισῶν δι' αὐτὰ ἱστοριῶν, ὅσα περιστατικὰ συμβιβάζονται πρὸς τοὺς ἐξευρεθέντας ἐκ τῆς Βίβλου καὶ ἐκ τοῦ Ἡροδότου συγχρονισμούς· καθότι ἐξελέγχονται οἱ ἑκάστου ἔθνους ἱστορικοί, ὅτι ἠλλοίωσαν τὰς χρονολογίας καὶ τὰ περιστατικά, ἐπειδὴ προσεπάθουν ν' ἀναδείξωσι τὰ ἑαυτῶν ἔθνη ἀρχαῖα, οἱ δὲ περὶ τὴν Βίβλον καὶ νὰ συμβιβάσωσι τὰ περιστατικὰ πρὸς τὰς προφητείας.

Εὑρίσκοντες δ' εἰς τὴν ἁγίαν Βίβλον ἐκ τοῦ Ἀδὰμ μέχρις Ἰακὼβ ἀκριβῶς γεγραμμένην κατὰ διαδοχὴν τὴν ἡλικίαν ἣν εἶχεν ἕκαστος πατήρ, ὅταν ἐγέννησε τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱόν, σχηματίζομεν χρονολογίαν Πατριαρχικήν; ὡς ἠθέλομεν σχηματίσει χρονολογίαν ἐκ διαδοχικῶν βασιλειῶν, συνάπτοντες τοὺς χρό-

νους ἑκάστης βασιλείας· ἀνθ' ὧν ἐνταῦθα σὺνάπτομεν τὴν ἡλικίαν ἑκάστου πατρός, ἣν εἶχε μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ μέλλοντος υἱοῦ του νὰ λογισθῇ διαδοχικὸς τῆς γενεᾶς πατήρ· λ. χ. μανθάνοντες ἐκ τῆς Βίβλου κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ὅτι ὁ Ἀδὰμ εἶχεν ἡλικίαν 230 ἐτῶν ὅταν ἐγέννησε τὸν Σήθ, καὶ οὗτος 205 ὅταν ἐγέννησε τὸν Ἐνώς, καὶ οὗτος 190 ὅταν ἐγέννησε τὸν Καϊνάν, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς τὴν ἡλικίαν ἑκάστου πατρὸς ὅταν τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν ἐγέννησεν υἱόν, ἔχομεν χρονολογίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις Ἰακώβ, καθ' ὃν παύουσι καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα καὶ οἱ νεώτεροι ἵνα ὁρίζωσιν ἡμῖν πατριαρχικῶς τὰς ἡλικίας καὶ διαδοχικῶς τοὺς πατέρας. Ἀθροίζοντες δὲ τὰς διαδοχικὰς ἡλικίας τῶν πατέρων εὑρίσκομεν τοὺς παρελθόντας χρόνους ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις Ἰακώβ· σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι κατά τινας γραφὰς σημειοῦται ἡ ἡλικία τοῦ Μαθουσάλα εἰς ἔτη 167, ὅταν ἐγέννησε τὸν Λάμεχ, καὶ κατ' ἄλλας εἰς ἔτη 187 (α), τοῦ δὲ Νεχὼρ ἡ ἡλικία κατά τινας ἦτο 179 ἐτῶν ὅταν ἐγέννησε τὸν Θάρα καὶ κατ' ἄλλους 79 (β)· ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τῷ πίνακι σημειοῦμεν τὰς ἐχούσας μικρότερον ἀριθμὸν ἡλικίας ὡς πιθανωτέρας.

Ὁ δὲ Ἰακὼβ γράφεται ἐν τῇ Βίβλῳ ὅτι εἶχεν ἡλικίαν 130 ἐτῶν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον (γ), ἦτο δὲ 60 ἔτη μικρότερος (δ) τοῦ ἀποθανόντος Ἰσαὰκ εἰς ἡλικίαν 180 ἐτῶν (ε). Ἀπέθανε δ' οὗτος δέκα ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ εἰς τὴν Αἴγυπτον· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰακὼβ ἔμεινε τριάκοντα ἔτη ἐν γῇ Χαναὰν καὶ εἴκοσιν ἔτη παρὰ τῷ Λάβαν (ϛ), εἶχεν ἡλικίαν 80 ἐτῶν ὅταν

(α) Γεν. ἑ. 25. (β) Γεν. ιά. 24. (γ) Γεν μδ'. 9. (δ) Γεν. κέ. 26. (ε) Γεν. λέ. 28. (ϛ) Γεν. λά. 38.

εἰς Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν ἀπῆλθεν (α), ὅτε ὁ Ἰσαὰκ ἦτο ἐτῶν 140. Προσθέτοντες δὲ εἰς τὸν προγραφέντα πίνακα 130 ἔτη τοῦ Ἰακὼβ ἔχομεν χρονολογίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις εἰσόδου. Τότε ὁ Ἰωσὴφ ἦτο ἐτῶν 40 ἐπειδὴ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν (β), ἔλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν Αἰγύπτῳ παρὰ Φαραὼ εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 30 (γ), μεθ' ὃ ἐπῆλθον ἑπτὰ ἔτη εὐθυνίας (δ), καὶ μετ' αὐτὰ τρία ἔτη λιμοῦ μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀπὸ δὲ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσὴφ παρῆλθον 70 ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου παρῆλθον ἔτη κατὰ τὴν Βίβλον 430 ἐν οἷς 30 διὰ τὴν γῆν Χαναάν, ἐπειδὴ λέγει κατῴκησεν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναὰν ἔτη 430 (ε). Τὰ 400 ἐγράφησαν διὰ τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ πρὸς Ἀβραὰμ ἔχον οὕτω: Γνώσῃ ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ· καὶ δουλώσουσιν αὐτοὺς καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τετρακόσια ἔτη, μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετ' ἀποσκευῆς πολλῆς (ς). Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἡ Βίβλος λέγει ἡμῖν ὅτι ὁ Λευὶ υἱὸς Ἰακὼβ ἔζησεν ἔτη 137, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Καὰθ ἔτη 133, καὶ τούτου ὁ υἱὸς Ἄμβραμ ἔτη 132 (ζ) ὅστις ἦτο πατὴρ τοῦ Ἀαρὼν καὶ Μωϋσέως, ὧν ὁ μὲν εἶχεν ἡλικίαν 83 ἐτῶν καὶ ὁ Μωϋσῆς 80 ὅταν ἐλάλησαν πρὸς Φαραὼ περὶ τῆς ἐξόδου (η). Ἀποτελεῖται δ' ἀριθμὸς μόνον 348 ἐτῶν ἐὰν προσθέσωμεν πάντα τὰ ἔτη τοῦ Καάθ, Ἄμβραμ καὶ Ἀαρών· ἐνῷ δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει ἐκ μὲν τῆς ἡλικίας τοῦ Ἀαρὼν τὰ 83 ἔτη, ἐκ τοῦ Ἀμ-

(α) Γεν. κη'. 8. (β) Γεν. ν'. 26. (γ) Γεν. μα'. 46. (δ) Γεν. μα'. 47. (ε) Ἐξοδ. ιβ'. 40. 41. (ς) ιε'. 13. 14. (ζ) Ἐξοδ. ς'. 18—21. (η) Ἐξοδ. ζ'. 7.

βραμ δὲ τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας, ἣν εἶχεν ὅταν ἐγέννησε τὸν Ἀαρών, ἐκ δὲ τοῦ Καὰθ τὰ ἔτη ἅπερ παρῆλθον ἀπὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν Αἴγυπτον μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Ἄμβραμ· καὶ ἐπειδὴ ἦτο ὁ Καὰθ εἷς ἐκ τῶν εἰσελθόντων καὶ μετ' αὐτὸν μαλιστα ὑπῆρχε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ μικρότερος ὁ Μεραρὶ καὶ οὗτος εἷς ἐκ τῶν εἰσελθόντων ὧν (α), ἀνάγκη ὁ Καὰθ νὰ εἶχεν ἡλικίαν τινὰ κατὰ τὴν εἴσοδόν του ἐν Αἰγύπτῳ τοὐλάχιστον τριῶν ἐτῶν. Λογίζοντες δὲ κατὰ μέσον ὅρον διὰ τὴν ἡλικίαν Καὰθ καὶ Ἄμβραμ ἑξήκοντα ἔτη ἔχομεν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου ἔτη 143 μόνον, καὶ τὴν ἔξοδον συμβᾶσαν 73 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Μωϋσῆν δ' ἔχοντα ἡλικίαν ἑπτὰ περίπου ἐτῶν ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἰωσήφ· ὥστε εἶδεν οὗτος τὰς κακοπαθείας τῶν Ἑβραίων, καὶ τούτοις ἐκεῖνος συνεβούλευσε τὴν ἔξοδον, δι' ὃ καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ὅταν ἐξέλθωσι νὰ λάβωσι καὶ τὰ ὀστᾶ του. Συμβιβάζονται δ' ἔτι ἀκριβέστατα ταῦτα πρὸς τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεί ην διδόμενα ὑπὸ τοῦ Μάνεθων ἔτη τῶν βασιλειῶν τῶν διαδόχων Φαραώ, ἅτινα συμποσοῦνται εἰς 141· αἱ δὲ βασιλεῖαι αὗται βεβαιοῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, ὡς περὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν πραγματευόμενοι θέλομεν ἴδει. Ἀλλ' ὁ Κεδρινὸς ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν πηγῶν ἐρανιζόμενος λέγει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσὴφ δουλεύσαντας τοὺς Ἑβραίους ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη 144, ἅπερ συμβιβάζονται πρὸς τὰ ἔτη τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς τῶν Ἑβραίων· ἀπὸ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσὴφ μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως γράφει ἔτη 65. Ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ κάλλιον μέχρι τῆς ἐξόδου, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν 135 ἐτῶν

(α) Γεν. με'. 11.

συμβιβάζεται κάλλιον διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ διαμονήν, λογιζομένων τῶν ἡλικιῶν Καὰθ καὶ Ἄμβραμ εἰς ἔτη 52, ἐπειδὴ ὁ Καὰθ εἶχεν ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν τριῶν ἐτῶν ὅταν ἐν Αἰγύπτῳ εἰσῆλθεν· ἢ τοὐλάχιστον ὁ Καὰθ καὶ Ἄμβραμ ἐνυμφεύθησαν εἰς μικροτέραν τῶν 30 ἐτῶν ἡλικίαν ὡς οἱ Ἑβραῖοι ποιοῦσιν. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μωϋσέως παρῆλθον ἔτη 40, διότι ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 120 (α). Προσθέτοντες λοιπὸν καὶ ταῦτα καὶ τὰ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς ἔτη εἰς τὸν πίνακα, ἔχομεν χρονολογίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μωϋσέως.

Διεδέχθη δὲ τὸν Μωϋσῆν Ἰησοῦς Ναυῆ ὅστις ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν (β). Ἄρξας τῶν Ἑβραίων κατὰ Κεδρινὸν ἔτη 27 κατὰ δὲ Ἰώσηπον 25· διεδέχθη δ' ὑπὸ τῶν Κριτῶν, ὧν πρῶτος Ἰούδας (γ) ἦρξε κατὰ Κεδρινὸν ἔτη ἑπτά. Μετὰ τοῦτον ὁ Χουσασαρθαὶμ βασιλεὺς Συρίας ἢ Μεσοποταμίας ἢ καὶ Ἀσσυρίας κατ' Ἰώσηπον ἔτη 8, μεθ' ὃν ὁ Γοθονιὴλ ἔτη 40 (δ). Εἶτα ὁ βασιλεὺς Μωὰβ ἔτη 18 (ε). Εἶτα ὁ Ἀὼδ ἔτη 80 (ϛ). Εἶτα ὁ Σαμεγάρ (ζ), ὅστις κατὰ Κεδρινὸν ἦρξεν ἔτη ἑπτά· ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐκ τῆς Βίβλου ὁ Ἀὼδ ἔζη ὅταν ὁ Σαμεγὰρ ἦρχε· διότι λέγει· καὶ Ἀὼδ ἀπέθανε καὶ ἀπέδοτο Κύριος τὸν Ἰσδραὴλ ἐν χειρὶ Ἰαβίν (η), ὅστις ἦρξεν εἴκοσιν ἔτη (θ). Εἶτα Δεβώρα καὶ Βαρὰκ 40 ἔτη (ι). Εἶτα Μαδιὰμ ἔτη ἑπτὰ (κ). Εἶτα Γεδεὼν ἔτη 40 (λ). Εἶτα Ἀβιμέλεχ ἔτη 3 (μ). Εἶτα Θωλὰ ἔτη 23 (ν). Εἶτα Ἰαὶρ ἔτη

(α) Δεύτερον. λδ'. 7. (β) Ἰησ. Ναυῆ δ'. 29. (γ) Κριτ. ά. 2. (δ) Κριτ. γ'. 9 11. (ε) Κριτ γ'. 14. (ϛ) Κρ γ'. 30. (ζ) Κρ. γ' 31. (η) Κρ. δ'. 1. 2. (θ) Κρ. δ'. 3. (ι) Κρ δ' 4. ε. 31. (κ) Κρ. ϛ'. 2. (λ) Κρ. ϛ'. 11 28. (μ) Κρ. θ'. 22. (ν) Κρ. ι'. 2.

22 (α). Εἶτα Φιλιστεὶμ καὶ Ἀμμὼν ἔτη 18 (β). Εἶτα Ἰεφθάε ἔτη 6 (γ). Εἶτα Ἀβαισὰν ἔτη ἑπτὰ (δ). Εἶτα Αἰλὼμ ἔτη 10 (ε). Εἶτα Ἀβδὼν ἔτη 8 (ς). Εἶτα Φιλιστεὶμ 40 ἔτη (ζ). Εἶτα Σαμψὼν ἔτη 20 (η)· μεθ' ὃν κατὰ Κεδρηνὸν ἦρξε Σαμανὴ ἔτος 1. Εἶτα Ἠλὶ ἔτη 20 (θ). Ἤρξατο δ' ὁ Ἠλὶ κρίνειν τὸν λαὸν τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἤτοι τὸ 54 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐγεννήθη ὁ Σαμουὴλ, ὅστις δέον νὰ ἦτο 16 ἐτῶν ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἠλί. Ἤρξατο δὲ κρίνειν τὸν λαὸν ὁ Σαμουὴλ εἰς ἡλικίαν 38 ἐτῶν ἤτοι μετὰ 22 ἔτη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἠλὶ καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἄλλαις μεταφράσεσι τῆς Βίβλου γράφεται ὅτι ὁ Ἠλὶ ἔκρινε τὸν λαὸν 40 ἔτη ἀντὶ 20 κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα (ι). Ἐτελεύτησε δ' ὁ Σαμουὴλ εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν ἱερατεύσας ἔτη λέγει ὁ Κεδρινὸς τριάκοντα πέντε ἀντὶ 32. Ἔχρισε δὲ βασιλέα τὸν Σαοὺλ, ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη 40 κατὰ τὰ εἴκοσι τῶν ὁποίων συνεπίσχυε καὶ ὁ Σαμουήλ· ἤτοι ἐπὶ 12 ἔτη ἦρξε μόνος ὁ Σαμουὴλ, καὶ ἐπὶ 40 ἐβασίλευσεν ὁ Σαούλ. Συνάπτονται δὲ οὕτω τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ μέχρι τελευτῆς Σαμουὴλ 499 ἐνῷ ὁ Κεδρινὸς σημειοῖ 610. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Δαυὶδ 629 ἔτη, ἐν οἷς ἑπτὰ ἔτη διὰ τὸν διαδεχθέντα τὸν Ἰησοῦν Ἰούδα καὶ ἑπτὰ διὰ τὸν Σαμεγάρ· εἶνε δ' ὁ ἀριθμὸς μέγας ἐλεγχόμενος ἐκ τῶν γενέσεων τοῦ Ἰούδα μέχρι Δαυίδ, ἕκτου ὄντος ἀπὸ Ναασὼν (κ) ἄρχοντος κατὰ τὴν ἐξο-

(α) Κρ. ι. 4. (β) Κρ. ι 7. 8. (γ) Κρ. ιβ'. 7. (δ) ιβ'. 9. (ε) ιβ'. 11. (ς) ιβ'. 14. (ζ) Κριτ. ιγ'. 1. (η) Κρ. ις'. 31. (θ) Βασιλ. Α'. δ'. 18. (ι) Σαμουὴλ δ'. 18. (κ) Ῥούθ, δ'. 18—22.

δον τῆς φυλῆς Ἰούδα (α). Ὑπολογίζοντες δὲ καθ' Ἡρόδοτον 100 ἔτη διὰ τρεῖς γενεὰς (β) ἔχομεν ἀπὸ Ναασὼν μέχρι Δαυὶδ ἔτη 200· τοσαῦτα δ' εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς βασιλείας Δαυίδ· διότι ὁ Δαυὶδ εἶχεν ἡλικίαν 30 ἐτῶν ὅταν ἐβασίλευσεν (γ), ἅπερ ὑπολογίζομεν ἀνθ' ὧν ὑπ' ὄψιν ἐλάβομεν διὰ τὴν ἡλικίαν Ναασὼν, ὅστις τοὐλάχιστον εἶχεν ἡλικίαν 30 ἐτῶν ἄρχων τῆς φυλῆς Ἰούδα ἐκλεχθείς. Εἰς τὸ αὐτὸ δ' ἐξαγόμενον θέλομεν ἀφιχθῆ ἐὰν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χουσασαρθαίμ, ἥτις ἐκ τοῦ Ἡροδότου ὁριζομένη ὑπῆρχε τὸ 1162 π. Χ., προσθέσωμεν τὰ ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρις αὐτοῦ ἔτη· δηλαδὴ ἑπτὰ ἔτη διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰούδα, 27 διὰ τὴν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ 40 διὰ τὴν τοῦ Μωϋσέως, ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι ἡ ἔξοδος συνέβη τὸ 1240 περίπου π. Χ. ἐνῷ κατὰ τὸν τῶν γενεῶν ὑπολογισμὸν ἀποδείκνυται ἡ ἔξοδος συμβᾶσα τὸ 1262. Δηλοῦται δὲ ἐκ τούτου, ὅτι ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ τῶν Κριτῶν ἔτη ἐπειδὴ ὑπελογίσθησαν ὡς διαδοχικὰ τὰ τῶν διαφόρων φυλῶν περιστατικά, ἐνῷ πολλὰ τούτων ἦσαν σύγχρονα· διότι μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἑκάστη φυλὴ ἔζη ἀνεξαρτήτως, καὶ ποτὲ μὲν αὕτη ἄλλοτε δ' ἐκείνη ὑπέκυπτεν εἰς δουλείαν ἢ ἀπηλευθεροῦτο. Ἐβασίλευσε δ' ὁ Δαυὶδ ἔτη 40 διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σολομῶν (δ); ὅστις τὸν δεύτερον μῆνα τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐθεμελίωσε τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ· (ε)· δηλαδὴ ἐκ τῆς ἐξόδου, καθ' ὃν ὑπολογισμὸν ποιοῦμεν τὸ 243 ἔτος· ἐνῷ ἡ Βίβλος ἀριθμεῖ τὰ ἔτη ταῦτα εἰς 440 κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ἢ εἰς 480 κατὰ τοὺς

(α) Ἀριθ. ζ'. 12. (β) Ἡροδ. ΙΙ. 142. (γ) Βασιλ. Β'. ε'. 4. (δ) Βασ. Β'. ε'. 4. Βασ. Γ'. β'. 11. (ε) Βασ. Γ'. ς'. 1.

νεωτέρους (α) καὶ 592 κατὰ Ἰώσηπον. Ἐν τῷ πίνακι προστιθέμενα τὰ διάφορα ταῦτα τῶν ἐτῶν ποσὰ σημειοῦνται καὶ πᾶσαι αἱ διαφοραὶ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς θεμελιώσεως τοῦ Ναοῦ, ὑπὸ σειρὰς ἰδιαιτέρας· λ. χ. σημειοῦται σειρὰ κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, κατὰ τοὺς νεωτέρους, καὶ σειρὰ τρίτη καθ' ὃν ὑπολογισμὸν ποιοῦμεν. Τοὐντεῦθεν ἡ χρονολογικὴ σειρὰ βαίνει ἀκριβής· περιγράφονται δ' ἐν τῷ πίνακι ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ αἱ διαδοχικαὶ ἐποχαί, καὶ σχετίζονται αἱ τελευταῖαι αὐτῶν πρὸς τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῶν ἡμετέρων ἐποχῶν· ὥστε οὕτω καταρτίζεται χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις ἡμῶν ἀκριβής. Ἐκ ταύτης δὲ δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν καὶ τοὺς πρὸς ταύτην σχετιζομένους ἄλλων ἐθνῶν βασιλεῖς, ἢ καὶ ἐποχάς, καὶ νὰ καταρτίσωμεν ἀκριβῆ χρονολογίαν καὶ τῶν σχετιζομένων οὕτω πρὸς ταύτην ἐθνῶν, νὰ μάθωμεν δὲ τὴν ἀξίαν ἑκάστου, ὅπως δι' ἀκριβοῦς πλάστιγγος μανθάνομεν ἑκάστου σώματος τὸ βάρος.

Ἐβασίλευσε δ' ὁ Σολομὼν 40 ἔτη (β), ἐξ ὧν τρία ἔτη κατελογίσθησαν πρὸ τῆς θεμελιώσεως τοῦ ναοῦ, τριάκοντα ἑπτὰ δ' εἰσὶ τὰ ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου καὶ προκατελάβετο τὴν Γαζὲρ καὶ τὴν Μεργὰβ καὶ ἔδωκεν αὐτὰς Φαραὼ ἀποστολὰς θυγατρὶ αὐτοῦ γυναικὶ Σολωμών, καὶ Σολωμὼν ᾠκοδόμησε τὴν Γάζερ (γ). Ὁ δὲ Ἱεροβοὰμ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Σολωμὼν κατέφυγεν εἰς Σουσακεὶμ βασιλέα Αἰγύπτου (δ). Σαβὰ δ' ἡ βασίλισσα τοῦ νότου ἦλθε πρὸς τὸν Σολωμών (ε). Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως

(α) Βασιλ. Γ. ς'. Βασιλ. Α'. ς'. (β) Βασ. Ι'. ιά. 42. (γ) Βασ. Γ'. δ'. 34. (δ) Βασιλ. Γ'. ιά. 40. (ε) Βασιλ. Γ'. ι. 1.

τῆς Τύρου Χιρὰμ (α) ναῦς μετ' ἀνθρώπων τοῦ Σαλωμὼν ἔφερε χρυσίον ἐκ Σουφὶρ (β). Διεδέχθη δὲ τὸν Σαλωμὼν Ῥοβοὰμ ὁ υἱός του (γ), ὅστις ποῦ μὲν γράφει ἡ Βίβλος ὅτι ἐβασίλευσε 12 ἔτη (δ) ποῦ δὲ 17 (ε). Ἀλλ' ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ ιέ. κεφαλαίου ἐν ᾧ γράφεται ὅτι ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύοντος Ἱεροβοὰμ βασιλεύει Ἀβιοῦ υἱὸς Ῥοβοάμ, οὗτος ἐβασίλευσε δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη. Ἐν τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ Σουσακὶμ καὶ ἔλαβε πάντας τοὺς θησαυροὺς ἐκ τοῦ οἴκου Κυρίου (ς). Διεδέχθη δ' ὑπὸ Ἀβιοῦ βασιλεύσαντος ἔτη τρία (ζ). Οὗτος δὲ ὑπὸ Ἀσσὰ βασιλεύσαντος ἔτη 41 (η). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἐν Συρίᾳ Ἄδερ κατοικῶν ἐν Δαμασκῷ, ὅστις ἐπάταξε τὸν Ἀρίν, τὸν Δὰν καὶ πᾶσαν τὴν Χερνέθ (θ). Διεδέχθη δ' Ἀσὰ ὑπὸ Ἰωασαφὰτ βασιλεύσαντος ἔτη 25 (ι). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλεύοντος Ἀχαὰβ εἰς τὸν Ἰσδραὴλ ὑπῆρξεν Ἠλίας ὁ Θεσβίτης (κ) καὶ Ἄδερ μετὰ 32 βασιλέων ἦλθεν εἰς Σαμάρειαν (λ), ἔκαμε δὲ πλοῖα εἰς Θαρσεῖς ἵνα πλεύσωσι διὰ χρυσὸν εἰς Ὀφείρ, ἀλλὰ συνετρίβησαν εἰς ἐπιὼν Γάβερ (μ)· διεδέχθη δὲ ὑπὸ Ἰωρὰμ (ν), βασιλεύσαντος ὀκτὼ ἔτη (ξ). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ὑπῆρχεν Ἐλισσαιὲ καὶ Νεεμὰν ἄρχων Συρίας λεπρὸς (ο) ὁ ὀνομάσας Ἀβανὰ καὶ Φαρφὰρ τοὺς ποταμοὺς τῆς Δαμασκοῦ (π). Διεδέχθη δὲ τὸν Ἰωρὰμ Ὀχοζίας βασιλεύσας ἔτος ἓν (ρ), ἐβασίλευε δ' ἐν Συρίᾳ

(α) Βασ. ί. 9. (β) θ'. 28. ι. 11. (γ) ιά. 44. (δ) Βασ. Γ. ιβ'. 24. (ε) Βασ. Γ. ιδ'. 1. (ς) .δ . 2 ὶ. 26. (ζ) ιδ'. 31. ιέ. 2. (η) ιέ 8. 10. (θ) ιέ. 18 20. (ι) Βασ Γ. ις'. 28. κβ'. 42 (κ) ιζ'. 1. (λ) κά. 16. (μ) κβ'. 49. (ν) κβ'. 51. (ξ) Βασ. Δ. ή. 17. (ο) Βασ. Δ'. έ. 1—20. (π) έ. 12. (ρ) Βασ. Δ'. ή. 26.

'Αζιήλ (α). Τὸν 'Οχοζίαν διεδέχθη ἡ μήτηρ του Γοθολία βασιλεύσασα ἓξ ἔτη (β), καὶ ταύτην 'Ιωὰς βασιλεύσας 40 ἔτη (γ). 'Εν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐβασίλευεν 'Αζιὴλ καὶ "Αδερ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐν Συρίᾳ (δ). Διεδέχθη τὸν 'Ιωὰς 'Αμασίας (ε) βασιλεύσας ἔτη 29, καὶ τοῦτον διεδέχθη 'Αζαρίας βασιλεύσας 52 ἔτη (ς). 'Εν τῷ 36 ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐβασίλευσε Μαναὴμ ἐν Σαμαρείᾳ ἐπὶ δέκα ἔτη καθ' οὗ ἀνέβη Φουὰ βασιλεὺς 'Ασσυρίων (ζ). Διεδέχθη δὲ τὸν 'Αζαρίαν 'Ιωάθαμ (η) ὅτε ἐβασίλευε Φακεὲ ἐν Σαμαρείᾳ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὁποίου ἀνέβη Θαλγαθφελασὰρ βασιλεὺς 'Ασσυρίων καὶ ἔλαβε τὴν Αἴν, τὴν 'Αβέλ, τὴν Θαμααλά, τὴν 'Ανιώχ, τὴν Κενέζ, τὴν 'Ασώρ, τὴν Γαλαάν, καὶ Γαλιλαίαν, πᾶσαν γῆν Νεφθαλὶ, καὶ ἀπῴκισεν εἰς 'Ασσυρίους (θ). Διεδέχθη δὲ τὸν 'Αζαρίαν 'Ιωάθαμ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Φακεὲ βασιλεύσας 16 ἔτη (ι)· ἐξεστράτευσε δὲ κατ' αὐτοῦ Φακεὲ μετὰ 'Ρεσσὰν βασιλέως Συρίας (κ). Διεδέχθη δ' ὑπὸ 'Αχὰζ (λ) βασιλεύσαντος 16 ἔτη (μ)· κατ' αὐτοῦ ἐξεστράτευσε 'Ρασσὼν καὶ Φακεέ (ν)· καὶ ἀπέστειλεν 'Αχὰζ πρὸς Θαλγαθφελασὰρ βασιλέα 'Ασσυρίων λέγων δοῦλός σου εἰμί, ἀνάβηθι σῶσόν με· καὶ ἀνέβη βασιλεὺς 'Ασσυρίων εἰς Δαμασκὸν καὶ ἀπῴκισεν αὐτὴν καὶ τὸν 'Ρασσὰν ἐθανάτωσεν (ξ). 'Εν τῷ δεκάτῳ ἔτει 'Αχὰζ ἐβασίλευεν 'Ωσηὲ εἰς Σαμάρειαν, ἐννέα δ' ἔτη ἐβασίλευσε (ο). Διεδέχθη δὲ τὸν 'Αχὰζ 'Εζεκίας βασιλεύσας 29 ἔτη (π). 'Εν τῷ τετάρτῳ ἔτει αὐτοῦ ἀνέβη Σαλαμα-

(α) Βασ. Δ'. η'. 29. (β) ιά. 3. (γ) ιά. 21. ιβ'. 1. (δ) ιγ'. 3. (ε) ιδ'. 1. 2. (ς) ιέ. 1. 2. (ζ) ιέ. 17. 19 (η) ιέ. 7. (θ) ιέ. 27. 29. (ι) ιέ. 32. 33. (κ) ιέ. 37. (λ) ιέ. 38. (μ) ις'. 2. (ν) ις'. 5. (ξ) Βασιλ. Δ'. ις'. 7. 10. (ο) ιζ'. 1. (π) ιη'. 1. 2.

νασάρ καὶ ἐπολιόρκει Σαμάρειαν· διότι Ὠσηὲ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Σηγὼρ βασιλέα Αἰγύπτου καὶ οὐκ ἀνήνεγκε φόρον πρὸς Ἀσσυρίους καὶ κατελάβετο αὐτὴν τὸ ἕκτον ἔτος Ἐζεκίου ἔννατον δ' ἔτος Ὠσηέ, καὶ ἀπῴκισε τὴν Σαμάρειαν ἐν Ἀλαέ, Ἀβώρ, ποταμῷ Γοζὰν καὶ ὄρη Μήδων (α)· καὶ ἤγαγε βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐκ Βαβυλῶνος ἐκ Χουθά, ἀπὸ Ἀϊὰ καὶ ἀπὸ Αἱμὰθ καὶ Σεπφαρουαῒμ καὶ κατῳκίσθησαν εἰς Σαμάρειαν ἀντὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ (β)· καὶ ἦσαν ἔθνη ποιοῦντες θεοὺς αὐτῶν (γ). Καὶ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει Ἐζεκίου ἀνέβη Σεναχιρὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων (δ). Καὶ ἤκουσε Σεναχιρὶμ περὶ Θαρακὰ βασιλέως Αἰθιόπων (ε)· καὶ ἐγένετο νυκτὸς καὶ ἐπάταξεν ἄγγελος ἐν τῇ παρεμβολῇ Ἀσσυρίων 85,000 καὶ ἐπέστρεψε Σεναχιρὶμ ἐν Νινευή (ς). Ἐν τῷ καιρῷ δ' ἐκείνῳ ὑπῆρχεν Ἡσαΐας (ζ), Μαροδὰχ δὲ υἱὸς Βαλαδὰν βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀπέστειλε βιβλία καὶ μανaὰ πρὸς Ἐζεκίαν ὅτι ἠρώστησε (η). Διεδέχθη δ' Ἐζεκίαν Μανασσῆς (θ), βασιλεύσας 55 ἔτη (ι)· καὶ τοῦτον διεδέχθη Ἀμὼς βασιλεύσας δύο ἔτη (κ)· καὶ τοῦτον Ἰωσίας (λ) βασιλεύσας ἔτη 31 (μ). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη Φαραὼ Νεχαὼ ἐπὶ βασιλέα Ἀσσυρίων, καὶ ἐπορεύθη Ἰωσίας εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν Νεχαὼ ἐν Μαγεδὼ (ν)· καὶ ἔχρισεν ὁ λαὸς βασιλέα Ἰωαχὰζ καὶ μετῴκισεν εἰς Αἴγυπτον αὐτὸν τρίμηνον βασιλεύσαντα Νεχαὼ θεὶς ἐν Ἱερουσαλὴμ βασιλέα τὸν Ἐλιακὴμ, ὃν Ἰωακὶμ ὠνόμασε καὶ ζημίαν 100 τάλαντα ἀργύρου καὶ 100 τάλαντα χρυσοῦ ἅπερ Ἰωακὶμ ἐπλή-

(α) Β. Δ'. ιή. 1.2 ιζ'. 3-7. (β) ιζ'. 24. (γ) ιζ' 29-33. (δ) ιή. 13 22 (ε) ιθ'. 9. (ς) ιθ'. 35-37. (ζ) ιθ'. 2. (η) κ'. 12. (θ) κ'. 21. (ι) κά. 1. (κ) κά. ιθ'. 19. (λ) κά. 23. 24. (μ) κβ'. 1. (ν) κγ'. 29.

ρωσεν (α)· ἢ ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος καὶ Συρίοισι πεζῇ ὁ Νεχὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδώλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ μάχην Καδύτην, κατ' Αἰγυπτίους καὶ ἑπομένως τὴν Ἱερουσαλὴμ, πόλιν τῆς Συρίας ἐοῦσαν μεγάλην εἷλεν (β). Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Ἰωακὶμ ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ καὶ ἐγενήθη αὐτῷ Ἰωακὶμ δοῦλος τρία ἔτη (γ)· καὶ ἠθέτησε καὶ ἀπέστειλε Κύριος κατ' αὐτοῦ τοὺς μονοζώνους τῶν Χαλδαίων οἵτινες πολὺ πιθανὸν νὰ ἔχωσι σχέσιν πρὸς τοὺς Ἀλυζῶνας τοῦ Ὁμήρου, οὓς καὶ ἡμεῖς Χάλυβας καὶ Χαλδαίους ὠνομάσαμεν· καὶ ἐνέπλησε τὴν Ἱερουσαλὴμ αἵματος ἀθώου, καὶ ἐκοιμήθη Ἰωακὶμ βασιλεύσας ἕνδεκα ἔτη, καὶ διεδέχθη αὐτὸν Ἰωαχὶμ (δ)· καὶ οὐ προσέθετο ἔτι βασιλεὺς Αἰγύπτου ἐξελθεῖν ἐκ γῆς αὐτοῦ, ὅτι ἔλαβε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀπὸ τοῦ χειμάρρου Αἰγύπτου (βάτη Ἀρρίσση) ἕως τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου πάντα ὅσα ἦν τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου (ε)· ἐξ ὧν ἐλέγχεται ὁ μυθωδῶς τὸν Ναβουχοδονόσορ περιγράφων Στράβων Ναβοχοδρόσορον αὐτὸν καλῶν (ς)· ἐβασίλευσε δὲ Ἰωαχὶμ μῆνας τρεῖς (ζ). Καὶ ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὸν Ἰωαχὶμ καὶ ἀπῴκισεν αὐτὸν καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἐβασίλευσε τὸν Σεδεκίαν (η) ἕνδεκα ἔτη βασιλεύσαντα ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τῷ ἐννάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας

(α) Β. Δ'. κγ' 30 37. (β) Ἡροδ. II. 159 Κάδης πόλις ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὴν ἔρημον Φαρὰ δηλαδὴ τὴν ἀνατολικῶς τῆς Γάζης κειμένην, καὶ καλουμένην ὡς προεγράφη καὶ Κάδης Βαρνή, δι' ἧς ὁδὸς ἀπ' εὐθείας ἀπ' Αἰγύπτου διήρχετο διὰ τὴν Βαβυλῶνα. (γ) Β. Δ'. κδ'. 1. (δ) κγ'. 36. κδ'. 2-7. (ε) κδ'. 7. (ς) Στραβ. 687. (ζ) Β. Δ'. κδ'. 8. (η) κδ'. 12—19.

αὐτοῦ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ ἦλθε Ναβουχοδονόσορ καὶ ἐξεπολιόρκησε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ἕως τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους βασιλέως Σεδεκίου (α). Ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ ἐνιαυτῷ βασιλεῖ Σεδεκίᾳ οὗτος ἐνιαυτὸς ὀκτὼ καὶ δέκατος τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ λόγος ἐγένετο πρὸς Ἱερεμίαν (β)· ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἤρξατο βασιλεύειν ὀκτὼ ἔτη πρὸ τῆς βασιλείας Σεδεκίου, ὡς καὶ ἐκ τῶν βασιλειῶν ἐδείχθη. Καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ ἑβδόμῃ τοῦ μηνὸς αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἐννέα καὶ δέκατος τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἦλθε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος αὐτοῦ, καὶ ἐνέπρησε τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πόλιν καὶ ἀπῴκισεν Ἰούδαν ἐπάνωθεν τῆς γῆς αὐτοῦ (γ). Καὶ κατέστησεν ἐπὶ τῶν καταλειφθέντων Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικάμ, ὃν ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἐπάταξεν Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου (δ). Καὶ ἐγεννήθη ἐν τῷ 37 ἔτει τῆς ἀποικίας τοῦ Ἰωαχὶμ τῷ δευτέρῳ μηνὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι μηνὸς Εὐιαλμαρωδὲκ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξήγαγεν Ἰωαχὶμ ἐξ οἴκου φυλακῆς (ε). Ἦλθε δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸ πρῶτον εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸ τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωακὶμ ὃν καὶ ὑπέταξε δοῦλον αὐτῷ καταστήσας· καὶ ᾐχμαλώτισεν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰούδα τὸν Δανιήλ, Ἀνανίαν, Ἀζαρίαν καὶ Μισαὴλ (ς). Ἐβασίλευσε δ' ὁ Ἰωακὶμ ἔτη ἕνδεκα, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ἰωαχὶμ βασιλεύσαντος μῆνας τρεῖς· ὥστε ἡ πρώτη ἔλευσις τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρξε πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰωαχίμ, καὶ ἑπομένως ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ναβουχοδονόσορ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰωαχίμ.

(α) Β' Δ'. κε'. 1—3. (β) Ἱερεμ. λθ'. (γ) κε'. 8—22 (δ) κε'. 22—27. (ε) κε'. 27. (ς) Δανιὴλ α'. 1—7.

ὑπὸ τοῦ Εὐιαλμερωδὲκ παρῆλθον ἔτη τεσσαράκοντα πέντε. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Ἰωαχὶμ συνέβη τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἄρα οὗτος ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας· καὶ ἑπομένως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ μέχρις Εὐιαλμαρωδὲκ παρῆλθον ἔτη 45. Ὑπολογίζοντες δὲ τὰς διαδοχικὰς βασιλείας κατὰ τὴν Βίβλον ἐν Ἱερουσαλὴμ, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν χρονολογικὴν σειρὰν ἔχοντες, εὑρίσκομεν ἐκ τῆς θεμελιώσεως τοῦ ναοῦ μέχρι τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ τὰ πάντα ἔτη 430 καὶ μῆνας ἕξ.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ ταῦτα ἡ χρονολογικὴ σειρὰ σχετίζεται πρὸς τὴν τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων, καὶ αὗται πρὸς τὰς τῶν Περσῶν καὶ Ἑλλήνων, ἔχομεν, ὡς ἐν τῷ πίνακι δείκνυται, τὸν Νεχὼ βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 605 —621 π. Χ. ὅστις καθ' ἃ ἡ Βίβλος καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἡμῖν προεῖπον ἐφόνευσε τὸν Ἰωσίαν ἐν Μαγεδὼ, καὶ ἔθεσε βασιλέα ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸν Ἰωακίμ. Ὁ θάνατος λοιπὸν τοῦ Ἰωσία συνέβη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 621—605 π. Χ. Ὁ Ἰωακὶμ δ' ἐβασίλευσεν ἕνδεκα ἔτη καὶ μετ' αὐτὸν τρεῖς μῆνας ὁ Ἰωαχίμ· καὶ πρὸ αὐτοῦ τρεῖς ἑτέρους μῆνας ὁ Ἰοχάζ· τὸ ὄγδοον δ' ἔτος τῆς βασιλείας του ὁ Ναβουχοδονόσορ· ἤτοι μετὰ ἕνδεκα ἔτη καὶ ἕξ μῆνας ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσία· ᾐχμαλώτισε τὸν Ἰωαχίμ· ἐν δὲ τῷ 37 ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ ἐξέβαλεν αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς Εὐιαλμαρωδὲκ (α), ὁ διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ὑπῆρξαν δὲ κατὰ Βερὸζ Ναβουχοδονόσορ δύο, ὧν ὁ πρῶτος μαθὼν ὅτι ὁ κυβερνήτης ὃν εἶχε θέσει εἰς τὴν κάτω Συρίαν καὶ εἰς τὴν

(α) Βασιλ. Δ'. κέ. 27.

Φοινίκην ἐπανέστη (δηλαδὴ ὁ Γεδαλίας ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ ὅτε οἱ Ἑβραῖοι κατέφυγον εἰς Αἴγυπτον), (α) ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸν υἱόν του Ναβουχοδονόσορ ὅστις ἀφοῦ ἐκυρίευσε ταύτας μαθὼν ὅτι ὁ πατήρ του ἀπέθανε μετὰ βασιλείαν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἔτους ἐπανέκαμψεν εἰς Βαβυλῶνα καὶ παρέλαβε τὴν βασιλείαν. Ἐπειδὴ δ' ἡ γυνὴ τούτου Νικάουλις ἦτο ἐκ Μηδίας ἵνα ἔχῃ ὅμοια τοῖς τοῦ τόπου της ἔκαμε τοὺς κρεμαστοὺς κήπους (β). Ἐβασίλευσε δὲ λέγει ὁ Βερὸζ 43 ἔτη καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Εὐιμεροδάχ (γ), ἀλλ' ὡς προανελύθη ἐκ τῆς Βίβλου ἐβασίλευσεν ἔτη 24, ἀφοῦ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη 21 (δ). Καλεῖται ὁ Εὐιμεροδὰχ ὑπὸ τῆς Βίβλου Εὐιαλμεροδὰχ καὶ ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ Βαλτάσαρ ὅστις ἐφονεύθη εἰς τὸ τρίτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑπὸ τοῦ κυριεύσαντος τότε τὴν Νινευὶ Ἀστυάγους (ε). Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ μηνὶ ἑβδόμῃ τοῦ μηνὸς αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἐννεακαιδέκατος τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ, Ναβουζαρδὰν ἐνέπρησε τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· ἤτοι ἐνεπρήσθη ὁ ναὸς μετὰ ἕνδεκα ἔτη ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰωαχὶμ καὶ μετὰ 22 ἔτη καὶ ἓξ μῆνας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσία ὑπὸ Νεχώ· ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Εὐιαλμερωδὲχ ἔχομεν ἔτη 45, καθ' ἃ Ναβουχοδονόσορ πατὴρ καὶ υἱὸς ἐβασίλευσαν. Ἔμεινε δὲ ὁ Ἰωαχὶμ τρία ἔτη δοῦλος εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ, δηλαδὴ ὁ

(α) Βασιλ. Δ'. κέ 22. (β) Ἰώσηπος par Buchon σελὶς 267 βιβλ. X, κεφ. ιά (γ) Ἰώσηππος σελ. 832 βιβλ. I. κεφ. ς'. (δ) Δὲν ἠξεύρω πῶς ὁ Μελιλᾶς, ὅστις οὐδὲν ὑγιὲς ἐν τῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ γράφει, ἔγραψεν ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν ἔτη 24. (ε) Δανιὴλ έ. 1, ζ'. 1, ή. 1.

Ἰωακὶμ ἐδούλευσεν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτε ἀπεστάτησεν ὑποθαλπόμενος ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλ' ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακὶμ ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐφόνευσε τὸν Ἰωακὶμ καὶ ἔθεσε βασιλέα τὸν Ἰωαχίμ. Τοῦτο τὸ ἔτος πρέπει νὰ ᾖ καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ Νεχώ· διότι ὁ Ἱερεμίας βεβαιοῖ ὅτι τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακίμ, ἤτοι ἓν ἔτος μετὰ τῆς δουλεύσεως τούτου ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ διότι ἐδούλευσεν ὡς εἴδομεν τὸν Ἰωακὶμ τὸ τρίτον ἔτος τῆς τούτου βασιλείας, ἐπάταξεν ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸν Νεχὼ ἐν Χαρμεὶς ἐπὶ τῷ ποταμῷ Εὐφράτῃ (α). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι καὶ δεύτερον ὁ Νεχὼ ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Βαβυλωνίων. Ἡ δὲ τούτου ἧττα δὲν ἦτο ἐντελής· διότι, ὁ Ἰωακὶμ ὕστερον εἰς τοὺς Βαβυλωνίους δὲν ἐπλήρωνε φόρον διὰ φήμην, ὡς ὁ Ἰώσηπος λέγει, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου προυτίθετο νὰ πολεμήσῃ τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος (β)· δι' ὃ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ναβουχοδονόσορ πρὸς δούλευσιν τοῦ ἀποστατήσαντος Ἰωακὶμ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας τούτου συμβᾶσα πιθανοτάτη φαίνεται ὅτι συνέβη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεχὼ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Ψάμμιος, ἤτοι τὸ 605 ἢ 604 π. Χ. καὶ ἑπομένως τοῦ Ἰωσία ὁ θάνατος συμβὰς πρὸ 8 ἐτῶν καὶ 3 μηνῶν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Νεχὼ συνέβη τὸ 612 π. Χ. ἡ καταστροφὴ δὲ τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ 22 ἔτη καὶ 6 μῆνας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσία συμβᾶσα συνέβη τὸ 589, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ τοῦ πρώτου τὸ 608 π. Χ. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας

(α) Ἱερεμ. κς'. 2. (β) Ἰώσηπ. σελ. 258. 259 Χ. ζ'. ί.

Εὐιαλμερωδὲκ τὸ 563 π. Χ. Βεβαιοῖ δ' ἡμῖν ὁ Βερὸζ ὅτι Εὐιαλμερωδὲκ ἐβασίλευσεν ἔτη δύο καὶ ἐφονεύθη ὡς λέγει διὰ κακίαν (α), ἢ ὡς κάλλιον διασαφεῖται ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ ἐφονεύθη ὑπὸ Ἀστυάγους, ὃν Δάρειον καλεῖ (β). Διεδέχθη δ' ὑπὸ Νεριγλισοζὸρ τοῦ τὴν ἀδελφήν του νυμφευθέντος καὶ βασιλεύσαντος ἔτη 4, διαδεχθέντος δὲ ὑπὸ Λαβοριζαρκὸθ νέου ἔτι ὄντος καὶ ἐννέα μῆνας βασιλεύσαντος. Τούτου ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων φονευθέντος ἐγένετο βασιλεὺς ἐκ τῆς αὐτοῦ γενεᾶς Ναβονὶδ κατὰ τὸ δέκατον ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλὼν ὑπὸ Κύρου, δηλαδὴ μετὰ 50 ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ μετεφέρθη ἐν Πασαγράδαις.

Ἐξ ἄλλου δὲ καθ' Ἡρόδοτον Λαβύνητος βασιλεὺς Βαβυλωνίων, Ἄμασις βασιλεὺς Αἰγύπτου, Κροῖσος βασιλεὺς Λυδῶν καὶ Κῦρος ἦταν σύγχρονοι· διότι ὁ Κροῖσος πόλεμον ἔχων μετὰ τοῦ Κύρου μετεπέμψατο εἰς Ἄμασιν καὶ εἰς Λαβύνητον πρὸς συμμαχίαν (γ). Τὸ δὲ ἔτος τοῦτο, καθ' ὃ μετεπέμπετο πρὸς συμμαχίαν ἦτο τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας Κροίσου, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐν Πετρίῃ μάχην, καθ' ἣν ἐνικήθη ὁ Κροῖσος (δ), ὁ Κῦρος κατὰ τάχος ἐλθὼν ἐπολιόρκει αὐτὸν εἰς Σάρδεις (ε)· ὁ δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν ἔπεμψεν ἐκ τοῦ τείχους ἀγγέλους εἰς τὰς συμμαχίας· οἱ μὲν γὰρ διεπέμποντο εἰς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι εἰς Σάρδεις (ς). Ἀλλ' ὁ Κῦρος τὴν τέσσαρες καὶ δεκάτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας εἷλε τὰς Σάρδεις. Ἦτο δὲ τὸ ἔτος τοῦτο δεύτερον τῆς βα-

(α) Ἰώσηπ. σελ 812. l. ς'. Δανιὴλ ή. 1. (β) Δανιὴλ ἐ, 1, ή. 1.
(γ) Ἡροδ. I. 77. (δ) I. 77. (ε) I. 79. (ς) I. 84.

σιλείας τοῦ Κύρου· ἐπειδὴ ὁ Κῦρος τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέλυσε τὸν Ἀστυάγην (α) γαμβρὸν ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Κροίσου (β)· δι' ὃ οὗτος καὶ διότι ἔβλεπε τὰ τῶν Περσῶν πράγματα αὐξανόμενα, ἐνέβησε εἰς φροντίδα, εἰ δύναιτο πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν (γ). Ἐβασίλευσε δ' ὁ Κῦρος ἔτη 29 ἐκ τοῦ 561—532 π. Χ. ὡς ἐκ τῆς τῶν Μήδων καὶ Περσῶν χρονολογικῆς σειρᾶς δείκνυται· ὁ Ἄμασις δὲ ἐκ τοῦ 574—530. Ὁ Κροῖσος λοιπὸν καταλυθεὶς τὸ 560 καὶ βασιλεύσας 14 ἔτη ἐβασίλευσεν ἐκ τοῦ 574. Βασιλεὺς δὲ τῶν Βαβυλωνίων τότε ἦτο κατὰ τὰ προγραφέντα Νεριγλισοζόρ, οὗτινος ἡ βασιλεία ἤρξατο τὸ 561 π. Χ. υἱὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ, τοῦ γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἀστυάγους· τὸν Νεγλισοζὸρ λοιπὸν καλεῖ ὁ Ἡρόδοτος Λαβύνητον, υἱὸν δὲ τούτου θεωρεῖ τὸν Ναβονὶδ καθ' οὗ ἐστράτευσεν ὁ Κῦρος καὶ καλεῖ αὐτὸν Λαβύνητον (δ). Λαβύνητον ἔτι καλεῖ τὸν συμβιβάσαντα Βαβυλώνιον τὸν Ἀλυάττην πατέρα τοῦ Κροίσου μετὰ τοῦ Κυαξάρου πατρὸς τοῦ Ἀστυάγους (ε)· ἐβασίλευσε δέ, λέγει, πρὸ τοῦ Ναβονὶδ ἡ αὐτοῦ μήτηρ Νίτωκρις καλουμένη, ἥτις ἦτο συνετωτέρα τῆς Σεμιράμιδος· τὴν Μήδων δὲ ὁρέουσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν ἀλλ' ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα (ς)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι πρὸ τοῦ Ναβονὶδ ἐβασίλευσεν ἡ αὐτοῦ μήτηρ Νίτωκρις, πρὸ δὲ ταύτης Νεριγλισοζὸρ καὶ πρὸ τούτου Εὐιλμερωδὲχ ἢ Βαλτάσαρ καὶ πρὸ τούτου ὁ Ναβουχοδονόσορ.

(α) Ἡροδ. Ι. 46. 73. (β) Ἡροδ. Ι. 74. (γ) Ἡροδ. Ι. 46. (δ) Ἡροδ. Ι. 188. (ε) Ι. 74. (ς) Ι. 184. 185.

Ἐκυριεύθη δ' ὄχι ἡ Βαβυλὼν ὡς ὁ Δανιὴλ λέγει (α), ἀλλ' ἡ Νίνος ἐπὶ Βαλτάσαρ ὑπὸ Δαρείου τοῦ Μήδου ἔχοντος ἡλικίαν 62 ἐτῶν, δηλαδὴ ὑπὸ Ἀστυάγους υἱοῦ τοῦ Ἀσσουήρου δηλαδὴ τοῦ Κυαξάρη, ὡς βεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ Τωβία λέγοντος ὅτι τὴν Νίνον ἦν ᾐχμαλώτευσεν ἐκ τῶν Ἀσσυρίων πρὶν ὁ Βαβυλώνιος Ναβουχοδονόσορ καὶ εἶτα ὁ Ἀσσουῆρος δηλαδὴ ὁ Ἀστυάγης (β). Ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκυριάρχει ἐν Νινεύί, ὅτε κατ' αὐτοῦ ἦλθεν Ἀρφαξὰδ ὃς ἐβασίλευε Μήδων, προέβη δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν Ἀρφράξ, ὡς καλεῖται ἐν τῇ Ἰουδίθ, ἢ Ἀστυάγην πολεμῶν μέχρις Ἐκβατάνων, καὶ ταῦτα εἷλεν (γ). Οὗτος δ' ὁ Ναβοχοδονόσορ κατὰ τὰ προαναλυθέντα εἶνε ὁ δεύτερος ὅστις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ 587 π. Χ. ἤτοι δύο ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτε κατὰ τὴν Γραφὴν ἐγένετο ἡ κατὰ Γεδαλία ἐπανάστασις. Ἡ ἅλωσις δὲ τῆς Νινευῆς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων πρὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ναβουχοδονόσορ συμβᾶσα ἐγένετο τὸ 576 π. Χ. τὸ δὲ 561 Εὐιλμαροδὲκ φονευθέντος ἡλώθη ὑπὸ Ἀστυάγους τοῦ τὸν Δανιὴλ αἰχμαλωτεύσαντος δηλαδὴ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καθ' ὃ κατελύθη ὁ Ἀστυάγης ὑπὸ τοῦ Κύρου. Νίτωκρις δ' ἡ βασίλισσα τοῦ Ἡροδότου μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Νινευὶ ὑπὸ τῶν Μήδων βασιλεύσασα ἐν Βαβυλῶνι, ἐβασίλευσε καθ' ἣν ἐποχὴν κατὰ Βερὸζ ὁ ἀνήλικος Λαβοριζαρχὸθ ὑπῆρχεν,

(α) Δανιὴλ ἑ. 30, 31. θ'. 1. (β) Τωβίτ. ιδ'. 15. (γ) Ἰουδὶθ ά. 1—13. Ἡ Ἰουδὶθ λέγει τὸν Ἀστυάγην κτίσαντα τὰ τείχη τῶν Ἐκβατάνων, ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος λέγει ταῦτα κτισθέντα ὑπὸ Δηϊόκεως Ἡροδ. Ι. 98.

ὃν φονευθέντα διεδέχθη ὁ ἐκ τῆς αὐτοῦ γενεᾶς Ναβονίδ, εἰς τὸ δέκατον ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου στρατεύσας ἐκυρίευσεν ὁ Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἤτοι τὸ 539 π. Χ. ἢ τὸ 22 ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἐκαλεῖτο δ' ἡ Νίτωκρις, ὡς βεβαιοῖ ὁ Βερόζ, Νικάουλις καὶ ἦτο ἐκ Μηδίας ἀδελφὴ τοῦ Ἀστυάγους, γυνὴ δὲ τοῦ δευτέρου Ναβουχονδονόσορ ὅστις ἐποίησε πρὸς χάριν της σὺν τοῖς πολλοῖς ἄλλοις αὐτοῦ θαυμαστοῖς ἔργοις καὶ τοὺς ἀποδιδομένους εἰς τὴν Σεμίραμιν κρεμαστοὺς κήπους. Ἡ δὲ Βαβυλὼν ἐκυριεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Κύρου λέγει ὁ Ἡρόδοτος (α)· καὶ ἀφοῦ τὰ τῆς κάτω Ἀσίας (δηλαδὴ τὰ παράλια τὰ πρὸς τοὺς Λυδοὺς) ὑπέταξεν ὁ Ἅρπαγος μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Κροίσου, καὶ τὰ ἄνω τῆς Ἠπείρου ὑπέταξεν ὁ Κῦρος (β), προβὰς βεβαίως μέχρις ἐκεῖ ἔνθα ἐν Σογδιανῇ ἔκτισε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πόλιν, καὶ μέχρις Ἰνδιῶν ἐξ ὧν ἀπερχόμενος μόλις διὰ τῶν ἐρήμων ἐσώθη· διότι τὰ πάντα τῆς Ἠπείρου ὑποχείρια ἐποιήσατο, ὅτε Ἀσσυρίης ἐπετίθετο, ἐν ῇ ὀνομαστότατον πόλισμα Νίνου ἀναστάτου γενομένης ἦν Βαβυλὼν (γ). Μετὰ τὴν ἅλωσιν δὲ Βαβυλῶνος ἐπεθύμησε Κῦρος Μασαγέτας ὑπ' αὐτῷ ποιήσασθαι (δ)· ἔνθα ἐκεῖθεν τοῦ Ἀράξη ποταμοῦ κατ' αὐτῶν μαχόμενος ἐφονεύθη (ε). Ὥστε προτελευταία κτίσις τοῦ Κύρου ὑπῆρξεν ἡ Βαβυλὼν περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας αὐτοῦ συμβᾶσα ὡς προαπεδείχθη. Δὲν λέγει λοιπὸν καλῶς ὁ Ἔσδρας γράφων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Κύρου ἀπολήξασαν τῶν Ἑβραίων τὴν αἰχμαλωσίαν (ϛ).

(α) Ἡροδ. Ι. 191. (β) Ἡροδ. Ι. 177. (γ) Ἡροδ. Ι. 178. (δ) Ἡροδ. Ι. 201. (ε) Ἡροδ. Ι. 214. (ϛ) Ἔσδρας α. 57. 58. β'. 1—5.

Ἐλέγχεται δ'ὑπολαμβάνων ὡς πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Κύρου τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἦρξε τῶν Χαλδαίων ὁ Κῦρος· διότι λέγει ὅτι ἡ ἀποφασισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κύρου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ διεκόπη ἐπὶ Ἀρταξέρξου βασιλέως, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Κῦρον Καμβύσου (α), καὶ ἐπανελήφθη ἐπὶ Δαρείου, δηλαδὴ τοῦ Ὑστάσπου, τοῦ ἔχοντος 127 σατραπείας ἀπὸ Ἰνδιῶν μέχρις Αἰθιοπίας, δηλαδὴ τῆς ὑπ' Αἴγυπτον (β)· ὥστε ἂν ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἑβραίων ἐγένετο κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου δὲν ἐπήρκουν 29 ἔτη καθ' ἃ διήρκεσεν ἡ αὐτοῦ βασιλεία πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ; Ὁ Ἔσδρας φαίνεται ὑπολογίσας πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Κύρου καθ' ὃ ἦρξε τῶν Χαλδαίων· τὸ αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Δανιὴλ γράψας ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Δαρείου (Ἀστυάγους) υἱοῦ τοῦ Ἀσσουήρου (Κυαξάρη) ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν Μήδων, ὃς ἐβασίλευσε Χαλδαίων (γ)· ἐνῷ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἀστυάγους τὸ 596 π. Χ. συμβᾶσα συμπίπτει κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ τοῦ πρώτου· ἐβασίλευσε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου συμφωνότατα πρὸς τὰ τῆς Ἰουδὶθ ἔτους δωδεκάτου τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ, ὃς ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων ἐν Νινευὶ τῇ πόλει, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀρφαξὰδ (Ἀστυάγους) ὃς ἐβασίλευσε Μήδων ἐν Ἐκβατάνοις (δ)· καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ Τωβία γεγραμμένα, ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀφεῖλε τὴν Νινευὶ ἐκ τῶν Ἀσσυρίων (ε) ἣν εἶτα ἐκ τοῦ υἱοῦ τούτου Βαλτάσαρ ἢ καὶ Εὐιαλμαρωδὲκ ἀφεῖλεν ὁ Ἀστυάγης, ὃν Ἀσουῆρον καλεῖ. Ὁ δὲ Δανιὴλ

(α) Ἔσδρ. δ'. 16. 28.30. (β) Ἔσδρ. γ'. 1. 2 (γ) Δανιὴλ θ', 1. (δ) Ἰουδίθ. ά. 1. (ε) Τωβὶτ ιδ'. 15.

μετὰ τὸν φόνον τοῦ Βαλτάσαρ ἡ Εὐιαλμαρωδὲκ ἐνέπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀστυάγους δηλαδὴ τὸ 561 π. Χ. ἄγοντος τοῦ Ἀστυάγους τὸ 35 ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ὅπερ ἦτο πρῶτον καὶ τελευταῖον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς Νινευΐ, ἣν ἀφείλετο ἐκ τοῦ ἐν ταύτῃ ἑδρεύοντος Εὐιαλμαρωδέκ. Ὅτι δ' ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλὼν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Κύρου δηλοῦται ἔτι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Δανιήλ· διότι ἐνῷ λέγει ἡμῖν ἐν ἔτει πρώτῳ βασιλείας Κύρου ἔστη εἰς κράτος καὶ ἰσχύν (α) καὶ ἐν ἔτει τρίτῳ Κύρου βασιλέως ἀπεκαλύφθη αὐτῷ λόγος τοῦ Θεοῦ (β), δὲν ἀναφέρει ποσῶς ἂν ὁ Κῦρος ἠλευθέρωσε τοὺς Ἑβραίους καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ οἰκοδομήσωσι τὸν ναόν· ἐπειδὴ πρῶτα ἔτη τοῦ Κύρου διὰ τὸν Δανιὴλ εἰσί, παρὰ τῷ Ἀστυάγῃ τότε εὑρισκομένῳ, τὰ μετὰ τὸν Ἀστυάγην. Προορῶν δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ τοῦ Κύρου ἔγραψε «Μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριάκοντα πέντε» (γ)· ἀλλ' ἀποθανὼν ταύτην τὴν ἡμέραν δὲν εἶδε. Παραδεχόμενοι λοιπὸν ὅτι ἡ ἅλωσις τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ Κύρου συνέβη τὸ 22 ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, δηλαδὴ τὸ 539 π. Χ. ἔχομεν μέχρι τοῦ 589 καθ' ὃ ἐγένετο ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ Ναβουζαρδὰν ἀρχιμαγείρου τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἔτη 50· μέχρι δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰωαχὶμ ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ ἔτη 61 καὶ οὐχὶ 70 ὡς ὁ Ἔσδρας λέγει (δ). Ἐκ δὲ τῆς ἁλώσεως τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ Κύρου μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ Δαρείου, καθ' ὃ Ζοροβάβελ ἀπῆλθε πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ (ε) ὑπάρχουσιν ἔτη 17· ἐκ δὲ

(α) Δανιὴλ ιά. 1. (β) Δανιὴλ ί. 1. (γ) Δανιὴλ ιβ΄. 12. (δ) Ἔσδρ. ά. 58, (ε) Ἔσδρ. έ. 6, ς΄. 1, 2.

τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔτη 67. Ἐτελείωσε δ' ὁ ναὸς τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας Δαρείου (α), καθ' ὃ φαίνονται συμπληρούμενα 72 ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ.

Ὅτι οἱ τοιουτοτρόπως συναρμολογηθέντες συγχρονισμοὶ ἔχουσι καλῶς, βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῆς προρρηθείσης ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου ὑπὸ Θάλητος, δι' ἣν, τὸ ἕκτον ἔτος τῶν Λυδομηδικῶν πολέμων κατὰ τὴν μάχην συμβᾶσαν, ἔπαυσεν ὁ πόλεμος, καὶ ὁ Ἀλυάττης βασιλεὺς Λυδῶν ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀρύηνιν Ἀστυάγει τῷ Κυαξάρεω παιδὶ Μήδων βασιλέως (β). Αἰτία δὲ τοῦ ἑξαετοῦς πολέμου τούτου ἐγένοντο Σκύθαι νομάδες, αἵτινες διὰ στάσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν προσέφυγον εἰς Κυαξάρην· παῖδας δὲ οὗτος ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν γλῶσσαν ἐκμαθεῖν· χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φοιτεόντων Σκυθέων ἐπ' ἄγρην συνήνεικέ κοτε ἑλεῖν σφέας μηδέν· ἦν γὰρ Κυαξάρης ὀργὴν ἄκρος ὡς διέδεξε· οἱ δὲ ἀνάξια ταῦτα αὐτῶν νομίσαντες ἐβουλεύσαντο ἕνα τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων κατακόψαι· καὶ τοῦτο ποιήσαντες καὶ δόντες τῷ Κυαξάρει ἀντὶ ἄγρης, τὴν ταχίστην ἐκομίσθησαν πρὸς Ἀλυάττην ἐς Σάρδιας. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐκ ἐξεδίδου Ἀλυάττης αὐτοὺς ἐξαιτέοντι Κυαξάρει· πόλεμος δὲ ἐγεγόνεε (γ), ὁ τὸ ἕκτον ἔτος ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ διαλυθείς, καθ' ὃ ἡ ἔκλειψις συνέβη. Συνέβη δ' αὕτη καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Θαλῆς εἶχεν ἡλικίαν γνώσεις ἔχουσαν ὅπως προείπῃ ἔκλειψιν ἡλίου· ἔτι δὲ ἐν ἐποχῇ περιλαμβανομένῃ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἀλυάττεος καὶ Κυαξάρη. Ἀλλὰ κατὰ τὴν βασιλείαν τούτου ὅτε νικήσας ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, ἐπῆλθε στρατὸς Σκυ-

(α) Ἐσδρ. ζ'. 5. (β) Ἡροδ. I. 74. (γ) Ἡροδ. I. 73.

θέων μέγας, ἦγε δ' αὐτοὺς Μαδύης Πρωτοθύεω παῖς οἱ ἐσέβαλον εἰς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, οἷς ἐπισπόμενοι εἰς τὴν Μηδίην ἀπίκοντο (α). Οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖς Σκύθεσι κατελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον (β). Ἐντεῦθεν δὲ ἤϊσαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ Ψαμμήτιχος σφέας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας, δώροισι καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει (γ)· ἐπὶ μὲν νῦν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι· καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες ἐφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν οἱ Μῆδοι. . . μετὰ δὲ ταῦτα Κυαξάρης μὲν βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖς Σκύθεσιν ἦρξαν, τελευτᾷ (δ). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ ἓξ ἔτη τοῦ πολέμου τοῦ Ἀλυάττου καὶ Κυαξάρη κατὰ τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων συνέβη ἡ ἔκλειψις, καὶ τὰ 28 ἔτη καθ' ἃ ἦρξαν οἱ Σκύθαι, ἐμπεριέχονται μετὰ ἓξ ἑτέρων εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Κυαξάρη· ἴδωμεν λοιπὸν εἰς ποίαν ἐποχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἁρμόζουσιν ἐκεῖνα καθ' ἃ ἡ ἔκλειψις συνέβη.

Οἱ Σκύθαι κατῆλθον καθ' ἣν ἐποχὴν ἐβασίλευε Ψαμμήτιχος καὶ Κυαξάρης· τὰ 28 λοιπὸν ἔτη τῆς ἀρχῆς τῶν Σκυθῶν δέον ν' ἀνταποκρίνωνται καὶ πρὸς τὰς δύο τούτων βασιλείας, ἔχομεν δὲ τὸν Ψαμμήτιχον βασιλεύσαντα ἐκ τοῦ 675—621 π. Χ. καὶ τὸν Κυαξάρην ἐκ τοῦ 636—596 π. Χ. Τῶν Σκυθῶν λοιπὸν τὰ 28 ἔτη εὑρίσκονται ἐκ τοῦ 636—621 π. Χ. ἤτοι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσέβαλον οἱ ὑπὸ τὸν Μαδύην Σκύθαι μετὰ τὸ

(α) Ἡροδ. Ι. 103. (β) Ἡροδ. Ι. 104. (γ) Ἡροδ. Ι. 105. (δ) Ἡροδ. Ι. 106.

621, διότι δὲν ἔζη τότε ὁ Ψαμμήτιχος, οὔτε πρὸ τοῦ 636 διότι δὲν ἐβασίλευε τότε ὁ Κυαξάρης. Ἀλλ' ἂν παραδεχθῶμεν τὴν εἰσβολὴν τῶν Σκυθῶν συμβᾶσαν τὰ 621 καὶ πρὸ ταύτης τὸν μεταξὺ Ἀλυάττου καὶ Κυαξάρη πόλεμον καθ' ὃν ἡ ἔκλειψις συνέβη, ἔχομεν τὸν Θαλῆν τὸ 640 π. Χ. γεννηθέντα, ἔχοντα μέχρι τοῦ 621 ἡλικίαν ἐτῶν 19, ἥτις εἶνε πάντη ἀνάρμοστος εἰς τὸ προειπεῖν αὐτὸν τὴν ἔκλειψιν ἡλίου. Τὰ 28 ἔτη λοιπὸν τῶν Σκυθῶν προηγήθησαν τῶν ἓξ εἰς τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων συνέβη ἡ ἔκλειψις· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἄθροισμα τῶν 28 καὶ ἓξ δίδει ἀριθμὸν 34, ὁ δὲ Κυαξάρης ἐβασίλευσεν ἔτη 40, ἀπολείπονται ἡμῖν ἔτη ἓξ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἅπερ δὲν γινώσκομεν κατὰ ποίαν ἐποχὴν ταύτης νὰ θέσωμεν. Ἐκ τούτων ὅμως ἀνήκουσιν ἔτη τινά, καθ' ἃ οἱ νομάδες Σκύθαι ἔμειναν διδάσκοντες τοὺς παῖδας καὶ ἄγραν ποιοῦντες παρὰ τῷ Κυαξάρει· ἔτη τινὰ πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἃ ἐν Σκυθίᾳ συνέβη στάσις καὶ οὗτοι προσέφυγον εἰς τὸν Κυαξάρην, ἔτη τινὰ καθ' ἃ φυγόντες εἰς τὸν Ἀλυάττην καὶ αἰτούμενοι δὲν ἐξεδίδοντο ὑπὸ τούτου εἰς τὸν Κυαξάρην, ἔτη τινὰ καθ' ἃ ὁ Κυαξάρης λαβὼν τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φραόρτου ἐστράτευσε, καὶ νικήσας τοὺς Ἀσσυρίους, ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, καὶ ἕτερα ἔτη μετὰ τὴν περιβόητον μάχην ἐκείνην καθ' ἣ ἐπέζησεν ὁ Κυαξάρης. Ἔχομεν δ' οὕτω περιστάσεις διακεκριμένας πέντε, ἔτη δὲ ἕξ· ἂν λοιπὸν διὰ κάθε περίστασιν θέσωμεν ἔτος ἕν, ἀπολείπεται ἡμῖν ἔτος ἕν· προὐτίμησα δὲ νὰ παρεμβάλω δύο ἔτη μεταξὺ τῆς καταστροφῆς τῶν ὑπὸ Μαδύην Σκυθῶν ὑπὸ τοῦ Κυαξάρη καὶ τῆς ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν στάσεως, μεθ' ἣν οἱ

θέων μέγας, ἦγε δ' αὐτοὺς Μα[…] […]μωσιν εἰς Κυα-
οἱ ἐσέβαλον εἰς τὴν 'Ασίην Κ[…] […] τῆς βασιλείας
τῆς Εὐρώπης, οἷς ἐπισπό[…] […] ὁ οὗτος ἐπολιόρ-
χοντο (α). Οἱ μὲν Μῆδοι […] […]θας ἐν Μηδίᾳ, τὸ
τελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθ[…] […] ὑπὸ τοῦ Κυαξάρη,
'Εντεῦθεν δὲ ἦϊσαν […] […] τοὺς νομάδας Σκύ-
ἐν τῇ Παλαιστίνῃ […] […] 'Αλυάττην, τὸ 603
βασιλεὺς ἀντιά[…] […]μετοῦς πολέμου, καὶ τὸ
ἐπὶ μὲν νῦν […] […] πολέμου ἔτος συμβᾶσαν τὴν
Σκύθαι· κα[…] […]ε ὁ Θαλῆς εἶχεν ἡλικίαν 43 ἐτῶν·
Μῆδοι […] […]ανόντα τὸν Κυαξάρην, καὶ διαδεχθέντα
οὕτω […] […]στυάγους. Οὕτω δὲ τῆς χρονολογίας καταρ-
Κυ[…] […]νης, συμπίπτει 'Απρίης, ὃν Οὐαφρῆ καλεῖ ὁ 'Ι[…]
Σ[…] […]ίας, βασιλεύων ἐκ τοῦ 599—574, ἤτοι ἐβασίλευσε
καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς 'Ιερουσαλήμ· δι' ὃ ὁ
'Ιερεμίας εἶπεν « ἐγὼ δίδωμι Οὐαφρῆ βασιλέα Αἰγύπτου
εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ, καθ' ἃ ἔδωκα Σεδεκίαν εἰς χεῖ-
ρας Ναβουχοδονόσορ » (α)· ἐπέρχεται δ' οὕτως, ὡς ὡρί-
σθη, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Δαρείου ἀκριβῶς συμβὰς κατὰ
τὸ τέταρτον ἔτος ἐκ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καθ' ὃ
καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐκ τῶν Περσῶν ἀπεστάτησαν (ϐ) ἤτοι
τὸ 487 π. Χ.

'Αφοῦ κατὰ ταῦτα συνετάχθη ὁ χρονολογικὸς πίναξ καὶ ἡ χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ 'Αδὰμ μέχρις ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν βασιλέων ἐποχὰς ἐθνῶν ἄλλων μὴ ὁριζομένας, ἐὰν συμπίπτωσι πρὸς ὁριζομένας ἐποχὰς βασιλέων τῶν ἐν τῷ πίνακι γεγραμμένων, ἢ καὶ συγχρόνων τούτοις περιστατικῶν ἢ συμβάντων. Τοιουτοτρόπως θέλομεν ἴδει ὅτι ὁ 'Ιωσὴφ ἦρχεν ἐν Αἰγύπτῳ

(α) 'Ιερεμ. νά. 30. (ϐ) 'Ηροδ. VIII. 4.

βασιλειῶν Ἀμενόφιος καὶ Μοίριδος (Ἀρμαῒς)
ντος τὴν περιβόητον ὁμώνυμον αὐτῷ λί-
ἐδιδάχθη πῶς ἔδει νὰ φυλάξῃ τὴν Αἰγυ-
μοῦ, οὗτινος τὴν περιγραφὴν ἡ Βίβλος
δὲ παράδοσις διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦ
μνη ὀνομάζεται, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ
χετεύουσα τὰ ὕδατα εἰς τὴν λίμνην
... Ἡ ἔξοδος δὲ συνέβη ἐπὶ τῶν Ὑξῶς ἢ
νίου ὑπὸ τοῦ Κεδρινοῦ καλουμένου, δηλαδὴ
ων νομάδων, οἵτινες εἶχον πρωτεύουσαν τὴν Τάνιν
εἰς τὸ πεδίον τῆς ὁποίας ὡς ψάλλει ὁ Δαυὶδ ἐγένοντο
τὰ τέρατα καὶ σημεῖα.

Τὰ δὲ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη φαίνονται ὅτι ἐλογίζοντο οὐχὶ κατὰ περιόδους τῆς γῆς ἢ τῆς σελήνης ἀλλὰ κατὰ περιόδους βροχῶν, ὡς νῦν λογίζουσιν οἱ βάρβαροι τῆς Ἀφρικῆς· αἱ δὲ βροχαὶ τότε, ὡς εἰς τὸ ἑπόμενον βιβλίον θέλομεν ἴδει, συνέβαινον παρ' ἡμῖν, ὅπως συμβαίνουσι νῦν εἰς τὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ χώρας. Μετετράπησαν δὲ εἰς τοὺς καιροὺς τοῦ ἔτους ἡμῶν, διὰ μετάπτωσιν τοῦ γηΐνου ἄξονος ἢ παρέκκλισιν ἐκ τῆς παραλλήλου αὐτοῦ θέσεως, ἣν πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου τὰ πρὶν εἶχεν, ὅτε καὶ ἡ γῆ πᾶσα εἶχε σχέσιν πρὸς αὐτὸν οἵαν νῦν αἱ χῶραι τοῦ Ἰσημερινοῦ, καθ' ὃν παραλλάσσουσιν αἱ βροχαὶ νῦν ἀναλόγως τῷ πλάτει καὶ τῷ ὕψει ἑκάστης χώρας, ποῦ μὲν συμβαίνουσαι κατὰ διαστήματα βραχύτερα καὶ ποῦ κατὰ μακρότερα. Ὑπολογίζοντες ὅμως κατὰ γενεάς, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι γεννήσεως τοῦ Ἰακὼβ ἔτη, εὑρίσκομεν ταῦτα συμποσούμενα περὶ τὰ 730· καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος περιγράφει μόνον κατακλυσμὸν ἕνα, ὅστις ὡς

νομάδες Σκύθαι ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγωσιν εἰς Κυαξάρην. Ἔχομεν δ' οὕτω τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κυαξάρη, ἤτοι τὸ 635 π. Χ. καθ' ὃ οὗτος ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, ἐμβαλόντας τοὺς Σκύθας ἐν Μηδίᾳ, τὸ 607 δὲ καταστραφέντας τοὺς Σκύθας ὑπὸ τοῦ Κυαξάρη, καὶ τὸ 605 ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς νομάδας Σκύθας· τὸ 604 δὲ φυγόντας πρὸς τὸν Ἀλυάττην, τὸ 603 γενομένην τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑξαετοῦς πολέμου, καὶ τὸ 597 ἤτοι τὸ ἕκτον τοῦ πολέμου ἔτος συμβᾶσαν τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου, ὅτε ὁ Θαλῆς εἶχεν ἡλικίαν 43 ἐτῶν· τὸ δὲ 596 ἀποθανόντα τὸν Κυαξάρην, καὶ διαδεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγους. Οὕτω δὲ τῆς χρονολογίας καταρτιζομένης, συμπίπτει Ἀπρίης, ὃν Οὐαφρῆ καλεῖ ὁ Ἱερεμίας, βασιλεύων ἐκ τοῦ 599—574, ἤτοι ἐβασίλευσε καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ· δι' ὃ ὁ Ἱερεμίας εἶπεν « ἐγὼ δίδωμι Οὐαφρῆ βασιλέα Αἰγύπτου εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ, καθ' ἃ ἔδωκα Σεδεκίαν εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσορ » (α)· ἐπέρχεται δ' οὕτως, ὡς ὡρίσθη, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Δαρείου ἀκριβῶς συμβὰς κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἐκ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καθ' ὃ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐκ τῶν Περσῶν ἀπεστάτησαν (β) ἤτοι τὸ 487 π. Χ.

Ἀφοῦ κατὰ ταῦτα συνετάχθη ὁ χρονολογικὸς πίναξ καὶ ἡ χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν βασιλέων ἐποχὰς ἐθνῶν ἄλλων μὴ ὁριζομένας, ἐὰν συμπίπτωσι πρὸς ὁριζομένας ἐποχὰς βασιλέων τῶν ἐν τῷ πίνακι γεγραμμένων, ἢ καὶ συγχρόνων τούτοις περιστατικῶν ἢ συμβάντων. Τοιουτοτρόπως θέλομεν ἴδει ὅτι ὁ Ἰωσὴφ ἦρχεν ἐν Αἰγύπτῳ

(α) Ἱερεμ. νά. 30. (β) Ἡροδ. VIII. 4.

ἐπὶ τῶν βασιλειῶν Ἀμενόφιος καὶ Μοίριδος (Ἀρμαΐς) τοῦ ποιήσαντος τὴν περιβόητον ὁμώνυμον αὐτῷ λίμνην· ἐπειδὴ ἐδιδάχθη πῶς ἔδει νὰ φυλάξῃ τὴν Αἴγυπτον ἐκ τοῦ λιμοῦ, οὗτινος τὴν περιγραφὴν ἡ Βίβλος ἡμῖν διέσωσεν, ἡ δὲ παράδοσις διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦ Φαραώ, δι' οὗ ἡ λίμνη ὀνομάζεται, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσήφ, δι' οὗ ἡ διοχετεύουσα τὰ ὕδατα εἰς τὴν λίμνην διώρυξ καλεῖται. Ἡ ἔξοδος δὲ συνέβη ἐπὶ τῶν Ὑξὼς ἢ ἐπὶ Πετισονίου ὑπὸ τοῦ Κεδρινοῦ καλουμένου, δηλαδὴ ἐπὶ τῶν νομάδων, οἵτινες εἶχον πρωτεύουσαν τὴν Τάνιν εἰς τὸ πεδίον τῆς ὁποίας ὡς ψάλλει ὁ Δαυὶδ ἐγένοντο τὰ τέρατα καὶ σημεῖα.

Τὰ δὲ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη φαίνονται ὅτι ἐλογίζοντο οὐχὶ κατὰ περιόδους τῆς γῆς ἢ τῆς σελήνης ἀλλὰ κατὰ περιόδους βροχῶν, ὡς νῦν λογίζουσιν οἱ βάρβαροι τῆς Ἀφρικῆς· αἱ δὲ βροχαὶ τότε, ὡς εἰς τὸ ἑπόμενον βιβλίον θέλομεν ἴδει, συνέβαινον παρ' ἡμῖν, ὅπως συμβαίνουσι νῦν εἰς τὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ χώρας. Μετετράπησαν δὲ εἰς τοὺς καιροὺς τοῦ ἔτους ἡμῶν, διὰ μετάπτωσιν τοῦ γηΐνου ἄξονος ἢ παρέκκλισιν ἐκ τῆς παραλλήλου αὐτοῦ θέσεως, ἣν πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου τὰ πρὶν εἶχεν, ὅτε καὶ ἡ γῆ πᾶσα εἶχε σχέσιν πρὸς αὐτὸν οἵαν νῦν αἱ χῶραι τοῦ Ἰσημερινοῦ, καθ' ὃν παραλλάσσουσιν αἱ βροχαὶ νῦν ἀναλόγως τῷ πλάτει καὶ τῷ ὕψει ἑκάστης χώρας, ποῦ μὲν συμβαίνουσαι κατὰ διαστήματα βραχύτερα καὶ ποῦ κατὰ μακρότερα. Ὑπολογίζοντες ὅμως κατὰ γενεάς, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι γεννήσεως τοῦ Ἰακὼβ ἔτη, εὑρίσκομεν ταῦτα συμποσούμενα περὶ τὰ 730· καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος περιγράφει μόνον κατακλυσμὸν ἕνα, ὅστις ὡς

εἴδομεν εἶνε σύγχρονος τῷ ἐπὶ Ἀναχοῦ, καὶ τῷ ἐπὶ Ὠγύγου, καὶ τῷ δευτέρῳ κατακλυσμῷ τῶν Σινῶν. Συνέβη δ' ὁ πρῶτος κατακλυσμὸς δύο χιλιάδας ἔτη πρὸ τοῦ δευτέρου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Σινικῆς χρονολογίας, καὶ ἑπομένως εἰς ἐποχὴν τοῦ Ἀδὰμ προγενεστέραν, καθ' ἣν ὁ Δευκαλίων ἤνασσεν ἐν Ἑλλάδι, ἐν δὲ Σίναις ὁ τρίτος αὐτῶν βασιλεύς. Πρὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ τούτου οἱ μὲν Σῖναι ἱστοροῦσι βασιλεῖς δύο, οἱ δὲ Πελασγοὶ τὸν Ἴναχον τελευταῖον αὐτῶν βασιλέα ἐν Ἄργει, ἐφ' οὗ ὁ Δαναὸς ἐξ Αἰγύπτου ἦλθε καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀργοναύτης Ἄργος τοὺς Πελασγοὺς καὶ Αἰγυπτίους ἐκάλεσε λαοὺς παναρχαίους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ.

Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Αἰγύπτιος Ἡρακλῆς ὑπῆρξε δέκα ἑπτὰ χιλιάδας ἔτη πρὸ Ἀμάσιος (α), Ὄσιρις (Διόνυσος) δὲ πατὴρ τοῦ τελευταίου ἀποθεωθέντος βασιλέως Ὥρου (β) προϋπῆρξε τοῦ Ἀμάσιος 15,000 ἔτη (γ). Ὁ πρῶτος δὲ βασιλεὺς ἐξ οὗ ἀριθμοῦνται οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου εἶνε ὁ κτίσας τὴν Μέμφιν Μηνᾶς (δ). Ἐκ τούτου μέχρι τοῦ βασιλέως Μοίριδος ὑπῆρξαν βασιλεῖς 330 καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου, μεταξὺ τῶν ὁποίων δεκαοκτὼ ἦσαν Αἰθίοπες καὶ γυνὴ μία Νίτωκρις, ὅπως καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ὀνομαζομέ-

(α) Ἡροδ. ΙΙ. 43. (β) ΙΙ. 144. (γ) ΙΙ. 145. (δ) ΙΙ. 99.

νη (α). Δὲν λέγει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος πόσα ἔτη ἕκαστος τῶν βασιλέων ἦρξεν ὅπως ἐχρονολόγουν οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ βασιλεῖς. Ἀλλὰ προσθέτει ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Σέθωνος ὑπῆρξαν βασιλεῖς 341 (β), περιγράφει δ' ἡμῖν τοὺς διαδοχικῶς ἀπὸ Μοίριδος μέχρι Σέθωνος ὑπάρξαντας ἕνδεκα βασιλεῖς.

Ὁ Μοῖρις ὃς ἐποίησε τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ λίμνην καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πυραμίδας (γ) διεδέχθη ὑπὸ Σεσώστριος, ὃς πρῶτος πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθεὶς ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου κατεστρέψατο τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἔτι δὲ τοὺς Σκύθας καὶ Θρήϊκας καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν ἐγένετο· νομίζειν δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους, καὶ ὅτι μελάγχροες καὶ οὐλότριχες, καὶ ὅτι μόνοι πάντων Κόλχοι Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτέμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα· Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, (δηλαδὴ οἱ Ἑβραῖοι), καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι· Σύριοι δὲ οἱ περὶ τὸν Θερμόδωντα καὶ Παρθένιον, καὶ Μάκρωνες παρὰ Κόλχων μεμαθηκέναι· Λῖνον μὲν Αἰγύπτιοι καὶ Κόλχοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά, καὶ ἡ ζόη καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. Ἐπανακάμπτων δ' ὁ Σέσωστρις εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔφερε πολλοὺς ἀνθρώπους ἐκ διαφόρων ἐθνῶν, οἵτινες εἵλκυσαν τοὺς μεγάλους λίθους εἰς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν καὶ τὰς διώρυγας πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυσσον, ἤρξατο δὲ τὴν ἐκ τοῦ Νείλου πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν ἄγουσαν διώρυγα τότε πρῶτον. Εἰς τοὺς πολέμους ἀπερχόμενος ἐπέτρεψε τὴν Αἴγυπτον εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ὅστις προσποιηθεὶς ὅτι ξενίζει τὸν ἐπανελθόν-

(α) Ἡροδ. II. 100. 101. (β) Ἡροδ. II. 142. (γ) II. 101.

τα ἐν Πηλουσίῳ Σέσωστριν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων περιέφραξε τὸν ἐν ᾧ ἦσαν οἶκον δι' ὕλης, καὶ ἔθηκεν ἵνα τοὺς καύσῃ πῦρ. Ἀλλ' οὗτος κατὰ συμβουλὴν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ῥίψας δύο τῶν τέκνων ἐπὶ τοῦ πυρὸς διῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ ὡς διὰ γεφύρας μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τεσσάρων ἐπιλοίπων τέκνων σωθείς. Εἶτα δὲ τὸν ἀδελφὸν λαβὼν κατεστρέψατο δι' ὅσου ὁμίλου ἔφερε. Βασιλεὺς δ' οὗτος μόνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε (α). Σεσώστριος τελευτήσαντος ἐκδέξατο τὴν βασιλείαν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερών (β). Τούτου δ' ἐκδέξατο τὴν βασιλήϊν Μεμφίτης, οὗ ὄνομα κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Πρωτεύς, πρὸς ὃν Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς Ἑλένης καὶ εἶτα Μενέλαος μετὰ τῆς ἰδίας ἀπῆλθον (γ). Πρωτέως ἐκδέξασθαι τὴν βασιλήϊην Ῥαψίνιτον (δ), καὶ τούτου Χέοπα, ὃς ἐβασίλευσε πεντήκοντα ἔτη, καὶ πρῶτος ἐποίησε τὴν μεγαλοπρεπεστέραν πυραμίδα (ε). Διεδέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Χεφρὴν βασιλεύσαντος πεντήκοντα ἓξ ἔτη (ϛ). Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε Μυκερῖνος υἱὸς Χέοπος (ζ)· καὶ μετὰ Μυκερῖνον γενέσθαι βασιλέα Ἄσυχιν, ὃς ἐποίησε πυραμίδα ἐκ πλίνθων (η). Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν Ἄνυσιν, ἐφ' οὗ ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον Σαβακὼν τῶν Αἰθιόπων βασιλέα· τὸν μὲν δὴ τυφλὸν οἴχεσθαι εἰς τὰ ἕλεα· τὸν δ' Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπὶ ἔτεα πεντήκοντα, φυγόντα δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου διὰ ὄνειρον· ἦρξε ταύτης ὁ τυφλὸς ἐκ τῶν ἑλῶν ἀπικόμενος, ἔνθα ἐπὶ πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας οἴκεε. Ταύ-

(α) Ἡροδ. II. 102—111. Στράβ. 804. Ἀριστοτελ. IV. 1. 14. (β) II. 111. (γ) II 112—121. (δ) II. 121—124. (ε) II. 124—127. (ϛ) II. 127. (ζ) II. 129. (η) II. 136.

την τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον Ἀμυρταίου ἐδυνάσθη ἐξευρεῖν ἔτεα ἐπὶ πλείω ἢ ἑπτακόσια καθ' ἃ ἐβασίλευον αἱ πρότεροι γενόμεναι Ἀμυρταίου· οὔνομα δὲ τῇ νήσῳ Ἐλβώ (α). Μετὰ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν ἱερέα τοῦ Ἡφαίστου Σέθωνα, καθ' οὗ ἐλαύνων ἐπῆλθε στρατὸν μέγαν Σεναχάριβος βασιλεὺς Ἀράβων τε καὶ Ἀσσυρίων (β). Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ ἱερέες ἔλεγον ἀποδεικνύοντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερέα τοῦτον τελευταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσαράκοντα καὶ τριακοσίας ἀνθρώπων γενεὰς καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιερέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους· γενεαὶ δὲ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεα ἐστί (γ).

Μετὰ τὸν Ἡφαίστου ἱερέα ἐστήσαντο Αἰγύπτιοι δώδεκα βασιλέας· οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον· μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλεονεκτίζεσθαι ἔχειν τὸν ἕτερον ἑτέρου· εἶναι δὲ φίλους τὰ μάλιστα (δ). Καὶ δὴ μνημόσυνα ἔδοξε λίπεσθαι κοινῇ ἐποιήσαντο Λαβύρινθον ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριδος κατὰ Κροκοδείλων καλουμένην πόλιν (ε).

Τῶν δὲ δώδεκα βασιλέων δικαιοσύνῃ χρεομένων ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου καὶ ὁ Ψαμμήτιχος μὴ ἔχων φιάλην χρυσῆν, δι' ἁμαρτίαν τοῦ ἱερέως ἐνεγκόντος μόνον φιάλας ἕνδεκα, τὴν αὐτοῦ κυνέην χαλκέην ἐοῦσαν ὑπέσχε καὶ ἔσπενδε. Οἱ ἄλλοι δὲ βασιλεῖς ἐξεδίωξαν αὐτὸν εἰς τὰ ἕλη· ἐπειδὴ χρησμὸς ἦτο ὁ σπείσας χαλκέῃ βασιλεύσῃ μόνος (ς). Τὸν δὲ Ψαμμήτιχον τοῦτον πρότερον φυγόντα τὸν Αἰθίοπα

(α) Ἡροδ. II. 136—141. (β) II. 141. (γ) II. 142. (δ) II. 147. (ε) II. 148. (ς) II, 151.

Σαβακών, ὅς οἱ τὸν πατέρα Νεκὼν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπηλλάχθη τῆς ὄψεως τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ Σαΐτεω εἰσί· μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἕνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν εἰς τὰ ἕλη (α)· ὥστε εἶτα ὁ Ψαμμήτιχος ἐβασίλευσε μόνος τὸ τρίτον· τὸ πρῶτον δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νεκὼ πρὸ τῆς καθόδου τοῦ Αἰθίοπος, ὃν ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Σαβακὼν καλεῖ, ὅπως Σαβακὼ ἐκάλεσε τὸν ἐπὶ Ἀνύσεως ἐλθόντα καὶ δι' ὄνειρον λέγει τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντα, ὅπως καὶ ἐκεῖνον.

Ἀπὸ βασιλέως δὲ Ψαμμητίχου, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· Ψαμμήτιχος μὲν ἔσχε τὴν Αἴγυπτον (β) βασιλεύσας τέσσαρα καὶ πεντήκοντα ἔτεα (γ)· Ψαμμητίχου δὲ παῖς Νεκὼς ἐγένετο, ὃς ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου, καὶ τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν φερούσῃ (δ). Παυσάμενος δὲ τῆς διώρυγος ἐτράπετο εἰς στρατείας, καὶ τριήρεις ἐν τῇ βορείῃ θαλάσσῃ (τῇ μεσογείῳ) καὶ τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ (τῇ ἐρυθρᾷ) ἐποιήθησαν. καὶ Συρίοισι (Ἑβραίοις) συμβαλὼν ἐν Μαγδώλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μάχην Κάδυτην (Ἱεροσόλυμα) πόλιν τῆς Συρίας μεγάλην εἷλε· μετὰ δὲ ἑκκαίδεκα ἔτη τελευτᾷ τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδοὺς τὴν ἀρχήν (ε). Ψάμμιος ἓξ ἔτεα βασιλεύσαντος καὶ στρατευσαμένου εἰς Αἰθιοπίην καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος ἐκδέξατο τὴν βασιλείην Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος ἐπὶ ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας (ς). Ἀπρίεω δὲ καθαιρεθέντος ἐβασίλευσεν Ἄμασις ἐκ νομοῦ

(α) II. 152. (β) II. 154. (γ) II. 157. (δ) II. 158. (ε) II. 159. (ς) II. 161.

Σαΐτεω καὶ ἐκ πόλεως Σιοῦφ ὤν (α). Ἐπὶ τοῦτον τὸν Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο (β)· ὑπέμεινε δὲ Καμβύσην ἐν τῷ Πηλουσιακῷ στομίῳ Ψαμμίνιτος ὁ Ἀμάσιος· Ἄμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης· ὁ Ἄμασις δὲ 44 ἔτεα βασιλεύσας ἀπέθανεν (γ)· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ἐβασίλευσε μῆνας ἕξ (δ)· μεθ' ὃ οἱ Αἰγύπτιοι ὑπέκυψαν εἰς τὴν Περσῶν δυναστείαν τὸ 530 π. Χ. βασιλευθέντες ἀπὸ Ψαμμητίχου ὅστις κατὰ τὰ προγεγραμμένα ἤρξατο τὸ τρίτον βασιλεύειν μόνος τῆς Αἰγύπτου τὸ 675 π. Χ. Ἔμειναν δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ τοὺς Πέρσας μέχρι τοῦ τετάρτου ἔτους ἐκ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ὅτε ἀπεστάτησαν· ἤ,ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος: Ἐπειδὴ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης τῷ Δαρείῳ, πολὺ δεινότερα παρεσκευάζετο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· διὰ δὲ τὴν παραγγελλομένην στρατίην ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτη, τετάρτῳ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι ἀπέστησαν (ε)· ἦτο δὲ τὸ ἔτος τοῦτο τελευταῖον τῆς βασιλείας Δαρείου· ἐπειδὴ λέγει ἔτι, Αἰγύπτου ἀπόστασιν συνήνεικε τῷ ὑστέρῳ ἔτεϊ παρασκευαζόμενον Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἓξ καὶ τριήκοντα (ϛ). Ἐποίησεν ὅμως πολλῷ δουλωτέραν ἢ πρότερον τὴν Αἴγυπτον τοῖς Πέρσαις Ξέρξης τὸ δεύτερον ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ἐπιτρέψας αὐτὴν τῷ ἀδελφῷ Ἀχαιμένει (ζ)· ἤτοι ἔμεινεν ἡ Αἴγυπτος ἐλευθέρα ἔτη δύο· ἀλλ' εἶτα καὶ πάλιν ἐπαναστᾶσα ὑπὸ Ἴναρων τὸν Ψαμμητίχου Λίβυν, ὃς ἐφόνευσε τὸν Ἀχαιμένην (η), ἔμεινεν ἐλευθέρα· ὑπετάχθη δὲ ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ξέρξην Ἀρταξέρξου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ

(α) Ἡροδ. II. 172. (β) III. 1. (γ) III. 10. (δ) III. 14. (ε) VII. 1. (ϛ) VII. 4. (ζ) VII. 5. 7. (η) VII. 7. III. 12.

ὁποίου ὁ Ἡρόδοτος περιηγούμενος εὗρε τὴν Αἴγυπτον τοῖς Πέρσαις ὑποτεταγμένην. Κατὰ δὲ τὸ 401 π. Χ. ὅτε Κῦρος καὶ Ἀρταξέρξης εὑρίσκοντο εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ἀπέστη καὶ πάλιν ἐκ τῶν Περσῶν ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ Νεκτεναβῶ· ὡς δηλοῦσιν οἱ λόγοι τοῦ Κλεάρχου λέγοντος πρὸς Τισαφέρνην: «Γινώσκω τοὺς Αἰγυπτίους τεθυμωμένους» καὶ προτείνοντος ἑαυτὸν πρὸς τιμωρίαν (α)· ὑπέταξε δὲ καὶ πάλιν αὐτοὺς ὡς ὁ Μάνεθων διευκρινίζει, Δαρεῖος ὁ Ὦχος τὸ 340 π. Χ. ἤτοι ἔμειναν ἐλεύθεροι περὶ τὰ 61 ἔτη, δοῦλοι δὲ τοῖς Πέρσαις ἔκτοτε μέχρις Ἀλεξάνδρου.

Ὡς δὲ ὁ Ἡρόδοτος προεῖπεν ἀπὸ Ψαμμητίχου μέχρις ἡμῶν ἡ χρονολογία τῶν Αἰγυπτίων βαίνει ὁμαλῶς, οὕτω καὶ ἐν τῷ πίνακι κατηρτίσθη. Πρὸ δὲ τοῦ Ψαμμητίχου δὲν γινώσκομεν ἢ τὰς ἀπὸ Μοίριδος μέχρι Σέθωνος διαδοχικὰς βασιλείας, καὶ τούτων τὴν τοῦ Χέοπος διαρκέσασαν 50 ἔτη, τὴν τοῦ Κεφρὴν 56 καὶ τὴν τοῦ Σαβακὼ ἔτη 50. Ἐμάθομεν ὅμως ὅτι ὁ Μοῖρις ὑπῆρξεν ἐννεακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ὡμίλει μετὰ τῶν ἱερέων (β), ὁ δὲ Πρωτεὺς ἦτο σύγχρονος τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἡ νῆσος Ἐλβώ, ἢ δὲ Ἄνυσις, ἐν ᾗ οὗτος εἰς τὰ ἕλη κατῴκει, προϋπῆρξεν ἑπτακόσια ἔτη τοῦ Ἀμυρταίου. Καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἄνυσιν ἐκ τῶν ἑλῶν ἐλθόντα διεδέχθη ὁ Σέθων ἕπεται ὅτι ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Σέθωνος ἀρχὴ προϋπῆρξεν ἑπτακόσια ἔτη τοῦ Ἀμυρταίου. Δὲν ὁρίζει δ' ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ Ἀμυρταῖος ὑπῆρξεν, ἀλλ' ὁρίζει ταύτην ὁ Θουκυδίδης λέγων ὅτι ὁ Ἀμυρταῖος ἐβασίλευεν εἰς τὰ ἕλη ὅτε ἡ λοιπὴ Αἴγυπτος ὑπέκειτο τῷ Ἀρταξέρξῃ

(α) Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. II. ἑ. 13. (β) Ἡροδ. II. 13.

τῷ Ξέρξου (α)· ἤτοι ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Μάνεθων τὸ 462 π. Χ. Πρὸ τούτου λοιπὸν 700 ἔτη ὑπῆρξεν ὁ Σέθων ἤτοι τὸ 1162 π. Χ.

Γινώσκομεν δ' ἤδη ὅτι πρὸ τοῦ Σέθωνος ἐβασίλευσεν ἐν Αἰγύπτῳ Σαβακὼς Αἰθίοψ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη, ἐγκατέλειψε δὲ τὴν Αἴγυπτον ἀπελθὼν εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἐπειδὴ ἐταράσσετο ὑπ' ὀνείρων· κατὰ δὲ Σέθωνος ἐπῆλθεν ἐλαύνων στρατὸν μέγαν Σεναχάριβος βασιλεὺς 'Ασσυρίων καὶ 'Αράβων. Ἔτι δὲ ὅτι ὁ Ψαμμήτιχος ἔφυγεν εἰς Συρίαν φεύγων Σαβακὼν Αἰθίοπα βασιλέα, ὃς τὸν πατέρα τοῦ Ψαμμητίχου ἀπέκτεινε, μετεκαλέσαντο δὲ τὸν Ψαμμήτιχον εἰς τὴν βασιλείαν οἱ ἐν Σάϊ Αἰγύπτιοι ἔνθα ἐβασίλευεν ἀφοῦ ὁ Σαβακὼς ἀφῆκε τὴν Αἴγυπτον διὰ ὄψιν ὀνείρου. 'Αλλ' ὁ πρὸ τοῦ Σέθωνος Σαβακὼς καὶ ὁ πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου δὲν πρέπει νὰ ἦ ὁ αὐτός, τὸ μὲν διότι ὁ Ψαμμήτιχος ἐβασίλευσε περὶ τὸ 675 τὸ τρίτον, μικρὸν δὲ πρὶν σὺν τοῖς ἕνδεκα συνεβασίλευσεν, ἀφοῦ ἀπῆλθεν ὁ Σαβακώς· ἐνῷ τὸν ἕτερον Σαβακὼν διεδέχθη Ἄνυσις ὁ τυφλὸς καὶ ἀμέσως τοῦτον ὁ Σέθων. Πρὸ δὲ τοῦ πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου Σαβακὼ ἐβασίλευε Νεκὼ ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμητίχου ἐν Σάϊ ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαβακώ· ἐνῷ πρὸ τοῦ ἑτέρου ἐβασίλευεν ὁ Ἄνυσις ὁ τυφλός. Πιθανὸν ἀμφότεροι ν' ἀπηλλάχθησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου δι' ὄνειρα, ἀλλὰ ὁ δεύτερος ὠνομάζετο, ὡς δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἐκ τῆς Βίβλου, Θηρακά, ἢ ὡς καλεῖ αὐτὸν ὁ Στράβων Τεάρκωνα· ἠκούετο δὲ ἐν τῷ 14 ἔτει τῆς βασιλείας 'Εζεκίου ἤτοι τὸ 714 π. Χ. ὅτε Σενναχειρὶμ βασιλεὺς 'Ασσυρίων ἐλθὼν ἐπολιόρκει τὴν 'Ιερουσαλήμ. Δὲν εἶνε δ' ὁ Σεννα-

(α) Θουκυδ. I, 100, 112.

χερὶμ αὐτὸς ὁ κατὰ Σέθωνος Σεναχάριβος, διότι ὅταν ἐβασίλευεν ὁ Αἰθίοψ Θηρακὰ ἐν Αἰγύπτῳ δὲν ἐβασίλευεν ὁ Σέθων· ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ Σεναχερὶμ ἦλθε μεταγενεστέρως ἐν Ἱερουσαλὴμ ἢ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, διότι, καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ Τωβίτ, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐνεμεσάρου ἢ Σαλμανασὰρ αἰχμαλωτισθείς, τοῦ προκατόχου τοῦ Σεναχερίμ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σεναχερὶμ αἱ πρὸς Μηδίαν ὁδοὶ ἠκατάστάθησαν (α)· ἢ καθ' ἃ προεῖπεν ἡμῖν ἡ Βίβλος ἄγγελος τότε καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ ἐφόνευσεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Σεναχερὶμ ἐν μιᾷ νυκτὶ 85 χιλιάδας ἀνθρώπων· ἢ ὡς λέγει ὁ Ἰώσηπος ὁ στρατὸς ἀπέθανεν ἐκ πανώλους· ὁ δὲ Σεναχερὶμ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν δύο του υἱῶν, οἵτινες ἔφυγον εἰς Ἀρμενίαν, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ μικροτέρου Ἀσσαρχαδδὼν (β)· ὥστε δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἐπαναλάβῃ ἐκστρατείαν. Ὡς δ' ἐκ τῶν συγχρονισμῶν δείκνυται τότε 741 π. Χ. ἀπεχωρίσθη ἐκ τῶν Ἀσσυρίων ὑπὸ τὸν Δηϊόκην ἡ Μηδία· ὥστε ὁ Σεναχερὶμ οὗτος ὁ σύγχρονος τῷ Ἐζεκίᾳ καὶ τῷ Θηρακᾷ, οὗτινος τὰς ἐκστρατείας μυθώδεις ἔγραψεν ἡμῖν ὁ Στράβων (γ), δὲν εἶνε ὁ κατὰ τοῦ Σέθωνος Σεναχάριβος ἀλλὰ μεταγενέστερος τούτου. Ὁ δὲ Θηρακά, σύγχρονος τῷ Σεναχερίμ, ἔρχεται προϋπάρχων τοῦ Ψαμμητίχου, καὶ συμπίπτει πρὸς τὸν Σαβακὼ τοῦ Ἡροδότου τὸν τὸν πατέρα τοῦ Ψαμμητίχου φονεύσαντα. Ἡ τοῦ Σέθωνος λοιπὸν ἐποχὴ καθ' οὗ Σεναχάριβος ἐπῆλθε, καὶ πρὸ αὐτοῦ Ἄνυσις καὶ Σαβακὼν ὁ Αἰθίοψ ἐβασίλευσε, εἶνε προγενεστέρα τῆς τοῦ Σεναχερὶμ καὶ Ἐζεκίου, καθ' ἣν Θηρακὰ ὁ Αἰθίοψ πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἐν Αἰγύπτῳ

(α) Τωβ. ά. 15. (β) Ἰώσηπ. σελ. 258 Χ. 6. Βασιλ. Δ'. ιθ.' (γ) Στράβ. 687.

ἐβασίλευσε. Πρὸ δὲ τοῦ Θηρακὰ ἐν Αἰγύπτῳ ὑπῆρχεν ἐν Σάϊ βασιλεὺς ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμητίχου Νεκώ· κατὰ δὲ τὸ 732 π. Χ. ὅτε Ἀχὰζ ἐβασίλευε καὶ Σαλμανασὰρ ἢ Ἐνεμεσὰρ προκάτοχος τοῦ Σενεχιρίμ, ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν Βίβλον ὁ Φαραὼ Σὼ ἢ Σηγώρ, καὶ ἔτι πρότερον ἐπὶ Σολομῶντος καὶ Ῥοβοὰμ περὶ τὸ 990 π. Χ. ὁ Σισὰκ ἢ Σουσακίμ, καὶ πρὸ τούτου ὁ πενθερὸς τοῦ Σολομῶντος. Ἡ δὲ κατὰ τοῦ Σέθωνος ἐκστρατεία τοῦ Σεναχαρίβου μὴ ἀναφερομένη ἐν ταῖς τῶν Ἑβραίων βασιλείαις ἀντιστοιχεῖ εἰς ἐποχὴν τῶν Κριτῶν, ὧν ἡ ἱστορία δίδει ἡμῖν Ἀσσύριον βασιλέα Χουσασαρθαὶμ ἄρξαντα τῶν Ἑβραίων ὀκτὼ ἔτη, καὶ προβάντα ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει μέχρι Πηλουσίου. Ὑπῆρξε δ' ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Ἡροδότου, τὸ 1162 π. Χ. δηλαδὴ πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Δαυῒδ περὶ τὰ ἑκατὸν περίπου ἔτη· ἐξουσίαζε δὲ ὅταν ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Παλαιστίνης, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος ἐκάλεσεν αὐτὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων καὶ Ἀράβων. Ὁ δὲ Σέσωστρις οὐδόλως ὑπὸ τῆς Βίβλου ἀναφερόμενος, καὶ πολὺ πρὸ τοῦ Σέθωνος ὑπάρξας, ὑπῆρξεν ὡς προαπεδείχθη πρὸ τῆς ἐξόδου καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον.

Ὁ Μοῖρις ὁ προκάτοχος τοῦ Σεσώστριος, ὑπάρξας ἐννεακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ὡμίλει μετὰ τῶν ἱερέων, ἐγένετο περὶ τὸ 1354 π. Χ. Τὸ ἔτος δὲ τοῦτο πρέπει νὰ ᾖ τὸ τελευταῖον τῆς αὐτοῦ βασιλείας δηλοῦν καθαρῶς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἔπαυσε νὰ βασιλεύῃ. Δὲν διατείνομαι ὅτι εὑρίσκομαι εἰς ἀκριβῆ ἀριθμόν· διότι, ὡς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἴδει ὁ Ἡρόδοτος μεταχειρίζεται τὸν αὐτὸν ὅρον λέγων ἐννεακόσια

πρὸ αὐτοῦ ἔτη ὑπάρξαντα τὸν Ἡρακλέα (α)· ἐνῷ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν περιστατικῶν εὑρίσκεται ὁ Ἡρακλῆς σύγχρονος τοῦ Φερὼν υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σεσώστριος. Ἀλλ' ἡ ἐποχὴ αὕτη δὲν εἶνε μακρὰν ἐκείνης, καθ' ἣν ὀρθολογίζοντες συμβᾶσαν εὕρομεν τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ δηλαδὴ τὰ 1605 π. Χ. ὡς δὲ θέλει δειχθεῖ· ἐκ τοῦ Μάνεθων Μοῖρις (Ἄρμαϊς) εἶνε ἀδελφὸς Σεσώστριος ὃν βασιλεύοντα εἰς Αἴγυπτον ἐγκατέλειψεν ἀπελθὼν εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ πολυχρονίους καὶ καταπληκτικάς του κτήσεις. Ἔργα τοῦ Σεσώστριος, ἀνάλογα ὑπὸ τοῦ τότε λιμοῦ διδαχθεὶς ἐποίησεν ὁ Μοῖρις ὅτε ἀνεπλήρου τὸν ἀδελφόν του ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύων τὴν περίφημον ὁμώνυμόν του λίμνην, ἧς ἡ διώρυξ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωσὴφ ὠνομάσθη ἐξ ὑψηλοτέρων τῶν τῆς λίμνης χωρῶν διὰ τὴν ἐπὶ πολὺ κατάπτωσιν τοῦ ποταμοῦ ληφθεῖσα.

Σέσωστρις δ' ὁ διάδοχος τοῦ Ἀμένοφις μᾶλλον καὶ ὄχι τοῦ Μοίριδος, περὶ τὸ 1399 ἄρξας τοῦ βασιλεύειν ὑπῆρξε πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν, διότι τούτου τὰς ἐκστρατείας ὑπαινίσσεται ὁ Ἄργος διηγούμενος πρὸς τοὺς ἑτέρους αὐτοῦ ἥρωας, ὅτι ἄνθρωπος ἐξ Αἰγύπτου διῆλθε τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίην βίῃ καὶ θάρσει πεποιθὼς (β). Φερὼν δ' ὁ υἱὸς τοῦ Σεσώστριος, πρὸ τοῦ Πρωτέως, τοῦ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν βασιλεύσαντος, βασιλεύσας ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀργοναυτῶν ἀμέσως πρὸ τῶν Τρωϊκῶν συμβάντων. Εἶνε δ' ὡς εἴδομεν ἐκεῖνος ἐξ οὗ ἔλαβον οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου τὸ ἐπίθετον Φαραώ (γ), καὶ ὅστις ἔπνιγε κατὰ τὴν Βίβλον τὰ βρέφη

(α) Ἡροδ. II. 145. (β) Ἀργον. Δ'. 260—275. (γ) Ἰώσηπ. σελ. 208 VII'.

τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν Νεῖλον· ἡ κόρη δέ, ἢ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ἐξέθρεψε τὸν Μωϋσέα. Ὁ Πρωτεὺς ἐζήτει τοῦ Μωϋσέως τὴν ψυχήν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπὶ Πετισωνίου, βασιλεύσαντος κατὰ Μάνεθων ὡς θέλει δειχθῇ ἐπὶ μεσολαβησάσης ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πρωτέως δεκατριετοῦς βασιλείας νομάδων, συνέβη ἡ ἔξοδος ἤτοι τὸ 1262 π. Χ. Μετὰ τὸν Πρωτέα ἐβασίλευσεν Ραψίνιτος καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Χέοψ καὶ Κεφρήν, οἵτινες ἔκτισαν τὰς σπουδαιοτέρας πυραμίδας, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα ἔργα μετὰ τὴν ἔξοδον κτισθέντα δὲν ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἔτη τῶν βασιλειῶν μεταξὺ Ῥαψινίτου καὶ Σέθωνος βασιλέων δὲν οἰκονομοῦνται, πιθανὸν ν' ἀποδειχθῶσί ποτε πεπλανημένα· ἡ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Σέθωνος μικρὸν μεταγενεστέρα, ὅπως καὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Μοίριδος προγενέστερον τοῦ ὁριζομένου· ἐπειδὴ ἀμφότερα δι' ἀκεραίων ἑκατοντάδων ὁριζόμενα δηλοῦσιν ὅτι δὲν ἐλέγχθησαν ὑπὸ τῶν ἱερέων μετ' ἀκριβείας. Ἐκ δὲ τῆς τῶν Κριτῶν ἱστορίας δὲν δυνάμεθά τι νὰ ἐξαγάγωμεν ἐπειδή, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἰδίας Βίβλου εἰς ἀντιφάσεις ὑποπιπτούσης, καὶ ὡς πρὸς τὸν λογισμὸν τῶν ἐτῶν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων, οἱ Κριταὶ ἐλογίσθησαν διαδοχικοί, ἐνῷ ὑπῆρξαν σύγχρονοι ἐν ἑκάστῃ φυλῇ, ἥτις εἶχε Κριτὰς ἰδίους. Ἐσημειώθησαν δ' ὄχι πάντες, ἀλλ' οἱ συνδεόμενοι μετὰ σπουδαίων περιστατικῶν. Ἡ τοῦ Χουσασαρθαὶμ δ' ἐποχὴ τοῦ συγχρόνου τοῦ Σέθωνος ἀνήκει εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τῆς ὁριζομένης ὑπὸ τῆς Βίβλου ὡς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου προωρίσθη. Παρεμπίπτουσι δὲ μεταξὺ τῆς ἐξόδου καὶ τοῦ Χουσασαρθαὶμ ἑπτὰ Φαραὼ βασιλεῖαι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἕξ, ἐπειδὴ ἡ βασιλεία τοῦ Ἄνυσις καὶ

τοῦ Σάβακοῦ ἦσαν σύγχρονοι ἐκείνου βασιλεύοντος εἰς τὰ ἕλη καὶ τούτου ἐν τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ. Ὁ Σέθων δὲ ὑπῆρξεν εἰς προγενεστέραν μεμακρυσμένην ἐποχὴν τοῦ Ψαμμητίχου, καὶ μάλιστα πρὸ τοῦ Σαοὺλ καὶ Σαμουὴλ ἔτι. Μετὰ δὲ τὸν Σέθωνα διηρέθη ἡ Αἴγυπτος εἰς δώδεκα βασιλείας ὑπὸ δώδεκα βασιλέων ἀρχομένας κατ' ἰδίαν διαδοχικῶς μέχρι Ψαμμητίχου, τοῦ καταργήσαντος ταύτας· Νεχὼ λοιπὸν ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμητίχου, ὁ Σὼ ἢ Σηγώρ, ὁ Σισὰκ ἢ Σουσακίμ, καὶ ὁ πενθερὸς τοῦ Σολομῶντος εἰσὶ βασιλεῖς ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Αἴγυπτος ἦτο διῃρημένη εἰς δώδεκα βασιλείας. Ὁ Λαβύρινθος τὸ λαμπρότερον τῶν πυραμίδων καθ' Ἡρόδοτον ἔργον, ἀπετελέσθη καλλιτεχνούμενος κατὰ διαδοχὴν καὶ ὑπὸ τῶν δώδεκα βασιλειῶν διατηρηθεισῶν ἐπὶ 480 σχεδὸν ἔτη. Δὲν διατείνομαι ὅτι, πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς, καὶ πρὸ τοῦ Δαυὶδ εἰς τὰ Ἑβραϊκά, ἐξεῦρον ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς δι' ἑκάστην χρονολογίαν· ἀλλὰ συνδυάζων τὰ τῶν διαφόρων ἐθνῶν περιγραφόμενα σύγχρονα περιστατικὰ ἀφικνοῦμαι εἰς πιθανωτάτην δι' ἑκάστην περίστασιν ἐποχήν.

Τοσαῦτα ἀπολαμβάνοντες ἐκ τῶν συμφωνιῶν τῆς Βίβλου καὶ τοῦ Ἡροδότου ἐκ τοῦ Μάνεθων δυνάμεθα μόνον ν' ἀπολαύσωμεν τὴν πολύτιμον βεβαίωσιν τῆς συμφωνίας ταύτης. Ὡς παρετήρησα εἰς τὸ περὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἱστορίας σύντομον πόνημα τοῦ κ. Mariette bey (α), ὅστις πιστότατα τὸν Αἰγύπτιον ἱερέα ἀκολουθεῖ, ὁ Séti κατὰ Μάνεθων, ὃν ὁ κ. Mariette bey Σέθωνα καλεῖ, ἀντιστοιχεῖ, ὡς ἐκ τῶν ἔργων τοῦ χαρακτηρίζε-

(α) Aperçu de l'Histoire d'Egypte par Aug. Mariette-bey. 1874.

ται, πρὸς τὸν Σέσωστριν προβὰς μέχρι Νινευὶ καὶ Ἀρμενίας, καὶ πρῶτος ποιήσας τὴν ἀπὸ τὸν Νεῖλον πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν διώρυγα (α) τίθεται δὲ διάδοχος τοῦ Ῥάμσες πρώτου βασιλέως τῆς XIX δυναστείας ἀρχομένης τὸ 1462 π. Χ. καὶ διαρκεσάσης 174 ἔτη. Ῥάμσες II διάδοχος τοῦ Σεσώστριος ἐβασίλευσεν 67 ἔτη, εἶχεν 170 τέκνα, ἔκτισαν δ' ἐπὶ τῆς βασιλείας του οἱ Ἰσδραηλῖται τὸ Ῥάμσες (β)· οὗτος ἐπολέμησε τοὺς νομάδας (γ). Διεδέχθη δ' ὑπὸ Μενεφθὰ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου συνέβη ἡ ἔξοδος (δ). Τῆς XX δυναστείας διαρκεσάσης 178 ἔτη πρῶτος βασιλεὺς ὑπῆρξε Ῥαμσὲς III ὁ πολεμήσας καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης τοὺς βορείους λαούς (ε). Ἐν δὲ τῇ XXI δυναστείᾳ 130 ἔτη διαρκεσάσῃ διηρέθη ἡ Αἴγυπτος εἰς δύο βασιλείας: ἐν Θήβαις ἦρχον οἱ ἱερεῖς, ἐν δὲ Τάνις οἱ νόμιμοι βασιλεῖς, ὧν θυγάτηρ νυμφεύθη τὸν Σαλομών (ς). Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδόλως λάμπουσι ταῦτα, ἂς ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν Μάνεθων νὰ ὁμιλήσῃ.

Λέγει ὁ Αἰγύπτιος ἱερεὺς ἐν δευτέρῳ βιβλίῳ· ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιμαῶ ὁ Θεὸς ὀργισθεὶς ἔπεμψεν ἡμῖν ἄσημον ἔθνος ἐξ ἀνατολῶν, ὅπερ ἀκόπως κατέκτησε τὸ κράτος μας, ἐφόνευσε τινὰς τῶν βασιλοπαίδων, ἄλλους ἐφυλάκισεν, ἔκαυσε τὰς πόλεις, ἐκρήμνισε τοὺς ναούς, καὶ ἐτυράννει τοὺς κατοίκους, ὥστε πολλοὶ ἀπέθανον. Ἠχμαλώτευσε τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα, καὶ ἔθεσε βασιλέα ἐξ αὐτοῦ Σάλαλις καλούμενον, ὅστις ἔθεσεν ἰσχυρὰς φυλακὰς ἰδίᾳ πρὸς ἀνατολάς, προβλέπων ὅτι ἐνόσῳ οἱ Ἀσσύριοι εὑρίσκονται ἰσχυρότεροι ἤθελον ἐπι-

(α) A. his. Egyp. σελ. 73. (β) Εἰς τὸ ἴδιον σελ. 75. (γ) Σελ. 76. (δ) Σελ. 84. (ε) Σελ. 85. (ς) Σελ. 87.

θυμήσει νὰ τοὺς κατακτήσωσιν. Εὑρὼν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σάϊτ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Βουβάστεως ποταμοῦ στρατηγικὴν ἔχουσαν θέσιν πόλιν, ἄλλοτε Ἄβαρις ὀνομαζομένην, ὠχύρωσε καὶ ἔθεσε 200 χιλ. στρατόν· ἐβασίλευσεν ἔτη 19 διαδεχθεὶς ὑπὸ Βοὰν βασιλεύσαντος ἔτη 44, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἄποχνας βασιλεύσαντος ἔτη 36 καὶ μῆνας 6, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἄποφις βασιλεύσαντος ἔτη 61 καὶ οὗτος ὑπὸ Ἰονίας βασιλεύσαντος ἔτη 50 καὶ μῆνας 1· καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀσὶς βασιλεύσαντος ἔτη 49 καὶ μῆνας 2· ὠνομάζοντο δ' Ὑξὸς δηλαδὴ βασιλεῖς νομάδων· διότι ὑ κ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἱερέων σημαίνει βασιλεὺς καὶ σ ὸ ς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ σημαίνει νομάδες· λέγουσί τινες ὅτι ἦσαν Ἄραβες. Διήρκεσεν ἡ αὐτῶν βασιλεία μετ' ἄλλων 511 ἔτη. Οἱ βασιλεῖς τῆς Θηβαΐδος ἐπολέμουν αὐτοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐνίκησε δ' αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς Ἀλισφραγμούτορις, καὶ ἐδίωξε τοὺς περισσοτέρους. Οἱ ἀπομείναντες ἀπεσύρθησαν εἰς Ἄβαρις δέκα χιλιάδας μέτρα γῆς περιέχουσαν, ἣν δι' ἰσχυροῦ τείχους ἔκλεισαν. Θέμωσις υἱὸς τοῦ Ἀλισφραγμούτοφις κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύσας μετὰ 480 χιλιάδων ἐσυνθηκολόγησεν ἵν' ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνενοχλήτως· ἦσαν δ' οἱ ἀπελθόντες 240 χιλιάδες. Διελθόντες τὴν ἔρημον τῆς Συρίας, καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀσσυρίους τότε τῆς Ἀσίας κυριαρχοῦντας, ἀπῆλθον εἰς χῶρον νῦν ὀνομαζόμενον Ἰουδαίαν καὶ ἔκτισαν τὴν Ἱερουσαλὴμ (α).

Ἐβασίλευσε δὲ Θέμωσις 25 ἔτη καὶ 4 μῆνας, Χεβρὼν εἶτα ὁ υἱός του ἔτη 13, Ἀμένοφις ἔτη 20, μῆνας 7. Ἀμε-

(α) Ἰώσηπ. σελ. 830 Ι. 6.

σις ἡ τοῦ 'Αμένωφις ἀδελφὴ ἔτη 20 μῆνας 9 (α). Εἶτα Μέφρις ἔτη 12 μῆνας 9. Μεφραμούτωσις ἔτη 25 μῆνας 10. Θόμωσις ἔτη 9 μῆνας 8. 'Αμένωφις 30 ἔτη μῆνας 10. Ὧρος ἔτη 36 μῆνας 5. 'Ακένχερις ἔτη 12 μῆνας, 1. 'Ράτωσις ὁ ἀδελφός του μῆνας 9. 'Ακένχερις ἔτη 12 μῆνας 5. 'Ακένχερις ἔτη 12 μῆνας 3. Ἅρμαϊς ἔτη 4 μῆνα 1. 'Ράμσες ἔτος 1 μῆνας 4. 'Αρμεσσημιαμοὺμ ἔτη 66 μῆνας 2. 'Αμένωφις ἔτη 19 μῆνας 6· καὶ εἶτα Σέτωσις 'Ράμσες ὁ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Κύπρου καὶ 'Ασίας, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἅρμαϊς ἀπόλυτον κυριάρχην ἐν Αἰγύπτῳ ἐγκαταλείψας, ἀπαγορεύσας δ' αὐτῷ μόνον τοῦ φέρειν τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. 'Αφίκετο μέχρι τῶν 'Ασσυρίων καὶ Μήδων, ὅτε ὁ Ἅρμαϊς ἐκδιώξας τὴν βασίλισσαν κατεχράσθη τοῦ βασιλικοῦ τίτλου· ἀλλ' ὁ Σέτωσις ἐπανελθὼν διὰ Πηλουσίου ἀποκατεστάθη ἐν τῇ ἀρχῇ (β)· ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι ὁ Σέσωστρις τοῦ 'Ηροδότου εἶνε ὁ Σέτωσις τοῦ Μάνεθων, Ἅρμαϊς δ' ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σετώσιος ἢ Σεσώστριος εἶνε ὁ Μοῖρις τοῦ 'Ηροδότου, δὲν ἦτο δὲ διαδοχικὸς βασιλεὺς ὡς ὁ Ἡρόδοτος γράφει - ἀλλ' ἀναπληρωτὴς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σεσώστριος καθ' ὃν καιρὸν οὗτος εὑρίσκετο εἰς τὰς πολυχρονίους αὐτοῦ ἐκστρατείας· ὁ Σέσωστρις δ' ἢ Σέτωσις ἐβασίλευσεν ἔτη 59, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ 'Ράμσες βασιλεύσαντος ἔτη 66· οὗτος δ' εἶνε ὁ Φερὼν τοῦ 'Ηροδότου, ὥστε οἱ Φαραὼ ἔφερον ὀνόματα δύο, ὧν ποτὲ τὸ ἓν καὶ ποτὲ τὸ ἕτερον ἔγραφον. Διεδέχθη δ' ὁ 'Ράμσες ἢ Φερὼν ὑπὸ 'Αμένωφις, καὶ ἑπομένως τούτου τὸ

(α) Αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ 'Ηροδότου καλουμένη Νίτωκρις.
(β) 'Ιώσηπος σελ. 831. I. ί.

ὄνομα σημαίνει Ἑλληνιστὶ Πρωτεύς, ἐπειδὴ οὗτος ἦτο διάδοχος τοῦ Φερῶν υἱοῦ τοῦ Σεσώστριος. Κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐξένισε δεχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Πάριν μετὰ τῆς Ἑλένης καὶ ὕστερον τὸν Μενέλαον μετὰ τῆς ἰδίας. Ἐπεθύμησε δὲ, ὡς λέγει ὁ Μάνεθων, ἵνα ἴδῃ τὸν Θεόν, ὅπως καὶ ὁ πρότερον τούτου βασιλεύσας Ὤρος. Εἷς δ' ἱερεὺς υἱὸς τοῦ Πεσίου Ἀμένοφις τοὔνομα, ὅστις σοφὸς ὤν, ἐφαίνετο κατὰ τὰς προρρήσεις θείου μετέχων, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν, ἂν ἀπεχώριζεν ἐκ τοῦ κράτους του ὅλους τοὺς λεπροὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἐκ παρομοίων ἀσθενειῶν. Καθ' ἃ συνήθροισεν αὐτοὺς περὶ τὰς 80 χιλιάδας ὄντας, καὶ ἔπεμψε μετὰ τῶν Αἰγυπτίων ἵνα ἐργάζωνται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἰδὼν δ' ὁ ἱερεὺς καθ' ὕπνον, ὅτι ἔμελλεν ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τοὺς καταπονουμένους λεπροὺς κυρίους ἐπὶ 13 ἔτη τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἐπιλησθῶσι τὰς αὐτῶν θλίψεις, καὶ φοβούμενος πρὸς τὸν Φαραὼ νὰ τὸ εἴπῃ, ἔγραψεν αὐτὸ καὶ ἀπέθανεν. Οἱ δὲ λεπριῶντες, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς ἔργα κοπιώδη εἰργάζοντο: παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα ἵνα τοὺς ἐλαφρύνῃ δίδων αὐτοῖς τὴν Ἄβαριν χώραν, ἄλλοτε Τρίφὸν ὀνομαζομένην, τὴν ὑπὸ τῶν ἐξωσθέντων ὑπὸ τοῦ Θέμοσις νομάδων κατοικηθεῖσαν. Ἀποκατασταθέντες δ' ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν ἄδειαν τοῦ βασιλέως ἐπανέστησαν, καὶ ἐκλέξαντες ἱερέα ἐξ Ἡλιουπόλεως Ὀζαρσιφὸν καλούμενον ὑπεχρεώθησαν μεθ' ὅρκου ἵν' αὐτῷ ὑπακούωσιν. Ἔπεμψαν δὲ πρέσβεις εἰς Ἱερουσαλὴμ καλοῦντες τοὺς ἐκδιωχθέντας ὑπὸ τοῦ Θέμοσις νομάδας, οἵτινες ἀφίκοντο περὶ τὰς 200 χιλιάδας. Ὁ δὲ Ἀμένοφις (ἢ Πρωτεὺς) τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς γραπτῆς προφητείας τοῦ ἱερέως ἔχων ὑπ' ὄψιν,

καὶ φοβούμενος νὰ συνάψῃ μάχην ἀπῆλθεν εἰς Αἰθιοπίαν, ἔνθα δεξιούμενος διῆλθε καλῶς τὰ 13 ἔτη. Μετὰ παρέλευσιν δ' αὐτῶν καταβὰς μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ῥαμσὴς ἐξεδίωξε νικήσας τοὺς νομάδας καὶ ἠκολούθησεν αὐτοὺς διώκων ἕως τῶν μεθορίων τῆς Συρίας (α).

Οἱ νομάδες οὗτοι οἱ εἰς τὸν Ὀζαρσίφων ἱερέα μεθ' ὅρκου ὑποταχθέντες εἰσὶν οἱ ἐκ τούτου τὸ ὄνομα ἔχοντες νῦν Ντρούζ, οἵτινες τὴν ἱστορίαν ταύτην κατὰ παράδοσιν διατηροῦντες λέγουσιν ὅτι ἐξουσίαζον ποτὲ τῆς Αἰγύπτου, ἣν καὶ ἑαυτῶν χώραν λέγουσιν· ἐπὶ δὲ χακὴμ μπὶ ἀμρ' ιλλά, δηλαδὴ κατὰ διαταγὴν Θεοῦ ἐπ' αὐτῶν ἄρξαντος βασιλέως (εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι βασιλεῖς πολλοί) ὅσοι κατεγράφησαν ἐν ταῖς αὐτοῦ δέλτοις εἰσὶν οἱ Ντρούζ πιστοί, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἔκτοτε οὔτε αὐξάνει οὔτε ἐλαττοῦται. Ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου λέγουσι μετὰ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν, ἤτοι ἐν τῇ ἐξόδῳ· ἀλλὰ πρὸ τούτων προεξῆλθον οἱ ὑπὸ τοῦ Θέμωσις ἐκδιωχθέντες καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ κτίσαντες, ἥτις ὠνομάζετο ἔτι καὶ Ἰεβοὺς καὶ οἱ κάτοικοι ταύτης Ἰεβουσαῖοι (β), καὶ ἔτι πρότερον ἁπλῶς Σαλὴμ (γ) Ἀραβιστὶ σημαίνουσα *βεβαία* ὡς κτισθεῖσα εἰς χώραν ἀσφαλῆ διὰ τὸν φόβον τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων. Ντρούζ ἐπομένως ἦτο ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραὰμ βασιλεὺς αὐτῆς Μελχισεδὲκ Μάλεκ Σαντὲκ δηλαδὴ βασιλεὺς πιστός. Ἡ δὲ φυλὴ τοῦ Βενιαμὶν συνεβιβάσθη μετὰ τῶν Ἰεβουσαίων, διότι τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν εἶχε κατὰ τὴν ἔξοδον συνεταίρους. Λατρεύουσι καὶ νῦν ἔτι κεφαλὴν μόσχου, καὶ εἰς τὸν τούτων ναόν, καὶ ὄχι εἰς τὸν τῶν Ἑβραίων εὗρεν ὁ Ἀντίοχος ἐν Ἱερουσαλὴμ βοὸς χρυ-

(α) Ἰώσηπος σελ. 835. Ι. θ'. (β) Ἰησοῦς Ναυῆ ιε'. (γ) Γεν. ιδ'.

σῆν κεφαλὴν καὶ ὄχι ὄνου, ὡς ὁ Ἄππιος καθ' Ἑβραίων καταφερόμενος λέγει (α)· κακίζει δ' ὁ Ἰώσηπος, διότι θέλει ν' ἀναφέρῃ τὴν ἱστορίαν τῶν Ντρούζ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑβραίων, ἐνῷ οἱ Ἑβραῖοι ἐν Χαναὰν ἀπὸ Ἀβραὰμ χρονολογοῦνται, οἱ δὲ Ντροῦζ χρονολογοῦσι καθ' ἃ προέγραψεν ἡμῖν ὁ Μάνεθων 338 ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Ἀβραὰμ ὑπάρξαντος πρὸ ταύτης κατὰ τὴν Βίβλον ἔτη 215. Λέγουσιν οἱ Ντροῦζ ἑαυτοὺς Ἄραβας ἑβδομηκοντάκις ἀρχαιοτέρους ἀφ' ὅσον ὁ Ἀδὰμ ἀρχαῖος κατὰ τὴν χρονολογίαν ἡμῶν ὑπάρχει, δηλαδὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ των περὶ τὰς 490 χιλιάδας περίπου ἔτη πρὸ ἡμῶν. Καλοῦσι τὴν Δαμασκὸν Σιὰμ δηλαδὴ κέδρον ἢ Μπὰρ Ἐλ Σιὰμ δηλαδὴ χώραν τῶν κέδρων ἕνεκα τῶν πολλῶν ἄλλοτε ἐκεῖσε κέδρων. Τὴν Τύρον καλοῦσι Σοῦρ δηλαδὴ Φρούριον ὀχυρόν, τὴν Σιδῶνα Σαΐντα δηλαδὴ καλήν. Τὴν Μέμφις Μένφις δηλαδὴ τόπον ἐξορίας. Τὴν Βαβυλῶν Μπὰμπ ἐλ ἀοῦν δηλαδὴ θύραν ὑποταγῆς ἔχοντος τοῦ ἀοῦν ἀρχαϊκῶς τὴν σημασίαν ὑποταγή, ἐνῷ νῦν περιέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν ἡ χάρις λ. χ. Ἀοῦν ἢ καὶ δ' ἀὤνιαν Ἄβν Ἰλλὰ δηλαδὴ θείᾳ χάριτι, καὶ ὄνομα κύριον Ἀβνὶ δηλαδὴ χαρίεις. Ἐκ τῶν Ἀραβικῶν δ' ὀνομάτων Μέμφις καὶ Βαβυλὼν φαίνεται, ὡς ἡ Βίβλος καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψαν, ὅτι οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι κατῆλθον εἰς χώρας ἀνηκούσας τοῖς Ντρούζ. Ὁ Νεβρὼδ λ. χ. υἱὸς τοῦ Χοὺς τοῦ υἱοῦ τοῦ Χὰμ κατέλαβεν ἐκ τῶν Ντρούζ τὴν Βαβυλῶν (β), καὶ ὁ Μηνᾶς κατῆλθε κτίσας πρῶτος τὴν Μέμφις εἰς τὴν χώραν τῶν Ντρούζ· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἰεζεκιὴλ εἶπε: καὶ θέλω ἐπαναγάγει τοὺς αἰχμα-

(α) Ἰώσηπ. σελ. 840. ΙΙ. δ'. (β) Γεν. ί.

λώτους τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐπιστρέψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν Παθρώς, εἰς τὴν γῆν τῆς καταγωγῆς αὐτῶν (α). Εἶνε ὁ λαὸς ὅστις εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐξηπλοῦτο ἀπὸ τῆς Λιβύης μέχρι τῆς Μηδίας καὶ Περσίας, ἔζη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νομαδικῶς εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ διῃρεῖτο εἰς πολλὰς φυλάς· τούτων φυλή τις εἰς ἔθνος καταρτισθεῖσα ἤδρευεν ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἄλλη ἐν Νινευΐ. Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Συρίων, ἐξουσίασαν τῆς κάτω Αἰγύπτου· ἐκ ταύτης δ' ἐκδιωχθέντες ὑπὸ Θέμοσις ἔκτισαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐβασίλευσαν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐντεῦθεν δὲ ὑπὸ τῶν Συρίων ἐκδιωχθέντες καὶ κατατροπωθέντες, ἐποίησαν πρωτεύουσαν τὴν Πέτραν καὶ βασίλειον ὑπὸ τὸ ὄνομα γνωστὸν ἡμῖν τῶν Ναβαταίων, ὅπερ διεκρίνετο διὰ τὴν εὐνομίαν (β). Φαίνεται ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ πάνυ πρὸ ταύτης εἶχε γράμματα καὶ ἀριθμοὺς ἄλλα τῶν ὧν ἔχει νῦν, ἅπερ περιεσώθησαν εἰς τὴν βάτην Μουκατὲπ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπὸ Σουὲζ εἰς Σινὰ διὰ τῆς βάτης Φαράν, εἰς τοὺς περὶ τὸ Σινὰ βράχους, εἰς τὰ ἐρείπεια τῆς πόλεως Πέτρας καὶ πολλαχοῦ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ ἐν γένει.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μάνεθων δὲν ὁρίζει ἡμῖν τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφις (Πρωτέως) γινώσκομεν ἐκ τοῦ Ἡροδότου ὅτι ἐδέχθη τὸν Πάριν μετὰ τῆς Ἑλένης, καὶ ὕστερον τὸν Μενέλαον μετὰ τῆς ἰδίας, ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι ἐβασίλευσε πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν νομάδων, οἵτινες πολὺν καιρὸν εἰς τὰ ἔργα πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατεπονοῦντο, τοὐλάχιστον δέκα ἔτη. Πρὸ δ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ὁ Φερὼν ἔτη 66, καὶ πρὸ τούτου ὁ Σέσωστρις ἔτη 59, ἐν οἷς καταλέγονται καὶ τὰ τοῦ Μοίρι-

(α) Ἰεζεκ. κθ'. 14. Ἱερ. νά. (β) Στράβ. 767. 776—781.

δος· διότι ὁ Μάνεθων ὡς αναπληρωτὴν τοῦ Σεσώστριος τοῦτον λογίζει. Πρὸ δὲ τοῦ Σεσώστριος ἐβασίλευσεν Ἀμένοφις ἔτη 19· ἤτοι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ Ἀμένοφις μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τῶν νομάδων λεπρῶν 151. Εὕρομεν δ' ὀρθολογίζοντες κατὰ γενεὰς ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ μέχρι τῆς ἐξόδου ἔτη 143. Καθ' ἃ φαίνεται ὅτι Ἀμένοφις ὕψωσε τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐπὶ τούτου συνέβη ἡ εἴσοδος τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ δ' ἔξοδος ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπαναστάντων λεπρῶν νομάδων, οἵτινες ἐν Τάνει κατὰ τὴν Βίβλον εἶχον καθέδραν, διότι ἔγραψεν ὁ Δαυΐδ «τὰ τέρατα καὶ σημεῖα συμβάντα ἐν πεδίῳ Τάνεως.» Ἐξ ἄλλου ὁ Ἰωσὴφ ἐκλήθη ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ δύο ἢ τρία τοὐλάχιστον ἔτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφις, μετὰ δέκα δ' ἔκτοτε ἔτη εἰσῆλθεν ὁ Ἰακὼβ εἰς τὴν Αἴγυπτον καθ' ἃ ἔχομεν τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰακὼβ συμβᾶσαν τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφις ἢ πρὸ τοῦ θανάτου τούτου ἐπὶ ἓξ ἔτη· ἐξ οὗ ἔχομεν, 6 ἔτη ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφις, πλέον 59 τῆς βασιλείας τοῦ Σεσώστριος, πλέον 66 τῆς βασιλείας Φερών, πλέον 10 τῆς μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τῶν λεπρῶν νομάδων βασιλείας τοῦ Πρωτέως, ἴσον ἔτη 141· καθ' ἃ ἡ ἔξοδος ἀκριβῶς φαίνεται συμβᾶσα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν λεπρῶν νομάδων. Ἀμένοφις (Πρωτεὺς) δ' ἦτο ὁ διώξας τὸν Μωϋσέα, ἡ τοῦ Σεσώστριος θυγάτηρ ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ Ἄρμαϊς ἢ Μοῖρις ὡς ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἐκάλεσεν αὐτόν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σεσώστριος, ὁ ποιήσας τὴν λίμνην, ἄρχων ὢν τῆς Αἰγύπτου, ὅταν ὁ Σέσωστρις ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ.

Τοσαῦτα εὐτυχῶς ἀγαθὰ εὑρίσκοντες εἰς τὸν Μάνεθων

παρατηροῦμεν κατὰ τὰ ἄλλα ὅτι ἐποίησε ταραχὴν ἀδιέξοδον· διότι προσπαθῶν νὰ ἀποδείξῃ πανάρχαιον τὸ αὐτοῦ ἔθνος καὶ τὸν τούτου πολιτισμόν, ὄχι μόνον τὰς πλαγίας βασιλείας ἐλόγισε διαδοχικάς, ἀλλὰ καὶ τὴν σειρὰν τῶν διαδοχικῶν βασιλειῶν ἀνέτρεψε. Τὸν Χέρπα, ὃν Κουφοῦ καλεῖ, καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν Κεφρὴν τίθησιν εἰς τὴν ΙΥ δυναστείαν δηλαδὴ καθ' ἃ λογίζει τὸ 4235 π. Χ. (α). Τὸν Μοῖριν τοῦ Ἡροδότου Amenema III καλῶν τίθησιν εἰς τὴν XII δυναστείαν δηλαδὴ 3064 π. Χ. (β). Τὴν εἴσοδον δὲν ὁρίζει τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλὰ τίθησι κατὰ τὰς δυναστείας τῶν νομάδων διαρκεσάσας ἐκ τοῦ 2398—1703 π. Χ. (γ). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Μάνεθων καὶ ὁ κ. Μαριὲτ βέη, οὔτε πρὸς τὸν Ἡρόδοτον οὔτε πρὸς τὴν Βίβλον καὶ οὔτε πρὸς τὰ Ἀργοναυτικὰ συμφωνεῖ.

Ὁ Μοῖρις ἢ ὁ Amenema, ὡς τὸν καλεῖ, καὶ τὸν θέτει 3604 π. Χ. ἂν δὲν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξε κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ, δέον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ὕστερον ταύτης· διότι ἐποίησε τὴν ὁμώνυμόν του λίμνην ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ποτίζωνται αἱ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Νείλου γαῖαι, ὅταν ἐν τῇ αὐξήσει του

(α) Hist. Egypt. par Mariet. bey. σελ. 29. (β) σελ. 44. (γ) σελ. 132. Αἱ τῶν νομάδων δυναστεῖαι εἰσὶν αἱ θεωρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς Αἰθιοπικαί· διότι ἔγραψεν ἡμῖν μεταξὺ τῶν ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Μοίριδος 330 βασιλέων δέκα καὶ ὀκτὼ ἦσαν Αἰθίοπες οἱ δὲ λοιποὶ πάντες Αἰγύπτιοι ἐν οἷς ὑπάρχει βασιλεύσασα καὶ μία γυνὴ ὀνόματι Νίτωκρις. Ἤρξατο δὲ ἡ βασιλεία τῶν νομάδων ἐν Αἰγύπτῳ εὑρίσκομεν 684 ἔτη πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀβραὰμ ἐν Χαναάν, ἤτοι πολὺ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐὰν αἱ πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ γενεαὶ καθ' Ἡρόδοτον λογισθῶσιν.

δὲν ἐπῆρχει. Ἡ λίμνη δὲ καὶ ἡ εἰς ταύτην διοχετεύουσα τὰ ὕδατα διώρυξ, ἡ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσὴφ φέρουσα, δέον νὰ ὦσι σύγχρονοι ἢ νὰ προϋπῆρχεν ἡ διώρυξ τῆς λίμνης καὶ ἑπομένως ὁ Ἰωσὴφ τοῦ Μοίριδος· διότι ἀντὶ λίμνης ὁ σπουδαῖος βασιλεὺς ἠδύνατο διώρυγα νὰ ποιήσῃ λαμβάνων τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου ἐκ χωρῶν ὑψηλοτέρων. Τὸν Χέοπα δὲ καὶ Κεφρῆνα, ἐφ' ὧν ἐγένοντο τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς Αἰγύπτου τίθησι κατὰ τὴν IV δυναστείαν, ὅλως ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔθνους εἰς ἐποχὴν μυθώδη. Εἶνε δυνατὸν τοιαῦτα ἔργα ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ νὰ ἐκτελῶνται, ἐνῷ καὶ σήμερον εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθωθῶσιν; ἔπειτα τοιαῦτα ἔργα ἂν προϋπῆρχον τῆς ἐξόδου δὲν ἔπρεπέ που ν' ἀναφέρωνται ὑπὸ τῆς Βίβλου; Αἱ πυραμίδες, τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ κόσμου, ἐγένοντο εἰς τὴν ἀνθηροτέραν ἐποχὴν τῆς Αἰγύπτου· καὶ τοιαύτη εἶνε ἐκείνη, ἥτις ἦλθεν ἀμέσως μετὰ τὰ τεράστια τοῦ Σεσώστριος ἔργα· ὑπῆρξε δ' αὕτη ὡς ὁ Ἡρόδοτος τίθησι μεταγενεστέρα τοῦ Σεσώστριος καὶ τῶν Τρωϊκῶν ἔτι. Οὐδόλως ἔσφαλεν ὁ Ἡρόδοτος ὁρίζων τὰς ἀπὸ Μοίριδος μέχρι Σέθωνος ἕνδεκα διαδοχικὰς βασιλείας· ἐπειδὴ τῷ διηγήθησαν ταύτας οἱ ἱερεῖς κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνθηρᾶς ἐποχῆς τῆς Αἰγύπτου, ὁρίσαντες τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Μοίριδος καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Σέθωνος πάντας, μεθ' ὃν διῃρέθη ἡ Αἴγυπτος εἰς δώδεκα δυναστείας. Ἔσφαλεν ὅμως διότι δὲν διώρισεν ἡμῖν ἀκριβέστερον τὴν ἐποχὴν τοῦ Μοίριδος καὶ Σέθωνος καὶ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας ἑκάστου τῶν μεταξὺ τούτων βασιλευσάντων βασιλέων, ὅπως ποιεῖ ἀρχόμενος ἀπὸ Ψαμμητίχου.

Ὁ Σισὰκ ἢ Σουσακὶμ τῆς Βίβλου σύγχρονος τοῦ

Σολομῶντος καὶ Ῥοβοὰμ καὶ πενθερὸς τοῦ Ἱεροβοαμ τίθεται πρῶτος βασιλεὺς τῆς XXII δυναστείας τὸ 980 π. Χ. (α) Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς XXIII δυναστίας 810—721 π. Χ. ὅτε ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Φαραὼ Σὼ ἢ Σηγὼρ κατὰ τὴν Βίβλον παραδέχεται τὸ πρῶτον ὑποταχθεῖσαν τὴν Αἴγυπτον εἰς Αἰθίοπα βασιλέα (β). Ἡ XXIV δυναστεία ἀποτελεῖται ὑφ' ἑνὸς μόνου βασιλέως καλουμένου Βόχορις βασιλεύσαντος ἔτη ἓξ ἀφοῦ ἐδίωξεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸν Αἰθίοπα. Κατελθὼν ὅμως εἶτα ὁ ἀποτελέσας τὴν XXV δυναστείαν Σαβακὼς Αἰθίοψ ἔκαυσε τὸν Βόχοριν ζῶντα καὶ ἐξέτεινε τὴν ἀρχήν του μέχρις Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 715—665 π. Χ. (γ). Τελευταῖος βασιλεὺς τῆς δυναστείας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Θηρακὰ 26 ἔτη βασιλεύσας. Δώδεκα δὲ ἀρχηγοὶ τῆς Αἰγύπτου συνασπισθέντες ἐξεδίωξαν τὸν Θηρακὰ καὶ διήρεσαν τὴν βορείαν Αἴγυπτον εἰς δωδεκαρχίαν διοικήσαντες αὐτὴν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη, ἐνῷ ἡ νοτία ἡ Θηβαὶς διῳκεῖτο ὑπὸ τοῦ Αἰθίοπος Πιανχὶ καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμερίτις· ἀλλ' ὁ Ψαμμήτιχος πρῶτος βασιλεὺς τῆς XXVI δυναστείας ἀναβαίνων μετὰ τοὺς δώδεκα βασιλεῖς εἰς τὸν θρόνον, φαίνεται λέγει ἀρχίζων τὴν ἱστορίαν του ἐκ τῆς XXII δυναστείας (δ), δηλαδὴ ἐκ τοῦ 810 π. Χ. ὅτε κατῆλθε τὸ πρῶτον ὁ Αἰθίοψ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Εἶτα πάλιν χαρακτηρίζει τὴν XXIII δυναστείαν ὡς διοικηθεῖσαν ὑπὸ δώδεκα βασιλέων (ε), ἐνῷ μετὰ τὴν XXV δυναστείαν προεῖπεν ἤρξαντο οἱ δώδεκα βασιλεῖς. Ἀλλὰ καὶ τούτου παραδεχομένου εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῶμεν τὸν Ψαμμήτιχον βασιλεύσαντα κατὰ τὸ 721 π.

(α) Ap. hist. Egypt. σελ. 88. (β) σελ. 90. (γ) σελ. 91. (δ) σελ. 92 (ε) σελ. 196.

X. καθ' ὃ λήγει ἡ XXIII δυναστεία, καὶ ὕστερον μετὰ 50 ἔτη ἀφοῦ ἔφυγεν ὁ Αἰθίοψ, καὶ μετὰ 15 ἕτερα καθ' ἃ συνεβασίλευσε μετὰ τῶν δώδεκα βασιλέων, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ βασιλεύσῃ ἔτι 54 ἔτη; Ἀφοῦ καὶ αἱ πρὸ ὀλίγου εὑρεθεῖσαι στῆλαι τοῦ Ἄπιος τῆς XXVI δυναστείας, αἱ βεβαιοῦσαι τὸν Ἄπιν γεννηθέντα τὸ 53 ἔτος τῆς βασιλείας ἑνὸς βασιλέως, καὶ ἀποθανόντα τὸ 16 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου αὐτοῦ (α), δὲν βεβαιοῦσιν ἢ τὰ τοῦ Ἡροδότου προδιαγράψαντος τὸν Ψαμμήτιχον βασιλεύσαντα 54 ἔτη, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νεχὼ βασιλεύσαντα ἔτη 16. Καὶ ἂν ἔχῃ οὕτω τότε Βόχορις, ὅστις, ὡς χρονολογικῶς τάσσεται, ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὸν Νεχὼ πατέρα τοῦ Ψαμμητίχου, τὸν ὑπὸ τοῦ Σαβακὼ φονευθέντα ὡς ὁ Ἡρόδοτος προέγραψε, πότε ἐβασίλευσεν, ἀφοῦ ἀπετέλει τὴν XXIV δυναστείαν; Πάνυ λοιπὸν συγκεχυμένως περιγράφονται αἱ εἰσβολαὶ τῶν Αἰθιόπων, αἱ δώδεκα βασιλεῖαι, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς μονοκρατορίας τοῦ Ψαμμητίχου. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου πάλιν ὁ κ. Mariett-bey ἀναγνωρίζων μετὰ τὸν Θηρακὰ τὴν δωδεκαρχίαν τῆς Αἰγύπτου παραδέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ψαμμητίχου εὐθὺς μετὰ τὸν Θηρακά (β), ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι βασιλεύει ἀσάφεια καὶ σύγχυσις, ἐν ᾗ δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι κατὰ τὴν XXIII δυναστείαν πρὸ τοῦ Θηρακὰ καθὼς καὶ μετὰ τοῦτον διῳκεῖτο ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ δώδεκα βασιλέων, καὶ ἐπομένως ὡς προεύρομεν ἐκ τοῦ Σέθωνος μέχρι Ψαμμητίχου διαδοχικῶς διῳκεῖτο ὑπὸ δώδεκα ἑκάστοτε βασιλέων, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν εἷς τῶν δώδεκα βασιλέων ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμητίχου Νεχὼ ἢ Βόχο-

(α) Aper. Hist. Egy. σελ. 199. (β) σελ. 198.

ρις κατῆλθεν ὁ Θηρακά. Σὼ δὲ ἢ Σηγὼρ ὁ Φαραώ, ὅστις κατὰ τὴν Βίβλον ὑπῆρξε κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχὰζ συγχρόνου τοῦ Ὠσιὲ καὶ Σαλμανασὰρ ἢ Ἐνεμεσάρ, δηλαδὴ τὸ 726 π. Χ. ὑπῆρξε βεβαίως πρὸ τοῦ Βοχόριος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔδει νὰ ὑπάρχῃ κατὰ Μάνεθων ὁ ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Βοχόριος Αἰθίοψ· διότι ὁ Βόχορις ὑπῆρξεν ἐκ τοῦ 721—715 π. Χ. Ὁ Μάνεθων λοιπὸν κατὰ ταῦτα πρὸς οὐδένα συμφωνεῖ, ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος καὶ πρὸς τὴν Βίβλον καὶ πρὸς τὰ Ἀργοναυτικὰ συμφωνότατος εἶνε καὶ ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν τοῦ Ἄπιος πραγματευομένων τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ψαμμητίχου καὶ Νεκώ. Ἵνα σώσῃ δὲ τὸν Μάνεθων ὁ κ. Mariet-bey, ὃν πιστότατα ἀκολουθεῖ, λέγει, ὅτι αἱ ἄφωνοι πέτραι νῦν ὁμιλοῦσι, καὶ εὑρίσκονται δῆθεν σύμφωνοι πρὸς τὸν Αἰγύπτιον ἱερέα (α). Βεβαίως ὁμιλοῦσιν, ὅταν παραδίδωσιν ἡμῖν διαδοχικῶς τὰς βασιλείας καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν, εἰδ' ἄλλως ὁμιλοῦσιν, ὅπως ταῖς ὁμιλοῦσιν· ἔτι δ' ἀπορῶν λέγει· πῶς εἶνε δυνατὸν εἰς τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους πρωτευούσας νὰ εὑρίσκωνται ἀνδριάντες τοῦ αὐτοῦ Φαραώ, ἂν δὲν ὑπῆρχον αὗται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του; (β) Θέλων διὰ τούτου ν' ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ λεγόμεναι πλάγιαι δυναστεῖαι, ἐπειδὴ ἔχουσι βασιλεῖς, ὧν οἱ ἀνδριάντες εὑρίσκονται εἰς τὰς διαφόρους πρωτευούσας, πρέπει νὰ ὦσι διαδοχικαί. Καὶ τί ἐμποδίζει εἰς ὁμοσπόνδους καὶ δι' ἐπιγαμιῶν καὶ νόμων συνδεδεμένους βασιλεῖς, καθ' ἃ ὁ Ἡρόδοτος προεῖπε, κατορθωμάτων χάριν, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὁμοσπονδίας, νὰ ποιήσωσιν εἰς τὰς αὐτῶν πρωτευού-

(α) Hist. Egypt. σελ. 21. (β) σελ. 138.

σάς καὶ ἀνδριάντας ἀνδρῶν τοιούτων, ὑφ' ὧν αἱ ὁμόσπονδοι χῶραι βασιλεύονται; Ἰδοὺ καθ' ἡμᾶς ἔξωθεν τοῦ βασιλικοῦ παλατίου τοῦ Βερολίνου εὑρίσκεται ἀνδριὰς ἑνὸς αὐτοκράτορος Ῥώσσου· δὲν θὰ ὦσι τάχα θαυμάσιοι οἱ μεταγενέστεροι, ἄν ποτε εἴπωσιν ὅτι ἡ Γερμανία ὑπέκειτο διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ῥωσσίαν; Ἐνῷ αἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἔθνος πολλαὶ πρωτεύουσαι, καὶ ἡ τόση πληθὺς τῶν βασιλέων δηλοῦσιν ὅτι τὸ κράτος διηρεῖτο κατὰ διαφόρους ἐποχάς, εἰς πολλὰς βασιλείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΒΑΒΥΛΩΝΙΩΝ

Νεβρὼδ υἱὸς τοῦ Χοὺς ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας τῆς Βαβυλῶνος καὶ Σεννάρ, ἐκ τῆς γῆς δ' ἐκείνης ἐξῆλθεν ὁ Ἀσσοὺρ καὶ ᾠκοδόμησε την Νινευί (α). Ὁ Χοὺς δ' ἦτο υἱὸς τοῦ Χάμ, καὶ ἑπομένως ἦτο ὁ Νεβρὼδ σύγχρονος τοῦ Ἀρφαξάδ. Ἀλλ' ὁ Βερὸζ ἤρχισε λέγει τὸ Χαλδαϊκὸν κράτος 2,000 ἔτη π. Χ. Εἷς τῶν βασιλέων Ἀμοχραβὶ ἔκαμε τὴν ἀρχικὴν διώρυγα τῆς Βαβυλῶνος, ἣν ἀνεκαίνισεν ὁ Ναβουχοδονόσορ. Πρὸ δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης τίθησιν ἐπὶ δύο αἰῶνας δυναστεύσαντας τοὺς Τουράν, καὶ πρὸ αὐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ βασιλεῖς, ὧν πρῶτος Εὐέοχος ὠνομάζετο. Ἐπιγραφὴ δὲ πρό τινων ἐτῶν εὑρεθεῖσα γράφει ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ διώρθωσε τὸν πύργον, καὶ τὰς ὀροφάς, τὸν οἶ-

(α) Γεν. ι'. 8—12.

κον, τὸν ναὸν τῶν ἑπτὰ φώτων τῆς γῆς, τὸν ὁποῖον ᾠκοδόμησεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς μὴ δυνηθεὶς νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον· ὡς δ' ἐπιγράφει ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐγκατέλειψαν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐπειδὴ ὡμίλουν λόγους ἀτάκτους. Οἱ σεισμοὶ δὲ καὶ ἡ ἀστραπὴ διέσεισαν τὰς ὀπτὰς πλίνθους τῶν ἐπιστρωμάτων, ἡ δ' ὀπτὴ πλίνθος πεσοῦσα ἀπετέλεσε λόφους. Ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐν Νινευὶ εὑρεθεῖσα ἐπιβεβαιοῖ τὰ τοιαῦτα περιγράφουσα ἰδίᾳ τὰ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἀμαρφὰλ βασιλεὺς Σεννὰρ ὑπῆρξε καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἀβραὰμ ἦλθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ εἶχε περίπου ἡλικίαν 90 ἐτῶν (α), δηλαδὴ 200 ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ.

Ὁ Ἡρόδοτος δὲ λέγει πρὸ τῆς ἀποστάσεως τῶν Μήδων ἐκ τῶν Ἀσσυρίων, ἐξουσίαζον οὗτοι τὴν ἄνω Ἀσίαν ἐπὶ 520 ἔτη (β). Εἰς τοὺς πρώτους δὲ κατακτητὰς τῶν Ἀσσυρίων ὑπῆρξεν ὁ Νῖνος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σεμίραμις, τῆς ὁποίας διατείχισμα εὑρίσκετο ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Ὤπιος κατὰ τὰ Ματηνὰ ὄρη (γ), τῶν δὲ Τυάνων ἐν Κιλικίᾳ ἐπέκειτο χῶμα Σεμιράμιδος καλῶς τετειχισμένον (δ). Τὰ Ζῆλα ἐν τῷ Πόντῳ ἐπὶ χώματι Σεμιράμιδος ἦσαν τετειχισμένα (ε). Τὸ τῆς Σεμιράμιδος στρογγύλον ὄρος εἴδομεν εἰς τὴν χώραν τῶν Πασαγράδων, καὶ τὴν Σεμίραμιν μόλις διὰ τῶν Βδελουχιστανικῶν ἐρήμων σωθεῖσαν ἐξ Ἰνδιῶν ἐρχομένην, τοὺς δ' Ἀφγᾶνας ὑποκειμένους τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ τὸ Μπενοῦ Ἀσσυρίων κτίσμα. Τὸ Βὰν δ' ἐν Ἀρμενίᾳ καλεῖται νῦν Σεμιραμ-γὲρτ δηλαδὴ Σεμιράμιδος κτίσμα,

(α) Γεν. ιδ'. 1. (β) Ἡροδ. I. 95. (γ) Στραβ. 529. (δ) Στράβ. 537. (ε) Στράβ. 559.

ἐξ ὧν δηλοῦται ἡ ἀρχὴ τῆς Σεμιράμιδος καθ᾽ ὅλην τὴν ἄνω Ἀσίαν. Οἱ Μῆδοι δ᾽ ἀπέστησαν τῶν Ἀσσυρίων περὶ τὸ 741 π. Χ. ὑπὸ τὸν Δηϊόκην, καὶ ἑπομένως ἡ Σεμίραμις ὑπῆρξε τὸ 1231 π. Χ. Ἀλλ᾽ οἱ Ἀσσύριοι προϋπῆρχον τῶν Ἀργοναυτικῶν ἐν τῷ Πόντῳ. Αὐτίκα δ᾽ Ἀσσυρίης ἐπέβαν χθονὸς ἔνθα Σινώπη οἱ Ἥρωες (α). Κατὰ δὲ τὰ Ἀμαζωνικά, αἱ Ἀμαζόνες Σύριον εὐρυαίχμαν δίεπον στρατόν (β), δι᾽ ὃ ἦτο πεπτωκυία ἡ ὀφρὺς τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐβοήθησαν καὶ τοὺς Τρώας, οἵτινες ἐπ᾽ ἐκείνους ἐλπίζοντες ἤγειραν τὸν καθ᾽ Ἑλλήνων πόλεμον, φήμην ἔχοντας οἵαν ὕστεραν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας (γ). Πρὸ δὲ τῶν Ἀργοναυτικῶν εἴδομεν ὑπάρξαντα τὸν Σέσωστριν, ὅστις τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν προσπαθῶν νὰ καταλύσῃ ἔβη μέχρις Ἀρμενίας καὶ Φάσιδος ποταμοῦ (δ)· ἐξεθρόνισε δ᾽ ἐν Νινευὶ καὶ Βαβυλῶνι τοὺς τότε βασιλεύοντας ἀδελφοὺς τῆς Σεμιράμιδος, ὥστε αὕτη ὑπῆρξε πρὸ Σεσώστριος, καὶ ἑπομένως σύγχρονος τοῦ Ἀμένοφις βασιλεύσασα περὶ τὸ 1410 π. Χ. Διετηρήθη δ᾽ ἔκτοτε ἡ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων ἀρχὴ μέχρι Κύρου, ὥστε ἡ κατὰ τοὺς δύο αἰῶνας δυναστεία τῶν Τουρανῶν προϋπῆρξε τῆς Σεμιράμιδος καὶ δέον νὰ ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως Σεννὰρ Ἀμαρφὰλ καθ᾽ ἃ μεταξὺ τούτου καὶ Σεμιράμιδος παρεμπί-

(α) Ἀργ. Β. 946. (β) Στραβ. 514. (γ) Πλάτων Τόμ. Ϛ΄ βιβλ. γ΄. 85. (δ) Στραβ. 559, 87. 537, 7· ἐν τῷ Ἡροδότῳ εἴς τινα ἔκδοσιν εὑρισκομένην εἰς τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ βιβλιοθήκην τοῦ Ἑλλ. Σχολείου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σημειώσεών μου, εὗρον εἰς τὸ βιβλίον Κλειὼ γεγραμμένον, ὅτι Σέσωστρις ἔθεσεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Βαβυλῶνος τὴν Νίτωκριν δευτέραν ἀπὸ τὴν Σεμίραμιν βασίλισσαν, ἐκθρονίσας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς.

πτουσι 200 ἔτη. Ἡ Σεμίραμις δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Νῖνος τὴν δυναστείαν τῶν Τουρανῶν ἀνέτρεψαν, καὶ διὰ τοῦτο οὗτοι περιγράφονται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὡς ἐχθροὶ τῶν Ἀσσυρίων (α). Ὅτι δὲ τοὺς διαδόχους τῆς Σεμιράμιδος κατεπολέμησεν ὁ Σέσωστρις ἐδείχθη ἐκ τῆς Βίβλου, ἥτις μὴ πραγματευομένη περὶ τῶν τούτου στρατειῶν δηλοῖ ὅτι ἐγένοντο ἢ πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, ἢ κατὰ τὴν διαμονὴν τῶν Ἑβραίων ἐν Αἰγύπτῳ· ἀπεδείχθη δ' ἐκ τῶν συγχρονισμῶν τὸ δεύτερον, καὶ συμπεραίνεται ἐκ τῶν τοῦ Πλάτωνος λέγοντος οἱ περὶ τὸ Ἴλιον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Τρωϊκῶν πιστεύαντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νίνου γενομένῃ τὸν πόλεμον ἤγειραν· ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα καθάπερ νῦν, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος, τὸν μέγαν βασιλέα (β). Ἀλλὰ μὴ βοηθῆσαν τοὺς Τρῶας συμπεραίνεται, ὅτι ἦτο καταβεβλημένον ἐκ τῶν στρατειῶν τοῦ Σεσώστριος, καὶ ἐκ τῶν τῶν Ἀμαζόνων· διὸ καὶ οἱ ἐν τῷ Πόντῳ λαοί, ὡς αὐτόνομοι, ἐβοήθησαν τοὺς Τρῶας, ἐνῷ πρὸ τῶν στρατειῶν τοῦ Σεσώστριος, ὡς προανελύθη, ὑπέκειντο τοῖς Ἀσσυρίοις.

Σεναχάριβος ἢ Χουσαταρθαὶμ καλούμενος ὑπὸ τῆς Βίβλου ἦλθε κατὰ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύοντος Σέθωνος, καὶ κατεπολεμήθη ὑπὸ μυιῶν τῇ βοηθείᾳ τοῦ θείου (γ)· ἔζησεν ἑπομένως περὶ τὸ 1162 π. Χ.

Ὁ Φοὺλ ἢ Φαυὰ ἦλθεν ἐν Συρίᾳ τὸ 39 ἔτος τῆς βασιλείας Ἀζαρία, ἤτοι τὸ 773 π. Χ.

Ὁ Θεγλαθφελασὰρ ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἀχάζ· ὑπῆρξε λοιπὸν τὸ 744 π. Χ.

(α) Ξενοφ. Κ. Π. V. 3. 24. (β) Πλάτ. Τόμ. ΣΓ'. βιβλ. γ'. 15
(γ) Ἡροδ. II 141. Κριταὶ γ'. 8.

Ὁ Σαλμανασὰρ ἢ Ἐνεμεσὰρ ὑπῆρξε τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἐζεκία, ἤτοι τὸ 724 π. Χ.

Ὁ Σεναχιρὴμ ὑπῆρξε τὸ 14 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἐζεκίου ἤτοι περὶ τὸ 714 π. Χ. Διεδέχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Σαχερδὰν ἢ Σαχερδανοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἀπέστησε τῶν Ἀσσυρίων ἡ Μηδία, ἢ, ὡς ὁ Τωβὶτ λέγει, καθ' ὃν χρόνον ἠκαταστάθησαν αἱ ἀπὸ Νινευὶ πρὸς Μηδίαν ὁδοί (α), καὶ ἑπομένως ἦρξεν ὁ Σαχερδὰν περὶ τὸ 711 π. Χ. ἄλλοι δὲ μετ' αὐτὸν ὑπῆρξαν μέχρις οὗ εἷλε τὴν Νινευὶ Ναβουχοδονόσορ (β) ὁ δεύτερος τὸ 576 π. Χ.

Βαβυλώνιοι.

Βαλαδὰν πατὴρ τοῦ Βαροδὰχ βασιλεύσαντος περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς τοῦ Ἐζεκίου ἤτοι τὸ 700.

Ναβουχοδονόσορ ὁ πρῶτος καθ' ἃ προεξηγήθη ἐβασίλευσεν ἔτη 21 ἐκ τοῦ 608 π. Χ. διεδέχθη δ' ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ναβοχοδονόσορ βασιλεύσαντος ἔτη 24· εἶνε οὗτος ὁ ποιήσας κατὰ τὸν Δανιὴλ εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰκόνα χρυσῆν (γ), βασιλεύσας δὲ πρὸ τοῦ Βαλτάσαρ (δ). Εἰς τὸ δέκατον ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐνίκησε τὸν Ἀρφαξὰδ δηλαδὴ τὸν Ἀστυάγην καὶ ἐκυρίευσε τὰ Ἐκβάτανα (ε) Τῷ δὲ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ πέμψας τὸν στρατηγὸν Ὀλοφέρνην ἐξεδικήθη τὴν γῆν (ϛ), καθ' ὃ ἐκδικήσας τὴν γῆν ἐποίησε καὶ τὴν χρυσῆν αὐτοῦ εἰκόνα ἵνα προσκυνήσωσιν ὡς γράφει ὁ Δανιήλ. Διεδέχθη ὑπὸ Βαλτάσαρ, ὅστις δύο ἔτη ἄρξας (ζ) ἐβασίλευσε καθ' ὃν

(α) Τωβὶτ α'. 15. 21. (β) Τωβ. ιδ'. 15. (γ) Δανιὴλ γ'. 1. (δ) Δανιὴλ ε'. 12. (ε) Ἰουδὶθ. α'. 13, 14. (ϛ) Ἰουδὶθ. β', 1. (ζ) Δανιὴλ η'. 1.

χρόνον Ἀστυάγης εἷλε τὴν Νινευΐ. Τοῦτον ὁ Τωβίας καλεῖ Ἀσύηρον (α), ὁ δὲ Δανιὴλ Δαρεῖον Μῆδον (β). Πρῶτον δὲ ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀστυάγους θεωρεῖ ὁ Δανιὴλ ἐκεῖνο καθ' ὃ ἐβασίλευσε καὶ ἐπὶ τῶν Χαλδαίων τὴν Νινευΐ κυριεύσας (γ). Καὶ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου ἐκεῖνο καθ' ὃ οὗτος ἐνίκησε τὸν Ἀστυάγην (δ) ὅπερ πράγματι πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου ὑπῆρχεν. Εἷλε δὲ τὴν Νινευΐ ὁ Ἀστυάγης καθ' ὃ ἔτος κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κύρου, ὅτε ὁ Δανιὴλ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀστυάγους ἔπεσεν, ὡς δείκνυται, ταχέως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κύρου (ε) καὶ βεβαιοῦται ἐκ τῆς σχέσεως τῆς χρονολογίας τῶν Βαβυλωνίων πρὸς τὴν τῶν Μήδων.

Διεδέχθη δὲ τὸν Βαλτάσαρ Νεγλισοζὸρ βασιλεύσας τέσσαρα ἔτη, ὡς ἐδήλωσεν ἡμῖν ὁ Βερόζ, καὶ τοῦτον καθ' Ἡρόδοτον Νίτωκρις ἡ ὀχυρώσασα τὴν Βαβυλῶνα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Νινευΐ, κατὰ δὲ Βερὸζ ὁ ἀνῆλιξ Λαβοριζαρχὸθ ὅστις ἐννέα μῆνας ἐβασίλευσε, καὶ διεδέχθη ὑπὸ Ναβονίδ. Οὗτος, Λαβύνητος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλούμενος ἦρξε τὸ 556 π. Χ. μέχρις οὗ κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κύρου, πρῶτον τὴν Βαβυλῶνα κυριεύσαντος· ὡς ἐξάγεται τὸ 539.

(α) Τωβὶτ ιδ'. 15. (β) Δανιὴλ ε'. 31. (γ) Δανιὴλ θ'. 1. (δ) Δανιὴλ ια'. 1. (ε) Δανιὴλ ε'. 31 ϛ' 28. θ'. ιε'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΡΑΒΩΝ, ΣΥΡΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΚΑΙ ΦΟΙΝΙΚΩΝ

Οἱ Ἄραβες Ντρούζ, ἢ οἱ Ναβαταῖοι εἶχον ἕδραν καθ' ἃ προανελύθη τὴν Βαβυλῶν, εἰς παναρχαιοτάτην ἐποχήν.

Ὁ Χὰμ δὲ κατέλαβε κατὰ τὴν Βίβλον τὰς περὶ τὸν Λίβανον χώρας τῶν Ντρούζ, ὁ δὲ ἔγγονος αὐτοῦ Νεβρὼδ ἐκυρίευσε τὴν Βαβυλῶν.

Οἱ Φοίνικες ἐλθόντες ἐκ τῶν δυτικῶς τῆς Μοσχὰτ ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ νήσων ἔκτισαν λέγει ὁ Ἡρόδοτος 2,300 πρὸ αὐτοῦ ἔτη ἤτοι 2,750 π. Χ. τὴν Τύρον· ὠνομάζοντο δ' αἱ νῆσοι Τύρος καὶ Ἄραδος, ὧν ἐπωνύμους ἔκτισαν τὰς ἐν τῇ Φοινικικῇ παραλίᾳ πόλεις (α). Ἀλλ' ὡς προανελύθη πρὸ τούτων ἄλλοι Φοίνικες ἐν Ἀσκάλωνι μετοικήσαντες ἦλθον πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ, ὅτε ἔκλεψαν τὴν Ἰὼ ἐξ Ἄργους.

Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ (Ἱερουσαλὴμ) σύγχρονος τῷ Ἀβραάμ (β).

Ἀβημέλεχ βασιλεὺς Γεράρων ὁ λαβὼν τὴν Σάραν (γ).

Ἀδωνιβεζὲκ βασιλεὺς Ἱερουσαλὴμ σύγχρονος Ἰησοῦ Ναυῆ (δ).

Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου (ε), Ἀδρααζὰρ υἱὸς Ῥαὰβ βασιλέως Σουβὰ, καὶ Θοοῦ βασιλεὺς Ἡμὰθ (Χόμψ) σύγχρονοι Δαυὶδ (ς).

(α) Ἡροδ. ΙΙ, 44. Στραβ. 766. (β) Γεν. ιδ'. (γ) Γεν. κ'. 1—18. (δ) Ἰησ. Ναυῆ ι'. 3. (ε) Βασιλ. Β'. ε', 11. (ς) Βασιλ. Β' η'. 3. 9.

Σαβὰ ἡ βασίλισσα τῆς Ὑεμένης, σύγχρονος Σολομῶντος.

Ἄδερ βασιλεὺς Δαμασκοῦ σύγχρονος Ἰωσάφατ.

Ἀζιὴλ βασιλεὺς Δαμασκοῦ σύγχρονος Ὀχοζίου.

Ῥεσὰν τελευταῖος βασιλεὺς Δαμασκοῦ σύγχρονος Ἀχὰζ φονευθεὶς τὸ 744 π. Χ. ὑπὸ Θαλγαθφελασὰρ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΛΥΔΩΝ.

Υἱοὶ τοῦ Σὴμ ἦσαν, λέγει ἡ Βίβλος, Ἐλὰμ, Ἀσσοῦρ, Ἀρφαξὰδ, Λοὺδ, Ἀρὰμ καὶ Καϊνὰν (α), ὧν ἕκαστος, λέγει ὁ Ἰώσηπος, ἀντιπροσωπεύει ἓν ἔθνος. Ὁ Ἐλὰμ ἐκπροσωπεῖ τοὺς Μήδους, ὁ Ἀσσοὺρ τοὺς Ἀσυρίους, ὁ Ἀρφαξὰδ τοὺς Φρύγας, ὁ Λοὺδ τοὺς Λυδοὺς, καὶ ὁ Ἀρὰμ τοὺς Συρίους. Καὶ ἐξαποστελῶ εἰς τὰ ἔθνη Θαρσεῖς (τοὺς ἐν Ταρσῷ Κίλικας) καὶ Φοὺδ (Παμφύλους) καὶ Λοὺδ (Λυδοὺς) καὶ Μοσὸχ (Μυσοὺς) καὶ εἰς Θοβὰλ (Θήβας τὴν πόλιν τοῦ Ἠετίωνος), καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα λέγει ὁ Ἠσαΐας (β). Ὁ Λοὺδ λοιπὸν ἀδελφὸς τοῦ Ἀρφαξὰδ ὢν εἶνε αὐτῷ σύγχρονος.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι οἱ Λυδοὶ Μῄοι πρὶν καλούμενοι ἐκλήθησαν Λυδοὶ ἀπὸ τοῦ ἐπ' αὐτῶν βασιλεύσαντος Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος (γ). Τούτου τοὺς ἀπογόνους διεδέχθη Ἄγρων υἱὸς Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλ-

(α) Γεν. ι'. 22. (β) Ἡσαΐας ξς'. 19. (γ) Ἡροδ. 1. 7.

καίου τοῦ Ἡρακλέους· δηλαδὴ Ἀσσύριος βασιλεύς, οὗτινος οἱ ἀπόγονοι ἦρξαν ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε καὶ πεντακόσια (α) μέχρι Γύγεω 38 ἔτη βασιλεύσαντος (β) ἐκ τοῦ 730 π. Χ. ὡς ἐκ τῶν συγχρονισμῶν δείκνυται· ὥστε Ἄγρων ὁ Νίνου ὑπῆρξε περὶ τὸ 1235 π. Χ. Σεμίραμις δ' ἡ γυνὴ τοῦ Νίνου πρεεῖπεν ὁ Ἡρόδοτος ὅτι ἐβασίλευσε τὸ 1231 π. Χ. ἐξ ὧν καταδείκνυται ἡ ταὐτόχρονος κυριαρχία τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τῶν ἐθνῶν τῆς ἄνω Ἀσίας· ἀλλ' ἀνάγκη, ὡς ἐκ τῶν συνδυασμῶν τῶν ἱστορικῶν συμβάντων προκύπτει, ν' ἀναγάγωμεν τὴν βασιλείαν τῆς Σεμιράμιδος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀμένοφις.

Διεδέχθη τὸν Γύγην Ἄρδυς, ἐφ' οὗ Κιμμέριοι ὑπὸ τῶν Σκυθῶν ἐξαναστάντες ἦλθον καὶ ἐκυρίευσαν τὰς Σάρδεις πλὴν τῆς ἀκροπόλεως (γ). Πρὸς τοῦτον ὁ Ἀριστομένης ἐνενόει ἀπελθεῖν, καὶ εἰς Ἐκβάτανα πρὸς τὸν Φραόρτην (δ) μετὰ τὸ πέρας τοῦ β'. Μεσσηνιακοῦ πολέμου συμβάντος τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην Ὀλυμπιάδα (ε) ἤτοι τὸ 660 π. Χ. Ὡς δ' ἐξάγεται ἐκ τῶν χρονολογικῶν σειρῶν ὁ Ἄρδυς ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 692-643 π. Χ. ὁ δὲ Φραόρτης ὁ β'. ὁ τοῦ Δηϊόχου υἱὸς τοῦ 53 ἔτη βασιλεύσαντος ἐβασίλευσεν ἐκ τοῦ 658-636 π. Χ. Βασιλεύσας δ' ὁ Ἄρδυς 49 ἔτη διεδέχθη ὑπὸ Σαδυάττου βασιλεύσαντος ἔτεα δώδεκα· οὗτος διεδέχθη ὑπὸ Ἀλυάττου, ὅστις ἐξήλασε τοὺς Κιμμερίους ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐπολέμησε μετὰ τοῦ Κυαξάρη (ς). Ἐβασίλευσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα (ζ) καὶ διεδέχθη ὑπὸ Κροίσου (η) ὅστις βασιλεύσας

(α) Ἡροδ. I. 7. (β) Ἡροδ. I. 14. (γ) Ἡροδ. I. 15. (δ) Παυσ. Μεσσην. XXIV, 2 (ε) Παυσ. Μεσσην. XXIII, 9, 10. (ς) Ἡροδ. I. 16. (ζ) I. 25. (η) I. 26.

δέκα καὶ τέσσαρα ἔτη (α) κατελύθη καθ' ἃ προδιευκρινίσθη τὸ 560 π. Χ. ὑπὸ Κύρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΗΔΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΣΩΝ.

Ἡ Μηδία λέγεται ὑπὸ τῆς Βίβλου Ἐλὰμ ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπαρχίας Ἀμαδὰν, ἣν Μηδίαν οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν. Βασιλεὺς δ' Ἐλὰμ ὀνόματι Ἐλαμασὰρ ἦτο σύγχρονος τῷ Ἀβραὰμ ὅτε εἶχεν ἡλικίαν 90 περίπου ἐτῶν (β)· ὑπῆρξε λοιπὸν 200 ἔτη πρὸ τῆς Σεμιράμιδος. Δηλοῦται δ' ὅτι ἡ Μηδία ὑπέκειτο καθὼς καὶ τὸ Σενὰρ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραὰμ εἰς συμμάχους βασιλεῖς οἵτινες ἀνάγκη νὰ ἦσαν οἱ Τουράν, εἰς οὓς ὑπέκυψε πᾶσα ἡ Μηδία καὶ οἱ Ἀσσύριοι ἔτι. Πρὸ τῶν Τουρὰν ὑπῆρξαν οἱ Ἰράν, εἰς τοὺς ὁποίους οὔτε οἱ Ἀσσύριοι οὔτε τὸ δυτικὸν τῆς Μηδίας ὑπέκυψε, διότι ὁ Στράβων τὸ ὄνομα τῆς Ἀριανῆς ἐξετείνετο, λέγει, μέχρι μέρους τινὸς τῆς Περσίας καὶ Μηδίας (γ), οὔτε εἰς τὴν τῶν Ἰβήρων, διότι οὗτοι ὡς προανελύθη μέχρι Ταυρίδος ἀφίχθησαν (δ). Μετὰ δὲ τὴν δυναστείαν τῶν Τουράν, ὑπέκυψαν οἱ Μῆδοι εἰς τοὺς Ἀσσυρίους.

Ἀφοῦ δ' οἱ Ἀσσύριοι ἦρξαν ἐπὶ 520 ἔτη τῆς ἄνω Ἀσίας (ε) Δηϊόκης ὁ Φραόρτεω, ἀπέστησεν ἐξ αὐτῶν πρώτους τοὺς Μήδους (ϛ) καὶ ᾠκοδόμησε τείχεα ὑψη-

(α) Ἡροδ. I. 28. (β) Ἡσαΐας ιά 11. Γεν. ιδ' 1. (γ) Στραβ. 724. (δ) Ἡροδ. IV. 11. Στραβ. 61. 21. (ε) Ἡροδ. I, 95. (ϛ) I. 96.

λὰ καὶ κρατερὰ τὰ νῦν Ἀϐγάτανα (α) (Ἐκϐάτανα)· Βασιλεύσας δὲ 53 ἔτη διεδέχθη ὑπὸ Φραόρτεω, ὅστις στρατευσάμενος κατὰ τῆς Νινευὶ διεφθάρη ἄρξας 22 ἔτη (ϐ). Διεδέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Κυαξάρη, καθ' οὗ τὴν Νινευὶ πολιορκοῦντος ἐπῆλθον οἱ ὑπὸ Μαδύην Σκύθαι. (γ) Βασιλεύσας δὲ 40 (δ) ἔτη διεδέχθη ὑπὸ Ἀστυάγους (ε) ὅστις ἐϐασίλευσεν ἔτη 35 (ς) καὶ κατελύθη τὸ 561 π. Χ. ὑπὸ Κύρου.

Ἐϐασίλευσε δ' ὁ Κῦρος ἔτη 29 (ζ)' καὶ διεδέχθη ὑπὸ Καμϐύσου στρατεύσαντος εἰς Αἴγυπτον, ὅτε οἱ Λακεδαιμόνοι ἐστρατεύσαντο κατὰ Πολυκράτους εἰς Σάμον (η). Ἐϐασίλευσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας πέντε (θ)' καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Σμέρδις μῆνας ἑπτὰ τὰς ἐπιλοίπους Καμϐύσῃ εἰς τὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς πληρώσεως (ι). Μετὰ ἐϐασίλευσε Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου 36 ἔτη (ια) ἀπέθανε δὲ τὸ ἔτος καθ' ὃ ἀπέστησαν οἱ Αἰγύπτιοι (ιϐ), τέταρτον ἀπὸ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης (ιγ) ἤτοι τὸ 487 π. Χ. Διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου βασιλεύσαντος ἔτη 21, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀρταξέρξου βασιλεύσαντος ἔτη 44, καὶ οὗτος ὑπὸ Δαρείου βασιλεύσαντος ἔτη 19, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀρταξέρξου βασιλεύσαντος ἔτη 39, καὶ οὗτος ὑπὸ Ὤχου βασιλεύσαντος ἔτη 26, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἄρσιος βασιλεύσαντος ἔτη 2, καὶ οὗτος ὑπὸ Δαρείου βασιλεύσαντος ἔτη 3, καὶ καταλυθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

(α) Ἡροδ. Ι, 98. (ϐ) Ι, 102. (γ) Ι 103. (δ) Ι. 106 (ε) Ι. 107. (ς) Ι. 130. (ζ) Ι. 214. (η) ΙΙΙ 44. (θ) ΙΙΙ 66. (ι) Ἡροδ. ΙΙΙ, 67. (ια) ΙΙΙ, 88. (ιϐ) VII. 3. (ιγ) VII. 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΕΛΑΣΓΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Οἱ Ὀλύμποι θεοὶ ἀνάγονται εἰς τὰς πρὸ τῶν κατακλυσμῶν ἐποχάς, οἱ δὲ πόλεμοι αὐτῶν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Γιγάντων ἐκ τῆς χαλκιδικῆς χερσονήσου εἰσὶ πόλεμοι λαῶν ὁμόρων μυθικῶς παραδεδομένων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὄνομα Ζεὺς εἶναι Πελαγικὸν δηλοῖ ἐποχὴν καθ' ἣν ἐν Ἑλλάδι ἦρχον οἱ Πελασγοί. Τούτων ἀρχαιοτέρα εἰσβολὴ γνωστὴ ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ παραδοθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, ἐν οἷς ὁ Πελασγὸς ἐθεωρεῖτο ὡς πρῶτος ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἐπειδὴ πρῶτος ἐν αὐτῇ ἐβασίλευσε καὶ ἐδίδαξε νὰ ποιῶσι καλύβας καὶ χιτῶνας ἐκ δερμάτων χοίρων, καὶ τροφὴν νὰ μεταχειρίζωνται τὰς βαλάνους τῶν δρυῶν, ἐνῷ πρὸ τούτου οἱ Ἀρκάδες γυμνοὶ καὶ ἄνευ ἐνδυμάτων ἐτρέφοντο ἐκ χόρτων καὶ ῥιζῶν (α) ἐπειδὴ τότε, ὡς ἐκ τῆς διαίτης αὐτῶν συμπεραίνεται, ἡ γῆ τῆς Ἀρκαδίας εἶχε θερμοκρασίαν καὶ κλίμα, οἷα ἔχουσιν αἱ τοῦ Ἰσημερινοῦ νῦν χῶραι.

Ἴναχος τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Πελασγῶν ἐν Ἄργει ἐφ' οὗ ὑπῆρξεν ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Αἰγύπτου Δαναός, ὅτε καὶ οἱ Πελασγοὶ ἔπαυσαν νὰ βασιλεύωσιν ἐν Ἄργει, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ὠνομάσθησαν Δαναοί, καὶ ὕστερον Ἀχαιοί, ἐκ τοῦ Ἀχαιοῦ δισεγγόνου τοῦ Δευκαλίωνος· ἐπειδὴ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀ-

(α) Παυσαν. Ἀρκαδ. I. 4-7. Περίεργον εἶναι ἄν ποτε ἀποδειχθῇ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Πελασγοὶ εἰσὶν Ἀλβανοί, καὶ κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα ἐν Ἑλλάδι τούτων εἰσβολάς, λ. χ. κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς

χαιοῦ Ἄρχανδρος ἐνυμφεύθη Σκαιὰν θυγατέρα τοῦ Δαναοῦ (α).

Δευκαλίων Ἑλλήνων βασιλεὺς ἐφ' οὗ κατὰ τὰ προαναλυθέντα ἐγένετο ὁ πρῶτος κατακλυσμός, καὶ ἐξ οὗ ἤρξαντο βασιλεύειν οἱ Ἕλληνες καὶ ἔπαυσαν νὰ βασιλεύωσι τοῦ λοιποῦ οἱ Πελασγοὶ ἐν Ἑλλάδι (β).

Ὤγυγος ὑπῆρξε βασιλεὺς ἐν Ἀττικῇ ὅτε ἐγένετο ὁ δεύτερος κατακλυσμὸς (γ) ὁ σύγχρονος κατὰ τὰ προαναλυθέντα τῷ ἐπὶ Νῶε καὶ ἐπὶ Ἀνακοῦ, καὶ τῷ δευτέρῳ κατακλυσμῷ τῶν Σινῶν.

καταδιώξεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Σλάβων ἀποκαθίσταντο ἔνθα καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας. Ἐκαλοῦντο δὲ λέγει ὁ Παυσανίας οἱ Ἀρκάδες, ὑπὸ τῆς Πυθίας βαλανηφάγοι καὶ πολὺ ὕστερον, ὅταν ἀπηγόρευον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τῆς γῆς τῶν Ἀρκάδων ἅπτεσθαι· ἀλλὰ καὶ εἰς ἐμὲ ἐχρῶντο Ἀρκάδες βαλάνοις· ἐνθυμοῦμαι ἐν Στεμνίτζῃ τὴν ἐκ Σύρνης γείτονα ἡμῶν νὰ ψήνῃ ἐν τῇ πυρᾷ τῆς δρυὸς τὰς βαλάνους καὶ νὰ γεύηται οἰκογενειακῶς ταύτας ὡς ἡμεῖς τὰ κάστανα.

(α) Παυσαν. Ἀχαϊκὰ I, 1—8. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμάθομεν ἐκ τῶν Ἱκετίδων τοῦ Αἰσχύλου, ὅτι ὁ Δαναὸς ἦτο σύγχρονος τοῦ βασιλεύοντος ἐκ τοῦ Αἵμου μέχρι τοῦ Ταινάρου Ἰνάχου τοῦ πατρὸς τῆς Ἰοῦς καὶ τοῦ Φορωνέως· ἐπὶ δὲ Φορωνέως γινώσκομεν ὅτι συνέβη κατακλυσμός, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ κατακλυσμὸς οὗτος ἦτο σύγχρονος τῷ ἐπὶ Δευκαλίωνος· ἐπειδὴ ὡς προανελύθη μετὰ τὸν Δαναὸν καὶ μετὰ τὸν Δευκαλίωνα Πελασγοὶ ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐβασίλευσαν καὶ ἑπομένως ὁ Ἄρχανδρος δισέγγονος τοῦ Δευκαλίωνος ὤν, ἐπειδὴ ἦτο υἱὸς τοῦ Ξούθου, ἐνυμφεύθη κόρην οὐχὶ τοῦ ἐπὶ Ἰνάχου Δαναοῦ, ἀλλὰ τούτου μεταγενεστέρου (β) Θουκυδ. I, 3. (γ) Ὁ ἐπὶ Ὠγύγου κατακλυσμὸς περιγράφεται ὡς πρῶτος συμβάς, τοῦ Ὠγύγου περιγραφομένου συγχρόνου τοῦ Φορωνέως υἱοῦ τοῦ Ἰνάχου ἐν Ἀρ-

Διόνυσος ὁ τῆς Σεμέλης ὑπῆρξε χίλια ὀκτακόσια ἔτη πρὸ τοῦ Ἡροδότου (α), καὶ ἑπομένως τὸ 2,084 π. Χ. ὑπάρξας ἔζησε μετὰ τὸν Ὤγυγον.

Ἔλειος υἱὸς τοῦ Περσέως ἦτο σύγχρονος τοῦ Σεσώστριος, ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν Νέστωρ ὁ Νηλέως διεδέχθη τὸν Ἀφαρέα υἱὸν τῆς Γοργοφόνης ἀδελφῆς τοῦ Ἐλείου (β) καὶ ἑπομένως ὁ Ἀφαρεὺς εἶνε σύγχρονος τοῦ Φερῶν καὶ ὁ Ἔλειος σύγχρονος τοῦ Σεσώστριος. Ἔκτισεν ὁμώνυμον αὐτοῦ πόλιν, τὸ Ἕλος ἐν τῇ Λακωνικῇ (γ), ἐξ οὗ κατὰ τὴν Βίβλον ὁ Ἐλεισὰ υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ (δ) ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ ὁποίου ἐξήρχετο πορφύρα (ε), Κόχλους δ' εἰς βαφὴν πορφύρας παρέχεται, λέγει ὁ Παυσανίας, τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς Λακωνίας (ϛ)

γει. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἱστορικῶς ἀπεδείχθη ἀφ' ὅτου ἐβασίλευσαν οἱ Ἕλληνες καὶ Δαναοὶ ἔπαυσαν νὰ βασιλεύωσιν οἱ Πελασγοί, οἱ δὲ ἄνθρωποι παρήχθησαν λέγεται ἐκ τῶν πετρῶν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, καταλληλότερον εἶνε νὰ παραδεχθῶμεν, ὡς πρῶτον κατακλυσμὸν τοῦ Δευκαλίωνος. Δὲν ἦσαν δ' ἀμφότεροι σύγχρονοι ἐπειδὴ οἱ Σῖναι ἱστοροῦσι κατακλυσμοὺς δύο πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντας, καὶ δὲν ἀναφέρουσιν οἱ Ἕλληνες τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Ὠγύγου συμβάντα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δευκαλίωνος, ἐνῷ ἐπὶ τούτου παραδίδουσιν ἡμῖν ὅτι κατεκλύσθη καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις Παρνασίς. (Παυσαν. Φωκικὰ VI, 1—3). Ἀλλ' οὔτε ὁ Ὤγυγος ὑπῆρξεν ἐπὶ προϋπάρξαντος ἄλλου Φερωνέως· ἐπειδὴ κατὰ τὰ προαναλυθέντα ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ τοῦ Φρυγὸς κατακλυσμὸς εὑρέθη μεταγενέστερος τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος. καὶ ἑπομένως οἱ παραδιδόμενοι ὑφ' Ἑλλήνων κατακλυσμοὶ ἐλέγχονται ὡς ἐμπεσόντες εἰς ἀναχρονισμούς.

(α) Ἡροδ. II, 145. (β) Παυσαν. Μεσσην. III, 1, II, 4. (γ) Παυσ. Λακων. XX, 6. (δ) Γεν. ι'. 2. (ε) Ἰεζεκ. κζ'. 6. (ϛ) Παυσ. Λακων. XXI, 6.

καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν Βούλην ἐν Φωκίδι (α). Ἢ κάλλιον εἰπεῖν παρέχουσι διὰ βαφὴν πορφύρας τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου κόκκους πρίνου, τοὺς κοινῶς καλουμένους πρινοκόκκι· ἐξ ὧν καθαρῶς δείκνυται ὅτι ἡ χώρα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰάφεθ Ἐλεισὰ ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἕλος τὸ κτισθὲν ὑπὸ Ἐλείου τοῦ υἱοῦ τοῦ Περσέως.

Τὰ Ἀργοναυτικὰ συνέβησαν ὡς προανελύθη καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ υἱὸς τοῦ Σεσώστριος Φερών, ἤτοι τὸ 1350 π. Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἰδίου συνέβησαν καὶ τὰ Ἀμαζωνικά· τὰ δὲ Τρωϊκὰ συνέβησαν ἐπὶ Πρωτέως τοῦ διαδόχου τοῦ Φερών.

Ὁ Θαλῆς ὀγδοήκοντα ἔτη ζήσας ἐγεννήθη τὸ 640 π. Χ. προεῖπε δὲ τὴν περίφημον ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου εἰς ἡλικίαν 43 ἐτῶν.

Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος συνέβη τὸ 490 π. Χ.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη τὸ 484 π. Χ. καὶ περιηγεῖτο τὸ 450 π. Χ.

Ἡ ἀνάβασις τῶν Μυρίων συνέβη τὸ 401 π. Χ. ὅτε ἀπέστησεν ἐκ τῶν Περσῶν ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ Νεκτεναβῶ κατὰ τὸν ἐμφύλιον μεταξὺ Ἀρταξέρξου καὶ Κύρου πόλεμον.

Ὁ Ἀγησίλαος ἐπολέμησε τὸν Ἀρτεξέρξην μετὰ τὴν κατάβασιν τῶν Μυρίων περὶ τὸ 495 π. Χ. ἐβοήθησε δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἤτοι τὸ 361 π. Χ. Νεκτεναβῶ τὸν δεύτερον ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύοντα.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσε τὸ 336 π. Χ.

(α) Παυσ. Φωκικὰ XXXVII, 3.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.

ΦΥΣΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Διερχόμενος τὰς περιγραφείσας χώρας παρετήρησα, ὡς προερρέθη, εἰς Ἑρὰτ συμβαίνοντα κατ' ἔτος περὶ τὰ ἔαρ ἀέρα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τεσσαρακονθήμερον βροχὴν εἰς Τοξοῦν, ἐνῷ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν εἰς ἀνατολικωτέραν ταύτης χώραν ἐν Χαμίᾳ συμβαίνει σφοδρὸς ἀήρ. Ἀὴρ δὲ ἐπὶ πλέον κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον συμβαίνει εἰς τὰς δύο ταύτας τελευταίας χώρας. Θερμότητα δ' εὗρον ἐν μηνὶ ἰουλίῳ εἰς τὴν ἀπὸ Καπὰλ μέχρι Σεμιπαλατένσκ ἔρημον τῆς Σιβηρίας πολὺ μεγαλειτέραν ἐκείνης, ἣν ἠσθάνθην κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν εἰς τὴν ἐπὶ πολὺ νοτίως τῆς Σιβηρίας ταπεινὴν τῆς Χαμίας χώραν, καὶ εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, καὶ εἰς τὰς τῆς Νουβίας ἐρήμους. Ἄβροχον δὲ χώραν ἐκτὸς τῆς Νουβίας εὗρον ἐν Χαμίᾳ, ἐν ᾗ, ὡς προέγραψα, οὐδόλως βρέχει. Εἰς δὲ

τὰς ἐν τῇ προγραφείσῃ ἐρήμῳ τῆς Σιβηρίας λίμνας, περὶ τὰς ὁποίας οἱ Καζὰκ ἐν καιρῷ χειμῶνος καταφεύγουσιν, ὑπάρχει τότε γλυκύτατος καιρὸς, διότι οὐδέποτε περὶ αὐτὰς στρώνυται χιών· ἐνῷ πολὺ νοτιώτερα τῶν λιμνῶν τῆς Σιβηρίας ὁ ποταμίσκος τῆς ταπεινῆς κοιλάδος Τοξοῦν παγόνει ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὸν Νοέμβριον, Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον. Εἰς Τουρκεστὰν, χώραν τοῦ Ἀφγανιστὰν βορειοτέραν, ἡ θερμοκρασία εἶνε ἀσυγκρίτως τούτου ἀνωτέρα. Ἔβλεπον δὲ πρὸς ἐξήγησιν τῶν τοιούτων φαινομένων, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται καὶ ὁ ὁρισμὸς τοῦ κλίματος ἑκάστης χώρας, ὅτι τὸ θερμόμετρον καὶ βαρόμετρον δὲν ἠδύνατο νὰ μοὶ χρησιμεύσῃ· ἐπειδὴ ἡ ἐκδήλωσις τῆς διὰ τοιούτων ὀργάνων θερμοκρασίας, εἶνε ἡ τοῦ χωρίου καθαρῶς, καθ' ὃν τὰ ὄργανα ταῦτα εὑρίσκονται καὶ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν γίνονται αἱ παρατηρήσεις· ἐξαρτωμένη μάλιστα ἐκ διαφόρων ἀνωμάλων καταστάσεων, ἐν αἷς κατὰ τόπους ἡ ἀτμόσφαιρα ταρασσομένη ἐμπίπτει· λ. χ. ἐκ ῥεύματος ἀέρος, ὑπάρξεως νεφῶν, βροχῆς ἢ ξηρασίας κ.τ.τ. Ἀλλ' οὔτε διὰ τῆς μέσης θερμοκρασίας ἐτησίων ἢ πολυετῶν παρατηρήσεων εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρωμεν τοὺς λόγους τῶν τοιούτων φαινομένων (α)· δι' ὃ καὶ οἱ κοπιάζοντες οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα, ἠναγκάσθησαν νὰ σχηματίσωσι ζώνας ἀντιφατικὰς πρὸς ἀλλήλας, Ἰσοχείμωνας καὶ Ἰσοθέρους καὶ Ἰσοθέρμους

(α) Ὁμιλῶν περὶ τοιούτων μετὰ τοῦ διασήμου ἡμετέρου Ἀστρονόμου κ. Σμὴθ, ἔλεγον δὲν εὕρισκον ὀρθὸν τὸ νὰ δύναταί τις περιηγούμενος νὰ δώσῃ ἰδέαν τινὰ κλιματικὴν χώρας τινὸς διὰ τῶν βαρομέτρων καὶ θερμομέτρων. Ὁ δὲ ἀπήντησεν, ἐπὶ ἓν τέταρτον αἰῶνος πρωῒ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἀδιαλείπτως παρατηρήσεις καὶ δὲν δύναμαι νὰ προείπω μίαν ἡμέραν. Καὶ πῶς θέλετε, τῷ ἐπανέλα-

καλέσαντες ταύτας· διότι, καίτοι Ἰσόθερμοι, δὲν εἶνε Ἰσοχείμωνες ἢ Ἰσόθεροι. Ἔλαβον δὲ πρὸς ὁρισμὸν αὐτῶν ὡς μέτρον τὰ προϊόντα ἑκάστης χώρας, καὶ ἀνεγνώριζον τοῦ αὐτοῦ κλίματος καὶ τῶν αὐτῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων χώρας τὰς ἐχούσας τὰ αὐτὰ προϊόντα· ἀλλ' ἔβλεπον ἀφ' ἑνὸς τὸ μέτρον μου σφάλλον, διότι δὲν συνέβαινον τὰ αὐτὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα εἰς τὰς ἐχούσας τὰ αὐτὰ προϊόντα· καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀνεπαρκὲς, διότι, τίς ἤθελέ ποτε θέσει εἰς τὸ αὐτὸ κλίμα τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν αἷς ἄμπελος εὑρίσκεται καὶ τὰς τῆς Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας; Εἶνε ἀληθὲς, ὅτι τὸ κλίμα δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ δι' ἑνὸς μόνου προϊόντος, ἀλλὰ διὰ πολλῶν συλλήβδην λαμβανομένων· ἕκαστον δὲ προϊὸν ἔχει περιφέρειαν εἰδικὴν καὶ ἐκτεταμένην ὅμως τόσον, ὥστε συγχίζεται τὸ ὁριζόμενον δι' αὐτῆς κλίμα πρὸς ἕτερα. Ναὶ, εἶνε ἀληθὲς, ὅτι φέρει ὅπως δήποτε ἕκαστον εἶδος προϊόντος ἑκασταχοῦ εἰδικότητά τινα· ἀλλ' ὁ ὁρισμὸς ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος πρὸς δὲ καὶ ἀναλήθης, διότι ἡ ποιότης τοῦ προϊόντος ὄχι Εσω, οἱ διατείνοντες νὰ δυνηθῶσι νὰ διαγράψωσι κλιματικὴν χώρας κατάστασιν; Καὶ ἐπὶ τέσσαρας δ' αἰῶνας, τῷ προσέθεσα, ἐὰν παρατηρῆτε ἀδιαλείπτως, κ. Σμὴθ, ἔσεσθε εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον· ἐπειδὴ, ὡς ἐνόησα, γεννῶνται μετεωρολογικαὶ ἀταξίαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς πολλὰς χώρας τῆς γῆς δι' ἔλλειψιν ὑδατμῶν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὁ διάσημος ἀστρονόμος ἐννοήσας ἐκ τούτου τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεών μου, μὲ ἠρώτησεν ἂν ταῦτα ὑπάρχωσι γεγραμμένα εἰς τὸ ἕτοιμον πρὸς δημοσίευσιν σύγγραμμά μου· βεβαίως, τῷ ἀπεκρίθην, καὶ πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μάλιστα ἔτους ἐρριμμένα μετὰ ὧν ἄλλων περιγραφῶν ὡς ἄχρηστα εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Κινήσας δὲ πρὸς ταῦτα τὴν κεφαλὴν, Τί ῥωμαΐϊκο! εἶπεν.

μόνον ἐκ τοῦ κλίματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τῆς γῆς, καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ὕδατος ἐξαρτᾶται, πολλῷ δὲ πλείω καὶ ἐκ τῆς καλλιεργείας. Ἔδωσα προσοχὴν τότε εἰς ἀρχὰς ῥιζικωτέρας, ὑπ' ὄψιν λαβὼν, ὅτι αἱ ἐν τῷ Ἰσημερινῷ χῶραι ἐφ' ὅσον ὑψηλότεραί εἰσιν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ δροσερώτεραι ἀποβαίνουσιν, αἱ δὲ ὕψισται καθίστανται καὶ παγωμέναι· δηλαδὴ τὸ ὕψος ἔχει ὅμοιον λόγον πρὸς τὸ πλάτος, ὡς ὁ Στράβων εἶπεν· ἐπειδὴ ὅσον μεμακρυσμέναι ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ εἰσιν αἱ χῶραι, τόσον δροσεραὶ ἀποβαίνουσιν, αἱ δὲ πρὸς τοὺς πόλους εἰσὶ καὶ παγωμέναι. Ἐσημείωσα ὅμως διαφοράν τινα εἰς τὴν σχέσιν τούτων, καθότι δὲν συμφωνεῖ πληρέστατα τὸ κλίμα ὑψηλῆς ἐν τῷ Ἰσημερινῷ χώρας πρὸς ἀνάλογον ταύτῃ πλάτος ἔχουσαν χώραν. Ἡ διαφορὰ δ' αὕτη, ἀπολύτως ἐξεταζομένη, εἶνε ἀπαράδεκτος· διότι τὸ ψῦχος εἰς ἀνάλογον αὐτῷ ἀπόστασιν ἐκ τῆς ἑστίας τοῦ θερμοῦ ἀναπτυσσόμενον εἴτε καθ' ὁριζοντίαν, εἴτε κατὰ κάθετον διεύθυνσιν, δέον νὰ ᾖ τὸ αὐτὸ, ὡς ἔχει. Ἐπειδὴ δὲ αἱ λαμβανόμεναι ὑπ' ὄψιν χῶραι δὲν εὑρίσκονται μόναι, ἀλλ' ἔχουσι καὶ περὶ ἑαυτὰς γείτονας ἐπιρρεάζονται καὶ ἐκ τούτων. Ἡ ἐπιρροὴ λοιπὸν τούτων προξενεῖ τὴν ἑκασταχοῦ διαφορὰν τῶν κλιματικῶν σχέσεων συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ὕψους καὶ τοῦ πλάτους· καὶ ἑπομένως τὰ φαινόμενα ἑκάστης χώρας ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ὕψους καὶ πλάτους αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ταύτην ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν ταύτῃ χωρῶν. Τὰ τρία λοιπὸν ταῦτα ὁμοῦ λαμβανόμενα, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς μέτρον τοῦ κλίματος ἑκάστης χώρας, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν συμβαινόντων μετεωρολογικῶν φαινομένων. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ

παρατηρήσω ἔτι, ἐπειδὴ αἱ γειτονικαὶ χῶραι δύνανται νὰ ὦσι ξηραὶ ἢ θάλασσαι ἐκτεταμέναι ἢ ὄχι, ἢ λίμναι, ἢ ποταμοὶ, τὸ δὲ ψῦχος ἢ ἡ θερμότης ἑκάστου τούτων δύναται νὰ ἔχῃ εἰδικότητά τινα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεγάλην σχετικῶς πρὸς τὴν αὐτοῦ ἔκτασιν, ἕπεται, ὅτι προκληθήσονται ἔτι ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν εἰδικότητές τινες κλιματικαὶ ἢ μετεωρολογικαὶ τοιαίδε ἢ τοιαίδε· ἐπειδὴ ὡς ψύχεται ἢ θερμαίνεται ἡ ξηρὰ δὲν ψύχεται καὶ θερμαίνεται τὸ ὕδωρ· ἄλλως δ' ἐπιρρεάζει ψυχρὰ, καὶ ἄλλως θερμὴ ξηρὰ, καὶ ἄλλως ψυχρὰ καὶ ἄλλως θερμὰ ὕδατα. Αἱ δὲ θάλασσαι ἐξ ἄλλου, ἐπειδή εἰσιν ἰσοϋψεῖς, εὑρίσκονται εἰς σχετικὴν πρὸς ἀλλήλας θερμοκρασίαν, ὅσῳ ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἐκτείνονται πρὸς τοὺς πόλους, ἀλλ' ὡς ἔχουσαι καὶ διάφορον βάθος ἐπιρρεάζονται ἑκασταχοῦ καὶ ὑπὸ τούτου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥευμάτων, καὶ ἑπομένως παρουσιάζουσι κατὰ τόπους διάφορον ποιότητα θερμοκρασίας.

Τῶν μετεωρολογικῶν δὲ φαινομένων ποιητικὰ στοιχεῖα εἰσὶν, ὡς προέγραψεν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης, τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν (α), ἅπερ ὁ Παρμενίδης δύο ἀρχὰς καὶ δύο αἰτίας καλέσας ὠνόμασε τὸ μὲν θερμὸν ὄν, καὶ τὸ ψυχρὸν μὴ ὄν. Ἑστίαι δὲ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὰ προρρηθέντα εἰσὶν αἱ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν χῶραι, καὶ αἱ ταπειναί, καὶ ἑστίαι τοῦ ψυχροῦ αἱ τῶν πόλων χῶραι καὶ αἱ ὑψηλαί· αἱ ψυχραὶ δὲ καὶ θερμαὶ ἑστίαι κλιμακηδὸν πρὸς ἀλλήλας, ἀναλόγως τῶν ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεων, συναλλασσόμεναι ἔχουσι μέσον τινὰ αὐτῶν ὅρον τὰς τῶν ὑδάτων ἐκτάσεις ἤτοι τοὺς ὠκεανοὺς καὶ τὰς θαλάσσας. Ἀποτελοῦσι δ' αἱ συναλ-

(α) Ἀριστοτελ. Τομ. δ'. 4, 1.

λαγαὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἑκασταχοῦ ἴδιον τύπον, ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ τρόπου τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ὕψους καὶ πλάτους, καὶ ὑπὸ τοῦ εἴδους τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν. Ὁ τύπος δ' οὗτος εἶναι τὸ κλίμα χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὸ συμβαινόντων μετεωρολογικῶν φαινομένων· καὶ ἐπειδὴ οἱ συνδυασμοὶ τοῦ ὕψους, τοῦ πλάτους, καὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν εἰσὶν ἑκασταχοῦ ὡρισμένοι, ἀνάγκη καὶ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἑκασταχοῦ νὰ ὦσιν ὡρισμένα.Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλάτος χώρας τινὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν φαινομένων κινήσεων τοῦ ἡλίου ἄρα καὶ ἡ θερμοκρασία ταύτης καὶ ἑπομένως τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἐξαρτηθήσονται ἐκ τῶν αὐτοῦ κινήσεων· καὶ ἑπομένως θέλουν ποικίλει συμφώνως πρὸς ταῖς κινήσεσι τοῦ ἡλίου· καὶ ἐπειδὴ αἱ κινήσεις τοῦ ἡλίου εἰσὶ τακτικαὶ δέον καὶ ἡ ἐπὶ τῶν χωρῶν γεννηθησομένη ποικιλία τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων νὰ ᾖ τακτική. Τοιαύτη δὲ τούτων τάξις παρατηρεῖται συμβαίνουσα εἰς ἐλαχίστας ἐπὶ τῆς γῆς χώρας, ὡς λ. χ. εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν αἷς συμβαίνουσιν αἱ περιοδικαὶ βροχαί, εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ὅταν ἄρχεται ὁ περιοδικὸς χειμών, ἢ καὶ τὸ ἔαρ, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, εἰς τὰς Ἰνδίας τὸ παρασὰτ καὶ οἱ Μουσῶνες, καὶ ἐν Ἀφρικῇ τὰ χαμψίνια καὶ ὁ Ἀμαρτιὰν κτλ. Εἰς τὰς πλείστας ὅμως χώρας παρατηρεῖται ἀκαταλόγιστος ἀταξία.Ἀλλὰ καὶ ἡ προγραφεῖσα τάξις ὑπάρχει εἰς μὲν τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ διὰ τὰς βροχάς, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἀέρας, ἐν δὲ τῇ βορείᾳ Ἀφρικῇ διὰ τὰ χαμψίνια, οὐχὶ καὶ διὰ τὰς βροχάς, παρ' ἡμῖν δὲ διὰ τὰ χιόνια, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τὰς βροχὰς καὶ διὰ τοὺς ἀέρας, καὶ μάλιστα καὶ αὐ-

τὴ ἡ τάξις τῆς χιόνος παρ' ἡμῖν μικρὸν ποικίλλει, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ποικίλλουσιν ἑκασταχοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον. Περιεγράψαμεν δέ που καὶ ἀβρόχους χώρας, καὶ παρετηρήσαμεν ὅτι, ἔστιν ὅτε, καὶ κατ' αὐτὰς βροχὴ συμβαίνει· ὥστε ἐν τοῖς πᾶσι φαίνεται βασιλεύουσα μᾶλλον ἡ ἀταξία, ἧς ὅπως εὕρωμεν τὴν αἰτίαν ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων.

Εἴπομεν ὅτι ὡς ἐκ τῶν φαινομένων κινήσεων τοῦ ἡλίου ποικίλλει ἡ θερμοκρασία ἑκάστης χώρας δηλαδὴ πότε μὲν ἀποβαίνει θερμὴ, καὶ πότε ψυχρά, καὶ ἑπομένως συμβαίνει διατάραξις τῆς ἑκάστοτε κατ' αὐτὴν ἰσορροπίας. Ἐπέρχεται δὲ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας ἡ ἀτμόσφαιρα, ἥτις ἐπειδὴ εἶνε ῥωδεστάτη καὶ ἐν συνεχὲς ὅλον δὲν ἀπεργάζεται τὴν ἰσορροπίαν ὁμαλῶς ἐκχωροῦσα πανταχόθεν· ἀλλὰ πότε μὲν βλέπομεν ταύτην ἐνεργοῦσαν ἐκ βορρᾶ ἢ ἐκ νότου, καὶ ἄλλοτε ἐκ δυσμῶν ἢ ἐξ ἀνατολῶν ἀνεξαρτήτως τῶν καιρῶν τοῦ ἔτους, ἢ καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἔτι, ἢ καὶ ὁμοθυμαδὸν ἐκ μερῶν διαφόρων· ὥστε πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας τῆς θερμοκρασίας δὲν ὑπάρχουσιν ὡρισμέναι ἐνέργειαι τῆς ἀτμοσφαίρας, ἤτοι ὑπάρχει ἀνωμαλία ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ ἀτμόσφαιρα δ' εἶνε ἀτμοὶ τῆς σφαίρας σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως ταύτης. Εἶνε δὲ τόσῳ ψυχρά, ὅσῳ καὶ ἀπογειοτέρα· διὰ τὸ ἐξασθενεῖν τὰς ἐκ γῆς ἀνακλάσεις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, λέγει ὁ σοφὸς Νικηφόρος (α), ἢ μᾶλλον εἰπεῖν

(α) Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης ὑπῆρξε τὸ 1258 μ. Χ. ὡς δείκνυται ἐκ περιγραφομένης ὑπ' αὐτοῦ ἐκλείψεως τῆς σελήνης συμβάσης τὴν 18 Μαΐου περὶ ὥραν ἑβδόμην νυκτὸς, δηλαδὴ περὶ τὸ μεσονύκτιον Ἰνδικτιῶνος πρώτης, 6766 ἀπὸ κτίσεως κόσμου.

ως εἰ ἐλάμβανε τὸ θερμαντικὸν ἐκ τῆς γῆς καὶ ὄχι ἐκ τοῦ ἡλίου. Παρέχει δ' ὡς μέσα πρὸς ἰσορροπίαν τῆς διαταράξεως τῆς θερμοκρασίας τῶν ἑκασταχοῦ χωρῶν τῆς σφαίρας αὐτὰ ἅπερ ἐκ ταύτης ἀπολαμβάνει· ἤτοι πρῶτον ἑαυτήν, ὡς ὑπάρχει ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων ἐσχηματισμένη· τῷ ἀέρι χρωμένη ὡς ἑτοίμῳ καὶ ῥοωδεστάτῳ διὰ πᾶσαν ἀνάγκην, εἴτε ἐκ πλησίον, εἴτε ἐξ ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν, ὅταν αἱ πλησίον δὲν ἐπαρχῶσιν. Εἶτα μεταβάλλει τὴν ἀτμίδα κατ' ἀντίθετον τρόπον ἐκείνου, καθ' ὃν τὴν λαμβάνει· λ. χ. ἐνῷ ἡ ἀτμὶς σχηματίζεται ἐκ τῆς σφαίρας διὰ τῆς θερμάνσεως ὡς ὁμίχλη, καὶ ἀποκαθίσταται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὡς νέφος εἰς ὕψος ἀνάλογον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τῆς χώρας, κατέρχεται εἶτα ὡς ὁμίχλη διὰ τῆς ψύξεως καὶ μεταμορφοῦται εἰς δρόσον, ἢ καὶ εἰς πάχνην ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν δὲ περιστάσεσι σπουδαιοτέραις, καθ' ἃς συνεργοῦσιν ἀναλόγως τῇ ἀνάγκῃ ῥεύματα ἐκ γειτονικῶν ἢ ἄλλων ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν ὧν τὴν θερμοκρασίαν καὶ ἔχουσι, κατέρχεται μεταμορφουμένη ὡς βροχὴ καὶ ὡς χιών. Ἡ βροχὴ λοιπὸν σχηματίζεται ὡς ἡ δρόσος, καὶ ἡ χιὼν ὡς ἡ πάχνη· ἡ δὲ χάλαζα, λέγει ὁ σοφὸς Νικηφόρος, εἶνε ὄμβρος εἰς ὑψηλὰς χώρας ἐσχηματισμένος, ὅστις μεταμορφοῦται εἰς πάγον κατ' ἀντιπερίστασιν διερχόμενος διὰ ξηρῶν ἀλλὰ ψυχρῶν συνδρομικῶν ῥευμάτων ἀέρος προερχομένων ἐκ χωρῶν ψυχροτάτων. Δύναταί τις δὲ νὰ παραβάλῃ τὰς ἐνεργείας ταύτας πρὸς διϋλιστήριον, καθ' ὃ ἐκεῖθεν μὲν διὰ τῆς θερμάνσεως ἀναπτύσσονται καὶ ἀνέρχονται ἀτμοί, ἐντεῦθεν δ' οὗτοι μεταβάλλονται καὶ κατέρχονται εἰς ὕδωρ, εἰς χιόνα, καὶ εἰς πάγον διὰ τῆς ψύξεως βαθμοῦ διαφόρου.

Αἱ συναλλαγαὶ δ' αὗται καὶ αἱ πρὸς ἀλλήλας μεταπτώσεις συμβαίνουσιν ἐν τῇ φύσει ἀδιαλείπτως ἐν εἴδει κυκλοφορίας, διὰ τὴν ἀδιάλειπτον περὶ τὸν ἥλιον τῆς γῆς περιστροφικὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας αἱ διάφοροι χῶραι, εἰς διαφόρους σχέσεις πρὸς τὸν ἥλιον ἑκάστοτε εὑρισκόμεναι, διαφόρως ἐπιρρεάζονται.

Πρῶτον λοιπὸν μέσον ἐνεργείας τῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς θεραπείαν τῶν διατεταραγμένων χωρῶν εἰσὶν οἱ ἀτμοὶ οἵτινες βεβαρημένοι καὶ πυκνοὶ ὄντες καλοῦνται ὁμίχλη, ἀὴρ δὲ ὅταν ὦσιν ἀραιοί. Ὁ ἀὴρ δὲ καλεῖται αὖρα ὅταν φέρηται ὁμαλῶς ἐκ δροσερῶν πλησίον χωρῶν πρὸς τούτων θερμοτέρας. Ἐρχόμενος δ' ἐκ δροσερῶν χωρῶν ἀπομεμακρυσμένων ἀποβαίνει ἰσχυρότερος ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς θερμοκρασίας καὶ ἐκτάσεως ἔτι τῶν χωρῶν ἐξ ὧν ἔρχεται καὶ ἐκείνων πρὸς θεραπείαν τῶν ὁποίων ὑπάγει· καλεῖται δὲ βόρειος, ἢ νότιος, ἢ Ἀπηλιώτης, ἢ Ζέφυρος, ἢ Κεκίας, ἢ Ἀργέστης, ἢ Εὖρος, ἢ Λὶψ καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὰς χώρας ἐξ ὧν ἔρχεται· ἢ ἀπόγειος, ἢ ἐμβάτης, ἢ ἐκνεφίας, ὅταν ἐκ ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἢ ἐκ ταύτης πρὸς τὴν ξηράν, ἢ καὶ πρὸς ταύτας ἐκ νέφους ἔρχεται. Ὡς πρὸς τὴν αὐτοῦ δ' ἰσχὺν βίαιος λέγεται ἢ καὶ εἰδικώτερον λαῖλαψ ὅταν ᾖ ἰσχυρὸς ἀπολύτως· καταιγὶς δὲ ὅταν μετὰ σφοδρότητος πίπτῃ ἄνωθεν καὶ αἴφνης· θύελλα ὅταν μετὰ ῥύμης ἰσχυρᾶς φερόμενος ἄφνω ἄνω ἀνέρχεται πνέων· στρόβιλος ὅταν ἕλκηται ἄνωθεν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ τυφὼν ὅταν ἑλκύῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς ἐκνεφίας. Συμβαίνει δὲ κατὰ τούτους πολλάκις, λέγει ὁ σοφὸς Νικηφόρος, ν' ἀντιπίπτῃ πρὸς τὴν φορὰν τοῦ φερομένου τῶν τυφωνικῶν ἐκνεφίου νέ-

φος ἕτερον, ὅτε κωλυομένη ἡ τῶν ἐκνεφιῶν πορεία διενεργεῖται κάτωθι δίνη εἰς ὕψος ἀνελκομένη· ἐφ' οἷς δ' ἂν πέσῃ συστρέφει καὶ ἀνέλκει· διὸ πολλάκις τὰ ἐπὶ γῆς ἢ θαλάσσης κύκλῳ στρέψας εἰς ὕψος ἀνέλκει ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπανακάμπτων. Ἐκ μὲν οὖν θαλάσσης ὕδωρ ἀνασπᾷ πολλάκις, καὶ πλοῖον ἐμετεώρησε τῇ δίνῃ περιλαβών, ἐκ δὲ γῆς καὶ ξύλα καὶ λίθους ἀναφέρει ὀλίγον μετεωρισθέντα, ἅπερ καταφέρονται πάλιν. Μοὶ προσέθετον δὲ παρατηρητικοὶ ἄνδρες γεωργοὶ καὶ ναυτικοὶ ὅτι ἐκριζοῖ ἀναφέρων δένδρα μετὰ μεγίστης εὐκολίας, ἀνασπᾷ τοὺς ἱστοὺς χωρὶς νὰ βλάψῃ τὸ παράπαν τὸ πλοῖον, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἄνδρας· ὅτι ἀκολουθεῖ ὁδὸν στενήν, ὅτι ὁρῶσιν αὐτὸν μακρόθεν κατερχόμενον καὶ ἀνερχόμενον ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα, ἢ καὶ ἐνίοτε κατερχόμενον μέχρι τινὸς ἐν εἴδει κώνου κορυφὴν ἔχοντος πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἀνασπώμενον εἰς τὸπισθεν χωρὶς νὰ ἐπαναπέσῃ, ὁποῖόν τι περίπου συνέβη καὶ κατὰ τὸ προγραφὲν πλοῖον. Δηλοῦται δ' ἐκ τούτων, ὅτι αἱ δίναι καὶ αἱ πρὸς τὰ ἄνω ἕλξεις δὲν διενεργοῦνται μόνον δι' ἀντίπτωσιν νεφῶν, ὡς εἶπεν ὁ σοφὸς Νικη[illegible], ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ἣν, αἱ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἢ καὶ εἰς μακρυνὰς ἄλλας χώρας, χῶραι ἔχουσαι δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν ἐντελῆ τῆς καταιγίδος κατάπτωσιν· ἄλλως τε [illegible] ἡ πρὸς τὰ κάτω αἰτία ἦτο ἰσχυροτέρα, ἔδει νὰ [illegible]σωσι καὶ τὰ ἀντιθέτως συρρέοντα νέφη. Σχημ[illegible] δ' ἡ δίνη καθ' ἣν χώραν ὁ ἐκνεφίας ἀνέρχεται [illegible]ριζόμενος, ἢ διότι περιττὸς ἀποβαίνει, ἢ χάριν [illegible]δαιοτέρων ἀναγκῶν πρὸς ἄλλας χώρας ἀπομε[illegible]νας, αἵτινες ἀνάγκαι, αἴφνης σπουδαιότεραι τῶν [illegible]το νὰ θεραπεύσῃ σχηματισθεῖσαι, προκαλοῦ[illegible]

ἀνακάμψῃ, ὅτε μεταφέρει φερόμενος ἐκεῖσε ὡς διὰ γεφύρας ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ταχύτητος καὶ βίας διὰ τῆς ἄνω ἡμῶν ἀτμοσφαίρας κονιορτοὺς καὶ ἰχθύας, οὓς διὰ τῆς σχηματισθείσης δίνης ἔλαβεν ἐντεῦθεν.

Αἱ τοιαῦται δὲ τῶν ἀέρων κινήσεις δηλοῦσιν ἀνεπάρκειαν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις μὴ δυναμένη ὁμαλῶς καὶ ἐγκαίρως νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἑκασταχοῦ ἀνάγκας, θεραπεύει αὐτὰς κατὰ προτίμησιν ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖσε ἐνεργοῦσα· δι' ὃ ἐνιαχοῦ σχηματίζονται δυσανάλογοι ἀραιώσεις, αἵτινες ὅσον δυσαναλογώτεραι εἰσὶ τόσον βιαιοτέρους ἀέρας προκαλοῦσιν. Ὅτι δὲ δὲν ἐπαρκεῖ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐμάθομεν καὶ ἐκ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ κατοπτρισμοῦ, καθ' ὃν πυκνὴ σχηματίζεται ἀτμόσφαιρα ἐν μέσῳ ἀραιᾶς διὰ συνδρομικῶν ἀτμῶν ἐκ ταύτης πρὸς ἐκείνην κατὰ προτίμησιν ἕνεκα ἀνάγκης σπουδαιοτέρας. Δι' ἀνεπάρκειαν τῆς ἀτμοσφαίρας συμβαίνουσι καὶ αἱ ξηρασίαι εἰς τὰς λίμνας τῆς Ἑλβετίας καὶ ἰδίως εἰς τὴν τοῦ Λαιμάν· διότι αἱ περὶ ταύτην ὀρειναὶ χῶραι ἀνάγκην ἔχουσαι θεραπείας, ἐπειδὴ καθίστανται θερμότεραι, ἢ ὅσον ἡ θέσις αὐτῶν ὁρίζει καὶ δὲν δύνανται νὰ θεραπευθῶσιν ἐκ τῆς πέριξ αὐτῶν ἀτμοσφαίρας οὔτε ἐκ μεμακρυσμένων χωρῶν δι' ἀέρος, ἑλκύουσιν ἀτμοὺς ἐκ τῆς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν λίμνης, ἧς ἡ ἐξάτμισις ἀποβαίνει ἀφθονωτέρα· ὁμαλῶς δ' ἐκ ταύτης πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἡ ἐξάτμισις ἀνερχομένη, σχηματίζει στήλην ἀτμῶν, δι' ὧν ἡ ἐπὶ τῆς λίμνης ἀτμόσφαιρα πυκνοτέρα γίνεται τῆς πέριξ ταύτης, οἱ δὲ περὶ τὴν λίμνην κατοικοῦντες αἰσθάνονται δυσφορίαν διὰ τὴν ἐν ᾗ εὑρίσκονται ἀραιουμένην ἀτμόσφαιραν, καὶ βλέπουσι διὰ τὴν πυκνὴν ἐν τῇ λίμνῃ, ὡς διὰ φακοῦ, κατοπτρι-

ζόμενα τὰ ἀπέναντι ὄρη ἐν εἴδει γυναικὸς προμηνυούσης κακοκαιρίαν βεβαίαν· διότι ἀφοῦ ἐκπληρώσῃ τὰς ἀλλαχοῦ ἀνάγκας ἡ ἀτμόσφαιρα, δι' ἃς ἐπασχολεῖται κατὰ προτίμησιν, ἔρχεται ῥαγδαία πρὸς θεραπείαν καὶ τῶν περὶ τὴν λίμνην. Προτιμᾷ δὲ νὰ θεραπεύῃ ἡ ἀτμόσφαιρα τὰς ψυχρὰς χώρας τῶν δροσερῶν, καὶ ταύτας τῶν θερμῶν· λ. χ. τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν θαλασσῶν, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ταπεινῶν χωρῶν καὶ πεδίων, καὶ διὰ τοῦτο ταπειναὶ χῶραι ἀποκαθίστανται ἄβροχοι. Προτιμᾷ δὲ πρὸ παντὸς τὰς ψυχρὰς ἢ δροσερὰς ἐν μέσῳ θερμῶν κειμένας, λ. χ. τὰς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν ὑψηλάς· ὅπου δὲ αἱ προτιμήσεις αὗται ἔχουσι σπουδαιοτάτους λόγους, δηλαδὴ οἱ λόγοι εἰσὶν ἐκτεταμένοι, προκαλοῦσιν ἐν ὅσῳ οὗτοι διαρκοῦσιν ἀπαρεγκλίτους τῆς ἀτμοσφαίρας ἐνεργείας κατὰ ῥυθμὸν συνεχῆ, ἢ περιοδικόν. Αἱ δὲ ἐνέργειαι καταδηλοῦνται ἀναλόγως τῇ ἀνάγκῃ ὑπὸ περιοδικὸν τύπον ἀέρος, ἢ βροχῆς, ἢ χιόνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΕΡΟΣ, ΒΡΟΧΗΣ ΚΑΙ ΧΙΟΝΟΣ.

Περιοδικοὶ ἀέρες εἰς τὰς χώρας ἡμῶν εἰσὶ κατὰ μὲν τὴν ἡμέραν οἱ ἐμβάται ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηρὰν πνέοντες, κατὰ δὲ τὴν νύκτα οἱ ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπόγειοι· διότι ἡ φορὰ τῶν πνευμάτων συμβαίνει ἐκ τῶν ψυχρῶν πρὸς τὰ θερμά. Τὴν ἡμέραν δὲ

καθίσταται ἡ ξηρὰ θερμοτέρα τῆς θαλάσσης, καὶ ψυχροτέρα ταύτης τὴν νύκτα.

Ἕτεροι περιοδικοὶ εἰσὶν οἱ ἐτήσιοι, ὧν οἱ μὲν ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ τὸ θέρος ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἄγουσιν ἤτοι ἐκ τῶν θαλασσῶν πρὸς τὰ ἐνδόγεια· καὶ ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ ὁ χειμὼν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, ἤτοι ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν· διότι τὸν χειμῶνα ἡ ξηρὰ ἡμῶν εἶνε ψυχροτέρα τῆς θαλάσσης καὶ θερμοτέρα τὸ θέρος.

Οἱ Ἀλιζαὶ συμβαίνουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὴν ζώνην τῶν τροπικῶν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς· αἰτία αὐτῶν ἐθεωρήθη ἡ περιστροφικὴ κίνησις τῆς γῆς· ἀλλ' ὁ ἀὴρ γεννᾶται ἐν περιστροφικῇ ἢ οἱᾳδήποτε ἄλλῃ κινήσει δι' ἀντίστασιν, οἵα δὲν ὑπάρχει ἂν ἡ γῆ ἐν τῷ κενῷ μετεωρῆται. Δὲν εἶνε λοιπὸν αἰτία τῶν Ἀλιζαὶ ἡ τῆς γῆς κίνησις, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τῶν κινήσεων τῶν πνευμάτων ἐκ τῶν ψυχρῶν πρὸς θερμὰς χώρας φερομένων. Συμβαίνουσι δ' ἐν τῇ μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρᾳ· ὁ μὲν κατὰ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ πνέων, ὁ δὲ κατὰ τὸ νότιον ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν πρὸς τὰ βορειοδυτικά. Ἐπειδὴ ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ εἰς ἑκάστην διαδοχικῶς τῶν τροπικῶν χώραν ἐπιφερόμενος θερμαίνει ταύτην πλείω ἢ ὅσον τὰς γειτονικὰς αὐτῆς τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροπικῶν μέχρι τῶν πόλων ἐκτεινομένας· καὶ ἑπομένως πνεύματα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκ τούτων πρὸς τὰς τῶν τροπικῶν χάριν θεραπείας συρρέουσι.

Πλησιέστατα δ' ἡμῖν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἐπὶ πεντήκοντα ἡμέρας πνέει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἀήρ, ὃν Ἀραβιστὶ χαμψίνια καλοῦσι, δηλαδὴ

πεντηκονθήμερον. Προχωρεῖ δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας· ἐκ Σαχάρας ἐρχόμενος καθίσταται ἐνίοτε θερμότατος καὶ πνιγηρὸς ἄτομα φονεύων. Ἀνυψοῖ πολλάκις κονιορτὸν σκοτίζων τὴν ἀτμόσφαιραν ἐν εἴδει ἡλιακῆς ἐκλείψεως ἢ πυκνῆς ὁμίχλης, οἷα συμβαίνει ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ (α). Διάθερμος ὁ κονιορτὸς καταστρέφει τὰ φυτὰ ἐπ' αὐτῶν καθήμενος καὶ ἰδίως τὸν βάμβακα οὗτινος ἡ ἐποχὴ τότε ὑπάρχει. Κλάδος αὐτοῦ χωρεῖ πρὸς τὴν Σικελίαν, καὶ ἄλλος ἐνίοτε πρὸς τὰ ἡμέτερα ὄρη, ὅτε φινώνει τὰ ἡμέτερα σπαρτὰ καὶ ἰδίως τὴν ζουλίσκην (β). Ἐξετά-

(α) Ἓν τοιοῦτον εἶδον ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 1881 ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ εὑρισκόμενος, ὅτε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἅψας κηρὸν εἰργαζόμην.

(β) Ζουλίσκη εἶδος σίτου μικροσπέρμου δι' οὗ κατασκευάζεται λευκότατος καὶ νόστιμος ἄρτος ἐν Στεμνίτζῃ καὶ ἐν Βυτίνῃ ὀνομαστὸς καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον· ἀναπτύσσεται δὲ ἐν μὲν Στεμνίτζῃ εἰς τὸ ὄρος Κλεινίτζα, ἐν δὲ Βυτίνῃ εἰς τὸ ὄρος Πατερίτζας, δηλαδὴ εἰς τὸ Θαυμάσιον, καὶ εἰς τὸ νοτίως τούτου καὶ ἄνω τῆς Νεμνίτζης καλούμενον κατὰ Παυσανίαν πεδίον τοῦ Πώλου (Παυσαν Ἀρκαδικὰ XXXV, 10), ὅπερ καὶ νῦν διατηροῦν τὸ περίφημον αὐτοῦ ὄνομα καλεῖται ὑποκοριστικῶς Πωλίτζι δηλαδὴ Πωλίσκιον, ὡς προσεκλήθη. Ἐκ τούτου πηγάζει ἡ νοτιωτέρα τῶν πηγῶν τοῦ Μαλοίτα, ἥτις διὰ τοῦ κατορρεύματος πρὸ τῆς Νεμνίτζης πρὸς τὸ Μεθρύδριον ῥέει· ἡ βορειοτέρα αὐτοῦ πηγὴ Κεφαλάρι καλουμένη καὶ πίπτουσα εἰς τὸ ἴδιον ῥεῦμα ἀναβρύει κατὰ τὴν ἀπαισίαν μοι ὑπώρειαν, διότι ἐκεῖ ἐφονεύθη ὁ πατήρ μου ὁ δείλαιος τοῦ Θαυμασίου ὄρους, καθ' ἣν τελεῖται τὸ νότιον αὐτοῦ διάσελον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης καὶ ἀπὸ Μεθυδρίου ὁδὸς εἰς Ἀλωνίστκιναν ἄγει. Νοτίως τοῦ Πωλίτζι ὑπάρχει τὸ ὄρος Φάλανθον, καθ' ὃ ἄλλοτε ἡ πόλις Φάλανθος, ἥτις νῦν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ἑπτὰ ψωμιά (Παυσ. Ἀρκαδ. XXXV, 9.)

ζοντες δὲ τὰς χώρας ἐξ ὧν τὰ χαμψίνια ἔρχονται καὶ καθ' ἃς συμβαίνουσιν, εὑρίσκομεν συμβαίνοντα καθ' ὅλας τὰς ἐρημώδεις ἐκτάσεις τῆς βορείας Ἀφρικῆς καὶ κατὰ τὴν ἐν Ἀσίᾳ αὐτῶν προέκτασιν· ἔρχονται δ' ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἤτοι καθ' ὃν χρόνον ὁ ἥλιος ἀνέρχεται τὸ βόρειον ἡμισφαίριον, καὶ πᾶσαι αἱ αὐτοῦ χῶραι θερμαίνονται, καὶ ἐπὶ πλέον αἱ ἐρημώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας· διὸ ὑπόχρεοῦσι τὸν γειτονεύοντα αὐταῖς ὠκεανὸν ἵνα πέμψῃ ἐκ τῶν ἀπεράντων ἐξατμίσεών του δροσερὰ πρὸς αὐτὰς ῥεύματα.

Ἕτερος περιοδικὸς ἀὴρ εἶνε ὁ τῆς Γουϊνέας καλούμενος Ἁμαρτιάν εἰς ταύτην ἐκ τῶν βορείων καὶ βορειοανατολικῶν χωρῶν πνέων κατὰ τοὺς μῆνας Δεκέμ-

καὶ νοτιανατολικῶς ἡ Σχοινοῦς, δηλαδὴ τὸ νῦν Ἀρκουδόρρευμα, παρ' ᾗ ἦσαν οἱ δρόμοι τῆς θηρευτρίας Ἀταλάντης καὶ ἐπομένως εὑρίσκοντο οἱ δρόμοι τῆς Ἀταλάντης ἔνθα νῦν ἡ χώρα καλεῖται Πηλάλα δηλαδὴ δρόμος, νοτίως Ἀρκουδορρεύματος κειμένη, καὶ δυτικῶς Κρυσοβιτζίου καὶ τῆς ὀνομαστῆς διὰ τὰς λῃστείας χώρας Τζαλτὲ, καθ' ἣν χώραν συμπίπτουσιν αἱ ἀπὸ Δημητσάνης καὶ ἀπὸ Στεμνίτζης διὰ Τρίπολιν ὁδοί. Βορειανατολικῶς δὲ τοῦ περιφήμου Πωλίτζι εὑρίσκετο ἡ Πετρασάκα νῦν Ἁλωνίσταινα καλουμένη, ὅριόν ποτε τῶν Μεγαλοπολιτῶν καὶ Μαντινέων, κατὰ τὴν ἀπὸ Μεθύδριον διὰ Μαντίνειαν ὁδόν, ἥτις ἀπὸ Μεθύδριον διερχομένη τὸ νότιον διάσελον τοῦ Θαυμασίου στρέφει κατὰ τὴν θέσιν ἀλώνια ἐν Ἁλωνισταίνῃ βορείως πρὸς τὴν κοίτην χειμάρρου, δι' οὗ ἐξέρχεται ἐκὶ ὀρέων μεταξὺ τοῦ Θαυμασίου καὶ Μαινάλου κειμένων κατὰ θέσιν Κορύττα· ἐκεῖθεν κατέρχεται εἰς κατοικημένον χωρίον Καραδάρα, καὶ ἐκ τούτου εἰς ἕτερον χωρίον Σιμιάδες, ὅθεν διὰ τοῦ πεδίου νῦν καλουμένου Κάψια ἄγει εἰς Τζιπιανὰ ἔνθα που ποτὲ ὑπῆρχεν ἡ

βριον, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον. Εἶνε ξηρὸς καὶ θερμός, ἐπειδὴ διέρχεται διὰ τῆς Σαχάρας. Αἱ χῶραι ἐξ ὧν ἀποχωρεῖ εἶνε ἡ Εὐρώπη, ἥτις καθ' οὓς μῆνας ὁ Ἀμαρτιὰν συμβαίνει εὑρίσκεται κατάψυχρος ἡ δὲ Γουϊνέα πρὸς ἣν ἄγει εἶνε διάθερμος, τοῦ ἡλίου εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον εὑρισκομένου. Συνθῆκαι λοιπὸν τοῦ Ἀμαρτιὰν εἰσὶν ἡ διαθέρμανσις τῆς Γουϊνέας μετὰ τῆς Σαχάρας ἥτις εἶνε θερμοτέρα τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ Εὐρώπη, ἥτις τότε εἶνε ψυχροτάτη, καὶ ἑπομένως ῥεύματα πνευμάτων ἐκ ταύτης πρὸς τὴν Σαχάραν καὶ Γουϊνέαν διευθύνονται χάριν ἰσορροπίας.

Ἕτεροι περιοδικοὶ ἀέρες εἰσὶν οἱ Μουσῶνες τῶν Ἰνδιῶν, ὧν ὁ μὲν, βορειανατολικὴν διεύθυνσιν ἔχων ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὁ δὲ νοτιοδυτικὴν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου

Μαντίνεια. Τὸ πεδίον Κάψια ἐλέγετό ποτε Ἀλκιμέδων, τὸ δὲ ὄρος ἔνθα οἱ Σιμιάδες καὶ τὸ Καρδαρὰ ἐλέγετο Ὀστρακίνα· σπήλαιον δ' ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν ἔνθα ᾤκισεν ὁ Ἀλκιμέδων, καὶ πηγὴ καλουμένη Κίσσα (Παυσ. Ἀρκαδ. XII, 2—5). Εὑρίσκεται τὸ σπήλαιον πρὸς τὸ Μαίναλον ὑπὲρ τὸ 'Ροϊνό' τὸ δ' ἐν τῷ Θαυμασίῳ τῆς Ῥέας (Παυσαν. Ἀρκαδ. XXXVI, 2—4) πρὸς τὸ πεδίον τῆς Βυτίνας πρὸς τῇ κορυφῇ που τοῦ ὄρους, ὡς γράφει ὁ Παυσανίας. Ἐποίησα τὴν παρέκβασιν ταύτην, ἐπειδὴ ἤκουσα δύο συμπολίται μου διδάσκαλοι, ἦλθον εἰς λόγους ἐναντίους ὡς πρὸς τὸ Θαυμάσιον ὄρος, ὧν ὁ ἔχων κατὰ τὴν ἐμὴν περιγραφὴν δίκαιον ὑπεχώρησεν εἰς τὸν ἕτερον μετὰ κρίσιν σοφῶν ἐν Ἀθήναις. Δὲν εἶδον τοὺς αὐτῶν ἰσχυρισμούς, ἐπειδὴ δὲν μοὶ τὸ ἐπιτρέπει ὁ τῆς ἐκτυπώσεως χρόνος, ἀλλὰ πείθομαι εἰς τὰ πράγματα, ἅπερ εἰμὶ βέβαιος ὅτι οὔτε οἱ ἐν Ἀθήναις κριταὶ εἶδον, οὔτε οἱ διδάσκαλοι, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν λογοτριβῶν αὐτῶν ἐγένετο, ἐφρόντισαν καλῶς νὰ ἐξακριβώσωσιν.

καὶ ὁ βορειοδυτικὴν διεύθυνσιν καὶ [illegible]
λογίζεται ὡς ἄλλος ἐμβάτης ἐξ ἐκτεταμ[illegible]
πρὸς ἀπεράντους γαίας πνέων. Ὁ τ[illegible]
κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, ὅτε ὁ ἥλιος ἀπέρχεται [illegible]
ἡμισφαίριον καὶ θερμαίνει αὐτό, ἐπικρατεῖ μέχρι [illegible]
κτωβρίου, ὅτε ὁ ἥλιος τὸ νότιον ἡμισφαίριον [illegible]
χεται. Ἔρχεται δὲ ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ, προκαλούμενος [illegible]
τῆς αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας τῶν Ἰνδιῶν καὶ [illegible]
τῆς πρὸς τὰ δυτικὰ τούτων ἐκτεινομένης ἐρήμου, [illegible]
ὃν χρόνον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῶν ἄγει. Ὁ δὲ νοτιοδυτικὴν
διεύθυνσιν ἔχων, συμβαίνων καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ βόρειαι
χῶραι τῶν Ἰνδιῶν καὶ αἱ βορειανατολικαὶ εἰσὶ ψυχραὶ
αἱ δὲ Ἰνδίαι τούτων θερμότεραι, ἔχει ἀναλογίαν πρὸς
τοὺς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐπικρατοῦντας παρ' ἡμῖν ἐτησίους καὶ πρὸς τὸν Ἀμαρτιάν.

Ὁ τεσσαρακονθήμερος τοῦ Ἐρὰτ συμβαίνων περὶ τὸ ἔαρ, ἀρχίζει καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ δυτικῶς τοῦ Ἐρὰτ ἔρημοι καὶ ἡ τούτου κοιλὰς ἀποκαθίσταται θερμοτέρα· ἐνῷ τὰ πρὸς ἀνατολὰς τούτων ὄρη καλύπτονται ὑπὸ χιόνος. Τότε δὲ ταύτης ἀναλυομένης βρίθουσι τὰ ὄρη ἀτμῶν, οὓς πέμπουσιν εἰς τὴν κοιλάδα δι' ἰσορροπίαν.

Ὁ τῆς Χαμίας ἔχει τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἐπειδὴ συμβαίνει καθ' ὃν χρόνον αἱ περὶ αὐτὴν ἔρημοι καθίστανται θερμότεραι, τὰ δὲ Ἀντιμαλάϊα καὶ Ἱμαλάϊα εἰσὶ κεκαλυμμένα ὑπὸ χιόνος εἰς μεγάλας ἐκτάσεις.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ πάντες οἱ ἀέρες περιοδικοὶ καὶ μὴ προκαλοῦνται ἕνεκα τῆς θερμῆς καὶ ψυχρᾶς καταστάσεως τῶν χωρῶν· ἀλλ' οἱ περιοδικοὶ ἐξ ὅσων βλέπομεν ἀποβαίνουσι τοιοῦτοι ἔνθα ὑπάρχουσι γειτονεύουσαι ἐκτεταμέναι θερμαὶ καὶ ἐκτεταμέναι ψυχραὶ ἢ δροσεραὶ

χῶραι· ὅτε αἱ δροσεραὶ ἢ ψυχραὶ ἀντὶ νὰ πέμπωσιν εἰς μακρυνὰς χώρας τοὺς ἀτμούς των προτιμῶσι νὰ πέμπωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς γείτονάς των, ἐφ' ὅσον ἡ ἰσορροπία αὐτῶν δυσανάλογος ὑπάρχει. Ἐξαρτᾶται δ' ἡ διάρκεια τῶν περιοδικῶν ἀέρων ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῶν ψυχρῶν καὶ θερμῶν γειτονικῶν χωρῶν, καὶ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἡλίου. Ὅπως δ' ὑπάρχει περιοδικὸς ἀὴρ ἐπικρατῶν εἴς τινα χώραν ἐπὶ ὡρισμένῳ χρόνῳ τοῦ ἔτους, οὕτως ὑπάρχει καὶ περιοδικὴ θερμότης εἴς τινας χώρας ἐπὶ ὡρισμένῳ χρόνῳ τοῦ ἔτους ἐπικρατοῦσα· λ. χ. ἡ διακρινομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυνικὰ καύματα, ἅπερ συμβαίνουσιν εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ πολικοῦ καὶ τροπικοῦ κύκλου χώρας διὰ τὰς τότε παρ' αὐτὰς ἐπικρατούσας βροχάς, ἡ διάρκεια δ' αὐτῶν ῥυθμίζεται ὑπὸ τοῦ πλάτους, τοῦ ὕψους καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ. Εἰς Ἄδανα τῆς Κιλικίας, ὡς ὑπὸ τῆς πείρας βεβαιοῦται, καὶ διὰ θερμομετρικῶν παρατηρήσεων ἐξηκρίβωσα, διατηροῦνται ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει ἀπὸ τῆς ἐννάτης Ἰουλίου μέχρι τῆς ἐννάτης Σεπτεμβρίου. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς αὐτῶν διαρκείας, ἂν δυσανάλογος τῇ χώρᾳ θερμοκρασία προαχθῇ, συμβαίνει βροχὴ ὀλιγοχρόνιος πλὴν ῥαγδαία πρὸς ῥύθμισιν τῆς θερμοκρασίας. Ἐν Ἀδάνοις, ὡς παρετήρησα, συνέβη κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Κυνικῶν καυμάτων βροχὴ τρίς, καὶ ἑκάστοτε ἐκ τοῦ Ταύρου προερχομένη. Κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης τὸ θερμόμετρον μικρὰν κατάπτωσιν ἐλάμβανε, μετὰ δὲ αὖθις ἐπανήρχετο εἰς τὸ σύνηθες διὰ τὴν χώραν θερμομετρικὸν σημεῖον. Ἡ διάρκεια δὲ τῶν Κυνικῶν καυμάτων, ὅπως καὶ ἡ διάρκεια τοῦ ψύχους, φαίνεται ἔχουσα ἐπιρροὴν μεγάλην

πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ κλίματος χώρας, λ. χ. ἐπειδὴ τὰ Κυνικὰ καύματα ἐν τῇ ὁμαλῇ Κιλικίᾳ εἰσὶ παρατεταμένα, καίτοι αὕτη ἀνήκει εἰς εὐκραὲς κλίμα σχετικῶς ὡς πρὸς ἄλλας γείτονας καὶ νοτίως ταύτης κειμένας χώρας, παράγονται ἐν αὐτῇ θερμῶν κλιμάτων προϊόντα, λ. χ. ζαχαροκάλαμον καὶ φοίνικες, δὲν εὐδοκιμεῖ δὲ ἡ ἐλαία.

Ἡ βροχὴ φαίνεται ἐπερχομένη ἔνθα ὁ ἀὴρ δὲν δύναται ἀποτελεσματικῶς νὰ θεραπεύσῃ· κατέρχεται δὲ ἐκ τῶν ψυχροτέρων χωρῶν βαθμηδὸν πρὸς τὰς θερμὰς ἤτοι κατ' ἀντίθετον τῆς ἀνόδου τῶν ἀτμῶν τρόπον. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ψυχραὶ χῶραι πέμπουσαι ἀδιαλείπτως τὰς πνοὰς αὐτῶν πρὸς τὰς ἀποκαθισταμένας θερμοτέρας γείνονας καθίστανται βαθμηδὸν ὡς πρὸς τὴν ἑαυτῶν κατάστασιν εἰς δυσανάλογον θερμοκρασίαν· καὶ ἐπειδὴ αἱ ψυχραὶ χῶραι ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ὕψους, τοῦ πλάτους καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν, φαίνεται ἡ βροχή, πλανωμένη ποτὲ μὲν ἐνταῦθα ποτὲ δ' ἐκεῖσε πρὸς θεραπείαν τῶν ἐχουσῶν πλειοτέραν ἀνάγκην χωρῶν, ὅτι προτιμᾷ χώρας τινὰς τῶν ἄλλων· δι' ὃ ἔχομεν ἐπὶ τῆς σφαίρας χώρας βρεχομένας καὶ χώρας ἀβρόχους, ἐξ ἐκείνων δὲ χώρας πλείω καὶ χώρας ἔλαττον βρεχομένας· αἱ περισσότερον δὲ βρεχόμεναι εἰσὶν ἐν γένει αἱ ἀνήκουσαι εἰς κλίμα ψυχρόν, καὶ πρὸ παντὸς αἱ ἐν μέσῳ θερμῶν ψυχραὶ ἢ δροσεραὶ εὑρισκόμεναι, αἵτινες διὰ τὸ ὕψος κατομβροῦνται ἔγραψεν ὁ Πολύβιος (α) ἤτοι συντρέχει ἡ βροχὴ ἔνθα ἡ διαφορὰ τῆς ὡρισμένης δι' ἑκάστην χώραν θερμοκρασίας κινδυνεύει ν' ἀποβῇ ἐπὶ μᾶλλον δυσανάλογος πρὸς τὴν ἑαυτῆς κα-

(α) Στράβ. 97.

τάστασιν ἢ θέσιν. Ἂν δ' ἡ προκαλοῦσα τὴν βροχὴν αὕτη συνθήκη ἦνε καθημερινὴ εἴς τινας χώρας ἔχομεν εἰς ταύτας βροχὰς καθημερινάς, καὶ ἂν περιοδική, ἔχομεν βροχὰς περιοδικάς, καὶ ἂν ἀνώμαλος ἔχομεν βροχὰς ἀρρύθμους.

Περιοδικὰς δὲ βροχὰς εἴδομεν ἐν Ἀφρικῇ κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρας ἀπὸ τῆς ἀβρόχου χώρας μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ, τὰς δὲ περιόδους αὐτῶν διαφερούσας κατὰ τὰς χώρας· ἤτοι εἰς τὰς βορειοτέρας αἱ περίοδοι εἰσὶ συντομώτεραι τῶν περὶ τὸν Ἰσημερινόν. Συμβαίνουσι δ' αἱ βροχαὶ εἰς τὰς βορειοτέρας, ὅταν ὁ ἥλιος πρὸς αὐτὰς πλησιάζῃ εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἀνερχόμενος, καὶ παύουσιν ὅταν εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον κατερχόμενος ἀπ' αὐτῶν ἀπομακρύνηται. Εὕρομεν μάλιστα εἰς τὰς χώρας τῶν Νιαμάνοι ἰδίως τὰς βροχὰς ἐπιτεινομένας κατὰ τὴν ἄνοδον καὶ κάθοδον ἐπ' αὐτῶν τοῦ ἡλίου· ἐξ ὧν καθαρῶς δηλοῦται, ὅτι αἱ βροχαὶ εἰς τὰς τῶν τροπικῶν χώρας ἀκριβέστατα ἀκολουθοῦσι τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου. Δὲν παραλλάσσουσι μάλιστα οὔτε στιγμὴν ἐκ ταύτης· λ. χ. ἄρχονται εἰς ἑκάστην χώραν κατ' ἔτος εὐθὺς ἅμα ὁ ἥλιος ἀφιχθῇ εἰς σημεῖον ἀφ' οὗ ἐπιρρεάζει ταύτην, καὶ παύουσιν εὐθὺς ἅμα ἐπανακάμπτων ἐγκαταλείψῃ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο· καὶ ἐπειδὴ αἱ βορειότεραι τῶν τροπικῶν ἐπιρρεάζονται ὀλιγώτερον χρόνον, ἡ εἰς ταύτας περίοδος τῶν βροχῶν εἶνε βραχυτέρα· λ. χ. τρίμηνος ὡς εἴδομεν ἐν Λιμπέῃ, εἰς δὲ τὰς νοτιωτέρας ταύτης πεντάμηνος, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλ' εἴδομεν εἰς ὄρη βορειοτέρων χωρῶν τὴν βροχὴν διαρκοῦσαν ἐπὶ τόσον ὅσον καὶ εἰς νοτιωτέρας χώρας ἢ καὶ περισσότερον· λ, χ. εἰς τὸ ὄρος Μαρὰ εἰς τὰ ὄρη

Μπίγγα τὰς βροχὰς δὲ συμβαινούσας εἰς ὄρη βορειοτέρων χωρῶν πρὸ τῶν νοτίως τούτων εὑρισκομένων, διότι ἡ βροχὴ προτιμᾷ τὰς ψυχροτέρας καὶ πλειότερον πασχούσας χώρας ὡς προερρέθη. Τούτου ἕνεκεν συμβαίνουσι καὶ αἱ ἄβροχοι χῶραι, ἐπειδὴ αὗται θερμότεραι οὖσαι τῶν παρ' αὐταῖς βρεχομένων δροσίζονται ὑπὸ μόνον τῶν ἀτμῶν τούτων, καὶ διότι ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἔχει ἀτμοὺς ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ θερμὰς χώρας. Ἀλλ' ἂν ποτε αὗται ὑπερθερμανθῶσι, διαταρασσόμεναι πλέον ἢ αἱ γείτονές των ψυχραί, ἑλκύουσι πρὸς ἑαυτὰς βροχὰς ῥαγδαίας· διὸ παρατηροῦμεν εἰς ἀβρόχους χώρας κοίτας χειμάρρων σπουδαίων, καίτοι οἱ κάτοικοι βεβαιοῦσιν ἡμᾶς, ὅτι εἰς τὰς χώρας αὐτῶν βροχὴ δὲν συμβαίνει. Συμβαίνει λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἡ βροχὴ εἰς χώραν, ἧς ἡ ἀτμόσφαιρα θερμοτέρα τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς βαθμοῦ ἀποβαίνει σχετικῶς ὡς πρὸς τὰς γείτονάς της καὶ ἑπομένως ἀραιοτέρα· διὸ πρὸς πύκνωσιν ταύτης συνέρχονται πανταχόθεν ἀτμοὶ ἐκ τῶν τῆς ἀτμοσφαίρας εὐκινήτων καὶ ἐλευθέρων· καὶ ἐπειδὴ ἔρχονται πανταχόθεν τυγχάνουσι διαφόρου θερμοκρασίας· οἱ ψυχρότεροι δ' ἐπὶ τῶν θερμοτέρων ἐνεργοῦντες μεταβάλλουσιν αὐτοὺς εἰς ὕδωρ. Βροχῆς δὲ γεγενημένης εἴς τινα χώραν ἂν αἱ περὶ ταύτην δὲν ἔχωσιν ἀνάγκην μεγάλην δροσίζονται μόνον διὰ τῆς παραγομένης ἐκ τῆς βροχῆς αὔρας, ὡς θερμαὶ ἐκ δροσερᾶς χώρας· ἂν δ' ἡ αὔρα ᾖ ἀνεπαρκὴς τότε μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ καὶ βροχή· τούτου ἕνεκεν ἐσχηματίσθησαν τὰ ῥητά· ὁ ἀὴρ οὗτος βροχὴν θὰ φέρῃ· θὰ βρέξῃ, ὁ ἥλιος καίει (α).

(α) Λεγόμενον ἐπὶ ἀραιᾶς ἀτμοσφαίρας.

καὶ φυσᾷ, βροχὴν δὲν ἔχει (α). Ἄλλως ὅμως ἔχει διὰ τὰς ἐν μετοπώρῳ καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος συμβαινούσας παρ' ἡμῖν βροχάς· διότι τότε ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιὼν γεννῶνται παρ' ἡμῖν διὰ ψύξιν τῆς γῆς, ὅτε ἡ ἀτμόσφαιρα ἡμῶν, δι' ἔλλειψιν τῆς ἀνακλωμένης ἐκ τῆς γῆς θερμοκρασίας, ἀπὸ ἀραιὰ συμπυκνοῦται, καὶ περιστέλλεται μέχρις ἡμῶν ἐγκαταλείπουσα τὰ ψυχρὰ ὕψη καθ' ἃ ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιὼν εὑρίσκοντο ἄνω ἡμῶν ἐν καιρῷ θέρους· ὥστε συμβαίνει βροχὴ κατὰ δύο τρόπους· χάριν θερμοτέρων ἀποβασῶν χωρῶν τῆς σφαίρας, καὶ χάριν χωρῶν ταύτης ἀποβασῶν ψυχροτέρων. Ἀναλογίαν δ' ἔχουσιν οἱ δύο οὗτοι τρόποι πρὸς τοὺς τοῦ κατοπτρισμοῦ, ὧν ὁ μὲν ὡς εἴδομεν διὰ θερμὴν ταπεινοτέραν ἄλλων θερμῶν γῆν, ὁ δὲ διὰ δροσερὰν (οἷον λίμνην) ἐν μέσῳ θερμῶν σχηματίζεται.

Ἑτέραν περιοδικὴν βροχὴν εἴδομεν τὸ Παρασὰτ ἐν Ἰνδίαις, ἀρχόμενον εὐθὺς ἅμ' ὁ ἥλιος ὑποστρέφει ἐκ τοῦ βορείου τροπικοῦ πρὸς νότον, καὶ ἑπομένως ὅτε ἐγκαταλείπει ψυχροτέρας τὰς ἐξ ὧν ἐπανακάμπτει χώρας, καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτῶν συμπυκνοῦται, κατερχομένη· ἤτοι ἔχει μορφὴν τὸ Παρασάτ, οἵαν αἱ παρ' ἡμῖν βροχαὶ τοῦ μετοπώρου· διότι αἱ βόρειαι χῶραι τῶν Ἰνδιῶν ἐξ ὧν τὸ Παρασὰτ ἄρχεται εἰσὶν ὀρειναί, καὶ πλησίον σειρᾶς ὀρῶν χιονοσκεπῶν αἰωνίως, καλύπτονται δ' ἐν καιρῷ χειμῶνος ὑπὸ χιόνος, ὡς περὶ τούτων καὶ ὁ Ἀριστόβουλος ἔγραψεν (β), ἐνῷ αἱ λοιπαὶ δι' ὠκεανῶν κυκλοῦνται. Αἱ Ἰνδίαι εἰσὶν οὕτω γῆς τμῆμα βορείως ὑπὸ ψυχρῶν χωρῶν ὁριζόμενον καὶ ὑπὸ δροσερῶν κατὰ τὰ

(α) Λεγόμενον ἰδίως ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐπὶ ἀναπληρώσεως τῆς βροχῆς ὑπ' ἀέρος. (β) Στράβ. 691. 17.

λοιπὰ μέρη. Ἐν τῷ βορείῳ δ' ἡμισφαιρίῳ εὑρισκόμεναι, καὶ θερμαινόμεναι κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ ἡλίου δροσίζονται διὰ πνευμάτων ἐκ τῶν δροσερῶν τε καὶ ψυχρῶν χωρῶν ἀφθόνων τότε ἀναπτυσσομένων διὰ τὴν ἀναλυομένην μικρὸν κατὰ μικρὸν χιόνα. Ὑποστρέφων δ' ὁ ἥλιος ἐγκαταλείπει χώρας πρὶν καλυπτομένας ὑπὸ χιόνος, αἵτινες θέλουν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν κατάστασιν, ἐνῷ τῶν τούτων νοτιοτέρων διπλασιάζει τὴν θερμοκρασίαν. Ἐπέρχονται λοιπὸν τούτων ἕνεκεν βροχαὶ ῥαγδαῖαι πρὸς θεραπείαν· καὶ ἐπειδὴ εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς μένει ἄβροχος, ὡς Ἀριστόβουλος ἔγραψεν, ἡ περὶ τὴν ἔρημον χώρα (α).

Αἱ Τεσσαρακονθήμεροι βροχαὶ τῆς Τοξοῦν συμβαίνουσι περὶ τὸ ἔαρ· ἐπειδὴ ἡ Τοξοῦν κοιλὰς ταπεινὴ καὶ μεταξὺ ὀρῶν χιονοσκεπῶν εὑρισκομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔαρος θερμαίνεται, ἐνῷ τὰ παρ' αὐτὴν χιονοσκεπῆ ὄρη πληροῦνται ἀτμῶν ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος· πρὸς ἰσορροπίαν δὲ τῶν γειτονικῶν τούτων χωρῶν κατέρχονται ἐν τῇ κοιλάδι βροχαί, ἐφ' ὅσον πλεονάζοντες ἀτμοὶ εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχουσιν. Ἐν καιρῷ χειμῶνος καί τοι ἡ κοιλὰς ταπεινὴ καὶ χιὼν ἐν αὐτῇ δὲν πίπτει, παγόνει ὁ ἐν αὐτῇ ποταμίσκος· διότι συμπάσχει λαμβάνων οὗτος καὶ ἡ κοιλὰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν γειτονικῶν χωρῶν διὰ ψυχροτάτων ἐξ αὐτῶν πνευμάτων. Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι ἡ περιοδικὴ βροχὴ τῆς Τοξοῦν καὶ ὁ περιοδικὸς ἀὴρ τοῦ Ἐρὰτ καὶ τῆς Χαμίας εἰσὶν ἀποτελέσματα μᾶλλον τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν, τὸ δὲ Παρασὰτ τοῦ πλάτους μᾶλλον, καὶ τοῦ ὕψους αἱ τῶν τροπικῶν χωρῶν βροχαὶ

(α) Στράβ. 693.

ἐν Ἀφρικῇ. Οὐδὲν ὅμως τούτων συμβαίνει διὰ τὸν ἕνα ἀποκλειστικῶς λόγον· ἐπειδὴ καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ ἀρχαὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν συνεργοῦσιν, ἀλλὰ ποῦ μὲν καταφανέστερον αὕτη, ποῦ δὲ ἐκείνη καὶ ποῦ ἡ ἄλλη ἀναλόγως τῆς αὐτῆς ἰσχύος ἐνεργεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΙΣ ΖΩΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΙΣ ΦΥΛΑΣ

Ἡ ποικιλία τῶν συνδυασμῶν τῶν τριῶν κλιματικῶν ἀρχῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας παράγει ποικιλίαν μετεωρολογικῶν φαινομένων, καὶ ποικιλίαν ἑπομένως κλιμάτων· καὶ ἐπειδὴ πολλὰ τούτων δύνανται νὰ ὦσι παραπλήσια ἢ συγγενῆ, καὶ πολλὰ συγγενῆ νὰ ἀποτελῶσιν ὁμάδα, δυνάμεθα ἂν ὄχι τὰ συγγενῆ, ἐξ ὅσων περιεγράψαμεν, τὰς ὁμάδας αὐτῶν τοὐλάχιστον νὰ ὁρίσωμεν, ἃς ζώνας πρῶτος ὁ Παρμενίδης καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἀριστοτέλης καλέσας εἰς πέντε ὥρισεν (α), αἵτινες ἔκτοτε μέχρις ἡμῶν οὕτω διατελοῦσιν ἔχουσαι. Ἀλλ' ὁ Ποσειδώνιος ἰδὼν ὅτι δὲν ὑπάρχει διακεκαυμένη ζώνη ὠνόμασε τὰς ἰδίας ζώνας ἀστρονομικῶς, σχετίζων ἑκάστην ζώνην πρὸς τοὺς κατοίκους, ὧν ἀμφισκίους ἐκάλεσε τοὺς μεταξὺ τῶν τροπικῶν οἰκοῦντας, ἑτεροσκίους τοὺς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τούτων, καὶ περισκίους τοὺς περὶ τοὺς πόλους (β). Δὲν ἐγένοντο ὅμως ἀποδεκτοὶ οἱ

(α) Στράβ. 94, 95. (β) Στράβ. 95. 3.

αὐτοῦ ὅροι, ἐπειδὴ δὲν σχετίζονται μετὰ τῶν χαρακτηριζουσῶν τὰ κλίματα ποιοτήτων. Νῦν δὲ τὰς τρεῖς κλιματικὰς ἀρχάς, τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἑκάστης χώρας ὡς μέτρον λαμβάνοντες, δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας κλίματα κατεψυγμένα πάντα τὰ ἐπ' αὐτῆς παγωμένα ὁπουδήποτε καὶ ἂν ὦσιν, εὔκραῆ δὲ πάντα ἐν οἷς χιὼν καὶ βροχὴ πίπτει, καὶ θερμὰ τὰ ἐν οἷς μόνον βροχὴ πίπτει· νὰ διακρίνωμεν δὲ ἀντὶ πέντε ζωνῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁμάδας κλιμάτων ἐπ' αὐτῆς τρεῖς ἤτοι τὴν τῶν κατεψυγμένων, τὴν τῶν εὐκραῶν, καὶ τὴν τῶν θερμῶν. Ἑκάστης δὲ ὁμάδος τούτων νὰ διακρίνωμεν εἰδικότητα ἣν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν κατ' ἐκλογὴν διά τινος δένδρου τῶν ἐν ἑκάστῃ ὁμάδι ἀναπτυσσομένων, λ. χ. τῶν διὰ μὲν τὴν εὔκραῆ τῶν ἀπὸ τῆς ἐλαίας μέχρι τῆς ἐλάτης, διὰ δὲ τὴν θερμὴν τῶν ἀπὸ τῶν μετὰ τὴν ἐλαίαν καὶ συκῆν εὐγενῶν ἐρχομένων δένδρων μέχρι τοῦ φοίνικος, τοῦ Ντόμ, τοῦ Ντελὲπ καὶ τοῦ Νιαμταντὲ, ἢ καὶ ἄλλων δένδρων θερμοτέρων κλιμάτων· ἐν οἷς τὴν μὲν εὔκραῆ τῶν κλιμάτων ὁμάδα φαίνεται χαρακτηρίζουσα μᾶλλον ἡ ἐλαία, τὴν δὲ θερμὴν τὸ Ντελέπ.

Ὅπως δὲ τὰ φυτὰ ἀποκτῶσιν εἰδικότητας κατὰ τὰς εἰδικότητας τῶν κλιμάτων, ἐν οἷς ἀναπτύσσονται, οὕτω καὶ τὰ ζῷα εἰδικῶς χαρακτηρίζονται κατὰ τὰ κλίματα ἐν οἷς διαιτῶνται· λ. χ. ἡ ἄρκτος εἰς ψυχρὰ κλίματα ἀνήκουσα ποικίλλει κατὰ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν. Ὁ ἵππος καὶ ὁ βοῦς εἰς εὔκραῆ ἀνήκοντες ποικίλλουσιν ἀναλόγως τῶν κλιμάτων ἐν οἷς διαιτῶνται· ὁμοίως ποικίλλουσιν ὁ ἐλέφας, ὁ ῥινόκερως καὶ ὁ λέων, ζῷα τῶν θερμῶν κλιμάτων. Εὑρίσκεται δὲ καὶ εἰς

τὰ ζῶα, ὅπως εἰς τὰ φυτὰ κλίμαξ, δι' ἧς διαγράφονται τὰ ὅρια ἑκάστου· λ. χ. ὡς παρετηρήσαμεν ἐν Ἀσίᾳ ὁ βόνασος ζῇ παρὰ τὴν χιόνα, ὡς δ' ἐν Ἀφρικῇ ὁ ἵππος ζῇ μέχρι τῆς 15°, ἡ κάμηλος μέχρι τῆς 10°, ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ ὁ μὲν βοῦς ζῇ κατ' ἐκλογὴν εἴς τινας ψυχρὰς χώρας, ἐνῷ εἰς ἄλλας ἀποθνήσκει. Ὁ βούβαλος δὲ ζῇ πανταχοῦ ὅπου καὶ ὁ ἐλέφας καὶ τὰ ἄλλα παχύδερμα ζῶα. Τὸ τοιοῦτον ἐκφράζει ὁ Ἀριστοτέλης λέγων « κοινὸν μὲν οὖν συμβέβηκε καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων εἴπερ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν» (α). Ἀλλ' ἕκαστον εἶδος ζῴου γίνεται ἐπὶ τοσοῦτον ποικιλώτερον, ἐφ' ὅσον εἰς εὐρύτερον ὁρίζοντα κλιμάτων δύναται νὰ ζήσῃ. Τοῦ νόμου τούτου ὄχι μόνον δὲν ἐξαιρεῖται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ποικιλώτερος παντὸς εἴδους ζῴου ὑπάρχει, ἐπειδὴ εἰς πάντα τὰ κλίματα δύναται νὰ ζήσῃ, ἤ, ὡς ὁ Παυσανίας λέγει «οὐ γὰρ δὴ ἄνθρωπος μόνον ὁμοῦ τῷ ἀέρι καὶ τῇ γῇ διαφόροις οὔσι διάφορον κτᾶται καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τὸ αὐτὸ ἂν πάσχοι τοῦτο (β). Μετέχων οὕτως ὁ ἄνθρωπος τῶν εἰδικοτήτων πάντων τῶν κλιμάτων, δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἐκ τῶν εἰδικοτήτων αὐτοῦ συγγενείας καὶ φυλὰς καθὼς ἀπετέλεσαν τὰ κλίματα συγγενείας καὶ ὁμάδας. Ἐπειδὴ δὲ διεκρίναμεν διὰ τὰ κλίματα τρεῖς ὁμάδας, δυνάμεθα καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ν' ἀναγνωρίσωμεν τρεῖς φυλάς· ἤτοι φυλὴν κατοικοῦσαν παρὰ τὰς κατεψυγμένας χώρας, οἵα ἡ τῶν Ἐσκιμώων καὶ αἱ παραπλήσιαι ταύτης, φυλὴν ἑτέραν κατοικοῦσαν τὰς εὐκραεῖς χώρας, καὶ ἑτέραν τὰς θερμὰς οἵα ἡ Αἰθιοπική. Ὡς τύπον δὲ κύριον ἑκάστης φυλῆς διὰ τὸ μέγα αὐτῆς πλάτος νὰ

(α) Ἀριστ. Τομ. V, 5, 3. (β) Παυσαν. Βοιωτικὰ XXI, 6.

παραδεχθῶμεν διὰ μὲν τὴν τῶν κατεψυγμένων χωρῶν φυλήν, τοὺς βιοῦντας εἰς τὰς πλέον κατεψυγμένας χώρας, διὰ δὲ τὰς εὐκραεῖς τοὺς βιοῦντας εἰς τὰς εὐκραεστέρας, καὶ διὰ τὰς θερμὰς τοὺς εἰς τὰς θερμοτέρας, ἐξ ὧν αἱ φυλαὶ πρὸς ἀλλήλας μεταβαίνουσαι συσχετίζονται, ὅπως καὶ τὰ κλίματα, διὰ τοῦ ποικίλου συνδυασμοῦ τῶν ὁριζουσῶν ταῦτα ἀρχῶν, ἐκ τῶν ψυχρῶν πρὸς τὰ εὔκραῆ καὶ ἐκ τούτων πρὸς τὰ θερμὰ μεταβαίνουσι. Καθὼς δ' εὑρέθη μέτρον ἀκριβὲς πρὸς ὁρισμὸν τῶν κλιμάτων, καλὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ εὑρεθῇ καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκείνῳ ἀνάλογον μέτρον. Δι' ἐκεῖνα μὲν ἐλάβομεν ὡς μέτρον τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἑκάστης χώρας, διὰ δὲ τὸν ἄνθρωπον ἀνάγκη νὰ εὕρωμεν ἀνάλογά τινα ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν του, ἅτινα ἀξίαν κυριώδη ἔχουσιν εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀτόμου του, καὶ ἀκολουθοῦσι σὺν ἀλλήλοις συνδυαζόμενα, τοὺς συνδυασμοὺς τῶν ὁριζουσῶν τὰ κλίματα ἀρχῶν.

Ἐξ ὅσων δὲ παρετήρησα δι' ὅσων ἐθνῶν διῆλθον αἱ χαρακτηριστικώτεραι ἐκφράσεις τοῦ ἀνθρώπου εὑρίσκονται ἐν τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ· καὶ ἐπειδὴ τὸ ταύτης σχῆμα εἶνε ἔλλειψις ἢ σφαῖρα ἀνάγκη νὰ εὕρωμεν ὁποῖά τινα δύνανται νὰ καθορίσωσι ταύτην. Τὸ σχῆμα τοῦ τριχωτοῦ καὶ ἀτρίχου τῆς κεφαλῆς ἤτοι τοῦ κρανίου καὶ τοῦ προσώπου εἰς ἓν λαμβανόμενα ὁρίζουσιν ἐξ ὅσων παρετήρησα περιφέρειαι τρεῖς· ἡ μὲν ἥτις δίδει ἡμῖν τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς διέρχεται κατὰ μέσον διὰ τῆς κορυφῆς, διὰ τῆς ῥίζης τῆς ῥινὸς καὶ διὰ τῆς σιαγόνος, ἡ δὲ δίδουσα τὸ πλάτος διέρχεται διὰ τῆς βάσεως τοῦ κρανίου, καὶ ἡ τρίτη συναρμολογοῦσα τὰς δύο

προρρηθείσας εἰς ἐντελὲς στερεὸν σχῆμα διέρχεται ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ προσώπου διὰ τῶν γωνιῶν τῆς κάτω σιαγόνος καὶ διὰ τῶν κροτάφων· συμπίπτουσι δ' αἱ περιφέρειαι κατὰ τρόπον ὥστε καὶ αἱ τρεῖς νὰ ὦσι κάθετοι πρὸς ἀλλήλας. Ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ σχήματος τῆς κεφαλῆς εἰς ἕκαστον ἄτομον δείκνυται διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν σχημάτων τῶν τριῶν τούτων περιφερειῶν, ἃς πρὸς περαιτέρω συνεννόησιν ὀνομάζω ἰδίᾳ κάθετον μὲν τὴν τὸ ὕψος μετροῦσαν, διότι φαίνεται σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὸ ὕψος τοῦ κλίματος ἐν ᾧ ζῇ ὁ ἄνθρωπος· ὁριζοντίαν δὲ τὴν τὸ πλάτος μετροῦσαν, ἐπειδὴ σχέσιν πρὸ τὸ πλάτος τοῦ κλίματος ἔχει· καὶ περιφερικὴν τὴν τρίτην, ἥτις σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν τῆς χώρας ἐν ᾗ ζῇ ὁ ἄνθρωπος. Λ. χ. ἔνθα τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῶν γειτονικῶν χωρῶν εὑρίσκονται εἰς ἴσας πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, καὶ αἱ τρεῖς περιφέρειαι ἔχουσι τὰς ἐγκαρσίας αὐτῶν διαμέτρους, ἐλλειπτικαὶ οὖσαι, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου. Ὅταν τὸ ὕψος τῶν ἄλλων ὑπερτερῇ, τότε ἡ ἐγκαρσία διάμετρος τῆς καθέτου περιφερείας εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ ὅταν ᾖ ταπεινὸν ἐπὶ τοῦ στόματος, ὅτε ὁ ἄνθρωπος προγναθίζει. Ὅταν τὸ πλάτος ὑπερτερῇ, τότε ἡ ἐγκαρσία διάμετρος τῆς ὁριζοντίας περιφερείας εὑρίσκεται κατὰ τοὺς βρεγματικοὺς ὄγκους· καὶ ὅταν ἡ ἐπιρροὴ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ᾖ ψυχρά, τότε εὑρίσκεται ἡ ἐγκαρσία διάμετρος τῆς περιφερικῆς περιφερείας περὶ τὰ ζυγώματα, ὅτε τὰ μῆλα προέχοντα ποιοῦσι τὴν κεφαλὴν σχῆμα ἔχουσαν δύο τριγώνων ἀντιθέτων ἀλλήλοις καὶ ἐχόντων βάσιν κοινήν, ἧς τὸ ἄνω εἶνε τετμημένον.

Ὅπως δ' οἱ διάφοροι συνδυασμοὶ τῶν τριῶν ὁριζου-

σῶν τὰ κλίματα ἀρχῶν παράγουσι ποικίλματα, οὕτω καὶ οἱ διάφοροι συνδυασμοὶ τῶν τριῶν ἐγκαρσίων περιφερειῶν τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς παράγουσι τύπους ἀνθρώπων· ἀλλὰ πάντες ἀναχωροῦσιν ἐκ τῶν τύπων τῶν τριῶν φυλῶν, τῆς Ἐσκιμωϊκῆς, Αἰθιοπικῆς καὶ τῆς τρίτης ἣν Ἑλλαδικὴν καλῶ διότι μεταξὺ τῶν ἄκρων χωρῶν τῆς σφαίρας τὴν Ἑλλάδα εὗρον εὐκραστέραν. Αἱ τῶν κατοίκων ταύτης τρεῖς περιφέρειαι εἰσὶν ἐλλειπτικαί, αἱ δ' ἐγκάρσιαι αὐτῶν διάμετροι εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ἔνθα αἱ ἐλλείψεις συμπίπτουσιν. Ἐν τῇ Αἰθιοπικῇ ἡ μὲν ὁριζοντία καὶ περιφερικὴ περιφέρεια εἰσὶ παραβολικαί, ἡ δὲ κάθετος ἐλλειπτική, ἀλλ' ἡ ἐγκαρσία ταύτης διάμετρος ἀντὶ νὰ πίπτῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς βάσεως τοῦ κρανίου πίπτει ἐπὶ τοῦ στόματος διὸ προγναθίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ταύτης. Ἐν δὲ τῇ Ἐσκιμωϊκῇ, ἐπειδὴ δὲν εἶδον ταύτην, συμπεραίνω ἐξ ὅσων εἶδον, ὅτι αἱ ταύτης περιφέρειαι τριγωνίζουσι. Σὺν τούτοις ἕκαστος τῶν τριῶν τύπων ἔχει χροιὰν ἰδιάζουσαν, ἥτις φαίνεται μὴ προερχομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἀναπτυσσομένης θερμότητος τοῦ ἡλίου· διότι παραλλάσσει κατὰ τρόπους διαφόρους σχετικῶς τῇ ἑκασταχοῦ θερμότητι τῶν κλιμάτων· διὰ τοῦτο εὑρίσκομεν εἰς τοὺς κατοίκους Αἰθιοπικῆς ὑψηλῆς ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν χώρας, περίπου χροιάν, οἵαν εἰς πλάτος γῆς μεγαλείτερον. Εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Ἱμαλαίων εὑρίσκομεν περίπου χροιὰν τῇ τῶν βορείων χωρῶν κατοίκων. Τοὺς Καφριστανοὺς λ.χ. παρετήρησα ἔχοντας χροιὰν παραπλησίαν τῇ τῶν Βαυαρῶν, τοὺς δὲ νοτιωτέρους Νιαμάνοι τῇ τῶν Νταγλάουσι ἐνῷ οἱ πολὺ ἐντεῦθεν τῶν Νιαμάνοι οἰκοῦντες Νουέρ,

Σιλοὺκ καὶ Νόμπα ἔχουσι χροιὰν βαθυτάτην. Πολλαχοῦ δ' ἡ χροιὰ παραλλάσσει εἰς τὸ ἐρυθρὸν ὡς εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸ κίτρινον ὡς εἰς τοὺς Σίνας καὶ Μογγόλους· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἡ χροιὰ σχετίζεται μεγάλως μετὰ ποιότητος τινὸς τοῦ κλίματος χορηγουμένης ὑπὸ τῶν τριῶν ὁριζουσῶν ἀρχῶν ἕκαστον κλίμα. Σὺν τῇ χροιᾷ ὑπάρχει καὶ ἡ μορφὴ τῆς ῥινός, ἥτις εὐθεῖα οὖσα ἐν τῇ Ἑλλαδικῇ φυλῇ φαίνεται βαθμηδὸν σιμουμένη πρὸς τὴν Αἰθιοπικὴν καὶ Ἐσκιμωϊκὴν βαίνουσα. Τὴν αὐτὴν πορείαν ἔχουσι καὶ τὰ ζυγώματα, ἅπερ μᾶλλον εἰς τὴν Ἐσκιμωϊκὴν προέχουσιν, ἐνῷ τὸ σιμὸν τῆς ῥινὸς μᾶλλον εἰς τὴν Αἰθιοπικὴν συμβαίνει. Καὶ οἱ λοιποὶ χαρακτῆρες τοῦ σώματος παραλλάσσοντες ἀκολουθοῦσι φαίνεται ποιότητά τινα τοῦ κλίματος ὅπως καὶ ἡ χροιά· διότι ποῦ μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ παρατηροῦνται λοξίζοντες, τὰ δὲ σώματα λαμβάνοντα διάφορα μεγέθη καὶ διάπλασιν διάφορον, ποῦ μὲν δασέα, καὶ ποῦ ἄτριχα γινόμενα, ἀλλαχοῦ δὲ ταῦτα ἢ ἐκεῖνα τὰ μέλη ὑπερτροφοῦντα, ἤτοι φαίνονται χαρακτηρίζοντα ποιότητάς τινας τῶν κλιμάτων μὴ ἐξαρτωμένας ἐκ τοῦ θερμομετρικοῦ βαθμοῦ τοῦ ψυχροῦ ἢ θερμοῦ, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐκτάσεων τοιούτων ἢ τοιούτων παρακειμένων χωρῶν· λ. χ. ποιότητα κλιμάτων σχηματιζομένην ἐκ παγωμένων ἐκτεταμένων ἢ μὴ χωρῶν, ἑτέραν ἐξ ἐκτεταμένων ὀρεινῶν ἢ μὴ δροσερῶν, ἑτέραν ἐξ ἐκτεταμένων ἢ μὴ θαλασσίων ἢ ὠκεανίων, καὶ ἑτέρας ἐκ τῆς διαφόρου συμπλοκῆς αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς διαφόρου συμπλοκῆς τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν. Λ. χ. ὑψηλαὶ ἐκτεταμέναι χῶραι ἢ μὴ ἐν μέσῳ ὠκεανῶν ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν, καὶ αἱ αὐταὶ ἐν μέσῳ ἠπείρου καὶ τὰ

ἐναντία. Τὰς ἑκασταχοῦ δὲ παραλλαγὰς τῆς τοῦ ἀνθρώπου μορφῆς ἀκολουθεῖ, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης παρετήρησε (α), καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· λ. χ. οἱ Σῖναι ἔχουσι τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἰδιαίτερον τοῦ τῶν Εὐρωπαίων. Ἡ διαφορὰ δὲ εἶνε τοσοῦτον καταφανής, ὅσον καταφανὴς ὑπάρχει καὶ ἡ διαφορὰ τῶν τῶν συγκρινομένων ἐθνῶν χαρακτήρων.

Ἀφ' ὅτου δ' ἐφάνησαν αἱ διαφοραὶ τοῦ ἀνθρώπου αὗται συμφώνως ταῖς τῶν ἑκασταχοῦ κλιμάτων ειδικότησι δὲν περιεσώθησαν γνήσιαι μέχρις ἡμῶν, διότι διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς ἐπιμιξίας ἣν αἱ τῶν ἐθνῶν κινήσεις καὶ αἱ ἀποικίαι αὐτῶν σχεδὸν πανταχοῦ ἀπετέλεσαν· διὸ ἀντὶ γνησίων ἑκασταχοῦ χαρακτήρων εὑρίσκομεν μιγαδικούς. Γνησίους δὲ χαρακτῆρας κατοίκων χώρας τινὸς παρατηροῦμεν εἰς ὅσα τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἄφησαν αὐτοὺς ἡμῖν ἐπὶ λίθων ἀναγεγλυμμένους· λ.χ. εἰς τὰ τῶν θεῶν αὐτῶν ἀγάλματα· καὶ ἑπομένως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ εὑρίσκομεν τοὺς τῆς Ἑλλαδικῆς φυλῆς, εἰς τὰ Αἰγυπτιακὰ τοὺς τῶν Αἰγυπτίων, εἰς τὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Φοινίκων τοὺς χαρακτηρίζοντας τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων, εἰς τὰ τῶν Ἐτρούσκων τοὺς Ἐτρούσκους (β) (Τυρρηνούς), εἰς τὰ τῶν Σινῶν καὶ Ἰνδῶν τοὺς Σίνας καὶ Ἰνδούς, ἐπειδὴ ἑκασταχοῦ ἐποίουν τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν αὐτῶν κατὰ τοὺς αὐτῶν χαρακτῆρας· δι' ὃ ἐμπαίζων ὁ Ξενοφάνης λέγει, ἂν καὶ τὰ ζῶα ἠδύναντο νὰ ποιήσωσι θεοὺς ἤθελον ποιήσει αὐτοὺς κατὰ τὴν μορφήν των. Παρετήρησα δὲ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν,

(α) Ἀριστοτέλ. Πολιτικὰ βιβλίον Δ'. (β) Οἱ Τυρρηνοὶ Ἐτροῦσκοι καὶ Γοῦσκοι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις προσαγορεύονται Στραβ. 219, 2.

ὅτι οἱ μιγάδες φυλάττουσι χαρακτῆρας μιγαδικοὺς ἐξ ὧν λαῶν προέρχονται. Οἱ δὲ μιγαδικοὶ χαρακτῆρες καθίστανται εὐχρινέστεροι, ὅσον προσφατοτέρα ἡ ἐπιμιξία καὶ ὅσον οἱ μεμιγμένοι λαοὶ ἔχουσιν ἀπ' ἀλλήλων χαρακτῆρας μεμακρυσμένους· λ. χ. εὑρίσκονται ἐν Γερμανίᾳ εὐκρινεῖς χαρακτῆρες τῶν Μογγόλων, Γαλατῶν καὶ Ἰταλῶν. Ἡ Ὀλλανδία ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι πᾶσα εἶνε μίγμα Μογγόλων καὶ τοῦ ἰθαγενοῦς αὐτῆς στοιχείου· τὸ αὐτὸ δύναταί τις εἰπεῖν καὶ περὶ Ἄγγλων καὶ Γαλατῶν καὶ Ἰταλῶν σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι τὰ στοιχεῖα μεθ' ὧν ταῦτα τὰ ἔθνη ἀνεμίχθησαν, πλησιέστατα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀλλήλοις ὄντα, δὲν ἄφησαν παραλλαγὰς εὐκρινεῖς μεταξύ των. Παρετήρησα δὲ ἐπιπολάζοντα τὸν ἐτρουσκικὸν τύπον ἐν Ἐλβετίᾳ, διὸ καὶ διὰ τὸν αὐτοῦ τύπον ἐθεώρησα αὐτὸν τῶν Ἄλπεων ἰθαγενῆ. Ἐν Ἀφρικῇ εἰς Σουντὰν εὗρον μίγματα προερχόμενα ἐξ Ἑλλήνων μετ' Αἰθιόπων καὶ ἕτερα ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν Κερκὲζ καὶ ἐκ Τουρκομάνων, ἅπερ σὺν τοῖς ἄλλοις φυλάττουσι καὶ τὴν χροιὰν ἀνοικτοτέραν· οἱ Ἄραβες μάλιστα καὶ οἱ ἰθαγενεῖς διακρίνουσι τοὺς ἐξ Ἑλλήνων μεταξὺ αὐτῶν ἀνέκαθεν εὑρισκομένους ὡς λευκοτέρους. Φαίνεται ὅτι ἡ χροιὰ μετὰ χρόνον πολὺν ἀποβάλλει τὸν πρωτόθετον αὐτῆς χαρακτῆρα, ἐνῷ τὰ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ διαιωνίζονται ἐπ' ἄπειρον, καὶ μάλιστα ἂν τὰ συνερχόμενα μίγματα τύχωσιν ἔχοντα ὁμοειδεῖς τοὺς πλεονάζοντας αὐτῶν χαρακτῆρας, τὸ γέννημα αὐτῶν ἐπανέρχεται σχεδὸν εἰς τὸν ἐξ οὗ πλεονάζουσι τύπον. Τοιαῦτα κάλλιον παρατηροῦνται ἐν Ἰνδίαις καὶ εἰς τοὺς Ντζιαγγαὶ καὶ Ντίγγα. Οὗτοι μίγματα Αἰγυπτίων μετὰ Νουὲρ καὶ Σιλοὺκ ὄντες ἀπέβαλον πᾶν ἴχνος χροιᾶς

χαρακτηρίζον τοὺς Αἰγυπτίους, ἐνῷ τὰ χαρακτηριστικὰ τούτων εὐκρινῶς φυλάττουσιν. Ἐν Περσίᾳ, ἐν Ἀφγανιστάν, ἐν Τουρκεστὰν καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ Κλειστοβούνια πολλοὶ διακρίνονται φέροντες ποῦ μὲν χαρακτῆρας εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς πλησιάζοντας, ποῦ δὲ εἰς τοὺς Μογγολικούς, καί που εἰς τοὺς γειτονικοὺς ἀλλήλων λαούς. Ἐν τῇ Τουρκίᾳ μίξις καταφανεστέρα παρατηρεῖται, ὅταν προέρχεται ἐξ Ἑλλήνων καὶ Τουρκομάνων, διότι τὰ μίγματα διατηροῦσι καὶ τὴν χλωμὴν χροιὰν καὶ τὸ σπανίζον τοῦ γενείου. Περίεργον δὲ μοὶ φαίνεται ὅταν τοὺς Ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας ἐξετάζων δὲν εὑρίσκω μίξεις μεμακρυσμένων λαῶν, οἵας ἡμῖν κατηγοροῦσι· τὸ ἐπιπολάζον παρ' ἡμῖν μιγαδικὸν στοιχεῖον εἶνε τὸ ἐξ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, τὰ δὲ λοιπὰ παραπλησίως ἔχοντα προέρχονται ἢ ἐκ τοπικῶν τῆς χώρας διαφορῶν ἢ ἐξ ὁμοιοχαρακτήρων λαῶν, οἷοι εἰσὶν Ἰταλοὶ καὶ Ἕλληνες. Ἐν τῇ Μακεδονίᾳ δὲ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὴν τῶν Πελασγῶν χώραν διακρίνομεν μίγματα Σλάβων καὶ Ἑλλήνων, ἅπερ διὰ τὴν ἀπ' ἀλήλων διαφορὰν θέλουσι διατηρηθῇ ἐπ' ἄπειρον. Οἱ δὲ κατὰ τὴν χώραν ταύτην διακρινόμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Κουτζόβλαχοι οὓς ἀπογόνους τῶν Παιόνων εὕρομεν, εἰσὶ τόσον πλησιέστατοι τοῖς Ἕλλησιν ὥστε ἐκ τούτου μόνου ἀναμφιλέκτως ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι ἦσαν λαὸς ἰταλικὸς ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἐτρούσκων ἐκ τῆς αὐτοῦ χώρας ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ κόσμου ταραχῇ, ἥτις κατὰ τὰ προαναλυθέντα συμφωνεῖ τῇ πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ, ἢ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐποχῇ.

Λαὸς δὲ φέρων κοινοὺς χαρακτῆρας καὶ πνεῦμα κοινὸν ἔχει καὶ γλῶσσαν ὁμοίαν· χαρακτηρίζεται δ' ὑφ'

ἡμῶν ὡς ἔθνος. Ἕκαστον δ' ἔθνος φαίνεται ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ καταστάσει τόσον, ὅσον καὶ ἡ ἔκτασις τοῦ κλίματος πρὸς ὃ σχετίζονται οἱ αὐτοῦ χαρακτῆρες. Ἦσαν κατὰ συνέπειαν τὰ ἔθνη μικρά· πολλὰ ὅμως ἀπετελέσθησαν μεγάλα, ἐπεκταθέντα καὶ συνοικειώσαντα πρὸς ἑαυτὰ τὰ γειτονικὰ αὐτῶν μέχρι φυσικῶν ἀνυπερβλήτων ὁρίων, οἷα οἱ ζυγοὶ ὑψηλῶν ὀρεινῶν σειρῶν· ἔμειναν δὲ μικρὰ ἔνθα οἱ τοιοῦτοι ζυγοὶ ἢ απόκρημνα ὄρη περιορίζουσιν αὐτὰ ὡς τὰ εἰς τὰ ἑπτὰ Κλειστοβούνια, καὶ τὰ ἐντὸς τῆς σειρᾶς τῶν Ἰμαλαΐων, οἷα τὸ Καφριστὰν, ἡ Τζιατρὰρ, τὸ Γκιλγὴτ, καὶ τὸ Καντζιοῦτ, καὶ ἔνθα ἡ βαρβαρότης, ἢ αἱ φυσικαὶ ἀνάγκαι δὲν ὑπεχρέωσαν ἵνα φροντίσωσι περὶ τῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ὡς ἐν Ἀφρικῇ οἱ Σιὰτ, οἱ Φερουγγαὶ, οἱ Ντόγγο, οἱ Σοῦλα, οἱ Μπόγγο, οἱ Γκουργκούρω, οἱ Τὶκ-Τὶκ καὶ ἄλλα. Τὸ πλεῖστον μέρος δὲ πολλῶν, ὅσων ἡ χώρα ὑπέκυψεν εἰς τὴν μεγάλην ταραχὴν, μετηνάστευσεν εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐξαλειφθῶσι πολλαχοῦ ἔθνη πολλὰ ὑπὸ τῶν πολέμων καταστραφέντα. Ἀλλ' ἔκτοτε πρὸς ἄλληλα τὰ ἔθνη ἐπιρρεαζόμενα καὶ μαχόμενα ἄγουσιν εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις εἴτε ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, εἴτε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἢ καὶ ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, καὶ τὸ ἐναντίον, ἐξ οὗ ἐγεννήθη σύγχυσις τῶν γλωσσῶν καὶ χαρακτήρων, ἣν ἐπηύξησαν ἡ συγκοινωνία, τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ ἀποικίαι. Ἐκτὸς τούτου αἱ γλῶσσαι φαίνονται ἔχουσαι συγγένειαν εἰς ὅσα τῶν ἐθνῶν τὸ πνεῦμα καὶ οἱ χαρακτῆρες εἰσὶ συγγενεῖς, καὶ εἰσὶ ξέναι εἰς ὅσα ἔθνη ἔχουσι χαρακτῆρας καὶ πνεῦμα διάφορον πάνυ· λ. χ. ὡς εἰσὶν ἡ τῶν

Σινῶν καὶ Ἑλλήνων. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν τὸ πνεῦμα φαίνεται ἔχον τάσιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ἐνεργῇ παραπλησίως, ὅταν φύσει φέρῃ ὅμοιον χαρακτῆρα, καὶ ἔτι πλησιέστερον ὅταν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀναγκῶν ὑποχρεοῦται· λ. χ. ὅπως ἤθελεν ὀνομάσει εἷς τῶν Σινῶν πρᾶγμα, ὅπερ πρώτην φορὰν βλέπῃ, ὁμοίως θέλει ὀνομάσει καὶ ἄλλος αὐτῶν ὅταν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τὸ πρῶτον ἴδῃ. Ἐν γένει δὲ φαίνεται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τηροῦν τὴν αὐτὴν τῆς ἀναπτύξεως κλίμακα καὶ τὸν αὐτὸν κύκλον δι' οὗ περιορίζονται αἱ αὐτοῦ ἐκτάσεις εἰς πάντα τὰ εἴδη τῶν ἀνθρωπίνων χαρακτήρων· διὸ κατὰ καιροὺς μορφοῦνται εἰς διάφορα ἔθνη ὑπ' ἀνθρώπων ἰδέαι παραπλήσιαι θρησκευτικαὶ ἢ χρήσιμοι διὰ τὸν βίον· λ. χ. ἡ θρησκεία τῶν Σινῶν ἔχει ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἡ τῶν Ἰνδῶν πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἡ τῶν Γκουργκούρω καὶ Νιαμάνοι κατὰ τὸ ἄϋλον καὶ φωτεινὸν τῆς θεότητος πρὸς τὴν τῶν Ντροὺζ καὶ Νουὲρ, ἡ τούτων κατὰ τὸ τρισυπόστατον καὶ κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς Θεότητος πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν· μ' ὅλον ὅτι ὡς προανελύθη οἱ Ντροὺζ τὸν Χριστὸν λέγουσι Ντουρζί. Τὴν ἑορτὴν τῶν πυρῶν εὑρίσκομεν εἰς πολλὰ ἐν ταὐτῷ ἔθνη, ἀλλ' ἑορταζομένην εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ὑπὸ διάφορον ἰδέαν ἢ καὶ παραπλησίαν· λ. χ. οἱ Σῖναι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ζωογονήσεως τῆς σφαίρας, ἥτις συμπίπτει πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς 27 Ἰανουαρίου καὶ εἶνε κατ' ἐκείνους ἡ πρώτη τοῦ ἔτους, πιστεύοντας ὅτι ἡ γῆ ἀρχίζει νὰ θερμαίνηται, ἅπτουσι πυρὰ ἅπερ πηδῶσι, καὶ προοιωνίζονται τύπτοντες διὰ ῥάβδου ἐκ τῶν ἀναπεταννυμένων πολλῶν ἢ ὀλίγων σπινθήρων. Οἱ Ἀρμένιοι καὶ Πέρσαι

ἅπτουσι πυρὰ τὸ Σάββατον τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καὶ πηδῶντες αὐτὰ λέγουσιν, ὅπως εὐκόλως πηδῶσι ταῦτα, οὕτω νὰ διέλθωσι καὶ τὴν ἐλευσομένην θερμότητα τοῦ ἔτους, καθ' ἣν γινώσκουσιν ὅτι ἀναπτύσσονται νοσήματα. Οἱ Καππάδοκες ἅπτουσι πυρὰ τὴν πρώτην Φεβρουαρίου ἡμέραν τοῦ ἁγίου Τρύφωνος, καθ' ἣν ἔχοντες καὶ ἁγιασμὸν ἐκ τῶν Θεοφανείων ῥαντίζουσι τοὺς αὐτῶν ἀμπελῶνας ἐπειδὴ ὁ ἅγιος ἦτο κλαδοῦχος. Οἱ περὶ τὸν Πόντον δὲ λ. χ. ἐν Οἰνόῃ μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοτρόπιον ἤτοι τὴν 23 Ἰουνίου παραμονὴν τῶν γενεθλίων τοῦ προφήτου Προδρόμου, οἱ μὲν παῖδες ῥίπτουσι διὰ τῶν θυρῶν εἰς τὰς οἰκίας τῶν γειτόνων καὶ συγγενῶν λίθους λέγοντες «Τοῦ λουτρόπου τρόπου ἥλιε, ποῦ γυρίζει σὲ καλάμας σὰ σέτερα (ἕτερα) καὶ σὰ 'μέτερα (ἡμέτερα)»· αἱ δὲ γυναῖκες τὸ ἑσπέρας ἅπτουσι πυρὰ καὶ ταῦτα πηδῶσαι λέγουσιν «ἐξέβαμεν ἀς τὸν κακὸ χρόνον καὶ ἐσέβαμεν ἐς τὸν καλό.» Εἶτα ἅπτουσιν εἰς τὰ αὐτῶν παράθυρα κηρία· τὴν δ' ἐπιοῦσαν αἱ νεάνιδες ἐξάγουσι τὸν κλήδονα λέγουσαι πρὸ ἑκάστου ᾄσματος «Ἔμβα, Ἥλιε, 'βγὰ κύρ, Ἥλιε, κι' ἄλα (καὶ ἔλα), καλορροΐζικε, γιὰ τὰς χέρας τὴν μάναν χρυσὸ βουνὸν θὲ νὰ 'νεβῶ χρυσὸ μαρμαροβοῦνι». Οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἔτος πρὶν γίνωσι χριστιανοὶ ἤρχιζεν ἐκ τοῦ θερινοῦ ἡλιοτροπίου, καὶ σὺν αὐτοῖς πάντες οἱ ἐν Συρίᾳ ὀρθόδοξοι ἅπτουσι πυρὰ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἅπτουσι καὶ οἱ ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ πηδῶσι ταῦτα, ῥίπτουσι δὲ τοὺς κλήδονας αἱ παρθένοι· δηλαδὴ εἰς δοχεῖον πλῆρες ὕδατος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φρεατίου ῥίπτει ἑκάστη ἓν σημαῖνον ἑαυτὴν σημεῖον, ἐκθέτουσι δὲ τὸ δοχεῖον καλῶς κεκλεισμένον εἰς τὰ ἄστρα καθ'

ὅλην τὴν νύκτα, πάντα ποιοῦσαι χωρὶς νὰ ὁμιλῶσι· τὴν δὲ πρωΐαν καθήμεναι περὶ τὸ δοχεῖον ᾄδουσι διάφορα ᾄσματα εἰς τὸ τέλος δὲ ἑκάστου παιδίον μικρὸν ἐξάγει ἐκ τοῦ δοχείου ἓν σημεῖον, εἰς ὃ καὶ εἰς ἣν ἀνήκει παρθένον ἀναφέρεται τὸ προψαλθὲν ᾆσμα, δι' οὗ δηλοῦται πῶς μέλλει ν' ἀποβῇ δι' αὐτὴν τὸ ἔτος. Τὰ περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου τινὲς ἀναφέρουσιν εἰς πρωτοπλάστους παρὰ ἀγγέλου δημιουργηθέντας, λ. χ. Μωαμεθανοὶ καὶ Σῖναι· ἄλλοι ἔλεγον αὐτοὺς γηγενεῖς λ. χ. οἱ Πελασγοί, οἱ Γαράμαντες, οἱ Φρύγες καὶ οἱ Ἕλληνες (α), οἱ Ἰνδοὶ λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ Μπισνοῦ προήχθη ὁ Μπράχμαν, ὅστις συνευρεθεὶς κατὰ διάνοιαν μετὰ τῆς θεᾶς Ντίβης δηλαδὴ μετὰ τῆς ἀστραπῆς ἐγέννησε τοὺς Βραχμάνας κ. τ. τ. Πάντες δὲ γινώσκομεν ὅτι οἱ Σῖναι ἐγνώριζον τὸν χάρτην, τὴν πυρίτιδα, τὰ ὅπλα καὶ τὴν τυπογραφίαν καὶ λιθογραφίαν ἐπὶ αἰῶνας πρὸ ἡμῶν, ἐνῷ ἡμεῖς χωρὶς νὰ παραδειγματισθῶμεν ἐξ αὐτῶν ἀνε-

(α) Ἀνθρώπων ὡς ἀνέδωκε γαῖα πρῶτα ἐνεγκαμένη καλὸν γέρας — τὸ δ' ἐξευρεῖν χαλεπόν — Εἴτε Βοιωτοῖσιν Ἀλαλκομενεὺς λίμνας ὑπὲρ Καφισίδος — Πρῶτος ἀνθρώπων ἀνέσχεν — εἴτε Κουρῆτες ἔσαν γένος Ἰδαῖοι θεῶν — Ἢ Φρύγιοι Κορύβαντες — Οὓς Ἅλιος πρώτους ἐπεῖδεν δενδροφυεῖς ἀναβλαστόντας — Εἴτ' Ἀρκαδία προσεληναῖον Πελασγόν — Ἢ Ῥαρίας Δίσαυλον οἰκιστῆρ' Ἐλευσὶς — Ἢ καλλίπαιδα Λῆμνος ἀρρήτων ἐτέκνωσε Κάβειρον ὀργίων — Εἴτε Πελλάνα Φλεγραῖον Ἀλκυονῆα Γιγάντων πρεσβύτατον — Φαντὶ δὲ πρωτόγονον Γαράμαντα — Λίβυες αὐχμηρῶν πεδίων ἀναδύντα γλυκείας Διὸς ἀπάρξασθαι βαλάνου — Νεῖλος δέ — Σαρκούμενα ὑγρᾷ θερμότητι ζῷα σώματ' ἀναδίδει (ἀδέσποτ. περισωζόμενα). Ὁ Παυσανίας δὲ λογίζων τοὺς ἀνθρώπους γηγενεῖς παραδέχεται τοὺς εὐμεγεθεστέρους ἄνδρας προαχθέντας ἐκ τῆς Ἰνδικῆς λέγων. Εἰ

καλύψαμεν ταῦτα. Τὰ τόξα, αἱ λόγχαι καὶ αἱ ἀσπίδες εὑρίσκονται εἰς παντὸς ἔθνους χεῖρας, ἀλλ' εἰς πολλὰ κατ' ἴδιον τρόπον παρεσκευασμένα, καὶ εἰς ἄλλα καθ' ὅμοιον ἢ παραπλήσιον, καθ' ὅσον τὸ πνεῦμα διαφορᾶς ἢ ὁμοιότητος ἔσχε, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπεχρεώθη, ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἡ συγκοινωνία ἐπενήργησε. Πολλαχοῦ πάλιν καίτοι ὁ ἄνθρωπος ἔχει χαρακτηριστικὰ καὶ πνεῦμα διάφορον ἄλλων σχηματίζει τούτοις λέξεις ὁμοίας, ἀλλ' ὑπὸ διάφορον σημασίαν· λ. χ. ἡ λέξις Μοτὸ εἰς τὸ ἔθνος Σιάλα σημαίνει τὸ δίδον τὸ ἄλευρον δένδρον, ἐνῷ Σινιστὶ σημαίνει ξύλον. Τὰ ὀνόματα Μελὰς, κροῦχος σημαίνουσι παρ' ἡμῖν τὸ μὲν ὄνομα ἀνδρὸς σημαντικοῦ ἐν τῇ ἐποχῇ μας, καὶ τὸ ἕτερον πτηνὸν, ἐνῷ παρὰ τοῖς Κρέκοι τὸ Μελὰς εἶνε ὄνομα ὄρους καὶ τὸ Κοῦχος παρὰ τοῖς Νιαμ-Νιὰμ ὄνομα ἀνδρός· καὶ πλεῖστα ἄλλα εἰς διαφόρους γλώσσας ἅπερ δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ ὡς συμπτώσεις ὡς ἐκ τῶν σχέσεων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων προερχομένας καὶ οὐχὶ ἐξ ὁμοιότητος τοῦ πνεύματος, ἐπειδὴ δὲν φέρουσι τὴν αὐτὴν ἢ

δὲ τὴν γῆν τὸ ἀρχαῖον οὖσαν ὑγρὰν ἔτι καὶ ἀνάπλεων νοτίδος θερμαίνων ὁ ἥλιος τοὺς πρώτους ἐποίησεν ἀνθρώπους ἡ Ἰνδικὴ τοὺς μείζονας ἀνεῖναι. . . . Παυσαν. Ἀρκαδικὰ XXIX, 4. Προσηγόρευ.ν.καθ' ἃ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει τὴν γῆν μητέρα καὶ τὸν ἥλιον πατέρα Ἀριστοτ. Τομ. 6, 1. Ἐν δὲ τῇ ἐν Φωκίδι Πανοπίᾳ λιθίδια πηλῷ ἰλύϊ συνηνωμένα εἰς σχῆμα πέτρας εὐμεγέθους καὶ ὀσμὴν παρέχοντα ἐγγύτατα χρωτὶ ἀνθρώπου, ἐναπέμεινεν ἐκ τοῦ πηλοῦ, διετείνοντο, ἐξ οὗ ὑπὸ τοῦ Προμηθέως τὸ γένος ἐπλάσθη τῶν ἀνθρώπων Παυσ. Φωκικὰ IV, 4. Ἐν δὲ τῇ ἐν Ἄργει Φλιασίᾳ πρῶτος ἐκ τῆς γῆς ἐγεννήθη ὁ Ἄρας Παυσαν Κορινθιακὰ XII, 4.

σχετικήν τινα σημασίαν. Αἱ διαφοραὶ τῆς γλώσσης, ἐπειδὴ προέρχονται ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ πνεύματος καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, αἵτινες προῦκυψαν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν κλιμάτων, ἡ δὲ μεγάλη διαφορὰ τῶν κλιμάτων πρὸς ἄλληλα ὡς ἀμέσως διευκρινηθήσεται, ἐπειδὴ ἐγένετο μεταγενεστέρως τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, ἑπόμενον εἶνε ὅτι πρὸ τῆς διαφορᾶς τούτων οἱ ἄνθρωποι ἔφερον τοὺς αὐτοὺς περίπου χαρακτῆρας, τὸ αὐτὸ περίπου πνεῦμα, καὶ διετέλουν ὑπὸ τὰς αὐτὰς περίπου ἀνάγκας, εἶχον δὲ τὴν αὐτὴν περίπου γλῶσσαν καὶ τὰς αὐτὰς περίπου σκέψεις, διὸ ἐν Εὐρώπῃ εἰς προκατακλυσμιαίαν ἐποχὴν εὑρίσκεται ὅτι οἱ τότε ἄνθρωποι Αἰθιόπων εἶχον χαρακτῆρας, ἐν δὲ Ἰνδίαις περιγράφεται μάλιστα ὅτι οἱ τούτων κάτοικοι, ὅταν κατῆλθον ἐν αὐταῖς οἱ Ἄριοι, εἶχον ῥῖνα σιμὴν καὶ ἦσαν μελανοί· καταπλήττουσι δὲ ὡς πρὸς τὴν ὁμοιότητα αἱ μορφωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἴς τινα τῶν ἐθνῶν εἴτε θρησκευτικαί, εἴτε κοινωνικαὶ ἰδέαι, εἴτε παροιμίαι, εἴτε μῦθοι κτλ. καὶ δηλοῦσι μάλιστα ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν ἐν τίνι ἐποχῇ τῆς γῆς παρ' αὐτοῖς ἐμορφώθησαν· διότι αἱ τελειότεραι σκέψεις ἀπαντῶσιν εἰς κατάστασιν πνεύματος φυσικῶς καλῶς μορφωμένου, ἡ δὲ μόρφωσις τοῦ πνεύματος ἀκολουθεῖ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀνθρώπου· διὸ ἡ σοφὴ πεῖρα ἐσχημάτισε τὴν σοφὴν παροιμίαν «οἵα ἡ μορφὴ τοιάδε καὶ ἡ ψυχή».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΩΝ

Μέχρις ἐνταῦθα εἴδομεν τὴν σημερινὴν τῆς γῆς κατάστασιν, ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη εὑρίσκει, ὅτι ἐν Σιβηρίᾳ ὑπῆρχον ἄλλοτε δένδρα, οἷα νῦν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρας ὑπάρχουσι, ζῷα δὲ παχύδερμα εὑρέθησαν εἰς χώρας, ἐν αἷς σήμερον βασιλεύουσι ψύχη, καὶ πολλὰ ἐν σπηλαίοις ὡς εἰ ἔφυγον πρὸς σωτηρίαν; καὶ ἄλλα μεταξὺ πάγων ἐγκεκλεισμένα, ὡς εἰ βαδίζοντα ἐν ὕδασιν ἢ πλέοντα στιγμιαίως ἐκλείσθησαν, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι αἱ ψυχραὶ ἐκεῖναι χῶραι ἦσαν ἄλλοτε θερμαί, ὅπως αἱ μεταξὺ τῶν τροπικῶν σήμερον, καὶ αἴφνης κατελήφθησαν ὑπὸ πάγου. Εὑρίσκει μάλιστα ἡ ἐπιστήμη ὅτι αἱ αἰφνιδίως ὑπὸ πάγου καταληφθεῖσαι χῶραι ἐκεῖναι δὲν ἔμειναν ἐπὶ πολὺ παγωμέναι. Ἐσχέτισαν δέ τινες τοὺς ἐν Ἄλπεσι θαλασσίους πάγους μετὰ τῶν καλυψάντων τὴν Σιβηρίαν τότε πάγων, ἐκτείνοντες αὐτὰς ἀπὸ Ἄλπεων μέχρι τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ, καὶ ἄλλοι θετικώτερον βαδίσαντες ἀπέδωκαν τὴν τῶν πάγων κατάστασιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐξ ἱστορικῶν δὲ παραδόσεων μανθάνομεν, ὅτι οἱ Ἄριοι ἐγκατέλειψαν τὰ Ἱμαλάϊα, καὶ οἱ Τουρὰν τὴν Σιβηρίαν δι' αἰφνιδίαν μεταβολὴν τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀπὸ θερμῶν εἰς ψυχράς· οἱ δὲ Ἴβηρες ἄφησαν τὴν χώραν αὐτῶν διὰ πλημμύρας· σεισμῶν δ' ἕνεκεν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κατακλυσμῶν, κατέπεσεν ὁ τῶν Ἑπτὰ Φώτων ναὸς ἐν Βαβυλῶνι· ἅπερ σχετίζοντες καὶ ἀνακο-

λοῦντες ὅτι δι' ἐκρήξεων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐσχηματίσθησαν τὰ ὄρη, καὶ ὅτι ἡ γῆ ἐκ τοῦ ἡλίου αἰωρημένη τὴν αὐτὴν πάντοτε διατηρεῖ πρὸς αὐτὸν σχέσιν διὰ τοὺς τῆς ἕλξεως καὶ ὤσεως νόμους, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχεν ἡ Σιβηρία τῶν τροπικῶν δένδρα καὶ ζῶα, εἶχεν ἡ γῆ τὸν ἄξονα παράλληλον πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου, ἅπασα εὑρισκομένη εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς τὸν ἥλιον σχέσιν, εἰς οἵαν νῦν αἱ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν χῶραι, τὰ δὲ κλίματα διέφερον ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν μόνον. Εἶτα δ' ἔλαβεν ὁ ἄξων τῆς γῆς, ἣν θέσιν νῦν πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου ἔχει, δηλαδὴ κεκλιμένην, διὰ μετάθεσιν τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τῆς γῆς πρὸς ἔκκεντρον θέσιν· χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ ἡ μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς σχέσις ἢ ἀπόστασις τὸ παράπαν, ἐκρήξεως ἕνεκεν σπουδαίας, καθ' ἣν ἄπειροι ὗλαι ἐξερεύχθησαν κατὰ θάτερον τοῦ ἄξονος τμῆμα· καὶ ἑπομένως μετετέθη τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῆς γῆς καὶ ἔκλινεν ὁ αὐτῆς ἄξων δὲν ἤλλαξε δὲ ἡ μεταξὺ γῆς ἀπόστασις καὶ ἡλίου. Μετετέθη δὲ τὸ κέντρον τῆς γῆς πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ἄξονος τμῆμα, ὅταν ἡ γῆ εὑρίσκετο εἰς τὸ σημεῖον τῆς τροχιᾶς ὅπερ κατέχει ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ, διότι τότε ἡ Σιβηρία καὶ αἱ Ἄλπεις καταψύχονται σπουδαίως ποταμῶν καὶ λιμνῶν καὶ θαλασσῶν εἰς πάγη μεταβαλλομένων· καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν τοῦ Ἡροδότου γράφοντος, ὅτι κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Μηνᾶ μέχρι Σέθωνος 11,340 παρεπίμπτοντα ἔτη ἔλεγον αὐτῷ οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς τετράκις ἐξ ἠθέων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι· ἔνθα τε νῦν καταδύεται ἐντεῦθεν δὶς ἐπανατεῖλαι, καὶ ἔνθεν νῦν ἀνατέλει ἐνταῦθα δὶς καταδῦναι, καὶ οὐ-

δὲν τῶν κατ' Αἰγύπτου ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφὶ γενόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους, οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους (α) ὥστ' ἂν γενομένης τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος πρὸς ἀνατολὰς ἐφαίνετο ὁ ἥλιος τοῖς Αἰγυπτίοις ἐκ δυσμῶν ἀνατείλας, μεθ' ὃ ἐπανελαμβάνετο ἡ φυσικὴ τάξις. Συνέβη δὲ κατὰ ταῦτα ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος εἰς διαφόρους ἐποχὰς δὶς πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἑπομένως δὶς συνέβη κατακλυσμός· ἀλλ' ἀείποτε κατὰ τὸ βόριον ἡμισφαίριον διότι οὔτε ὁ Νεῖλος οὔτε ἡ χώρα τῶν Αἰγυπτίων τὸ παράπαν ἐκ τοῦ συνήθους ἐταράχθη. Κατακλυσμοὶ δὲ δύο ὁ μὲν ἐπὶ Δευκαλίωνος ὁ δὲ ἐπὶ Ὠγύγου συμβάντες ἱστοροῦνται ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ τοσοῦτοι ὑπὸ τῶν Σινῶν· ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων οὐδεὶς ἱστορεῖται.

Οἱ δὲ θαλάσσιοι τῶν Ἄλπεων πάγοι ἦσαν λέμναι, παγώσασαι, ἐνῷ ἔκλινον ὅπως λάβωσι κατὰ τὴν τοῦ ἄξονος κλίσιν ἰσόρροπον θέσιν· διότι ἡ αὐτῶν ἐπιφάνεια παρατηρεῖται κυματίζουσα καὶ κεκλιμμένη, καὶ οἱ πάγοι παρατηροῦνται κατὰ μικρὸν ἐλαττούμενοι ἐπειδὴ ἀναλύονται διὰ τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἀνωτέραν θερμοκρασίαν σχετικῶς ὡς πρὸς τὰ ὕψη καθ' ἃ εὑρίσκονται· διότι εὑρίσκονται εἰς χώραν, ἥτις, ἐν καιρῷ θέρους ἔχει θερμοκρασίαν πολὺ ἀνωτέραν τοῦ μηδενικοῦ· Παγώσασαι δὲ αἱ λίμναι οὐ μακρὰν τῆς αὐτῶν θέσεως, ἢ καὶ εἰς τὰς αὐτῶν θέσεις δεικνύουσι πόσον στιγμιαίως παρήχθη τὸ ψύχος καὶ μεθ' ὁποίας ταχύτητος ἐξετελέσθη ἡ τοῦ ἄξονος τῆς γῆς κλίσις· ἐξεσφενδονίσθησαν δὲ διὰ τῆς κλίσεως οἱ γρανῖται, οὓς εὑρί-

(α) Ἡροδ. II, 112.

σκομεν εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας εἴτε ἐν Ἐλβετίᾳ, ἢ ἐν Λακωνίᾳ καὶ ἐν Ἀμερικῇ· οἵτινες ὡς ἡ ἐπιστήμη ἡμῖν βεβαιοῖ φαίνονται ἐρριμμένοι ὑπὸ δυνάμεως ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν πρὸς τὰ βορειανατολικὰ ἐνεργούσης, δηλαδὴ καθ' ἣν φορὰν ἐγένετο ἡ τοῦ ἄξονος κλίσις. Συνέβησαν μάλιστα ὅτε αἱ τῶν Σκανδιναβι-Ἄλπεων ἐκρήξεις, καὶ αἱ εὑρισκόμεναι γρανιτικαὶ σφαῖραι εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Κροῦσκο καὶ Μπέρμερ ἔρημον καὶ κατὰ τὴν χερσόνησον τοῦ ὄρους Σινᾶ, καὶ αἱ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ αἱ ὅπου ἀλλοῦ κατὰ τὸ βόριον ἡμισφαίριον γρανητικαὶ ἐκρήξεις εὑρισκόμεναι δύνανται πρὸς ταύτας νὰ συνδιασθῶσιν. Ἦσαν δ' αὗται αἱ τελευταῖαι τῶν τῆς γῆς σπουδαίων ἐκρήξεων, ὡς βαρύτεραι τῶν προγενεστέρων· διότι ἑκάστη ἐκ τῶν ἐντὸς τῆς γῆς διαπύρων ὑγρῶν ὑλῶν κατέχει ἀνάλογον πρὸς τὸ εἰδικὸν αὐτῆς βάρος θέσιν· αἱ ἐλαφρότεραι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ αἱ βαρύτεραι πρὸς τὰ τῆς γῆς κέντρα εὑρισκόμεναι. Κατὰ τὰς πρώτας ἐκρήξεις ἐξερεύχθησαν αἱ ἐλαφρότεραι τῶν διαπύρων ὑγρῶν ὕλαι, ἐν οἷς ἡ γνέϊσις καὶ τὰ χρύσταλλα, ταῦτα μάλιστα δηλοῦσιν ὅτι ἐγένοντο ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ χώρα ἐν ᾗ ἐσχηματίσθησαν ὑπῆρχεν εἰσέτι ὑφ' ὑδάτων κεκαλυμμένη διότι τὰ χρύσταλλα ἐντὸς ὕδατος σχηματίζονται. Τοῦτο βεβαιοῦσι καθαρῶς ἡμῖν αἱ εἰς τὴν μεταξὺ Κροῦσκο καὶ Μπέρμπερ ἔρημον περιγραφεῖσαι γρανητικαὶ σφαῖραι καὶ αἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ, ἐν αἷς μετ' ἄμμου, ἥτις εἶνε ἡ πρώτη στερεὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μορφωθεῖσα ὕλη, εὑρίσκονται καὶ χρύσταλλα, ἅπερ προϋπάρχοντα συμπεριελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἐκσφενδονιζομένης κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτῆς διαπύρου γρανιτικῆς ὕλης, καὶ ἐκλείσθησαν ἐν αὐτῇ κατὰ

τὴν σφαίρωσίν της. Συνεξερεύγοντο δὲ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐκρήξεων καὶ βαρύτεραι ὗλαι οἷον μέταλλα, ἅπερ εὑρίσκομεν μετὰ διαφόρων ὑλῶν ἀναμεμιγμένα, ἢ καὶ ἁγνὰ κατ' ὄγκους· διότι αἱ ἐκρήξεις συμβαίνουσιν ἀτμῶν πεπυκνωμένων ἕνεκεν ἐντὸς τῆς σφαίρας, οἵτινες κατὰ μικρὸν ἐξ ἀπορροφήσεως τῶν ὑγρῶν καὶ ἐξατμίσεως αὐτῶν εἰς τὰ ἔνδον ταύτης συλλεγόμενοι καταπυκνοῦνται· διαφόρου δ' ἠλεκτρισμοῦ ἀποβαίνοντες καὶ ἐξουδετερούμενοι ἀναλύονται εἰς ἀέρια, καθίστανται δ' ἐλαστικώτατοι, καταπληροῦσι τὰ σπήλαια (α) τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας, καὶ ἔνδον τούτου διὰ ῥηγμάτων εἰσχωροῦντες καταπιέζουσι τὸ διάπυρον ὑγρὸν ταύτης. Τοιούτῳ δὲ τρόπῳ ἐξουδετερούμενοι καὶ ἐλαστικότητα μεγάλην κτῶντες ῥηγνύουσι τὸν φλοιὸν τῆς σφαίρας, καὶ ἐξέρχονται συμπεριλαμβάνοντες τὰ ὑπενδίδοντα τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν διάπυρα ὑγρά, ὧν τὰ ἐλαφρότερα καὶ ἐπιπαλαι-

(α) Εἰς τὸν κῆπον τῆς μονῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ, ὅταν ἐπί τινος πλακὸς κτύπον ποιοῦσιν ἀκούεται ἔνδον κενόν· βορείως δὲ 'Ραϊθοῦς ὑπάρχει κολωνὸς (βουνίδιον) ἀμμῶδες, ἐφ' οὗ οἱ ἀναβαίνοντες διὰ τῆς κρημνιζομένης ἄμμου καὶ διὰ τοῦ τῶν ποδῶν αὐτῶν κτύπου ἀκούουσι νὰ σχηματίζηται ἦχος ποικίλος. ὃν οἱ Πατέρες ὡς θαῦμα θεωροῦσι λέγοντες ἐντὸς ἐκεῖ ὑμνῳδίαι καὶ σήμαντρα καὶ ἐκκλησίαι ὑπάρχουσιν, ἐν αἷς ἐσώθησάν ποτε θείᾳ χάριτι πατέρες ἐκ τῆς καταδιώξεως τῶν φανατικῶν 'Αράβων· μεταξὺ δὲ τῶν τόπων τούτων ὑψοῦται τὸ προμνημονευθὲν ὄρος τοῦ 'Αρσαλάττου ἢ τὸ Σιόμαρ, ἐνῷ κρότους οἱ Πατέρες λέγουσιν ἀκούουσιν ἐνίοτε ἕως εἰς τὴν μονὴν συμβαίνοντας ἐν εἴδει βροντῆς καὶ πυροβόλων· ἐξ ὧν οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἔνδον τῆς γῆς σπήλαιον μέγα καθ' ὅλην ταύτην τὴν χώραν ὑπάρχει, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐξουδετερώσεις τῶν διαφόρων ἠλεκτρισμένων ἀτμῶν συμβαίνουσιν.

ότερα ἐνδίδουσι πλέον ἢ τὰ βαρύτατα· ὥστε αἱ ἑκάστοτε ἐκρήξεις εἰσὶν ἀποτελέσματα τῆς δυνάμεως τῶν ἀτμῶν καὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας· διότι ὅταν ὁ φλοιὸς τῆς σφαίρας ᾖ ἰσχυρός, ὅπως διαρρήξωσιν αὐτὸν οἱ ἀτμοὶ δέον νὰ ἔχωσιν ἰσχὺν ἐλαστικότητος μεγάλην, καὶ ὅταν ἀσθενὴς ἰσχὺν ἐλαστικότιτος ἀσθενεστέραν. Λοιπὸν αἱ πρῶται ἐκρήξεις ἦσαν ταπειναὶ καὶ ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων ὑλῶν τοῦ διαπύρου ὑγροῦ· διότι ὁ φλοιὸς τῆς σφαίρας, ἅμ' ἐσχηματίσθη διὰ ψύξιν αὐτῆς μικρὸν κατὰ μικρὸν τῆς σφαίρας καταψυχουμένης, παχύτερος ἐγένετο. Εἰς πᾶσαν δ' ἔκρηξιν ἀναλόγως τῆς ἰσχύος τῶν ἀτμῶν ἐσχηματίζοντο σειραὶ ὀρειναὶ ἐκ τῶν ἐξευρεγνυομένων ὑλῶν κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος τῆς σφαίρας ὁμοθυμαδὸν ἢ κατ' ἰδίαν, ὡς δυνάμεθα ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ ἐννοήσωμεν· καὶ ἑπομένως αἱ ἐκρήξεις ἠκολούθουν τὴν πορείαν τῶν ὀνομαζομένων ὑφ' ἡμῶν σεισμῶν, οἵτινες ποτὲ μὲν κατὰ πλάτος, καὶ πότε ἐνταυτῷ κατὰ πλάτος καὶ μῆκος τῆς σφαίρας τὸν πλανήτην ἡμῶν κλονίζουσιν. Συμβαίνοντες ἐμφαίνουσιν ἀνάγκην ἐκρήξεων, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι ἤδη νὰ διαρρήξωσι μεγάλως τὸν φλοιὸν τῆς σφαίρας ποιοῦσιν αὐτοῦ ῥήγματα ἡφαίστια, ἢ ῥήγματα δι' ὧν ἀτμοὶ μόνον διεξέρχονται· τούτους περιγράφων ὁ Ἀριστοτέλης λέγει «ἡμεῖς φαμὲν τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἐπὶ μὲν τῆς γῆς ἄνεμον ἐν δὲ τῇ γῇ σεισμὸν ἐν δὲ τοῖς νέφεσι βροντὴν (α)· δηλ. τὰ ὧν ἕνεκεν αὕτη συμβαίνει. Ὁ δὲ Παυσανίας ὡς προμηνύματα τῶν σεισμῶν παρεδέχοντο λέγει τότε, ὅτι ὁ ἀὴρ παρὰ τὴν ἑκάστοτε ὥραν τοῦ χειμῶνος γίνεται καυματωδέστερος

(α) Ἀριστοτέλ. Τόμ. IV, 2. 3,

καὶ ἐν θέρει μετὰ ἀχλύος παρέχεται ἡ χροιὰ τοῦ ἡλίου ἡσυχῇ ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ πρὸς τὸ μέλαν κλίνουσα, τῶν δὲ ὑδάτων αἱ πηγαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκλείπουσιν ἀέρες συμβαίνουσι βίαιοι, καὶ τῆς γῆς κάτω πνευμάτων ὑφήγησις ἰσχυρά (α)· νῦν δ' ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἐπὶ ξηρασιῶν συμβαίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ σεισμοί.

Ὅταν δ' ἐσχηματίζοντο αἱ γρανητικαὶ σφαῖραι ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ Μπέρμπερ καὶ Κροῦσκο ἐρήμῳ καὶ αἱ ὁμοίαν τούτοις μορφὴν ἔχουσαι σφαῖραι ἐν τῇ χερσονήσῳ Σινὰ διεγνώσαμεν ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖσε ὕδατα· ἱστορεῖται δ' ἡμῖν καὶ ἐπιβεβαιοῖ ἡ ἐπιστήμη ὅτι ἡ Ἐρυθρὰ συνεχίζετο μετὰ τῆς Μεσογείου, αἱ δὲ τῆς Ἀραβίας ἔρημοι καὶ ἡ Σαχάρα ἦσαν θάλασσα (β), αἱ τῆς Περσίας δὲ, τοῦ Βδελουχιστὰν καὶ Ἰνδιῶν μετὰ τῶν τῆς Βουχάρας, τῆς Σιβηρίας, τῆς Μογγολίας καὶ τοῦ Γιαρλικομογγολικοῦ πεδίου ἦσαν πᾶσαι ὡς μία θάλασσα διὰ τῶν περιγραφέντων πορθμῶν ἡνωμένη. Ἀπέβησαν δὲ πολλαὶ τῶν θαλασσῶν ξηραί· διότι ἐν τῇ μεταθέσει τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τῆς σφαίρας τὰ ὕδατα μετετέθησαν, ἐξ οὗ ἐγενήθησαν πλημμύραι ἔνθα ξηρὰ ὑπῆρχεν καὶ ἀνεφάνη ξηρὰ ἔνθα ὑπῆρχε θάλασσα (γ), καθ' ἃ ἐξηγοῦνται καὶ τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς νήσου Ἀτλαντίδος περὶ ἧς ὁ Σόλων παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων ἐδιδάχθη (δ). Ῥεύματα δὲ δι' ὧν κατὰ μικρὸν γαῖαι ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἀλλαχοῦ ἐκαλύπτοντο ἐσχηματίσθησαν μέχρις ἰσορροπίας ἔνθα διὰ πορθμῶν συνεδέοντο θάλασσαι. Ἐν τῇ ὁμαλῇ δὲ Κιλικίᾳ τὸ πεδίον κατὰ μικρὸν ὑψούμενον πρὸς τὸν

(α) Παυσαν. Ἀχαϊκα. XXIV, 7—9. (β) Στράβ. 809, 810. (γ) Στράβ. 810. (δ) Στράβ. 102.

Ταῦρον ποιεῖ σειρὰν στεπῶν, καὶ εἶτα παρὰ τὸν Ταῦρον βουνῶν, ὧν ἡ ὑφὴ ἀποτελεῖται ἐξ ὁριζοντίων στρωμάτων πεποιημένων ὑπὸ λείων στρογγύλων λιθιδίων τῶν διὰ τῶν ποταμῶν σειρομένων μετὰ ποταμίας ἰλύος, δι' ἧς τὰ λιθίδια συσσωματοθέντα ἀπετέλεσαν στρώμαματα, καὶ δι' αὐτῶν τῆς σειρᾶς τὰ βουνὰ καὶ τὰς στέπας. Ἐνιαχοῦ ἔνθα διακόπτεται ἡ σειρὰ διὰ τοῦ Κύδνου ἢ διὰ τοῦ Σεΐχοῦν, διὰ τούτου μάλιστα κατὰ θέσιν Μποκλοῦ Σουάτ, δείκνυται διὰ τῆς τομῆς ὅτι τὰ βουνὰ ἔχουσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑφήν. Ποῦ δὲ κατ' αὐτὴν τὰ λιθίδια θριπτόμενα ποιοῦσι σπήλαια εὐρέα, ἅπερ οἱ γεωργοὶ μεταχειρίζονται ὡς ἀποθήκας, καὶ ὡς σταύλους διὰ ποίμνια καὶ βόας· ἀλλαχοῦ δὲ βράχοι ἀποχωρισμένοι φαίνονται ἔχοντες ὑφὴν ἐκ συσσωματώσεως λιθιδίων διὰ τῆς ἰλύος. Ἐκ τῆς ὑφῆς δείκνυται ἀναμφιβόλως, ὅτι ἐσχηματίσθη ἡ σειρὰ ὑπὸ ἰλύος καὶ λιθιδίων σειρομένων διὰ βροχῶν ῥαγδαίων, ἢ δι' ἀπείρων πλησιέστατα ἀλλήλοις ῥεόντων ῥυάκων ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταύρου· διότι εἶνε ἀδύνττον νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἡ σειρὰ αὕτη ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῶν τριῶν διαρρεόντων νῦν τὴν κοιλάδα ποταμῶν· δηλ. τοῦ Κύδνου, τοῦ Σεΐχοῦν, καὶ τοῦ Ντζιχοῦν, οὔτε ὅτι ἐσχηματίσθη, τοιαύτην ὑφὴν καὶ διάταξιν ἔχουσα, δι' ἀνυψώσεως τῆς γῆς· ἀλλὰ δι' ἀπείρων ῥυάκων πλησίον ἀλλήλοις ῥεόντων, καὶ καταφερόντων ἰλὺν καὶ λιθίδια ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐν θαλάσσῃ, ἧς τὸ τότε βάθος δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, ἐκ τοῦ ὕψους, εἰς ὃ τὰ ὑψηλότερα βουνὰ τῆς στεπώδους σειρᾶς ἀφικνοῦνται. Ἡ περίστασις αὕτη εἶνε σπουδαῖα· διότι διὰ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἡ Μεσόγειος, ἣν θέλουσι

νὰ εἴπωσι θάλασσαν νέαν, ὁ Ἀτλαντικὸς καὶ ὁ Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς ἦσαν θάλλασσα μία, καθ' ἣν οὔτε Αἴγυπτος οὔτε Μεσοποταμία ὑπῆρχεν· ἔτι νὰ εὕρωμεν ὁπόσον ὑψηλὴ ἦτο ποτε καὶ ὁπόσον ἀρχαῖα ὑπάρχει ἡ σειρὰ τοῦ Ταύρου ἐκ τῆς ὁποίας τὰ λιθίδια καὶ ἡ ἰλὺς διὰ τῶν ῥυάκων καὶ βροχῶν φερόμενα καὶ καθιζάνοντα ἐν τῇ θαλάσσῃ σειρὰν στεπῶν καὶ βουνῶν ἀπετέλεσαν, καὶ ἐπὶ πλέον ὁποῖα ὀργανικὰ ὄντα συγκατεφέροντο μετὰ τῆς ἰλύος καὶ τῶν λιθιδίων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἐκ τοῦ Ταύρου, ἂν τότε τοιαῦτα τοῦτον κατῴκουν. Ἐκ δὲ τοῦ ὕψους τῶν βουνῶν τῆς στεπώδους σειρᾶς κρίνοντες εὑρίσκομεν ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη συμπίπτει τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἀμποῦ Χάμητ καὶ Κροῦσχο ἐν Ἀφρικῇ ἔρημος, καὶ ἡ πρὸς τὸ ὄρος Σινὰ ἐν Ἀσίᾳ, ἐν αἷς εὕρομεν τὰς γρανιτικὰς σφαίρας, ἦσαν θάλασσαι, ὅτε ἐὰν ὑπῆρχον φυτὰ καί τινα τῶν ζώων ἄνθρωπος ὅμως δὲν ὑπῆρχεν· ἐπειδὴ πολλῶν ἐθνῶν χῶραι ἦσαν θάλασσαι,ἂν τὰ ἔθνη ταὐτοχρόνως ὑπῆρξαν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ ἄνθρωπος ἢ ὅσον αὐτὸν γινώσκομεν εἶνε ἀρχαιότερος, καὶ πολλοὺς κατακλυσμοὺς εἶδε· κατεκλύσθη δὲ καὶ κατεπλακώθη ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων πολλαχοῦ ἀναμφιβόλως, καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσα ὀργανικὴ οὐσία φυτικὴ ἢ καὶ ζωϊκή· ἐξ οὗ οἱ γεάνθρακες φαίνονται ὅτι χρεωστοῦνται μᾶλλον εἰς προκατακλυσμιαῖα ἐποχῶν διαφόρων δάση ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων καταπλακοθέντα καὶ ἀπανθρακοθέντα. Μετὰ δὲ τὴν κλίσιν τοῦ ἄξονος τῆς σφαίρας· ἐπειδὴ μετεβλήθη ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· πολλὰ ὕψη σειρῶν ὀρεινῶν εἶχον ἀνάγκην νὰ καλυφθῶσιν αἰωνίως ὑπὸ χιόνος, καὶ ἄλλα ἐν καιρῷ χειμῶνος μόνον. Εἶχε δὲ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν

ἀναγκῶν τούτων ἡ ἀτμόσφαιρα ἀνάγκην ἀτμῶν, λαμβάνουσα δὲ δι' ἐξατμίσεως ἐκ τῶν θαλασσῶν ἀδιαλείπτως ἀπετέλεσεν ἐξ αὐτῶν ἐρήμους ὅσας ἰδίᾳ βλέπομεν ἐντὸς τῶν Ἠπείρων, τῶν ὑδάτων ἐπικαθησάντων ὡς χιὼν αἰωνία εἰς τὰ ὄρη. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐξάτμισιν τοσούτων θαλασσῶν ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει ἀνάγκην ἀτμῶν, ὡς προεδηλώθη. Ὅπως δὲ μάθωμεν ἂν ἡ ἐξάτμισις ἐξακολουθῇ προβαίνουσα, διέκρινα μέτρον τὰς ἐν Ῥαϊθῷ συμβαινούσας παλιρροίας καὶ ἀμπώτιδας τῆς Ἐρυθρᾶς. Ἐκεῖ, ἀνεξαρτήτως τῶν καθ' ἑκάστην συμβαινουσῶν παλιρροιῶν καὶ ἀμπωτίδων, ἡ θάλασσα ἀποσύρεται κατὰ πέντε ἢ ἓξ ἢ καὶ πλείονας ἡμέρας, καὶ εἶτα πλημμυρεῖ κατὰ τοσαύτας· τὸ τοιοῦτον μοὶ ἐβεβαίουν συμβαῖνον καὶ ἐν τῇ διώρυγι τοῦ Σουέζ, ἐν ᾗ γίνονται καθ' ἑκάστην παρατηρήσεις ὑπὸ ἐπίτηδες ἀνδρῶν οἵτινες ἐκ Κεφαληνίας ὄντες, μοὶ ἔλεγον ὅτι αἱ παλίρροιαι ἀκολουθοῦσιν ἄστατον τινὰ ὕψωσιν ἐπί τινας ἡμέρας μεθ' ἃς ἐπέρχεται ὕφεσις, καὶ πάλιν ὕψωσις περιοδικῶς μὲν ἀλλ' ἀστάτου διαρκείας ποικιλλούσης ἐκ πέντε μέχρις ἑπτὰ ἡμερῶν· Ἡ μεγίστη ὅμως ἐν γένει κατὰ τὸ ἔτος τῶν παλιρροιῶν ὕψωσις ἔλεγον συμβαίνει περὶ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα ἐξ ὧν ἡ ἄμπωτις ἢ ἡ ὕφεσις τούτων δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι συμβαίνει δι' ἐξάτμισιν τῶν θαλασσῶν ἡ δὲ πλημμύρα ἢ ὕψωσις διὰ τῶν εἰσβολῶν εἰς τὰς θαλάσσας ὑδάτων ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ποταμῶν. Ἐννοεῖται δ' εὐκόλως ἐκ των περιγραφέντων, ὅτι ἡ μεγάλη ταραχὴ τοῦ κόσμου, καθ' ἣν οἱ Ἄριοι καὶ οἱ Τουρὰν διὰ ψύχος καὶ οἱ Ἴβηρες διὰ πλημμύραν ἐγκατέλειψαν τὰς αὐτῶν χώρας καὶ ἔθεσαν εἰς κίνησιν τὰ ἔθνη, ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς μεταθέσεως τοῦ κεν-

τριχοῦ βάρους τῆς σφαίρας, ἣν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Ὠγύγου καὶ οἱ Καπαδόκαι ἐπὶ Νῶε συμβᾶσαν ἀνέγραψαν. Ὁ Πλάτων τοῖς Αἰγυπτίοις πειθόμενος ἀνέγραψεν εἰς ἐννέα χιλιάδας πρὸ αὐτοῦ ἔτη, καθ' ἣν λέγει οἱ ὑπὲρ τὰς Ἡρακλείας στήλας κατοικοῦντες ἔξω καὶ ἔσω τούτων εἰς πόλεμον ἐνεβλήθησαν (α). Δὲν συνέβη δὲ κατακλυσμὸς οὐδέποτε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἰνδίαις διότι ὡς εὐκόλως ἐννοοῦμεν, αἱ παθοῦσαι ὑπὸ βροχῶν καὶ χιόνος χῶραι εἰσὶν αἱ κατασταθεῖσαι ψυχρότεραι, αἱ δὲ παθοῦσαι ὑπὸ πλημμύρας, ὅσαι ὑπὸ θαλάσης ἐκαλύφθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΔΡΑΣ ΤΟΥ ΘΕΡΜΑΝΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΗΛΙΑΚΟΝ ΦΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΓΝΗΤΙΣΜΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΑΡΥΤΗΤΑ

Τοσαῦτα συνοψίσαντες περὶ τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, Ἴδωμεν νῦν ποῦ ἔχει ἕδραν ἡ θερμότης καὶ ποῦ τὸ ψύχος, καὶ πῶς συνδιάζονται ταῦτα, δι' ὧν ζωογονοῦνται καὶ καταστρέφονται πᾶσαι αἱ ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρξεις· ἀμφότερα ψύχος καὶ θερμότης πρὸς ἄλληλα ἀντίθετα ὄντα, ἀνάγκη ὅπου ἑδρεύει ἀπολύτως τὸ ἓν τὸ ἕτερον νὰ ἐκλείπῃ, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων μέρει νὰ ὦσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον αθμιδὸν συγκερασμένα, ὧν τὰ πρὸς τὸ ψύχος ψυχρότερα καὶ θερμότερα τὰ

(α) Πλατ. Τομ. Ζ'. Τιμαίῳ τῷ Λοκρῷ Κριτίας. 127.

πρὸς τὸ θερμόν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν, ὅταν ὁ ἡμέτερος πλανήτης ἦτο διάπυρος ὑγρὰ ὕλη ὕδατα καὶ χιὼν ἐπ' αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχον· ἡ δ' ἀτμόσφαιρα προϊὸν τῆς καύσεως τῶν ὑλῶν αὐτοῦ συνίστατο ἐκ πνευμάτων, ἅπερ σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν ἐξετείνοντο εἰς ἄπειρα ὕψη· διότι διὰ τὸ κατάθερμον τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας ἀραιοτάτη οὖσα ἡ ἀτμόσφαιρα ἀνήρχετο εἰς παμμέγιστα ὕψη ἔνθα κατὰ τὰ προλεχθέντα συνεπυκνοῦτο εἰς νέφη. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα ἡ καῦσις τῆς σφαίρας τότε συνεπληρώθη, καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ταύτης πᾶσα ἐπετελέσθη, δὲν δύναται ἡ ἀτμόσφαιρα ἐξ ἐκείνης τῆς καταστάσεως ν' αὐξηνθῇ ἢ νὰ ἐλαττωθῇ· διότι πᾶσα μεταγενεστέρα καῦσις προέρχεται ἐκ μεταγενεστέρων προϊόντων τῆς σφαίρας, πρὸς παραγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων ἐδαπανήθη ἀτμόσφαιρα, ἐκ δὲ τῆς αὐτῶν καύσεως δὲν προέρχεται ἢ ὅσον δι' αὐτὰ ἐδαπανήθη. Ἡ ἕδρα τοῦ θερμοῦ λοιπὸν τότε ἦτον ἡ ἡμετέρα σφαῖρα τοῦ δὲ ψύχους μέγισται ἐκ τῆς ἡμετέρας σφαίρας ἀποστάσεις, ἐν αἷς συνεπυκνοῦτο ἡ ἀτμόσφαιρα· ἐπιρρεάζον δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ ψύχος κατέψυχε τὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ δι' αὐτῆς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας, ταύτης δὲ κατασταθείσης καταλλήλου πρὸς ὑποδοχὴν ὑδάτων κατεκαλύφθη, ὁμαλὴ τότε οὖσα, ὑπὸ θαλασσῶν πᾶσα· ὅτε ἐψύχετο ἐπὶ πλέον· ἀτμοὶ δὲ συνεχῶς γενόμενοι καὶ διὰ τὸ θερμὸν τῆς σφαίρας καὶ διὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου συνεχεῖς βροχὰς ἀπετέλουν, καὶ συνεχῶς κατεψύχετο ἡ σφαῖρα· ἀλλὰ μέρος τῶν ὑδάτων διὰ τοῦ φλοιοῦ ἀπορροφώμενον ἐγένετο ἀτμοὶ ἔνδον, οἵτινες βαθμιδὸν συμπυκνούμενοι ἐπέφερον ἔκρηξιν πρώτην καὶ μετ' αὐτὴν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δευτέραν καὶ

τρίτην, ὧν ἡ [illegible]νοῦσα ἀπετέλεσεν ὑψηλὰ ὄρη· ἐπειδὴ ὁ φλοιὸς τῆς σφαίρας ἐξακολουθῶν ψυχόμενος ἐγένετο παχύτερος καὶ ἰσχυρότερος, οἱ δ' ἀτμοὶ ἐπὶ πλέον ἐντὸς αὐτῆς συλλεγόμενοι ἀπέβαινον ἐλαστικώτεροι, καὶ εἶχον δύναμιν ῥηγνύοντες τὸν παχύτερον φλοιὸν τῆς σφαίρας ν' ἀνυψώσωσι τὰς ἐνδογείους διαπύρους ῥευστὰς ὕλας εἰς ὕψος μέγα ἔνθα ἕδρα τῆς χιόνος τότε ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑπῆρχε, καὶ ἠδύνατο αὐτὰς νὰ καταψύξῃ, καὶ ἐπ' αὐτῶν νὰ καθήσῃ. Ὑπῆρξαν λοιπὸν ἐποχαὶ διὰ τὴν σφαῖραν διάφοροι καὶ πλεῖσται, καθ' ἃς ἐπιρρέαζε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἡ ἐνδόγειος θερμότης σὺν τῇ τοῦ ἡλίου καὶ ἡ γῆ ἀνεδίδου καὶ ἔφυ ζῷα παντοδαπά, θηρία καὶ βοτὰ ὡς λέγει ὁ Πλάτων (α) εὑρίσκει δὲ νῦν ἡ ἐπιστήμη ὅτι ἡ ἐνδόγειος θερμότης δὲν ἀφικνεῖται ἐπὶ τῆς σφαίρας ἀλλὰ μένει ἐν τῷ αὐτῆς φλοιῷ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας εἰς βάθος τριάκοντα περίπου μέτρων· ἔνθα δὲν δύναται νὰ ἀφιχθῇ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἡλίου. Ἡ κατάστασις αὕτη πιθανὸν ὑπάρξασα καὶ πρὸ τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος εἶνε ἡ ἐποχή, καθ' ἣν κατὰ Πλάτωνα ἔπαυσεν ἡ γῆ νὰ φύῃ ζῷα. Γινώσκομεν ὅμως κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε γραφέντα, ὅτι ἕδραν ἡ θερμότης ἐξ ἀρχῆς τὴν γῆν εἶχε· διότι ἂν εἶχε τὸν ἥλιον δὲν ἠδύνατο νὰ ψυχθῇ, ὅτι δ' ἦτο ποτὲ διάθερμος καὶ ῥευστὴ δηλοῖ ἐκ τῶν ἐξ αὐτῆς ἐκρεύσεων, δι' ὧν φανερόνει ἡμῖν ὅτι τὰ ἔνδον αὐτῆς εἰσὶν εἰς διάπυρον ὑγρὰν κατάστασιν, ἔτι δὲ διὰ τῆς αὐξήσεως μικρὸν καὶ βαθμιδὸν τῆς θερμότητος ἐκ τοῦ σημείου ἐκείνου, εἰς ὃ ἀφικνεῖται ἡ ἐνδόγειος ἐπιρροὴ τῆς θερμότητος τῆς σφαίρας, ὅσῳ βαίνομεν πρὸ τὰ ἔσω.

(α) Πλατ. Τομ. Δ'. Μενέξενος 187.

Τὸν ἥλιον δ'εὑρίσκει ἡ ἐπιστήμη ἐπιρρεάζοντα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς μέχρι τινος βαθμοῦ μόνον (α) καὶ τὴν θερμότητα κατὰ τὴν μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς ἀπόστασιν εἰς τὴν γῆν πλησιεστέραν· τὸν ἥλιον δ' ἐπιρρεάζοντα τὴν γῆν ὅσῳ αὕτη εὑρίσκεται εἰς παράλληλον ἐκείνῳ θέσιν, καὶ τὸ ἐναντίον, καθ' ἃ δείκνυται ὅτι ἐλλείποντος τοῦ ἡλίου ἡ γῆ ἔμελλε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ ψύχους, ἢ καὶ διαλύονται τὰ ἐπ' αὐτῆς ψύχη ἐκείνου παρουσιαζομένου, καὶ ἀνυψοῦνται πρὸς τὸν ἥλιον ἀπομακρυνόμενα ἐκ ταύτης. Κατὰ ταῦτα ἤθελέ τις εἰπεῖν ὅτι ὁ ἥλιος ἀντικρύζων πρὸς τὴν γῆν τὴν θερμότητα αὐτῆς διεγείρει· δὲν θερμαίνει δὲ ταύτην· ἐπειδὴ αὕτη ἀπὸ καταθέρμου ὑγρᾶς ὕλης ψυχομένη ὑπὸ φλοιοῦ ἐκαλύφθη.

Ὅτι δ' ὁ ἥλιος διεγείρει τὸ θερμαντικὸν τοῦ καταψυχθέντος φλοιοῦ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, δηλοῦται ἔτι διὰ τῶν ἀνεξηγήτων μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης φυσικῶν φαινομένων. Γινώσκομεν ὅτι ἡ ψυχροτέρα τοῦ ἡμερονυκτίου ὥρα εἰς ἑκάστην χώραν ἀναλόγως τοῦ πλάτους αὐτῆς εὑρίσκεται μετά τινα λεπτὰ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἡ δὲ θερμοτέρα μετά τινας ὥρας ἐκ τῆς μεσημβρίας· ἡ θερμοτέρα δ' ἡμέρα τοῦ ἔτους διὰ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον μετά τινας ἡμέρας ἐκ τῆς ἐπαναχάμψεως τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ βορείου πρὸς τὸν νό-

(α) Ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ πλανήτης ἡμῶν δὲν ψύχεται ἐπὶ πλέον· διότι τὸ ψύχος δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ βαθύτερον τοῦ βάθους ἐκείνου εἰς ὃ ἡ ἐνδόγειος θερμότης ἀφικνεῖται. Ἂν δὲ καλυφθῶσι ποτε ὑπὸ ψύχους καὶ ἄλλαι τοῦ πλανήτου χῶραι, ἢ καὶ ἂν κεκαλυμμέναι διὰ θερμότητα ἀποκαλυφθῶσι, θέλουσι πάθει τοῦτο διὰ μεγαλητέραν κλίσιν τοῦ ἄξονος τῆς γῆς, ἢ δι' ἐπάνοδον πρὸς τὴν πρώτην αὐτοῦ θέσιν

τιον τροπικόν, καὶ ἡ ψυχροτέρα μετά τινας ἡμέρας ἐκ τῆς ἐπανακάμψεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ νοτίου εἰς τὸν βόρειον τροπικόν· καθ' ἃ τὰ εὑρισκόμενα χρονικὰ διαστήματα τὰ παρεμπίπτοντα διὰ μὲν τὸ ψύχος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνατέλλει ὁ ἥλιος μέχρι τῆς ψυχροτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀφίνει τὸν νότιον τροπικὸν ὁ ἥλιος μέχρι τῆς ψυχροτέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους δηλοῦσι πόσον χρόνον τὸ ψύχος ἐξακολουθεῖ τὴν γῆν ἀποναρκοῦν ἐκ τῶν ψυχροτέρων αὐτοῦ ὡρῶν, ὧν ἡ μὲν διὰ τὴν ἡμέραν δέον νὰ ᾖ ἡ ἀμέσως πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ διὰ τὸ ἔτος ἡ κατὰ τὸν νότιον τροπικὸν τούτου ἄφιξις. Τὰ δὲ παρεμπίπτοντα διὰ τὴν θερμότητα μεταξὺ τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς θερμοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ μεταξὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἡλίου εἰς τὸν βόρειον τροπικὸν μέχρι τῆς θερμοτέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους δηλοῦσι πόσον χρόνον χρειάζεται ὁ ἥλιος ἵνα διεγείρῃ τῆς γῆς τὴν θερμότητα, οὕτινος ἡ μεγαλητέρα ἐνέργεια διὰ μὲν τὴν ἡμέραν συμβαίνει ἐν μεσημβρίᾳ διὰ δὲ τὸ ἔτος ἐν τῇ κατὰ τὸν βόρειον τροπικὸν ἀφίξει αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα συμπεραίνεται ὅτι ἡ διέγερσις τῆς θερμότητος τῆς σφαίρας ἀπαιτεῖ περισσότερον χρόνον ἢ ὅσον χρειάζεται τὸ ψύχος ἵνα ψύξῃ τὴν σφαῖραν· καὶ ἐπομένως ἡ ἥλιος ἐνεργεῖ ὀλιγώτερον ἢ τὸ ψύχος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ σφαῖρα κατεψύχθη· ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ χρόνου τῆς ψύξεως ἐκ τοῦ χρόνου τῆς διεγέρσεως τῆς θερμότητος φανερόνει ἡμῖν τὸν χρόνον τῆς ψύξεως τῆς γῆς. Οἱ τοῦ αἰῶνος μας φυσικοὶ ἐχώρισαν τὰ φαινόμενα ταῦτα εἰς δύο ὁμάδας καὶ ἐθεώρησαν τὰ μὲν ἀνεξήγητα, καὶ τὰ δὲ ἐξήγησαν ὡς συμβαίνοντα δῆθεν διότι ἡ γῆ μετὰ τὴν κλίσιν τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ μεσημ-

δρινοῦ ἀποβάλλει ὀλιγώτερον θερμαντικὸν, ἢ ὅσον δέχεται, ἅπερ ἀνατρέπουσι τοὺς τῆς διαδόσεως τοῦ θερμαντικοῦ νόμους· διότι ἅμ' ἡ ἑστία τοῦ θερμαντικοῦ ἀπομακρυνθῇ ἐξ ἀντικειμένου τινὸς δέον νὰ χορηγῇ εἰς αὐτὸ ὀλιγώτερον θερμαντικόν· καὶ ἑπομένως θέλει ἐπέλθει ἀμέσως μείωσις τοῦ πεμπομένου εἰς τὸ ἀντικείμενον θερμαντικοῦ, ἐνῷ ἐξ ἄλλου, τοῦτο ἀποβάλλει πάντοτε θερμαντικὸν ἀναλόγως ἐκείνου ὅπερ δέχεται. Ἐκτὸς τούτου ἂν τὰ πράγματα εἶχον ὡς οἱ φυσικοὶ ἡμῶν λέγουσιν, ὄχι μόνον δὲν ἤθελεν ἐπέλθῃ ψύξις τῆς σφαίρας ἀλλ' ἤθελεν ἀείποτε ἀποκαθίσταται αὕτη θερμοτέρα.

Γινώσκομεν ἔτι ὅτι τὸ θερμαντικὸν ἐξασθενεῖ τὸν μαγνήτην· τὴν δὲ μαγνητικὴν βελόνην ἔχουσαν ἡμερησίας καὶ ἐτησίας κινήσεις, ὧν αἱ μὲν ἡμερήσιαι ἀρχόμεναι, ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας ἑκάστης χώρας, μετά τινα λεπτὰ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου βαίνουσι πρὸς δυσμὰς μέχρις ὡρῶν τινων μετὰ μεσημβρίαν, ὅτε ἡ βελόνη ἐπανακάμπτει ταχύτερον διὰ κινήσεων ἀντιθέτων εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς θέσιν, καὶ ἰσορροπεῖ, ἵν' ἐπαναλάβῃ τὴν αὔριον τὰς αὐτὰς κινήσεις. Αἱ ταραχαὶ τῆς βελόνης αὗται πρὸς τὴν ἡμερησίαν αὔξησιν καὶ ἐλάττωσιν τοῦ θερμαντικοῦ ἑκάστης χώρας συμφωνοῦσαι, καὶ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ μαγνήτου, ἣν ἔχει νὰ ἐλαττοῦται ἡ δύναμις αὐτοῦ ὅταν θερμαίνηται, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ ὅταν ψύχηται, προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς θερμάνσεως καὶ ψύξεως τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας διὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου. Αἱ δ' ἐτήσιαι ὅλως ἀλλοίαν πορείαν ἔχουσαι, καὶ ἄγουσαι ἀνεξαρτήτως πρὸς δυσμὰς μέχρι τινὸς βαθμοῦ κατά τινα ἔτη, καὶ ἐπανακάμπτουσαι πρὸς ἀνατολὰς μέχρι

τινὸς βαθμοῦ κατὰ ἔτη ἕτερα, δηλοῦσιν ὅτι ἀκολουθοῦσι τὴν θέσιν τοῦ φυσικοῦ μαγνήτου τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας· διότι ὁ μαγνητισμὸς τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας ἐπιρρεάζεται ὁμοίως ἐκ τοῦ ἔνδον διαπύρου ὑγροῦ, ὅπερ διὰ τῶν εἰσχωρούντων ἀτμῶν στενοχωρούμενον φαίνεται λαμβάνον διαφόρους κινήσεις, ποτὲ μὲν πλησιάζον πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς σφαίρας, καὶ ἄλλοτε πρὸς ἐκεῖνο, ποιοῦν δὲ τὸν μαγνητισμὸν τοῦ μέρους καθ' ὃ πλησιάζει ἀσθενέστερον, καὶ τὸ ἐναντίον. Ἀπομακρύνεται λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἡ βελόνη ἐκ τῶν θερμῶν χωρῶν ἄγουσα πρὸς τὰς ψυχροτέρας, καὶ ἐπανακάμπτει εἰς τὰ ἴδια, ὅταν αἱ χῶραι πρὸς ἃς ἄγει θερμαίνωνται καὶ ἐξ ὧν ἀπῆλθε ψύχωνται· δι' ὃ ἡ ἡμερησία ἐπανάκαμψις αὐτῆς γίνεται ταχυτέρα· ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς ὠθεῖται ὑπὸ τῶν θερμαινομένων πρὸς ἃς ἦγε χωρῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἕλκεται ὑπὸ τῶν ψυχρανθεισῶν, ἐξ ὧν ἀπῆλθεν. Τούτων οὕτως ἐχόντων δυνάμεθα διὰ μὲν τῶν καθημερινῶν κινήσεων τῆς βελόνης νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, διὰ δὲ τῶν ἐτησίων τὴν δύναμιν τοῦ ἐνδογείου ἀτμοῦ, καὶ νὰ προλογίσωμεν, ἂν ὁ πλανήτης ἡμῶν δύναται νὰ ἐκρηχθῇ πάλιν προξενῶν ἕτερον κατακλυσμόν. Αἱ δὲ κινήσεις τοῦ ἐντὸς τοῦ πλανήτου διαπύρου ὑγροῦ ἐπιφέρουσιν ἀναμφιβόλως ἀναλικνήσεις τινὰς τοῦ ἄξονος αὐτοῦ, δι' ὃ ἡ ἀστρονομία καὶ διὰ τὴν ἀντεπενέργειαν τῶν πλανητῶν πρὸς ἀλλήλους ἔτι, ὥρισε τοιαύτας συμβαινούσας εἰς τοὺς τῶν πλανητῶν ἄξονας.

Γινώσκομεν δ' ἔτι, ἐὰν εἰς σκοτεινὸν θάλαμον μετὰ λευκῶν τοιχωμάτων δεχθῶμεν εἰς ἕνα τούτων, διά τινος ὀπῆς τὴν εἰκόνα τοῦ ἡλίου, ἡ θερμοκρασία

τοῦ θαλάμου μεταβάλλεται εἰς τὸ θερμότερον στιγμιαίως, ὡς ἐὰν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς αὐτοῦ εἰκόνος ἐν συνόλῳ ἐνεργοῦσαι διεγείρουσι τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ θαλάμου· ἡ δ' εἰκὼν τοῦ ἡλίου δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ ἐπὶ λευκῶν καὶ λείων αὐτοῦ τοιχωμάτων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἔχει μεγάλην σχέσιν πρὸς τὰς εἴς τινας χώρας καταφανέστερον συμβαινούσας μετεωρολογικὰς ἀλλοιώσεις κατὰ τὴν πανσέληνον καὶ νέαν σελήνην, οἵας παρετηρήσαμεν ἐν Τοξοῦν, καὶ ἐν Χαμίᾳ, καθ' ἃς φαίνεται ὅτι συμβαίνουσιν αἱ μετεωρολογικαὶ ἀλλοιώσεις δι' ἐπιρροὴν τοῦ ἐξ ἀνταναχλάσεως φωτὸς τῆς σελήνης καταφανῆ γενομένην, ὅταν ὅλως φωτεινὸς ὁ δίσκος τῆς σελήνης ὑπάρχῃ, καὶ ὅταν ὅλως ἐξ αὐτῆς τὸ φῶς ἐκλείπῃ, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς θερμοκρασίαν. Ὅτι δὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης ταράσσει τὴν θερμοκρασίαν τῆς γῆς δηλοῦται ὄχι μόνον ἐκ τῆς ἕνεκα τούτου ἀναπτύξεως τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς τῆς μαγνητικῆς βελόνης· διότι αὕτη ταράσσεται μᾶλλον κατὰ τὴν 8 καὶ κατὰ τὴν 2 ὥραν ἐκ τῆς νέας σελήνης πρὸς τὴν πανσέληνον, ἢ ἐκ ταύτης πρὸς ἐκείνην· ἐπειδὴ κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης βαίνει αὐξανομένη, καὶ ἐλαττομένη κατὰ τὴν δευτέραν.

Γινώσκοντες δ' ὅτι ἡ σελήνη εἶνε πλανήτης, καὶ μανθάνοντες ἀφ' ἑτέρου, ὅτι τὸ φῶς ταύτης ἐπιρρεάζει τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου διεγείρει τὴν θερμότητα τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ὡς διεγείρει ἡ παρουσία ἑνὸς πόλου μαγνητικοῦ τὸν ἕτερον. Ὥστε τὸ

θερμαντικὸν σχετιζόμενον οὕτω μετὰ τοῦ μαγνητισμοῦ καταφαίνεται ἔχον δύο ἀντιθέτους δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ἑδρεύει εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἡ ἑτέρα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δύναται ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὰς τοῦ μαγνητισμοῦ νὰ κληθῇ ἡ μὲν ἀρνητικὴ καὶ ἡ δὲ θετική. Ὅπως δ' ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο τοῦ θερμαντικοῦ δυνάμεων διεγείρεται ἡ αὐτῆς θερμότης, οὕτω διὰ τῆς ἑνώσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡλίου δέον νὰ προκύπτῃ φῶς· καὶ διὰ τοῦτο αἱ ῥυτίδες καὶ κηλίδες αὐτοῦ εἰσὶ περιοδικαί. Ἐπειδὴ σχετίζονται μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐνεργείας τῶν πλανητῶν, οἵτινες ὅταν κατὰ τὴν αὐτῶν κίνησιν εὑρεθῶσι κατὰ τοιούτους συνδιασμοὺς μετὰ τοῦ ἡλίου ἐπιρρεάζουσιν αὐτὸν μᾶλλον καὶ ποιοῦσι φῶς, ὅταν δὲ κατ' ἄλλους ἐπιρρεάζουσιν αὐτὸν ἧττον καὶ ποιοῦσι ῥυτίδας καὶ κηλίδας. Τὸ φῶς λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκδήλωσίς τις τῆς ἑνώσεως τῶν δύο πόλων τοῦ θερμαντικοῦ ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἡ δ' ἐφ' ἡμῶν διεγειρομένη διὰ τοῦ φωτὸς θερμότης ἐκδήλωσις τῆς ἑνώσεως τῶν πόλων τοῦ θερμαντικοῦ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου· ὅσῳ δὲ ταχέως ἐπιρρεάζει τὸν πλανήτην ἡμῶν ὁ ἥλιος, τόσῳ ταχέως δέον καὶ αὖθις ν' ἀντεπιρρεάζηται ὑπ' ἐκείνου.

Φαίνονται δ' ἐν τῇ φύσει διὰ τὸ ὁμόρρυθμον τῆς ἐπιρροῆς ἡ βαρύτης (α), ὁ μαγνητισμός, ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ τὸ θερμαντικὸν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἰδιότητες ἢ μέσα, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ κόσμος ἐγένετο, ἐνεργούσης δι' αὐτῶν ἑκάστοτε οὕτως ἢ ἄλλως κατὰ τὸν βαθμὸν. καὶ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς θερμότητος (β), καὶ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς ὕλης.

(α) Βαρύτητα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν συνεκτικὴν δύναμιν τῶν σωμάτων δι' ἧς ταῦτα ὑπὸ μορφήν τινα ἀποτελοῦνται.

(β) Ποιὸν τῆς θερμότητος λέγοντες ἐννοοῦμεν, τὸν συνδιασμὸν

Τοσαῦτα συνοψίζων ἐνταῦθα θεωρηθήσομαι εὐτυχὴς, ἂν ὅτι κατώρθωσα ἀποδειχθῶ, τῶν κρατούντων τὰς δύο χεῖρας προγόνων Παρμενίδου καὶ Ἀριστοτέλους, νὰ συνάψω τὰς αὐτῶν ἑτέρας, καὶ μάλιστα διότι ἡδραίωσα τὰς παρατηρήσεις μου πάσας ἐπὶ ἀρχῶν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅπερ παρήγορος μοὶ εἶνε, ἀπέναντι τῶν ὅσων ἔσχον, κόπων καὶ κινδύνων καταδρομῶν καὶ ἀτυχημάτων. Τῶν καταδρομῶν δὲ καὶ ἀτυχημάτων ἕνεκεν, ὦ Ἕλληνες πᾶσα ἔλλειψις ἐν τῷ συγγράμματι καὶ ἐν τῷ ἔργῳ προῆλθε· καὶ συγνώμην ἂν δὲν εὕρητε ἀξιοπρεπῆ ταῦτα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ὀνόματος, καὶ τοῦ χρόνου, ὃν δι' αὐτὰ ἐδαπάνησα· διότι οὔτε φυγοπονῶν, οὔτε ὑποχωρῶν που διὰ φειδωλίαν ζωῆς τοῦτο ἔπαθον. Ἔδωσα ἡμῖν λογοδοσίαν ἀκριβῆ καὶ γένοιτέ μοι οὐχὶ ἐπιεικεῖς ἀλλ' αὐστηροὶ κριταί, ἵνα μὴ καὶ ἄλλος εἰς τὰ ἐμὰ ἁμαρτήματα τῆς ὑμετέρας ἐπιεικείας καταχρώμενος ὑποπέσῃ· διότι, Ἕλληνες, δὲν εἶνε ἐλεύθερος ὁ εἰς ἔθνος γεννηθεὶς νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει, καὶ ἐφ' ὅσον θέλει, ἀλλ' ὅ,τι τὸ ἔθνος τιμᾷ καὶ ἐφ' ὅσον εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ ἀξίζει. Τί δ' ἀξίζει ὁ Ἕλλην νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, καὶ τί τοῦτο τιμᾷ γινώσκομεν ἤδη ἐκ τῶν προγονικῶν ἔργων, ἐξ ὧν ἀνάγκη νὰ παραδειγματιζώμεθα, ἂν καὶ τῆς εὐγενείας ἐκείνων θέλωμεν νὰ μετάσχωμεν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τοῖς κυβερνῶσιν ἡμᾶς εὐμενείας οὐ τυγχάνομεν ἡδὺ σωθέντας μεμνῆσθαι τῶν πόνων· (μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ μεμνημένος, ὅστις πολλὰ πάθοι καὶ πολλὰ ἔοργε)· αἰχρὸν δὲ καὶ σχέτλιον ἀρετὴν περιορᾷν ἀτυχοῦσαν (α).

ὃν ἑκάστοτε, τὸ θερμαντικὸν τῆς γῆς μετὰ τοῦ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἡλίου ἐναπτυσσομένου ἐποίει. (α) Ἀριστοτέλης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'. ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'. ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'. ΦΥΣΙΚΟΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ο ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ. . - . . . . Δραχ. 1000
Ο ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΖΑΡΕΙΦΗΣ. . . . . Λιρας 44

ΟΙ ΘΕΤΤΑΛΟΙ

Πανταζ. Βασάνης σωμ. 10
Γ. Ἀντωνόπουλος » 10

ΟΙ ΕΚ ΓΟΡΤΥΝΟΣ

Β. Τ. Οἰκονομίδης
Κ. Παπαρρηγόπουλος
Θ. Δηληγιάννης
Β. Κ. Νικολόπουλος
Α. Βαλαβάνης
Γ. Μιστριώτης
Κ. Τ. Οἰκονομίδης
Β. Λάκων
Γ. Σ. Βαρουξάκης σωμ. 5
Β. Δ. Φατοῦρος » 4
Ι. Η. Κανδρῆς » 2
Χ, Α. Κανδρῆς
Γ. Δ. Ῥουνόπουλος
Ν. Β. Μουτζιόπουλος
Γ. Καϊνάρος
Χρ. Παναγιωτόπουλος
Γ. Β. Ἀντωνιάδης

ΟΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Μ. Νεγρεπόντης σωμ. 2
Ἀλ. Αὐγερινὸς » 2
Δ. Καλλιμασιώτης » 2
Ν. Μανιατάκης » 2
Γ. Λυκιαρδόπουλος » 2
Παρίσης καὶ Νομικὸς » 2
Μαρ. Ρενιέρης
Μ. Μελᾶς
Α. Σ. Σίμος
Δ. Τζιαουσόπουλος
Δ. Ζαχαρίας
Σ. Δουρούτης
Α. Πασπάτης
Αλ. Ἀντωνιάδης
Σταμ. Ψύχας
Στέφ. Ψύχας
Ἕκτ. Ψύχας
Σκαραμαγκᾶς καὶ Σα.
Π. Βαλαωρίτης
Ξενοφ. Βαλαωρίτης
Εὐάγγ. Βαλτατζῆς
Π. Θεολόγης
Παντιᾶς Ῥάλλης
Α. Δουρούτης
Ἰωανν. Τισαμενός

Γεώρ. Παπᾶς
Ν. Λύρης
Σπυρ. Περρῆς
Γεώρ. Γαλάτης
'Ι. 'Αντωνόπουλος δικηγ.
Ν. Κοκκινόπουλος
Ποτέσαρος καὶ Δράκος
Δετζώρτζης
'Ιακ. Ι. Δραγάτζης
Πέτρος Θ. Γαϊτάνος
Μ. Μαρίνος
Κ. καὶ 'Ιωαν. Βελισσαρίου
'Ανδρ. Χαραλάμπης
Δ. Χ. Χαντζάκης
Ν. 'Αξελός
'Ανδρ. Καλύβας
'Ιωάν. Παραμυθιώτης
'Αντ. Χαλκιόπουλος
'Ιωαν. Κακουλίδης
Α. Ν. 'Αλφιέρης
Ν. Χαλκοκονδύλης
Κ. Τροχάνης
Θωμ. Κωνσταντινίδης
Ν. Δημορᾶς
Π. 'Ιωαννίδης
Στ. Μανιατάκης
'Ανδρ. Μεταξᾶς
Δ. Δημητρακόπουλος
Κ. 'Αραβαντινός
Α. Ν. Παπακωνσταντίνου
Ζ. Λέζος
Ξενοφ. Κυριαζῆς
'Ισιδωρ. Χρύσης
.Γ Ν. Φωτεινὸς
Α. Δανιὴλ
Π. Πανᾶς
Ν. Αἰνίτης.
Ν. Βιτάλης
Ν. Δαμίγος

ΟΙ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Π. Δ. Μητζόπουλος σωμ. 2
'Αθ. Δ. Μητζόπουλος » 2
'Αθ. Δ. 'Ρετζίνας
Σ. Μ. Παπαδάκις καθηγ.
'Αλκιβ. Κυδωνάκης
Κωνστ. Κυδωνάκης
'Εμμ. Πούρπουρας
Πέτρ. Ζέρβας
'Αντών. Γουδῆς
Δημ. Γ. Κουμάνταρος
Κωνστ. Παναγόπουλος
Ζήσης Ν. 'Αγραφιώτης
'Αντών. Λαζ. Γρηγορίου
Βραχνὸς καὶ Χούπης
Π. Τζοχάνης
jhon N. DoWll
Γ. Χατζάκης
'Αδελφοὶ Κούπα
Γ. Βασιλιάδης
Γεωρ. Νικολέσης
'Αθ. Π. Παπαγεωργίου
Γ. Χ. Χαντάκης
Δ. 'Ρηγόπουλος
Γ. Λυμπερόπουλος
'Ιωάν. Διαμαντόπουλος

ΟΙ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Μιχ. ἰατρὸς Ναυπλιεὺς
Π. Γ. Ροδόπουλος »

Μουστακόπουλος Ἀργεῖος
Μιχ. Πετρινὸς ταγματάρ.
Πανωρ. Πανωργιᾶ λοχαγ.
Κωνστ. Σαμαρᾶς ἐκ Πύλου
Θ. Κωνσταντίνου ἐξ Ἀμφ.
Δ. Βολανάκης ἐκ Λαυρίου
Κ. Τάτης Θεσσαλονικεὺς
Π.Π. Ζυγομαλᾶς Νικολάϊεφ
Αντ. Μελισσινὸς Σίφνιος
Ἠλ. Ῥοδοκανάκης Σμυρ.
Ἀρισ. Λυρόπουλος Ἄδανα.
Συμ. Μιχαηλίδης »
Α. Ἀβανίας »
Ι. Σπανίδης »
Σοφ. Θυρώτης. »
Γ. Πιερίδης »
Θεοφ. Λοΐζου Μερσίνα

ΣΗΜ. Ἐγράφησαν τὰ ὀνόματα τῶν κυρίων συνδρομητῶν τὰ ἐμπεριεχόμενα εἰς τὰς ἐπιστραφείσας μοι ἀγγελίας μέχρι τῆς πρώτης Σεπτεμβρίου.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

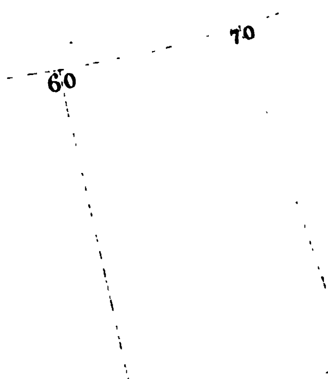
Σελ. ιβ'. στοιχ. 23 εἶδος ἀντὶ ἦδος.— Σελ. 2 στ. 23 Κίγιλ ἀντὶ Κίζιλ.—σελ. 4 στ. 5 παραθαλασσίως ἀντὶ παραθαλασσίως.— Σελ. 9 στ. 4 Κουσοὺλ ἀντὶ Κονσούλ.— Σελ. 12 στίχ. 24 τῇ ἀντὶ τῆς.— Σελ. 21 στιχ. 9 διατερεῖται ἀντὶ διατηρεῖται.— Σελ. 22 στ. 21 στρώσεις ἀντὶ στρώσεως. — Σελ. 38 στ. 24 ρκε'. ἀντὶ ρκ'.— Σελ 40 στ. 8 Ναυσὶ ἀντὶ Ναυοί.— Σελ. 53 στ. 22 Τὰς Λάμπιγας ἀντὶ Τοὺς Λάμπιγας.— Σελ. 63 στ. 22 Ὀρχάντζι ἀντὶ Ὀργάντζι.—Σελ. 83 στ. 8 Κορὰν ἀντὶ Καρὰν. —Σελ. 92 στ. 30 Πλοκάμους ἀντὶ Πλοκάμους.— Σελ. 98 στ. 26 μεγαλειτέρους ἀντὶ μιγαδικοὺς.

Σελ. 107 στ. 6 προσεκάλεσα ἀντὶ προσεκάλεσε.— Σελ. 126 στ. 13 στενῶδες ἀντὶ στεπῶδες.— Σελ. 132 στ. 29 ὤπουν ἀντὶ ὤπτουν.— Σελ. 171 στ. 12 ἀκολουθήσαντες ἀντὶ ἀκολουθήσοντες.— Σελ. 176 στ. 29 τὰς ἀντὶ τοὺς.— Σελ. 185 στ. 6 ἔλγον ἀντὶ ἔλεγον.— Σελ. 185 στ. 20 Σίνον ἀντὶ Σίνα.—Σελ. 190 στ. 2 λὴν ὁδὸν ἀντὶ λὴν δ' ὁδὸν.— Σελ. 192 στιχ. 5

τζιγουσιβασω ἀντὶ Τσιγουσιβαπω.—Σελ.196 Σημ. ἧ ἀντὶ ἥ.—Σελ. 260 στ. 1 ταμὸν ἀντὶ ντον.— Σελ. 262 στ. 6 Σαλαγγῶνα ἀντὶ Σαλῶναι.—Σελ. 275 στ. 13 δτε ἀντὶ ὅτι.— Σελ. 289 στ. 7 καὶ δὲ ἀντὶ δὲ καί.— σελ. 291 στ. 21 ἀποκαταστάθησαν ἀντὶ ἀποκατεστάθησαν.— Σελ. 302 στ. 12 δὲς ἀντὶ δὲν. —Σελ. 318 στ. 8 Σουμπτὰν ἀντὶ Σουμπιάν.— Σελ. 318 στ. 12ἔχει ἀντὶ δὲν ἔχει.—Σελ.354 στ. 19Πωροπεσσιαοὺρ ἀντὶ Πωροσσιαούρ.—Σελ. 372 στ. 22 Πανεραμπῆς ἀντὶ Πεντεραμπάς.— Σελ. 379 στ. 4 Γωγὰν ἀντί Γωζάν.—Σελ. 401 στ. 18 καὶ ἀφίχθην ἀντὶ ἀφίχθην.—Σελ. 408 στ. 11 προσδήρων Ἰβόρων ἀντὶ προσ δόρων.Ἰβήρων.—Σελ. 409 στ. 19 τὸν ἰδίαν ἀντὶ τὴν ἰδίαν. Σελ. 420 στ. 20 ἐρωτήσαντάς με ἀντὶ ἐρωτήσαντός με.— Σελ. 435 στ. 3 Δαποὺρ ἀντὶ Δαλπούρ.— Σελ. 442 στ. 27 χοπτῶν ἀντὶ Κοπτῶν— Σελ. 516 στ. 20 ἰζ ἀντὶ ἐξ.— Σελ. 519 στ. 21 πρός ἀντὶ πρό.— Σελ 520 σελ. 4 ἐννέας ἀντὶ ἐννέα.—Σελ. 612 στ 21 ἑτέρους ἀντὶ ἑταίρους.—Σελ. 620 στ. 20 εὐωνίαν ἀντὶ εὐφωνίαν.—Σελ 660 στ. 1 ἡ ἀντὶ ἥ.— Σελ. 677 στ. 27 πιστεύονται ἀντὶ πιστεύοντας.

Σημ. Κατὰ πρώτην φορὰν ἔργον δημοσιεύων ἀνέθεσα τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις τῷ ἐμπείρῳ κ. Σκαλίδῃ· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐνέπεσε διὰ τὸ πρωτότυπον τοῦ ἔργου καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν στοιχειοθετῶν εἰς παροράματα, ὧν ἐσημείωσα τὰ σπουδαιότερα· ἐξαιτεῖται ὅμως διὰ πάντα παρὰ τῶν φιλομούσων ἀναγνωστῶν συγγνώμην, καὶ ἐπιφυλάσσεται ἐν περιστάσεσιν ἄλλαις τὰς αὐτοῦ ἐλλείψεις ν' ἀναπληρώσῃ.

ΠΟΤΑΓΟΣ

70
60

